

GISTDA

SKRU • SRU • NSTRU • PKRU • YRU

PROCEEDING

การประชุมวิชาการ

ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติ

“มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กับการพัฒนาเชิงพื้นที่
ในบริบท

BCG”

4

ครั้งที่

ระหว่างวันที่ 21 - 22 กรกฎาคม 2565

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

บทบรรณาธิการ

การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 4 “มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่ใน บริบท BCG” ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จัดขึ้นจากความร่วมมือของภาคีเครือข่าย โดยได้รับเกียรติจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) สมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย สภาคณบดีคณมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งประเทศไทย สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์ภาคใต้ และคณมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ทั้ง 5 แห่ง ซึ่งเป็นมิติแห่งความร่วมมือที่จะจัดประชุมที่จะมีสมาคมวิชาชีพให้การสนับสนุนต่อไป และการประชุมวิชาการครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีให้คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจได้เผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการสู่สาธารณชนร่วมทั้งได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ในงานวิชาการ อันจะนำไปสู่การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลงานวิจัยสร้างสรรค์ที่สามารถนำผลลัพธ์ที่ได้ไปปรับใช้สังคม ซึ่งถือว่าเป็นนวัตกรรมทางสังคมอีกด้วย

ทั้งนี้คณะกรรมการดำเนินงานประชุมวิชาการคณมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ขอขอบพระคุณ ทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องช่วยเหลือทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่ให้เกียรติและสละเวลา และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้เกียรติในการพิจารณาประเมินบทความวิจัยและบทความวิชาการ ที่มีส่วนทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า องค์ความรู้การประชุมวิชาการฯ ในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ ชุมชน สังคม และตอบสนองต่อทิศทางนโยบายของรัฐบาล ที่จะขับเคลื่อนให้งานวิจัยใช้ประโยชน์ต่อสังคมได้จริงและยั่งยืน

ดร.รัชชพงษ์ ชัชวาลย์

บรรณาธิการบริหาร

31 สิงหาคม 2565

สารบัญ

	หน้า
บทบรรณาธิการ	ก
สารอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	ณ
สารคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	ญ
สารคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	ฎ
สารคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	ฏ
สารคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช	ฐ
สารคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	ฑ
สารสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน)	ฒ
สารสมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย	ณ
สารสภาคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งประเทศไทย	ด
สารสมาคมรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ภาคใต้	ต

บทความวิจัย

สาขาภาษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ประยุกต์ ภาษาและวรรณคดี และการสอนภาษาต่างประเทศ

สำรวจพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อดิจิทัลและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกสื่อของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	1
วราภรณ์ สืบวงศ์สุวรรณ และปิยธิดา คำพิพจน์	
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอบจ.บ้านตลาดเหนือ (วันครู 2502)	13
นงคราญ แมร์โรว์ และสายชล จินใจ	
การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ	29
วิยดา เทศกลิ่น * และสายชล จินใจ	
การสำรวจความผิดพลาดทางไวยากรณ์ในการเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ	35
จิรัชยา เจตนากุล, ฮัสนีชา ยูโซะ, วันฮูเซ็น อนันท์ทอภิมพงษ์3 และทิตลิตา สินรักษา	
ประโยชน์และข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	53
นงคันทา สุน่าหุ, ปารมี จันทรพิทักษ์, สิริญา ผลยฤทธิ์ และพัชราวดี อักษรพิมพ์	
ผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	65
นุรฮายาตี ป่อสู, เสฏฐรุฒิ ขวัญเมือง และพัชราวดี อักษรพิมพ์	

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทความวิจัย (ต่อ)

สาขาภาษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ประยุกต์ ภาษาและวรรณคดี และการสอนภาษาต่างประเทศ (ต่อ)

การสำรวจปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษและความต้องการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของผู้เรียน ในระดับอุดมศึกษา	77
อมรรัตน์ จิรันดร, รุสลัน ดาอิต้า, วาพะ อูมาโฌ และรุสมี่ หมัดแหละ	
การศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ	91
ไยทิพย์ เกตดำ, พัชรภา พิบูลย์, จิราพร เจนพาณิชย์พงศ์ และชิตฐิตา สนิรรักษา	
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) สังกัดเทศบาลนครสงขลา	103
ธัชกร แก้วประดิษฐ์ และสายชล จินใจ	

สาขาภาษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ประยุกต์ ภาษาและวรรณคดี และการสอนภาษาไทย

วัฒนธรรมในบทเพลงประกอบละครของสุทธิพงษ์ วัฒนจัง	117
จันทิมา แก้วผ่อง และกฤติกา ผลเกิด	
กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในรายการจีบหนูหน่อย	131
จิตาภา มหาแก้ว และกฤติกา ผลเกิด	
กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันของกิตติ เชี่ยววงศ์กุล ในบทบาทผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์ “เกลือ วัน เด้อ”	143
มูรณ์ เจะทะ และสุรัสวดี นราพงศ์เกษม	
วิเคราะห์วิธีการเขียนรีวิวลสถานที่ท่องเที่ยว บนเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว	157
พาริดา ละใบแด และสุรัสวดี นราพงศ์เกษม	

สาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และนิติศาสตร์

แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา	169
อาชีวะหัท เจ๊ะแหว, นายฮะห์ มามะยง, นูร์รีซัน ดอเลาะ และสุปรียา นุ่นเกลี้ยง	
ความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย กรณีศึกษา เทศบาลตำบลน่าน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	185
กัลญา ฉิมสะอาด, ศศิวิมล จินนุกุล, ชนกนาถ พูลสวัสดิ์ และบุณิกา จันทร์เกตุ	
แนวทางการปรับตัวและการส่งเสริมอาชีพให้กับแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซีย : ศึกษากรณี ตำบลกาญจนาบ่อเกาะ ตำบลเกะรอ และตำบลเตราะบอน	197
ไอมี่ เจะแหว, นูร์ียะ ยาปา, มาริชา ทะลี และศิริลักษณ์ คัมภีรานนท์	

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทความวิจัย (ต่อ)

สาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และนิติศาสตร์ (ต่อ)

การพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0

ศึกษารณิ เทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา	213
อันวา เจ๊ะอุบง, อารีฟิน มะลีละ, อัลลี หลังเกต และศิริลักษณ์ คัมภีรานนท์	
เหลียวหลัง แลหน้า...การจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในช่วงสถานการณ์การระบาดของไวรัส	
โควิด-19	233
วรลันต์ ถาวรประเสริฐ	
ความต้องการการดูแลและคุ้มครองผู้สูงอายุในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร	247
สุธิตา ลิงหุตุ และกนิษฐา แยมโพธิ์ใช้	

สาขาประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยว และนันทนาการ

แลหมอกหยอกตะวัน : ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวลานหมอกควนนกแต่น อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง	259
ศุภญริ ชูประดิษฐ์, ปาชีรา ปาลายา, สุรียดา โอมณี, มุอำหมัด สะแลแม และมลิวรรณ รักษ์วงศ์	
รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIs เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับ	
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมูรี (บ้านปลายน้ำ)	269
เสริมศักดิ์ ลิขิตวัฒน์กิจ และสายชล จินใจ	
บทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของชาวจีนในชุมชนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง	283
กาญจนา บุญนวน, กนกวรรณ ชูชัยศรี, ลีวีรรณ คงเอียด และสิริธร ถาวรวงศา	
การปรับตัวของชุมชนสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาชุมชนตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล	295
ศักดิ์กรินทร์ ยาปาก, ชลกกน เจริญสุข, ญัฐกานต์ ลิงล่ำห์, ภาณุพงษ์ ช่วยพันธ์, วาริส หลังเมือง,	
อาภิล หลังจี, อุเทน บุญสวัสดิ์ และสิริธร ถาวรวงศา	
การศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ตำบลเขาขาว อำเภอลงขัน จังหวัดสตูล	305
สิทธิพร ศรีผ่อง และชุลีพร ทวีศรี	

สาขาพัฒนาชุมชน และสวัสดิการสังคม

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	315
ฮาสานะห์ เต๊ะหมัน, กอรเกศ พลະสุวรรณโณ และชยุต อินทร์พรหม	

สาขาศิลปกรรม และการออกแบบ

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มปัจจัยเพื่อการออกแบบสถาปัตยกรรมวิถีพุทธบนพื้นฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น :

กรณีศึกษาโรงเรียนปะกะจอง	325
ณัฐพล เรื่องวิทยานุสรณ์, ระวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี และณัชวิชัย ติกุล	

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทความวิจัย (ต่อ)

สังคมศึกษา และภูมิศาสตร์

การยอมรับการทำนาโยนของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา 337	
ยูไรดา ชาเดร์, นาซอเฟห์ ชาเดร์, นาซีฮะห์ มูดอ, สุธาธิรักษ์ สุวรรณวงศ์ และวิไลวรรณ วิไลรัตน์	
ภาพสะท้อนพญานาคสู่ภูมิทัศน์วัฒนธรรมผ่านภาพยนตร์เรื่องนาคี 2 และความรู้สึกต่อสถานที่แหล่งท่องเที่ยว	
คำชะโนด บ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 349	
ลาวิตรี รตโนภาส สุวรรณลี, จตุรงค์ สมอาจ, อาทิตยา เนตรพล และวิทวัส สารระโวหาร	
การประยุกต์ระบบภูมิสารสนเทศเพื่อศึกษารูปแบบการกระจายตัวของหอยพักและปัจจัยที่มีอิทธิพล	
ในการเลือกหอยพักของนักศึกษา : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ 361	
อติวิษณุ มิตรงาม และสุดาพร รามันเศษ	
แนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเมืองเชิงปฏิบัติการ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองลำพูน	
จังหวัดลำพูน 373	
ยุทธภูมิ เผ่าจินดา, ศุภณัฐ กาญจนวงศ์ และศุภชัยยา ประชัญคุปต์	
ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนพันธุ์หลงลับแล-หลินลับแลแบบวนเกษตรและแบบเชิงเดี่ยวตำบลบ้านดำนานาขาม	
อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 383	
ครรชิต พิระภาค	
การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และสมการการสูญเสียดินสากลในพื้นที่แม่น้ำตรัง 397	
จิรภุชณ์ คงนคร และหทัยกาญจน์ วิริยะสมบัติ	

สาขาการจัดการวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรม กรณีศึกษา กำแพงเมือง-คูเมืองสงขลา (สิงหนคร) 407	
กมลนาวิน อินทนูจิตร, มานพ อ่อนแก้ว และบรรจง ทองสร้าง	

สาขาการบริหารจัดการ

ผลการศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อไอศกรีมโบราณ ร้านฮาซันไอศกรีม	
ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 419	
ฮามัดฮะ นูยาลา, แวซัลวานี แวดาโอะ, ชูนิซ๊ะ ยูไซ๊ะ, ไมสุหรี รอเกตุ และราศี สวอินทร์	
การประยุกต์ใช้ Solver หาคัดคุ้มทุนในการขนส่งสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ ระหว่างสถานี ICD	
ลาดกระบัง - สถานีแหลมฉบัง 431	
ศุวิมล จันทร์แดง และถิรนนท์ ทิวาราตรีวิทย์	

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทความวิจัย (ต่อ)

สาขาการบริหารจัดการ (ต่อ)

การปรับปรุงระบบการทำงานเพื่อพัฒนาระบบและวางแผนการขนส่งพัสดุให้การจัดส่งมีประสิทธิภาพสูงสุด กรณีศึกษา : บริษัทเบสเอ็กซ์เพรส	443
<i>สุดารัตน์ หลอดชา และกิตินันท์ มากปรางค์</i>	
การปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการการส่งคืนพัสดุ ประเภทพัสดุ Return กรณีศึกษา : บริษัท เบสท์ เอ็กซ์เพรส	453
<i>กุลนิภา ชินสำโรง และถิรนนท์ ทิวาราตรีวิทย์</i>	
การปรับปรุงกระบวนการตรวจเช็คโดยการประยุกต์ใช้ Microsoft Excel สำหรับการแจ้งเตือนวาระซ่อมบำรุง กรณีศึกษา รถโบกี้บรรทุกตู้สินค้า	465
<i>นิภาพร ทักเนียม และนิศากร มะลิวัลย์</i>	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการการเดินทางระหว่างประเทศในช่วงโควิด-19 ของผู้โดยสาร ชาวไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสายการบินที่ให้บริการ เต็มรูปแบบกับสายการบินต้นทุนต่ำ	477
<i>วรัตต์ สุติญญามณี และสุรพจน์ ช่างเยาว์</i>	
BUSINESS MODEL CANVAS (BMC) เพื่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมในยุคความปกติใหม่ (NEW NORMAL)	489
<i>ณัฐรัชย์ อ่อนคง, ัญญาพัชร สุขประเสริฐ และวิไลลักษณ์ เผือกพิพัฒน์</i>	
การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว	503
<i>สุจิน เปี่ยมอริยธน และสายชล จินใจ</i>	
การพัฒนาแบบการบริหารจัดการ การระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1	517
<i>จุฑาทิพย์ อธิศุภเศรษฐ์ และสายชล จินใจ</i>	
ปัญหาการบริหารจัดการงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	529
<i>รอฮานา ดาคาเฮง</i>	
แนวทางในการพัฒนาแบบการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัย	541
<i>พรภุชชรี โพธิ์ทอง และวศินรัฐ นวลศิริ</i>	
การพัฒนาแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2	553
<i>สุภรดา วรรณพันธ์ และสายชล จินใจ</i>	

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทความวิจัย (ต่อ)

สาขาภาษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ประยุกต์ ภาษาและวรรณคดี และการสอนภาษาต่างประเทศ

ผลกระทบของระบบทาสและการเหยียดเชื้อชาติต่อการอำพรางตนของมูลาโตใน Passing 565
พนิดา ชิมากรณ์

สาขาภาษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ประยุกต์ ภาษาและวรรณคดี และการสอนภาษาไทย

สถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมประเภทหนังตะลุงของประเทศไทย 577
He Xiao hua และพัชลินจ์ จินนุ่น
ภาพแทนของชาวจีนผู้ชีวิตในนวนิยายเรื่อง ไ่่ตงจิ้น ลูกขอทาน ผู้ไม่ยอมแพ้ต่อชะตาชีวิต 589
He Xiao hua และพัชลินจ์ จินนุ่น

สาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และนิติศาสตร์

การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความยุติธรรมของประเทศไทย 603
ชญานิษฐ์ ตูเทพ

สาขาประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยว และนันทนาการ

จตุรภาคแห่งเกาะบูรู : ภาพสะท้อนระบอบอาณานิคมดัตช์ 615
ทิวาพร จันทร์แก้ว และตาทิก เอกาวาดี
“ชุมชนพึ่งพิง ชุมชนพึ่งพา ชุมชนพึ่งตนเอง” กรณีศึกษาชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา 629
นันทยา ศรีวารินทร์

ภาคผนวก 643
ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ 645
ข รายงานคณะกรรมการดำเนินงานฯ 649

สารอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

การประชุมวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 4 ในหัวข้อ “มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่ในบริบท BCG” เป็นความร่วมมือระหว่างสถาบันเครือข่ายภาคใต้ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) สมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย สมาคมรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ภาคใต้ สมาคมบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งประเทศไทย เพื่อให้คณาจารย์ นักศึกษา และนักวิชาการ ได้ร่วมกันพัฒนาบทความวิจัย บทความวิชาการ และทำให้เกิดการพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ ผลงาน และประสบการณ์ของนักวิชาการในแต่ละสาขาซึ่งเป็นที่ที่มีคุณค่าต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ และได้ประยุกต์องค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยและนำไปปฏิบัติ ดิฉันเชื่อเหลือเกินว่าการประชุมวิชาการในครั้งนี้จะคงไว้ซึ่งมาตรฐานและคุณภาพในการดำเนินงานต่อไป

ขอแสดงความชื่นชมคณาบดี คณาจารย์ และบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่จัดประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 4 ขอให้กำลังใจและอำนวยความสะดวกให้การประชุมวิชาการครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

รองศาสตราจารย์ ดร.กัทสนา ศิริโชติ

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

สารคนบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

อาจารย์ ดร.ริชพงษ์ ชัชวาลย์

คนบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ร่วมกับเครือข่ายคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ ทั้ง 5 สถาบัน สภาคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งประเทศไทย สมาคมรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ภาคใต้ สมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม รู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่งในการเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 4 “มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่ในบริบท BCG” ระหว่างวันที่ 21 - 22 กรกฎาคม 2565 สำหรับ BCG หรือเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว คือโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ซึ่งกำลังเป็นเทรนด์สำคัญของโลกที่ทุกคนต้องร่วมกันเรียนรู้ และนำไปสู่การขยายผลการวิจัยและพัฒนาสู่การปฏิบัติต่อไป

การจัดประชุมวิชาการในครั้งนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีความตั้งใจที่จะให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้เสมือนจริง ในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อกันศึกษา คณาจารย์ นักวิชาการ และผู้สนใจทั่วไปจากพื้นที่ต่าง ๆ ในประเทศไทย ในรูปแบบออนไลน์ ที่จะได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกัน และก่อให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและสังคมต่อไป

สารคนบดคนบดมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

นายธีรพงษ์ หุไชยแก้ว

คนบดคนบดมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต รู้สึกยินดีและพร้อมสนับสนุนด้านต่าง ๆ ในการจัดประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 4 ระหว่างวันที่ 21 - 22 กรกฎาคม 2565 โดยรูปแบบผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (zoom) เพื่อให้มีโอกาสนในการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ในงานอันมีคุณค่าทางด้านวิชาการ โดยการนำผลงานเหล่านี้ไปพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้ยั่งยืน ซึ่งในกระบวนการทำวิจัย คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ มุ่งมั่นทุ่มเทร่างกาย แรงใจ เพื่อให้งานวิจัยที่เผยแพร่ต่อสาธารณชนเป็นประโยชน์สูงสุดในด้านวิชาการ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตามยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ และค้นคว้าของนักศึกษาและประชาชนทั่วไป และที่สำคัญเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกภายหลังจากสถานการณ์ COVID - 19 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านวิจัยเป็นสิ่ง

สำคัญในการนำไปสู่การเตรียมความพร้อมและสามารถปรับตัวเพื่อรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป
ท้ายสุดนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ขอแสดงความชื่นชม ต่อความสามารถของคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดประชุมวิชาการครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีจากความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน และขอให้ผลงานวิชาการที่ได้นำเสนอเผยแพร่ในการประชุมวิชาการครั้งนี้เป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้สนใจได้นำไปใช้ประโยชน์ในด้านวิชาการต่อไป

สารคนบดคนะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

การผลิตงานวิชาการเป็นหน้าที่หนึ่งของสถาบันการศึกษาที่นอกเหนือจากการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ ซึ่งทั้งสองส่วนสามารถผสมกลมกลืนและเป็นสิ่งสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สำหรับการสร้างผลงานวิชาการสามารถทำได้ด้วยการวิจัย การบริการวิชาการ การจัดทำตำรา บทความวิชาการ และเพื่อให้ผลงานวิชาการดังกล่าวมีการวิพากษ์ วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น อันนำไปสู่ความแหลมคม และคุณภาพของผลงานวิชาการเพิ่มขึ้น จึงมีการจัดเวทีเพื่อนำเสนอผลงานวิชาการ

การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 4 เกิดขึ้นภายใต้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่ส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการกับกลุ่มเครือข่ายคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคใต้ โดยมีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาเป็นเจ้าภาพจัดงานอย่างต่อเนื่อง และในรอบนี้มีการกำหนดประเด็นการประชุมภายใต้หัวข้อ “มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่ในบริบท BCG” ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ คือ “มหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น” สะท้อนให้เห็นถึงหน้าที่ความรับผิดชอบทางวิชาการที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธานี คำแหง

คนบดคนะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

สาร

คนบัตคนะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ ทองกษ

คนบัตคนะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ขอแสดงความยินดีและชื่นชมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ซึ่งเป็นเจ้าภาพหลัก รวมทั้งเจ้าภาพร่วมจากเครือข่าย มหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มภาคใต้ ที่ได้ร่วมกันจัดประชุมวิชาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ 4 เพื่อเป็นเวทีทางวิชาการให้กับคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และนักศึกษา ได้มีโอกาสเข้าร่วม แสดงผลงาน และนำเสนองานวิจัยที่มีคุณภาพ และมีคุณค่า ในการสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการ อีกทั้งแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เพื่อนำไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ สู่สังคมทั้งในระดับภูมิภาคและระดับชาติ

ในนามของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กระผมมีความยินดีที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดงานครั้งนี้ ขอแสดงความขอบคุณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เจ้าภาพหลักที่ริเริ่ม สร้างสรรค์และการสร้างเครือข่ายด้านวิชาการ ในครั้งนี้ ขอแสดงความชื่นชม ต่อความสามารถ ของคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดประชุมวิชาการครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จากความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน และขอให้ผลงานวิชาการที่ได้นำเสนอเผยแพร่ในการประชุมวิชาการครั้งนี้ เป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้สนใจได้นำไปใช้ประโยชน์ในด้านวิชาการต่อไป

สารคนบดคนะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นคณะของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่รับผิดชอบการดำเนินพันธกิจการวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อสร้างองค์ความรู้นำไปพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ อันเป็นบทบาทหน้าที่ตั้งความส่วนหนึ่งเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ได้บัญญัติไว้ว่า ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยาเพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในฐานะเครือข่ายความร่วมมือมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคใต้ มีความยินดีที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติครั้งที่ 4 ในครั้งนี้ ขอขอบคุณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เจ้าภาพหลักในการจัดการดำเนินงานเพื่อเป็นเวทีสาธารณะด้านการวิจัยและวิชาการ ในรูปของการเสวนาวิชาการและการนำเสนอผลงานวิจัย ขอขอบคุณนักวิชาการ นักวิจัยและผู้เกี่ยวข้องทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ และขอให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิชาภัทรชย์ รัชชาติ

คนบดคนะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

สารสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศ และภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน)

ดร.ปกรณ์ เพ็ชรประยูร

ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานวัตกรรมภูมิสารสนเทศ

สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) : สทอภ. มีความยินดีและเป็นเกียรติที่ได้มีส่วนร่วมร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และหน่วยงานเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วย สถาบันเครือข่ายภาคใต้ สมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย สมาคมรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ภาคใต้ สภาคณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งประเทศไทย จัดการประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ 4 ระหว่างวันที่ 21 - 22 กรกฎาคม 2565 รูปแบบออนไลน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ได้เผยแพร่และนำเสนอผลงานวิจัยของนักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษา ผู้สาธารณะและเป็นเวทีพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ แนวคิด และสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อให้

เกิดการพัฒนางานวิจัยและสร้างสรรค์งานวิชาการที่เข้มแข็ง ตอบสนองความต้องการของสังคม รวมทั้งสะสมประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ อันจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพ สมดุล และเท่าทันการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับหัวข้อการประชุม “มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่ในบริบท BCG” ที่สัมพันธ์กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ และสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) อันเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ สทอภ. ขอต้อนรับและขอบพระคุณทุกท่านที่ให้การสนับสนุนและเข้าร่วมการประชุมและนำเสนอผลงานวิจัย ในการประชุมวิชาการฯ ครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการประชุมครั้งนี้จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ

สารสมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย

รองศาสตราจารย์พัฒนา ราชวงศ์

นายกสมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย

สมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย เป็นสมาคมวิชาการที่มีขอบเขตการดำเนินงานสร้างสรรค์ เผยแพร่ และส่งเสริมความรู้ ทักษะ และเทคโนโลยีสารสนเทศเชิงพื้นที่ ค่อนข้างกว้าง ครอบคลุมทั้งวิชาการด้านวิทยาศาสตร์กายภาพและชีวภาพ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทั้งนี้ ความรู้ ทักษะ และเทคโนโลยี ดังกล่าว มีการพัฒนาก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่จะต้องมีความเปลี่ยนแปลงกันทั้งในระดับสถาบัน ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

สมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย มีความยินดีที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมจัดการประชุมวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ 4 ที่ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา กับมหาวิทยาลัยเครือข่าย ร่วมกันจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภายใต้การเข้าร่วมจัดครั้งนี้ ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี ที่

สมาคมภูมิศาสตร์ฯ จะได้ร่วมมือและสนับสนุนการจัดประชุมวิชาการให้ยั่งยืนสืบไป

อย่างไรก็ดี การจัดการประชุมวิชาการทุกระดับ มีภาระหน้าที่มากมายที่จะต้องวางแผน เตรียมการ ดำเนินการ ติดตาม ประเมินผล และสรุปความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้ การประชุมวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ฯ ที่มีมาอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของเจ้าภาพและเครือข่ายร่วมจัด อันนี้ต้องขอชื่นชม และเป็นกำลังใจให้การประชุมวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ฯ ครั้งนี้ บรรลุสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายทุกประการ

สารสภาคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ อารี

ประธานสภาคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งประเทศไทย

สภาคณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งประเทศไทย มีปณิธานร่วมมือกันเป็นเครือข่าย เพื่อประสานประโยชน์ร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ดังนั้น การเป็นเจ้าภาพร่วมกับคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ในโครงการประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ 4 ระหว่างวันที่ 21 - 22 กรกฎาคม 2565 (รูปแบบออนไลน์) ที่มีรูปแบบการดำเนินงานคือ การสัมมนาวิชาการ หัวข้อ “มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่ในบริบท BCG” และการนำเสนอผลงานวิจัยภาคบรรยาย (Oral

Presentation) ถือเป็นการ สนับสนุนและส่งเสริมการสร้างเครือข่าย การพัฒนาวิชาการ การจัดสัมมนา การฝึกอบรม การประชุมวิชาการ ในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ อันเป็นวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งของการก่อตั้งสภาคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งประเทศไทย ในนามสภาคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งประเทศไทย ขอขอบคุณอาจารย์ ดร.รัชพงษ์ ชีวาลัย คณบดี ทีมผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่ทุ่มเทแรงกายและแรงใจจนทำให้เกิดโครงการประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ 4 เกิดขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่วงการวิชาการอย่างยิ่งต่อไปในอนาคต

สารสมาคมรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ภาคใต้

ขอแสดงความยินดีกับคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา กับการจัดประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ 4 ในหัวข้อ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับการพัฒนาพื้นที่ในบริบท BCG ซึ่งเป็นการเปิดพื้นที่วิชาการให้กับการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ จึงถือเป็นโอกาสอันดีสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา นักวิชาการ และผู้สนใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานวิจัย เพื่อยกระดับความเป็นเลิศทางการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และการพัฒนางานด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่เน้นความสำคัญในการพัฒนาประเทศด้วยนวัตกรรมสังคมการส่งเสริมและพัฒนางานวิจัย การสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม และยังนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพงานวิชาการและงานวิจัยในระดับชาติ

ในนามของสมาคมรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ภาคใต้ ซึ่งเป็นองค์กรร่วมจัดประชุมวิชาการขอต้อนรับทุกท่านสู่งานประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัย บัณฑิตศึกษา และระดับชาติ ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา และเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานวิจัย ร่วมกัน ทำให้เกิดประสิทธิผลในองค์กร ชุมชน สังคม และประเทศชาติในอนาคต ซึ่งถือเป็นความสำเร็จสูงสุดของการประชุมวิชาการในครั้งนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ชัยเจริญวัฒน์

นายกสมาคมรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ภาคใต้

เสวนาวิชาการ หัวข้อ

“มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับการพัฒนาเชิงพื้นที่ในบริบท BCG”

“BCG Economy Modelกับการบริหารพัฒนา โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง : พึ่งพาตนเอง พึ่งพึ่งกันเอง ร่วมกันพัฒนา”

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดสันต์ สุทธิพิศา
ผู้เชี่ยวชาญด้านบรรณารักษศาสตร์และการบริหาร
การพัฒนากองถ่วง

“เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา
หัวใจของการพัฒนาบนฐาน
เศรษฐกิจชีวภาพหมุนเวียน”

รองศาสตราจารย์พัฒนา ราชวงศ์
นายกสมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย

“BCG บริบทการพัฒนา
ที่สร้างสรรค์เพื่อชีวิตวิถีใหม่”

ดร.พิเศษ เสนางษ์

ผู้ทรงคุณวุฒิศูนย์ความเป็นเลิศเพื่อการท่องเที่ยว
เชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนในพื้นที่ศูนย์ฯเสนาณรงค์

“เทคโนโลยีชีวภาพและนวัตกรรมภูมิสารสนเทศ
กับโมเดลเศรษฐกิจแบบใหม่
รู้เรา รู้เขา ทำกันการเปลี่ยนแปลง”

ดร.ปกรณ์ เพ็ชรประยูร

ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานวัตกรรมภูมิสารสนเทศ

ดร.โชติกา รติขลิยกุล

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ
ผู้ดำเนินการเสวนา

Website
การประชุมวิชาการ
ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ระดับชาติ ครั้งที่ 4

พิธีเปิด
งานประชุมวิชาการ
ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ระดับชาติ ครั้งที่ 4

การนำเสนอผลงานภาคบรรยาย Oral Presentation

สำรวจพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อดิจิทัลและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกสื่อของ
นักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
A SURVEY OF ENGLISH LEARNING BEHAVIORS ON DIGITAL MEDIA AND FACTORS
AFFECTING MEDIA SELECTION AMONG ENGLISH MAJOR STUDENTS AT
PHRANAKHON SI AYUTTHAYA RAJABHAT UNIVERSITY

วารภรณ์ สืบวงศ์สุวรรณ^{1*} และปิยธิดา คำพิพจน์²
Waraporn Suebwongsuwan^{1*} and Piyatida Kumpipot²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้จัดทำขึ้นเพื่อสำรวจพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อดิจิทัลและศึกษาปัจจัยการเลือกสื่อของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ซึ่งการศึกษาครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานกลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 51 คน และมีเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยผลการศึกษาพบว่า 1) ในด้านพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อดิจิทัล นักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้สื่อดิจิทัลในการแปลคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ใช้ในการหาข้อมูลภาษาอังกฤษเพื่อทำการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมาย และใช้สื่อดิจิทัลพัฒนาทักษะการฟัง - พูด ภาษาอังกฤษ โดยการฟังเพลง / ดูหนังภาพยนตร์ / ซีรีส์ที่พากย์เสียงภาษาอังกฤษ ตามลำดับ 2) ในด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนภาษาอังกฤษ นักศึกษาเลือกใช้สื่อดิจิทัลจากความสะดวกสบายมากที่สุด รองลงมาคือ ใช้สื่อดิจิทัลที่สอดคล้องกับความต้องการของตน คือใช้เพื่อการเรียนภาษาอังกฤษ

คำสำคัญ : พฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษ, ปัจจัยการเลือกสื่อ, สื่อดิจิทัล

Abstract

This research aimed to study the behavior of English learning through social media and the factors that affected the media selection of the English major student at Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. The participants were the 4th-year English major student, totaling 51 people. The research method used was mixed-method research in which the research instruments were a questionnaire and an interview form. The findings showed that 1) regarding the behavior of learning English on digital media, the students' overall behavior toward English learning through social media was at a high level ($X = 4.07$). Moreover, the research also found that most students used digital media to translate English words, find information in the English language for assignments, and improve their listening-speaking skills by listening to music and watching movies / series with English dubbing, respectively, and 2) regarding the factors affecting the choice selection of digital media in English language learning, the students chose digital media most from their convenience, followed by using digital media that was consistent with their needs which was learning English.

Keywords: English Learning Behavior, Media Selection Factor, Digital Media

¹⁻² อาจารย์สาขาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

* Corresponding author, E-mail: swaraporn@aru.ac.th

1. บทนำ

ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) “สื่อดิจิทัล” (Digital Media) และ “ซอฟต์แวร์” (Software) ได้มีการพัฒนาและเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (จิรารัตน์ ประยูรวงษ์, 2562) ซึ่งเป็นภาษาที่มีการคาดการณ์ว่ายังคงมีความสำคัญเป็นลำดับ 1 - 3 ที่ทุกคนต้องมีการทำงานในอนาคต (Wall Street English, 2561) นอกจากนี้ภายใต้การระบาดของโรคไวรัสโควิด - 19 ทางสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ยังได้เปิดเผยว่าในช่วงไตรมาส 1 ของปี 2564 นั้นมีการพบอัตราการว่างงานและถูกเลิกจ้างในระบบเป็นจำนวนกว่า 7.6 แสนคน ซึ่งสืบเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด - 19 (สำนักงานสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ที่องค์การอนามัยโลก (WHO) ยกระดับให้เป็น “ภาวะการระบาดใหญ่” ทั่วโลก (Pandemic) โดยภาวะดังกล่าวก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมในทุกประเทศ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563) รวมถึงส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาในทุกระดับชั้น ซึ่งข้อมูลขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) มีการรายงานว่ารัฐบาลของ 191 ประเทศทั่วโลกได้ประกาศให้สถาบันการศึกษาทุกระดับชั้นทำการปิดการเรียนการสอนทั่วทั้งประเทศอันส่งผลกระทบต่อผู้เรียนทั่วโลกคิดเป็นจำนวนกว่าร้อยละ 90 (กรมควบคุมโรค, 2564) ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ก็ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน โดยมหาวิทยาลัยฯ ได้มีการประกาศแนวทางการจัดเรียนการสอนในช่วงการระบาดของโควิด - 19 ให้จัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์อย่างเต็มรูปแบบ (ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เรื่อง มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดโควิด - 19 ฉบับที่ 11, 2563) จึงทำให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนจำเป็นต้องพึ่งพาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเรียนการสอนมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางวิกฤตการณ์ที่ยังคงทวีความรุนแรงนั้นยังเกิดโอกาสในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้แบบใหม่ ดังเห็นได้จากการเปิดรับเอาเทคโนโลยีของยุคสมัยใหม่รวมถึงสื่อดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอนมากขึ้น เพื่อให้การเรียนการสอนยังสามารถดำเนินต่อไปได้ อย่างเช่นการเรียนและการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยซึ่งยังคงไม่หยุดนิ่งซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนทุกคนต้องปรับเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับการแข่งขัน โดยคนที่มีความพร้อมในเรื่องทักษะการใช้ภาษาอังกฤษที่ดีจะมีโอกาสประสบความสำเร็จมากกว่า อันสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560 - 2579) ในยุทธศาสตร์ที่ 3 ว่าด้วยเรื่องการพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัย และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยเน้นที่ทักษะการเรียนรู้และทักษะวิชาชีพในโลกศตวรรษที่ 21 และการสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีการสร้างทักษะ (Reskill) และ พัฒนาทักษะเดิม (Upskill) ให้พร้อมกับการเรียน การสอบ การสมัครงาน และการใช้ชีวิตในอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา อีกทั้งเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในอนาคตอีกด้วย

ผู้เรียนมีโอกาสมากมายในการที่จะพัฒนาอิสระทางการเรียนรู้และสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับแต่ละบุคคล (Keefer & Haj-Broussard, 2020) ดังนั้นผู้เรียนภาษาในปัจจุบันจึงถือเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ดิจิทัล ที่ซึ่งการส่งเสริมความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้นไม่อาจเกิดขึ้นได้หากปราศจากความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับความพึงพอใจของพวกเขาในการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลในบริบทการเรียนรู้นอกชั้นเรียน (Kalimullina et al., 2021) ทั้งนี้ในระยะเริ่มแรกนั้น Malcolm Knowles (1975) นักวิชาการด้านการศึกษาผู้ใหญ่ ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับแนวคิดของการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ว่าคือ “กระบวนการเรียนรู้ที่ดำเนินการโดยบุคคลเพื่อได้มาซึ่งความรู้ ระบุความต้องการการเรียนรู้ เลือกสื่อการเรียนรู้ และใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมในการริเริ่มของพวกเขา โดยมีหรือไม่มีความช่วยเหลือจากผู้อื่น” (น. 18) โดยข้อความส่วนแรกนั้นกล่าวถึงกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษซึ่งผู้เรียนได้รับความรู้และข้อมูลในฐานะผู้บริโภคที่

คอยตั้งรับ (passive consumer) เช่น การอ่านข่าว การฟังเนื้อหาภาษาอังกฤษ และการดูวิดีโอภาษาอังกฤษ เป็นต้น และในทางตรงกันข้าม ข้อความในส่วนต่อมากล่าวถึงกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษซึ่งผู้เรียนสร้างความรู้และข้อมูลขึ้นในฐานะผู้จัดทำ (active producer) เช่น การสนทนาเป็นภาษาอังกฤษ การเขียนความคิดเห็นเป็นภาษาอังกฤษ หรือการส่งอีเมลถึงผู้อื่นเป็นภาษาอังกฤษ เป็นต้น

การศึกษาก่อนหน้านี้ได้ทำการสำรวจมุมมอง ความเชื่อ และการรับรู้ของผู้เรียนภาษาเกี่ยวกับอุปกรณ์ดิจิทัลที่ใช้สำหรับการเรียนรู้ภาษาในการทดลองสอนในห้องเรียนหรือการทดลองอื่น ๆ (Muharom et al., 2020, p. 257) ผลลัพธ์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนให้ความกังวลในเชิงบวกเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาดิจิทัล แต่ในขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นความลังเลในบางประการเกี่ยวกับการขาดความช่วยเหลือในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้วยตนเองเช่นนี้ นอกจากนี้การศึกษายังพบว่าหากต้องเลือกอุปกรณ์ดิจิทัลที่สะดวกที่สุดในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนแล้ว ผู้เรียนนั้นชอบใช้คอมพิวเตอร์หรือแล็ปท็อปมากกว่าโทรศัพท์มือถือ โดยมีเพียงการศึกษาในระยะหลังๆไม่กี่เรื่องเท่านั้นที่มุ่งให้สมัครใจของผู้เรียนภาษาอังกฤษต่อความสนใจเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลเพื่อการพัฒนาภาษาที่อยู่นอกเหนือจากบริบทของการศึกษาในชั้นเรียน (p. 266) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงบทบาทสำคัญที่เพิ่มมากขึ้นของสื่อและอุปกรณ์ดิจิทัลต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนทั้งในและนอกชั้นเรียน และมุ่งจะศึกษาเพื่อสำรวจพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อดิจิทัลและศึกษาปัจจัยการเลือกสื่อของนักศึกษา ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายคือนักศึกษาจากสาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อหาแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เครื่องมือเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในวิถีชีวิตใหม่ (New Normal)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) สำรวจพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อดิจิทัลของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
- 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกสื่อดิจิทัลของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning)

World Economic Forum (2020) รายงานว่า ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Active Learning Skill) และทักษะการใช้เทคโนโลยี (Technology Use Skill) เป็นหนึ่งในทักษะที่มีความจำเป็นในอนาคตอันใกล้ แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษาจำเป็นที่จะต้องมีการสร้างทักษะ (Reskill) และ พัฒนาทักษะเดิม (Upskill) ให้พร้อมกับการเรียน การสอบ การสมัครงาน และการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา อีกทั้งเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในอนาคตอีกด้วย

การเรียนรู้ด้วยตนเองมาจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลายคำ ได้แก่ Self-directed Learning, Active Learning, Autonomous Learning, Self-study หรือ Independent Study มีผู้นิยามความหมายว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นความสามารถในการทำหน้าที่รับผิดชอบ การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการที่ผู้เรียนมีเป้าหมายในการเรียนรู้ที่มาจากความต้องการของตนเอง มีทิศทางการทำงาน และความรับผิดชอบในงานไม่ว่าสถานการณ์ในการเรียนจะเป็นเช่นใด หรืออายุของผู้เรียนจะเป็นเท่าใด ผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง จะมีลักษณะที่สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองด้วยความกระตือรือร้นอย่างสม่ำเสมอ โดยไม่พึ่งการเสริมแรงหรือรางวัลจากผู้อื่น รู้จักเลือกแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อช่วยในการเรียนรู้ ขณะเดียวกันการวินิจฉัยเพื่อประเมินความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง อาจจะได้ความช่วยเหลือของผู้อื่นหรือไม่ก็ได้ (Candy, 1991)

ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยก่อนหน้านี้ที่ทำการสำรวจทัศนคติ ความเชื่อ และการรับรู้การเรียนภาษาโดยใช้อุปกรณ์สื่อดิจิทัลในห้องเรียนและนอกห้องเรียน พบว่า ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้คอมพิวเตอร์หรือแล็ปท็อป และโทรศัพท์มือถือถือมากที่สุดเมื่อต้องเลือกอุปกรณ์สื่อดิจิทัลในการเรียนรู้ด้วยตนเองนอกห้องเรียนเนื่องจากความสะดวกสบายในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางด้านภาษาของตนเอง (Parker (2019); Sylaj & Sylaj, (2020)).

3.2 การเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อดิจิทัล

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2562) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้บนสื่อดิจิทัล (Digital Learning) ไว้ว่า การเรียนรู้ของผู้เรียนโดยใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital technology) เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์ แอปพลิเคชัน สื่อออนไลน์ เป็นต้น และอุปกรณ์ดิจิทัล (Digital devices & Tools) เช่น สมาร์ทโฟน, แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เทคโนโลยีจึงมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาคุณูฐานแห่งเทคโนโลยี (Technology Based Paradigm) ที่ใช้เทคโนโลยีในการเตรียมพร้อมให้เกิดทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) ที่มีลักษณะของการเรียนรู้ในแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพแห่งองค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะให้เกิดกับผู้เรียน ให้มีความรักที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้สำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง

นอกจากนี้ ผู้เรียน รวมถึงผู้สอนเองยังมีความต้องการในการใช้สื่อดิจิทัลเข้ามาช่วยในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 19 (Covid - 19) ซึ่งพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัลนั้นก็คือลักษณะการแสดงออกของนักศึกษาในการเรียนผ่านระบบออนไลน์ช่วงสถานการณ์โควิด19 นั้นเอง เช่นเดียวกับ จิรารัตน์ ประยูรวงษ์ (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่อง DIGITAL LEARNING การเรียนรู้ภาษาอังกฤษบนโลกดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 ซึ่งพบว่าการเรียนรู้ภาษาอังกฤษไม่ควรอยู่แต่ในห้องเรียน ผู้เรียนควรชวนหาความรู้และพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษของตนเองต่อไป โดยใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลที่มีประโยชน์ต่อผู้สอนและผู้เรียน

3.3 ประเภทของสื่อดิจิทัลกับการเรียนภาษาอังกฤษ

สื่อดิจิทัลในปัจจุบัน มีความสำคัญต่อการเรียนภาษาอังกฤษ การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อหาข้อมูลต่าง ๆ มาเพิ่มพูนทักษะและพัฒนาความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษ โดยปัจจุบันสื่อดิจิทัลมีช่องทางที่หลากหลาย ซึ่งตามแนวคิดของจิรารัตน์ ประยูรวงษ์ (2562) ได้แบ่งการใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) Blogs เป็นสื่อส่วนบุคคลเพื่อเผยแพร่ข้อมูลบนสาธารณะโดยทุกคนสามารถเข้ามาอ่านหรือแสดงความคิดเห็นได้ การนำ blogs มาประยุกต์ใช้ในการเรียนภาษาอังกฤษทำได้โดยใช้บล็อกสืบหาข้อมูลเพิ่มเติมพูนทักษะ และยังสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนภาษาอังกฤษ 2) Micro Blogging และ Micro sharing ใช้โพสต์ข้อความสั้นๆ หรือที่เรียกว่า status เพื่อแสดงสถานะตัวเองหรือแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ให้กับเพื่อนในกลุ่มสังคมออนไลน์ เช่น การนำ twitter ประยุกต์ใช้ในการเรียนภาษาอังกฤษ โดยการขึ้น hashtag และยังสามารถอัปเดตข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ 3) Web application ซึ่งเป็นที่นิยมในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เช่น Quizlet ช่วยในการจำคำศัพท์จากภาพและความหมาย และ 4) Media sharing เว็บไซต์ที่สามารถอัปโหลดรูปภาพ วิดีโอ เพลง เพื่อเผยแพร่ให้กับสมาชิกที่เข้ามาดูในเว็บไซต์ เช่น การใช้ YouTube ช่วยฝึกทักษะด้านการฟัง การพูดและการออกเสียง หรือการดูภาพยนตร์ที่เป็นภาษาอังกฤษ

3.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกสื่อดิจิทัล

ตามแนวคิดของ กังสตาล นาควิโรจน์ (2549, น. 20) ได้แบ่งปัจจัยการเปิดรับสื่อของผู้รับสารไว้ 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) เลือกรับสื่อที่มีอยู่ (Availability) 2) เลือกรับสื่อที่สะดวกและนิยม (Convenience and Preferences) 3) เลือกรับสื่อตามลักษณะเฉพาะของสื่อ (Characteristic of Media) 4) เลือกรับสื่อที่สอดคล้องกับตนเอง (Consistency) และ 5) เลือกรับ

สื่อตามความเคยชิน (Accustomed) โดยผู้รับสารจะเลือกเปิดรับสื่อที่ สอดคล้องกับความรู้ ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติของตน ทั้งนี้ การเปิดรับจะมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการรับสารด้วย โดยที่ความสนใจ (Interest) และความเกี่ยวข้อง (Involvement) ของผู้รับสารกับสิ่งเร้าจะสะท้อนออกมาในระดับความตั้งใจ (Attention) หรือความมากน้อยในการเปิดรับสื่อ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ที่มุ่งศึกษาพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อดิจิทัลและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกสื่อ ของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อออนไลน์ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกสื่อออนไลน์ในการเรียนภาษาอังกฤษ

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาจำนวน 51 คน ในการตอบแบบสอบถาม และ จำนวน 7 คน ในการตอบบทสัมภาษณ์ โดยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 แบบ คือ

4.2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามให้มีความครอบคลุมตัวแปรที่ต้องการศึกษา เพื่อนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อดิจิทัลและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกสื่อ ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงประเด็นของข้อคำถามเพื่อให้ได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จำนวน 3 ท่าน ซึ่งค่า IOC เท่ากับ 0.98 หลังจากนั้นได้นำเครื่องมือไปทำการศึกษาร่วมกับกลุ่มตัวอย่าง อันมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันหรือสอดคล้องกัน ซึ่งได้ค่าความเที่ยง (Reliability) โดยรูปแบบของแบบสอบถามเป็นลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ (Check List) ซึ่งแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สสำรวจพฤติกรรมการเลือกใช้สื่อดิจิทัลในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เป็นคำถามปลายปิด (Closed-end Question) ซึ่งในแต่ละคำถามมีลักษณะมาตราส่วนการประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 14 ข้อ

ตอนที่ 3 สสำรวจปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สื่อดิจิทัลในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เป็นคำถามปลายปิด (Closed-end Question) จำแนกตามเหตุผลในการเลือกใช้งาน ซึ่งในแต่ละคำถามมีลักษณะมาตราส่วนการประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน 6 ข้อ

4.2.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์รายบุคคล (Individual Interview) โดยแนวคำถามอยู่ในรูปแบบการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อใช้ในการสนับสนุนข้อมูลของประเด็นหลัก ๆ ในแบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องของการคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ซึ่งมีผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จำนวน 7 คน

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยประชุมถึงรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาภายในแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ การติดต่อกลุ่มตัวอย่าง และกำหนดช่วงเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล

2) นัดหมายกลุ่มตัวอย่างและแจ้งวัตถุประสงค์และบอกขั้นตอนการทำแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง

3) แจก QR CODE แบบสอบถามออนไลน์ให้กลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูล

4) นัดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 คน ที่ทำแบบสัมภาษณ์ เพื่อทำแบบสัมภาษณ์รายบุคคล ในรูปแบบออนไลน์

5) รวบรวมข้อมูลทั้งหมด และนำไปวิเคราะห์ต่อไป

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

แบบสอบถามตอนที่ 2 สสำรวจพฤติกรรมการเลือกใช้สื่อดิจิทัลในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ และแบบสอบถามตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สื่อดิจิทัลในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ

วิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายข้อ และโดยรวม ด้วยสถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้เกณฑ์การแปลค่าความหมายดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 102-103)

คะแนนเฉลี่ย	4.21 - 5.00	หมายถึง	ใช้บ่อยมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41 - 4.20	หมายถึง	ใช้บ่อยมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61 - 3.40	หมายถึง	ใช้บ้างบางครั้ง
คะแนนเฉลี่ย	1.81 - 2.60	หมายถึง	ใช้ไม่บ่อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.80	หมายถึง	แทบไม่ใช้เลย

4.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ที่ได้มาโดยการอัดคลิปเสียงเอาไว้และนำมาจดบันทึกโดยละเอียด เพื่อนำมาสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และเพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) (Taylor-Powell & Renner, 2003)

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากแบบสอบถามตอนที่ 1 ครอบคลุมคำถามทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง ร้อยละ 79.60 เพศชายร้อยละ 13.00 และเพศทางเลือกร้อยละ 7.40 ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่มีประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษมากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 70.40 จากทั้งหมด นอกจากนี้ จากการสำรวจอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้เรียนภาษาอังกฤษผ่านสื่อดิจิทัล พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือมากเป็นลำดับที่หนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 88.90 ใช้ Laptop / Notebook มากเป็นลำดับที่สอง คิดเป็นร้อยละ 59.30 ใช้ iPad / แท็บเล็ต มากเป็นลำดับที่สาม คิดเป็นร้อยละ 40.70 และใช้คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ มากเป็นลำดับที่สี่ คิดเป็นร้อยละ 18.50

5.2 การสำรวจพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อออนไลน์

จากแบบสอบถามตอนที่ 2 ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลในการพัฒนาภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาแสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อดิจิทัล

ลำดับ	พฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อดิจิทัล (N= 54)	\bar{X}	SD	ความหมาย
1.	คุณใช้สื่อดิจิทัลศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษ	4.48	0.574	มากที่สุด
2.	คุณใช้สื่อดิจิทัลในการแปลคำศัพท์ภาษาอังกฤษ	4.59	0.533	มากที่สุด
3.	คุณใช้สื่อดิจิทัลในการพัฒนาความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ	4.29	0.810	มากที่สุด
4.	คุณใช้สื่อดิจิทัลในการฝึกทำแบบทดสอบเพื่อการสอบ เช่น TOEIC	3.81	0.933	มาก
5.	คุณอ่านข่าว, บทความภาษาอังกฤษ หรือฟังข่าวภาษาอังกฤษจากสื่อดิจิทัลเพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการอ่านภาษาอังกฤษ	3.89	0.816	มาก
6.	คุณใช้สื่อดิจิทัลในการหาข้อมูล ภาษาอังกฤษเพื่อทำการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมาย	4.56	0.538	มากที่สุด
7.	คุณใช้สื่อดิจิทัลสื่อสารกับเพื่อนต่างชาติที่ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร	3.87	1.100	มาก
8.	คุณใช้สื่อดิจิทัลในการเล่นเกมที่มีการฝึกฝนภาษาอังกฤษ (เช่น คำสั่งที่เป็นภาษาอังกฤษ หรือ การใช้ภาษาอังกฤษสนทนากับบุคคลต่างชาติ)	4.13	0.912	มาก
9.	คุณใช้สื่อดิจิทัลพัฒนาทักษะการฟัง-พูด ภาษาอังกฤษ โดยการฟังเพลง/ดูหนัง ภาพยนตร์ /ซีรีส์ ที่พากย์เสียงภาษาอังกฤษหรือมีคำบรรยายเป็นภาษาอังกฤษ	4.52	0.637	มากที่สุด
10.	คุณใช้ Blog ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ (เช่น Gotoknow)	3.50	1.060	มาก
11.	คุณใช้ Micro Blog (เช่น Twitter) ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ	3.41	1.108	มาก
12.	คุณใช้ Web application (เช่น Webpage, ED puzzle เครื่องมือที่ช่วยในการสร้างสรรค์สื่อบทเรียน และ Quizlet เว็บไซต์แอปพลิเคชันที่ใช้ในการฝึกฝนทักษะด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ) ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ	3.35	1.049	ปานกลาง
13.	คุณใช้ Media Sharing (เช่น YouTube) ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ	4.35	0.677	มากที่สุด
14.	คุณใช้ Social Media (เช่น Facebook, Instagram) ในการพัฒนาภาษาอังกฤษ	4.28	0.738	มากที่สุด
ภาพรวม		4.07	0.513	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่านักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ มีพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อดิจิทัลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.07$; $SD =0.513$) ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่มีการใช้สื่อดิจิทัลในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมากที่สุด โดยลำดับที่ 1 คือ ใช้สื่อดิจิทัลในการแปลคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 4.59$; $SD = 0.533$) ลำดับที่ 2 คือ สื่อดิจิทัลในการหาข้อมูลภาษาอังกฤษเพื่อทำการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมาย ($\bar{X} = 4.56$; $SD = 0.538$) ลำดับที่ 3 คือ ใช้สื่อดิจิทัลพัฒนาทักษะการฟัง-พูด ภาษาอังกฤษ โดยการฟังเพลง/ดูหนัง ภาพยนตร์/ซีรีส์ที่พากย์เสียงภาษาอังกฤษหรือมีคำบรรยายเป็นภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 4.52$; $SD = 0.637$) ลำดับที่ 4 คือ ใช้สื่อดิจิทัลศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 4.48$ $SD = 0.574$) ลำดับที่ 5 ใช้ Media Sharing เช่น YouTube ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ลำดับที่ 6 ใช้สื่อดิจิทัลใน

การพัฒนาความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 4.29$; $SD = 0.810$) และลำดับที่ 7 ใช้ Social Media (เช่น Facebook, Instagram) ในการพัฒนาภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 4.28$; $SD = 0.738$)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับการสัมภาษณ์พบว่า นักศึกษาใช้สื่อดิจิทัลในการแปลคำศัพท์ภาษาอังกฤษมากที่สุด และยังมีการใช้สื่อดิจิทัลในการหาข้อมูล ภาษาอังกฤษ เพื่อทำการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมาย และใช้สื่อดิจิทัลพัฒนาทักษะการฟัง-พูด ภาษาอังกฤษ โดยการฟังเพลง/ดูหนังภาพยนตร์/ซีรีส์ที่มีคำบรรยายเป็นภาษาอังกฤษ ดังแสดงในบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เราใช้ google translate บ่อยมาก ในการแปลคำศัพท์ภาษาอังกฤษ เวลาเราทำการบ้านแล้วเราไม่รู้คำแปลก็ search หาดู” (นักศึกษาคนที่ 4)

“ส่วนใหญ่ใช้สื่อออนไลน์ในการทำการบ้าน” (นักศึกษาคนที่ 2)

“ ใช้ฟังเพลงจาก YouTube ดูหนังจาก Netflix มันได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม สร้างความบันเทิงให้เราทำให้เราซึมซับภาษาไปอัตโนมัติ โดยที่เราไม่ต้องพยายามเหมือนเราเข้าใจบริบทไปเอง ทำให้ทักษะการฟังเราดีขึ้น การจับใจความดีขึ้น ” (นักศึกษาคนที่ 1)

นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษามีการใช้สื่อดิจิทัลในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในระดับมาก โดยประกอบด้วย ลำดับที่ 1 คือ ใช้สื่อดิจิทัลในการเล่นเกมที่มีการฝึกฝนภาษาอังกฤษ (เช่น คำสั่งที่เป็น ภาษาอังกฤษ หรือการใช้ภาษาอังกฤษสนทนากับบุคคลต่างชาติ) ($\bar{X} = 4.13$; $SD = 0.912$) ลำดับที่ 2 ใช้อ่านข่าว, บทความภาษาอังกฤษ หรือฟังข่าวภาษาอังกฤษจากสื่อดิจิทัลเพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการอ่านภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.89$; $SD = 0.816$) ลำดับที่ 3 ใช้สื่อดิจิทัลสื่อสารกับเพื่อนต่างชาติที่ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.87$; $SD = 1.100$) ลำดับที่ 4 ใช้สื่อดิจิทัลในการฝึกทำแบบทดสอบเพื่อการสอบ เช่น TOEIC ($\bar{X} = 3.81$; $SD = 0.933$) ลำดับที่ 5 ใช้ Blog ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ เช่น Gotoknow ($\bar{X} = 3.50$; $SD = 1.060$) และลำดับที่ 6 ใช้ Micro Blog เช่น Twitter ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.41$; $SD = 1.108$)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งพบว่านักศึกษามีการใช้สื่อดิจิทัลในการเล่น เกม หรือใช้สนทนาภาษาอังกฤษกับชาวต่างชาติผ่าน Application ต่าง ๆ เพื่อฝึกฝนทักษะภาษาอังกฤษ และยังมีนักศึกษานำสื่อดิจิทัลในการทำแบบทดสอบเพื่อนำไปฝึกกับการสอบสำหรับวัดระดับความรู้หรือทักษะการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน (TOEIC) ดังแสดงในบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ใช้ Snapchat คุยกับเพื่อนชาวต่างชาติเพื่อเพิ่มทักษะการสนทนามากขึ้น กล้าพูด กล้าพิมพ์ กล้าใช้คำศัพท์มากขึ้น” (นักศึกษาคนที่ 7)

“มีเข้าไปดูข้อสอบ TOEIC แล้วก็ IELTS บ้าง” (นักศึกษาคนที่ 4)

5.3 การสำรวจปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สื่อดิจิทัลในการพัฒนาภาษาอังกฤษ

จากแบบสอบถามตอนที่ 3 ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สื่อดิจิทัลในการพัฒนาภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาแสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สื่อดิจิทัลในการพัฒนาภาษาอังกฤษ

ลำดับ	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สื่อดิจิทัลในการพัฒนาภาษาอังกฤษ (N= 54)	\bar{X}	SD	ความหมาย
1.	คุณเลือกใช้สื่อดิจิทัลจากความสะดวกสบายในการใช้งาน	4.63	0.653	มากที่สุด
2.	คุณเลือกใช้สื่อดิจิทัลจากความเหมาะสมของการใช้งาน	4.46	0.605	มากที่สุด
3.	คุณเลือกใช้สื่อดิจิทัลจากความทันสมัย	4.33	0.847	มากที่สุด
4.	คุณเลือกใช้สื่อดิจิทัลเพราะสื่อดิจิทัลทำให้การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเกิดความสนุกสนานมากขึ้น	4.46	0.665	มากที่สุด
5.	คุณเลือกใช้สื่อดิจิทัลเพราะคิดว่าสื่อดิจิทัลช่วยเพิ่มพูนทักษะภาษาอังกฤษได้ดี	4.50	0.607	มากที่สุด
6.	คุณเลือกใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนภาษาอังกฤษ เพราะมีช่องทางให้เลือกใช้งานอย่างหลากหลาย	4.56	0.538	มากที่สุด
ภาพรวม		4.49	0.446	มากที่สุด

จากข้อมูลตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สื่อดิจิทัลในการพัฒนาภาษาอังกฤษ ของนักศึกษา ภาษาอังกฤษ พบว่าภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยลำดับที่ 1 คือ ใช้สื่อดิจิทัลจากความสะดวกสบายในการใช้งาน (\bar{X} = 4.63; SD = 0.653) ลำดับที่ 2 คือ ใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนภาษาอังกฤษ เพราะมีช่องทางให้เลือกใช้งานอย่างหลากหลาย (\bar{X} = 4.56; SD = 0.538) ลำดับที่ 3 คือ ใช้สื่อดิจิทัลเพราะคิดว่าสื่อดิจิทัลช่วยเพิ่มพูนทักษะภาษาอังกฤษได้ดี (\bar{X} = 4.50; SD = 0.607) ลำดับที่ 4 คือ ใช้สื่อดิจิทัลจากความเหมาะสมของการใช้งาน (\bar{X} = 4.46; SD = 0.605) ลำดับที่ 5 คือ ใช้สื่อดิจิทัลเพราะสื่อดิจิทัลทำให้การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเกิดความ สนุกสนานมากขึ้น (\bar{X} = 4.44; SD = 0.691) และลำดับที่ 6 คือ ใช้สื่อดิจิทัลจากความทันสมัย (\bar{X} = 4.33; SD = 0.847)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับการสัมภาษณ์พบว่าใช้สื่อดิจิทัลจากความสะดวกสบายในการใช้งาน และยังมีนักศึกษาใช้สื่อดิจิทัลเพราะคิดว่าสื่อดิจิทัลช่วยเพิ่มพูนทักษะภาษาอังกฤษได้ดี ดังแสดงในบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ช่วยให้เราใช้เวลาในการหาข้อมูลเยอะเลย” (นักศึกษาคคนที่ 2)

“สื่อดิจิทัลช่วยได้มาก อย่างเราดูหนังภาษาอังกฤษหรือ YouTube ช่องของคนทีพูดภาษาอังกฤษ เราดูเพื่อความบันเทิงแต่มันกลับกลายเป็นเราซึมซับมาแบบไม่รู้ตัว มารู้ตัวอีกทีเรารู้สึกว่าเราเข้าใจเนื้อหาและบริบทได้มากขึ้น มันช่วยเรื่องการฟังและได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบที่เจ้าของภาษาเขาใช้เป็นประจำไม่ใช่ภาษาตามในหนังสือเรียน” (นักศึกษาคคนที่ 1)

“ปกติถ้าเรียนออนไลน์เราจะไม่ค่อยมีสมาธิจดจ่อกับมันเท่าไรหรอก ก็เลยต้องหาความรู้เพิ่มเติมจากสื่อออนไลน์ หลังจากการเรียนในห้องเรียนแถมยังเพิ่มพูนทักษะภาษาอังกฤษมากกว่าเดิมได้อีกด้วย” (นักศึกษาคคนที่ 5)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลยังพบว่าสื่อใช้สื่อดิจิทัลเพราะสื่อดิจิทัลทำให้การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเกิดความ สนุกสนานมากขึ้น (\bar{X} = 4.44 SD = 0.691) และใช้สื่อดิจิทัลจากความทันสมัย (\bar{X} = 4.33 SD = 0.847)

“ทำให้เราเรียนรู้ไวขึ้น เพราะว่า สื่อมันไม่น่าเบื่อเวลาเรดูก็เหมือน enjoy ไปกับมัน รู้สึกว่าจำง่ายดี ถ้าเรียนจากสื่อดิจิทัล” (นักศึกษาคคนที่ 4)

“เรื่องความก้าวหน้าของการเรียนเช่น ในการศึกษาต้องมีการพัฒนาจากเดิมแน่นอน บางคำศัพท์บางประโยคที่เรียน ในสมัยก่อนอาจมีความล้าหลัง แต่พอมีเทคโนโลยีเข้ามาก็เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงขึ้น ถ้าต้องการศึกษาเพิ่มก็ต้องใช้สื่อเข้ามาช่วยในการเรียนรู้เพิ่มเติม” (นักศึกษาคนที่ 3)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ พบว่านักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ ส่วนใหญ่ใช้สื่อดิจิทัลในการแปลคำศัพท์มากที่สุดเป็นลำดับที่ 1 ในด้านพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อดิจิทัล และด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกสื่อดิจิทัลในการพัฒนาภาษาอังกฤษ นักศึกษาเลือกใช้สื่อดิจิทัลจากความสะดวกสบายในการใช้งานมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 วัตถุประสงค์ที่ 1 พฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อดิจิทัล

ผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อดิจิทัล เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อดิจิทัลของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พบว่านักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษบนสื่อดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) เนื่องจากปัจจุบันสื่อดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์ทั้งในด้านการสื่อสาร และด้านการเรียน ทำให้เกิดพฤติกรรมการเลือกใช้สื่อดิจิทัลที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้สื่อดิจิทัลในด้านการแปลคำศัพท์ภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$) รองลงมาคือ ใช้ในการหาข้อมูลภาษาอังกฤษเพื่อทำการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมาย ($\bar{X} = 4.56$) และใช้สื่อดิจิทัลพัฒนาทักษะการฟัง - พูด ภาษาอังกฤษ โดยการฟังเพลง / ดูหนังภาพยนตร์ / ซีรีส์ที่พากย์เสียงภาษาอังกฤษหรือมีคำบรรยายเป็นภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 4.52$) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์นักศึกษาที่กล่าวว่ามักจะใช้สื่อดิจิทัลช่วยในการทำงานที่ได้รับมอบหมายและค้นหาคำศัพท์ที่ไม่รู้ นอกจากนี้ในช่วงเวลาว่างก็มักจะดูหนัง / ซีรีส์ และฟังเพลงที่เป็นภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาทักษะด้านการฟัง-พูดของตนเองอยู่เสมอ โดยเฉพาะในช่วงต้องเรียนออนไลน์ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษามีการใช้ Media Sharing เช่น YouTube ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษจากการฟังเพลงและใช้ Social Media (เช่น Facebook, Instagram) ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน รวมถึงการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา Nugroho & Atmojo (2020) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงของการเรียนรู้ภาษาจากการโต้ตอบในห้องเรียนแบบตัวต่อตัวเป็นการเรียนรู้ออนไลน์ที่เหนือกว่าห้องเรียน ท่ามกลางการระบาดใหญ่ของโควิด-19 ซึ่งค้นพบว่า นักเรียนมีทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ภาษา ท่ามกลางโรคระบาดทั่วโลก นอกจากนี้ยังพบว่าการเรียนรู้ภาษาอังกฤษบนสื่อดิจิทัลนอกห้องเรียน สามารถทำได้โดยใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น YouTube, WhatsApp, Instagram, Google Classroom และ Facebook ได้อีกด้วย จากผลการศึกษาวิจัยสอดคล้องกับผลวิจัยของ เรืองริน เจนวิทยารักษ์ และคณะ (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียนของนักศึกษา สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช พบว่าแนวทางการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียนที่เหมาะสมแก่นักศึกษา คือ แอปพลิเคชันที่เหมาะสมสำหรับการฝึกทักษะการฟังเพลงภาษาอังกฤษอย่าง YouTube และแอปพลิเคชันที่เหมาะสมสำหรับการพูดคุย ติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติอย่าง Facebook รวมไปถึงการนำสื่อออนไลน์ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ ทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษามากขึ้น

6.2 วัตถุประสงค์ที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สื่อดิจิทัล

ผลการวิจัยจากการสำรวจและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ เป็นไปอย่างสอดคล้องกัน โดยพบว่า นักศึกษาเลือกใช้สื่อดิจิทัลจากความสะดวกสบายมากที่สุดงาน รองลงมาคือ ใช้สื่อดิจิทัลที่สอดคล้องกับความต้องการของตน คือใช้เพื่อการเรียนภาษาอังกฤษ เพราะมีช่องทางให้เลือกใช้งานอย่างหลากหลาย นอกจากนี้ยังมีการเลือกใช้สื่อดิจิทัลจากความเหมาะสมของการใช้งาน ความบันเทิง และความทันสมัย อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2562) ที่กล่าวว่า การใช้อุปกรณ์ดิจิทัลเข้ามาช่วยในการเรียน ก่อให้เกิดความสะดวกสบายต่อการใช้งาน เช่น สมาร์ทโฟน, แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์ เป็นเครื่องมือที่สนับสนุนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ถูกต้องแม่นยำ และนำไปใช้ประโยชน์มากที่สุด ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ จิรารัตน์ ประยูรวงษ์ (2562) ซึ่งกล่าวว่า การเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาและมีความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษที่จะสามารถนำไปใช้เพื่อศึกษาค้นคว้าหาความรู้ข้อมูลต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองให้เกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัย

- 1) ด้านการศึกษา ผลที่ได้จากการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลและปัจจัยการเลือกใช้สื่อดิจิทัลของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษนั้น สถานศึกษา รวมถึงหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการศึกษา สามารถนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาได้
- 2) ด้านการสอน อาจารย์ผู้สอนสามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ในการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้สื่อดิจิทัลเพื่อดึงดูดความสนใจของนักศึกษา ลดความน่าเบื่อ และสอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) การศึกษาในครั้งนี้ มีการศึกษาตัวแปรเพียง 2 ตัวเท่านั้น คือ พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล และปัจจัยการเลือกใช้สื่อดิจิทัล ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นเพิ่มเติม เช่น ปัญหาการใช้สื่อดิจิทัลในการพัฒนาภาษาอังกฤษ หรือแนวทางการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เป็นต้น
- 2) งานวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากับกลุ่มนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 4 เพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น ควรจะทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ขึ้น และมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น นักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 1 - 4 หรือ สาขาอื่น ๆ เป็นต้น

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2564). *โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*. สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2565, จาก https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/faq_more.php
- กังสดาล นาควิโรจน์. (2549). *การเปิดรับ การจดจำ และทัศนคติของผู้โดยสารรถไฟฟ้ามหานครที่มีต่อสื่อโฆษณาทางรถไฟฟ้ามหานคร*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิรารัตน์ ประยูรวงษ์. (2562). “DIGITAL LEARNING การเรียนรู้ภาษาอังกฤษบนโลกดิจิทัลในศตวรรษที่ 21”. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 13(1), 210-223.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). *ผลกระทบวิกฤต COVID-19 กับเศรษฐกิจโลก: This Time is Different*. สืบค้นเมื่อ 19 เมษายน 2565, จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_18Mar2020.aspx
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เรื่อง มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19. (2563, 22 ธันวาคม).
ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ฉบับที่ 11.
- เรืองริน เจนวิทยารักษ์, กิตติพงศ์ เขี่ยมกร, ศรอนงค์ มากชู, สโรชา แสงอนนท์, และชุตินา เนนพลอย. (2562). *พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการพัฒนาภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียน*. (สารนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต). สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, นครศรีธรรมราช.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2562). *การโค้ชเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน*. จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579*. สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2565, จาก <http://www.onec.go.th/index.php/book/BookView/1540>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *ภาวะสังคมไทย*. สืบค้นเมื่อ 19 เมษายน 2565, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5491
- Candy, P. C. (1991). *Self-Direction for Lifelong Learning. A Comprehensive Guide to Theory and Practice*. Jossey-Bass Publishers.
- Kalimullina, O., Tarman, B., & Stepanova, I. (2021). "Education in the context of digitalization and culture: Evolution of the teacher's role, pre-pandemic overview". *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 8(1), 226-238.
- Keefer, N., & Haj-Broussard, M. (2020). "Language in Educational Contexts". *Journal of Culture and Values in Education*, 3(2), 1-12.
- Knowles, M. S. (1975). *Self-directed learning: A guide for learners and teachers*. Prentice Hall.
- Muharom, F., Nugroho, A., & Putra P., H. R. & (2022). Self-directed use of digital devices for out-of-class English learning. *International Journal of Education in Mathematics, Science, and Technology (IJEMST)*, 10(1), 257-271. <https://doi.org/10.46328/ijemst.2245>
- Nugroho, A., & Atmojo, A. E. P. (2020). "Digital Learning of English Beyond Classroom: EFL Learners' Perception and Teaching Activities". *JEELS (Journal of English Education and Linguistics Studies)*, 7(2), 219-243.
- Parker, J. (2019). "Second language learning and cultural identity". *Journal of Curriculum Studies Research*, 1(1), 33-42. <https://doi.org/10.46303/jcsr.01.01.3>
- Sylaj, V. Sylaj, A.K. (2020). "Parents and Teachers' Attitudes Toward Written Communication and Its Impact in The Collaboration Between Them: Problem of Social Study Education". *Journal of Social Studies Education Research*, 11(1), 1-20.
- Wall Street English. (2021). *Omni-Learning*. Retrieved June 26, 2021, from <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/922444>

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียน
เพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอบจ.บ้านตลาดเหนือ (วันครู 2502)
A HYBRID LEARNING MANAGEMENT MODEL OF ENGLISH WITH PFLTW TECHNIQUE FOR
DEVELOPING COMMUNICATIVE WRITING SKILLS FOR GRADE 4 STUDENTS AT P.P.A.O
BANTALADNUA (WANKROO 2502) SCHOOL

นงคราญ แมร์โรว์^{1*} และสายชล จินโจ²
Nongkran Marrow^{1*} and Saichol Jinjo²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนและความต้องการสำหรับการพัฒนา
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริด ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการ
เขียนเพื่อการสื่อสาร รายวิชาภาษาอังกฤษ 3) ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค
PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร รายวิชาภาษาอังกฤษ และ 4) ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการ
เรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร รายวิชาภาษาอังกฤษ กลุ่ม
ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอบจ.บ้านตลาดเหนือ (วันครู 2502) สังกัดกอง
การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 24 คน
1 ห้องเรียน คัดเลือกด้วยวิธีการจับสลากหน่วยห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ ระบบบริหาร
การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ www.krunongkran.com แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึง
พอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานด้วย t-test ผลการวิจัย
พบว่า 1) ความเหมาะสมของและความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW
ที่พัฒนาขึ้น โดยภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.55) 2) ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพ 81.27 / 85.69 สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80
3) นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ความพึงพอใจของ
นักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ที่พัฒนาขึ้น โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับ
มาก ($\bar{X}=4.25$, S.D.=0.73)

คำสำคัญ : การเรียนการสอนแบบไฮบริด, เทคนิค PFLTW, รูปแบบการเรียนการสอน

¹ ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนอบจ.บ้านตลาดเหนือ (วันครู 2502) สังกัดกองการศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต

² ดร., ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คอมพิวเตอร์ศึกษา, นักวิชาการอิสระ

* Corresponding author, e-mail: nawin9011@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the problems of teaching and learning management and the need for the development of a hybrid English language learning management model for the development of writing skills for communication. English Course for Grade 4 students 2) Develop a hybrid English learning management model using the PFLTW technique to develop communication writing skills. English Course 3) Experiment with the hybrid English learning management model with PFLTW technique to develop communication writing skills. and 4) to evaluate the use of the hybrid English language learning management model with the PFLTW technique in developing communication writing skills. English course. The samples used in this research were the students from Grade 4 at P.P.A.O BANTALADNUA (WANKROO 2502) SCHOOL under the Division of Religious and Cultural Studies Phuket Provincial Administrative Organization. In the first semester of the academic year 2021. 25 students 1 classroom selected by drawing lots of classroom units. The research tools are learning management plan online learning management system www.krunongkran.com achievement test and satisfaction questionnaire The statistics used in the research were mean, percentage, standard deviation, and hypothesis testing by t-test. The results showed that 1) the appropriateness and consistency of the hybrid English learning management model with the developed PFLTW technique was the most appropriate overall ($\bar{X} = 4.53$, S.D.=0.55). 2) The efficiency of the hybrid English language learning management model with the developed PFLTW technique was 81.27 /85.69 higher than the 80/80 performance criterion. 3) The students had significantly higher scores after school than before. Statistically at .05 and 4) the overall satisfaction of students towards the hybrid English learning management model with PFLTW technique developed was found to be at a high level ($\bar{X} = 4.25$, S.D.= 0.73)

Keyword: Hybrid learning, PFLTW technique, Instructional Model

1. บทนำ

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง (2560) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ได้กล่าวถึงความสำคัญในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีทัศน์ของชุมชนโลก และตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมุมมองของสังคมโลก นำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น เรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี การคิด สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศและใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้ รวมทั้งเข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้ง่ายและกว้างขึ้น มีวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต ภาษาต่างประเทศเป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่กำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน นั่นคือภาษาอังกฤษ ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ทักษะทางภาษาทั้ง 4 ด้านคือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน เมื่อผู้เรียนเรียนรู้แล้วทำกิจกรรมทางภาษาแล้วนั้น ผู้เรียนจะเข้าใจวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา สามารถนำภาษาไปใช้เพื่อการสื่อสารหรือประกอบอาชีพได้ (อรรถรัตน์ ผุดสุวรรณ, 2559) ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญทางระบบ

การศึกษาเป็นอย่างมาก และการศึกษาคือเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคนและสังคม กล่าวคือ ระบบการจัดการศึกษาจึงต้องแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับภาวะความเป็นจริงของสังคม ซึ่งในปัจจุบันสังคมโลกกำลังก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคเทคโนโลยีสารสนเทศที่ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้อย่างเพิ่มขึ้นและรวดเร็ว การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้นไม่ได้มีไว้สำหรับผู้เรียนเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้วมีไว้พัฒนาครูผู้สอนและบุคลากรด้วย (อรรถชนิตา หวานคง, 2559) การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ครูจะมีบทบาทสำคัญยิ่งกว่าเดิม โดยครูต้องเปลี่ยนบทบาทเป็น “โค้ช” กล่าวคือ ครูต้องให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับไปบูรณาการและต่อยอดได้ สิ่งสำคัญในการเรียนในศตวรรษที่ 21 คือต้องเปลี่ยนระบบการเรียนการสอนคือเปลี่ยนเป้าหมายจาก “ให้ความรู้” ไปสู่ “ให้ทักษะ” เปลี่ยนจาก “ครูเป็นหลัก” เป็นผู้เรียนเป็นหลัก (วิจารณ์ พานิช, 2556) การจัดกระบวนการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับสถานการณ์จริง ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย น่าสนใจและผ่อนคลาย โดยกิจกรรมเหล่านี้ต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกทักษะทางภาษา เสริมสร้างความมั่นใจและรู้วิธีการเรียนภาษาต่างประเทศ (วรารคนา คำอ้น, 2560) วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมอาจได้แก่ การเรียนแบบกระบวนการกลุ่ม โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมกันทำงานภายในแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน โดยจะมีการแสดงความคิดเห็น และการสนทนาร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงานกลุ่ม มีการช่วยเหลือซึ่งพากัน มีความรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งส่วนตนเองและสมาชิกในกลุ่มจะทำให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ในช่วงที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีความพยายามที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษแต่ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษก็ยังไม่เกิดผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ในหลาย ๆ ปีการศึกษาที่ผ่านมาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไม่ว่าจะเป็ผลสอบ O-NET หรือ GAT พบว่ามีคะแนนผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับต่ำ และเมื่อเปรียบเทียบกับวิชาอื่น ๆ พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษแทบจะอยู่ในระดับต่ำสุด ชัชชัย บุณนาค (2560) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยและข้อเสนอแนะด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษปี 2564 - 2568 โดยผลการศึกษารูปไว้ว่า 1) การเรียนการสอนภาษาอังกฤษยังไม่บูรณาการทั้ง 4 ทักษะ การฝึกปฏิบัติยังไม่เพียงพอส่วนใหญ่เน้นการสอนไวยากรณ์และท่องศัพท์ ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษแบบการสื่อสารได้ ถึงแม้จะมีความพยายามในการจ้างครูต่างชาติ (ทั้งที่เป็นเจ้าของภาษาและไม่ใช่อเจ้าของภาษา) มาเป็นครูผู้สอนในโรงเรียน แต่โรงเรียนส่วนใหญ่ที่สามารถจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร English Program ได้ มักเป็นโรงเรียนใหญ่ ๆ ประจำจังหวัด การแข่งขันสูงและค่าเทอมสูง นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลางหรือต่ำกว่า จึงมีโอกาสจำกัดในการเข้าศึกษาในสถานศึกษาที่มีครูต่างชาติสอนสนทนา 2) วิธีจัดการเรียนการสอนยังไม่หลากหลายและไม่สอดคล้องกับพื้นฐานของนักเรียน 3) จำนวนนักเรียนในชั้นเรียนมากเกินไป ทำให้ไม่สามารถดูแลหรือจัดให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติได้อย่างทั่วถึง จากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอบจ.บ้านตลาดเหนือ (วันครู, 2502) สังกัดกองการศึกษาฯ และวัฒนธรรมองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมานักเรียนยังมีคะแนนเฉลี่ยไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนดจากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน O - Net ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2561 - 2563 พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับโรงเรียนเท่ากับ 42.31, 36.07 และ 43.55 สำหรับค่าเฉลี่ยระดับประเทศเท่ากับ 39.24, 34.42 และ 43.55 ซึ่งยังไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด นอกจากนี้จากคำแนะนำของคณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษาจากภายนอกได้แนะนำด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้กับครูผู้สอนให้เน้นย้ำการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาปรับใช้กับเทคนิคการสอน เน้นการสอนเพื่อการสื่อสารโดยนำเนื้อหาเกี่ยวกับรอบตัวเข้ามาช่วยให้นักเรียนสามารถทำการสื่อสารได้ เน้นการอ่านเพื่อให้นักเรียนได้อ่านคำศัพท์ เรื่องราวรายละเอียดต่าง ๆ ได้ จะส่งผลให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงไปยังการอ่าน การเขียน การฟัง และการพูดได้

ซึ่งปัญหาที่สอดคล้องกันทำให้สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษต้องเร่งแก้ไขปรับปรุง จากกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน อาจจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน และทำให้ประสบปัญหาต่อการเรียนในที่สุดก็เป็นได้ จากการสำรวจข้อมูลกับครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนในบริบทใกล้เคียงกันพบว่า ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษของนักเรียนคือความกังวลเกี่ยวกับคำศัพท์ ขาดการฝึกฝน ด้านสื่อยังไม่มีความหลากหลาย ด้วยบริบทของโรงเรียนแตกต่างกัน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในปัจจุบันในสถานการณ์โควิด-19 พบปัญหาต้องเรียนด้วยออนไลน์ทำให้ไม่มีรูปแบบสื่อที่จะนำมาใช้ ปรับวิธีการสอนในรูปแบบห้องเรียนเป็นแบบออนไลน์ไม่ได้ทั้งหมดทุกกิจกรรมส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนอย่างมาก ส่วนด้านเนื้อหาที่จะใช้ในการศึกษาเมื่อวิเคราะห์ตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ควรจะเน้นทักษะการพูด (20%) ทักษะการฟัง (10%) ทักษะการเขียน (60%) และทักษะการอ่าน (10%) ซึ่งหากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 4 ทักษะจะส่งผลกระทบต่อเรียนของนักเรียน ความต้องการในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในสถานการณ์โควิด-19 ต้องการให้มีสื่อหรือระบบหรือรูปแบบการเรียนการสอนบนออนไลน์หรือผสมผสานวิธีการสอนในรูปแบบเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสม นักเรียนสามารถเรียนรู้ทบทวนเนื้อหาได้ตลอดเวลา

จากสถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด-19 ซึ่งทั่วโลกกำลังเผชิญอยู่ ณ ขณะนี้ประเทศไทยเองก็เผชิญกับการระบาดนี้เช่นกัน ทำให้ประชาชนทุกคนต่างต้องปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตการทำงานโดยให้ทำงานอยู่บ้านเพื่อลดการแพร่กระจายผลกระทบต่าง ๆ ส่งผลให้วงการศึกษามีการปรับเปลี่ยน จะเห็นได้ว่าการระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทยรอบแรกส่งผลให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้สถานศึกษาปิดการเรียนการสอนชั่วคราวเป็นระยะเวลาสองสัปดาห์ และให้สถานศึกษาดำเนินการป้องกันโรคตามมาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด โดยวิธีการรับมือกับการระบาดคือ Social distancing หรือการเพิ่มระยะห่างระหว่างกันในสังคมเพื่อป้องกันการระบาดจากคนสู่คน โดยมาตรการนี้ส่งผลดีกับทุกวงการทุกภาคส่วนรวมถึงวงการการศึกษาเองเกิดปัญหาการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากมีประกาศงด และการปรับเปลี่ยนระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นจึงมีการนำระบบการเรียนการสอนออนไลน์เข้ามาปรับใช้เพื่อดำเนินการเรียนการสอนต่อไป ซึ่งภายใต้วิกฤตินี้การสอนสดคือการสอนในเวลาและการถ่ายทอดการสอนให้ผู้เรียนในห้องเรียนนั้นจำเป็นต้องลดน้อยลง ต้องปรับมาใช้ในการสอนออนไลน์เข้ามามีส่วนร่วมและบทบาทสำคัญ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้เรียกว่า “การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) หรือไฮบริด (Hybrid Learning)” เป็นนวัตกรรมการศึกษาที่ผสมผสานโมดูล (Module) การเรียนการสอนหลายรูปแบบเข้าด้วยกัน เป็นลักษณะของการผสมผสานการเรียนทางไกล (Distance Learning) ผ่านระบบเครือข่าย Online ร่วมกับการเรียนแบบเผชิญหน้า (Face to Face) ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการนั่งฟังการบรรยายในชั้นเรียนปกติ (กุลธิดา ทุ่งคาโน, 2564) เป็นแนวคิดที่ผสมผสานวิธีการจัดการเรียนรู้และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในรูปแบบแตกต่างหลากหลายเข้าด้วยกัน เช่น การเรียนการสอนในชั้นเรียน การเรียนรู้ผ่านเว็บไซต์และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อลดข้อจำกัดของการจัดการเรียนการสอนแบบใดแบบหนึ่ง ซึ่งผู้เรียนจะมีความยืดหยุ่นในการควบคุมการเรียนรู้ตามศักยภาพ ช่วงเวลา สถานที่ และรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับตนเอง ประกอบกับการได้รับการกำกับดูแลและให้คำชี้แนะจากผู้สอน (ปณิธา วรณพิรุณ, 2554; Hom & Staker, 2015; Littlejohn & Pegler, 2007) ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศจึงได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาและความเป็นมาดังกล่าว นำแนวคิดการเรียนการสอนแบบไฮบริดเข้ามาปรับใช้กับการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในครั้งนี้เพื่อผลการศึกษาคือพัฒนานักเรียนด้านทักษะการเขียนสำหรับการสื่อสารและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สามารถนำแนวทางดังกล่าวไปปรับใช้กับนักเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษระดับอื่น ๆ ได้

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนและความต้องการสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริด ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร รายวิชาภาษาอังกฤษ

2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร รายวิชาภาษาอังกฤษ

2.4 เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร รายวิชาภาษาอังกฤษ

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอน การเรียนการสอนแบบไฮบริด การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและแนวคิดทฤษฎีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

แนวคิดแนวคิดทางการสอน (Teaching / Instructional Concept / Approach) คือ ความคิดเกี่ยวกับการสอนที่พรรณนา / อธิบาย / ทำนายปรากฏการณ์ต่างๆ ทางการสอนที่นักคิด นักจิตวิทยา หรือนักการศึกษา ได้นำเสนอและได้รับการยอมรับในระดับหนึ่งว่าเป็นแนวคิดที่น่าเชื่อถือด้วยเหตุผลใดเหตุผลหนึ่ง ทิศนา ขัมมณี (2555) ที่ให้ความหมายว่าการจัดการเรียนการสอน คือ องค์ประกอบต่าง ๆ ของการเรียนการสอน ที่ได้รับการจัดไว้ให้มีความสัมพันธ์และส่งเสริมกันอย่างเป็นระเบียบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ แนวคิดพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพที่ดี ได้แก่ 1) บรรยากาศ สิ่งแวดล้อม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ครูควรพัฒนาและจัดอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธา ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่คืออย่างหนึ่งของการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ 2) การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดขึ้นได้ทุกแห่ง ทุกเวลา ต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิต การสอนในยุคปัจจุบันจะต้องเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนรักที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ใช่การเรียนแบบมีครูสอน ครูจะช่วยให้เพียงช่วงหนึ่งของชีวิต จะต้องเรียนด้วยตนเอง 3) ผลของการเรียนรู้นั้นผู้เรียนสามารถนำไปสู่กระบวนการ การปฏิบัติจริงในชีวิตได้ ดังนั้นสิ่งที่จัดให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ควรเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง สร้างความรู้เอง และค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อเป็นการเน้นว่าสามารถนำไปใช้ในชีวิตได้อย่างแท้จริง 4) การเรียนรู้ที่ดีจะเกิดการปฏิบัติจริงด้วยการสัมผัสและสัมพันธ์โดยผู้เรียนเอง คือผู้เรียนควรจะได้มีโอกาสสัมผัสของจริง สถานการณ์จำลอง การได้ทดลองทำการได้ร่วมในกระบวนการกลุ่ม จะทำให้ผู้เรียนรู้วิธีการอยู่ร่วมกันในสังคม และการแก้ปัญหาของชีวิตได้อย่างมีสติและใช้ปัญญา กล่าวคือการจัดการเรียนการสอนควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner Centered) ของการพัฒนา ให้ผู้เรียนได้เรียนตามความต้องการและให้โอกาสผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมการพัฒนาตนเองให้ เต็มศักยภาพโดยครูเป็นผู้จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้ 5) ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านในชนบทที่มีอยู่อย่างมากมายหลายสาขามีค่าบ่งบอกถึงความเจริญมาเป็นเวลานาน การจัดการกิจกรรมการเรียนตามหลักสูตรท้องถิ่น จะนำเอาทรัพยากรอันมีค่าของท้องถิ่น และภูมิปัญญาของท้องถิ่นชาวบ้านมาใช้ในการเรียนการสอน และ 6) การเรียนรู้ของผู้เรียนไม่ใช่อยู่ที่การสอนและระยะเวลาที่ยาวนาน แต่แก่นแท้ของการเรียนอยู่ที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนควรเป็นการบวนการที่จัดให้ผู้เรียนได้รู้จักการเรียนรู้ วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้รูปแบบและเทคนิควิธีที่หลากหลาย

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบไฮบริด

การเรียนการสอนแบบไฮบริดหรือที่เรียกว่า การเรียนการสอนแบบผสมผสาน Carman (2005) กล่าวว่า การเรียนการสอนแบบไฮบริด เป็นการบูรณาการเรียนออนไลน์ผ่านระบบเครือข่าย (Online Learning) และการเรียนในห้องเรียนแบบดั้งเดิม (Traditional Classroom) ที่มีการเรียนแบบเผชิญหน้า (Face to Face) เข้าด้วยกัน โดยใช้สิ่งอำนวยความสะดวกในอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อ และเครื่องมือในสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นการมีปฏิสัมพันธ์จากการเรียนการสอนแบบออนไลน์ และการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม เพื่อพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ที่ท้าทายและตอบสนองต่อความต้องการส่วนบุคคลของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ของตนเองได้ดีขึ้น เช่นเดียวกับ Charles R. Graham (2012) กล่าวว่า การเรียนการสอนแบบไฮบริดเป็นระบบการเรียนการสอนที่ผสมผสานระหว่างการเรียนแบบเผชิญหน้ากับการสอนผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และ Yaso, M. (2017) กล่าวว่า ระบบการเรียนการสอนแบบไฮบริด คือ นวัตกรรมการศึกษาที่ผสมผสาน (Module) การเรียนการสอนหลายรูปแบบเข้าด้วยกัน เช่น การใช้ระบบเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านรูปแบบออนไลน์หรือ อีเลิร์นนิง (E-Learning) โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าไปช่วยในระบบการจัดการเรียนรู้ (Learning Management System: LMS) เข้ากับการเข้าชั้นเรียน โดยเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive) และตรงกับวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น

3.3 การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายปฏิรูประบบการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนโดยเฉพาะทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้เพื่อการพัฒนาตน ซึ่งนำไปสู่ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษผู้สอนต้องปรับเปลี่ยน และประยุกต์วิธีการสอนของตนเพื่อสามารถเลือกวิธีสอน กิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและจุดมุ่งหมายของการเรียนภาษาในแต่ละระดับชั้น ซึ่งทำให้การเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพ แนวคิดสำคัญที่ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องเรียนรู้เพื่อนำมาจัดการเรียนการสอน (อรชรชนิดา หวานคง, 2559) กระบวนการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อให้การเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น ครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะ กระบวนการ มีความสามารถ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ครูต้องมีเทคนิค วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) คือ วิธีการจัดการเรียนการสอนที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการทำงานร่วมกัน เช่น การจัดกิจกรรมโต้เถียงเพื่อนำไปสู่การสอนคำศัพท์ไวยากรณ์การออกเสียงอย่างถูกต้องจนเกิดความเข้าใจในเนื้อหา สามารถใช้ได้อย่างถูกต้อง แล้วจึงนำความรู้ที่ได้ไปฝึกในสถานการณ์จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษซึ่งมีหลายแนวคิด และกลวิธีที่จะช่วยสร้างความคิดที่เป็นระบบให้แก่ครูผู้สอน และพัฒนามโนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อช่วยให้ครูผู้สอนตัดสินใจในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน การเลือกกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน การเลือกสื่อการเรียนรู้เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (อรชรชนิดา หวานคง, 2559)

3.4 แนวคิดเกี่ยวกับการเขียนเพื่อการสื่อสาร

การสื่อสารเป็นคำศัพท์บัญญัติที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนดให้ใช้โดยบัญญัติมาจากคำว่า Communication ในภาษาอังกฤษซึ่งมีผู้ให้คำนิยามไว้อย่างหลากหลาย แต่มีความหมายใกล้เคียงและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จอร์จ เกร็บเบอร์ (George Gerbner. 1996 : 2) ได้นิยามการสื่อสารไว้ว่าเป็นการแสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมโดยใช้สัญลักษณ์และระบบสาร

เช่นเดียวกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556 : 1240) ได้ให้ความหมายคำว่าสื่อสารหมายถึง นำถ้อยคำ ข้อความ หรือหนังสือ เป็นต้น ของฝ่ายหนึ่งส่งให้อีกฝ่ายหนึ่งโดยมีสื่อนำไป ดังนั้นการสื่อสารจึงเป็นกระบวนการในการ ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารความรู้สึนึกคิด หรือความหมายของสิ่งต่าง ๆ จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยอาศัยสื่อหรือช่องทางการ สื่อสารต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและเกิดการตอบสนองต่อกันอย่างถูกต้องระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ส่งสารและบุคคลที่ เป็นผู้รับสาร สำหรับการเขียน คือ การถ่ายทอดความรู้สึนึก ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ จินตนาการ และข่าวสารโดยใช้ ตัวหนังสือและเครื่องหมายต่างๆเป็นสัญลักษณ์ เมื่อรวมการเขียนและการสื่อสารเข้าด้วยกันจึงสรุปได้ว่า การเขียนเพื่อการ สื่อสาร เป็น การที่ผู้ส่งสารมี เจตนาถ่ายทอดความคิดไปยังผู้รับสาร แล้ว ต้องการให้ผู้รับสารเกิดปฏิกิริยาตอบสนอง หรือเกิด ความเข้าใจใกล้เคียง สอดคล้องกับ เจตนาของตน ทักษะการเขียนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การ สื่อสารของมนุษย์มีหลักฐาน การสร้างสรรค์งานเขียน ดังนั้นในการศึกษาคำนี้รายวิชาภาษาอังกฤษจึงได้ทำการเน้นเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการ สื่อสารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอบจ.บ้านตลาดเหนือ (วันครู 2502)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริด ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอบจ.บ้านตลาดเหนือ (วันครู 2502) ครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยดำเนินการทั้งหมด 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนและความต้องการสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษแบบไฮบริด ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอบจ. บ้านตลาดเหนือ (วันครู 2502)

กลุ่มเป้าหมาย ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศโรงเรียนในสังกัด อบจ.ภูเก็ต ประกอบด้วย โรงเรียน อบจ.บ้านตลาดเหนือ (วันครู 2502) โรงเรียนอบจ.เมืองภูเก็ต โรงเรียนอบจ.บ้านนาบอน โรงเรียนอบจ.บ้านไม้เรียง (ตันติโกวิทบำรุง) โรงเรียนอบจ.สาธิตร่วมพัฒนา จำนวน 15 คน

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการ เขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอบจ.บ้านตลาดเหนือ (วันครู 2502)

กลุ่มเป้าหมาย ผู้เชี่ยวชาญสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการสอน ภาษาต่างประเทศ ด้านการศึกษา หลักสูตรการสอน วัดและประเมินผล เทคโนโลยีการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 8 คน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย สำหรับทดลอง (Try-out) ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอบจ.บ้านตลาด เหนือ (วันครู 2502) สังกัดกองการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต จำนวน 4 ห้องเรียน 96 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยสำหรับทดลอง (Try-out) ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอบจ.บ้าน ตลาดเหนือ (วันครู 2502) สังกัดกองการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 25 คน 1 ห้องเรียน คัดเลือกด้วยวิธีการจับสลากหน่วยห้องเรียน แต่ละห้องเรียนประกอบด้วย นักเรียนที่คละความสามารถโดยมีนักเรียน เก่ง ปานกลาง และอ่อน อยู่ในห้องเดียวกัน นักเรียนแต่ละห้องจึงมีคุณสมบัติไม่ แตกต่างกัน

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอบจ.บ้านตลาดเหนือ (วันครู 2502)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอบจ.บ้านตลาดเหนือ (วันครู 2502) สังกัดกองการศึกษาฯ และวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต จำนวน 4 ห้องเรียน 86 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอบจ.บ้านตลาดเหนือ (วันครู 2502) สังกัดกองการศึกษาฯ และวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 24 คน 1 ห้องเรียน คัดเลือกด้วยวิธีการจับสลากหน่วยห้องเรียน แต่ละห้องเรียนประกอบด้วยนักเรียนที่คละความสามารถโดยมีนักเรียน เก่ง ปานกลาง และอ่อน อยู่ในห้องเดียวกัน นักเรียนแต่ละห้องจึงมีคุณสมบัติไม่แตกต่างกัน

ระยะที่ 4 ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอบจ.บ้านตลาดเหนือ (วันครู 2502)

กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน วิจัยและประเมินผล เทคโนโลยีสารสนเทศ ใช้การสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

4.1 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอบจ.บ้านตลาดเหนือ (วันครู 2502)

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW

4.2 แบบแผนการทดลอง

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยทดลอง (pre-experimental design) ใช้แบบแผนการทดลองแบบหนึ่งกลุ่ม One Group Pre test - Post test Design (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556) ดังนี้

กลุ่มทดลอง		Pretest	Treatment	Posttest
N		T ₁	X	T ₂
เมื่อ N	แทน	กลุ่มทดลอง		
T ₁	แทน	การทดสอบก่อนการทดลอง (Pre-test)		
X	แทน	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนา		
		ทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4		
T ₂	แทน	การทดสอบหลังการทดลอง (Post-test)		

4.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3.1 ผู้วิจัยได้อธิบายชี้แจงทำความเข้าใจและข้อตกลงกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเรียนเวลาเรียน และวิธีการในการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัยธรรมวิจัย

4.3.2 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อนำคะแนนที่ได้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียน

4.3.3 ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอบจ.บ้านตลาดเหนือ (วันครู 2502) จำนวน 7 สัปดาห์ 19 แผน 19 ชั่วโมง ที่พัฒนาขึ้น

4.3.4 เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ตามการทดลองแล้ว ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งเป็นชุดเดียวกับก่อนเรียน แล้วทำการบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบหลังเรียน

4.3.5 นำคะแนนที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินความพึงพอใจมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ

4.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้, 2) ระบบบริหารการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ www.krunongkran.com, 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.5.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4.5.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้สูตร t-test แบบ Dependent samples ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4.5.3 ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสารนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปแล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

4.6 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

4.6.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.6.2 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ 1) หาค่าความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับแบบวัดแต่ละข้อ (IOC : Index of consistency) 2) หาค่าความยากง่าย (p : Index of difficulty) และค่าอำนาจจำแนก (r : Index of discrimination) และ 3) หาค่าความเชื่อมั่น (Kr-20 : Kuder-Richardson 20) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.6.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ 80/80 (E_1/E_2) และทดสอบสมมติฐานค่าเฉลี่ยของประชากรสองกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกันด้วยสูตร t-test (Dependent sample)

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนและความต้องการสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริด ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

5.1.1 สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนและความต้องการสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริด ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากการสำรวจข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนในบริบทใกล้เคียงกันจำนวน 15 คนพบว่า

ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษของนักเรียนคือความกังวลเกี่ยวกับคำศัพท์ ขาดการฝึกฝน ด้านสื่อยังไม่มี ความหลากหลาย ด้วยบริบทของโรงเรียนแตกต่างกัน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในปัจจุบันในสถานการณ์โควิด-19 พบ ปัญหาต้องเรียนด้วยออนไลน์ทำให้ไม่มีรูปแบบสื่อที่จะนำมาใช้ ปรับวิธีการสอนในรูปแบบห้องเรียนเป็นแบบออนไลน์ไม่ได้ ทั้งหมดทุกกิจกรรมส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนอย่างมาก ส่วนด้านเนื้อหาที่จะใช้ในการศึกษาเมื่อวิเคราะห์ตามตัวชี้วัด และมาตรฐานการเรียนรู้ควรจะเน้นทักษะการพูด (20%) ทักษะการฟัง (10%) ทักษะการเขียน (60%) และทักษะการอ่าน (10%) ซึ่งหากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 4 ทักษะจะส่งผลกระทบต่อเรียนของนักเรียน ความต้องการในการจัดการเรียน การสอนภาษาอังกฤษในสถานการณ์โควิด-19 ต้องการให้มีสื่อหรือระบบหรือรูปแบบการเรียนการสอนบนออนไลน์หรือ ผสมผสานวิธีการสอนในรูปแบบเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสม นักเรียนสามารถเรียนรู้ทบทวนเนื้อหาได้ตลอดเวลา เป็นต้น จากสภาพปัญหาและความต้องการดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยและนำ ข้อมูลเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้เชี่ยวชาญเพื่อสังเคราะห์แนวทางเทคนิควิธีการที่เหมาะสมจึงทำให้ได้ รูปแบบ การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ซึ่งประกอบด้วย [1] ขั้นตอนการเตรียม (Preparation) [2] ขั้นตอนเผชิญสถานการณ์ (Facing a scenario) [3] ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (Learning Process) [4] ขั้นตอนแก้ปัญหา ร่วมกัน (Tackling the problem) และ [5] ขั้นตอนสรุปพร้อมกันการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Wrap up) โดยเทคนิควิธีการ ดังกล่าวจะช่วยพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากนั้นนำแนวคิดดังกล่าวไป ทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน วิเคราะห์หาประสิทธิภาพและประเมินความเหมาะสมความสอดคล้อง ของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

5.1.2 ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ดังแสดงตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริด ด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

รายการประเมิน	n = 7		ความเหมาะสม
	\bar{X}	S.D.	
1. หลักการจัดการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริด	4.29	0.76	มาก
2. วัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริด	4.43	0.53	มาก
3. เนื้อหาบทเรียนสำหรับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริด	4.57	0.53	มากที่สุด
4. บทบาทผู้สอนสำหรับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริด	4.43	0.53	มาก
5. บทบาทผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริด	4.57	0.53	มากที่สุด
6. กระบวนการเรียนการสอนรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบไฮบริด	4.71	0.49	มากที่สุด
7. การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริด	4.71	0.49	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.53	0.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของและความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาพรวม มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.55) สามารถสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญรับรององค์ประกอบทั้ง 7 ด้านสำหรับการวิจัย ในครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

5.2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีดังนี้

5.2.1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ (E_1)	ประสิทธิภาพผลลัพธ์ของการเรียนรู้ (E_2)
81.27	85.69
ประสิทธิภาพ $E_1 / E_2 = 81.27 / 85.69$	

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ 81.27 /85.69 สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนดซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

5.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยก่อนการทดลองได้ทำการทดสอบความรู้ด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังการทดลองทำการทดสอบด้วยแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกัน หลังจากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาค่าการแจกแจงของ t-test ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่ม	n	\bar{X}	$\sum D$	$\sum D^2$	t
คะแนนก่อนเรียน	24	18.88	164	1,332	11.04*
คะแนนหลังเรียน	24	25.71			

* $p < .05$

จากตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบก่อนเรียนเท่ากับ 18.88 และคะแนนการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.71 แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยการทดสอบก่อนเรียน ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยอาศัยการแจกแจงของ t-test พบว่ากลุ่มนักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

5.4 ผลการหาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจ แล้วนำคะแนนระดับความพึงพอใจมาวิเคราะห์ผลทางสถิติเทียบกับเกณฑ์ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจ

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. การเข้าใช้งานระบบบนเว็บไม่ยุ่งยาก	4.29	0.86	มาก
2. การทดสอบก่อนและหลังเรียนสะดวก ทราบผลทันที	4.04	0.75	มาก
3. การส่งใบงานแบบฝึกหัดง่าย ไม่ยุ่งยาก	4.38	0.65	มาก
4. สามารถทบทวนเนื้อหาบทเรียนได้ตลอดเวลา	4.13	0.80	มาก
5. ห้องสนทนากลุ่มทำให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น	4.54	0.66	มากที่สุด
6. กระดานถาม-ตอบช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น	3.96	0.69	มาก
7. กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน	4.46	0.66	มาก
8. มีความเข้าใจการเขียนคำศัพท์เพื่อการสื่อสาร	4.04	0.75	มาก
9. กิจกรรมช่วยให้มีความกล้าแสดงออกในการสื่อสารภาษาอังกฤษ	4.38	0.65	มาก
10. ระบบการรายงานผลช่วยให้นักเรียนต้องการพัฒนาการเรียน	4.29	0.86	มาก
รวม	4.25	0.73	มาก

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$, S.D.=0.73) เมื่อพิจารณาระดับความพึงพอใจจากมากไปหาน้อยพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับห้องสนทนากลุ่มทำให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น รองลงมาได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน การส่งใบงานแบบฝึกหัดง่าย ไม่ยุ่งยาก กิจกรรมช่วยให้มีความกล้าแสดงออกในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ระบบการรายงานผลช่วยให้นักเรียนต้องการพัฒนาการเรียน การเข้าใช้งานระบบบนเว็บไม่ยุ่งยาก สามารถทบทวนเนื้อหาบทเรียนได้ตลอดเวลา การทดสอบก่อนและหลังเรียนสะดวก ทราบผลทันที มีความเข้าใจการเขียนคำศัพท์เพื่อการสื่อสาร และกระดานถาม-ตอบช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการประเมินความเหมาะสมของและความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.55) ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำการสำรวจความคิดเห็นกับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่มีประสบการณ์สอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับและบริบทเดียวกัน นำมาร่วมสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญเพื่อสังเคราะห์แนวคิดในการดำเนินการวิจัย จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อทดสอบหาประสิทธิภาพจึงทำให้ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดซึ่งสอดคล้องกับ อรรถรัตน์ ผุดสุวรรณ (2559) ได้ศึกษารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้านการฟังด้วยเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า องค์ประกอบการเรียนที่เหมาะสมมี 8 องค์ประกอบได้แก่ 1) การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนบนสังคมออนไลน์เพื่อการศึกษา 2) กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสาร 3) กิจกรรมการเรียนการสอนบนสังคมออนไลน์เพื่อการศึกษา 4) ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 5) กระบวนการจัดการเรียนรู้ภาษา 6) การจัดการเรียนการสอนภาษาแบบบูรณาการ 7) การจัดกิจกรรมทางภาษาด้านการฟัง และ 8) การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่นเดียวกับ อรรถชนิดา หวานคง (2559) ได้เขียน

บทความวิชาการการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 อธิบายไว้ว่า กลวิธีการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสารนั้นครูผู้สอนจำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ออกคำสั่ง อธิบายอ่านให้ฟัง บอกให้จด เปลี่ยนมาเป็นชี้แนะแนวทางให้ผู้เรียน อำนวยความสะดวก จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยใช้กิจกรรมหลาย ๆ แบบ มาประกอบการสอนเพื่อให้เกิดความสนุกสนานและความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมในครั้งนี้

6.2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ 81.27 /85.69 สูงกว่าเกณฑ์ ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนดซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน เนื่องจากผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือสำหรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตามกระบวนการวิจัยเชิงระบบ มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาประสิทธิภาพก่อนนำมาใช้ทดลองจริง ปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้คุณภาพ จึงทำให้ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดโดยการจัดการเรียนรู้แบบไฮบริดซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างการสอนออนไลน์และออฟไลน์ โดยผู้วิจัยได้รูปแบบเทคนิค PFLTW ซึ่ง ประกอบด้วย [1] ขั้นตอนการเตรียม (Preparation) [2] ขั้นตอนเผชิญสถานการณ์ (Facing a scenario) [3] ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (Learning Process) [4] ขั้นตอนแก้ปัญหาพร้อมกัน (Tackling the problem) และ [5] ขั้นตอนสรุปพร้อมกันการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Wrap up) โดยเทคนิควิธีการดังกล่าวจะช่วยพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมอร์ลิล พันธุ์สะอาด (2562) สุพรรณษา ทิพย์เที่ยงแท้ (2557) และรัชฎาภรณ์ จันทร์เกิด (2554) มีประสิทธิภาพ 74.71/75.56, 85.15/81.20, 81.25/82.75 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 75/75 และ 80/80 เช่นเดียวกับการศึกษาในครั้งนี้

6.3 ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยอาศัยการแจกแจงของ t-test พบว่ากลุ่มนักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ เนื่องจากแบบทดสอบที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัยได้ทำการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความยากง่าย อำนาจจำแนก และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ คัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดก่อนนำมาใช้กับกลุ่มตัวอย่างจึงทำให้ผลการศึกษารุ่นนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมอร์ลิล พันธุ์สะอาด (2562) สุพรรณษา ทิพย์เที่ยงแท้ (2557) รัชฎาภรณ์ จันทร์เกิด (2554) พันสี หวนจิตร (2561) และ วรางคณา เค้าอัน (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสารสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาเช่นกันโดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งนี้จากงานวิจัยและเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นด้วยการสอนแบบไฮบริดซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์บนเว็บบริหารจัดการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นและการสอนออฟไลน์ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดที่ผสมผสานวิธีการจัดการเรียนรู้และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในรูปแบบแตกต่างหลากหลายเข้าด้วยกัน เพื่อลดข้อจำกัดของการจัดการเรียนการสอนแบบใดแบบหนึ่ง ซึ่งผู้เรียนจะมีความยืดหยุ่นในการควบคุมการเรียนรู้ตามศักยภาพ ช่วงเวลา สถานที่ และรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับตนเอง ประกอบกับการได้รับการกำกับดูแลและให้คำชี้แนะจากผู้สอนอย่างใกล้ชิดจึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด

6.4 ผลการหาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในการพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25, S.D.=0.73$) ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดกิจกรรมรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบไฮบริดด้วยเทคนิค PFLTW ในครั้งนี้เป็นการผสมผสานการเรียนรู้ออนไลน์และออฟไลน์เข้าด้วยกันโดยใช้เทคนิคที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และผ่านการประเมินความเหมาะสมแล้ว นำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ก่อนนำมาทดลองจริง ทำให้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

ครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานและนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากโดยจะเห็นได้จากระดับความคิดเห็นของนักเรียนให้ความสนใจเกี่ยวกับห้องสนทนากลุ่มทำให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน กิจกรรมช่วยให้มีความกล้าแสดงออกในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมแบบไฮบริดเป็นการผสมผสานระหว่างการสอนออนไลน์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาระบบบริหารจัดการออนไลน์บนเว็บ krunongkran.com มีห้องสนทนา มีระบบการบริหารจัดการเรียนการสอน มีการจัดกลุ่มทำให้สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น และทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมกับการเรียนมากขึ้น และสำหรับการสอนออฟไลน์ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนด้วยเทคนิค PFLTW ที่พัฒนาขึ้นทำให้นักเรียนกล้าแสดงออกในการสื่อสารมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรางคณา เค้าอัน (2559) พันสิวี ทวนจิตร (2561) รัชฎาภรณ์ จันทร์เกิด (2554) เฌอร์ลิล พันธุ์สะอาด (2562) และ นันธิญา สระศรี (2562) ได้ทำการศึกษาวิจัยโดยหาความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างซึ่งผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการศึกษาในระดับมากและมากที่สุด ตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนด เช่นเดียวกับการศึกษาในครั้งนี้

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การศึกษาครั้งนี้เป็นการนำรูปแบบการเรียนรู้แบบไฮบริดมาใช้กับรายวิชาภาษาอังกฤษและทำการสังเคราะห์เทคนิควิธีการโดยเฉพาะ หากต้องการนำไปใช้ในการศึกษาสามารถนำไปทดลองใช้กับรายวิชาอื่น ๆ ได้อาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับเนื้อหาวิชาที่เน้นทักษะการสื่อสารในระดับอื่น ๆ ทำความเข้าใจกับระบบบริหารจัดการเรียนรู้ออนไลน์บนเว็บ krunongkran.com หรือปรับเทคนิควิธีการที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่เลือกใช้ในการวิจัย อาจจะทำให้ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและหลักสูตรแกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กุลธิดา พุ่งคาโน. (2564). “การเรียนรู้แบบผสมผสาน Blended Learning ในวิถี New Normal”. *ครุศาสตร์สาร*, 15(1), 22-30.
- ซัซริย์ บุนนาค. (2560). ปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย และข้อเสนอแนะด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ปี 2564 – 2568. *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 2*, (76--86).
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). “การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน.วารสารศิลปการ” *ศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(1), 7-20.
- เฌอร์ลิล พันธุ์สะอาด. (2562). *การพัฒนาการเรียนภาษาอังกฤษตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ทีศนา แคมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันธิญา สระศรี. (2562). “ความสามารถในการอ่านและเขียนภาษาอังกฤษที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กลวิธีการเรียนรู้ภาษาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกิตติคุณ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.” *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ (มสป.)* 21(2), 27-50.

- ปณิตา วรรณพิรุณ. (2554). “การเรียนแบบผสมผสาน จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ.” *วารสารการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีศึกษา*. 1(2): 43-49.
- พนัสวี หวนจิตร. (2562). การพัฒนาทักษะการเขียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนคำศัพท์พื้นฐานภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ ครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ครั้งที่ 2 วันที่ 21 - 22 มีนาคม ณ ห้องคอนเวนชันฮอลล์ ศูนย์วัฒนธรรมภาคเหนือตอนล่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (ส่วนวังจันทร์).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- รัชฎาภรณ์ จันท์เกิด. (2554). “การพัฒนาบทเรียนมัลติมีเดียเรื่องการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ชุด Interesting Places in Pakchong District สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5”. *วารสาร มทร.อีสาน* 4(1), 70-78.
- วรางคณา คำอ้น. (2559). การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานการเรียนรู้. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สุพรรณษา ทิพย์เที่ยงแท้. (2557). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นชะอำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อมรัตน์ ผุดสุวรรณ. (2559). รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้านการฟังด้วยเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อรชรนิดา หวานคง. (2559). “การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 2.”. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 7(2), 303-314.
- Carman , J.M. (2005). *Blended Learning Design : Five Keys Ingredients*. Retrieved 2017, December 10, from <http://blended2010.pbworks.com/f/Carman.pdf/> (In Thai)
- Gerbner, George. (1996). *The analysis of communication content: developments in scientific theories and computer techniques*. Huntington, R.E.Krieger.
- Graham, C.R. (2012). *Introduction to Blended Learning*. Retrieved 2017, December 10, from [http://www.publicationsshare.com/c1-Charles-Graham-BYU--Definitions-ofBlended.pdf/](http://www.publicationshare.com/c1-Charles-Graham-BYU--Definitions-ofBlended.pdf/). (In Thai)
- Horn, B. M. & Staker, H. (2015). *Blended: using disruptive innovation to improve schools*. CA: Jossey-Bass.
- Littlejohn, A. & Pegler, C. (2007). *Preparing for blended e-learning*. Routledge.
- Yaso, M. (2017). *21st Century Learning*. Retrieved 2017, December 9, from <http://www.gotoknow.org/posts/542974/> (In Thai)

การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ
THE DEVELOPMENT OF A BLENDED ENGLISH LANGUAGE TEACHING MODEL WITH THE LCT LEARNING MANAGEMENT METHOD TO PROMOTE LEARNING ACHIEVEMENT FOR STUDENTS IN GRADE 2 AT BANPAKNAMPRAN SCHOOL

วิยดา เทศกลิ่น^{1*} และสายชล จินใจ²

Viyada Tedklan^{1*} and Saichol Jinjo²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความสำคัญในการพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ 2) สร้างแบบแผนการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT 3) ทดลองใช้แบบแผนการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT และ 4) ประเมินผลแบบแผนการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT ดำเนินการวิจัยและพัฒนาทั้งหมด 4 ระยะ ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ [1] ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R1) การวิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A) [2] ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D1) การออกแบบและการพัฒนา (Design and Development: D & D) [3] ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R2) การนำไปใช้ (Implementation: I) [4] ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D2) การประเมินผล (Evaluation: E) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 ห้องเรียน 22 คน คัดเลือกด้วยวิธีการจับสลากหน่วยห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ เว็บไซต์บริหารจัดการการเรียนรู้ออนไลน์ www.krumame.com แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานด้วย t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาและความสำคัญในการพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT พบว่า ด้านผู้เรียนมีปัญหาในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ไม่กล้าแสดงออกในการเรียน ด้านผู้สอนยังขาดเทคนิคการนำมาใช้ในการสอนที่เหมาะสมแต่ละชั้นเรียนกับผู้เรียนในสถานการณ์โควิด-19 ขาดความเข้าใจกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่นำมาใช้ ด้านสื่อการสอนยังมีไม่หลากหลาย จากสภาพปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นความสำคัญในการพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในสถานการณ์โควิด-19 แบบผสมผสาน มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาปรับใช้ ต้องการเทคนิคการสอนที่เหมาะสมปรับเหมาะกับเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเอกสารงานวิจัยและสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญจึงได้รูปแบบที่ต้องการประกอบด้วยจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (L: Learner-centered) กับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

¹ ครู, วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

² ดร., ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คอมพิวเตอร์ศึกษา, นักวิชาการอิสระ

* Corresponding author, e-mail: tedklan2512@gmail.com

(C: Cooperative and Collaborative Learning) และการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ด้วยเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน (T: TASK-BASED LEARNING) ผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด (\bar{X} =4.76, S.D.=0.40) 2) ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT มีประสิทธิภาพ 84.27/86.06 3) กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =2.52, S.D.=0.59)

คำสำคัญ : การเรียนการสอนแบบผสมผสาน, ภาษาอังกฤษ, การจัดการเรียนรู้ LCT

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the problems and the importance of developing a blended English language teaching model using the LCT learning management method to promote learning achievement. For Prathomsuksa 2 students at Ban Pak Nam Pran School 2) Create a blended English teaching model with LCT learning management method 3) Experiment with a blended English teaching model with a management approach. Learn LCT and 4) Evaluate the blended English language teaching and learning model by learning management method. LCT conducted research and development in 4 phases, consisting of the following steps: [1] Step 1 Research (Research: R1) Analysis of basic data (Analysis: A) [2] Stage 2 Development (Development: D1) Design and Development: D & D [3] Stage 3 Research (Research: R2) Implementation (I) [4] Step 4 Development (Development: D2) Evaluation (E) The samples used in this research were Grade 2 students at Ban Pak Nam Pran School, semester 2 of the academic year 2021, consisted of 1 classroom, 22 people, selected by drawing lots of classroom units. The research tools are Online learning management management system web www.krumame.com achievement test and satisfaction questionnaire The statistics used in the research were mean, percentage, standard deviation. and hypothesis testing with t-test. The results of the research were as follows: 1) Problems and importance in the development of a blended English language teaching model using the LCT learning management method. reluctance to express himself in class Instructors still lack techniques to use in teaching that is appropriate for each class with learners in the situation of COVID-19. Lack of understanding of the information technology used In terms of teaching media, there is still no variety. From the aforementioned problems, it shows the importance of developing a blended English teaching and learning model in the COVID-19 situation, with the use of information technology. need appropriate teaching techniques tailored to the content of the unit The results of the analysis and synthesis of research papers and group discussions with experts, thus the desired format consisted of offline teaching-learning management, which is a learner-centered instructional management (L: Learner-centered) and learning management. Cooperative learning (C : Cooperative and Collaborative Learning) and online teaching and learning management using task-based learning management techniques (T: TASK-BASED LEARNING). Blended English Language Teaching with LCT

Learning Management Method to Promote Academic Achievement Overall, it was the most appropriate ($\bar{X}=4.76$, S.D.=0.40) 2) the efficiency of the activities according to the blended English instructional model with the LCT learning management method was 84.27/86.06. Post-study scores were significantly higher than pre-study scores at the .05 level and 4) the students' satisfaction with the blended English teaching style with the LCT learning management method. At a high level ($\bar{X}=2.52$, S.D.=0.59)

Keyword: Blended learning, English language, LCT Learning Management

1. บทนำ

ภาษาอังกฤษถือว่ามีสำคัญอย่างมากซึ่งประเทศไทยได้จัดให้มีการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศและสามารถใช้ภาษาต่างประเทศสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ แสวงหาความรู้ประกอบอาชีพและศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นรวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลกและสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้ ภาษาเพื่อการสื่อสาร, ภาษาและวัฒนธรรม, ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและ ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551) ความสำคัญของภาษาต่างประเทศกระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศทุกช่วงชั้น เพื่อเสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ สร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เป็นรากฐานและเตรียมความพร้อมในการเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2557) ในยุคศตวรรษที่ 21 นอกจากเด็กทุกคนจะต้องเชี่ยวชาญภาษาอังกฤษแล้ว ยังต้องมีทักษะชีวิตที่จำเป็นอื่น ๆ เพิ่มเติมด้วย เพราะในอนาคตเด็กที่เติบโตมาพร้อมกับการได้ฝึกฝนทักษะชีวิตที่จำเป็น เช่น ความเป็นผู้นำ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา หรือความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดี ย่อมจะส่งผลให้เด็กคนนั้นกลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพ มีความสามารถโดดเด่น และมีโอกาสประสบความสำเร็จในชีวิตที่มากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อรรถนิธินาหวานคง (2559) ได้เรียบเรียงบทความเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 นำเสนอเรื่องการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วยเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 2) ทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 3) บทบาทและทักษะของครูกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 4) ความสำคัญของภาษาอังกฤษในยุคศตวรรษที่ 21 5) การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 และ 6) กลวิธีการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ และยังได้สรุปไว้ว่าการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษซึ่งมีหลายแนวคิดและกลวิธีที่จะช่วยสร้างความคิดที่เป็นระบบให้แก่ครูผู้สอน และพัฒนามโนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อช่วยให้ครูผู้สอนตัดสินใจในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน การเลือกกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน การเลือกสื่อการเรียนรู้เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีความพยายามที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษแต่ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษก็ยังไม่เกิดผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ในหลายๆ ปีการศึกษา ที่ผ่านมานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไม่ว่าจะเป็นผลสอบ O-NET หรือ GAT พบว่ามีคะแนนผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับต่ำ และเมื่อเปรียบเทียบกับ

วิชาอื่น ๆ พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษแทบจะอยู่ในระดับต่ำสุด (ชัชริย์ บุญนา, 2561) การศึกษาภาษาอังกฤษในประเทศไทย กับวิกฤติการณ์ที่ต้องเร่งแก้ไขทั้งนี้ทางกระทรวงศึกษาธิการก็ได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอนควรจะให้หลักสูตรภาษาอังกฤษลงไปด้วย และมีการจัดตั้งโปรแกรมห้องเรียน EP หรือ English Program เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้กับเด็กนักเรียน แต่ก็ดูเหมือนว่าจะไม่เพียงพอที่จะพัฒนาภาษาอังกฤษให้กับเด็กนักเรียนได้ เหตุผลหลัก ๆ อันเนื่องมาจาก การเรียนการสอนภาษาอังกฤษมุ่งเน้นไปที่การทำข้อสอบเพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัยดี ๆ โดยลืมนึกถึงประเด็นที่สำคัญในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษไป ซึ่งนั่นก็คือการเรียนรู้เพื่อให้สามารถสื่อสารได้และใช้ได้ในชีวิตจริง คุณครูผู้สอนไม่มีความรู้มากเพียงพอ หรือรู้สึกว่าการเรียนรู้นั้นถูกต้องแล้ว และไม่มีการปรับปรุงวิธีการสอนให้ดียิ่งขึ้น รูปแบบการเรียนการสอนน่าเบื่อ ไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของการเรียนภาษา การเรียนการสอนเน้นย้ำว่าคนพูดผิด นั้นน่าอาย หรือแม้กระทั่งคนพูดภาษาอังกฤษก็จะถูกจับตามองว่าผิดแปลกไปจากบุคคลอื่น ๆ และจำนวนนักเรียนในห้องที่มากเกินไป ทำให้คุณครูไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงนั่นเอง จากการสำรวจข้อมูลกับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศโรงเรียนในสังกัดพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2 พบว่า ด้านผู้เรียนมีปัญหาในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ไม่กล้าแสดงออกในการเรียน มีปัญหาเกี่ยวกับคำศัพท์ ด้านผู้สอนยังขาดเทคนิคการนำมาใช้ในการสอนที่เหมาะสมแต่ละชั้นเรียนกับผู้เรียนในสถานการณ์โควิด-19 ขาดความเข้าใจกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่นำมาใช้ ด้านสื่อการสอนยังมีไม่หลากหลายทำให้การสอนในห้องเรียนยังทำกิจกรรมไม่ครบ ด้านเนื้อหาผู้สอนได้ทำการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดจากหลักสูตรแกนกลางนำมาปรับใช้ มีการนำเนื้อหาในหนังสือที่มีจำกัดบางสำนักพิมพ์มาใช้ จากสภาพปัญหาดังกล่าวครูผู้สอนได้แสดงให้เห็นความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในสถานการณ์โควิด-19 แบบผสมผสาน มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาปรับใช้ ต้องการเทคนิคการสอนที่เหมาะสมปรับเหมาะกับเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในปัจจุบันที่ได้มุ่งเน้นในมิติของการพัฒนา 4 มิติ ที่สำคัญ ได้แก่ การปฏิรูปนักเรียนยุคใหม่ การปฏิรูปครูยุคใหม่ การปฏิรูปโรงเรียนยุคใหม่หรือแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่และการปฏิรูประบบบริหารจัดการยุคใหม่ ซึ่งในทุกมิตินั้นจะมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุผลของการปฏิรูปการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2556) การจัดการเรียนการสอนในคริสต์ศตวรรษที่ 21 นี้สำหรับนานาชาติประเทศทั่วโลกใช้ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาเกี่ยวข้องและเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีความทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับ ฟาฏีนา วงศ์เลขา (2556) ได้กล่าวว่า เทคโนโลยีในการสื่อสารปัจจุบันมีความหลากหลายและสามารถช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายได้อย่างกว้างขวาง ครูยุคใหม่จึงต้องรู้จักใช้เทคโนโลยีที่หลากหลายมากกว่านักเรียน โดยใช้เทคโนโลยีนี้เป็นสื่อกลางที่สำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งใช้เป็นสื่อในการเปิดโลกการเรียนรู้ที่กว้างไกลให้กับนักเรียน

การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานจึงน่าจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อันจะนำสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน (วิจารณ์ พานิช, 2556) ทั้งนี้เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานการเรียนในห้องเรียนที่เป็นแบบเผชิญหน้าระหว่างผู้เรียนและผู้สอน กับการเรียนนอกห้องเรียนโดยผ่านกิจกรรมและเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ที่น่าจะตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนทั้งด้านรูปแบบการเรียน รูปแบบการคิดความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งผู้สอนสามารถใช้วิธีการสอนอย่างน้อยสองวิธีในการจัดการเรียนการสอน เช่น ผู้สอนนำเสนอเนื้อหาบทเรียนผ่านเทคโนโลยีผนวกกับการสอนแบบเผชิญหน้านอกจากนั้นผู้สอนอาจนำเสนอเนื้อหาบทเรียนผ่านเว็บบอร์ดและติดตามการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้อีเลิร์นนิง (E-learning) หรือด้วยระบบแอลเอ็มเอส (Learning Management System) และหลังจากนั้นสรุปบทเรียนด้วยการอภิปรายร่วมกับอาจารย์ผู้สอนในห้องเรียน (อภิชาติ อนุกุลเวช, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กุลธิดา พุงคาโน (2564) ได้สรุปไว้ว่า การเรียนรู้แบบผสมผสานหรือ

Blended Learning เป็นรูปแบบและเทคนิควิธีการสอนหนึ่งที่น่ามาใช้ ในการเรียนรู้รวมทั้งการฝึกอบรมในยุคแห่งสังคมสารสนเทศในปัจจุบัน ซึ่งเป็นลักษณะการผสมผสานรูปแบบการเรียนรู้ทั้งในลักษณะเผชิญหน้า (Face-to-Face) และการเรียนผ่านระบบคอมพิวเตอร์ในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Computer Mediated) ในการสร้างองค์ความรู้ได้อย่างหลากหลาย ผู้เรียนสามารถเรียนได้โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาและสถานที่ (Anytime Anywhere) เป็นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งข่าวสารถึงกันได้อย่างรวดเร็วก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในการเรียนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์

จากสภาพปัญหาและแนวคิดดังกล่าวสามารถสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่กำลังเกิดการระบาดไวรัสโควิด-19 ที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ ณ ขณะนี้ ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศจึงมีแนวคิดในการนำหลักการแนวคิด สภาพปัญหาดังที่กล่าวมาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานโดยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เทคนิควิธีการที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ ผลการศึกษาจะเป็นการพัฒนาผู้เรียนและสามารถเป็นแนวทางให้กับผู้ที่สนใจนำไปศึกษาต่อยอดงานวิจัยได้ในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความสำคัญในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ

2.2 เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT

2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT

2.4 เพื่อประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมไว้ดังนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยกลวิธีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียนเพื่อเป็นการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นอีกทางเลือกสำหรับครูผู้สอนเพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมเพื่อ ความเป็นพลเมืองอาเซียน (ASEAN Citizenship) และได้แสดงออกถึงสิทธิและหน้าที่ตามกรอบกฎกติกาของประชาคมอาเซียนด้วยความเป็นผู้รู้ภาษาอังกฤษได้ในบทความนี้ ผู้เขียนจึงขอเสนอเรื่องการจัดการเรียน การสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วยเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 2) ทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 3) บทบาทและทักษะของครูกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 4) ความสำคัญของภาษาอังกฤษในยุคศตวรรษที่ 21 5) การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 และ 6) กลวิธีการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (อรรถชนิดา หวานคง. 2559)

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบผสมผสาน

การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) อ่าน “เบล็น-เดด เลิร์นนิ่ง” ถือเป็นการเรียนรู้ที่มีการวางแผนการจัดกระบวนการเรียนแบบเผชิญหน้าที่ใช้วิธีการสอนที่หลากหลายผสมผสานกับการเรียนระบบออนไลน์ที่นำเทคโนโลยีเข้าใช้ให้

ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้ได้รวดเร็วมากขึ้น (กุลธิดา ทุ่งคาโน. 2564) โดยเฮเลน และซีแมน (Allen and Seaman, 2010 : 4) ได้อธิบายไว้ว่าการเรียนแบบผสมผสานเป็นการเรียนที่ผสมกันระหว่างการเรียนแบบเผชิญหน้าและการเรียนออนไลน์ โดยนำเสนอเนื้อหาส่วนใหญ่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น การสนทนาออนไลน์และยังคงมีส่วนที่ให้ผู้เรียนและผู้สอนพบปะกัน โดยมีสัดส่วนในการนำเสนอเนื้อหาผ่านระบบออนไลน์อยู่ระหว่างร้อยละ 30 - 70 ของเนื้อหาการเรียนทั้งหมด “Blended learning systems combine face-to-face instruction with computer mediated instruction” ฮอรันและสตอกเกอร์ (2011) แห่ง Innosight Institute ได้นิยามเกี่ยวกับการเรียนแบบผสมผสานของผู้เรียนในระดับ K-12 หมายถึง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับมวล ประสบการณ์ทางการเรียนรู้อย่างเป็นอิสระผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์โดยนักเรียนสามารถควบคุมตัวแปรทางการเรียนรู้ด้วยตนเองทั้งในด้านเวลา สถานที่ แนวทางการเรียนรู้และอัตราการเรียนรู้ของตนเอง

3.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center Learning)

การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center Learning) ซึ่งพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่ง ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ผ่านสื่อและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความสนใจของผู้เรียน โดยมีครูเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก ซึ่งต่างจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั่วไปที่เน้นให้เด็กศึกษาหาความรู้จากการสอนของครูโดยตรง แนวการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้เกิดขึ้นจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาได้ตามของตัวเอง แต่แตกต่างกันที่ความต้องการ ความสนใจและความถนัด รวมไปถึงทักษะต่าง ๆ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงไม่ควรที่จะเป็นไปในแนวทางเดียว ควรมีความหลากหลายและตอบสนองได้กับเด็กทุกกลุ่ม (นรรชต์ ฝันเชียร. 2561)

3.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative and Collaborative Learning)

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative and Collaborative Learning) หรือ การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน เพราะมีลักษณะเป็นกระบวนการเรียนรู้เป็นแบบร่วมมือ ข้อแตกต่างระหว่าง Cooperative Learning กับ Collaborative Learning อยู่ที่ระดับความร่วมมือที่แตกต่างกัน การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative and Collaborative Learning) เป็นวิธีการ จัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่ง ที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อย โดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถที่แตกต่างกัน เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของแต่ละคน สนับสนุนให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้นอก จากนี้ การเรียนรู้แบบร่วมมือ ยังเป็นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ หรือทีม ตามระบอบประชาธิปไตย เป็นการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ สามารถปรับตัวให้อยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3.5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน (Task-based learning)

การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน (Task-based learning) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติงานจริงและเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน รวมถึงฝึกฝนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนั้นผู้เรียนยังสามารถฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างชิ้นงานที่แปลกใหม่และแตกต่างได้อีกด้วย (สุภิษา ฤทธิวงศ์. 2560) เช่นเดียวกับวิลลิส (Willis, 2011: 136-141) กล่าวถึงความหมายของภาระงานจริงไว้ว่า ภาระงานจริงเป็นการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานที่สะท้อนให้เห็นถึงการใช้ภาษาจริงในสังคม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับความหมาย คือ ขั้นที่ผู้เรียนสร้างความหมายเพื่อการสื่อสารได้จริง ระดับสื่อสาร คือ ขั้นที่ผู้เรียนเข้าใจถึงพฤติกรรมสื่อสารในสถานการณ์จริง เช่น การเดาความหมาย การแสดงความคิดเห็นว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ระดับกิจกรรม คือ ขั้นที่ผู้เรียนใช้ภาษาสื่อสารเพื่อทำกิจกรรมได้เสมือนกับสถานการณ์จริงนอกห้องเรียน เช่น การเล่าเรื่อง การอธิบายถึงวิธีการประดิษฐ์สิ่งของ เป็นต้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยดำเนินการทั้งหมด 4 ระยะ ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ [1] ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R1) การวิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A) [2] ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D1) การออกแบบและการพัฒนา (Design and Development: D & D) [3] ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R2) การนำไปใช้ (Implementation: I) [4] ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D2) การประเมินผล (Evaluation: E)

4.1 ขอบเขตผู้ให้ข้อมูล ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จำนวน 89 คน ซึ่งเป็นครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ซึ่งเป็นบริบทเดียวกัน และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา วัตถุประสงค์ ประเมินผล เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี จำนวน 8 คนเพื่อร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group)

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย สำหรับทดลอง (Try-out) ในขั้นตอนที่ 2 ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2 ห้องเรียน รวมทั้งหมด 51 คน นักเรียนแต่ละห้องเรียนประกอบด้วยนักเรียนที่ความสามารถ (เก่ง ปานกลาง อ่อน) จึงมีคุณสมบัติไม่แตกต่างกัน

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมในขั้นตอนที่ 2 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา หลักสูตรและการสอน วัตถุประสงค์ ประเมินผล เทคโนโลยีการศึกษา และด้านการวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 7 คน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยสำหรับขั้นตอนที่ 3 ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2 ห้องเรียน รวมทั้งหมด 45 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัยสำหรับขั้นตอนที่ 3 ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 ห้องเรียน 22 คน คัดเลือกด้วยวิธีการจับสลากหน่วยห้องเรียน แต่ละห้องเรียนประกอบด้วยนักเรียนที่ความสามารถ (เก่ง ปานกลาง อ่อน) จึงมีคุณสมบัติไม่แตกต่างกัน

กลุ่มเป้าหมายสำหรับประเมินผลในขั้นตอนที่ 4 เป็น ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน วิจัยและประเมินผล เทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 9 คน

4.2 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) ความพึงพอใจ

4.3 แบบแผนการทดลอง

การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ ครั้งนี้เป็นการวิจัยทดลอง (pre-experimental design) ใช้แบบแผนการทดลองแบบหนึ่งกลุ่ม One Group Pre test - Post test Design (ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2556)

กลุ่มทดลอง		Pretest	Treatment	Posttest
N		T ₁	X	T ₂
เมื่อ N	แทน	กลุ่มทดลอง		
T ₁	แทน	การทดสอบก่อนการทดลอง (Pre-test)		
X	แทน	รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT		
T ₂	แทน	การทดสอบหลังการทดลอง (Post-test)		

4.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.4.1 ผู้วิจัยได้อธิบายชี้แจงทำความเข้าใจและข้อตกลงกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเรียน เวลาเรียน และวิธีการในการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัยธรรมวิจัย

4.4.2 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พัฒนาขึ้น เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับคะแนนก่อนเรียน

4.4.3 ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ ตามหน่วยการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

4.4.4 เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ตามการทดลองแล้ว ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งเป็นชุดเดียวกับก่อนเรียน แล้วทำการบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบหลังเรียน

4.4.5 นำคะแนนที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินความพึงพอใจมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ

4.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) เว็บไซต์บริหารจัดการการเรียนรู้ออนไลน์ www.krumame.com 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ

4.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.6.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4.6.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้สูตร t-test แบบ Dependent samples ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4.6.3 ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปแล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

4.6.4 วิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามและแบบทดสอบพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.66 - 1.00 ขึ้นไป หาค่าความยากง่าย (p) ขอบแบบทดสอบมีค่าระหว่าง 0.40 - 0.50 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบโดยมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.40 ขึ้นไปและหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยมีค่ามากกว่า 0.70 ขึ้นไป

4.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

4.7.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ 1) หาค่าความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) 2) หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบและแบบสอบถามความพึงพอใจ

4.7.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของรูปแบบตามเกณฑ์ 80/80 (E_1/E_2) และทดสอบสมมติฐานค่าเฉลี่ยของประชากรสองกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกันด้วยสูตร t-test (Dependent sample)

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความสำคัญในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ มีดังนี้

5.1.1 สภาพปัญหาและความสำคัญในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ จากการสำรวจข้อมูลพบว่า ด้านผู้เรียนมีปัญหาในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ไม่กล้าแสดงออกในการเรียน มีปัญหาเกี่ยวกับคำศัพท์ ด้านผู้สอนยังขาดเทคนิคการนำมาใช้ในการสอนที่เหมาะสมแต่ละชั้นเรียนกับผู้เรียนในสถานการณ์โควิด-19 ขาดความเข้าใจกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่นำมาใช้ ด้านสื่อการสอนยังมีไม่หลากหลายทำให้การสอนในห้องเรียนยังทำกิจกรรมไม่ครบ ด้านเนื้อหาผู้สอนได้ทำการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดจากหลักสูตรแกนกลางนำมาปรับใช้ มีการนำเนื้อหาในหนังสือที่มีจำกัดบางสำนักพิมพ์มาใช้ จากสภาพปัญหาดังกล่าวครูผู้สอนได้แสดงให้เห็นความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในสถานการณ์โควิด-19แบบผสมผสาน มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาปรับใช้ ต้องการเทคนิคการสอนที่เหมาะสมปรับเหมาะกับเนื้อหาหน่วยการเรียนรู้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลร่วมกับเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ และสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้สังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานจึงได้รูปแบบที่ต้องการประกอบด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนออฟไลน์ (Face-to-Face) เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (L: Learner-centered) และ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (C: Cooperative and Collaborative Learning) สำหรับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์บนระบบบริหารจัดการเว็บ krumame.com ด้วยเทคนิควิธีการ การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน (T: TASK-BASED LEARNING) ดังรูปที่ 1

Face-to-Face (Learner-centered)	On-line (TASK-BASED LEARNING)
Face-to-Face (Cooperative and Collaborative Learning)	 www.krumame.com

รูปที่ 1 รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ

ที่มา : วิยดา เทศกลิ่น, 2564

5.1.2 ผลการศึกษาองค์ประกอบของ รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ

รายการประเมิน	n = 7		ความเหมาะสม
	\bar{X}	S.D.	
องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT	4.57	0.53	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT	4.71	0.49	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 3 เนื้อหาบทเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT	4.86	0.38	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 4 บทบาทผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT	5.00	0.00	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 5 บทบาทผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT	4.57	0.53	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 6 กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT	4.86	0.38	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 7 การวัดและประเมินผล	4.71	0.49	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.76	0.40	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ ภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}=4.76$, S.D.=0.40) สามารถสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญรับรององค์ประกอบทั้ง 7 ด้านสำหรับการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

5.2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ มีดังนี้

5.2.1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ (E_1)	ประสิทธิภาพผลลัพธ์ของการเรียนรู้ (E_2)
84.27	86.06
ประสิทธิภาพ $E_1 / E_2 = 84.27 / 86.06$	

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีประสิทธิภาพ 84.27/86.06 สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนดซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

5.2.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยก่อนการทดลองได้ทำการทดสอบความรู้ด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังการทดลองทำการทดสอบด้วยแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกัน หลังจากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาค่าการแจกแจงของ t-test

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่ม	n	\bar{X}	$\sum D$	$\sum D^2$	t
คะแนนก่อนเรียน	22	16.36	208	2040	23.71*
คะแนนหลังเรียน	22	25.82			

* $p < .05$

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยอาศัยการแจกแจงของ t-test พบว่า ค่าที่(t-test) คำนวณ = 23.71 ซึ่งมากกว่าค่าที่ (t-test) ในตาราง = 2.07 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

5.3 ผลการหาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจ แล้วนำคะแนนระดับความพึงพอใจมาวิเคราะห์ผลทางสถิติเทียบกับเกณฑ์ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ลำดับ	รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1.	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเกิดความสุขสนทนในการเรียน	2.45	0.60	มาก
2.	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้น	2.45	0.60	มาก
3.	การจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนกล้าแสดงออกในการสื่อสาร	2.45	0.60	มาก
4.	การเข้าใช้งานบนเว็บไซต์ไม่ยุ่งยาก	2.59	0.59	มาก
5.	สื่อในการเรียนหลากหลาย	2.45	0.60	มาก
6.	การเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ในระบบ	2.59	0.59	มาก

ลำดับ	รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
7.	การทดสอบก่อนและหลังเรียนไม่ยุ่งยาก	2.64	0.58	มาก
8.	การทำงานกลุ่มมีห้องสนทนาใช้งานง่าย	2.59	0.59	มาก
9.	การส่งใบงานแบบฝึกไม่ยุ่งยาก	2.55	0.60	มาก
10.	การมีกระดานถาม-ตอบทำให้หาคำตอบร่วมกันง่าย	2.36	0.58	มาก
11.	นักเรียนสามารถทบทวนเนื้อหาได้ตลอดเวลา	2.45	0.60	มาก
12.	ระบบมีการรายงานผลคะแนนแต่ละคน	2.64	0.58	มาก
รวม		2.52	0.59	มาก

จากตารางที่ 4 ผลการหาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.52$, S.D.=0.59)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}=4.76$, S.D.=0.40) สามารถสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญรับรององค์ประกอบทั้ง 7 ด้านสำหรับการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลกับครูผู้สอนนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์จากเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ และนำเข้าร่วมสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้แนวทางรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT จากนั้นนำไปทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพและปรับแก้ไขก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ผลการศึกษาเป็นไปตามที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับแนวการเรียนการสอนแบบผสมผสานของ กุลธิดา พุ่งคาโน (2564) ได้อธิบายไว้ในบทความการเรียนรู้แบบผสมผสาน Blended Learning ในวิถี New Normal Blended Learning in a New Normal สรุปได้ว่าการเรียนรู้แบบผสมผสานก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อผู้สอน ผู้เรียน องค์กรทางการศึกษาอย่างมาก ด้วยการเรียนแบบผสมผสานเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนทั้งในแบบชั้นเรียนปกติ ผสมผสานกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ทำให้การเรียนการสอนมีความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงบทเรียน และมีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนการสอนเพียงรูปแบบเดียว นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนาทักษะการติดต่อสื่อสารและช่องทางปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ช่วยเชื่อมโยงความรู้และทำให้เกิดการพัฒนาความคิดวิเคราะห์กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการกระตือรือร้น และยืดหยุ่นเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ตลอดจนแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในการเรียนรู้

6.2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีประสิทธิภาพ 84.27/86.06 สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนดซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการนำรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ LCT ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อประเมินประสิทธิภาพโดยทำการทดลองแบบ (1:1:1) แบบ (3:3:3) และ แบบภาคสนาม ทำการปรับแก้ไขและตรวจประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองจริงทำให้ผลการศึกษาเป็นไปตามที่กำหนดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณษา ทิพย์เที่ยงแท้ (2557) รัชฎาภรณ์

จันทร์เกิด (2554) ปรมารณณ์ เวียงวิเศษ (2558) และนิตยา ศรีวัลลภ (2563) มีประสิทธิภาพ 85.15/81.20, 81.25/82.75, 83.25/80.42, 82.38/84.33 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

6.3 ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยอาศัยการแจกแจงของ t-test พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบแบบทดสอบด้วยการวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาหน่วย การเรียนรู้ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดจากหลักสูตรแกนกลาง ทำการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองกับกลุ่ม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความยากง่าย อำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น ก่อนนำมาทดลองจริงทำให้ผลการตรวจสอบ นัยสำคัญเป็นไปตามที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธพงษ์ สีม่วง (2560) ได้ทำการศึกษาการพัฒนากระบวนการ เรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ แบบผสมผสาน ผ่านสื่อการสอนและระบบ ครูพี่เลี้ยง เพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาระดับท้องถิ่น โรงเรียนวัดยางงาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับ สุสัณหา ยิ้มยิ้มและคณะ (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ ผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานคะแนนทักษะการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานในทุกทักษะอย่างมีนัยสำคัญ

6.4 ผลการหาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบผสมผสานด้วยวิธีการจัดการ เรียนรู้ LCT เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ โดยรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.52$, S.D.=0.59) ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอน ภาษาอังกฤษแบบผสมผสานเองโดยทำหน้าที่คอยให้คำแนะนำ ปรึกษาให้กับผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ติดตามประเมินผลทุก กิจกรรมทำให้นักเรียนคลายกังวลกับการเรียนจึงส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจตามสมมติฐานที่กำหนดซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ สุพรรณษา ทิพย์เที่ยงแท้ (2557) รัชฎาภรณ์ จันทร์เกิด (2554) ปรมารณณ์ เวียงวิเศษ (2558) และนิตยา ศรีวัลลภ (2563) ที่ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจกับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยพบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเช่นกัน

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาเว็บไซต์บริหารจัดการเรียนรู้ออนไลน์ www.krumame.com โดยใช้วิธีการ จัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน (Task - Based Learning) ดังนั้นผู้ที่ต้องการนำไปใช้ในการวิจัยต้องทำการศึกษาวิธีการใช้ ระบบบริหารจัดการโดยผู้วิจัยอนุญาตเท่านั้น หากต้องการปรับใช้เทคนิควิธีการอื่น ๆ ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนา โปรแกรมร่วมในการพัฒนาระบบ ส่วนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้สำหรับ Face-to-Face สามารถปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมกับ เนื้อหาวิชาอาจจะส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้ในอนาคต

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *แนวปฏิบัติตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอน ภาษาอังกฤษ*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. จามจุรีโปรดักส์.
- กุลธิดา ทุงคำโน. (2564). “การเรียนรู้แบบผสมผสาน Blended Learning ในวิถี New Normal Blended Learning in a New Normal.” *ครูศาสตร์สาร* 15(1). 47-55.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). “การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน”. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์ วิจัย*, 5(1),7-20.

- ซัซรี่ บุนนาค. (2561). ปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยและข้อเสนอแนะด้านยุทธศาสตร์การ
พัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ปี 2564-2568. *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 2*
“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2018”.
- นรรักษ์ ผันเชียร. (2561). *Child center* เหมาะกับการเรียนการสอนแบบใด. สืบค้นจาก [https://childcenter-
edu.blogspot.com/2009/11/blog-post.html](https://childcenter-edu.blogspot.com/2009/11/blog-post.html)
- ปรมาภรณ์ เวียงวิเศษ. (2558). ผลของบทเรียนแบบผสมผสานโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี
ที่ 1 ที่มีโครงสร้างกลุ่มต่างกันเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
เทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พลาภินา วงศ์เลขา. (2556). *สื่อการเรียนรู้อุปแบบใหม่ในโลกยุคดิจิทัล*. เข้าถึงได้จาก [http://www.moe.go.th/moe/th/
news/detail.php?NewsID=31896&Key=news_research](http://www.moe.go.th/moe/th/
news/detail.php?NewsID=31896&Key=news_research)
- ยุทธพงษ์ สีม่วง. (2560). “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ แบบผสมผสาน ผ่านสื่อการสอนและระบบ ครูที่
เลี้ยง เพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาระดับท้องถิ่น โรงเรียนวัดยางงาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ราชบุรี เขต 1”. *วารสารการวิจัยกาลสะลองคำ* 11(2). 65-74.
- รัชฎาภรณ์ จันท์เกิด. (2554). “การพัฒนาบทเรียนมัลติมีเดียเรื่องการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ชุด Interesting
Places in Pakchong District สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5”. *วารสาร มทร.อีสาน* 4(1), 70-78.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *สนุกกับการเรียนในศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สุพรรณษา ทิพย์เที่ยงแท้. (2557). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นชะอำ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการ
นิเทศ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภิษา ฤทธิรงค์. (2560). *การพัฒนากิจกรรมแบบมุ่งปฏิบัติงาน (Task-based activities) เพื่อส่งเสริมการเขียนภาษาอังกฤษ
เชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตร
และการสอน วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2556). *การพัฒนาวิชาชีพครูสู่ยุคปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2*. ใน เอกสารประกอบการประชุม สัมมนา
ทางวิชาการ การพัฒนาครูทั้งระบบตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่ 2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาแพร่ เขต1,2.
- สุสันหา ยิ้มแย้มและคณะ. (2558). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*.
วารสาร พยาบาลสาร 42 (พิเศษพฤศจิกายน 2558) 129-140.
- อรรชนิดา หวานคง. (2559). “การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21.” *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*
7(2), 303-314.
- Allen. I. E. and Seaman. J. (2010). *Learning on demand: Online education in the United States, 2009*.
Sloan Consortium. PO Box 1238, Newburyport, MA 01950.
- Horn. B. M. and Staker. H. (2011). *The Rise of K-12 Blended Learning*. Unpublished Paper: Innosight
Institute.
- Willis, Jane. (2011). *The Framework for Task-Based Learning*. Longman.

การสำรวจความผิดพลาดทางไวยากรณ์ในการเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

A SURVEY OF GRAMMATICAL ERRORS IN ENGLISH PARAGRAPH WRITING BY FIRST YEAR ENGLISH MAJORS

จิรัชยา เจตนากุล¹, ฮัสนีซา ยูโซ๊ะ, วันฮูเซ็น อนันท์อภิพงษ์³ และชิตธิธา ลินรักษาศิลปิน^{4*}

Jiratchaya Jettanakul¹, Hasneesa Yusoh², Wanhusen Anantha-apipong³ and Dhitthita Sinraksa^{4*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อสำรวจข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ในการเขียนย่อหน้าของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 45 คน ที่ลงทะเบียนรายวิชาการเขียนภาษาอังกฤษเบื้องต้น (1551129) ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2563 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ งานเขียนประเภทบรรยาย Descriptive Paragraph ประเด็นการบรรยายบุคคล ความยาวประมาณ 200 - 250 คำ และแบบฟอร์มวิเคราะห์ข้อผิดพลาดทางการเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษซึ่งปรับมาจากแบบฟอร์มของ Alice Oshima และ Anne Hogue (2007) ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ผลการวิจัยพบว่า มีข้อผิดพลาดเรื่องการใช้คำสรรพนามอ้างอิงผิดรูปแบบมากที่สุด (Use of Reference Term) คิดเป็นร้อยละ 19 การใช้ประโยคไม่ถูกต้องตามโครงสร้างของ Present Simple Tense คิดเป็นร้อยละ 10.25 และการเลือกใช้คำไม่ถูกต้องตามบริบท (Wrong Word Choice) คิดเป็นร้อยละ 8.5 ตามลำดับ

คำสำคัญ : การเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษ, ความผิดพลาดทางไวยากรณ์, นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ

Abstract

The purposes of this research was to explore grammatical errors in English paragraph writing by first-year English major students, Faculty of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University. The sample were 45 first-year English major students enrolling in an Introductory English Writing course (1551129) in the second semester of the academic year 2020. The instruments used in this research were the assignment for writing a descriptive paragraph, approximately 200 - 250 words and the English Paragraph Error Analysis Form adapted from the form of Alice Oshima and Anne Hogue (2007). The statistics used was percentage. The results of the research showed that there were errors in the use of reference pronouns at the highest rate (Use of Reference Term) at 19%, the incorrect use of sentence structure (present simple tense) at 10.25 %. and the wrong word choice accounting for 8.5% respectively.

Keywords: English paragraph writing, grammatical errors, English major students

¹⁻³ นักศึกษา, หลักสูตรภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

⁴ อาจารย์, หลักสูตรภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: dhitthita.si@skru.ac.th

1. บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก นอกจากนี้ภาษาอังกฤษยังมีบทบาทที่สำคัญมากในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการแพทย์ ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการติดต่อสื่อสาร เนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ได้รับการยอมรับให้เป็นภาษาสากล (International Language) และประชากรส่วนใหญ่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ และใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารระดับนานาชาติ นอกจากนี้ องค์กรทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ได้กำหนดคุณสมบัติในการคัดเลือกพนักงานเข้าทำงานโดยใช้ความรู้ทางภาษาอังกฤษเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนั้นผู้ที่มีการใช้ภาษาอังกฤษในระดับที่ดี จะมีโอกาสถูกจ้างงานมากกว่าคนทั่วไป หรือมีโอกาสที่จะได้รับเงินเดือน หรืออัตราค่าจ้างที่สูงกว่า จึงส่งผลให้ผู้คนส่วนใหญ่พยายามที่จะเรียนรู้หรือฝึกฝนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อให้ตนเองสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ได้ระบุถึงความสำคัญของภาษาต่างประเทศว่า การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ และการประกอบอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

สำหรับด้านการศึกษานั้น ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่จำเป็นต้องเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาตนเองให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มีความพร้อมที่จะแข่งขันหรือร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ให้ทันโลกในปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษในทุกช่วงชั้น และกำหนดให้จัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนมีการฝึกฝนทักษะทางภาษาที่สัมพันธ์กันทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน จึงอาจกล่าวได้ว่าการเรียนภาษาอังกฤษให้ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องเรียนรู้ทักษะทางภาษาทั้ง 4 ทักษะ เพื่อให้ติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง สุมิตรา อังวัฒนกุล (2535) กล่าวว่า ทักษะการฟังเป็นทักษะที่ใช้มากกว่าทักษะอื่น ๆ และเป็นทักษะแรกที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร สำหรับทักษะการพูดนั้นถือเป็นทักษะที่มีบทบาทและเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสื่อสารของมนุษย์ เป็นทักษะเบื้องต้นที่ทำให้มนุษย์สามารถสื่อสารได้โดยตรงและทราบผลได้เร็วกว่าการสื่อสารในทักษะอื่น ๆ Finochiaro (1964) และ Stripor (2007) กล่าวถึงความสำคัญของทักษะการอ่านว่า การอ่านเป็นทักษะที่ใช้มากในชีวิตประจำวัน เพราะเป็นทักษะที่ผู้เรียนใช้เพื่อแสวงหาความรู้ และทำให้ศึกษาเล่าเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทักษะสุดท้ายซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญที่สุดนั้นคือทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ Cornbleet and Carter (2001) ระบุว่า การเขียนเป็นทักษะที่ต้องใช้ความสามารถหลายด้าน เช่น ความรู้ด้านไวยากรณ์ การจัดลำดับความคิด ทักษะการใช้ภาษาเขียน เป็นต้น ซึ่งมีความสำคัญในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ดังนั้นผู้เรียนต้องมีการฝึกฝนการเขียนให้อยู่ในรูปแบบที่ถูกต้องเสมอเพื่อให้สามารถสื่อสารได้

ทักษะการเขียนถือเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในฐานะเป็นภาษาต่างประเทศ เนื่องจากการเขียนเป็นตัวกระตุ้นการคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีการจัดลำดับความคิด พัฒนาความสามารถในด้านการสรุปความ การวิเคราะห์และการวิจารณ์ และการเขียนทำให้เกิดการสะท้อนคิดไปยังภาษาเป้าหมาย (Luchini, 2010) นอกจากนี้ การเขียนมีความสำคัญเนื่องจากเป็นรูปแบบของการสื่อสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร และเป็นสิ่งที่ทำให้เราสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นจากทั่วทุกมุมโลกได้ Paulston and Bruder (1976) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนว่า ทักษะการเขียนเป็นทักษะที่จำเป็นในการศึกษาที่สูงขึ้น ซึ่งผู้เรียนจะต้องฝึกฝนเพื่อใช้ประโยชน์ในการเขียนย่อหน้า หรือเขียนบรรยายต่าง ๆ เนื่องจากภาษาอังกฤษนับเป็นหนึ่งในหกของภาษาราชการของสหประชาชาติ ดังนั้นทักษะการเขียนภาษาอังกฤษจึงเป็นเรื่องสำคัญที่นักศึกษาจำเป็นต้องเรียนรู้และพัฒนาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียน การดำเนินชีวิตประจำวัน ตลอดจนการประกอบอาชีพ การพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาทางด้านทักษะการเขียนต้อง

อาศัยความรู้และทักษะหลายอย่าง Weigle (2002) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนไว้ว่า การเขียนนั้นไม่ได้เป็นเพียงแต่ การส่งต่อข้อความจากผู้เขียนไปยังผู้อ่านเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างสรรคความรู้ใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น นอกจากนี้ผู้อ่านจะได้รับสิ่งที่ ผู้เขียนต้องการสื่อออกไปแล้ว ผู้อ่านยังได้รับความรู้จากการอ่านข้อความดังกล่าวอีกด้วย ซึ่งมีความสำคัญมากต่อกระบวนการ เรียนรู้ การสอนการเขียนที่ดีจึงควรให้ความสำคัญทั้งในส่วนของกระบวนการเขียนและความถูกต้องของไวยากรณ์ ผู้เรียน ควรสามารถสร้างงานเขียนได้อย่างมีลำดับขั้นตอน นอกจากนี้ก็ควรให้ความสำคัญไปที่ความถูกต้องของการใช้ภาษาของผู้เรียน ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้เรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง ที่อาจเกิดข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาได้มากกว่าเจ้าของภาษา เนื่องจากหากมีความแตกต่างกันของทั้งสองภาษา ก็อาจทำให้เกิดปัญหาในการใช้ภาษาเป้าหมาย (ภาษาอังกฤษ) นอกจากนี้ ผู้เขียนจะต้องมีความรู้เรื่องคำศัพท์ โครงสร้างไวยากรณ์และสำนวน เพื่อนำมาใช้เขียนเรื่องราวต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ ต้องการ ตลอดจนมีความคิดสร้างสรรค์ที่จะสามารถผลิตงานเขียนที่ดีออกมาได้ การเขียนเป็นการสื่อความหมายที่มีความสำคัญมากเพราะสามารถสื่อสารไปถึงผู้คนจำนวนมากได้ในเวลาเดียวกัน โดยที่ผู้สื่อความหมายไม่จำเป็นต้องอยู่ใน สถานที่เดียวกันกับผู้รับข้อความที่สื่อสาร นอกจากนี้ยังไม่ถูกจำกัดด้วยเวลาเพราะการสื่อสารดังกล่าวสามารถเก็บไว้ได้เป็น เวลานานนับร้อยปี การเขียนจึงเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญและมีวัตถุประสงค์ในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตามทักษะการเขียนเป็นทักษะที่ยาก ต้องอาศัยความรู้และทักษะหลายด้าน ผู้เขียนต้องวางแผนว่าจะ ถ่ายทอดความคิดที่มีอยู่ให้ปรากฏเป็นตัวหนังสืออย่างไร จึงจะทำให้ผู้อ่านอ่านแล้วเข้าใจและสื่อความหมายได้ตรงกัน ยิ่งหาก เป็นการเขียนในภาษาอังกฤษก็จะอาศัยความรู้ความสามารถอีกหลายด้าน ดังที่ สุพิศ กลิ่นบุปผา (2545) ได้ศึกษาปัญหาที่ทำให้ นักเรียนมีความสามารถทางการเขียนต่ำ พบว่า เกิดจากสาเหตุ 3 ประการ คือ สาเหตุจากตัวนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ชอบทักษะการเขียน ไม่สนใจและไม่มีความคิดที่จะเขียน สาเหตุจากครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนขาดเทคนิคการสอนหรือ ขาดวิธีการกระตุ้นให้นักเรียนอยากเขียน ตัวผู้สอนเองขาดทักษะทางการเขียน และสาเหตุจากสื่อและวิธีสอน พบว่า ครูใช้สื่อ การสอนน้อยและใช้วิธีสอนแบบเดิม ๆ คือ ให้นักเรียนอ่าน ดูตัวอย่างแล้วปฏิบัติตาม เนาวรัตน์ ชื่นมณี (2540) ได้กล่าวว่า ปัญหาที่พบบ่อยอย่างในการเขียนคือปัญหาการสะกดคำผิด ซึ่งเกิดจากผู้เรียนไม่สังเกตและเอาใจใส่การเรียนพื้นฐานการเขียน สะกดคำไม่แม่นยำ ขาดการฝึกฝนและการเอาใจใส่ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถสื่อความหมายของการเขียนสรุปความได้ นอกจากนี้ ข้อผิดพลาดที่พบบ่อยในการเขียนภาษาอังกฤษคือ ข้อผิดพลาดในด้านไวยากรณ์ โดยจากงานวิจัยที่วิเคราะห์ข้อผิดพลาดใน การเขียนที่ผ่านมาแล้วนั้น บำรุง ไตรรัตน์ (2524) กล่าวว่า ปัญหาที่พบบ่อยที่สุดในการเขียน คือ นักศึกษาไทยมักจะแปลไทย เป็นอังกฤษคำต่อคำ และโครงสร้างทางไวยากรณ์ภาษาอังกฤษเป็นปัญหาที่สำคัญต่อนักศึกษาไทย เนื่องจากโครงสร้างทาง ภาษานั้นต่างกันมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Riewthong and Pimsarn (2013) ที่พบว่า นักเรียนมีปัญหาในการเขียน ด้านการเลือกคำ โครงสร้างประโยค การสะกดคำ เครื่องหมายวรรคตอนและคำบุพบท ปัญหาการเขียนเหล่านี้เกิดจาก การที่ผู้เรียนไม่ได้รับการฝึกฝนการเขียนอย่างเพียงพอทำให้ขาดทักษะการเขียน นอกจากนี้ งานวิจัยของ ธนาภัสสร สนธิรักษ์ และคณะ (2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความผิดพลาดทางไวยากรณ์ในการเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชา ภาษาอังกฤษ พบว่ามีข้อผิดพลาดทางด้านไวยากรณ์และโครงสร้างประโยค ซึ่งประกอบไปด้วยข้อผิดพลาดด้านการใช้คำไม่ตรง บริบท การใช้รูปแบบกริยาไม่ถูกต้อง และการใช้คำนำหน้านามผิด อีกทั้ง ศุภลักษณ์ นางาม (2548) ได้ศึกษาและวิเคราะห์ ข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ที่พบบ่อยในงานเขียนวิชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่มีคะแนนสอบเข้าวิชา ภาษาอังกฤษสูงและต่ำ พบว่า มีข้อผิดพลาด 23 ประเภท ซึ่งพบทั้งในระดับประโยคถึงระดับคำ ข้อผิดพลาดที่พบบ่อยมี 6 ประเภท คือ ข้อผิดพลาดในการใช้ประโยคที่ไม่สมบูรณ์ การใช้คำนาม ความสอดคล้องกันประโยค การสะกดคำ การใช้กาล และการใช้คำนำหน้า และสาเหตุหลักของข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ในงานเขียนเหล่านี้ น่าจะเกิดการแทรกซ้อน

ของภาษาแม่การใช้กฎเกณฑ์ ไวยากรณ์ไม่ครบถ้วน การสรุปกฎเกณฑ์ผิด การไม่รู้กฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์ รวมถึงการใช้วิธีหลีกเลี่ยง และความสะเพร่าของนักศึกษา จากความผิดพลาดที่เกิดขึ้นกับการเขียนภาษาอังกฤษนั้น

จากการสรุปเอกสารต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเขียน ความสามารถในการเขียน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียน ซึ่งปัจจุบันการให้ความสำคัญกับทักษะการเขียนน้อยมาก โดยเฉพาะการเขียนประเภทบรรยาย (ปิยวรรณ รุ่งวรพงศ์, 2557) ผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาหลาย ๆ ท่านมองว่าทักษะการเขียนเป็นรองกว่าทักษะอื่น ๆ และมีความจำเป็นน้อยกว่าทักษะอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาข้อผิดพลาดทางการเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาการเรียนการสอนในการเขียนภาษาอังกฤษ รวมทั้งเป็นข้อมูลสำคัญให้เกิดการเรียนรู้ในการเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ในการเขียนย่อหน้าของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนตารางการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดทางการเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษของ Alice Oshima and Anne Hogue (2007) ที่เขียนหนังสือ Writing Academic English เพื่อให้เหมาะสมและตรงกับวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยครั้งนี้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามรายละเอียดดังนี้

4.1 กลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 45 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการเขียน ภาษาอังกฤษเบื้องต้น (1551129) ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2563

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.2.1 งานเขียนประเภท Descriptive Paragraph ประเด็นการบรรยายบุคคล ความยาวประมาณ 200 - 250 คำ ของรายวิชาการเขียนภาษาอังกฤษเบื้องต้น (1551129)

4.2.2 แบบฟอร์มวิเคราะห์ข้อผิดพลาดทางการเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษโดยปรับมาจาก Alice Oshima and Anne Hogue (2007)

4.3 การสร้างเครื่องมือ

4.3.1 ศึกษาเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดและเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

4.3.2 ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับตารางแบบฟอร์มวิเคราะห์ข้อผิดพลาดทางการเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษของ Alice Oshima and Anne Hogue (2007) และนำมาดัดแปลงให้เหมาะสมและตรงกับวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยครั้งนี้

4.3.3 เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ พิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำจนเสร็จสมบูรณ์

4.3.4 สร้างใบงานเขียนประเด็นการบรรยายบุคคล โดยกำหนดหัวข้อเรื่อง “Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhor” ความยาวประมาณ 200 - 250 คำ

ตารางที่ 1 แบบฟอร์มการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดทางการเขียนภาษาอังกฤษ

แบบฟอร์มการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดทางการเขียนภาษาอังกฤษ

ด้านไวยากรณ์ (Grammar) และโครงสร้างประโยค (Sentence structure)

ประเภทข้อผิดพลาด	ความถี่	ร้อยละ	ลำดับที่
1. การใช้รูปประโยคไม่สมบูรณ์ (Sentence Fragments) 1.1 No 'subject' ขาดประธาน 1.2 No 'verb' ขาดกริยา			
2. การเรียงส่วนขยาย (Run - on sentences) 2.1 ไม่มีการใช้ conjunction และ comma 2.2 ไม่มีการใช้ subordinating conjunction			
3. กริยาไม่เปลี่ยนตามพจน์ของประธาน (Subject-verb Agreement) 3.1 การใช้ประธานและคำกริยาไม่สอดคล้องกันตามหลักไวยากรณ์ในรูปแบบของประธานที่เป็นเอกพจน์ซึ่งจะต้องใช้คำกริยารูปเอกพจน์ 3.2 การใช้ประธานและคำกริยาไม่สอดคล้องกันตามหลักไวยากรณ์ในรูปแบบของประธานที่เป็นพหูพจน์ซึ่งจะต้องใช้คำกริยารูปพหูพจน์			
4. ใช้ประโยคไม่ถูกต้องตามโครงสร้าง (Verb - Tense) 4.1 Present Simple Tense 4.2 Present Perfect Tense 4.3 Present Continuous Tense			
5. การใช้รูปแบบกริยาที่ไม่ถูกต้อง (Verb Form) 5.1 ใช้โครงสร้าง part of speech ไม่ขนานกัน (No Parallelism) 5.2 ใช้รูปแบบกริยาไม่ถูกต้อง			
6. การผันรูปเอกพจน์และพหูพจน์ไม่ถูกต้อง (Singular / Plural / Nouns)			
7. การใช้คำนำหน้านามไม่ถูกต้อง 7.1 ไม่ใส่ Article หน้าคำนาม 7.2 ใช้ Article หน้าคำนามผิด 7.3 ใช้คำนามตามหลัง Demonstrative ผิดประเภท 7.4 ใช้คำนำหน้านาม Quantifiers ผิดประเภท			
8. การใช้คำบุพบทที่ไม่เหมาะสม (Preposition) 8.1 ไม่ใส่คำบุพบท 8.2 ใส่คำบุพบท			
9. การเลือกใช้คำไม่ถูกต้องตามบริบท (Wrong Word Choice)			

ประเภทข้อผิดพลาด	ความถี่	ร้อยละ	ลำดับที่
10. การวางคำคุณศัพท์ไม่ถูกต้อง (Adjective)			
11. การใช้คำสรรพนามอ้างอิงผิดรูปแบบ (Use of Reference Term)			
รวม			

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.4.1 มอบหมายใบงานให้กลุ่มตัวอย่างเขียนย่อหน้าบรรยายบุคคล ในหัวข้อเรื่อง “Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn” กำหนดความยาวประมาณ 200 - 250 คำ ให้ความเวลาในการเขียน 2 ชั่วโมง ในสัปดาห์ที่ 16 ของการเรียน

4.4.2 รวบรวมใบงานจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.5.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในงานเขียนทั้ง 45 ชิ้น และบันทึกลงในแบบฟอร์มวิเคราะห์ข้อผิดพลาดทางการเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษ

4.5.2 นำผลจากการวิเคราะห์ที่ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเบื้องต้น และแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำ

4.5.3 นำผลวิเคราะห์ที่ได้จากการแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.5.4 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มาสรุปและหาความถี่ของข้อผิดพลาดในแต่ละประเภท

4.5.5 นำเสนอข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535) โดยมีสูตรดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนาในรูปแบบ Percentage หรือร้อยละ คือ

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ

P แทน ร้อยละ

f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงเป็นร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

5. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยการสำรวจความผิดพลาดทางไวยากรณ์ในการเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

การสำรวจข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ในการเขียนย่อหน้าของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 พบว่าปัญหาด้านทักษะการเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษที่พบมากที่สุด 3 อันดับ คือ การใช้คำสรรพนามอ้างอิงผิดรูปแบบ การใช้ประโยคไม่ถูกต้องตามโครงสร้าง (Present Simple Tense) การเลือกใช้คำไม่ถูกต้องตามบริบท ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ลักษณะของข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ที่พบได้จากงานเขียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1
จำนวนความถี่ ค่าร้อยละและลำดับที่

ประเภทข้อผิดพลาด	ความถี่	ร้อยละ	ลำดับที่
1. การใช้รูปประโยคไม่สมบูรณ์ (Sentence Fragments) 1.1 No 'subject' ขาดประธาน 1.2 No 'verb' ขาดกริยา	64	16	3
2. การเรียงส่วนขยาย (Run - on sentences) 2.1 ไม่มีการใส่ conjunction และ comma 2.2 ไม่มีการใส่ subordinating conjunction	61	15.25	4
3. กริยาไม่เปลี่ยนตามพจน์ของประธาน (Subject-verb Agreement) 3.1 การใช้ประธานและคำกริยาไม่สอดคล้องกันตามหลักไวยากรณ์ในรูปแบบของประธานที่เป็นเอกพจน์ซึ่งจะต้องใช้คำกริยารูปเอกพจน์ 3.2 การใช้ประธานและคำกริยาไม่สอดคล้องกันตามหลักไวยากรณ์ในรูปแบบของประธานที่เป็นพหูพจน์ซึ่งจะต้องใช้คำกริยารูปพหูพจน์	28	7	7
4. ใช้ประโยคไม่ถูกต้องตามโครงสร้าง (Verb - Tense) 4.1 Present Simple Tense 4.2 Present Perfect Tense 4.3 Present Continuous Tense	65	16.25	2
5. การใช้รูปแบบกริยาที่ไม่ถูกต้อง (Verb Form) 5.1 ใช้โครงสร้าง part of speech ไม่ขนานกัน (No Parallelism) 5.2 ใช้รูปแบบกริยาไม่ถูกต้อง	15	3.75	8
6. การผันรูปเอกพจน์และพหูพจน์ไม่ถูกต้อง (Singular / Plural / Nouns)	4	1	10
7. การใช้คำนำหน้านามไม่ถูกต้อง 7.1 ไม่ใส่ Article หน้าคำนาม 7.2 ใช้ Article หน้าคำนามผิด 7.3 ใช้คำนามตามหลัง Demonstrative ผิดประเภท 7.4 ใช้คำนำหน้านาม Quantifiers ผิดประเภท	42	10.5	5
8. การใช้คำบุพบทที่ไม่เหมาะสม (Preposition) 8.1 ไม่ใส่คำบุพบท 8.2 ใส่คำบุพบท	8	2	9
9. การเลือกใช้คำไม่ถูกต้องตามบริบท (Wrong Word Choice)	34	8.5	6
10. การวางคำคุณศัพท์ไม่ถูกต้อง (Word Order) 10.1 การเรียงคำคุณศัพท์ผิดตำแหน่ง (Adjective)	3	0.75	11
11. การใช้คำสรรพนามอ้างอิงผิดรูปแบบ (Use of Reference Term)	76	19	1
รวม	400	100	

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการสำรวจความผิดพลาดทางไวยากรณ์ในการเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษของนักศึกษา พบว่า จากความถี่ของข้อผิดพลาดทุกประเภทโดยรวมทั้ง 11 ด้าน ข้อผิดพลาดทางด้าน การใช้คำสรรพนามอ้างอิงผิดรูปแบบ มีร้อยละสูงสุดเป็นอันดับที่หนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 19 อันดับที่สอง และ สาม ได้แก่ การใช้ประโยคไม่ถูกต้องตามโครงสร้าง และการใช้รูปประโยคไม่สมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 16.25 และ 16 ตามลำดับ จากข้อผิดพลาดที่พบว่ามีการใช้คำสรรพนามอ้างอิงผิดรูปแบบ โดยข้อผิดพลาดนี้เป็นอิทธิพลจากภาษาแม่ของนักศึกษา ซึ่ง คือภาษาไทยที่มีโครงสร้างของภาษาแตกต่างจากภาษาอังกฤษ โดยภาษาไทยนั้นไม่ต้องเปลี่ยนรูปของคำสรรพนามในตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ จะใช้คำสรรพนามรูปเดียวกันหมดในทุกตำแหน่งหน้าที่ ทำให้นักศึกษาไม่ได้คำนึงถึงเรื่องนี้ จึงไม่สามารถใช้คำสรรพนามอ้างอิงได้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ จอมขวัญ สุทธิพันธ์ (2561) ที่กล่าวว่า การที่ผู้เขียนอาจเข้าใจผิดและสับสนในการเลือกประธานสรรพนามไปใช้ ซึ่งทำให้การเขียนคำสรรพนามอ้างอิงในประโยคไม่สอดคล้องกัน ทำให้เมื่ออ่านข้อความแล้วเกิดการสับสนในการสื่อความ

นอกจากข้อผิดพลาดด้านการเลือกใช้คำสรรพนามอ้างอิงผิดรูปแบบ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีปัญหาเรื่องการใช้ประโยคไม่ถูกต้องตามโครงสร้าง โดยข้อผิดพลาดนี้เป็นอิทธิพลจากภาษาแม่ของนักศึกษา ซึ่ง คือภาษาไทยที่มีโครงสร้างของภาษาแตกต่างจากภาษาอังกฤษ โดยภาษาไทยนั้นไม่ต้องเปลี่ยนรูปของกริยาตามกาล ทำให้นักศึกษาหลงลืม หรืออาจไม่ตระหนักถึงประเด็นนี้ จึงทำให้ไม่สามารถใช้คำกริยาได้ถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาภัสสร สุนธิรักษ์ (2563) ซึ่งกล่าวว่า ผู้เขียนส่วนใหญ่คิดเป็นภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาที่หนึ่งก่อนจะถ่ายทอดเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งการถ่ายทอดจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ อาจทำให้การสื่อสารนั้นมีความไม่สอดคล้องกันเนื่องจากโครงสร้างทางไวยากรณ์ของทั้งสองภาษา มีความแตกต่างกัน อีกทั้ง บำรุง โตรัตน์ (2524) มีความเห็นว่าปัญหาการเขียนภาษาอังกฤษคือ นักเรียนไทยมักจะแปลภาษาอังกฤษคำต่อคำ และโครงสร้างทางไวยากรณ์ภาษาอังกฤษเป็นปัญหาที่สำคัญต่อนักเรียนไทยเพราะโครงสร้างของภาษาไทยและภาษาอังกฤษต่างกันมาก

ในส่วนข้อผิดพลาดในประเด็นการใช้รูปประโยคไม่สมบูรณ์ ข้อผิดพลาดนี้อาจมาจากความไม่แม่นยำในเรื่องของไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ สอดคล้องกับ Fahmida, B. (2010) ที่กล่าวว่าข้อผิดพลาดในลักษณะนี้อาจเกิดมาจากความสับสนและความสะเพร่าของผู้เรียนเอง นอกจากนี้ Sattayatham and Honsa (2007) พบว่า ข้อผิดพลาดทางด้านไวยากรณ์และโครงสร้างประโยคเป็นปัญหาสำคัญที่สุดในการเขียนของนักศึกษาไทย ในส่วนของข้อผิดพลาดอื่น ๆ นั้น ถึงแม้ว่าจะพบเป็นจำนวนไม่มาก และ ข้อผิดพลาดบางจุดก็เป็นเรื่องเล็กน้อยที่อาจถูกมองข้ามไป แต่ผลของความผิดพลาดเหล่านี้สะท้อนถึงความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาในประเด็นนั้น ๆ รวมทั้งยังสะท้อนให้ผู้สอนได้เห็นถึงประเด็นในการเขียนภาษาอังกฤษที่ควรเน้นย้ำหรือพัฒนา เพื่อให้ นักศึกษามีความเข้าใจมากขึ้น และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันหรือการทำงานในอนาคต

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ผู้สอนสามารถนำข้อผิดพลาดที่พบในนักศึกษาไปจัดเตรียมการเรียนการสอนให้มากขึ้นหรือจัดเตรียมแบบฝึกหัดเพื่อพัฒนาทักษะทางไวยากรณ์ที่ใช้ในการเขียนภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อลดการเขียนข้อผิดพลาดจากประเด็นที่พบในงานวิจัย

7.2 ข้อผิดพลาดส่วนใหญ่ที่พบในงานเขียนในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเกิดจากการที่ผู้เรียนแปลภาษาคำต่อคำโดยยึดภาษาไทยเป็นหลัก ผู้เรียนไม่ยึดโครงสร้างทางไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ดังนั้นผู้เรียนจึงควรนำผลที่ได้ มาประยุกต์ใช้ในงานเขียนภาษาอังกฤษครั้งต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จอมขวัญ สุทธินนท์. (2561). “การพัฒนาความสามารถในการเขียนระดับย่อหน้าด้านองค์ประกอบของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาทักษะการสื่อสาร”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 9(1), 198-209.
- ธนาภัสสร สุนธิรักษ์ และคณะ. (2563). “การสำรวจความผิดพลาดทางไวยากรณ์ในการเขียนย่อหน้าภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ศศ.บ. ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนใน รายวิชาการเขียนอนุเขตภาษาอังกฤษ”. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 37-49.
- เนาวรัตน์ ชื่นมณี. (2540). *การพัฒนาแบบฝึกการเขียนสะกดคำยากเรื่อง เบ็ดหาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. ปริญญาานิพนธ์ การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บำรุง ไตรรัตน์. (2524). *วิธีการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญเหลือ กุญชร ณ อยุธยา, ม.ล. (2517). *วัฒนธรรมของชนชาติที่พูดภาษาอังกฤษ*. โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ปิยวรรณ รุ่งวรวงศ์. (2557). “ปัญหาการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาใหม่ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง”. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 8(3), 119-126.
- ศุภลักษณ์ นางาม. (2548). *ข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ที่พบบ่อยในงานเขียนวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน 1 ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่มีคะแนนสอบเข้าวิชาภาษาอังกฤษสูงและต่ำ*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุพิศ กลิ่นบุปผา. (2545). *การศึกษาศามารถของการเขียนความเรียงภาษาไทยที่ใช้แผนที่ความคิด (Mind Mapping) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 : กรณีศึกษาโรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย 2 หลวงพ่อเงินอนุสรณ์ จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมิตรา อังวัฒนกุล. (2535). *วิธีสอนภาษาอังกฤษ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Combleet, S. and Carter, R. (2001). *The language of speech and writing*. Ruthledge.
- Fahmida, B. (2010). *Bangladeshi Tertiary Level Students' Common Error in Academic Writing*. Master of Arts inn Applied Linguistics and ELT. BRAC University. Dhaka.
- Finocchiaro, M. (1964). *English As A Second Language: From Theory To Practice*. Simon and Schuster Inc.
- Luchini, P. L. (2010). “Evaluating the effectiveness of a complimentary approach to teaching writing skill”. *International Journal of Language Studies*, 4(3), 73-92.
- Paulston, C. B., & Bruder, M. N. (1976). *Teaching English as a Second Language: Techniques and Procedures*. Winthrop Publishers.
- Riewthong, C., & Pimsarn, P. (2013). “A study of an error analysis of English writing of eleventh grade students at Phanomsarakharm ‘hanom Adun Witthaya’ School, Chachoengsao”. *International Graduate Conference Proceedings by LITU*, 2(1), 730-743.
- Sattayatham, A. & Honsa, Jr. S. (2007). “Medical students’ most frequent errors at Mahidol University, Thailand”. *The Asian EFL Journal*, 9(2), 170-194.
- Sriporn, P. (2007). *Best English teaching method for learning management of modern teachers*. Aksorn Charoenthat.

Watcharapanyawong, S., & Utsaha, S. (2012). *Thai EFL students' writing errors in different text types: The interference of the first language*. Master thesis. Nakhon Ratchasima: Suranaree University of Technology.

Weigle, S. (2002). *Assessing Writing*. Cambridge University Press.

ประโยชน์และข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
BENEFITS AND LIMITATIONS OF ONLINE ENGLISH LEARNING FOR ENGLISH MAJORS,
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, SONGKLA RAJABHAT UNIVERSITY

นงศันญา สุนำหุ¹, ปารมี จันทรพิทักษ์², สิริญา ผลยฤทธิ์³ และพัชราวดี อักษรพิมพ์^{4*}
Nongnapa Sunahu^{1*}, Paramee Jantarapituk², Siriya Phonyarit³ and Patcharawadee Agsornpim^{4*}

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประโยชน์และข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาต่อประโยชน์และข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ระหว่างชั้นปีของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 165 คน ผู้เข้าร่วมวิจัย คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 1 - 4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า ประโยชน์และข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์อยู่ในระดับสูงสุดทั้งคู่ คือ ด้านกิจกรรมการเรียนภาษาอังกฤษ อย่างไรก็ตาม นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเห็นว่าการเรียนผ่านออนไลน์มีข้อจำกัดมากกว่าประโยชน์ เมื่อเปรียบเทียบแต่ละชั้นปี พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 เห็นประโยชน์ทุกด้านอยู่ในระดับมากและพบว่าทุกชั้นปีต่างเห็นข้อจำกัดเหมือนกันทั้งหมดอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านกิจกรรมการเรียนและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ดังนั้นประเด็นข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ ควรนำมาพิจารณาโดยคำนึงถึงบริบทการเรียนของนักศึกษา

คำสำคัญ : ประโยชน์ในการเรียนออนไลน์, ข้อจำกัดในการเรียนออนไลน์, การเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์, นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ

Abstract

This study aimed to 1) study the benefits and limitations of online English learning for English major students, Faculty of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University 2) compare students' opinion on the benefits and limitations of online English learning of 1st - 4th English major students, Faculty of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University. The samples were 1st - 4th English majors, Faculty of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University who enrolled in the first semester

¹⁻³ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

⁴ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: patcharawadee.ag@skru.ac.th

of the academic year 2021. The questionnaire was the instrument of this research. The data were analyzed by using descriptive statistics and content analysis.

The results showed that the benefits and limitations of online English learning were both at the highest level in terms of English learning activities. However, English majors pointed that the limitations of online English learning were greater than the benefits they earned. When comparing each 1st -4th year of English major students, the findings revealed that the benefits of online English learning were rated at a high level in all aspects by the first-year students and the limitations were rated at a high level in all aspects for English majors, especially in learning activities and learning environments. Therefore, various aspects of limitations on online English learning should be considered based on the context of learning for English major students.

Keywords: benefits of online learning, limitations of online learning, online English learning, English major students

1. บทนำ

จากการแพร่ระบาดของยุงกัดันหันของโควิด 19 (Covid-19) ได้สร้างผลกระทบทั่วทุกมุมโลกอย่างมหาศาล จากสถานการณ์นี้ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่สร้างความท้าทายต่อระบบการศึกษาไปทั่วโลก ทำให้สถาบันการศึกษาหลายแห่งต้องเปลี่ยนแปลงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนไปสู่การเรียนการสอนแบบออนไลน์ทั้งหมด (Dhawan, 2020) จากการศึกษา งานวิจัยของ Pokhrel and Chhetri (2021) ระบุว่า การระบาดของใหญ่ของโควิด 19 ทำให้นักวิจัยจำนวนมากได้แบ่งปัน ประสบการณ์และผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เนื่องจากสถานศึกษาทุกระดับต้องยุติ การเรียนการสอนสอนตามปกติในชั้นเรียน จนนำมาสู่โอกาสการเรียนรู้ผ่านระบบดิจิทัล

จากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบชั้นเรียนไปสู่การเรียนการสอนแบบออนไลน์ ส่งผลให้ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์นี้ ประกาศมาตรการให้หยุดการเรียน การสอนและการสอบทุกรูปแบบ โดยให้อาจารย์ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนจากแบบปกติเป็นแบบออนไลน์หรือรูปแบบ อื่น ๆ ที่เหมาะสมกับรายวิชา (มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, 2563)

ในการเรียนรู้ผ่านออนไลน์มีเครื่องมือและช่องทางในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย ผู้สอนสามารถเลือกและนำมาเป็น สื่อกลางในการจัดการเรียนรู้ เช่น Google Meet, Google Classroom, Zoom, Cisco Webex, Microsoft Team เว็บไซต์ ต่าง ๆ เช่น Webinarjam, Testmoz, Edmodo, Teded ตลอดจนแอปพลิเคชันสื่อสังคมออนไลน์ เช่น WhatsApp, Telegram เป็นต้น (Ayush and Gowda, 2020) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทในการจัดการ การเรียนการสอนผ่านออนไลน์ พบว่า แม้ว่าการจัดการเรียนการสอนผ่านออนไลน์มีเครื่องมือและช่องทางในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลายและมีประโยชน์สำหรับการเรียนการสอน แต่การเรียนการสอนในลักษณะนี้ย่อมแฝงด้วยข้อจำกัดต่าง ๆ อย่างมหาศาลเช่นกัน กล่าวคือ การเรียนการสอนผ่านออนไลน์มีทั้งข้อดีและข้อจำกัด โดยจากการศึกษา พบว่า ผู้เรียนไม่พึง พอใจกับการเรียนรู้ผ่านออนไลน์ ซึ่งพบว่าปัญหาที่สำคัญที่สุด คือ การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ขาดความเข้าใจเนื้อหาในรายวิชา การขาดปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้สอน สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่บ้านไม่เอื้ออำนวย ทำให้ขาดวินัยในตนเองและ การตอบสนอง ในทางกลับกัน ผู้เรียนเห็นประโยชน์ของการเรียนผ่านออนไลน์ คือ การได้กลับมาอยู่กับครอบครัว มีเวลาที่ ยืดหยุ่นมากขึ้น อีกทั้งลดค่าใช้จ่ายในการเรียนและการเดินทาง (Thamrin, Hasan, Rina, Gani, and Miranda, 2022)

ขณะที่งานวิจัยของ Mukhtar, Javed, Arooj and Sethi (2020) ระบุว่า ประโยชน์ของการเรียนผ่านออนไลน์ คือ ความยืดหยุ่นในการเรียนรู้และการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่วนข้อจำกัด คือ การขาดการฝึกทักษะที่มีประสิทธิภาพ การให้ข้อมูลย้อนกลับและการขาดระเบียบวินัยในการเรียน อนึ่ง ผู้สอนและผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการใช้เครื่องมือออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยเมื่อสถานศึกษาเปิดเรียนตามปกติ ผู้สอนและผู้เรียนควรส่งเสริมการใช้เครื่องมือออนไลน์ดังกล่าวต่อไป (Pokhrel and Chhetri, 2021)

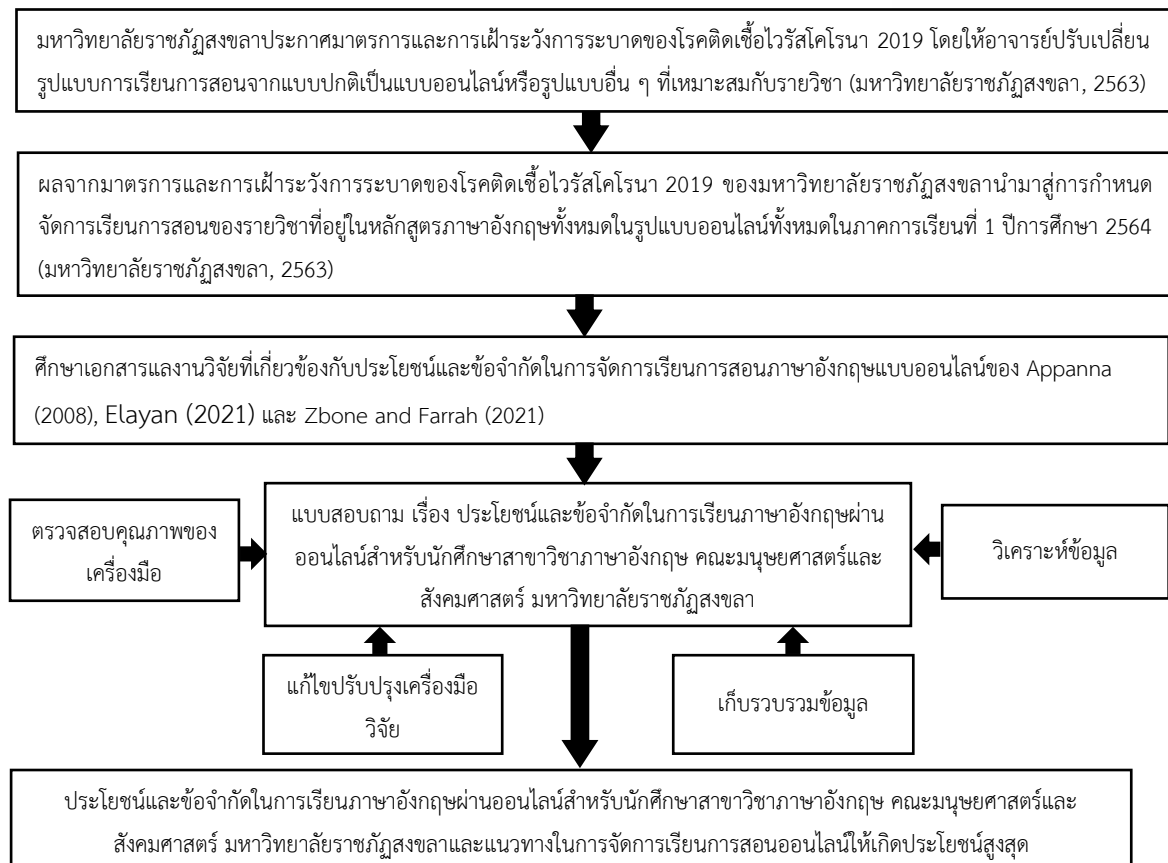
จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้จัดทำวิจัยครั้งนี้ขึ้นเพื่อศึกษาประโยชน์และข้อจำกัดของการเรียนผ่านระบบออนไลน์ ภายใต้บริบทของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เพื่อนำประโยชน์และข้อจำกัดในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษผ่านระบบออนไลน์ มาเป็นข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร อันนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนผ่านออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเสริมสร้างการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาประโยชน์และข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาต่อประโยชน์และข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ระหว่างชั้นปีของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ผู้เข้าร่วมวิจัย

การวิจัย เรื่อง ประโยชน์และข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ผู้เข้าร่วมวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 165 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้การวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อประโยชน์และข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ (1) ด้านความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ (เครื่องมือ / สัญญาณอินเทอร์เน็ต / ช่องทาง) (2) ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (3) ด้านเนื้อหาในการเรียนภาษาอังกฤษ (4) ด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ (5) ด้านอารมณ์ และตอนที่ 3 ข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อประโยชน์และข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ จำนวน 2 ข้อ คือ (1) โปรดระบุประโยชน์ในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านระบบออนไลน์ จำนวน 3 ข้อ (2) โปรดระบุอุปสรรคในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านระบบออนไลน์ จำนวน 3 ข้อ

4.3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

4.3.1 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์และข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบออนไลน์ของ Zbone and Farrah (2021) เพื่อดำเนินการออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยกำหนดประเด็นและขอบเขตเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.3.2 สร้างแบบสอบถาม

4.3.3 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเพื่อตรวจสอบรูปแบบภาษา ความเหมาะสมและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence (IOC) เท่ากับ 0.97

4.3.4 นำแบบสอบถามไปทดลองกับกลุ่มที่ไม่ใช่ผู้เข้าร่วมวิจัย คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ จำนวน 30 คน มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80

4.3.5 นำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้เข้าร่วมการวิจัย

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ (Google Form) ไปยังผู้เข้าร่วมวิจัย หลังจากนั้นรวบรวมข้อมูลจากผู้เข้าร่วมวิจัยและนำข้อมูลไปวิเคราะห์ผล

4.5 การวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

4.5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

4.5.2 วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักศึกษาต่อประโยชน์และข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ โดยใช้เกณฑ์ในการประเมินเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (บุณชม ศรีสะอาด, 2545) ซึ่งมีการแปลผล ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง เห็นด้วยมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

4.5.3 วิเคราะห์ข้อมูลของข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาต่อประโยชน์และข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ จำนวน 2 ข้อ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ตามแนวคิดของ ดูดอฟสกี (Dudovskiy, 2018)

5. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีผลดังนี้

5.1 เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 165 คน แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 16.96 และหญิง จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 83.03

5.2 ชั้นปีที่กำลังศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามชั้นปีที่ 1 จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 28.48 ชั้นปีที่ 2 จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 24.24 ชั้นปีที่ 3 จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 20.61 และชั้นปีที่ 4 จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67

5.3 ประสบการณ์การเรียนภาษาอังกฤษผ่านระบบออนไลน์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 165 คน มีประสบการณ์การเรียนภาษาอังกฤษผ่านระบบออนไลน์ จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 100

5.4 ช่องทางการเรียนออนไลน์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 165 คน มีการเรียนผ่าน Google Meet จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 49.70 และมีการเรียนผ่าน Zoom จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 50.30

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อประโยชน์และข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ แสดงผลการวิเคราะห์ ในตารางที่ 1 - 2

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษต่อประโยชน์ในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์

ด้าน	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ด้านความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ (เครื่องมือ / สัญญาณอินเทอร์เน็ต / ช่องทาง)	3.20	0.10	เห็นด้วยปานกลาง
2. ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้	3.56	0.16	เห็นด้วยมาก
3. ด้านเนื้อหาในการเรียนภาษาอังกฤษ	3.57	0.01	เห็นด้วยมาก
4. ด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ	3.58	0.12	เห็นด้วยมาก
5. ด้านอารมณ์	3.00	0.03	เห็นด้วยปานกลาง
รวม	3.38	0.08	เห็นด้วยปานกลาง

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อประโยชน์ในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.58$) ด้านเนื้อหาในการเรียนภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.57$) และด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.56$) อยู่ในระดับมากตามลำดับ

ส่วนด้านความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ (เครื่องมือ / สัญญาณอินเทอร์เน็ต / ช่องทาง) ($\bar{X} = 3.20$) และด้านอารมณ์ ($\bar{X} = 3.00$) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษต่อข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์

ด้าน	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ด้านความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ (เครื่องมือ / สัญญาณอินเทอร์เน็ต / ช่องทาง)	3.76	0.07	เห็นด้วยมาก
2. ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้	3.86	0.05	เห็นด้วยมาก
3. ด้านเนื้อหาในการเรียนภาษาอังกฤษ	3.32	0.19	เห็นด้วยมาก
4. ด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ	3.92	0.04	เห็นด้วยมาก
5. ด้านอารมณ์	3.67	0.03	เห็นด้วยมาก
รวม	3.70	0.08	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.92$) ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.86$) ด้านความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ (เครื่องมือ / สัญญาณอินเทอร์เน็ต / ช่องทาง) ($\bar{X} = 3.76$) ด้านอารมณ์ ($\bar{X} = 3.67$) และด้านเนื้อหาในการเรียนภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.32$) ตามลำดับ

อนึ่ง จากการเปรียบเทียบประโยชน์และข้อจำกัดของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ แสดงให้เห็นว่า การเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษามีข้อจำกัดมากกว่าประโยชน์ที่จะได้รับ คือ นักศึกษามีความเห็นต่อประโยชน์ในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์อยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$) ขณะที่นักศึกษามีความเห็นต่อข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.70$)

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบประโยชน์และข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ระหว่างชั้นปีของนักศึกษา แสดงผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 3 - 4

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาต่อประโยชน์ในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์แต่ละชั้นปี

ด้าน	ชั้นปี							
	ชั้นปีที่ 1		ชั้นปีที่ 2		ชั้นปีที่ 3		ชั้นปีที่ 4	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
1. ด้านความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ (เครื่องมือ / สัญญาณอินเทอร์เน็ต / ช่องทาง)	3.32	0.04	3.29	0.06	2.99	0.23	3.18	0.03
2. ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้	3.70	1.16	3.38	0.81	3.44	1.11	3.71	1.08
3. ด้านเนื้อหาในการเรียนภาษาอังกฤษ	3.77	0.08	3.33	0.08	3.55	0.08	3.63	0.06
4. ด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ	3.96	0.84	3.48	0.88	3.41	0.92	3.46	1.11
5. ด้านอารมณ์	3.21	0.09	3.20	0.11	2.64	0.06	2.98	0.04
รวม	3.59	0.44	3.34	0.39	3.21	0.48	3.39	0.46
ความหมาย	เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยปานกลาง	

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อประโยชน์ในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์แต่ละชั้นปีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$) เมื่อพิจารณาแยกแต่ละชั้นปี พบว่า นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 1 มีความคิดเห็นต่อประโยชน์ในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) ขณะที่นักศึกษาชั้นปีที่ 2 นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความคิดเห็นต่อประโยชน์ในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์อยู่ในระดับปานกลาง คือ ($\bar{X} = 3.34$) ($\bar{X} = 3.21$) และ ($\bar{X} = 3.39$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า 1) นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีความคิดเห็นต่อประโยชน์ในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์มากที่สุดในด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.96$) รองลงมา คือ ด้านเนื้อหาในการเรียน ภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.77$) และด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.70$) ตามลำดับ 2) นักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีความคิดเห็นต่อประโยชน์ในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์มากที่สุดในด้านกิจกรรมในการเรียน ภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.48$) รองลงมา คือ ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.38$) และด้านเนื้อหาในการเรียน ภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.33$) ตามลำดับ 3) นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีความคิดเห็นต่อประโยชน์ในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ มากที่สุดในด้านเนื้อหาในการเรียนภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.55$) รองลงมา คือ ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.44$) และ ด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.41$) ตามลำดับ 4) นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความคิดเห็นต่อประโยชน์ในการเรียน ภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์มากที่สุดในด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.71$) รองลงมา คือ ด้านเนื้อหาในการเรียน ภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.63$) และด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.46$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาต่อข้อจำกัดของนักศึกษาในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์แต่ละชั้นปี

ด้าน	ชั้นปี							
	ชั้นปีที่ 1		ชั้นปีที่ 2		ชั้นปีที่ 3		ชั้นปีที่ 4	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
1. ด้านความพร้อมในการจัดการเรียน ภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ (เครื่องมือ/ สัญญาณอินเทอร์เน็ต/ช่องทาง)	3.87	0.02	3.49	0.18	3.94	0.06	3.75	0.14
2. ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้	3.80	0.01	3.77	0.06	3.87	0.06	3.98	0.14
3. ด้านเนื้อหาในการเรียนภาษาอังกฤษ	3.33	1.09	3.23	1.03	2.82	1.03	3.88	1.42
4.ด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ	3.96	0.05	3.80	0.12	3.96	0.04	3.94	0.11
5.ด้านอารมณ์	3.80	0.10	3.52	0.12	3.73	0.08	3.63	0.04
รวม	3.75	0.25	3.56	0.30	3.66	0.25	3.84	0.37
ความหมาย	เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยมาก	

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์แต่ละชั้นปีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) เมื่อพิจารณาแยกแต่ละชั้นปี พบว่า นักศึกษาทุกชั้นปีความคิดเห็นต่อข้อจำกัด ในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์อยู่ในระดับมากทั้งหมดตามลำดับ ดังนี้ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ($\bar{X} = 3.84$) รองลงมา คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ($\bar{X} = 3.75$) นักศึกษา ชั้นปีที่ 3 ($\bar{X} = 3.66$) และนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ($\bar{X} = 3.56$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า 1) นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีความคิดเห็นต่อข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์มากที่สุดในด้านกิจกรรมในการ เรียนภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.96$) รองลงมา คือ ด้านความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ (เครื่องมือ /

สัญญาณอินเทอร์เน็ต / ช่องทาง) ($\bar{X} = 3.87$) และด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้และด้านอารมณ์ ($\bar{X} = 3.80$) ตามลำดับ 2) นักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีความคิดเห็นต่อข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์มากที่สุดในด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.80$) รองลงมา คือ ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.77$) และด้านอารมณ์ ($\bar{X} = 3.52$) ตามลำดับ 3) นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีความคิดเห็นต่อข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์มากที่สุดในด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.96$) รองลงมา คือ ด้านความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ (เครื่องมือ / สัญญาณอินเทอร์เน็ต / ช่องทาง) ($\bar{X} = 3.94$) และด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.87$) ตามลำดับ 4) นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความคิดเห็นต่อข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์มากที่สุดในด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.98$) รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมในการเรียน ภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.94$) และด้านเนื้อหาในการเรียนภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 3.88$) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 นำเสนอผลการวิเคราะห์คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับประโยชน์และข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ นำเสนอผลการวิเคราะห์ โดยสรุปความเห็นของนักศึกษาที่มีต่อด้านต่าง ๆ เป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1) **ประโยชน์ในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์** ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

1.1) **ด้านความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษผ่านระบบออนไลน์ (เครื่องมือ / สัญญาณอินเทอร์เน็ต / ช่องทาง)** นักศึกษาระบุว่า นักศึกษาสามารถใช้อุปกรณ์เสริมและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง อีกทั้งยังสามารถยืดหยุ่นระยะเวลาในการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์

1.2) **ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้** นักศึกษาระบุว่าสามารถเข้าเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลาและมีอิสระในการแต่งกาย อีกทั้งยังสามารถทำกิจกรรมอย่างอื่นควบคู่ไปกับการเรียน เช่น รับประทานอาหารระหว่างเรียนและค้นคว้าข้อมูลจากสื่อออนไลน์อื่น ๆ เพิ่มเติมนอกจากบทเรียน

1.3) **ด้านเนื้อหาในการเรียนภาษาอังกฤษ** นักศึกษาระบุว่าสามารถค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมจากสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย สามารถทบทวนบทเรียนย้อนหลังได้เมื่อนักศึกษาไม่ได้เข้าเรียนในรายวิชานั้น ๆ หรือไม่เข้าใจเนื้อหาที่เรียนและยังสามารถพัฒนาทักษะการพูด การสื่อสารและทักษะภาษาอังกฤษอื่น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

1.4) **ด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ** นักศึกษาระบุว่ามีความมั่นใจในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้น ทำให้กล้าแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ในการทำงานเป็นทีม กล้าแสดงออกมากขึ้นและไม่ประหม่าเมื่อนำเสนองานในห้องเรียนผ่านออนไลน์

1.5) **ด้านอารมณ์** นักศึกษาระบุว่ามั่นใจในตนเองมากขึ้น กล้าแสดงออกทั้งในการตอบคำถามและแสดงความคิดเห็น รู้สึกผ่อนคลาย ไม่กดดันและไม่เครียดจนเกินไป และกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น เพราะการเรียนผ่านออนไลน์นั้นไม่มีผู้สอนคอยกระตุ้น จึงทำให้นักศึกษาต้องควบคุมการเรียนด้วยตนเอง

2) **ข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์** ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

2.1) **ด้านความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษผ่านระบบออนไลน์ (เครื่องมือ / สัญญาณอินเทอร์เน็ต / ช่องทาง)** นักศึกษาระบุว่าขาดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพ บางคนมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนเพียงอย่างเดียว คือ โทรศัพท์มือถือ จึงไม่สามารถค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมจากสื่อออนไลน์อื่น ๆ ได้ทันทั่วถึง อีกทั้งยังมีปัญหาเกี่ยวกับสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียร

2.2) **ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้** นักศึกษาระบุว่าสภาพแวดล้อมขณะเรียนไม่เอื้ออำนวย มีเสียงรบกวน ทำให้ไม่มีสมาธิในการเรียน เช่น เสียงรถบนถนน เสียงฝนตก เสียงพูดคุยของคนในครอบครัว เป็นต้น อีกทั้งยังพบปัญหาอื่น ๆ เช่น ไฟฟ้าดับ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักศึกษาไม่สามารถเข้าเรียนผ่านออนไลน์ได้

2.3) **ด้านเนื้อหาในการเรียนภาษาอังกฤษ** นักศึกษาระบุว่าเข้าใจเนื้อหาและภาระงานที่ได้รับมอบหมายคลาดเคลื่อน ทำให้ชิ้นงานเกิดความผิดพลาดและไม่ถูกต้องตามจุดประสงค์

2.4) **ด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ** นักศึกษาระบุว่ามีปัญหาในการทำงานและกิจกรรมกลุ่ม เนื่องจากไม่สามารถพบหน้ากับสมาชิกในกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความก้าวหน้าของชิ้นงานหรือเพื่อแก้ปัญหาข้อติดขัดเฉพาะหน้า ทำให้งานล่าช้า

2.5) **ด้านอารมณ์** นักศึกษาระบุว่าเกิดความเครียด ความวิตกกังวล และรู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อต้องเข้าเรียนผ่านออนไลน์ เพราะไม่สามารถพูดคุยปรึกษาปัญหาด้านการเรียนกับเพื่อน อีกทั้งในบางรายวิชา จำเป็นต้องเปิดกล้องระหว่างเรียน ทำให้นักศึกษารู้สึกอึดอัดและไม่สามารถทำกิจกรรมอย่างอื่น ๆ ได้ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ เช่น ปัญหาด้านสายตา เพราะต้องใช้เวลาอยู่กับหน้าจอเป็นเวลานาน จึงส่งผลเสียต่อร่างกายในระยะยาว

6. อภิปรายผลการวิจัย

นักศึกษามีความคิดเห็นต่อประโยชน์ในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$) ขณะที่นักศึกษามีความคิดเห็นต่อข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษามีความเห็นว่า การเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์มีข้อจำกัดมากกว่าประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนการสอน อาจเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ที่เกิดขึ้นทำให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนจากการเรียนในชั้นเรียนตามปกติไปสู่การเรียนผ่านออนไลน์ ซึ่งเป็นสถานการณ์บังคับที่ผู้เรียนไม่อาจปฏิเสธได้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความกังวลไม่สามารถปรับตัวได้ทัน อีกทั้ง การเรียนผ่านออนไลน์ยังเป็นประสบการณ์ครั้งแรก ซึ่งผู้เรียนคุ้นเคยกับการเรียนแบบมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน (face-to-face) จากการศึกษาทางวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งประโยชน์และข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของ Elayan (2021) กล่าวว่า การเรียนผ่านออนไลน์ไม่เกิดประสิทธิภาพและไม่ช่วยทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จเท่ากับการเรียนรู้แบบเดิม และหากมีการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ต้องมีการบริหารจัดการให้เกิดศักยภาพต่อผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Yusnilita (2020) กล่าวว่า การเรียนการสอนแบบเดิมมีประสิทธิภาพกว่าการเรียนผ่านออนไลน์ แต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้สอนจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีและศึกษาหาแนวทาง และกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้

อนึ่ง เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า นักศึกษาต่างมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า กิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษมีประโยชน์และเป็นข้อจำกัดในระดับมากทั้งสองด้าน ทั้งนี้ช่องทางการเรียนการสอนแบบออนไลน์ในสภาพปัจจุบันมีให้เลือกอย่างหลากหลาย เช่น zoom, google meet, Microsoft team เป็นต้น สามารถรองรับเลือกกิจกรรมในชั้นเรียน เช่น กิจกรรมอภิปรายกลุ่ม กิจกรรมรายบุคคลหรือรายคู่ หรือรูปแบบของเกมที่ใช้น้ำหนักของบทเรียนผ่าน Quiz หรือ Kahoot ทำให้ผู้เรียนสนุกสนานและเพลิดเพลินกับการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาและมีแรงจูงใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันนักศึกษาก็เห็นว่า ด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษเป็นข้อจำกัดในการเรียนผ่านออนไลน์ ทั้งนี้ นักศึกษามองในมุมของการทำกิจกรรมที่ต้องใช้กระบวนการทำงานแบบกลุ่ม ซึ่งจำเป็นต้องพบหน้ากันเพื่อช่วยเหลือและร่วมมือกันในขณะที่ปฏิบัติงานกลุ่ม เช่น การทำคลิปวิดีโอ เมื่อไม่สามารถพบปะกันด้วยข้อปฏิบัติการเว้น

ระยะห่างของโควิด 19 ทำให้การทำงานเป็นทีมเป็นไปได้ยาก Gillett-Swan (2017) กล่าวว่า อุปสรรคต่อกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านออนไลน์ที่ปรากฏชัดเจน คือ การไม่สามารถทำกิจกรรมทำงานกลุ่ม

เมื่อพิจารณาข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษารายด้าน (ตารางที่ 4) ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า แม้ว่าด้านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นข้อจำกัดในการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมาก แต่สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ถือว่าเป็นข้อจำกัดประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งที่อยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.86$) ทั้งนี้อาจเนื่องจากสภาพที่อยู่อาศัยของนักศึกษาไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนผ่านออนไลน์ เช่น เสียงรบกวน สภาพอากาศ สมาชิกในครอบครัว เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ถือว่าเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยตรง เมื่อผู้เรียนเปลี่ยนสภาพการเรียนในชั้นเรียนไปสู่รูปแบบการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่ผู้เรียนมีอิทธิพลได้ง่าย โดยระบุว่า ข้อจำกัดที่เด่นชัดที่สุดในการเรียนรู้ผ่านออนไลน์คือ สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (Appanna, 2008)

นอกจากนี้ จากการศึกษาประโยชน์และข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของแต่ละชั้นปี พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 เพียงชั้นปีเดียวที่มองเห็นประโยชน์และข้อจำกัดของการเรียนผ่านออนไลน์อยู่ในระดับมาก ขณะที่ชั้นปีอื่น ๆ เห็นว่าการเรียนผ่านออนไลน์มีข้อจำกัดมากกว่าประโยชน์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องจากชั้นปีอื่น ๆ เป็นนักศึกษาที่เคยมีประสบการณ์ในการเรียนผ่านออนไลน์ในระดับอุดมศึกษามาก่อนหน้า แต่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ยังเป็นประสบการณ์ในการเรียนผ่านออนไลน์เป็นครั้งแรกในระดับอุดมศึกษา ซึ่งยังมองไม่เห็นข้อจำกัดหรืออุปสรรคในการเรียนมากนัก โดยผู้เรียนอาจมองว่า กิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เนื้อหาในรายวิชาต่าง ๆ ยังเน้นการฟัง-การพูดและการออกเสียง และสะดวกในการศึกษาจากสื่อออนไลน์อื่น ๆ เพิ่มเติมด้วยตนเอง ขณะที่ชั้นปีอื่น ๆ มีรายวิชาต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเฉพาะด้านเชิงลึกมากขึ้น โดยเฉพาะชั้นปีที่ 4 ที่ต้องศึกษาในรายวิชาการเบียบวิธีวิจัย ซึ่งเป็นการทำงานแบบกลุ่มและแบบคู่ นอกจากนี้ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 เป็นกลุ่มที่มองเห็นถึงข้อจำกัดในการเรียนออนไลน์ในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับมากเมื่อเปรียบเทียบกับชั้นปีอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เคยชินกับกระบวนการเรียนการสอนแบบในชั้นเรียนมาถึง 6 ภาคเรียน การปรับตัวเข้าสู่การเรียนแบบออนไลน์อย่างกะทันหัน จึงเป็นปัญหาของผู้เรียนในการปรับตัวต่อกระบวนการแสวงหาความรู้

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับประโยชน์และข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ พบว่าการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์มีทั้งประโยชน์และข้อจำกัดที่น้อยแตกต่างกันออกไปในด้านต่าง ๆ ทั้งในมุมมองของผู้เรียนและผู้สอน โดยการเรียนรู้ผ่านออนไลน์มีทั้งประโยชน์และข้อจำกัดมากมาย ซึ่งประโยชน์ของการเรียนรู้ผ่านออนไลน์คือ ผู้เรียนสามารถอยู่บ้านกับครอบครัว ประหยัดค่าใช้จ่ายสำหรับการเรียน มีเวลายืดหยุ่นและการเข้าถึงสื่อออนไลน์อื่น ๆ ที่ใช้ในการเรียนรู้เพิ่มเติม ในขณะที่ข้อจำกัดที่กล่าวถึงบ่อยที่สุดคือ ปัญหาทางเทคนิค เช่น การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ขาดความเข้าใจในเนื้อหา ขาดการโต้ตอบและปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครู สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ไม่เอื้ออำนวยและขาดวินัยในการเรียนรู้ (Thamrin, Hasan, Rina, Gani, and Miranda, 2022) ขณะที่งานวิจัยของ Dhawan (2020) ได้กล่าวถึงประโยชน์ในการเรียนรู้ผ่านออนไลน์คือ การเสริมทักษะการแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความสามารถในการปรับตัวระหว่างการเรียนรู้ ซึ่งถือว่าเป็นทักษะที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงถึงด้านประโยชน์ของการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ ซึ่งส่งผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน นับว่าเป็นแรงเสริมของการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ ส่วนผลด้านข้อจำกัดก็เป็นข้อดีที่จะได้มีการปรับปรุง แก้ไข การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสม อีกทั้ง เข้าใจการปรับตัวของนักศึกษาต่อกระบวนการแสวงหาความรู้

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาประโยชน์และข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรและการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

7.1 หลักสูตรควรนำข้อจำกัดที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนา แก้ไข และปรับปรุงในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ในครั้งต่อไป เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นทั้งต่ออาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา

7.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมในบริบทการจัดการเรียนการสอนผ่านออนไลน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

8. เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. สุวีริยาสาส์น.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.(2563). มาตรการและการเฝ้าระวังการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด 19.

สืบค้นเมื่อ 4 มิถุนายน 2564, จาก <http://1ab.in/wFq>

Appanna, S. (2008). “A Review of Benefits and Limitations of Online Learning in the Context of the Student, the Instructor and the Tenured Faculty”. *International JI. on E-Learning*. 7(1), 5-22. from <https://www.researchgate.net/publication/23714388>

Ayush, G.K. and Gowda, R. (2020). “A Study on Advantages and Disadvantages of Online Teaching During COVID-19 with Special Reference to Mangalor University Students”. *Vidyabharati International Interdisciplinary Research Journal.*, from https://www.researchgate.net/publication/346647732_A_STUDY_ON_ADVANTAGES_AND_DISADVANTAGES_OF_ONLINE_TEACHING_DURING_COVID-19_WITH_SPECIAL_REFERENCE_TO_MANGALORE_UNIVERSITY_STUDENTS

Dhawan, S. (2020). “Online Learning: A Panacea in the Time of COVID-19 Crisis”. *Journal of Educational Technology Systems*. 49(1), 5–22., from <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0047239520934018>

Dudovskiy, J. (2018). Apple Value Chain Analysis. *Research Methodology*.

Elayan, N.T.F. (2021). “Advantages and Disadvantages of University Online Learning from Students’ and Instructors’ Perspectives: A Case Study of English Language Students in Jordan”., from <https://meu.edu.jo/libraryTheses/Advantages.pdf>

Gillett-Swan, J. (2017). “The Challenges of Online Learning: Supporting and Engaging the Isolated Learner”. *Journal of Learning Design*. 10 (1),20-30., from <https://www.researchgate.net/publication/312182813>

Mukhtar, K., Javed, K., Arooj, M., and Sethi, A. (2020). “Advantages, Limitations and Recommendations for online learning during COVID-19 pandemic era”. *Pakistan Journal of Medical Sciences*. 36(COVID19-S4),. from <https://doi.org/10.12669/pjms.36.COVID19-S4.2785>

Pokhrel, S. and Chhetri, R. (2021). “A Literature Review on Impact of COVID-19 Pandemic on Teaching and Learning”. *Higher Education for the Future*. 8(1), 133–141., from <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2347631120983481>

- Thamrin, T., Hasan, D.C., Rina, N., Gani, M.H., and Miranda, A.M. (2022). “Advantages and Disadvantages of Online Learning During the COVID-19 Pandemic: The Perceptions of Students at Bung Hatta University”. *The Second Economics, law, Education and Humanities International Conference*. from <https://knepublishing.com/index.php/KnE-Social/article/view/10636/17335>
- Yusnilita, N. (2020). “The Impact of Online Learning: Student’s Views”. *ETERNAL (English Teaching Journal)*. 11(1), 57-61, from <http://journal.upgris.ac.id/index.php/eternal/index>
- Zbone, J.S. and Farrah, M. (2021). “STUDENTS' PERSPECTIVES OF ONLINE LANGUAGE LEARNING DURING CORONA PANDEMIC: BENEFITS AND CHALLENGES”. *Indonesian EFL Journal*, 7(1), 13-20, from <https://doi.org/10.25134/iefj.v7i1.3986>

ผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
IMPACT OF COVID-19 ON ENGLISH MAJORS' ONLINE ENGLISH LEARNING, FACULTY OF
HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, SONGKHLA RAJABHAT UNIVERSITY

นุรฮายาตี บ่อสู^{1*}, เสถฐวุฒิ ขวัญเมือง² และพัชราวดี อักษรพิมพ์^{3*}

Nurhayatee Bosu^{1*}, Sedthawut Khwanmuang² and Patcharawadee Agsorpim^{3*}

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์งานวิจัยชิ้นนี้เพื่อ 1) สำรวจผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์และ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาของผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาในแต่ละชั้นปี กลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 1 - 4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า ผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์อยู่ในระดับมาก (3.51) จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านแรงจูงใจในการเรียน ด้านอารมณ์ ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้และด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบ พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ได้รับผลกระทบมากที่สุด (3.67) รองลงมา นักศึกษาชั้นปีที่ 4 (3.59) นักศึกษาชั้นปีที่ 1 (3.54) และนักศึกษาระดับชั้นปีที่ 2 (3.23) ตามลำดับ ส่วนข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ พบว่า มีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ ชี้ให้เห็นผลที่น่าสนใจเฉพาะชั้นปีที่หลักสูตรควรนำมาวิเคราะห์ อภิปรายและหาแนวทางในการจัดการกับผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ให้เหมาะสม

คำสำคัญ : ผลกระทบ, โควิด-19, การเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์, นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ

Abstract

The purposes of this research were 1) to survey the impact of COVID-19 on English majors' online English learning and 2) to compare the students' opinion on the impact of COVID-19 on online English learning on 1st - 4th year English major students, Faculty of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University. The samples were 1st - 4th year English major students, Faculty of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University who enrolled the first semester, the academic year 2021.

¹⁻² นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: patcharawadee.ag@skru.ac.th

The research instrument was a questionnaire. The data were analyzed by using descriptive statistics and content analysis.

The results of the study showed that the impact of COVID-19 on English majors' online English learning was rated at a high level (3.51) in four aspects: motivation, emotion, learning environment, and English learning activities, respectively. After each 1st - 4th year of English major students' opinion towards the impact of COVID-19 on online English learning was compared, the findings revealed that the third-year English major students rated the impacts at the highest level (3.67), followed by the fourth-year students (3.59), the first-year students (3.54) and the second-year students (3.23), respectively. The samples also recommended that the impact of COVID-19 on online English learning were closely related in the same points. However, the impact of COVID-19 on English majors' online English learning specified interesting results of which the curriculum committee should discuss to provide suitable learning and teaching activities to help students to overcome the difficulty on COVID-19 impacts.

Keywords: impact, COVID-19, online English learning, English major students

1. บทนำ

จากสถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา-19 ที่สร้างผลกระทบอย่างมหาศาลและสร้างความเสียหายอย่างเป็นวงกว้างทั้งในด้านการดำเนินชีวิต สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคมและความเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวและการขนส่ง ตลอดจนการศึกษา ทำให้กลุ่มคนทุกเพศทุกวัยเกิดการปรับตัวกับการดำเนินชีวิตแบบวิถีใหม่ (New Normal)

สถานศึกษาถือเป็นองค์กรหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดครั้งนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในทุกระดับ จำเป็นต้องปิดสถานศึกษาชั่วคราว งดกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกันทุกรูปแบบ รวมทั้งการปรับรูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์แทนการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน เทื่อน ทองแก้ว (2020) กล่าวว่า การแพร่ระบาดของ COVID 19 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการศึกษาทุกระดับทั่วโลก ทำให้สถานศึกษาเกือบทุกแห่งทั่วโลกต้องยุติการเรียนการสอน ผู้เรียนหลายล้านคนได้รับผลกระทบจากการปิดสถานศึกษา ซึ่งเป็นผลกระทบต่อเนื้ออย่างกว้างขวาง และเกิดการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษา ที่เด่นชัดที่สุด คือ มีการปรับการเรียนการสอนในหลายรูปแบบ เกิดนวัตกรรมทางความคิด มีรูปแบบใหม่ทางการเรียนการสอนและแนวคิดทางการเรียนการสอนทางไกลโดยใช้สื่อออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2564) กล่าวว่า สถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาของทุกประเทศ สำหรับสถานศึกษาในประเทศไทยก็ไม่สามารถเปิดการเรียนการสอนได้ตามปกติและต้องปรับรูปแบบการเรียนผ่านระบบการเรียนการสอนทางไกล การสอนออนไลน์และรูปแบบผสมผสานต่าง ๆ

จากสถานการณ์และผลกระทบของโควิด-19 ต่อการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาข้างต้น ทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้เล็งเห็นถึงความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของ COVID-19 โดยยึดหลักคำแถลงการณ์ของสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 โดยมีมาตรการจัดการเรียนการสอนทุกรายวิชาในรูปแบบออนไลน์ หากมีการวัดและประเมินผลระหว่างเวลาที่กำหนดไว้ให้ผู้สอนพิจารณาปรับรูปแบบการวัดและประเมินผลโดยใช้วิธีการอื่น นอกจากการทำข้อสอบในห้องสอบหรือการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น การสอบในรูปแบบออนไลน์ (Online Examination) การมอบหมายงาน (Assignment) การทำรายงาน (Report) หรือการทำข้อสอบ นอกห้องสอบ (Take Home Examination) (มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, 2563)

เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา หลักสูตรภาษาอังกฤษจึงได้กำหนดให้ผู้สอนจัดการเรียนการสอนของรายวิชาที่อยู่ในหลักสูตรทั้งหมดในรูปแบบออนไลน์ 80% และในห้องเรียน 20% ตามประกาศของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ซึ่งประกาศเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2563 (มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, 2563)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของ Hashemi (2021) พบว่า การเรียนผ่านออนไลน์ในบริบทของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศและภาษาที่สอง ส่วนใหญ่ส่งผลเสียทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน แม้ว่าจะมีผลกระทบเชิงบวกบ้างก็ตาม เนื่องจากการขาดแรงจูงใจของผู้เรียน การขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็น รวมถึงข้อจำกัดในการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ทางภาษา ขณะที่ Mubaslet (2012) กล่าวเสริมว่า การเรียนการสอนที่เน้นการใช้เทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพมีความสำคัญต่อการสนับสนุนและเสริมสร้างการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกระทรวงศึกษาธิการ (2564) เกี่ยวกับผลกระทบของสถานการณ์โควิด-19 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ พบว่า การจัดการเรียนการสอนผ่านออนไลน์ส่งผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ กล่าวคือ สถานการณ์โควิด-19 ส่งผลกระทบทางบวกให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูต้องเร่งพัฒนาตนเองทั้งในด้านการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ การปรับรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ขณะที่นักเรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีมีวินัยในการเรียนและใฝ่รู้ใฝ่เรียนมากขึ้น รวมทั้งเป็นปัจจัยที่ช่วยให้ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์อันดีกับโรงเรียน หน่วยงานต่าง ๆ ร่วมมือและสนับสนุนการจัดการศึกษามากขึ้น ผลที่ได้เช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์วิกฤตโควิด-19 นอกจากสร้างผลกระทบทางลบแล้วยังสร้างโอกาสและบทเรียนให้กับระบบการศึกษาได้ไม่น้อย

จากหลักการและเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาผลกระทบของโควิด-19 ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนผ่านออนไลน์ของหลักสูตรภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนระบบการเรียนการสอนจากระบบห้องเรียนเป็นการจัดการเรียนการสอนผ่านออนไลน์ เพื่อให้ทราบถึงระดับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับนักศึกษาในภาวะวิกฤตเช่นนี้และคาดว่าจะมีผลกระทบต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน อีกทั้งเพื่อนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์มาใช้เป็นข้อมูลในการบริหารจัดการหลักสูตรและปรับการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิผลและสอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดต่อไป

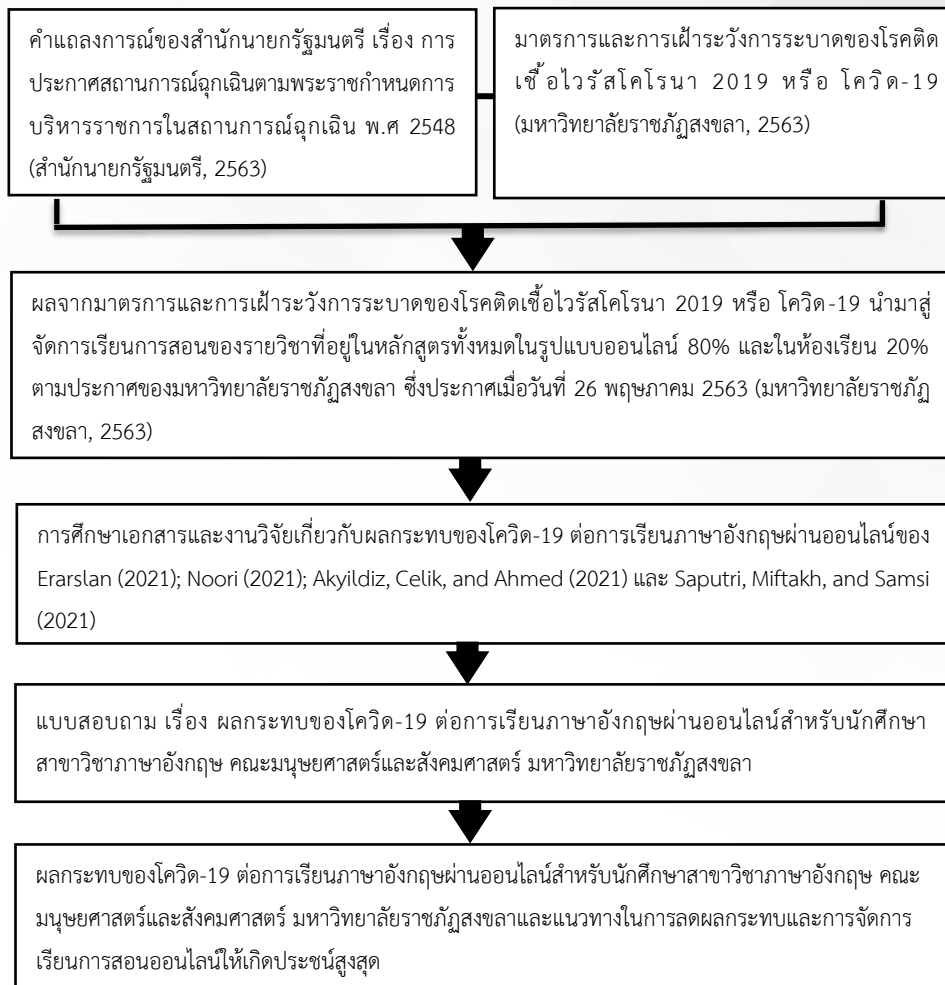
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อสำรวจผลกระทบของโควิด-19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาของผลกระทบของโควิด-19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาในแต่ละชั้นปี

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การวิจัย เรื่อง ผลกระทบของโควิด-19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด ดังนี้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัย เรื่อง ผลกระทบของโควิด-19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 1 - 4 จำนวน 170 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัย เรื่อง ผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามผลกระทบของโควิด-19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลกระทบของโควิด-19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษา สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 7 ด้าน คือ (1) ด้านความพร้อมในการจัดการเรียน

ภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ (เครื่องมือ / สัญญาณอินเทอร์เน็ต / ช่องทาง) (2) ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (3) ด้านเนื้อหาในการเรียนภาษาอังกฤษ (4) ด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ (5) ด้านอารมณ์ (6) ด้านแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ และ (7) ด้านปฏิสัมพันธ์

ตอนที่ 3 ผลกระทบอื่น ๆ ของโควิด-19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

4.3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

4.3.1 ศึกษาและรวบรวมเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของโควิด-19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของErarlan (2021), Noori (2021), Akyildiz, Celik, and Ahmed (2021) และ Saputri, Miftakh, and Samsi (2021)

4.3.2 ศึกษาแนวทาง รูปแบบในการสร้างแบบสอบถามและกำหนดกรอบเนื้อหาตามขอบเขตและ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.3.3 สร้างแบบสอบถาม

4.3.4 นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเพื่อตรวจสอบรูปแบบภาษา ความเหมาะสม และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4.3.5 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.4.1 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม เรื่อง ผลกระทบของโควิด-19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ในรูปออนไลน์ (Google form) ไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 187 คน โดยผ่านตัวแทนของแต่ละชั้นปี ได้รับข้อมูลตอบกลับจากนักศึกษา จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 90.90

4.4.2 รวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างและนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

4.5 การวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

4.5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

4.5.2 วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักศึกษาต่อผลกระทบของโควิด-19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ โดยใช้เกณฑ์ในการประเมินเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ซึ่งมีการแปลผล ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่า ผลกระทบมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายความว่า ผลกระทบมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายความว่า ผลกระทบปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายความว่า ผลกระทบน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายความว่า ผลกระทบน้อยที่สุด

4.5.3 วิเคราะห์ข้อมูลของข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับผลกระทบอื่น ๆ ของโควิด 19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ตามแนวคิดของดุดอฟสกี (Dudovski, 2018)

5. สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 170 คน ตอบแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ (Google form) ซึ่งเป็นแบบสำรวจรายการ (checklist) ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปี มีผลการวิจัย ดังนี้

1) เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 170 คน แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 15.29 และเพศหญิงจำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 84.70

2) อายุ พบว่า ส่วนใหญ่อายุ 20-22 ปี จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 69.41 รองลงมาคือ อายุ 17-19 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 27.65 ถัดมาคือ อายุ 23-25 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.76 และอายุ 25 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.18

3) ชั้นปีที่กำลังศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามชั้นปีที่ 1 จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 21.76 ชั้นปีที่ 2 จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 27.09 ชั้นปีที่ 3 จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 24.12 และชั้นปีที่ 4 จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 27.09

ตอนที่ 2 ผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ตารางที่ 1 ผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 7 ด้าน

ผลกระทบ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ความหมาย	ลำดับ
1. ด้านความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษแบบ ออนไลน์ (เครื่องมือ / สัญญาณอินเทอร์เน็ต / ช่องทาง)	3.25	0.89	ผลกระทบปานกลาง	7
2. ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้	3.59	0.04	ผลกระทบมาก	3
3. ด้านเนื้อหาในการเรียนภาษาอังกฤษ	3.39	0.02	ผลกระทบปานกลาง	6
4. ด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ	3.53	0.06	ผลกระทบมาก	4
5. ด้านอารมณ์	3.66	0.05	ผลกระทบมาก	2
6. ด้านแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ	3.66	0.01	ผลกระทบมาก	1
7. ด้านปฏิสัมพันธ์	3.50	0.72	ผลกระทบปานกลาง	5
รวม	3.51	0.26	ผลกระทบมาก	

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีความคิดเห็นว่าผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =3.51, S.D.=0.26) เมื่อพิจารณาผลกระทบรายด้าน พบว่า โควิด 19 มีผลกระทบต่อด้านแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษสูงสุด (3.66) รองลงมา คือ ด้านอารมณ์ (3.66) และด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (3.59) ส่วนด้านที่ส่งผลกระทบน้อยที่สุด คือ ด้านความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ (เครื่องมือ/สัญญาณอินเทอร์เน็ต / ช่องทาง) (3.25)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาของผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษแต่ละชั้นปี

ผลกระทบ	ชั้นปี							
	ชั้นปีที่ 1		ชั้นปีที่ 2		ชั้นปีที่ 3		ชั้นปีที่ 4	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
1. ด้านความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ (เครื่องมือ/สัญญาณอินเทอร์เน็ต/ช่องทาง)	3.42	0.04	3.01	0.07	3.27	0.04	3.22	0.08
2. ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้	3.68	0.09	3.33	0.03	3.68	0.04	3.70	0.04
3. ด้านเนื้อหาในการเรียนภาษาอังกฤษ	3.34	0.02	3.09	0.04	3.65	0.01	3.51	0.06
4. ด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ	3.61	0.05	3.20	0.06	3.75	0.03	3.61	0.10
5. ด้านอารมณ์	3.65	0.14	3.31	0.08	3.87	0.16	3.74	0.07
6. ด้านแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ	3.63	0.09	3.34	0.04	3.96	0.18	3.77	0.10
7. ด้านปฏิสัมพันธ์	3.42	0.09	3.30	0.05	3.53	0.07	3.57	0.06
รวม	3.54	0.13	3.23	0.04	3.67	0.15	3.59	0.17
ความหมาย	ผลกระทบมาก		ผลกระทบปานกลาง		ผลกระทบมาก		ผลกระทบมาก	

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาของผลกระทบของโควิด-19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษทั้ง 4 ชั้นปี พบว่า ผลกระทบของโควิด-19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มากที่สุด รองลงมา คือ ชั้นปีที่ 4 ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ตามลำดับ ดังรายละเอียด

1) ผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 อยู่ในระดับมาก (\bar{X} =3.54, S.D.=0.13) โดยด้านที่มีผลกระทบสูงสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (3.68) รองลงมา คือด้านอารมณ์ (3.65) และด้านแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ (3.63) และด้านที่มีผลกระทบต่ำสุดคือ ด้านปฏิสัมพันธ์และด้านความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ (เครื่องมือ/สัญญาณอินเทอร์เน็ต/ช่องทาง) (3.42)

2) ผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} =3.23, S.D.=0.04) โดยด้านที่มีผลกระทบสูงสุด คือ ด้านแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ (3.34) รองลงมา คือด้านอารมณ์ (3.31) และ ด้านปฏิสัมพันธ์ (3.30) และด้านที่มีผลกระทบต่ำสุดคือ ด้านความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ (เครื่องมือ / สัญญาณอินเทอร์เน็ต / ช่องทาง) (3.01)

3) ผลกระทบของโควิด-19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 อยู่ในระดับมาก (\bar{X} =3.67, S.D.=0.15) โดยด้านที่มีผลกระทบสูงสุด คือ ด้านแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ (3.96) รองลงมา คือ ด้านอารมณ์ (3.87) และด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ (3.75) และด้านที่มีผลกระทบต่ำสุดคือ ด้านปฏิสัมพันธ์และด้านความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ (เครื่องมือ/สัญญาณอินเทอร์เน็ต/ช่องทาง) (3.27)

4) ผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 อยู่ในระดับมาก (\bar{X} =3.59, S.D.=0.17) โดยด้านที่มีผลกระทบสูงสุด คือ ด้านแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ (3.77) รองลงมา คือด้าน

อารมณ์ (3.74) และด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (3.70) และด้านที่มีผลกระทบต่ำสุดคือ ด้านปฏิสัมพันธ์และด้านความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ (เครื่องมือ / สัญญาณอินเทอร์เน็ต / ช่องทาง) (3.42)

ตอนที่ 3 ผลกระทบอื่น ๆ ของโควิด-19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เชิงเนื้อหาประเด็นต่าง ๆ ที่กลุ่มตัวอย่างเสนอเพิ่มเติม และสรุปผล ดังนี้

1) ด้านความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ (เครื่องมือ/สัญญาณอินเทอร์เน็ต/ช่องทาง) นักศึกษาบางส่วนระบุว่า สัญญาณอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ มีส่วนสำคัญในการเรียนผ่านออนไลน์ โดยเมื่อสัญญาณอินเทอร์เน็ตมีปัญหา นั่นคือ ความไม่เสถียรของสัญญาณอินเทอร์เน็ต ย่อมส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้โดยทันที ทำให้การเรียนรู้ขาดความต่อเนื่อง

2) ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ นักศึกษาระบุว่าการเรียนออนไลน์มักจะมีเสียงต่าง ๆ เข้ามารบกวนอยู่บ่อยครั้ง ก่อให้เกิดความรำคาญและเสียสมาธิในการเรียนเป็นอย่างมาก

3) ด้านเนื้อหาในการเรียนภาษาอังกฤษ นักศึกษาระบุว่าต้องการเข้าเรียนในชั้นเรียนที่มหาวิทยาลัยตามปกติทั้งในภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี โดยกล่าวว่า การเรียนรูปแบบออนไลน์ทำให้เข้าใจเนื้อหายาก อีกทั้งขาดสมาธิในการจดจ่อต่อบทเรียน

4) ด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ นักศึกษาระบุว่า ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ไม่สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนได้ตามปกติ อีกทั้งการทำกิจกรรมผ่านออนไลน์ ทำให้ปวดตาและขาดสมาธิ อีกทั้งยังระบุว่าผู้สอนไม่ควรมีกิจกรรมเก็บคะแนนด้วยการถาม-ตอบในชั้นเรียนออนไลน์ เพราะผู้เรียนอาจไม่สะดวกในการร่วมกิจกรรมในลักษณะนี้

5) ด้านอารมณ์ นักศึกษาระบุว่า การเรียนผ่านออนไลน์ ทำให้ไม่มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ รู้สึกเบื่อหน่ายและไม่มีกำลังใจในการเรียน

6) ด้านแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ นักศึกษาระบุว่าอาจารย์บางท่านเข้มงวด กัดดันเกินไป ทำให้รู้สึกเบื่อ ส่งผลให้ไม่เข้าใจในบทเรียนและขาดแรงจูงใจในการเรียน

7) ด้านปฏิสัมพันธ์ นักศึกษาระบุว่า ในช่วงที่ผ่านมาด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 อย่างรุนแรง ทำให้หลักสูตรได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์มาอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักศึกษาขาดปฏิสัมพันธ์และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนกับเพื่อนร่วมชั้นและอาจารย์ ทำให้ไม่มีแรงกระตุ้นในการเรียน

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษาอยู่ในระดับมาก (3.51) เมื่อพิจารณาผลกระทบรายด้าน พบว่า โควิด 19 มีผลกระทบต่อด้านแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษสูงสุด (3.66) รองลงมา คือ ด้านอารมณ์ (3.66) และด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (3.59) ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนผ่านออนไลน์เป็นการเรียนที่แตกต่างจากการเรียนในชั้นเรียนปกติ จึงส่งผลให้ผู้เรียนต้องปรับตัวค่อนข้างมาก อีกทั้งเป็นประสบการณ์ใหม่ในการเรียนของนักศึกษา จึงทำให้แรงจูงใจในการเรียนน้อยกว่าการเรียนในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hartnett (2016) พบว่า แรงจูงใจถือเป็นปัจจัยที่สัมพันธ์และจำเป็นต่อการเรียนรู้และความสำเร็จในบริบทออนไลน์ อีกทั้ง การเรียนผ่านออนไลน์มีผลกระทบต่อแรงจูงใจเนื่องจากการขาดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความคาดหวังเนื้อหาและการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Meşe and Sevilen, 2021) อนึ่ง เมื่อมองในเชิงจิตวิทยาการเรียนรู้ พบว่า ผลกระทบทั้ง 3 ด้านนี้

มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นรูปธรรม นั่นคือ ผลกระทบที่เกิดจากแรงจูงใจทั้งแรงจูงใจภายใน คือ ด้านอารมณ์และความรู้สึกของผู้เรียนและแรงจูงใจภายนอก คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ล้วนส่งผลต่อการเรียนผ่านออนไลน์ทั้งสิ้น อาจกล่าวได้ว่า เทคนิคการให้แรงจูงใจต่อนักศึกษาระดับอุดมศึกษามีความสำคัญโดยเฉพาะในโลกบริบทออนไลน์ ซึ่งผู้สอนต้องประยุกต์กลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจทั้งแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก สิ่งสำคัญคือวิธีที่กระตุ้นให้นักเรียนเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ นอกจากนี้ การเรียนและการได้มีส่วนร่วมในชั้นเรียน ถือว่าเป็นแรงจูงใจหลักในการเรียนมากกว่าการเรียนผ่านออนไลน์ ซึ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้อาจเป็นแรงจูงใจหลัก (Agbejule, Ndzibah, and Lotch, 2021) ดังนั้น การขาดแรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จทางวิชาการ (Gulatee, Combes, Yoosabai, and Jaerasukon, 2021)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลกระทบของโควิด-19 ต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในด้านเนื้อหาในการเรียนภาษาอังกฤษและด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษ พบว่า มีผลกระทบอยู่ในระดับมากเช่นกัน แต่ในมุมมองของผู้วิจัยซึ่งมองว่าเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนถือว่าเป็นหัวใจหลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้ แต่ด้านเหล่านี้ผู้เรียนกลับให้ความเห็นว่า มีผลกระทบต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์อยู่ในอันดับกลาง ๆ ทั้งนี้จากประสบการณ์การเรียนผ่านออนไลน์ของผู้วิจัย พบว่า ผู้เรียนสามารถทบทวนเนื้อหาย้อนหลังหรือผู้สอนชวนไว้ในรูปแบบต่างๆบนห้องเรียนออนไลน์ ซึ่งผู้เรียนสามารถเข้ามาศึกษาได้ตลอดเวลา จึงทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกกังวลใจในการเข้าถึงเนื้อหาบทเรียน สำหรับด้านกิจกรรมการเรียนบนออนไลน์ อาจมองได้ว่าบางกิจกรรมมีข้อจำกัด แต่ในปัจจุบันพบว่ามีแอปพลิเคชันหลาย ๆ อย่างที่สร้างขึ้นมาเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านออนไลน์ เช่น breakout room สำหรับการจัดกิจกรรมแบบกลุ่มย่อย การสนทนาหรือเกมออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อการศึกษา เช่น kahoot เป็นต้น โดยกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ต่าง ๆ ล้วนส่งผลต่อการเรียนรู้ต่อผู้เรียนโดยตรง

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยยังพบประเด็นที่น่าสนใจของผลกระทบของโควิด-19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ คือ ด้านความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ (เครื่องมือ / สัญญาณอินเทอร์เน็ต / ช่องทาง) ซึ่งเป็นด้านที่ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนมากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าอาจเกิดจาก 2 ปัจจัยสำคัญ คือ ประการแรก อาจเป็นเพราะเครื่องมือสัญญาณอินเทอร์เน็ตและช่องทางในการเรียนออนไลน์ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกในการเรียน เนื่องจากทุกวันนี้เป็นยุคดิจิทัลที่ผู้เรียนสามารถจัดเตรียมอุปกรณ์เหล่านี้ได้สะดวกไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรือโทรศัพท์มือถือถือล้วนเป็นสิ่งที่ใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายได้ทุกที่ทุกเวลาและราคาถูก จึงทำให้นักศึกษาได้รับผลกระทบจากด้านนี้ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับผลกระทบด้านอื่น ๆ นอกจากนี้ นักศึกษาต่างคุ้นเคยกับช่องทางต่าง ๆ ในการเรียนออนไลน์ อาทิ zoom, google meet, Microsoft team เป็นต้น ส่วนประการที่สอง คือ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาได้กำหนดให้ผู้สอนจัดการเรียนการสอนของรายวิชาที่อยู่ในหลักสูตรทั้งหมดในรูปแบบออนไลน์ 80% และในชั้นเรียนปกติ 20% ตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 ตามประกาศของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ซึ่งประกาศเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2563 (มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, 2563) จึงเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้นักศึกษามีความพร้อมด้านเครื่องมือ สัญญาณอินเทอร์เน็ตค่อนข้างสูง ดังนั้น ด้วยเหตุผลทั้ง 2 ประการนี้จึงส่งผลกระทบต่อเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์น้อยที่สุดในทางตรงกันข้าม จากการศึกษาทางวิจัยก่อนหน้าเกี่ยวกับความพร้อมในการจัดการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ (เครื่องมือ / สัญญาณอินเทอร์เน็ต / ช่องทาง) ของ Erarlsan (2021) Noori (2021) Basar, Mansor, Jamaludin, and Alias (2021) และ Affum (2022) พบว่า สัญญาณอินเทอร์เน็ตส่งผลกระทบต่อผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นปัญหาประการสำคัญ เนื่องจากความไม่เสถียรของสัญญาณอินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้เรียนขาดความต่อเนื่องระหว่างการเรียนรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาและการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน รวมทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ และช่องทางสำหรับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ซึ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อแรงจูงใจการเรียนเช่นกัน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษทั้ง 4 ชั้นปี พบว่า ผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากแผนการศึกษาสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ได้บรรจุกลุ่มรายวิชาเอกที่หลากหลาย คือ การอ่านเชิงวิชาการ การแปลอังกฤษเป็นไทย ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว และภาษาอังกฤษสำหรับงานประชาสัมพันธ์ อีกทั้งกลุ่มวิชาเนื้อหา

เลือกเอก จำนวน 2 รายวิชา นอกจากนี้ จำนวนหน่วยกิตที่ลงทะเบียนเรียน จำนวน 21 หน่วยกิตซึ่งมีจำนวนหน่วยกิตที่มากเมื่อเปรียบเทียบกับชั้นปีอื่น ๆ เมื่อพิจารณาผลกระทบรายด้าน พบว่า ด้านเนื้อหาในการเรียนภาษาอังกฤษและด้านกิจกรรมในการเรียนภาษาอังกฤษเป็นผลกระทบที่ค่อนข้างแตกต่างและโดดเด่นสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 เมื่อเปรียบเทียบกับชั้นปีอื่น ๆ อาจเนื่องด้วยภาระงาน การบ้าน ชิ้นงาน กิจกรรมต่าง ๆ และเนื้อหาในรายวิชาที่หลากหลาย จึงทำให้เกิดผลกระทบในการเรียนผ่านออนไลน์ต่อทั้งสองด้านนี้ (หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2559, 2559) ในทางกลับกัน พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีความเห็นต่อผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์น้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับชั้นปีอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเกิดจากแผนการเรียนสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ได้บรรจุกลุ่มรายวิชาเอกเพียงจำนวน 2 รายวิชา คือ วรรณคดีภาษาอังกฤษเบื้องต้นและวากยสัมพันธ์ภาษาอังกฤษ ทำให้ผลกระทบต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ต่อนักศึกษาชั้นปีที่ 2 น้อยที่สุด (หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2563, 2563) ขณะที่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 มีความเห็นต่อผลกระทบของโควิด 19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนหน่วยกิตที่ลงทะเบียนเรียน จำนวน 18 หน่วยกิตสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และจำนวน 12 หน่วยกิตสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ซึ่งมีจำนวนหน่วยกิตที่น้อยกว่าชั้นปีอื่น ๆ แต่ทั้งนี้อาจเกิดจากความวิตกกังวลในรูปแบบการเรียน เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการเรียนการสอนผ่านออนไลน์และเป็นประสบการณ์ครั้งแรกในการเรียนในระดับอุดมศึกษาสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ส่วนชั้นปีที่ 4 อาจมีความกังวลเกี่ยวกับการทำวิจัยในรายวิชาสัมมนาทางภาษาอังกฤษ เช่น การค้นคว้าหาข้อมูลในงานวิจัย การพบปะอาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย หรือการเก็บข้อมูลวิจัย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมองเห็นว่ามีปัจจัยและข้อจำกัดหลาย ๆ ประการที่ส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นต่อการเรียนผ่านออนไลน์ในแต่ละชั้นปีที่แตกต่างกัน ซึ่งผลกระทบเหล่านี้ควรสะท้อนกลับไปยังหลักสูตรในการพิจารณาและหาในแนวทางที่เหมาะสมในการลดผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดจากการเรียนผ่านออนไลน์ เพื่อตอบสนองต่อการจัดการเรียนการสอนกับนักศึกษาแต่ละชั้นปีและเกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนการสอนในปีต่อ ๆ ไป

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาผลกระทบของโควิด-19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรและการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

7.1 หลักสูตรควรเตรียมความพร้อมในกรณีการปิดสถานศึกษาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่จำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนผ่านออนไลน์ทั้งตัวผู้เรียน ผู้สอนและหลักสูตร ซึ่งช่วยลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นและเสริมศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนผ่านออนไลน์ของนักศึกษาแต่ละชั้นปีของหลักสูตร

7.2 ศึกษาผลกระทบของโควิด-19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์มุมมองของผู้สอน เจ้าหน้าที่สายสนับสนุนหลักสูตร ผู้บริหารสถาบัน เพื่อให้ได้ข้อมูลในแง่มุมที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

7.3 ศึกษาผลกระทบของโควิด-19 ต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านออนไลน์ทั้งมุมมองในเชิงบวกและเชิงลบ

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). รายงานการศึกษา “รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19” (ฉบับสรุป). สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2565, จาก <http://www.onec.go.th/th.php/book/BookView/1853>
- เทียน ทองแก้ว. (2020). “การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่: ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID-19”. *คຸຣຸສກຳວິທຳຈາຣຸຍ໌*. 1(2).1-10. สืบค้นเมื่อ 4 มิถุนายน 2564, จาก <https://ph02.tci-thaijo.org/article/view/241830/164268>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. สุวีริยาสาส์น.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. (2563). *มาตรการและการเฝ้าระวังการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด 19*. สืบค้นเมื่อ 4 มิถุนายน 2564, จาก <http://1ab.in/wFq>
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2563). *การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548. แดลงการณ์สำนักนายกรัฐมนตรี*. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2564, จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2563/A/024/T_0001.PDF
- หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559. (ม.ป.ป.). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563. (ม.ป.ป.). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- Affum, M.Q. (2022). *The effec of Internet on Students’ Studies: a Review*. from <https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=13409&context=libphilprac>
- Agbejule, A., Ndzibah, E., and Lotch, K. (2021). *Motivation and Barriers of Online learners in the Era of Covid-19*. Vaasa University of Applied Sciences. from <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/>
- Akyildiz, S.T., Celik, V., Ahmed, K.H. (2021). “The Impact of COVID-19 Pandemic on EFL Classes through the Lenses of Secondary Learners”. *Shanlax International Journal of Education*. 9(4), 389–406. from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1309616.pdf>
- Basar, Z.M., Mansor, A.N., Jamaludin, K.A., and Alias, B.S. (2021). *The Effectiveness and Challenges of Online Learning for Secondary School Students - A Case Study*. from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1309475.pdf>
- Dudovskiy, J. (2018). *Apple Value Chain Analysis*. Research Methodology.
- Erarlan, A. (2021). “English Language Teaching and Learning during Covid-19: A Global Perspective on the First Year”. *Journal of Educational Technology & Online Learning*. 4(2), 349-367, from <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1677427>
- Gulatee, Y., Combes, B., Yoosabai, Y. and Jaerasukon, P. (2021). “Extrinsic and Intrinsic for Online Classroom”. *Higher Education Studies*. 12(1), 1 - 8 , from https://www.researchgate.net/profile/Yuwanuch-Gulatee/publication/358088509_Higher_Education_Studies/links/61ef8751c5e3103375bbe668/Higher-Education-Studies.pdf

- Hartnett, M. K. (2016). *The Importance of Motivation in Online Learning*. from https://www.researchgate.net/publication/315033704_The_Importance_of_Motivation_in_Online_Learning
- Hashemi, A. (2021). "Previous Studies on The Impact of Online Education in EFL and ESL contexts". *Technium Social Sciences Journal*. 23, 177-186. Retrieved on June 15, 2021, form <https://techniumscience.com/index.php/socialsciences/article/view/4583/1569>
- Meşe, E. and Sevilen, Ç. (2021). "Factors Influencing EFL Student's Motivation in Online Learning: A Qualitative Case Study". *Journal of Educational Technology & Online Learning*. 4(1), 11-22, from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1286748.pdf>
- Mubaslet, M. M. (2012). *The Impact of English Interactive Online on the students' achievement in English Language in Jordan*. from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED538342.pdf>
- Noori, A. Q. (2021). *The Impact of COVID-19 Pandemic on Students' Learning in Higher Education in Afghanistan*. from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8516193/pdf/main.pdf>
- Saputri, E. A., Miftakh, F., and Samsi, Y.S. (2021). "The Impact of the Covid-19 Pandemic in Teaching and Learning Activity". *English Education: Jurnal Tadris Bahasa Inggris*. 14(2), 320-335, from <http://ejournal.radenintan.ac.id/index.php/ENGEDU/article/download/9783/4872>

การสำรวจปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ
และความต้องการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา
AN INVESTIGATION OF THE ENGLISH LISTENING SKILL PROBLEMS
AND NEEDS TO IMPROVE ENGLISH LISTENING SKILLS OF TERTIARY STUDENTS

อมรรัตน์ จิรันดร^{1*}, รุสลัน ดาอิตำ², วาพะ อูมาโมง³ และรุสมี่ หมัดแหลห์⁴
Amonrat Chirandon^{1*}, Ruslan Daitam², Wafa Umamong³ and Rusmee Madlaeh⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษและความต้องการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ผู้เข้าร่วมการวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 194 คน การวิจัยในครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ในด้านปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ แบ่งได้เป็น 3 ประเด็น คือ 1) นักศึกษามีปัญหาในการฟังเมื่อเนื้อหาของข้อความใช้สำนวนหรือวลีที่ไม่คุ้นเคย/ไม่เข้าใจความหมาย 2) นักศึกษามีปัญหาในการฟังเมื่อไม่ได้จดจ่อ/มีสมาธิกับเรื่องที่ฟัง และ 3) นักศึกษามีปัญหาในการฟังเมื่อผู้พูดพูดเร็วเกินไป และในด้านความต้องการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ แบ่งได้เป็น 3 ประเด็น คือ 1) วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ เพื่อเข้าใจเนื้อหาและเรียนรู้การใช้ภาษาอังกฤษจากสถานการณ์จริงผ่านสื่อบันเทิงต่างประเทศ 2) รูปแบบกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมเพื่อการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ คือ การจัดค่ายภาษาอังกฤษโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนนานาชาติ และ 3) สื่อหรือเครื่องมือที่ต้องการนำไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียนคือ YouTube

คำสำคัญ : ปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ, ความต้องการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ, ผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

Abstract

This study aimed to investigate the problems of English listening skill and needs to improve English listening skill of tertiary students. The research participants were 194 students' years 1 - 4 majoring in English, Faculty of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University. The instrument was a questionnaire. The results were analyzed to find the frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.) and content analysis. The findings showed that the problems of English listening skill were categorized into 3 aspects: 1) Students encountered the problems when the texts were composed of unfamiliar expressions or phrases/unclear meaning. 2) Students encountered the problems when they could not focus or

¹ อาจารย์สาขาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

²⁻⁴ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: amonrat.ch@skru.ac.th

concentrate on what they are listening to, and 3) Students encountered the problems when the speakers spoke too fast. The needs to improve English listening skills can be divided into 3 parts 1) The objective of developing English listening skills is to understand the content and learn to use English from real situations through foreign media. 2) The type of activities that the university should promote for the development of English listening skills is to organize English camps/international student exchange project, and 3) The media or tools to use to improve English listening skill outside of class is YouTube.

Keywords: Problems of English Listening Skill, Needs to Improve English Listening Skills, Tertiary students

1. บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่ใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มประชาคมอาเซียนและผู้คนที่มีความรู้และวัฒนธรรมที่แตกต่างจากทั่วทุกมุมโลก นอกจากนี้การมีทักษะภาษาอังกฤษสามารถต่อยอดให้เกิดประโยชน์ในการแสวงหาความรู้เพื่อการศึกษา อีกทั้งนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับการประกอบอาชีพ ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ภาษาอังกฤษและตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของตนเอง เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานที่ต้องการบุคลากรที่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างเชี่ยวชาญ หากบัณฑิตไทยมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพจะได้รับโอกาสในการทำงานทั้งในกลุ่มสมาชิกประชาคมอาเซียน และในตลาดแรงงานระดับโลก (เยาวลักษณ์ ยิ้มอ่อน, 2557) ด้วยเหตุดังกล่าวผู้เรียนระดับอุดมศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ทั้ง 4 ด้าน คือ ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนภาษาอังกฤษ อย่างไรก็ตามทักษะการฟังถือเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญ เพราะการฟังเป็นกระบวนการเรียนรู้ภาษาเบื้องต้นของมนุษย์ที่ใช้เพื่อช่วยแสวงหาความรู้และเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาทักษะการสื่อสารด้านอื่นและการฟังมีผลต่อการพัฒนาสติปัญญาในการใช้ความคิดเพื่อตอบโต้สื่อสาร (ปิยธิดา สุปัติ, 2562) สำหรับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ทักษะการฟังต้องได้รับการพัฒนาเป็นทักษะแรก เนื่องจากเป็นทักษะการรับสารที่จะนำไปสู่การพัฒนาทักษะในด้านอื่น เช่นการพูด การอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ หากผู้เรียนได้รับการฝึกทักษะการฟังไม่เพียงพอจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (รุ่งพนอ รักอยู่, และ สุชาดา รัตนวณิชช์พันธ์, 2560)

ทักษะการฟังภาษาอังกฤษจึงมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในด้านอื่น ๆ อย่างไรก็ตามผู้เรียนภาษาอังกฤษในบริบทที่เป็นภาษาต่างประเทศต่างประสบกับปัญหาด้านทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ซึ่งมีปัจจัยหลักที่สำคัญ 3 ประการ คือ ปัญหาจากข้อความ ผู้ฟังและผู้พูด (Grognet and Van Duzer, 2003) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Suwannasit (2019) ได้กล่าวถึงปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษที่เกิดจากผู้เรียนมีความรู้ด้านภาษาศาสตร์ที่ไม่เพียงพอ ความล้มเหลวต่อการจดจ่อต่อสิ่งที่ฟัง อีกทั้งปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความยากของข้อความที่ได้รับฟัง ที่สัมพันธ์กับระดับความเร็วของผู้พูด ระดับความยาวของเนื้อหา และความไม่คุ้นเคยต่อคำศัพท์เฉพาะที่ปรากฏในข้อความ นอกจากนี้ปัญหาการฟังที่เกี่ยวข้องกับผู้พูด สอดคล้องกับงานวิจัยของจูไรรัตน์ สวัสดิ์และคณะ (2560) ที่กล่าวว่า นักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษประสบกับปัญหาทักษะการฟังที่ไม่สามารถเข้าใจสำเนียงเมื่อสื่อสารกับอาจารย์ชาวต่างชาติที่มีสำเนียงภาษาอังกฤษที่ไม่คุ้นเคย อีกทั้งผู้สอนพูดเร็วเกินไป ส่งผลให้ไม่เข้าใจในเนื้อหาที่กำลังสนทนา

จากข้อมูลดังกล่าวในเบื้องต้นสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนประสบปัญหาด้านทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ดังนั้นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ผู้สอนควรทราบความต้องการของผู้เรียนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการฟัง

ตามบริบทความสนใจของผู้เรียนทั้งในด้านวัตถุประสงค์ รูปแบบกิจกรรม และสื่อที่ใช้เรียนเสริม ซึ่งผู้เรียนมีความต้องการพัฒนาทักษะการฟังมากที่สุด เนื่องจากเป็นทักษะที่ใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันมากกว่าทักษะด้านอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาทักษะการฟังเพื่อจับประเด็นสำคัญจากการฟังข้อมูลที่หลากหลาย รวมทั้งสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นสำคัญที่ได้รับฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วัชรา หมดปองตัว, 2563) (สรศักดิ์ เชี่ยวชาญ, 2563) อีกทั้งผู้เรียนต้องการรูปแบบกิจกรรมพัฒนาทักษะการฟังที่ได้รับโอกาสฝึกฝนการสื่อสารภาษาอังกฤษกับเจ้าของภาษา เช่น การเข้าค่ายภาษาอังกฤษแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม หรือโครงการอบรมการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและการกล้าแสดงออกในการสื่อสารภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น (จุไรรัตน์ สวัสดิ์ และคณะ, 2560) และสำหรับประเด็นด้านสื่อเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการฟัง ผู้เรียนมีความต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อออนไลน์มากที่สุดเนื่องจากสะดวก ง่ายต่อการเข้าถึง และสอดคล้องกับรูปแบบการใช้ชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน (สรศักดิ์ เชี่ยวชาญ, 2563)

จากที่กล่าวมาในข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ และความต้องการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นประโยชน์ต่ออาจารย์ผู้สอน หลักสูตรภาษาอังกฤษและมหาวิทยาลัย ได้นำไปปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาทักษะการฟัง การออกแบบรายวิชา กิจกรรมส่งเสริมทักษะการฟัง เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านทักษะภาษาอังกฤษและเตรียมความพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานระดับสากลในอนาคตให้กับนักศึกษา

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อสำรวจปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษา
- 2.2 เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษา

3. แนวคิดทฤษฎี กรอบแนวคิด

1. ปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ

- ✦ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับข้อความผู้ฟัง
 - ✦ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ
 - ✦ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้พูด
- Cubalit (2016) Thepvongsa and Klinchan (2020)

2. ความต้องการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ

- ✦ วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทักษะการฟัง
 - ✦ รูปแบบกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยควรส่งเสริม
 - ✦ สื่อเพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียน
- สรศักดิ์ เชี่ยวชาญ (2563)
ปวีณนุช พุ่มจิตและอังคณา เหลืองนภา (2562)

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ผู้เข้าร่วมการวิจัย

ผู้เข้าร่วมการวิจัยที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 - 4 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 194 คน

4.2 เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ทำการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย โดยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ทุกข้อมีคะแนนมากกว่า 0.67 และทดสอบค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) = 0.923 แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นข้อคำถามปลายปิด เพื่อให้เลือกตอบ (Check Lists) ได้แก่ ระดับชั้นปี ประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษในต่างประเทศ วิธีการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ และระยะเวลาที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการฟังของตนเองนอกห้องเรียนต่อสัปดาห์

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ เป็นข้อคำถามปลายปิด เพื่อให้เลือกตอบ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ปัญหาการฟังที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของข้อความ ปัญหาการฟังที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟัง และปัญหาการฟังที่เกี่ยวข้องกับผู้พูด โดยผู้วิจัยสร้างจากแนวคิดที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยของ Cubalit (2016) Thepvongsa and Klinchan (2020)

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ เป็นข้อคำถามปลายปิด เพื่อให้เลือกตอบ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ รูปแบบกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมเพื่อการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ สื่อหรือเครื่องมือที่ต้องการนำไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียน โดยผู้วิจัยสร้างจากแนวคิดที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยของ สรศักดิ์ เชื้อชญาญ (2563) ปวีณนุช พุ่มจิตและอังคัรรา เหลืองนภา (2562)

ซึ่งเป็นแบบสอบถามลักษณะแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามมาตรฐานวัดแบบลิเคิร์ต (Likert's Scale) ซึ่งประกอบด้วยดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับมาก
- 3 หมายถึง ระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับน้อย
- 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษและความต้องการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ เป็นข้อคำถามปลายเปิด เพื่อให้แสดงความคิดเห็น

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและความต้องการพัฒนาทักษะการฟัง เพื่อเป็นแนวทางนำมาสร้างข้อคำถามของแบบสอบถาม
- 2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวในการร่างแบบสอบถาม และเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม
- 3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไข และปรับปรุงแล้ว พร้อมแบบประเมินเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence (IOC) ซึ่งได้ผลตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไปทุกข้อ
- 4) นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
- 5) นำแบบสอบถามทดลองใช้กับนักศึกษาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ จำนวน 30 คน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.923
- 6) นำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง

4.3 การเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจัดเตรียมแบบสอบถามออนไลน์ในรูปแบบ Google Form จำนวนทั้งสิ้น 194 ชุด ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ และนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์โดยวิธีหาค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) ในแบบสอบถามส่วนที่ 1
2) วิเคราะห์ปัญหาการฟังและความต้องการพัฒนาทักษะการฟัง โดยใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ในแบบสอบถามส่วนที่ 2 และ 3 ใช้การแปลผลค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 จัดอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 จัดอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 จัดอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 จัดอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 จัดอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3) วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ตามแนวคิดของดุดอฟสกี (Dudovskiy, 2018) สำหรับแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเพิ่มเติมในด้านปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษและความต้องการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ในแบบสอบถามส่วนที่ 4

5. สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 194 คน มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับชั้นปี		
1. ปี 1	57	29.4
2. ปี 2	47	24.2
3. ปี 3	43	22.2
4. ปี 4	47	24.2
ประสบการณ์เรียนภาษาอังกฤษในต่างประเทศ		
1. มีประสบการณ์	27	13.9
2. ไม่มีประสบการณ์	167	86.1
วิธีการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ	จำนวนคน	ร้อยละ
1. ดูภาพยนตร์	171	88.1
2. ฟังเพลง	180	92.8
3. ฟังข่าวจากสำนักข่าวต่างประเทศหรือสื่อออนไลน์	56	28.9
4. สื่อสารกับชาวต่างชาติที่มีสำเนียงภาษาอังกฤษที่แตกต่างกัน	77	39.7
5. เรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชันสอนภาษาอังกฤษ	162	83.5

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระยะเวลาที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการฟังนอกชั้นเรียนต่อสัปดาห์		
1. น้อยกว่า 1 ชั่วโมง	42	21.6
2. 1-5 ชั่วโมง	127	65.5
3. มากกว่า 5 ชั่วโมง	25	12.9
รวม	194	100

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ แสดงผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 2 ปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ

ปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ปัญหาการฟังที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของข้อความ	3.85	0.81	มาก
2. ปัญหาการฟังที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟัง	3.72	0.80	มาก
3. ปัญหาการฟังที่เกี่ยวข้องกับผู้พูด	3.76	0.86	มาก
รวม	3.78	0.83	มาก

จากตารางที่ 1 ปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ พบว่า โดยภาพรวมปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.78) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาการฟังที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของข้อความ มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด (\bar{X} = 3.85) รองลงมาได้แก่ ปัญหาการฟังที่เกี่ยวข้องกับผู้พูด (\bar{X} = 3.76) และปัญหาการฟังที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟัง มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด (\bar{X} = 3.72) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาปัญหาทักษะการฟังแบ่งเป็น 3 ประเด็น สามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

1) ปัญหาการฟังที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของข้อความ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.85) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษามีปัญหาในการฟังเมื่อเนื้อหาของข้อความใช้สำนวนหรือวลีที่ไม่คุ้นเคย/ไม่เข้าใจ ความหมาย มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด (\bar{X} = 3.89) รองลงมาได้แก่ นักศึกษามีปัญหาในการฟังเมื่อเนื้อหาของข้อความใช้โครงสร้างทางไวยากรณ์ที่ซับซ้อน (\bar{X} = 3.86) นักศึกษามีปัญหาในการฟังเมื่อเนื้อหาของข้อความที่ฟังยาวเกินไป นักศึกษามีปัญหาในการฟังเมื่อเนื้อหาของข้อความ เป็นประเด็นที่ไม่คุ้นเคย / ไม่มีประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (\bar{X} = 3.85) และ นักศึกษามีปัญหาในการฟังเมื่อเนื้อหาของข้อความมีคำศัพท์ที่ไม่คุ้นเคย / ไม่เข้าใจความหมาย มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด (\bar{X} = 3.83) ตามลำดับ

2) ปัญหาการฟังที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟัง พบว่า ปัญหาการฟังที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟังในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.72) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษามีปัญหาในการฟังเมื่อไม่ได้จดจ่อ / มีสมาธิกับเรื่องที่ฟัง มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด (\bar{X} = 3.80) รองลงมาได้แก่ นักศึกษามีปัญหาในการฟังเนื่องจากรู้ความหมายของคำศัพท์ในวงจำกัด (\bar{X} = 3.72) นักศึกษามีปัญหาในการฟังเนื่องจากมีความรู้ด้านไวยากรณ์ภาษาอังกฤษไม่เพียงพอ (\bar{X} = 3.71) นักศึกษามีปัญหาในการฟังเมื่อรู้สึกประหม่า / วิดกั้ววกับเรื่องที่ฟัง (\bar{X} = 3.69) และ นักศึกษามีปัญหาในการฟังเมื่อไม่เข้าใจบริบท / สถานการณ์ / ไม่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังมาก่อน มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด (\bar{X} = 3.66) ตามลำดับ

3) ปัญหาการฟังที่เกี่ยวข้องกับผู้พูด พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษามีปัญหาในการฟังเมื่อผู้พูดพูดเร็วเกินไป มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 3.91$) รองลงมาได้แก่นักศึกษามีปัญหาในการฟังเมื่อผู้พูดออกเสียงไม่ชัดเจน ($\bar{X} = 3.84$) นักศึกษามีปัญหาในการฟังเมื่อผู้พูดพูดอ้อมค้อม / พูดไม่ตรงประเด็น ($\bar{X} = 3.78$) นักศึกษามีปัญหาในการฟังเมื่อผู้พูดใช้สำเนียงภาษาอังกฤษที่ไม่คุ้นเคย ($\bar{X} = 3.77$) นักศึกษามีปัญหาในการฟังเมื่อผู้พูดไม่แสดงสีหน้าหรือท่าทางในขณะที่พูด มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.47$) ตามลำดับ

สำหรับความคิดเห็นเพิ่มเติมจากแบบสอบถามตอนที่ 4 สามารถสรุปได้ดังนี้

นักศึกษามีปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษอย่างไร

จากผลการวิจัย นักศึกษาโดยส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ สรุปเป็น 4 ประเด็น คือ เนื้อหาของข้อความที่มีความยาวเกินไปมีอุปสรรคต่อการจดจำเนื้อหาและการสรุปประเด็นใจความสำคัญ รวมถึงเนื้อหาของข้อความที่เป็นสิ่งที่ผู้ฟังไม่คุ้นเคย / ไม่มีประสบการณ์ทำให้ผู้ฟังขาดสมาธิจดจ่อและความสนใจต่อเรื่องดังกล่าว นอกจากนี้ปัญหาการฟังที่เกิดจากผู้พูดจะเกี่ยวข้องกับระดับความเร็วในการพูดและสำเนียงการพูดที่มีความหลากหลายแตกต่างกัน และประเด็นสุดท้ายปัญหาการฟังที่เกิดจากผู้ฟังจะสัมพันธ์กับความสามารถทางภาษาเนื่องจากผู้ฟังมีความรู้คำศัพท์ในวงจำกัดไม่สามารถจับประเด็นเนื้อหาสาระสำคัญจากเนื้อเรื่องที่ฟังได้ถูกต้อง

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ

ตารางที่ 3 ความต้องการในการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ

ความต้องการในการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ	4.01	0.81	มาก
2. รูปแบบกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมเพื่อการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ	4.05	0.82	มาก
3. สื่อหรือเครื่องมือที่ต้องการนำไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียน	3.98	1.07	มาก
รวม	4.01	0.92	มาก

จากตารางที่ 2 ความต้องการในการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รูปแบบกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมเพื่อการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.05$) รองลงมาได้แก่ วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 4.01$) และสื่อหรือเครื่องมือที่ต้องการนำไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียน มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.98$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาความต้องการในการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษแบ่งเป็น 3 ประเด็น สามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

1) วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เพื่อเข้าใจเนื้อหาและเรียนรู้การใช้ภาษาอังกฤษจากสถานการณ์จริงผ่านสื่อบันเทิงต่างประเศ มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.15$) รองลงมาได้แก่ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงาน ($\bar{X} = 4.12$) เพื่อจับประเด็น / สรุปสาระสำคัญจากการเข้าร่วมรับฟังสัมมนา / ประชุมวิชาการระดับนานาชาติ ($\bar{X} = 3.98$) เพื่อจับประเด็น / สรุปสาระสำคัญในรายวิชาที่ผู้สอนใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก ($\bar{X} = 3.97$) เพื่อทดสอบการวัดระดับมาตรฐาน

ความสามารถทางภาษาอังกฤษ (\bar{X} = 3.96) และเพื่อติดตามข่าวสารจากประเทศต่าง ๆ ผ่านสำนักข่าวต่างประเทศ มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด (\bar{X} = 3.91) ตามลำดับ

2) รูปแบบกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมเพื่อการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.05) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การจัดค่ายภาษาอังกฤษ / โครงการแลกเปลี่ยน นักศึกษานานาชาติ โดยมีระดับความคิดเห็นมากที่สุด (\bar{X} = 4.23) รองลงมาได้แก่ การแลกเปลี่ยนอาจารย์ต่างประเทศ / ผู้เชี่ยวชาญต่างชาติบรรยายในรายวิชา (\bar{X} = 4.18) การจัดรายการประเภท Talk เป็นภาษาอังกฤษ (\bar{X} = 4.12) การอบรมภาษาอังกฤษเพื่อทดสอบการวัดระดับมาตรฐาน (\bar{X} = 4.05) การเรียนคอร์สออนไลน์มหาวิทยาลัยระดับโลก (\bar{X} = 4.01) การจัดสัมมนา / ประชุมวิชาการระดับนานาชาติ (\bar{X} = 3.89) และการจัดรายการเสียงตามสายเป็นภาษาอังกฤษ มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด (\bar{X} = 3.88) ตามลำดับ

3) สื่อหรือเครื่องมือที่ต้องการนำไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียน พบว่า สื่อหรือเครื่องมือที่ต้องการนำไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.98) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ 1 YouTube ระดับความคิดเห็นมากที่สุด (\bar{X} = 4.57) รองลงมาได้แก่ Netflix (\bar{X} = 4.29) Instagram (\bar{X} = 4.14) Facebook (\bar{X} = 4.05) TikTok (\bar{X} = 4.04) BBC หรือ CNN (\bar{X} = 3.61) Spotify (\bar{X} = 3.60) และ Podcast มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด (\bar{X} = 3.56) ตามลำดับ

สำหรับความคิดเห็นเพิ่มเติมจากแบบสอบถามส่วนที่ 4 สามารถสรุปได้ดังนี้

1) นักศึกษาต้องการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์ใด

จากผลการวิจัย นักศึกษาโดยส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ 3 ประเด็นสำคัญ คือ เพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างผู้พูด อีกทั้งการนำไปใช้เพื่อการทำงานทั้งในประเทศและต่างประเทศที่อาจมีเพื่อนร่วมงานเป็นชาวต่างชาติ และท้ายสุดคือต้องการเตรียมความพร้อมสำหรับการสอบข้อสอบมาตรฐานภาษาอังกฤษ เพื่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และการใช้เพื่อประกอบการสมัครงานในอนาคต

2) นักศึกษาต้องการให้มหาวิทยาลัยส่งเสริมการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษอย่างไร

จากผลการวิจัย นักศึกษาโดยส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมที่ต้องการใช้ภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียน โดยเน้นที่กิจกรรมที่สามารถฝึกทักษะการฟังจากการใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริง เช่น เช่น โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาต่างประเทศ การจัดค่ายภาษาอังกฤษ การทัศนศึกษาต่างประเทศ นอกจากนี้ก็ศึกษาเสนอการจัดอบรม ควรเกี่ยวกับเทคนิคการฝึกทักษะการฟังการสอบภาษาอังกฤษมาตรฐาน เช่น การสอบ TOEIC TOEFL IELTS เพราะค่าใช้จ่ายในการเรียนนอกมหาวิทยาลัยค่อนข้างสูง อีกทั้งเสนอมุมมองการคัดเลือกอาจารย์ที่สอนภาษาอังกฤษ ควรให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากผู้สอนทั้งที่เป็นเจ้าของภาษาและไม่ใช่เจ้าของภาษาจากหลากหลายประเทศ เพื่อให้ผู้เรียนมีความคุ้นเคยกับสำเนียงภาษาอังกฤษที่หลากหลาย

3) นักศึกษาต้องการใช้สื่อหรือเครื่องมือแบบใดเพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียน

จากผลการวิจัย นักศึกษาโดยส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อหรือเครื่องมือเพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียนจะใช้สื่อออนไลน์เป็นหลักเนื่องจากสะดวกในการใช้งาน มีรูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ รวมทั้งได้เรียนรู้การใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริงที่มีความแตกต่างจากชั้นเรียน โดยใช้สื่อแต่ละชนิดเพื่อการพัฒนาทักษะการฟังที่ต่างกัน เช่น YouTube เป็นสื่อที่ใช้เพื่อการฟังเพลงภาษาอังกฤษและรับชมวิดีโอที่เป็นสื่อการ

เรียนการสอนภาษาอังกฤษ Netflix เป็นสื่อบันเทิงที่ใช้เพื่อการรับชมภาพยนตร์ เพื่อศึกษาคำศัพท์ สำนวน วลี ที่ใช้ในสถานการณ์จริง และ Facebook ใช้เป็นช่องทางติดต่อสื่อสารกับเพื่อนต่างชาติเพื่อการฝึกการใช้ภาษาอังกฤษ

6. อภิปรายผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้นำเสนออภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

6.1 ปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษา

ปัญหาการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับข้อความ พบว่าเป็นปัญหาที่มีสาเหตุจากการขาดประสบการณ์ในการฟังข้อความที่มีความหลากหลายทั้งในด้านความรู้หลักภาษาและโครงสร้างภาษา และการใช้กลวิธีการฟังเพื่อจับประเด็นข้อความที่มีความยาว ซึ่งสิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าหากนักศึกษาต้องเผชิญกับข้อความจากการฟังที่มีระดับการใช้คำศัพท์ สำนวน / วลี หรือไวยากรณ์ที่มีความซับซ้อนหรือยากกว่าระดับความสามารถของผู้ฟัง จะเกิดปัญหาในการเข้าใจเนื้อหา สอดคล้องกับความคิดเห็นของ Underwood (1998) ที่ได้กล่าวว่า หากผู้ฟังได้ฟังสำนวนที่ไม่คุ้นเคย ทำให้เกิดปัญหาในการฟังและไม่เข้าใจข้อมูลนั้นได้ อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Goh (2002) ที่ได้สำรวจปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษด้านไวยากรณ์ พบว่า ไม่สามารถเข้าใจข้อความที่ได้ฟังเนื่องจากไวยากรณ์มีความซับซ้อนมากเกินไป รวมถึงงานวิจัยของ Renandya and Farrell (2010) ที่ระบุว่าสิ่งสำคัญสำหรับการฟังคือ ระดับความยากและความยาวของข้อความ ดังนั้น ระดับความสามารถในการฟังของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับความเข้าใจข้อความที่มีความยาวและความยากแตกต่างกัน

ปัญหาการฟังภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟัง พบว่าโดยส่วนใหญ่สัมพันธ์กับปัจจัยความพร้อมของผู้ฟังในด้านการมีสมาธิจดจ่อกับเนื้อเรื่อง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการฟังให้เกิดความเข้าใจ Rost (2001) นำเสนอองค์ประกอบที่สำคัญของการฟังประกอบด้วย 3 ทักษะ คือ 1.ทักษะการรับรู้ 2.ทักษะการวิเคราะห์ และ 3.ทักษะการสังเคราะห์ ดังนั้นในกระบวนการฟังผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะจำแนกเสียง จำแนกหน่วยทางภาษา จดจำคำศัพท์ และเชื่อมโยงสิ่งได้ยินกับความรู้เดิมเพื่อประมวลเป็นความเข้าใจ ด้วยกระบวนการดังกล่าวใช้ความสามารถหลายด้านอาจส่งผลให้ผู้เรียนขาดสมาธิจดจ่อเมื่อประสบกับปัญหาในการฟังและไม่สนใจที่จะฟังต่อไป นอกจากนี้อีกปัจจัยที่สำคัญคือ ความรู้ของผู้ฟังเกี่ยวกับความหมายของคำศัพท์ในวงจำกัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Juan and Abidin (2013) อธิบายว่าการที่ผู้ฟังขาดความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษส่งผลกระทบต่อความสามารถในการฟัง เพราะผู้ฟังจะไม่สามารถเข้าใจในสิ่งที่ผู้พูดต้องการสื่อได้

ปัญหาการฟังที่เกี่ยวข้องกับผู้พูด พบว่าความเร็วของผู้พูดที่พูดเร็วเกินไปเป็นปัญหาหลักของนักศึกษา เนื่องจากประสบการณ์การฟังของผู้เรียนคุ้นเคยกับสื่อการเรียนที่ออกแบบบทเรียนให้ผู้พูดมีระดับการพูดที่ง่ายต่อการเข้าใจ อีกทั้งผู้เรียนได้รับการฝึกฝนกลวิธีการฟังเพื่อจับใจความสำคัญอาจไม่มากพอ จึงไม่คุ้นชินกับระดับความเร็วของผู้พูดที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Azmi Bingol, Celik, Yidliz, and Tugrul Mart (2014) ได้ศึกษาปัญหาในการฟังภาษาอังกฤษพบว่า ความเร็วในการพูด ทำให้ผู้ฟังจับประเด็นได้ยาก เพื่อแก้ไขปัญหานี้ผู้พูดควรเรียนรู้จังหวะและความเร็วในการพูดของตนเอง ในแบบที่ไม่เร็วและไม่ช้าเกินไป อีกประเด็นที่น่าสนใจคือ ปัญหาผู้พูดออกเสียงไม่ชัดเจนและมีสำเนียงที่หลากหลายเนื่องจากโดยส่วนมากสื่อการเรียนและสื่อบันเทิงหลักที่ผู้เรียนใช้เป็นแหล่งพัฒนาทักษะการฟังมักจะเป็นผู้พูดสำเนียงภาษาอังกฤษหรืออเมริกัน ดังนั้นเมื่อผู้พูดมีสำเนียงที่แตกต่างจาก 2 สำเนียงที่กล่าวในเบื้องต้น จึงเกิดปัญหาในการเข้าใจเนื้อเรื่องที่ผู้พูดสื่อสารออกไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤติน อนุไวยา และคณะ (2561) ที่กล่าวว่าสำเนียงของผู้พูดที่มีความหลากหลายแตกต่างกันและเป็นสำเนียงที่ผู้ฟังไม่คุ้นเคย ทำให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจที่ยากขึ้น อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hamouda (2013) ที่นำเสนอสมมุติฐานว่านักศึกษาส่วนใหญ่พบปัญหาจากการฟังเมื่อระดับการออกเสียงของผู้พูดมีความเบาหรือไม่ชัด ส่งผลต่อแรงจูงใจในการฟังของนักศึกษา

6.2 ความต้องการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษา

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ พบว่า นักศึกษาโดยส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาทักษะการฟังเพื่อเข้าใจเนื้อหาและเรียนรู้การใช้ภาษาอังกฤษจากสถานการณ์จริงผ่านสื่อบันเทิงต่างประเทศ เตรียมความพร้อมสำหรับการทำงาน และการทดสอบการวัดระดับมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษสอดคล้อง กับงานวิจัยของชมพูนุช ปัญญาไพโรจน์ และคณะ (2564) ที่กล่าวถึงการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษทำให้ได้รับโอกาสในการทำงาน มีตำแหน่งงานที่สูงขึ้น และได้รับค่าตอบแทนมากขึ้น นอกจากนี้ความสามารถภาษาอังกฤษเป็นส่วนช่วยสร้างความประทับใจให้กับเพื่อนร่วมงานที่เป็นชาวต่างชาติได้

รูปแบบกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมเพื่อการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ พบว่า นักศึกษาต้องการรูปแบบกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการมีโอกาสดูฝึกทักษะการฟังจากสถานการณ์จริงกับชาวต่างชาติ เช่น การจัดค่ายภาษาอังกฤษ / โครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนนานาชาติ และการแลกเปลี่ยนอาจารย์ต่างประเทศ / ผู้เชี่ยวชาญต่างชาติบรรยายในรายวิชา ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาวรรณ ชูรัตน์สิทธิ์ (2559) ได้กล่าวว่า การจัดรูปแบบกิจกรรมเพื่อการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษควรทำให้ผู้เรียนฝึกทักษะที่สัมพันธ์ตามสถานการณ์จริง เน้นการใช้สื่อตามสภาพจริงที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ตำราหรือบทเรียนที่จัดพิมพ์เพื่อให้ผู้เรียนใช้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้เกิดความสนใจและต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น อันจะเป็นผลดีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

สื่อหรือเครื่องมือที่ต้องการนำไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียน พบว่า โดยส่วนมากนักศึกษาพัฒนาทักษะการฟังผ่าน YouTube Netflix Instagram และ Facebook เนื่องจากสื่อดังกล่าวสามารถเข้าถึงได้ง่าย มีรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจและเรียนรู้ทักษะการฟังได้ตรงตามสภาพการใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริง สอดคล้องกับงานวิจัยปวีณนุช พุ่มจิตและอังคิรา เหลืองนภา (2562) ที่กล่าวว่าแอปพลิเคชันที่เหมาะสมกับการนำมาใช้เพื่อการพัฒนาทักษะด้านการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษามากที่สุดคือ YouTube เนื่องจากเนื้อหาที่มีความหลากหลายและน่าสนใจ สามารถใช้เพื่อการรับชมภาพยนตร์ ฟังเพลง หรือติดตามรายการสอนภาษาอังกฤษจากผู้สอนที่มีชื่อเสียง

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษาภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับข้อความ ผู้ฟัง และผู้พูด ซึ่งเป็นผลสะท้อนให้ผู้สอนกลับมาพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาการสอนทักษะการฟังเพื่อส่งเสริมความสามารถของผู้เรียน อีกทั้งตระหนักถึงความต้องการพัฒนาทักษะการฟังของผู้เรียนอันเป็นประโยชน์ต่อหลักสูตร คณะ และมหาวิทยาลัยในการวางแผนดำเนินการจัดโครงการ / กิจกรรม และการจัดหาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการพัฒนาทักษะการฟังให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

7.1.1 ปัญหาการฟังที่เกี่ยวข้องกับข้อความ ผู้เรียนมักจะประสบกับปัญหาไม่เข้าใจคำศัพท์ สำนวน วลี และโครงสร้างไวยากรณ์ที่ซับซ้อน ดังนั้นผู้สอนในรายวิชาการฟัง-พูดภาษาอังกฤษ ควรเลือกเนื้อหา/ข้อความที่ฟังให้หลากหลายทั้งในด้านการใช้คำศัพท์ สำนวน วลี และโครงสร้างไวยากรณ์ โดยไล่ระดับเนื้อหาจากง่ายไปจนถึงระดับยากเพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนคุ้นชินกับรูปแบบของข้อความที่แตกต่างกัน

7.1.2 ปัญหาการฟังที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟัง ผู้เรียนมักจะประสบกับปัญหาการมีสมาธิจดจ่อกับเรื่องที่ฟัง ดังนั้นผู้สอนในรายวิชาการฟัง - พูด ควรเลือกเนื้อหาหรือประเด็นในการฝึกฝนทักษะการฟังตรงกับความสนใจของผู้เรียนและสามารถเกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน โดยบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์เช่น YouTube Netflix Instagram และ

Facebook ที่สะท้อนถึงการสื่อสารภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริงเนื่องจากเป็นสื่อที่นักศึกษาสนใจเรียนรู้นอกชั้นเรียน หากผู้สอนนำสิ่งเหล่านี้มาใช้เพิ่มเติมในชั้นเรียนเป็นการกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนและช่วยให้มีสมาธิจดจ่อมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ปัญหาหลักที่สำคัญคือ ความรู้ในด้านคำศัพท์ที่มีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นผู้สอนควรมีการประเมินความสามารถด้านคำศัพท์ของผู้เรียน เช่น การทำแบบทดสอบจากเว็บไซต์ my.vocabularysize.com และแนะนำวิธีการเพิ่มพูนความรู้คำศัพท์ให้กับผู้เรียน ในกระบวนการสอนทักษะการฟัง ผู้สอนควรสอดแทรกการเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ ในขั้นตอนเตรียมความพร้อมก่อนฟัง (Pre-listening activity) เพื่อให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับคำศัพท์ที่จะได้รับฟังผ่านการใช้เกมหรือแบบฝึกหัดที่สนุกสนาน

7.1.3 ปัญหาการฟังที่เกี่ยวข้องกับผู้พูด ผู้เรียนมักจะประสบกับปัญหาที่ผู้พูดพูดเร็วเกินไป ออกเสียงไม่ชัดเจน และใช้สำเนียงที่ไม่คุ้นเคย ดังนั้นผู้สอนควรออกแบบบทเรียนให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการใช้กลวิธีการฟัง โดยเฉพาะการจับใจความสำคัญของเนื้อเรื่อง มากกว่าที่ผู้เรียนจะพุ่งเป้าไปที่การฟังทุกคำให้เข้าใจ และสอดแทรกความรู้ด้านสัทศาสตร์เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องการลงเสียงหนักทั้งในระดับคำ ประโยค การลดรูปคำ การใช้คำเชื่อม และทำนองเสียง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการออกเสียงภาษาอังกฤษของผู้พูดและสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาทักษะการฟังของตนเอง นอกจากนี้ควรเพื่อเพิ่มโอกาสให้นักศึกษาได้คุ้นชินกับสำเนียงที่หลากหลายจากสื่อการเรียนรู้อื่นๆ ที่ใช้ภาษาตามสถานการณ์จริง เช่น YouTube Netflix Facebook

7.1.4 ความต้องการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ หลักสูตรภาษาอังกฤษ / คณะ / มหาวิทยาลัย ควรออกแบบกิจกรรม / โครงการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์หลักของผู้เรียนคือ การใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน การเตรียมความพร้อมทักษะเพื่อการทำงาน และการสอบข้อสอบมาตรฐานภาษาอังกฤษ นอกจากนี้รูปแบบกิจกรรมไม่ควรจำกัดเพียงในห้องเรียนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถภาษาอังกฤษจากสถานการณ์จริง เช่น การจัดค่ายภาษาอังกฤษ / โครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนนานาชาติ อีกทั้งเพิ่มประสบการณ์เรียนรู้กับอาจารย์ต่างประเทศ / ผู้เชี่ยวชาญต่างชาติบรรยายในรายวิชาและการจัดอบรมเทคนิคการฝึกทักษะการฟังการสอบภาษาอังกฤษมาตรฐาน เช่น การสอบ TOEIC TOEFL IELTS เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำงานและการเรียนในระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้ผู้สอนควรพิจารณาเลือกใช้สื่อที่นักศึกษาสนใจพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียน เช่น YouTube Netflix Instagram และ Facebook เป็นส่วนหนึ่งในการทำกิจกรรมในชั้นเรียนเพื่อกระตุ้นความสนใจและทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษอย่างเป็นธรรมชาติ

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรเพิ่มเครื่องมือวิจัย เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการทำ focus group เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือในเชิงคุณภาพ

7.2.2 ควรเพิ่มจำนวนของกลุ่มเป้าหมายโดยเลือกนักศึกษาจากภูมิภาคอื่น ๆ หรือมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เพื่อค้นหาปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน

7.2.3 ควรศึกษาปัญหาทักษะการฟังภาษาอังกฤษควบคู่กับการใช้กลวิธีการฟังภาษาอังกฤษ

8. เอกสารอ้างอิง

กฤติน อนุไวยยา มาริษา บุญทศ และณัฐวิภา วิเศษทรานนท์. (2561). *ปัญหาการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของพนักงานโรงแรมแผนกต้อนรับในจังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

จุไรรัตน์ สวัสดิ์ เสน่ห์ สวัสดิ์ และจวี พวงมณี. (2560). *ศึกษาปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษกับอาจารย์ชาวต่างประเทศของนักศึกษาสหสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน*.

- การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 9 “ราชมงคลสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ยั่งยืนสู่ประเทศไทย 4.0” (Creative RMUT and Sustainable Innovation for Thailand 4.0).
- ชมพูนุช ปัญญาไพโรจน์ นันทชญา มหาจันทร์ และกนกพร ตันวิณะ. (2564). “สถานภาพและความต้องการความรู้ด้านภาษาต่างประเทศของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก”. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 38(3), 133-157.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. สุริยสาส์น.
- ปิยธิดา สุปัติ. (2562). *ปัญหาการฟังภาษาอังกฤษ:กรณีศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหนองม่วง จังหวัดระยอง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปวีณนุช พุ่มจิต และอังคณา เหลืองนภา. (2562). *การใช้แอปพลิเคชันในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้านการฟัง*. การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่2, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เยาวลักษณ์ ยิ้มอ่อน. (2557). “การใช้ภาษาอังกฤษในการประกอบอาชีพของบัณฑิตไทยในเขตกรุงเทพมหานคร”. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 5(2), 191-204.
- รุ่งพนอ รุกอยู่ และ สุชาดา รัตนวณิชย์พันธ์. (2560). “ความสามารถด้านการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ในสถาบันการพลศึกษาในเขตภาคกลาง.” *วารสารชุมชนวิจัย*, 11(3), 81-94.
- วัชรวิทย์ คุ้มป้องตัว. (2563). “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและความต้องการพัฒนาทักษะ การสื่อสารในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนในกรุงเทพมหานคร.” *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต*, 15(2), 118-130.
- สรศักดิ์ เชื้อวชาญ. (2563). “ความต้องการพัฒนาทักษะทางภาษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน.” *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 7(1), 64-76
- Azmi, B. M., Celik, B., Yidliz, N., & Tugrul, M. C. (2014). “Listening Comprehension Difficulties Encountered by Students in Second language Learning Class” *Journal of Educational and Instructional Studies in the World*, 4(4), 1-6.
- Cubalit, A. N. (2016). Listening Comprehension Problems of Thai English Learners: Proceedings of the Third International Conference on Language, Literature & Society (pp.207-214). *Sri Lanka: International Center for Research and Development*.
- Dudovskiy, J. (2018). *Apple Value Chain Analysis*. Research Methodology.
- Goh, C. C. (2002). *Exploring listening comprehension tactics and their interaction patterns*. *System*, 30(2), 185-206. [http://dx.doi.org/10.1016/S0346-251X\(02\)00004-0](http://dx.doi.org/10.1016/S0346-251X(02)00004-0)
- Grognat, A. and Van Duzer, C. (2003) *Listening Skills in the Workplace*. Center for Applied Linguistics.
- Hamouda, A. (2013). “An Investigation of listening Comprehension Problems Encountered by Saudi Students in the EL Listening Classroom. HR Mars” *International Journal of Academic Research in Progressive and Development*. 2(2), 113-155.

- Juan, W., & Abidin, M. (2013). "English listening comprehension problems of students from China learning English in Malaysia." *Elixir International Journal*, 14009-14022.
- Renandya, W. A. & Farrell, T. S. C. (2010). *Teacher, the tape is too fast!* *Extensive listening in ELT*. *ELT Journal*, 65, 52- 59. DOI: <https://doi.org/10.1093/elt/ccq015>
- Rost, M. (2001). *Teaching and researching listening*. Longman.
- Suwannasit, W. (2018). "EFL Learners' Listening Problems, Principles of Teaching Listening and Implications for Listening Instruction". *Journal of Education Naresuan University*, 21(1), 345-359.
- Underwood, M. (1998). *Teaching Listening*. Longman.

การศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ
A STUDY OF ENGLISH LEARNING STRATEGIES USED BY THAI STUDENT LEARNING
ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE

ไยทิพย์ เกตุดำ^{1*}, พัชรภา ปิบูลย์², จิราพร เจนพานิชพงศ์³ และชิตฐิตา สินรักษา⁴

Yaithip Ketdum^{1*}, Patcharapa Pibool², Jirapohn Jenpanitchapong³ and Dhitthita Sinraksa⁴

บทคัดย่อ

กลยุทธ์การเรียนรู้เป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อการเรียนภาษาให้ประสบความสำเร็จ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ 2) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความแตกต่างในการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษา 2 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ และสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษและสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 245 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะกลยุทธ์การเรียนรู้ที่นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษใช้มากที่สุด คือ การดูคลิปจาก Facebook Fanpage, Tiktok หรืออบรมออนไลน์ รวมถึงการเล่นเกมจากแอปพลิเคชัน หรือดูหนังจาก Netflix ($\bar{X} = 4.18$) ในขณะที่นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูรายการโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์ที่พูดภาษาอังกฤษ เช่น มีเสียง ซาวด์แทร็ก หรือซับไตเติ้ล ($\bar{X} = 4.09$) มากที่สุด

คำสำคัญ: กลยุทธ์, กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ, นักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

Abstract

Learning strategy is one of the most important factors affecting the success of language learning. The objectives of this study were as follows: 1) to study the use of English learning strategies of students learning English as a foreign language; and 2) to study and compare the differences in English learning strategies of students in 2 majors, namely English and English for Service Business, Faculty of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University. The sample were 245 students of English Major and English for Service Business, Faculty of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University. The research instrument used in this study was a rating scale questionnaire. The data were analyzed by percentage, mean (\bar{X}) and standard deviation (S.D.). The results of the study found that: The learning strategies that students of English Major used the most were watching clips from Facebook Fanpage, Tiktok or online training including playing games from applications or watching movies from Netflix ($\bar{X} = 4.18$),

¹⁻³ นักศึกษา, หลักสูตรภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

⁴ อาจารย์, หลักสูตรภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: dhitthita.si@skru.ac.th

whereas the learning strategies of students of English for Service Business used the most were watching TV shows or English movies with the audio, soundtrack, or subtitles (\bar{X} = 4.09).

Keywords: Strategies, English learning strategies, Students learning English as a foreign language

1. บทนำ

การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษนั้นมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติ (หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, หน้า 1) อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วโลกว่าภาษาอังกฤษคือภาษาสากลที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในสาขาต่าง ๆ อาทิ ธุรกิจ และการศึกษา ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งพัฒนาความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษให้เทียบเท่ากับประเทศต่าง ๆ ในโลก

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา รวมเป็นเวลาทั้งสิ้น 12 ปี (อรพรรณ, 2554) แม้ผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวไทยจะใช้เวลาศึกษาภาษาอังกฤษเป็นระยะเวลาหลายปี แต่ผู้เรียนที่ประสบความสำเร็จในการศึกษาภาษาอังกฤษอย่างแท้จริงกลับมีจำนวนน้อย นอกจากนี้ผลการวัดระดับทักษะความสามารถทางภาษาอังกฤษของผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวไทยยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ ทำให้นักวิจัยจำนวนมากพยายามศึกษาสาเหตุว่าทำไมระดับทักษะความสามารถใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนชาวไทยจึงอยู่ในระดับต่ำ (Kunasaraphan, 2015) ซึ่งมีปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้นักวิจัยศึกษาเล็งเห็นว่าน่าจะมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนคือ การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน (Ellis, 2008)

กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษา คือ การกระทำ หรือเทคนิคที่ผู้เรียนนำมาใช้เพื่อช่วยให้การเรียนรู้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนภาษา และเป็นวิธีการหรือขั้นตอนที่เลือกใช้ในการเรียนภาษาต่างประเทศเพื่อให้เรียนรู้ภาษาและจดจำสิ่งที่เรียนได้ง่ายยิ่งขึ้น ดังนั้นกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนภาษา (Zamri Mohamad, 2015) Oxford ได้แบ่งกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาออกเป็น 2 ประเภท คือ กลยุทธ์การเรียนรู้โดยตรง (Direct Strategies) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ต้องใช้กระบวนการทางสมองต่างๆช่วยในการเรียนรู้ได้แก่ กลยุทธ์การจำ (Memory Strategies) กลยุทธ์ความรู้ ความคิด (Cognitive Strategies) และกลยุทธ์การแก้ไขข้อบกพร่อง (Compensation Strategies) และกลยุทธ์การเรียนรู้โดยอ้อม (Indirect Strategies) เป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการจัดการกับการเรียนและเป็นการแก้ไขข้อบกพร่อง ส่งเสริมและการควบคุมการเรียนรู้ของตนเองของผู้เรียน ได้แก่ กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ (Metacognitive Strategies) กลยุทธ์ทางอารมณ์และความรู้สึก (Affective Strategies) และกลยุทธ์ทางสังคม (Social Strategies) ดังนั้น การเรียนภาษาอังกฤษให้ประสบความสำเร็จ ผู้เรียนต้องมีกลยุทธ์ในการเรียนและใช้กลยุทธ์ในการเรียนอย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอ ดังที่ Mc Groatry and Oxford (1990) กล่าวว่า กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาเป็นเครื่องมือสนับสนุนให้ผู้เรียนรู้จักรับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง และรู้จักใช้กลยุทธ์ในการเรียนแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล เพื่อพัฒนาการเรียนภาษาอังกฤษให้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้งานวิจัยจำนวนมากได้ศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษา จากการศึกษาพบว่ามีงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่สามารถสรุปผลว่าการที่ผู้เรียนเลือกใช้กลยุทธ์ในการเรียนภาษานั้น ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังที่สมพร (2559) ศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพฯและปริมณฑล พบว่ากลยุทธ์การเรียนรู้ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้กฤตเมธ และระวีวรรณ (2560) ศึกษาพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษดี มีระดับความถี่ในการใช้พฤติกรรมการเรียน

ภาษาอังกฤษมากกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษต่ำ และงานวิจัยของดวงแข, พิทยธร และทวีศักดิ์ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง กลวิธีการเรียนรู้ภาษาและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนิสิตวิชาเอกภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยทักษิณ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนในกลุ่มสูงมีการใช้กลวิธีการเรียนรู้ภาษาโดยเฉลี่ยทุกด้านน้อยกว่านักเรียนในกลุ่มต่ำ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นประโยชน์ของการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษ เพื่อที่จะส่งเสริมการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะ ไม่ว่าจะฟัง พูด อ่าน เขียน ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ เพื่อพัฒนาการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษและสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เพื่อนำผลมาใช้ในการพัฒนาการเรียนภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษในอนาคตได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

2.2 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความแตกต่างในการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา 2 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ และสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 ความหมายของกลยุทธ์การเรียนภาษา

Green and Oxford (1995, p. 262) กลยุทธ์การเรียนภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ หมายถึง การกระทำหรือเทคนิคเฉพาะที่ผู้เรียนใช้อย่างตั้งใจ ใช้เป็นประจำเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ

ธีราภรณ์ พลายเล็ก (2555, น.11) กล่าวว่า กลยุทธ์การเรียนภาษา หมายถึง การกระทำหรือวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้เรียนแต่ละคนนำมาใช้ในการเรียนรู้ภาษา เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ง่ายขึ้น และสามารถถ่ายโอนไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้สรุปว่า กลยุทธ์การเรียนภาษา หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมเฉพาะอย่าง วิธีการหรือเทคนิคที่ผู้เรียนนำมาใช้เพื่อช่วยให้การเรียนรู้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนภาษา การจดจำการเก็บรักษา และการใช้ภาษานั้นอย่างถูกต้อง เหมาะสมและรวดเร็วและสามารถถ่ายโอนความรู้ที่ได้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ดีขึ้น

ผู้เรียนที่ใช้กลวิธีการเรียนภาษาต่างประเทศที่หลากหลาย และมีประสิทธิภาพมากกว่าจะประสบความสำเร็จในการเรียน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าผู้เรียนที่ใช้กลวิธีในการเรียนน้อยกว่า (สุรีย์ จงสถาพรสิทธิ์, 2543, น.71) นอกจากนี้ปัจจัยที่กล่าวข้างต้นแล้ว พฤติกรรมของผู้เรียนก็เป็นปัจจัยที่สำคัญด้วย การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศจะต้องมีกระบวนการของการกระทำที่ทำซ้ำจนเป็นนิสัย กล่าวคือ การรู้ได้ (Recognition) เลียนแบบ (Imitation) การทำซ้ำ (Repetition) และการระลึกได้ (Memorization)

3.2 ประเภทของกลยุทธ์การเรียนภาษา

Oxford (1990) ได้แบ่งกลยุทธ์การเรียนภาษาออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

3.2.1 กลยุทธ์ทางตรง (Direct Strategies) เป็นกลยุทธ์ที่ต้องใช้กระบวนการทางสมองต่าง ๆ ช่วยในการเรียนรู้ และแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนภาษาโดยตรง ประกอบด้วยกลยุทธ์ประเภทต่าง ๆ ดังนี้ กลยุทธ์การจำ เช่น การทบทวนเนื้อหา

ที่เรียนอย่างสม่ำเสมอ, การใช้แผนผังเชื่อมโยงความหมาย หรือการนำคำศัพท์ใหม่ใส่ในบริบทที่เคยเรียนมา กลยุทธ์ด้านความรู้ความเข้าใจ เช่น การฝึกฝน หรือการวิเคราะห์และการใช้เหตุผล และกลยุทธ์ด้านการแก้ไขข้อบกพร่อง เช่น การเดาอย่างมีหลักการ หรือการเลี่ยงการใช้คำบางคำที่ยากในการสื่อสาร เป็นต้น

3.2.2 กลยุทธ์การเรียนภาษาทางอ้อม (Indirect Strategies) เป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการจัดการกับการเรียนและเป็นการแก้ไขข้อบกพร่อง ส่งเสริมและการควบคุมการเรียนของตนเองของผู้เรียน ประกอบด้วยกลยุทธ์ประเภทต่าง ๆ ดังนี้ กลยุทธ์ด้านการนำไปสู่ความสำเร็จ เช่น การเอาใจใส่ต่อการเรียน, การจัดการและการวางแผนการเรียน และการประเมินการเรียนรู้ของตนเอง กลยุทธ์ทางสังคม เช่น การถามคำถาม หรือการทำงานร่วมกับผู้อื่น และกลยุทธ์ทางอารมณ์ เช่น การให้กำลังใจตนเอง การลดความวิตกกังวล หรือการสนทนากับผู้อื่นเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกในการเรียนภาษา เป็นต้น

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤติกรรมการเรียน

ปณิชา นิติสกุลวุฒิ (2557) ศึกษาการใช้กลยุทธ์ในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการค่ายอาเซียน ผลการศึกษาพบว่า 1) นักเรียนไทยและนักเรียนอาเซียนใช้กลยุทธ์ในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษอยู่ใน ระดับมาก กลยุทธ์ที่ใช้สูงที่สุดคือกลยุทธ์ทางอารมณ์ กลยุทธ์ที่ใช้น้อยที่สุดคือกลยุทธ์การจำ 2) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยใน การใช้กลยุทธ์ในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยและนักเรียนอาเซียนพบว่า นักเรียนไทยใช้กลยุทธ์ทางอารมณ์สูงที่สุดและใช้กลยุทธ์การจำน้อยที่สุด นักเรียนอาเซียนใช้กลยุทธ์ทางอารมณ์สูงที่สุดและใช้กลยุทธ์การจดจำน้อยที่สุด 3) การใช้กลยุทธ์ในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ 6 กลยุทธ์ของนักเรียนไทยและนักเรียนอาเซียนมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง

ชาติ หินมะลิ (2557) ศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 3 ที่เรียนภาษาอังกฤษระดับพื้นฐาน และระดับกลางใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษในระดับปานกลางในทุกด้านของกลยุทธ์ กลยุทธ์ที่นักศึกษาใช้สูงที่สุดคือ กลยุทธ์ด้านอภิปัญญา ในขณะที่กลยุทธ์ที่นักศึกษาใช้น้อยที่สุดคือ กลยุทธ์ด้านการจำ นอกจากนี้ ผลการศึกษาพบว่า เพศและความแตกต่างของระดับชั้นเรียน ไม่มีผลต่อการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา อย่างไรก็ตาม การศึกษาระบุว่านักศึกษาเพศชายใช้กลยุทธ์การเรียนด้านพุทธิปัญญามากกว่านักศึกษาเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกาศสุดท้าย นักศึกษาเพศหญิงใช้กลยุทธ์การเรียนด้านอารมณ์ และความรู้สึกมากกว่านักศึกษาเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมพร โกมารทัต (2559) ศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาต่างประเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพฯ และปริมณฑล พบว่า การใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาต่างประเทศของนักศึกษามีความสัมพันธ์กับผลการเรียนทางภาษาของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักศึกษาที่มีผลการเรียนสูงจะใช้กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จมากที่สุด กลยุทธ์การเรียนส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนภาษาต่างประเทศ เมื่อเรียงลำดับจากความสำคัญมากไปหาน้อยเป็นดังนี้ คือ กลยุทธ์การจำ กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ กลยุทธ์การแก้ไขข้อบกพร่อง กลยุทธ์ทางสังคม กลยุทธ์ความรู้ ความเข้าใจ และกลยุทธ์ทางอารมณ์และความรู้สึก

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 - 4 สาขาวิชาภาษาอังกฤษและสาขาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 348 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564

4.1.2 กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 - 4 สาขาวิชาภาษาอังกฤษและสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 245 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N คือ ขนาดประชากร

e คือ ค่าความคาดเคลื่อนที่ใช้ในงานวิจัยนั้น

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามเชิงปริมาณ แบบมาตราส่วน (Rating Scale) ที่ดัดแปลงมาจาก Oxford's Strategy Inventory for Language Learning version 7.0 ของ Oxford Rebecca 1990 แปลโดย สมพร (2559) โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ชั้นปีการศึกษา และสาขาวิชา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของลิเคิร์ต (Likert Scale) ที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (วัชรภร, 2556) ดังนี้

5 หมายถึง ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาระดับมาก

3 หมายถึง ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาระดับปานกลาง

2 หมายถึง ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาระดับน้อย

1 หมายถึง ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาระดับน้อยที่สุด

มีทั้งหมด 50 ข้อโดยจำแนกกลยุทธ์การเรียนรู้เป็น 6 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์การจำ

1) นักศึกษาเชื่อมโยงความรู้เก่าที่เคยเรียนกับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่

2) นักศึกษานำเอาคำใหม่ ๆ ในภาษาอังกฤษมาใช้ในประโยคเพื่อให้จำได้ดียิ่งขึ้น

3) นักศึกษาเชื่อมโยงเสียงของคำศัพท์ใหม่กับรูปที่เกี่ยวกับคำนั้น เพื่อช่วยในการจำคำศัพท์

4) นักศึกษาใช้บัตรคำในการช่วยจำคำศัพท์

5) นักศึกษาจำคำศัพท์ใหม่โดยการจินตนาการถึงสถานการณ์ที่อาจใช้คำศัพท์นั้น

6) นักศึกษาใช้คำที่มีเสียงคล้องจอง เพื่อช่วยในการจำคำศัพท์ใหม่

7) นักศึกษาใช้ท่าทางประกอบเพื่อช่วยในการจำคำศัพท์ใหม่ ๆ

8) นักศึกษาอ่านคำหรือประโยคภาษาอังกฤษที่มีการเน้นด้วยปากกาเน้นคำสีอื่นต่าง ๆ เพราะสามารถ

เรียนรู้และจดจำได้ดี

9) นักศึกษาทบทวนบทเรียนอย่างสม่ำเสมอ

กลยุทธ์ความรู้ ความเข้าใจ

10) นักศึกษาอ่านบทความภาษาอังกฤษต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะความรู้ทางภาษา

- 11) นักศึกษาฝึกอ่านจับใจความคร่าว ๆ ก่อนแล้วจึงกลับไปอ่านอย่างละเอียดอีกครั้ง
- 12) นักศึกษาฝึกการออกเสียงภาษาอังกฤษ
- 13) นักศึกษาฝึกเขียนบันทึกข้อความหรือรายงานต่าง ๆ เป็นภาษาอังกฤษ
- 14) นักศึกษาฝึกสรุปสาระจากการฟังและการอ่านภาษาอังกฤษ
- 15) นักศึกษาศึกษารูปแบบการเรียงประโยคในภาษาอังกฤษเพื่อนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง
- 16) นักศึกษาหาความหมายของคำในภาษาอังกฤษโดยการแบ่งคำนั้น ๆ ออกเป็นส่วน ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ เช่น แบ่งตามรากศัพท์
- 17) นักศึกษาค้นหาคำในภาษาไทยที่มีความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษ
- 18) นักศึกษาดูรายการโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์ที่พูดภาษาอังกฤษ

กลยุทธ์การแก้ไขข้อบกพร่อง

- 19) นักศึกษาใช้วิธีการเดาความหมายเพื่อที่จะเข้าใจคำศัพท์ที่ไม่คุ้นเคย
- 20) นักศึกษาหาโอกาสใช้ภาษาอังกฤษให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
- 21) ในระหว่างการสนทนา นักศึกษาจะใช้ท่าทางประกอบแทนการพูดเมื่อนึกถึงคำที่ต้องการสื่อสารไม่ได้
- 22) นักศึกษาอ่านภาษาอังกฤษโดยไม่เปิดพจนานุกรมเพื่อหาความหมายของคำศัพท์ใหม่ ๆ เมื่อเจอคำศัพท์ที่ไม่คุ้นเคย
- 23) นักศึกษาพยายามเดาหรือคาดการณ์เป็นภาษาอังกฤษว่าผู้สนทนาชาวต่างชาติจะพูดอะไรต่อไป
- 24) หากนักศึกษารู้คำศัพท์ นักศึกษาจะใช้คำหรือวลีที่มีความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงกับคำที่ต้องการ
- 25) นักศึกษาแสวงหาแหล่งการเรียนรู้ภาษาอังกฤษนอกห้องเรียนอยู่เสมอเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในด้านต่าง ๆ
- 26) ในการเรียนภาษานักศึกษามีการฝึกการใช้ภาษาอังกฤษ หรือทำกิจกรรมหลังการเรียนรู้เสมอ

กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ

- 27) นักศึกษาใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเอง
- 28) นักศึกษาตั้งใจฟังเมื่อคนอื่นพูดภาษาอังกฤษ
- 29) นักศึกษาหาโอกาสที่จะอ่านภาษาอังกฤษให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
- 30) นักศึกษาพยายามที่จะพูดภาษาอังกฤษกับเพื่อนหรืออาจารย์อยู่เสมอ
- 31) นักศึกษาพยายามหาวิธีที่จะพัฒนาให้ภาษาอังกฤษของตนดีขึ้น
- 32) นักศึกษาจัดตารางเวลาให้ตัวเองในการศึกษาและทบทวนภาษาอังกฤษ
- 33) เมื่อรู้ว่าใช้ภาษาอังกฤษผิด นักศึกษาก็จะนำข้อผิดพลาดนั้นมาปรับปรุงให้ดีขึ้น
- 34) นักศึกษาพยายามหาทักษะภาษาอังกฤษในด้านที่ตนเองเก่งมากที่สุดเพื่อเป็นกำลังใจในการเรียนทักษะในด้านอื่น ๆ
- 35) นักศึกษามีเป้าหมายในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษอย่างชัดเจน

กลยุทธ์ทางอารมณ์และความรู้สึก

- 36) นักศึกษากล้าที่จะพูดภาษาอังกฤษกับเจ้าของภาษา
- 37) นักศึกษาพยายามทำให้สบายเมื่อรู้สึกกลัวที่จะพูดภาษาอังกฤษ

- 38) นักศึกษาสร้างความมั่นใจให้ตัวเองในการพูดภาษาอังกฤษแม้พูดผิดก็ตาม
- 39) นักศึกษาชมเชยหรือให้รางวัลตัวเองเมื่อพูดภาษาอังกฤษได้ดี
- 40) นักศึกษารู้สึกวิตกกังวลหรือประหม่าเมื่อเรียนหรือพูดภาษาอังกฤษ
- 41) นักศึกษาพยายามดูเพื่อนหรือบุคคลที่เก่งภาษาอังกฤษเป็นแบบอย่างเพื่อเป็นแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น
- 42) นักศึกษาพูดคุยกับเพื่อนถึงความรู้สึกในการเรียนภาษาอังกฤษ

กลยุทธ์ทางสังคม

- 43) ถ้านักศึกษาฟังภาษาอังกฤษไม่ทัน นักศึกษาจะขอให้คนนั้นพูดให้ช้าลงหรือขอให้พูดใหม่อีกครั้ง
- 44) นักศึกษาชอบอ่านหนังสือภาษาอังกฤษคนเดียวมากกว่าอ่านกับเพื่อนหลาย ๆ คนเพราะทำให้มีสมาธิดีกว่า
- 45) นักศึกษาขอให้อาจารย์ช่วยแก้ไขภาษาอังกฤษเมื่อนักศึกษาพูดผิด
- 46) นักศึกษาขอความช่วยเหลือเกี่ยวกับภาษาอังกฤษจากเจ้าของภาษา
- 47) เวลาคุยกับเพื่อนนักศึกษาคงจะฝึกถามคำถามเป็นภาษาอังกฤษ
- 48) นักศึกษาสนใจเรียนรู้วัฒนธรรมของเจ้าของภาษาเมื่อเรียนภาษาอังกฤษ
- 49) นักศึกษาเข้าเป็นสมาชิกของชมรมหรือสมาคมที่เกี่ยวข้องกับภาษาเพื่อให้เกิดความรู้ทางภาษาที่หลากหลาย
- 50) ในการเรียนภาษาอังกฤษนักศึกษาได้ทำงานเป็นทีมและได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ กับเพื่อนเสมอ

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

- 4.3.1 เก็บข้อมูลงานวิจัยกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 - 4 สาขาวิชาภาษาอังกฤษและสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย
- 4.3.2 สร้างแบบสอบถามผ่าน Google form จากนั้นส่งแบบสอบถามทาง online ไปยังนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 - 4 สาขาวิชาภาษาอังกฤษและสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 245 คน
- 4.3.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

- 4.4.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามทุกฉบับ
- 4.4.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ชั้นปี และสาขา ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Mean) และค่าเฉลี่ย (Standard Deviations)
- 4.4.3 ข้อมูลที่เป็นแบบมาตราส่วน คำนวณค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แต่ละข้อนำมาเทียบกับเกณฑ์ แปลความหมาย ดังนี้
 - 4.21 - 5.00 หมายถึง ใช้กลยุทธ์การเรียนในระดับมากที่สุด
 - 3.41 - 4.20 หมายถึง ใช้กลยุทธ์การเรียนในระดับมาก
 - 2.61 - 3.40 หมายถึง ใช้กลยุทธ์การเรียนในระดับปานกลาง
 - 1.81 - 2.60 หมายถึง ใช้กลยุทธ์การเรียนในระดับน้อย
 - 1.00 - 1.80 หมายถึง ใช้กลยุทธ์การเรียนในระดับน้อยที่สุด

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 สรุปผลการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษ

การใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา 2 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาภาษาอังกฤษและสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณากลยุทธ์ทั้ง 6 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์การจำ กลยุทธ์ความรู้ความเข้าใจ กลยุทธ์การแก้ไขข้อบกพร่อง กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ กลยุทธ์ทางอารมณ์และความรู้สึก และกลยุทธ์ทางสังคม พบว่า มีการใช้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$)

ตารางที่ 1 แสดงผลการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

กลยุทธ์การเรียน	\bar{X}	S.D.	ระดับการใช้
1. กลยุทธ์การจำ	3.75	0.94	มาก
2. กลยุทธ์ความรู้ ความเข้าใจ	3.67	0.99	มาก
3. กลยุทธ์การแก้ไขข้อบกพร่อง	3.59	0.96	มาก
4. กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ	3.81	0.94	มาก
5. กลยุทธ์ทางอารมณ์และความรู้สึก	3.68	1.00	มาก
6. กลยุทธ์ทางสังคม	3.70	0.88	มาก
ค่าเฉลี่ย	3.70	0.95	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาพรวมการใช้กลยุทธ์การเรียนอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี 2 สาขาวิชาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$)

เมื่อพิจารณากลยุทธ์เป็นรายด้าน พบว่า การใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยกลยุทธ์ที่มีการใช้มากที่สุด คือ กลยุทธ์ด้านการนำไปสู่ความสำเร็จ ($\bar{X} = 3.81$) รองลงมา คือ กลยุทธ์การจำ ($\bar{X} = 3.75$) กลยุทธ์ทางสังคม ($\bar{X} = 3.70$) กลยุทธ์ทางอารมณ์และความรู้สึก ($\bar{X} = 3.68$) กลยุทธ์ความรู้ ความเข้าใจ ($\bar{X} = 3.67$) และกลยุทธ์ที่มีการใช้น้อยที่สุดคือ กลยุทธ์การแก้ไขข้อบกพร่อง ($\bar{X} = 3.59$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาแยกตามสาขาวิชาของนักศึกษา พบว่า

นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ มีการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกกลยุทธ์ กลยุทธ์การเรียนรู้นักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษใช้มากที่สุดคือ กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ ($\bar{X} = 3.90$) รองลงมาคือ กลยุทธ์ทางอารมณ์และความรู้สึก ($\bar{X} = 3.81$) และกลยุทธ์ที่นักศึกษาใช้น้อยที่สุดคือ กลยุทธ์การจำ ($\bar{X} = 3.64$)

นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ มีการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาอังกฤษในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ยกเว้นกลยุทธ์ความรู้ ความเข้าใจ มีการใช้ในระดับปานกลาง กลยุทธ์การเรียนรู้นักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการใช้มากที่สุด คือ กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ ($\bar{X} = 3.72$) รองลงมาคือ กลยุทธ์ความรู้ ความเข้าใจ ($\bar{X} = 3.63$) และกลยุทธ์ที่นักศึกษาใช้น้อยที่สุดคือ กลยุทธ์ทางสังคม ($\bar{X} = 3.32$)

เมื่อพิจารณาลักษณะกลยุทธ์ที่นักศึกษาใช้ พบว่า

นักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษมีลักษณะการเรียนรู้นักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการดูคลิปจาก Facebook Fanpage, Tiktok หรือ อบรมออนไลน์ รวมถึงการเล่นเกมที่แอปพลิเคชัน หรือดูหนังจาก Netflix มากที่สุด ($\bar{X} = 4.18$) รองลงมาคือ ลักษณะการ

เรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกพูดภาษาอังกฤษตามหลักการออกเสียงที่ถูกต้อง ($\bar{X} = 4.14$) และลักษณะการเรียนรู้ที่มีน้อยที่สุดคือลักษณะการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้บัตรคำในการช่วยจำคำศัพท์ ($\bar{X} = 2.98$)

นักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการมีลักษณะการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูรายการโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์ที่พูดภาษาอังกฤษ เช่น มีเสียง ซาวด์แทร็ก หรือซับไตเติ้ล ($\bar{X} = 4.09$) รองลงมาคือ ลักษณะการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพยายามฝึกพูดภาษาอังกฤษ ตามหลักการออกเสียงที่ถูกต้อง ($\bar{X} = 4.04$) และลักษณะการเรียนรู้ที่มีน้อยที่สุดคือลักษณะการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเวลาที่นักศึกษาคุยกับเพื่อนนักศึกษาจะฝึกถามคำถามเป็นภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 2.96$)

5.2 เปรียบเทียบการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

ตารางที่ 2 แสดงผลการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษและสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ

กลยุทธ์การเรียนรู้	ระดับการใช้					
	ภาษาอังกฤษ n= 153			ภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ n= 92		
	\bar{X}	S.D.	ระดับการใช้	\bar{X}	S.D.	ระดับการใช้
1. กลยุทธ์การจำ	3.54	0.97	มาก	3.59	0.90	มาก
2. กลยุทธ์ความรู้ ความเข้าใจ	3.63	1.03	มาก	3.70	0.94	ปานกลาง
3. กลยุทธ์การแก้ไขข้อบกพร่อง	3.55	1.00	มาก	3.62	0.91	มาก
4. กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จ	3.72	1.04	มาก	3.90	0.83	มาก
5. กลยุทธ์ทางอารมณ์และความรู้สึก	3.56	1.07	มาก	3.80	0.92	มาก
6. กลยุทธ์ทางสังคม	3.32	1.13	มาก	3.70	0.88	มาก
ค่าเฉลี่ย	3.55	1.04	มาก	3.72	0.90	มาก

เปรียบเทียบการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษและสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ พบว่า นักศึกษาทั้ง 2 สาขาใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาที่ไม่แตกต่างกัน จากตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบความแปรปรวนของการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษและสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ พบว่า ตัวแปรทุกกลยุทธ์มีค่า $p > 0.1$ แสดงว่าความแปรปรวนของแต่ละกลยุทธ์เท่ากัน สรุปได้ว่า พฤติกรรมการเรียนของนักศึกษาทั้งสองสาขาไม่มีความแตกต่างกัน

5.3 วิเคราะห์การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ

วิเคราะห์การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษและสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ พบว่า ในภาพรวมนักศึกษาที่เรียนภาษาอังกฤษทั้ง 2 สาขาวิชา มีการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาที่ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาแต่ละกลยุทธ์ พบว่า นักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษและสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการมีการใช้กลยุทธ์ความรู้ ความเข้าใจที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า นักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษมีการใช้กลยุทธ์ความรู้ ความเข้าใจมากกว่านักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ

6. อภิปรายผลการวิจัย

การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษและสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ ในภาพรวมนักศึกษาใช้ทุกกลยุทธ์ในระดับมาก ซึ่งผลการศึกษได้สอดคล้องกับผลการศึกษาของปณิชา นิติสกุลวุฒิ และ

ทรงศรี สรณสถาพร (2557) ผลการวิจัยนี้แตกต่างจากผลการศึกษาของนฤมล โคตรสมบัติ (2546) แพรววรรณ พริ้งพร้อม (2553) อีราภรณ์ พลายเล็ก (2555) สุชาติ หินมะลิ (2558) ซึ่งผลการศึกษาในภาพรวมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ใช้ทุกกลยุทธ์ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์รายละเอียดของแต่ละกลยุทธ์ พบว่า ในภาพรวมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาภาษาอังกฤษและสาขาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ มีการใช้กลยุทธ์การเรียนภาษาที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งหมายความว่า นักศึกษาที่เรียนภาษาอังกฤษทั้งสองสาขา มีการใช้กลยุทธ์การเรียนที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสมพร โกมารทัต (2559)

เมื่อวิเคราะห์แยกตามสาขาวิชาจะเห็นว่าทั้งนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาภาษาอังกฤษและสาขาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการใช้กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จในระดับมากเช่นเดียวกัน ลักษณะการเรียนรู้ที่นักศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งสองสาขาใช้มากที่สุด คือ การดูคลิปจาก Facebook Fanpage, Tiktok หรืออบรมออนไลน์ รวมถึงการเล่นเกมจากแอปพลิเคชัน หรือดูหนังจากNetflix และการดูรายการโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์ที่พูดภาษาอังกฤษ เช่น มิเสียง ชาวด์แทร็ก หรือซิปโตเดิ้ล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสมพร โกมารทัต (2559) กลยุทธ์ด้านการนำไปสู่ความสำเร็จ เช่น การตั้งใจเรียน การวางแผนการเรียนด้วยการกำหนดเป้าหมาย หาโอกาสฝึกฝนตลอดจนประเมินการเรียนรู้ของตัวเอง สอดคล้องกับการศึกษาของ O' Malley et al., (1985) ที่ได้ชี้ให้เห็นว่านักศึกษาระดับกลางมีแนวโน้มที่จะใช้กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จมากกว่านักศึกษาระดับต้น นอกจากนี้ การศึกษาของ Chamot (Chamot et al., 1987) ชี้ให้เห็นว่านักศึกษาระดับกลางใช้กลยุทธ์การเรียนด้านการนำไปสู่ความสำเร็จเพิ่มขึ้นตามระดับชั้นของการเรียน การที่นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาภาษาอังกฤษและสาขาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการใช้กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จมากที่สุด อาจอธิบายได้ ดังต่อไปนี้

นักศึกษาให้ความสำคัญกับการใช้กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จมากที่สุด เพราะกลยุทธ์ทางอ้อมที่ส่งเสริมการเรียนภาษา ทำให้ผู้เรียนสามารถจัดการและวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง อาจกล่าวได้ว่าเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยทำให้นักศึกษาประสบความสำเร็จ จากนี้การศึกษาของ อีราภรณ์ พลายเล็ก (2555) ได้นำเสนอว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ใช้กลยุทธ์การนำไปสู่ความสำเร็จมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาระดับปริญญาตรีที่ขัดแย้งกับการศึกษา ของอมราวดี ทัพพูน (2554) ที่ได้นำเสนอว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ใช้กลยุทธ์การแก้ไขข้อบกพร่องมากที่สุด นอกจากนี้ ยังขัดแย้งกับการศึกษาของ Al-Qahtani (2013) ที่ได้นำเสนอว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ใช้กลยุทธ์ความรู้ ความเข้าใจมากที่สุด

กลยุทธ์ที่นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาภาษาอังกฤษใช้น้อยที่สุด คือ กลยุทธ์การจำ ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาติ หินมะลิ (2558) กลยุทธ์การจำเป็นกลยุทธ์ทางตรงเกี่ยวกับวิธีการเรียนที่ช่วยให้จำข้อมูลได้ง่าย การที่นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาภาษาอังกฤษใช้น้อยที่สุด อาจอธิบายได้ดังต่อไปนี้ นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาภาษาอังกฤษให้ความสำคัญกับการใช้กลยุทธ์ที่ใช้น้อยที่สุดเพราะ กลยุทธ์การจำเป็นกลยุทธ์ที่ต้องใช้กระบวนการคิดโดยตรงที่เกี่ยวข้องกับภาษา นอกจากนี้จากแบบสอบถามกลยุทธ์การเรียนภาษาของ Oxford กลยุทธ์การเรียนด้านการจำไม่ได้หมายถึงการท่องจำคำศัพท์ วลี หรือ ประโยค แต่หมายถึง การแสดงท่าทางให้สอดคล้อง กับความหมายของคำศัพท์ใหม่ การใช้คำสัมผัสช่วยในการจำคำและการสร้างภาษาในใจเกี่ยวกับคำศัพท์ใหม่ ซึ่งเป็นวิธีการที่นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยไม่คุ้นเคยและไม่นิยมใช้ จึงมีผลทำให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีใช้กลยุทธ์การความจำน้อยที่สุด กลยุทธ์ที่นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการใช้น้อยที่สุด คือ กลยุทธ์ทางสังคม ซึ่งจะขัดแย้งกับงานวิจัยของสมพร โกมารทัต (2559) ที่พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีใช้กลยุทธ์ทางสังคมในระดับมาก

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

7.1 ด้านผู้เรียน

7.1.1 ผู้เรียนควรที่จะศึกษากลยุทธ์นำไปสู่ความสำเร็จให้มากขึ้น เนื่องจากเป็นกลยุทธ์ที่คนส่วนใหญ่ใช้แล้วเกิดประโยชน์กับการเรียนรู้ภาษาได้เข้าใจและพัฒนายิ่งขึ้น

7.1.2 ควรที่จะทราบปัญหาในการเรียนภาษา เพื่อที่จะได้นำเอาทฤษฎีกลยุทธ์ทั้ง 6 มาปรับใช้การเรียนให้เข้ากับตัวเอง

7.2 ด้านผู้สอน

7.2.1 ผู้สอนไม่ควรเน้นเฉพาะการสอนภาษา ควรสอนกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาที่หลากหลายวิธีให้แก่ผู้เรียน และให้ผู้เรียนฝึกกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับการเรียนรู้ภาษา

7.2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ภาษาของการสอนภาษาตามปกติกับการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาควบคู่กับการสอนภาษา

7.2.3 ควรศึกษาการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาควบคู่กับการสอนภาษาเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษา และปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเรียนภาษา

7.2.4 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาในรายวิชาที่มีการบูรณาการเนื้อหา (Integrated skills) ครบทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ พูด ฟัง อ่าน และเขียน

7.3 ด้านผู้วิจัยท่านอื่น ๆ

7.3.1 ควรมีการศึกษาการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาของนักศึกษาโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายยิ่งขึ้น เช่น แบบสอบถามการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาการสัมภาษณ์กลุ่มและการสังเกต เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

เกียรติชัย สายตาคำ. (2545). *การศึกษากลวิธีการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนิสิตชั้นปีที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรัตนนคร.

ธีราภรณ์ พลอยเล็ก. (2555). *รายงานวิจัยเรื่องการศึกษาลักษณะการเรียนรู้และกลวิธีการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขต กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*.

สมพร โภมารทัต. (2559). *การศึกษากการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพฯและปริมณฑล*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สมพร โภมารทัต. (2559). “ความสัมพันธ์ของการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.” *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 8(ฉบับพิเศษ สิงหาคม), 186-197.

แพรวพรรณ พริ้งพร้อม. (2552). “การศึกษากการใช้กลยุทธ์ การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2.” *BU Academic Review*. 8(2), 15-26.

ปณิชา นิติสกุลวุฒิ และทรงศรี สรณสถาพร. (2557). “การใช้กลยุทธ์ในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการค่ายอาเซียน.” *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*. 8(16): 41-54.

Green, J. M., & Oxford, R. (1995). “A closer look at learning strategies, L2 proficiency, and gender.” *TESOL QUARTERLY*. 29(2): 261-297.

- Bremner, S. (1999). "Language Learning Strategies and Language Proficiency: Investigation the Relationship in Hong Kong." *Canadian Modern Language Review*, 5(4), 490-514.
- Goh, C.C.M. and Foong, K.P. (1997). "Chinese ESL Students' learning Strategies: A Look at Frequency and Gender." *Hongkong Journal of Applied Linguistics*, 2(1) June, 39-53.
- Oxford, R. (1989). "Use of language learning strategies: A synthesis of studies with implications for strategy training." *System*, 17(2), 22-36.
- Oxford, R. (1990). *Language Learning Strategies: What every teacher should know*. Heinle & Heinle.

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ
เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) สังกัดเทศบาลนครสงขลา

DEVELOPING A HYBRID ONLINE LEARNING MANAGEMENT MODEL USING PQBRCS
TECHNIQUES FOR ENGLISH COURSES TO PROMOTE THE ABILITY TO READ ENGLISH FOR
GRADE 7 STUDENTS, TESSABAN 5 (WAT HUA POM NORK) SCHOOL UNDER SONGKHLA
MUNICIPALITY

ธัชกร แก้วประดิษฐ์^{1*} และสายชล จินโจ²

Tatchakorn Kaewpradit^{1*} and Saichol Jinjo²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการสำหรับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริด เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ 3) ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ และ 4) ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 35 คน 1 ห้องเรียน คัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม โดยการจับสลากหน่วยห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ได้แก่ 1) เว็บไซต์ระบบบริหารการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ krutatchakorn.com 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ 4) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานด้วย t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, $S.D. = 0.53$) 2) ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ มีประสิทธิภาพ 80.31/86.29 สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนด 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความสามารถในการอ่านพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

¹ ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) สังกัดเทศบาลนครสงขลา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

² ดร.ปรัชญาคุณฐิบัณฑิต คอมพิวเตอร์ศึกษา นักวิชาการอิสระ

* Corresponding author, e-mail: rosemary.me1978@gmail.com

และ 4) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.48, S.D.=0.67$)

คำสำคัญ : การเรียนการสอนแบบไฮบริด, รูปแบบการเรียนการสอน, เทคนิค PQBRCS

Abstract

The objectives of this research were 1) To study the problems and requirements for hybrid online learning management. To promote the ability to read English For grade 7 students , Tessaban 5 (Wat Hua Pom Nork) School 2) Develop a hybrid online learning management model using PQBRCS technique for English courses to promote reading ability in English 3) To experiment with a hybrid online learning management model using PQBRCS technique for English courses. and 4) to evaluate the use of a hybrid online learning management model using PQBRCS technique in English courses. To promote the ability to read in English. The samples used in this research were 35 students in grade 7 (Wat Hua Pom Nok) School, Bo Yang Sub-district, Muang District, Songkhla Province, semester 1 of the academic year 2021, consisted of 35 students, 1 classroom, selected by group randomization method. by drawing the classroom unit. The research tools were as follows: 1)Online Learning Management System website www.krutatchakorn.com 2) achievement test 3) satisfaction questionnaire 4) reading ability test. The statistics used in the research were mean, percentage, standard deviation. and hypothesis testing with t-test. The results were as follows: 1) A hybrid online learning management model using PQBRCS technique for English courses. To promote the ability to read English Overall, it was most appropriate ($\bar{X}=4.57, S.D.=0.53$) 2) the effectiveness of hybrid online learning management with PQBRCS technique in English courses. To promote the ability to read English. The efficiency of the sample group was 80.31/86.29 higher than the specified 80/80 efficiency criterion. 3) The sample group's learning achievement score after school was significantly higher than the pre-study score at the .05 level and the reading ability. The sample had a statistically significantly higher score after school than before at the .05 level and 4) the students' satisfaction with the hybrid online learning model with PQBRCS technique in English courses. To promote the ability to read English Overall, it was at a high level ($\bar{X}=4.48, S.D.=0.67$).

Keyword: Hybrid learning language, Instructional Model, PQBRCS technique

1. บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการใช้ทักษะด้านภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551) โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ สามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ แสวงหาความรู้และส่งเสริมสร้างทักษะการใช้ภาษา และสร้างศักยภาพในการคิด การทำงานอย่างสร้างสรรค์ในการประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้

ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก สามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551 : 1) ภาษาต่างประเทศจึงจัดได้ว่ามีความสำคัญและถือเป็นส่วนหนึ่งที่จะต้องจัดไว้ในหลักสูตรของการศึกษาแทบทุกประเทศ ลักษณะของการจัดอาจจะเป็นวิชาเลือก หรือวิชาบังคับ ขึ้นอยู่กับปรัชญาการศึกษาของแต่ละประเทศ ซึ่งจะเห็นความสำคัญของภาษาต่างประเทศในลักษณะใด โดยเปรียบเทียบความสำคัญที่จะต้องใช้ภาษาต่างประเทศตามรากฐานทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมการติดต่อและการสื่อสารในปัจจุบัน สำหรับประเทศไทยนั้นภาษาต่างประเทศที่นิยมเรียนกันมากคือภาษาอังกฤษ เนื่องจากเห็นว่าเป็นภาษาสากล และสามารถนำไปใช้ติดต่อกับประเทศต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้ผู้ที่มีความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษ ยังมีโอกาสสูงกว่าในด้านการประกอบอาชีพ และการเลือกการทำงานที่ดีกว่า (ระวีวรรณ ศรีศรีรามศรี. 2553 : 1)

ดังนั้นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 จึงได้กำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นหนึ่งในสาระการเรียนรู้ซึ่งโรงเรียนจะต้องดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้านคือ ทักษะด้านการฟัง ทักษะด้านการพูด ทักษะด้านการอ่านและทักษะด้านการเขียน (พรชัย แสงอุ้น. 2560) ทักษะด้านการอ่านเป็นทักษะที่ผู้เรียนทุกคนจำเป็นต้องใช้เพื่อรับทราบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และนอกจากนั้นการอ่านยังนำไปสู่ทักษะด้านการฟัง การพูด และการเขียนอีกด้วย นอกจากนี้ทักษะการอ่านยังช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาการศึกษาแสวงหาความรู้ในระดับสูงต่อไปและด้วยความสำคัญของการอ่านนี้จึงเกิดการฝึกทักษะเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการอ่าน จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ (ผ่องศรี วงศ์กระจ่าง. 2551 : 46) สอดคล้องกับแนวคิดของ นพเมธี ฤทธิกุลสิทธิชัย (2554) กล่าวถึงการอ่านภาษาอังกฤษไว้ว่าเป็นกระบวนการสื่อสารระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านโดยผู้อ่านใช้สติปัญญาและปัญญาที่มีอยู่เดิมรับเอาข้อมูลความรู้ความคิดเห็นของผู้เขียนผ่านบทความตัวอักษร รวมถึงตีความและเข้าใจจุดประสงค์ของผู้เขียนที่ต้องการสื่อสารเช่นเดียวกับ สุพรรณษา ศรประเสริฐ (2558) กล่าวถึงการอ่านว่าเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลที่เขียนสื่อความหมายผ่านข้อความตัวอักษร ซึ่งความสามารถในการอ่านจะเกิดขึ้นผ่านเนื้อหาของบทอ่านกับความรู้หรือประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน ดังนั้น การพัฒนาความสามารถในการอ่านคือต้องกระตุ้นความรู้เดิมหรือประสบการณ์ของผู้อ่านขึ้นมาเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในเรื่องที่อ่านได้ จากการรวบรวมผลจากการศึกษารายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) ในปี 2561 – 2562 ที่ผ่านมาพบว่านักเรียนมีผลการเรียนระดับ 3 ขึ้นไปเพียงร้อยละ 20 ซึ่งอยู่ในระดับ “ปรับปรุง” และจากการศึกษาบริบทการเรียนการสอนกับครูผู้สอนในโรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) พบว่า นักเรียนไม่สนใจเรียน ไม่มีทักษะในการอ่านผลการประเมินความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ ยังต้องปรับปรุงพัฒนา ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความเข้าใจในการอ่าน พบว่านักเรียนไม่มีทักษะในการอ่าน ไม่ว่าจะเป็นการคาดเดาศัพท์ความหมายของศัพท์ การหาใจความสำคัญ ไม่สามารถวิเคราะห์คำหรือข้อความในบทอ่าน ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2-6 พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับด้านเนื้อหา นักเรียนมองว่าเนื้อหาหรือบทอ่านค่อนข้างยาวและซับซ้อน มีคำศัพท์ยาก ด้านกระบวนการเรียนรู้ พบว่านักเรียนมีเวลาในการทำ ความเข้าใจเรื่องที่อ่านน้อย ส่วนใหญ่ครูจะเป็นคนอธิบาย แปลความหมายคำศัพท์ วิเคราะห์บทอ่านให้ฟัง และให้นักเรียนตอบคำถาม นักเรียนไม่ค่อยมีส่วนในการเรียนเท่าที่ควร ขาดทักษะการทำงานและทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

จากสภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่กล่าวมาเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ส่งผลกระทบต่อประชากรโลกเป็นวงกว้าง โดยมีจำนวนผู้ป่วยติดเชื้อและเสียชีวิตเพิ่มเป็นจำนวนมากในระยะเวลาอันรวดเร็วทำให้องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโรคระบาดใหญ่ ในวันที่ 11 มีนาคม พุทธศักราช 2563 (WHO. 2020: 17) การแพร่ระบาดทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลาย ๆ ด้าน ส่งผลให้หลายภาคส่วนเกิดผลกระทบ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การท่องเที่ยว เทคโนโลยี และการศึกษา นอกจากนี้ยังส่งผลให้สถานศึกษา

ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามปกติ (มนธิชา ทองหัตถา. 2564) สถานศึกษาต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้อย่างเร่งด่วนในการพัฒนาการเรียนการสอนของครูมาเป็นแบบออนไลน์เพื่อลดการเผชิญหน้ากัน โดยให้มีการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ 100% โดยงดเดินทางมาเรียน งดกิจกรรมกลุ่มกันเป็นจำนวนมาก งดกิจกรรมหลาย ๆ กิจกรรมที่จัดเพื่อพัฒนาผู้เรียนมาเป็นออนไลน์ (กาญจนา บุญภักดี. 2563 : 2) ซึ่งทางโรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) ก็ได้รับผลกระทบและมีประกาศให้หยุดการเรียนในห้องเรียนเปลี่ยนมาเป็นวิธีการสอนแบบออนไลน์แทน ครูผู้สอน นักเรียนและสถานศึกษาต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วน จึงได้นำเครื่องมือที่ช่วยในการจัดการเรียนการสอนและการประชุมทางไกลขึ้นมาใช้งาน อาทิ Zoom, Google Meet และเครื่องมืออื่น ๆ แล้วแต่ครูและนักเรียนสะดวกใช้งาน แต่ก็ยังไม่เพียงพอและตอบรับกับการจัดการเรียนการสอนอย่างแท้จริง โดยผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็นร่วมกับทีมพัฒนาซอฟต์แวร์ซึ่งพบว่า แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีเป็นส่วนผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ เมื่อเราถูกล้อมด้วยเทคโนโลยีที่ล้ำหน้า รูปแบบการเรียนการสอนก็ย่อมเปลี่ยนไปเช่นกัน รูปแบบการสอนแบบใหม่อีก รูปแบบหนึ่งภายใต้กระแสแห่งพัฒนาการด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เป็นรูปแบบของการบูรณาการปรับใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์กับการเรียนการสอนแบบปกติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ก้าวไกลเกิดทั้งประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพทางการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้เรียกว่า “การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) หรือการเรียนการสอนแบบไฮบริด (Hybrid Learning) ” เป็นนวัตกรรมการศึกษาที่ผสมผสานโมดูล (Module) การเรียนการสอนหลายรูปแบบเข้าด้วยกัน เป็นลักษณะของการผสมผสานการเรียนทางไกล (Distance Learning) ผ่านระบบเครือข่าย Online ร่วมกับการเรียนแบบเผชิญหน้า (Face to Face) ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการนั่งฟังการบรรยายในชั้นเรียนปกติ (กุลธิดา ทุ่งคาโน. 2564) แนวคิดการเรียนรู้แบบไฮบริดหรือผสมผสาน เป็นแนวคิดที่ผสมผสานวิธีการจัดการเรียนรู้และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในรูปแบบแตกต่างหลากหลายเข้าด้วยกัน เช่น การเรียนการสอนในชั้นเรียน การเรียนรู้ผ่านเว็บไซต์และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อลดข้อจำกัดของการจัดการเรียนการสอนแบบใดแบบหนึ่ง ซึ่งผู้เรียนจะมีความยืดหยุ่นในการควบคุมการเรียนรู้ตามศักยภาพ ช่วงเวลา สถานที่ และรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับตนเอง ประกอบกับการได้รับการกำกับดูแลและให้คำชี้แนะจากผู้สอน (ปณิดา วรณพิรุณ. 2554; Hom & Staker. 2015; Littlejohn & Pegler. 2007) ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จึงได้มีแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS ซึ่งเทคนิค PQBRCS ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากศึกษารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความสามารถในการอ่าน รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) โดยการศึกษาครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้กับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศได้นำไปปรับใช้กับทุกระดับชั้นและสามารถศึกษาวิจัยต่อยอดองค์ความรู้ได้ในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการสำหรับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริด เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก)

2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ

2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ

2.4 เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ การจัดการเรียนการสอนแบบไฮบริด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านในระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยการเรียนการสอนออนไลน์ (Online learning) จัดเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงวิธีเรียนในรูปแบบเดิม ๆ ให้เป็นการเรียนใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำการสอน นอกจากนี้ความหมายอีกในหนึ่งยังหมายถึง การเรียนทางไกล , การเรียนผ่านเว็บไซต์ อีกด้วย การเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online learning) จะเป็นเรียนทางผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยอยู่ในรูปแบบของคอมพิวเตอร์ เป็นการใช้นวัตกรรมสมัยใหม่ บวกเข้ากับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สร้างการศึกษาที่มีปฏิสัมพันธ์คุณภาพสูง โดยไม่จำเป็นต้องเดินทาง เกิดความสะดวกและเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ทุกสถานที่ ทุกเวลา เป็นการสร้างการศึกษาตลอดชีวิต ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online learning) คือ ผู้เรียนเป็นใครก็ได้ อยู่ที่ใดก็ได้ เรียนเวลาใดก็ได้ เอาตามความสะดวกของผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากโรงเรียนออนไลน์ได้เปิดเว็บไซต์ให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง มีสื่อทุกประเภทที่นำเสนอในเว็บไซต์ ไม่ว่าจะทั้ง ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง VDO ซึ่งจะช่วยกระตุ้นความสนใจ ในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังทำให้เนื้อหาของเนื้อหาต่าง ๆ ง่ายตายมากขึ้น ผู้เรียนสามารถเลือกวิชาเรียนได้ตามความต้องการ เอกสารบนเว็บไซต์ที่มี Links ต่อไปยังแหล่งความรู้อื่นๆ ทำให้ขอบเขตการเรียนรู้กว้างออกไป และเรียนอย่างรู้สึกมากขึ้น และเมื่อนำมาผนวกกับ การจัดการเรียนการสอนแบบไฮบริด หรือ Hybrid Learning หรือบางที่อาจจะเรียกว่า Blended Learning คือ การเรียนแบบผสมผสานรูปแบบใหม่ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ของชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป โดยจะมีการผสมผสานการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน (Synchronous) และคนละเวลากัน (Asynchronous) ที่เชื่อมโยงกันด้วยเครือข่ายโทรคมนาคม ที่สามารถเรียนได้แบบออนไลน์ วิดีโอถ่ายทอดสดจากคลาส หรือ live-streaming ร่วมกับการเข้าเรียนในห้องเรียน หรือ Onsite ก็ได้เช่นกัน (กุลธิดา พุ่งคาโน. 2564) แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning Concept) เป็นแนวคิดที่ผสมผสานวิธีการจัดการเรียนรู้และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในรูปแบบแตกต่างหลากหลายเข้าด้วยกัน เช่น การเรียนการสอนในชั้นเรียน การเรียนรู้ผ่านเว็บไซต์และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อลดข้อจำกัดของการจัดการเรียนการสอนแบบใดแบบหนึ่ง ซึ่งผู้เรียนจะมีความยืดหยุ่นในการควบคุมการเรียนรู้ตามศักยภาพ ช่วงเวลา สถานที่ และรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับตนเอง ประกอบกับการได้รับการกำกับดูแลและให้คำชี้แนะจากผู้สอน (ปณิตา วรรณพิรุณ. 2554; Hom & Staker. 2015; Littlejohn & Pegler. 2007)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) สังกัดเทศบาลนครสงขลา ครั้งนี้เป็นงานวิจัยและพัฒนาโดยดำเนินการทั้งหมด 4 ระยะ รายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการสำหรับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริด เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก)

- 1) กลุ่มเป้าหมายที่ให้ผู้ข้อมูล ได้แก่ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลสงขลา จำนวน 22 คน
- 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการสำหรับการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย สำหรับทดลอง (Try-out) ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 9 ห้อง นักเรียนทั้งหมด 355 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยสำหรับทดลอง(Try-out) ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 31 คน 1 ห้องเรียน คัดเลือกด้วยวิธีการจับสลากหน่วยห้องเรียน แต่ละห้องเรียนประกอบด้วยนักเรียนที่ความสามารถจึงมีคุณสมบัติไม่แตกต่างกัน

2) กลุ่มเป้าหมายสำหรับประเมินความเหมาะสมได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา วัดผลประเมินผลหลักสูตรและการสอน วิจัยประเมินผล เทคโนโลยีการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศและที่เกี่ยวข้องกับด้านการเรียนการสอน ภาษาอังกฤษ จำนวน 7 คน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) เว็บไซต์ระบบบริหารการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ krutatchakorn.com 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ 4) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน 5) แผนการจัดการเรียนรู้ และ 6) แบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 9 ห้อง นักเรียนทั้งหมด 352 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 35 คน 1 ห้องเรียน คัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม โดยการจับสลากหน่วยห้องเรียน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) เว็บไซต์ระบบบริหารการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ krutatchakorn.com 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ 4) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน และ 5) แผนการจัดการเรียนรู้

3) ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) ความสามารถในการอ่าน และ 4) ความพึงพอใจ

4) แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยทดลอง (pre-experimental design) ใช้แบบแผนการทดลองแบบหนึ่งกลุ่ม One Group Pre test – Post test Design ดังนี้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2556)

กลุ่มทดลอง	Pretest	Treatment	Posttest
N	T ₁	X	T ₂
เมื่อ	N	แทน	กลุ่มทดลอง
T ₁	แทน	การทดสอบก่อนการทดลอง (Pre-test)	
X	แทน	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ	
T ₂	แทน	การทดสอบหลังการทดลอง (Post-test)	

5) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1) ผู้วิจัยได้อธิบายชี้แจงทำความเข้าใจและข้อตกลงกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเรียน เวลาเรียน และวิธีการในการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัยธรรมวิจัย

5.2) ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อนำคะแนนที่ได้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียน

5.3) ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษที่พัฒนาขึ้น

5.4) เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ตามการทดลองแล้ว ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านซึ่งเป็นชุดเดียวกับก่อนเรียน แล้วทำการบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบหลังเรียน

5.5) นำคะแนนที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่าน และแบบประเมินความพึงพอใจมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ

6) การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1) วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

6.2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้สูตร t-test แบบ Dependent samples ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

6.3) ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปแล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

6.4) วิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามและแบบทดสอบพิจารณาคำดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.66 – 1.00 ขึ้นไป หาค่าความยากง่าย (p) ขอบแบบทดสอบโดยมีค่าระดับความยากตั้งแต่ 0.36 –

0.76 และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบโดยมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.43 – 0.51 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบมีค่าเท่ากับ 0.83

7) สถิติที่ใช้ในการวิจัย

7.1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ 1) หาค่าความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับแบบวัดแต่ละข้อ (IOC) 2) หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ 3) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

7.2) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ 80/80 (E_1/E_2) และทดสอบสมมติฐานค่าเฉลี่ยของประชากรสองกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกันด้วยสูตร t-test (Dependent sample)

ระยะที่ 4 ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ

1) กลุ่มเป้าหมาย เป็นครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก)

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการสำหรับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริด เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 5 (วัดหัวป้อมนอก) มีดังนี้

5.1.1 ผลการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการสำหรับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษกับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศโรงเรียนในบริบทเดียวกัน สังกัดเทศบาลนครสงขลาพบว่า ปัญหาด้านผู้สอนคือการใช้หลักการสอนที่ยังคงรูปแบบเดิมไม่มีการนำวิธีการใหม่เข้ามาปรับใช้ให้เหมาะกับทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ทำให้การเรียนการสอนยังไม่มีรูปแบบ ปัญหาด้านผู้เรียนคือการเบื่อหน่ายในการท่องจำ การจดจำคำศัพท์ส่งผลต่อปัญหาการอ่านและแปลความเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ปัญหาด้านสื่อการสอนมีจำกัดแล้วแต่บริบทโรงเรียน สื่อที่ครูใช้ยังตามไม่ทันสื่อเทคโนโลยีที่มีในโลกออนไลน์และปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่เกิดขึ้นปัจจุบันส่งผลต่อกระบวนการเรียนการสอนทำให้เรียนในห้องเรียนไม่ได้ ครูผู้สอนปรับวิธีการสอนไม่ทัน ดังนั้นต้องการให้เกิดการพัฒนา รูปแบบเทคนิควิธีการสอนปรับใช้ในรูปแบบออนไลน์เพื่อเตรียมรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ในอนาคตเป็นสิ่งที่ดี จากสภาพปัญหาและความต้องการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เทคนิควิธีการเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษโดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนประกอบด้วย 1) ขั้นนำ ได้แก่ [1] เตรียมความพร้อม (Preparing Prerequisite Skills: P) [2] ตั้งคำถามเกี่ยวกับการเรียน (Question : Q) 2) ขั้นสอน ได้แก่ [3] ปูพื้นฐานความรู้เดิมเพิ่มเติมความรู้ใหม่ (Building background : B) [4] การอ่าน (Read : R) และ 3) ขั้นสรุป ได้แก่ [5] จับใจความ (Contemplation : C) [6] สรุป (Summarizing : S) พัฒนาเข้ากับเว็บไซต์ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ออนไลน์ krutatchakorn.com จากนั้นร่วมสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญและพัฒนาเครื่องมือสำหรับงานวิจัย ดำเนินการทดลองก่อนนำมาใช้จริงและทำการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบที่ได้

5.1.2 ผลการศึกษารายละเอียดประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ โดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ

รายการประเมิน	n = 7		ความเหมาะสม
	\bar{X}	S.D.	
องค์ประกอบที่ 1 หลักการ	4.43	0.53	มาก
องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์	4.29	0.76	มาก
องค์ประกอบที่ 3 เนื้อหาบทเรียน	4.57	0.53	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 4 บทบาทผู้สอน	4.43	0.53	มาก
องค์ประกอบที่ 5 บทบาทผู้เรียน	4.71	0.49	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 6 กระบวนการจัดการเรียนรู้	4.86	0.38	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 7 การวัดและประเมินผล	4.71	0.49	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.57	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของและความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D.=0.53) สามารถสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญรับรององค์ประกอบทั้ง 7 ด้านสำหรับการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

5.2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ มีดังนี้

5.2.1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ โดยทำการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 3 ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ

ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ (E_1)	ประสิทธิภาพผลลัพธ์ของการเรียนรู้ (E_2)
80.31	86.29
ประสิทธิภาพ $E_1 / E_2 = 80.31/86.29$	

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ มีประสิทธิภาพ 80.31 / 86.29 สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80 / 80 ที่กำหนด

5.2.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยก่อนการทดลองได้ทำการทดสอบความรู้ด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังการทดลองทำการทดสอบด้วยแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกัน หลังจากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาค่าการแจกแจงของ t-test ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่ม	n	\bar{X}	$\sum D$	$\sum D^2$	t
คะแนนก่อนเรียน	35	8.17	318	3008	28.76*
คะแนนหลังเรียน	35	17.26			

* p < .05

จากตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 8.17 และคะแนนการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 17.26 แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยการทดสอบก่อนเรียน ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยอาศัยการแจกแจงของ t-test พบว่ากลุ่มนักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

5.2.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน โดยก่อนการทดลองได้ทำการทดสอบวัดความสามารถในการอ่านด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังการทดลองทำการทดสอบด้วยแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกัน หลังจากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาค่าการแจกแจงของ t-test ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของความสามารถในการอ่านของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่ม	n	\bar{X}	$\sum D$	$\sum D^2$	t
คะแนนก่อนเรียน	35	5.80	359	3785	34.92*
คะแนนหลังเรียน	35	16.06			

* p < .05

จากตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 5.80 และคะแนนการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 16.06 แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยการทดสอบก่อนเรียน ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของความสามารถในการอ่านโดยอาศัยการแจกแจงของ t-test พบว่ากลุ่มนักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

5.3 ผลการหาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมผู้วิจัยได้ให้นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจ แล้วนำคะแนนระดับความพึงพอใจมาวิเคราะห์ผลทางสถิติเทียบกับเกณฑ์ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1.การเข้าใช้งานเว็บไซต์ krutatchakorn.com	4.43	0.65	มาก
2.ระบบมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน	4.57	0.65	มากที่สุด
3.สื่อและแหล่งการเรียนรู้บนระบบเว็บไซต์	4.37	0.69	มาก
4.ระบบมีการกำหนดใบงานและการส่งงานง่ายไม่ยุ่งยาก	4.49	0.70	มากที่สุด
5.ระบบการแสดงผลคะแนนเป็นรายบุคคล	4.49	0.66	มากที่สุด
6.สามารถเรียนรู้ ทบทวนความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา	4.40	0.65	มาก

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
7.สามารถแสดงความคิดเห็นผ่านระบบสนทนาและทำให้กล้าแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็น	4.51	0.66	มากที่สุด
8.มีการเชื่อมโยง(Link)ไปยังแหล่งความรู้ที่ง่ายต่อการใช้งาน	4.43	0.70	มาก
9.การวัดและประเมินผลรายงานทำให้นักเรียนได้ทราบทันที	4.49	0.66	มาก
10.กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้เกิดความเข้าใจภาษาอังกฤษมากขึ้น	4.43	0.65	มาก
11.การแบ่งกลุ่มทำงานทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและทำงานร่วมกัน	4.57	0.65	มากที่สุด
12.กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยทำให้นักเรียนมีทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ	4.54	0.66	มากที่สุด
รวม	4.48	0.67	มาก

จากตารางที่ 5 ผลการหาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.48, S.D.=0.67)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การประเมินความเหมาะสมของและความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด (\bar{X} =4.57, S.D.=0.53) สามารถสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญรับรององค์ประกอบทั้ง 7 ด้านสำหรับการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษพบปัญหาการสอนในสถานกณณ์โควิด-19 ที่เกิดการแพร่ระบาด ปัญหาด้านผู้สอน ปัญหาด้านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงนำแนวทางดังกล่าวมาพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดโดยผสมผสานการใช้เทคโนโลยีการสอนออนไลน์ด้วยโปรแกรม google meet และพัฒนาเว็บไซต์ระบบบริหารจัดการเรียนรู้ออนไลน์ krutatchakorn.com ซึ่งเป็นระบบ LMS โดยใช้เทคนิค PQBRCS ที่ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลเข้าร่วมสนทนากลุ่มและประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญทำให้พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ทดลองในงานวิจัยได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฟาฏีนา วงศ์เลขา (2556) ได้กล่าวว่า เทคโนโลยีในการสื่อสารปัจจุบันมีความหลากหลายและสามารถช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายได้อย่างกว้างขวาง ครูยุคใหม่จึงต้องรู้จักใช้เทคโนโลยีที่หลากหลายมากกว่านักเรียน โดยใช้เทคโนโลยีนี้เป็นสื่อกลางที่สำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งใช้เป็นสื่อในการเปิดโลกการเรียนรู้ที่กว้างไกลให้กับนักเรียน และ กุลธิดา พุงคาโน (2564) ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning Concept) เป็นแนวคิดที่ผสมวิธีการจัดการเรียนรู้และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในรูปแบบแตกต่างหลากหลายเข้าด้วยกัน เช่น การเรียนการสอนในชั้นเรียน การเรียนรู้ผ่านเว็บไซต์และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อลดข้อจำกัดของการจัดการเรียนการสอนแบบใดแบบหนึ่ง ซึ่งผู้เรียนจะมีความยืดหยุ่นในการควบคุมการเรียนรู้ตามศักยภาพ ช่วงเวลา สถานที่ และรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับตนเอง ประกอบกับการได้รับการกำกับดูแลและให้คำชี้แนะจากผู้สอน

6.2 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ มีประสิทธิภาพ 80.31/86.29 สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนด ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ได้ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา สำรวจข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการนำมา

ร่างเป็นแนวทางและร่วมสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญเพื่อได้รูปแบบที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามกระบวนการวิจัยและทำการทดลองใช้รูปแบบก่อนนำมาทดลองจริงทำให้ผลการศึกษาสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษในครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนประกอบด้วย 1) ขั้นนำ ได้แก่ [1] เตรียมความพร้อม (Preparing Prerequisite Skills: P) [2] ตั้งคำถามเกี่ยวกับการเรียน (Question : Q) 2) ขั้นสอน ได้แก่ [3] ปูพื้นฐานความรู้เดิมเพิ่มเติมความรู้ใหม่ (Building background : B) [4] การอ่าน (Read : R) และ 3) ขั้นสรุป ได้แก่ [5] จับใจความ (Contemplation : C) [6] สรุป (Summarizing : S) โดยแต่ละขั้นตอนผู้สอนให้ความสำคัญและคอยดูแลอย่างใกล้ชิด ทำหน้าที่เป็นคนคอยชี้แนะให้คำปรึกษากับนักเรียนโดยผ่านระบบบริหารจัดการออนไลน์ krutatchakron.com บนกระดานถาม-ตอบ ห้องสนทนา เป็นต้น จึงทำให้ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชณี ศรีพรหม (2561), จุฑามณี ทิพรราช (2560) เพ็ญญา ศรีชะเสื่อ (2559) และ LUO HAN (2560) ได้ทำการวิจัยและกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของงานที่ศึกษาพบว่าได้ค่าประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดเท่ากับ 82.67 / 85.23, 80.21 / 80.08, 80.58 / 81.58 และ 93.41 / 90.00 ตามลำดับ

6.3 การวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่ากลุ่มนักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญความสามารถในการอ่านพบว่ากลุ่มนักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากแบบทดสอบที่พัฒนาขึ้นได้ทำการวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ มาตรฐานและตัวชี้วัด โดยใช้กระบวนการระเบียบวิธีวิจัย ผ่านการตรวจประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดลองใช้ก่อนนำมาใช้จริง วิเคราะห์หาค่าความยากง่าย อำนาจจำแนก ความเชื่อมั่นคัดเลือกแบบทดสอบที่อยู่ในเกณฑ์ จึงทำให้ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชากัทร ฤทธิ์ละคร (2563) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้การสอนตามแนวคิด การเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้การสอนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับ รัชณี ศรีพรหม (2561) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยการเรียนรู้แบบ MIA (Murdorch) ร่วมกับแผนผังความคิด (Mind Map) ที่มีต่อการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ เมื่อเรียนด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยการเรียนรู้แบบ MIA (Murdorch) ร่วมกับแผนผังความคิด (Mind Map) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เมื่อเรียนด้วยชุดฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยการเรียนรู้แบบ MIA (Murdorch) ร่วมกับแผนผังความคิด (Mind Map) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.4 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.48, S.D. = 0.67) ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดเป็นการผสมผสานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้วยการจัดเนื้อหาวิชา งานและกิจกรรมกลุ่มผ่านเว็บไซต์ระบบบริหารจัดการเรียนรู้ krutatchakron.com กับการสอนออนไลน์โดยใช้โปรแกรม google meet เพื่อเป็นการสอนปกติ โดยใช้เทคนิค PQBRCS ตลอดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สอนให้ความสำคัญทำหน้าที่คอยชี้แนะ ทุกกิจกรรมจึงทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชากัทร ฤทธิ์ละคร (2563)

รัชณี ศรีพรหม (2561) อำไพพรรณ สอนสอน (2559) และวราภรณ์ พรหมอินทร์ (2561) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในงานวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจหรือเจตคติอยู่ในระดับมาก

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การศึกษาครั้งนี้เป็นการพัฒนาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS รายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เนื้อหาวิชาทำการวิเคราะห์ส่วนที่เป็นปัญหาสำหรับการอ่าน และพัฒนาเว็บไซต์ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ออนไลน์ krutatchakorn.com ซึ่งเป็นระบบบริหารจัดการที่ผสมเทคนิค PQBRCS ไว้ในระบบดังนั้นผู้ที่สนใจจะต้องขออนุญาตเพื่อเข้าใช้งานกำหนดสิทธิ์และเรียนรู้ก่อนจึงจะสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและวิจัยในอนาคตได้ ในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์แบบไฮบริดด้วยเทคนิค PQBRCS ผู้สอนต้องมีบทบาทสำคัญในแต่ละขั้นตอนให้คำแนะนำปรึกษานักเรียนอย่างใกล้ชิด พยายามสร้างบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้จะทำให้ผลการศึกษานั้นมีประสิทธิภาพ

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจนา บุญภักดี. (2563). *การจัดการเรียนรู้ ยุค New Normal*. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, พฤษภาคม-สิงหาคม 19(2), 1-6.
- กุลธิดา พุงคาโน. (2564). *การเรียนรู้แบบผสมผสาน Blended Learning ในวิถี New Normal*. ครุศาสตร์สาร ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - มิถุนายน.
- จุฑามณี ทิพราช. (2560). *การพัฒนาและหาประสิทธิภาพของบทเรียนช่วยสอนการอ่านภาษาอังกฤษโดยบูรณาการด้วยวิธีการแปล : กรณีศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม : 377-391.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). *การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน*. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์ วิจัย, 5(1), 7-20.
- ณิชากัทร ฤทธิละคร. (2563). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้การสอนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.
- นพมณี ฤทธิกุลสิทธิชัย. (2554). *การพัฒนาแบบรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวการสอนเน้นเนื้อหาและการปฏิบัติภาระงานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและการปฏิบัติภาระงานของนักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์*. ปริญญาโทบัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปณิตา วรณพิรุณ. (2554). *การเรียนรู้แบบผสมผสาน จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ*. วารสารการอาชีวและเทคนิคศึกษา. 1(2): 43-49.
- ผ่องศรี วงศ์กระจ่าง. (2551). *การใช้ผังมโนทัศน์ในการพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พรชัย แสงอุ่น. (2560). *การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีการสอนแบบ KWL-Plus และวิธีการสอนแบบปกติ*. สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ สาขาวิทยบริการ กรุงเทพมหานคร(หัวหมาก).

- เพ็ญญา ศรีษะเสื่อ. (2559). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ เรื่อง การอ่านจับใจความภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ฟาฏินา วงศ์เลขา. (2556). สื่อการเรียนรู้อินเทอร์เน็ตรูปแบบใหม่ ในโลกยุคดิจิทัล. เข้าถึงได้จาก http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=31896&Key=news_research
- มนธิชา ทองหัตถา. (2560). สภาพการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารละแฉะ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 43-51.
- ระวีวรรณ ศรีคร้ามครัน. (2553). การพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา. พิมพ์ลักษณ์ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รัชณี ศรีพรหม. (2561). การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยการเรียนแบบ MIA (Murdorh) ร่วมกับแผนผังความคิด (Mind Map) ที่มีต่อการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วรภรณ์ พรหมอินทร์. (2561). การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุพรรณษา ศรประเสริฐ. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้และแนวคิดการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาทระหว่างครูกับนักเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อำไพพรรณ สอนสอน. (2559). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Horn, B. M. & Staker, H. (2015). *Blended: using disruptive innovation to improve schools*. CA: Jossey-Bass.
- Littlejohn, A. & Pegler, C. (2007). *Preparing for blended e-learning*. New York: Routledge.
- LOU HAN. (2560). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์เรื่อง การออกเสียงพินอิน ภาษาจีน สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- WHO. (2020). *Archived: WHO Timeline - COVID-19*. Retrieved January 17, 2021, from <https://www.who.int/news-room/detail/27-04-2020-who-timeline---covid-19>.

วจนกรรมในบทเพลงประกอบละครของสุทธิพงษ์ วัฒนจัง

SPEECH ACTS IN THE SOUNDTRACK OF SUIHIPONG WATTHANAJANG

จันทิมา แก้วผ่อง^{1*} และกฤติกา ผลเกิด²

Jantima Kaewphong^{1*} and Krittika Phonkoet²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวจนกรรมที่ปรากฏในบทเพลงประกอบละครของสุทธิพงษ์ วัฒนจัง ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลบทเพลงประกอบละครของสุทธิพงษ์ วัฒนจัง ทั้งหมดจาก www.youtube.com จำนวน 48 บทเพลง โดยใช้แนวคิดทฤษฎีวจนกรรมของ จอห์น อาร์ เซอร์ล (John R. Searle) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษา พบว่า มีจำนวน 499 ถ้อยคำ จำแนกวจนกรรมเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ การกล่าวความจริง (assertive) จำนวน 317 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 63.53 การกล่าวแสดงออก (expressive) จำนวน 88 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 17.63 การกล่าวชี้แนะ (directive) จำนวน 72 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 14.43 และการกล่าวผูกพัน (commissive) จำนวน 22 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 4.41

วจนกรรมที่ปรากฏในบทเพลงประกอบละครของสุทธิพงษ์ วัฒนจัง มากที่สุด คือ วจนกรรมการแจ้งให้ทราบ ซึ่งเป็นวจนกรรมย่อยในวจนกรรมการกล่าวความจริง (assertive) เนื่องจากบทเพลงประกอบละครเป็นการเล่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์จากบทละคร เพื่อแจ้งให้ผู้รับสารทราบเนื้อเรื่องบางส่วนหรือทั้งหมดจากบทละครในแต่ละเรื่องที่มีความแตกต่างกัน

คำสำคัญ: วจนกรรม, เพลงประกอบละคร, วจนปฏิบัติศาสตร์

Abstract

This research aims to study speech act in the soundtrack of Suthipong Watthanajang by using John R. Searle's theory of pragmatics for data analysis. The findings of the research are 499 utterances of speech act which can be classified into four types: assertive (317 utterances or 63.53%), expressive (88 utterances or 17.63%), directive (72 utterances or 14.43%), and commissive (22 utterances or 4.41%)

The type of speech act appearing in most the soundtrack of Suthipong Watthanajang the utterances to inform the committee. which is a sub category in the assertive because the soundtrack tells the story or events from the play to inform the audience about part or all of the story from the play in each story that is different.

Keyword: Speech acts, Soundtrack, Pragmatics

¹ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

* Corresponding author, E-mail: s61123401012@ssru.ac.th

1. บทนำ

เพลงประกอบละคร เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้ละครมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพราะบทเพลงประกอบละคร จะช่วยเติมเต็ม และสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้แก่ผู้ฟัง ดนตรีและถ้อยคำในเพลงจึงส่งผลให้เกิดความรู้สึกคล้ายตามตัวละครหลักในละครนั้น เพลงประกอบละครจึงเป็นการเล่าเรื่องราวสั้น ๆ ผ่านบทเพลง มีเนื้อหาและใจความสำคัญที่สอดคล้องกันกับละคร เพลงประกอบละครจึงบอกกล่าวความรู้สึกของตัวละครหลักหรือตัวละครใดตัวละครหนึ่ง ซึ่งมีเรื่องราวมากมายประกอบกับการได้รับชมและรู้สึกถึงเบื้องหลังที่มาของความรู้สึกตัวละคร จึงทำให้บทเพลงประกอบละครมีเสน่ห์ด้านการถ่ายทอดความรู้สึก และผู้ฟังสามารถเข้าใจซาบซึ้งความรู้สึกของตัวละครที่ต้องการส่งสารได้ผ่านบทเพลงและถ้อยคำเพลงประกอบละครหลายบทเพลงจึงเป็นที่นิยมฟังอย่างแพร่หลายต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ผู้ประพันธ์เพลงประกอบละครที่เป็นที่กล่าวถึงในด้านดนตรี มีผลงานเพลงประกอบละครหลากหลายบทเพลง และยังคงมีผลงานเพลงประกอบละครที่เป็นที่ยอมรับเรื่อยมา คือ สุทธิพงษ์ วัฒนจัง หรือชื่อในวงการด้านดนตรี ชมพู พรุฑ์ดี ผลงานเพลงของสุทธิพงษ์ วัฒนจัง มีผลงานการแต่งเพลงที่หลากหลาย แต่ที่สามารถสร้างชื่อเสียงในด้านนักแต่งเพลงให้กับสุทธิพงษ์ วัฒนจัง คือผลงานการแต่งเพลงประกอบละครที่ได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย เช่น คู่กรรม สายโลหิต รัตนโกสินทร์ โดยในปัจจุบันยังคงมีผู้นำบทเพลงมาใช้ในการประกวด เช่น หน้ากากพระจันทร์ จากรายการ the mask singer season 3 ทั้งนี้เนื่องด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ ลึกซึ้ง สื่ออารมณ์ความรู้สึกที่ต้องการบอกเล่าเรื่องราวของตัวละครหรือบทละครผ่านบทเพลง

“ปริศนาแห่งความรัก รอให้เธอผู้เป็นกุญแจหัวใจ
มอบความรักเธอมาไซ หัวใจที่รักเธอตลอดมา”

(ปริศนา : 2543)

จากตัวอย่างบทเพลงปริศนา แสดงให้เห็นถึงการใช้ภาษาที่สละสลวยและสามารถเลือกใช้คำที่เข้ากับบทละครได้อย่างไพเราะ การสร้างสรรค์บทเพลงประกอบละครของสุทธิพงษ์ วัฒนจัง จึงทำให้ผู้ฟังสามารถรับรู้ความรู้สึกผ่านบทเพลงที่ผู้ประพันธ์ต้องการส่งสารหรือเจตนาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความซาบซึ้งในอารมณ์ของบทเพลง และจากความสามารถด้านการประพันธ์เพลงประกอบละครของสุทธิพงษ์ วัฒนจัง ที่ยังคงมีผลงานด้านเพลงประกอบละคร จึงทำให้เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับในด้านเพลงประกอบละครเรื่อยมา

เพลงประกอบละครจึงเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถบอกเล่าเรื่องราว เจตนา เพื่อส่งสารจากผู้ที่ต้องการส่งสาร คือผู้ประพันธ์เพลงประกอบละครไปยังผู้รับสาร เพื่อให้สามารถทราบเจตนาและอารมณ์ของผู้ส่งสารผ่านถ้อยคำหรือประโยคที่ผู้ประพันธ์เพลงประกอบละครต้องการสื่อ แสดงให้เห็นถึงวจนกรรมในเพลงประกอบละคร

สุจริตลักษณ์ ตีผดุง (2552: 77) ให้ความหมายของวจนกรรมว่า เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นโดยเจตนาของผู้พูด กล่าวถ้อยคำใดถ้อยคำหนึ่งกับผู้ฟังในปริบทใดปริบทหนึ่ง กล่าวคือ เป็นการกระทำโดยเกิดจากคำพูด เมื่อเพลงเป็นสื่ออย่างหนึ่ง จึงทำให้เกิดการส่งสาร เจตนา ต่อผู้รับฟังบทเพลง เพื่อสร้างความเข้าใจและอารมณ์ที่ตรงกัน ก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันผ่านบทเพลงที่ผู้ประพันธ์เพลงประกอบละครสร้างผลงานขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยด้านวจนกรรมที่ผ่านมาพบว่า ยังไม่มีการศึกษาวจนกรรมที่ปรากฏในเพลงประกอบละคร แต่เป็นการศึกษาวจนกรรมในเพลงประเภทอื่น ๆ อาทิ งานวิจัยของอัจฉราพร ไครบุตรและ วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2559) เรื่องวจนกรรมในบทเพลงปลุกใจให้รักชาติระหว่าง พ.ศ. 2510 - 2550 งานวิจัยของกรัณชรัตน์ หัสจางานค์ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2562) เรื่องการใช้วจนกรรมในเพลงประจำสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

นอกจากนี้ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงประกอบละครของ อุษา แซ่จิ๋ว (2560) เรื่อง กลวิธีการเล่าเรื่องของบทเพลงประกอบละครโทรทัศน์ ได้ศึกษาวิธีการเล่าเรื่องผ่านเพลงบทประกอบละคร และบทบาทหน้าที่ของเพลงประกอบละคร และงานวิจัยเรื่อง การเชื่อมโยงความในเพลงประกอบละครโทรทัศน์ของ ณรงค์วิทย์ เตชะธนะวัฒน์ ของจันทร์รัตน์ เรื่องคณะ และเสาวลักษณ์ แซ่ลี (2563) ศึกษาการเชื่อมโยงความที่พบในบทเพลงประกอบละคร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสังเกตการใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงเจตนาของผู้ส่งสาร หรือที่เรียกว่าวัจนกรรม ในเพลงประกอบละครของสุทธิพงษ์ วัฒนจัง ดังตัวอย่าง

“ก็ร้อยชาติภพ ไม่ขอจบคำสาบาน ว่าดวงวิญญาณ ฉันจะรอเธอเรื่อยไป
อยู่ปลายขอบฟ้า ณ ทางข้างเผือกแสนไกล”
(คู่กรรม : 2556)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า จากถ้อยคำ ไม่ขอจบคำสาบาน ในเพลงเป็นการให้คำสัญญาระหว่างตัวละครโกโบริ และอังศุมาลิน ที่สัญญาต่อกันว่าถึงแม้จะตายจากไปจนเวลาผ่านไปอีกก็ร้อยชาติภพ ก็ขอสัญญาว่าดวงวิญญาณจะรอเรื่อยไป เพื่อให้ได้พบเจอกันอีกครั้ง ณ ทางข้างเผือก ถ้อยคำนี้จึงจัดเป็นวัจนกรรมการสัญญา

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา วัจนกรรมที่ปรากฏในเพลงประกอบละครซึ่งประพันธ์โดยสุทธิพงษ์ วัฒนจัง เพื่อศึกษาถ้อยคำที่แสดงเจตนาที่ผู้ประพันธ์เพลงถ่ายทอด บอกกล่าวเรื่องราว หรืออารมณ์ความรู้สึกจากตัวละครหนึ่งผ่านบทเพลงประกอบละคร โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีวัจนกรรมของ จอห์น อาร์ เซอร์ล (John R. Searle) ซึ่งอ้างถึงในหนังสือวัจนปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น ของสุจริตลักษณ์ ตีผดุง (2552 : 89-90) มาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวัจนกรรมที่ปรากฏในเพลงประกอบละครของสุทธิพงษ์ วัฒนจัง

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

สุจริตลักษณ์ ตีผดุง (2552 : 86-91) กล่าวว่า จอห์น แอล. ออสติน เป็นผู้นำเสนอแนวคิดทฤษฎีด้านวัจนกรรม แต่ผู้นามานำปรับแก้เพื่อทบทวนทฤษฎีต่างๆ คือ จอห์น อาร์ เซอร์ล ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของ จอห์น แอล. ออสติน มีหนังสือที่ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1969 ชื่อ Speech Acts: an Essays in the Philosophy of Language ซึ่งเซอร์ลได้นำตัวอย่างวัจนกรรม การสัญญา (Searle : 1969) (อ้างถึงในสุจริตลักษณ์ ตีผดุง) เพื่อแสดงให้เห็นถึงเงื่อนไขของวัจนกรรมการสื่อสารและเซอร์ลเป็นผู้ที่นำเสนอแนวคิดวัจนกรรมอ้อม

จากการศึกษาเงื่อนไขเหมาะสมซึ่งยึดกริยาบงการกระทำเป็นหลัก จึงทำให้จอห์น อาร์ เซอร์ล (John R. Searle) (Searle : 1976) (อ้างถึงในหนังสือวัจนปฏิบัติศาสตร์ของ สุจริตลักษณ์ ตีผดุง) ได้แบ่งประเภทการกระทำโดยใช้คำพูดเป็นเกณฑ์ 5 ประเภท ดังนี้

- 1) การกล่าวความจริง (assertives) คือ วัจนกรรมที่ผู้พูดต้องการบอกถึงความเป็นจริง เช่น การยืนยัน การบรรยายหรือการพรรณนา
- 2) การกล่าวชี้แนะ (directive) คือ วัจนกรรมที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังหรือผู้รับสารเกิดการกระทำบางสิ่งขึ้น เช่น การสั่ง การถาม

3) การกล่าวผูกพัน (commissive) คือ วัจนกรรมที่ผู้พูดกล่าวเพื่อผูกมัดให้ตนเองกระทำบางสิ่งในอนาคต เช่น การสัญญา การข่มขู่

4) การกล่าวแสดงออก (expressive) คือ วัจนกรรมที่ผู้พูดต้องการแสดงความรู้สึกหรือความคิดอย่างชัดเจน เช่น การขอบคุณ การแสดงความยินดี

5) การกล่าวประกาศ (declaration) คือ วัจนกรรมที่ผู้พูดต้องการแสดงเรื่องราวเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงบางสิ่ง เช่น การไล่ออกจากงาน การคัดค้าน การแต่งตั้ง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง วัจนกรรมที่ปรากฏในบทเพลงประกอบละครของสุทธิพงษ์ วัฒนจัง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งศึกษาถ้อยคำ เพื่อวิเคราะห์ อธิบายประเภทของวัจนกรรมที่ปรากฏในเนื้อเพลง มีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

4.1 การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมบทเพลงประกอบละครที่ ประพันธ์โดยสุทธิพงษ์ วัฒนจัง โดยรวบรวมเพลงและเนื้อเพลงจากการค้นหาบนเว็บไซต์ <https://www.youtube.com> ซึ่งเผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2533 ถึง ปี พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นเพลงประกอบละครทั้งหมด จำนวน 48 บทเพลง

4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

4.2.1 ผู้วิจัยตรวจสอบความหมายของคำจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554

4.2.2 ผู้วิจัยรวบรวมเนื้อเพลงประกอบละครของสุทธิพงษ์ วัฒนจัง แล้ววิเคราะห์ถ้อยคำจากเนื้อเพลง ใช้เกณฑ์การคัดเลือกถ้อยคำ โดยพิจารณาจากเจตนาของผู้ส่งสาร ซึ่งถ้อยคำ อาจเป็นคำ ประโยคหรือวลี จากนั้นจึงจำแนกและศึกษาว่าเป็นวัจนกรรมประเภทใด โดยพิจารณาจากแนวคิดวัจนกรรมของ จอห์น อาร์ เซอร์ล (John R. Searl) ซึ่งอ้างถึงในหนังสือ วัจนปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น ของสุจริตลักษณ์ ตีพิมพ์ (2552: 89-90) ดังนี้

1) การกล่าวความจริง (assertives) คือ วัจนกรรมที่ผู้พูดต้องการบอกถึงความเป็นจริง เช่น การยืนยัน การบรรยายหรือการพรรณนา

2) การกล่าวชี้แนะ (directive) คือ วัจนกรรมที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังหรือผู้รับสารเกิดการกระทำบางสิ่งขึ้น เช่น การสั่ง การถาม

3) การกล่าวผูกพัน (commissive) คือ วัจนกรรมที่ผู้พูดกล่าวเพื่อผูกมัดให้ตนเองกระทำบางสิ่งในอนาคต เช่น การสัญญา การข่มขู่

4) การกล่าวแสดงออก (expressive) คือ วัจนกรรมที่ผู้พูดต้องการแสดงความรู้สึกหรือความคิดอย่างชัดเจน เช่น การขอบคุณ การแสดงความยินดี

5) การกล่าวประกาศ (declaration) คือ วัจนกรรมที่ผู้พูดต้องการแสดงเรื่องราวเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงบางสิ่ง เช่น การคัดค้าน การแต่งตั้ง

4.2.3 สรุปลักษณะร้อยละของวัจนกรรมแต่ละประเภทที่ปรากฏ โดยใช้สูตรการหาร้อยละ ดังนี้

$$\text{สูตรการหาค่าร้อยละ} = \frac{n \times 100}{N}$$

n หมายถึง จำนวนวัจนกรรมที่พบ

N หมายถึง จำนวนวัจนกรรมทั้งหมด

4.2.4 เรียบเรียง นำเสนอผลการศึกษา โดยแจกแจงประเภทวัจนกรรมแต่ละประเภทที่พบ อธิบายและแสดงผลวิเคราะห์ตัวอย่าง จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและสถิติร้อยละ

4.2.5 สรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

5. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่องวัจนกรรมที่ปรากฏในบทเพลงประกอบละครของสุทธิพงษ์ วัฒนจัง ผู้วิจัยสามารถจำแนกวัจนกรรมที่ปรากฏในบทเพลงประกอบละครที่ประพันธ์โดยสุทธิพงษ์ วัฒนจัง เป็น 4 ประเภท ได้แก่

5.1 **วัจนกรรมการกล่าวความจริง (assertive)** คือ วัจนกรรมที่ผู้ส่งสาร ทำให้ตนเองนั้นผูกมัดหรือบอกถึงความเป็นจริง (Searl, 1976) (อ้างถึงใน สุจริตลักษณ์ ตีผดุง, 2552 : 89) พบจำนวน 317 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 63.53 โดยสามารถแบ่งประเภทย่อยของวัจนกรรมกลุ่มการกล่าวความจริงได้ 3 ประเภท ดังนี้

5.1.1 **วัจนกรรมการแจ้งให้ทราบ** เป็นถ้อยคำที่ผู้ส่งสารต้องการแจ้งให้ผู้รับสารรับรู้ถึงความเป็นจริงที่ผู้ส่งสารพบเจอ โดยผู้รับสารอาจทราบอยู่แล้วหรือไม่ทราบก็ได้ พบจำนวน 278 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 87.70 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เหมือนจิตรกรรมที่ฟ้าไม่เจตนา วาดกนกมาเปรียบดอกโบตั๋น
งามสวยทั้งคู่แต่ไม่อยู่รวมกัน วาดเธอกับฉัน เป็อนบิต ผิดพลั้ง”

(เพลงกนกกลายโบตั๋น)

จากตัวอย่าง จัดให้เป็นวัจนกรรมการแจ้งให้ทราบ โดยปรากฏ 4 ถ้อยคำ ดังนี้

1) เหมือนจิตรกรรมที่ฟ้าไม่เจตนา วาดกนกมาเปรียบดอกโบตั๋น

จากถ้อยคำ เหมือนจิตรกรรมที่ฟ้าไม่เจตนา เป็นสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการแจ้งให้ผู้รับสารได้ทราบถึงความรักของผู้ส่งสารโดยเปรียบให้ความรักเป็นเสมือนงานจิตรกรรมวาดภาพ ในประโยคถัดมา วาดกนกมาเปรียบดอกโบตั๋น เป็นสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการแจ้งให้ผู้รับสารได้ทราบถึงงานจิตรกรรมที่เปรียบเป็นความรัก โดยในงานจิตรกรรมนี้มีภาพวาดของลายกนกที่เทียบข้างกันกับดอกโบตั๋น

2) งามสวยทั้งคู่แต่ไม่อยู่รวมกัน วาดเธอกับฉัน เป็อนบิต ผิดพลั้ง

จากถ้อยคำ งามสวยทั้งคู่แต่ไม่อยู่รวมกัน เป็นสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการแจ้งให้ผู้รับสารได้ทราบว่าภาพจิตรกรรมที่เปรียบเหมือนความรักของผู้ส่งสารนี้เป็นภาพที่สวยงาม แต่ไม่ได้เคียงคู่กัน ในประโยคถัดมา วาดเธอกับฉัน เป็อนบิต ผิดพลั้ง เป็นสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการแจ้งให้ผู้รับสารได้ทราบ โดยภาพจิตรกรรมทั้งหมดเปรียบเป็นผู้ส่งสารกับคนรัก ความรักไม่สมหวังเหมือนฟ้าไม่ตั้งใจสร้างมาให้คู่กันดังใจ

5.1.2 **วัจนกรรมการยืนยัน** เป็นถ้อยคำที่ผู้ส่งสารต้องการยืนยันในสิ่งที่บอกเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ หรือเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นมากขึ้น พบจำนวน 21 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 6.62 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

“ไม่ยินยอมให้ใครสิ่งใดมาขวาง ต่อให้มีกำแพงใดใด

ปราการมากันกลาง ก็ทำลายด้วยพลังแห่งรัก”

(เพลงด้วยแรงอธิษฐาน)

จากตัวอย่างปรากฏถ้อยคำ ไม่ยินยอมให้ใครสิ่งใดมาขวาง ต่อให้มีกำแพงใดใด ปรากฏร่ามก้นกลาง ก็ทลายด้วยพลังแห่งรัก โดยจัดให้อยู่ในกลุ่มวัจนกรรมการยืนยัน คือ จากถ้อยคำ ไม่ยินยอมให้ใครสิ่งใดมาขวาง ผู้ส่งสารต้องใช้ คำปฏิเสธว่า “ไม่” รวมกับคำว่า “ยินยอม” เพื่อเป็นการยืนยันและเน้นย้ำว่า ผู้ส่งสารนั้นจะไม่ยินยอมให้มีเหตุการณ์หรือ บุคคลใดก็ตามมาขวางทางความรักของผู้ส่งสาร โดยเปรียบเทียบว่าต่อให้มีปราการสูงมากก้นกลางระหว่างผู้ส่งสารและคนรัก ปราการนั้นก็พังทลายลงมาเพราะพลังแห่งความรักที่มีจนมากเกินไป

5.1.3 วัจนกรรมการคาดการณ์ เป็นถ้อยคำที่แสดงถึงสิ่งที่ผู้ส่งสาร คาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตล่วงหน้า โดยอาจจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็ได้ พบจำนวน 18 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 5.68 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

“สักวันถ้าฉันต้องจากเธอ จะเร็วจะเนิ่นนานเมื่อไร
บอกเธอให้รู้ว่าทั้งดวงใจ และความรักยังคงเคียงคู่กับเธอ”
(เพลงแค้ให้ฉันรักเธอ)

จากตัวอย่างปรากฏถ้อยคำ สักวันถ้าฉันต้องจากเธอ จะเร็วจะเนิ่นนานเมื่อไร โดยจัดให้อยู่ในกลุ่ม วัจนกรรมการคาดการณ์ คือ จากถ้อยคำ สักวันถ้าฉันต้องจากเธอ พิจารณาจากคำบ่งชี้ว่า “ถ้า” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายคำว่า “ถ้า” ไว้ว่า คำแสดงความคาดหมาย คาดคะเน เป็นคำแสดงเงื่อนไขที่ บ่งบอกถึงความคาดคะเน ซึ่งผู้ส่งสารต้องการคาดการณ์ว่า ในวันหนึ่งข้างหน้าถ้าหากตนต้องจากคนรักไป ไม่ว่าจะเวลาจะผ่านไป เนิ่นนานเท่าไรๆ ตนนั้นก็รักเพียงคนรักและมอบความรักให้อยู่เสมอ

5.2 วัจนกรรมการกล่าวแสดงออก (expressive) คือ วัจนกรรมที่พูดกล่าวแสดงความรู้สึกนึกคิด หรือทัศนคติ บางอย่าง (Searl, 1976) (อ้างถึงใน สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, 2552 : 90) พบจำนวน 88 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 17.63 โดยสามารถแบ่งประเภทย่อยของวัจนกรรมกลุ่มการกล่าวแสดงออกได้ 5 ประเภท ดังนี้

5.2.1 วัจนกรรมการแสดงความรัก เป็นถ้อยคำที่ผู้ส่งสารแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใย ความรู้สึกที่ดีต่อคน รัก พบจำนวน 41 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 46.59 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

“เธอทำให้ฉันเข้าใจ เธอทำให้ฉันรู้ว่า
ความรักที่แท้จริงมีความหมายมีค่ามากกว่าราคาสิ่งใดใด”
(เพลงรักเธอไม่มีพรมแดน)

จากตัวอย่างพบถ้อยคำ ความรักที่แท้จริงมีความหมายมีค่ามากกว่าราคาสิ่งใดใด โดยจัดให้เป็น วัจนกรรมการแสดงความรัก คือ จากถ้อยคำ ความรักที่แท้จริง มีความหมายมีค่า มากกว่าราคาสิ่งใดใด ผู้ส่งสารต้องการ แสดงออกถึงความรักว่า ความรักที่ได้รับจากคนรักนั้น เป็นสิ่งที่มีค่า และเปรียบให้ความรักเป็นสิ่งของที่มีราคาซึ่งความรักนี้ มีราคาแพงกว่าสิ่งอื่น

5.2.2 วัจนกรรมแสดงความเสียใจ คือถ้อยคำที่ผู้ส่งสารแสดงความรู้สึกเสียใจ ผิดหวัง พบจำนวน 27 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 30.69 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

“แต่ดูเหมือนไม่มีใครเข้าใจ สุขทางใจเขาแค่ให้หุบยิ้ม
อยู่อย่างไรตัวตน เป็นเหมือนคนถูกลืม เจ็บซ้ำเท่าไรต้องกลืนเก็บเอา”
(เพลงเสียงสะท้อน)

จากตัวอย่างพบถ้อยคำ อยู่อย่างไรตัวตน เป็นเหมือนคนถูกลืม เจ็บซ้ำเท่าไรต้องกลืนเก็บเอา โดยจัดให้เป็นวัจนกรรมการแสดงความเสียใจ คือ จากถ้อยคำ อยู่อย่างไรตัวตน เป็นเหมือนคนถูกลืม เจ็บซ้ำเท่าไรต้องกลืนเก็บเอา ผู้ส่งสารต้องการแสดงออกถึงความเสียใจว่า ผู้ส่งสารนั้นเป็นบุคคลที่ไร้ตัวตน ควรจะสำคัญแต่กลับไม่สำคัญ กลับถูกลืมตัวตน ซ้ำยังต้องเก็บความเจ็บเอาไว้ ไม่สามารถระบายออกมาให้ใครทราบ

5.2.3 วัจนกรรมการแสดงความรู้สึกสับสน เป็นถ้อยคำที่ผู้ส่งสารแสดงความรู้สึกสับสน หรือไม่เข้าใจ ในสิ่งที่กำลังสื่อสาร พบจำนวน 16 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 18.18 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

“เกิดมาฉันยังไม่เข้าใจ ได้ยินแต่ที่ใครเคยบอก
ว่าความรักนั้นมีทั้งลวงหลอก และมีทั้งจริงจากใจ”
(เพลงแค่ให้ฉันรักเธอ)

จากตัวอย่างพบถ้อยคำ เกิดมาฉันยังไม่เข้าใจ โดยจัดให้เป็นวัจนกรรมการแสดงความรู้สึกสับสน คือ จากถ้อยคำ เกิดมาฉันยังไม่เข้าใจ ผู้ส่งสารต้องการแสดงออกถึงความรู้สึกสับสนไม่เข้าใจว่า ตั้งแต่เกิดมาผู้ส่งสารยังไม่เข้าใจว่าความรักนั้น จะจริงหรือหลอก เพราะเคยได้ยินแต่ที่ใครคนอื่นบอกมา

5.2.4 วัจนกรรมแสดงความไม่พอใจ คือถ้อยคำที่ผู้ส่งสารแสดงความรู้สึกไม่พอใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้น พบจำนวน 2 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 2.27 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

“ความอาฆาตคิด “พิษพยาบาท” จากใจ น้ำตาลยังไหม้จนผม
อย่างเธอกับฉันที่ต้องทุกข์ทน ในความร้อนรนที่สะสม”
(เพลงพิษพยาบาท)

จากตัวอย่างพบถ้อยคำ ความอาฆาตคิด “พิษพยาบาท” จากใจ น้ำตาลยังไหม้จนผม โดยจัดให้เป็นวัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจ คือ จากถ้อยคำ ความอาฆาตคิด “พิษพยาบาท” จากใจ คำว่า “พยาบาท” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายคำว่า “พยาบาท” ไว้ว่า ผูกใจเจ็บและอยากแก้แค้น โดยผู้ส่งสารต้องการแสดงออกถึงความไม่พอใจว่า ความรู้สึกที่อาฆาต ต้องการจะล้างแค้นจากใจ จากการกระทำของพ่อแม่ที่ส่งต่อความแค้นมาสู่รุ่นลูก จึงเปรียบเทียบว่า น้ำตาลที่หวานหอมเมื่อเจอความอาฆาตที่ร้อนแรงดังไฟ ยังไหม้จนเปลี่ยนเป็นรสนม

5.2.5 วัจนกรรมแสดงการขอโทษ คือถ้อยคำที่ผู้ส่งสารแสดงความรู้สึกผิด กล่าวการขอโทษ พบจำนวน 2 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 2.27 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

“แล้วในที่สุดจบลงด้วยความรัก เรื่องอะไรที่ร้ายก็ผ่านไป
ขอภัยด้วยที่ทำที่ผิดไว้ ไม่เป็นไรยังงี้ก็รักเธอ
(เพลงกว่าจะรักกัน)

จากตัวอย่างพบถ้อยคำ ขอภัยด้วยที่ทำที่ผิดไว้ ไม่เป็นไรยังงี้ก็รักเธอ โดยจัดให้เป็นวัจนกรรมการแสดงการขอโทษ คือ จากถ้อยคำ ขอภัยด้วยที่ทำที่ผิดไว้ พิจารณาจากคำบ่งชี้ คำว่า “ขอภัย” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้ความหมายคำว่า “ขอภัย” ไว้ว่า ขอโทษยกเว้นโทษ, ขออย่าได้ถือโทษ โดยผู้ส่งสารต้องการแสดงการขอโทษว่า หากผู้ส่งสารนั้นเคยได้กระทำการสิ่งใดที่ผิดพลั้งต่อคนรัก จะขอโทษเพราะความรู้สึกผิด แต่ถึงอย่างไรก็ตามผู้ส่งสารยังคงรักคนรักเสมอ

5.3 วัจนกรรมการกล่าวชี้แนะ (directive) คือ วัจนกรรมที่ผู้ส่งสาร กล่าวออกมาทำให้ผู้รับสารกระทำการบางสิ่งขึ้น (Searl, 1976) (อ้างอิงใน สุจริตลักษณ์ ตีพิมพ์, 2552 : 89) พบจำนวน 72 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 14.43 โดยสามารถแบ่งประเภทย่อยของวัจนกรรมกลุ่มการกล่าวชี้แนะได้ 3 ประเภท ดังนี้

5.3.1 วัจนกรรมการถาม เป็นถ้อยคำที่ผู้ส่งสาร ต้องการกระจ่างในสิ่งที่ยากทราบหรือตั้งประเด็น โดยต้องการคำตอบหรือไม่ต้องการคำตอบก็ได้ พบจำนวน 41 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 56.94 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

“หรือพรหมลิขิต บรรจงขีดเส้นสาย เขียนลายมือเล่น เป็นเรื่องราวให้ฉัน
ใกล้ชิด ใกล้เธอ มีหัวใจเกี่ยวพัน จับมาคู่กัน คล้องจองลงตัว”
(เพลงกนกกลายโบทัน)

จากตัวอย่างพบถ้อยคำ หรือพรหมลิขิต บรรจงขีดเส้นสาย โดยจัดให้เป็นวัจนกรรมการถาม คือ จากถ้อยคำ หรือพรหมลิขิต บรรจงขีดเส้นสาย พิจารณาจากคำบ่งชี้ว่า “หรือ” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้ความหมายคำว่า “หรือ” ไว้ว่า เป็นคำประกอบกับประโยคคำถาม ซึ่งเป็นคำบ่งบอกถึงการถาม โดยผู้ส่งสารต้องการตั้งคำถามแต่ไม่ได้ต้องการคำตอบว่า ผู้ส่งสารต้องการถามกับพรหมลิขิตว่า ตั้งใจขีดเขียนเรื่องราวความรักของผู้ส่งสารและคนรักให้เป็นเช่นนี้หรือไม่

5.3.2 วัจนกรรมการขอร้อง เป็นถ้อยคำที่ผู้ส่งสาร ต้องการความช่วยเหลือ โดยร้องขอ อ้อนวอนซึ่งอาจได้รับการช่วยเหลือหรือไม่ก็ได้ พบจำนวน 30 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 41.67 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

“สายเกินสุดแก้หากดวงตาสวรรค์มี ชาติหน้าช่วยชี้หนทางสุขสันต์”
(เพลงดวงตาสวรรค์)

จากตัวอย่างพบถ้อยคำ ชาติหน้าช่วยชี้หนทางสุขสันต์ โดยจัดให้เป็นวัจนกรรมการขอร้อง คือ จากถ้อยคำ ชาติหน้าช่วยชี้หนทางสุขสันต์ พิจารณาจากคำบ่งชี้ว่า “ช่วย” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้ความหมายคำว่า “ช่วย” ไว้ว่า คำจุน, สงเคราะห์ และพิจารณาจากคำบ่งชี้ว่า “ชี้” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554

ให้ความหมายคำว่า “ชี้” ไว้ว่า แนะนำ, บอกให้ ซึ่งผู้ส่งสารต้องการแสดงเจตนาการขอร้องว่า ถ้าหากสวรรค์มองเห็นชีวิตของผู้ส่งสารได้จริง ในชาติหน้าขอร้องให้ช่วยบอกแนวทางให้ชีวิตมีแต่ความสุข

5.3.3 วจนกรรมการสั่ง เป็นถ้อยคำที่ผู้ส่งสารสั่งเพื่อให้ผู้รับสารปฏิบัติหรือกระทำตาม พบจำนวน 1 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 1.39 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

“เธอจงเชื่อใจว่าฉันรักเธอและฉันมีเพียงเธอเท่านั้น
ทุกห้องหัวใจ ทุกอันดับแห่งความรักจากฉัน มีคนเดียวเท่านั้นที่ครอบครอง คนนั้นคือเธอ”
(เพลงรักไร้อันดับ)

จากตัวอย่างปรากฏถ้อยคำ เธอจงเชื่อใจว่าฉันรักเธอและฉันมีเพียงเธอเท่านั้น จัดให้เป็นวจนกรรมการสั่ง คือ จากถ้อยคำ เธอจงเชื่อใจว่าฉันรักเธอและฉันมีเพียงเธอเท่านั้น พิจารณาจากคำบ่งชี้ว่า “จง” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้ความหมายคำว่า “จง” ไว้ว่า เป็นคำช่วยกริยาบอกความบังคับ ซึ่งผู้ส่งสารต้องการสั่งว่า ให้คนรักนั้นจงเชื่อใจและมั่นใจในความรักของผู้ส่งสาร ว่าความรักนี้จะมั่นคงและมอบให้เพียงแก่คนรักผู้เดียวเท่านั้น

5.4 วจนกรรมการกล่าวผูกพัน (commissive) คือ วจนกรรมที่ผู้ส่งสารพูดขึ้นเพื่อผูกมัดให้ตนเองกระทำบางสิ่งบางอย่างขึ้นในอนาคต (Searl, 1976) (อ้างอิงใน สุจริตลักษณ์ ตีพิมพ์, 2552 : 89) พบจำนวน 22 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 4.41 โดยสามารถแบ่งประเภทย่อยของวจนกรรมกลุ่มการกล่าวผูกพันได้ 3 ประเภท ดังนี้

5.4.1 วจนกรรมการสัญญา เป็นถ้อยคำที่ผู้ส่งสารให้คำมั่นสัญญา หรือสร้างข้อตกลงร่วมกัน พบจำนวน 18 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 81.82 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

“อยากให้เธอสัญญา นี่คือคำสาบาน ด้วยความรักและความซื่อตรง
แม้คืนวันเวียนไป ผูกใจไว้มั่นคง เก็บความรักเราอยู่ตรงบาดาล”
(เพลงบาดาลใจ)

จากตัวอย่างพบถ้อยคำ อยากให้เธอสัญญา นี่คือคำสาบาน ด้วยความรักและความซื่อตรง โดยจัดให้เป็นวจนกรรมการสัญญา คือ จากถ้อยคำ นี่คือคำสาบาน พิจารณาจากคำบ่งชี้ว่า “สาบาน” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายคำว่า “สาบาน” ไว้ว่า เป็นกล่าวคำปฏิญาณโดยอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นพยาน ผู้ส่งสารต้องการแสดงเจตนาการสัญญาว่า จากบริบท ผู้ส่งสารสาบานด้วยความรักที่ซื่อตรง ว่าถึงแม้วันเวลาจะผ่านไปความรักของทั้งสองจะถูกเก็บไว้ให้ลึกที่สุดเปรียบเหมือนใต้บาดาล

5.4.2 วจนกรรมการข่มขู่ เป็นถ้อยคำที่ผู้ส่งสารข่มขู่ หรือเตือนเพื่อให้อีกฝ่ายระวังตัว พบจำนวน 3 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 13.64 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

“ข้าคือชายชาญ ชาติทหาร วิญญาณ แห่งนกรบไทย ศึกนี้หรือศึกไหน หัวใจไม่เคยหวั่นเกรง
และความรักข้า ก็คือ ดวงใจเจ้าดวงนี้เอง ใครหาญมาข่มเหง ข้าเองจะหยุดมัน”
(เพลงสายโลหิต)

จากตัวอย่างปรากฏถ้อยคำ ใครหาญมาข่มเหง ข้าเองจะหยุดมัน จัดให้เป็นวัจนกรรมการข่มขู่ คือ จากถ้อยคำ ใครหาญมาข่มเหง ข้าเองจะหยุดมัน ซึ่งผู้ส่งสารต้องการแสดงเจตนาข่มขู่ คือ ผู้ส่งสารเป็นทหารที่ข่มขู่กับศัตรูว่า ใครที่กล้าเข้ามาข่มเหงบ้านเมือง ผู้ส่งสารเองที่จะสู้รบเพื่อหยุดมัน

5.4.3 วัจนกรรมการยื่นข้อเสนอหรือเสนอตัว เป็นถ้อยคำที่ผู้ส่งสารบอกเพื่ออาสาเสนอตัวกระทำบางสิ่ง บางอย่างให้ พบจำนวน 1 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 4.54 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

“ความรักไม่มีค่าว่าห่างเหิน ทั้งที่เราต่างกันห่างกันเหลือเกิน
ความรักเธอยังข้ามแดนมาถึง อยากจะตอบแทนให้เธอ ฉันอาจจะทำได้เพียงครึ่ง
แต่ฉันขอสัญญา ว่าในสักวันหนึ่ง จะรักเธอให้ถึง ที่เธอให้มา”
(เพลงรักเธอไม่มีพรมแดน)

จากตัวอย่างปรากฏถ้อยคำ อยากจะตอบแทนให้เธอ ฉันอาจจะทำได้เพียงครึ่ง จัดให้เป็นวัจนกรรมการยื่นข้อเสนอหรือเสนอตัว คือ จากถ้อยคำ อยากจะตอบแทนให้เธอ พิจารณาจากคำบ่งชี้ว่า “อยาก” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้ความหมายคำว่า “อยาก” ไว้ว่า ปรารถนา, ประสงค์, ต้องการ, โคร้ และพิจารณาจากคำบ่งชี้ว่า “ตอบแทน” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้ความหมายคำว่า “ตอบแทน” ไว้ว่า ทำทดแทนแก่ผู้ทำก่อน, ให้ทดแทนแก่ผู้ให้ก่อน ซึ่งผู้ส่งสารต้องการเสนอตัวว่า ความรักของคนรักนั้นแสนยิ่งใหญ่ ผู้ส่งสารจึงมีความประสงค์ที่จะเสนอตัวเพื่อตอบแทนความรักที่ได้รับมา โดยจะรักให้เท่ากับที่ได้รับจากคนรัก

ตารางที่ 1 ตารางแสดงประเภทและจำนวนถ้อยคำทั้งหมดของกลุ่มวัจนกรรม

กลุ่มวัจนกรรมทั้งหมดที่พบ	ถ้อยคำที่พบ	ค่าเฉลี่ย
4.1 กลุ่มกล่าวความจริง (assertive)	317	63.53
4.2 กลุ่มกล่าวแสดงออก (expressive)	88	17.63
4.3 กลุ่มกล่าวชี้แนะ (directive)	72	14.43
4.4 กลุ่มกล่าวผูกพัน (commissive)	22	4.41
รวม	499	100

จากการศึกษาวัจนกรรมที่ปรากฏ พบวัจนกรรม 4 ประเภท ได้แก่ การกล่าวความจริง (assertive) จำนวน 317 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 63.53 การกล่าวแสดงออก (expressive) จำนวน 88 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 17.63 การกล่าวชี้แนะ (directive) จำนวน 72 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 14.43 และการกล่าวผูกพัน (commissive) จำนวน 22 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 4.41 โดยแต่ละประเภทสามารถจำแนกวัจนกรรมย่อยได้ ดังนี้

- 1) การกล่าวความจริง (assertive) ได้แก่ วัจนกรรมการแจ้งให้ทราบ จำนวน 278 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 87.70 วัจนกรรมการยืนยัน จำนวน 21 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 6.62 และวัจนกรรมการคาดการณ์ จำนวน 18 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 5.68
- 2) การกล่าวแสดงออก (expressive) ได้แก่ วัจนกรรมการแสดงความรัก จำนวน 41 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 46.59 วัจนกรรมการแสดงความเสียใจ จำนวน 27 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 30.69 วัจนกรรมการแสดงความรู้สึกสับสน

จำนวน 16 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 18.18 วิจารณ์กรรมการแสดงความไม่พอใจ จำนวน 2 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 2.27 และ วิจารณ์กรรมการขอโทษ จำนวน 2 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 2.27

3) การกล่าวชี้แนะ (directive) ได้แก่ วิจารณ์กรรมการถาม จำนวน 41 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 56.94 วิจารณ์กรรมการขอร้อง จำนวน 30 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 41.67 และวิจารณ์กรรมการสั่ง จำนวน 1 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 1.39

4) การกล่าวผูกพัน (commissive) ได้แก่ วิจารณ์กรรมการสัญญา จำนวน 18 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 81.82 วิจารณ์กรรมการข่มขู่ จำนวน 3 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 13.64 และวิจารณ์กรรมการยื่นข้อเสนอหรือเสนอตัว จำนวน 1 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 4.54

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยนี้ผู้วิจัยพบว่า ผู้ส่งสารใช้วิจารณ์กรรมการกล่าวความจริงมากที่สุด มีวิจารณ์กรมย่อย 3 ประเภท ได้แก่ วิจารณ์กรรมการแจ้งให้ทราบ วิจารณ์กรรมการยืนยัน และวิจารณ์กรรมการคาดการณ์ โดยพบวิจารณ์กรมแจ้งให้ทราบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 87.70 จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 499 ถ้อยคำ เนื่องจากบทเพลงประกอบละครเป็นการเล่าเรื่องเพื่อแจ้งให้ผู้รับสารทราบเนื้อเรื่องบางส่วนหรือทั้งหมดจากบทละครในแต่ละเรื่อง

วิจารณ์กรมที่พบเป็นอันดับสอง คือ วิจารณ์กรรมการกล่าวแสดงออก ซึ่งมีวิจารณ์กรมย่อย 5 ประเภท ได้แก่ วิจารณ์กรมการแสดงความรัก วิจารณ์กรมการแสดงความเสียใจ วิจารณ์กรมแสดงความรู้สึกสับสน วิจารณ์กรมแสดงความไม่พอใจ และ วิจารณ์กรมการขอโทษ ซึ่งวิจารณ์กรมการแสดงความรักเป็นวิจารณ์กรมย่อยที่พบมากที่สุดในประเภทวิจารณ์กรมการกล่าวแสดงออก คิดเป็นร้อยละ 46.59 จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 499 ถ้อยคำ เนื่องจากผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารได้ทราบถึงความรู้สึกนึกคิด หรือทัศนคติของตัวละครภายในเรื่อง เพราะการแสดงออกถึงความรักระหว่างตัวละครจะทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกคล้อยตาม และสามารถสัมผัสได้ถึงความรู้สึกรักของตัวละคร

วิจารณ์กรมที่พบเป็นอันดับสาม คือ วิจารณ์กรมการกล่าวชี้แนะ ซึ่งมีวิจารณ์กรมย่อย 3 ประเภท ได้แก่ วิจารณ์กรมการถาม วิจารณ์กรมการขอร้อง และวิจารณ์กรมการสั่ง โดยวิจารณ์กรมการถามสามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะคือ การถามโดยต้องการคำตอบ และการถามโดยไม่ต้องคำตอบ ซึ่งวิจารณ์กรมการถามเป็นวิจารณ์กรมย่อยที่พบในประเภทวิจารณ์กรมการกล่าวชี้แนะมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.94 จากจำนวนถ้อยคำทั้งหมด 499 ถ้อยคำ เนื่องจากผู้ส่งสารต้องการตั้งคำถามกับสิ่งที่ไม่สามารถให้คำตอบได้ เช่น สวรรค์ นรก กฎแห่งกรรม เพื่อเป็นการเล่าให้ผู้รับสารได้ทราบถึงชีวิตของตัวละคร ที่ไม่พบความสุข มีแต่ความทุกข์ทรมานจากเรื่องราวต่าง ๆ ผู้ส่งสารจึงตั้งคำถามกับโชคชะตาว่าเหตุใดชีวิตของตัวละครจึงเป็นเช่นนี้

วิจารณ์กรมที่พบเป็นอันดับ 4 คือ วิจารณ์กรมการกล่าวผูกพัน ซึ่งมีวิจารณ์กรมย่อย 3 ประเภท ได้แก่ วิจารณ์กรมการสัญญา วิจารณ์กรมการข่มขู่ และวิจารณ์กรมการยื่นข้อเสนอหรือเสนอตัว โดยวิจารณ์กรมการสัญญาเป็นวิจารณ์กรมย่อยที่พบมากที่สุดในประเภทวิจารณ์กรมการกล่าวผูกพัน คิดเป็นร้อยละ 81.82 จากถ้อยคำทั้งหมด 499 ถ้อยคำ โดยผู้ส่งสารต้องการแสดงเจตนาการให้คำมั่นสัญญาของตัวละคร เพื่อให้ผู้รับสารทราบว่า หลายการกระทำของตัวละครนั้นล้วนมาจากการให้คำมั่นสัญญากับคนรัก เช่น การให้คำมั่นสัญญาว่าจะรักเพียงคนรักผู้เดียวตลอดไป หรือการให้คำมั่นสัญญาว่าจะรอคอยคนรักจนชีพวาย

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานของนัฐภรณ์ ผลพฤษยา (2562) ซึ่งได้เสนองานวิจัยเรื่อง วิจารณ์กรมในบทเพลง จากเหตุการณ์ผู้ประสพภัยและกัญญาถ้ำหลวง คือ ปราบกวีวิจารณ์กรมการกล่าวความจริงมากที่สุด เนื่องจากเหตุการณ์ผู้ประสพภัยติดถ้ำหลวง เป็นสถานการณ์ที่ผู้รับสารต้องการทราบเหตุการณ์ที่เป็นข้อเท็จจริงจากการรายงานสถานการณ์ข่าวของเหตุการณ์ผู้ประสพภัยติดถ้ำหลวง เช่นเดียวกันกับบทเพลงประกอบละคร ซึ่งต้องการนำเสนอเรื่องราวจากบทละครผ่านบทเพลง

เพื่อแจ้งให้ผู้รับสารได้ทราบถึงเรื่องราวและเหตุการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นในบทละคร นอกจากนี้วีจันกรรมการแจ้งให้ทราบของบทเพลงประกอบละครแตกต่างกับวีจันกรรมการแจ้งให้ทราบของบทเพลงจากเหตุการณ์ผู้ประสพภัยและภัยภัยถ้าหลวง คือ การแจ้งให้ทราบของผู้ส่งสารนั้นมุ่งเน้นนำเสนอข้อเท็จจริงจากเหตุการณ์อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจริง แต่ในบทเพลงประกอบละครผู้ส่งสารต้องการแจ้งให้ทราบจากเนื้อเรื่องของบทละครที่มีการประพันธ์ขึ้น ผู้ส่งสารจึงมักใช้การแจ้งให้ทราบโดยการเปรียบเทียบขณะเล่าเรื่องราว เพื่อให้ผู้รับสารได้ทราบเรื่องราวและสามารถเข้าใจได้โดยง่าย

นอกจากนี้ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับงานของ ณีภูษัฏวัญย์ โขยวันเซ่ง บุษยมาศ นนทพันธ์ และอรอนงค์ จุสวัสดี (2562) ซึ่งเสนองานวิจัยเรื่อง วีจันกรรมที่ปรากฏในบทละครโทรทัศน์เรื่องบุพเพสันนิวาส ของศัลยา สุขะนิวัตต์ ซึ่งเป็น การวิเคราะห์วีจันกรรมจากละครเช่นเดียวกัน แต่แตกต่างกันด้วยรูปแบบของผลงาน คือ วีจันกรรมที่ปรากฏในบทละครโทรทัศน์เรื่องบุพเพสันนิวาส วิเคราะห์วีจันกรรมจากบทละคร แต่วีจันกรรมที่ปรากฏในบทเพลงประกอบละครนั้น เป็นการวิเคราะห์วีจันกรรมจากบทเพลงที่ใช้ประกอบละคร โดยงานวิจัยเรื่องวีจันกรรมที่ปรากฏในบทละครโทรทัศน์เรื่องบุพเพสันนิวาส พบวีจันกรรมการขึ้นามากที่สุด เพราะจากบริบทของละครบุพเพสันนิวาส อยู่ในช่วงยุคสมัยอยุธยา ซึ่งในยุคนั้น มีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หรือการปกครองในรูปแบบพ่อปกครองลูก จึงยังมีระบบเจ้านายและทาสอยู่ ทำให้บริบทส่วนมากเป็นการสั่งผู้ที่มีฐานันดรศักดิ์ต่ำกว่าตนเองให้ปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมาย และไม่สามารถฝืน คำบัญชาจากผู้ที่มีอำนาจมากกว่าได้ แตกต่างจากวีจันกรรมในบทเพลงประกอบละคร ที่ปรากฏวีจันกรรมการกล่าวความจริงมากที่สุด เพราะเป็นการเล่าเรื่องราวจากบทละครที่หลากหลาย ทำให้ผู้ส่งสารมุ่งเน้นไปที่การอธิบายเรื่องราวและชีวิตของ ตัวละครให้ผู้รับสารได้ทราบมากกว่าเจาะจงเนื้อเรื่องบทละครเพียงประเภทเดียว

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ควรศึกษาวีจันกรรมตรงและวีจันกรรมอ้อมในบทเพลงประกอบละครอื่น ๆ

7.2 ควรศึกษาวาทกรรมในบทเพลงประกอบละครอิงประวัติศาสตร์ เพื่อศึกษาอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในบทเพลงประกอบ ละคร

8. เอกสารอ้างอิง

กรัณธรัตน์ หัสจำนงค์ และสุวิวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. (2562). การใช้วีจันกรรมในเพลงประจำสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. (86-99).

มหาวิทยาลัยศิลปากร. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2565, จาก <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/157158/149010>

จันทรรัตน์ เรื่องคณะ และเสาวลักษณ์ แซ่ลี. (2563). การเชื่อมโยงความในเพลงประกอบละครโทรทัศน์ของ ฌรงวิทย์ เตชะธนะวัฒน์. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมทางวิชาการระดับปริญญาตรี ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ 5, (หน้า 211-214). วันที่ 13 พฤศจิกายน 2563. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2565, จาก http://www.iw2.libarts.psu.ac.th/la_ncon/PDF/Proceeding_5.pdf

ณีภูษัฏวัญย์ โขยวันเซ่ง, บุษยมาศ นนทพันธ์ และอรอนงค์ จุสวัสดี. (2562). วีจันกรรมที่ปรากฏในบทละครโทรทัศน์เรื่องบุพเพสันนิวาส ของศัลยา สุขะนิวัตต์. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมทางวิชาการระดับปริญญาตรี ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 3. (436-450). วันที่ 19 เมษายน 2562. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2565 จาก http://www.iw2.libarts.psu.ac.th/la_ncon/PDF/Processding_3.pdf

- นัฐภรณ์ ผลพฤษา. (2562). “วาทกรรมในบทเพลงจากเหตุการณ์ผู้ประสบภัยและก๊วยถำหลวง”. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมทางวิชาการระดับปริญญาตรี ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ 3. (452-465). วันที่ 19 เมษายน 2562. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2565, จาก http://www.iw2.libarts.psu.ac.th/la_ncon/PDF/Processding_3.pdf
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- สุจิตต์ลักษณ์ ดีผดุง. (2552). *วาทปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สามลดา.
- อัจฉราพร ไครบุตร และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2559). *วาทกรรมในบทเพลงปลุกใจให้รักชาติ ระหว่าง พ.ศ. 2510-2550*. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม. 6 (1) : 93-106.
- อุษา แซ่จิว. (2560). *กลวิธีการเล่าเรื่องของบทเพลงประกอบละครในโทรทัศน์ไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มกราคม 2565, จาก <http://gscm.nida.ac.th/uploads/files/1598931348.pdf>
- Searle, Jhon R. (1969). *Speech Acts: An Essays in the Philosophy of language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle, Jhon R. (1976). *The clarification of illocutionary acts*. *Language in Society* 5: 1-24.

กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในรายการจีบหนูหน่อย STRATEGIES CREATING HUMOUR IN JEEB NU NOI

จิตาภา มหาแก้ว^{1*} และกฤติกา ผลเกิด²

Jidapa Mahakaew^{1*} and Krittika Phonkoet²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสร้างอารมณ์ขันในรายการจีบหนูหน่อย ที่เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2564 จำนวน 50 ตอน โดยใช้ทฤษฎีการสร้างอารมณ์ขันของเอลเมอร์ เอ็ม บลิสเตน (Elmer M. Blistein) ในการวิเคราะห์

ผลการศึกษา พบว่า มีกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน 3 กลุ่ม โดยกลุ่มที่พบมากที่สุดคือ กลุ่มที่เกี่ยวกับการผ่อนคลายจากความตึงเครียดและการหลุดพ้นจากความไม่กล้าแสดงออก จำนวน 94 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 70.68 ปรากฏกลวิธีย่อย 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการกล่าวเรื่องเพศ จำนวน 80 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 85.11 กลวิธีการกล่าวเรื่องเกินจริง จำนวน 14 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 14.89 รองลงมาคือกลุ่มที่เกี่ยวกับความไปด้วยกันไม่ได้ ความคับข้องใจจากความผิดหวังในสิ่งที่คาดหวัง และการเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ที่ไปด้วยกันไม่ได้ จำนวน 25 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 18.80 ปรากฏกลวิธีย่อย 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการสร้างความเข้าใจผิด จำนวน 15 ครั้ง คิดเป็น ร้อยละ 60 กลวิธีการพลิกความคาดหมาย จำนวน 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 40 และกลุ่มที่พบน้อยที่สุดคือ กลุ่มที่เกี่ยวกับความเหนือกว่าและการทำให้ต่ำต้อยลง จำนวน 14 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.53 การวิจัยนี้แสดงให้เห็นกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในเรื่องเพศด้วยการใช้ถ้อยคำที่โจ่งแจ้ง และสะท้อนสภาพสังคมที่ยอมรับการใช้ถ้อยคำเพื่อสื่ออารมณ์ขันในเรื่องเพศมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : กลวิธีการใช้ภาษา, อารมณ์ขัน, รายการจีบหนูหน่อย

Abstract

This research article aims to study the strategies for creating humor in Jeeb Nu Noi published on Youtube Channel in 2021, 50 chapters were analyzed by Elmer M. Blistein's humor theory.

The results of the study revealed that there were 3 groups of humor tactics, with the most common being The group involved in relaxation from tension and release from assertiveness 94 times, representing 70.68%. Two sub-strategies appeared: 80 times, or 85.11 percent, the sex tactics were exaggerated 14 times, representing 14.89%, followed by the group related to incompatibility. frustration from disappointment in what was expected and linking between incompatible events of 25 times, accounting for 18.80%. There were 2 sub-strategies, i.e. misunderstanding tactic 15 times or 60 percent; anticipation tactic 10 times thought. was 40 percent and the least common group was The group involved in superiority and subjugation

¹ นักศึกษา สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

* Corresponding author, E-mail: s62123401001@ssru.ac.th

14 times, 10.53 percent. The research showed a strategy for sexual humor with explicit wording, and reflecting a society that is more accepting of the use of words to convey humor about sex.

Keywords : language strategies, humor, Jeeb Nu Noi

1. บทนำ

อารมณ์ขันอยู่คู่กับสังคมไทยมานาน และช่วยให้คนในสังคมผ่อนคลายความตึงเครียดที่เกิดจากการต้องเผชิญปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต การเงิน การงาน ดังปรากฏรายการบันเทิงที่มุ่งเน้นความสนุกสนานเป็นสำคัญ เช่น ละครตลก ภาพยนตร์ตลก รายการตลก แม้ไม่ใช่รายการที่เน้นความบันเทิงโดยตรง ผู้ดำเนินรายการก็อาจสอดแทรกอารมณ์ขัน เพื่อสร้างสีสันหรือบรรยากาศในรายการ ดังเช่น ปวริศ มินา (2561 : 2300-2313) ได้ศึกษาทฤษฎีการสร้างสรรคความตลกในรายการโทรทัศน์ไทย พบว่า มีการสร้างความตลกในรายการที่อิงจากความจริงประเภทข่าวอยู่ด้วย สื่อที่ให้ความบันเทิงเหล่านี้จึงได้รับความนิยม และมีการพัฒนาไปสู่สื่อที่หลากหลายยิ่งขึ้น ผู้สนใจจึงสามารถเลือกเสพสื่อบันเทิง เพื่อความผ่อนคลายในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญความตึงเครียดทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์

การรับชมสื่อผ่านช่องทางออนไลน์ หรือสตรีมมิ่งเป็นที่นิยมอย่างมากในปัจจุบัน เช่น แอปพลิเคชัน Netflix, Viu, Disney plus Hotstar, Joox โดยเฉพาะ YouTube เนื่องจากเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก มีสื่อมากมายหลายประเภทให้เลือก รับชม มีทั้งเพลง ภาพยนตร์ ละคร และอีกมากมาย สามารถเลือกรับชมได้ทุกที่ทุกเวลา นอกจากนี้ยังสามารถดาวน์โหลดเก็บไว้ดู หรือกลับมาดูย้อนหลังได้บ่อยครั้งตามต้องการ

รายการจีบหนูหน่อย เป็นรายการทางออนไลน์ประเภททอล์กโชว์ โดยจะเชิญแขกรับเชิญที่มีสถานะโสด ทุกเพศ ทุกวัยและทุกอาชีพมาร่วมรายการ เผยแพร่ทาง YouTube ช่องโคตรคู่ล ทุกวันพฤหัสบดี เวลา 17.00 น. เริ่มเผยแพร่ครั้งแรกเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 มีผู้ดำเนินรายการ 2 คนคือ คุณปราโมทย์ ปาทาน (ไอ้ต) และนิภาภรณ์ ฐิติธนการ (ชานี) ทั้งสองคนเป็นเพื่อนสนิทที่เป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นคู่หูที่เมื่ออยู่ด้วยกันจะมีแต่ความสนุกสนาน สามารถสร้างเสียงหัวเราะให้คนรอบข้างได้ตลอดเวลา และด้วยความเข้ากันได้ดีของพิธีกรทั้งสองคน ทำให้ในเกิดความเป็นกันเองกับแขกรับเชิญ และทีมงาน ทำให้รายการได้รับความนิยมและเป็นกระแสในเรื่องความบันเทิงสนุกสนาน รายการมียอดผู้รับชมในแต่ละคลิปส่วนมากจะไม่ต่ำกว่าล้านครั้ง บางคลิปยอดผู้รับชมมากถึงหกล้านครั้ง นอกจากนี้ “รายการจีบหนูหน่อย” ยังได้รับรางวัลชนะเลิศในการจัดรางวัล Thailand Zocial Awards 2021 ครั้งที่ 9 ในกลุ่มรางวัล Best Entertainment Performance on Social Media สาขา Online Program (สาขารายการออนไลน์)

ผู้วิจัยพบว่ามีผู้ศึกษาอารมณ์ขันในสื่อต่าง ๆ ทั้งรายการโทรทัศน์ และงานเขียน เช่น ฐานิตย์ เอี่ยมอุตมะ (2551) ศึกษาทฤษฎีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในละครสั้นรายการวไรต์เกมโชว์ “ชิงร้อยชิงล้าน”, ชลดา พรหมชาติ และถิรพันธ์ อนุวัชศิริวงศ์ (2554 : 86-101) ศึกษาการสร้างอารมณ์ขันในละครชุดทางโทรทัศน์แนวระทึกขวัญเชิงสืบสวน เรื่อง ซูเปอร์เนเซอร์ล, สุทธภา อินทรศิลป์ (2564) ศึกษาทฤษฎีการสร้างอารมณ์ขันในงานเขียนของ ปินดา โพสยะ นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า รายการที่เผยแพร่ทาง YouTube ก็ปรากฏอารมณ์ขันสอดแทรกไว้ ดังเช่น รายการจีบหนูหน่อย มีการสร้างอารมณ์ขัน โดยการพูดคุยระหว่างผู้ดำเนินรายการ แขกรับเชิญ และทีมงาน ดังตัวอย่าง

ทีมงาน : ทำอะไรบ้างกับหน้า

อิล ฮง มิน : ออร์แกนิกครั้บออร์แกนิก

ชานี : ธรรมชาติ

อิล ฮง มิน : ทั้งหมดเป็นธรรมชาติ

โอ้ต : อันนี้ออร์แกนิก อันนั้นอะ พลาสติก (ซีไปทางซานิ)

(จีบหนูหน่อย EP.123 | อิล ฮง มิน : 25 พฤศจิกายน 2564)

จากข้อมูล แสดงกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันด้วยการยั่วล้อรูปร่างลักษณะหน้าตา เปรียบเทียบคำว่า ออแกนิก ซึ่งหมายถึง ความงามตามธรรมชาติที่ไม่ได้ทำศัลยกรรมใบหน้า กับผู้ที่ทำศัลยกรรมใบหน้า โดยใช้คำว่า พลาสติก และแสดงพฤติกรรมด้วยการซีไปทางคุณซานิ เพื่อสร้างอารมณ์ขัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในรายการจีบหนูหน่อย โดยใช้ทฤษฎีอารมณ์ขันของเอลเมอร์ เอ็ม บลิสเตน (Elmer M. Blistein, 1978 อ้างถึงใน วรพร อินทเชื้อ, 2526 : 49-52) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการสร้างอารมณ์ขันในรายการจีบหนูหน่อย

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยนำทฤษฎีของเอลเมอร์ เอ็ม บลิสเตน (Elmer M. Blistein, 1978 อ้างถึงใน วรพร อินทเชื้อ, 2526: 49-52) มาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งกล่าวว่าทฤษฎีอารมณ์ขันแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะดังนี้

3.1 ทฤษฎีในกลุ่มที่เกี่ยวกับความเหนือกว่าและการทำให้ต่ำต้อยลง (Superiority และ Degradation) เชื่อว่าคนเราจะหัวเราะผู้ที่ตำแหน่งต่ำกว่าตน โดยกลุ่มนี้มีนักทฤษฎีหลายคนเริ่มตั้งแต่ พลาโต (Plato) เชื่อว่าคนจะหัวเราะสิ่งที่เหลวไหล เรื่องไม่เป็นเรื่อง เช่นเดียวกับ อริสโตเติล (Aristotle) และซีเซโร (Cicero) พวกเขาเชื่อว่าความขบขันมาจากความเหลวไหล ขำเรื่องที่เป็นความผิดพลาดหรือความผิดปกติของรูปลักษณะ ควินทิลเลียน (Quintilian) มีความเห็นว่า การหัวเราะนั้น เหมือนกับการเยาะเย้ยอย่างถูกเหยียดหยาม

ฮอบบ์ (Hobbes) ยืนยันความเชื่อว่าความสนุกสนานเป็นสาเหตุให้เกิดการหัวเราะ และความสนุกต้องมาจากความเหนือกว่าผู้อื่นด้วย ยิ่งกว่านั้นยังหัวเราะในความบกพร่องของคนอื่น โดยเปรียบเทียบพฤติกรรมของคนอื่นกับตนเอง และมนุษย์จะหัวเราะในท่าที่ตลกคะนอง (Jest) เพราะรู้สึกว่าได้พบความไร้สาระเหลวไหลของคนอื่น แต่หากความตลกดังกล่าวเกิดขึ้นกับตนเองหรือเพื่อนซึ่งเรามีส่วนได้ส่วนเสียด้วย เราจะขำไม่ออก แต่เล็กซานเดอร์ เบน (Alexander Bain) มีความเห็นต่างจากฮอบบ์เล็กน้อย เขาเชื่อว่าเราไม่จำเป็นต้องรู้สึกเหนือกว่า และการเยาะเย้ย ไม่จำเป็นต้องเยาะเย้ยบุคคลเท่านั้นแต่สามารถรวมถึงเยาะเย้ยอุดมการณ์ เยาะเย้ยความคิดได้

3.2 ทฤษฎีในกลุ่มที่เกี่ยวกับความไปด้วยกันไม่ได้ ความคับข้องใจจากความผิดหวังในสิ่งที่คาดหวัง และการเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ที่ไปด้วยกันไม่ได้ (Incongruity, Frustration of Expectation and Bisociation) กลุ่มนี้ได้รับการยึดถืออย่างกว้างขวาง นักทฤษฎีกลุ่มนี้ได้แก่ เซอร์ ฟิลลิป ซิดนีย์ (Sir Philip Sidney) เชื่อในหลักความไปด้วยกันไม่ได้ เขากล่าวว่า ส่วนใหญ่การหัวเราะจะมาจากสิ่งที่ไม่ได้สัดส่วนกับตัวเราและธรรมชาติ เบลส ปาสกาล (Blaise Pascal) เน้นเรื่องความคับข้องใจว่าความไม่เหมือนกันระหว่างสิ่งที่เราหวังกับสิ่งเป็นจริงทำให้คนเราหัวเราะได้มากที่สุด ซึ่งอิมมานูเอล คันท (Immanuel Kant) เห็นด้วยกับเบลส ปาสกาล ที่ว่าการหัวเราะนั้นเกิดจากการที่เราคิดว่าสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นแต่กลับกลายเป็นอย่างอื่น นอกจากนี้ ซิดนีย์ สมิธ (Sidney Smith) และวิลเลียม แฮซลิต (William Hazlitt) ถือว่าการหัวเราะนั้นเกิดจากความไปด้วยกันไม่ได้และความไม่ปะติดปะต่อ ซึ่งทำให้ประหลาดใจ อาร์เธอร์ โชเพนเฮอว์เออร์ (Arthur Schopenhauer)

กล่าวว่า การหัวเราะเกิดจากการรับรู้อย่างฉับพลัน ถึงความไปกันไม่ได้ระหว่างความคิดรวบยอดของตน (Concept) กับความเป็นจริง

อีกทฤษฎีหนึ่ง คือ ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ที่ไปด้วยกันไม่ได้ (Theory of Bisociation) เป็นทฤษฎีที่เพิ่งเกิดและโด่งดังกว่าทฤษฎีอื่น ๆ กล่าวว่าเมื่อเหตุการณ์อย่างหนึ่งสามารถมีความแตกต่างกันไปสองอย่าง และความหมายหนึ่งของเหตุการณ์นั้น ถูกเข้าใจเป็นอีกความหมายหนึ่ง ความรู้สึกที่คาดหวังในความหมายอย่างหนึ่งแต่กลับถูกเข้าใจในอีกความหมายหนึ่ง จะถูกปล่อยออกมาโดยการหัวเราะ

3.3 ทฤษฎีในกลุ่มที่เกี่ยวกับการผ่อนคลายจากความตึงเครียดและการหลุดพ้นจากความไม่กล้าแสดงออก (Relief of Tension and Release from Inhibition) เชื่อว่าการหัวเราะนั้นสัญญาณที่แสดงให้เห็นว่า ความพยายามในเรื่องใดเรื่องหนึ่งสำเร็จแล้ว การหัวเราะนั้นเป็นสัญญาณของความโล่งใจนักทฤษฎีกลุ่มนี้ได้แก่ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ชาร์ล แบร์นาร์ด เรอโนเวียร์ (Charles Bernard Renovier) และจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) โดย ฟรอยด์ เชื่อว่าการหัวเราะนั้นเกิดเมื่อได้รับการปลดปล่อยจากการเก็บกดความรู้สึกต้องห้าม เขาเชื่อว่าความขบขันมีแนวโน้มไปทางก้าวร้าว แต่ความก้าวร้าวถูกเก็บกดอยู่ในภาวะจิตไร้สำนึก และมาผสมผสานกับความขี้เล่นซึ่งเก็บกดไว้ตั้งแต่เด็ก อารมณ์ที่ผสมผสานกันนี้กลับเป็นที่ยอมรับในสังคม ส่วนความก้าวร้าวนั้นได้รับการปลดปล่อยออกมาในรูปการหัวเราะ ความเป็นอิสระจากความคิดและการเก็บกด เกิดความรู้สึกมีความสุขมากจนระบายออกมาในรูปแบบของการหัวเราะ

การศึกษากลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในรายการจีบหนูหน่อย ผู้วิจัยใช้ทฤษฎี ของ เอลเมอร์ เอ็ม บลิสเตน (Elmer M. Blistein, 1978 อ้างถึงใน วรพร อินทเชื้อ, 2526 : 49 - 52) เนื่องจากเป็นทฤษฎีที่สามารถอธิบายกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันได้อย่างครอบคลุมทั้งในกลุ่มที่เกี่ยวกับความเหนือกว่าและการทำให้ต่ำต้อย กลุ่มที่เกี่ยวกับความไปด้วยกันไม่ได้ กลุ่มที่เกี่ยวกับการผ่อนคลายจากความตึงเครียดและการหลุดพ้นจากความไม่กล้าแสดงออก

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 การรวบรวมข้อมูล

4.1.1 ผู้วิจัยรวบรวมคลิปรายการจีบหนูหน่อยที่เผยแพร่ในช่อง โคตรคูล ในปี พ.ศ. 2564 โดยนำข้อมูลมาจากเว็บไซต์ <https://www.youtube.com>

4.1.2 เมื่อเข้าสู่เว็บไซต์ YouTube ผู้วิจัยค้นหาคำว่า ‘โคตรคูล’ แล้วกดเข้าไปที่ช่อง โคตรคูล จากนั้นเลือกที่เมนูเพลย์ลิสต์แล้วทำการเลือกเพลย์ลิสต์ ‘จีบหนูหน่อย’

4.1.4 รวบรวมคลิปรายการ ในปี 2564 ตั้งแต่ ตอนที่ 79 ซึ่งเผยแพร่วันที่ 14 มกราคม 2564 ถึงตอนที่ 128 เผยแพร่วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2564 โดยการรวบรวมไว้ในเพลย์ลิสต์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อเก็บข้อมูล ซึ่งรวมทั้งสิ้น 50 คลิป

4.2 วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเข้าไปในเพลย์ลิสต์ที่ได้ทำการรวบรวมวิดีโอรายการจีบหนูหน่อยไว้ และได้ถอดบทสนทนาของรายการทั้งหมดเพื่อวิเคราะห์และคัดเลือกข้อมูลที่เป็นบทสนทนาที่แสดงอารมณ์ขัน โดยใช้ทฤษฎีอารมณ์ขันของเอลเมอร์ เอ็ม บลิสเตน (Elmer M. Blistein, 1978 อ้างถึงใน วรพร อินทเชื้อ, 2526: 49-52) พิจารณาบทสนทนาที่มีคำล้ออารมณ์ขัน เช่น

ไอ้ต : กูไม่คิดเลยนะ ไม่มีอยู่ในเซ็คลิสต์เลยนะว่าจะเป็นมึง

ไอ้ต : ใครเป็นคนเอามึงมา อีฝนไข่มุข

เจแปน : ยังไม่ได้เอาะคนนี่

(จีบหนูหน่อย EP.114 | เจแปน : 23 กันยายน 2564)

จากบทสนทนาข้างต้น มีการใช้คำที่มีการกำหนดความหมายใหม่ให้เข้าใจเฉพาะกลุ่ม กล่าวคือคำว่า “เอา” หมายถึง การพามา แต่ผู้พูดใช้สื่อความหมายถึงการมีเพศสัมพันธ์ เพื่อสร้างอารมณ์ขัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างอารมณ์ขันของเอลเมอร์ เอ็ม บลิสเตน (Elmer M. Blistein, 1978 อ้างถึงใน วรพร อินทเชื้อ, 2526: 49-52) กลุ่มทฤษฎีในกลุ่มที่เกี่ยวกับการผ่อนคลายจากความตึงเครียดและการหลุดพ้นจากความไม่กล้าแสดงออก

4.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

4.3.1 ผู้วิจัยนำบทสนทนาที่คัดเลือกแล้วมาวิเคราะห์กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน ว่ามีกลวิธีอะไรบ้างที่ปรากฏในรายการโดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีของ เอลเมอร์ เอ็ม บลิสเตน (Elmer M. Blistein, 1978 อ้างถึงใน วรพร อินทเชื้อ, 2526: 49-52) มาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

4.3.2 สรุปสัดส่วนร้อยละของกลวิธีแต่ละชนิดที่ปรากฏ โดยใช้สูตรการหาร้อยละ ดังนี้

$$\text{สูตรการหาร้อยละ} = \frac{n \times 100}{N}$$

n หมายถึง จำนวนกลวิธีที่พบ

N หมายถึง จำนวนกลวิธีทั้งหมด

4.3.3 เรียบเรียง นำเสนอผลการศึกษาโดยแจกแจงกลวิธีต่าง ๆ ที่พบ อธิบายและแสดงผล จากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและสถิติร้อยละ

4.3.4 สรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

5. สรุปผลการวิจัย

วิจัยเรื่องกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในรายการจีบหนูหน่อย ผู้วิจัยศึกษาโดยใช้ทฤษฎีของ เอลเมอร์ เอ็ม บลิสเตน (Elmer M. Blistein, 1978 อ้างถึงใน วรพร อินทเชื้อ, 2526: 49-52) ผลการศึกษาพบว่ามีกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน 3 ลักษณะ ดังนี้

5.1 กลุ่มที่เกี่ยวกับความเหนือกว่าและการทำให้ต่ำต้อยลง

กลุ่มที่เกี่ยวกับความเหนือกว่าและการทำให้ต่ำต้อยลง กล่าวคือ อารมณ์ขันอาจเกิดขึ้นเมื่อผู้สร้างอารมณ์ขันอยู่ในตำแหน่งที่เหนือกว่า และสิ่งที่ทำให้ขบขันอยู่ในตำแหน่งที่ต่ำกว่า โดยการยั่วล้อ ล้อเลียนเสียดสีเรื่องต่าง ๆ เช่น พฤติกรรม ความผิดปกติทางร่างกาย รูปร่างลักษณะ สีผิว ขาดฟัน ข้อมือผิดปรกติ จากการศึกษาพบการสร้างอารมณ์ขันด้วยกลวิธีการล้อเลียนเสียดสี พบจำนวน 14 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.53 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

ไอ้ต : 50 แล้วเธอ แม้โสดมากี่ปีแล้วครับ ผมเพิ่งรู้ว่าพี่ฮายโสด

ชานี : ไม่มีพี่ฮายงเธอ

ฮาย : แหม มันเอาไม่ลงจริง ๆ บอกตรง ๆ พี่งนี่แม่งดูดี ๆ หน้าเหมือนงูเห่า ดูไปดูมาทุกวันนี่งูเห่ากับงูสิ่งผสมกัน มันเริ่มแก่นี่ก้อออกปะ

(จีบหนูหน่อย EP.79 | ฮาย อากาศ : 14 มกราคม 2564)

จากตัวอย่างที่ 1 แสดงกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันด้วยการยั่วล้อรูปร่างลักษณะหน้าตาและอายุ ของคุณยิ่งยง ยอดบัวงาม เปรียบเหมือนงูเห่าผสมกับงูสิง หมายถึงหน้าตาไม่ดีและยังมีอายุยังหน้าตาไม่ดี จึงเป็นการสร้างอารมณ์ขันด้วยการนำลักษณะ ด้อยของรูปร่างหน้าตามายั่วล้อ

ตัวอย่างที่ 2

ชานี : คนที่กำลังจะมาเนี่ย ผิวมึงเท่าตีนเขาเลยนะ

ไอ้ต : โหเหี้ย ไม่เคยมีใครเปรียบเทียบภูเขานี้เลยนะเนี่ย

(จีบหนูหน่อย EP.88 | อาร์ม : 11 มีนาคม 2564)

จากตัวอย่างที่ 2 แสดงกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันด้วยการยั่วล้อลักษณะผิว เปรียบเทียบกับผิวเท้าของอีกคนว่าผิวที่ เท้ายังดีกว่า เป็นการยั่วล้อเพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน

ตัวอย่างที่ 3

ไอ้ต : แล้วนี่คือรายการโหนกระสวยนะครับ

ทีมงาน : รีมของเราวันนี้คืออะไร

ชานี : วันวาเลนไทน์

ไอ้ต : โหนกระสวยวันวาเลนไทน์

(จีบหนูหน่อย EP.83 | เอิร์ธ : 11 กุมภาพันธ์ 2564)

จากตัวอย่างที่ 3 แสดงกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันด้วยการล้อเลียนชื่อรายการที่กำลังเป็นกระแส ณ เวลานั้น คือ รายการโหนกระสวย โดยนำชื่อรายการมาปรับเปลี่ยนเป็น โหนกระสวย เพื่อสร้างอารมณ์ขัน

5.2 กลุ่มที่เกี่ยวกับความไปด้วยกันไม่ได้ ความคับข้องใจจากความผิดหวังในสิ่งที่คาดหวัง และการเชื่อมโยงระหว่าง เหตุการณ์ที่ไปด้วยกันไม่ได้

กลุ่มที่เกี่ยวกับความไปด้วยกันไม่ได้ ความคับข้องใจจากความผิดหวังในสิ่งที่คาดหวังและการเชื่อมโยงระหว่าง เหตุการณ์ที่ไปด้วยกันไม่ได้ กล่าวคือ แสดงอารมณ์ขันที่เกิดขึ้นจากความผิดหวังในสิ่งที่คาดหวัง เช่น การพลิกความคาดหมาย การเปลี่ยนไปคนละทางของเรื่อง เหตุการณ์หรือสิ่งที่ไปด้วยกันไม่ได้ การเข้าใจผิด พบทั้งสิ้น 25 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 18.80 จำแนกเป็น 2 กลวิธีย่อยดังนี้

5.2.1 กลวิธีการพลิกความคาดหมาย คือ การกล่าวถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และจบเรื่องแบบไม่ตรงตามที่คาดหวัง พบทั้งสิ้น 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 40 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

เจนนี่ : แต่คือเรามารู้ว่าเขา รู้ คือเขาแบบเหมือน Fade เหมือนเริ่มมีระยะห่างแล้วเราก็แบบ ทรอปเรียน

ชานี : เฮ้ย

ไอ้ต : จริงปะเนี่ย

เจนนี่ : ไม่ใช่ เพราะตอนนั้นติด 0 เยอะ

ไอ้ต : ฮ่า ๆ ๆ

ชานี : คุณนี่กว่าออกหักทรอปเรียน ล้อเปล่า ติด 0 เยอะ

(จีบหนูหน่อย EP.87 | เจนนี่ ปาหนัน : 4 มีนาคม 2564)

จากตัวอย่างที่ 1 แสดงกลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นด้วยการพลิกความคาดหมาย กล่าวคือ ในบทสนทนาตอนต้นทำให้เข้าใจว่า พักการเรียนเนื่องจากออกหัก แต่ตอนท้ายจึงกล่าวถึงสาเหตุที่พักรเรียนที่เกิดจากผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์

ตัวอย่างที่ 2

ไอ้ต : Facebook หรือว่าพวกมือถือเนี่ย มันรู้มากเนอะ สมมุติเราพูดว่าเราอยากได้เดินท์หรืออะไรอย่างนี้ ไถ ๆ อยู่ Instagram อ้าวชายเดินท์มา

ชานี : เนี่ยพูด ๆ อยู่เนี่ยขึ้นมาเลย ไอ้เหี้ยตัวละ 5,000 3,000

ไอ้ต : เดินท์ เหรอ ๆ

ชานี : กะหรี

(จีบหนูหน่อย EP.105 | เซอร์รี่ : 22 กรกฎาคม 2564)

จากตัวอย่างที่ 2 แสดงกลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นด้วยการพลิกความคาดหมาย กล่าวคือ ตอนต้นพูดถึงเรื่องเดินท์และราคาตัวละ 5,000 3,000 ทำให้ทุกคนเข้าใจว่าหมายถึงราคาเดินท์ แต่จบเรื่องแบบพลิกความคาดหมายว่าเป็นราคาของผู้หญิงขายบริการ

ตัวอย่างที่ 3

ชานี : แต่วันนี้มาจริง ๆ บุคลากรด่านหน้า ตอนนี่เจอความเครียดเยอะความกดดันทุกอย่าง เรียกได้ว่าเขาแทบจะไม่มีเวลาไปหาแฟนด้วยซ้ำ

ไอ้ต : กูเพิ่งสัมภาษณ์ไป อาชีพนี้นักคนอะทำงาน 16 ชั่วโมงแล้วก็กว่าจะกลับถึงบ้านนอนแป๊บเดียว ตื่นเช้าก็เข้าเวรอีกแล้ว ซึ่งคือ ยาม

(จีบหนูหน่อย EP.111 | แนตตี้ : 2 กันยายน 2564)

จากตัวอย่างที่ 3 แสดงกลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นด้วยการพลิกความหมาย กล่าวคือ ในตอนต้นคุณชานีได้พูดถึงการทำงานของบุคลากรด่านหน้า และคุณไอ้ตก็ได้พูดถึงการทำงาน ซึ่งคล้ายจะพูดถึงอาชีพที่เป็นบุคลากรด่านหน้า แต่ในตอนท้ายได้พลิกความคาดหมายว่า อาชีพที่พูดถึงคือ ยาม

5.2.2 กลวิธีการสร้างความเข้าใจผิด คือ การเข้าใจผิดไปคนละเรื่อง เนื่องจากการสื่อสารที่ไม่ชัดเจนโดยพบทั้งการเข้าใจผิดแบบเจตนา และการเข้าใจผิดแบบไม่เจตนา พบทั้งสิ้น 15 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 60 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

ชานี : ชอบคนอีสานไหม

ไอ้ต : ชอบ ขอนแก่น อุบล อุดร กุบอกเลย เวลาไปเล่นนี่คือดี ๆ ทั้งนั้น

ชานี : ซ้างเผือกเยอะมากนะ อุบลอะ

ไอ้ต : เมื่อยใหม่อุบลนานๆ อยู่บนนาน ๆ

ชานี : เมื่อยบางทีก็ย้ายลงมาข้างล่างบ้าง อะไรวะเนี่ย

(จีบหนูหน่อย EP.80 | ฮายโซล : 21 มกราคม 2564)

จากตัวอย่างที่ 1 แสดงกลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นด้วยการสร้างความเข้าใจผิดโดยเจตนา เพื่อให้เกิดอารมณ์ขึ้นจากคำพ้องเสียงว่า “บน” ในคำว่า “อุบล” กับคำว่า “อยู่บน”

ตัวอย่างที่ 2

- ไอ้ต : ต้องอายุเยอะกว่าปะ
มิน : ไม่ได้ Fix เลยนะคะ
ชานี : แต่ต้องมีความเป็นผู้ใหญ่
ไอ้ต : เป็นก้านั้นเลยได้ไหม
ชานี : โอ๊ย ไม่ใช่ผู้ใหญ่ก้านั้น มีความเป็นผู้ใหญ่

(จีบหนูหน่อย EP.92 | มิน สารัตถ : 15 เมษายน 2564)

จากตัวอย่างที่ 2 แสดงกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันด้วยการสร้างความเข้าใจผิดโดยเจตนา เพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน กล่าวคือ การใช้คำว่า “เป็นผู้ใหญ่” หมายถึง ผู้ที่มีทัศนคติ พฤติกรรมที่ดูเป็นผู้ใหญ่ เช่น ความมีเหตุผล แต่คุณไอ้ตสร้างความเข้าใจผิดว่า ผู้ใหญ่ หมายถึง ตำแหน่งหัวหน้าหมู่บ้าน

ตัวอย่างที่ 3

- เซอร์รี่ : ไม่อยากไปรักมาก ๆ เพราะเป็นคนแบบถ้ำรักอะ รู้เลยว่าหนูจะทุ้มทุกอย่าง
ไอ้ต : แก้อี โปเตียม
ชานี : ฮ่า ๆ ทุ้มเท!

(จีบหนูหน่อย EP.105 | เซอร์รี่ : 22 กรกฎาคม 2564)

จากตัวอย่างที่ 3 แสดงกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันด้วยการสร้างความเข้าใจผิด กล่าวคือ ใช้คำว่า “ทุ้ม” โดยหมายถึง ทุ้มเท แต่คุณไอ้ตเข้าใจผิดว่าเป็นกริยาทุ้มสิ่งของให้เกิดความเสียหาย

5.3 กลุ่มที่เกี่ยวกับการผ่อนคลายจากความตึงเครียดและการหลุดพ้นจากความไม่กล้าแสดงออก

กลุ่มที่เกี่ยวกับการผ่อนคลายจากความตึงเครียดและการหลุดพ้นจากความไม่กล้าแสดงออก กล่าวคือ อารมณ์ขันเกิดขึ้นเมื่อเรารู้สึกมีความสุข การหลุดพ้นจากเรื่องที่ต้องห้าม เช่น เรื่องเพศ เรื่องสัปดน เรื่องเหลวไหลเกินจริง จากการศึกษา พบทั้งสิ้น 94 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 70.68 จำแนกได้เป็น 2 กลวิธีย่อย ดังนี้

5.3.1 กลวิธีการกล่าวเรื่องเพศ คือ การสร้างอารมณ์ขันด้วยการนำเรื่องเพศ หรืออวัยวะเพศมาสร้างอารมณ์ขัน เนื่องจากเรื่องเพศเป็นเรื่องต้องห้าม และน่าอาย การกล่าวถึงจึงทำให้เกิดอารมณ์ขันได้ พบทั้งสิ้น 80 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 85.11 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

- นิตา : อย่างตอนนี้หนูก็โตมาประมาณ 3 ปีกว่า ๆ เกือบ 4 ปีแล้ว
ไอ้ต : แล้วในระหว่าง 3 ปีนี้
นิตา : ไม่เคยจะแห้ง

(จีบหนูหน่อย EP.89 | แน็ก-นิตา : 18 มีนาคม 2564)

จากตัวอย่างที่ 1 แสดงกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันด้วยการกล่าวถึงเรื่องเพศ คือ ข้อความ “ไม่เคยจะแห้ง” ในที่นี้หมายถึง ไม่เคยขาดการมีเพศสัมพันธ์

ตัวอย่างที่ 2

ไอ้ต : สุดท้ายแล้วเธอไม่อมก่อน แต่เธอบอกเราควยน่ารัก น่ารักนะแต่ยังไม่อม

ซานิ : ขอชมก่อนไม่อมก่อนควยมันเล็กดี สุดท้ายแล้วเป็นไง

(จีบหนูหน่อย EP.119 | NICECNX : 28 ตุลาคม พ.ศ. 2564)

จากตัวอย่างที่ 2 แสดงกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันด้วยการกล่าวเรื่องเพศ คือ ใช้การดัดแปลงจากเพลง หลอก โดยดัดแปลงให้มีเนื้อหาสื่อถึงเรื่องเพศคือ การร่วมรักทางปาก และอวัยวะเพศ

ตัวอย่างที่ 3

ไอ้ต : ชื่ออียัง

ซานิ : เว่ เก่งบ่

โอม : เว่ ชู่มือ

ซานิ : ฮ่า ๆ เว่ ชู่มือ สบายแล้วกู

(จีบหนูหน่อย EP.94 | โอม ประชา : 6 พฤษภาคม 2564)

จากตัวอย่างที่ 3 แสดงกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันด้วยการกล่าวถึงเรื่องเพศ คือ คำว่า “เว่” ซึ่งในภาษาถิ่นอีสาน หมายถึงพูด แต่ในที่นี้คำว่า “เว่” หมายถึง การสำเร็จความใคร่ของเพศชาย

5.3.2 กลวิธีการกล่าวเรื่องเหลวไหลเกินจริง คือ การสร้างอารมณ์ขันด้วยการกล่าวเรื่องที่ไม่มีทางเป็นไปได้ หรือ เรื่องที่ไม่เป็นสาระ อารมณ์ขันจึงเกิดจากการพ่นนกลายเมื่อได้รับฟังเรื่องดังกล่าว พบทั้งสิ้น 14 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 14.89 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

ทีมงาน : เขาบอกเขาเป็นคน Romantic

ไอ้ต : หนูเป็นคน Romantic เหรอ ยังไงครับ ขึ้นรถแล้วก็หีบเทียนขึ้นมา จุดเทียนแล้วก็เธอเราขับรถได้แสงเทียนกันเถอะ อย่าเปิดแอร์แรงนะเทียนดับ

(จีบหนูหน่อย EP.85 | เจสซี : 18 กุมภาพันธ์ 2564)

จากตัวอย่างที่ 1 แสดงกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันด้วยการกล่าวเรื่องเหลวไหลเกินจริง คือ การจุดเทียนแล้วขับรถอย่าง Romantic ในความจริงการจุดเทียนในรถนั้นไม่สามารถทำได้ เนื่องจากอาจทำให้เกิดอันตรายได้ เป็นการนำเรื่องไม่เป็นสาระมาทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ตัวอย่างที่ 2

ซานิ : เขาให้เน็ตเยอะ 160 GB โทรทุกเครื่อง่าย 600 นาทีเป็นราคาที่ Make Sense มึงคิดว่าต้องจ่ายเท่าไร

ไอ้ต : เอาอย่างนี้ค่าโทรศัพท์ทุกเดือนนั้นะเดือนละ 2,400 บาท

ทีมงาน : มึงโทรหาใคร

ไอ้ต : ยมบาล

(จีบหนูหน่อย EP.112 | ปอป้อ ทรัพย์สิรี : 9 กันยายน 2564)

จากตัวอย่างที่ 2 แสดงกลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นด้วยการกล่าวเรื่องเหลวไหลเกินจริง คือ การโทรหายมบาล เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้

ตัวอย่างที่ 3

โอ๊ด : พอโสดมานานๆ ตอนนี้อายากมีแฟนไหม

อาร์ม : อายากมีตลอด ทุกขณะจิต ก็คือคนอื่นอาจจะป่วนเพราะอะไรพุทแต่ แต่ของเราคือ ผัวจ๋า

(จีบหนูหน่อย EP.88 | อาร์ม : 11 มีนาคม 2564)

จากตัวอย่างที่ 3 แสดงกลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นด้วยการกล่าวเรื่องเหลวไหลเกินจริง กล่าวคือ การมีคำว่า “ผัวจ๋า” อยู่ในทุกขณะจิตนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ จึงเป็นการนำเรื่องเหลวไหลมาทำให้เกิดอารมณ์ขึ้น

จากการศึกษากลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นในรายการจีบหนูหน่อยปรากฏกลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้น 3 กลุ่ม โดยกลุ่มที่พบมากที่สุดคือ กลุ่มที่เกี่ยวกับการผ่อนคลายจากความตึงเครียดและการหลุดพ้นจากความไม่กล้าแสดงออก จำนวน 94 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 70.68 ปรากฏกลวิธีย่อย 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการกล่าวเรื่องเพศ จำนวน 80 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 85.11 กลวิธีการกล่าวเรื่องเกินจริง จำนวน 14 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 14.89 รองลงมาคือกลุ่มที่เกี่ยวกับความไปด้วยกันไม่ได้ ความคับข้องใจจากความผิดหวังในสิ่งที่คาดหวัง และการเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ที่ไปด้วยกันไม่ได้ จำนวน 25 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 18.80 ปรากฏกลวิธีย่อย 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการสร้างความเข้าใจผิด จำนวน 15 ครั้ง คิดเป็น ร้อยละ 60 กลวิธีการพลิกความคาดหมาย จำนวน 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 40 และกลุ่มที่พบน้อยที่สุดคือ กลุ่มที่เกี่ยวกับความเหนือกว่าและการทำให้ต่ำต้อยลง จำนวน 14 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.53 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงกลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นในรายการจีบหนูหน่อย

กลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้น	จำนวน (ครั้ง)	ร้อยละ
5.1 กลุ่มที่เกี่ยวกับการผ่อนคลายจากความตึงเครียดและการหลุดพ้นจากความไม่กล้าแสดงออก	94	70.68
5.1.1 กลวิธีการกล่าวเรื่องเพศ	80	85.11
5.1.2 กลวิธีการกล่าวเรื่องเกินจริง	14	14.89
5.2 กลุ่มที่เกี่ยวกับความไปด้วยกันไม่ได้ ความคับข้องใจจากความผิดหวังในสิ่งที่คาดหวัง และการเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ที่ไปด้วยกันไม่ได้	25	18.80
5.2.1 กลวิธีการสร้างความเข้าใจผิด	15	60
5.2.2 กลวิธีการพลิกความคาดหมาย	10	40
5.3 กลุ่มที่เกี่ยวกับความเหนือกว่าและการทำให้ต่ำต้อยลง	14	10.53
รวม	133	100

6. อภิปรายผลการวิจัย

กลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นที่ปรากฏมากที่สุด คือ กลุ่มที่เกี่ยวกับการผ่อนคลายจากความตึงเครียดและการหลุดพ้นจากความไม่กล้าแสดงออก พบ 94 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 70.68 ส่วนใหญ่เป็นกลวิธีการกล่าวเรื่องเพศ เพื่อสื่ออารมณ์ขึ้นในเรื่องที่ต้องห้าม ทำให้ผู้ชมรู้สึกผ่อนคลาย หลุดพ้นจากความกดดันที่ถูกกักเก็บไว้ และปลดปล่อยออกมาเป็นความขบขัน

ซึ่งกลวิธีนี้ถือเป็นความเด่นของรายการ เนื่องจากเป็นรายการประเภททอล์กโชว์และพิธีกรคือคุณไอ๊ด และคุณชานี เป็นเพื่อนสนิทกัน และมักใช้เรื่องเพศมาสร้างอารมณ์ขัน ดังนั้นรายการจีบหนูหน่อยซึ่งเผยแพร่ทาง YouTube จึงไม่ได้คัดกรองการใช้ภาษา ทำให้เห็นการกล่าวถึงเรื่องเพศอย่างโจ่งแจ้ง และยังสอดคล้องกับคำอธิบายของ ฐาปนีย์ สีทาจันทร์ และคณะ (2564: 296) ที่อธิบายไว้ว่า “เนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่องเพศเป็นเรื่องที่ควรปกปิดไว้ในสังคมไทย แต่ถูกนำมาใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขันได้อย่างเปิดเผยจนดูเหมือนเรื่องปกติ” และการกล่าวเรื่องเหลวไหลเกินจริง ซึ่งเป็นเรื่องที่พบได้บ่อยเช่นกัน เนื่องจากเป็นเรื่องที่ทำให้เกิดอารมณ์ขันได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับที่ สุदारัตน์ บัวศรี (2547: 173) อธิบายไว้ว่า กลวิธีการสร้างเรื่องเกินจริง เป็นการกล่าวเรื่องเกินจริง การกระทำที่เกินจริง ซึ่งเป็นเรื่องสร้างได้ง่าย ไม่คำนึงถึงหลักความเป็นจริงหวังเพียงทำให้เกิดอารมณ์ขัน และผ่อนคลายจากความตึงเครียด รองลงมาคือกลุ่มเกี่ยวกับความไปด้วยกันไม่ได้ ความคับข้องใจจากความผิดหวังในสิ่งที่คาดหวัง และการเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ที่ไปด้วยกันไม่ได้พบจำนวน 25 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 18.80 ได้แก่ กลวิธีการพลิกความคาดหมาย และการสร้างความเข้าใจผิด การสร้างอารมณ์ขันด้วยการทำให้ผิดหวังจากเรื่องที่คาดหวังก็ถือเป็นเรื่องที่พบได้ไม่น้อยในการสร้างอารมณ์ขัน ซึ่งเห็นได้จากการพบกลวิธีนี้ในการศึกษาการสร้างอารมณ์ ดังเช่น สุदारัตน์ บัวศรี (2547: 202) พบกลวิธีการจบเรื่องแบบผิดความคาดหมายมากที่สุด ซึ่งกลวิธีนี้ตรงกับทฤษฎีอารมณ์ขันที่อาร์เธอร์ โชเพนเฮาเวอร์ (Arthur Schopenhauer) กล่าวว่า “การหัวเราะเกิดจากการรับรู้อย่างฉับพลัน ถึงความไปกันไม่ได้ระหว่างความคิดรวบยอดของตน (Concept) กับความเป็นจริง” (Elmer M. Blistein, 1978 อ้างถึงใน วรพร อินทเชื้อ, 2526: 49-52) และจากการศึกษาการศึกษากลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในรายการจีบหนูหน่อยกลุ่มที่พบน้อยที่สุด คือกลุ่มที่เกี่ยวกับความเหนือกว่าและการทำให้ต่ำต้อยลง พบ 14 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.53 แม้การสร้างอารมณ์ขันด้วยการทำให้ต่ำต้อยและใช้ความเหนือกว่าจะพบมากในกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน แต่ในปัจจุบันเนื่องจากการล้อเลียนรูปร่างหน้าตา หรือเสียดสีความดีของผู้อื่นเพื่อสร้างอารมณ์ขันนั้นไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ผู้ดำเนินรายการจึงปรับเปลี่ยนกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในรูปแบบอื่นแทน เช่น การยั่วล้อกันเอง เพื่อไม่ให้เกิดการพาดพิงถึงผู้อื่น และสร้างอารมณ์ขันการทำให้ดีด้อยกว่าด้วยการเสียดสีพฤติกรรมที่ไม่ดีของคนในสังคม

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า รายการจีบหนูหน่อยไม่ใช่รายการตลกโดยตรง แต่ใช้กลวิธีสร้างอารมณ์ขันเช่นเดียวกับรายการที่เน้นความตลกโดยตรง เช่น กลวิธีการพลิกความคาดหมาย การสร้างความเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ฐาปนีย์ เอี่ยมอุตะ (2551: 60-73) ที่ศึกษากลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในละครสั้นรายการวาไรตี้เกมโชว์ “ชิงร้อยชิงล้าน” พบกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน ได้แก่ การหักมุม การใช้ความเข้าใจผิด และการล้อเลียน

การวิจัยนี้แสดงให้เห็นกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในเรื่องเพศด้วยการใช้ถ้อยคำที่โจ่งแจ้งมากกว่าที่จะเสนอในเชิงเปรียบเทียบ เนื่องจากเป็นรายการที่เผยแพร่ทาง YouTube ซึ่งไม่ได้คัดกรองความสุภาพในการใช้ภาษา และสะท้อนสภาพสังคมที่ยอมรับการใช้ถ้อยคำเพื่อสื่ออารมณ์ขันในเรื่องเพศมากยิ่งขึ้น

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 7.1 ศึกษาการสร้างอารมณ์ขัน ในรายการทอล์กโชว์ที่ออกอากาศทางโทรทัศน์ เช่น รายการเสื่อ สิงห์ กระทั่ง แซ่บ
- 7.2 ศึกษาการศึกษากลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในข้อมูลสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น ละครดำนับทรัพย์
- 7.3 สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับอารมณ์ขันและกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน

8. เอกสารอ้างอิง

- ชลดา พรหมชาติ และถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์. (2554). “การสร้างอารมณ์ขันในละครชุดทางโทรทัศน์แนวระทึกขวัญเชิงสืบสวน เรื่อง ซูเปอร์เนเชอรัล”. *วารสารนิเทศศาสตร์*. 30 (4). 86 – 101. จาก <https://shorturl.asia/4zB6l>
- ฐาปณี สีทาจันทร์ และคณะ. (2564). “กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อสื่ออารมณ์ขันใน รายการ ตามใจตุ๊ด”. *วารสารศิลปศาสตร์*. 21 (2). 274-298, จาก <https://so03.tcithaijo.org/index.php/liberalarts/article/view/240402/172034>
- ฐานิตย์ เอี่ยมอุตมมะ. (2551). “ศึกษากลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในละครคั่นรายการวาไรตี้เกมโชว์ ชิงร้อยชิงล้าน”. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*. 28(4). 66-83, จาก <http://utcc2.utcc.ac.th/utccjournal/284/23-5.pdf>
- ปวริส มินา. (2561). “กลวิธีการสร้างสรรค์ความตลกในรายการโทรทัศน์ไทย”. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทยสาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ*. 11(3). 2300- 2313 จาก <https://shorturl.asia/hmPA>
- วรพร อินทเชื้อ. (2526). *วิเคราะห์อารมณ์ขันเชิงเสียดสีในงานประเภท Fiction ของ เอเลน ซิลลิโท*. ปริญญาโท. วิทยาลัยการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. จาก <https://shorturl.asia/4gVQe>
- สุดารัตน์ บัวศรี. (2547). *ภาษาและกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันจากเรื่องขบขันในนิยายสารแพรวและนิยายสารชีวิต*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). ภาควิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. จาก <https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/149299>
- สุทธภา อินทรศิลป์. (2564). “กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในงานเขียนของ ปินดา โปสยะ”. *Journal of Modern Learning*. 6(2), 332-343. จาก <https://so06.tcithaijo.org/index.php/jomld/article/view/248213>
- Blistein, Elmer. M. (1985). “Theories of Humor” . *In Encyclopedia Americana*. 14. 563-564. อ้างถึงใน วรพร อินทเชื้อ. (2526). *วิเคราะห์อารมณ์ขันเชิงเสียดสีในงานประเภท Fiction ของ เอเลน ซิลลิโท*. จาก <https://shorturl.asia/4gVQe>

กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันของกิตติ เชี่ยววงศ์กุล ในบทบาทผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์ “เกลือ วัน เต๋อ”
THE STRATEGIES OF CREATING THE SENSE OF HUMOR OF KITTI CHEAWWONGKUL AS A
TELEVITON MODERATOR FOR “KLUA WONDER”

มูร์ณี เจะหะ^{1*} และสุรัสวดี นราพงศ์เกษม²
Murnee Cheha^{1*} and Suratsawadee Narapongkasem²

บทคัดย่อ

การศึกษากลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในรายการโทรทัศน์ “เกลือ วัน เต๋อ” มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันของกิตติ เชี่ยววงศ์กุล ในบทบาทผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์ “เกลือ วัน เต๋อ” โดยคัดเลือกเฉพาะตอนที่มียอดผู้รับชมสูงสุด 10 อันดับ ในปี พ.ศ. 2564 ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันได้ทั้งหมด จำนวน 75 ครั้ง ผลการศึกษาพบกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน ดังนี้ 1) การใช้คำ พบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52 ประกอบด้วย การซ้ำคำ การใช้คำประสม การใช้คำสแลง การใช้คำอุทาน และการใช้คำยืมภาษาอังกฤษ 2) การใช้ความหมายโดยนัย พบน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.66 3) กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันลักษณะอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 30.66 ประกอบด้วย การทำให้เป็นเรื่องสัปดน การใช้อุปลักษณ์ การล้อเลียน การใช้สำนวน การหักมุม และ 4) การใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันที่มากกว่า 1 กลวิธี คิดเป็นร้อยละ 10.66 แสดงให้เห็นถึงกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในรายการโทรทัศน์ “เกลือวันเต๋อ” พบแนวโน้มการใช้คำในการสร้างอารมณ์ขันมากที่สุด

คำสำคัญ : อารมณ์ขัน, ผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์, กิตติ เชี่ยววงศ์กุล

Abstract

This study aimed at analyzing the strategies of creating the sense of humor of Kitti CheawwongKul as a television moderator for “Klua Wonder”. Only the top ten reviews of Klua Wonder programs in 2021 were selected. 75 senses of humor were found after collecting data. Findings revealed that following strategies of creating the sense of humor: 1) word usage most common is 52% consisting of repetition, compound words, slang, exclamations, and English loan words 2) figurative language usage consisting of synesthesia, metaphor, and simile least found is 6.66% 3) mockery: making fun of people and situations is 30.66% consisting of naughty jokes, implication, idioms, twisting, and 4) making fun of people and situations more than 1 tactic is 10.66% show that to strategies of creating the sense of humor as a television moderator for “Klua Wonder”. Found a trend in the words to create the most humor.

Keyword: Humor, Television moderator, Kitti CheawwongKul

¹ นักศึกษาระดับปริญญาตรี, หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

² อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

* Corresponding author, E-mail: 406101024@yru.ac.th

1. บทนำ

ในปัจจุบันคนไทยและทั่วโลกต้องประสบกับปัญหาโรคระบาดโควิด 19 ทำให้เกิดภาวะความเครียด เนื่องจากไม่สามารถประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตได้ตามปกติ อีกทั้งยังเกิดการแข่งขัน และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากมาย ล้วนแล้วมีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคนในสังคม แต่อย่างไรก็ตามเราสามารถที่จะบรรเทาความเครียด ด้วยการผ่อนคลายเพื่อให้จิตใจสบาย สื่อโทรทัศน์เป็นทางเลือกที่สามารถเข้าถึงง่าย ดูได้ทุกเพศทุกวัย มีรายการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน และสามารถทำให้ความเครียดบรรเทาได้

ศศิวิมล สงวนพงศ์ (2563) กล่าวว่า อารมณ์ขันถือเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับโดยทั่วกันว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก เพราะอารมณ์ขันถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยบำบัดความเครียดได้อย่างดี โดยในวงการแพทย์มีการยืนยันว่า เสียงหัวเราะเป็นยารักษาโรค เพราะการหัวเราะมีผลต่อกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันและลดฮอร์โมนที่มีผลต่อความเครียด โดยมีข้อมูลจากคณะวิจัยมหาวิทยาลัยแมริแลนด์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ได้ทำการทดสอบระบบการสูดดมของโลहितจากอาสาสมัครหนุ่มสาวที่มีสุขภาพดีและแข็งแรง ทดสอบโดยการดูภาพยนตร์เศร้าและภาพยนตร์ตลกขบขัน ผลการวิจัยพบว่าอาสาสมัครที่ดูภาพยนตร์ตลกขบขันมีโลहितที่สูดดมได้ ดีเท่ากับผู้ที่ได้รับประทานยาช่วยลดไขมันในหลอดเลือด (กระดานสุขภาพ, 2549 : 6) ปัจจุบันในต่างประเทศมีโครงการภาพยนตร์บำบัด (Cinema therapy) ภาพยนตร์ตลกเป็นหนึ่งในเครื่องมือทรงพลังที่ถูกนำมาใช้กระตุ้นการหัวเราะ อาจกล่าวได้ว่าการเสพเรื่องตลก ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของสื่อภาพยนตร์หรือรายการโทรทัศน์นั้นก็ยังมีประโยชน์ต่อผู้ชม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นรายการโทรทัศน์ที่มีกลวิธีในการสร้างอารมณ์ขันจากการใช้ภาษา ผู้ชมย่อมได้ประโยชน์มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทางอารมณ์ ความรู้ รวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ (อันธิยา หล่อเรื่องศิลป์, 2549 : 5)

รายการโทรทัศน์ในปัจจุบันมีมากมายหลายรายการแต่รายการที่สร้างความขบขันและได้รับความนิยมเป็นอย่างมากหนึ่งในนั้นคือรายการ “เกลือ วัน เด้อ” จัดเป็นรายการโทรทัศน์ประเภทวาไรตี้ ทอล์กโชว์ ที่ดำเนินรายการโดยพิธีกรอารมณ์ดีอันดับหนึ่งของช่องวัน กิตติ เชี่ยววงศ์กุล (เกลือ) ออกอากาศทุกวันเสาร์ ทางช่องวัน 31 และยังมีเผยแพร่วิดีโอผ่านทางช่อง YouTube ในทุกวันอาทิตย์ รายการ “เกลือ วัน เด้อ” เป็นรายการที่สร้างความขบขันให้กับผู้ชมได้ทุกสถานการณ์ โดยในแต่ละเทปจะเชิญแขกรับเชิญมาร่วมพูดคุย เช่น ดารานักแสดง นักร้อง เน็ตไอดอล หรือคนที่กำลังมีกระแสในสังคมมาพูดคุยในรายการ สำหรับเนื้อหาการพูดคุยจะไม่จำกัดเรื่อง นับเป็นจุดเด่นของรายการนี้ เป็นรายการที่คนในรายการจะทำอะไรก็ได้ คำพูด การใช้ภาษาเป็นกันเองไม่เน้นวิชาการแต่เน้นการเป็นตัวเองให้มากที่สุด โดยเป็นการใช้ภาษาในรายการที่สร้างความขบขันได้อย่างโดดเด่น มีทั้งการใช้คำยืมภาษาอังกฤษ การซ้ำคำ การหักมุม การใช้คำสแลง พิธีกรมีกลวิธีในการใช้ภาษาที่สามารถทำให้แขกรับเชิญร่วมสนุกและตอบโต้กันได้เป็นอย่างดี

ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษากลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในรายการ “เกลือ วัน เด้อ” เพราะนอกจากจะเป็นการศึกษาศิลปะของการใช้ภาษาในการถ่ายทอดอารมณ์ขันผ่านสื่อที่เข้าถึงมนุษย์ได้โดยง่ายแล้ว ยังเป็นการศึกษากลวิธีการสร้างอารมณ์ขันที่น่าสนใจอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันของกิตติ เชี่ยววงศ์กุล ในบทบาทผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์ “เกลือ วัน เด้อ”

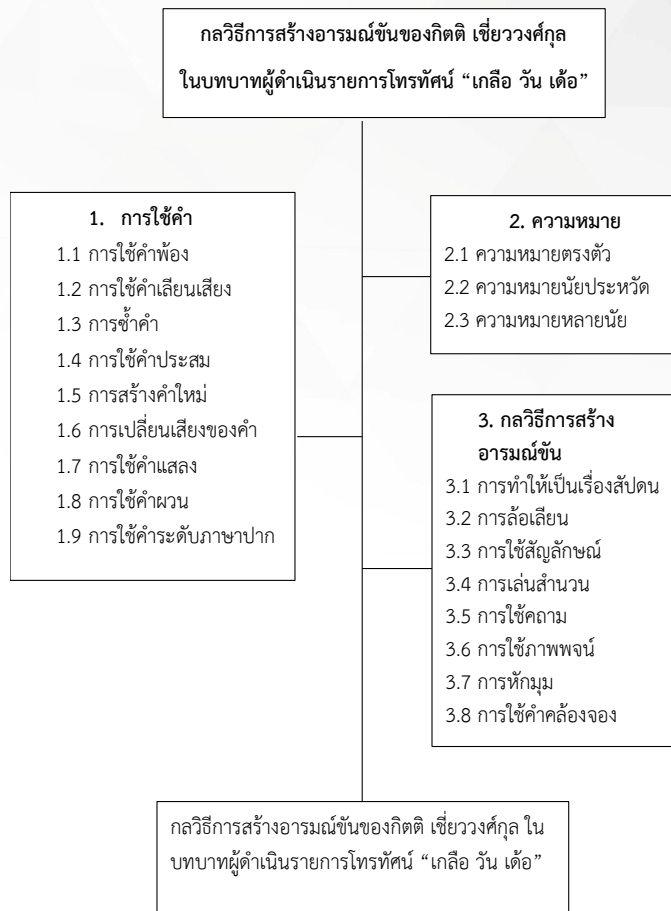
3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

วอร์พร อินทเชื้อ (2526) ได้สรุปทฤษฎีอารมณ์ชั้น ของ เอลเมอร์ เอ็ม บลิสเตน (Elmer M. Blistein, 1978: 563-564) นักวิชาการชาวตะวันตก โดยแบ่งทฤษฎีอารมณ์ชั้นออกเป็น 3 ทฤษฎี ได้แก่ 1) ทฤษฎีกลุ่มความเหนือกว่าและการทำให้ต่ำต้อยกว่า (Superiority and Degradation) เป็นอารมณ์ชั้นที่เกิดขึ้นจากความรู้สึกว่าตนเองเหนือกว่า หรือรู้สึกถึงความต่ำต้อยของผู้อื่น โดยมีการดูหมิ่น เหยียบหยามเพื่อให้เกิดเป็นอารมณ์ชั้น 2) ทฤษฎีกลุ่มความไปด้วยกันไม่ได้ ความคับข้องใจจากความผิดหวังในสิ่งที่คาดหวัง และความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ที่ไปด้วยกันไม่ได้ (Incongruity Frustration of expectation and dissociation) อารมณ์ชั้นที่เกิดขึ้น เกิดจากความขัดแย้งทางความรู้สึกของตนเอง เมื่อสิ่งที่ตนเองคิดไม่ได้เป็นไปตามที่หวัง และ 3) ทฤษฎีการผ่อนคลายจากความตึงเครียดและการหลุดพ้นจากการไม่กล้าแสดงออก (Relief of Tension and Release from Inhabitation) เป็นอารมณ์ชั้นที่เกิดขึ้นจากการหลุดพ้น มีความรู้สึกเป็นอิสระ และประสบความสำเร็จต่อสิ่งที่คาดหวัง

อารมณ์ชั้นที่แสดงออกมาแล้วมีปัจจัยมากระตุ้น ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีอารมณ์ชั้นข้างต้น เพื่อวิเคราะห์ทฤษฎีการสร้างอารมณ์ชั้นของผู้ดำเนินรายการ เพราะนอกจากทฤษฎีการใช้ภาษาแล้ว ความรู้สึกนึกคิด และประสบการณ์ต่าง ๆ ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดเสียงหัวเราะ การศึกษาทั้งปัจจัยภายนอกที่เป็นนามธรรม และปัจจัยภายในมาประกอบการวิเคราะห์อารมณ์อารมณ์ชั้น จึงเป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษากลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้นของกิตติ เชี่ยววงศ์กุล ในบทบาทผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์ “เกลือ วัน เด้อ” จำนวน 10 ตอน คัดเลือกจากตอนที่มียอดผู้รับชมสูงสุด 10 อันดับแรกในปี พ.ศ. 2564 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์บทสนทนาของผู้ดำเนินรายการที่แสดงออกผ่านการใช้คำ ความหมายโดยนัย และกลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้นรูปแบบต่าง ๆ โดยใช้กรอบแนวคิดของวิภาพร กล้าวิทย์กิจ (2548) มาปรับและประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

5. สรุปผลการวิจัย

การดำเนินรายการในฐานะพิธีกรรายการ “เกลือ วัน เตอ” ของ กิตติ เชี่ยววงศ์กุล มีการใช้ภาษาที่นำเสนอความขบขัน ในการสื่อสารร่วมกับแขกรับเชิญ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์กลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้นทั้งหมด 3 ด้าน ประกอบด้วย การใช้คำ ความหมายโดยนัย และกลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้น จำนวนทั้งหมด 75 ครั้ง ดังนี้

5.1 การใช้คำ

การใช้คำ คือ การเปล่งเสียงคำออกมา โดยแต่ละคำจะมีความหมาย และหากนำคำมาพูดเป็นประโยคแล้วจะเกิดความหมายที่เข้าใจตรงกันระหว่างผู้ส่งสาร และผู้รับสาร ซึ่งคำแต่ละคำจะมีความแตกต่างกันในส่วนของเสียง และความหมายสามารถแบ่งออกเป็นคำประเภทต่าง ๆ ได้แก่ 1) การซ้ำคำ 2) การใช้คำประสม 3) การใช้คำแสลง 4) การใช้คำอุทาน และ 5) การใช้คำยืมภาษาอังกฤษ พบจำนวน 39 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 52 ดังนี้

5.1.1 การซ้ำคำ

การซ้ำคำ หมายถึง การกล่าวถึงคำหรือกลุ่มคำ มากกว่า 2 ครั้งติดต่อกัน เพื่อเน้นย้ำความหมาย พบว่าผู้ดำเนินรายการมีการซ้ำคำในความหมายคงเดิม 8 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.66

ตัวอย่างที่ 1 “ไม่หลุดแน่ แม่จ๊ะ แม่จ๋า” (รายการ “เกลือ วัน เตอ” : ตอนที่ 52, 2564)

ประโยคข้างต้นมีการซ้ำคำว่า “แม่” เป็นการเน้นย้ำคำว่า “แม่” และเติมคำสร้อยตามหลัง เพื่อให้เกิดความโดดเด่น มีความน่าสนใจ สามารถดึงดูดผู้ฟังให้เกิดความขบขัน และคล้อยตามได้

ตัวอย่างที่ 2 “มาเร็วไปเร็ว ไม่ได้ถามไถ่กันซักคำ” (รายการ “เกลือ วัน เต๋อ” : ตอนที่ 52, 2564)

ประโยคข้างต้นเกิดขึ้นในตอน 52 แขกรับเชิญประกอบด้วยนักแสดงละครโทรทัศน์จากเรื่องวันทอง ซึ่งเป็นเรื่องราวความรักที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง โดยหลังจากที่แขกรับเชิญ (พันธ์ชนกชนม์ พันธุ์สังข์ หรือ น้องเจ้าคุณ) รับบทเป็นกุมารในละคร และรายการเกลือวันเต๋อครั้งนี้ ได้ทำหน้าที่ออกมาพูดเกริ่นในตอนแรก และต้องวิ่งออกไปอย่างรวดเร็ว จึงเกิดเป็นประโยคที่มีการซ้ำคำว่า “เร็ว” เพื่อเน้นย้ำว่า กุมารได้ทำหน้าที่อย่างกระฉับกระเฉง โดยมีการวิ่งเข้าและวิ่งออกไปจากเวทีอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้ชมในรายการเกิดเสียงหัวเราะ ชอบใจในพฤติกรรมของกุมาร เนื่องจากผู้ดำเนินรายการได้มีการกล่าวซ้ำคำ เพื่อเน้นย้ำพฤติกรรม

ตัวอย่างที่ 3 “นอกจากแอว์ลันปิดแล้ว เขายังลันน้อตแอด ๑ ด้วยตอนนี้” (รายการ “เกลือวันเต๋อ” : ตอนที่ 52, 2564)

ประโยคนี้มีการซ้ำคำว่า “ลัน” ซึ่งเป็นประโยคที่เกิดขึ้นในช่วงสุดท้ายของรายการ หลังจากที่คุณเป็กกี้ ศรีธัญญา ได้ร้องเพลง แอว์ลันปิด ของ พิชมดา จรรยาศรี ผู้ดำเนินรายการจึงได้พูดถึงประโยคเกี่ยวกับเพลงข้างต้น โดยมีการยกตัวอย่างอาการปวดข้อเข่าที่เกิดขึ้นกับตนเอง นำมาซ้ำกับคำว่า “ลัน” ในประโยคที่ปรากฏในเพลงให้มีความสอดคล้องกัน เป็นการล้อเลียน และเน้นย้ำคำว่า ลัน ทำให้เกิดเสียงหัวเราะในรายการ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความเหนือกว่าที่ผู้ดำเนินรายการยกตัวอย่างลักษณะอาการปวดข้อเข่าที่เป็นจุดด้อยของตนเองมาล้อเลียนเพื่อสร้างความขบขัน

ตัวอย่างที่ 4 “ใสจริงนะ หมายถึงแแก้วตอนนี้ใสเลย” (รายการ “เกลือวันเต๋อ” : ตอนที่ 42, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการซ้ำคำว่า “ใส” 2 ครั้ง เป็นการซ้ำคำในความหมายเดิม ซึ่งหมายถึงสะอาด กระจ่างใส โดยในช่วงตัวอย่างนี้ เป็นประโยคตอนท้ายรายการที่มีการโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อผิวกระจ่างใส และผู้ดำเนินรายการจึงได้ลองดื่มผลิตภัณฑ์จนหมดแก้ว แล้วพูดประโยคที่มีการซ้ำคำว่าใสดังตัวอย่างข้างต้น แต่เป็นคำว่า “ใส” ในความหมายที่ต่างกัน ทำให้เกิดอารมณ์ขันขึ้นมา

ตัวอย่างที่ 5 “เขาหลอกเรา หรือเราหลอกตัวเอง” (รายการ “เกลือวันเต๋อ” : ตอนที่ 66, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการซ้ำคำว่า “หลอก” 2 ครั้ง เพื่อเน้นย้ำว่าตกลงเขาหลอกเรา หรือเราหลอกตัวเอง ทำให้คู่สนทนาเกิดคำถามทบทวนตนเองอีกครั้ง และแสดงความขบขันออกมาเพื่อกลบเกลื่อนความรู้สึกของตนเองในขณะนั้น สอดคล้องกับทฤษฎีความเหนือกว่า เนื่องจากผู้ดำเนินรายการได้มีการเน้นย้ำข้อด้อยของผู้ร่วมสนทนา

5.1.2 การใช้คำประสม

การใช้คำประสม หมายถึง การสร้างคำใหม่ โดยการนำคำมูลตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมกัน เพื่อให้เกิดคำใหม่ และมีความหมายใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทนั้น ๆ พบ 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.66

ตัวอย่างที่ 6 “ทำไมเล่นตัวจิ้งครีบ” (รายการ “เกลือ วัน เต๋อ” : ตอนที่ 47, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการใช้คำประสม คือคำว่า เล่นตัว โดยมีการประสมคำว่า เล่น หมายถึง กริยาที่กระทำให้เกิดความสนุก เพลิดเพลิน ประสมกับคำว่า ตัว หมายถึง คำที่ใช้เรียกแทนสัตว์ สิ่งของ เมื่อประสมกันแล้วจึงเกิดเป็นคำใหม่ และมีความหมายใหม่ คือคำว่า เล่นตัว หมายถึง พฤติกรรมที่ตั้งแง่ไม่ยอมทำหรือไม่ยอมให้ทำงาน ๆ ตามที่มีผู้งอนง้อหรือขอร้อง เกิดเป็นอารมณ์ขันขึ้นมา เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่ถูกล้อเลียน โดยผู้ดำเนินรายการ

ตัวอย่างที่ 7 “เนี้ยปากหวานอย่างนี้ถึงเมียเยอะ” (รายการ “เกลือ วัน เต๋อ” : ตอนที่ 52, 2564)

ประโยคดังกล่าว มีการใช้คำประสม ระหว่างคำว่า ปาก ที่หมายถึงอวัยวะส่วนหนึ่งในร่างกาย ทำหน้าที่สื่อสารโดยการพูด และทำหน้าที่รับสารอาหารเพื่อหล่อเลี้ยงร่างกายมนุษย์ ประสมกับคำว่า หวาน ที่หมายถึงรสชาติของอาหารที่มีรสหวาน ทำให้เกิดความหมายใหม่ขึ้นมา คือคำว่า ปากหวาน ที่หมายถึง การสื่อสารด้วยคำพูดที่มีความ

ไฟเราะ นุ่มนวล ทำให้ผู้ฟังเกิดความประทับใจ และเกิดความขบขัน เนื่องจากการล้อเลียนถึงลักษณะนิสัยของแขกรับเชิญว่ามีลีลาในการพูดที่ไฟเราะ ดึงดูดเพศตรงข้าม ส่งผลให้มีภรรยาหลายคน

ตัวอย่างที่ 8 “ภาพนี้ระดับมืออาชีพเลยนะครับ” (รายการ “เกลือวันเด้อ” : ตอนที่ 42, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการใช้คำประสมคือคำว่า มืออาชีพ มีการประสมคำว่ามือ กับคำว่าอาชีพ โดยคำว่า มือ หมายถึง อวัยวะในร่างการที่ทำหน้าที่หยิบจับสิ่งต่าง ๆ และคำว่าอาชีพ หมายถึง การทำกิจกรรม การทำงาน การประกอบอาชีพที่ไม่เป็นโทษแก่สังคม และมีรายได้ตอบแทน โดยอาศัย แรงงาน ความรู้ทักษะ อุปกรณ์เครื่องมือวิธีการแตกต่างกันไป เมื่อประสมกันแล้วจึงเกิดเป็นคำใหม่ คือ คำว่า มืออาชีพ หมายถึง คนที่มีความเชี่ยวชาญในด้านใดด้านหนึ่ง จึงเกิดเป็นอารมณ์ขัน เนื่องจากการเียนยอถึงความสามารถ ที่แอบแฝงไปด้วยการล้อเลียนร่วมด้วย

ตัวอย่างที่ 9 “ตอนเด็ก ๆ เก็บกตเพราะเจออาจารย์ฝ่ายปกครองมาเยาะไซ้ไหมเราอะ” (รายการ “เกลือวันเด้อ” : ตอนที่ 73, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการใช้คำประสม คือคำว่า เก็บกต มีการประสมระหว่างคำว่า เก็บ กับคำว่า กต โดยคำว่าเก็บ หมายถึง การปลิดเอาออกหรือเอาไปจากที่เดิม และคำว่า กต หมายถึง การบังคับ ข่ม ใช้กำลังดันให้ลง นำมารวมกับกลายเป็นคำใหม่ คือคำว่า เก็บกต หมายถึง การที่พยายามควบคุมอารมณ์ ไม่ให้แสดงความรู้สึกออกมาในขณะนั้น เพราะกลัวผลกระทบที่จะตามมา โดยมีการแสดงอาการออกมาเมื่อเวลาผ่านไป ซึ่งเกิดเป็นอารมณ์ขัน เนื่องจากการใช้คำประสมที่แฝงไปด้วยการล้อเลียนถึงพฤติกรรมในอดีต

5.1.3 การใช้คำสแลง

คำสแลง หมายถึง คำหรือสำนวนที่ใช้กันเฉพาะกลุ่ม และใช้เพียงชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น พบ 8 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.66

ตัวอย่างที่ 10 “นี่เขาชิงเราขนาดนี้ รอบสรุปเราต้องได้แล้ว” (รายการ “เกลือ วัน เด้อ” : ตอนที่ 42, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการใช้คำสแลง คือคำว่า ชิง หมายถึง การโอดวอด ส่วนใหญ่จะใช้กันในหมู่วัยรุ่น แสดงให้เห็นถึงความร้อนแรง ความเหนือกว่า ซึ่งเกิดเป็นอารมณ์ขันขึ้นมา เนื่องจาก คำว่า “ชิง” ที่เป็นคำสแลงทำให้ผู้ฟังรู้สึกถึงความเป็นกันเอง หยอกล้อ สนุกสนาน ต่างจากคำว่า “โอดวอด” ที่เมื่อพูดออกมาแล้ว จะทำให้ผู้ฟังรู้สึกไม่พอใจได้

ตัวอย่างที่ 11 “จิงหะมองตากันนี่จิงเลย” (รายการ “เกลือ วัน เด้อ” : ตอนที่ 66, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการใช้คำสแลง คือคำว่า จิง เป็นศัพท์ที่ใช้เฉพาะกลุ่มวัยรุ่น หมายถึง ดีมาก ดีเลิศ จากประโยคข้างต้น จึงกล่าวได้ว่า เป็นการบอกย้ำพฤติกรรมที่เกิดขึ้นก่อนหน้าว่ามีแต่ความรู้สึกดี ทำให้เกิดอารมณ์ขันขึ้นมา เนื่องจากคำว่า “จิง” ที่เป็นคำสแลง สามารถให้อรรถรสได้ดีกว่าคำหลักที่พูดกันโดยทั่วไป

ตัวอย่างที่ 12 “คุณสองคนไม่ควรจะอยู่ด้วยกัน เพราะนอยด์เรื่องสุขภาพทั้งคู่” (รายการ “เกลือวันเด้อ” : ตอนที่ 52, 2564)

ประโยคดังกล่าวมีการใช้คำสแลง คือคำว่า “นอยด์” ซึ่งย่อมาจากคำว่า พارانอยด์ (paranoid) มีความหมายว่า อาการหวาดระแวง วิตกกังวล หงุดหงิด น้อยใจ ส่วนใหญ่มักใช้ในหมู่วัยรุ่น ประโยคดังกล่าวเกิดความขบขันขึ้นมา เนื่องจากเป็นคำสแลงที่เป็นที่รู้จัก และคุ้นเคย อีกทั้งยังจบประโยคด้วยการหักมุมอีกด้วย

ตัวอย่างที่ 13 “ดูท่าเราก็น่าจะเล่นละครวายด้วยกันได้นะอะพี่” (รายการ “เกลือวันเด้อ” : ตอนที่ 42, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการใช้คำสแลง คือคำว่า “วาย” หมายถึง ความแนบรักในรูปแบบชายรักชาย ซึ่งจะมีความแตกต่างจากเกย์ คำนี้พบได้ทั่วไปในหมู่วัยรุ่นที่ชื่นชอบซีรีส์ หรือนวนิยายแนบรักชายกับชาย เกิดเป็นอารมณ์ขัน เนื่องจากเป็นเพียงเรื่องสมมุติ ที่ได้นำมาล้อเลียนกันในรายการ

ตัวอย่างที่ 14 “เหมือนเขาอินของเขาอยู่คนเดียวอะ” (รายการ “เกลือวันเด้อ” : ตอนที่ 41, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการใช้คำสแลง คือคำว่า “อิน” มาจากคำว่า “Inner” หมายถึง การมีความรู้สึกท่วม มีอารมณ์ร่วมกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เกิดเป็นอารมณ์ขึ้น เนื่องจากเป็นคำที่รู้จักกันในหมู่นักเล่นดนตรี ทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าถึงอารมณ์ร่วมกับผู้ดำเนินรายการได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างที่ 15 “จอนเบอร์ไหนครีบ” (รายการ “เกลือวันเด้อ” : ตอนที่ 66, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการใช้คำสแลง คือคำว่า เบอร์ เป็นศัพท์ที่มักใช้ในหมู่นักมวยรุ่น โดยเฉพาะกลุ่มสาวประเภทสอง ซึ่งหมายถึง การกระทำที่สุดโต่ง จากประโยคข้างต้น จึงมีความหมายเชิงคำถามว่า เป็นการนอนที่สุดโต่งในระดับใด

5.1.4 การใช้คำอุทาน

คำอุทาน หมายถึง คำที่ไม่มีความหมายในตัวเอง แต่แสดงอารมณ์ของผู้กล่าวหรือเสริมคำในการพูดจากัน เป็นส่วนที่เสริมคำเข้ามาเพื่อแสดงอารมณ์ หรือช่วยให้ข้อความสละสลวย หรือ เป็นคำที่แสดงถึงเสียงที่เปล่งออกมาในเวลาที่ดีใจ เสียใจ ตกใจ ประหลาดใจ หรือ กริ่งใจ เป็นคำที่ใช้หรือต่อสร้อยเสริมบท พบ 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.33

ตัวอย่างที่ 16 “อู๊ย! ไม่น่า อาจจะเป็นผู้หญิงคนนั้นก็ได้” (รายการ “เกลือ วัน เด้อ” : ตอนที่ 46, 2564)

ตัวอย่างที่ 17 “แหม! เก่งเหลือเกิน” (รายการ “เกลือ วัน เด้อ” : ตอนที่ 47, 2564)

ตัวอย่างที่ 18 “ฮู้ว! เร็วแมน” (รายการ “เกลือ วัน เด้อ” : ตอนที่ 68, 2564)

ตัวอย่างที่ 19 “โอ๊ย! ชัวร์” (รายการ “เกลือวันเด้อ” : ตอนที่ 46, 2564)

ตัวอย่างที่ 20 “โอ๊ย! ใจดีสู้เสือ” (รายการ “เกลือวันเด้อ” : ตอนที่ 47, 2564)

ตัวอย่างที่ 21 “อ้าว! แสดงว่าเปิดตัวแล้วหรือที่บอกว่ามีเมีย 4 คนอะ” (รายการ “เกลือวันเด้อ” : ตอนที่ 42, 2564)

ตัวอย่างที่ 22 “โอ๊ย! ดีจริง ทำลายของเก่า เพื่อซื้อของใหม่” (รายการ “เกลือวันเด้อ” : ตอนที่ 42, 2564)

ตัวอย่างที่ 23 “แหม! พักหน้ากันเร็วเลยนะ” (รายการ “เกลือวันเด้อ” : ตอนที่ 41, 2564)

ตัวอย่างที่ 24 “อู๊ย! ดิดเราเป็นลูกแห่งเลยนะ” (รายการ “เกลือวันเด้อ” : ตอนที่ 66, 2564)

ตัวอย่างที่ 25 “อู๊ย! ขนหัวลุกเลย” (รายการ “เกลือวันเด้อ” : ตอนที่ 68, 2564)

เมื่อพิจารณาคำอุทานที่ปรากฏในตัวอย่าง สามารถจำแนกการสื่อความหมายได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ 1. คำอุทานสื่อความหมายแปลกใจ เช่น อู๊ย! โอ๊ย! อ้าว! เป็นต้น 2. คำอุทานสื่อความหมายหยอกล้อ เช่น แหม! ฮู้ว! อู๊ย! เป็นต้น กล่าวได้ว่าคำอุทานที่ปรากฏในการดำเนินรายการ “เกลือวันเด้อ” สามารถสร้างความขบขันได้มากที่สุด เนื่องจากเป็นคำที่แสดงออกถึงอารมณ์ของผู้พูดในขณะนั้น ทำให้ผู้ชมรู้สึกมีส่วนร่วม และเข้าใจถึงอารมณ์ เนื้อหาที่ผู้ดำเนินรายการต้องการสื่อออกมาได้อย่างชัดเจน

5.1.5 การใช้คำยืมภาษาอังกฤษ

การใช้คำยืมภาษาอังกฤษ หมายถึง การใช้คำในภาษาอังกฤษบางคำ แทนการใช้ภาษาไทยเนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของคนไทยอย่างมาก ทั้งในด้านการพูดและการเขียนสื่อสารในชีวิตประจำวัน จากการศึกษาในครั้งนี้พบการใช้คำยืมภาษาอังกฤษ รูปแบบการทับศัพท์ โดยการถ่ายเสียงและถอดตัวอักษรภาษาอังกฤษในการสื่อสาร พบ 8 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.66

ตัวอย่างที่ 26 “เผื่อคุณอาจจะสปาร์คเลือกคู่ของคุณก็ได้” (รายการ “เกลือ วัน เด้อ” : ตอนที่ 46, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการใช้คำภาษาอังกฤษ คือคำว่า สปาร์ค (spark) นอกจากจะมีความหมายว่า ประกายไฟ แล้วจึงมีความหมายว่า คนที่มีความสนุกสนาน หรือเจ้าชู้ จึงเกิดเป็นอารมณ์ขันขึ้นมาเนื่องจากเป็นคำที่ใช้หยอกล้อคู่สนทนา

ตัวอย่างที่ 27 “โอ๊ย! ชัวร์” (รายการ “เกลือ วัน เด้อ” : ตอนที่ 46, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการใช้คำภาษาอังกฤษ คือคำว่า ชัวร์ (sure) หมายความว่า แน่ใจ มั่นใจ ยืนยัน เชื่อมั่น ไว้วางใจ เกิดเป็นอารมณ์ขัน เนื่องจาก เป็นการยืนยันที่แฝงด้วยการล้อเลียนของผู้ดำเนินรายการ

ตัวอย่างที่ 28 “ตอนนี้สแตตัสของคุณทั้ง 2 เป็นอย่างไรครับ” (รายการ “เกลือวันเด้อ” : ตอนที่ 69, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการใช้คำภาษาอังกฤษ คือคำว่า สแตตัส (status) หมายถึง สถานะ หรือสถานภาพ เกิดเป็นความขบขัน เนื่องจากเป็นการย้าถามถึงความสัมพันธ์ที่กำลังดำเนินไปได้ด้วยดี ทำให้ผู้ฟังตั้งใจฟังอย่างมีความสุข

5.2 การใช้ความหมายโดยนัย

ความหมายโดยนัย หรือความหมายนัยประหวัด หมายถึง คำที่ตีความได้หลายความหมาย หลายแง่มุม ขึ้นอยู่กับบริบทในการสื่อสาร พบจำนวน 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.66 ดังนี้

ตัวอย่างที่ 29 “ชื่อขายเป็นไม้ต่างเลยนะครับตอนนี้” (รายการ “เกลือ วัน เด้อ” : ตอนที่ 66, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการใช้ความหมายโดยนัย คือคำว่า ไม้ต่าง ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ที่มีความนิยมอยู่ในช่วงขณะนั้น ที่มีลักษณะเด่นอยู่ที่ความต่างของใบ โดยจะมีทั้งสีเขียวและสีอ่อน และมีหลากหลายสีสลับกันไปตามสายพันธุ์ เกิดเป็นลวดลายที่มีความสวยงาม เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว จากประโยคข้างต้นจึงสามารถตีความได้ว่า ลินค่านั้นมีความโดดเด่น หรือเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค จึงเกิดเป็นความขบขัน เนื่องจากเป็นการเปรียบเทียบสิ่งที่กำลังเป็นที่นิยมในขณะนั้น

ตัวอย่างที่ 30 “เสือ 2 ตัวมันจะเข้าไปอยู่ในถ้ำเดียวกันได้ยังไง” (รายการ “เกลือวันเด้อ” : ตอนที่ 52, 2564)

ประโยคข้างต้น มีการใช้คำที่มีความหมายโดยนัย หรือความหมายแฝงของคำว่า เสือ โดยความหมายหลักของเสือ หมายถึง สัตว์ชนิดหนึ่งที่เลี้ยงลูกด้วยนมในวงศ์ Felidae มีความดุร้าย และกินเนื้อเป็นอาหาร ส่วนความหมายโดยนัยของเสือในบริบทดังกล่าว หมายถึง คนที่มีความสามารถ เก่งกล้า และมีอำนาจ ซึ่งผู้ดำเนินรายการได้มีการหยอกล้อแซะรับเชิญทั้ง 2 คน โดยการเปรียบเทียบทั้งสองคนเป็นเสือที่มีความสามารถ เก่งกล้า ทำให้แซะรับเชิญมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง และมีอิสระในความรู้สึก สอดคล้องกับทฤษฎีการผ่อนคลายจากความตึงเครียดและการหลุดพ้นจากการไม่กล้าแสดงออก

ตัวอย่างที่ 31 “นี่เขาชิงเราขนาดนี้ รอบสรุปต้องได้แล้ว” (รายการ “เกลือวันเด้อ” : ตอนที่ 42, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการใช้ความหมายโดยนัย คือคำว่า ชิง เดิมทีเป็นคำที่เรียกไม้ล้มลุก ที่มีลำต้นใต้ดินเป็นเหง้า แตกสาขาเป็นง่าคล้ายนิ้วมือ มีกลิ่นเฉพาะ รสเผ็ดซ่า ใช้ประกอบอาหาร และทำยาได้ แต่ในปัจจุบันได้เกิดเป็นศัพท์แสลงของคำว่า ชิง ซึ่งมีการใช้มากในหมู่วัยรุ่น และโซเชียลมีเดีย ทำให้เกิดความหมายที่แตกต่างไปจากเดิมสามารถตีความจากประโยคข้างต้นได้ว่า เขาอวดเราขนาดนี้ รอบหน้าเราต้องทำให้ได้ดีกว่าเดิม ซึ่งเป็นการหยอกล้อที่ทำให้เกิดอารมณ์ขันขึ้นมา

5.3 กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันลักษณะอื่น ๆ

กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้แซะรับเชิญและผู้ชมรายการมีอารมณ์ขันร่วมกัน โดยมีวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ 1) การทำให้เป็นเรื่องสัพปน 2) การล้อเลียน 3) การใช้สำนวน 4) การใช้ภาพพจน์ และ 5) การหักมุม พบจำนวน 23 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 30.66 ดังนี้

5.3.1 การทำให้เป็นเรื่องสัปดน

การทำให้เป็นเรื่องสัปดน หมายถึง การใช้ภาษาที่สื่อไปในทางหยาบโลน อูตรี มีการใช้ในเรื่องเพศ ซึ่งเป็นสิ่งที่คนทั่วไปเข้าใจได้ง่าย และมีความสนใจใคร่รู้ พบ 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.33

ตัวอย่างที่ 32 “ถ้าเป็นก๊อตอาจจะดูตันกว่าไซ้ใหม่” (รายการ “เกลือ วัน เด้อ” : ตอนที่ 69, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการทำให้เป็นเรื่องสัปดนอย่างเห็นได้ชัด คือคำว่า “ดูตัน” หมายถึง ดูเดือด รุนแรง ทำให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจตรงกันว่ามีความหมายสื่อไปทางเพศ และเกิดเป็นอารมณ์ขันขึ้นมา เนื่องจากเป็นคำที่ผู้ฟังเข้าใจร่วมกัน

5.3.2 การล้อเลียน

การล้อเลียน หมายถึง การใช้คำที่มีการยั่วเย้า มีการพาดพิงถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คนใดคนหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง เพื่อให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ขัน แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) การล้อเลียนโดยอ้างถึงบุคคล และ 2) การล้อเลียนโดยอ้างถึงสถานการณ์

1) การล้อเลียนโดยอ้างถึงบุคคล การล้อเลียนโดยอ้างถึงบุคคล หมายถึง การกล่าวถึงบุคคลที่เป็นที่สนใจ คนทั่วไปรู้จักมักคุ้น อาจจะกล่าวในลักษณะความเป็นจริง ซื่นชม ล้อเลียน หรือกล่าวเกินจริง โดยกล่าวอ้างให้สัมพันธ์กับบริบทในขณะนั้น เพื่อสร้างความขบขัน พบ 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4

ตัวอย่างที่ 33 ผู้ดำเนินรายการ : อยากถามแค่นี้ ว่าเคยเอาคาถาขุนแผนไปลองไหม

แขกรับเชิญ : อย่างผมไม่ต้องใช้คาถาครับ

ผู้ดำเนินรายการ : คุณกำลังจะบอกว่า นี่ขนาดไม่ได้ใช้คาถายังขนาดนี้เลยหรือ

(รายการ “เกลือ วัน เด้อ” : ตอนที่ 52, 2564)

ประโยคดังกล่าว มีการล้อเลียนโดยอ้างถึงบุคคลในวรรณคดีไทย เรื่องขุนช้างขุนแผน โดยอ้างถึงคาถาของขุนแผน ซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่อง และมีความสัมพันธ์กับบริบทในขณะนั้น เพราะแขกรับเชิญในตอน 52 ได้แก่นักแสดงจากละครโทรทัศน์เรื่องนางวันทอง ซึ่งประกอบด้วยขุนแผน ขุนช้าง เป็นต้น เกิดการหยอกล้อกันในบทบาทของนักแสดงเรื่องนางวันทองที่เป็นรับเชิญในครั้งนี้ ทำให้เกิดความขบขันขึ้นมาในการดำเนินรายการ

2) การล้อเลียนโดยอ้างถึงสถานการณ์

การล้อเลียนโดยอ้างถึงสถานการณ์ หมายถึง การกล่าวถึงเรื่องราว หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในความสนใจ และเป็นที่น่าสนใจของบุคคลทั่วไป อาจจะกล่าวเชิงล้อเลียนเพื่อความขบขัน หรือกล่าวให้มีความผิดเพี้ยนไปจากสถานการณ์เดิม แบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่ 3.2.2.1 การล้อเลียนโดยอ้างถึงเพลง และ 3.2.2.2 การล้อเลียนโดยอ้างบทกวี

2.1) การล้อเลียนโดยอ้างถึงเพลง

การล้อเลียนโดยอ้างถึงเพลง หมายถึง การนำเพลง หรือเนื้อเพลงที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปมาล้อเลียน อาจจะมีการดัดแปลงเนื้อเพลงหรือไม่ดัดแปลงก็ตาม พบ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.33

ตัวอย่างที่ 34 “นอกจากแอว์ลันปิดแล้ว เขายังลั่นอออดแอ๊ด ๆ ด้วย” (รายการ “เกลือ วัน เด้อ” : ตอนที่ 52, 2564)

ประโยคดังกล่าวได้มีการล้อเลียนโดยอ้างถึงเพลงแอว์ลันปิด ของศิลปิน พิชญดา จรรยาศรี โดยหลังจากที่ได้มีการขับร้องเพลงแอว์ลันปิด ผู้ดำเนินรายการได้มีการล้อเลียนเพลงที่เพี้ยนร้องจบไป แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อสิ่งที่คู่สนทนาได้กระทำลงไป ทำให้คู่สนทนาเกิดความประทับใจ และเกิดเป็นอารมณ์ขันขึ้นมา

2.2) การล้อเลียนโดยอ้างบทกวี

การล้อเลียนโดยการอ้างบทกวี หมายถึง การกล่าวอ้างถึงบทกวีที่เป็นที่รู้จัก มีความหมายลึกซึ้ง มีการสัมผัสคล้องจอง ทำให้ผู้ฟังเข้าใจถึงความหมายของบทกวีร่วมกันได้เป็นอย่างดี พบ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.33

ตัวอย่างที่ 35 “เคยได้ยินคำนี้ไหมครับ ยามแรกรัก น้ำตัมผักยังบอกหวาน คบกันไปนาน ๆ น้ำตาลยังบอกขมเลย” (รายการ “เกลือ วัน เด้อ” : ตอนที่ 55, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการล้อเลียนโดยอ้างบทกวีในเรื่องพระอภัยมณี ที่ประพันธ์โดยสุนทรภู่ เป็นการประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ กล่าวคือ เมื่อแรกรัก น้ำตัมผัก ยังว่าหวาน เมื่อจิตจาง น้ำตาล ยังว่าขม เมื่อแรกรัก ทำสิ่งใด เธอก็ชม เมื่อรักขม ทำสิ่งใด เธอก็เมิน มีลักษณะการประพันธ์ที่โดดเด่นคือมีการใช้คำว่า เมื่อ ในการขึ้นต้นประโยคแต่ละบาท และให้แง่คิดเกี่ยวกับความรัก ซึ่งเป็นเรื่องพื้นฐานที่คนทั่วไปสามารถเข้าใจ และเข้าถึงเนื้อหาในเรื่องความรัก จึงเกิดเป็นอารมณ์ขันขึ้นมา

5.3.3 การใช้สำนวน

การใช้สำนวน หมายถึง การใช้คำหรือถ้อยคำที่พูดสั้น ๆ มีลักษณะเฉพาะตัว มีนัยความหมายแฝงเร้นซ่อนอยู่อย่างลึกซึ้ง แยกคาย พบ 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4

ตัวอย่างที่ 36 “โอ๊ย! ใจดีสู้เสือ” (รายการ “เกลือ วัน เด้อ” : ตอนที่ 47, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการใช้สำนวนประเภทสุภาษิต คือ ใจดีสู้เสือ หมายถึง การทำใจกล้า ควบคุมจิตใจให้เป็นปกติ ไม่หวั่นไหวไปกับเหตุการณ์ตรงหน้า เมื่อต้องเจอกับสิ่งที่น่ากลัวหรือเป็นอันตราย จึงเกิดความขบขันเนื่องจากการล้อเลียนถึงพฤติกรรมกล้าหาญของคู่สนทนา

5.3.4 การใช้อุปมาอุปไมย

อุปมาอุปไมย หมายถึง การเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยการนำของสองสิ่งที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นเหมือนกันมาเปรียบเทียบกัน พบ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.33

ตัวอย่างที่ 37 “ไหนขอดูมือหน่อย นี่มือเหนียวเป็นตุ๊กแกเลย” (รายการ “เกลือ วัน เด้อ” : ตอนที่ 47, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการใช้อุปมาอุปไมย คือ มือเหนียวเป็นตุ๊กแก เนื่องจากมีลักษณะมือที่เหนียวมาก คล้ายกับลักษณะความเหนียวของหนังตุ๊กแก จึงเกิดเป็นอารมณ์ขันขึ้นมา เนื่องจากการเปรียบเทียบสิ่งที่เป็นจุดด้อยของอีกฝ่าย

5.3.5 การหักมุม

การหักมุม หมายถึง วิธีการพูดที่ทำให้ผู้ฟังคล้อยตามไปในทิศทางหนึ่ง แต่ลงท้ายด้วยการหักมุมแบบพลิกความคาดหมาย พบรูปแบบการหักมุม 8 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.66

ตัวอย่างที่ 38 ผู้ดำเนินรายการ : เขาบอกว่าบทาบทนนี้ (ขุนแผน) ต้องเป็นพี่ป้องกัน

ป้อง ผนวดี : หมายถึงว่า ผมเล่นเก่งจ้หรือ

ผู้ดำเนินรายการ : ไม่ ส่วนใหญ่คุณรับบทมากเมีย (รายการ “เกลือ วัน เด้อ” : ตอนที่ 52, 2564)

ประโยคข้างต้นพบการหักมุม เนื่องจากตอนแรกผู้ดำเนินรายการพูดในทำนองชื่นชม ด้วยประโยค “เขาบอกว่าบทาบทนนี้ (ขุนแผน) ต้องเป็นพี่ป้องกัน” ทำให้คู่สนทนาเกิดความคล้อยตาม และหักมุมโดยการพลิกความด้วยประโยคที่ว่า “ไม่ ส่วนใหญ่คุณรับบทมากเมีย” จึงเกิดเป็นอารมณ์ขันขึ้นมาในครั้งนี้

5.4 การใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันที่มากกว่า 1 กลวิธี

การใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันที่มากกว่า 1 กลวิธี คือ กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันที่เป็นมากกว่า 1 กลวิธี มีความหลากหลายในด้าน พบจำนวน 8 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.66 ดังนี้

ตัวอย่างที่ 39 “นอกจากแอมยิ้มปิดแล้ว เขายังลั่นออดออด ๆ ด้วยตอนนี้” (รายการ “เก๋ล้อวันเด้อ” : ตอนที่ 52, 2564)

ประโยคนี้มีการซ้ำคำว่า “ลั่น” ซึ่งเป็นประโยคที่เกิดขึ้นในช่วงสุดท้ายของรายการ หลังจากที่คุณเป๊กกี้ ศรีธัญญา ได้ร้องเพลง แอมยิ้มปิด ของ พิชณดา จรรยาศรี ผู้ดำเนินรายการจึงได้พูดถึงประโยคเกี่ยวกับเพลงข้างต้น โดยมีการยกตัวอย่างอาการปวดข้อเข่าที่เกิดขึ้นกับตนเอง นำมาซ้ำกับคำว่า “ลั่น” ในประโยคที่ปรากฏในเพลงให้มีความสอดคล้องกัน เป็นการล้อเลียน และเน้นย้ำคำว่า “ลั่น” ทำให้เกิดเสียงหัวเราะในรายการ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความเหนือกว่า ที่ผู้ดำเนินรายการยกตัวอย่างลักษณะอาการปวดข้อเข่าที่เป็นจุดด้อยของตนเองมาล้อเลียนเพื่อสร้างความขบขัน โดยมีการซ้ำคำเพื่อเน้นย้ำอีกด้วย ซึ่งประโยคจากสถานการณ์ข้างต้น พบกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน 2 กลวิธี คือ การซ้ำคำในความหมายเดิม และการล้อเลียนโดยอ้างเพลง

ตัวอย่างที่ 40 “เสือ 2 ตัวมันจะเข้าไปอยู่ในถ้ำเดียวกันได้อย่างไร” (รายการ “เก๋ล้อวันเด้อ” : ตอนที่ 52, 2564)

ประโยคข้างต้นประกอบด้วย 2 กลวิธีในการสร้างอารมณ์ขัน คือ การใช้สำนวน และความหมายโดยนัย มีการใช้สำนวนที่แฝงความหมายโดยนัย คือคำว่า “ใจดีสู้เสือ” หมายถึง คนที่มีความสามารถ เก่งกล้า และมีอำนาจ ซึ่งผู้ดำเนินรายการได้มีการหยอกล้อแซงรับเชิญทั้ง 2 คน โดยการเปรียบเทียบทั้งสองคนเป็นเสือที่มีความสามารถ เก่งกล้า ทำให้แซงรับเชิญมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง และมีอิสระในความรู้สึก โดยคำว่า เสือ ในความหมายหลัก หมายถึง สัตว์ชนิดหนึ่งที่เลี้ยงลูกด้วยนมในวงศ์ Felidae มีความดุร้าย และกินเนื้อเป็นอาหาร กลวิธีดังกล่าวจึงสอดคล้องกับทฤษฎีการผ่อนคลายจากความตึงเครียดและการหลุดพ้นจากการไม่กล้าแสดงออก

ตัวอย่างที่ 41 “อ๊วย! ใจดีสู้เสือ” (รายการ “เก๋ล้อวันเด้อ” : ตอนที่ 47, 2564)

ประโยคข้างต้น พบกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน 2 กลวิธีอย่างเห็นได้ชัด คือ การใช้คำอุทาน คำว่า “อ๊วย” และการใช้สำนวนประเภทสุภาพชิต คำว่า ใจดีสู้เสือ หมายถึง การทำใจกล้า ควบคุมจิตใจให้เป็นปกติ ไม่หวั่นไหวไปกับเหตุการณ์ตรงหน้า เมื่อต้องเจอกับสิ่งที่น่ากลัวหรือเป็นอันตราย จึงเกิดเป็นอารมณ์ขันขึ้นมา เนื่องจากการล้อเลียนพฤติกรรมโดยใช้สำนวน และมีการใช้คำอุทานร่วมด้วย

ตัวอย่างที่ 42 “แซงรับเชิญในวันนี้เขา 2 คนเลี้ยงลูกไม่เหมือนกันเลย คนหนึ่งเลี้ยงลูกแบบติดดินมาก อีกคนเลี้ยงด้วยภาษาสวีเดน เลี้ยงไปเลี้ยงมา ลูกเรียนชื่อหมา (สุนัข) ได้ก่อนชื่อแม่” (รายการ “เก๋ล้อวันเด้อ” : ตอนที่ 55, 2564)

ประโยคข้างต้น พบกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน 2 กลวิธี ได้แก่ การซ้ำ และการหักมุม โดยมีการซ้ำคำว่า เลี้ยง จำนวน 4 ครั้ง เพื่อเน้นย้ำประเด็นในการเลี้ยงลูกของแซงรับเชิญ (ต้นหอม ศกุนตลา และรัชนี แฉ) โดยคำว่า เลี้ยงข้างต้นมีความหมายในทางเดียวกัน หมายถึง การดูแล เลี้ยงดู ในฐานะผู้ปกครอง และหักมุมในช่วงสุดท้าย คือ ผลที่ได้ในประโยคที่ว่า “ลูกเรียนชื่อหมา (สุนัข) ได้ก่อนชื่อแม่” จึงเกิดเป็นอารมณ์ขันขึ้นมาจากการหักมุมของเรื่อง และการซ้ำคำเพื่อเน้นย้ำอีกด้วย

ตารางที่ 1 สรุปแนวโน้มของผลการศึกษา

การสร้างอารมณ์ขั้น	จำนวนครั้งที่ปรากฏ	คิดเป็นร้อยละ
การใช้คำ	39 ครั้ง	ร้อยละ 52
การใช้ความหมายโดยนัย	5 ครั้ง	ร้อยละ 6.66
กลวิธีการสร้างอารมณ์ขั้นลักษณะอื่น ๆ	23 ครั้ง	ร้อยละ 30.66
การใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขั้นที่มากกว่า 1 กลวิธี	8 ครั้ง	ร้อยละ 10.66
รวม	75	99.98 %

กลวิธีการสร้างอารมณ์ขั้น ของ กิตติ เชี่ยววงศ์กุล ในบทบาทผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์ “เกลียวันต์” พบการใช้คำมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52 รองลงมา คือ กลวิธีการสร้างอารมณ์ขั้นลักษณะอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 30.66 ตามด้วยการใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขั้นที่มากกว่า 1 กลวิธี คิดเป็นร้อยละ 10.66 และพบการใช้ความหมายโดยนัยน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.66 แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของกลวิธีในการสร้างอารมณ์ขั้น ซึ่งมีการใช้คำในการสร้างอารมณ์ขั้นมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์กลวิธีการสร้างอารมณ์ขั้นของเกลียวันต์ เชี่ยววงศ์กุล ในรายการ “เกลียวันต์” ในข้างต้น ผลการวิจัยพบว่า การสร้างอารมณ์ขั้นที่พบมากที่สุด คือ การใช้คำ พบ 39 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 52 โดยมีการใช้คำอุทานมากเป็นอันดับที่ 1 พบจำนวน 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.33 และตามด้วย การซ้ำคำ การใช้คำสแลง และการใช้คำภาษาอังกฤษ พบจำนวน 8 ครั้งเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 10.66 เนื่องจากการใช้คำ เป็นพื้นฐานในการสื่อสาร กลวิธีการสร้างอารมณ์ขั้นโดยการใช้คำ จึงทำได้หลากหลายกว่า รองลงมา คือ กลวิธีการสร้างอารมณ์ขั้นลักษณะอื่น ๆ ประกอบด้วย การล้อเลียนโดยอ้างถึงเพลง การล้อเลียนโดยอ้างบทกวี และการใช้อุปุกรณ์ พบจำนวน 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.33 และพบการใช้ความหมายโดยนัยน้อยที่สุด จำนวน 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.66 เนื่องจากการใช้ความหมายโดยนัยมีข้อจำกัด ไม่มีความหลากหลายและกว้างขวางเหมือนการใช้คำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาพร กล้าวิทย์กิจ (2548) ที่ศึกษาอารมณ์ขั้นในข้อความสั้นสำเร็จรูป โดยมีผลการวิจัยพบว่า ด้านการใช้คำพบมากที่สุด รองลงมาคือกลวิธีการสร้างอารมณ์ขั้น และได้้นำเรื่องราวรอบตัวมาล้อเลียนให้เกิดเป็นเรื่องขบขัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องในครอบครัว เรื่องระหว่างมิตรสหาย ที่ทุกคนมีประสบการณ์ร่วมในชีวิตประจำวัน ผลการศึกษาพบว่าการใช้คำ การใช้ความหมาย กับทฤษฎีความผ่อนคลาย ดังที่ วรพร อินทเชื้อ (2526) ได้สรุปทฤษฎีอารมณ์ขั้น ของ เอลเมอร์ เอ็ม บลิสเตน (Elmer M. Blistein, 1978: 563-564) ความว่า ความผ่อนคลายเกิดขึ้นจากการที่ผู้ชมได้ปลดปล่อยความรู้สึกกดดันบางอย่าง จากปัญหาและข้อขัดแย้งต่าง ๆ ทางสังคม เมื่อผู้ชมได้ยินได้ฟังเรื่องราวเหล่านั้นจึงรู้สึกเหมือนได้ระบายความกดดันออกมาในรูปของเสียงหัวเราะ ถือเป็นทฤษฎีที่มีความสอดคล้องกับผลการศึกษามากที่สุด รองลงมาคือทฤษฎีความเหนือกว่า ได้อธิบายอารมณ์ขั้นว่าเกิดขึ้นจากการที่บุคคลอื่นมีสถานะที่ต่ำกว่า เพราะมนุษย์จะขำในความด้อยกว่าของผู้อื่น หรือขำขันต่อเมื่อตัวเองนั้นเป็นฝ่ายเหนือกว่า และทฤษฎีความไม่เข้ากันที่ก่อให้เกิดอารมณ์ขั้นนั้น มาจากการพูดไม่ตรงกับสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น จึงทำให้ผู้ชมรู้สึกผิดความคาดหมาย ทำให้เรื่องจริงจึ่งที่คาดหวังไว้ไม่ตรงกับเนื้อหาตอนจบของเรื่อง ซึ่งพบในผลการศึกษาน้อยที่สุด

7. ข้อเสนอแนะ

การศึกษากลวิธีการสร้างอารมณ์ขันของกิตติ เชี่ยววงศ์กุล ในบทบาทผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์ “เกลือ วัน เด้อ” ผู้ศึกษาพบประเด็นที่น่าสนใจและควรศึกษาเพิ่มเติม ดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้ในเชิงวิชาการ

- 1) ศึกษาการใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาในการสร้างอารมณ์ขันของรายการ “เกลือวันเด้อ”
- 2) เปรียบเทียบกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันของรายการโทรทัศน์ประเภทวาไรตี้ และประเภทอื่น ๆ
- 3) ศึกษาแนวโน้มของกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในรายการโทรทัศน์ประเภทต่าง ๆ

7.2 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1) เป็นแนวทางเลือกใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในการสนทนาในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม เพื่อลดความเครียด
- 2) เป็นแนวทางการศึกษากลวิธีการสร้างอารมณ์ขันที่ปรากฏในแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เช่น นิทาน เพลง เป็นต้น เนื่องจากจุดมุ่งหมายการสื่อสารของผู้ผลิตผลงานแต่ละประเภทมีความโดดเด่นแตกต่างกัน อันนำมาซึ่งผลการศึกษากว้างขวางและครอบคลุมมิติด้านกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันของมนุษย์ที่หลากหลายรูปแบบมากยิ่งขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

- ช่องวัน 31 (ผู้ผลิตรายการ). (ม.ป.ป.). *รายการเกลือวันเด้อ [รายการโทรทัศน์]*. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2565, จาก <https://www.youtube.com/channel/UC8f7MkX4MFOOJ2SerXLInCA>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 02 เมษายน 2565, จาก <https://dictionary.orst.go.th>
- วรพร อินทเชื้อ. (2526). *วิเคราะห์อารมณ์ขันเชิงเสียดสีในงานประพันธ์ประเภท Fiction ของ เอเลนซิลลิโธ*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิภาพร กล้าวิทย์กิจ. (2548). *อารมณ์ขันในข้อความสั้นสำเร็จรูป*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. จาก http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Tha/Wipaporn_G.pdf
- ศศิวิมล สงวนพงษ์. (2563). *ได้ศึกษาอารมณ์ขันในรายการเทย์เทียวยไทย*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาอาชีพ ภาควิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร. จาก <http://thesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2991/1/60208313.pdf>
- อันธิยา หล่อเรืองศิลป์. (2549). *การวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในละครตลกสถานการณ์บางรักซอย 9*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. จาก <http://cmuir.cmu.ac.th/handle/6653943832/12174>

วิเคราะห์วิธีการเขียนรีวิวสถานที่ท่องเที่ยว บนเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว
AN ANALYSIS OF LINGUISTICS STRATEGIES IN TOURIST SPOTS REVIEW ON LA PAK TEAW
FACEBOOK

ฟาริดา ละไบแด่^{1*} และสุรัสวดี นราพงศ์เกษม²
Farida Labaidae^{1*} and Suratsawadee Narapongkasem²

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์วิธีการเขียนรีวิวสถานที่ท่องเที่ยวบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์วิธีการเขียนในการรีวิวสถานที่ท่องเที่ยวบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว แหล่งข้อมูล คือ ข้อมูลการรีวิวสถานที่ท่องเที่ยว ที่ปรากฏในเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว โดยใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม - 31 ธันวาคม 2564 ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง เลือกเก็บข้อมูลเฉพาะการใช้ภาษาในวิธีการเขียนรีวิวสถานที่ท่องเที่ยวที่ปรากฏในสถานะเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว เท่านั้น ผลการศึกษาพบว่า วิธีการเขียนในการรีวิวสถานที่ท่องเที่ยวบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว มีวิธีในการเขียนรีวิวสถานที่ท่องเที่ยว 4 องค์ประกอบตามโครงสร้างของสารคดีท่องเที่ยว ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง การเสนอเรื่อง และการปิดเรื่อง การตั้งชื่อเรื่องถือเป็นวิธีการเขียนที่โดดเด่นที่สุด มี 4 วิธี ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่องตามเอกลักษณ์ของสถานที่ การตั้งชื่อเรื่องตามสถานที่โดยตรง การตั้งชื่อโดยใช้คำที่สื่อความถึงสถานที่ท่องเที่ยว และการตั้งชื่อตามลักษณะการเดินทาง วิธีการเปิดเรื่องในงานเขียนรีวิวสถานที่ท่องเที่ยว พบการเปิดเรื่อง 3 วิธี ได้แก่ การเปิดเรื่องโดยการกล่าวถึงเอกลักษณ์ของสถานที่ การเปิดเรื่องโดยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ และการเปิดเรื่องโดยการแสดงความคิดเห็น วิธีการเสนอเรื่องในงานเขียนรีวิวสถานที่ท่องเที่ยว พบการนำเสนอเรื่อง 4 วิธี ได้แก่ การเล่าเรื่องการแทรกความคิดเห็น การอ้างอิงข้อมูล และการแทรกเกร็ดความรู้ วิธีในการปิดเรื่อง พบวิธีการปิดเรื่อง 1 วิธี คือ การติดแฮชแท็ก (Hashtag)

คำสำคัญ: บล็อกเกอร์, การเขียนรีวิวสถานที่ท่องเที่ยว, เฟซบุ๊กแฟนเพจ

Abstract

The purpose of this research was to analyze the linguistics strategies in tourist spots review on La Pak Teaw Facebook. The findings revealed that there were four strategies based on travel documentary structures: titling, chapter introduction, content presentation, and chapter summarizing. Titling was found the most dominant strategy. Four types of titling were titled according to uniqueness of attractions, places, words conveying tourist spots, and types of travelling. For chapter introduction, it was introduced by mentioning the uniqueness of the places, giving information of the attractions, and expressing the opinions. With respect to content presentation, two approaches were found: narrating and creatively presenting the content. Hashtag was found for the chapter summarizing.

Keyword: Blogger, Travel reviews, Facebook fanpage

¹ นักศึกษาระดับปริญญาตรี, หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

² อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

* Corresponding author, E-mail: 406101029@yru.ac.th

1. บทนำ

การพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก มีการใช้อุปกรณ์ทางการสื่อสาร เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ เข้ามาเป็นสื่อกลางทำให้การสื่อสารในปัจจุบันมีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น การนำเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตมาใช้อย่างแพร่หลาย ทั้งในรูปแบบของจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Email) สื่อสังคมออนไลน์ (Online Social Media) ในรูปแบบการให้บริการผ่านเว็บไซต์โดยนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางการสื่อสารด้านต่าง ๆ เช่น การตลาด การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ (พัทธนันท์ เด็ดแก้ว, 2559 : 147) เครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีรูปแบบใหม่ และได้กลายเป็นปรากฏการณ์ของการเชื่อมต่อสื่อสารระหว่างบุคคลในโลกอินเทอร์เน็ต โดยมุ่งเน้นที่การสร้างชุมชนออนไลน์ ซึ่งทำให้ผู้คนที่สามารถแลกเปลี่ยนและแบ่งปันข้อมูลตามความสนใจเฉพาะเรื่องซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ผู้ใช้งานยังสามารถเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลหรือความเป็นตัวตน เขียนเล่าเรื่องราวต่าง ๆ หรือแสดงรูปภาพเพื่อให้เพื่อนได้รับข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ทั้งนี้ผู้ใช้งานสามารถกำหนดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของตนเองว่าต้องการเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะหรือจำกัดสิทธิ์เฉพาะบุคคลที่อยู่ในสังคมเหมือนตน (สิริญา สุขสวัสดิ์, 2558 : 2) โดยแพลตฟอร์มหรือแอปพลิเคชันสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมในการใช้งาน ได้แก่ ทวิตเตอร์ อิน스타그램 ยูทูบ และเฟซบุ๊ก

เฟซบุ๊ก เป็นเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทหนึ่งที่ได้รับคามนิยมเป็นอันดับต้น ๆ โดยการสำรวจของ We Are Social ในปี 2021 พบว่าเฟซบุ๊กครองอันดับหนึ่งของโซเชียลมีเดียที่มีผู้ใช้งานมากที่สุดด้วยบัญชีผู้ใช้แอคทีฟมากถึง 51 ล้านบัญชี (Marketeer , 2564 : ออนไลน์) โดยผู้ให้บริการสามารถติดต่อสื่อสารและร่วมทำกิจกรรมกับผู้ใช้งานคนอื่น ๆ ได้ เช่น การเขียนข้อความ เล่าเรื่องความรู้สึก แสดงความคิดเห็นเรื่องที่สนใจ โปสต์รูปภาพ โปสต์คลิปวิดีโอ พูดคุยกันภายในกลุ่มบุคคล ไปจนถึงการสร้างแฟนเพจเฟซบุ๊ก ที่สามารถทำให้กลุ่มบุคคลที่มีความสนใจเกี่ยวกับเพจนั้น ๆ มีโอกาสแสดงความคิดเห็น เข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น ซึ่งในปัจจุบันเหล่าบล็อกเกอร์นิยมใช้เฟซบุ๊กแฟนเพจนำเสนอข้อมูลข่าวสารไปยังผู้อ่านที่มีความสนใจและชื่นชอบเรื่องเดียวกันได้ เช่น อาหาร ความงาม ครอบครัวย รวมถึงการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการนำเสนอในการใช้ภาษาที่ทำให้ผู้คนมีความสนใจกับเรื่องราวที่บล็อกเกอร์ได้ถ่ายทอดออกมา ตลอดของการนำเสนอชื่อเรื่อง ไปจนถึงการปิดเรื่องของการวิวสถานที่ท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี กล่าวได้ว่า เฟซบุ๊กเป็นเสมือนพื้นที่อิสระที่ผู้คนต่างเข้ามาแสดงตัวตนหรือนำเสนอความสนใจเฉพาะของแต่ละบุคคลผ่านพื้นที่แห่งนี้ เมื่อความหลากหลายแห่งตัวตนอยู่รวมกันเป็นเครือข่าย พื้นที่แห่งนี้จึงได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก

แฟนเพจ “ลาพักเที่ยว” เป็นเฟซบุ๊กแฟนเพจหนึ่งที่น่าเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างน่าติดตาม โดยบล็อกเกอร์เจ้าของแฟนเพจหรือผู้ส่งสาร ชื่อคุณกล้วยทอ ช่างยนต์ แฟนเพจเฟซบุ๊กนี้สร้างขึ้นเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2559 ด้วยไลฟ์สไตล์การนำเสนอ รูปแบบในการเขียนวิวสถานที่ท่องเที่ยว การถ่ายทอดเรื่องราวประสบการณ์การท่องเที่ยวผ่านการโพสต์ลงในแฟนเพจ ทำให้ผู้คนที่เข้ามาอ่านต่างชื่นชอบและหลงใหลในการเขียนวิวสถานที่ท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากมีผู้ติดตามผู้กดติดตาม 1,238,932 คน (แฟนเพจลาพักเที่ยว, 2564 : ออนไลน์) เมื่อมีผู้ติดตามสนใจในการวิวสถานที่ท่องเที่ยวแล้วก็จะเกิดการมีส่วนร่วมกิจกรรมออกมาในลักษณะต่าง ๆ อย่างเช่น การแสดงความคิดเห็น การกดถูกใจ การแบ่งปันข้อมูล อีกทั้งยังทำให้ผู้ติดตามได้ออกเดินทางท่องเที่ยวตามเจ้าของเพจอีกด้วย พฤติกรรมข้างต้นเป็นผลสะท้อนให้เห็นว่า การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวของ แฟนเพจ “ลาพักเที่ยว” เป็นที่สนใจของสังคมกลุ่มหนึ่งอย่างเป็นที่ประจักษ์

ผู้วิจัยเป็นคนหนึ่งในสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความสนใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และมีกลุ่มคนจำนวนมากในสังคมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเพจ “ลาพักเที่ยว” ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปติดตามอ่านโพสต์ข้อความในแฟนเพจ พบว่าลักษณะการใช้ภาษาใน

เขียนรีวิวนิตยสารที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ มีความน่าสนใจ ดังตัวอย่างของการตั้งชื่อเรื่องตามเอกลักษณ์ของสถานที่ “*ล่องคลอง โทมัส เตย์ สัมผัสวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำ*” ที่บล็อกเกอร์ได้เอกลักษณ์หรือจุดเด่นของสถานที่ดังกล่าว คือ ความเป็นวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณริมคลอง มาใช้ในการตั้งชื่อเรื่อง เพื่อเป็นการสร้างความสนใจให้แก่ผู้อ่าน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับวิธีการเขียนรีวิวนิตยสารที่ท่องเที่ยวบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์วิธีการเขียนในการรีวิวนิตยสารที่ท่องเที่ยวบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมออนไลน์

สังคมออนไลน์เป็นสื่อใหม่ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและได้รับความนิยมในปัจจุบัน มีอิทธิพลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเปิดรับสื่อของผู้รับสาร โดยมีระบบอินเทอร์เน็ตเชื่อมโยงการสื่อสารทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเช่นเฟซบุ๊ก ที่ได้รับนิยมการใช้งานมากที่สุด อีกทั้งยังมีเฟซบุ๊กแฟนเพจที่เป็นส่วนหนึ่งของเฟซบุ๊กได้รับความนิยมเช่นกัน โดยรวบรวมคนที่สนใจในข้อมูลข่าวสารประเภทเดียวกันเข้าไว้ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ สามารถนำมาใช้อธิบายการสื่อสารบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการใช้สื่อออนไลน์ในการนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยว

3.2 ภาษาในงานเขียนสารคดีท่องเที่ยว

สารคดีท่องเที่ยว คือ งานเขียนที่มุ่งให้ความรู้และประสบการณ์ในการท่องเที่ยวของผู้เขียนในแง่มุมต่าง ๆ ที่น่าสนใจ เช่น วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ตลอดจนแทรกเกร็ดความรู้ต่าง ๆ โดยมีศิลปะการประพันธ์ และใช้สำนวนภาษาที่น่าสนใจเพื่อช่วยให้สารคดีท่องเที่ยวอ่าน นอกจากนั้นคุณค่าของสารคดีท่องเที่ยวยังขึ้นอยู่กับกลวิธีการเขียนที่ชวนติดตาม โดยนักเขียนต้องสร้างสรรค์กลวิธีการนำเสนอที่ดึงดูดความสนใจผู้อ่าน โดยในการศึกษางานเขียนรีวิวนิตยสารที่ท่องเที่ยวที่ปรากฏบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาภาษาในงานเขียนสารคดีท่องเที่ยว เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์กลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยว ตามองค์ประกอบโครงสร้างของสารคดีท่องเที่ยว โดยมีดังต่อไปนี้ การตั้งชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง การเสนอเรื่อง และการปิดเรื่อง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับกลวิธี การเขียนในงานเขียนสารคดีท่องเที่ยว

4.2 คัดเลือกแหล่งข้อมูล แหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยเลือกคือเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว เนื่องจากมีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก และได้รับความนิยมจากผู้ใช้งานเฟซบุ๊ก

4.3 เก็บข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลงานเขียนรีวิวนิตยสารที่ปรากฏในสถานะเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว โดยเก็บข้อมูลระยะเวลา 6 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม - 31 ธันวาคม 2564 ได้จำนวนข้อมูลทั้งสิ้น 68 สถานะ โดยศึกษาเฉพาะการใช้ภาษาวิธีการเขียนรีวิวนิตยสารที่ท่องเที่ยวที่ปรากฏในสถานะเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว เท่านั้น

4.4 วิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยปรับใช้แนวทางจากงานวิจัยของมาลี บุญศิริพันธ์ (2535), นิตยา มีสุวรรณ (2563), ชญานี รัตนรอด (2550) และเกศราพร มากจันทร์ (2548) มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์วิธีการเขียนรีวิวนิตยสารที่ท่องเที่ยว

4.5 นำเสนอรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ประกอบตัวอย่าง

5. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า วิธีการเขียนรีวิวนสถานที่ท่องเที่ยว ที่ปรากฏบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว มี 4 องค์ประกอบตามโครงสร้างของสารคดีท่องเที่ยว ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง การเสนอเรื่อง และการปิดเรื่อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 วิธีการตั้งชื่อเรื่อง เป็นวิธีการเขียนลำดับแรกที่จะเชิญชวนให้ผู้อ่านอยากติดตามเรื่องราวงานเขียน เป็นส่วนสำคัญในงานเขียนรีวิว เพราะเป็นส่วนดึงดูดใจของผู้อ่านให้อ่านเรื่องราวที่เขียน ซึ่งการตั้งชื่อเรื่องที่ปรากฏในสถานะเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว จะอยู่หัวข้อแรกของเนื้อหาการรีวิวนสถานที่ท่องเที่ยว จากการวิจัยพบวิธีการตั้งชื่อเรื่อง 4 วิธี ดังนี้

5.1.1 การตั้งชื่อเรื่องตามเอกลักษณ์ของสถานที่ เป็นการนำจุดเด่นสิ่งที่มีชื่อเสียง หรือเอกลักษณ์ของสถานที่มาตั้งชื่อเรื่อง เพื่อช่วยให้ผู้อ่านรู้ว่าเอกลักษณ์ของสถานที่ที่กล่าวถึงมีลักษณะและความเป็นมาอย่างไร จากการวิจัยพบการตั้งชื่อเรื่อง 38 สถานะ ดังตัวอย่าง

“ ลองคลอง โสมสเดย์
“ สัมผัสวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำ”

(เพจลาพักเที่ยว, 7 กรกฎาคม 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าบล็อกเกอร์ใช้จุดเด่นของสถานที่มาใช้ในการตั้งชื่อเรื่อง คือ ความเป็นวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณริมคลอง ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการ และสร้างมโนภาพต่อสภาพของสถานที่ดังกล่าวได้อย่างชัดเจน

“วัดภูมโนรมย์ | จังหวัดมุกดาหาร
ชมสองฝั่งโขง สักการะองค์พญานาค”

(เพจลาพักเที่ยว, 21 กันยายน 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าบล็อกเกอร์ใช้สิ่งที่ขึ้นชื่อของสถานที่มาใช้ในการตั้งชื่อเรื่อง คือ วัดภูมโนรมย์ ซึ่งเป็นวัดที่ขึ้นชื่อของจังหวัดมุกดาหาร นอกจากนี้ยังกล่าวถึงจุดเด่นของวัดภูมโนรมย์ คือ การมากราบไหว้สักการะองค์พญานาค เพื่อความเป็นสิริมงคลที่ตั้งอยู่ภายในวัด

5.1.2 การตั้งชื่อเรื่องตามสถานที่โดยตรง เป็นการนำชื่อสถานที่ท่องเที่ยว ที่พัก และร้านอาหาร มาตั้งชื่อเรื่อง เมื่ออ่านก็ทราบทันทีว่าคือที่ใด จากการวิจัยพบการตั้งชื่อเรื่อง 19 สถานะ ดังตัวอย่าง

“วัดตะโก (หลวงพ่อรวย ปาสาทิโก) จ.อยุธยา”

(เพจลาพักเที่ยว, 19 ธันวาคม 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าบล็อกเกอร์ใช้ชื่อ “วัดตะโก(หลวงพ่อรวย ปาสาทิโก)” มาตั้งเป็นชื่อเรื่อง ซึ่งเป็นชื่อของวัดแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอยุธยา

“สะพานบุญทุ่งนาค้า | กาฬสินธุ์”

(เพจลาพักเที่ยว, 2 กันยายน 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าบล็อกเกอร์ใช้ชื่อ “สะพานบุญทุ่งนาคำ” มาตั้งเป็นชื่อเรื่อง ซึ่งเป็นชื่อของสะพานที่ตั้งอยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อให้ผู้อ่านทราบว่าเนื้อหาในสถานะที่กล่าวถึง คือ สะพานบุญทุ่งนาคำ อีกทั้งบล็อกเกอร์ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้ชื่อของสถานที่จดจำได้ง่าย จึงได้นำมาตั้งเป็นเรื่อง

5.1.3 การตั้งชื่อโดยใช้คำที่สื่อความถึงสถานที่ท่องเที่ยว คือ การใช้คำว่า เซ็คอิน จุดเซ็คอิน ปักหมุด แลนด์มาร์ก มาตั้งเป็นชื่อเรื่อง จากการวิจัยพบการตั้งชื่อเรื่อง 9 สถานะ ดังตัวอย่าง

“🌳🌿 **เที่ยวหัวหินเซ็คอินเกษตรกรรม** 📍
เที่ยวสวน ชมไร่ ที่ประจวบคีรีขันธ์”

(เพจลาพักเที่ยว, 23 ธันวาคม 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าบล็อกเกอร์ใช้ชื่อ “เที่ยวหัวหินเซ็คอินเกษตรกรรม เที่ยวสวน ชมไร่ที่ประจวบคีรีขันธ์” มาตั้งเป็นชื่อเรื่อง ซึ่งคำว่า “เซ็คอิน” ในบริบทนี้หมายถึง การบอกตำแหน่งที่อยู่ของสถานที่ท่องเที่ยว เมื่อมีการใช้คำในลักษณะดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อเรื่อง หมายถึง การบอกตำแหน่งที่อยู่ของสวนเกษตรกรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

“🌳 **วันเดียวเที่ยวสองโลเคชั่น "ชลบุรี"** 💜
Unnie 언니 Pattaya | หาดน้ำใส 🌊🇰🇷”

(เพจลาพักเที่ยว, 26 ธันวาคม 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าบล็อกเกอร์ใช้ชื่อ “วันเดียวเที่ยวสองโลเคชั่น ชลบุรี Unnie 언니 Pattaya หาดน้ำใส” มาตั้งเป็นชื่อเรื่อง ซึ่งคำว่า “โลเคชั่น” ในบริบทนี้หมายถึง ตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่ท่องเที่ยว เมื่อมีการใช้คำในลักษณะดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อเรื่อง หมายถึง การบอกตำแหน่งที่อยู่ของ Unnie 언니 Pattaya ที่เป็นชื่อของร้านคาเฟ่ และหาดน้ำใส ที่เป็นชื่อของหาด ในจังหวัดชลบุรี เพื่อให้ทราบว่าสถานที่ทั้งสองแห่งนี้อยู่ที่ไหน

5.1.4 การตั้งชื่อตามลักษณะการเดินทาง เป็นการกล่าวถึงพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง และสถานที่ที่เดินทางไปว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร จากการวิจัยพบการตั้งชื่อเรื่อง 2 สถานะ ดังตัวอย่าง

“**ซ้อนท้ายมอเตอร์ไซด์เที่ยว 4 พักดี ราชบุรี**
กล้าที่จะไป...กล้าที่จะเป็น #กล้าที่จะฟินนั”

(เพจลาพักเที่ยว, 10 กรกฎาคม 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าบล็อกเกอร์ใช้ชื่อ “ซ้อนท้ายมอเตอร์ไซด์เที่ยว 4 พักดี ราชบุรี กล้าที่จะไป...กล้าที่จะเป็น #กล้าที่จะฟินนั” มาตั้งเป็นชื่อเรื่อง ซึ่งสื่อให้เห็นถึงลักษณะการเดินทางของบล็อกเกอร์ ที่ใช้รถมอเตอร์ไซด์มาเป็นยานพาหนะในการเดินทางครั้งนี้

5.2 วิธีการเปิดเรื่อง คือ ส่วนเริ่มต้นของข้อเขียน ทำหน้าที่เสมือนหนึ่งจุดนำทาง หรือไต่เตลล์ของเรื่องที่จะบอกให้ผู้อ่านหันมาสนใจต่อสิ่งที่เราจะนำเสนอต่อไป การเปิดเรื่องเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของงานเขียนประเภทสารคดีท่องเที่ยว ผู้เขียนต้องใช้ศิลปะในการประพันธ์เพื่อเร้าความสนใจของผู้อ่านให้อยากติดตามเนื้อเรื่องต่อไป จากการศึกษาพบวิธีการเปิดเรื่อง 3 วิธี ดังนี้

5.2.1 การเปิดเรื่องโดยการกล่าวถึงเอกลักษณ์ของสถานที่ เป็นการนำสิ่งที่เป็นจุดเด่นหรือเอกลักษณ์ของสถานที่มาเปิดเรื่อง ดังตัวอย่าง

“เมืองฝนแปดแดดสี่ที่มีเสน่ห์น่าค้นหา มาให้ธรรมชาติบำบัด สัมผัสกับประสบการณ์ออนเซ็น ที่จังหวัดระนอง แอดจะพาไปส่องพิกัดท่องเที่ยวของจังหวัดเล็ก ๆ เลียบชายฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้”

(เพจลาพักเที่ยว, 16 ตุลาคม 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าบล็อกเกอร์ได้นำสมญานามที่ขึ้นชื่อของจังหวัดระยอง มาใช้ในการเปิดเรื่อง คือ เมืองฝนแปดแดดสี่ เพราะว่ามีฝนตกชุกมากจนได้รับฉายาว่า “เมืองฝนแปดแดดสี่”

“สิ้นสุดฤดูฝนก้าวสู่ต้นฤดูหนาว อากาศตอนเช้า ๆ สดพิณที่เขาคือ กิน เที่ยว พัก อัพเดทบรรยากาศเขาค้อไปกับลาพักเที่ยว ดินแดนแห่งขุนเขา ขึ้นชื่อเรื่องทะเลหมอก แต่รอบนี้ลมแรง อากาศเริ่มหนาวเย็นแล้วจึงมีเพียงหมอกจาง ๆ เขาค้อในฤดูที่ดอกไม้บาน สวยงามแตกต่างกันไปตามช่วงฤดู การเดินทางสะดวก สถานที่ท่องเที่ยวก็เยอะแยะมากมาย แวะเที่ยวพักได้ตามไลฟ์สไตล์เลยครับ”

(เพจลาพักเที่ยว, 9 ธันวาคม 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าบล็อกเกอร์ได้นำเอกลักษณ์ของเขาค้อ มาใช้ในการเปิดเรื่อง โดยได้กล่าวถึงทะเลหมอก ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของสถานที่ ทำให้ผู้อ่านได้ทราบว่าทะเลหมอกเป็นของขึ้นชื่อสถานที่แห่งนี้

5.2.2 การเปิดเรื่องโดยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ เป็นการนำข้อมูลเบื้องต้นมาเปิดเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ก่อน ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวในเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

“ความยิ่งใหญ่ขององค์พระมหาธาตุเจดีย์สี่แดงอิฐสูงเด่นตระหง่าน เพราะที่ตั้งอยู่บนเนินเขาภูค่าว เรื่องราวทางความเชื่อของพระพุทธศาสนา จากหินแกะสลักพระพุทธรูปไสยาสน์ขนาดความยาว 2 เมตรบนแผ่นผามีอายุนับพันปี เป็นที่เคารพบูชาของพุทธศาสนิกชนทั่วทุกสารทิศ และได้ขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากรให้เป็นปูชนียวัตถุโบราณแห่งแรกในจังหวัดกาฬสินธุ์”

(เพจลาพักเที่ยว, 12 ตุลาคม 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าบล็อกเกอร์ได้นำข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญและความเป็นมาเป็นมาของวัดพุทธนิมิตภูค่าว มาเปิดเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้เกี่ยวกับสถานที่แห่งนี้ก่อนที่จะอ่านเนื้อหาต่อไปในสถานะบนแฟนเพจบุ๊ก

5.2.3 การเปิดเรื่องโดยการแสดงความคิดเห็น เป็นการนำความคิดเห็นหรือมุมมองของบล็อกเกอร์ที่มีต่อการเดินทาง สถานที่ ผู้คน มาใช้ในการเปิดเรื่อง ดังตัวอย่าง

“สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หนึ่งในพิกัดน่าเที่ยวที่งดงามที่สุดในช่วงฤดูฝน”

(เพจลาพักเที่ยว, 13 ตุลาคม 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าบล็อกเกอร์นำความคิดเห็นที่มีต่อการเดินทางไปท่องเที่ยวที่น้ำตกตาดหาดัดจังหวัดขอนแก่น มาใช้ในการเปิดเรื่อง คือ ความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยว

“อีด่อง หมูบ้านเล็ก ๆ กลางหุบเขาอยู่ในอุทยานฯของผาภูมิ มหัทศวรรษแห่งม่านหมอกสุดเขตแดนตะวันตก แอดจะพาไปอีด่องหมูบ้านอีด่อง-เหมืองปลีอก ไปสูดอากาศบริสุทธิ์ ปักหมุดท่องเทียวท่ามกลางความหนาวเย็น ที่นี่ยังมีแหล่งท่องเทียวทางธรรมชาติ ความสงบเงียบและกลิ่นอายความเคยเป็นเหมืองแร่เก่าในอดีตที่น่าค้นหา มาสักก็ครั้งก็ยั้งประทับใจ”

(เพจลาพักเทียว, 21 ธันวาคม 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าบล็อกเกอร์นำความคิดเห็นที่มีต่อการเดินทางไปท่องเทียวที่หมูบ้านอีด่อง มาใช้ในการเปิดเรื่อง คือ ความสงบ กลิ่นอายความเป็นเหมืองแร่เก่าในอดีต และความรู้อีกประทับใจ ที่เกิดขึ้นตลอดการเดินทาง

5.3 วิธีการเสนอเรื่อง เป็นการลำดับเรื่องราวที่จะเล่าให้จบ เป็นเทคนิคความสามารถของผู้เขียนที่จะทำให้ผู้อ่านติดตามด้วยความสนใจให้ตลอดรอดฝั่ง การเสนอเรื่องที่ดีก็จะทำให้เรื่องน่าอ่านและน่าติดตาม เพราะส่วนนี้มีเนื้อหาสาระและความรู้ในด้านต่าง ๆ จากการศึกษาพบวิธีการเสนอเรื่อง 4 วิธี ดังนี้

5.3.1 วิธีการเล่าเรื่องเล่าตามเนื้อหา เป็นการเล่าเรื่องโดยเรียงลำดับเวลา เรียงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ เวลานั้นหรือเรียงตามหัวข้อของการเขียนรีวิว จากการวิจัยพบการเล่าเรื่องตามหัวข้อที่กำหนดไว้ มีวิธีการเล่าเรื่องเรียงตามลำดับ โดยเริ่มจาก ชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง เนื้อเรื่อง ซึ่งในเนื้อเรื่องอาจมีการกล่าวบรรยายถึงสถานที่ และปิดเรื่องด้วยการติดแฮชแท็กเป็นลำดับสุดท้ายดังตัวอย่าง

“🌳 จุลา บุญโฮม | แคมป์คาเฟ่กลางป่า 🍂

☕🍷 แนะนำร้านกาแฟน่านั่งกลางป่า 🐕

คอนเซ็ปแคมป์ฟาร์มคาเฟ่ ท่ามกลางสวนยาง มีลานทราย สไลเดอร์ ม้าโยก บ้านต้นไม้ ซิงซ์ เพลผ้า และมุมที่นั่งโล่งกว้าง เหมาะกับการมานั่งหลบร้อน และพักผ่อนในยุคโควิด

ร้านสวยและกว้างขวาง มีพื้นที่น่านั่งรวมทั้งนอนเอนกาย...ส่วนมุมถ่ายรูปก็ยอดเยี่ยม ที่สำคัญเงียบสงบ ควรพกหนังสือมานั่งอ่านกันสักเล่ม จุลาบุญโฮม มีทั้งอาหารและเครื่องดื่มไว้บริการครับ

การเดินทางปักหมุดตามจีพีเอสที่แอดให้ไว้ด้านล่าง ถึงปากทางแล้วเลี้ยวซ้ายตามป้ายบอกทางตามถนนคอนกรีตอีกประมาณ 200 เมตร

ปล.อย่าลืมพกหรือทายากันยุงนะครับ เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ป่า แมลงค่อนข้างเยอะ

จุลา บุญโฮม | กาฬสินธุ์

โทร : 0855917894

เวลาเปิดและปิด : 09.00 - 20.00 น.

ร้านเปิดทุกวันเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ (วันธรรมดาโทรสอบถามก่อนได้นะครับ แอดก็หลงไปวันธรรมดาเหมือนกัน เจ้าของร้านยินดีต้อนรับและเป็นกันเองมาก)

พิกัด : ตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ กาฬสินธุ์

จีพีเอส : <https://goo.gl/maps/cRuDhSaZxKZnw8WF6>

#ลาพักเทียวกาฬสินธุ์ #รีวิวกาฬสินธุ์ #รีวิวกาเฟ่ #ลาพักเทียว #รีวิวอีสาน”

(เพจลาพักเทียว, 13 ตุลาคม 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าบล็อกเกอร์มีการเสนอเรื่อง โดยเล่าเรื่องตามหัวข้อที่กำหนดไว้ได้แก่ ชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง เนื้อเรื่อง และปิดเรื่องโดยการติดแฮชแท็ก การเสนอเรื่องในลักษณะนี้จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวได้ดี ซึ่งบล็อกเกอร์ได้เลือกเนื้อหาของบรรยากาศและการเดินทางของสถานที่แห่งนี้มาใช้ในการเสนอเรื่อง

5.3.2 การแทรกความคิดเห็น เป็นการแสดงความคิดเห็นหรือมุมมองของบล็อกเกอร์ที่มีต่อการเดินทาง สถานที่ หรือผู้คน ดังตัวอย่าง

“ที่นี่มีบริการ กาแฟ ชา เครื่องดื่ม เค้ก ขนม ครบของควาฟเฟิล ของอร่อยในราคาน่ารัก เจ้าของร้านคุณลุงเฟรนลี่ มาก ยิ้มทักทายและชอบให้คนมาถ่ายรูปสวย ๆ และภูมิใจในไอเดียร้านของลูกสาว มุมเรื่องเล่าที่แอดประทับใจ ใครไปมาแล้ว มีรูปสวย ๆ มาอวดเพื่อน ๆ ได้นะครับ”

(เพจลาพักเที่ยว, 9 ตุลาคม 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าบล็อกเกอร์ได้แสดงความคิดเห็นความประทับใจของตนเองที่มีต่อเจ้าของร้านคาเฟ่ Our cafe ว่าเป็นคนที่มีมิตรไมตรี เป็นกันเอง สามารถเข้าถึงได้ง่าย เป็นการสร้างความสนใจแก่ผู้อ่านและให้ผู้อ่านได้จินตนาการคล้อยตามไปกับบล็อกเกอร์

5.3.3 การแทรกเกร็ดความรู้ คือ การให้ความรู้เพิ่มเติมของสถานที่ เป็นการเสริมสร้างความรู้รอบตัวให้แก่ผู้อ่าน ดังตัวอย่าง

“เจดีย์หินทราย วัดป่ากุงจำลองแบบและแรงบันดาลใจมาจากบุโรพุทโธ อินโดนีเซีย ทำมาจากหินทรายธรรมชาติ แห่งแรกของประเทศไทย มีทั้งหมดเจ็ดชั้น เป็นภาพหินทรายแกะสลักนูนต่ำ เล่าเรื่องราวพุทธประวัติ ข้างในประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุให้พุทธศาสนิกชนได้กราบไหว้บูชา ภายในวัดมีต้นไม้ มีเจดีย์กลางน้ำอยู่อีกฝาก”

(เพจลาพักเที่ยว, 16 กันยายน 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าบล็อกเกอร์ได้นำเกร็ดความรู้ของ เจดีย์หินทราย วัดป่ากุง จังหวัดร้อยเอ็ดมาใช้ในการเสนอเรื่อง คือ การเล่าความเป็นมาของการสร้างเจดีย์หินทราย

“ภายในวิหารเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปทรงกลมบดินทร์โลกนาถ พระเศียรได้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งได้รับพระราชทานจากสมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก โดยมีพระรอดลำพูน จำนวน 88,000 องค์ และแก้วแหวนเงินทองถูกฝังอยู่ รวมถึงภาพจิตรกรรมใช้เวลาในการก่อสร้างร่วม 11 ปี”

(เพจลาพักเที่ยว, 14 กันยายน 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าบล็อกเกอร์ได้นำเกร็ดความรู้ของวัดร่องเสือ จังหวัดเชียงราย มาใช้ในการเสนอเรื่อง คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธรูปทรงกลมบดินทร์โลกนาถที่ได้รับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และระยะเวลาในการก่อสร้างวัดร่องเสือ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสถานที่แห่งนี้

5.3.4 การอ้างอิงข้อมูล เป็นการนำข้อมูลจากบุคคลที่ได้พบมาถ่ายทอดให้แก่ผู้อ่าน นับได้ว่าเป็นวิธีการเสนอเรื่องประการหนึ่งซึ่งช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่งานเขียนรีวิวสถานที่ท่องเที่ยว ดังตัวอย่าง

“สถานที่ลับ ๆ ในซอยหมู่บ้านคดน้อย “ท่าเรือสาง” ที่ชาวบ้านใช้เรียก สถานที่แห่งนี้อาจจะไม่มีในกูเกิลแมพ ต้องอาศัยถามทางตามมาจนเจอมุมถ่ายรูปกับโขดหินสวย ๆ”

(เพจลาพักเที่ยว, 9 กันยายน 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าบล็อกเกอร์ได้กล่าวถึง สถานที่ลับๆ ของหมู่บ้านดงน้อยว่า “ท่าเรือสาง” เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีมุมถ่ายรูปสวย ๆ ซึ่งได้กล่าวอ้างจากคำบอกเล่าของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งนี้ โดยข้อมูลเหล่านี้ช่วยให้ผู้อ่านได้รับความรู้ที่น่าเชื่อถือจากบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บล็อกเกอร์ได้กล่าวถึง จึงช่วยสร้างความน่าเชื่อถือในการเขียนรีวิวสถานที่ท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

5.4 วิธีการปิดเรื่อง เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการเขียน จากการวิจัยพบวิธีการปิดเรื่อง 1 วิธี คือ การติดแฮชแท็ก (Hashtag) หมายถึง การใช้ข้อความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษร่วมเครื่องหมาย แฮชแท็ก (#) การติดแฮชแท็กมีไว้เพื่อรวบรวมเรื่องราวที่คล้ายคลึงกันไว้ด้วยกันและเพื่อประโยชน์ในการค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ได้สะดวกมากขึ้น หากผู้อ่านต้องการอ่านเพิ่มเติมก็กดเข้าไปดูได้ ดังตัวอย่าง

“#ลาพักเที่ยว #รีวิวคาเฟ่ #คาเฟ่เด็ก #peterrabbitenglishteatime #คาเฟ่ครปฐม”

(เพจลาพักเที่ยว, 13 กันยายน 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าบล็อกเกอร์ใช้การติดแฮชแท็กมาปิดเรื่องในการเขียนรีวิวคาเฟ่ร้าน peterrabbitenglishteatime ซึ่งเป็นคาเฟ่ที่เหมาะสำหรับเด็กและครอบครัว

“#บ้านเคียงสะพาน #ที่พักมุกดาหาร #เที่ยวมุกดาหาร #วิเวริมโขง #ชุมชนพาลูกา #มุกดาหาร #ลาพักเที่ยว #รีวิวมุกดาหาร #ลาพักเที่ยวมุกดาหาร”

(เพจลาพักเที่ยว, 28 กันยายน 2564)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าบล็อกเกอร์ใช้การติดแฮชแท็กมาปิดเรื่องในการเขียนรีวิวที่พัก บ้านเคียงสะพาน ซึ่งเป็นที่พักที่ตั้งอยู่ในจังหวัดมุกดาหาร หากผู้อ่านต้องการอ่านเพิ่มเติมก็ให้กดเข้าไปที่ #บ้านเคียงสะพาน #ที่พักมุกดาหาร #เที่ยวมุกดาหาร #วิเวริมโขง #ชุมชนพาลูกา #มุกดาหาร #รีวิวมุกดาหาร และใช้การติดแฮชแท็ก #ลาพักเที่ยว #ลาพักเที่ยวมุกดาหาร ซึ่งเป็นแฮชแท็กที่บล็อกเกอร์เขียนไว้ในงานเขียนรีวิวเกือบทุกเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านเข้าไปอ่านเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแพนเพจเฟซบุ๊ก ลาพักเที่ยว

5. อภิปรายผลการวิจัย

วิธีการเขียนรีวิวสถานที่ท่องเที่ยวที่ปรากฏในเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว พบว่า การเขียนรีวิวมีวิธีการเขียน 4 องค์ประกอบเหมือนโครงสร้างของสารคดี ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง การเสนอเรื่อง และการปิดเรื่อง วิธีที่โดดเด่นมากที่สุดคือการตั้งชื่อเรื่องพบว่ามี 4 วิธี ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่องตามเอกลักษณ์ของสถานที่ การตั้งชื่อเรื่องตามชื่อสถานที่โดยตรง การตั้งชื่อเรื่องโดยใช้คำที่สื่อความถึงสถานที่ท่องเที่ยว และการตั้งชื่อตามลักษณะการเดินทาง วิธีการตั้งชื่อที่พบมากที่สุดคือการตั้งชื่อเรื่องตามเอกลักษณ์ของสถานที่ และการตั้งชื่อเรื่องตามชื่อสถานที่โดยตรง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านทราบจุดเด่นของสถานที่อย่างชัดเจนตั้งแต่ต้นก่อนตัดสินใจว่าจะอ่านเนื้อเรื่องต่อไปหรือไม่ การตั้งชื่อเรื่องตามเอกลักษณ์ของสถานที่ส่วนใหญ่จะมีชื่อสถานที่ปรากฏอยู่ด้วย สอดคล้องกับวิธีการตั้งชื่อในสารคดีท่องเที่ยวที่ มาลี บุญพันธุ์ (2535: 67) กล่าวว่า หัวเรื่อง ประเภทที่เหนียวแน่นมากในสารคดีท่องเที่ยว คือการแนะนำสถานที่สำคัญ ๆ ดังนั้นจึงทำให้พบการตั้งชื่อด้วยวิธีนี้มาก ผู้วิจัยเห็นว่าการที่บล็อกเกอร์เลือกตั้งชื่อเรื่อง ด้วยวิธีนี้เนื่องจากชื่อเรื่องเป็นองค์ประกอบแรกที่ผู้อ่านมองเห็น ดังนั้นเมื่อผู้อ่านอ่านชื่อเรื่องก็ทราบทันทีว่าบล็อกเกอร์ต้องการแนะนำสถานที่ใด มีจุดเด่นอย่างไร และงานเขียนรีวิวเรื่องนั้น ๆ ตรงกับ ความสนใจของผู้อ่านหรือไม่ และสิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับการตั้งชื่อเรื่องที่พบในการวิจัยครั้งนี้อีกประการหนึ่งคือ การตั้งชื่อเรื่องโดยใช้คำที่สื่อ

ความถึงสถานที่ท่องเที่ยว โดยใช้คำว่าเช็คอิน จุดเช็คอิน ปิกนิก แลนด์มาร์ก ผู้วิจัยพบว่าคำเหล่านี้เป็นคำสำคัญที่ผู้คนนิยมใช้ ค้นหาสถานที่ ท่องเที่ยว ร้านอาหาร หรือที่พักในเว็บไซต์ Google ดังนั้นการใช้คำเหล่านี้ตั้งชื่อเรื่องจึงเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย โดยภาษาที่ใช้ตั้งชื่อเรื่องส่วนใหญ่บล็อกเกอร์จะใช้ถ้อยคำเรียบง่าย สั้นกระชับ สื่อความหมายครอบคลุมเนื้อหาของเรื่องได้ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศรา มากจันทร์ (2548) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณสุขประชาชนจีน พระราชานิพนธ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผลจากการศึกษาพบว่า ภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อเรื่อง มีการเลือกใช้คำง่าย ๆ สื่อความหมายชัดเจน ตรงไปตรงมา ชื่อเรื่องจึงไม่เยิ่นเย้อ ทำให้จำได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังมีการใช้คำในการตั้งชื่อเรื่องที่น่าสนใจคือ การใช้คำซ้ำ การใช้คำสแลง และการใช้คำภาษาต่างประเทศ โดยส่วนใหญ่เป็นคำที่ผู้คนรู้จักและเข้าใจความหมายได้ดี ตลอดจนสร้างความทันสมัยให้แก่สถานะเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน

วิธีการเปิดเรื่อง เป็นส่วนเริ่มต้นของงานเขียนรีวิวก่อสร้างสร้างความสนใจและดึงดูดให้ผู้อ่าน ติดตามจนจบ จากการศึกษาพบว่า มี 3 วิธี ได้แก่ การเปิดเรื่องโดยการกล่าวถึงเอกลักษณ์ของ สถานที่ การเปิดเรื่องโดยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ และการเปิดเรื่องโดยการแสดงความคิดเห็น การเปิดเรื่องโดยการกล่าวถึงเอกลักษณ์ของสถานที่พบมากที่สุดอาจเป็นเพราะบล็อกเกอร์ต้องการให้ผู้อ่านทราบจุดเด่นของสถานที่นั้น ๆ ก่อนที่จะตามอ่านส่วนอื่นในเนื้อเรื่องต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตยา มีสุวรรณ (2563) ได้ทำการศึกษา การวิเคราะห์งานเขียนรีวิวในเฟซบุ๊กแฟนเพจ TripTH ทริปไทยแลนด์ โดยจากการศึกษาพบว่า วิธีการเปิดเรื่องมี 3 วิธี ได้แก่ การเปิดเรื่องโดยการกล่าวถึงเอกลักษณ์ของ สถานที่ การเปิดเรื่องโดยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ และการเปิดเรื่องโดยการแสดงความคิดเห็นเช่นเดียวกัน

วิธีการเสนอเรื่องพบว่า มี 4 วิธี ได้แก่ การเล่าเรื่องตามเนื้อหา การแทรกความคิดเห็น การอ้างอิงข้อมูล และการแทรกเกร็ดความรู้ โดยการเล่าเรื่องตามเนื้อหาพบมากที่สุด เนื่องจากบล็อกเกอร์มีวิธีการเล่าเรื่องเรียงตามลำดับ โดยเริ่มจากชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง เนื้อเรื่อง ซึ่งในเนื้อเรื่องอาจมีการกล่าวบรรยายถึงสถานที่ หรือ มีการแบ่งหัวข้อ ในแต่ละหัวข้อจะกล่าวถึงสถานที่เพียงหนึ่งแห่ง มีการกล่าวถึงตำแหน่ง การเดินทาง ระยะเวลาการเปิด-ปิดของสถานที่ และปิดเรื่องด้วยการติดแฮชแท็กเป็นลำดับสุดท้าย การเล่าเรื่องโดยเรียงลำดับเช่นนี้ ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวในการเขียนรีวิวสถานที่ท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น อีกทั้งช่วยให้ผู้อ่านไม่สับสน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษากลวิธีการเสนอเรื่องในสารคดีท่องเที่ยวสาธารณสุขประชาชนจีน พระราชานิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีของ เกศราพร มากจันทร์ (2548: 416) ว่าวิธีเหล่านี้ทำให้งานเขียนมีสีสัน มีชีวิตชีวมายิ่งขึ้น ผู้อ่านได้รับความรู้สึกเพลิดเพลินและ ความรู้ไปพร้อม ๆ กัน

วิธีการปิดเรื่องพบว่ามี 1 วิธี คือ การติดแฮชแท็ก (Hashtag) โดยแฮชแท็กมีส่วนที่เป็นชื่อแฮชแท็กสถานที่และส่วนที่เป็นชื่อแฮชแท็กของเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว เพื่อให้ผู้อ่านกดเข้าไปอ่านเรื่องราวที่คล้ายคลึงกันเพิ่มเติมได้ เป็นการสร้างจุดสนใจให้แก่ผู้อ่านให้เข้าใจเรื่องราวและเป้าหมายที่บล็อกเกอร์ต้องการจะสื่อได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น

จากการศึกษาทั้งหมดที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า วิธีการเขียนรีวิวสถานที่ท่องเที่ยว ที่ปรากฏบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว มีความน่าสนใจ นอกจากนี้ยังมีการใช้สีสันของภาพถ่าย ซึ่งภาพถ่ายที่ปรากฏบนเฟซบุ๊กแฟนเพจได้สอดคล้องตรงกับชื่อเรื่องและสถานที่ที่ได้มีการนำเสนอในการรีวิว ทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจให้ผู้อ่านเกิดความสนใจและต้องการศึกษารายละเอียดของสถานที่นั้น ๆ นับได้ว่าเป็นการสร้างเอกลักษณ์และลักษณะเด่นของเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว เพื่อดึงดูดความสนใจแก่ผู้อ่านและผู้ที่จะเข้ามาติดตามเพจ

6. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

6.1 ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการตอบสนองของผู้ติดตามในเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว

6.2 การวิเคราะห์วิธีการเขียนรีวิวสถานที่ท่องเที่ยว ที่ปรากฏบนเฟซบุ๊กแฟนเพจ ลาพักเที่ยว สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้เป็นแนวทางในการเขียนบทความท่องเที่ยวหรือสอนเกี่ยวกับการเขียนบทความสารคดีท่องเที่ยวได้

7. เอกสารอ้างอิง

- เกศราพร มากจันทร์. (2548). *การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน พระราชนิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชญานี รัตนรอด. (2550). *การใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาลัทยเกษตรศาสตร์.
- นิตยา มีสุวรรณ. (2563). “การวิเคราะห์งานเขียนรีวิวในเฟซบุ๊กแฟนเพจ TripTH ทริปปไทยแลนด์.” *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*. 7(1), 30-47.
- พัทธนันท์ เต็ดแก้ว. (2559). “ภาษาและรูปแบบ การสื่อสารของแฟนเพจ ทูน่าหัวของบ่าว.” *วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร*. 11(2), 146-159.
- เฟซบุ๊กแฟนเพจ “ลาพักเที่ยว”. (2564). *ลาพักเที่ยว*. (Online). สืบค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2564, จาก <https://web.facebook.com/lapakteaw>
- มาลี บุญศิริพันธ์. (2535). *การเขียนสารคดีสำหรับสื่อสิ่งพิมพ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปรกาศพริก.
- สิริญา สุขสวัสดิ์. (2558). *ลักษณะภาษาและกลวิธีการใช้ภาษาตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ในหน้า แฟนเพจ “ข้อความโดน ๆ” ในเฟซบุ๊ก*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Marketeer. (2564). *โลกโซเชียลมีเดียของคนไทย ในปี 2564 ที่น่าสนใจสำหรับนักการตลาด*. (Online). สืบค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2564, จาก <https://marketeeronline.co/archives/209273>

แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
GUIDELINES FOR ECO-CULTURAL TOURISM IN KOTA BARU SUB-DISTRICT,
RAMAN DISTRICT, YALA PROVINCE

อาชีวะเชษฐ์ ใจแจ่ม^{1*}, นายียะห์ มามะยง², นูเรีซัน ดอเลาะ³ และสุปรียา นุ่นเกลี้ยง⁴
Asisah Chewae^{1*}, Nayieyah Mamayong², Nureesan Doloh³ and Supreeya Nunkliang⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา 2) ศึกษาบทบาทของท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนในตำบลโกตาบารู จำนวน 375 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก (\bar{x} = 4.24, S.D.= .49) โดยเฉพาะด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและพื้นที่ (\bar{x} = 4.41, S.D.= 1.58) ส่วนบทบาทของท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวภาพรวมอยู่ระดับมาก (\bar{x} = 4.10, S.D.= .37) โดยเฉพาะการดำเนินงานประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในตำบลผ่านแผ่นพับ และเพจ (\bar{x} = 4.24, S.D.= .68) และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมโดยภาพรวมอยู่ระดับมากเช่นเดียวกัน (\bar{x} = 4.14, S.D.= .41) โดยเฉพาะควรมีแผนที่ / แผนที่แสดงขอบเขตของแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน และเพียงพอ (\bar{x} = 4.28, S.D.= .72)

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, วัฒนธรรม, การพัฒนา

Abstract

This research aimed to (1) study eco-tourism potential of Kota Baru Sub-district, Raman District, Yala Province, (2) investigate the roles of stakeholders in tourism management, and (3) propose guidelines for eco-cultural tourism. Subjects of this quantitative research were 375 people who were selected by multi-stages sampling. The subjects answered a questionnaire, then the data were analyzed to find out percentages, means, and standard deviations.

The results of this research showed that the eco-cultural tourism potential was, overall, in a high level (\bar{x} = 4.24, S.D. = 0.49). Particularly the area and environment preservation dimension got the highest mean score (\bar{x} = 4.41, S.D. = 1.58). The roles of stakeholders in managing local tourism was also in a high

¹⁻³ นักศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

⁴ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

* Corresponding author, E-mail: 406207051@yru.ac.th

level ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.37). They seemed to be well-prepared in terms of local tourism promotions through brochures and a Facebook page ($\bar{x} = 4.24$, S.D. = 0.68). In addition, guidelines for eco-cultural tourism development were, too, in a high level ($\bar{x} = 4.14$, S.D. = 0.41), especially in the aspect of having an adequate and accurate map of tourism areas ($\bar{x} = 4.28$, S.D. = 0.72).

Keywords: eco-cultural tourism, culture, development

1. บทนำ

ประเทศไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นเสน่ห์ดึงดูดการท่องเที่ยวของไทยทำให้สามารถรายได้เป็นอันดับหนึ่งมากกว่าภาคอื่น ๆ คือ ภาคเกษตร และภาคอุตสาหกรรมของไทย สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ภายใต้ยุทธศาสตร์ทั้ง 10 ยุทธศาสตร์ โดยประเด็นการเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ เป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยในยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน แต่ผลของการกระจายรายได้การท่องเที่ยวมีการกระจุกตัวอยู่กับบางพื้นที่ที่เป็นจังหวัดใหญ่ ๆ มีแหล่งท่องเที่ยวขึ้นชื่อ มีชื่อเสียง และมีประชาชนบางกลุ่มที่ได้ประโยชน์ โดยเฉพาะชนชั้นกลาง และคนที่มีฐานะทางสังคม มีระดับการศึกษา ซึ่งที่ผ่านมามีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย การท่องเที่ยว ได้สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยอย่างต่อเนื่องและเพิ่มมากขึ้นทุก ๆ ปี แต่ปัจจุบัน เมื่อผลกระทบของโรคโควิด-19 ส่ง ผลกระทบทุกกลุ่มอาชีพ ทุกภาคส่วน ซึ่งภาคท่องเที่ยวได้รับผลกระทบอย่างมากจากมาตรการล็อกดาวน์ห้ามนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าประเทศ ส่งผลให้ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวลดลงอย่างมาก ทำให้รัฐบาลกลับมาให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น ทั้งนี้ จากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาได้มีจุดเน้นเป้าหมายมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ซึ่งเน้นเศรษฐกิจด้านวัฒนธรรม ทั้งนี้ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นเศรษฐกิจฐานราก จึงมีเป้าหมายเพื่อปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเอง ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ในพื้นที่เกิดการสร้างอาชีพ และกระจายรายได้และลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยมีแนวทางการพัฒนาคือส่งเสริมการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวที่อาศัยการดำเนินการ ได้แก่ 1) ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว โดยใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์และเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศเพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน ตลอดจน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพ ทั้งนี้ การมีนักท่องเที่ยวมากขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ทุกภาคส่วนจึงหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้นยังคงอยู่ เป็นสถานที่ที่สวยงามรองรับนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศให้เข้ามาชื่นชมและเห็นคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในไทย กล่าวได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศ มีความสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมาก และเป็นโอกาสในการกระจายรายได้สู่ชุมชนในชนบท และการจ้างงานในท้องถิ่น .ซึ่งภาครัฐได้กำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของชุมชน และสนับสนุนให้อักรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถกำหนดนโยบาย เป้าหมาย แผนงาน และกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นอิสระ ทำให้การ

ท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวแบบสร้างการมีส่วนร่วมให้แก่ชุมชน สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างรายได้แก่เศรษฐกิจชุมชนของประชาชนในท้องถิ่น

สำหรับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการท่องเที่ยว เริ่มมีความสำคัญเมื่อมีการถ่ายโอนภารกิจ “การส่งเสริมการท่องเที่ยว” ระดับท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นวางแผนการท่องเที่ยว การปรับปรุง ดูแล บำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยว จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ตามมาตรา 16 (8) มาตรา 16 (13) มาตรา 17 (14) มาตรา 23 (19) และ มาตรา 24 (12) ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ ในระดับต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นผู้ดูแลฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยว 5 ด้าน คือ ด้านการตลาดท่องเที่ยว ด้าน การแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ด้านการให้บริการท่องเที่ยว ด้านการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552)

พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มีความสมบูรณ์ของสภาพทรัพยากรธรรมชาติและความเป็นอัตลักษณ์ของวิถีชีวิตที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะมิติด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์จะผูกเรื่องราวชุดความรู้ของพื้นที่อย่างมีเสน่ห์ลึกลับ พื้นที่ประวัติศาสตร์อย่างเช่นตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลาถือเป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยววิถีทางประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ โดยภายในพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมโกตาบารู มีการจัดแสดงวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนประวัติศาสตร์ความเป็นมาของตำบลโกตาบารูตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่จะทำ ให้มองย้อนไปถึงเมืองโกตาบารู-รามัน ซึ่งเป็นเมืองเก่าทางประวัติศาสตร์ ในฐานะเป็น “เมืองอัญมณีแห่งวัฒนธรรม” ที่เคย รุ่งเรืองในอดีต นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมมากมาย เช่น วังเก่า สุสานโต๊ะนิ น้ำตกโต๊ะนิ เขาโต๊ะจา (ทับทวน) สุสานจีน รวมถึงจุดชมวิว ทะเลหมอก ปัจจุบันมีปริมาณนักท่องเที่ยวมากขึ้น หากไม่มีการวางแผนรับมือกับการท่องเที่ยวในอนาคต อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านกายภาพสิ่งแวดล้อม ทำให้สภาพภูมิทัศน์โดยรวมเสียหายต้องใช้ เวลาในการฟื้นคืนสภาพธรรมชาติหรือทดแทนของสังคมพืช นอกจากนี้ พื้นที่ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตำบล โกตาบารูยังขาดการวางแผนเพิ่มมูลค่าในกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ เช่น ยังไม่แพร่หลายในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้ง ๆ ที่สภาพการเดินทางมีความสะดวก ปลอดภัย จึงเป็นแหล่งที่ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับพหุวัฒนธรรม ดังนั้น การศึกษาหาคำตอบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมของตำบลโกตาบารู โดยเชื่อมโยงกับบทบาทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าจะสามารถทำกันอย่างไร เป็นสิ่งที่น่าสนใจจะค้นหาคำตอบเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงนิเวศและวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์บนฐานบริบท

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
- 2.2 เพื่อศึกษาบทบาทของท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
- 2.3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมแบบ ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ ประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและ วัฒนธรรม พอดีสรุปสาระสำคัญพอสังเขป ดังนี้

การท่องเที่ยวเป็นผลรวมของกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่เกิดจากการผสมผสานการให้บริการต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว อันเกิดจากหน่วยงานของรัฐบาล เช่น ระบบคมนาคมขนส่ง การสื่อสาร ระบบความปลอดภัย ฯลฯ การบริการของภาคเอกชน เช่น การจัดที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก การจูงมือ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ (ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2543) ซึ่งการท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบ ในงานวิจัยนี้ สนใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม สามารถสรุปสาระแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้คำนิยาม “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” (ecotourism) ว่า “การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม และชีวิตของคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ” สอดคล้องกับความเห็นของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศและนานาชาติ ตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (environmentally sustainable development) โดยให้ความสำคัญแก่การให้การศึกษาหรือการเรียนรู้ หรือมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์มากกว่า การจัดการลดหรือปราศจากผลกระทบและนักท่องเที่ยวพึงพอใจเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อม และให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว โดยประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ 1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (natural attractions) หรือที่เกิดจากสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ประกอบด้วย สภาพภูมิอากาศ (climate) ทัศนียภาพที่สวยงาม (scenery) และสัตว์ป่า (wildlife) 2) แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (manufactured attractions) เป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่ง เมืองขนาดใหญ่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชมสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน สถานที่ราชการก่อสร้างขึ้น เช่น พระราชวังหรืออาคารเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาที่สำคัญ และ 3) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต มักเป็น ความรู้เรื่องแห่งอารยธรรมในอดีต หรือวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อย รวมถึง พิธีกรรม พิธีการ งานฉลองรื่นเริงต่าง ๆ ศิลปะการแสดง ดนตรี เพลงพื้นบ้าน การรำรำ การละเล่น ตลอดจน งานหัตถกรรม เป็นต้น

3.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism) ว่าหมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมอง ความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้ กรมการท่องเที่ยว (2557) สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาและเรียนรู้ถึงวิถีทางการดำเนินชีวิต ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ หรือเป็นการท่องเที่ยวที่ใช้วัฒนธรรมเป็นวัตถุดิบ หรือใช้วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรท่องเที่ยว

ประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อาจเรียกว่าแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท (กรมการท่องเที่ยว, 2557) คือ ประเภทแรก แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทความเป็นอยู่และวิถีชีวิต ซึ่งผู้มาเยี่ยมชมสามารถสังเกตความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของชุมชนนั้นได้ โดยตนเองมิได้เข้าไปมีส่วนร่วม เช่น ชุมชนของชนเผ่า ศูนย์วัฒนธรรม โดยที่คุณค่าต่อส่วนรวมอยู่ที่การช่วยรักษาความหลากหลายของเชื้อชาติ คุณค่าต่อผู้เยี่ยมชมอยู่ที่การได้รับความรู้ วิสัยทัศน์ ความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชนเผ่าต่างๆ และภูมิปัญญาของชนเผ่า (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559) เป็นต้น และประเภทที่สอง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเภทวัฒนธรรมประเพณีและหัตถกรรม พื้นเมือง แหล่งท่องเที่ยวทาง

วัฒนธรรมประเภทนี้ ผู้เยี่ยมชมสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี และซื้อสินค้าของที่ระลึกจากผู้ประกอบการที่ดูแลโดยที่คุณค่าต่อส่วนรวมอยู่ที่การรักษาบรรทัดฐานความหลากหลายของวัฒนธรรม คุณค่าต่อผู้เยี่ยมชมอยู่ที่ความพอใจจากการเข้าร่วม กิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี และการได้ซื้อของที่ระลึกที่พอใจ

3.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีนักวิชาการต่างๆ ให้ความหมายพอจะประมวลได้ อาทิ

World Tourism Organization (WTO) อ้างถึงใน กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) ได้กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 ไว้ว่า “ลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น คาดหมายให้ไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งมวลด้วยวิถีทางที่ตอบสนองต่อความต้องการทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ ในขณะเดียวกันก็คงไว้ซึ่งบูรณภาพทางกระบวนการทางนิเวศวิทยาที่จำเป็น ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อชีวิต” เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

พัทธรัตน์ แสงมณีวรรณ (2554) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism development) หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ในขณะเดียวกันก็ให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน”

บุญศิลป์ จิตตะประพันธ์ และคณะ (2557) ได้อธิบายแนวคิดของ Tourism Canada (1990) เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable Tourism development) คือ การท่องเที่ยวที่มีการจัดการทรัพยากรทั้งมวลในลักษณะ ที่สามารถตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคมและ สุนทรียภาพ ขณะเดียวกันก็สามารถรักษาความสมบูรณ์และระบบสนับสนุนชีวิต (life supporting system) และสะท้อนมิติต่าง ๆ ของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 7 มิติ คือ 1) การจัดการทรัพยากร 2) สนองตอบต่อความต้องการทางเศรษฐกิจ 3) สนองตอบต่อความต้องการของชุมชน 4) สุนทรียภาพของแหล่งท่องเที่ยว 5) คำนิยามถึงกระบวนการของระบบนิเวศ 6) อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และ 7) ดำรงไว้ซึ่งระบบสนับสนุนชีวิต

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนพอ สรุปได้ 6 ด้าน ดังนี้

1) การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาสถานที่อันเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาเยี่ยมชม

2) การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพเดิม หรือดีกว่าเดิม และป้องกันผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว

3) การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาธุรกิจด้านบริการอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจโดยมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมด้วย

4) การพัฒนาตลาดท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาการแสวงหานักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพให้เข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งมีลักษณะเป็นคุณประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม โดยให้นักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวตามที่เขาพึงพอใจ

5) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาการสร้างโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวของ

ตนเอง และให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความหวงแหนและรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป

6) การพัฒนาจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาการสร้างความสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่าย โดยการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้ทุกฝ่ายเกิดความรัก ความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

3.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การสร้างความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์ ทางธุรกิจ ในการจัดสร้างพัฒนาและปรับปรุงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยว การมีระบบการบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วย แผนงาน แผนการเงิน และแผนบุคลากรเพื่อใช้เป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวรวมทั้งแผนการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากร การรักษาความปลอดภัยหรือการบริหารจัดการนักท่องเที่ยวหรือมาตรการควบคุม ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม เป็นปัจจัยสำคัญที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ในระยะยาวต่อไป (กรมการท่องเที่ยว, 2557) ซึ่งการบริหารจัดการและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปสู่ความยั่งยืน จะต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม ศิลปะและวัฒนธรรมโดยอาศัยความร่วมมือกันของชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากหลายภาคส่วน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ช่วยกัน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ช่วยสร้างภาพพจน์ให้รู้จักประเทศไทยยิ่งขึ้น

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เอตเบอร์ (Edber, 1993 อ้างถึงใน ตลฤทัย โกวรรณะกุล, 2554) ได้ให้หลักการสำคัญ ดังนี้

- 1) การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (using resource sustainably) ทั้งในส่วนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญและเน้นการทำธุรกิจในระยะยาว
- 2) การลดการบริโภคที่เกินความจำเป็น และการลดของเสีย (reducing overconsumption and waste) จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลาย ในระยะยาวและเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย
- 3) การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ (maintaining diversity) สังคมและวัฒนธรรม จะช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในอนาคต
- 4) การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (integrating tourism into planning) เข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่นและการประเมินผลกระทบ สิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 5) การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมในท้องถิ่น (supporting local economy) โดยคำนึงถึงราคาและพัฒนาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยัง ป้องกัน สิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย
- 6) เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (involving local communities) ในด้านการจัดการผลตอบแทนของประชาชนและสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและ การจัดการการท่องเที่ยว
- 7) การประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง (consulting stakeholders and the public) เพื่อลดข้อขัดแย้งและร่วมแก้ปัญหา
- 8) การฝึกอบรมบุคลากร (training staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่บุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ
- 9) การสื่อสารข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างความเข้าใจในการเคารพต่อ ธรรมชาติ สังคม และ วัฒนธรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว (marketing tourism responsibly)

10) การวิจัยและติดตามผล (undertaking research) เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่แนวทางแก้ไข

3.5 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว

ศักยภาพการท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมด้านแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในสถานที่นั้น ๆ (วิวัฒน์ชัย บุญภักดี, 2550 อ้างถึงใน ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัทธรินทร์ เสริมการดี, 2556) ซึ่งเกณฑ์และศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสรุปได้เป็น 6 ลักษณะ คือ (1) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว (2) ความสะดวกในการเข้าถึง (3) สิ่งอำนวยความสะดวก (4) สภาพแวดล้อม เช่น สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ ระบบนิเวศ และสภาพอื่น ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว (5) ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว และ (6) ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน โดยการจัดการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก 4) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และ 5) ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

3.6 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการท่องเที่ยว

สำหรับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการท่องเที่ยวอยู่บนพื้นฐานของอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (ศาสตราจารย์ เพ่งแพ, 2564) เช่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติในมาตรา 43 ว่าบุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ (1) อนุรักษ์ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี อันดีงามทั้งของท้องถิ่น และของชาติ (2) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลาย ทางชีวภาพอย่างสมดุล และยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ (3) เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินงานใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน หรือชุมชน หรือคว้งเว้นการดำเนินงานใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 หมวด 2 การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ “เช่น

“มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง (8) การส่งเสริมการท่องเที่ยว”

“มาตรา 17 ภายใต้บังคับมาตรา 16 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้ (14) การส่งเสริมการท่องเที่ยว” “มาตรา 21 วรรคสอง ในการดำเนินงานตามอำนาจและหน้าที่ที่ระบุไว้ในมาตรา 16 มาตรา 17 มาตรา 18 และมาตรา 19 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจร่วมมือกันดำเนินการหรืออาจร้องขอให้ รัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น แล้วแต่กรณี ดำเนินการแทนได้”

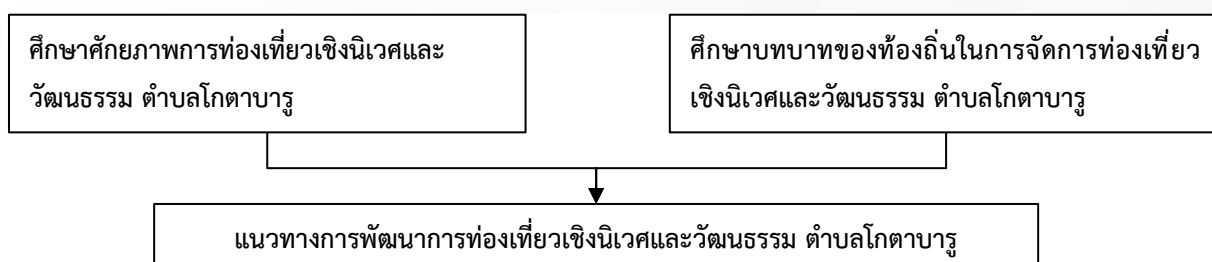
“มาตรา 22 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมอบให้เอกชนดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่แทนได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561 - 2564 (กรมการท่องเที่ยว, 2560) มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการวางรากฐานและแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างสมดุลของการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ตลอดจนให้ความสำคัญกับการทำงานอย่างบูรณาการกับภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ทางการท่องเที่ยวของประเทศ คือ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ

สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ 5 การบูรณาการการบริหารจัดการ การท่องเที่ยว และส่งเสริมความร่วมมือในการทำงาน

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จึงได้กำหนดมาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยวสำหรับ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว มาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยว และ มาตรฐานด้านการตลาดท่องเที่ยว

จากแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยจึงได้นำมาประมวลและนำมาออกแบบกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำนวน 5,516 คน (สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2559) ใช้สูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามานะ (Yamane) (เพ็ญแข แสงแก้ว, 2541) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 373 คน และผู้วิจัยเก็บข้อมูลเพิ่มเพื่อป้องกันความผิดพลาดเป็นขนาดกลุ่มตัวอย่าง 375 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่างใช้หลักอาศัยความน่าจะเป็น เป็นวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน กล่าวคือ ขั้นที่ 1 การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม และขั้นที่ 2 วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accident sampling) โดยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากสถานที่ต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ ๆ กับแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ภายในเขตเทศบาลตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูล

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 ระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม เป็นคำถามแบบปลายปิด เป็นแบบมาตรวัด likert scale มีคำถาม 19 ข้อ

ส่วนที่ 3 บทบาทของท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา เป็นคำถามแบบปลายปิด เป็นแบบมาตรวัด likert scale มีคำถาม 9 ข้อ

ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา เป็นคำถามแบบปลายปิด เป็นแบบมาตรวัด likert scale มีคำถาม 11 ข้อ

สำหรับ ส่วน 2 - 4 คำถามจะมีตัวเลือก 5 ตัวเลือก คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และมีเกณฑ์การให้คะแนน มี 5 ระดับ คือ 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด และมีระดับการวัดผล โดยใช้คะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ค่าเฉลี่ย	แปลความหมาย	
4.51- 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
3.51- 4.50	หมายถึง	มาก
2.51- 3.50	หมายถึง	ปานกลาง
1.51- 2.50	หมายถึง	น้อย
1.00- 1.50	หมายถึง	น้อยที่สุด

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เนื่องจากสมาชิกเป็นคนที่อยู่ในชุมชน จึงสามารถประสานงานจัดเก็บข้อมูลกับประชาชนต่าง ๆ ในพื้นที่ซึ่งให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และมีสะดวกในการถึงแหล่งพื้นที่ต่าง ๆ สำหรับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยแบบสอบถาม ใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าเท่ากับ 0.822

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณคือ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป คือ ความถี่ และค่าร้อยละ ส่วนวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 - 3 จะใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 สรุปผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 375 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 55.2) นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 90.4) มีอายุ 31 - 40 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 36.0) ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 35.7) ปัจจุบันส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรมากที่สุด (ร้อยละ 23.6) และมีความเกี่ยวข้องข้องกับการท่องเที่ยว โภคาบารู และส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน (ร้อยละ 40.4)

5.2 ผลการศึกษาระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม			
1. จุดชมวิวทะเลหมอกเป็นจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว	4.40	.61	มาก
2. จุดชมวิวทะเลหมอกมีการบำรุงรักษาฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเป็นประจำ	4.23	.64	มาก
3. ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของจุดชมวิวทะเลหมอก	4.10	.69	มาก
4. บริเวณน้ำตกมีความอุดมสมบูรณ์ ความสวยงามและความหลากหลาย	4.07	.69	มาก
5. พิพิธภัณฑวัฒนธรรมมีความเป็นเอกลักษณ์น่าสนใจ เช่น วิถีชีวิตของวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม	4.17	.70	มาก
ค่าเฉลี่ยรวมด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม	4.20	.44	มาก

รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
2) ด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยว			
6. ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวก ต่อการให้บริการด้านสาธารณูปโภคในสถานที่ท่องเที่ยว	4.30	.69	มาก
7. การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกและการดูแลรักษาสุขอนามัย เช่น ห้องน้ำ	4.17	.65	มาก
8. เส้นทางสัญจรไปยังสถานที่ท่องเที่ยว มีความปลอดภัย และรวดเร็ว	4.10	.70	มาก
9. การอธิบายเส้นทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวชัดเจนและเข้าใจง่าย	4.19	.68	มาก
10. สิ่งอำนวยความสะดวกมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม / วัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว	4.20	.73	มาก
ค่าเฉลี่ยรวมด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยว	4.20	.46	มาก
3) ด้านพื้นที่/การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม			
11. การจัดการขยะมูลฝอยในสถานที่ท่องเที่ยวมีอุปกรณ์รองรับขยะเพียงพอ และเหมาะสม มีป้ายเตือนทิ้งขยะให้ถูกที่	4.47	.65	มาก
12. การจัดการคุณภาพอากาศ ไม่มีกลิ่นฟุ้งกระจายและสร้างความรำคาญในแหล่งท่องเที่ยว	4.54	.68	มากที่สุด
13. การจัดการคุณภาพเสียงห่างไกลจากย่านอุตสาหกรรม ชุมชนเมือง หรือกิจกรรมที่เสียงดัง	4.24	.72	มาก
ค่าเฉลี่ยรวมด้านพื้นที่ / การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	4.41	1.58	มาก
4) ด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว			
14. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของตำบลโกตาบารู	4.30	.65	มาก
15. การตลาดมีการจัดทำระบบข้อมูลและสถิติการท่องเที่ยว	4.20	.63	มาก
16. มีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลโกตาบารู	4.17	.68	มาก
17. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว เน้นการสำรวจและค้นหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ	4.10	.61	มาก
18. มีการส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลโกตาบารู	4.01	.65	มาก
19. การให้บริการด้านการท่องเที่ยว อาหาร ที่พัก และเครื่องดื่ม มีความพร้อมเพียงใด	4.20	.68	มาก
ค่าเฉลี่ยรวมด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยว	4.16	.39	มาก
ค่าเฉลี่ยผลรวม 4 ด้าน	4.24	.49	มาก

จากตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลโกตาบารู โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{x} = 4.24$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านก็มีศักยภาพระดับมากเช่นกันทุกด้าน โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านที่มีประเด็นค่าเฉลี่ยมากที่สุด กล่าวคือ

ด้านพื้นที่ / การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมมีศักยภาพอยู่ระดับมาก ($\bar{x} = 4.41$, S.D. = 1.58) โดยเฉพาะประเด็นการจัดการคุณภาพอากาศไม่มีกลิ่นฟุ้งกระจายและสร้างความรำคาญในแหล่งท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมจะมีศักยภาพอยู่ระดับมาก (\bar{x} = 4.20, S.D. = .44) โดยเฉพาะประเด็นจุดชมวิวทะเลหมอกเป็นจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว (\bar{x} = 4.40, S.D. = .61) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

ด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพอยู่ระดับมาก (\bar{x} = 4.20, S.D. = .46) โดยเฉพาะประเด็นความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการให้บริการด้านสาธารณูปโภคในสถานที่ท่องเที่ยว (\bar{x} = 4.30, S.D. = .69) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

ด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวมีศักยภาพอยู่ระดับมาก (\bar{x} = 4.16, S.D. = .39) โดยเฉพาะประเด็นการโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของตำบลโกตาบารู (\bar{x} = 4.30, S.D. = .65) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

5.3 ผลการศึกษาบทบาทของท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับบทบาทของท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1. เทศบาลตำบลโกตาบารูมีการดำเนินงานประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในตำบล ผ่านแผ่นพับ และเพจ:เทศบาลตำบลโกตาบารู	4.24	.68	มาก
2. เทศบาลตำบลโกตาบารูมีการสนับสนุนให้ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ศิลปะ สถาปัตยกรรมโบราณ	4.06	.68	มาก
3. เทศบาลตำบลโกตาบารูมีการจัดการเส้นทางการเดินทางและสถานที่จอดรถเพื่อรองรับจำนวนรถของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น	4.10	.66	มาก
4. เทศบาลตำบลโกตาบารูมีการประสานงานและให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น เดินท์ รถรับส่งบริการนักท่องเที่ยว	4.01	.70	มาก
5. เทศบาลตำบลโกตาบารูมีการส่งเสริมและให้การสนับสนุนกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	4.20	.72	มาก
6. เทศบาลตำบลโกตาบารูมีการส่งเสริมการกำจัดขยะ	4.06	.70	มาก
7. พัฒนาภูมิทัศน์ในชุมชนให้เป็นระเบียบ	4.13	.72	มาก
8. เทศบาลตำบลโกตาบารูมีการดำเนินงานจัดทำระบบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว รายชื่อและประเภทของแหล่งท่องเที่ยว ที่ตั้งและขนาด	4.03	.71	มาก
9. เทศบาลตำบลโกตาบารูมีการดำเนินงานพัฒนาปรับปรุงการบริการสาธารณูปโภคในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว เช่น ถนน การระบายน้ำ ไฟฟ้า	4.13	.65	มาก
รวม	4.10	.37	มาก

จากตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว ตำบลโกตาบารู โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก (\bar{x} = 4.10, S.D. = .37) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าประเด็นที่ท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวมีค่ามากที่สุด คือ เทศบาลตำบลโกตาบารูมีการดำเนินงานประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในตำบล ผ่านแผ่นพับ และ

เพจเทศบาลตำบลโกตาบารู ($\bar{x} = 4.24, S.D. = .68$) รองลงมาคือ เทศบาลตำบลโกตาบารูมีการส่งเสริมและให้การสนับสนุนกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ($\bar{x} = 4.20, S.D. = .72$) ส่วนประเด็นที่ท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวมีค่าน้อยสุด คือ เทศบาลตำบลโกตาบารูมีการประสานงานและให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น เติร์ท รถรับส่งบริการนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.01, S.D. = .70$) รองลงมา คือพัฒนาภูมิทัศน์ในชุมชนให้เป็นระเบียบ ($\bar{x} = 4.03, S.D. = .71$)

5.4 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำแนกเป็นรายด้านและภาพรวม

รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1. ควรมีที่ทิ้งขยะเป็นจุด ๆ ทั่วแหล่งท่องเที่ยว	4.24	.70	มาก
2. มีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวตำบล โกตาบารู	4.18	.71	มาก
3. ควรมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ / ให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในตำบลโกตาบารู อย่างชัดเจน	4.06	.68	มาก
4. ควรมีแผ่นพับข้อมูลที่มีคุณภาพ และเนื้อหาครบถ้วน	4.12	.62	มาก
5. ควรจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของธรรมชาติและ แหล่งท่องเที่ยวของโกตาบารู	4.12	.69	มาก
6. ควรส่งเสริมปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ในตำบลโกตาบารูให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น	4.12	.73	มาก
7. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมในตำบลโกตาบารูเป็นการ ประชาสัมพันธ์ให้คนรู้จักแหล่งเที่ยวในตำบลมากขึ้น	4.17	.78	มาก
8. หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ให้ความสำคัญในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ของตำบลโกตาบารู	4.10	.78	มาก
9. ส่งเสริมการจัดปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวตำบล โกตาบารู	4.12	.62	มาก
10. ควรมีจำนวนห้องน้ำที่ถูกสุขลักษณะอย่างเพียงพอ	4.07	.67	มาก
11. ควรมีแผนที่ / แผนที่แสดงขอบเขตของแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน และ เพียงพอ	4.28	.73	มาก
รวม	4.14	.414	มาก

จากตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่างให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลโกตาบารู โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{x} = 4.14, S.D. = .41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าประเด็นควรมีแผนที่ / แผนที่แสดงขอบเขตของแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจนและเพียงพอ ($\bar{x} = 4.28, S.D. = .73$) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือควรมีที่ทิ้งขยะ เป็นจุด ๆ ทั่วแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.24, S.D. = .70$) และมีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ตำบลโกตาบารู (\bar{x} = 4.18, S.D. = .71) ตามลำดับ ส่วนประเด็นย่อยที่มีความคิดเห็นมีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ควรมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ/ให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในตำบลโกตาบารูอย่างชัดเจน (\bar{x} = 4.06, S.D. = .68) รองลงมาคือควรมีจำนวนห้องน้ำที่ถูกสุขลักษณะอย่างเพียงพอ (\bar{x} = 4.07, S.D. = .67)

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

6.1 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา สามารถ อภิปรายผลได้ว่า

ความคิดเห็นของคนในชุมชนตำบลโกตาบารูที่มีต่อศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลโกตาบารู ภาพรวมอยู่ระดับมากโดยมีประเด็นศักยภาพที่น่าสนใจหลากหลาย กล่าวคือ ด้านพื้นที่ / การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมมีศักยภาพการจัดการคุณภาพอากาศ ไม่มีกลิ่นฟุ้งกระจายและสร้างความรำคาญในแหล่งท่องเที่ยว ส่วนด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม พบศักยภาพจุดชมวิวยะลาหมอกเป็นจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว และด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวพบศักยภาพความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการให้บริการด้านสาธารณูปโภคในสถานที่ท่องเที่ยว รวมทั้ง ด้านโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวในศักยภาพการโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของตำบลโกตาบารู เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ เพราะที่ตำบลโกตาบารูมีความเป็นเสน่ห์ที่เป็นเอกลักษณ์ทั้งด้านพหุวัฒนธรรมและด้านธรรมชาติ มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายประเภท ทั้งจุดชมวิวยะลาหมอกธารทองที่อยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองยะลา เส้นทางเดินทางขึ้นจุดชมวิวยะลาหมอก มีสถานที่สำคัญ ๆ ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เช่น พิพิธภัณฑสถานโกตาบารู สุสานเจ้าเมืองเก๋ารามัน วังเก่า และเขาโต๊ะจา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒิพงษ์ ผลเพิ่ม (2554) พบว่า การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามและมีชื่อเสียง มีความพร้อมด้านพื้นที่ ด้านที่พัก และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพภายในชุมชน รวมทั้ง ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริพร ฤกษ์วิระวัฒนา (2553) พบว่า ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เตาตาลในด้านความสะอาด ความเพียงพอของทรัพยากรกายภาพต่าง ๆ อาทิ ถังขยะ ร้านอาหาร ห้องน้ำ ที่จอดรถ ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ที่พัก โฮมสเตย์ และรีสอร์ท และรถ - เรือสาธารณะเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว โดยการจัดการในแหล่งท่องเที่ยวเตาตาลนั้นเป็นความรับผิดชอบของเจ้าของเตาตาลเอง ที่จะจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ กับนักท่องเที่ยว ส่วนศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (เตาตาล) ในด้านต่าง ๆ

6.2 บทบาทของท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลได้ว่า

ผลการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก โดยเฉพาะประเด็นที่น่าสนใจชัดเจนว่าบทบาทของท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวมีการดำเนินงานประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในตำบล ผ่านแผ่นพับ มีการส่งเสริมและให้การสนับสนุนกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน มีการดำเนินงานจัดทำระบบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว รายชื่อและประเภทของแหล่งท่องเที่ยว ที่ตั้งและขนาด และมีการดำเนินงานพัฒนาปรับปรุงการบริการสาธารณูปโภคในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว เช่น ถนน การระบายน้ำ ไฟฟ้า เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในตำบลโกตาบารูจะอยู่ในภารกิจอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่เทศบาลตำบลรับผิดชอบขับเคลื่อน ควบคู่กับภารกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของโชติ บดีรัฐ (2563) ที่พบว่า

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเด็นการสนับสนุนหรือจัดให้มีป้ายแสดงข้อมูลบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และมีการสนับสนุนหรือจัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้ง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และงานวิจัยของนิตยา งามยิ่งยง และ ละเอียด ศิลา น้อย (2560) ที่พบว่าภาครัฐมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว สร้างจิตสำนึกสาธารณะกับคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ร่วมรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมของทุกภาคส่วน ให้ตระหนักรักษาคุณภาพของคลองดำเนินสะดวก เช่นเดียวกับงานวิจัยของวลัยพร สุขปลั่ง, ศุภกัญญา เกษมสุข และอัญญาณี อดทน (2562) ให้ความเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐในปัจจุบันมีบทบาทต่อการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติอย่างยั่งยืนในพื้นที่น้ำตกแก่งลำดวน อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 5 บทบาท ประกอบด้วย 1) การประชาสัมพันธ์ 2) การจัดสรรการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะ 3) การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร 4) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และ 5) การวางแผน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของเทิดชาย ช่วยบำรุง (2552) ได้อธิบายว่าบทบาทของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การวางแผนเพิ่มขีดความสามารถในการอนุรักษ์คุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่นให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว

6.3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลได้ว่า

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก โดยมีประเด็นที่น่าสนใจว่าควรมีแผนที่/แผนผังแสดงขอบเขตของแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ควรมีที่ทิ้งขยะเป็นจุด ๆ ให้ทั่วแหล่งท่องเที่ยว และมีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวตำบลโกตาบารู เหตุผลที่สนับสนุน คือ แผนที่ เป็นเครื่องมือที่ช่วยสื่อสารและอธิบายสร้างความเข้าใจในขอบเขตของสิ่งต่าง ๆ ในพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับนักท่องเที่ยวที่มีทั้งคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของนิตยา งามยิ่งยง และ ละเอียด ศิลา น้อย (2560) ที่เสนอว่าแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จะเน้นการพัฒนาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติการ จนถึงร่วมประเมินผล และคำนึงถึงระเบียบและข้อกำหนดจากภาครัฐทั้งในด้านการวางแผน การจัดการ การอนุรักษ์ และคงอัตลักษณ์รูปแบบวิถีชีวิตริมน้ำไว้ รวมถึงการรักษาความพอใจของนักท่องเที่ยวไว้ได้ และการกระจายรายได้ให้ทั่วถึงทุกภาคส่วนของชุมชน และได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากองค์กรบริหารในท้องถิ่น ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ด้านการประชาสัมพันธ์ผ่าน สื่อ Social Media ต่าง ๆ และงานวิจัยของสุชาติ รักแก้ว (2560) ที่สะท้อนว่าแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลนครชุมมีแนวทางพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ 1) ด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว ควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนแล้วให้ชุมชนบริหารจัดการตนเองสามารถช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยจัดกิจกรรมชมวิถีชีวิตในชุมชน 2) ด้านการบริการการท่องเที่ยว ควรจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกไว้บริการนักท่องเที่ยว จัดบริการยุวมัคคุเทศก์หรืออาสาสมัครนำเที่ยวของชุมชน และจัดบริการที่พักที่สะอาดและปลอดภัยไว้บริการนักท่องเที่ยว และ 3) ด้านการตลาดการท่องเที่ยวโดยการประชาสัมพันธ์ในเฟซบุ๊กหรือเว็บไซต์ของเทศบาลให้ข้อมูลเป็นปัจจุบันและทันสมัย เช่นเดียวกับงานวิจัยของวลัยพร สุขปลั่ง, ศุภกัญญา เกษมสุข และ อัญญาณี อดทน (2562) เสนอว่าแนวทางในการพัฒนาบทบาทของหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติอย่างยั่งยืนในพื้นที่น้ำตกแก่งลำดวน อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี คือ มี 2 บทบาทในด้านการบริการ และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัยพบประเด็นว่าพื้นที่มีศักยภาพการจัดการคุณภาพอากาศในแหล่งท่องเที่ยวที่ยังมีความสะอาด และท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ และรณรงค์สร้างจิตสำนึกกับคนในชุมชน และมีแนวทางเสนอว่าควรมีแผนที่ / แผนผังแสดงขอบเขตของแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจนและเพียงพอ และมีที่ทิ้งขยะเป็นจุด ๆ ทั่วแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะเชิงนโยบายกับหน่วยงานท้องถิ่นและที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวควรมีการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยว เพื่อประชาสัมพันธ์ และให้ข้อมูลความรู้แก่คนต่างถิ่นมาท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้น
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำอัตลักษณ์ของสถานที่ทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมมาร้อยเรื่องราวเพื่อสร้างสีสันการท่องเที่ยวให้มีคุณค่าแก่การเรียนรู้
- 3) ผู้นำชุมชนควรส่งเสริมให้ชุมชนมารวมกลุ่มสร้างอาชีพการให้บริการนักท่องเที่ยวและส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว เช่น สินค้าโอท็อปด้านวัฒนธรรม และกลุ่มจัดการท่องเที่ยวทะเลหมอก เป็นต้น
- 4) ผู้ประกอบการควรมีการเตรียมความพร้อมในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหารที่เพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยว

สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป กล่าวคือ ควรมีการถอดบทเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวที่มีบริบทของการท่องเที่ยวในประเภทเดียวกัน

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2557). *คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2559). *วัฒนธรรมวิถีชีวิตและภูมิปัญญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กองยุทธศาสตร์ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2543). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- โชติ บดีรัฐ. (2563). “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตพื้นที่ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก”. *กระแสวัฒนธรรม*. 21(39). 3-16.
- ดลฤทัย ไกวรรณกุล. (2556). *การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. ฝ่ายวิชาการและเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักนวัตกรรมการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). *บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*. คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- นิตยา งามยิ่งยง และ ละเอียด ศิลาน้อย. (2560). “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบริเวณริมฝั่งคลองดำเนินสะดวกในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดราชบุรี”. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*. 11(1). 149-166.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). สุวีริยาสาส์น.
- บุญศิลป์ จิตตะประพันธ์ และคณะ. (2557). *การท่องเที่ยวทางทะเลและชายฝั่งในจังหวัดชุมพร: สถานะ ความต้องการ ปัญหา และแนวโน้มในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และ พัชรินทร์ เสริมการดี. (2556). “การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดนและบ้านโดนป่าหน่น อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล”. *วารสารสุทธิปริทัศน์*. 27(83). 97-112.
- พัทธรัตน์ แสงมณีวรรณ. (2554). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน*. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). สาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- เพ็ญแข แสงแก้ว. (2541). *การวิจัยทางสังคมศาสตร์*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วลัยพร สุขปลั่ง, ศุภกัญญา เกษมสุข และอัญญาณี อดทน. (2562). “บทบาทของหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติอย่างยั่งยืนในพื้นที่น้ำตกแก่งลำดวน อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี”. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*. 6(1). 79-96.
- วุฒิพงษ์ ผลเพิ่ม. (2554). *ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาสี่พันดอน เมืองโขง แขวงจำปาสัก สปป.ลาว*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). สาขาสังคมศาสตร์และการพัฒนา. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. (2559). ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากรเทศบาลตำบลโกตาบารู. สืบค้นเมื่อ 6 กรกฎาคม 2565, จาก <https://www.ldi.or.th/2017/08/10/การศึกษาศักยภาพและข้อจ/>
- สิริพร ฤกษ์วีระวัฒนา. (2553). “การศึกษาศักยภาพของชุมชนท่าคาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (เตาตาล) จากมุมมองของชุมชนและนักท่องเที่ยว”. *วารสารวิจัยและพัฒนา*. 2. 21-29.
- สุชาติ รักเกื้อ. (2560). แนวทางพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลนครชุม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4*. (หน้า 869 -880). มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ศาศวัต เฟ่งแพ. (2564). “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการบริหารจัดการท่องเที่ยวท้องถิ่น: มุมมองฐานการจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่”. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม*. 16(2). 1-15.
- Yamane, Taro. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis*. (2nd Ed.). Harper and Row.

ความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย
กรณีศึกษา เทศบาลตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
PUBLIC OPINION ON THE EFFICIENCY OF WASTE MANAGEMENT
AT NAMNOI MUNICIPALITY, HATYAI DISTRICT, SONGKLHA PROVINCE

กัลญา ฉิมสะอาด^{1*}, ศศิวิมล จินนุกุล², ชนกนาถ พูลสวัสดิ์³ และบุณิกา จันทรเกตุ⁴
Kanlaya Chimsa-ard^{1*}, Sasivimol Jinnukul², Chanoknat Poolsawad³ and Bunika Chanked⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นและเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 400 คน โดยได้มาจากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Yamane เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ (t-tast) การวิเคราะห์ความแปรปรวน ค่าเอฟ (One-Way ANOVA f-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่าด้านการเอาใจใส่ต่อหน้าที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาด้านการอำนวยความสะดวก ด้านการตรงต่อเวลาและด้านการสื่อสารตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนผู้ที่อยู่ในครัวเรือน และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ : ความคิดเห็น , ประชาชน , ประสิทธิภาพ , การบริหารจัดการ , ขยะมูลฝอย

Abstract

The purpose of this research was to study the level of opinions and to compare the people's opinions on the efficiency of solid waste management of Nam Noi Sub-District Municipality, Hat Yai District, Songkhla Province, classified by personal factors. The population used in this study consisted of 400 people living in Nam Noi Sub-district Municipality, Hat Yai District, Songkhla Province. The sample size was calculated

¹⁻² นักศึกษา สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

³⁻⁴ อาจารย์ประจำสาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: 6031101070@parichat.skru.ac.th

from Yamane. It is a 5-level estimation scale based on the concept of Li Curt. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-tast, ANOVA f-test.

The results of the research were as follows: 1) The people's opinions on the efficiency of solid waste management of Nam Noi Sub-District Municipality, Hat Yai District, Songkhla Province were at a moderate level. When considering each item, it was found that the aspect of empathy had the highest average. followed by convenience 2) Comparison of opinions on the efficiency of solid waste management of Nam Noi Sub-District Municipality, Hat Yai District, Songkhla Province classified by gender, age, education level, occupation, number of households. and the duration of living in the community found that there was no statistically significant difference.

Keywords: opinion, people, efficiency, management, solid waste

1. บทนำ

ในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ ประมาณ 28.71 ล้านตัน หรือ 78,665 ตันต่อวัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก ปี พ.ศ. 2561 ที่มีปริมาณขยะเกิดขึ้น 27.93 ล้านตัน ทั้งนี้ เป็นขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นใน กรุงเทพมหานคร ประมาณ 4.86 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 18 และในพื้นที่ 76 จังหวัด ประมาณ 22.51 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 82 (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2562) รัฐบาลให้ความสำคัญกับปัญหาขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย โดยถือเป็นวาระแห่งชาติ และเป็นนโยบายที่เร่งด่วนกว่าได้ ดังจะเห็นได้จากการกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง ด้วยเป้าหมาย 3R (Reduce, Reuse, Recycle) และจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปีพ.ศ. 2563 ขึ้น เพื่อขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนให้เกิดความต่อเนื่องและเป็นไปตามแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 - 2564) (แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2563)

การจัดเก็บขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นบริการสาธารณะที่สำคัญให้แก่ประชาชน เพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ถึงฉบับที่ 12 พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดให้เทศบาลมีหน้าที่ในการจัดเก็บกำจัด ควบคุม และการส่งเสริมกิจกรรมรณรงค์ลดปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่ตลอดเวลา (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น)

เทศบาลตำบลน่าน้อยมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น 14.43 ตัน / วัน ปริมาณขยะที่เก็บขนไปกำจัด 5.63 ตัน / วัน และปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ 8.81 ตัน / วัน (เทศบาลตำบลน่าน้อย 2562) มีจำนวนรถขนเก็บขยะที่ใช้ในปัจจุบันจำนวน 3 คัน และมีพนักงานจัดเก็บจำนวน 10 คน อีกทั้งเทศบาลตำบลน่าน้อยมีการจัดทำแผนปฏิบัติการต่าง ๆ เกี่ยวกับขยะมูลฝอย เช่น แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “อปท.สะอาด” ประจำปี 2562 มีเป้าหมาย คือ 1) ด้านการจัดการขยะต้นทาง มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ 3 ช. ใช้น้อย ใช้ซ้ำ นำกลับมาใช้ใหม่ 2) ด้านการจัดการขยะกลางทาง มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทในชุมชนที่สาธารณะ สถานที่ท่องเที่ยว และ 3) ด้านการจัดการขยะปลายทาง มีการวางแผนการเก็บขนขยะมูลฝอยให้สอดคล้องกับพื้นที่ภายใน หมู่บ้าน / ชุมชน มีการจัดตั้ง “จุดรวบรวมขยะอันตรายชุมชน” (กองสาธารณสุขเทศบาลตำบลน่าน้อย, 2562) ถึงแม้ว่าเทศบาลตำบลน่าน้อยจะมีการจัดทำแผนกิจกรรมต่าง ๆ แล้วยังพบว่า การบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลน่าน้อย ยังคงมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น เทศบาลมีการจัดสรรถังขยะไว้ให้กับประชาชนใน

จำนวนที่ยังไม่เพียงพอต่อครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นและบางจุดไม่มีถังขยะมักทำให้เกิดขยะปริมาณมากและล้นถังในวันหยุดของพนักงาน จึงทำให้เกิดกลิ่นเหม็นไปทั่วบริเวณ เนื่องจากเทศบาลมีการจัดทำแผนบริการโดยการจัด โชน วัน / เวลาเก็บและสถานที่เก็บ หมุนเวียนกัน ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ (ศุภวัตร วิชัย, 2555) ที่พบว่าการบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลบ้านสวน ยังคงมีข้อจำกัดในเรื่องการบริหารจัดการกับปัญหาต่าง ๆ เช่น จำนวนถังขยะที่เทศบาลจัดให้กับประชาชนยังมีไม่เพียงพอต่อจำนวนครัวเรือนในชุมชนที่เพิ่มมากขึ้น มักพบปริมาณขยะล้นถังในวันหยุดของพนักงาน จุดที่จัดภาชนะสำหรับรองรับขยะยังมีน้อยเกินไปทำให้เกิดกลิ่นเหม็นและขยะเกลื่อนกลาด ชุมชนขาดความร่วมมือกันดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่

จากประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำข้อมูลที่ได้มาเสนอต่อเทศบาลตำบลน้ำน้อย นำไปใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำนโยบายต่าง ๆ ในการจัดการขยะในชุมชนให้ดียิ่งขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพ

ทิวาดี เมฆสุวรรณ (2538) ชี้ให้เห็นว่า ประสิทธิภาพในระบอบราชการมีความหมายรวมถึง ผลผลิตภาพและประสิทธิภาพ โดยประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่วัดได้หลายมิติ ตามแต่วัตถุประสงค์ที่ต้องการพิจารณา คือ

- 1) ประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนของการผลิต (input) ได้แก่ การใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอย่างประหยัด คุ่มกล้าและเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด
- 2) ประสิทธิภาพในมิติของกระบวนการการบริหาร (process) ได้แก่ การทำงานที่ถูกต้องได้มาตรฐานรวดเร็วและใช้เทคโนโลยีที่สะดวกกว่าเดิม
- 3) ประสิทธิภาพในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์ ได้แก่ การทำงานที่มีคุณภาพเกิดประโยชน์ต่อสังคมเกิดผลกำไร ทนเวลา ผู้ปฏิบัติงานมีจิตสำนึกที่ดีต่อการทำงานและบริการเป็นที่พอใจของลูกค้าหรือผู้มารับบริการ

3.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2542, 1) และภาวิดา ธาราศรีสุข (2542, 2) กล่าวว่าสอดคล้องกันว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

3.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

3.3.1 ด้านการเอาใจใส่ต่อหน้าที่

วิภา พงษ์พิจิตร (2529) ให้ความหมายของความรับผิดชอบ คือ ลักษณะหนึ่งของบุคคลที่แสดงถึงความเอาใจใส่ และรับเป็นภาระหน้าที่การงาน พยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

3.3.2 ด้านการอำนวยความสะดวก

กุลธณ ธานีพงศธร (2528, 303-304) กล่าวว่า หลักการให้บริการที่สำคัญ 5 ประการคือ

- 1) หลักความสอดคล้องกับความต้องการ ของบุคคลเป็นส่วนใหญ่ คือ ประโยชน์และบริการที่องค์การจัดให้ นั้น จะต้องตอบสนองความต้องการของบุคลากรส่วนใหญ่ หรือทั้งหมดมิใช่เป็นการจัดการให้แก่บุคคลกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ
- 2) หลักความสม่ำเสมอ คือการให้บริการนั้น ๆ ต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอมิใช่ทำ ๆ หยุด ๆ ตามความพอใจของผู้บริการหรือผู้ปฏิบัติงาน
- 3) หลักความเสมอภาค บริการที่จัดตั้งนั้นจะต้องให้แก่ผู้มาใช้บริการทุกคนอย่างสม่ำเสมอหน้าและเท่าเทียมกัน ไม่มีการให้สิทธิพิเศษแก่บุคคลหรือกลุ่มคนใดในลักษณะแตกต่างจากกลุ่มคนอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด
- 4) หลักความประหยัดค่าใช้จ่ายที่จะต้องใช้ในการบริการจะต้องไม่มากจนเกินกว่าผลที่จะได้รับ
- 5) หลักความสะดวกบริการที่จัดให้แก่ผู้รับบริการ จะต้องเป็นไปในลักษณะปฏิบัติงานสะดวก สบาย สิ้นเปลืองทรัพยากรไม่มากนัก ทั้งยังไม่เป็นการสร้างภาวะยุ่งยากให้แก่ผู้ให้บริการหรือผู้รับบริการมากจนเกินไป

3.3.3 ด้านการตรงต่อเวลา

สุทธิชัย ปัญญูรณ์ (2556) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการตรงต่อเวลาไว้ว่า "การฝึกให้เป็นคนตรงต่อเวลา มีข้อดีหลายอย่าง เช่น จะทำให้เราได้ผลงานเป็นจำนวนมาก ฝึกตนเองให้เป็นคนมีวินัย ฝึกการฝึกใจตนเอง ฝึกการปฏิเสธใจของตนเอง เป็นต้น ตัวอย่าง ถ้าหากคุณเป็นนักเขียนคุณกำหนดเวลาตั้งแต่ 20.00 - 23.00 น. คุณจะเขียนหนังสือ แต่หากมีเพื่อนชวนไปดูภาพยนตร์หรือชวนไปเดินเที่ยว แล้วคุณไม่มีวินัยหรือไม่กล้าปฏิเสธ ก็จะทำให้เวลาเขียนหนังสือของคุณลดน้อยลงไป ผลงานหนังสือที่ต้องการก็ไม่ได้ตามกำหนดที่ตั้งไว้ แต่หากว่าเรามีการทำงานที่ตรงต่อเวลา ก็จะทำให้ร่างกายจิตใจของเราเปลี่ยนสภาพ เตรียมพร้อม เตรียมพลังงานไว้สำหรับเวลานั้น ๆ (กำหนดเวลาตั้งแต่ 20.00 - 23.00 น. เขียนหนังสือ) การตรงต่อเวลานี้ ยังรวมไปถึงการไม่ยอมส่งงานตามเวลาที่กำหนด ทำให้หลายคนติดนิสัยผัดวันประกันพรุ่ง ทำให้งานค้างเป็นจำนวนมาก ดังสุภาษิตว่า "ดินพอกหางหมู" บางคนงานค้างจนกระทั่ง "ดินจะพอกตัวของหมูไปอีกต่างหาก" ฉะนั้น หากใครรู้ว่ามึนผัดวันประกันพรุ่งก็จงแก้ไขโดยเร็ว เพราะการผัดวันประกันพรุ่งจะทำให้งานง่ายเปลี่ยนเป็นงานยาก และงานที่ยากอยู่แล้วเป็นงานที่ยิ่งยากขึ้นอีก

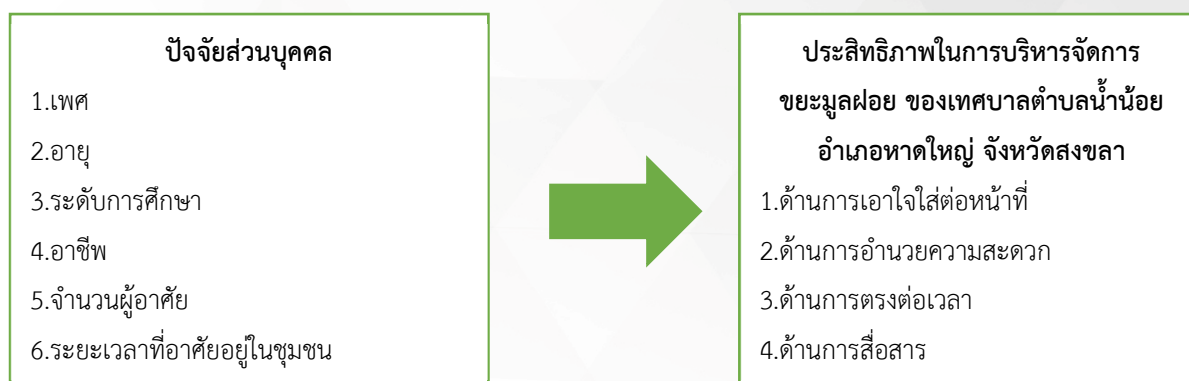
3.3.4 ด้านการสื่อสาร

แดเนียล และสไปเกอร์ (Daniels and Spiker, 1994) กล่าวว่า การสื่อสารคือ ความหมายที่บุคคลสองคนหรือมากกว่าสองขึ้นไปสร้างขึ้นร่วมกันโดยใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษา และเกิดการรับรู้และแปลความหมายนั้น

3.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับขยะมูลฝอย

สุกฤษฎีพงษ์ วจเจติย์ (2551) ศึกษาเรื่องการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในเขตตำบลศาลาด่าน อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ พบว่า ปัญหาโดยตรงที่ประชาชนได้รับ ได้แก่ กลิ่นเหม็นแมลงวันรบกวน ทัศนียภาพของเมืองท่องเที่ยวขาดความสวยงาม และความเป็นระเบียบเรียบร้อยจึงมีการดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยด้วยวิธีการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำมาทิ้งและการตั้งจุดรับซื้อขยะมูลฝอยรีไซเคิลในหมู่บ้าน พบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดในครัวเรือนเฉลี่ยลดลง ปัจจัยที่มีผลให้ขยะมูลฝอยในครัวเรือนเปลี่ยนแปลง มีดังนี้ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด การใช้รูปแบบทางสังคมที่เหมาะสมกับพื้นที่มาใช้ในการจัดการขยะมูลฝอย คือ การคัดแยกขยะมูลฝอย และการจัดตั้งกลุ่มรับซื้อขยะมูลฝอยรีไซเคิล การสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบลในด้านารณรงค์ประชาสัมพันธ์ การให้คำแนะนำและความรู้แก่ประชาชน การเป็นแบบอย่างให้กับประชาชนการมีกลไกเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยจัดตั้งกลุ่มแกนนำขึ้นในชุมชน ปัจจัยดังกล่าวทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยโดยภาพรวมลดลง

กรอบแนวคิด

รูปที่ 1 กรอบแนวคิด

ที่มา : วิภา พงษ์พิจิตร, กุลธณ ธนาพงศธร, สุทธิชัย ปัญญูรณ์ และ Daniels and Spiker (1994)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย กรณีศึกษา เทศบาลตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

4.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 6,114 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 14,869 คน

4.2 กลุ่มตัวอย่าง จากประชากรที่ใช้ในการวิจัยสามารถกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรยามานะ (Yamane) และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 ครัวเรือน

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนผู้ที่อยู่ในครัวเรือน และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย ด้านการเอาใจใส่ต่อหน้าที่ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.829 ด้านการอำนวยความสะดวก มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.799 ด้านการตรงต่อเวลา มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.716 และด้านการสื่อสาร มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.713

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้การประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentages) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้การทดสอบค่าที (Independent-sample T-test) การทดสอบค่าเอฟ (One-Way ANOVA F-test) หากพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่จะใช้วิธีหาค่าแตกต่างนัยสำคัญน้อยสุด จะใช้สถิติ LSD (Least Sighificant Difference) ในการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบรายคู่ในกรณีค่าความแปรปรวนเท่ากันและจะใช้สถิติของ แทมเฮน (Tamhane's T2) ในการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบรายคู่ในกรณีความแปรปรวนไม่เท่ากัน

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 30 - 39 ปี มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา / เทียบเท่าเป็นส่วนมาก มีอาชีพรับจ้าง ซึ่งมีจำนวนผู้ที่อยู่ในครัวเรือน จำนวน 3 - 4 คน และมีระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน 15 ปีขึ้นไปเป็นส่วนใหญ่ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1. เพศหญิง	233	58.3
2. อายุ 30-39 ปี	133	33.3
3. ระดับการศึกษา มัธยมศึกษา/เทียบเท่า	231	57.8
4. อาชีพ รับจ้าง	168	42.0
5. จำนวนผู้ที่อยู่ในครัวเรือน 3-4 คน	231	57.8
6. ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน 15 ปีขึ้นไป	299	74.8

5.2 ระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = 3.39, SD=.166) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการเอาใจใส่ต่อหน้าที่ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = 3.44, SD=.323) รองลงมา ด้านการอำนวยความสะดวกและด้านการตรงต่อเวลา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = 3.38, SD=.295) (\bar{X} = 3.38, SD=.320) และด้านการสื่อสาร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = 3.35, SD=.296) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาโดยภาพรวม

ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย	Mean	S.D	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการเอาใจใส่ต่อหน้าที่	3.44	.323	ปานกลาง
2. ด้านการอำนวยความสะดวก	3.38	.295	ปานกลาง
3. ด้านการตรงต่อเวลา	3.38	.320	ปานกลาง
4. ด้านการสื่อสาร	3.35	.296	ปานกลาง
รวม	3.39	.166	ปานกลาง

5.3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนผู้ที่อยู่ในครัวเรือน และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนผู้ที่อยู่ในครัวเรือน และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในแต่ละด้านโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลน่าน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนผู้ที่อยู่ในครัวเรือน และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน

ปัจจัยส่วนบุคคล	\bar{x}	t/f	Sig.	เปรียบเทียบรายคู่
เพศ ชาย	3.38	-.386	.700	
หญิง	3.39			
อายุ 18-29 ปี	3.38	2.55	.907	
30-39 ปี	3.39			
40-49 ปี	3.39			
50-59 ปี	3.40			
60 ปีขึ้นไป	3.37			
ระดับการศึกษา ประถมศึกษา/ต่ำกว่า	3.38	.043	.958	
มัธยมศึกษา/เทียบเท่า	3.39			
ปริญญาตรี	3.38			
สูงกว่าปริญญาตรี	-			
อาชีพ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	3.42	1.856	.101	
รับจ้าง	3.38			
เกษตรกร/ทำสวน	3.35			
ค้าขาย	3.50			
นักเรียน/นักศึกษา	3.40			
จำนวนผู้ที่อยู่ในครัวเรือน 1-2 คน	3.38	.153	.858	
3-4 คน	3.39			
5 คนขึ้นไป	3.38			
ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน 0-5 ปี	-	.778	.460	
6-10 ปี	3.35			
11-15 ปี	3.39			
15 ปีขึ้นไป	3.39			

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยโดยจำแนกออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลน่าน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลน่าน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1) ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลน่าน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

1.1) ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารจัดการขยะของเทศบาลยังไม่ทั่วถึงหรืออาจเป็นเพราะการขยายตัวการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือน บริษัท โรงงานอุตสาหกรรม ทำให้มีขยะเพิ่มมากขึ้นและในการให้บริการของทางเทศบาลก็ไม่เพียงพอต่อการเพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นในส่วนของบุคลากร เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการขยะ ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ ธัญรัตน์ อินทรโชติ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองคูคต ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านลักษณะของผู้ปฏิบัติพบว่าบุคลากรพนักงานสามัญด้านหัวหน้ารักษาความสะอาดที่รับผิดชอบด้านการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองคูคตมีจำนวน ไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่จะต้องรับผิดชอบ แต่ทั้งนี้บุคลากรดังกล่าวมีคุณภาพที่เหมาะสม จึงทำให้สามารถควบคุมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างดีในระดับหนึ่ง ปัจจัยด้านความพร้อมเพียงของทรัพยากรด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ มีผลต่อความล้มเหลวในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองคูคตเนื่องจากในส่วนของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองคูคต มีจำนวนอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่อยู่ในเกณฑ์ที่ยังไม่พอต่อความจำเป็นที่ต้องใช้ กล่าวคือทั้งในส่วนของรถขยะและถังพักขยะเพื่อรับรองปริมาณขยะ

1.2) ด้านการเอาใจใส่ต่อหน้าที่ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการกำกับดูแลพนักงานของเทศบาลไม่เข้มพอ พนักงานที่คอยให้บริการไม่เพียงพอในพื้นที่ที่ต้องดูแล การใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลจัดหาไว้ให้ไม่มีความชำนาญหรืออุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้บางชิ้นไม่เพียงพอต่อการทำงานในแต่ละครั้งและจากการขาดการอบรมในส่วนของการใช้อุปกรณ์เครื่องมือให้กับพนักงานที่ทำการจัดเก็บขยะและผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ วิทยา ทศนไพบุลย์, ทวนทอง เขาวงกิตพิงศ์ และวิชญ์ บัวเทศ (2560) ได้ศึกษา ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร ในภาพรวมพบว่า ปัจจัยภายใน ด้านจุดแข็ง พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจ หน้าที่รับผิดชอบจัดการขยะครอบคลุมพื้นที่ตามกฎหมาย ด้านจุดอ่อน พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขาดการควบคุม กำกับ ติดตาม การบริหารจัดการขยะที่ดี มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่และบุคลากรที่ขาดความตระหนักในการปฏิบัติงาน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือมีไม่เพียงพอ ปัจจัยภายนอก ด้านโอกาส พบว่านโยบายการจัดการขยะของรัฐบาล ระบบสารสนเทศ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเอื้อต่อ การบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านอุปสรรค พบว่า เศรษฐกิจชุมชนที่ตีส่งผลให้ เกิดปริมาณขยะมากขึ้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณเมื่อร้องขอจากภาครัฐ และการบังคับใช้กฎหมายจัดการขยะยังไม่มีประสิทธิภาพ

1.3) ด้านการอำนวยความสะดวก โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการทำงานของเทศบาลอาจจะไม่เต็มที่เท่าที่ควรหรือไม่มีนโยบายในการบริหารจัดการขยะที่ดีและการให้บริการที่ทั่วถึงกับประชาชนการแก้ปัญหาหรือเรียนจากประชาชนไม่เป็นผลหรือเกิดผลน้อยในตัวพนักงานไม่เต็มที่กับการทำงานหรือไม่มีความรู้เกี่ยวกับการทำงานเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ วิทยา ทศนไพบุลย์, ทวนทอง เขาวงกิตพิงศ์ และวิชญ์ บัวเทศ (2560) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกำแพงเพชร พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่สามารถให้บริการกำจัดขยะ จากชุมชนได้อย่างทั่วถึง การมอบหมายงานให้บุคลากรในองค์กรยังไม่ตรงกับความรู้ ความสามารถ ของผู้รับผิดชอบ หากแต่มีนโยบายการจัดการขยะ และกฎหมายระเบียบข้อบังคับของรัฐบาล ส่งเสริม สนับสนุนการบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอื้อต่อการบริหารจัดการขยะ หากมีหน่วยงานหลักในท้องถิ่นรับผิดชอบ

1.4) ด้านการตรงต่อเวลา โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลน้ำน้อย ไม่เป็นไปตามกำหนดการ วัน เวลาในการจัดการขยะที่ชัดเจน หรือบางครั้ง

การทำงานของเทศบาลยังเกิดการล่าช้าในการจัดการขยะ จึงส่งผลทำให้ขยะในแต่ละหมู่บ้านยังส่งกลิ่นเหม็นรบกวน และยังเป็นเพราะ การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล ตำบลน่าน้อย ยังขาดความสม่ำเสมอในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ สุภักข์ บดีการ (2561) ที่ได้ทำการศึกษาแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาแหรง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาแหรง ว่าระบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลยังมีปัญหาอยู่ในเรื่องความล่าช้าในการจัดเก็บขยะมูลฝอย ประกอบกับรถเก็บขยะของเทศบาลนาแหรงมีแค่คันเดียวและมีสภาพชำรุดทรุดโทรม

1.5) ด้านการสื่อสาร โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปาน อีกทั้งอาจเป็นเพราะ ไม่มีการบริการในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การบริการเสียงตามสายกระจายไปตามหมู่บ้านแจ้งเรื่องขยะอาทิตย์ละครั้ง การจัดอบรมความรู้เรื่องขยะ การจัดทำมีศูนย์บริการความรู้เรื่องขยะ การจัดการสื่อสารให้ความรู้แก่ผู้นำท้องถิ่นเกี่ยวกับขยะ และการมีเจ้าหน้าที่เฉพาะเกี่ยวกับการสื่อสารและให้ความรู้เกี่ยวกับขยะ ซึ่งการประชาสัมพันธ์นั้น หากมีการสื่อสารและทำความเข้าใจกันให้มากยิ่งขึ้นระหว่างภาครัฐและชาวบ้านจะทำให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะการสื่อสารนำมาซึ่งความเข้าใจ การพูดคุยกันมาก ๆ จะทำให้เกิดความเข้าใจในระบบการทำงานซึ่งสอดคล้องกับทวิเคราะห์ทางวิชาการเรื่อง การวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้จากผลงานวิจัยของ ปรีชา ปาโนรัมย์ (2560) ซึ่งระบุเอาไว้ว่า การทำความเข้าใจกับชาวบ้านในทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการวิชาการ การให้การอบรมด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือ อื่น ๆ หากมีการทำความเข้าใจให้สื่อสารให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจจะช่วยให้ระบบการทำงานมีการขับเคลื่อนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะควรมีการจัดเวทีชี้แจงทำความเข้าใจสอบถามสภาพปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเวทีเหล่านี้จะช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนในระดับชุมชนได้เป็นอย่างดี

2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลน่าน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนผู้ที่อยู่ในครัวเรือน และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนผู้ที่อยู่ในครัวเรือน และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลน่าน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เพศไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประชาชนไม่ว่าจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชายก็มีความตระหนักถึงการบริหารจัดการขยะในส่วนของตนเองให้มีความสะอาดเรียบร้อยอย่างสม่ำเสมอจึงไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะของเทศบาล ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ กิรติวรรณ กัลยาณมิตร (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะและเทคโนโลยีที่เหมาะสมโดยประชาชนมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน

อายุไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ไม่ว่าประชาชนจะอยู่ในช่วงอายุใดย่อมมีวุฒิภาวะในด้านความคิดมีจิตสำนึกในการจัดการขยะให้ถูกสุขลักษณะจึงไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะของเทศบาล ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ มาลัย โห้ประเสริฐ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง อายุที่แตกต่างกันของประชาชน มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยองที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทับมา ไม่มีการเลือกปฏิบัติ

ระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะและการคัดแยกขยะ ใส่ใจในการทิ้งขยะให้เป็นที่เรียบร้อยและทิ้งลงถังขยะที่มีไว้ตามจุด ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ

สมบุรณ์ ปัญญาธนกร, อภิวัฒน์ สมานธิ และวิวัฒน์ ฤทธิมา (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืนในพื้นที่เทศบาลเมืองควนลัง อำเภอกหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการขยะในพื้นที่เทศบาลเมืองควนลัง อำเภอกหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมและรายด้านที่ไม่แตกต่างกัน

อาชีวะ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประชาชนไม่ว่าจะประกอบอาชีพอะไรก็มีความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกและจัดการขยะไม่ให้เกิดกลิ่นเหม็นหรือส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการขยะของเทศบาล ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ ศุภวัตร วิชัย (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลบ้านสวน อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการขยะ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จำนวนผู้ที่อยู่ในครัวเรือน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประชาชนที่มีจำนวนผู้ที่อยู่ในครัวเรือนไม่มากนักหรือน้อย ผู้ที่อยู่ในครัวเรือนก็มีการบริหารจัดการขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือนของตนและสมาชิกในครัวเรือนก็ช่วยเหลือกันในการจัดการขยะ จึงไม่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ พิศิพร ทัศนาศ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก พบว่าจำนวนสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกันมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลกไม่แตกต่างกัน

ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนในระยะเวลาที่นานหรือไม่นานอาจเข้าใจระบบการทำงานของเทศบาลอยู่แล้วจึงไม่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ สารณีย์ สุวรรณศิลป์ศักดิ์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน กรณีศึกษา ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัย แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการขยะมูลฝอยตลาดน้ำอัมพวาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพด้านการสื่อสารโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เทศบาลตำบลน้ำน้อยควรมีการเผยแพร่ความรู้เรื่องการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจรที่มีประสิทธิภาพโดยใช้วิธีการแบบปากต่อปากหรือการใช้บุคคลที่เป็นตัวแทนของภาครัฐ / ท้องถิ่นคอยสอดแทรกความรู้ในระหว่างที่มีทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพูดคุยกันระหว่างตัวแทนของภาครัฐ / ท้องถิ่น และประชาชน ซึ่งจะทำให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลได้ดีกว่า อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีซึ่งนำไปสู่การเชื่อมโยงกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร โดยการจัดกิจกรรมร่วมกันภายในชุมชนให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับวิธีการกำจัดขยะ การคัดแยกขยะ หรือจะเป็นการประกาศตามเสียงตามสายภายในชุมชนเพื่อให้ความรู้ในเรื่องขยะ และการจัดทำนโยบายเกี่ยวกับขยะของเทศบาลตำบลน้ำน้อยเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะในพื้นที่

8. เอกสารอ้างอิง

กัญธณิณฉัตร วัฒนพานิชกุล. (2563). “พฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร.วารสารสหศาสตร์”.19(2), 55-72.

กรมควบคุมมลพิษ. (2557). *คู่มือแนวทางการลดคัดแยกและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย*. รุ่งศิลป์.

- กุลกันยา ศรีสุข และปรีชา ปาโนรัมย์. (2557). “การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลด้านการจัดการขยะของชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์”. *วารสารสหวิทยาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. 2(1), 55-64.
- ณัฐนันท์ นกพรหมพะเนา และทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ. (2559). “ความคิดเห็นประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาเชือกอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม”. *วารสารบัณฑิตศึกษา*. 13(60), 225-236.
- ธวัชชัย สอนจันทร์. (2556). “พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตาเนาะแมเราะ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา”. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา).
- ยุทธพงษ์ ดาวศรี. (2564). “แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563”. *วารสารรัฐศาสตร์พิจาร*. 8(16), 102-122.
- ชัยวิชิต พลหลา. (2559). *แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. การศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ) สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหารคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นภัส น้ำใจตรง และนรินทร์ สังข์รักษา. (2562). “พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในตำบลกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม”. *วารสารชุมชนวิจัย*. 13(2), 179-190.
- น้ำเพชร ฉันทะวิบูลย์. (2559). *การบริหารจัดการนโยบายการลดปริมาณมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร*. การศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ) สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหารคณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บานชื่น นักการเขียน. (2551). *ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการเก็บขยะของเทศบาล: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองอ้อมน้อยตำบลอ้อมน้อยอำเภอกระทุ่มแบนจังหวัดสมุทรสาคร*. การศึกษาตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครองบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ปนัดดา วิเศษรจนา. (2559). *การจัดการขยะมูลฝอยของสำนักงานเขตดินแดงกรุงเทพมหานคร*. การศึกษาตามหลักสูตรปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.) คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มาลัย เอี่ยมจำเริญ. (2557). “การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลีจังหวัดสมุทรปราการ”. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*. 8(15), 21-27.
- วิทยา ทัศนไพบูลย์, ทวนทอง เขาวกิตติพงศ์ และวิษณุ บัวเทศ. (2560). “การพัฒนากลยุทธ์ การบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร”. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*. 7(13). 181-191.
- ศราวภูมิ ทับผดุง. (2563). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมลดปริมาณขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลที่ไม่มีการบริหารจัดการขยะมูลฝอย อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก*. วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศุภวัตร วิชัย. (2555). *ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการขยะของเทศบาลตำบลบ้านสวน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง*. การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สาริณีย์ สุวรรณศิลป์ศักดิ์. (2555). “ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน กรณีศึกษาลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” *วารสารวิทยบริการ*. 23(3), 1-9.

- สุกัญญา บัวลาด. (2557). *การจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สมบูรณ์ ปัญญาธนกร, อภิวัฒน์ สมานธิ และวิวัฒน์ ฤทธิมา. (2561). “แนวทางการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืนในพื้นที่เทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” *การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 10*, 485-500.
- อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ. (2559). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าแค จังหวัดลพบุรี”. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 10(1), 106-115.
- อรนนท์ กลั่นทปุระ. (2552). “การจัดบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณีบริการเก็บคนและกำจัดขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์”. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*. 49(3), 221-249.

แนวทางการปรับตัวและการส่งเสริมอาชีพให้กับแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกัน
โควิด-19 ของประเทศมาเลเซีย : ศึกษากรณี ตำบลกายูบอเกาะ ตำบลเกอรอ และตำบลเตราะบอน
GUIDELINES FOR ADAPTATION AND OCCUPATIONAL PROMOTION FOR REPATRIATED
WORKERS IN THE SOUTHERN BORDER PROVINCES AFFECTED
BY MALAYSIA'S COVID-19 PREVENTION MEASURES:
A CASE STUDY OF KAYU BOKO, KERO AND TRO BON SUBDISTRICTS

ไอมี เจแฉว^{1*}, นูรียะ ยาปา², มารีซา ทะลี³ และศิริลักษณ์ คัมภีรานนท์⁴
Imee Chewae^{1*}, Nureeyah Yapa², Mareesa Halee³ and Siriluk Khumphiranont⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัญหาของแรงงานคืนถิ่น 2) ความต้องการด้านทักษะและอาชีพของแรงงานคืนถิ่น และ 3) หาแนวทางการปรับตัวและการส่งเสริมอาชีพให้กับแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซีย ใช้การสำรวจกลุ่มตัวอย่างคือแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซียในตำบลกายูบอเกาะ ตำบลเกอรอ และตำบลเตราะบอน จำนวน 233 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมทั้งปัญหาของแรงงานคืนถิ่น ความต้องการด้านทักษะและอาชีพของแรงงานคืนถิ่น และแนวทางการปรับตัวและการส่งเสริมอาชีพให้กับแรงงานคืนถิ่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมากเช่นกัน ($\bar{x} = 4.34$, S.D. = .42), ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = .40) และ ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = .36) ตามลำดับ โดยเฉพาะปัญหาการสมัครงาน/การหางานยากไม่มีงานทำ ($\bar{x} = 4.72$, S.D. = .50) ส่วนความต้องการด้านทักษะและอาชีพของแรงงานคืนถิ่นเกี่ยวกับการทำเกษตรแบบผสมผสาน ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = .66) และแนวทางการปรับตัวและการส่งเสริมอาชีพให้กับแรงงานคืนถิ่นว่าควรมีการรวมกลุ่มของแรงงานคืนถิ่นในพื้นที่ ($\bar{x} = 4.69$, S.D. = .50)

คำสำคัญ : การปรับตัว, การส่งเสริมอาชีพ, แรงงานคืนถิ่น, มาตรการป้องกันโควิด-19

Abstract

Objectives of this research study were (1) examining problems confronted by repatriated workers, (2) probing repatriated workers' needs of vocational skills and occupations, and (3) finding guidelines for adaptation and occupational promotion for repatriated workers who were affected by Malaysia's COVID-19 prevention measures. A sample of 233 participants were repatriated workers from Malaysia who were affected by Malaysia's COVID-19 prevention measures, and whose hometowns were Kayu Boko, Kero and

¹⁻³ นักศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

* Corresponding author, E-mail: 406207050@yru.ac.th

Tro Bon Subdistricts. The participants were selected by multi-stages samplings. The data were analyzed to find out percentages, means (\bar{x}), and standard deviations (S.D.).

Findings of this research illustrated that overall, repatriated workers' problems, needs of vocational skills and occupations, and ways for adaptation and occupational promotion for repatriated workers were all in high level (\bar{x} = 4.34, S.D. = 0.42), (\bar{x} = 4.32, S.D. = .40) and (\bar{x} = 4.39, S.D. = .36) respectively. The biggest problem for them was job application or having difficulties in finding a job (\bar{x} = 4.72, S.D. = 0.50). They required a workshop regarding integrating farming (\bar{x} = 4.53, S.D. = 0.66). Moreover, having a gathering platform for the repatriated workers (\bar{x} = 4.69, S.D. = 0.50) was considered a way to adapt and promote occupational opportunity for the repatriated workers.

Keywords: adaptation, occupational promotion, repatriated workers, COVID-19 prevention measures

1. บทนำ

โครงสร้างเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ส่วนใหญ่มีฐานรายได้จากการเกษตร โดยเฉพาะสวนยาง และสวนปาล์ม ทำให้รายได้หลักของประชาชนขึ้นอยู่กับภาวะความผันผวนของปัจจัยต่างประเทศ ทำให้ประชาชนบางส่วนมีรายได้น้อยหรือว่างงาน และมักจะหาทางออกไปทำงานทำนอกพื้นที่ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านอย่างมาเลเซีย จากการที่มาเลเซียขาดแคลนแรงงานในระดับล่าง ทำให้รัฐบาลมาเลเซียจำเป็นต้องผ่อนปรนนโยบายการจ้างแรงงานต่างชาติ โดยรัฐบาลมาเลเซียอนุญาตให้จ้างแรงงานต่างชาติเข้ามาทำงานในระดับล่าง 6 สาขาอาชีพ ได้แก่ แม่บ้าน ก่อสร้าง อุตสาหกรรม ธุรกิจบริการ และการเกษตร (เพาะปลูก ประมง) โดยกำหนดให้แรงงานต่างชาติเข้าฝึกอบรมภาษา วัฒนธรรม และกฎหมายของมาเลเซีย (Induction Course) จากประเทศต้นทางก่อนเข้ามาทำงานในประเทศมาเลเซีย (ยกเว้นประเทศอินโดนีเซีย) (มะดาโอะ ปูเตะ และเกาซัน เจ๊ะแหว, 2554) สำหรับแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานโดยถูกต้องตามกฎหมาย มีประมาณ 6,500 คน ส่วนใหญ่แจ้งการเดินทางด้วยตนเอง และบริษัทจัดหางานจัดส่งไปทำงาน แรงงานไทย กลุ่มนี้ส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในโรงงานอุตสาหกรรม ตัดเย็บเสื้อผ้า ชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ โรงงานผลิตเฟอร์นิเจอร์ และเกษตรกรรม (กองเอเชียตะวันออกเฉียง 1 กรมเอเชียตะวันออกเฉียง, ม.ป.ป) ซึ่งการเคลื่อนย้ายแรงงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าไปรับจ้างทำงานในประเทศมาเลเซียเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานแล้ว โดยเฉพาะการเข้าไปรับจ้างทำงานและเกี่ยวข้าวตามฤดูกาลในรัฐเคดาห์ ปะลิส เปร์ลิต และกลันตันที่อยู่ทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซียและมีพรมแดนติดต่อกับประเทศไทย (Gosling, 1963) ซึ่งการย้ายถิ่นของแรงงานไทยเชื้อสายมลายูที่เข้าไปทำงานมาเลเซีย ไม่เพียงจำกัดรูปแบบการเดินทางเข้าไปทำงานแบบตามฤดูกาล (Seasonal Labour Migration) และแบบเข้าไปเย็นกลับ (Commuting Labour Migration) เท่านั้น แต่การย้ายถิ่นเข้าไปทำงานแบบไปๆ มาๆ (Circular Labour Migration) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญทำให้มีแรงงานไทยเชื้อสายมลายูย้ายถิ่นเข้าไปประเทศมาเลเซียจำนวนมากขึ้น การย้ายถิ่นมีการขยายวงกว้างออกไปยังรัฐอื่น ๆ ทั่วประเทศมาเลเซีย (Klanarong, 2003) โดยเฉพาะการเข้าไปเป็นแรงงานรับจ้างในร้านต้มยำ (ชิตชนก ราฮิมมูลา, 2551; Muhamed & Chantavanich, 2001 อ้างถึงใน สุทธิพร บุญมาก, 2554) กล่าวได้ว่าการย้ายถิ่นไปใช้แรงงานในมาเลเซียเป็นทางเลือกของมุสลิมไทยในสามจังหวัดภาคใต้ เมื่อโอกาสของชีวิตมีข้อจำกัดมากกว่าคนในพื้นที่อื่น จำนวนชาวไทยมุสลิมจากสามจังหวัดที่เข้าไปทำงานในมาเลเซียมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น (ค่านวณ นวลสนอง และคณะ, 2552) การเสาะแสวงหาปัจจัยยังชีพที่ดีกว่าถูกซอ้นทับด้วยเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องยาวนาน หลักฐานจากงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นตัวเร่งให้เกิดการไปทำงานที่อื่น

(Jampaklay, Ford, & Chamrathirong, 2017) และยังเป็น การเพิ่มพลังผลักดันให้มีการย้ายออกนอกพื้นที่ โดยเฉพาะประเทศ มาเลเซียมากขึ้น ซึ่งมีเงินถูกส่งกลับจากแรงงานระดับล่างเหล่านี้มาช่วยบรรเทาความแร้นแค้นของครอบครัว ดังนั้น อาจกล่าว ได้ว่าสาเหตุที่ทำให้แรงงานไทยเดินทางเข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซีย เนื่องจากข้อจำกัดของการมีงานทำในหมู่บ้าน และ ความไม่พอเพียงของรายได้ของครัวเรือน ความยากจน การว่างงาน และไม่สามารถหางานที่เหมาะสมหรืองานที่มีรายได้เพียง พอที่จะเลี้ยงตัวเอง (นิสกร กล้าณรงค์, 2548) ประกอบกับตลาดแรงงานไทยในมาเลเซียยังมีโอกาสทำงานอีกมาก ทั้งแรงงาน ในร้านอาหาร และงานรับจ้างทั่วไป รวมถึง สภาพสังคม ภาษา ศาสนา และประเพณีที่คล้ายคลึงกัน ความสัมพันธ์ทางเครือ ญาติ และเครือข่ายการเป็นคนชุมชน หรือหมู่บ้านเดียวกัน ก็เป็นปัจจัยทำให้แรงงานที่เข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซียรู้สึก อบอุ่น และระยะทางที่ไม่ไกล และความสะดวกในการเดินทางประกอบกับตลาดแรงงานไทยในมาเลเซียยังมีโอกาสการทำงาน อีกมาก ทั้งแรงงานในร้านอาหาร งานนวดแผนไทย และงานรับจ้างทั่วไป (พรพันธุ์ เขมคุณาศัย และศุภรัตน์ พิณสุวรรณ, 2552 อ้างถึงใน กิตกรณ ไตรเดช นิสกร กล้าณรงค์ และวราภรณ์ ทนงศักดิ์, 2564)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 (COVID-19) กรมอนามัยโลก ประกาศเป็นโรคระบาดติดต่ออันตรายส่งผลกระทบต่อรัฐบาลต่าง ๆ รวมทั้งประเทศมาเลเซียได้รับผลกระทบในระบบสาธารณสุข เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยมีมาตรการที่ใช้ในการควบคุมโรคระบาดโควิด-19 ประกอบด้วยสามกลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่ม แรกเป็นมาตรการทางด้านสาธารณสุขและการแพทย์ กลุ่มที่สอง เป็นมาตรการด้าน และกลุ่มที่สาม เป็นมาตรการที่บังคับให้ ทุกคนอยู่ในบ้านและปิดกิจการต่าง ๆ ที่เสี่ยงต่อการแพร่เชื้อ (กิตกรณ ไตรเดช นิสกร กล้าณรงค์ และวราภรณ์ ทนงศักดิ์ 2564) สำหรับรัฐบาลประเทศมาเลเซียมีการใช้มาตรการกลุ่มที่สาม โดยประกาศใช้คำสั่งควบคุมการเคลื่อนไหวตั้งแต่วันที่ 18 มีนาคม 2563 รวมถึงการสั่งปิดร้านค้าและโรงเรียน นอกจากนี้ ยังสั่งห้ามการเดินทางและเรียกร้องให้ประชาชนอยู่กักตัวที่บ้าน เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรค และประกาศขยายเวลาควบคุมการเคลื่อนไหว รวมถึงคำสั่งห้ามต่างๆ เพื่อสกัดการแพร่ระบาด และเพื่อความปลอดภัยของประชาชนและรักษาจำนวนผู้ติดเชื้อใหม่ให้น้อยลง (ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุม สหพันธรัฐมาเลเซีย, 2563) ซึ่งการประกาศควบคุมการเคลื่อนไหว รวมถึงคำสั่งห้ามต่าง ๆ ของประเทศมาเลเซียส่งผลกระทบต่อ แรงงานไทยที่ทำงานอยู่ในประเทศมาเลเซียต้องเดินทางกลับมายังประเทศไทย ทั้งนี้ จากรายงานของด่านศุลกากรสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ในวันที่ 2 เมษายน 2563 มีแรงงานไทยในประเทศมาเลเซียเดินทางกลับประเทศไทยผ่านด่าน สะเดามากกว่า 800 คน (เศรษฐกิจชายแดนใต้) “หางานยาก-ค่าแรงถูก” ปัจจัยหลักผลัก ‘แรงงานไทย’ ย้ายถิ่นเข้า มาเลเซีย, 2563, 12 ตุลาคม) และในวันที่ 18 เมษายน 2563 มีรายงานการเดินทางกลับเข้ามาในประเทศของแรงงานไทยจาก ประเทศมาเลเซีย จำนวน 102 คน โดยส่วนใหญ่เป็นแรงงานจาก 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และ สตูล) และยังมีคนไทยที่ได้ลงทะเบียนไว้กับสถานกงสุลไทยในมาเลเซียเดินทางเข้ามาประมาณ 1,500 คน (ด่านพรมแดน สะเดาตรวจเข้มแรงงานไทยกลับจากมาเลเซีย, 2563, 18 เมษายน) การกำหนดให้มีการลือคดาวน์ทั่วประเทศ เรียกว่า “มาตรการควบคุมการสัญจร” ส่งผลกระทบหลายมิติทั้งทางด้านคุณภาพชีวิต และด้านเศรษฐกิจ ซึ่งพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความรุนแรงของโควิด-19 ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรค COVID-19 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนพื้นที่ชายแดนใต้ที่ทำงานอยู่ในประเทศมาเลเซียต้องหยุดงานและต้องเดินทางกลับภูมิลำเนา ทำให้ขาดรายได้

จากผลกระทบที่แรงงานไทยที่ไปทำงานในมาเลเซียถูกผลักดันให้ย้ายกลับประเทศ และการกลับเข้ามาในหมู่บ้าน อย่างกระชั้นชิด โดยไม่มีการเตรียมตัว หรือไม่มีการรองรับในหมู่บ้านย่อมส่งผลกระทบต่อแรงงานย้ายถิ่นกลับ (พงษ์มนัส ตีอด, 2563) จึงเป็นที่น่าสนใจว่าสถานการณ์โควิด-19 มีผลกระทบกว้างขวางด้านอาชีพ รายได้ และการปรับตัว ด้านการใช้จ่ายของแรงงานไทยที่ย้ายถิ่นกลับจากประเทศมาเลเซียหลังสถานการณ์วิกฤติโควิด-19 มีผลทำให้พื้นที่จังหวัด ชายแดนใต้ประสบปัญหาจากแรงงานคืนถิ่นที่กลับมาอยู่ในภูมิลำเนาของจังหวัดชายแดนใต้ แต่ทว่าสภาพพื้นที่มีบริบทและ

ศักยภาพในการจ้างงานและการประกอบอาชีพไม่ทั่วถึง ไม่หลากหลาย ดังนั้น จึงเป็นโจทย์ท้าทายที่จะหามาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐที่ออกมาในหลายรูปแบบเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขการแพร่ระบาดของโควิด-19 ภาครัฐจำเป็นต้องออกมาตรการกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศ และการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางทางสังคม เช่น แรงงานคืนถิ่นจากประเทศเพื่อนบ้านที่ขาดโอกาสการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ ตามสิทธิของคนแต่ละกลุ่ม ดังนั้น จึงน่าสนใจที่จะหาคำตอบความต้องการทักษะอาชีพและการทำงาน เพราะกลุ่มแรงงานคืนถิ่นมักมีปัญหาผูกโยงกับด้านจิตใจที่ไม่ค่อยผูกพันกับการใช้ชีวิตในประเทศไทย เมื่อเทียบกับการทำงานอยู่ในประเทศมาเลเซีย เพราะมีความรู้สึกคุ้นเคยกับวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในมาเลเซียมากกว่าการไปหางานทำนอกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ทั้งนี้ เหตุผลการเลือกพื้นที่ศึกษาเป็นตำบลกาญจนาภิเษก ตำบลเกวียน และตำบลเตราะบอน คือ เป็นพื้นที่ภาพรวมของชายแดนใต้ที่เป็นพื้นที่ทำการเกษตร แต่ทว่าในข้อเท็จจริงมีคนในพื้นที่จำนวนหนึ่งที่มีค่านิยมไปหางานทำที่มาเลเซีย เนื่องจากได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่มั่นคงกว่า และถูกเชิญชวนจากญาติพี่น้องของตนเอง ซึ่งคนในพื้นที่ที่ไปทำงานมักไม่มีความรู้ ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ทำให้ไปมองหางานทำที่มาเลเซียมากขึ้นโดยจะไปแบบไม่เป็นทางการ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัญหาของแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซีย : ศึกษากรณี ตำบลกาญจนาภิเษก ตำบลเกวียน และตำบลเตราะบอน

2.2 เพื่อศึกษาความต้องการด้านทักษะและอาชีพของแรงงานคืนถิ่นจากมาเลเซีย : ศึกษากรณี ตำบลกาญจนาภิเษก ตำบลเกวียน และตำบลเตราะบอน

2.3 เพื่อหาแนวทางการปรับตัวและการส่งเสริมอาชีพให้กับแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซีย : ศึกษากรณี ตำบลกาญจนาภิเษก ตำบลเกวียน และตำบล

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำมาประมวลพอสังเขป ดังนี้

3.1 แนวคิด เกี่ยวกับแรงงานและความต้องการแรงงาน

คำว่า “แรงงาน” (Labour) ในแนวคิดของเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ความพยายามของมนุษย์หรือการออกแรงในการผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการ เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและผู้ที่ดำเนินการจะได้รับ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของแรงงานออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) แรงงานฝีมือ (Skilled Labor) หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ทางทฤษฎีและปฏิบัติ ทั้งนี้ ความชำนาญในงานอาชีพสามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานด้วยตนเองได้ 2) แรงงานกึ่งฝีมือ (Semi-skilled Labor) หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ทางทฤษฎีและปฏิบัติที่มีความชำนาญเพียงบางส่วนของงานอาชีพ และ 3) แรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled Labor) หมายถึง ผู้ที่ทำงานโดยใช้กำลังกาย ไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้ความชำนาญเพียงได้รับคำแนะนำบ้างเล็กน้อยก็สามารถทำงานได้

ทั้งนี้ วันชัย ธรรมสังการ อังคณา ธรรมสังการ พรนงค์พิเชฐ แห่งหน และธิดิพัทธ์ บุญปก (2562) กล่าวว่า ตลาดแรงงานมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายการวางแผนกำลังแรงงาน ซึ่งประกอบด้วยอุปสงค์แรงงาน คือ ความต้องการแรงงานที่หน่วยงานต้องการ และอุปทานแรงงาน คือ จำนวนแรงงานที่มีอยู่ในตลาดแรงงาน ซึ่งตลาดแรงงานจะต้องอยู่ในดุลยภาพเสมอ คือ อุปสงค์แรงงานจะเท่ากับอุปทานแรงงาน โดยที่อุปสงค์แรงงาน และอุปทานแรงงานจะต้องถูกกำหนดโดยค่าจ้างแรงงานที่แท้จริง เพื่อนำไปสู่กลยุทธ์การวางแผนกำลังคนของหน่วยงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ

สมรรถนะ หมายถึง ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่มีในตัวบุคคลสามารถแสดงออกในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล (เดชา เดชะวัฒน์ไพศาล, 2543; ฉัตรณรงค์ สุธรรมดี และจินตกานต์ สุธรรมดี, 2560)

และทัศนะของณรงค์วิทย์ แสนทอง (2546 อ้างถึงใน ประภัสสร มีน้อย, 2553) กล่าวถึง สมรรถนะ หมายถึง ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม ทักษะ และแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์ และส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของเป้าหมายของงานในตำแหน่งนั้น ๆ รวมทั้ง หมายถึง คุณลักษณะของบุคคล ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และความสามารถแล้ว

ทั้งนี้ “สมรรถนะ” (Competence) ในความหมายของงานอาชีพ หรือวิชาชีพ คือ ความสามารถในการปฏิบัติงานอาชีพ โดยใช้ความรู้ทักษะและเจตคติที่บูรณาการกันอย่างแนบแน่น เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทั้งนี้ อานนท์ศักดิ์ วรวิญญู (2547 อ้างถึงในวิทยา พูลศิลป์, 2553) ให้คำนิยามเพิ่มเติมว่าเป็นคุณสมบัติต่างๆ อันได้แก่ ค่านิยม จริยธรรม บุคลิกภาพ คุณลักษณะทางกายภาพและอื่นๆ ซึ่งจำเป็น และสอดคล้องกับความเหมาะสมขององค์การ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คุณลักษณะและความสามารถที่มาจากตัวคนทั้งหมดสะท้อนออกมาในรูปพฤติกรรมการทำงานที่มีความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผล และก่อให้เกิดผลลัพธ์สูงสุด (Superior Performance) ที่องค์การต้องการ โดยมีที่มาจากพื้นฐานความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) วิธีคิด (Self-Concept) คุณลักษณะส่วนบุคคล (Trait) และแรงจูงใจ (Motive) (เรชา ชูสุวรรณ, 2550 อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ ฉายรุ่ง, 2557) กล่าวคือเป็นความสามารถหรือศักยภาพของบุคคล ซึ่งจะส่งผลต่อผลลัพธ์ และโอกาสในการประสบความสำเร็จในงานที่ทำ โดยคนที่มีสมรรถนะเหมาะสมกับลักษณะงานนั้นๆ มากกว่า ย่อมมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จได้สูงกว่าคนที่มีสมรรถนะน้อยกว่า (ทองพันชั่ง พงษ์วารินทร์, 2552 อ้างถึงใน ประภัสสร มีน้อย, 2553)

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่น

การย้ายถิ่น หมายถึง การเคลื่อนย้ายของประชากรจำนวนมากจากถิ่นพำนักของตนไปยังบริเวณอื่น ซึ่งมีระยะทางจากถิ่นพำนักเดิมพอสมควร โดยผู้ย้ายถิ่นมีความตั้งใจจะไปพำนักในถิ่นใหม่เป็นการชั่วคราวหรือถาวร การย้ายถิ่นอาจเป็นการย้ายถิ่นข้ามชาติ (ระหว่างภาคสังคมต่าง ๆ) หรือภายในประเทศ (ระหว่างภาคต่าง ๆ) (สุภางค์ จันทวานิช, 2540)

สาเหตุของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ สามารถจำแนกได้เป็นปัจจัย “ผลัก” และ “ดึง” กล่าวคือ ปัจจัยที่เป็นตัวผลักดัน ได้แก่ การว่างงาน ความยากจน และความด้วยพัฒนาของประเทศที่ส่งออกแรงงาน ปัจจัยดึง ได้แก่ ขนาดและโครงสร้างของแรงงานในท้องถิ่นการปรับระบบการศึกษาภาคบังคับ ทำให้การเข้าสู่ตลาดแรงงานของคนรุ่นใหม่ต้องใช้เวลาออกไป เกิดช่องว่างสำหรับแรงงานต่างชาติไร้ทักษะเข้ามาทำงานแทน ซึ่งประเทศที่มีประชากรย้ายออกเหล่านี้ จะมีการเจริญเติบโตของประชากรสูง การว่างงานสูง และรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่ำ การย้ายถิ่นไม่ช่วยให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจสำหรับภูมิภาคที่ยากจนแต่จะทำให้คงสภาพด้อยพัฒนา และยังคงพึ่งพาศูนย์กลางของลัทธิทุนนิยมในภาคอุตสาหกรรม ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อการอพยพย้ายถิ่นในทัศนะของ Lee (1966) มี 4 ประการ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ต้นทาง (Origin) มีสาเหตุมาจากความล้มเหลวในการประกอบอาชีพ เช่น เกษตรกรขาดแคลนน้ำและอุปกรณ์อื่น ๆ ในการทำการเกษตร ทำให้ต้องย้ายออกจากชนบทเข้าสู่เมือง 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ปลายทาง (Destination) มีสาเหตุเกี่ยวข้องกับการย้ายเข้าในลักษณะที่ดึงดูดใจให้ประชากรย้ายเข้าไปยังถิ่นที่อยู่ใหม่ เช่น การมีสภาพการทำงานที่ดีกว่าเดิม 3) อุปสรรคทั้งหลายที่กั้นขวางอยู่ระหว่างพื้นที่ต้นทางและปลายทาง เป็นผลให้การย้ายถิ่นไม่อาจเกิดขึ้นได้ หรือเกิดขึ้นช้าลง ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าที่พักและค่าอาหารที่จะต้องจ่ายระหว่างการย้ายถิ่น และ 4) ปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งอายุ เพศ การศึกษา และอื่น ๆ ซึ่งการย้ายถิ่นเกิดขึ้นได้เพราะเหตุผลส่วนตัวเช่น การย้ายถิ่นติดตามครอบครัว

3.4 แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว

ณรงค์ ตระกูลดุษิตพร (2552) กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึง การที่บุคคลสามารถปรับกายและใจในการทำงานกับสิ่งแวดล้อมในการทำงานเพื่อช่วยส่งเสริมให้การทำงานนั้น ประสบผลสำเร็จพร้อมมีความพอใจในงานที่ตนทำอยู่ ส่วนระวีพันธ์ รื่นพรต (2552) อธิบายว่าการปรับตัวหมายถึงกระบวนการที่บุคคลปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แนวคิด ทักษะคติให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสังคมต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บุคคลนั้น สามารถสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข อาจกระทำเป็นกระบวนการในการที่บุคคลพยายามปรับแก้ไขสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง ซึ่งกล่าวโดยสรุปว่าการปรับตัวเป็นความสามารถของบุคคลที่ปรับตัวและปรับพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เผชิญอยู่ในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถประพฤติตนได้ตามแนวทางในสังคม สามารถสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและอยู่ในสังคมได้ โดยการปรับตัวนั้นจะเกิดจากแรงผลักดัน เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข

ทั้งนี้ ความสามารถในการปรับตัวในงาน สามารถแบ่งออกเป็น 8 กลุ่ม (Plamondon, 2000 อ้างถึงใน สวยสม ทิพยธร, 2552) ได้แก่ ความสามารถในการจัดการกับสภาวะฉุกเฉิน ความสามารถในการจัดการกับความเครียด ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน ความสามารถในการเรียนรู้งาน และวิธีการทำงาน ความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรม และความสามารถในการปรับตัวทางกายภาพ

3.5 แนวคิดเกี่ยวกับทักษะ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552 อธิบายว่า ทักษะ (Skill) หมายถึง ความชำนาญ และยังหมายถึงรวมถึง ความชำนาญหรือความสามารถในการกระทำหรือการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นทักษะด้านร่างกาย สติปัญญา หรือสังคมที่เกิดขึ้นจากการฝึกฝน หรือการกระทำบ่อย ๆ รวมถึงความชัดเจน เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งบุคคลสามารถสร้างขึ้นได้จากการเรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว โดยทั้งนี้ ทักษะการทำงาน หมายถึงความสามารถในการทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว ว่องไว รวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ และความชำนาญในการปฏิบัติจนเป็นที่เชื่อถือและยอมรับ นอกจากนี้ การฝึกทักษะอาชีพ หมายถึง ฝึกทักษะอาชีพใดอาชีพหนึ่งจนเกิดความชัดเจนและชำนาญ จนสามารถถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์นั้น ๆ ให้กับผู้อื่นได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยนี้ คือ แรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซีย ในพื้นที่ตำบลกยอเกาะ ตำบลเกาะรอ และตำบลเตระบอน ซึ่งไม่สามารถระบุจำนวนประชากรได้แน่นอน เนื่องจากกลุ่มนี้จะไปทำงานแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งผู้วิจัยจึงใช้การสำรวจกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 233 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่างในงานวิจัย ใช้หลักการสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น โดยเป็นวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม โดยจำแนกเป็น 3 ตำบล คือ ตำบลกยอเกาะ ตำบลเกาะรอ และตำบลเตระบอน ซึ่งเหตุผลการเลือกพื้นที่ คือ เป็นพื้นที่ที่มีการเคลื่อนย้ายเข้าออกของคนในพื้นที่ไปทำงานมาเลเซีย และมีวัฒนธรรมเครือญาติอยู่มาเลเซียที่มักจะดึงชวนกันไป และขั้นที่ 2 ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบโดยบังเอิญในสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสอบถามและขอคำแนะนำต่อ ๆ

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสอบถาม จำนวน 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามปลายปิด จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัญหาของแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซีย : ศึกษากรณี ตำบลกายูบอเกาะ ตำบลเกะรอ และตำบลเตระบอน เป็นคำถามปลายปิด แบบ Likert Scale จำนวน 17 ข้อ

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความต้องการด้านทักษะและอาชีพของแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซีย : ศึกษากรณี ตำบลกายูบอเกาะ ตำบลเกะรอ และตำบลเตระบอน เป็นคำถามปลายปิด แบบ Likert Scale จำนวน 14 ข้อ

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการปรับตัวและการส่งเสริมอาชีพให้กับแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซีย: ศึกษากรณี ตำบลกายูบอเกาะ ตำบลเกะรอ และตำบลเตระบอน เป็นคำถามปลายปิด แบบ Likert Scale จำนวน 13 ข้อ

ทั้งนี้ คำถามในแบบสอบถาม ตอนที่ 2 - 4 มีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ และมีเกณฑ์การให้คะแนนเดียวกัน คือ มากที่สุด = 5, มาก = 4, ปางกลาง = 3, น้อย = 2 และน้อยที่สุด = 1

นอกจากนี้ คำถามในตอนที่ 2 - 4 คณะผู้วิจัยได้แบ่งระดับคะแนน และแปลความหมาย เช่นเดียวกัน กล่าวคือ

คะแนนเฉลี่ย	หมายถึง	แปลความหมาย
4.51 - 5.00	หมายถึง	ความเห็นอยู่ระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50	หมายถึง	ความเห็นอยู่ระดับมาก
2.51 - 3.50	หมายถึง	ความเห็นอยู่ระดับปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง	ความเห็นอยู่ระดับน้อย
1.00 - 1.50	หมายถึง	ความเห็นอยู่ระดับน้อยที่สุด

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยประสานขอความอนุเคราะห์กับแกนนำชุมชนหลากหลาย ได้แก่ อสม. สมาชิกอบต. และกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งมีความต่างกันในการปฏิบัติงานแต่ละตำบล โดยการลงภาคสนามแต่ละครั้งจะขอคำแนะนำในการพบปะแรงงานคืนถิ่นเพื่อแจกแบบสอบถามให้กรอกข้อมูล

สำหรับการหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ

1) การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถามที่สร้างขึ้นได้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความสอดคล้อง ความครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้องของภาษาที่ใช้และข้อเสนอแนะ จากนั้นจึงทำการปรับแก้ข้อคำถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

2) สำหรับแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ นำไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชาชนในพื้นที่ตำบลกายูบอเกาะ ตำบลเกะรอ และตำบลเตระบอน จำนวน 30 คน เพื่อนำมาคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient Method) ของครอนบาค โดยการวิจัยครั้งนี้แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .972

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ในประเด็นข้อมูลทั่วไป ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ และค่าร้อยละ ส่วนวัตถุประสงค์การวิจัยเกี่ยวกับปัญหาของแรงงานคืนถิ่น ความต้องการของแรงงานคืนถิ่น และแนวทางการปรับตัวและการส่งเสริมอาชีพให้กับแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซีย จะใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 สรุปข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ แรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซีย ตำบลกายูบอเกาะ ตำบลเกะรอ ตำบลเตราะบอน จำนวน 233 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุในช่วง 21-30 ปี ระดับการศึกษาเป็นระดับประถมศึกษา สถานภาพสมรส เดิมประกอบอาชีพตอนอยู่มาเลเซีย ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กเสิร์ฟ เงินเดือน / ค่าตอบแทนตอนทำงานมาเลเซียอยู่ระหว่าง 10,001 - 12,001 บาท และปัจจุบันประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นส่วนใหญ่

5.2 สรุปผลการศึกษาปัญหาของแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซีย: ศึกษากรณี ตำบลกายูบอเกาะ ตำบลเกะรอ และตำบลเตราะบอน

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับระดับปัญหาของแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซียฯ

ข้อที่	คำถาม	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1	การสมัครงาน/การหางานยากไม่มีงานทำ	4.72	.50	มากที่สุด
2	ถูกลดชั่วโมงการทำงานทำให้ได้รายได้น้อยและทำให้แรงงานคืนถิ่นมีความกังวลในการประกอบอาชีพ	4.61	.55	มากที่สุด
3	สถานประกอบการเริ่มทยอยเปิดกิจการแต่ด้วยกำลังซื้อที่อ่อนแอทำให้รายได้ที่ได้รับน้อยและขาดทุน	4.31	.62	มาก
4	อยากเปิดร้านแต่ไม่มีเงินทุนทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนาองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่	4.42	.67	มาก
5	แรงงานมักมีความกังวลกับการทำงานในสถานประกอบการพื้นที่	4.34	.69	มาก
6	แรงงานมักมีความกังวลกับการทำงานกับนายจ้างใหม่	4.45	.40	มาก
7	แรงงานคืนถิ่นไม่กล้าลองทำงานอื่น ๆ เพื่อหาประสบการณ์ไปก่อน	4.28	.68	มาก
8	แรงงานคืนถิ่นยังไม่พอใจกับค่าตอบแทนที่ได้รับจากการทำงาน	4.30	.72	มาก
9	รายได้ไม่พอกับการดำรงชีพและก่อให้เกิดหนี้สินเพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพ	4.30	.81	มาก
10	งานที่ทำอยู่ไม่สอดคล้องกับความสามารถของแรงงานคืนถิ่น	4.14	.81	มาก
11	ปริมาณงานไม่เหมาะสมกับเวลา	4.13	.83	มาก

ข้อที่	คำถาม	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
12	ปริมาณงานไม่เหมาะสมกับรายได้	4.16	.83	มาก
13	แรงงานไม่สามารถเปลี่ยนงานได้เพราะไม่มีทักษะเพียงพอ	4.22	.76	มาก
14	ทักษะหรือความสามารถที่มีไม่โดดเด่นเพียงพอ	4.22	.80	มาก
15	ความมั่นคงในการทำงานลดลงเนื่องจากมีรายได้ต่ำ	4.29	.78	มาก
16	การขาดแรงจูงใจในการทำงานเพราะไม่รู้ถึงความคาดหวังในตัวเอง	4.38	.72	มาก
17	นายจ้างเลือกปฏิบัติเช่นเพศอายุสีผิวและไม่มีอิสระทางความคิด	4.39	.73	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		4.34	.43	มาก

จากตารางสรุปว่า กลุ่มตัวอย่างแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศไทยให้ความเห็นว่าภาพรวมของปัญหาแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศไทยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.34$, S.D. = .43) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาของแรงงานคืนถิ่นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การสมัครงาน/การหางานยากไม่มีงานทำ ($\bar{x} = 4.72$, S.D. = .50) รองลงมา คือ ถูกลดชั่วโมงการทำงานทำให้ได้รายได้น้อยและทำให้แรงงานคืนถิ่นมีความกังวลในการประกอบอาชีพ ($\bar{x} = 4.61$, S.D. = .55)

5.3 สรุปผลการศึกษาความต้องการด้านทักษะและอาชีพของแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศไทย: ศึกษากรณี ตำบลกาญจนาภิเษก ตำบลเกาะ และตำบลเตราะบอน

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับความต้องการด้านทักษะและอาชีพของของแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศไทย

ข้อที่	คำถาม	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1	อยากอบรมเรื่องขายของออนไลน์	4.42	.75	มาก
2	อบรมเรื่องการทำเกษตรแบบผสมผสาน	4.53	.66	มากที่สุด
3	อบรมการสร้างอาชีพด้วยการใช้เทคโนโลยีอย่างคล่องแคล่ว	4.47	.59	มาก
4	อยากอบรมการใช้เครื่องมือและนวัตกรรมในการทำเกษตร	4.37	.72	มาก
5	อยากเรียนรู้การออกแบบผลิตภัณฑ์การแปรรูป (สินค้า OTOP)	4.21	.80	มาก
6	อยากอบรมทักษะการเย็บผ้าผู้หญิง	4.17	1.06	มาก
7	อยากอบรมทำขนมเบเกอรี่	4.21	.99	มาก
8	เรียนรู้การจัดบ้านเก็บบ้าน/ทำสวน/ปลูกต้นไม้	4.25	.84	มาก
9	ต้องการเงินทุนประกอบร้านน้ำชา	4.15	1.03	มาก
10	ต้องการเงินทุนประกอบร้านขายของชำเล็ก ๆ	4.42	.70	มาก
11	สนใจเป็นพนักงานเสิร์ฟตามร้านอาหารทั่วไป	4.31	.84	มาก
12	ทำงานอาชีพอิสระเช่นเปิดร้านอาหารตามสั่ง(ธุรกิจส่วนตัว)	4.36	.78	มาก

ข้อที่	คำถาม	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
13	สนใจขายเสื้อผ้าออนไลน์	4.27	.84	มาก
14	สนใจเปิดร้านอาหารแบบไม่มีหน้าร้านขายใน Facebook	4.32	.92	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		4.32	.40	มาก

จากตารางที่ 2 สรุปว่า กลุ่มตัวอย่างแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซียฯ ให้ความเห็นว่าโดยภาพรวมของความต้องการด้านทักษะและอาชีพของแรงงานคืนถิ่นอยู่ระดับมาก ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = .40) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า แรงคืนถิ่นมีความต้องการด้านทักษะและอาชีพมากที่สุด คือ อบรมเรื่องการทำเกษตรแบบผสมผสาน ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = .66) รองลงมา คืออบรมการสร้างอาชีพด้วยการใช้เทคโนโลยีอย่างคล่องแคล่ว ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = .59)

5.4 สรุปผลการศึกษาแนวทางการปรับตัวและการส่งเสริมอาชีพให้กับแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซีย: ศึกษากรณี ตำบลกลายบองเกาะ ตำบลกะรอ และตำบลเตระบอน

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับแนวทางการปรับตัวและการส่งเสริมอาชีพให้กับแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซียฯ

ข้อที่	คำถาม	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1	ควรมีการรวมกลุ่มของแรงงานคืนถิ่นในพื้นที่	4.69	.50	มากที่สุด
2	ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพค้าขายออนไลน์	4.55	.61	มากที่สุด
3	ต้องการความรู้เพื่อไปประกอบอาชีพทางการเกษตร	4.41	.59	มาก
4	ควรช่วยอำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลาและตลอดชีวิต	4.42	.66	มาก
5	ควรสนับสนุนให้ประชาชนได้มีการตัดสินใจในการเลือกอาชีพตามความสมัครใจ	4.37	.69	มาก
6	แนะแนวและส่งเสริมการประกอบอาชีพขายของออนไลน์	4.35	.73	มาก
7	ส่งเสริมการจ้างงานให้กับกลุ่มเปราะบางประกอบอาชีพเกษตร	4.39	.68	มาก
8	ควรส่งเสริมการเรียนรู้และการเข้าถึงเทคโนโลยีและการทำการตลาด (ตลาดออนไลน์)	4.33	.74	มาก
9	ควรมีการส่งเสริมด้านภาษาให้กับแรงงานคืนถิ่นเพื่อสื่อสารได้ง่ายขึ้น	4.35	.71	มาก
10	ควรส่งเสริมการวางแผนการทำงานเพื่อให้เกิดข้อผิดพลาดในงานน้อยที่สุด	4.28	.76	มากที่สุด
11	หลักปฏิบัติของผู้ร่วมงานที่ต่างศาสนาทำให้อึดอัดใจ	4.27	.77	มาก

ข้อที่	คำถาม	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
12	กลุ่มแรงงานคืนถิ่นควรเรียนรู้และฝึกฝนภาษาอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น	4.33	.69	มาก
13	กลุ่มแรงงานคืนถิ่นควรกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ในการทำงานใหม่ ๆ	4.36	.78	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		4.39	.36	มาก

จากตารางที่ 3 สรุปว่า กลุ่มตัวอย่างแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซียฯ ให้ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการปรับตัวและการส่งเสริมอาชีพให้กับแรงงานคืนถิ่นโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = .36) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าประเด็นว่าควรมีการรวมกลุ่มของแรงงานคืนถิ่นในพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.69$, S.D. = .50) รองลงมาคือควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพค้าขายออนไลน์ ($\bar{x} = 4.55$, S.D. = .61)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการวิจัยปัญหาของแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซียศึกษารณณ์ ตำบลกาญจนบุรี ตำบลเกาะ ตำบลเตราะบอน สามารถอภิปรายผลได้ว่า

จากผลการวิจัยแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซียในพื้นที่ตำบลกาญจนบุรี ตำบลเกาะ ตำบลเตราะบอน ได้สะท้อนว่ามีปัญหาโดยเฉพาะการสมัครงาน / การหางานยากไม่มีงานทำ การถูกลดชั่วโมงการทำงานทำให้ได้รายได้น้อย และทำให้แรงงานคืนถิ่นมีความกังวลในการประกอบอาชีพ และแรงงานมักมีความกังวลกับการทำงานกับนายจ้างใหม่ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า แรงงานคืนถิ่นกลุ่มนี้ มีระดับการศึกษาไม่สูง ขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง และวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มตนเองก็มีความต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ ของไทย แต่ทว่าวิถีวัฒนธรรมวิถีชีวิตที่ใกล้เคียงกับประเทศมาเลเซียมากกว่า และที่ผ่านมา พื้นที่ชายแดนใต้ที่เป็นภูมิภคของแรงงานคืนถิ่นก็มักขาดการส่งเสริมหรือดูแลจากหน่วยงานภาครัฐ ทำให้กลุ่มแรงงานคืนถิ่นไม่สามารถมีทางเลือกประกอบอาชีพได้เหมือนกับพื้นที่ในเขตเมือง นอกจากนี้ แรงงานคืนถิ่นยังขาดความเชื่อมั่นในการใช้ชีวิตต่างพื้นที่ส่งผลให้แรงงานคืนถิ่นมีความกังวลกับการทำงานหากไปนอกพื้นที่ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ความสอดคล้องเหมือนกับงานวิจัยของอรุณ ชัยญาณ (2545) พบว่าปัจจัยที่นำไปสู่การเคลื่อนย้ายแรงงาน ได้แก่ ระดับค่าจ้างและเงินเดือนที่สูงกว่า อัตราการว่างงานที่มีสูง และระดับของการมีงานทำที่ต่ำ การไม่สามารถหางานทำได้ตามความรู้ความสามารถของตนได้ในจังหวัดสตูล โอกาสสำหรับความก้าวหน้าในอาชีพ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา วัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกับจังหวัดสตูล ความต้องการท่องเที่ยวหาประสบการณ์ชีวิต การติดตามเพื่อนฝูง หรือเครือญาติที่เคยเดินทางไปทำงานที่ เกาะลังกาวิ ประเทศมาเลเซีย รวมทั้งงานวิจัยของสำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อธิบายว่าสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการมีกำไรลดลง มีรูปแบบการทำงานที่เปลี่ยนไป มีต้นทุนเพิ่มขึ้น รวมถึงผู้ประกอบการยังได้ลดจำนวนลูกจ้างลง นอกจากนี้ งานวิจัยของอารี จำปาปลาย และคณะ (2563) พบว่าเหตุผลที่คนสามจังหวัดชายแดนใต้ไปทำงานในมาเลเซียคือ ต้องการรายได้ ซึ่งที่มาเลเซียหางานง่าย และทำงานที่มาเลเซียมีรายได้สูงกว่าที่ประเทศไทย ส่วนใหญ่ทำงานในร้านอาหาร

6.2 ผลการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการด้านทักษะและอาชีพของแรงงานคืนถิ่นจากมาเลเซีย ศึกษากรณี ตำบลกายูบอเกาะ ตำบลเกะรอ ตำบลเตราะบอน สามารถอภิปรายผลได้ว่า

จากผลวิจัยความต้องการด้านทักษะและอาชีพของแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซียอยู่ระดับมาก มีประเด็นที่น่าสนใจว่าแรงงานคืนถิ่นมีความต้องการด้านทักษะและอาชีพเกี่ยวกับการอบรมทำเกษตรแบบผสมผสาน การสร้างอาชีพด้วยการใช้เทคโนโลยีอย่างคล่องแคล่ว เรื่องขายของออนไลน์ และทำงานอาชีพอิสระ เช่น เปิดร้านอาหารตามสั่ง (ธุรกิจส่วนตัว) ซึ่งสามารถสะท้อนความคิดและความต้องการพื้นฐานเกี่ยวกับการทำเกษตรที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ชายแดนใต้ซึ่งมีการปลูกพืชแบบหลายชนิดอยู่แล้ว ฉะนั้น เหตุผลที่สนับสนุน คือ สิ่งที่เป็นพื้นฐานของคนในชุมชนพื้นที่ชายแดนใต้มักประกอบอาชีพการเกษตรทำสวนยาง สวนผลไม้ ซึ่งมีสาระสอดคล้องกับแนวคิดของ Hoppock (อ้างถึงในวาริ ถาวรรุ่งกิจ, 2548) ที่ให้ความเห็นว่าบุคคลจะเลือกอาชีพที่สนองความต้องการของตนเองมากที่สุด ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยเน้นความสำคัญของการรู้จักตนเองอย่างแท้จริงในเรื่องความสามารถ ความสนใจ ความถนัด ลักษณะนิสัย จุดเด่น จุดด้อย เพื่อไปเปรียบเทียบกับข้อมูลทางอาชีพจะช่วยเลือกอาชีพได้ถูกต้อง และประสบความสำเร็จในอาชีพนั้น ๆ รวมทั้ง ประเด็นผลวิจัยที่ต้องการเงินทุนประกอบบ้านน้ำชา ซึ่งการค้าขายเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับธุรกิจศาสนาอิสลามที่มีพื้นฐานสำคัญว่าทำให้เกิดการสร้างงาน ในอิสลามการหารายได้ด้วยความสามารถของตัวเองนั้นเป็นสิ่งที่ดี (จำเป็น) เป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ หมายความว่าเราสามารถสร้างงานแก่คนในสังคม และจะได้รับความโปรดปรานจากอัลเลาะห์อีกด้วย และธุรกิจสามารถสร้างโอกาสในการสร้างงานให้ตัวเอง ถ้าหากว่าเขาผู้นั้นมีความสนใจและพร้อมที่จะรับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจได้ ดังนั้น มุสลิมอาจสร้างงานให้ตัวเองด้วยการทำธุรกิจ และอัลเลาะห์ได้สัญญาที่จะให้ความสำเร็จแก่ทุกคนที่ทำงานอย่างหนัก และมีความพยายามในการประกอบอาชีพ (อิสมาอีล อนุบักร, ม.ป.ป.)

6.3 ผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการปรับตัวและการส่งเสริมอาชีพให้กับแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซีย ศึกษากรณี ตำบลกายูบอเกาะ ตำบลเกะรอ และตำบลเตราะบอน สามารถอภิปรายผลได้ว่า

จากผลการวิจัยแนวทางการปรับตัวของแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซียมีประเด็นที่น่าสนใจว่าควรมีการรวมกลุ่มของแรงงานคืนถิ่นในพื้นที่ ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพค้าขายออนไลน์ และควรช่วยอำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลาและตลอดชีวิต ซึ่งสามารถสะท้อนว่าการสร้างหรือส่งเสริมการรวมกลุ่มของคนที่เป็นแรงงานคืนถิ่นเป็นทางออกที่จะช่วยให้แรงงานคืนถิ่นแต่ละคนดึงความสามารถเฉพาะตัวและนำมารวมกลุ่ม โดยนำจุดแข็ง ข้อดีของตนมาเสริมเกื้อหนุนคนอื่น ๆ ให้สามารถต่อยอดทำอาชีพใหม่ ๆ ได้ สอดคล้องในทิศทางการทำงานอาชีพปัจจุบันซึ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีมาช่วยทำงาน สร้างงาน และต่อยอดงานหรือธุรกิจให้หลากหลายอยู่รอด โดยการส่งเสริมอาชีพให้กับแรงงานคืนถิ่นที่ส่วนใหญ่ขาดโอกาส ขาดทักษะในการประกอบอาชีพ แม้มีประสบการณ์การทำงานก็ตาม แต่ทว่าก็มีความต่างกันในด้านวัฒนธรรม ประเพณีและพฤติกรรมของคนในแต่ละพื้นที่ ทำให้บทบาทของภาครัฐมีหน้าที่รับผิดชอบในการสร้างทักษะ ความรู้ประกอบอาชีพ รวมถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นพื้นที่ภูมิลาเนาของแรงงานคืนถิ่น จะต้องปรับแนวคิดการบริหารจัดการและการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะเน้นกลุ่มคนที่ย้ายกลับมาอยู่บ้านและยังว่างงาน หรือมีรายได้ไม่เพียงพอ ซึ่งการพัฒนาการเรียนรู้อาชีพ ถือเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่คนทุกกลุ่มจะต้องสนใจเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ทั้งสื่อออนไลน์ และการร่วมอบรมปฏิบัติการฝึกทักษะอาชีพต่าง ๆ ส่วนผลวิจัยของสุทธิพร บุญมาก (2554) พบว่าบทบาทของเครือข่ายการย้ายถิ่นเป็นกลไกสำคัญซึ่งอำนวยความสะดวกกระบวนการย้ายถิ่น ทั้งก่อนการย้ายถิ่น ระหว่างการย้ายถิ่น และภายหลังการย้ายถิ่นของแรงงานคนไทยเชื้อสายมลายูที่ทำงานในร้านต้มยำ ทว่าบทบาทของเครือข่ายนี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะบทบาทเชิงบวกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบทบาทเชิงลบที่มีต่อแรงงานคนไทย

เชื้อสายมลายูด้วย ดังนั้น จึงนำมาวิเคราะห์หากลุ่มเป้าหมายว่าแนวทางในการปรับตัวและส่งเสริมอาชีพให้กับแรงงานคืนถิ่นว่าภาครัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจน และเชิงรุกในการเข้ามาช่วยเหลือกลุ่มแรงงานคืนถิ่น ซึ่งมีความอ่อนไหวด้านความรู้สึกทางจิตใจและวัฒนธรรมที่กดทับ ทำให้สะท้อนว่าแนวทางในการส่งเสริมอาชีพให้กับแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซียในระยะยาว คือ 1) ควรมีมาตรการหรือข้อตกลงร่วมกันของรัฐบาลไทยและมาเลเซียในการส่งเสริมให้แรงงานที่ไปทำงานประเทศมาเลเซียเข้าสู่ระบบการทำงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การลดค่าธรรมเนียมค่าตรวจสุขภาพ และอื่น ๆ 2) ปรับปรุงกลไกสนับสนุนแรงงานไทยไปทำงานในประเทศมาเลเซียอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะแรงงานในร้านอาหารไทย (เศรษฐกิจชายแดนใต้แย้! “หางานยาก - ค่าแรงถูก” ปัจจัยหลักผลัก ‘แรงงานไทย’ ย้ายถิ่นเข้ามาเลเซีย, 2563, 12 ตุลาคม)

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการปรับตัวและการส่งเสริมอาชีพให้กับแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศมาเลเซีย : ศึกษากรณี ตำบลกาญจนาบ่อเกาะ ตำบลเกวอ ตำบลเตราะบอน” พบประเด็นจากงานวิจัยนี้ คือ

1) แรงงานคืนถิ่นมีปัญหาหางานยาก ไม่มีงานทำ ถูกลดชั่วโมงทำให้มีรายได้น้อย และมีความกังวลในการทำงานนอกพื้นที่ ดังนั้น ภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรหาช่องทางสร้างอาชีพโดยการจัดกลุ่มที่มีปัญหาประสบเหมือนกัน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์หาวิธีหางานทำในรูปแบบรวมกลุ่มตามถิ่นที่อยู่ และอาจสร้างเป็นคลัสเตอร์ของกลุ่มแรงงานที่มีทักษะเหมือนกัน เช่น กลุ่มอาหาร กลุ่มงานฝีมือ เป็นต้น

2) แรงงานคืนถิ่นมีความต้องการด้านทักษะและอาชีพเกี่ยวกับเกษตรแบบผสมผสาน การสร้างอาชีพด้วยการใช้เทคโนโลยีเรื่องขายของออนไลน์ และอาชีพอิสระ ดังนั้น ควรใช้แนวทางส่งเสริมอาชีพการเกษตรที่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มมูลค่าของการเกษตร รวมถึง อบรมการตลาดออนไลน์ในสินค้าการเกษตร และผลิตภัณฑ์ชุมชน

3) จากผลวิจัยแนวทางการปรับตัวของแรงงานคืนถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการป้องกันโควิด-19 ของประเทศ

มาเลเซีย เสนอให้มีการรวมกลุ่มของแรงงานคืนถิ่นในพื้นที่ ควรให้มีความรู้อาชีพค้าขายออนไลน์ และควรช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของทุกช่วงวัย ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ส่งเสริมการมีงานทำ เช่น สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน และหน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงแรงงาน ควรสร้างสื่อหรือช่องทางการเรียนรู้อาชีพให้หลากหลายตรงกับศักยภาพ และความต้องการของแรงงานคืนถิ่น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผลการวิจัย กล่าวคือ

1) ภาครัฐควรออกนโยบายการพัฒนาพื้นที่ที่เน้นการสร้างงานเองในระดับครัวเรือน เพื่อรองรับกลุ่มแรงงานคืนถิ่นที่ย้ายกลับมาจากประเทศเพื่อนบ้าน

2) ควรมีนโยบายสร้างความร่วมมือกับสถานประกอบการ เป็นแหล่งฝึกอบรมอาชีพแบบปฏิบัติงานจริง มีรายได้พร้อมพัฒนาทักษะความรู้ด้านช่าง งานฝีมือ เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้า เพื่อหางานทำแบบเอาไปทำที่บ้านได้โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานคืนถิ่นสตรี

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในโอกาสต่อไป

ควรทำวิจัยเกี่ยวกับแนวทางหรือรูปแบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และภาคประชาสังคมในการส่งเสริมการเรียนรู้ อาชีพ และการพัฒนาสมรรถนะของแรงงานคืนถิ่นในยุคหลังโควิด

8. เอกสารอ้างอิง

- กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 1 กรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ม.ป.ป.). ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมาเลเซีย [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2565, จาก <http://www.extraholidaysthailand.com/malaysia-guide/317-maleysiaguide-5.html>
- กิตติกรณัฏฐ์ ไตรเดช, นิสากร กล้าณรงค์ และวราภรณ์ ทะนงศักดิ์. (2564). ผลกระทบของสถานการณ์โควิด-19 และการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นกลับระหว่างประเทศในพื้นที่เกาะบริเวณชายแดนประเทศไทยและมาเลเซีย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล” ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยทักษิณ ครั้งที่ 31 ประจำปี 2564*. (622-629). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- คำนวน นวลสนอง, นิสากร กล้าณรงค์ และมูหาหมัด สาแลบิง. (2552). “พัฒนาการและแนวโน้มการย้ายถิ่นของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยเข้าไปในประเทศมาเลเซีย”. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 3(2). 77-95.
- ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี และจินตกานต์ สุธรรมดี. (2560). “กรอบแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การในศตวรรษที่ 21”. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*. 12(ฉบับพิเศษ). 168-184.
- ณรงค์ ตระกูลดุสิตพร. (2552). *การปรับตัวในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานโรงงานผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง, กรุงเทพฯ.
- ต๋านพรมแดนสะเดาตรวจเข้มแรงงานไทยกลับจากมาเลเซีย. (2563, 18 เมษายน). *แนวหน้า*, จาก <https://www.naewna.com/local/487385>
- เดชา เดชะวิวัฒนไพศาล. (2543). “Competency Based Human Resources Management”. *วารสารการบริหารคน*. 21(4). 11-18.
- นิสากร กล้าณรงค์. (2548). “การย้ายถิ่นของแรงงานสตรีในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไปมาเลเซีย”. *วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ*. 8(2). 1-11.
- ประภัสสร มีน้อย. (2553). *การสร้างสมรรถนะหลักของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จากกรอบคุณลักษณะของบุคลากรในส่วนราชการ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- พงษ์มนัส ดือด. (2563). “ผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ต่อการประกอบอาชีพบริการจัดส่งอาหาร”. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม์*. 7(6). 131-144.
- มะดาโอ๊ะ ปูเตะ และเกาฮัน เจ๊ะแฉ. (2554). “การเดินทางของแรงงานมลายูมุสลิมจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เข้าทำงานในรัฐทางตอนเหนือของมาเลเซีย”. *วารสารวิชาการ อัล-ฮิกมะฮ์ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา*. 1(1).13-21.
- ระวีพันธ์ รื่นพรต. (2552). *อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลความหยุนตัว การยึดติดความสมบูรณ์แบบที่มีต่อการปรับตัวของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน. มหาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

- วันชัย ธรรมสัจการ อังคณา ธรรมสัจการ พรนงค์พิเชษฐ แห่งหน และธิดิพัทธ์ บุญปก. (2562). “สถานการณ์ด้านแรงงานและคุณลักษณะแรงงานที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการในจังหวัดสงขลา”. *วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*. 14(2). 153-185.
- วารี ถาวรรุ่งกิจ. (2548). *เครือข่ายการเรียนรู้ของเกษตรกรในการประกอบอาชีพเสริมในชุมชนชนบท*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาการศึกษานอกกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วิทยา พูลศิลป์. (2553). *สมรรถนะทางวิชาชีพและคุณลักษณะของลูกจ้างตามความต้องการของโรงงานอุตสาหกรรมอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ*. (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, กรุงเทพฯ.
- เศรษฐกิจชายแดนใต้! “หางานยาก-ค่าแรงถูก” ปัจจัยหลักผลัก ‘แรงงานไทย’ ย้ายถิ่นเข้ามาเลเซีย. (2563, 12 ตุลาคม). ผู้จัดการออนไลน์. จาก <https://mgronline.com/south/detail/9630000104119>
- ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมสุขภาพประเทศไทย. (2563). รายงานสถานการณ์โรคปอดอักเสบจากเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2565. จาก https://media.thaigov.go.th/uploads/document/66/2020/01/pdf/Doc_20200131081416000000.pdf
- สวสยสม ทิพยธร. (2552). *ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวในการทำงาน ความผูกพันในการทำงาน และความสำเร็จในการทำงานของนักบัญชีสหกรณ์ออมทรัพย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาบัญชี. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สุทธิพร บุญมาก. (2554). “บทบาทของเครือข่ายการย้ายถิ่นของแรงงานคนไทยเชื้อสายมลายูในร้านต้มยำ ประเทศมาเลเซีย”. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*. 28(1). 101-123.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2546). “กรอบแนวคิดว่าด้วยการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ สาเหตุ และผลกระทบของการย้ายถิ่น”. *เอเชียปริทัศน์*. 24(2). 6-14.
- เสาวลักษณ์ ฉายรุ่ง. (2557). *สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรในธุรกิจโรงแรมเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, สงขลา.
- อรุณ ชัยญาณ. (2545). *การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ กรณีศึกษา แรงงานไทยของจังหวัดสตูลที่เดินทางไปทำงานในเกาะลังกาวิ ประเทศมาเลเซีย*. กรุงเทพฯ: กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.
- อิสมาอีล อนูบักร. (ม.ป.ป.). แนวคิดธุรกิจอิสลาม [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.islammore.com/view/1664>
- อารี จำปากลายเป็น และคณะ. (2563). *โครงการ “การย้ายถิ่นของมุสลิมไทยไปมาเลเซีย และการบูรณาการทางสังคมกับการแก้ไขปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้”*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- Jampaklay, Ford, & Chamrathirong. (2017). How Does Unrest Affect Migration? Evidence from the Three Southernmost Provinces of Thailand. *Demographic Research*. 37(1). 25-52.
- Klanarong, Nisakorn. (2003). *Female International Labour Migration from Southern Thailand*. Doctoral of Dissertation. Department of Geographical and Environmental Studies. University of Adelaide, Adelaide.
- Lee, E. (1966). “A Theory of Migration”. *Demography*. 3. 47-57.

การพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0
ศึกษากรณี เทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
LOCAL ADMINISTRATION ORGANIZATION POTENTIAL DEVELOPMENT FOR
STEERING THAILAND 4.0 POLICY: A CASE STUDY OF SATENG NOK MUNICIPALITY,
MUEANG DISTRICT, YALA PROVINCE

อันวา เจ๊ะอุบง^{1*}, อารีฟิน มะสีละ², อัสนี หลังเกต³ และศิริลักษณ์ คัมภีรานนท์⁴

Anwa Cheaubong^{1*}, Areefin Maseela², Asree Langket³ and Siriluk Khumphiranont⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 2) ปัญหาอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 และ 3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 : ศึกษากรณี เทศบาลเมืองสะเตงนอก ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสังกัดเทศบาลเมืองสะเตงนอก โดยใช้สูตรคำนวณของยามานะ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง คือ 175 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน คือ การสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม และการสุ่มตัวอย่างโดยบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามแบบ Likert Scale การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก (\bar{x} = 4.29, S.D. = .30) โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมองค์กรแนวใหม่มีค่ามากที่สุด (\bar{x} = 4.43, S.D. = .43) ส่วนปัญหาอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 อยู่ระดับค่อนข้างน้อย (\bar{x} = 1.98, S.D. = .59) โดยเฉพาะด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน (\bar{x} = 2.06, S.D. = .84) เป็นปัญหามากที่สุด ส่วนแนวทางการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 อยู่ระดับค่อนข้างมาก (\bar{x} = 4.22, S.D. = .51) โดยเฉพาะด้านการบริหารท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมมีค่ามากที่สุด (\bar{x} = 4.26, S.D. = .62)

คำสำคัญ : ศักยภาพ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, นโยบาย Thailand 4.0

Abstract

This research investigated (1) a local administration organization's potential development for steering Thailand 4.0 policy, (2) local administration organizations' problems and limitations in steering Thailand 4.0 policy, and (3) ways to develop potential of local administration organizations to be ready for steering Thailand 4.0 policy. This quantitative research, specifically, studied in Sateng Nok Municipality,

¹⁻³ นักศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

* Corresponding author, E-mail: 406207059@yru.ac.th

Mueang District, Yala Province. Samples of this study were 175 personnel working for organizations that were affiliated with Sateng Nok Municipality. They were selected by employing multi-stages sampling, including stratified random sampling and accidental sampling. The research instrument was a Likert scale questionnaire which brought about data to be analyzed for percentages, means, and standard deviations.

Outcomes of the study showed that the local administration organizations' potential in directing Thailand 4.0 policy was at a high level (\bar{x} = 4.29, S.D. = 0.30) Interestingly, the dimension of new organizational culture gained the highest mean score (\bar{x} = 4.43, S.D. = 0.43). Moreover, problems and limitations in steering Thailand 4.0 policy by the local administration organizations were at quite low level (\bar{x} = 1.98, S.D. = 0.59). The biggest problem they had was in the working environment dimension (\bar{x} = 2.06, S.D. = 0.84). To improve potential of local administration organizations in steering Thailand 4.0 policy, the guidelines were examined to be at quite high level (\bar{x} = 4.22, S.D. = 0.51), as the aspect of participatory local administration was perceived to be the most effective (\bar{x} = 4.26, S.D. = 0.62).

Keywords: potential, local administration organization, Thailand 4.0 policy

1. บทนำ

รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เข้ามาบริหารประเทศได้กำหนดนโยบายการบริหารประเทศให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อให้การพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ เป็นประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยมีนโยบาย Thailand 4.0 เป็นจุดเริ่มต้นของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559) ซึ่งประเทศไทย 4.0 มุ่งการเปลี่ยนผ่านระบบใน 4 องค์ประกอบ คือ 1) เปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การเกษตรแนวใหม่ที่นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาปรับใช้ในทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การผลิต การแปรรูป และการให้บริการ เปลี่ยนเกษตรกรเป็นผู้ประกอบการ 2) เปลี่ยนจากวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมแบบดั้งเดิม (Traditional SMEs) ไปเป็นวิสาหกิจแบบอัจฉริยะ (Smart Enterprises) ที่มีศักยภาพสูง 3) เปลี่ยนจากการบริการแบบดั้งเดิม (Traditional Services) ไปสู่การบริการที่มีคุณค่าสูง (High Value Services) และ 4) เปลี่ยนแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและทักษะสูง ซึ่งโมเดล Thailand 4.0 ทำให้ภาครัฐจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เป็นระบบราชการ 4.0 โดยต้องทำงานยึดหลักธรรมาภิบาลเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนสามารถเป็นที่ไว้วางใจและเป็นพึ่งของประชาชนได้อย่างแท้จริง แต่ทั้งนี้ ภาครัฐมีข้อจำกัดเกี่ยวกับขีดความสามารถของภาครัฐในการจัดการกับปัญหาและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภาครัฐทั้งราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่นถือเป็นกลุ่มบุคลากรที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังเพื่อให้มีความพร้อม สามารถรองรับภารกิจตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่มีการเปลี่ยนไปตามแนวคิดระบบราชการไทย 4.0 ซึ่งการพัฒนาบุคลากรภาครัฐต้องเกิดความคุ้มค่า และตรงตามภารกิจของรัฐและความต้องการของผู้ได้รับการพัฒนาให้สามารถนำความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับนำมาพัฒนาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

ทั้งนี้ โมเดลนโยบาย “Thailand 4.0” ประเทศไทยต้องปรับตัวเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยในหลายมิติ เช่น มิติเศรษฐกิจ มิติสังคมและชุมชน มิติการเมือง และวัฒนธรรม และมิติสารสนเทศ ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายโมเดลการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมเพื่อพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน หรือที่เรารู้จักกันว่า Thailand 4.0 หรือประเทศไทย

4.0 ดังนั้น ระบบราชการก็จะต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดรับและส่งเสริมไทยแลนด์ 4.0 จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบราชการ และข้าราชการปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับทิศทางการบริหารของประเทศ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจที่จะต้องให้ความสำคัญต่่อนโยบายประเทศไทย 4.0 และดำเนินกิจการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในการแปลงนโยบายของรัฐบาลสู่การปฏิบัติในระดับท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมสาธารณะอันจะเกิดผลประโยชน์ต่อส่วนร่วมภายใต้หลักการประเทศไทย 4.0 ซึ่งในการขับเคลื่อนไปสู่ประเทศไทย 4.0 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเป็นส่วนบริหารที่ใกล้ชิดกับประชาชน เป็นผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ต้องปรับตัวให้เข้ากับยุค Thailand 4.0 ทั้งในแง่ของมิติทางการเมือง มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม ชุมชน และมิติทางด้านวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายหลักของชาติ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทำหน้าที่และรับผิดชอบต่องานพัฒนาในระดับชุมชนท้องถิ่นโดยตรง จำเป็นต้องปรับตัวเองเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาให้ เป็นไปตามหลักการ Thailand 4.0 อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ฉะนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้บริบท Thailand 4.0 จึงเป็นความท้าทายที่เกิดขึ้นใหม่เพราะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับตัว 5 ด้าน ได้แก่ (เสกสรรค์ สนวา สุพัฒนา ศรีบุตรดี และฉัตรธรรมรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี, 2560) 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับวัฒนธรรมองค์กรใหม่ (Cultural Change) 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับปรุงระบบการบริหารงานบุคคล แนวใหม่(Personal Administration) 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเน้นการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม (Participations) 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีผู้บริหารแนวใหม่ เช่น เป็นผู้ซึ่งมีจิตอาสา เป็นผู้กล้าคิด กล้าทำในการเปลี่ยนแปลง 5) การส่งเสริม และปรับบทบาทท้องถิ่นให้สามารถจัดการได้ด้วยตนเอง (Self - Management) โดยต้องประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในรูปแบบเครือข่ายทางสังคม ทั้งนี้ วีระยุทธ พรพจน์ธนาภา และวงพัทตร์ ภูพันธ์ศรี (2562) อธิบายว่าการพัฒนาศักยภาพองค์กรขององค์กรปกครองท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาองค์กรไปสู่การบรรลุเป้าหมาย ซึ่งจำเป็นที่องค์กรจะต้องลงทุนเพื่อพัฒนาบุคลากรของตนให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานรวมถึงเป็นบุคลากรที่มีขีดความสามารถ (Competency) เพื่อให้งานที่ตนรับผิดชอบสามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่บุคลากรและองค์กรได้กำหนดไว้ร่วมกัน ส่งผลให้ท้องถิ่นต้องประสบกับความท้าทายในรูปแบบใหม่ที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเข้าใจในการบริหารท้องถิ่นไทยภายใต้บริบท Thailand 4.0 พร้อมด้วยผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรและเจ้าหน้าที่ต้องมีความรู้และ เข้าใจในนโยบายประเทศไทย 4.0

สำหรับรูปแบบการปกครองท้องถิ่นมีหลายประเภท หลายขนาด แต่มีภารกิจภายใต้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเหมือนกันหากเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเภทเดียวกัน เช่น เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร แต่ทว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้กลับมีต้นทุน องค์ความรู้ บริบทพื้นที่ และความพร้อม ความสามารถของคนที่ เป็นผู้บริหารและปฏิบัติงานต่างกัน ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการนำ “นโยบาย Thailand 4.0” แปลงไปสู่การขับเคลื่อน ซึ่งเทศบาลเมืองมีขนาดใหญ่ มีกำลังคน งบประมาณ มีอาณาเขตไม่กว้าง และอยู่ใกล้ชิดประชาชน สามารถปรับตัว ปรับวิธีคิด ปรับการทำงานให้สนองต่อนโยบายด้านการจัดการภาครัฐสมัยใหม่ที่มีคุณค่าเชิงอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ และสร้างประโยชน์ต่อคนในพื้นที่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจเลือกเทศบาลเมืองสะเตงนอก ซึ่งยกฐานะจากเทศบาลตำบลเป็นเทศบาลเมืองสะเตงนอก เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2554 (สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน, 2565) โดยสิ่งที่น่าสนใจ คือ เทศบาลเมืองสะเตงนอกมีอาณาเขตติดกับเทศบาลนครยะลา ซึ่งได้รับรางวัลด้านการบริหารและด้านอื่น ๆ จึงเป็นความท้าทายว่าเทศบาลเมืองสะเตงนอกจะขับเคลื่อนการบริหารการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความก้าวหน้าอย่างไร ด้วยเหตุนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจการพัฒนาศักยภาพของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 กรณี เทศบาลเมืองสะเตงนอกกว่าจะเป็นเช่นใด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ศึกษากรณี เทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

2.2 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ศึกษากรณี เทศบาลเมืองสะเตงนอก

2.3 เพื่อหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ศึกษากรณี เทศบาลเมืองสะเตงนอก

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการวิจัยนี้ ประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 พอดีสรุปสาระสำคัญพอสังเขป ดังนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ

ความหมายของศักยภาพมีหลายนักวิชาการอธิบายไว้ เช่น เสรี พงศ์พิศ (2547) ให้ความหมายของศักยภาพ หมายถึง ความสามารถที่ยังไม่พัฒนาหรือยังไม่พัฒนาเต็มที่ ศักยภาพเป็นพลังภายใน พลังที่ซ่อนไว้ หรือพลังแฝงที่ยังไม่ได้แสดงออกมาให้ปรากฏหรือออกมาบ้าง ส่วนไอ หอมานัน (2557) ได้กล่าวว่า ศักยภาพ หมายถึงความสามารถ ความพร้อม หรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งสามารถทำให้ปรากฏหากได้รับการพัฒนาหรือ กระตุ้นจากภายนอกอันจะส่งผลต่อความสำเร็จและความพึงพอใจสูงสุด นอกจากนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ให้ความหมายของศักยภาพว่า หมายถึง ภาวะแฝง อำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้พัฒนา หรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้

ส่วนประเภทของศักยภาพ สุจิตรา ธนานันท์ (2552) ได้จำแนกประเภทของศักยภาพออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

1) ศักยภาพหลักขององค์กร (Core Competency) เป็นขีดความสามารถที่ทุกคนในองค์กร ต้องมีคุณสมบัติที่เหมือนกัน เพื่อผลักดันให้องค์กรบรรลุตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่วางไว้ ตลอดจนค่านิยมที่คนในองค์กรมีและถือปฏิบัติ

2) ศักยภาพของพนักงานในแต่ละระดับหรือตำแหน่งงาน (Managerial Competency) จะต้องมีและจะแตกต่างกันเพื่อสะท้อนถึงความคาดหวัง ความกว้าง และความลึกของความสามารถที่พนักงาน จะต้องมาก่อนที่จะได้รับการเพิ่มความรับผิดชอบ

3) ศักยภาพที่กำหนดไว้สำหรับงานในแต่ละด้านหรือตามลักษณะงาน (Functional Competency) จะมีความสามารถแตกต่างกันไปตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

นอกจากนี้ แนวคิด 7s framework เป็นแนวคิดของ McKinsey ใช้เป็นกรอบการพิจารณาและการวางแผนเพื่อการกำหนดกลยุทธ์ในองค์กร โดยการประสาน 7 องค์ประกอบ ตั้งแต่การกำหนดกลยุทธ์องค์กรเกี่ยวข้องกับพิจารณาโครงสร้างองค์กร เป้าหมายขององค์กร ระบบการดำเนินงาน ทักษะที่ใช้ในการทำงานบุคลากร รูปแบบพฤติกรรมของพนักงาน และเป้าหมายที่ต้องการ และสำหรับองค์กรที่มีศักยภาพการทำงานสูง (High Performance Organization) มีการนำมาใช้เพื่อยกระดับการทำงาน และวิธีการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หรือเรียกว่าองค์กรสู่ความเป็นเลิศ (Excellence Organization) เป็นองค์กรที่มีความสามารถมีแผนรองรับกับสภาวะต่าง ๆ อย่างชัดเจน

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบาย Thailand 4.0 และระบบราชการ 4.0

การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยผ่าน 3 กลไกสำคัญ คือ 1. การขับเคลื่อนประเทศด้วยนวัตกรรมปัญญา เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์เพื่อแข่งขันได้ในเวทีโลก (Competitive Growth Engine) (Innovation Driven Economy) 2. การกระจายรายได้โอกาส และความมั่งคั่งอย่างเท่าเทียม (Inclusive Growth Engine) เปลี่ยนจากการรวยกระจุกตัว เพื่อไปสู่ “สังคมที่ไม่ทอดทิ้งกัน” (Inclusive Society) 3.การพัฒนาและใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Growth Engine) เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) โดยการพัฒนาประเทศไทยภายใต้โมเดล “ประเทศไทย 4.0” จะสำเร็จโดยใช้แนวทาง “สานพลังประชารัฐ” เป็นตัวการขับเคลื่อน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม เป็นการทำงานแบบบูรณาการทุกภาคีเครือข่าย ร่วมกันระดมความคิดผนึกกำลังขับเคลื่อนผ่านโครงการบันทึกความร่วมมือกิจกรรม หรืองานวิจัยต่าง ๆ ซึ่งนโยบาย THAILAND 4.0 เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาที่มีความมุ่งหวังพัฒนาระบบเศรษฐกิจประเทศไทยให้สามารถแข่งขันได้กับทั่วโลกอย่างมีประสิทธิภาพ และการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value-based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมแนวใหม่”

3.3 แนวคิดหลักการไทยแลนด์ 4.0 ที่มีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ภายใต้หลักการไทยแลนด์ 4.0 จากกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจไทยแลนด์ 4.0 ชี้ให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเข้าไปทำหน้าที่ในการกระตุ้นชุมชนท้องถิ่นให้เกิดการตื่นตัว คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำให้สอดคล้องเหมาะสมกับการบริหารงานภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 โดยสามารถแยกลักษณะสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (จุฑาทิพย์ สุจริตกุล, 2562)

1) ด้านเปิดกว้างและสามารถทำงานเชื่อมโยงกับทุกฝ่าย (Open & Connected Organization) หมายถึง การที่องค์การภาครัฐทำงานอย่างโปร่งใสโดยบุคคลภายนอกสามารถตรวจสอบได้ และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และมีการแบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกันเพื่อไปสู่ความร่วมมือกันอย่างแท้จริง

2) ด้านยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-Centric Organization) เพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการในเชิงรุกโดยไม่ต้องรอให้ประชาชนเข้ามาติดต่อ พร้อมทั้งมีการใช้ระบบดิจิทัลที่ทันสมัย ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากข้อมูลของภาครัฐเพื่อบริการประชาชน

3) ด้านมีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย (Smart & Innovative Organization) หมายถึง องค์กรที่ต้องทำงานแบบมีการคาดการณ์ไวล่วงหน้า มีการวิเคราะห์ความเสี่ยง มีการสร้างนวัตกรรม และความคิดริเริ่มประยุกต์องค์ความรู้ ในแบบสหวิชาเข้ามาใช้ในการตอบโต้กับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ (2559) ได้เขียนบทความเรื่อง “ท้องถิ่นยุคประเทศไทย 4.0” ซึ่งหลักการสามารถนำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับการปรับตัวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้บริบทของไทยแลนด์ 4.0 มี 5 ด้าน ได้แก่

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับวัฒนธรรมองค์การใหม่ (Cultural Change) เพื่อหล่อหลอมให้พนักงานมีพฤติกรรมในการทำงานที่ดี ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรตระหนักและทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การวางแผน และการปรับใช้วัฒนธรรมการทำงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (วิเชียร วิทย์อุดม, 2554)

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับระบบการบริหารงานบุคลากรแนวใหม่ (Personal Administration) สนับสนุนให้บุคลากร ภายในและภายนอกหน่วยงานมีศักยภาพทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และความสามารถ ในการดำเนินชีวิต โดยควรเสริมสร้างควมมีวินัย ความรับผิดชอบ หรือสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีให้ด้วย

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเน้นการ พัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม (Participations) โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนในการวางแผน การดำเนินงาน รวมถึงการตรวจสอบการดำเนินโครงการขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น Erwin (1976) การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนสามารถกระทำได้โดยอาศัยการคิด การตัดสินใจ สำหรับ การแก้ไขปัญหาของตนเองร่วมกับการใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนางาน (จินตวีร์ เกษมสุข, 2559)

4) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีผู้บริหารแนวใหม่ หมายถึง ผู้บริหารต้องเป็นผู้ซึ่งมีจิตอาสา กล้าคิด การเปลี่ยนแปลง มีวิสัยทัศน์สามารถพัฒนาท้องถิ่นให้ก้าวไกล เช่น ควรส่งเสริมและสนับสนุนผลิตภัณฑ์ของชุมชนท้องถิ่นให้มีความโดดเด่น และมีอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น โดยเฉพาะและผู้บริหารท้องถิ่นแนวใหม่ต้องมีความสามารถในการเป็นนักธุรกิจ เพื่อหารายได้ให้กับคนในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

5) การส่งเสริมและปรับบทบาทท้องถิ่นให้สามารถจัดการตนเองได้ (Self-Management) โดยต้องประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในรูปแบบเครือข่ายทางสังคม การทำงานแบบเครือข่ายเป็นสิ่งสำคัญ บทบาทของท้องถิ่นจะต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ประชาชนมีสำนึกรักบ้านเกิดและมีความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของท้องถิ่น

3.4 ความท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้บริบทของประเทศไทย 4.0

ความท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้บริบทของประเทศไทย 4.0 นโยบาย Thailand 4.0 มีแนวคิดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ซึ่งนับว่าเป็นโมเดลเศรษฐกิจที่ทันสมัยอันจะนำพาประเทศไทยให้หลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง กับดักความเหลื่อมล้ำ และกับดักความไม่สมดุล พร้อมกับเปลี่ยนผ่านประเทศไทยไปสู่ประเทศในโลกรุ่นหนึ่งที่มีความ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เพิ่มความเข้มแข็งจากภายในดำเนินไปควบคู่กับการเชื่อมโยงกับประชาคมโลก โดยอาศัยตามแนวคิด “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” และมีมาตรการของการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมผ่านกลไก “ประชารัฐ” ประเทศไทย 4.0 จึงเป็นนโยบายของรัฐในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมโดยมีแนวคิดที่สำคัญคือ การขับเคลื่อนภายในสู่ภายนอก โดยการขับเคลื่อนจากภายใน คือ 1) การยกระดับนวัตกรรม (Innovation Driven Proposition) ของทุกภาคส่วนในประเทศ เพื่อที่จะสร้างความได้เปรียบแข่งขัน 2) การสร้างสังคมที่มีจิตวิญญาณของความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur Driven Proposition) และ 3) การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่าย (Community Driven Proposition) โดยต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมให้สามารถสร้างความได้เปรียบการแข่งขันได้ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องปรับตัวทั้งในแง่ของมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และวัฒนธรรม โดยบทความของปณณพศ์ วงศ์ณาศรี (2560) ได้วิเคราะห์บริบทความท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ 4.0 พบว่ามี 4 ประการ ได้แก่ 1) ด้านการเปลี่ยนแปลงของเมือง 2) ด้านการสร้างพลังประชารัฐ 3) ด้านเทคโนโลยี และ 4) ด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรในสังกัดเทศบาลเมืองสะเตงนอก จำนวนรวม 310 คน จาก 8 กลุ่ม คือ สำนักปลัด กองคลัง กองช่าง กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กองการศึกษา กองสวัสดิการสังคม ส่วนตรวจสอบภายในและงานนิติการ ขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามานะ ได้จำนวนรวม 175 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน กล่าวคือ ขั้นที่ 1 การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่มตามสังกัด โดยแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็น 8 กลุ่ม คือ สำนักปลัด 41 คน กองคลัง 21 คน กองช่าง 27 คน กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม 28 คน กองการศึกษา 21 คน กองสวัสดิการสังคม 24 คน ตรวจสอบภายใน 3 คน งานนิติการ 10 คน และ

ขั้นที่ 2 สุ่มตัวอย่างแบบโดยบังเอิญ โดยจะเก็บกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มบุคคลที่มาทำงานในสำนักงาน เนื่องจากยังมีการแพร่ระบาดของโรคโควิดทำให้มีการแบ่งกันมาทำงาน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1 - 3 ได้แก่ แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยรวบรวมจากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามปลายปิด จำนวนคำถาม 8 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับระดับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ศึกษากรณี เทศบาลเมืองสะเตงนอก เป็นคำถามปลายปิดแบบมาตรวัด Rating Scale จำนวน 5 ด้าน รวมคำถาม 22 ข้อ

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับระดับปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ศึกษากรณี เทศบาลเมืองสะเตงนอก เป็นคำถามปลายปิดแบบมาตรวัด Rating Scale จำนวน 6 ด้าน รวมคำถาม 24 ข้อ

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ศึกษากรณี เทศบาลเมืองสะเตงนอก เป็นคำถามปลายปิดแบบมาตรวัด Rating Scale จำนวน 3 ด้าน รวมคำถาม 13 ข้อ

ทั้งนี้ คำถามในแบบสอบถาม ตอนที่ 2 - 4 มีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ และมีเกณฑ์การให้คะแนนเดียวกัน คือ มาก = 5 ค่อนข้างมาก = 4 ปานกลาง = 3 ค่อนข้างน้อย = 2 และน้อย = 1

นอกจากนี้ คำถามส่วนที่ 2 - 4 คณะผู้วิจัยได้แบ่งระดับคะแนนและแปลความหมาย เช่นเดียวกัน กล่าวคือ

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
1.00 - 1.50	ความเห็นอยู่ระดับน้อย
1.51 - 2.50	ความเห็นอยู่ระดับค่อนข้างน้อย
2.51 - 3.50	ความเห็นอยู่ระดับปานกลาง
3.51 - 4.50	ความเห็นอยู่ระดับค่อนข้างมาก
4.51 - 5.00	ความเห็นอยู่ระดับมาก

4.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถาม และนำเครื่องมือแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทำหนังสือถึงเทศบาลเมืองสะเตงนอกเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลกับบุคลากรในสังกัดด้วยตนเองเพื่อความสะดวกรวดเร็ว และนำแบบสอบถามมาจัดเก็บตรวจสอบจัดระเบียบและนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูล

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเป็นความถี่ และค่าร้อยละ ส่วนวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 - 3 จะใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 สรุปข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรท้องถิ่นของเทศบาลเมืองสะเตงนอก ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 61 ส่วนใหญ่มีช่วงอายุต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.6 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่เป็นปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 14.9 นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 73.1 การปฏิบัติงานส่วนใหญ่ประเภทวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 40 อยู่ในสังกัดสำนักปลัดเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 23.4 มีประสบการณ์การทำงานส่วนใหญ่ต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 62.3 มีทัศนคติต่อผลงานระดับหน่วยงานรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารที่ดี คิดเป็นร้อยละ 61.1 และมีทัศนคติต่อผลงานระดับบุคคลรางวัลเกียรติคุณ คิดเป็นร้อยละ 53.7

5.2 สรุปผลการวิจัยระดับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย 4.0 ศึกษากรณีเทศบาลเมืองสะเตงนอก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับระดับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ศึกษากรณี เทศบาลเมืองสะเตงนอก

รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1) ด้านวัฒนธรรมองค์กรแนวใหม่			
1. เทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนในการวางแผนการดำเนินงาน	4.76	.64	มาก
2. เทศบาลมีความสามารถในการดำเนินงานภายใต้การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจแนวใหม่ไทยแลนด์ 4.0	4.34	.63	ค่อนข้างมาก
3. เทศบาลสามารถนำเอาเทคโนโลยี (ประเทศไทย 4.0) มาประยุกต์ใช้กับนโยบายสาธารณะ	4.34	.69	ค่อนข้างมาก
4. เทศบาลพร้อมส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพโดยยึดมั่นในนโยบาย Thailand 4.0	4.28	.70	ค่อนข้างมาก
ภาพรวมด้านวัฒนธรรมองค์กรแนวใหม่โดยเฉลี่ย	4.43	.43	ค่อนข้างมาก
2) ด้านการพัฒนาบทบาทองค์กรให้จัดการตนเองได้			
1. เทศบาลมีโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มั่นคง	4.57	.70	มาก
2. เทศบาลสามารถถ่ายโอนภารกิจหน้าที่ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับราชการส่วนภูมิภาค	4.30	.63	ค่อนข้างมาก
3. โครงสร้างการบริหารทางการคลังของเทศบาลมีความอิสระทางการคลังและงบประมาณ	4.11	.73	ค่อนข้างมาก
4. เทศบาลมีความพร้อมในการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานส่วนกลาง	4.26	.69	ค่อนข้างมาก
ภาพรวมด้านการพัฒนาบทบาทองค์กรให้จัดการตนเองได้โดยเฉลี่ย	4.31	.41	ค่อนข้างมาก
3) ด้านการบริหารท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม			
1. เทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งและถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกท้องถิ่น	4.40	.73	ค่อนข้างมาก

รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
2. เทศบาลเปิดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิ ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร และเพจท้องถิ่น	4.13	.71	ค่อนข้างมาก
3. เทศบาลเต็มใจให้สิทธิประชาชนสามารถเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นได้	4.35	.74	ค่อนข้างมาก
4. เทศบาลให้สิทธิประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นก่อนการดำเนินโครงการ รวมทั้งการลงประชามติท้องถิ่น	4.21	.74	ค่อนข้างมาก
ภาพรวมด้านการบริหารท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมโดยเฉลี่ย	4.27	.43	ค่อนข้างมาก
4) ด้านปรับระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวใหม่			
1. เทศบาลเน้นใช้ Application ในการสรรหาบุคคลทั้งภายในและภายนอกเพื่อเข้าปฏิบัติงานในองค์กร	4.33	.73	ค่อนข้างมาก
2. เทศบาลสามารถใช้เทคโนโลยีประชาสัมพันธ์เพื่อให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถมาสมัครอย่างทั่วถึง	4.30	.71	ค่อนข้างมาก
3. เทศบาลสามารถส่งเสริมให้มีการบ่มเพาะทักษะ และการเตรียมความพร้อมสู่เศรษฐกิจแนวใหม่ภายใต้ไทยแลนด์ 4.0	4.20	.77	ค่อนข้างมาก
4. เทศบาลเน้นการยกระดับขับเคลื่อนกลุ่มบุคลากรสู่การปฏิบัติงานยุคดิจิทัล	4.20	.71	ค่อนข้างมาก
5. เทศบาลพร้อมสนับสนุนการจัดฝึกอบรมบุคลากรเกี่ยวกับการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กร	4.13	.75	ค่อนข้างมาก
6. เทศบาลมีอัตราค่าจ้างที่เพียงพอกับภารกิจที่รับผิดชอบและและมีความโปร่งใสในการบริหารงานบุคคล	4.25	.78	ค่อนข้างมาก
ภาพรวมด้านปรับระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวใหม่โดยเฉลี่ย	4.23	.38	ค่อนข้างมาก
5) ด้านผู้บริหารท้องถิ่นแนวใหม่			
1. ผู้บริหารมีความพร้อมในการใช้เครื่องมือสื่อสาร ในการติดต่อกับงาน	4.32	.77	ค่อนข้างมาก
2. ผู้บริหารมีความสามารถก้าวทันเทคโนโลยีและสารสนเทศใหม่ ๆ รวมทั้งการมีความเข้าใจต่อพฤติกรรมเชิงการเมือง	4.17	.72	ค่อนข้างมาก
3. ผู้บริหารมีความสามารถสร้างความสมดุลระหว่างงานในตำแหน่งกับด้านชีวิตส่วนตัว	4.10	.80	ค่อนข้างมาก
4. ผู้บริหารมีมุมมองที่กว้างไกลจะต้องชาญฉลาดและเข้าใจวัฒนธรรมองค์กรแนวใหม่ สามารถวางแผนล่วงหน้าได้	4.17	.69	ค่อนข้างมาก
ภาพรวมด้านผู้บริหารท้องถิ่นแนวใหม่โดยเฉลี่ย	4.19	.44	ค่อนข้างมาก
ศักยภาพรวมทุกด้านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 โดยเฉลี่ย	4.29	.30	ค่อนข้างมาก

จากตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างคือบุคลากรของเทศบาลเมืองสะเตงนอกมีความคิดเห็นว่าศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 โดยภาพรวมอยู่ระดับค่อนข้างมาก (\bar{x} = 4.29, S.D. = .30) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านวัฒนธรรมองค์กรแนวใหม่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (\bar{x} = 4.43, S.D. = .43) รองลงมาคือด้านการพัฒนาบทบาทองค์กรให้จัดการตนเองได้ (\bar{x} = 4.31, S.D. = .41) และด้านการบริหารท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม (\bar{x} = 4.27, S.D. = .43) ตามลำดับ ส่วนด้านผู้บริหารท้องถิ่นแนวใหม่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด (\bar{x} = 4.19, S.D. = .44) รองลงมาคือด้านปรับระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวใหม่ (\bar{x} = 4.23, S.D. = .38)

หากพิจารณาเป็นรายข้อย่อย ๆ ขอแต่ละด้าน พบว่า

ด้านวัฒนธรรมองค์กรแนวใหม่ กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ภาพรวมในด้านวัฒนธรรมองค์กรแนวใหม่มีค่าเฉลี่ยระดับค่อนข้างมาก (\bar{x} = 4.29, S.D. = .43) โดยเฉพาะประเด็นที่ว่าเทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนในการวางแผน การดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (\bar{x} = 4.76, S.D. = .64)

ด้านการพัฒนาบทบาทองค์กรให้จัดการตนเอง กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ภาพรวมในด้านการพัฒนาบทบาทองค์กรให้จัดการตนเองอยู่ระดับค่อนข้างมาก (\bar{x} = 4.31, S.D. = .41) โดยเฉพาะประเด็นที่ว่าเทศบาลมีโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มั่นคงมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (\bar{x} = 4.57, S.D. = .70)

ด้านการบริหารท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ภาพรวมในด้านการบริหารท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมอยู่ระดับค่อนข้างมาก (\bar{x} = 4.27, S.D. = .43) โดยเฉพาะประเด็นที่ว่าเทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งและถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (\bar{x} = 4.40, S.D. = .73)

ด้านปรับระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวใหม่ กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ภาพรวมในด้านปรับระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวใหม่อยู่ระดับค่อนข้างมาก (\bar{x} = 4.23, S.D. = .38) โดยเฉพาะประเด็นเทศบาลเน้นใช้ Application ในการสรรหาบุคคลทั้งภายในและภายนอกเพื่อเข้าปฏิบัติงานในองค์กร (\bar{x} = 4.33, S.D. = .73) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

ด้านผู้บริหารท้องถิ่นแนวใหม่ กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ภาพรวมในด้านผู้บริหารท้องถิ่นแนวใหม่อยู่ระดับค่อนข้างมาก (\bar{x} = 4.19, S.D. = .44) โดยเฉพาะประเด็นผู้บริหารมีความพร้อมในการใช้เครื่องมือสื่อสารในการติดต่อกัน (\bar{x} = 4.32, S.D. = .77) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

5.3 สรุปผลการวิจัยระดับปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ศึกษากรณี เทศบาลเมืองสะเตงนอก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ศึกษากรณี เทศบาลเมืองสะเตงนอก

รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1) ด้านผู้บริหาร			
1. ผู้บริหารขาดแรงผลักดันที่จะใช้เทคโนโลยีทำงานให้โดดเด่น	2.09	.99	ค่อนข้างน้อย
2. ผู้บริหารก้าวไม่ทันกับความรู้ ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีในการทำงาน	2.10	.85	ค่อนข้างน้อย
3. ผู้บริหารขาดความอดทนต่อความขัดแย้งต่าง ๆ กับกลุ่มคนต่าง ๆ ในการบริหารงาน	1.89	.91	ค่อนข้างน้อย
4. ผู้บริหารไม่ได้ส่งเสริมการนำดิจิทัลเทคโนโลยีมาปรับเปลี่ยนองค์กร และกระบวนการทำงานภายใน	1.94	.83	ค่อนข้างน้อย
ภาพรวมด้านผู้บริหารโดยเฉลี่ย	2.01	.70	ค่อนข้างน้อย
2) ด้านบุคลากร			
1. บุคลากรอาจขาดทักษะในการทำงานด้านเทคโนโลยี	1.98	.81	ค่อนข้างน้อย
2. บุคลากรในองค์กรยังไม่มีความพร้อมในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยี	2.00	.84	ค่อนข้างน้อย
3. เทศบาลยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญการใช้เทคโนโลยีในการทำงาน	1.66	.83	ค่อนข้างน้อย
4. บุคลากรยังขาดแรงจูงใจและทำทนายให้ทำสิ่งใหม่ ๆ หรือคิดสร้างสรรค์ เช่น ไม่มีแรงกระตุ้นในการทำงานให้สำเร็จ	2.29	.93	ค่อนข้างน้อย
5. เทศบาลยังขาดประสิทธิภาพในการคัดเลือกบุคลากรเข้ามาทำงานในองค์กร	2.04	.88	ค่อนข้างน้อย
ภาพรวมด้านบุคลากรโดยเฉลี่ย	1.99	.61	ค่อนข้างน้อย
3) ด้านทรัพยากร และงบประมาณ			
1. เทศบาลยังขาดระเบียบการปฏิบัติในการบริหารเงินเดือนที่ชัดเจนให้กับบุคลากร	1.97	1.04	ค่อนข้างน้อย
2. เทศบาลยังไม่มีคัดเลือกบุคลากรแนวใหม่ที่มีความสามารถและเหมาะสมกับตำแหน่ง	2.05	.95	ค่อนข้างน้อย
3. เทศบาลยังขาดความเป็นธรรมในการจัดสรรงบประมาณต่อการดำเนินงาน	2.01	.10	ค่อนข้างน้อย
ภาพรวมด้านทรัพยากร และงบประมาณรวมโดยเฉลี่ย	2.01	.86	ค่อนข้างน้อย
4) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน			
1. สิ่งแวดล้อมทางด้านเทคโนโลยีมีอุปกรณ์ไม่เพียงพอ	2.06	.93	ค่อนข้างน้อย
2. พนักงานในองค์กรยังขาดความสามัคคีในการทำงาน เช่น ชิงดีชิงเด่น ขาดความร่วมมือ	2.14	.99	ค่อนข้างน้อย
3. พนักงานยังขาดการปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์กรที่ได้กำหนดอย่างเคร่งครัด	1.97	.96	ค่อนข้างน้อย
ภาพรวมด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานรวมโดยเฉลี่ย	2.06	.84	ค่อนข้างน้อย

รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
5) ด้านการเรียนรู้และพัฒนา	1.90	.60	ค่อนข้างน้อย
1. บุคลากรยังขาดการเรียนรู้ระบบการทำงานใหม่	1.88	.78	ค่อนข้างน้อย
2. เทศบาลยังขาดเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ๆ ที่จะเข้ามาปรับใช้ในการทำงานขององค์กร	1.93	.81	ค่อนข้างน้อย
3. เทศบาลไม่ได้จัดทำโครงการฝึกอบรมทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ให้แก่บุคลากร	1.74	.82	ค่อนข้างน้อย
4. เทศบาลยังขาดกิจกรรมการเรียนรู้ / ส่งเสริมนำกรอบวิสัยทัศน์เชิงนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” ไปปฏิบัติ	1.96	.85	ค่อนข้างน้อย
5. บุคลากรยังขาดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว	2.02	.79	ค่อนข้างน้อย
ภาพรวมด้านการเรียนรู้และพัฒนาโดยเฉลี่ย	1.90	.60	ค่อนข้างน้อย
6) ด้านพื้นที่/ชุมชน			
1. การมีส่วนร่วมในบริหารงานเทศบาลของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ มีค่อนข้างน้อย ไม่หลากหลาย	1.96	.01	ค่อนข้างน้อย
2. เทศบาลยังมีปัญหาทางการเมือง และความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกัน	1.90	.91	ค่อนข้างน้อย
3. นักการเมืองยังขาดความจริงใจในการทำงาน ยังมุ่งหวังประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าที่จะช่วยเหลือประชาชน	2.02	.97	ค่อนข้างน้อย
4. เทศบาลขาดความร่วมมือกับชุมชนต่าง ๆ ในการทำกิจกรรมสาธารณะ และประชาชนไม่มีส่วนร่วมและมีความตระหนักถึงคุณค่าของชุมชนตนเอง	1.86	.99	ค่อนข้างน้อย
ภาพรวมด้านพื้นที่ /ชุมชนโดยเฉลี่ย	1.94	.78	ค่อนข้างน้อย
รวมปัญหาอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย 4.0 ทุกด้านโดยเฉลี่ย	1.98	.59	ค่อนข้างน้อย

จากตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างบุคลากรของเทศบาลเมืองสะเตงนอก ให้ความเห็นปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ในภาพรวมอยู่ระดับค่อนข้างน้อย ($\bar{x} = 1.98$, S.D.= .59) โดยเฉพาะด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 2.06$, S.D.= .84) รองลงมาคือ ด้านทรัพยากรและงบประมาณและด้านผู้บริหารมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x} = 2.01$, S.D.= .86 และ S.D.= .70) และด้านบุคลากร ($\bar{x} = 1.99$, S.D.= .61)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านในแต่ละข้อย่อย พบว่า

ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างบุคลากรของเทศบาลเมืองสะเตงนอก ให้ความเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย 4.0 ในภาพรวมด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานอยู่ระดับค่อนข้างน้อย ($\bar{x} = 2.06$, S.D.= .84) โดยเฉพาะประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ พนักงานในองค์กรยังขาดความสามัคคีในการทำงาน เช่น ชิงดีชิงเด่น ขาดความร่วมมือ ($\bar{x} = 2.14$, S.D.= .99)

ด้านทรัพยากรและงบประมาณ กลุ่มตัวอย่างบุคลากรของเทศบาลเมืองสะเตงนอกให้ความเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย 4.0 ในภาพรวมด้านทรัพยากรและงบประมาณ อยู่ระดับค่อนข้างน้อย ($\bar{x} = 2.01, S.D. = .86$) แต่มีประเด็นว่าเทศบาลยังไม่มีมาตรการคัดเลือกบุคลากรแนวใหม่ที่มีความสามารถและเหมาะสมกับตำแหน่งมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 2.05, S.D. = .95$)

ด้านผู้บริหาร กลุ่มตัวอย่างบุคลากรของเทศบาลเมืองสะเตงนอก ให้ความเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย 4.0 ในภาพรวมด้านผู้บริหารอยู่ระดับค่อนข้างน้อย ($\bar{x} = 1.99, S.D. = .61$) แต่มีประเด็นผู้บริหารก้าวไม่ทันกับความรู้ ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีในการทำงาน ($\bar{x} = 2.10, S.D. = .85$) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

ด้านบุคลากร กลุ่มตัวอย่างบุคลากรของเทศบาลเมืองสะเตงนอก ให้ความเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย 4.0 ในภาพรวมด้านบุคลากรอยู่ระดับค่อนข้างน้อย ($\bar{x} = 1.99, S.D. = .61$) แต่มีประเด็นบุคลากรยังขาดแรงจูงใจและท้าทายให้ทำสิ่งใหม่ ๆ หรือคิดสร้างสรรค์ เช่น ไม่มีแรงกระตุ้นในการทำงานให้สำเร็จ ($\bar{x} = 2.99, S.D. = .93$)

ด้านพื้นที่ / ชุมชน กลุ่มตัวอย่างบุคลากรของเทศบาลเมืองสะเตงนอก ให้ความเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย 4.0 ในภาพรวมด้านพื้นที่ / ชุมชนอยู่ระดับค่อนข้างน้อย ($\bar{x} = 1.94, S.D. = .78$) แต่มีประเด็นนักการเมืองยังขาดความจริงจังในการทำงาน ยังมุ่งหวังประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าที่จะช่วยเหลือประชาชน ($\bar{x} = 2.02, S.D. = .97$) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

ด้านการเรียนรู้และพัฒนา กลุ่มตัวอย่างบุคลากรของเทศบาลเมืองสะเตงนอก ให้ความเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย 4.0 ในภาพรวมด้านการเรียนรู้และพัฒนาอยู่ระดับค่อนข้างน้อย ($\bar{x} = 1.90, S.D. = .60$) แต่มีประเด็นว่าบุคลากรยังขาดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ($\bar{x} = 2.02, S.D. = .79$) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

5.4 สรุปผลการวิจัยระดับแนวทางการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย 4.0 ศึกษากรณี เทศบาลเมืองสะเตงนอก

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย 4.0 : ศึกษากรณี เทศบาลเมืองสะเตงนอก

รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1) ด้านวัฒนธรรมองค์กรใหม่			
1. ผู้บริหารควรวางระบบการสนับสนุนบุคคลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทที่เปลี่ยนแปลง	4.03	.92	ค่อนข้างมาก
2. ผู้บริหารตระหนักและรู้เท่าทันผลกระทบจากการที่โลกเปลี่ยนแปลง เช่น การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจแนวใหม่ (ไทยแลนด์ 4.0)	4.14	.76	ค่อนข้างมาก

รายการ	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
3. เทศบาลควรมีการบริหารจัดการที่ดี เป็นการจัดการที่ส่งเสริมให้เกิด ประสิทธิภาพและความรับผิดชอบต่อสาธารณะ มีความโปร่งใส ในการ บริหารจัดการปกครองท้องถิ่น	4.25	.85	ค่อนข้างมาก
4. องค์กรควรมีการจัดการสาธารณะแบบใหม่ คือ เน้นการใช้เทคโนโลยีมาใช้ ในการดำเนินงาน	4.18	.74	ค่อนข้างมาก
5. เทศบาลควรจัดให้มีการปรับระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวใหม่เพื่อ รองรับการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่	4.23	.86	ค่อนข้างมาก
ภาพรวมด้านวัฒนธรรมองค์การใหม่โดยเฉลี่ย	4.17	.57	ค่อนข้างมาก
2) ด้านผู้บริหารท้องถิ่นแนวใหม่			
1. ผู้บริหารควรมีความรู้ ทักษะ ประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ กับการวางแผนการบริหารระบบราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ยุค 4.0	4.25	.89	ค่อนข้างมาก
2. ผู้บริหารควรมีการเรียนรู้การใช้เครื่องมือเทคโนโลยี ร่วมการพัฒนาองค์ ความรู้ เพื่อการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามนโยบาย Thailand 4.0	4.18	.85	ค่อนข้างมาก
3. ผู้บริหารควรมีบุคลิกภาพที่ดี สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีมีความเชื่อมั่นใน ตนเอง วางตัวเหมาะสม ตามสถานการณ์ ตามแบบผู้นำยุคใหม่	4.12	.86	ค่อนข้างมาก
4. ผู้บริหารควรมีคุณธรรมจริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ใน ศีลธรรม เพื่อ เป็นตัวอย่างให้กับบุคลากรในองค์กร	4.37	.81	ค่อนข้างมาก
ภาพรวมด้านผู้บริหารท้องถิ่นแนวใหม่โดยเฉลี่ย	4.23	.61	ค่อนข้างมาก
3) ด้านการบริหารท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม			
1. เทศบาลควรต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการ และตรวจสอบการบริหารงานของผู้บริหารท้องถิ่น	4.28	.74	ค่อนข้างมาก
2. ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่น ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	4.29	.86	ค่อนข้างมาก
3. เทศบาลควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงสิทธิและอำนาจในการ เข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ	4.20	.78	ค่อนข้างมาก
4. เทศบาลควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) เพื่อให้ประชาชนได้ เรียนรู้สิทธิการเข้าร่วมกิจกรรมการ ดำเนินงานพัฒนาองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น	4.28	.88	ค่อนข้างมาก
ภาพรวมด้านการบริหารท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมโดยเฉลี่ย	4.26	.62	ค่อนข้างมาก
แนวทางการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับ การขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 รวมทุกด้าน	4.22	.52	ค่อนข้างมาก

จากตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่างบุคลากรของเทศบาลเมืองสะเตงนอก ให้ความเห็นว่าแนวทางการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 โดยภาพรวมอยู่ระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 4.22$, S.D.= .52) โดยเฉพาะด้านการบริหารท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 4.26$, S.D.= .62) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาด้านผู้บริหารท้องถิ่นแนวใหม่ ($\bar{x} = 4.23$, S.D.= .61) และด้านวัฒนธรรมองค์กรใหม่ ($\bar{x} = 4.17$, S.D.= .57) มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านในแต่ละข้อย่อย พบว่า

ด้านการบริหารท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างบุคลากรของเทศบาลเมืองสะเตงนอก ให้ความเห็นว่าแนวทางการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 โดยภาพรวมด้านการบริหารท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมอยู่ระดับค่อนข้างน้อย ($\bar{x} = 4.26$, S.D.= .62) โดยเฉพาะประเด็นประชาชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่น ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.29$, S.D.= .86) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

ด้านผู้บริหารท้องถิ่นแนวใหม่ กลุ่มตัวอย่างบุคลากรของเทศบาลเมืองสะเตงนอก ให้ความเห็นว่าแนวทางการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 โดยภาพรวมด้านผู้บริหารท้องถิ่นแนวใหม่อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 4.23$, S.D.= .61) โดยเฉพาะประเด็นว่าผู้บริหารควรมีคุณธรรมจริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับบุคลากรในองค์กร ($\bar{x} = 4.37$, S.D.= .81) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

ด้านวัฒนธรรมองค์กรใหม่ กลุ่มตัวอย่างบุคลากรของเทศบาลเมืองสะเตงนอก ให้ความเห็นว่าแนวทางการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย 4.0 โดยภาพรวมด้านวัฒนธรรมองค์กรใหม่อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{x} = 4.17$, S.D.= .57) โดยเฉพาะประเด็นว่าเทศบาลควรมีการบริหารจัดการที่ดีเป็นการจัดการที่ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพและความรับผิดชอบต่อสาธารณะมีความโปร่งใส ในการบริหารจัดการปกครองท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.25$, S.D.= .85) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 สรุปผลการวิจัยระดับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย 4.0 : ศึกษากรณีเทศบาลเมืองสะเตงนอก สามารถนำมาอภิปรายผลได้ว่า

ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย 4.0 ศึกษากรณี เทศบาลเมืองสะเตงนอก ภาพรวมอยู่ระดับค่อนข้างมาก โดยมีประเด็นที่น่าสนใจคือ ด้านวัฒนธรรมองค์กรแนวใหม่ที่เทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนในการวางแผนการดำเนินงาน ด้านการบริหารท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งและถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกท้องถิ่น ด้านปรับระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวใหม่มีประเด็นเน้นใช้ Application ในการสรรหาบุคคลทั้งภายในและภายนอกเพื่อเข้าปฏิบัติงานในองค์กร ด้านผู้บริหารท้องถิ่นแนวใหม่มีประเด็นผู้บริหารมีความพร้อมในการใช้เครื่องมือสื่อสารในการติดต่องาน และด้านการพัฒนาบทบาทองค์กรให้จัดการตนเอง เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีความสัมพันธ์กับรัฐบาลในการสนองตอบนโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งทำให้องค์กรระดับท้องถิ่นต้องปรับตัวเชิงระบบ โครงสร้าง และวิถีคิด วิถีการทำงานของคนทั้งที่เป็นผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเสกสรรค์ สนวา สุพัฒนา ศรีบุตรดี และฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี (2560) อธิบายว่าการปรับตัวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้หลักการไทยแลนด์ 4.0 ที่สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับวัฒนธรรมองค์กรใหม่ เนื่องจากวัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน การปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมจึงเป็นการหล่อหลอมให้พนักงานมีพฤติกรรมในการทำงานที่ดีขึ้น ลดภาระทำงานแบบเช้าชามเย็นชาม

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับระบบการบริหารงานบุคคลแนวใหม่ ต้องส่งเสริมหรือสนับสนุนให้บุคลากรภายในและภายนอกหน่วยงานมีศักยภาพทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และความสามารถในการดำเนินชีวิตภายใต้การเปลี่ยนแปลง

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเน้นการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน รวมถึง การตรวจสอบการดำเนินโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีผู้บริหารแนวใหม่ เช่น เป็นผู้มั่งคั่งอาสา เป็นผู้กล้าคิด เป็นผู้กล้าทำการเปลี่ยนแปลง และ

5) การส่งเสริมและปรับบทบาทท้องถิ่นให้สามารถจัดการตนเองได้ (Self-Management สามารถกระทำได้โดยอาศัยการคิด การตัดสินใจสำหรับการแก้ไขปัญหาของตนเองร่วมกับการใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนางาน

6.2 สรุปผลการวิจัยระดับปัญหาอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย 4.0 ศึกษากรณีเทศบาลเมืองสะเตงนอก สามารถอภิปรายผลได้ว่า

ปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนนโยบาย 4.0 กรณีเทศบาลเมืองสะเตงนอก ภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย แต่มีข้อค้นพบที่น่าสนใจว่าพนักงานในองค์กรขาดความสามัคคีในการทำงาน ยังไม่มีการคัดเลือกบุคลากรแนวใหม่ที่มีความสามารถและเหมาะสมกับตำแหน่ง ผู้บริหารก้าวไม่ทันกับความรู้ ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีในการทำงาน บุคลากรยังขาดแรงจูงใจและท้าทายให้ทำสิ่งใหม่ ๆ หรือคิดสร้างสรรค์ และบุคลากรยังขาดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เหตุผลที่สนับสนุนผลวิจัยคือ นโยบาย 4.0 เป็นนโยบายที่วางอยู่บนพื้นฐานความรู้ ทักษะด้านดิจิทัล และการสร้างนวัตกรรมซึ่งเป็นเรื่องยากในการทำความเข้าใจ และยอมรับกับกระบวนการทำงานที่เน้นประสิทธิภาพ และสนองตอบความต้องการของประชาชนในฐานะลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของพลีสา พรุกณา และกฤษฎวรรณ โล่ห์วีชรินทร์ (2563) ที่พบว่าการจัดทำบริการสาธารณะให้สอดคล้องกับแนวทางของนโยบายประเทศไทย 4.0 ยังมีปัญหาและอุปสรรคในด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอ ด้านบุคลากรและประชาชนในท้องถิ่นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายประเทศไทย 4.0 รวมทั้งงานวิจัยของนรินทรา ผิวโต (2562) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ได้แก่ 1) บุคลากรมีความรู้ความสามารถไม่เพียงพอ 2) การสร้างความร่วมมือเป็นไปได้ยาก 3) ไม่มีอิสระในการบริหารงาน 4) ไม่มีการสร้างการรับรู้สู่ประชาชน 5) คณะผู้บริหารไม่ได้ให้ความสำคัญ เช่นเดียวกับรัฐดีพร ดอนโคตรจันทร์ และกฤษฎวรรณ โล่ห์วีชรินทร์ (2562) ผลวิจัยพบว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเผชิญกับปัญหาด้านสมรรถนะองค์กรว่าภาวะผู้นำให้ความสำคัญเป็นนโยบายหรือไม่ ด้านบุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจในนโยบาย และเมื่อมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในองค์กร บุคลากรต้องมีความรู้และเข้าใจในเทคโนโลยี ด้านงบประมาณ คือ ส่วนกลางไม่ได้สนับสนุนท้องถิ่นโดยตรงแต่ต้องดำเนินการของงบประมาณไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และวัสดุอุปกรณ์ ด้านเทคโนโลยีซึ่งประสบปัญหาในด้านเทคโนโลยีมีราคาสูง ใช้งบประมาณซ่อมบำรุงค่อนข้างมาก ด้านระเบียบและกฎหมาย ด้านอำนาจและความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง และด้านการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.3 ผลการวิจัยระดับแนวทางการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย 4.0 ศึกษากรณี เทศบาลเมืองสะเตงนอก สามารถนำมาอภิปรายผลได้ว่า

แนวทางการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการขับเคลื่อนนโยบาย 4.0 ศึกษากรณีเทศบาลเมืองสะเตงนอก โดยภาพรวมอยู่ระดับค่อนข้างมาก มีประเด็นที่น่าสนใจด้านการบริหารท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมที่ว่าประชาชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่น ด้านผู้บริหารท้องถิ่นแนวใหม่ในประเด็นที่ว่าผู้บริหารควรมีคุณธรรมจริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับบุคลากรในองค์กร และด้านวัฒนธรรมองค์กรใหม่ในประเด็นที่ว่าเทศบาลควรมีการบริหารจัดการที่ดีเป็นการจัดการที่ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพและความรับผิดชอบต่อสาธารณะมีความโปร่งใสในการบริหารจัดการปกครองท้องถิ่น เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ คือ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีขีดสมรรถนะในการปรับตัวขับเคลื่อนนโยบาย 4.0 มากน้อยเพียงใดขึ้นกับผู้บริหาร การมีส่วนร่วมของประชาชน ระบบความคิด และทัศนคติของคนในหน่วยงานว่าเป็นแบบใด เช่น ชอบทำงานแบบคิดนอกกรอบ ชอบเรียนรู้เรื่องราวใหม่ ๆ แค่นั้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรินทร์ ชุมแก้ว (2559) พบว่าวัฒนธรรมองค์กรและภาวะผู้นำแบบสร้างการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการทำงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภาวะผู้นำแบบสร้างการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับวัฒนธรรมองค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พลิสสา พรภุณา และกฤษฎวรรณ โสฬ์หวัชรินทร์ (2563) ที่พบว่ารัฐบาลจึงควรให้ความรู้แก่บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน ให้เข้าใจถึงการนำเอาเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ท้องถิ่นได้ก้าวเป็นท้องถิ่น 4.0 ต่อไปในอนาคตได้ ส่วนงานวิจัยของฐิติพร ดอนโคตรจันทร์ และกฤษฎวรรณ โสฬ์หวัชรินทร์ (2562) พบว่ารัฐบาลควรมีการกำหนดวิธีการและแนวปฏิบัติของนโยบายให้มีความชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และควรมีกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นการบริหารและการคลังให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอิสระอำนาจในการตัดสินใจการกำหนดและปรับแต่งนโยบาย เช่นเดียวกับอุราพร เดชเกิด อติพร เกิดเรือง และประยุทธ์ สวัสดิ์เรือกุล (2563) พบว่าประเด็นด้านการบริหารจัดการและด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภา ส่วนการขับเคลื่อนภายในสู่ภายนอกที่ส่งผลต่อแนวทางการบริหารจัดการของเทศบาลนครภูเก็ตตามแนวนโยบาย Thailand 4.0 คือ ด้านการสร้างสังคมที่มีจิตวิญญาณของความเป็นผู้ประกอบการ และด้านการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่าย ส่วนการบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพที่ส่งผลต่อแนวทางการบริหารจัดการของเทศบาลนครภูเก็ตตามแนวนโยบาย Thailand 4.0 คือด้านยุทธศาสตร์และด้านค่านิยมร่วม และยังสอดคล้องกับรินทริลา ผิวโต (2562) พบว่า 1) ต้องมีการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับบุคลากรของเทศบาลฯ ให้เป็นหน่วยงานที่บริหารงานตามแบบของระบบราชการ 4.0 รวมทั้งต้องสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี 2) ต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีการเพิ่มเติมความรู้ความสามารถ และความชำนาญในการปฏิบัติงานด้วยเทคโนโลยี 3) ปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานโดยต้องยึดความต้องการของประชาชนเป็นหลักในการปฏิบัติงาน มุ่งเน้นการบริการประชาชนให้ได้รับความสะดวกรวดเร็ว และมีความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติในการให้บริการ 4) ลงพื้นที่เพื่อสร้างการรับรู้และสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนภายในเขตเทศบาลฯ 5) ร่วมกันสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาของประชาชน โดยต้องมีการปฏิบัติงานให้มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนด้วย รวมทั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสกสรรค์ สนวา และคณะ (2560) ที่สรุปว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับระบบการบริหารงานบุคลากรแนวใหม่ หมายถึง หน่วยงานท้องถิ่นต้องส่งเสริมหรือสนับสนุนให้บุคลากรภายในและภายนอกหน่วยงาน มีศักยภาพทั้งทางด้านความรู้ ทักษะและความสามารถในการดำเนินชีวิตภายใต้การเปลี่ยนแปลง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเน้นการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนในการวางแผนการดำเนินงาน รวมถึงการตรวจสอบการดำเนินโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนสามารถกระทำได้โดยอาศัยการคิด การตัดสินใจ สำหรับการแก้ไขปัญหาของตนเองร่วมกับการใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนางานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีผู้บริหารแนวใหม่ นั่นหมายถึงผู้บริหารต้องเป็นผู้มีจิตอาสา กล้าคิด การเปลี่ยนแปลง มีวิสัยทัศน์สามารถพัฒนาท้องถิ่นให้ก้าวไกล

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 จากผลการวิจัย พบประเด็นว่าปัญหาด้านผู้บริหารก้าวไม่ทันกับความรู้ ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีในการทำงาน และบุคลากรยังขาดแรงจูงใจและท้าทายให้ทำสิ่งใหม่ๆ หรือคิดสร้างสรรค์ รวมถึง ยังขาดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงให้ข้อเสนอแนะ คือ

- 1) ควรมีการพัฒนาสมรรถนะแก่ผู้บริหารท้องถิ่นด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารองค์กรเชิงกลยุทธ์
- 2) สร้างระบบและกลไกสนับสนุนการเรียนรู้ของบุคลากรในการพัฒนาตนเอง
- 3) ต้องกระตุ้นส่งเสริมให้บุคลากรท้องถิ่นได้ปรับวิธีคิด วิธีทำงานแบบใหม่ ๆ แบบนอกกรอบแต่เน้น

ประสิทธิภาพในบริบทที่เปลี่ยนแปลง

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามนโยบาย 4.0
- 2) ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการขับเคลื่อนนโยบาย 4.0 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

8. เอกสารอ้างอิง

- จินตวีร์ เกษมสุข. (2559). *หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฑาทิพย์ สุจริตกุล. (2562). “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคประเทศไทย 4.0”. *วารสารมหาจุฬานาครทรรค์*. 6(10). 4934-4935.
- ฐิติพร ดอนโคตรจันทร์ และกฤษฎวรรณ โล่ห์วีชรินทร์. (2562). “การนำนโยบายประเทศไทย 4.0 ไปปฏิบัติโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี”. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 12(5). 304-321.
- นรินทิรา ผิวโต. (2562). กลยุทธ์การบริหารงานภายใต้ระบบราชการ 4.0 : กรณีศึกษา เทศบาลตำบลดอนฉิมพลี จังหวัด ฉะเชิงเทรา. สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2565, จาก
- ปณณพงค์ วงศ์ณาศรี. (2560). “วิเคราะห์บริบทความท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ 4.0”. *Asian Journal of Arts and Culture*. 17(1). 63-78.
- พลิสา พรกฤษ และกฤษฎวรรณ โล่ห์วีชรินทร์. (2563). “การนำนโยบายประเทศไทย 4.0 ไปปฏิบัติในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น”. *Journal of Buddhist Education and Research*. 6(1). 270-283.
- ราชบัณฑิตยสถาน (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. สำนักงานราชบัณฑิตยสภา สำนักนายกรัฐมนตรี.
- วิเชียร วิทญูตม. (2554). *ทฤษฎีองค์การฉบับแนวใหม่*. ธนธัชการพิมพ์.
- วีระยุทธ พรพจน์ธนาต และวงพัทตร์ ภูพันธ์ศรี. (2562). “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดระยอง”. *วารสารจันทร์เกษมสาร*. 25(1). 141-155.
- สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2565, จาก http://lowcarboncity.tgo.or.th/uploads/gov/info_329_20210128022117.pdf
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2559). ท้องถิ่นในยุคประเทศไทย 4.0. ปาฐกถาพิเศษ “ท้องถิ่นในยุคประเทศไทย 4.0” งานเวทีท้องถิ่นไทยปี 2559. สืบค้นเมื่อ 26 พฤษภาคม 2565, จาก https://www.youtube.com/watch?v=JR19q_qdyL0
- สุจิตรา ธนานันท์. (2552). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. ทีพีเอ็น เพรส.
- สุรินทร์ ชุมแก้ว และ วิชัย อุตสาหจิต. (2559). “วัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำแบบสร้างการเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมการทำงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารในองค์กร”. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*. 56(3). 162-193.

- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). ไชรทัส “ประเทศไทย 4.0” สร้างเศรษฐกิจใหม่ก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง. ใน *แนวคิดเกี่ยวกับประเทศไทย 4.0*. (หน้า 1-5). สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2565, จาก https://planning2.mju.ac.th/goverment/20111119104835_planning/Doc_25590823143652_358135.pdf
- เสกสรรค์ สนวา สุพัฒนา ศรีบุตรดี และฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี. (2560). “การปรับตัวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ 4.0”. *วารสารช่อพะยอม*. 28(2). 118-127.
- เสรี พงศ์พิศ. (2547). *ร้อยคำที่ควรรู้*. เจริญวิทย์การพิมพ์.
- อุราพร เดชเกิด อติพร เกิดเรือง และประยุทธ์ สวัสดิ์เรือกุล. (2563). “แนวทางการบริหารจัดการของเทศบาลนครภูเก็ตตามแนวนโยบายที่สอดคล้อง Thailand 4.0”. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*. 15(2). 377-390.
- ไอ หอมมาน. (2557). *การประเมินศักยภาพผู้รับเหมาของบริษัท ซีพีเอฟ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สาขาเศรษฐศาสตร์บริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยสยาม.
- Ewin, W. (1976). *Participation Management: Concept, Theory, and Implementation*. Atlanta, GA: Georgia State University.

เหยี่ยวหลัง แลหน้า...การจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

ในช่วงสถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด-19

LOOKING BACK AND FORWARD: THE MANAGEMENT OF SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION DURING THE COVID-19 EPIDEMIC

วรสันต์ ถาวรประเสริฐ¹

Worasan Thawornprasert¹

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) แนวทางการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และบทบาทของผู้นำในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 และ (2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานดังกล่าวของ อบต. โดยวิจัยครั้งนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสำรวจและการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างคือ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ปฏิบัติงานอยู่ใน 4 จังหวัด ได้แก่ สงขลา สตูล พัทลุง และตรัง จำนวน 79 แห่ง ผลการศึกษาพบว่า อบต.ส่วนใหญ่ดำเนินงานตามคำสั่งการของศูนย์ปฏิบัติการควบคุมโรคจังหวัดและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม อบต.บางแห่งมีการปรับเปลี่ยนช่วงเวลาในการทำงาน หรือรูปแบบการทำงานแบบออนไลน์ การทำงานในอนาคตของ อบต.จะยังคงทำการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการป้องกันโควิด-19 อย่างต่อเนื่อง และมีการขยายภารกิจด้านสาธารณสุข ในส่วนบทบาทของผู้นำพบว่า นายก อบต.ส่วนใหญ่จะแสดงบทบาทโดยการมอบนโยบายและให้การสนับสนุนเพื่อช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่อย่างเร่งด่วน และปลัด อบต.จะแสดงบทบาทการเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานคือ การบูรณาการร่วมมือกันในระหว่างส่วนราชการและความจริงใจของผู้บริหาร อบต. ส่วนอุปสรรคสำคัญคือ การขาดแคลนทรัพยากรด้านคนและงบประมาณ ด้านความร่วมมือของประชาชน และด้านโครงสร้างหรือระเบียบราชการ

คำสำคัญ : องค์การบริหารส่วนตำบล, ภาวะผู้นำ, โควิด-19, การทำงานจากที่บ้าน

Abstract

The objectives of this research paper were to study (1) operational guidelines of local government and the role of leaders in driving change during the COVID-19 epidemic, and (2) key success factors or obstacles to such operations by local government. In this research, data was collected through surveys and in-depth interviews. At the time, the sample was the Chief Administrator of Subdistrict Administrative Organization (SAO), who works in four provinces, namely Songkhla, Satun, Phatthalung, and Trang, totaling 79 locations. The results of the study found that most of the SAO operate according to the direction of the Emergency Operations Center at provincial level and related laws. However, some SAOs have adjusted their working hours or added online working. The future work of the SAO will continue to do public relations about the prevention of COVID-19 continuously and expand public health missions. As for the role of the

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

leaders, it was revealed that the Chief Executive of SAO (mayor) mostly played a role by providing policies and providing support to help people in the area urgently, and the Chief Administrator of SAO (city manager) served as a coordinator with various agencies. In this regard, the success factor in the operation is the integration of cooperation between government agencies and the trust of the SAO executives. On the contrary, the obstacles to these operations are the shortage of resources (both human and budget), the lack of cooperation of people in the area, and the chain of command and government regulations.

Keyword: Subdistrict Administrative Organization (SAO), Leadership, Covid-19, Work from Home (WFH)

1. บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ถือเป็นหน่วยการปกครองระดับล่างที่มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ โดยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 250 ระบุว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจการมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น” (คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่มีความไม่แน่นอน ซับซ้อน และความคลุมเครือไม่ชัดเจน ทำให้องค์กรทุกภาคส่วนต้องสร้างความพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อปท. ซึ่งเป็นหน่วยงานปกครองที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดจำเป็นต้องปรับรูปแบบและแนวทางการบริการสาธารณะ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อเวลา (วุฒิสภา ต้นไชย, 2559)

ขณะเดียวกัน ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกกำลังเผชิญกับการแพร่ระบาดของของไวรัสโควิด-19 ซึ่งถือเป็นภัยพิบัติที่ทำลายความสามารถของหน่วยงานภาครัฐในการปรับตัวเพื่อจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อประเทศทั่วโลกอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความเป็นอยู่ของประชาชน โดยจากข้อมูล ณ วันที่ 26 พฤศจิกายน 2564 ของเว็บไซต์ Worldometer (2021) พบว่า มียอดผู้ป่วยสะสมทั่วโลกมากกว่า 260 ล้านราย และมีผู้เสียชีวิตสะสมมากกว่า 5 ล้านราย ส่วนประเทศไทยมียอดผู้ป่วยสะสมมากกว่า 2 ล้านราย และมีผู้เสียชีวิตสะสมมากกว่า 20,000 ราย แม้ว่าหน่วยงานภาครัฐของประเทศไทยจะมีการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อบรรเทาความทุกข์ยากของประชาชนผ่านการกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือเยียวยาและการจัดหาวัคซีนให้กับประชาชน แต่การดำเนินการก็ยังไม่ประสบผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร ประชาชนจำนวนมากยังไม่ได้รับวัคซีนและการเยียวยาที่เหมาะสม ในขณะที่ผู้ประกอบการจำนวนมากยังไม่สามารถกลับมาดำเนินธุรกิจได้ตามปกติ

ในภาวะดังกล่าว อปท. เป็นหน่วยงานสำคัญที่มีบทบาทในการให้การสนับสนุนและปฏิบัติตามมาตรการจากศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมกำกับดูแลสุขลักษณะของสถานประกอบการ พื้นที่สาธารณะ และสถานที่หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ รวมถึงการดำเนินงานตามคำสั่งของจังหวัด การจัดการมูลฝอยกรณีที่มีความเสี่ยงจากการปนเปื้อนเชื้อโรค หรือการสื่อสารให้ความรู้และคำแนะนำแก่ประชาชนเพื่อป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 (สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2563) นอกจากนี้ อปท. ที่มีศักยภาพและความพร้อมบางแห่งเริ่มมีการดำเนินการเชิงรุก โดยมีความพยายามในการจัดหาวัคซีนให้กับประชาชนในเขตปกครองท้องถิ่นของตน แต่ไม่สามารถทำได้เนื่องจากปัญหาข้อจำกัดของกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน (สำนัก

ข่าวบีบีซีนิวส์ไทย, 2564) ทั้งนี้ แม้ว่าภายหลังจะมีความพยายามเสนอแก้ไขกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรค แต่ยังคงต้องผ่านการพิจารณาอนุญาตจาก ศบค. รวมถึงต้องเป็นพื้นที่ระบาด พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ หรือพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญอีกด้วย (สำนักข่าวไทยพีบีเอส, 2564)

อย่างไรก็ตาม เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ อปท. ที่มีความพร้อมหลายแห่งได้ริเริ่มแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดหาถุงยังชีพแก่ประชาชน การจัดหาอาหารน้ำดื่มให้กับกลุ่มเสี่ยงระหว่างกักตัว การลดอัตราดอกเบี้ยรับจํานำของสถานธนาณบาล การจัดช่องทางลงทะเบียนขอรับความช่วยเหลือผ่านทางโทรศัพท์ หรือทางอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนการประสานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสงขลา, 2564) การดำเนินงานดังกล่าวสะท้อนว่า ผู้บริหารของ อปท. มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและการคิดริเริ่มเปลี่ยนแปลงแนวทางการช่วยเหลือประชาชน สอดคล้องกับความเห็นของนายพงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ นายกสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย ที่กล่าวถึงบทบาทของ อปท. ในการจัดการกับผลกระทบจากวิกฤติโควิด-19 ว่าความรวดเร็วถือเป็นเรื่องสำคัญ โดย อปท. มีศักยภาพเพราะมีความเข้าใจพื้นที่และอยู่ใกล้ชิดกับพี่น้องประชาชน ซึ่งในทางกลับกัน การที่ผู้นำท้องถิ่นไม่สามารถบริหารจัดการกับสถานการณ์ดังกล่าวได้ก็จะส่งผลต่อการเลือกตั้งครั้งต่อไปอีกด้วย ดังนั้น ผู้นำท้องถิ่นที่จะมาทำงานนี้ต้องมีความเอาใจใส่รักใคร่ประชาชนและพื้นที่ของตนเอง โควิด-19 ทำให้ประชาชนใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก เมื่อเห็นประชาชนของตัวเองลำบาก ย่อมไม่มีใครมีความสุข (พงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ, 2564)

สำหรับ อปท. ในประเทศไทย แม้ว่าจะมีหลายรูปแบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล (ตำบล / เมือง / นคร) และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) แต่การศึกษาครั้งนี้ให้ความสำคัญกับเฉพาะ อบต. เพียงอย่างเดียวเท่านั้น เพื่อให้การตรวจสอบบทบาทของผู้นำในการขับเคลื่อนองค์กรมีความชัดเจนในกลุ่มตัวอย่าง อปท. ประเภทเดียวกัน นอกจากนั้น อบต. ยังถือเป็น อปท. ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่นอกเขตเมือง ประกอบกับ อบต. ถือเป็นหน่วยงานที่มีทรัพยากรต่าง ๆ ในภาพรวม โดยเฉพาะในด้านงบประมาณที่มีน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ อปท. รูปแบบอื่น ๆ (ขวัญกมล ทิพย์มโนสิงห์, 2560; ปิยะลักษณ์ พุทธรังศรี, 2557) ทำให้จำเป็นต้องอาศัยอิทธิพลและความสามารถของผู้นำอย่างมากในการขับเคลื่อนองค์กรในประสบความสำเร็จ

การวิจัยครั้งนี้ สนใจที่จะศึกษาแนวทางการดำเนินงานของ อบต. บทบาทของผู้บริหาร อบต. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคจากการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 รวมถึงแนวทางการดำเนินงานในอนาคตเมื่อสถานการณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มทิศทางที่ดีขึ้น โดยทำการศึกษาเกี่ยวกับเฉพาะ อบต. ที่มีผลการเลือกตั้งนายก อบต. ที่ผ่านมา (พ.ศ. 2564) เป็นคนเดิม เพื่อให้เห็นความต่อเนื่องของการบริหารองค์กรในช่วงโควิด-19 ของ อบต. ที่ตั้งอยู่ใน 4 จังหวัด ได้แก่ สงขลา สตูล พัทลุง และตรัง ซึ่งถือเป็นจังหวัดภาคใต้ตอนล่างที่มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง นายก อบต. มากที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสงขลา, 2564) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสำรวจและทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารของ อบต. ทั้งนี้ ผู้วิจัยคาดหวังว่าข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายแก้ไขปัญหาและการฟื้นฟูท้องถิ่น ตลอดจนการเพิ่มความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกยุคปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานของ อบต. ในการจัดการกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19
- 2.2 เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหาร อบต. ในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19
- 2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของ อบต. ในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในช่วงสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 และบทบาทของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาวะผู้นำที่เน้นการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีรายละเอียดที่น่าสนใจดังนี้

3.1 โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ. ศ. 2546 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของ อบต. โดยระบุไว้ในมาตรา 66 - 68 ซึ่งมีสาระสำคัญของแต่ละมาตรากล่าวคือ มาตรา 66 ระบุให้ อบต. มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม, มาตรา 67 (1) - (9) ระบุหน้าที่ที่ อบต. ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล, และมาตรา 68 (1) - (13) ระบุหน้าที่ที่ อบต. อาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นจากพระราชบัญญัตินี้ได้กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของ อบต. ไว้ จึงไม่แปลกใจถ้าหากเรามองในมุมมองของประชาชนในเขตพื้นที่อาจกล่าวได้ว่า หากประชาชนในพื้นที่เดือดร้อนหรือประสบปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ ให้ไปที่ อบต. ซึ่งเป็นเสมือนที่พึ่งของประชาชนโดยเฉพาะกับประชาชนในเขตพื้นที่นอกเขตเมือง

สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีฐานะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ โดยโครงสร้างการบริหารของ อบต. ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ประกอบด้วยสภา อบต. ซึ่งมีสมาชิกสภาจากการเลือกตั้งของประชาชน และนายก อบต. ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้ นายก อบต. ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารของ อบต. ซึ่งตามมาตรา 59 ได้ระบุถึงอำนาจหน้าที่ของ นายก อบต. โดยมีสาระสำคัญคือ การกำหนดนโยบายที่ไม่ขัดต่อกฎหมายและรับผิดชอบในการบริหารราชการของ อบต. ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ และนโยบาย อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารอีกตำแหน่งหนึ่งที่มีความสำคัญในการบริหาร อบต. คือ ปลัด อบต. ซึ่งถือเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของพนักงานประจำ และยังเป็นผู้รับมอบนโยบายโดยตรงจากนายก อบต.

3.2 การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในช่วงสถานการณ์การระบาดของโควิด-19

งานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยในช่วงสถานการณ์โควิด-19 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินงาน ได้แก่ งบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการช่วยเหลือและเยียวยาชาวบ้านในพื้นที่ การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการป้องกัน และการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีบุคลากรทางการแพทย์หรือทางสาธารณสุขที่ดูแลด้านนี้โดยตรง ทั้งนี้ ในส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวคือ การใช้งบประมาณจากส่วนอื่นเข้ามาช่วยเหลือ การขอสนับสนุนจากโรงพยาบาลในพื้นที่และหน่วยงานภายนอก ตลอดจนการประสานงานไปยังภาคีเครือข่าย (ธัญญารัตน์ สระแก้ว และศิวัช ศรีโศภางกุล, 2565) นอกจากนี้ สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศ โดย Dzigbede, Gehl, and Willoughby (2020) ได้ทำการสำรวจข้อมูลเชิงลึกจากเจ้าหน้าที่และผู้จัดการของรัฐบาลท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างการตอบสนอง

ของรัฐบาลท้องถิ่นและการฟื้นฟูสถานการณ์จากการระบาดของโควิด-19 ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า (1) ผู้จัดการของรัฐบาลท้องถิ่นจะต้องดำเนินการด้วยความรวดเร็วคล่องตัว โดยเป็นผู้นำในการกระตุ้นจิตใจ สื่อสารอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ รวบรวมข้อมูลและดำเนินการอย่างจริงจัง ปรับตัวและสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง (2) รัฐบาลท้องถิ่นต้องสร้างความร่วมมือและขยายเครือข่ายเพื่อแบ่งปันการเรียนรู้ร่วมกันกับรัฐบาลท้องถิ่นอื่น ๆ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของชุมชนเป็นสำคัญ และ (3) รัฐบาลกลางและรัฐบาลระดับรัฐควรให้การสนับสนุนทางการคลัง โดยเฉพาะกับรัฐบาลท้องถิ่นขนาดเล็กที่ขาดศักยภาพและมีข้อจำกัดทางการคลัง เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมกันของรัฐบาลท้องถิ่นต่าง ๆ

3.3 บทบาทของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาวะผู้นำที่เน้นการเปลี่ยนแปลง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสนใจศึกษาบทบาทของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 2 ระดับ ได้แก่ นายก อบต. ซึ่งอยู่ในฐานะผู้บริหารสูงสุดที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในพื้นที่ และ (2) ปลัด อบต. ซึ่งอยู่ในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของพนักงานประจำ และในฐานะที่เป็นผู้รับมอบนโยบายโดยตรงจากนายก อบต. ทั้งนี้ ในส่วนของแนวคิดทฤษฎีทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ได้มีการอธิบายถึงบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารฝ่ายการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งของคนในท้องถิ่น (Mayor) และผู้บริหารหน่วยงานที่เป็นข้าราชการประจำ (City Manager) โดยแบบจำลองการแบ่งขั้วความสัมพันธ์ (The Dichotomy Model of the Politics - Administration Relationship) ได้ระบุว่า ผู้บริหารที่มาจากการเลือกตั้งในท้องถิ่นและผู้จัดการเมืองควรมีบทบาทและความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน โดยฝ่ายการเมืองควรเน้นการกำหนดเป้าหมาย พันธกิจ และทิศทางการพัฒนาที่สะท้อนเจตจำนงและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ขณะที่ฝ่ายบริหารควรเน้นการจัดการและดำเนินงานตามกรอบทิศทางการพัฒนาดังกล่าวให้บรรลุผลด้วยความเป็นมืออาชีพ ถูกต้องตามระเบียบและกฎหมายที่กำหนดไว้ (Svara, 1999, 2001) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการแยกบทบาทที่ชัดเจนเกินไป จึงอาจกลายเป็นความขัดแย้งได้หากทั้งสองฝ่ายปฏิบัติตามบทบาทของตนอย่างเคร่งครัดโดยขาดความตระหนักถึงพลวัตของการเปลี่ยนแปลงและความทับซ้อนของแนวคิดทั้งสอง ด้วยเหตุผลนี้ Svara (1999, 2001) ได้เสนอแบบจำลองที่ส่งเสริมกันระหว่างการเมืองและการบริหาร (The Complementarity Model of Politics and Administration) โดยเขาอธิบายว่า การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นอาจไม่สามารถแยกความแตกต่างระหว่างบทบาทของการเมืองกับการบริหารได้อย่างชัดเจน การบริหารงานของรัฐบาลท้องถิ่นจะอยู่ในรูปแบบของ “การเสริมรับและพึ่งพาอาศัยกันพร้อมกับบทบาทที่แตกต่างกัน” รวมถึงการชื่นชมและตระหนักถึงค่านิยมของทั้งสองฝ่ายในฐานะหุ้นส่วนเพื่อการปกครอง (Partnership for Governance) (Svara, 1999, 2001)

จากสถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่เกิดขึ้น ถือเป็นภัยพิบัติที่ทำลายความสามารถของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปรับตัวและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการแสดงออกถึงภาวะผู้นำที่เน้นการเปลี่ยนแปลง (Change-oriented Leadership) ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่ง Yukl (2012) ได้ให้คำจำกัดความของภาวะผู้นำที่เน้นการเปลี่ยนแปลง ว่าเป็นการที่ผู้นำแสดงออกถึงพฤติกรรมที่เน้นการเปลี่ยนแปลง 4 ประการ ได้แก่ การสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง (Advocating Change) การนำเสนอวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนแปลง (Envisioning Change) การกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรม (Encouraging Innovation) และการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร (Facilitating Collective Learning) โดย 2 พฤติกรรมแรกเน้นการริเริ่มของผู้นำและการสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่ 2 พฤติกรรมหลังเน้นการอำนวยความสะดวกของผู้นำในกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ งานวิจัยที่ผ่านมาภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงองค์กรระบุว่า ภาวะผู้นำที่เน้นการเปลี่ยนแปลงส่งผลทางบวกต่อความร่วมมือในการเปลี่ยนแปลงของพนักงาน และยังส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรอีกด้วย (Indriastuti & Fachrunnisa, 2020)

ดังนั้น สำหรับการศึกษาครั้งนี้ นอกจากจะให้ความสนใจศึกษาแนวทางการดำเนินงานของ อบต. ในการจัดการกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 แล้ว ยังสนใจศึกษาภาวะผู้นำของนายก อบต. ในฐานะผู้บริหารสูงสุดที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในพื้นที่ และภาวะผู้นำของปลัด อบต. ในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของพนักงานประจำและเป็นผู้รับมอบนโยบายโดยตรงจากนายก อบต. ในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่เกิดขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสำรวจและทำการสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยขอแบ่งหัวข้อในการนำเสนอออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ (1) ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (3) การเก็บรวบรวมข้อมูล (4) การวิเคราะห์ข้อมูล และ (5) การตรวจสอบข้อมูลความน่าเชื่อถือของข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยครั้งนี้จะทำการเก็บข้อมูลจาก อบต. ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ สงขลา สตูล พัทลุง และตรัง โดยเก็บข้อมูลเฉพาะกับ อบต. ที่มีผลการเลือกตั้งนายก อบต. เป็นคนเดิม ซึ่งจากระบบศูนย์ข้อมูลเลือกตั้งผู้บริหาร สมาชิกสภาท้องถิ่น และทะเบียน อบต. พบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 83 อบต. (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2565) โดย อบต. ทั้งหมดได้รับหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลตามแบบสำรวจ

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เลือกใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ ปลัด อบต. จำนวน 10 ราย เนื่องจาก ปลัด อบต. ถือเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของพนักงานประจำและยังเป็นผู้รับมอบนโยบายโดยตรงจากนายก อบต. โดยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จาก อบต. ที่มีผลการดำเนินงานที่ผ่านมาหรือคาดว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงใน อบต. สูงที่สุดและน้อยที่สุด จำแนกกลุ่มละ 5 อบต. โดยจะใช้วิธีการพิจารณาจากผลการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LPA) ประจำปี 2564 ประกอบกับการสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัด การดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางของ Miles and Huberman (1994 อ้างถึงใน ประไพพิมพ์ สุวีสินนทร์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559) ซึ่งเป็นการเลือกตัวอย่างแบบสุดโต่งหรือกรณีเบี่ยงเบน (Extreme or Deviant Case Sampling) ที่แตกต่างจากลักษณะทั่วไปอย่างเห็นได้ชัด เช่น กลุ่มตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวที่เห็นเด่นชัด เป็นต้น ทั้งนี้ ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมกับแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Interviewing Key Informants) และ / หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ควรเริ่มต้นอยู่ที่ 5 คน แต่ไม่เกิน 30 คน ซึ่งขึ้นอยู่กับความพอเพียงและความอึดตัวของข้อมูลที่ได้ (ประไพพิมพ์ สุวีสินนทร์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เครื่องบันทึกเสียง และตัวผู้วิจัย ซึ่งได้ผ่านการเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ทั้งนี้ สำหรับประเด็นคำถามในแบบสำรวจจะเป็นข้อคำถามแบบหลายตัวเลือก (Multiple Choice) เกี่ยวกับบทบาทและทิศทางของ อบต. ในการจัดการกับสถานการณ์โควิด-19 จำนวน 5 ข้อ ส่วนแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จะเป็นข้อคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) โดยจะสัมภาษณ์ใน 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ การดำเนินงานต่าง ๆ ของ อบต. ในช่วงโควิด-19 บทบาทของผู้นำองค์กร พฤติกรรมการทำงานของพนักงาน ปัจจัยความสำเร็จหรือเป็นอุปสรรค และลักษณะของผู้นำในอนาคตเพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งแบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างดังกล่าวได้พัฒนาจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผ่านการพิจารณากลั่นกรองจากอาจารย์ที่ปรึกษา

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสำรวจและเข้าสัมภาษณ์ ทำการนัดหมายการสัมภาษณ์ หลังจากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์ โดยทำการชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และประโยชน์ของงานวิจัย การเก็บรักษาความลับ การขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึกขณะสัมภาษณ์ ซึ่งจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์ไม่เกิน 40 นาที ตลอดจนทำการสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์ให้แล้วเสร็จภายในวันนั้น

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเป็นการจำแนกและแบ่งประเภทกลุ่มตามเนื้อหา เฉพาะ เน้นการตรวจวิเคราะห์เนื้อหาสาระสำคัญของข้อความ / คำพูดต่าง ๆ ที่กลุ่มตัวอย่างกล่าวถึงเรื่องอะไรมากที่สุด มีความหมายที่เด่นชัดอะไร ตลอดจนพิจารณาความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของเนื้อหาแต่ละเรื่อง (บังอร โสพส, 2555) ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการสรุปประเด็นย่อย (Sub Themes) ที่มีเนื้อหาสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันรวมเข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน กลายเป็นประเด็นหลัก (Themes) พร้อมตัวอย่างประโยคที่กล่าวถึง (อ้างอิง) เพื่อแสดงให้เห็นถึงความถูกต้องและน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล

4.5 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยเป็นการรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่ง ด้วยวิธีการใช้ผลการวิเคราะห์จากแบบสำรวจควบคู่ไปกับผลการสัมภาษณ์ และการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ซึ่งเป็นการพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้จากบุคคล สถานที่ และช่วงเวลาที่แตกต่างกัน มีความเหมือนกันหรือไม่

5. สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสำรวจและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ อบต.ในการจัดการกับสถานการณ์โควิด-19 บทบาทของผู้นำ พฤติกรรมการทำงานของพนักงาน ปัจจัยแห่งความสำเร็จหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ตลอดจนคุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่นในอุดมคติเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงขององค์กร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์จากแบบสำรวจ

ผู้วิจัยได้รับแบบสำรวจที่สมบูรณ์จำนวน 79 อบต. (คิดเป็น 95.18% ของแบบสำรวจทั้งหมด) โดยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจเกี่ยวกับการดำเนินงานของ อบต.ในการจัดการกับสถานการณ์โควิด-19 ผ่านมา ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการดำเนินงานของ อบต.ในการจัดการกับสถานการณ์โควิด-19 ในช่วงที่ผ่านมาด้วยแบบสำรวจ

1. ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 อบต.ของท่านได้ปรับบทบาทการทำงาน/ปรับตัวขององค์กรอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	ร้อยละ	อันดับ
1.1 การวางมาตรการความปลอดภัยในที่ทำงาน (เว้นระยะห่าง เจลล้างมือ ฉากกัน ฯลฯ)	93.7	1
1.2 การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน (การประชุมผ่านระบบออนไลน์ zoom / meet ฯลฯ)	67.1	2
1.3 การเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสาร / ให้บริการกับประชาชนผ่านช่องทางออนไลน์	65.8	3
1.4 การยืดหยุ่นเวลาในการทำงาน (flexible time)	65.8	3

1. ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 อบต.ของท่านได้ปรับบทบาทการทำงาน/ปรับตัวขององค์กรอย่างไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	ร้อยละ	อันดับ
1.5 การทำงานจากที่บ้าน (work from home)	44.3	4
1.6 อื่น ๆ (เช่น ให้บริการประชาชนในรูปแบบออนไลน์ ประชาสัมพันธ์ทางไลน์)	5.1	5
2 ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 อบต.ของท่านประสบปัญหาหรืออุปสรรคอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	ร้อยละ	อันดับ
2.1 ข้อจำกัดอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย / ปัญหาจากระเบียบจัดซื้อจัดจ้าง	63.3	1
2.2 บุคลากรไม่เพียงพอ	63.3	1
2.3 งบประมาณไม่เพียงพอ	53.2	2
2.4 ขาดความตระหนักและความร่วมมือจากประชาชนและชุมชน	46.8	3
2.5 ขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก	25.3	4
2.6 อื่น ๆ (เช่น การไม่ให้ความร่วมมือของผู้ป่วย / ผู้สัมผัสเสี่ยง หรือความไม่ชัดเจนในกระบวนการแก้ไขปัญหา / การสั่งการบังคับบัญชา)	10.1	5
3. อบต.ของท่านได้ดูแลช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	ร้อยละ	อันดับ
3.1 การแจกจ่ายถุงยังชีพให้แก่ประชาชน	97.5	1
3.2 การฝึกอบรมทำหน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์	91.1	2
3.3 การลงพื้นที่สำรวจผู้ได้รับความเดือดร้อนในพื้นที่	84.8	3
3.4 การส่งเสริมอาชีพและทักษะเสริมในช่วงโควิด-19	30.4	4
3.5 การจัดตั้งกองทุน / จุดรับบริจาคสิ่งของอาหารเพื่อช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบช่วงโควิด-19	29.1	5
3.6 อื่น ๆ (เช่น จัดรถรับส่งผู้ป่วยโควิด-19 ไปยัง รพ. / รพ.สนาม จัดตั้งศูนย์กักต้งพื้นที่ LQ หรือการประชาสัมพันธ์การฉีดวัคซีน การปันผ้าเช็ดภายในพื้นที่ชุมชนและบ้านเรือน)	12.7	6
4. อบต.ของท่านได้รับความช่วยเหลือ หรือได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใดบ้าง	ร้อยละ	อันดับ
4.1 ไม่มี	7.6	
4.2 มี โดยได้รับความช่วยเหลือ/สนับสนุนจาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	92.4	
4.2.1 บุคลากรด้านสาธารณสุข (หมอ พยาบาล สาธารณสุขอำเภอ / จังหวัด อสม. ฯลฯ)	87.3	1
4.2.2 ภาคเอกชน	50.6	2
4.2.3 ภาคประชาสังคม (กลุ่มจิตอาสา ฯลฯ)	50.5	3
4.2.4 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ในพื้นที่	45.6	4
4.2.5 อปท.ในพื้นที่ หรือนอกพื้นที่	31.6	5
5. หากสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 ผ่านพ้นไปแล้ว สิ่งที่ อบต.ของท่านตั้งใจที่จะดำเนินการเป็นลำดับแรก ๆ คือเรื่องใด/ด้านใด (โดยเลือกตอบไม่เกิน 3 ข้อ)	ร้อยละ	อันดับ
5.1 การเตรียมความพร้อมด้านการสาธารณสุขในชุมชน	79.7	1
5.2 ให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal)	63.3	2

3. หากสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 ผ่านพ้นไปแล้ว สิ่งที่ อดต.ของท่าน ตั้งใจที่จะดำเนินการเป็นลำดับแรก ๆ คือเรื่องใด/ด้านใด (โดยเลือกตอบไม่เกิน 3 ข้อ)	ร้อยละ	อันดับ
5.3 การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน	53.2	3
5.4 ฝึกอบรมอาชีพให้กับประชาชน / เพิ่มศักยภาพธุรกิจท้องถิ่นให้สอดคล้องกับยุคหลังโควิด-19	44.3	4
สร้างความเชื่อมั่นทางด้านการท่องเที่ยวภายในท้องถิ่นในยุคหลังโควิด-19	24.1	5

5.2 ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 8 ท่าน (จากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ 10 ท่าน) เนื่องจากข้อมูลที่ได้มาเริ่มมีความพอเพียงและความอึดตัว² ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของ อดต.ในช่วงโควิด-19 บทบาทของผู้นำ อดต. พฤติกรรมการทำงานของพนักงาน ปัจจัยแห่งความสำเร็จหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน และคุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่นในอุดมคติเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงขององค์กร โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 การดำเนินงานของ อดต.ในช่วงโควิด-19

การดำเนินงานของ อดต.ในช่วงสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 สามารถแบ่งเป็นประเด็นหลัก ๆ ได้ 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การทำงานเชิงรับ (2) การทำงานเชิงรุก และ (3) ทิศทางการดำเนินงานในอนาคต ซึ่งมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1) การทำงานเชิงรับ (แบบเดิม)

การดำเนินงานของ อดต.ส่วนใหญ่จะเป็นการปฏิบัติตามคำสั่งของศูนย์ปฏิบัติการควบคุมโรคจังหวัด (ศปก.) และดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบการเงิน หนังสือสั่งการ (8 คน) โดยตัวอย่างประโยคที่กล่าวถึง “การทำงานส่วนใหญ่จะดำเนินงานตามหนังสือคณะกรรมการควบคุมโรคของจังหวัด สำหรับ อดต.มีการเตรียมสถานที่ LO การแจกจ่ายถุงยังชีพ” หรือ “อดต.จะต้องดำเนินงานภายใต้ พรบ. จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลฯ โดย ม.66 บัญญัติว่า อดต.มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งเขียนไว้ค่อนข้างกว้าง จนไม่สามารถทำอะไรได้เลย ส่วนใน ม.67 กำหนดหน้าที่ที่ต้องทำในเขต อดต. และ ม.68 กำหนดหน้าที่ที่อาจทำในเขต อดต. ดังนั้น จาก ม.67 ทาง อดต.ทำได้เพียงบางส่วน เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการโควิด-19 ในพื้นที่ เช่น จัดเตรียมสถานที่กักตัวแต่ละท้องที่ (LO) อาหารสำหรับบุคคลที่กักตัว พัสดุต่าง ๆ ที่ใช้ใน LO”

นอกจากนั้น ในส่วนหน่วยงานสนับสนุนด้านสาธารณสุข พบว่า อดต.ในบางพื้นที่มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพสต.) มากกว่า 1 แห่ง ซึ่งโดยทั่วไปจะมีเพียง 1 แห่ง หรือมีศูนย์บริการสาธารณสุขที่อยูในการดูแลของ อดต. (5 ใน 8 คน) โดยตัวอย่างประโยคที่กล่าวถึง “อดต.ของเราโชคดีในพื้นที่มี รพสต. จำนวน 3 โรง เพราะ อดต.ส่วนใหญ่จะมี รพสต.ในพื้นที่เพียงแห่งเดียว โดยการทำงานที่ผ่านมาถือว่าได้รับความร่วมมืออย่างดีจากทั้งชาวบ้าน อสม. สมาชิก อดต. รพสต.” ตลอดจนในส่วนงบประมาณที่นำมาใช้ในการดำเนินการส่วนใหญ่มาจากงบประมาณประจำปีของท้องถิ่น และกองทุน สปสช. (8 คน) ซึ่งมี อดต.บางแห่งอาจได้รับงบประมาณและทรัพยากรจากหน่วยงานภายนอกอื่นๆ เช่น สสส. หรือโรงงานหรือบริษัทเอกชนในพื้นที่ (2 ใน 8 คน)

² ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ อดต. แม้ว่าจะมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงาน แต่เป็นเพียงหน่วยงานสนับสนุนในเชิงพื้นที่ โดยจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

2) การทำงานเชิงรุก (เปลี่ยนแปลงไป)

อบต. ได้มีการทำงานในรูปแบบ work from home (WFH) โดยเฉพาะกับบุคลากรที่ป่วยหรือเป็นกลุ่มเสี่ยงที่ต้องกักตัว แต่ทั้งหมดมีความเห็นว่า WFH ไม่เหมาะกับงานของ อบต. ซึ่งต้องใกล้ชิดกับประชาชน (8 คน) อย่างไรก็ตาม มีบาง อบต. ได้มีการปรับเปลี่ยนเวลาในการทำงาน มีการหมุนเวียนกันทำงาน หรือปรับเปลี่ยนวิธีการ / รูปแบบการทำงานแบบออนไลน์ (3 ใน 8 คน) โดยตัวอย่างประโยคที่กล่าวถึง “อบต. มีการสลับเวลากันทำงาน มีการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการทำงานของ อบต. บ้าง เช่น การประชุมผ่าน Zoom หรือการประชุมสัมพันธกับชาวบ้านผ่านทาง FB / ไลน์ของ อบต. แต่ก็จะมีรับรู้ได้เฉพาะกลุ่ม มีการทำงานแบบ WFH นิดหน่อย แต่ไม่ค่อยเวิร์ค เนื่องจากการทำงานที่ต้องประสานงานและใกล้ชิดกับชาวบ้าน หรือการจ่ายภาษีแบบโอนและส่งข้อมูลผ่านทางออนไลน์ (แต่ก็ได้เฉพาะบางส่วนที่ไม่อยากเดินทางมา)”

3) ทิศทางการดำเนินงานในอนาคต

สำหรับทิศทางการดำเนินงานในอนาคตของ อบต. ส่วนใหญ่จะดำเนินการประชาสัมพันธ์การป้องกันโควิด-19 (การ์ดไม่ตก) อย่างต่อเนื่อง (5 ใน 8 คน) การขยายงาน / นโยบายหรือกรอบอัตรากำลังด้านสาธารณสุข (3 ใน 8 คน) และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานภายในสำนักงานหรือการรับส่งแจ้งข่าวสารแก่ประชาชน (1 ใน 8 คน)

5.2.2 บทบาทของผู้นำ อบต.

งานวิจัยนี้สนใจบทบาทของผู้บริหารระหว่างนายก อบต. และปลัด อบต. โดยพบว่า นายก อบต. ส่วนใหญ่จะแสดงบทบาทโดยการมอบนโยบาย / สนับสนุน / อนุมัติการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน และลงพื้นที่รับฟังปัญหา มอบถุงยังชีพ และให้การช่วยเหลือประชาชน (7 ใน 8 คน) และสำหรับบทบาทของ ปลัด อบต. นั้นจะเป็นการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตาม ศปก. ติดตามการทำงานของพนักงานและดูแลการเจ็บป่วยของบุคลากร รวมถึงการจัดหา จัดซื้อจัดจ้างวัสดุ อุปกรณ์ อาหารน้ำดื่ม ถุงยังชีพให้เป็นไปตามระเบียบฯ (8 คน) โดยตัวอย่างประโยคที่กล่าวถึง “นายกฯ ท่านให้ความสำคัญอย่างมาก เช่น การเบิกจ่ายถุงยังชีพ ถ้าระเบียบเปิด ก็ให้เบิกจ่ายเต็มที่ เพื่อแจกจ่ายให้แก่ผู้กักตัว ซึ่งส่วนหนึ่งอาจจะมองว่าเป็นเรื่องการเมืองก็ได้ แต่ส่วนตัวท่านให้ความสำคัญกับการดูแลชาวบ้านในพื้นที่อย่างมาก” หรือ “ส่วนตัวพี่ (ปลัด) ที่จะดูแลบุคลากรทุกคนอย่างใกล้ชิด บางคนติดโควิด-19 จากคนในครอบครัว พี่ก็ช่วยประสานงานต่าง ๆ / การดูแลช่วยเหลือเบื้องต้นเพราะเค้าไม่ได้ตั้งใจที่จะให้เกิดเรื่องแบบนี้ขึ้น”

5.2.3 พฤติกรรมการทำงานของพนักงาน

พนักงานส่วนใหญ่ยังคงปฏิบัติงานในสำนักงานเป็นหลัก โดยปฏิบัติตามมาตรการ ศปก. เช่น การจัดสำนักงานแบบเว้นระยะห่างในการทำงาน จุดวัดอุณหภูมิและบริการเจลล้างมือ ฯลฯ และการทำงานหลัก ๆ ยังคงปฏิบัติงานตามเดิม ไม่มีการโยกย้าย / เพิ่มภาระงาน (8 คน) อย่างไรก็ตาม สำหรับ อบต. ในบางแห่งที่ไม่มีหน่วยงานหรือบุคลากรที่ดูแลด้านสาธารณสุขโดยตรง ก็อาจมีการมอบหมายภาระงานที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะกับหัวหน้าสำนักงานปลัด หรือนักพัฒนาชุมชน (7 ใน 8 คน) รวมถึงพฤติกรรมการทำงานของพนักงานมีความกระตือรือร้นและเสียสละเพื่อการทำงานมากขึ้น (3 ใน 8 คน) โดยตัวอย่างประโยคที่กล่าวถึง “ที่นี่เรามีกองสาธารณสุขและบุคลากรโดยตรงในการดูแลประสานเกี่ยวกับการป้องกันโควิด-19 แต่ถ้าเป็นพื้นที่อื่นที่ท้องถิ่นไม่มีหน่วยงานสาธารณสุขโดยตรง ก็อาจจะต้องให้หัวหน้าสำนักงาน หรือนักพัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยดูแลประสานงานด้านโควิด-19” หรือ “เราสลับกันคอยอยู่ประสานงานใน อบต. ทุกวัน (จันทร์ - อาทิตย์) สลับวัน / เวลาทำงาน พนักงานทุกคนต้องทำงานอย่าง active ต้องทำงานนอกเวลา แบบไม่มีเบี่ยงเลี้ยง OT ไม่เหมือนทางบุคลากรสาธารณสุข”

เปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ Yukl (2012) โดยเฉพาะในด้านการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง และด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กรอีกด้วย

ในส่วนของปัจจัยลำดับแรก ๆ ที่ทำให้การดำเนินงานโควิด-19 ประสบความสำเร็จ ได้แก่ การบูรณาการร่วมมือกัน ในระหว่างส่วนราชการ และความจริงจังและให้ความสำคัญของผู้บริหาร อบต. ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ พงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ (2564) ที่ให้ความสำคัญถึงกลไกในการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ตลอดจนความจริงจัง ความเอาใจใส่รักใคร่ประชาชนและพื้นที่ของผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งเมื่อเห็นประชาชนของตัวเองลำบาก ย่อมไม่มีใครมีความสุข ตรงกันข้าม อุปสรรคที่สำคัญต่อการจัดการกับสถานการณ์โควิด-19 ที่ผ่านมาก็คือ การขาดแคลนทรัพยากรด้านคน และงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับธัญญารัตน์ สระแก้ว และศิวัช ศรีโกคางกุล (2565) ที่ระบุว่า การขาดแคลนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรทางด้านสาธารณสุขเป็นอุปสรรคสำคัญในการจัดการของท้องถิ่นเพื่อช่วยเหลือและป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 รองลงมาได้แก่ การขาดความร่วมมือในการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโควิด-19 ของชาวบ้าน และด้านโครงสร้างการบังคับบัญชาและกฎระเบียบราชการ ตามลำดับ

ท้ายที่สุด สำหรับแนวทางการดำเนินงานในอนาคตของ อบต. เมื่อสถานการณ์โควิด-19 มีแนวโน้มที่ดีขึ้น (แลหน้า) พบว่า หลังจากนั้น อบต.ส่วนใหญ่ตั้งใจจะดำเนินการในเรื่องการเตรียมความพร้อมด้านการสาธารณสุขในชุมชน รองลงมาคือ การให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน การฝึกอบรมให้กับประชาชน และเพิ่มศักยภาพธุรกิจท้องถิ่นให้สอดคล้องกับยุคหลังโควิด-19 รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นด้านการท่องเที่ยวภายในท้องถิ่นยุคหลังโควิด-19 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับครรชิต เชื้อขำ และคณะ (2022) ที่ระบุว่า อบต.มีบทบาทสำคัญในการเตรียมพร้อมรับมือสถานการณ์โควิด-19 เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่ การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันโควิด-19 และสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านหลากหลายช่องทาง

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผู้บริหาร อบต. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงานในอนาคต เพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการสถานการณ์โควิด-19 ในพื้นที่ การฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น ตลอดจนการเพิ่มความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าหนึ่งในแนวทางที่เป็นไปได้ภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณและกำลังคนของ อบต. คือ การพิจารณานำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการสถานการณ์โควิด-19 หรือปัญหาในการทำงานอื่น ๆ ของ อบต. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและแลกเปลี่ยนข้อมูลของเครือข่าย อบต. หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น แอปพลิเคชัน NIEMS-Care ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันสำหรับกรรการรายงานและเฝ้าระวังการระบาดของโรคโควิด-19 ในระดับชุมชนและครัวเรือน หรือ Traffy Fondue ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันที่รับแจ้งและติดตามปัญหาต่าง ๆ ของเมืองระหว่างประชาชนกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ เป็นต้น (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.), 2564) โดยอาจเริ่มต้นจากการอบรมและนำมาใช้กับเฉพาะกลุ่มตัวแทนที่ดูแลรับผิดชอบในแต่ละเขตพื้นที่

8. เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2565). *ระบบศูนย์ข้อมูลเลือกตั้งผู้บริหาร สมาชิกสภาท้องถิ่น และทะเบียน อบต.*

<https://ele.dla.go.th/public/orgInfo01.do>

ขวัญกมล ทิพย์มโนสิงห์. (2560). ปัญหากรณีการควมรวม (ยุบ) อบต. ตามร่างประมวลกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 9(1), 104-121.

- คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. <https://cdc.parliament.go.th>
- ครรชิต เชื้อข้าว, ฮาซันอักกริม ดงนะเต็ง, สรัญญา โยะหมาด และหน่วยวิจัยความมั่นคงของมนุษย์. (2022). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการท่องเที่ยวในสถานการณ์โควิด-19: กรณีศึกษา อบต.เกาะลิบง. *วารสารมหาจุฬานาค รทรรศน์*, 9(4), 53-65.
- ธัญญารัตน์ สระแก้ว และศิริวิช ศรีโศคางกุล. (2565). รูปแบบการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการช่วยเหลือและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 กรณีศึกษา: อปท.ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Modern Learning Development*, 7(2), 347-362.
- บังอร โสฬส. (2555). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ*. เอ็มเอ็น คอมพิวเตอร์เซท.
- ประไพพิมพ์ สุธีวสินนทร์ และประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Sampling Strategies for Qualitative Research). *วารสารปริชาต*, 29(2), 31-48.
- ปิยะลักษณ์ พุทรวงศ์. (2557). ความไม่เท่าเทียมกันทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบล. *วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 18(2), 99-120.
- พงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ. (2564). เสียงสะท้อน ท้องถิ่นรับมือโควิด รัฐบาลอย่าบั่นทอนความคล่องตัว. *ไทยโพสต์*. <https://www.thaipost.net/main/detail/107728>
- วุฒิสาร ตันไชย. (2559). *รูปแบบและประเภทการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. สถาบันพระปกเกล้า. https://www.kpi.ac.th/media/pdf/book/m10_671_04ad78e499140c00bd3b182b640d5b81.pdf
- สำนักข่าวไทยพีบีเอส. (2564). *ศบค.เปิดเกณฑ์ท้องถิ่นซื้อวัคซีน ตามความจำเป็น*. <https://news.thaipbs.or.th/content/305074>
- สำนักข่าวบีบีซีนิวส์ไทย. (2564). *ฉีดวัคซีน: ความไม่แน่นอนของวัคซีนโควิดจากรัฐบาล ผลักท้องถิ่นตื่นซื้อวัคซีนเอง*. <https://www.bbc.com/thai/thailand-57305291>
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสงขลา. (2564). *กทต. แจง 10 อันดับจังหวัดที่มีจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งนายก อบต. มากที่สุด (อย่างไม่เป็นทางการ)*. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสงขลา.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). (2564). *นวัตกรรมรับมือ COVID-19*. <https://www.nstda.or.th/home/workings/innovation-for-covid-19/>
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสงขลา. (2564). *ข่าวสารในเครือข่าย อปท. จังหวัดสงขลา “โควิด 19.”* <http://www.sk-local.go.th/frontpage>
- สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *คู่มือ การดำเนินการระบบปฏิบัติการอนามัยสิ่งแวดล้อม สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ฉบับที่ 1*. สามเจริญพาณิชย์ (กรุงเทพฯ).
- Dzigbede, K. D., Gehl, S. B., & Willoughby, K. (2020). Disaster Resiliency of U.S. Local Governments: Insights to Strengthen Local Response and Recovery from the COVID-19 Pandemic. *Public Administration Review*, 80(4), 634-643. <https://doi.org/10.1111/puar.13249>
- Indriastuti, D., & Fachrunnisa, O. (2020). Achieving Organizational Change: Preparing Individuals to Change and their Impact on Performance. *Public Organization Review*. <https://doi.org/10.1007/s11115-020-00494-1>

- Svara, J. H. (1999). The shifting boundary between elected officials and city managers in large council-manager cities. *Public Administration Review*, 59(1), 44-53.
- Svara, J. H. (2001). The myth of the dichotomy: Complementarity of politics and administration in the past and future of public administration. *Public Administration Review*, 61(2), 176-183.
- Worldometer. (2021). *COVID-19 CORONAVIRUS PANDEMIC*. <https://www.worldometers.info/coronavirus/>
- Yukl, G. (2012). Effective leadership behavior: What we know and what questions need more attention. *Academy of Management Perspectives*, 26(4), 66-85.

ความต้องการการดูแลและคุ้มครองผู้สูงอายุในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
THE NEEDS FOR ELDERLY CARE AND PROTECTION IN BANGKOK NOI, BANGKOK

สุธิตา สิงหสุต^{1*} และกนิษฐา แยมโพธิ์ไช²
Sutida Singhasut^{1*} and Kanitta Yampochai²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความต้องการการดูแลและการคุ้มครองผู้สูงอายุในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร มีกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 27 คน โดยมีวิธีการศึกษา ได้แก่ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้สูงอายุในพื้นที่เขตบางกอกน้อย จำนวน 15 คน และผู้บริหารกรมกิจการผู้สูงอายุ จำนวน 2 คน และ 2) การสนทนากลุ่มกับอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ) จำนวน 10 คน เครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ตรวจสอบข้อมูลให้เกิดความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยวิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรม ATLAS.ti

ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุ อาสาสมัครฯ และผู้บริหารฯ มีความต้องการการดูแลและคุ้มครองผู้สูงอายุใน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุ อาสาสมัครฯ และผู้บริหารฯ ต้องการให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรง เข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันได้ให้นานที่สุด 2) ด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุมีรายได้ระหว่าง 3,500 - 20,000 บาท ต้องการปรับเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็น 2,000 - 3,000 บาทต่อเดือน อาสาสมัครฯ ต้องการให้มีสวัสดิการด้านอาชีพ และผู้บริหารฯ ต้องการระบบประกันรายได้ 3) ด้านสังคม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและสังคม อาสาสมัครฯ ต้องการระบบบริการชุมชน และผู้บริหารฯ ต้องการมีระบบคุ้มครองทางสังคม และ 4) ด้านสภาพแวดล้อม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการความปลอดภัยในชีวิตของตนเองและครอบครัว อาสาสมัครฯ ต้องการให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ และผู้บริหารฯ ต้องการให้มีระบบสวัสดิการด้านความปลอดภัย ซึ่งผลการศึกษานี้สามารถนำไปพัฒนาแนวทางการดูแลและคุ้มครองผู้สูงอายุในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ต่อไป

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ, การดูแลผู้สูงอายุ, การคุ้มครองผู้สูงอายุ, ความต้องการ

Abstract

This qualitative research aimed to investigate the demand for Elderly care and protection in the Bangkok Noi neighborhood, Bangkok. The target group contained 27 people. The study methods were 1) in-depth interviews with 15 old persons in the Bangkok Noi region and 2) executives from the Department of Elderly Affairs, and 2) a group discussion with 10 social development volunteers and human security

¹ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

* Corresponding author, e-mail: sample@mail.com ของผู้แต่งหลัก

(specializing in the elderly). The tool used in this study was a semi-structured interview form. Check the information's accuracy and dependability. using the ATLAS.ti program for data triangulation and analysis

According to the research findings, the elderly, volunteers, and administrators of the eldercare and protection in four aspects were: 1) Health aspect: Elderly people, volunteers, and business leaders want to see the elderly in good health. For as long as feasible, you should have quick and simple access to medical treatment rights so that you can continue living your normal life. 2) In terms of economics, the old earn between 3,500 - 20,000 baht per month; they wish to have their monthly income for living increased to 2,000 - 3,000 baht a month while the volunteers would like to have occupational welfare and the administrators would like to have an income insurance system and the government wants to boost the elderly's pension to 2,000 - 3,000 baht per month. Volunteers demand occupational benefits. Moreover, the administrative team requires a system of income insurance, and 3) In terms of the social aspect, most elderly individuals desire to maintain positive relationships with their families and society. The volunteers wish to have an environment that is conducive to the lifestyle of the elderly while the administrative team would like to have a welfare protection system. The results of this study could be used to develop guidelines for the care and protection of the elderly in Bangkok Noi, Bangkok offers elderly people a high quality of life.

Keyword: elderly, elderly care, elderly protection, needs

1. บทนำ

จำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก ไม่เว้นแม้แต่ประเทศไทยที่ได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ โดยปัจจุบันมีประชากรสูงอายุ จำนวนมากถึง 12 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากรทั้งประเทศ และคาดการณ์ว่าอีก 10 ข้างหน้าประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งประเทศ หรือที่เรียกกันว่า สังคมสูงอายุระดับสุดยอด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2564) ซึ่งผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ด้วยความเสื่อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม อันเป็นความเปราะบางทางธรรมชาติที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และยังเป็นสาเหตุให้ผู้สูงอายุเกิดความไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิตประจำวัน ต้องมีการพึ่งพาผู้อื่นในช่วงท้ายของชีวิต นอกจากนี้ภัยทางสังคมยังเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่ปรากฏในทุกพื้นที่ โดยเฉพาะเรื่องของภัยทางด้านจิตใจที่เกิดจากการกระทำโดยครอบครัว เช่น จากบุตรหลาน หรือคู่สมรส เป็นต้น (เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-เซอร์เรอร์ และคณะ, 2557) พร้อมทั้งการระบาดของโรคติดเชื้ออุบัติใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศอย่างต่อเนื่อง และทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น

กรุงเทพมหานครเป็นสังคมเมืองที่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากสังคมชนบทอย่างเด่นชัด และมีการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว มีค่าครองชีพที่สูง ส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ. 2564 พบว่ากรุงเทพมหานครมีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุดในประเทศไทย โดยมีประชากรสูงอายุสัญชาติไทย จำนวน 1,152,295 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.83 ของประชากรกรุงเทพมหานคร (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) ซึ่งเขตบางกอกน้อยเป็นเขตที่เข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยมีประชากรวัยสูงอายุที่มีสัญชาติไทยและมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตบางกอกน้อย จำนวน 25,504 คน คิดเป็นร้อยละ

24.71 ของประชากรเขตบางกอกน้อย และเป็นเขตที่มีจำนวนผู้สูงอายุจำแนกตามช่วงอายุระหว่าง 80 - 89 ปี มากที่สุด 5 ลำดับแรก (กองยุทธศาสตร์สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม, 2561)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น การดูแลและการคุ้มครองผู้สูงอายุ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องให้ความสำคัญและต้องจัดให้มีบริการที่มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการทราบถึงความต้องการการดูแลและคุ้มครองผู้สูงอายุในเขตบางกอกน้อย โดยมุ่งหวังการศึกษาครั้งนี้จะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการการดูแลและคุ้มครองผู้สูงอายุในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 แนวคิดการเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

3.1.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย โดยระบบต่าง ๆ ของผู้สูงอายุจะทำงานได้ลดลง ส่งผลให้ร่างกายเสื่อมถอยลง ดังนี้ ร่างกายภายนอก ผิวหนังเหี่ยวย่น มีกระดูกบางเปลี่ยนเป็นสีเทาหรือสีขาว หลังโก่ง เคลื่อนไหวร่างกายได้ช้าลง กำลังน้อยลง อวัยวะรับความรู้สึกจะเป็นอวัยวะอันดับแรก ๆ ที่เสื่อม เช่น ผงงเส้นเลือดแดงในหูชั้นในตัว ทำให้ได้ยินเสียงไม่ชัดเจนหรือการเปล่งเสียงของผู้สูงอายุจะไม่มีพลัง เนื่องจากกระดูกอ่อนบริเวณกล่องเสียงแข็งแรงและขาดความยืดหยุ่น ขณะที่การบาดเจ็บง่ายมากขึ้นเพราะเหงื่อกรน รากฟันโยกฟันขบเหงือก ทำให้ฟันผุและเสียวฟันได้ง่าย รวมไปถึงกระดูกที่กระดูกอ่อนและกล้ามเนื้อที่ลีบเล็กลง

3.1.2 การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและอารมณ์ ผู้สูงอายุมักยึดติดกับความคิดและเหตุผลของตนเอง เรียนรู้สิ่งใหม่ได้ยากเพราะไม่มีความมั่นใจในการปรับตัว การแสดงออกทางอารมณ์ อาจจะมีอาการซึมเศร้า หงุดหงิด ขี้ระแวง วิตกกังวล โกรธง่าย เอาแต่ใจตนเอง มักจะคิดซ้ำซาก ลังเล หวาดระแวง กลัวลูกหลานทอดทิ้ง

3.1.3 การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ภาระหน้าที่และบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุลดน้อยลง ทำให้ผู้สูงอายุห่างจากสังคม อีกทั้งคนส่วนใหญ่มักมองว่าผู้สูงอายุมีสมรรถภาพและความสามารถลดน้อยลง จึงไม่ให้ความสำคัญหรือใส่ใจมากนัก นอกจากนี้ยังเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้นำครอบครัว กลายเป็นเพียงผู้อาศัยหรือเป็นสมาชิกของครอบครัวเท่านั้น และเมื่อสมรรถภาพร่างกายลดลง ทำให้ความสามารถในการช่วยเหลือตัวเองหรือกิจวัตรประจำวันเป็นไปได้ยากลำบาก จะส่งผลกระทบต่อจิตใจ เกิดความไม่มั่นใจในตนเอง หดหู่กับสภาพตัวเอง อีกทั้งทำให้ผู้สูงอายุไม่กล้ามีสังคมหรือมีกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561)

3.2 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ มนุษย์มีความต้องการทั้งหมด 5 ชั้น ได้แก่ 1) ความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการพื้นฐานของชีวิต ความต้องการเพื่อความอยู่รอดของชีวิตหรือปัจจัยสี่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่พักอาศัย 2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety needs) ได้แก่ ความต้องการความปลอดภัยที่มียึดเหนี่ยวทางจิตใจ ปราศจากความกลัว การสูญเสียและภัยอันตราย เช่น สภาพสิ่งแวดล้อมบ้านปลอดภัย การมีงานที่มั่นคง การมีเงินเก็บออม รวมถึงความมั่นคงปลอดภัยส่วนบุคคล สุขภาพและความเป็นอยู่ 3) ความต้องการความรักและสังคม (Belonging and love needs) คนเราจะต้องการความรัก ความสัมพันธ์กับผู้อื่น มีความต้องการเป็นเจ้าของและมีเจ้าของ ความรักในรูปแบบต่างกัน ได้รับการยอมรับเป็นสมาชิกในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่ม 4) ความต้องการการได้รับการยกย่องนับถือในตนเอง (Esteem needs) คนเราจะต้องการสร้างสถานภาพของตัวเองให้สูงขึ้น เติบโตขึ้น มีความภูมิใจและสร้างความนับถือตนเอง ขึ้นชมในความสำเร็จของงานที่ทำ ความรู้สึกมั่นใจในตนเองและมีเกียรติ 5) ความต้องการพัฒนาศักยภาพของ

ตน (Self-actualization) ความต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเป็นความต้องการที่มนุษย์ต้องการจะเป็น ต้องการที่จะได้รับผลสำเร็จในเป้าหมายชีวิตของตนเอง และต้องการความสมบูรณ์ของชีวิต (จันทร์พร สุทธิคันสนีย์, 2561)

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุอาจมีความต้องการที่แตกต่างออกไปจากความต้องการของผู้อื่น 4 ด้าน คือ 1) ความต้องการทางด้านร่างกาย ได้แก่ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ ยามเจ็บป่วยได้รับการตรวจสุขภาพและรักษาพยาบาลที่สะดวกรวดเร็วทันทั่วถึง และได้รับการบริการรักษาพยาบาลแบบให้เปล่าจากรัฐ 2) ความต้องการทางด้านจิตใจ โดยผู้สูงอายุจะปรับจิตใจอารมณ์ไปตามการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย 3) ความต้องการทางสังคมกับเศรษฐกิจ มีความต้องการได้รับความสนใจจากผู้อื่นและต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวและสังคม และต้องการรายได้และบริการจากภาครัฐ และ 4) ความต้องการด้านสวัสดิการ โดยต้องการด้านการลดค่ารักษาพยาบาล ความต้องการลดค่าโดยสารเดินทาง ความต้องการศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ ความต้องการการบริการเคลื่อนที่ (กรมอนามัย, 2557)

3.4 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) การจัดระบบหรือมาตรการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคนตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติไว้ ไม่ว่าจะเป็นบริการสังคม การประกันสังคม การช่วยเหลือทางสังคม การคุ้มครองอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งครอบคลุมถึงการจัดโครงการช่วยเหลือการคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Nets) สำหรับผู้ด้อยโอกาสและคนยากจน และการจัดการกับความเสียหายทางสังคม (Social Risk Management) ที่เกิดขึ้นจากวิกฤตทางเศรษฐกิจ สังคม และภัยพิบัติต่าง ๆ และเป็นระบบสวัสดิการที่สามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมกัน สร้างความเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเอง และยังสามารถแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรในระยะยาวอย่างมั่นคงและเป็นธรรมได้อีกด้วย (ปิโยรส ปานยงค์, 2563)

3.5 แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการมาตรการขับเคลื่อนสังคมสูงวัยคนไทยอายุยืน 4 มิติ โดยมีเป้าหมายให้ผู้สูงอายุมีหลักประกันในการดำรงชีวิตทุกมิติ สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างอิสระและยาวนาน ประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจ โดยการสร้างหลักประกันรายได้ยามสูงวัย การส่งเสริมการทำงานในวัยสูงอายุ และการกระจายแหล่งการจ้างงานให้อยู่ใกล้ชุมชนชนบท 2) ด้านสภาพแวดล้อม การปรับปรุงกฎกระทรวงให้มีผลใช้บังคับให้สอดคล้อง ครอบคลุม และมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้มากขึ้น 3) ด้านสุขภาพ บูรณาการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบล เพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยปฏิบัติการในการบูรณาการกิจกรรมและทรัพยากร และการยกระดับผู้บริหารอาชีพ และ 4) ด้านสังคม การเพิ่มบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาระบบรองรับสังคมสูงวัยคนไทยอายุยืน และการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ “บวร” (บ้าน วัด วิทยาลัยเพื่อสังคม โรงเรียน และโรงพยาบาล) ในการรองรับสังคมสูงวัยในชุมชน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2561)

3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

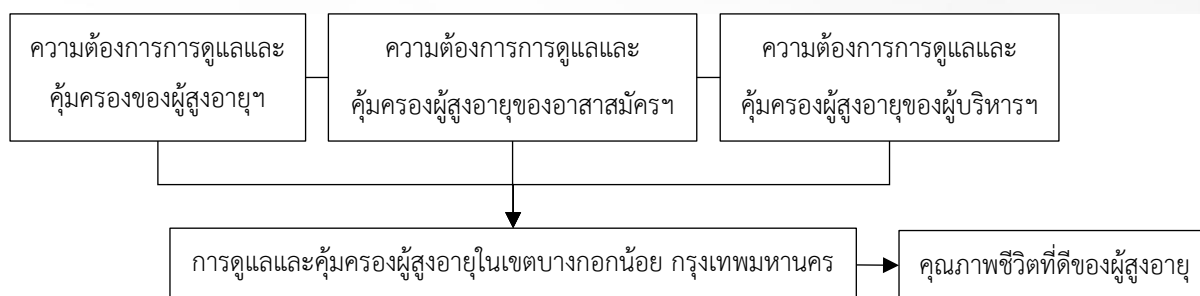
3.6.1 เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-เซอร์เรอร์ และคณะ (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โครงการขยายการคุ้มครองทางสังคม : การสร้างภูมิคุ้มกันภัยทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ จากงานวิจัยพบว่า รูปแบบภัยทางสังคมต่อผู้สูงอายุจะพบภัยด้านจิตใจจากการถูกตำ ก้าวร้าว มากที่สุด ร้อยละ 15.0 รองลงมาคือ ถูกหลอกลวง เอาทรัพย์สิน ร้อยละ 6.8 ซึ่งผู้กระทำภัยทางสังคมกับผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นบุตร โดยได้เสนอมาตรการให้เมืองค์กร เร่งรัดให้มีกฎหมายและแนวทางปฏิบัติในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ และควรมีการรณรงค์ให้ความรู้ ความเข้าใจและลดความเสี่ยงในเรื่องภัยทางสังคม การใช้ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ สิทธิของผู้สูงอายุ รวมทั้งรูปแบบความเสี่ยงทางสังคมต่าง ๆ ที่อาจเป็นภัยต่อผู้สูงอายุ

3.6.2 สุชาติ นพศิริรัตน์ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง งานวิจัยความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อการนำนโยบายสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติของเทศบาลตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยจำนวนเงินเบี้ยยังชีพ

ผู้สูงอายุที่ได้รับในแต่ละเดือนเดือนละ 600 บาทเป็นอย่างต่ำ ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุเป็นเพียงการบรรเทาปัญหาเบื้องต้นเท่านั้น และรัฐบาลควรกำหนดกรอบความช่วยเหลือให้เป็นรูปธรรม

3.6.3 ภัทรธิดา ผลงาม (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลย จากงานวิจัยพบว่า การดำเนินงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยการจัดกิจกรรมต่างที่เป็นความต้องการของผู้สูงอายุโดยที่มีส่วนร่วมของชุมชนภาคีที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดผลลัพธ์และส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุโดยตรง มีทักษะการสร้างอาชีพเสริมรายได้ สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยการสร้างรายได้ของผู้สูงอายุเป็นกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์โดยตรงต่อผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุไม่เหงา ไม่ซึมเศร้า สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ลดการพึ่งพาจากครอบครัวและมีสุขภาพกายที่ดี

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น เกิดปัจจัยเชิงเหตุและผลที่สำคัญ จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังรูปที่ 1 ดังนี้

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในการศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งเลือกแขวงบางขุนศรี เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ มีประชากรสูงอายุมากที่สุดในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร วิถีชีวิตเป็นสังคมเมืองกึ่งชนบท เนื่องจากบางพื้นที่เป็นพื้นที่การเกษตร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย 1) ผู้สูงอายุในพื้นที่แขวงบางขุนศรี เขตบางกอกน้อย จำนวน 15 คน 2) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กรุงเทพมหานคร เขตบางกอกน้อย จำนวน 10 คน และ 3) ผู้บริหารกรมกิจการผู้สูงอายุ จำนวน 2 คน โดยกระบวนการวิจัยเป็นไปตามขั้นตอนของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดำเนินการ ดังนี้

4.1 การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาค้นคว้าจากหนังสือวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ บทความ และเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ก่อนลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเพื่อให้ได้ประเด็นที่ชัดเจนมากขึ้น

4.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย แบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรุงเทพมหานคร เขตบางกอกน้อย และผู้บริหารกรมกิจการผู้สูงอายุ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยข้อคำถามในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความต้องการและแนวทางการดูแลและคุ้มครองผู้สูงอายุของเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

4.3 การศึกษาภาคสนาม (Field Research) โดยผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม รายละเอียดดังนี้

4.3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อรับฟังความคิดเห็นผู้สูงอายุและผู้บริหารกรมกิจการผู้สูงอายุ โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) โดยผู้ศึกษาจัดเตรียมแนวคำถามแบบ

ปลายเปิดไว้ล่วงหน้าในประเด็นที่สำคัญ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตบางกอกน้อย จำนวน 15 คน และผู้บริหาร
กรมกิจการผู้สูงอายุ จำนวน 2 คน ได้แสดงความคิดเห็น

4.3.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
กรุงเทพมหานคร เขตบางกอกน้อย จำนวน 10 คน ซึ่งคำถามเหล่านี้จะเป็นคำถามปลายเปิด ในประเด็นความต้องการและ
แนวทางการดูแลและคุ้มครองผู้สูงอายุโดยปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
(COVID-19)

4.3.3 การสังเกต (Observation) ได้ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในบริบทโดยรวมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยจะทำการสังเกตสภาพทั่วไป เช่น ลักษณะความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตประจำวัน
เป็นต้น และรวบรวมข้อมูลโดยการจดบันทึกตามประเด็นที่กำหนดไว้และถ่ายภาพ

4.3.4 การบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยใช้การบันทึกข้อมูลด้วยการจดบันทึกและบันทึกเสียงทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง
ไม่บิดเบือนไปจากความจริง เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษา

4.4 การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้เกิดความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า
ด้านข้อมูล (Data triangulation) ซึ่งได้ตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลที่ต่างกัน ประกอบด้วย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่ม
ตัวอย่างผู้สูงอายุในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผู้บริหารกรมกิจการผู้สูงอายุ การสนทนากลุ่มอาสาสมัครพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์ (เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ) และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้
ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม จะนำข้อมูลมาตรวจสอบความครบถ้วน สมบูรณ์ และตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
ก่อนนำข้อมูลไปวิเคราะห์

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาจัดระบบของเนื้อหา โดยแยกประเด็นและตัดทอนเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้อง โดยใช้โปรแกรม
ATLAS.ti หลังจากนั้นจัดระบบของเนื้อหาเรียบร้อยแล้ว จะดำเนินการเชื่อมโยงความสัมพันธ์เป็นหมวดหมู่ และจัดทำ
คำอธิบายของความสัมพันธ์ดังกล่าวในเชิงเหตุและผลของความจำเป็นต่อการสร้างข้อสรุปชั่วคราวที่เกิดขึ้น และขั้น
สุดท้ายของการวิเคราะห์จะเชื่อมโยงข้อมูลจากการบันทึกทั้งหมดกลับไปตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัย

5. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั่วไป ความต้องการการดูแลและการคุ้มครองของผู้สูงอายุในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
โดยผลการวิจัย ดังนี้

5.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

ในปี พ.ศ. 2564 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร มีผู้สูงอายุ จำนวน 25,504 คน คิดเป็นร้อยละ 24.71 ของ
ประชากรทั้งเขตบางกอกน้อย แบ่งเป็นเพศชาย 10,469 คน และเพศหญิง 15,035 คน ด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่
มีโรคประจำตัว ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคไขมันในเลือด โรคข้อเข่าเสื่อม และโรคหัวใจ

5.2 ความต้องการการดูแลและการคุ้มครอง

5.2.1 ความต้องการการดูแลและการคุ้มครองของผู้สูงอายุในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้
สัมภาษณ์ผู้สูงอายุในพื้นที่แขวงบางขุนศรี เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน อายุระหว่าง 65 - 84 ปี รายได้อยู่
ระหว่าง 3,500 - 35,000 บาทต่อเดือน ซึ่งแหล่งที่มาของรายได้ประกอบด้วย การประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้าง

เงินบำนาญ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และครอบครัว ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน และโรคไขมันในเลือดสูง พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการฯ ดังนี้

1) ด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุทุกคนต้องการมีสุขภาพแข็งแรง และสามารถช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันได้ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุที่มีรายได้ 3,500 - 20,000 บาท ต้องการได้รับการรักษาพยาบาลที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย มีช่องทางพิเศษให้กับผู้สูงอายุตั้งแต่อายุ 60 ปี มีบริการสุขภาพเคลื่อนที่ภายในชุมชน โดยให้บริการตรวจรักษาหรือคัดกรองสุขภาพเบื้องต้นและคัดกรองโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้คำปรึกษาแนะนำด้านการดูแลสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ มีบริการรับ - ส่งยาให้กับผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุที่มีรายได้ 20,001 - 35,000 บาท ต้องการบริการพาผู้สูงอายุไปพบแพทย์ ราคาประมาณไม่เกิน 1,000 บาทต่อวัน และต้องการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจที่ถูกต้องสำหรับผู้สูงอายุ

“ร่างกายแข็งแรง ไม่เจ็บไม่ปวดไม่ป่วย ช่วยตัวเองได้ อาบน้ำ กินข้าวเอง ไม่ต้องให้ลูกหลานมาเช็ดตัวให้ นอนเป็นฝัก ...”

“ดูแลตัวเองได้นานๆ สุขภาพสมบูรณ์ เวลาเจ็บป่วยอยากให้มีการพาไปหาหมออะ มีคนเอายามาให้ไม่ต้องไปรอที่โรงพยาบาล”

2) ด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุที่มีรายได้ 20,001 - 35,000 บาท จะไม่สนใจในเรื่องสวัสดิการด้านเศรษฐกิจ แต่ผู้สูงอายุที่มีรายได้ 3,500 - 20,000 บาท มีความต้องการปรับเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากขั้นบันได เป็น 2,000 - 3,000 บาท เพราะเงินที่ได้รับปัจจุบันไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ไม่มีเงินออม และอยากช่วยแบ่งเบาภาระของครอบครัว และต้องการการได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากย้ายทะเบียนบ้านจากที่อยู่เดิมแต่ไม่ได้ไปแจ้งต่อสำนักงานเขตบางกอกน้อย เพราะไม่ทราบว่าจะต้องดำเนินการแจ้งกับที่อยู่ใหม่ จึงทำให้เสียสิทธิการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจำนวน 1 ปี

“เพิ่มเงินให้คนแก่หน่อย 600 น้อยไป มันไม่พอกับค่าข้าวของทุกวันนี้ ให้เท่ากันกลม ๆ 2,000 3,000...”

“อยากให้รัฐบาลเพิ่มเงินสูงอายุให้เยอะกว่าเดิม 700 ไม่พอเลย เพิ่มให้สักเดือนละ 3,000 ไปจ่ายค่าน้ำ ไฟ ... ลูกเคยไม่ได้รับปีนึง เพราะไม่รู้ว่าจะต้องไปบอกเขาว่าย้ายมาอยู่ที่นี้ ”

3) ด้านสังคม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมกิจกรรมกับครอบครัว เช่น ดูโทรทัศน์ ประกอบอาหาร ซ้อมเครื่องอุปโภค - บริโภค รับประทานอาหารนอกบ้าน เป็นต้น ต้องการให้ครอบครัวและคนในสังคม โดยเฉพาะพนักงานบริการต่าง ๆ เข้าใจความเป็นผู้สูงอายุ เช่น เดินช้า หูตึง พูดช้า พูดซ้ำ ๆ พูดเสียงดัง เป็นต้น ต้องการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองที่มีความถูกต้อง ชัดเจน และรวดเร็ว เช่น สิทธิและสวัสดิการ การดูแลตนเองทั้งร่างกาย จิตใจ การป้องกันถูกหลอกจากมิจฉาชีพ ต้องการการสนับสนุนผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีความน่าเชื่อถือและมีประสิทธิภาพทั้งในรูปแบบจิตอาสาหรืออาสาสมัคร และรูปแบบเสียค่าบริการ ประมาณ 10,000 - 15,000 บาทต่อเดือน โดยผู้ดูแลดำเนินการช่วยเหลือจัดอาหาร จัดยา สังเกตอาการ ป้อนอาหาร อาบน้ำ และซ่อมไฟฟ้า ประปา และต้องการพบปะพูดคุยหรือทำกิจกรรมนันทนาการกับเพื่อนวัยสูงวัย แต่เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ครอบครัวไม่สนับสนุนให้ออกจากบ้านไปทำกิจกรรมภายนอกบ้าน เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ง่ายกว่าวัยอื่น ๆ ด้วยผู้สูงอายุมีโรคประจำตัวมีภูมิต้านทานต่ำ

“ชีวิตคนแก่แค่นี้ได้อยู่บ้านกับลูกกับหลานมันมีความสุขที่สุด กินข้าว ดูละครกัน เขาเข้าใจไอคนแก่ ๆ อย่างเราก็ดี... อยากรู้เรื่องข่าว ข้อมูลที่มันถูกมันดีต่อคนแก่”

“พูดคุยกับลูกหลานเพื่อน ๆ ...ไม่รู้ว่าแก่ไปกว่านี้จะมีเรี่ยวแรงกินข้าวเอง อาบน้ำเอง ป่าอยากให้มีคนที่มาดูแลต่าง ๆ ให้ที่ป่าไม่สามารถทำเองได้ทั้งตอนกลางวัน กลางคืน...”

4) ด้านสภาพแวดล้อม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการให้มีสวนสาธารณะใกล้ชุมชน เพื่อได้ออกกำลังกาย ได้เดิน พักผ่อน และรับอากาศที่บริสุทธิ์ พร้อมทั้งจัดสิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวนสาธารณะ เช่น พื้นหญ้าที่เรียบ ราวจับที่บันได ห้องน้ำแบบนั่งยอง เป็นต้น ต้องการทางเท้ามีความกว้างที่พอดี ความเรียบ ไม่ขรุขระ แสงสว่างที่เพียงพอ เนื่องจากปัจจุบันทางเท้ายังเป็นอุปสรรคต่อการเดินทาง เช่น แคม สิ่งกีดขวางจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นป้ายโฆษณา เสา และจักรยานยนต์วิ่งบนทางเท้า เป็นต้น ต้องการระบบขนส่งสาธารณะที่เอื้อต่อการใช้งานของผู้สูงอายุ เช่น สถานีขนส่งสาธารณะที่มีทางลาดและลิฟท์ รถโดยสารประจำทางขนาดใหญ่ และเพิ่มทางม้าลาย เนื่องจากร่างกายของผู้สูงอายุไม่สามารถข้ามสะพานลอยได้เหมือนกลุ่มวัยอื่น และต้องการแสงสว่างและความปลอดภัยตามซอยต่าง ๆ เพราะเป็นห่วงลูกหลานกลัวเกิดอันตรายหรืออุบัติเหตุเวลากลับบ้านในเวลากลางคืน ซึ่งจากการสังเกตพบว่าปัจจุบันซอยบางแห่งยังมีแสงสว่างไม่เพียงพอ เสาไฟเปิดไฟไม่ครบทุกต้น และไม่มีกล้องวงจรปิด

“ถนนบ้านเมืองเรามันจะขรุขระอะไรหนักหนา ลุงเป็นไอโรคเข้าไม่ตี เดินปกติก็ลำบาก เจอถนนขรุขระแล้วยังมีเสา รถจอดขวาง ไม่สว่าง คนขี่รถบนทางเท้าอีก กลัวตายก่อน 80 ... อยากให้มีสวน สถานที่ให้เดิน เดินสูดอากาศใกล้บ้าน แต่ให้มีไอพวกราวจับบนบันไดด้วยก็ดีนะ ...”

“อยากให้ขยายสวนสาธารณะเยอะขึ้นหรือให้มันใกล้กับชุมชน ที่มีต้นไม้มีความร่มรื่นให้กับคนในชุมชน มีอากาศที่ดี มีที่เดิน ที่ออกกำลังกาย จะดีกว่าให้มีของที่จับตามทางเดินดินนะป้าว่า”

5.2.2 ความต้องการการดูแลและการคุ้มครองผู้สูงอายุของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ) อาสาสมัครพัฒนาสังคมฯ เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการดูแลและคุ้มครองผู้สูงอายุในระดับชุมชน โดยมีหน้าที่ในการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทุกคนในชุมชน เผื่อระวังและเตือนภัย และการจัดบริการและสวัสดิการสังคม ซึ่งอาสาสมัครฯ มีความต้องการฯ ดังนี้

1) ด้านสุขภาพ ต้องการให้ผู้สูงอายุออกกำลังกายเพื่อให้สุขภาพแข็งแรง อารมณ์ดี ได้รับอาหารที่ครบ 3 มื้อ ได้รับโภชนาการที่ดี และต้องการให้มีการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพ เช่น เข้ารับการรักษาที่รวดเร็ว ส่งเสริมความรู้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น การกายภาพบำบัด และเทคนิคในการป้องกันการลื่นล้มในผู้สูงอายุให้กับประชาชนในชุมชน และต้องการให้ผู้สูงอายุฉีดวัคซีนป้องกันเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นอกจากนั้นต้องการให้ภาครัฐมีการส่งเสริมกิจกรรมที่บำบัดด้านจิตใจให้ผู้สูงอายุและครอบครัวให้มีความสุข ไม่เหงา และไม่ซึมเศร้า โดยเฉพาะครอบครัวที่ต้องดูแลผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิง และต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนผ้าอ้อมผู้ใหญ่ให้สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เพื่อช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัวของผู้สูงอายุ

2) ด้านเศรษฐกิจ ต้องการให้ผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุอย่างเท่าเทียมกัน และต้องการให้ผู้สูงอายุประกอบอาชีพและต้องการให้ภาครัฐพัฒนาตลาดอาชีพของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีรายได้ในการยังชีพ

3) ด้านสังคม ต้องการให้มีข้อมูลพื้นฐานของผู้สูงอายุในเขตบางกอกน้อย เพื่อนำมาช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง ต้องการให้ผู้สูงอายุมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมกับครอบครัวและสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุผ่อนคลายและลดภาวะเครียด แต่ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การรวมกลุ่มอาจส่งผลให้เกิดการติดเชื้อมากได้ ควรมีการพัฒนารูปแบบการทำกิจกรรมการรวมกลุ่มให้เข้ากับสถานการณ์ ต้องการให้ครอบครัวและชุมชนมีการช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน และต้องการให้ผู้สูงอายุเข้าใจ และสามารถใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ เพื่อช่วยสร้างความเพลิดเพลินและใกล้ชิดกับครอบครัว

4) ด้านสภาพแวดล้อม ต้องการให้บ้านของผู้สูงอายุมีสภาพแวดล้อมที่ดี สะอาด และปลอดภัย เช่น จัดบ้านให้เรียบง่าย ไม่สะสมของจนขัดขวางทางเดิน และทิ้งขยะไปยังจุดรับทิ้งขยะภายในชุมชน

5.2.3 ความต้องการการดูแลและการคุ้มครองผู้สูงอายุของผู้บริหารกรมกิจการผู้สูงอายุ กรมกิจการผู้สูงอายุเป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยเป็นหน่วยงานหลักด้านผู้สูงอายุที่ดำเนินการคุ้มครอง ส่งเสริม สนับสนุน พิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรในการขับเคลื่อนสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยผู้บริหารฯ มีความต้องการฯ ดังนี้

1) ด้านสุขภาพ ต้องการให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพได้นานที่สุด โดยเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงต้องการให้ได้รับการดูแลและพยาบาลที่มีมาตรฐาน

2) ด้านเศรษฐกิจ ต้องการให้ผู้สูงอายุได้ประกอบอาชีพทั้งในภาครัฐ เอกชน หรือประกอบอาชีพอิสระ เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่า ลดปัญหาซึมเศร้า และชะลอการเสื่อมของร่างกาย โดยเฉพาะเรื่องของระบบประสาท และต้องการให้ประชาชนมีเงินออมก่อนถึงวัยสูงอายุ เพื่อให้มีความมั่นคงทางการเงินเพียงพอต่อการยังชีพในวัยสูงอายุ

3) ด้านสังคม ต้องการให้ประชาชนทุกกลุ่มวัย ได้เรียนรู้และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของวัยผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ครอบครัวและสังคมมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สูงอายุ ต้องการส่งเสริมให้ชุมชนเป็นฐานในการป้องกันเฝ้าระวังโดยมีกลไกในการดูแล เฝ้าระวังและคุ้มครองผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ ต้องการเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้คุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในด้านการดูแล ช่วยเหลือและการจัดการทรัพย์สินให้กับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

4) ด้านสภาพแวดล้อม ต้องการส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มวัยตระหนักรู้และให้ความสำคัญในการจัดที่อยู่อาศัยหรือสร้างที่อยู่อาศัยให้มีความมั่นคงและปลอดภัยต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ และต้องการส่งเสริมให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในที่พักอาศัย อาคาร และสถานที่สาธารณะตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal design)

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการดูแลและคุ้มครองผู้สูงอายุในระดับพื้นที่ของเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ในประเด็นความต้องการการดูแลและคุ้มครองผู้สูงอายุในพื้นที่เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จากผู้สูงอายุในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร และผู้บริหารกรมกิจการผู้สูงอายุ และสนทนากลุ่มกับอาสาสมัครฯ พบว่า ความต้องการการดูแลและคุ้มครองผู้สูงอายุมีหลากหลายครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

6.1 ด้านสุขภาพ พบว่า ผู้สูงอายุ อาสาสมัครฯ และผู้บริหารฯ ต้องการให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรง สามารถช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันได้ให้นานที่สุด และเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ซึ่งผู้สูงอายุอาจมีความต้องการที่แตกต่างออกไปจากความต้องการของผู้อื่น โดยความต้องการทางด้านร่างกาย ต้องการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์ ยามเจ็บป่วยได้รับการตรวจสุขภาพและรักษาพยาบาลที่สะดวก รวดเร็ว ทันที (กรมอนามัย, 2557)

6.2 ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีความแตกต่างทางรายได้ 3,500 - 20,000 บาท ต้องการให้ภาครัฐปรับเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากขั้นบันได เป็น 2,000 - 3,000 บาทต่อเดือน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อการนำนโยบายสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติของเทศบาลตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ของ สุชาติ นพศิริรัตน์ (2556) โดยจำนวนเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ได้รับในแต่ละเดือนเดือนละ 600 บาท เป็นอย่างต่ำ ไม่เพียงพอ

ต่อการใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุเป็นเพียงการบรรเทาปัญหาเบื้องต้นเท่านั้น และรัฐบาลควรกำหนดกรอบความช่วยเหลือให้เป็นรูปธรรม นอกจากนั้นพบว่า อาสาสมัครฯ และผู้บริหารฯ ต้องการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุประกอบอาชีพ เพื่อช่วยเพิ่มรายได้ให้ผู้สูงอายุ ซึ่งได้มีการศึกษาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลยของภัทรธิดา ผลงาม (2561) พบว่า ผู้สูงอายุต้องการสร้างรายได้ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์โดยตรงต่อผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุไม่เหงา ไม่ซึมเศร้า สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ลดการพึ่งพาจากครอบครัวและมีสุขภาพกายที่ดี

6.3 ด้านสังคม พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่และอาสาสมัครฯ ต้องการให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมกิจกรรมกับครอบครัวและสังคม เนื่องจากผู้สูงอายุมีความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวและสังคม (กรมอนามัย, 2557) นอกจากนั้นผู้สูงอายุและผู้บริหารฯ ต้องการให้ครอบครัวและสังคมเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ เพื่อมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (ธนชพร สุทธิคันสนีย์, 2561) โดยมนุษย์มีความต้องการความรัก ความสัมพันธ์กับผู้อื่น มีความต้องการเป็นเจ้าของและมีเจ้าของ ความรักในรูปแบบต่างกัน และความต้องการการได้รับการยกย่องนับถือ ต้องการสร้างสถานภาพของตัวเองให้สูงขึ้น เติบโตขึ้น มีความภูมิใจและสร้างความนับถือตนเอง ชื่นชมในความสำเร็จของงานที่ทำ ได้รับการยกย่องจากผู้อื่น นอกจากนั้นอาสาสมัครฯ ต้องการระบบบริการชุมชน และผู้บริหารฯ ต้องการระบบคุ้มครองทางสังคม สอดคล้องกับแนวคิดการคุ้มครองทางสังคม โดยการจัดระบบหรือมาตรการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (ปิโยรส ปานยงค์, 2563)

6.4 ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ทั้งสามกลุ่มต้องการให้ผู้สูงอายุได้รับความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต เนื่องจากผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงทางกายภาพหรือการเสื่อมถอยของร่างกาย ส่งผลทำให้การใช้ชีวิตและการทำกิจวัตรประจำวันไม่สะดวกสบาย ไม่ปลอดภัย และมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุง่ายกว่าวัยอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ มนุษย์มีความต้องการความปลอดภัยที่มียึดเหนี่ยวทางจิตใจ ปราศจากความกลัว การสูญเสียและภัยอันตราย เช่น สภาพสิ่งแวดล้อมบ้านและสถานที่สาธารณะปลอดภัย ความมั่นคงปลอดภัยส่วนบุคคล สุขภาพและความเป็นอยู่ อีกทั้งมีการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในจังหวัดอำนาจเจริญ โดยศิรินุช ฉายแสง (2553) พบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุส่วนหนึ่ง คือ การรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอยู่อย่างอิสระไม่ถูกกักขังมีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดีปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวกและปลอดภัย มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน และสถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ของสังคม และได้เชื่อว่าการปลูกฝังและการปรับเปลี่ยนการกระทำของบุคคลให้เหมาะสมมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตด้วย

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการการดูแลและคุ้มครองผู้สูงอายุในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยมีข้อเสนอแนะการดูแลและคุ้มครองผู้สูงอายุในเขตบางกอกน้อยกรุงเทพมหานคร ดังนี้

7.1.1 ข้อมูลเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถนำไปวิเคราะห์ต่อยอดต่อการพัฒนาการดูแล การช่วยเหลือ และพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้สูงอายุได้ จึงขอเสนอให้กรมกิจการผู้สูงอายุ มีการพัฒนาระบบข้อมูลบริการสุขภาพและสังคมที่เข้าถึงได้อย่างสะดวก โดยจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุในพื้นที่ด้วยการเชื่อมฐานข้อมูลผู้สูงอายุจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเขตบางกอกน้อย ศูนย์บริการสาธารณสุข 30 วัดเจ้าอาวาส สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร กรมกิจการผู้สูงอายุ และสำนักงานประกันสังคม เป็นต้น เพื่อนำฐานข้อมูลมาพัฒนาการดูแล ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก และคุ้มครองผู้สูงอายุในพื้นที่ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และครอบคลุม

7.1.2 ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่แพร่ระบาดเป็นวงกว้างส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ ควรหลีกเลี่ยงการสัมผัสบุคคลอื่น ๆ กลุ่มเสี่ยง หรือผู้ติดเชื้อ เพราะสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตประจำวัน และการทำกิจกรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นของผู้สูงอายุ เพื่อช่วยให้มีสุขภาพกายและใจดี จึงขอเสนอการพัฒนาการบริการสวัสดิการด้านสุขภาพและสังคมให้ทันต่อสถานการณ์และอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุ เช่น ศูนย์บริการสาธารณสุข 30 วัดเจ้าอาวาส ดำเนินการจัดบริการตรวจสุขภาพภายในชุมชน และบริการรับ - ส่งยาจากโรงพยาบาลมาให้ผู้สูงอายุถึงที่อยู่อาศัย กรมกิจการผู้สูงอายุผลักดันและปรับเปลี่ยนการจัดกิจกรรมรวมกลุ่มชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรมนันทนาการต่างๆ ผ่านระบบสื่อออนไลน์ เช่น วิทยุชุมชน YOUTUBE FACEBOOK Zoom Meeting เป็นต้น

7.1.3 การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งของสังคม รู้เรื่องทันต่อสถานการณ์สังคม ลดความรู้สึกโดดเดี่ยว และเสริมสร้างวิถีชีวิตสุขภาวะที่ดีให้กับผู้สูงอายุ จึงขอเสนอ การรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ โดยกรมกิจการผู้สูงอายุ สำนักงานเขตบางกอกน้อย และอาสาสมัครฯ ดำเนินการประชาสัมพันธ์ข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างทันต่อสถานการณ์และได้มาตรฐานให้กับผู้สูงอายุ ครอบครัวและผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผ่านสื่อในรูปแบบที่ทันสมัย น่าสนใจ เข้าใจง่าย และเข้าถึงผู้สูงอายุได้ทุกกลุ่ม เช่น กลุ่มบุคคล ได้แก่ ผู้นำชุมชนและอาสาสมัครฯ ผ่านระบบเสียงตามสาย หรือวิทยุชุมชน สื่อโทรทัศน์ และสื่อแอปพลิเคชันต่าง ๆ LINE YOUTUBE FACEBOOK เป็นต้น

7.1.4 ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ทำให้การเรียนรู้และเข้าใจผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมเป็นผู้สูงอายุและรองรับสังคมสูงอายุ ประกอบกับครอบครัวหรือคนในสังคมจะเข้าใจความธรรมชาติของการเป็นผู้สูงอายุ จึงขอเสนอให้กรมกิจการผู้สูงอายุส่งเสริมความรู้และความเข้าใจ เรื่องการเตรียมความพร้อมด้านผู้สูงอายุให้กับครอบครัวและสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดี เสริมสร้างพลังบวกด้านสังคมสูงอายุ และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

7.1.5 ที่อยู่อาศัยและสถานที่สาธารณะเป็นสิ่งที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหรืออุบัติเหตุให้กับผู้สูงอายุได้ หากออกแบบไม่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ จึงขอเสนอให้สำนักงานเขตบางกอกน้อย ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดสภาพแวดล้อมและพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal design) โดยดำเนินการสำรวจสถานที่สาธารณะที่ไม่เหมาะสมและไม่ปลอดภัยต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ และปรับปรุง ซ่อมแซมให้สถานที่มีความเหมาะสมและปลอดภัยกับผู้สูงอายุและประชาชนทั่วไป พร้อมจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่สาธารณะ ดำเนินการอย่างเคร่งครัดในประเด็นการฝ่าฝืนกฎหมายจราจร เช่น การซัดจักรยานยนต์บนทางเท้า การฝ่าฝืนจราจรบนทางม้าลายหรือบนถนน เพื่อป้องกัน และลดการเกิดอุบัติเหตุ รวมทั้งอำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุและประชาชนทั่วไป

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 7.2.1 ศึกษารูปแบบสวัสดิการที่เหมาะสมกับการดูแลและคุ้มครองผู้สูงอายุ
- 7.2.2 ศึกษาอัตราการจ่ายเงินช่วยเหลือพิเศษที่เหมาะสมต่อการยังชีพของผู้สูงอายุในสถานการณ์วิกฤติ
- 7.2.3 ศึกษาพัฒนาระบบการดูแลและคุ้มครองผู้สูงอายุที่เหมาะสมในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2561). *มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ*. โรงพิมพ์สามลดา.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). *สถิติผู้สูงอายุ*. <http://www.dop.go.th>
- กรมอนามัย. (2557). *ความต้องการของผู้สูงอายุ*. <http://www.hp.anamai.moph.go.th>
- กองยุทธศาสตร์สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม. (2561). *รายงานข้อมูลผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครจากฐานประชากรในระบบทะเบียนราษฎร*. <http://www.bangkok.go.th>
- ธนัชพร สุทธิสันสนีย์. (2561). *ทฤษฎีมาสโลว์ ลำดับขั้นความต้องการ*. <https://thewisdom.co/content/maslows-hierarchy-of-needs>
- ปิโยรส ปานยงค์. (2563). *การคุ้มครองทางสังคม (Social Protection)*. <http://www.ldi.or.th/2020/08/08/การคุ้มครองทางสังคม>.
- เพ็ญจันทร์ ประดับ मुख-เซอร์เรอร์ และคณะ. (2557). *โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม : การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ*. Golden time Printing.
- ภัทรธิดา ผลงาม. (2561). “การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลย”. *วารสารประชากรศาสตร์*. 34(2), 56-75
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2564). *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2563*. อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- ศิรินุช ฉายแสง. (2553). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในจังหวัดอำนาจเจริญ*. ปรินญาณิพนธ์การศึกษา สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. คณะสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, จังหวัดอุบลราชธานี.
- ศิลปสวย ระวีแสงสุรย์. (2560). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ*. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 59. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. <http://www.dsdw2016.dsdw.go.th>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561). *การเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุ*. <http://www.thaihealth.or.th/content>
- สุชาดา นพศิริรัตน์. (2556). *ความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อการนำนโยบายสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติของเทศบาลตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยบูรพา, จังหวัดชลบุรี.

แลหมอกหยอกตะวัน : ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเตน
อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง

LAEMOKYOKTAWAN : STUDY THE FACTORS AFFECTING THE KUAN NOK TEN MIST
TOURISM. KONGRA DISTRICT, PHATTHALUNG PROVINCE

ตัฏฐณรี ชูประดิษฐ์^{1*}, ปาซีรา ปาลายา², สุรียดา โอมณี³, มุฮำหมัด สะแลแม⁴ และมลิวรรณ รักษ์วงศ์⁵
Tatyaree Chupradit^{1*}, Pasira Palaya², Suraida Omanee³, Mahamad Salaemae⁴
and Maliwan Rukwong⁵

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวลานหมอกควนนกเตน อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเตน อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวลานหมอกควนนกเตน อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาย-หญิง อายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 248 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 22 - 40 ปี เป็นนักศึกษาหรือนักเรียน มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือต่ำกว่า รายได้เฉลี่ย 10,000 บาทหรือต่ำกว่า มาจากจังหวัดพัทลุง ท่องเที่ยวมากที่สุด 1 ครั้ง เหตุผลที่มาท่องเที่ยว คือ ชมบรรยากาศ มาท่องเที่ยวโดยรถส่วนตัว ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ สมาชิกที่ร่วมเดินทาง 2 - 5 คน ความสัมพันธ์ของสมาชิก คือ เพื่อน ค่าใช้จ่ายโดยรวม 200 - 500 บาท ช่องทางการรับรู้ข้อมูล คือ สื่ออินเทอร์เน็ต และมาท่องเที่ยวแบบไป - กลับ มีรถบริการรับส่งที่สะดวกรวดเร็วเป็นความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อลานหมอกควนนกเตน คือ มีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ ความมีชื่อเสียงของลานหมอกควนนกเตน การคมนาคมที่สะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีความเพียงพอของพื้นที่ชมบรรยากาศและพื้นที่รับประทานอาหาร

คำสำคัญ : พฤติกรรม, ความพึงพอใจ, นักท่องเที่ยว, ที่พัก, ลานหมอกควนนกเตน

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the behavior of tourists visiting the misty courtyard of Kuan Nok Ten, Kong Ra District, Phatthalung Province 2) to study the factors affecting the tourism to the misty courtyard of Kuan Nok Ten, Kong Ra District, Phatthalung Province 3) to study the satisfaction of tourists. Tourists visit the misty courtyard of Kuan Nok Ten, Kong Ra District, Phatthalung Province. The sample consisted of 248 Thai male and female tourists aged 15 years and over. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using statistics, frequency, percentage, mean and standard

¹⁻⁴ นักศึกษาศาขาววิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

⁵ อาจารย์สาขาววิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

* Corresponding author, E-mail: 406203012@yru.ac.th

deviation. The results showed that Most of the tourists are female, aged 22-40 years old, and are students or Students with a bachelor's degree or lower with an average income of 10,000 baht or less from Phatthalung Province Travel the most 1 time. The reason for traveling is to see the atmosphere and travel by private car. On Saturdays and Sundays, 2-5 members travel together. The relationship of members is friends. Total expenses are 200-500 baht. The way to get information is through internet media. and come to travel on a round trip There is a convenient shuttle service that is fast and convenient to access tourist attractions. The satisfaction of tourists towards the misty courtyard of Khuan Nok Ten is advertising and publicizing information through online media. convenient transportation to access tourist attractions There is enough space for viewing and dining areas.

Keywords: Behavior, Satisfaction, Tourists, Accommodation, Khuan Nok Ten Misty courtyard

1. บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนับได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้กับประเทศไทยจำนวนมากและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ยกเว้นในช่วงที่มีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวของไทยลดลงอย่างมาก และการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ดังกล่าวยังได้ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนรวมทั้งพฤติกรรมการท่องเที่ยวก็เปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐได้มีนโยบายสนับสนุนและกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศรวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศของไทยเราก็มีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มีความสนใจหันมาท่องเที่ยวภายในประเทศกันมากขึ้น เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวของไทยเรานั้นมีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อาทิ ทะเล ภูเขา เกาะต่าง ๆ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรกรรมของชาวชนบท หรือแม้แต่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน (นันทิตา เพชรภรณ์, 2558) จึงทำให้คนไทยนิยมท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น การท่องเที่ยวภายในประเทศของคนไทยเป็นการช่วยกระจายรายได้สู่ระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยเฉพาะเศรษฐกิจท้องถิ่นที่เป็นเมืองท่องเที่ยวทั้งเมืองหลักและเมืองรอง

จังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทย มีอาณาเขตทิศเหนือติดกับจังหวัดนครศรีธรรมราช ทิศใต้ติดกับจังหวัดสตูลและจังหวัดสงขลา ทิศตะวันออกติดกับทะเลสาบสงขลา ทิศตะวันตกติดกับทิวเขาบรรทัด พัทลุงมีประวัติความเป็นมาอันยาวนานตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ปัจจุบันถือเป็นจังหวัดท่องเที่ยวเมืองรองในอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย และเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวมากมายและมีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หรือแม้แต่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อาทิ วัดบรมธาตุเจดีย์เขียนบางแก้ว วัดวังเจ้าเมืองพัทลุง นาโปแก สำเภไทย เขาอกทะลุ บ่อน้ำร้อนเขาชัยสน สะพานเอกชัย และควนนกเต็น ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในปัจจุบันถ้าหากจะกล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในจังหวัดพัทลุงที่ได้รับความนิยมในอันดับต้น ๆ และกำลังอยู่ในกระแสความสนใจอย่างมากจากนักท่องเที่ยวชาวไทยในขณะนี้ คือ แหล่งท่องเที่ยวควนนกเต็น

ควนนกเต็น ตั้งอยู่บ้านไร่เหนือ หมู่ที่ 4 ตำบลคลองทรายขาว อำเภองหรา จังหวัดพัทลุง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นสถานที่ที่มีบรรยากาศดี นักท่องเที่ยวจึงมักนิยมมาชมแสงแรก และทะเลหมอกที่พาดผ่านเทือกเขาสวยงามที่น่าสัมผัส โดยที่มาที่ไปของควนนกเต็นในอดีต จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในพื้นที่ดังกล่าวได้บอกไว้ว่าสถานที่แห่งนี้เป็นป่าดึกดำบรรพ์ มีนกหลากหลายชนิดอาศัยอยู่มากมายและนกที่มีจำนวนมากที่สุด คือ นกหัว (ปรีดา พงเกลี้ยง,

2564) นอกจากนกหว้าแล้วในพื้นที่แห่งนี้ยังมีนกกระเด็นอาศัยอยู่มากเช่นกัน โดยเฉพาะนกกระเด็นหัวเสือ ซึ่งชอบมาหากินผลไม้ อาบน้ำ และจับปลาในลำธารใกล้ ๆ ทำให้ชาวบ้านที่พบเห็น เรียกพื้นที่บริเวณนี้ว่า “ควนนกเด็น” นอกจากนี้ชาวบ้านยังพบเห็น พฤติกรรมของนกทั้งหลายที่อาศัยบริเวณนี้ ชอบกระพือปีกคล้ายกำลังเต้นระบำ ต่อมาชาวบ้านจึงเรียกพื้นที่บริเวณนี้ว่า “ควนนกเด็น” (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง, 2565) ควนนกเด็นเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแหล่งใหม่ของจังหวัดพัทลุง กิจกรรมที่นิยมของนักท่องเที่ยว คือ การชมหมอกยามเช้า การพักผ่อนหย่อนใจ การชมวิวทิวทัศน์ หลังจากได้มีการเผยแพร่สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ออกไปยังสื่อโลกออนไลน์เมื่อปี 2562 จนกระทั่งในปี 2564 เกิดกระแสได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมาเที่ยว ควนนกเด็นจำนวนมาก (ปริดา พงกลิ่นยง, 2564) ส่งผลให้ควนนกเด็นกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของจังหวัดพัทลุงและคนในพื้นที่ ซึ่งทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นที่พักอาศัย ร้านอาหารเครื่องดื่ม รถรับส่งนักท่องเที่ยวและกิจกรรมอื่น ๆ

ดังนั้น การวิจัยเรื่อง แลหมอกหยอกตะวันศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเด็น อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง จะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว ลานหมอกควนนกเด็น และสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้มาประกอบการปรับปรุงบริหารการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเด็นอย่างมีระบบ สามารถตอบสนองความต้องการทั้งผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยวและคนในชุมชน โดยเฉพาะชุมชนคือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด หากสามารถรักษาธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ใน สภาพที่ดีไว้ยาวนานต่อเนื่องก็จะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวอย่างไม่ขาดสาย ซึ่งเป็นผลดีต่อชุมชนในระยะยาว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวลานหมอกควนนกเด็น อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเด็น อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง
- 2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวลานหมอกควนนกเด็น อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

สุขุมาลย์ หนูมาศ (2552) ได้ให้ความเห็นว่าพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกในรูปแบบที่หลากหลายแตกต่างกันของแต่ละบุคคลซึ่งส่งผลให้เป้าหมายของการท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันไปด้วย เช่น ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ได้รับความชื่นชอบของแต่ละบุคคลในแหล่งท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง เป็นต้น

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวสามารถสรุปได้ ดังนี้ ปัจจัยด้านสิ่งรับทางการท่องเที่ยว เช่น การแนะนำจากผู้ประกอบการ การแนะนำจากปากต่อปาก ปัจจัยทางสังคมและส่วนบุคคลเป็นตัวกำหนดเป้าหมายของนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการเดินทาง จุดมุ่งหมายและความเสี่ยงต่าง ๆ ปัจจัยภายนอกเป็นความเชื่อมั่นที่นักท่องเที่ยวมีต่อผู้ให้บริการ ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ประสบการณ์ ค่าใช้จ่ายและข้อจำกัดทางเวลา และปัจจัยด้านคุณลักษณะต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ข้อมูลข่าวสารส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว (นันทพร ศรีวิไล ปิยกนิษฐา ไซตวินิช และจาดุรงค์ ศรีวงษ์วรรณะ, 2556)

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว คือ ทำที่ความรู้สึกหรือเจตคติในทางที่ดีของนักท่องเที่ยว โดยการเปรียบเทียบกับระหว่างการรับรู้ของนักท่องเที่ยวกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในคุณภาพบริการ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งสัมผัสได้ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนอง ด้านความเชื่อมั่นไว้วางใจและด้านการบริการเอาใจใส่

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

เป็นการวิจัยโดยการศึกษาจากเอกสารร่วมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยชาย - หญิง ทั้งหมดที่มาท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเต็น อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง จำนวน 700 คน ได้มาจากการลงพื้นที่สำรวจ โดยใน 1 วันจะมีนักท่องเที่ยวประมาณ 100 คน ถ้า 1 สัปดาห์จะมีนักท่องเที่ยวประมาณ 700 คน หลังจากนั้นนำจำนวนประชากร 700 คน มาเปรียบเทียบกับขนาดตามการเลือกขนาดของเครซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) จะได้กลุ่มตัวอย่าง 248 คน และกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95%

กลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวชาวไทยชาย-หญิง อายุ 15 ปีขึ้นไปที่มาเที่ยวยังลานหมอกควนนกเต็น อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง จำนวน 248 คน โดยการเลือกแบบสุ่มอย่างง่าย และได้เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 13 - 19 มีนาคม 2565

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยสร้างเครื่องมือจากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องตามวัตถุประสงค์รวมทั้งกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้นโดยมีลักษณะของแบบสอบถาม ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ลักษณะของคำถามเป็นแบบเติมคำและเลือกตอบ (Check List)

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเต็น อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ลักษณะของคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเต็น อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดคะแนนความสำคัญ 5 ระดับ ดังนี้ (วิระวุฒิ จงวัฒนมนตรี, 2558)

ระดับคะแนน 5 หมายถึง ระดับความสำคัญมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง ระดับความสำคัญมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง ระดับความสำคัญปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ระดับความสำคัญน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ระดับความสำคัญน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ต่อการท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเต็น อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดคะแนนความพึงพอใจออกมาเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะ เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended question)

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวลานหมอกควนนกเต็น อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ใช้สถิติค่าความถี่ และค่าร้อยละ

4.4.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเต็น อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.4.3 การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวลานหมอกควนนกเด่น อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การแปรผลข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ยแบ่งได้เป็น 5 ระดับ แบบอันตรภาค (Class Interval) ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{พิสัย} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5-1}{5} \quad \text{พิสัย} = 0.8 \end{aligned}$$

โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับความสำคัญ
1.00 - 1.80	น้อยที่สุด
1.81 - 2.60	น้อย
2.61 - 3.40	ปานกลาง
3.41 - 4.20	มาก
4.21 - 5.00	มากที่สุด

5. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

5.1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวมีผลต่อการท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเด่น อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 248 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 60.48 เพศชาย จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 39.52 มีอายุระหว่าง 22-40 ปี มากที่สุด จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 48.79 มีอาชีพอื่น ๆ เช่น นักศึกษา และนักเรียน มากที่สุด จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 46.37 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือต่ำกว่า มากที่สุด จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 87.09 ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย 10,000 บาทหรือต่ำกว่า มากที่สุด จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 47.58 เดินทางมาจากจังหวัดพัทลุง มากที่สุด จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 33.06 รองลงมา คือ สงขลา จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 20.96 เดินทางมาท่องเที่ยวสถานที่แห่งนี้มากที่สุด 1 ครั้ง จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 78.22 และเหตุผลที่มาท่องเที่ยวครั้งนี้มากที่สุด คือ มาชมบรรยากาศ จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 56.75

5.2 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเด่น อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 248 คน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เลือกวิธีการเดินทางมาท่องเที่ยวโดยรถส่วนตัว มากที่สุด จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 87.5 เดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ มากที่สุด จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 83.87 จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทาง มากที่สุด คือ จำนวน 2 - 5 คน คิดเป็นร้อยละ 81.85 ลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกที่ร่วมเดินทางมาท่องเที่ยว คือ เพื่อน มากที่สุด จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 56.85 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยว มากที่สุด คือ 200 - 500 บาท จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 37.09 ลักษณะการมาท่องเที่ยว คือ มาชมบรรยากาศ มากที่สุด จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 75 ช่องทางการรับรู้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว คือ สื่ออินเทอร์เน็ต จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 74.19 และมาท่องเที่ยวแบบไป - กลับ มากที่สุด จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 51.61

5.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเด่น อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 248 คน โดยมีรายละเอียดของแต่ละด้าน ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเต็น อำเภอองหรา จังหวัดพัทลุง

ปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเต็น อำเภอองหรา จังหวัดพัทลุง	(\bar{X})	(S.D.)	ระดับความสำคัญ
ความมีชื่อเสียงของลานหมอกควนนกเต็น	4.31	0.59	มากที่สุด
ความเงียบสงบและเป็นธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว	4.15	0.65	มาก
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	4.41	0.67	มากที่สุด
ความปลอดภัยในการเดินทางมาท่องเที่ยว	4.15	0.70	มาก
ความสะอาดและความเพียงพอของห้องสุขา	4.17	0.72	มาก
ความคุ้มค่าและเหมาะสมของค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยว	4.23	0.73	มากที่สุด
พื้นที่จอดรถเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว	4.13	0.73	มาก
ตัวรถเข้าชมลานหมอกควนนกเต็นมีความเหมาะสม	4.05	0.78	มาก
ระยะทางและระยะเวลาในการเดินทาง	4.19	0.70	มาก
การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยว	4.16	0.76	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.19	0.70	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.41, S.D.=0.67) รองลงมา คือ ความมีชื่อเสียงของลานหมอกควนนกเต็น (\bar{X} =4.31, S.D.=0.59) และตัวรถเข้าชมลานหมอกควนนกเต็นมีความเหมาะสม (\bar{X} =4.05, S.D.=0.78) เป็นลำดับสุดท้าย

5.4 ความพึงพอใจนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเต็น อำเภอองหรา จังหวัดพัทลุง ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 248 คน โดยมีรายละเอียดของแต่ละด้าน ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเต็น อำเภอองหรา จังหวัดพัทลุง

ความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวลานหมอก ควนนกเต็น อำเภอองหรา จังหวัดพัทลุง	(\bar{X})	(S.D.)	ระดับความสำคัญ
ด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว			
ความมีชื่อเสียงของลานหมอกควนนกเต็น	4.22	0.66	มากที่สุด
ความเป็นธรรมชาติและความเงียบสงบ	4.10	0.76	มาก
ความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว	4.15	0.72	มาก
ความบริสุทธิ์ของอากาศในแหล่งท่องเที่ยว	4.13	0.76	มาก
ค่าตัวเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวมีความเหมาะสม	4.06	0.81	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.13	0.74	มาก
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก			
ความมีชื่อเสียงของลานหมอกควนนกเต็น	4.22	0.66	มากที่สุด

ความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวลานหมอก ควนนกเต็น อำเภอภองหรา จังหวัดพัทลุง	(\bar{X})	(S.D.)	ระดับความสำคัญ
ความเป็นธรรมชาติและความสะดวกสบาย	4.10	0.76	มาก
ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว	4.15	0.72	มาก
ความบริสุทธิ์ของอากาศในแหล่งท่องเที่ยว	4.13	0.76	มาก
ค่าตัวเข้าสถานที่ท่องเที่ยวมีความเหมาะสม	4.06	0.81	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.13	0.74	มาก
ด้านคมนาคม			
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	4.18	0.72	มาก
ระยะทางและระยะเวลาในการเดินทางเหมาะสม	4.07	0.73	มาก
รถนำส่งขึ้นลานหมอกควนนกเต็น มีความสะดวกรวดเร็ว	4.15	0.72	มาก
ป้ายบอกทางในการเดินทางมีความเหมาะสมชัดเจน	4.07	0.76	มาก
ความคุ้มค่าและเหมาะสมของค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยว	4.11	0.74	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.11	0.73	มาก
ด้านความปลอดภัย			
ความปลอดภัยในการเดินทางมาท่องเที่ยว	4.13	0.67	มาก
การรักษาความปลอดภัยบริเวณสถานที่จอดรถ	4.06	0.71	มาก
รถนำส่งนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสม ปลอดภัย	4.08	0.72	มาก
การจัดสภาพทางเดินชมลานหมอกควนนกเต็นมีความปลอดภัย	4.15	0.72	มาก
ศูนย์บริการ และให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว	4.10	0.73	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.10	0.71	มาก
ด้านโฆษณาและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร			
มีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางเว็บไซต์ต่าง ๆ	4.15	0.70	มาก
มีเจ้าหน้าที่บริการข้อมูลและให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ	4.14	0.69	มาก
เว็บไซต์ที่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวมีความดึงดูด และน่าสนใจ	4.16	0.68	มาก
ข้อมูลที่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวมีความชัดเจน และถูกต้อง	4.19	0.67	มาก
ข้อมูลการประชาสัมพันธ์เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาท่องเที่ยว	4.15	0.69	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.15	0.69	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ความมีชื่อเสียงของลานหมอกควนนกเต็นมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.22, S.D.=0.66) รองลงมา คือ ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว (\bar{X} =4.15, S.D.=0.72) และค่าตัวเข้าสถานที่ท่องเที่ยวมีความเหมาะสม (\bar{X} =4.06, S.D.=0.81) เป็นลำดับสุดท้าย โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.13, S.D.=0.74)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ความเพียงพอของพื้นที่นั่งรับประทานอาหาร / เครื่องดื่ม และพื้นที่ชมบรรยากาศบริเวณแหล่งท่องเที่ยว มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.15, S.D.=0.71) รองลงมา คือ ด้านความสะอาดและ

ความพึงพอใจของห้องสุขา ($\bar{X}=4.12$, S.D.=0.73) และพื้นที่ที่ทั้งขยะและถังขยะบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X}=4.03$, S.D.=0.76) เป็นลำดับสุดท้าย โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.09$, S.D.=0.75)

ด้านคมนาคม ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.18$, S.D.=0.72) รองลงมา คือ ให้นำสิ่งขึ้นลานหมอกควนนกเตน มีความสะดวกรวดเร็ว ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.72) และป้ายบอกทางในการเดินทางมีความเหมาะสมชัดเจน ($\bar{X}=4.07$, S.D.=0.76) เป็นลำดับสุดท้าย โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$, S.D.=0.73)

ด้านความปลอดภัย การจัดสภาพทางเดินชมลานหมอกควนนกเตน มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.72) รองลงมา คือ ความปลอดภัยในการเดินทางมาท่องเที่ยว ($\bar{X}=4.13$, S.D.=0.67) และการรักษาความปลอดภัยบริเวณสถานที่จอดรถ ($\bar{X}=4.06$, S.D.=0.71) เป็นลำดับสุดท้าย โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.10$, S.D.=0.71)

ด้านโฆษณาและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลที่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวมีความชัดเจนและถูกต้อง มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.19$, S.D.=0.67) รองลงมา คือ เว็บไซต์ที่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวมีความดึงดูดและน่าสนใจ ($\bar{X}=4.16$, S.D.=0.68) และมีเจ้าหน้าที่บริการข้อมูลและให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ($\bar{X}=4.14$, S.D.=0.69) เป็นลำดับสุดท้าย โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.69)

5.5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเตน มีดังนี้ ให้ออกให้ปรับปรุงเส้นทาง และป้ายบอกทางให้ใหญ่กว่าเดิม ให้ออกให้มีกิจกรรมอื่น ๆ ให้นักท่องเที่ยว เช่น การผจญภัย ให้ออกให้มีบริการอาหารเข้าด้วยเมนูที่หลากหลาย ให้ออกให้รวมค่ารถรับส่งกับค่าที่พักสำหรับผู้เข้าพักในรีสอร์ทบริเวณควนนกเตน ให้ออกให้มีที่นั่งเยอะกว่านี้ ค่าตัวเข้าชม ค่าที่พัก และอาหารมีราคาแพงเกินไป ควรปรับปรุงให้ราคามีตรรกภาพ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลจากการวิจัย พบว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 22 - 40 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือต่ำกว่า ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย 10,000 บาทหรือต่ำกว่า มีอาชีพ นักศึกษา และนักเรียน เดินทางมาจากจังหวัดพัทลุง รองลงมา คือ จังหวัดสงขลา เดินทางมาท่องเที่ยวสถานที่แห่งนี้มากที่สุด 1 ครั้ง และเหตุผลที่มาท่องเที่ยวครั้งนี้มากที่สุด คือ มาชมบรรยากาศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณสุรินทร์ หลิมวิรัตน์, ปาริฉัตร พรหมสวัสดิ์ และรุ่งรวี คล้ายสุวรรณ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดชลบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงมีอายุ 25 - 34 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาทต่อเดือน และ 20,001 - 30,000 บาท และส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด

6.2 ผลจากการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเตน อำเภองวงหรา จังหวัดพัทลุง ส่วนใหญ่เลือกวิธีการเดินทางมาท่องเที่ยวโดยรถส่วนตัวเพื่อพักผ่อนในช่วงวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ มากที่สุด โดยนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวส่วนใหญ่สืบค้นข้อมูลการท่องเที่ยวจากแหล่งสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต มากที่สุด จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทาง มากที่สุด คือ จำนวน 2- 5 คน ลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกที่ร่วมเดินทางมาท่องเที่ยว คือ เพื่อน มากที่สุด ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยว มากที่สุด คือ 200 - 500 บาท ลักษณะการมาท่องเที่ยว คือ มาชมบรรยากาศ มากที่สุด และมาท่องเที่ยวแบบไป - กลับ มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริมา ลาปะ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า นักท่องเที่ยวตัดสินใจในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวด้วยตัวเอง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาในวันหยุดสุดสัปดาห์ส่วนใหญ่ไปเช้า - เย็นกลับ ลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมากับครอบครัวและญาตินักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารของแหล่งท่องเที่ยวจากอินเทอร์เน็ต

6.3 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวลานหมอกควนนกเต็น อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ความมีชื่อเสียงของลานหมอกควนนกเต็น และตัวรถเข้าชมลานหมอกควนนกเต็นมีความเหมาะสม เป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะพงศ์ มั่นกล้า (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำในจังหวัดนนทบุรี เพื่อการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวตลาดน้ำ ในจังหวัดนนทบุรี โดยเฉพาะการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีความโดดเด่นทางด้านการบริการการท่องเที่ยว และมีการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

6.4 ผลการวิจัย พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวลานหมอกควนนกเต็น อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ความมีชื่อเสียงของลานหมอกควนนกเต็นมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว และค่าตัวเข้าสถานที่ท่องเที่ยวมีความเหมาะสม เป็นลำดับสุดท้าย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ความเพียงพอของพื้นที่นั่งรับประทานอาหาร / เครื่องดื่มและพื้นที่ชมบรรยากาศบริเวณแหล่งท่องเที่ยว มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความสะอาดและความเพียงพอของห้องสุขา และพื้นที่นั่งชยะและถึงชยะบริเวณแหล่งท่องเที่ยว เป็นลำดับสุดท้าย ด้านคมนาคม ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ราคาส่งขึ้นลานหมอกควนนกเต็น มีความสะดวกรวดเร็ว และป้ายบอกทางในการเดินทางมีความเหมาะสมชัดเจน เป็นลำดับสุดท้าย ด้านความปลอดภัย การจัดสภาพทางเดินชมลานหมอกควนนกเต็น มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ความปลอดภัยในการเดินทางมาท่องเที่ยว และการรักษาความปลอดภัยบริเวณสถานที่จอดรถ เป็นลำดับสุดท้าย ด้านโฆษณาและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลที่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวมีความชัดเจนและถูกต้อง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ เว็บไซต์ที่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวมีความดึงดูดและน่าสนใจ และมีเจ้าหน้าที่บริการข้อมูลและให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญใจ คงพันธ์ และภัทรารัตน วังบุญคง (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเขาสุกัญญา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย ด้านบริการและความปลอดภัย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านสถานที่ท่องเที่ยว และด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

7.1.1 ได้รู้ถึงจุดบกพร่องของสถานที่ท่องเที่ยวจากข้อเสนอแนะที่ได้รับจากนักท่องเที่ยว ดังนี้

1) ถนนทางเข้าสถานที่ท่องเที่ยวบางช่วงเป็นหลุมเป็นบ่อ โดยเฉพาะในช่วงหน้าฝนจะมีน้ำป่าไหลหลาก ทำให้สะพานทางเข้าสถานที่ท่องเที่ยวถูกตัดขาด เป็นอุปสรรคต่อการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว เทศบาลตำบลคลองทรายขาว ควรเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องขอในการปรับปรุงถนน และสะพานทางเข้าแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน

2) ป้ายบอกทางบางจุดเป็นป้ายขนาดเล็ก ทำให้มองเห็นไม่ชัด อาจทำให้นักท่องเที่ยวหลงทางได้ ควรให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องแก้ไขปัญหาดังกล่าว

3) ในส่วนของรถรับส่งผู้โดยสารไม่มีที่กัน ไม่มีราวจับ ไม่มีหลังคา ในช่วงหน้าฝนทำให้ผู้โดยสารเปียก และไม่มีความปลอดภัยต่อผู้โดยสาร ควรให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะเจ้าของรถรับส่งผู้โดยสารออกมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว

4) บางช่วงในขณะที่ขึ้นชมธรรมชาติได้กลิ่นมูลสัตว์ไว้มามากเป็นระยะ ๆ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวขึ้นชมธรรมชาติ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรออกมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว

7.1.2 แหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามจึงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมายังสถานที่แห่งนี้ได้เป็นอย่างดี

7.1.3 ผู้ประกอบการสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปปรับปรุงและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวของตนได้

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรเพิ่มสถานที่ในการทำวิจัยให้มากขึ้น เนื่องจากบริเวณนั้นมีจุดชมวิวยุคใหม่หลายแห่ง ทำให้ได้ประชากร และกลุ่มตัวอย่างมากขึ้น

7.2.2 เพื่อให้คุณภาพที่ดียิ่งขึ้นของงานวิจัยควรเพิ่มระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ประกอบการในสถานที่ท่องเที่ยว การสัมภาษณ์เชิงลึกของคนในชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

- นันทพร ศรีวิไล, ปิยกนิษฐา โชติวนิช และจาตุรงค์ ศรีวีงษ์วรรณ. (2556). “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวจังหวัดนครพนม”. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการการจัดการมหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 6(2), 92-106.
- นันทิตา เพชรภรณ์. (2558). “พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”. *วารสารการท่องเที่ยวปัญญาภิวัฒน์*, 7(พิเศษ), 63-72, จาก <https://so05.ctcithaijo.org/index.php/pimjournal/article/view/39126/32400>
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ปริณา ลาปะ. (2558) “พฤติกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาของนักท่องเที่ยวชาวไทย”. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*, 4(1), 30-45. จาก <https://bit.ly/3DJKgd4>
- ปิยะพงศ์ มั่นกลิ่น. (2554). ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำในจังหวัดนนทบุรี เพื่อการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว. *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรีดา พงเกลี้ยง. (2564). *ควนนกเดินในอดีตเป็นป่าดึกดำบรรพ์ มีนกหลากหลายชนิดอาศัยอยู่มากมายและนกที่มีจำนวนมากที่สุด คือ นกหัวว่า*. สัมภาษณ์เมื่อ 12 ธันวาคม 2564
- เพียงใจ คงพันธ์ และภัทราวรรณ วังบุญคง. (2564). “ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเขาขุนยี่ จังหวัดนครศรีธรรมราช”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 12(1), 15-29, จาก <https://bit.ly/3zVJNsS>
- ณัฐรินทร์ หลิมวิรัตน์, ปาริฉัตร พรหมสวัสดิ์ และรุ่งรวี คล้ายสุวรรณ. (2561). “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรด้านการบริการกรณีศึกษาพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)”. *วารสารมหาวิทยาลัยสวนดุสิต*, 14(1), 31-41. จาก <https://bit.ly/3uWdZLH>
- วีระวุฒิ จงวัฒนมนตรี. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าพักห้องพักรูปแบบที่มีคนท้องถิ่นเป็นเจ้าของห้องพัก (AIRBNB)*. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการเชิงกลยุทธ์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สุขุมาลัย หนูมาศ. (2552). “แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการชมวัดและพิพิธภัณฑ์กรณีศึกษาวัดพระมหาธาตุมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช”. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยวคณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการสื่อสาร. มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง. (2565). *แสงแรก ณ ควนนกเดิน*. [ออนไลน์] จาก <http://phatthalungpao.go.th/traveldetail/125>

รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากล
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางนบุรี (บ้านปลายน้ำ)

A HYBRID MUSIC LEARNING MANAGEMENT MODEL WITH RAPIS TECHNIQUE TO DEVELOP
MUSICAL NOTATION READING SKILLS FOR PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS AT
TESSABANPRANBURI BANPLAINAM SCHOOL

เสริมศักดิ์ ลิขิตวัฒนกิจ^{1*} และสายชล จินใจ²

Seirmsak Likhidwattanakid^{1*} and Saichol Jinjo²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางนบุรี (บ้านปลายน้ำ) 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางนบุรี (บ้านปลายน้ำ) 3) ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางนบุรี (บ้านปลายน้ำ) และ 4) ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางนบุรี (บ้านปลายน้ำ) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 25 คน 1 ห้องเรียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 คัดเลือกด้วยวิธีการจับสลากหน่วยห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) เว็บไซต์ระบบบริหารการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ www.melodion-lms.com 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ และ 4) แผนการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าเฉลี่ยร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานด้วย t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเหมาะสมของและความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางนบุรี (บ้านปลายน้ำ) มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}=4.63$, S.D.=0.50) 2) ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลมีประสิทธิภาพ 82.80 / 84.00 สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80 / 80 ที่กำหนด 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากล โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.70$, S.D.=0.42)

คำสำคัญ : การเรียนการสอนแบบไฮบริด, โน้ตสากล, รูปแบบการจัดการเรียนรู้

¹ ครูวิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนเทศบาลปรางนบุรี (บ้านปลายน้ำ) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลตำบลปรางนบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

² ดร., ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คอมพิวเตอร์ศึกษา, นักวิชาการอิสระ

* Corresponding author, e-mail: smsak12@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the problem condition. Requirements related to music learning management for students in grade 6, Tessabanpranburi Banplainam School 2) Develop a model of hybrid music learning management with RAPIS technique to develop musical notation reading skills for Prathomsuksa 6 students in Tessabanpranburi Banplainam School 3) Experiment with a hybrid music learning management model with RAPIS technique to develop musical notation reading skills for Prathomsuksa 6 students in Tessabanpranburi Banplainam School. and 4) to evaluate the use of a hybrid music learning management model with RAPIS technique to develop musical notation reading skills for Prathomsuksa 6 students in Tessabanpranburi Banplainam School. The sample group used in this research was 25 students in Prathom Suksa 6, 1 classroom, 2nd semester of the academic year 2021, selected by drawing lots of classroom units. The research tools were: 1) Online Learning Management System website. www.melodion-lms.com, 2) an achievement test, 3) a satisfaction questionnaire, and 4) a learning management plan. The statistics used in the research were mean, percentage, standard deviation. and hypothesis testing with t-test. The results showed that 1) the appropriateness and conformity of the hybrid music learning management model by RAPIS technique to develop musical notation reading skills for primary school students. Year 6 Tessabanpranburi Banplainam School (\bar{X} =4.63, S.D.=0.50) 2) The efficiency of hybrid music learning management with RAPIS technique to develop musical notation reading skills was 82.80/84.00 higher than the efficiency criterion. 80/80, 3) the learning achievement of the sample group had a statistic significantly higher score after school than before at the .05 level, and 4) the students' satisfaction with the learning management style. Hybrid music subject with RAPIS technique to improve musical notation reading skills. Overall, it was found that it was at the highest level (\bar{X} =4.70, S.D.=0.42).

Keyword: Hybrid learning, universal notation, learning management model

1. บทนำ

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งถือเป็นหลักสูตรฉบับล่าสุด ที่กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ยกร่าง โดยปรับปรุงมาจาก หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เนื่องจากผลการติดตามการใช้หลักสูตรทำให้เกิดการพัฒนาหลักสูตร เพื่อการแก้ปัญหาในการใช้หลักสูตร รวมทั้งทำให้หลักสูตรมีความ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ฉบับที่ 10 โดยประกาศให้ โรงเรียนทั่วไปใช้เริ่มใช้หลักสูตรในโรงเรียนต้นแบบ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 และปีการศึกษา 2555 เป็นต้นไป ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทุกชั้นเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) วิชาดนตรี จัดอยู่ในสาระที่ 2 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งกล่าวถึงทั้งดนตรีไทย ดนตรีสากล และดนตรีพื้นบ้าน ประกอบอยู่ใน 2 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และ มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากลในแต่ละมาตรฐานประกอบด้วย ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางมาให้ ซึ่งตัวชี้วัดจะระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และ ปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละ

ระดับชั้นซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรม นำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 นี้ ได้ปรับตัวชี้วัดแทนผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (สุภัชชา โพธิ์เงิน, 2554) เป็นผลดีกับโรงเรียนที่มีบุคลากรมีความพร้อมด้านการจัดการเรียนการสอนในทุกสาขาวิชา ซึ่งการกำหนดสาระการเรียนรู้ แกนกลางรายปีมาให้ ทำให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนแยกเป็นรายวิชาได้ช่วยให้ มองเห็นทิศทางของการจัดการศึกษา (สุภัชชา โพธิ์เงิน, 2554) ดังนั้นการเรียนรู้ของระบบการศึกษาไทย ได้จัดให้เด็กทุกคนมีโอกาส ที่จะได้รับเรียนวิชา ดนตรี เพราะดนตรีเป็นเครื่องมือที่จะส่งเสริมให้เด็กมีความเฉลียวฉลาด มีความคิดและจินตนาการอย่างสร้างสรรค์ มีความ รอบคอบและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีในปัจจุบัน จะมุ่งพัฒนานักเรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในด้านเนื้อหา สาระดนตรี เท่านั้น ทำให้นักเรียนขาดทักษะและประสบการณ์ในการปฏิบัติทางดนตรีอีกทั้งครูยังขาดเทคนิค และวิธีการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่เหมาะสม กิจกรรมการเรียนรู้ไม่หลากหลาย กิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับสาระ การเรียนรู้และประสบการณ์เดิมของ นักเรียน ทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายไม่สนใจเรียน ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ขาดทักษะดนตรี (มนัสพงษ์ ภูบาลชื่น , 2557) แนวการจัดการกิจกรรมการเรียนดนตรีและนาฏศิลป์ (ครูบ้านนอก, 2552) ในการจัดกิจกรรมการเรียนดนตรีและนาฏศิลป์ ครูต้องทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าดนตรีนาฏศิลป์ เป็นสิ่งน่าสนใจ น่าเรียน น่าพอใจและประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ เขาปรารถนา ชั่วโม่งดนตรีและนาฏศิลป์ ควรเป็นชั่วโม่งที่เด็กมีความสุข ได้ค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ที่เขาพอใจประสบการณ์ที่เด็ก ได้รับควรเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ดังนั้นสิ่งที่ควรคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ จิตวิทยาในการสอนและพัฒนาการของ เด็ก ผู้สอนควรจะเรียนรู้ถึงธรรมชาติของผู้เรียนในกลุ่มของตนเองอย่างถ่องแท้ และพยายามปรับวิธีสอนให้เหมาะสมกับ ความพร้อมและความสนใจของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนดนตรีและนาฏศิลป์ให้ประสบผลสำเร็จ ครูจะต้องรู้วิธีสอนซึ่ง เป็นหลักที่ควรปฏิบัติ คือ 1) ให้นักเรียนลองปฏิบัติก่อน แล้วให้ช่วยกันสรุปเป็นหลักการ 2) สอนให้นักเรียนเกิดความคิด สร้างสรรค์ 3) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผสมผสานกัน 4) สอนให้เชื่อมโยงกับสาระอื่น และ 5) การสอนโดยเน้น คุณสมบัตินิสัย ดังนั้นจึงสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบไฮบริด (Hybrid Learning) ซึ่งปัจจัยหลักไม่ว่าจะเป็น แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน นวัตกรรมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด และการเปลี่ยนแปลงของ โลกศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้นักวิชาการด้านการศึกษาโดยเฉพาะครูผู้สอนต้องมีการตื่นตัว และปรับกระบวนทัศน์ในการจัดการ เรียนการสอนจากการเรียนการสอน (Teaching Paradigm) แบบดั้งเดิม (Traditional Learning) จากที่การสอนเน้นการ บรรยาย (Lecture) ที่ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนแต่เพียงผู้เดียว แต่หากมีการนำการจัดการเรียน การสอนแบบไฮบริด ที่เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียน (Interactive Learning) ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนหรือผู้เรียนกับ ผู้สอนโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และนวัตกรรมการเรียนการสอนมาสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Active Learning) การเรียนการสอนแบบไฮบริด จึงเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้เกิดการเรียนแบบมีปฏิสัมพันธ์ที่ สมบูรณ์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ร่วมกัน และการสร้างความรู้ใหม่ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็น พลโลก (Global Citizen) สามารถดำรงตนในโลกศตวรรษที่ 21 (ศิวาพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์และคณะ, 2563) เพราะการเรียนรู้แบบไฮบริด (Hybrid Learning) เป็นรูปแบบการสอนอีกรูปแบบหนึ่งที่น่ามาใช้ในการเรียนรู้ในยุคแห่ง สังคมสารสนเทศในปัจจุบัน ซึ่งเป็นลักษณะการผสมผสานรูปแบบการเรียนรู้ทั้งในลักษณะเผชิญหน้า (Face - to - face) และ การเรียนผ่านระบบคอมพิวเตอร์ (Computer - Mediated) ในการสร้างองค์ความรู้ได้อย่างหลากหลาย ปัจจุบันรูปแบบ การเรียนการสอนแบบนี้ ได้ถูกนำมาใช้กันในการจัดการเรียนรู้ในทุกๆระดับโดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา เพื่อลดช่องว่างหรือ

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นอย่างเต็มศักยภาพอันนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนการสอนแบบผสมผสานหรือไฮบริดจึงเป็นวิธีการสอนรูปแบบหนึ่งที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 ได้เป็นอย่างดี

จากความสำเร็จที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเป็นการสอดรับกับสถานการณ์ปัจจุบันที่กำลังเกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ ณ ขณะนี้ โดยจะเห็นว่าได้เกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 รอบแรกส่งผลกระทบต่อการศึกษาที่ต้องมีการหยุดการเรียนการสอนไปหลายสัปดาห์ และส่งผลให้ครูผู้สอนกับนักเรียนต้องปรับตัวโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในสถานการณ์โควิด-19 ระบาด เราควรเปลี่ยนให้ทุก ๆ ที่กลายเป็นโรงเรียน เพราะการเรียนรู้อย่างดีต้องดำเนินอยู่แม้ที่นักเรียนไม่สามารถไปโรงเรียนได้ตามปกติ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีเป็นส่วนผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ เมื่อเราถูกรายล้อมด้วยเทคโนโลยีที่ล้ำหน้า รูปแบบการเรียนการสอนก็ย่อมเปลี่ยนไปเช่นกัน ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนรายวิชาดนตรี จึงได้เห็นความสำคัญของปัญหาและจำเป็นในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนในยุคสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลา ส่งผลให้การเรียนการสอนไม่สามารถสอนในห้องเรียนได้ปกติ จึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบไฮบริด การจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีศึกษาชั้นตอนกระบวนการวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ) ขึ้นเพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาและแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้ในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ)

2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ)

2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ)

2.4 เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ)

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้แบบไฮบริด (Hybrid Learning) ปัจจัยหลักไม่ว่าจะเป็นแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน นวัตกรรมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้นักวิชาการด้านการศึกษาโดยเฉพาะครูผู้สอนต้องมีการตื่นตัว และปรับกระบวนการทัศน์ในการจัดการเรียนการสอนจากการเรียนการสอน (Teaching Paradigm) แบบดั้งเดิม (Traditional Learning) จากที่การสอนเน้นการบรรยาย (Lecture) ที่ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนแต่เพียงผู้เดียว แต่หากมีการนำการจัดการเรียนการสอนแบบไฮบริด ที่เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียน (Interactive Learning) ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนหรือผู้เรียนกับผู้สอนโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และนวัตกรรมการเรียนการสอนมาสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Active Learning) การเรียนการสอนแบบไฮบริด จึงเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้เกิดการเรียนแบบมีปฏิสัมพันธ์ที่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการสื่อสาร

การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ร่วมกัน และการสร้างความรู้ใหม่ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลโลก (Global Citizen) สามารถดำรงตนในโลกศตวรรษที่ 21 (ศิวาพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์ และคณะ, 2563) ได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ เพราะการเรียนรู้แบบไฮบริด (Hybrid Learning) เป็นรูปแบบการสอนอีกรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจในการเรียนรู้ในยุคแห่งสังคมสารสนเทศในปัจจุบัน ซึ่งเป็นลักษณะการผสมผสานรูปแบบการเรียนรู้ทั้งในลักษณะเผชิญหน้า (Face - to - face) และการเรียนผ่านระบบคอมพิวเตอร์ (Computer- Mediated) ในการสร้างองค์ความรู้ได้อย่างหลากหลาย ปัจจุบันรูปแบบการเรียนการสอนแบบนี้ ได้ถูกนำมาใช้กันในการจัดการเรียนรู้ในทุกระดับโดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา เพื่อลดช่องว่างหรือความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นอย่างเต็มศักยภาพอันนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนการสอนแบบผสมผสานหรือไฮบริดจึงเป็นวิธีการสอนรูปแบบหนึ่งที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 ได้เป็นอย่างดี อีกแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการศึกษาดนตรี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ในการศึกษาดนตรีทำให้คุณสมบัตินี้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพวิธีการ รูปแบบ และวิธีการสอน ทาวิธีแก้ปัญหาที่มีเหตุผลสำหรับปัญหาการศึกษาบางอย่าง เสือกวีที่เหมาะสมในการปรับปรุงกระบวนการศึกษา และช่วยในการเอาชนะปัญหามากมายที่เกิดจาก รูปแบบการสอนแบบดั้งเดิม โปรแกรมคอมพิวเตอร์ดนตรีมีส่วนช่วยในการศึกษาความคิดทางศิลปะของนักดนตรี การพัฒนาความสามารถทางดนตรี การศึกษาแนวคิดพื้นฐาน เงื่อนไข การก่อตัวของทักษะการปฏิบัติ กิจกรรมสร้างสรรค์ของนักเรียน เทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ ๆ ถูกนำมาใช้มากขึ้นในการฝึกฝนดนตรีสมัยใหม่ (วิชญชัย ภาศิริง, 2560) ดังนั้นเทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ด้านดนตรีและวิชาที่เกี่ยวข้อง ความเป็นไปได้ของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการสอนในการสอนวิชาดนตรีได้ การพัฒนาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในด้านดนตรีนั้นมีแนวโน้มที่ดี มีความเกี่ยวข้อง และมีความจำเป็นอย่างป็นรูปธรรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบทำให้นักเรียนและครุมีโอกาจัดสรรเวลาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อตระหนักถึงศักยภาพที่สร้างสรรค์ของนักเรียน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่มาใช้ในการฝึกสอนดนตรีมีส่วนช่วยในการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการสอนที่กำหนดไว้ วิธีการสอนสมัยใหม่แบบใหม่ได้รับการออกแบบมาเพื่อใช้แนวคิดของการศึกษาที่เน้นบุคลิกภาพและการพัฒนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของกระบวนการศึกษา เทคโนโลยีสมัยใหม่มีผลการสอนในเชิงบวกต่อการเลี้ยงดู วัฒนธรรมดนตรีของนักเรียน การพัฒนาการคิดเชิงภาพ ความรู้ทางดนตรี ทักษะและความสามารถ และยังมีผลดีต่อการพัฒนาศักยภาพความคิดสร้างสรรค์และปัญญาของนักเรียน และมีส่วนช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ ดังนั้นการเรียนการสอนออนไลน์จึงไม่ได้เป็นเพียงแค่การสร้างบทเรียนบนเว็บเพื่อให้ผู้เรียนเข้ามาศึกษาเนื้อหาบทเรียนเท่านั้น หากแต่ยังต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ (Taylor, 2014) สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Skinner (2000) ที่กล่าวว่าจัดการเรียนการสอนต้องเน้นการนำเสนอสิ่งเร้า มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการเสริมแรงหรือให้รางวัล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ และอยากเรียนรู้ออนไลน์เป็นสื่อรายบุคคลที่ผู้เรียนสามารถจัดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสนใจ และความถนัดของแต่ละบุคคล มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสอ่าน และทำความเข้าใจเนื้อหาตามความสามารถของตนเอง สามารถทบทวนเนื้อหาตามความต้องการ หรือจนกว่าจะเข้าใจ เมื่อผู้เรียนได้เข้าถึงสื่อการเรียนได้มากที่สุด จะทำให้ผู้เรียนเกิดการจดจำเนื้อหาอย่างเป็นระบบ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการจดจำเนื้อหานั้นได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการสอนเกี่ยวกับดนตรีที่เหมาะสมนำมาสังเคราะห์เทคนิควิธีการทำให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรานบุรี (บ้านปลายน้ำ) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ ชั้นที่ 1 ทบทวนความรู้เดิม (Review previous knowledge) เป็นขั้นตอนทบทวนความรู้เดิมที่ได้ศึกษามาก่อนโดยผู้เรียนจะทำการศึกษาจากเอกสารใบความรู้ สื่อคลิป์วิดีโอที่

ผู้สอนได้กำหนดไว้ในระบบ จากนั้นขั้นที่ 2 กระตุ้นความสนใจ (Arouse interest) ผู้เรียนจะดูตัวอย่างหรือคลิปตัวอย่างที่ผู้สอนกำหนดไว้เพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียน ขั้นที่ 3 นำเสนอบทเรียนพร้อมสื่อ (Presentation of lessons with media) ขั้นตอนนี้ผู้สอนจะเป็นผู้นำเสนอบทเรียนและสื่อต่าง ๆ ทำการสอนผู้เรียนในห้องเรียนและในระบบผ่านเครื่องมือออนไลน์ ขั้นที่ 4 สูการปฏิบัติ (Into practice) ขั้นตอนนี้จะกำหนดให้ผู้เรียนทำการปฏิบัติตามที่ครูสาธิตให้ดู และกำหนดกลุ่มผู้เรียน กำหนดระยะเวลาให้ผู้เรียนไปฝึกปฏิบัติตามขั้นตอนจากใบงานและสื่อตัวอย่างที่กำหนดและขั้นที่ 5 สรุปและประเมินผล (Summary and Evaluation) ผู้เรียนนำเสนอผลการปฏิบัติที่กำหนดผู้สอนจะทำการประเมินผล ร่วมกันสรุปผลการศึกษาในสิ่งที่ผ่านมา และผู้เรียนสามารถดูรายงานผลคะแนนต่าง ๆ ในเว็บไซต์ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ออนไลน์ www.melodion-lms.com

4. วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยดำเนินการทั้งหมด 4 ระยะ ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ)

กลุ่มเป้าหมาย ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ รายวิชาดนตรี เครื่องช่วยส่งก้องเครื่องปรกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย จำนวน 15 คน ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์สอนเกี่ยวกับรายวิชาดนตรี ด้านการศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา หลักสูตรและการสอน เทคโนโลยีสารสนเทศและวัดผลประเมินผล จำนวน 9 คน

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย สำหรับทดลอง (Try-out) ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งหมดจำนวน 44 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลตำบลปรางมุนี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยสำหรับทดลอง (Try-out) ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 จำนวน 21 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลตำบลปรางมุนี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย คัดเลือกด้วยวิธีการจับสลากหน่วยห้องเรียน

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งหมด จำนวน 50 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลตำบลปรางมุนี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 25 คน 1 ห้องเรียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลตำบลปรางมุนี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย คัดเลือกด้วยวิธีการจับสลากหน่วยห้องเรียน

ระยะที่ 4 ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ)

กลุ่มเป้าหมาย เป็นครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ(ดนตรี) เครือข่ายสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย จำนวน 15 คน

4.1 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ)

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) ความพึงพอใจ

4.2 แบบแผนการทดลอง

รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ) ครั้งนี้เป็นการวิจัยทดลอง (pre-experimental design) ใช้แบบแผนการทดลองแบบหนึ่งกลุ่ม One Group Pretest - Posttest Design (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556) รายละเอียดดังนี้

กลุ่มทดลอง	Pretest	Treatment	Posttest
N	T ₁	X	T ₂
เมื่อ N	แทน	กลุ่มทดลอง	
T ₁	แทน	การทดสอบก่อนการทดลอง (Pre-test)	
X	แทน	รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ)	
T ₂	แทน	การทดสอบหลังการทดลอง (Post-test)	

4.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3.1 ผู้วิจัยได้อธิบายชี้แจงทำความเข้าใจและข้อตกลงกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเรียนเวลาเรียน และวิธีการในการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัยธรรมวิจัย

4.3.2 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อนำคะแนนที่ได้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียน

4.3.3 ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ) ที่พัฒนาขึ้น

4.3.4 เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ตามการทดลองแล้ว ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งเป็นชุดเดียวกับก่อนเรียน แล้วทำการบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบหลังเรียน

4.3.5 นำคะแนนที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินความพึงพอใจมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ

4.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) เว็บไซต์ระบบบริหารการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ www.melodion-lms.com 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ และ 4) แผนการจัดการเรียนรู้

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.5.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรานบุรี (บ้านปลายน้ำ) ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80 / 80 ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4.5.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้สูตร t-test แบบ Dependent samples ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4.5.3 ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรานบุรี (บ้านปลายน้ำ) หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปแล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

4.5.4 วิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความพึงพอใจและแบบทดสอบพิจารณาคำดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.66 - 1.00 ขึ้นไป หาค่าความยากง่าย (p) ของแบบทดสอบโดยมีค่าระดับความยากตั้งแต่ 0.36 - 0.76 และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบโดยมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.43 - 0.51 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบมีค่าเท่ากับ 0.84

4.6 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

4.6.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ 1) หาค่าความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับแบบทดสอบแต่ละข้อและแบบสอบถามด้วย IOC 2) หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ 3) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.6.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ 80 / 80 (E_1 / E_2) และทดสอบสมมติฐานค่าเฉลี่ยของประชากรสองกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกันด้วยสูตร t-test (Dependent sample)

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรานบุรี (บ้านปลายน้ำ)

5.1.1 สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีจากการสำรวจข้อมูลพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของครูผู้สอนวิชาดนตรีในโรงเรียน ด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอน ด้านการวัด และประเมินผล ซึ่งมีผลทำให้การสอนวิชาดนตรีตามหลักสูตรไม่ประสบความสำเร็จตามหลักการและจุดประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูจะเน้นการสอนปฏิบัติมากไป ใช้เทคนิคการสอนแบบเดิม ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อที่ใช้ยังไม่หลากหลาย นักเรียนที่ปฏิบัติได้จะเป็นผู้ที่ฝึกปฏิบัติและใจรักเท่านั้น ส่วนใหญ่จะไม่เข้าใจการอ่านโน้ตก็จะทำให้ปฏิบัติได้อย่างไม่ถูกต้อง ความต้องการในการเรียนรู้รายวิชาดนตรีต้องการให้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกับเทคนิคการสอน ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจการอ่านโน้ตสากลจะทำให้เกิดการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง การสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจในหลักการของดนตรีสากลเสียก่อน แล้วค่อยไปเรียนรู้การอ่านตัวโน้ตในภายหลังนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้มีความเข้าใจได้ง่าย ๆ

จากสภาพปัญหาและความต้องการดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสมโดยได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS ประกอบด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 1 ทบทวนความรู้เดิม (Review previous knowledge) ขั้นที่ 2 กระตุ้นความสนใจ (Arouse interest) ขั้นที่ 3 นำเสนอบทเรียนพร้อมสื่อ (Presentation of lessons with media) ขั้นที่ 4 สู่การปฏิบัติ (Into practice) และขั้นที่ 5 สรุปและประเมินผล (Summary and Evaluation) นำข้อมูลที่ได้สนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญและประเมินความเหมาะสม และความสอดคล้องของรูปแบบทำการทดลองก่อนนำไปใช้จริง

5.1.2 ผลการศึกษาองค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ)

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ)

รายการประเมิน	n = 9		ความเหมาะสม
	\bar{X}	S.D.	
หลักการ การจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริด	4.67	0.50	มากที่สุด
วัตถุประสงค์ การจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริด	4.78	0.44	มากที่สุด
เนื้อหาวิชาดนตรี	4.56	0.53	มากที่สุด
บทบาทผู้สอนในการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริด	4.56	0.53	มากที่สุด
บทบาทผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริด	4.67	0.50	มากที่สุด
การจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS	4.56	0.53	มากที่สุด
การวัดและประเมินผล	4.67	0.50	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.63	0.50	มากที่สุด

ที่มา : เสริมศักดิ์ ลิขิตวัฒนกิจ (2564)

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของและความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ) ภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด (\bar{X} =4.63, S.D.=0.50) สามารถสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญรับรององค์ประกอบทั้ง 7 ด้านสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้ในครั้งนี้

5.2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ) มีดังนี้

5.2.1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางมุนี (บ้านปลายน้ำ)

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรานบุรี (บ้านปลายน้ำ)

ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ (E_1)	ประสิทธิภาพผลลัพธ์ของการเรียนรู้ (E_2)
82.80	84.00
ประสิทธิภาพ $E_1 / E_2 = 82.80 / 84.00$	

ที่มา : เสริมศักดิ์ ลิขิตวัฒน์กิจ (2564)

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรานบุรี (บ้านปลายน้ำ) มีประสิทธิภาพ 82.80 / 84.00 สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80 / 80 ที่กำหนด

5.2.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยก่อนการทดลองได้ทำการทดสอบความรู้ด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังการทดลองทำการทดสอบด้วยแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกัน หลังจากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาค่าการแจกแจงของ t-test ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่ม	n	\bar{X}	$\sum D$	$\sum D^2$	t
คะแนนก่อนเรียน	25	13.80	285	3683	13.40*
คะแนนหลังเรียน	25	25.20			

* $p < .05$

ที่มา : เสริมศักดิ์ ลิขิตวัฒน์กิจ (2564)

จากตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 13.80 และคะแนนการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 25.20 แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยการทดสอบก่อนเรียน ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยอาศัยการแจกแจงของ t-test พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

5.3 ผลการหาค่าระดับความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมผู้วิจัยได้ให้นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจ แล้วนำคะแนนระดับความพึงพอใจมาวิเคราะห์ผลทางสถิติเทียบกับเกณฑ์ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรานบุรี (บ้านปลายน้ำ)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. การเข้าใช้งานของระบบ	4.52	0.59	มากที่สุด
2. เมนูการใช้งานบนหน้าแรกของเว็บไซต์	4.52	0.65	มากที่สุด
3. ระบบการทดสอบก่อนเรียน	4.56	0.51	มากที่สุด
4. เมนูการใช้งานสำหรับเนื้อหาแต่ละหน่วย	4.68	0.63	มากที่สุด

	รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
5.	ระบบการส่งงาน(แบบฝึกแต่ละหน่วย)	4.84	0.37	มากที่สุด
6.	ระบบการทดสอบหลังเรียน	4.60	0.50	มากที่สุด
7.	แหล่งการเรียนรู้ให้ศึกษานระบบ	4.68	0.56	มากที่สุด
8.	เมนูสำหรับการสนทนาของแต่ละกลุ่ม	4.60	0.50	มากที่สุด
9.	เมนูสำหรับกระดานถาม-ตอบ	4.52	0.51	มากที่สุด
10.	ระบบรายงานผลคะแนนรายบุคคล	4.92	0.28	มากที่สุด
11.	กิจกรรมทำให้นักเรียนมีทักษะการอ่านโน้ตสากล	5.00	0.00	มากที่สุด
12.	กิจกรรมทำให้สามารถทบทวนเนื้อหาและเรียนรู้ได้ตลอดเวลา	5.00	0.00	มากที่สุด
	รวม	4.70	0.42	มากที่สุด

ที่มา : เสริมศักดิ์ ลิขิตวัฒนกิจ (2564)

จากตารางที่ 4 ผลการหาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางนบุรี (บ้านปลายน้ำ) โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.70, S.D.=0.42$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ความเหมาะสมของและความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางนบุรี (บ้านปลายน้ำ) ภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}=4.63, S.D.=0.50$) สามารถสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญรับรององค์ประกอบทั้ง 7 ด้าน สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้ครั้งนี้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการการเรียนการสอนรายวิชาดนตรีนำมากำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อินเตอร์แอคทีฟและทำการสังเคราะห์เทคนิคการสอน จากนั้นนำแนวทางเข้าสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้รูปแบบที่ต้องการจากนั้นนำมาพัฒนาเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือตามกระบวนการวิจัย ทำการทดลองก่อนนำไปใช้จริง นำข้อมูลที่ได้ประเมินความเหมาะสมกับความสอดคล้องซึ่งพบว่ามีค่าความเหมาะสมมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบไฮบริด (Hybrid Learning) กับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 (ศิวาพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์, 2563) จากการศึกษาพบว่า การเรียนรู้แบบไฮบริด เป็นรูปแบบการสอนอีกรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการเรียนรู้ในยุคการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นลักษณะการผสมผสานรูปแบบการเรียนรู้ทั้งในลักษณะเผชิญหน้า และการเรียนผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ในการสร้างองค์ความรู้ได้อย่างหลากหลาย อันก่อให้เกิดการศึกษาที่มีคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้เรียน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ไพฑูรย์ กานต์ธัญลักษณ์ (2557) ได้ทำการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนแก้ปัญหาพร้อมกันและเทคนิคซินเนคติกส์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาครูพบว่า ผลการประเมินรับรองรูปแบบของผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่างค์ประกอบและขั้นตอนอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

6.2 ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรางนบุรี (บ้านปลายน้ำ) มีประสิทธิภาพ 82.80/84.00 สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนด ทั้งนี้เนื่องจากแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีครั้งนี้เป็นแบบผสมผสานหรือไฮบริด โดยใช้เทคนิค RAPIS ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ทบทวนความรู้เดิม (review previous knowledge) ขั้นที่ 2 กระตุ้นความสนใจ

(arouse interest) ขั้นที่ 3 นำเสนอบทเรียนพร้อมสื่อ (Presentation of lessons with media) ขั้นที่ 4 สู่การปฏิบัติ (into practice) ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินผล (Summary and Evaluation) โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการเรียนแบบเดี่ยวและกลุ่ม บนเว็บระบบบริหารจัดการเว็บไซต์ รูปแบบที่ได้ผ่านกระบวนการวิจัยและพัฒนา ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดลองก่อนนำไปใช้จริง ทำให้ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นไปตามที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับ ยุทธนา ทรัพย์เจริญ (2560) ได้ทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานวิชาดนตรีสากล เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางดนตรี และความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานวิชาดนตรีสากล มีค่าเท่ากับ $81.00 / 81.56$ ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ $80 / 80$ เช่นเดียวกับ เพชรรัตน์ จารุตัน (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดการเรียนรู้ สาระดนตรี โดยใช้วิธีการสอนแบบผสมผสานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า การจัดการกิจกรรมสาระดนตรีโดยใช้วิธีการสอนแบบผสมผสานมีประสิทธิภาพ $85.65 / 84.07$ ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ $80 / 80$

6.3 ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยอาศัยการแจกแจงของ t-test พบว่ากลุ่มนักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ออกแบบแบบทดสอบตามกระบวนการวิจัยเชิงระบบ ดำเนินการประเมินคุณภาพของแบบทดสอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดลองกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างก่อนนำไปใช้จริง นำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าความยากง่าย อำนาจจำแนก คัดเลือกแบบทดสอบที่อยู่ในเกณฑ์ จึงทำให้ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปองภพ สุกิตติวงศ์ (2561) ได้ทำการศึกษาการประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานในการจัดการเรียนการสอนทางด้านทฤษฎีดนตรีสากล ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ด้านทฤษฎีดนตรีสากลของนักศึกษาในการทดสอบหลังเรียน ($M = 13.53, S.D. = 2.25$) สูงขึ้นจากการทดสอบก่อนเรียน ($M = 2.5, S.D. = 6.58$) อย่างมีนัยสำคัญ และ วัฒนา พลาชัย (2562) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ Mobile Learning โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือในรายวิชาการเขียนเว็บไซต์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศรีประจันต์ “เมธีประมุข” นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนออนไลน์ Mobile Learning หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6.4 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรานบุรี (บ้านปลายน้ำ) โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70, S.D. = 0.42$) ทั้งนี้เนื่องจากการทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยกระบวนการเชิงระบบ อธิบายจุดประสงค์ของการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัย มี การทดสอบก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการให้คำแนะนำคอยชี้แนะในระหว่างการเรียนรู้จึงทำให้ ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพชรรัตน์ จารุตัน (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดการเรียนรู้ สาระดนตรี โดยใช้วิธีการสอนแบบผสมผสานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบผสมผสานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ผกามาศ ใจฉลาด (2556) ที่ได้ศึกษาการสื่อสารดนตรีไทยผ่านสื่อใหม่ของ ดร.อาบทิพย์ ธีรวงศ์กิจ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่านอกจากรูปแบบการสื่อสารดนตรีไทยผ่านสื่อใหม่ เช่น Blog YouTube Facebook ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ดนตรีไทยสู่สากล ควรมีการศึกษาวิธีการสร้างสรรค์เนื้อหาทางศิลปะวัฒนธรรมผ่านสื่อใหม่ เนื่องจากเนื้อหาเป็นส่วนสำคัญในการดึงดูดผู้รับสาร จึงแสดงให้เห็นว่าในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวทางมาปรับใช้ด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ออนไลน์จัดกิจกรรมผสมผสานจึงทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีแบบไฮบริดด้วยเทคนิค RAPIS ในครั้งนี้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโน้ตสากลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลปรานบุรี (บ้านปลายน้ำ) โดยพัฒนาเว็บไซต์บริหารจัดการการเรียนรู้ออนไลน์ร่วมกับทีมพัฒนาซอฟต์แวร์ด้วยการใช้เทคนิคที่สังเคราะห์ขึ้น ดังนั้นผู้ที่สนใจจะนำไปศึกษาต่อยอดงานวิจัยจะต้องทำการศึกษาการใช้งานโดยขออนุญาตผู้วิจัยที่จะกำหนดสิทธิ์ให้นำไปใช้งานและหากนำไปพัฒนาด้วยเทคนิคการสอนในรูปแบบอื่น ๆ ก็จะเป็นแนวทางในการศึกษาได้

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- ครูบ้านนอก. (2552). *แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดนตรีและนาฏศิลป์*. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2564, จาก <https://www.kroobannok.com/14157>
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). “การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน”. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์ วิจัย*, 5(1), 7-20.
- ปองภพ สุกิตติวงศ์. (2561). “การประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานในการจัดการเรียนการสอนทางด้านทฤษฎีดนตรีสากล”. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 24(47), 95-109.
- ผกามาศ ใจฉลาด. (2556). *การสื่อสารดนตรีไทยผ่านสื่อใหม่ของดร.อาภัพย์ อีรวงศ์กิจ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ไพฑูริย์ กานต์ธัญลักษณ์. (2557). *การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนแก้ปัญหาพร้อมกันและเทคนิคซินเนคติกส์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาครู*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มนัสพงศ์ ภูบาลชื่น. (2557). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง ดนตรีพื้นบ้านอีสานชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามแนวความคิดของโซลิตาน โคดา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยุทธนา ททรัพย์เจริญ. (2560). *การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานวิชาดนตรีสากล เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางดนตรีและความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วิชญุชัย ภาติธง. (2560). *การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อประกอบการเรียนการสอนในวิชาดนตรี*. จาก http://www.thai-explore.net/search_detail/result/3672
- วัฒนา พลาชัย. (2562). “การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ Mobile Learning โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ ในรายวิชาการเขียนเว็บไซต์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศรีประจันต์ ‘เมธีประมุข’”. *วารสารสังคมศาสตร์วิจัย*, 10(1), 186-200.
- ศิวาพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์ และคณะ. (2563). “การเรียนการสอนแบบไฮบริด (Hybrid Learning) กับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21”. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 12(3), 213-224.
- สุภัชชา โพธิ์เงิน. (2554). *การนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีสำหรับนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษา ปีที่ 4-6*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Skinner, B. F. (2000). *About Behaviorism*. Alford A Kupt F.

Taylor, A. (2014). *A Look at Web-based Instruction Today: An interview with Badrul Khan, Part 1*. *eLearn Magazine*. A Publication of ACM. Retrieved March 19, 2014, from <http://elearnmag.acm.org/archive.cfm?aid=2590180>

บทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของชาวจีนในชุมชนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง
THE ECONOMY AND SOCIAL ROLES OF CHINESE COMMUNITY IN KANTANG SUB-DISTRICT,
KANTANG DISTRICT, TRANG PROVINCE

กาญจนา บุญนวน^{1*}, กนกวรรณ ชูชัยศรี² สิริวรรณ คงเอียด³ และสิริธร ถาวรวงศา⁴

Kanjana Bunnuan^{1*}, Kanokwan Choochaisri², Siriwan Khongaiad³ and Sireethorn Thawornwongsa⁴

บทคัดย่อ

เมืองกันตังเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญรุ่งเรือง จึงทำให้พื้นที่บริเวณนี้เกิดการรวบรวมกลุ่มคนหลากหลายเชื้อชาติ โดยเฉพาะกลุ่มชาวจีน ซึ่งกลุ่มชาวจีนเริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่ช่วงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยเส้นทางเรือสำเภากลุ่มชาวจีนที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่นี้ประกอบด้วย กลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยน ไทหล่า แต่จิ่ว แค และกลุ่มชาวจีนเปอรานากันหรือ บาบ๋า - ย่าหย่า ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานสร้างครอบครัวในพื้นที่ชุมชนแห่งนี้ มีการแต่งงานกับชาวไทยและมีลูกหลานสืบสกุลมาจนถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัยจึงเห็นควรศึกษาวิจัยประเด็นบทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของชาวจีนในชุมชนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อศึกษาการตั้งถิ่นฐานของชาวจีน รวมถึงเรียนรู้บทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของชาวจีนในชุมชนกันตัง ท่ามกลางความหลากหลายทางศาสนาวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยในปัจจุบัน

คำสำคัญ : ชาวจีนกันตัง, ชุมชนกันตัง, บทบาททางเศรษฐกิจ

Abstract

Kantang is a thriving district. As a result, this area gathers many ethnic groups, especially Chinese. Chinese people began to emigrate during the First World War. By boat, the Chinese people living in this area consist of Chinese people of Hokkien descent, Hainan, Teochew descent. Hakka Chinese group and the Peranakan Chinese or Baba-Yaya There are families who settled in this community area. Married to Thai people and descended to the present

The researcher therefore agreed to study the problem of role and economy of Chinese people in Kantang community, Kantang sub-district, Kantang district, Trang province. This Kantang community study was to study Chinese settlements. Learn about the role and economy of Chinese people in the community. Kantang amid the diversity of religions, cultures, economies, and changing eras today.

Keyword : Chinese community in Kantang, Kantang Community, Economic Role

¹⁻³ นักศึกษาหลักสูตรสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

⁴ อาจารย์ประจำหลักสูตรสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, e-mail: 6241104018@parichat.skru.ac.th

1. บทนำ

ช่วงต้นสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เดิมเมืองตรังตั้งอยู่ ตำบลควนธานี อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ของตำบลควนธานี ไม่เหมาะสมแก่การติดต่อค้าขายกับต่างชาติ อีกทั้งอยู่ห่างจากฝั่งทะเล พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ผู้ว่าราชการเมืองจึงได้กราบบังคมทูลขอย้ายที่ตั้งเมืองตรังจากตำบลควนธานีไปตั้งที่ตำบลกันตัง ปี พ.ศ. 2436 ต่อมา ปี 2458 เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ตรงกับช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 โดยมีพระยารัษฎานุประดิษฐ์ มหิศรภักดี (สิน เทพหัสดินฯ) ผู้ว่าราชการเมือง ได้ย้ายเมืองตรังอีกครั้ง จากตำบลกันตังไปตั้งที่ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง สาเหตุของการย้ายเมืองตรัง พบว่าเมืองกันตัง เป็นที่ลุ่มตื้น น้ำและเป็นเส้นทางของหลากหลายกลุ่มคน จึงเกรงว่าส่งผลกระทบต่อพสกนิกร จากการรุกรานทางทะเล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองตรังจากกันตังมาอยู่ที่ตำบลทับเที่ยงจนถึงปัจจุบัน (ผู้ให้สัมภาษณ์ : เปรียม วรรณดี ผู้สัมภาษณ์ ชาว MPS., 2550 อ่างอิงโน ตรังโซน : ชุมชนคนตรังออนไลน์, 2565 จาก <http://www.trangzone.com> สืบค้นเมื่อ 29 / 03 / 2565)

ชุมชนกันตังมีสภาพทางภูมิศาสตร์ติดกับทะเลฝั่งอันดามัน เป็นส่วนหนึ่งของเมืองท่าที่สำคัญในอดีต ปัจจุบันเรียกท่าเรือกันตัง ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่เจริญรุ่งเรืองแถบแม่น้ำตรัง ประมาณพุทธศตวรรษที่ 5 - 11 ประเทศทางตะวันตกรวมถึงเอเชียกลาง เริ่มใช้เส้นทางทางทะเลเพื่อติดต่อค้าขาย กับอินเดีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และจีน เป็นเหตุให้คาบสมุทรกลายเป็นจุดพักผ่านที่เหมาะสมเพราะมีทิศทางลมเป็นปัจจัยเสริม แต่ด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ของเมืองกันตังส่วนใหญ่ เป็นลอนคลื่นไม่เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนใหญ่ เมืองกันตังจึงเหมาะสมสำหรับเป็นเมืองพักขนถ่ายสินค้าข้ามคาบสมุทรเท่านั้น ดังนั้นเส้นทางข้ามคาบสมุทรโบราณที่ปรากฏเริ่มจากปากแม่น้ำ ที่กันตัง - แม่น้ำตรัง ห้วยยอด พังสง ร่อนพิบูลย์ นครศรีธรรมราช จากหลักฐานการบันทึกถึงเรื่องราวเกี่ยวกับเมืองกันตังมีปรากฏเป็นช่วง ๆ เมืองกันตังในช่วงเวลานี้ คือ เมืองท่าอีกเมืองท่าหนึ่งทางภาคใต้ฝั่งตะวันตก ดังนั้นเมืองกันตังจึงกลายเป็นเมืองท่าให้กับอาณาจักรศรีวิชัย ปัจจุบันชุมชนกันตังยังคงเป็นเมืองท่าในการขนส่งสินค้ารวมถึงช่องทางการเดินเรือสู่ทะเลอันดามัน ซึ่งถือเป็นรายได้หลักให้แก่คนในพื้นที่ของชุมชนกันตัง

เมืองกันตังเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญรุ่งเรืองจากการเป็นเมืองท่าและเป็นย่านการค้ามาอย่างยาวนาน จึงทำให้พื้นที่บริเวณนี้เกิดการรวบรวมกลุ่มคนหลากหลายเชื้อชาติ โดยเฉพาะกลุ่มคนจีนในชุมชนกันตัง ซึ่งกลุ่มชาวจีนเริ่มมีการอพยพเข้ามาตั้งแต่ช่วงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยอพยพเข้ามาทางเรือสำเภาอีกทั้งกลุ่มคนจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่นี้ประกอบด้วยกลุ่มคนจีนเชื้อสายฮกเกี้ยน กลุ่มคนจีนเชื้อสายไหหลำ กลุ่มชาวจีนเชื้อสายแต้จิ๋ว กลุ่มชาวจีนแคะ และกลุ่มชาวจีนเปอรานากันหรือบาบ๋า-ย่าหยา กลุ่มคนจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานสร้างครอบครัวในพื้นที่ชุมชนแห่งนี้ มีการแต่งงานกับชาวไทยที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวและมีลูกหลานสืบสกุลมาจนถึงปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่มีอาชีพการประมงและค้าขายสินค้าจากทะเลรวมไปถึงสินค้าทั่วไป

ผู้วิจัยจึงเห็นควรศึกษาวิจัยประเด็นบทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของชาวจีนในชุมชนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง โดยการศึกษาชุมชนกันตังครั้งนี้เพื่อศึกษาการตั้งถิ่นฐานของชาวจีน รวมถึงเรียนรู้บทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของชาวจีนในชุมชนกันตัง ท่ามกลางความหลากหลายทางศาสนานวัตกรรม เศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการตั้งถิ่นฐานและวิถีชีวิตของชาวจีนในชุมชนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง
- 2.2 เพื่อศึกษาบทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของชาวจีนในชุมชนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical method) ในการศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่และข้อมูลจากเอกสาร ควบคู่กับแนวคิดการศึกษาประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) โดยศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาเพื่อรู้พื้นความทรงจำร่วมและการทวนสอบความทรงจำของกลุ่มเป้าหมาย และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาผ่านกระบวนการการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) ในการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ทั้งผลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ และการศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) กับกลุ่มเป้าหมาย โดยศึกษาค้นคว้าเรื่องราวที่สนใจจากคำถามวิจัย และลงศึกษาพื้นที่ศึกษาชุมชนชาวจีนในกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง และสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในท้องถิ่นประกอบการทำวิจัย

5. สรุปผลการวิจัย

ชุมชนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นพื้นที่ที่เป็นเมืองท่าที่สำคัญที่ใช้ในการเดินเรือและติดต่อค้าขายกับต่างชาติในอดีต อีกทั้งเป็นชุมชนที่สิ้นสุดขบวนรถไฟสายอันดามัน ทำให้พื้นที่ชุมชนกันตังมีการเฟื่องฟูตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 และเป็นช่วงที่พระยารัษฎานุประดิษฐ์ มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เป็นเจ้าเมืองในสมัยนั้น นำพาความเจริญด้านอาชีพ เศรษฐกิจให้กับคนในชุมชนกันตัง รวมถึงพื้นที่ใกล้เคียง พื้นที่แห่งนี้มีบุคคลหลากหลายเชื้อชาติ เนื่องจากเป็นเมืองท่าที่มีการติดต่อค้าขายกันในอดีต ทำให้กลุ่มคนเชื้อสายต่าง ๆ มีการอพยพขึ้นฝั่งในบริเวณนี้ โดยเฉพาะกลุ่มคนจีนที่เข้ามาพักอาศัยและตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้ ได้แก่ ชาวจีนเชื้อสายไหหลำ ชาวจีนเชื้อสายกวางตุ้งและชาวเชื้อสายฮกเกี้ยน นอกจากนี้ยังมีชาวจีนเชื้อสายแต้จิ๋ว กลุ่มชาวจีนแคะ และกลุ่มชาวจีนเปอรานากันหรือ บาบ๋า-ย่าหย่า ทำให้มีการสร้างศาสนสถานที่เด่นชัดอยู่ 3 สถานที่ ได้แก่ ศาลเจ้าก่งจิวโฮยก้วนหรือศาลเจ้าแม่ทับทิมไหหลำ ก่อตั้งโดยชาวจีนเชื้อสายไหหลำ ศาลเจ้าฮกเกี้ยนก่งก้วน - มาจ้อโป้กันตัง ก่อตั้งโดยชาวจีนเชื้อสายฮกเกี้ยน และสุดท้ายศาลเจ้าหลาโปแต้จิวกันตัง ก่อตั้งโดยชาวจีนเชื้อสายแต้จิ๋ว ถึงแม้ในชุมชนกันตังแห่งนี้จะมีแค่ศาสนสถานที่เด่นชัด 3 สถานที่ แต่ยังคงมีชาวจีนเชื้อสายอื่น ๆ ที่ปะปนอยู่ด้วย รวมไปถึงวิถีชีวิตของชาวจีนในชุมชนกันตัง มีการพึ่งพาอาศัยกันสังเกตได้จากกรช่วยเหลือกันในช่วงเทศกาลประเพณีหรือช่วงศาลเจ้าจัดพิธีกรรมต่าง ๆ จะมีคนในชุมชนกันตังมาช่วยเหลือ

ในปัจจุบันชาวจีนในชุมชนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ประกอบอาชีพหลากหลายประเภท ได้แก่ ประเภทที่ 1 การพาณิชย์กรรม อาชีพค้าขาย เกี่ยวกับร้านขายของชำ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านจำหน่ายทองรูปพรรณ ร้านเสริมสวย ร้านเครื่องประดับ ของใช้สุขภาพสตรี ร้านจำหน่ายรถจักรยานยนต์ และร้านจำหน่ายโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ประเภทที่ 2 การประมง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การประมงพื้นบ้าน, การประมงพาณิชย์ ประเภทที่ 3 อุตสาหกรรม / การรับจ้าง จะมีโรงงานอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการผลิตอาหารทะเล การประมง โรงงานน้ำแข็ง อีกทั้งโรงงานที่มีการจ้างงานในปัจจุบัน ได้แก่ 1) บริษัทกันตังซีฟู๊ด จำกัด หรือโรงงานปลากระป๋อง ยี่ห้อบ๊ิกแคน 2) บริษัทศรีตรังโกลฟส์ หรือโรงงานถุงมือ 3)

บริษัท กู้รับเบอร์ อินเตอร์เนชันแนล จำกัด และประเภทที่ 4 พนักงานและลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ พนักงานและลูกจ้างของรัฐ และอาชีพอื่น ๆ ของชาวจีนในชุมชนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

5.1 ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของเมืองกันตัง

ชุมชนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง อดีตเมืองตรังเก่า ช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) สมัยพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ดำรงตำแหน่งเจ้าเมือง อีกทั้งสภาพทางภูมิศาสตร์ติดกับทะเลฝั่งอันดามัน เป็นเมืองท่าที่สำคัญในอดีต ปัจจุบันเรียก ท่าเรือกันตัง ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่เจริญรุ่งเรืองแถบแม่น้ำตรังในอดีต เป็นที่หลบมรสุม ทำให้กันตังหรือเมืองตรังสมัยนั้น ขึ้นชื่อเรื่องการค้ากับต่างประเทศ โดยมีเรือพาณิชย์ใช้เส้นทางระหว่างปีนัง (ยังเป็นของประเทศไทยสมัยนั้น กล่าวกันว่า ท่าเรือกันตังใช้ระยะเวลาเพียง 1 วัน ในการเดินทางไปยังปีนัง) กันตัง ภูเก็ต ต่อมาพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เริ่มพัฒนาเมืองกันตังได้แก่การวางผังเมือง ก่อสร้างสถานที่ราชการ ตัดถนนเพิ่มระหว่างอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง เปิดการค้ากับต่างประเทศอย่างเป็นระบบและนำพันธุ์ยางพารามาส่งเสริมให้ราษฎรปลูกที่เมืองตรังเป็นแห่งแรกของประเทศไทย ระหว่างนั้นเมืองตรังเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลภูเก็ต ต่อมา พ.ศ. 2453 โครงการทางรถไฟสายใต้ได้กำหนดสายแยกจากทุ่งสง สูดปลายทางที่ท่าเรือกันตัง จนเปิดการเดินรถในปี พ.ศ. 2456 ช่วงรัชกาลที่ 5 พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ได้เชื่อมเส้นทางรถไฟฝั่งทะเลอันดามัน (กันตัง ปัจจุบันสถานีรถไฟกันตังหรือสถานีสุดท้ายของทางรถไฟฝั่งอันดามัน) และทะเลฝั่งอ่าวไทย (สงขลา ปัจจุบันมีหลักฐานร่องรอยการเชื่อมต่อตั้งอยู่ที่บริเวณโรงเรียนอนุบาลสงขลา จังหวัดสงขลา) เข้าด้วยกัน การพัฒนาทุกด้านทำให้เมืองตรังก้าวสู่ความเจริญอย่างรวดเร็ว จนมีชื่อกันตังเป็นเมืองท่าในแผนที่โลก (วิสุทธิ อรุณเวชกุล, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2565)

ปี พ.ศ. 2433 เมืองกันตังในสมัยนั้นเกิดความวุ่นวายมาก มีโจรสลัดขโมยน้อยเต็มเมือง เนื่องจากผู้คนไม่มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง อีกทั้งปัญหาการจัดเก็บภาษีอากรเพื่อมาบำรุงท้องถิ่น ที่สำคัญช่วงสมัยนั้นมีกลุ่มชาวจีนบางส่วนที่เข้ามาอยู่ในเมืองตรังถือสัญชาติอังกฤษ ส่งผลให้ไทยไม่สามารถใช้กฎหมายในการแก้ปัญหาได้ ดังนั้นท่านพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) จึงคิดหาวิธีที่จะเมืองสงบสุข โดยการส่งเสริมด้านอาชีพ ได้แก่ การทำเกษตร เช่น นิยมให้คนในท้องถิ่นทำสวนยางพารา การทำนา โดยการสั่งข้าวมาจากปีนังจำนวนมากและมีการเผยแพร่ความรู้พืชเศรษฐกิจ ได้แก่ จันทน์เทศ หมาก มะพร้าว กาแฟ ซึ่งเดิมการปลูกพริกไทยเพื่อส่งออกสามารถทำรายได้หลักให้แก่เมืองตรัง และมีการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ วัว ไก่ เป็ด สุกร เป็นต้น (ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์บ้านพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ไม่ประสงค์ออกนาม, 12 กุมภาพันธ์ 2565)

5.2 การอพยพเข้ามาของชาวจีนในชุมชนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

การอพยพเข้ามาของชาวจีนในเมืองตรังไม่ได้มีบันทึกเป็นหลักฐานที่ชัดเจน เนื่องจากเกิดเส้นทางการค้าระหว่างพวกแขกมัวร์ (อินเดีย, อาหรับ, เปอร์เซีย) เดินทางไปติดต่อค้าขายกับจีน การเดินทางต้องอาศัย ทิศทางลม และเลียบไปทางริมฝั่งอ้อมแหลมมลายู ดังนั้น จึงจำเป็นต้องแวะตามเมืองริมฝั่งของ ภาคใต้ ต่อมาพุทธศตวรรษที่ 8-22 เป็นช่วงที่จีน เข้ามาเพราะความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ทางภาคใต้ซึ่งมีทรัพยากรประเภทของ ป่าเครื่องเทศ และเครื่องหอม ที่เป็นที่ต้องการของจีน ช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 23 - 24 ตรงกับช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 - 5 เป็นช่วงที่มีชาวจีนอพยพเข้ามาสู่ภาคใต้ โดยเฉพาะภาคใต้ฝั่งตะวันตกเป็นจำนวนมากซึ่งหนึ่งในนั้นคือ เมืองตรังหรือบริเวณท่าเรือกันตัง การอพยพครั้งนี้ทำให้ชาวจีนเข้ามามีบทบาทต่อเมืองตรังมาจนถึงปัจจุบัน (ลลิตา เกิดเรือง , 2549 น.20)

การอพยพเข้ามาช่วงสมัยครั้งนี้ ไม่ว่าจะเส้นทางการผ่านหรือชาวจีนที่ต้องการอาศัยอยู่ได้ใช้พื้นที่บริเวณศาลเจ้าสมาคมไหหลำ แต่ช่วงสมัยรัชกาลที่ 6 ไม่ให้มีการจัดตั้งสมาคมชาวจีน ต่อมามีการเปลี่ยนจากสมาคมไหหลำเป็นศาลเจ้า

แก่งจิวโยยก้วนหรือศาลเจ้าแม่ทับทิมไหลล่า ซึ่งศาลเจ้าแห่งนี้นักกลายเป็นสถานที่พักพิงของผู้คนที่ผ่านไปผ่านมาเมื่อปี พ.ศ. 2505 นายพิพิธกล่าวว่า ช่วงอายุประมาณ 4 - 5 ปี ปัจจุบันอายุ 60 ปี บิดาของตนได้พาตนมายังศาลเจ้าแห่งนี้และได้กล่าวว่าบริเวณด้านบน หรือภาษาไทหล่าจะเรียนชั้น 2 ของบ้านว่า “เหล่าเต็ง” มีการใช้ชั้นบนของศาลเจ้าเป็นที่นอน เพราะสมัยนั้นยังไม่มีโรงแรมหรือบ้านพัก และสามารถพักผ่อนได้ฟรี นายพิพิธ กล่าวอีกว่า ศาลเจ้าไหลล่าเป็นศาลเจ้าแรกเริ่มและมีองค์บูชา คือ เจ้าแม่ทับทิมไหลล่าที่เป็นที่สักการะบูชาของชาวจีน สมัยช่วงแรกมีแค่กระถางทองเหลืองปรากฏหลังสร้างศาลเจ้าเมื่อแล้วเสร็จประมาณ 3 ปี ได้มีการสลักหินขึ้นพระจีน ที่เชื่อว่าเป็นองค์ที่สวยงามที่สุดในประเทศไทย ตามความเชื่อของชาวจีนไหลล่า อีกทั้งเชื่อว่าเจ้าแม่ทับทิมจะคอยดูแลปกป้องรักษาผู้คนที่ใช้ชีวิตเกี่ยวข้องกับทางทะเล ตามความเชื่อเหล่านี้จึงมีการจัดพิธีกรรมเพื่อบูชาเทพเจ้าจีน ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 23 เดือน 3 ตามปฏิทินจีน ภายในพิธีมีการเลี้ยงอาหารคือน้ำพองและหมี่หวาน ศาลเจ้าแห่งนี้สร้างเสร็จเมื่อปี 2448 และปัจจุบันยังคงอยู่ที่ตำแหน่งเดิม (พิพิธ จรุงเกียรติพงษ์และนายวิสุทธิ์ อรุณเวชกุล, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2565)

บริเวณชุมชนกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง มีชาวจีนหลากหลายเชื้อสาย ประกอบด้วยเด่น ๆ จะมี 3 เชื้อสาย ได้แก่ ชาวจีนเชื้อสายไทหล่า เชื้อสายกวางตุ้ง และเชื้อสายฮกเกี้ยน นอกจากนี้ยังมีเชื้อสายแต้จิ๋ว กลุ่มชาวจีนแคะ และกลุ่มชาวจีนเปอรานากันหรือบาบ๋า - ยาหย่า ปะปนอยู่ด้วย คนในชุมชนตำบลกันตังจะเรียกกลุ่มบาบ๋า - ยาหย่า ว่า บาบ๋า - หน่อเนี้ย มีความหมายดังนี้ บาบ๋า แปลว่า ผู้ชาย ส่วนหน่อเนี้ย แปลว่า ผู้หญิง อีกทั้งการแต่งงานของกลุ่มคนเชื้อสายจีนในอดีตเป็นการคลุมถุงชน ชาวจีนในอดีตจะแต่งงานข้ามเชื้อสายไม่ได้ โดยพิธีแต่งงานส่วนใหญ่จะจัดงานแต่งที่บ้านและศาลเจ้า รวมถึงมีทำอาหารเลี้ยงผู้คนที่มาช่วยงาน เมื่อเวลาผ่านไปกลุ่มชาวจีนได้มีการยอมรับวัฒนธรรมอื่น ๆ อีกทั้งสามารถแต่งงานกับชาวไทยที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว และมีลูกหลานสืบสกุลมาจนถึงปัจจุบัน (วิสุทธิ์ อรุณเวชกุล, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2565)

5.3 สาเหตุการอพยพเข้ามาของชาวจีนในชุมชนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ชาวจีนอพยพเข้ามาในเมืองตรัง ช่วงสมัยรัชกาลที่ 3-5 สาเหตุของการอพยพเข้ามาสามารถแบ่งได้หลายประการ ดังนี้ 1) สาเหตุจากประเทศจีน เกิดปัญหาทางการเมือง การคุกคามของราชวงศ์ชิงหรือพวกแมนจูที่ต้องการปราบปรามราชวงศ์หมิง ส่งผลให้ชาวจีนที่จงรักภักดีกับราชวงศ์หมิงต้องลี้ภัยออกนอกประเทศซึ่งกลุ่มที่ลี้ภัยออกนอกประเทศได้มีการรวมตัวกันเกิดสมาคมลับหรืออั้งยี่ ซึ่งมีการเชื่อมโยงกับสิงคโปร์ มลายู และจีน 2) สาเหตุจากประเทศไทย ประการแรก ภายหลังจากที่ไทยได้ทำสนธิสัญญาเบาว์ริงปี พ.ศ. 2398 ส่งผลให้เกิดการค้าเสรี เกิดการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจที่เห็นได้ชัดเจน คือ ข้าว ไม้สัก รวมทั้งดีบุก กลุ่มคนที่ใช้แรงงานจึงกลายเป็นสิ่งที่สำคัญชาวจีนจึงเป็นแรงงานที่สำคัญเพราะค่าจ้างการทำงานราคาถูก ประกอบกับคนไทยยังติดอยู่ในระบบไพร่ ทำให้การทำอาชีพอื่นเป็นไปอย่างยากลำบาก รัฐบาลในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3-5 มีนโยบายที่สนับสนุนการอพยพเข้ามาของชาวจีน ยกตัวอย่างเช่น การออกพระราชบัญญัติเหมืองแร่ พ.ศ. 2444 อนุญาตให้ผู้ที่ต้องการขอประทานบัตรการทำเหมืองแร่ สำรวจปริมาณแร่ในพื้นที่ที่ว่างเปล่าและไม่มีใครจับจอง นอกจากนี้ผู้ขอสัมปทานต้องมีทุนมากพอที่จะสามารถทำได้ จึงสอดคล้องกับกลุ่มชาวจีนที่เข้ามา เพราะมีกลุ่มนายเหมืองซึ่งมีทุนพอและมีแรงงานราคาถูก ประการที่สอง ความอุดมสมบูรณ์ของเมืองไทยเป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ชาวจีนอพยพเข้ามาประกอบอาชีพ นอกจากชาวจีนจะเป็นกรรมกรแล้วยังมีอาชีพทางการเกษตร เช่น การเลี้ยงหมู ปลูกผัก ความอุดมสมบูรณ์เหล่านี้จึงทำให้ชาวจีนสามารถดำรงชีพอย่างไม่ยากลำบาก อีกทั้งชุมชนกันตัง มีท่าเรือที่สำคัญและเป็นเส้นทางการเดินทางจากป็นัง กันตัง หรือพื้นที่ห่างไกล รวมถึงเป็นพื้นที่ที่มีรถไฟสายอันดามัน ทำให้การค้าขายหรือการส่งสินค้าเกิดขึ้นบริเวณพื้นที่ตรงนี้ อีกทั้งบริเวณพื้นที่ตรงนี้เหมาะสำหรับการหลบพายุหรือเหมาะแก่การพักเรือ จึงทำให้เป็นพื้นที่ที่มีชาวจีนหลายเชื้อสายได้ขึ้นฝั่งบริเวณนี้จำนวนมาก รวมถึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การค้าขาย ทำการเกษตร เพราะป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ และมีเครื่องเทศที่เป็นที่ต้องการของชาวจีนอีกด้วย

5.4 เส้นทางอพยพของชาวจีนในชุมชนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ประมาณพุทธศตวรรษที่ 22-23 การอพยพเข้ามาของชาวจีนในระยะแรกเดินทางโดยเรือสำเภามาจากท่าเรือแห่งหนึ่งเลียบบชายฝั่งมณฑลกวางตุ้งและไหหลำมาทางประเทศเวียดนามเข้าสู่อ่าวไทย ล่องเลียบบทะเลฝั่งตะวันออกของคาบสมุทรไทยลงไปยังแหลมมลายูเดินเรืออ้อมประเทศมาเลเซียผ่านสิงคโปร์และเกาะปินังเข้ามายังภูเก็ตและได้มีการกระจายมายังเมืองใกล้เคียง ได้แก่ พังงา ะนอง รวมทั้งตรังด้วย ช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 24 ชาวจีนโพ้นทะเลที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคใต้ อาศัยการเดินทางเรือผ่านสิงคโปร์ ปินัง และข้ามพรมแดนทางบกผ่านหัวเมืองมาเลย์ การอพยพเข้ามาทางเส้นทางนี้จะมีมากกว่าการอพยพผ่านเข้ามาทางท่าเรือในกรุงเทพมหานคร เพราะค่าใช้จ่ายในการเดินทางถูกกว่ามากและดำเนินการได้อย่างง่าย นอกจากนั้นยังไม่มีมาตรการตั้งด่านตรวจคนเข้าเมืองในภาคใต้ ชาวจีนโพ้นทะเลจึงอพยพเข้ามาอย่างเสรี และปราศจากการบันทึกตรวจตราคนเข้าเมือง ซึ่งเป็นการเข้ามาตามเส้นทางการค้า

เส้นทางเข้ามายังเมืองตรังเริ่มจากการขึ้นฝั่งที่ท่าเรือกันตัง ล่องมาตามแม่น้ำกันตังแล้วตั้งชุมชนจุดแรกที่สี่แยกท่าจีน และบริเวณชุมชนกันตังก็เป็นอีกหนึ่งจุดที่มีชาวจีนตั้งหลักปักฐานและอาศัยมาจนถึงปัจจุบัน

5.5 การเข้ามาตั้งหลักแหล่งของชาวจีนในชุมชนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ระยะแรก อาศัยอยู่ตามเส้นทางคมนาคม เริ่มจากปากน้ำกันตัง ล่องเรือเข้ามาที่ท่าจีน ซึ่งตรงกับสมัยที่เมืองตรังตั้งอยู่ที่ควนธานีและท่าจีนก็เป็นท่าที่อยู่ระหว่างปากแม่น้ำกันตังกับควนธานีจึงมีความเหมาะสมสำหรับตั้งถิ่นฐานสมัยนั้นควนธานีเป็นเมืองตรังเก่า ก่อนที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้เสด็จพระราชดำเนินประพาสต้นมายังจังหวัดตรังเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2433 ทรงพบชาวจีนที่มาจากทับเที่ยง (เมืองตรังปัจจุบัน) ลงเรือที่ท่าเรือหัวไทร เสด็จไปยังลังกาวิ หลังจากทีพระองค์เสด็จประพาสแล้วทรงเห็นว่า เมืองควนธานีทรุดโทรมมากจึงโปรดเกล้าให้พระอภัยมณีศรีรักษา (คอซิมบี้ ณ ระนอง) เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง ที่ตำบลควนธานี ต่อมาได้รับการบรรดาศักดิ์ใหม่เป็น พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี ดังนั้นพระยารัษฎานุฯได้ทรงวางแนวทางการพัฒนาเมืองที่ควนธานี และด้วยเหตุผลหลายประการในปี 2436 พระยารัษฎานุกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตย้ายเมืองตรังจากควนธานีไปตั้งเมืองใหม่ที่กันตังรวมระยะเวลาเมืองควนธานีเป็นเมืองหลวงของจังหวัดตรัง 13 ปี จึงทำให้มีชาวจีนบางส่วนอพยพมาตั้งถิ่นฐานที่ชุมชนกันตังอำเภอกันตัง อีกด้วย บ้างกล่าวว่าบางส่วนมีการอพยพและตั้งถิ่นฐานแถบนี้ตั้งแต่เดิม (พิพิธ จรุงเกียรติพงษ์ สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2565)

5.6 บทบาททางเศรษฐกิจของชาวจีนในชุมชนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ชุมชนกันตังเป็นชุมชนที่มีความเฟื่องฟูทางด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก โดยมีจุดเริ่มต้น จากการย้ายเมืองจากควนธานีมาที่กันตัง โดยพระยารัษฎานุประดิษฐ์(คอซิมบี้ ณ ระนอง) ได้พัฒนาเมืองกันตังให้เป็นเมืองท่าแห่งการค้า มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นปินังหรือประเทศทางตะวันตก อีกทั้งช่วงปี พ.ศ. 2456 มีความเจริญอีก 1 ปัจจัยเพราะเป็นชุมชนที่สิ้นสุดขบวนรถไฟสายอันดามันยาวมาถึงท่าเทียบเรือและมีการสร้างสะพานท่าเทียบเรือที่ใช้ในการขนส่งสินค้า เช่น การขนส่งสินค้านำเข้า-ส่งออก การโดยสาร ทำให้การติดต่อค้าขายกับต่างประเทศเป็นไปได้ง่าย ตัวอย่างสินค้าที่มีการส่งออกไปยังปินัง เช่น พริกไทย ยางพาราแผ่นที่อัดเป็นก้อน ถั่วเขียว ข้าว หมู เป็นต้น ส่วนสินค้าที่มีการนำเข้ามาจากปินัง ส่วนใหญ่จะเป็น รมเงินโบราณ หวี กระจก และขนมจำพวกขนมทองหยอด ทองหยิบ จึงมีคำกล่าวว่ามีกันตัง อย่าลืมหวี และรมฝากคนที่บ้าน (วิสุทธิ์ อรุณเวชกุล, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2565)

ชุมชนกันตังอยู่ติดกับเมืองท่ากันตัง จึงเกิดอาชีพที่หลากหลาย ได้แก่ การประกอบธุรกิจการประมง ค้าขาย การทำเกษตรมาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งคนในชุมชนหันมาประกอบอาชีพประมงจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นเรือประมงพาณิชย์ที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมาก หรือเรือลากอวนพื้นบ้าน มีร้านค้าเกี่ยวกับอุปกรณ์การประมงเกิดขึ้นหลายร้าน อีกทั้งยังมีการค้าขาย

อาหารทะเลสด และแห้งจำนวนมาก อย่างเช่น ปลิงทะเลตากแห้ง ปี พ.ศ. 2537 ได้เกิดการก่อตั้งตลาดเทศบาลไว้สำหรับการค้าขายอาหารทะเลสดโดยแม่ค้าในตลาดล้วนเป็นคนในชุมชนกันตั้ง แต่ช่วงระยะเวลานั้นทั้งประเทศต้องเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจเริ่มซบเซาลงแต่การประมงก็ยังคงเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ดำเนินมาถึงปัจจุบัน

อาชีพของชาวไทยเชื้อสายจีน และบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนกันตั้ง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ในปัจจุบันมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ดังนี้

การพาณิชย์กรรม ผู้ประกอบอาชีพค้าขายจะอยู่ในเขตเทศบาลส่วนใหญ่ ดำเนินกิจการเกี่ยวกับร้านขายของชำ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านจำหน่ายทองรูปพรรณ ร้านเสริมสวย ร้านเครื่องประดับ ของใช้สุขภาพสตรี ร้านจำหน่ายรถจักรยานยนต์ และร้านจำหน่ายโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

การประมง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

ประเภทที่ 1 การประมงพื้นบ้าน หมายถึง การประมงที่ใช้เรือทำการประมงที่มีขนาดความยาวไม่เกิน 10 เมตร เครื่องยนต์เรือขนาดไม่เกิน 30 แรงม้า ใช้เครื่องมือทำการประมงไม่ทันสมัยมากนักอวนลอยกุ้งสามชั้น อวนจมปู สอปลา ฯลฯ แหล่งทำการประมงจะอยู่บริเวณชายฝั่งออกทำการประมงเที่ยวละ 2-3 คน ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานในครอบครัว รายได้หลักของชาวประมงพื้นบ้าน ได้แก่ กุ้งทะเล ปูม้า ปลาเห็ดโคน ปลาทุ ปลาคัง ปลากุน ปลาหลังเขียว เป็นต้น

ประเภทที่ 2 การประมงพาณิชย์ เป็นการทำการประมงในน่านน้ำไทย และการประมงนอกน่านน้ำ เครื่องมือทำการประมงที่สำคัญได้แก่ อวนลาก อวนล้อมจับ เป็นต้น ปัจจุบันทรัพยากรการสัตว์น้ำในน่านน้ำไทยลดลงมาก ทำให้เรือประมงพาณิชย์ส่วนใหญ่จะออกไปทำการประมงนอกน่านน้ำแหล่งทำการประมงนอกน่านน้ำในบริเวณทะเลอันดามัน ได้แก่ น่านน้ำของพม่า อย่างไรก็ตามเรืออวนล้อมจับขนาดกลางและเรืออวนลากขนาดเล็กยังสามารถทำการประมงในน่านน้ำไทยได้แต่ยังมีปัญหาน้ำมันเชื้อเพลิงราคาแพงและขาดแคลนแรงงานประมง (คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร , 2562)

อุตสาหกรรม / การรับจ้าง เนื่องจากพื้นที่ของเทศบาลตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำตรัง จึงมีโรงงานอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการผลิตอาหารทะเล การประมง โรงงานน้ำแข็ง เช่น แผลปลา จึงทำให้เกิดการจ้างแรงงาน เข้าสู่โรงงานเป็นจำนวนมาก ประชาชนในเขตเทศบาลจึงได้ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นแรงงานในโรงงานดังกล่าว โรงงานที่มีการจ้างงานในปัจจุบัน ได้แก่ 1) บริษัทกันตังซีฟู้ด จำกัด หรือโรงงานปลากระป๋อง ยี่ห้อบ๊ิกแคนตั้งอยู่ที่ถนนกิตติคุณ ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง 2) บริษัทศรีตรังโกลฟส์ หรือโรงงานถุงมือตั้งอยู่ที่ตำบลควนธานี อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง 3) บริษัท กู้ดรับเบอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด หรือโรงงานยางกู้ดรับเบอร์ ตั้งอยู่ที่ตำบลวังวน อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ข้าราชการและลูกจ้าง พนักงานและลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ พนักงานและลูกจ้างของรัฐ เนื่องจากในเขตเทศบาล มีส่วนราชการจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่นและรัฐวิสาหกิจหลายแห่ง ได้แก่ 1) สำนักงานท่าเรือกันตัง ตั้งอยู่ที่ถนนตรังคภูมิ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง 2) สำนักเจ้าท่าภูมิภาค สาขาตรังตั้งอยู่ที่ถนนรัชฎา ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง 3) ตำนศุลกากรกันตัง ตั้งอยู่ที่ถนนรัชฎา ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง 4) สำนักงานประมง จังหวัดตรัง ตั้งอยู่ที่ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง 5) สำนักงานเกษตร อำเภอกันตัง ตั้งอยู่ที่ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

5.7 วิถีชีวิตของชาวจีนในชุมชนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ในอดีตชาวจีนเป็นกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนกันตัง มีการอพยพเข้ามาตั้งแต่ช่วงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยอพยพเข้ามาทางเรือสำเภา ตั้งแต่กลุ่มชาวจีนไหหลำ กลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยน กลุ่มชาวจีนแต้จิ๋ว กลุ่มคนจีนแคะรวมไปถึงกลุ่มชาวจีนบาบ๋า - ยาทยา เข้ามาตั้งถิ่นฐานสร้างครอบครัวในพื้นที่ชุมชนแห่งนี้ โดยมีการแต่งงานกับชาวไทยที่เดิมอาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวและมีลูกหลานสืบทอดสกุลต่อไป (พิพิธ จรุงเกียรติพงษ์ และวิสุทธิ์ อรุณเวชกุล สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2565)

จากการสัมภาษณ์บุคคลในชุมชนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ได้ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชุมชนความว่า นายธนะพนธ์ พรทวกุลธรรม อายุ 33 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัวเปิดร้านขายสังฆภัณฑ์ ให้ข้อมูลว่า “ผมเกิดที่กันตังคุณพ่อเดินทางมาจากเกาะมุกนั่งเรือมาที่กันตังแต่งงานกับแม่ผู้เป็นคนกันตัง โดยบ้านที่อยู่ปัจจุบัน เมื่อก่อนเป็นบ้านห้องแถวสร้างจากไม้มีสะพานยื่นออกไปตรึงถนนและคลองตัดผ่านหน้าบ้านพื้นที่ชุมชนส่วนใหญ่เนื่องจากอยู่ติดกับแม่น้ำและถนนจึงเป็นพื้นที่ที่มีการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างชาวบ้านและลูกเรือขนส่งสินค้าต่าง ๆ (ธนะพนธ์ พรทวกุลธรรม, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2565)

นางยินดี ฝั้นเฉียง อายุ 77 ปี เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนที่ย้ายเข้ามาอยู่อาศัยกับครอบครัว ตระกูลว่องเก็ก ซึ่งเป็นตระกูลที่มีความสำคัญกับเมืองกันตัง โดยย้ายเข้ามาเมื่อปีพุทธศักราช 2519 อดีตรอบอบอาชีพค้าขายอาหารทะเลทั่วไป และค้าขายเครื่องสำอาง ปัจจุบันทำอาชีพรับจ้างเย็บผ้า ซึ่งลูกค้าส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน สำหรับพิธีกรรมความเชื่อ นางยินดี ไม่ค่อยให้ความสำคัญ แต่ยังคงนับถือเทพเจ้าจีนนั่นคือ เทพเจ้ากวนอู อีกทั้งยังมีการประกอบพิธีกรรมทางกลุ่มเชื้อสายจีนนั่นคือ วันเซ่งเม้งหรือวันรวมญาติ ซึ่งเป็นวันแห่งการทำความเคารพบรรพบุรุษและคล้ายกับวันรวมญาติวันหนึ่งของคนไทยเชื้อสายจีน ในส่วนของช่วงพิธีกรรมความเชื่อทางกลุ่มชาวจีน นั่นคือเดือนแห่งการถือศีลกินเจ นางยินดีไม่ได้เคร่งครัดมากนัก เนื่องจากเหตุผลเรื่องสุขภาพ ในบางปีก็จะเข้าร่วมทำบุญตามวัดในวันสารทเดือนสิบของศาสนาพุทธด้วยเช่นกัน (ยินดี ฝั้นเฉียง, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2565)

นางสาวอรพิน ว่องกิก อายุ 73 ปี เป็นคนไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน ปัจจุบันทำอาชีพค้าขายชาลาเปา มีความเชื่อในเรื่องของเทพเจ้าจีนนั่นคือ เทพเจ้ากวนอู เทพเจ้าที่เคารพนับถือมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ เนื่องจากปู่ทวดเป็นชาวจีนที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยและตั้งถิ่นฐานในบริเวณแห่งนี้ สำหรับความเชื่อในเรื่องของศาสนาพุทธนางสาวอรพินยังคงกราบไหว้บูชาพระพุทธรูป ซึ่งส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญกับศาสนาพุทธเถรวาทมากกว่าความเชื่อเรื่องเทพเจ้าจีน โดยต้นตระกูลเป็นเชื้อสายที่มีประวัติสำคัญกล่าวคือ ทวดของนางสาวอรพิน เคยมีโอกาสร่วมงานกับพระยารัษฎานุประดิษฐ์ อีกทั้งเป็นตระกูลที่เก่าแก่และสืบทอดมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน โดยนางสาวอรพิน ว่องกิก ยังเป็นญาติที่มีความเกี่ยวข้องกับสามีนางยินดี ฝั้นเฉียง เนื่องจากพ่อของนางสาวอรพิน มีศักดิ์เป็นลูกพี่ลูกน้องของพ่อของนายเฮ้ง ว่องกิก (สามีของนางยินดี) ในปัจจุบันยังคงติดต่อกันอยู่ อีกทั้งที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกัน โดยส่วนตัวนี้นางสาวอรพินไม่ได้แต่งงานและ อยู่ภายในบ้านคนเดียวแต่ยังคงมีลูกหลานมาแวะเยี่ยมเยียนเป็นครั้งคราว และสามารถพบปะเครือญาติของตนในวันสำคัญของชาวจีน (อรพิน ว่องกิก, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2565)

วิถีชีวิตส่วนใหญ่ของชาวจีนในชุมชนกันตัง ในปัจจุบันประกอบอาชีพค้าขายอาหารทะเล เช่น ปลิงทะเล หนึ่งจะเซ้ ซึ่งครอบครัวของตนบรรพบุรุษได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ชุมชนกันตัง และแต่งงานกับชาวจีนแต่จัดที่อพยพเข้ามาเช่นกัน มีลูกด้วยกัน 6 คน โดยลูกหลานส่วนใหญ่ อาศัยอยู่นอกชุมชน และมีบางส่วน ที่ยังคงอาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ (เสียมหนาย แซ่เตียว, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2565)

ในอดีตวิถีชีวิตของชาวจีนในสมัยก่อน ไม่ว่าจะประเพณี หรือเทศกาลสำคัญต่าง ๆ จะมีการใช้สถานที่ภายในศาลเจ้าในการทำพิธี ซึ่งคนในสมัยก่อนบริเวณชุมชนกันตังจะอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นเครือญาติ แม้แต่ผู้คนที่ต่างถิ่นก็จะมี การแบ่งปันกัน การเดินทางต่าง ๆ หากมีการใช้เรือในการเดินทางสามารถขอยืมใช้หรือร่วมเดินทางด้วยกันได้ แต่ในปัจจุบันถึงแม้ว่ามีความแตกต่างไปจากเดิม แต่ชาวบ้านในชุมชนเมื่อถึงเทศกาลสำคัญของชาวจีนก็จะร่วมด้วยช่วยกัน และสืบสานต่อไป (วิสุทธิ์ อรุณเวชกุล, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2565)

จากการสังเกตบริเวณชุมชนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรังจะเป็นชุมชนมีหลากหลายเชื้อชาติ หนึ่งในนั้นคือคนไทยเชื้อสายจีน ทำการค้าธุรกิจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นร้านทองของตระกูลเชื้อสายไหหลำ เช่น ห้างทองดุ้นเฮงหลี

การทำแพปลาที่อยู่บริเวณท่าเรือกันตัง ร้านขายของเครื่องพระ ร้านขายอาหารเจ และร้านอาหารต้มยำที่ขึ้นชื่อของชุมชนกันตัง ร้านถ่ายเอกสาร แพขนานยนต์ที่ข้ามฝั่งให้ประชาชนได้ใช้บริการ และอาชีพที่กล่าวมาข้างต้นจากการสังเกตจากบริเวณตัวบ้าน หรือภายในร้านค้าที่มีการแปะหมั่งซึ่งหรือตามความเชื่อว่าเป็นเทพเฝ้าประตู หรือตุ้จู่เอื้อะหรือการตั้งหิ้งพระ (ตัว) จึงมีการสันนิษฐานว่าอาจจะเป็นร้านค้าของลูกหลานชาวไทยเชื้อหลายเงินอีกด้วย

5.8 บทบาทของชาวจีนทางสังคมและความเชื่อสู่การสร้างศาสนสถาน

ชุมชนกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง มีความเชื่อเรื่องเทพเจ้าหลากหลายองค์เทพ อันเนื่องมาจากชุมชนแห่งนี้มีชาวจีนหลากหลายเชื้อสายอาศัยอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้มีการสร้างศาสนสถานที่เด่นชัดอยู่ 3 สถานที่ ได้แก่ ศาลเจ้าเก็งจิวโฮยก้วนหรือศาลเจ้าแม่ทับทิมไหหล่า ก่อตั้งโดยชาวจีนเชื้อสายไหหล่า ศาลเจ้าฮกเกี้ยนกงก้วน - มาจ้อโป้กันตัง ก่อตั้งโดยชาวจีนเชื้อสายฮกเกี้ยน และสุดท้ายศาลเจ้าหลาโป้แต่จิวกันตัง ก่อตั้งโดยชาวจีนเชื้อสายแต่จิว ถึงแม้ในชุมชนกันตังแห่งนี้จะมีแค่ศาสนสถานที่เด่นชัด 3 สถานที่ แต่ยังคงมีชาวจีนเชื้อสายอื่น ๆ ที่ปะปนอยู่ด้วย ได้แก่ ชาวจีนเชื้อสายกวางตุ้ง ชาวจีนแคะ และชาวจีนเปอรานากันหรือบาบ๋า - ย่าหย่า

ศาลเจ้าเก็งจิวโฮยก้วนหรือศาลเจ้าแม่ทับทิมไหหล่า ก่อตั้งโดยชาวจีนเชื้อสายไหหล่า มีนามเดิมว่า นายฮู้ย อุตสาหะ หรือชื่อภาษาจีนตามที่บ้านทีกัว อ่อง(หวัง) เซียง ฮู้ย ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 19 ถนนรัชฎา อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เดิมเป็นศาลที่สร้างโดยไม้เก่า ตั้งอยู่บริเวณตำแหน่งทางสามแพรกของปากแม่น้ำ มีหลักฐานสำคัญสำหรับการเกิดขึ้นของศาลเจ้าแห่งนี้ คือระฆัง ต่อมาเปลี่ยนเป็นชื่อเป็นศาลเจ้าเก็งจิวโฮยก้วนตั้งปรากฏอยู่ในปัจจุบัน (คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2565) การจัดสร้างศาลเจ้าแห่งนี้ไม่ได้มีการระบุไว้แน่ชัด แต่จากการวิเคราะห์ ถึงช่วงอายุผู้ก่อตั้งและโบราณวัตถุโดยเฉพาระฆังโบราณใบใหญ่ในศาลเจ้า ที่มีตัวอักษรภาษาจีนระบุว่าสร้างมาแล้ว 125 ปี ดังนั้นก็พอประมาณการได้ว่าศาลเจ้าแห่งนี้มีอายุมากกว่า 100 ปีเช่นกัน (โบราณคดีศาลเจ้าเก็งจิวโฮยก้วนหรือศาลเจ้าแม่ทับทิมไหหล่า เรียบเรียงโดย นายเสถียร อุตสาหะ ,2559 ศึกษาเมื่อ 14 มีนาคม 2565) สำหรับเทพเจ้าที่ชาวจีนในชุมชนกันตังนับถือ ได้แก่ เจ้าแม่ทับทิม (เทียนโห) ช่วยปกป้องผู้คนจากการเดินทางทางน้ำและการประมง (พิพิธ จรุงเกียรติพงษ์ และวิสุทธิ์ อรุณเวชกุล สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2565)

ศาลเจ้าฮกเกี้ยนกงก้วน - มาจ้อโป้กันตัง ตั้งอยู่ ณ.บ้าน เลขที่ 148 - 152 ถนนรัชฎาในเขตเทศบาลเมืองกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรังก่อก่อตั้งโดยชาวจีนเชื้อสายฮกเกี้ยน อายุกว่า 120 ปี มี “พระหม่าจ้อโป้” เป็น พระประธานประจำศาลเจ้าฯ ชาวจีนที่อพยพมา ได้ร่วมสร้างสถานที่แห่งนี้ขึ้นจึงเกิดเป็น “สมาคม หัวเฉียวกันตัง” ในสมัยรัชกาลที่ 5 ชาวจีนที่เดินทางมาติดต่อค้าขายทางเรือขึ้นท่าที่อำเภอกันตัง จึงเปลี่ยนชื่อเป็นศาลเจ้าฮกเกี้ยนกงก้วนกันตัง เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2466 มีขุนนิเทศมหิงษาคาม เป็นผู้ตรวจตราสอดส่องศาลเจ้าและนายอิวแก๊ง ซีโฮ เป็นผู้ปกครอง ภายในศาลเจ้า ตัวอาคารจะเป็นเรือนไม้ขนาดใหญ่ 2 ชั้น มีอายุเก่าแก่กว่า 120 ปี ด้านในจะมีภาพบรรพบุรุษที่มาจากเมืองจินติดไว้ที่ผนังเพื่อรำลึกถึงอดีตบรรพบุรุษที่เดินทางข้ามน้ำข้ามทะเลมาจากประเทศจีนอพยพมาอยู่ที่อำเภอกันตัง หลักฐานปรากฏคือกระถางธูปหน้าแท่นบูชาพระเทียนสองซ่งโข้ว (หม่าจ้อโป้) ซึ่งเป็นกระถางธูปใบที่สองได้มีผู้สร้างถวายแทนใบเก่าซึ่งชำรุดมีการสลักภาษาจีนระบุปีที่ถวายแปลเป็นภาษาไทยตรงกับพุทธศักราช 2454

ศาลเจ้าฮกเกี้ยนกงก้วนนอกจากจะเป็นศาลเจ้าที่ประดิษฐานพระเทียนสองซ่งโข้ว (หม่าจ้อโป้) เป็นสถานที่พักชั่วคราวของผู้คนในช่องแคบลายูที่จะเดินทางไปกรุงเทพโดยรถไฟ เช่น ภูเก็ต กระบี่ สตูล ระนอง รวมไปถึงหัวเมืองใกล้เคียง เช่น ปันัง มะละกา สิงคโปร์ อินโดนีเซีย เป็นต้น เป็นที่ตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีนแห่งแรกในกันตังมีชื่อว่า ตงฮัวฮกเฮา เป็นที่ตั้งสมาคมหัวเฉียวแห่งแรกของจังหวัดตรัง เป็นสถานที่สำหรับจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ต่าง ๆ ของคนในชุมชนกันตัง เช่น งานมงคลสมรส เป็นสถานที่ใกล้เคียงข้อพิพาทของชาวจีนในชุมชนกันตัง รวมไปถึงเป็นสถานที่เกี่ยวกับการฃบสงเคราะห์มีอุปกรณ์

ให้ยืมสำหรับการจัดงานศพแบบจีน เช่น ไม้แบกโลงศพ ผ้าคลุมโลงศพ ผ้าปักกลายสำหรับประดับในงานศพ (หนังสือพิมพ์ออนไลน์สยามรัฐ สืบค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2565) ในปัจจุบันจากการลงพื้นที่ที่มีร้านอาหารเล็ก ๆ อยู่บริเวณทางเข้าศาลเจ้า จะมีการขายข้าวแกงทั่วไป ได้แก่ หัวหมูพะโล้ เป็ดพะโล้ ทอดมันปลาและเมนูอื่น ๆ ตามฤดูกาล ไว้จำหน่ายให้แก่ผู้ที่เดินทางมากกราบไหว้ที่ศาลเจ้าแห่งนี้ได้ชิม

ศาลเจ้าหลาโปแต่จิวกันตัง ก่อตั้งโดยชาวจีนเชื้อสายแต้จิ๋ว ตั้งอยู่ซอยหน้าค่าย 2 (ซอยหลาโป) ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง จากการลงสังเกตพื้นที่บริเวณทางเข้าจะมีอาคารซิโน-โปรตุกีส ซึ่งศาลเจ้าหลาโปจะอยู่ใกล้สถานีรถไฟกันตัง ภายในศาลเจ้าหลาโปจะมีห้องให้สำหรับผู้ที่ไ้บ้าน ภายในมีเทพเจ้า ได้แก่ เจ้าแม่กวนอิม และองค์เทพอื่น ๆ ระบุนามไม้ชัดเจน อีกทั้งไม่มีข้อมูลปรากฏที่เด่นชัด

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง บทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของชาวจีนในชุมชนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) การตั้งถิ่นฐานและวิถีชีวิตของชาวจีนในชุมชนกันตัง สมัยก่อนปัจจุบันชาวจีนมีการอพยพเข้ามาในช่วงสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 ทางเรือสำเภาและขึ้นท่าที่บริเวณท่าเรือกันตัง และมีการแต่งงานกับไทยที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว และมีลูกหลานสืบสกุลจนถึงปัจจุบัน บริเวณชุมชนกันตังในปัจจุบันยังคงมีกลุ่มชาวจีนอาศัยอยู่เป็นชุมชนและวิถีชีวิตส่วนใหญ่ในอดีตชาวจีนในสมัยก่อนช่วงประเพณี หรือเทศกาลสำคัญต่าง ๆ จะมีการใช้สถานที่ภายในศาลเจ้าในการทำพิธี และมีการตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นเครือญาติ รวมถึงแม้จะมีผู้คนต่างถิ่นก็จะมีแบ่งปันกัน เช่น การเดินทางต่าง ๆ หากมีการใช้เรือในการเดินทางสามารถขอยืมใช้หรือร่วมเดินทางด้วยกันได้ แต่ในปัจจุบันถึงแม้ว่ามีความแตกต่างไปจากเดิมแต่ชาวบ้านในชุมชนเมื่อถึงเทศกาลสำคัญของชาวจีนก็จะร่วมด้วยช่วยกัน และสืบสานต่อไป

2) บทบาททางเศรษฐกิจของชาวจีนในชุมชนกันตัง แต่เดิมในอดีตประกอบอาชีพรับจ้าง ใช้แรงงานรวมถึงอาชีพประมง ปัจจุบันมีการประกอบอาชีพนอกเหนือจากอาชีพเดิม ได้แก่ ร้านขายของชำ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านจำหน่ายทองรูปพรรณของตระกูลเชื้อสายไหหล่า ร้านเสริมสวย ร้านเครื่องประดับของใช้สุขภาพสตรี ร้านจำหน่ายรถจักรยานยนต์ และร้านจำหน่ายโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น และชาวจีนเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนกันตังและพื้นที่ใกล้เคียง

3) บทบาททางสังคมของชาวจีนในชุมชนกันตัง ชาวจีนในชุมชนกันตังเป็นผู้นำสำคัญในการสร้างศาสนสถานตามความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากเมื่อครั้งบรรพบุรุษอาศัยบนแผ่นดินจีน เพื่อสะท้อนสำนึกความเป็นจีน และการไม่หลงลืมรากเหง้าความเป็นจีน และการยึดโยงกับความเป็นจีนผ่านการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในขนบธรรมเนียมจีน

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

งานวิจัยนี้เป็นงานศึกษาโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ร่วมกับการศึกษาแบบประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อได้ข้อมูลมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบผ่านกรอบแนวคิดการศึกษาทางประวัติศาสตร์ งานวิจัยนี้เน้นเป็นการศึกษาเพื่อได้ข้อมูลเชิงพื้นที่ ผ่านความทรงจำของผู้คนในพื้นที่ที่ยึดโยงตนเองร่วมกับบริบททางประวัติศาสตร์ อันก่อให้เกิดความรักหวงแหนและความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นของชาวจีนในชุมชนกันตังที่ยังคงมีหมุดหมายอันโดดเด่นอยู่ในวิถีปัจจุบัน และสามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับผู้สนใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชนชาวจีนกันตัง ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัด

ตรง เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับการค้นคว้า การทำรายงาน หรือการวิจัย สำหรับเยาวชนในพื้นที่ นักเรียน นักศึกษา หน่วยงานท้องถิ่น และผู้สนใจทั่วไป

8. เอกสารอ้างอิง

- คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2562). *โครงการโบราณคดีอาสาเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม ครั้งที่ 9 : ข้อมูลชุมชนตลาดใต้ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร นิทรรศการคลังข้อมูลชุมชน. การจัดการข้อมูลชุมชนและบูรณาการชุมชนกันตัง. สืบค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2565. จาก <https://www.sac.or.th/exhibition/24communities/kantang>
- ลลิตา เกิดเรือง. (2549). *บทบาทของชาวจีนต่อการพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมของเมืองตรัง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานจังหวัดตรัง. (2563). *ประวัติความเป็นมาของจังหวัดตรัง*. สืบค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www2.trang.go.th/content/history>
- หนังสือพิมพ์ออนไลน์สยามรัฐ. (2564). *ศาลเจ้าเก่าแก่ร่วม 200 ปีเมืองกันตัง*. สืบค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2565, จาก <https://www.siamrath.co.th>
- เสถียร อุสาหะ. (2559). *โบราณคดีศาลเจ้าเก้งจิวโฮยก้วนหรือศาลเจ้าแม่ทับทิมไหหลำ*. ศึกษาเมื่อ 14 มีนาคม 2565, จาก ศาลเจ้าเก้งจิวโฮยก้วนหรือศาลเจ้าแม่ทับทิมไหหลำ
- ศาลเจ้าฮกเกี้ยนกงก้วน-มาจ้อโป้กันตัง. (ม.ป.ป.). *ประวัติศาลเจ้าฮกเกี้ยนกงก้วน-มาจ้อโป้กันตัง*. สืบค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2565. จากป้ายนิทรรศการศาลเจ้าฮกเกี้ยนกงก้วน-มาจ้อโป้กันตัง.
- Faculty of Archaeology, Silpakorn University. (2019). Volunteer Archeology Project for Preservation and Development Cultural Resource Management No. 9 : Information of Talat Tai Community, Kantang District, Trang Province, supported by the Sirindhorn Anthropology Center (Public Organization). *Silpakorn University Community Archives Exhibition. Community information management and integration of the Kantang community*. Retrieved on February 18, 2022, from <https://www.sac.or.th/exhibition/24communities/kantang>
- Lalida Kerduang. (2006). *The role of the Chinese in the economic and social development of Trang*. Master of Arts Thesis. Silpakorn University.
- Trang Provincial Office. (2020). *History of Trang Province*. Retrieved on February 18, 2022, from <https://www.trang.go.th/content/history>
- Siamrath online newspaper. (2564). *A 200-year-old shrine in Kantang City*. Retrieved March 29, 2022, from <https://siamrath.co.th/n/218899>
- Sathien Usaha. (2016). *Brochure of Geng Jiu Hoi Kuan Shrine or Chao Mae Tubtim Hainan Shrine*. Study on March 14, 2022, from Geng Jiu Hoi Kuan Shrine or Chao Mae Hainan Shrine Hokkien Gong Kuan-Ma Zhou Bo Kantang Shrine. History of the Hokkien Gong Kuan Shrine –MaZor Bo Kantang. Retrieved March 29, 2022, from the exhibition board of the Hokkien Gong Kuan-Ma Zhou Bo Kantang Shrine.

9. บุคคลานุกรม

สัมภาษณ์ นางมิตร เกือกแก้ว, ผู้ดูแลศาลเจ้าแต่จิว กันตัง, (14 มีนาคม 2565)

สัมภาษณ์ นายพิพิธ จรุงเกียรติพงษ์, สมาชิกผู้ดูแลศาลเจ้าเก่งจิ่วโฮยก้วน ศาลเจ้าไหลหล่า, (14 มีนาคม 2565)

สัมภาษณ์ นายวรรณรัตน์ ชายวงศ์, สมาชิกผู้ดูแลศาลเจ้าเก่งจิ่วโฮยก้วน ศาลเจ้าไหลหล่า, (14 มีนาคม 2565)

สัมภาษณ์ นายวิสุทธิ์ อรุณเวชกุล, สมาชิกผู้ดูแลศาลเจ้าเก่งจิ่วโฮยก้วน ศาลเจ้าไหลหล่า, (14 มีนาคม 2565)

สัมภาษณ์ นายไข่ ยอดแสงสี, ผู้ดูแลศาลเจ้าฮกเกี้ยน กันตัง, (14 มีนาคม 2565)

สัมภาษณ์ ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์บ้านพระยารัฐมานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ไม่ประสงค์ออกนาม, (12 กุมภาพันธ์ 2565)

สัมภาษณ์ วิภา เกียรติแสงศิลป์, ตำแหน่งศึกษานิบาลคริสตจักรกันตัง, (12 กุมภาพันธ์ 2565)

Interview with Mrs. Mit Kuakaew, the caretaker of Teochew Kantang Shrine (14 March 2022)

Interview with Pipit Jarungkiatpong Caretaker of Keng Jiu Hoi Guan Shrine, Lai Lum Shrine (14 March 2022)

Interview with Ms. Wannarat Chaiwong, the overseer of Keng Jiu Hoi Kuan Shrine, Lai Lum Shrine (14 March 2022)

Interview with Mr. Wisut Arunvejkul, the overseer of Keng Jiu Hoi Kuan Shrine, Lai Lum Shrine (14 March 2022)

Interview with Khun Khai Yodsaengsee, the keeper of Hokkien Kantang Shrine (14 March 2022)

Interview with the curator of Ban Phraya Ratsadanupradit Mahisorphakdi (Kho Simbe Na Ranong), anonymous (12 February 2022)

Interview with Wipha Kietsaengsilp, Pastor of Kantang Church, (12 February 2022)

การปรับตัวของชุมชนสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาชุมชนตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล
COMMUNITY ADAPTATION TO ECOTOURISM : A CASE STUDY OF TAMMALANG
COMMUNITY, MUESNG DISTRICT, SATUN PROVINCE

ศักดิ์กรินทร์ ยาปาก¹, ชลกรก เจริญสุข², ณัฐกานต์ ลีงาล่า³, ภาณุพงษ์ ช่วยพันธ์⁴, วาริส หลังเมือง⁵,
อาภิล หลังจิ⁶, อุเทน บุญสวัสดิ์⁷ และสิริธร ถาวรวงศา^{8*}
Sakkarin Yapak¹, Chonkanok Jaernsuk², Nattakan lingala³, Panupong chuaipan⁴,
Waris Langmuaeng⁵, Adin langji⁶, Authen Boonsawa⁷ and Sireethorn Thawornwongsa^{8*}

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาโครงสร้างของรัฐต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล และศึกษาการปรับตัวของชุมชนตำมะลังต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ งานวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัยในการศึกษาค้นคว้าประกอบไปด้วย การสำรวจชุมชน และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ตัวแทนของชุมชนจำนวน 8 คน ที่ได้จากการคัดเลือกโดยเจาะจง และนำเสนอผลการศึกษาโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนตำมะลังมีการรวมตัวกันเพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนภายใต้การท่องเที่ยวชุมชน “OTOP นวัตวิถี” จังหวัดสตูล อีกทั้งเน้นพัฒนาด้านการท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นกิจกรรมชูโรง รวมถึงการอนุรักษ์คุณค่าทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ของชุมชน ประเพณีที่สำคัญ และการทำกิจกรรมโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นเครื่องมือในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน จนเกิดการกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนจะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดีขึ้น และทำให้ชุมชนตำมะลังเป็นที่รู้จักและพัฒนาให้ดีขึ้นในอนาคต

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, ชุมชนตำมะลัง, การปรับตัวของชุมชน

Abstract

The research aims to study the structural development of the state towards the promotion of tourism in Tammalang community, Mueang District, Satun Province and to study the management of the Tammalang community towards ecotourism. This research uses qualitative research models. Community surveys and in-depth interviews, which are interviews with eight community representatives, obtained from specific selections and presented the results of the study by analytical descriptive methods.

The results showed that tammalang communities are gathering together to organize ecotourism to generate income for people under community tourism. "OTOP Nawatwithi", Satun Province, also focuses on developing community tourism as a protagonist activity as well as preserving cultural values, community

¹⁻⁷ นักศึกษาหลักสูตรสังคมศึกษา วิทยาเขตสตูล คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

⁸ อาจารย์ประจำหลักสูตรสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, e-mail: sireethorn.th@skru.ac.th

history. The community's participation process is a tool to create shared learning, which stimulates the development of the local economy, with ecotourism of the community bringing better quality of life for the people and making the Tamalang community known and developed in the future.

Keyword: Ecotourism, Tamalang Community, Community Adaptation

1. บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่นับได้ว่ามีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์ทั้งที่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางศิลปวัฒนธรรมซึ่งนับเป็นทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่มีค่าเป็นอย่างมาก ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศถึงแม้จะประสบปัญหาโควิด-19 แต่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในปี พ.ศ.2563 ยังสร้างรายได้ให้กับประเทศ 2.18 ล้านล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) ซึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังส่งผลให้เกิดการสร้างอาชีพ สร้างรายได้จากการจ้างงาน การพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่ง และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ที่ตามมา อย่างไรก็ตาม ภัยธรรมชาติและการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่เพียงแต่จะก่อให้เกิดผลดีทางด้านเศรษฐกิจ แล้วยังส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปัญหาทัศนียภาพ ปัญหาขยะ และมลภาวะ รวมทั้งสภาพสังคม เช่น ปัญหาค่าครองชีพที่สูงขึ้นตามจำนวนนักท่องเที่ยว รวมทั้งวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวให้เสื่อมโทรมลง เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความจำเป็นและต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ ที่มีอยู่ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นนโยบายและแนวทางที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้กำหนดและผลักดันให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวที่ต้องมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับแหล่งท่องเที่ยว โดยให้มีการจัดสิ่งแวดล้อมภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไป นอกจากนี้ นโยบายและแนวทางการท่องเที่ยวประเภทนี้ยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูโดยการสร้างชุมชนให้เกิดจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาฟื้นฟูและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นจึงถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดของการพัฒนาการท่องเที่ยวเนื่องจากประชาชนจะเป็นเจ้าของท้องถิ่นย่อมมีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของที่มีความรักความหวงแหน อาศัยและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยชุมชนจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชนเองและระหว่างชุมชนกับเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมดุลควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อที่จะคงสภาพความสมบูรณ์ต่อไป (รัตนวดี จุลพันธ์, 2547)

ชุมชนตำบลตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลท่ามะลั้ง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ห่างจากตัวอำเภอเมืองจังหวัดสตูลระยะทาง 18 กิโลเมตร มีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นเกาะเป็นอีกหนึ่งชุมชนที่ยังคงมีทรัพยากรทางธรรมชาติและป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์มีโบราณวัตถุทางด้านประวัติศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับการปกป้องบ้านเมืองของจังหวัดสตูลรวมถึงภูมิปัญญาต่าง ๆ เช่น การใช้สมุนไพรจากป่าชายเลนเพื่อรักษาโรค การทำเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์ การจักสานเสวียนรองหม้อ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรบุคคลที่มีความชำนาญและเชี่ยวชาญในแต่ละด้าน เช่น หมอพื้นบ้านด้านการนวดแผนไทย

(ยิวา ภูมิศา, หมู่ 2 ตำบลตำมะลังเหนือ.2565) รวมถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายของชุมชนซึ่งเหมาะแก่การพักผ่อนของผู้ที่ต้องการความสงบเงียบและการเป็นส่วนตัว อีกทั้งพื้นที่ก็ยังมีศักยภาพความพร้อมของชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถนำมาปรับใช้ในด้านของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วเบื้องต้น ถึงแม้สภาพแวดล้อมของชุมชนจะเหมาะสมแก่การพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่ที่ผ่านมากกว่า 30 ปี ชาวบ้านเรียกร้องการสร้างสะพานเนื่องจากชุมชนตำมะลังมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เป็นเกาะจึงต้องใช้เรือในการโดยสารซึ่งสร้างความยากลำบากให้แก่ประชาชนจากสภาพปัญหาที่คนในชุมชนพบเจอจึงได้มีการทูลเกล้าฯถวายฎีกาพระราชทานความช่วยเหลือในการสร้างสะพาน สำหรับโครงการก่อสร้างสะพานข้ามคลองตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เป็นโครงการที่ได้รับพระราชทานพระราชานุมัติจากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รับไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยอธิบดีกรมทางหลวงชนบท ได้ดำเนินโครงการก่อสร้างสะพานข้ามคลองตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนบนเกาะตำมะลังและประชาชนทั่วไปให้สามารถเดินทางระหว่างเกาะตำมะลังและแผ่นดินใหญ่ได้อย่างสะดวก รวดเร็วปลอดภัย ประหยัดเวลาในการเดินทางไปโรงพยาบาลเมื่อมีเหตุฉุกเฉินหรือการอพยพประชาชนในกรณีเกิดภัยพิบัติ ตลอดจนเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าทางการเกษตรและประมง ส่งเสริมเศรษฐกิจในพื้นที่และได้ตรวจสอบสภาพพื้นที่ของตำบลตำมะลัง ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่มีสภาพเป็นป่าสงวนแห่งชาติ เมื่อมีนโยบายของรัฐในการสร้างสะพานข้ามคลองตำมะลังจึงมีการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเสนอสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อพิจารณาเสนอคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานทางบกและอากาศ เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้น้อยที่สุด จากนั้นจึงได้ดำเนินการสำรวจและออกแบบโครงการและได้เริ่มสร้างสะพานข้ามคลองกำลังจังหวัดสตูลในปี พ.ศ. 2563 โดยใช้งบประมาณในการก่อสร้างรวม 433.190 ล้านบาทซึ่งการเกิดขึ้นของสะพานส่งผลต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านที่เปลี่ยนแปลงไปมีการปรับตัวให้เข้ากับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งชุมชนมีการวางแผนและดำเนินการจัดการชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคตโดยทางชุมชนตำมะลังร่วมมือกับจังหวัดภายใต้การท่องเที่ยวชุมชน “OTOP นวัตกรรม” จังหวัดสตูลซึ่งทางชุมชนได้นำเสนอเส้นทางในการเที่ยวชมภายในชุมชนออกเป็น 5 สถานที่ ดังนี้ (1) ล่องเรือชมนกอินทรี (2) ชมมัสยิดเก่าแห่งแรกของตำมะลัง (3) บ้านโบราณ 100 ปี (4) กลุ่มทำขนมสตรีประจำหมู่บ้าน (5) กลุ่มตัดเย็บสตรีตำมะลัง ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนจะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตของชาวบ้านที่ดีขึ้นนำมาซึ่งรายได้และทำให้ชุมชนตำมะลังเป็นที่รู้จักและพัฒนาให้ดีขึ้นในอนาคต (รายงานการสรุปผลการประชุมการมีส่วนร่วมภาคประชาชนครั้งที่ 2 / 2564)

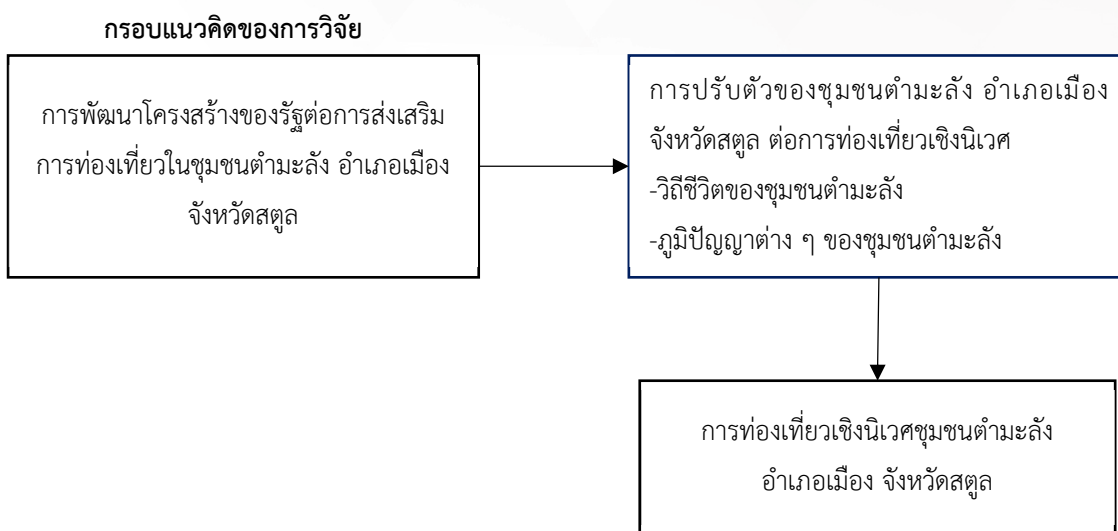
ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาการปรับตัวของชุมชนสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาชุมชนตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล อันจะนำไปสู่การศึกษารูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับพื้นที่และนำวิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์มาปรับใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและความรู้ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นตลอดจนรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมโดยเป็นการจัดการท่องเที่ยวที่รักษาคุณภาพทั้งการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและรักษาวัฒนธรรมของชุมชนไว้นานที่สุด

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 ศึกษาการพัฒนาโครงสร้างของรัฐต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล
- 2.2 ศึกษาการปรับตัวของชุมชนตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical method) ในการศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่และข้อมูลจากเอกสาร ควบคู่กับแนวคิดการศึกษาประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) โดยศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาเพื่อรู้ถึงความทรงจำร่วมและการทวนสอบความทรงจำของกลุ่มเป้าหมาย และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาผ่านกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) ในการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ทั้งผลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ และการศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) กับกลุ่มเป้าหมาย โดยศึกษา ค้นคว้าเรื่องราวที่สนใจจากคำถามวิจัย และลงศึกษาพื้นที่ศึกษาชุมชนตำบลวัง ตำบลวัง อำเภอสตูล และสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในท้องถิ่นประกอบการทำวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษาแบบของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับพื้นที่ และนำวิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์มาปรับใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล สิ่งจำเป็นคือต้องศึกษาคลุกคลีอยู่ในพื้นที่เป็นระยะยาว เพื่อที่จะได้เห็นการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการปรับตัวของชุมชน จนถึงเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ถูกต้อง ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เดินทางไปในพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 5 ครั้ง ทั้งการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในฐานะผู้วิจัย อีกทั้งยังลงพื้นที่ชุมชนตำบลวังในฐานะนักท่องเที่ยวอีกด้วย ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลตามสภาพพื้นที่จริง

โดยผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ได้แก่

1. นายอุสบ มะอะหมัน	ประธานสภาชุมชนตำบลวัง
2. นายภูมินทร์ ตาหมาด	ผู้ช่วยเจ้าพนักงานธุรการ กองศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
3. นางฮับเสาะห์ เตะปุย	ชาวบ้านตำบลวัง

4. นายศักดา ยาปาก	ชาวบ้านตำมะลัง
5. นายนาแซร์ เต็นหมาน	กำนันตำบลตำมะลัง
6. นาย ยา ยีวา	สมาชิกสภาจังหวัด อำเภอเมืองสตูล เขต 6
7. นาย ฮาโรน ฮือฮา	ชาวบ้านตำมะลัง
8. นาย หวันซาและ เหมปันตัน	ขับเรือขนส่งรับจ้าง

5. สรุปผลการวิจัย

ชุมชนตำมะลัง ตำบลตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เป็นพื้นที่ที่มีแนวโน้มของการต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง และกระแสการพัฒนาแบบเต็มตัว เนื่องจากเป็นพื้นที่ในการก่อสร้างสะพานข้ามคลองตำมะลังเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนตำมะลัง และเล็งเห็นถึงการพัฒนาเศรษฐกิจทางด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดขึ้นภายในชุมชนตำมะลัง เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชนและเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักชุมชนตำมะลังและเข้ามาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนตำมะลังมากยิ่งขึ้น เพราะเนื่องจากภายในชุมชนตำมะลังมีความอุดมสมบูรณ์ในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมการดำเนินชีวิตและอาหารมาร่วมหลายร้อยปี จึงมีการร่วมมือกันในทุกภาคส่วนเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนตำมะลังและได้มีการประชุมวางแผนจัดทำแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งมีความหลากหลายทั้งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมแบบมลายู การชิมขนมและอาหารพื้นบ้านในแบบฉบับมลายู เป็นต้น

จากการวิจัยศึกษาการปรับตัวของชุมชนสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาชุมชนตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) เพื่อศึกษาการพัฒนาโครงสร้างของรัฐต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนตำมะลัง จากการที่นโยบายภาครัฐได้ดำเนินการสร้างสะพานเพื่อนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งมีประโยชน์ ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเนื่องจากการมีสะพานได้อำนวยความสะดวกในการคมนาคม การประกอบอาชีพ รวมไปถึงการรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเพื่อทำให้เศรษฐกิจในครัวเรือนมีรายได้ที่ดีขึ้นและการดำเนินการสร้างสะพานจะนำไปสู่การทำให้ชุมชนตำมะลังเป็นที่รู้จักมากขึ้นและพัฒนาให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งและเจริญในอนาคตนอกจากประโยชน์ที่ชุมชนได้รับการสร้างสะพานในทางกลับกันยังส่งผลกระทบต่อชุมชนในด้านของการประกอบอาชีพเนื่องจากอุปสรรคต่าง ๆ ในการสร้างสะพานตกลงสู่แม่น้ำส่งผลให้ชาวบ้านที่ทำอาชีพประมงได้รับผลกระทบจากการสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตรวมถึงส่งผลกระทบต่อรายได้ของชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเรือข้ามฝากที่จะมีรายได้ที่ลดลงเพราะชาวบ้านจะหันมาใช้สะพานในการคมนาคมแทน

2) เพื่อศึกษาการปรับตัวของชุมชนตำมะลังต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากการที่ชุมชนตำมะลังหันมาจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจให้เกิดขึ้นภายในชุมชนส่งผลให้ชาวบ้านมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นโดยทางชุมชนได้วางแผนเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตภายใต้การท่องเที่ยวชุมชน “OTOP นวัตกรรม” ซึ่งภายในชุมชนออกเป็น 5 สถานที่ ได้แก่ ล่องเรือชมนกอินทรี ชมมัสยิดเก่าแห่งแรกของตำมะลัง บ้านโบราณ 100 ปี กลุ่มทำขนมสตรีประจำหมู่บ้าน และกลุ่มตัดเย็บสตรีตำมะลัง

นอกจากนี้ทางชุมชนยังมีบริการโฮมสเตย์เพื่ออำนวยความสะดวกรวมถึงรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศต่าง ๆ ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนจะทำให้ผู้คนในชุมชนหันมารัก ห่วงแหน รวมถึงพัฒนาชุมชนตำมะลังให้กลายเป็นเส้นทางที่สำคัญในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนในอนาคต

ด้วยชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม ให้เกิดการกระจายรายได้ หมุนเวียนเพิ่มขึ้น ซึ่งทางชุมชนได้นำเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวชมภายในชุมชนออกเป็น 5 สถานที่ ดังนี้

1) ล่องเรือชมนกอินทรี

ชุมชนท่องเที่ยวตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ซึ่งเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้จัดท่องเที่ยว ล่องเรือชมนกอินทรี ซึ่ง ตำบลตำมะลัง อำเภอเมือง เป็นถิ่นนกอินทรีที่รวมตัวกันมากกว่า 100 ตัว ซึ่งอินทรีดังกล่าวมี 4 สายพันธุ์ คือนกอินทรีประจำถิ่น อินทรีทะเลหรือนอกอก อินทรีภูเขา และเหยี่ยวแดง อาศัยอยู่รวมกันโดยทำรังอยู่บริเวณ ป่าชายเลน จากเดิมชุมชนได้ทำท่องเที่ยวล่องเรือชมนกเพียงอย่างเดียว ปัจจุบันต้องปรับเปลี่ยนเป็นล่องเรือชมนกอินทรีกิน อาหารทะเล ซึ่งเป็นที่ถูกใจแก่นักท่องเที่ยวเพราะอาหารทะเลสดและไม่แพง แถมยังได้ชมและถ่ายรูปฝูงนกอินทรีสร้างความตื่นตาตื่นใจ แก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย นายสุรินทร์ หลงภู่นัน ประธานชุมชนท่องเที่ยวสุโง่งตำมะลัง ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สตูล กล่าวว่าขณะนี้การท่องเที่ยวล่องเรือชมนกอินทรีและกินอาหารทะเลบนเรือกำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวต่างถิ่นเช่นวันนี้เป็นนักท่องเที่ยวจากเชียงใหม่ โดยการบริการแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือล่องเรือชม นกเหยี่ยวพร้อมอาหารทะเล คิดหัวละ 250 บาท สามารถมาเที่ยวได้ตลอดเวลา และล่องเรือชมนกกินอาหารทะเล คิดหัวละ 600 บาท มีอาหาร 7 - 8 อย่าง ล่าละ 5 - 10 คน โดยสามารถล่องได้ 2 ช่วงคือเที่ยงและเย็นซึ่งตอนเย็นจะได้ชมพระอาทิตย์ ตกด้วยสวยงามแตกต่างกับตอนเที่ยง รวมผลไม้ที่นักท่องเที่ยวจะรับประทานอาหารไปพร้อม ๆ กับชมนกอินทรีที่บินวนอวดโฉม รอบ ๆ เรือให้ได้ถ่ายรูป โดยนกอินทรีจะออกมาเมื่อได้ยินเสียงเรียก ซึ่งฝูงนกอินทรีนับร้อยตัวต่างบินวนรอบเรือ

การล่องเรือใช้เวลาในการล่องเรือ 2 ชั่วโมง โดยเรือจะแล่นไปเรื่อย ๆ จากท่าเรือตำมะลังไปยังปากคลองและ ล่องเข้าไปในคลองตำมะลัง ไปสมทบกับฝูงนกอินทรีที่อยู่ตามป่าโกงกาง เมื่อถึงจุดนี้นักท่องเที่ยวจะรับประทานอาหารเช้า และจะมีการเรียกฝูงนกกลับมาอีกครั้งเพื่อมาถ่ายรูปกับนักท่องเที่ยว โดยในช่วงปิดเทอม ชุมชนจะเปิดโปรแกรมใหม่ที่ใช้ เวลานานกว่าเดิมคือล่องเรือดูนก ทานอาหารทะเล เล่นน้ำ หาดทราย โดยจะคิดหัวละ 700 บาท ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกำลัง ได้รับความนิยม ชาวบ้านมีรายได้จากการล่องเรือ อาหารทะเลเพราะชุมชนตำมะลังเป็นชุมชนประมงพื้นบ้านที่มีอาหารทะเล ปู ปลา หมึกกุ้งสมบูรณ์อยู่แล้ว รวมถึงสินค้าชุมชน เช่น กะปิ กุ้งแห้ง ปลาเค็มต่าง ๆ ก็เป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวที่มา เที่ยวชม (พีรณัฐ พรนิเสน, 2564)

2) ชุมมัสยิดเก่าแห่งแรกของตำมะลัง

ชุมมัสยิดเก่าแห่งแรกของตำมะลัง ชาวอินโดนีเซียที่อพยพมาตั้งถิ่นฐาน ตั้งแต่สมัยก่อตั้งหมู่บ้าน และได้สร้างมัสยิดขึ้นมา โดยร่วมกันขนไม้ ด้วยความยากลำบากข้ามคลอง ข้ามลำน้ำ ชาวตำมะลังจึงให้คุณค่าและความสำคัญแก่ มัสยิดเก่าแห่งแรก ปัจจุบันมัสยิดเก่าแห่งนี้ใช้เป็นโรงเรียนฮาดิสให้กับเด็ก ๆ ที่ด้อยโอกาส ได้มาเรียน ทางศาสนา

3) บ้านโบราณ 100 ปี

บ้านโบราณ 100 ปี สมัยก่อนคนจากประเทศมาเลเซีย ได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่หมู่บ้านตำมะลัง ได้สร้าง ครอบครัวยุคแรกและสร้างบ้านหลังนี้ขึ้น โดยบ้านหลังนี้ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศมาเลเซีย เป็นบ้านทรงแป - ระ ทำจากไม้จำปา และได้อยู่อาศัยสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

4) กลุ่มทำขนมสตรีประจำหมู่บ้าน

กลุ่มทำขนมสตรีประจำหมู่บ้านขนมตำแปะเยะ เป็นการทำขนมโบราณซึ่งหารับประทานได้ยาก ต้องสั่งล่วงหน้า ทำโดยกลุ่มสตรีหมู่บ้าน เพื่อช่วยสร้างรายได้เพิ่มให้กับครอบครัวด้วยการทำขนมขาย ซึ่งสามารถแบ่งเบาภาระ ในครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง

5) กลุ่มตัดเย็บสตรีตำมะลัง

กลุ่มตัดเย็บสตรีตำมะลัง กลุ่มตัดเย็บและปักบ้านตำมะลัง จัดตั้งกลุ่มขึ้นด้วยความคิดที่เห็นว่า สตรีใน หมู่บ้านว่างงาน ต้องการให้เยาวชนมีความรู้ติดตัวจึงรวมตัวกันฝึกสอน ให้ทางราชการช่วยในการฝึกผลิตสินค้าฝักอาชีพ ให้ชาวบ้านได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง

จะเห็นได้ว่าชุมชนมีความต้องการในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบใหม่และปรับตัวเพื่อเข้าสู่ชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ยังคงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวิถีชีวิตชุมชนแบบดั้งเดิม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่พัฒนาต่อยอดจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมุ่งเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวจากชุมชน และส่งเสริมการผลิตสินค้าท้องถิ่นป้อนสู่ตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและให้เป็นแพร่หลายให้เป็นที่รู้จัก แต่เนื่องด้วยจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลต่อการเปิดให้บริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงมีการห้ามให้มีการรวมกลุ่มของคนจำนวนมาก เพราะอาจจะส่งผลกระทบต่อให้มีผู้ติดเชื้อจำนวนเพิ่มขึ้น รวมไปถึงการสร้างสะพานที่อยู่ระหว่างการก่อสร้าง ซึ่งคาดการณ์ว่าจะแล้วเสร็จในปี 2566 นี้ซึ่งสะพานข้ามคลองท่ามะลิอาจจะเป็นแสดงทัศนียภาพชุมชนท่ามะลิซึ่งเป็นจุดขายที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว จึงส่งผลให้การท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จ

รูปที่ 1 การก่อสร้างสะพาน

ที่มา : อุเทน บุญสวัสด์ (2565)

รูปที่ 2 สัมภาษณ์กำนันเกี่ยวกับข้อมูลของชุมชนท่ามะลิ

ที่มา : อุเทน บุญสวัสด์ (2565)

รูปที่ 3 สัมภาษณ์ชาวบ้านผู้ประกอบการอาชีพขับเรือโดยสาร
ที่มา : วาริส หลังเมือง (2565)

รูปที่ 4 วิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนตำมะลัง
ที่มา : ศักดิ์กรินทร์ ยาปาก (2565)

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า ทรัพยากรทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล มีความเหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ โดยสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดสตูลที่มุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งนโยบายการสร้างเสริมความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนทุกระดับ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างรอบด้านโดยการสร้างความตระหนักรู้ ทักษะในการพัฒนาท่องเที่ยวด้วยตนเองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

งานวิจัยนี้เป็นงานศึกษาโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ร่วมกับการศึกษาแบบประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อได้ข้อมูลมาทำ

การวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบผ่านกรอบแนวคิดการศึกษาทางประวัติศาสตร์ งานวิจัยนี้นับเป็นการศึกษาเพื่อได้ ข้อมูลเชิงพื้นที่ ผ่านความทรงจำของผู้คนในพื้นที่ที่ยึดโยงตนเองร่วมกับบริบททางประวัติศาสตร์ ซึ่งก่อให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับผู้สนใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชนตำบลวัง อำเภอมือง จังหวัดสตูล เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับการค้นคว้า การทำรายงาน หรือการวิจัย สำหรับเยาวชนในพื้นที่ นักเรียน นักศึกษา หน่วยงานท้องถิ่น และผู้สนใจทั่วไป

8. กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์ ดร.สิริธร ถาวรวงศา อาจารย์ผู้สอนรายวิชาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ (1163605) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของอาจารย์และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ ชุมชนตำบลวัง อำเภอมือง จังหวัดสตูล ที่ได้เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาซึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชนตลอดจนชาวบ้าน ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลตำบลวัง เจ้าหน้าที่สำนักงานการก่อสร้างสะพานข้ามคลองตำบลวัง โดยที่ทุกท่านได้ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลในครั้งนี้อย่างยิ่งจนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลงไปด้วยดี

อนึ่งผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะมีประโยชน์ไม่น้อย จึงขอมอบส่วนดีทั้งหมดนี้ให้แก่อาจารย์ผู้สอนที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ทำให้ผลงานวิจัยเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และขอมอบความกตัญญูทิวทัศน์แก่บิดามารดาและผู้ที่มีพระคุณทุกท่าน สำหรับข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นนั้นผู้วิจัยขอน้อมรับเพียงผู้เดียวและยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้เข้ามาศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยต่อไป

ท้ายสุดขอขอบคุณเพื่อน ๆ สมาชิกในกลุ่มที่ให้ความร่วมมือในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ด้วยความอดทนพยายามทำให้งานวิจัยสำเร็จ

9. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). *สถานการณ์การท่องเที่ยวเดือนธันวาคม*. สืบค้น 31 มกราคม 2565, จาก <https://www.facebook.com/ETSMOTS/photos/pcb.714366025935853/714361669269622/?type=3&theater>

โครงการก่อสร้างสะพานข้ามคลองตำบลวัง จังหวัดสตูล. (2564). *รายงานการสรุปผลการประชุมการมีส่วนร่วมภาคประชาชน ครั้งที่ 2/2564*. สืบค้น 31 มกราคม 2565.

ประวัติศาสตร์สตูล. (2560). *ประวัติศาสตร์สตูล*. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2565, จาก <https://www.facebook.com/groups/1377350488986905/>

พีรณัฐ พรนิเสน. (2564). *ล่องเรือกินซีฟู้ด ชมฝูงอินทรีกว่าร้อยตัว @สตูล*. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2565, จาก <https://www.sanook.com/travel/1431761/>

รัตนาวดี จุลพันธ์. (2547). *การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในท้องถิ่น กรณีศึกษา เกาะล้าน จังหวัดชลบุรี*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

องค์การบริหารส่วนตำบลตำบลวัง. (2539). *ประวัติศาสตร์สตูล*. สืบค้นเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://www.thammalang.go.th>

10. บุคลานุกรม

- นาเชอร์ เต็นหมาน. อายุ 56 ปี. (ผู้ให้สัมภาษณ์), วาริส หลังเมือง (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 75 หมู่ที่ 2 ตำบลตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2565.
- ภูมินทร์ ตาหมาด. อายุ 29 ปี. (ผู้ให้สัมภาษณ์), ศักดิกรินทร์ ยาปาก (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 216 หมู่ที่ 3 ตำบลตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2565.
- ยิวา กุมุดา. อายุ 70 ปี. (ผู้ให้สัมภาษณ์), ชลกนก เจริญสุข (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 216 หมู่ที่ 3 ตำบลตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2565.
- ศักดิ์ดา ยาปาก. อายุ 60 ปี. (ผู้ให้สัมภาษณ์), อาภิล หลังจิ (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 75 หมู่ที่ 2 ตำบลตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2565.
- อุโสบ มะอะหมัน. อายุ 50 ปี. (ผู้ให้สัมภาษณ์), อุเทน บุญสวัสดิ์ (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 46 หมู่ที่ 3 ตำบลตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2565.
- ฮับเสาะห์ เตะปยู. อายุ 83 ปี. (ผู้ให้สัมภาษณ์), ชลกนก เจริญสุข (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 216 หมู่ที่ 3 ตำบลตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2565.
- ฮารोन ยีอา. อายุ 45 ปี. (ผู้ให้สัมภาษณ์), ศักดิกรินทร์ ยาปาก (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 116 หมู่ที่ 3 ตำบลตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2565.

การศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล
HISTORICAL DATA STUY, KHAOKHAW SUBDISTRICT, LA-NGU DISTRICT, SATUN PROVINCE

สิทธิพร ศรีผ่อง^{1*} และชุลีพร ทวีศรี²
Sittiporn Sripong^{1*} and Chuleeporn Thawesri²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยชิ้นนี้ เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่องนี้ศึกษาเรื่อง การศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.ศึกษารวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาตำบลเขาขาว โดยกระบวนการชุมชน 2. จัดทำฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาตำบลเขาขาว ในรูปแบบหนังสือ สื่อวีดิทัศน์ ข้อมูลออนไลน์ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ค้นคว้าศึกษา ผ่านเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับคนในพื้นที่เขาขาวในประเด็นทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญา ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของบ้านเขาขาว มีความเป็นมาที่ยาวนาน และบางส่วนก็อิงกับประวัติศาสตร์ส่วนกลาง เจ้าเมืองคนแรก คือ ขุนภิรมย์ได้เดินทางมาจากทางพัทลุง และได้ตั้งรกรากที่บ้านเขาขาว จนในที่สุดมีการสร้างเมือง ผู้คนมาอาศัยอยู่จนถึงปัจจุบัน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านเขาขาวมีประชาชนชาวบ้านสืบทอดภูมิปัญญาในการสร้างเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้สอยในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็น เครื่องมือทำการเกษตร เครื่องมือจับปลา รวมไปถึงเครื่องดนตรีพื้นบ้าน

คำสำคัญ : ประวัติศาสตร์, ขุนภิรมย์, เขาขาว, อำเภอละงู, จังหวัดสตูล

Abstract

This research article part of the research report studies study of historical information, culture, wisdom to support tourism in KhaoKhaw Sub-district, La-ngu District, Satun province with the objective of 1. A total of historical data, culture, wisdom, Khao Khaw sub-district by community process. 2. Create a database of history, culture, wisdom, KhaoKhaw sub-district In book form video media online information. The research in this time used research tools. Research through papers and in-depth interviews with people in the Khao Khaw area on historical, cultural and intellectual issues. Historical background information of Ban Khao Khaw. Has a long history and some of them are based on central history The first ruler, Khun Pirom, traveled from Phatthalung. And settled in Khao Khaw until finally a city was built people have lived until now. In terms of local wisdom, Ban Khao Khaw has local scholars who inherit the wisdom of creating tools. Equipment used in everyday life, whether it is a farming tool. Fish catching tools including folk instruments.

Keyword: History, KhaoKhaw, Khun Pirom, La- ngu District, Satun Province

¹⁻² อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, e-mail: sittiporn.sr@skru.ac.th

1. บทนำ

การพัฒนาพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยไม่ทอดทิ้งมิติทางภูมิปัญญาของพื้นที่ และพัฒนาขึ้นมาเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อใช้ในการท่องเที่ยวจะเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่อย่างแท้จริง โดยเฉพาะพื้นที่สำคัญพื้นที่หนึ่งคือ บริเวณของตำบลเขาขาว ซึ่งมีเรื่องราวสืบทอดกันมาอย่างยาวนานตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคโบราณมนุษย์ถ้ำ และสมัยประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของพื้นที่ใกล้เคียง ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์เมืองไทรบุรี ลังกาวิ ประวัติศาสตร์ของเมืองสตูล ประวัติศาสตร์เมืองต่าง ๆ ทางภาคใต้และประวัติศาสตร์ชาติไทยตามคำเล่าขานของพื้นที่ดังนี้

ตามตำนานเล่าขานว่ามีพระยา 2 คน แย่งทำมาหากินกันในพื้นที่ดังกล่าวนี้เพราะดินใน บริเวณพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์มาก กองทัพของพระยาทั้งสองได้รบกันเป็นเวลานาน แต่ไม่สามารถเอาชนะกันได้ต่อมาจึง “หย่าทัพ” กัน (ยุคการรบ) ซึ่งเรียกเป็นภาษามลายูว่า “ตอละ” แปลว่าเลิก แล้วตกลงแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ เรียกว่า ตอละเหนือและตอละใต้ (ตอละเหนือ คือ ตำบลน้ำผุดในปัจจุบันนี้ ส่วนตอละใต้คือตำบลเขาขาวในปัจจุบัน) ตอละเหนือมีขุนสำราญ เป็นผู้ปกครอง ส่วนตอละใต้มีขุนภิรมย์เป็นผู้ปกครอง (ขุนภิรมย์เดิมชื่อ นายพอม นกเกษม) มีผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายเหลบ ซึ่งต่อมาได้รับบรรดาศักดิ์เป็นหมื่นสนิท ตอละใต้เปลี่ยนชื่อมาเป็นตำบลเขาขาว เมื่อ พ.ศ. 2483 มีกำนันเอ๊ะ ตั้งตำแหน่งกำนันคนแรกของตำบล เหตุที่เปลี่ยนมาเป็นตำบลเขาขาว เพราะมีภูเขาใหญ่ที่มียอดสูงที่สุดและที่ด้านหน้าของภูเขามีย่านผาสีขาวขนาดใหญ่มองเห็นได้เด่นชัด และบนยอดเขาดังกล่าวมีบ่อน้ำอยู่บ่อหนึ่งซึ่งไม่เคยแห้งเลยทุกฤดูกาล ในสมัยโบราณชาวบ้านนับถือกันมากและพากันกราบไหว้บูชาบนบานศาลกล่าวในเรื่องต่าง ๆ มากมายและเรียกกันว่า “ทวดโต๊ะเขาขาว” ด้วยระยะเวลาของพื้นที่ ที่ยาวนานทำให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาตำบลเขาขาว มีอย่างมากมาย น่าสนใจในการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเพื่อรองรับการพัฒนาทางการท่องเที่ยวที่กำลังเกิดขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 ศึกษารวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล
- 2.2 จัดทำฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ต้องการค้นหาความจริงจากเหตุการณ์สภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ บุคคล สิ่งของ และสถานที่ นำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ แล้วเรียบเรียงนำเสนอข้อมูลที่เกิดขึ้น โดยเมื่อได้รวบรวมข้อมูลการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการวิจัย และได้ทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จนสามารถทราบได้ว่า ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์สตูลอยู่ในเอกสารหลายชุด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการอธิบายถึงประวัติความเป็นมาของจังหวัดสตูล ซึ่งข้อมูลของตำบลเขาขาว มีการพูดถึงด้วยเช่นกัน แต่เป็นเพียงการอธิบายในภาพรวมเกี่ยวกับพื้นที่อำเภอละงูเป็นหลัก ทั้งนี้จากจำนวนเอกสารที่ได้มีการอธิบายถึงประเด็นประวัติศาสตร์ของจังหวัด พบอยู่ในทั้งเอกสารชั้นต้น และเอกสารชั้นรอง ตลอดจนหนังสือทั่วไปที่เขียนขึ้นโดยนักวิชาการคนสำคัญ ที่สำคัญที่สุดคือข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่ โดยการคัดเลือกจากผู้มีบทบาทสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่ ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ ซึ่งพิจารณาจากการดำรงชีวิต การทำงานของผู้ให้ข้อมูล ความใกล้ชิดของแหล่งข้อมูล ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ได้ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ 2 ท่านคือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น นอกจากจะให้ข้อมูลเองแล้วยังพาไปหาแหล่งข้อมูลบุคคลอีกหลายท่าน อีกท่านคือ ทายาทของขุนภิรมย์ บุคคลสำคัญในทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่

ซึ่งจากการที่ได้ทำการศึกษาจากเอกสารในจำนวนหนึ่ง ทำให้ได้ทราบข้อมูลเบื้องต้นที่สามารถใช้เป็นแนวทางในวิเคราะห์ประเด็นทางด้านประวัติศาสตร์ของตำบลเขาขาวได้

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์สกุล มีงานเขียนที่พูดถึงประเด็นดังกล่าวไว้จำนวนหนึ่ง โดยการค้นคว้าพบว่างานเขียนของอาจารย์บุญเสริม ฤทธาภิรมย์ (2546) เรื่อง ประวัติศาสตร์เมืองสตูล ตีพิมพ์ในปีพ.ศ. 2546 กล่าวถึงเมืองสตูลตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จนกระทั่งถึงประวัติบุคคลสำคัญของจังหวัดสตูลในปัจจุบัน และยังมีหนังสือวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดสตูล ซึ่งจัดทำโดยกระทรวงวัฒนธรรม หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาเป็นไปในทางเดียวกันกับหนังสือประวัติศาสตร์เมืองสตูล ของบุญเสริม ฤทธาภิรมย์ ที่กล่าวถึงเมืองสตูลตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ถึงยุคของบุคคลสำคัญในปัจจุบัน และยังกล่าวถึงการเมืองการปกครองของเมืองสตูล ตั้งแต่ยุคก่อตั้ง จนกระทั่งเป็นจังหวัดสตูลในปัจจุบัน ที่ต้องการการกำกับดูแลของเมืองไทรบุรี เมืองสงขลา เมืองนครศรีธรรมราช ในยุคปฏิรูปการปกครอง ในปี พ.ศ. 2439 เป็นต้นมาเมืองสตูลต้องขึ้นกับ 3 มณฑล คือ มณฑลไทรบุรี มณฑลภูเก็ต และมณฑลนครศรีธรรมราช เหตุการณ์เหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อเมืองสตูลเป็นอย่างมากทั้งในด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ทั้งเป็นพื้นฐานความเป็นไปของเมืองสตูลในปัจจุบันอีกด้วย แต่ช่วงเวลาของเหตุการณ์ดังกล่าวนั้นเนื้อหาในหนังสือทั้งสองเล่มนั้น ได้กล่าวถึงเรื่องดังกล่าวไว้น้อยมากทั้งด้านเนื้อหาและบทวิเคราะห์เหตุการณ์และผลกระทบที่เกิดขึ้น

ส่วนการศึกษาของสงข ส่องเมือง (2522) เรื่องการพัฒนาหัวเมืองสงขลาในสมัยกรุงธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น พ.ศ. 2310 - 2444 ได้ให้รายละเอียดไว้ว่า หลังจากทางกรุงเทพฯ ได้ยกเมืองตรังกลับไปขึ้นเมืองนครศรีธรรมราชแล้วความสัมพันธ์ระหว่างเมืองสงขลา กับเมืองตรังได้ลดลงไปอย่างมาก แต่ขณะเดียวกันรัฐบาลได้ส่งเสริมให้เมืองสงขลาก่อสร้างเมืองสตูลขึ้นมาเป็นท่าเรือ ของเมืองสงขลาทางชายฝั่งตะวันตกโดยที่เมืองสตูลยังคงมีฐานะเป็นแขวงขึ้นกับเมืองไทรบุรี ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวหัวเมืองปักษ์ใต้เกิดความวุ่นวายขึ้น โดยเป็นเหตุจากตนกูหมะหมัดสหัส ตนกูอัปดุลละ หลานเจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแฉรัน) ซึ่งหลบหนีไปเป็นสลัดอยู่แถบชายทะเลฝั่งตะวันตก คบคิดกับหัวนมาลีซึ่งเป็นหัวหน้าแขกสลัดอยู่ที่เกาะยาวแขวงเมืองภูเก็ต เทียวชักชวนพวกแขกเข้าโจมตีเมืองไทรบุรี เมืองตรัง และจะยกเข้ามาตีเมืองสงขลา ด้วยเวลาในขณะนั้นเจ้าเมืองส่วนใหญ่ในปักษ์ใต้อยู่ระหว่างเข้าร่วมพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระศพสมเด็จพระศรีสุลาไลย สมเด็จพระราชชนนีพันปีหลวง ในกรุงเทพมหานครฯ จนทำให้พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงส่งกองทัพจากกรุงเทพมหานคร ลงมาแก้ไขปัญหาความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในหัวเมืองปักษ์ใต้ ดังนั้นเมืองสตูลจึงจะมีพระราชโองการให้ก่อตั้งอย่างเป็นทางการหลังการเกิดความวุ่นวายในปี พ.ศ. 2385 มากกว่าที่จะตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2382

เอกสารที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่งที่เป็นเอกสารชั้นต้นนอกเหนือจากเอกสารที่ถูกเก็บอยู่ในสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติแล้วคือ เอกสารเฮนรี เบอร์นี่ แปลและจัดพิมพ์โดยกรมศิลปากรในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งกล่าวถึง สภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2365 จนถึงปี พ.ศ. 2385 ในลักษณะของจดหมายบันทึกเหตุการณ์ที่เล่าถึงรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไว้อย่างละเอียดครบถ้วน ตามทัศนะของผู้บันทึก ซึ่งจะเป็นเอกสารสำคัญส่วนหนึ่งนอกจากหนังสือรายงานราชการของไทย เนื้อหาส่วนหนึ่งของหนังสือชุดนี้ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในหัวเมืองภาคใต้ในช่วง พ.ศ. 2365 ถึง พ.ศ. 2385 ไว้เป็นอย่างดี ตั้งแต่สภาพของพื้นที่ก่อนที่ทางกรุงเทพมหานครจะตั้งเมืองสตูลขึ้นมา ด้วยความที่เอกสารชุดนี้มีเนื้อหามากถึง 15 เล่ม ครอบคลุมเวลาการจดบันทึกกว่า 20 ปี ทำให้ปัจจุบันมีผู้ใช้เอกสารชุดนี้ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองต่าง ๆ ทางภาคใต้น้อย ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายยิ่ง น่าเสียดายที่จะไม่ใช้เอกสารชุดนี้ในการเติมเต็มเรื่องราวของเมืองสตูล เมืองเล็ก ๆ ที่มีเรื่องราวความเป็นมากกว่า 180 ปี ตลอดเวลา 180 ปีของเมืองสตูลทั้งที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเมืองอื่น และช่วงเวลา

เป็นอิสระไม่ขึ้นต่อหัวเมืองใด ๆ มีเรื่องราวเกิดขึ้นมากมายที่ เป็นเรื่องราวที่ยังไม่มีการศึกษาทำความเข้าใจถึงสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการละเลยสิ่งสำคัญต่าง ๆ ที่มีอยู่ในเมืองสตูลไปอย่างน่าเสียดาย

จากหนังสือเมืองประเทศราชของสยามในสมัยรัตนโกสินทร์ แปลโดย นันทนา ต้นติเวสส (2542) กล่าวถึงสตูลว่ามีความสำคัญมาก่อนที่อังกฤษจะเข้ามาแล้วด้วยซ้ำ แต่เป็นความสำคัญในลักษณะของพื้นที่ ที่ใช้แก้ปัญหาความขัดแย้งภายในตระกูลเจ้าเมืองไทรบุรี เพราะในตอนปลายรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระยาไทรบุรีคือ ตนกู้อับดุลละห์ มุการามซาห์ถึงแก่อนิจกรรม มีบุตรชาย 10 คน ต่างมารดาต่าง ตนกูฎิยา สูดัติน ผู้เป็นน้องได้ขึ้นปกครองเมืองไทรบุรีแทน ว่าราชการเมืองเพียงสองปีก็ถึงแก่อนิจกรรมอีก พระยาไทรบุรีคนนี้ไม่มีบุตร ดังนั้นบรรดาบุตรของพระยาไทรบุรีคนก่อน (มุการามซาห์) จึงแย่งตำแหน่งเจ้าเมืองกันเอง ตกงกันไม่ได้ เวลานั้นเมืองไทรบุรีอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของเมืองนครศรีธรรมราช เจ้าพระยานคร (พัฒน์) สนับสนุนตูกูบิสนู แต่ชาวเมืองไทรบุรีไม่เห็นด้วย เพราะตั้งข้อรังเกียจว่ามีมารดาเป็นคนเชื้อสายไทยไม่โฉมฉายแต่สนับสนุนตูกูบิสนูซึ่งเป็นพี่ จึงมีคู่แข่งสำคัญเพียงสองคนที่จะขึ้นเป็นเจ้าเมืองไทรบุรีปี พ.ศ. 2340 เจ้าพระยานคร (พัฒน์) จึงนำบุคคลทั้งสองเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชปรากฏว่า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งตูกูบิสนูเป็นผู้เป็นพี่เป็นพระยารัตนสงคราม รามราชภักดี ศรีสุลต่าน มะหะหมัดรัตนราชบดินทร์ สิริทวังษา พระยาไทรบุรี เป็นเจ้าเมืองสืบต่อจากบิดา มีพระนามตามสายวงศ์ว่า สุลต่านอะหมัด ตายุดติน ฮาลิม ซาห์ที่ 2 ส่วนตูกูบิสนู ผู้น้องเป็นพระยาอภัยนุราช ตำแหน่งรายมุดา เทียบเท่าผู้ช่วยผู้ปกครองหรืออุปราช (ชื่อตูกูบิสนู บางกระแสเรียก ตูกูบิสนูหรือตูกูบิสนู)

ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพที่ทรงมีในจดหมายเหตุ หลวงอุดมสมบัติ ว่าหลังจากฝ่ายไทยปราบขบถกูเด็น และหัวเมืองทั้ง 7 ได้แล้ว ความไม่สงบราบคาบก็บังเกิดขึ้นในเมืองไทรบุรีอีก เนื่องจากชาวไทรบุรีไม่พอใจผู้ปกครองที่เป็นคนไทย ความรู้สึกของชาวไทรบุรีเห็นว่าเจ้าพระยาไทรบุรี (ตูกูบิสนู) เป็นสุลต่านหรือเจ้าผู้ครองนครที่สืบเชื้อสายมาจากสุลต่านคนก่อนๆ ย่อมมีสิทธิอันชอบธรรมที่จะกลับมาปกครองเมืองไทรบุรี ดังนั้นในปี พ.ศ. 2381 ตูกูมะหะหมัด ซายัด และตูกูอับดุลลาห์ ซึ่งเป็นหลานของเจ้าพระยาไทรบุรี (ตูกูบิสนู) ได้รวบรวมสมัครพรรคพวกที่มีความจงรักภักดีต่อเจ้าพระยาไทรบุรี (ตูกูบิสนู) ตั้งเป็นชุมนุมร่วมกับโจรสลัดมลายูชื่อ หวัน มาลี ที่เที่ยวปล้นสะดมอยู่แถวเกาะต่าง ๆ แถบภูเก็ต โจรสลัดเข้ายึดเมืองตรังได้ แล่นเรือต่อไปเพื่อเข้าตีเมืองไทรบุรี ฝ่ายพระยาอภัยธิเบศร์และข้าราชการไทยที่ปกครองไทรบุรี เห็นว่าตนมีกำลังน้อยกว่าขบถและฝ่ายชาวเมืองไทรบุรีคงไม่เข้าข้างตน จึงพากันหลบหนีไปอยู่ที่เมืองพัทลุง ดังที่ปรากฏในจดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติเกี่ยวกับปัญหาหัวเมืองไทรบุรี พ.ศ. 2382 ในหน้า 231 ความว่า “ผลประโยชน์ที่เมืองไทร พระยาสงขลา พระยาไทร บอกไม่ค่อยมีอะไร ครั้นเจ้าพระยานครฯ ยกไปตีเมืองไทรครั้งก่อนนั้น ก็เพราะจะเอาผลประโยชน์ให้มาก บ้านเมืองข้างปากได้จึงยับเยินต่อมาจนทุกวันนี้”

มีการกล่าวถึงละงู อีกครั้งในบันทึกการเดินทางของร้อยโท เจมส์ โลว์ กรมศิลปากรจัดพิมพ์ใน พ.ศ. 2519 ซึ่งเดินทางจากเมืองไทรบุรีไปยังเมืองนครศรีธรรมราช ได้กล่าวถึง ชื่อ สู่โง ละงู เป็นลำน้ำหนึ่งในเมืองไทรบุรี เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์มาก เหมาะสำหรับปลูกข้าว และมีสินแร่ดีบุกจำนวนมาก ซึ่งสามารถขนส่งผ่านลำน้ำที่มีในเมือง ลักษณะเหล่านี้พอที่จะแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ โดยเฉพาะแหล่งปลูกข้าว และอาจกลายเป็นสาเหตุสำคัญในตำนานความขัดแย้งของพื้นที่ ที่กลายเป็นตำนานจนถึงปัจจุบัน นอกจากนั้นยังกล่าวถึงระยะทางจากเมืองสตูลใช้เวลาเดินทาง 2 วันถึงละงู จากเมืองสตูล ใช้เวลา 3 วันถึงอาณาเขตเมืองสงขลา

หนังสือ วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดสตูล ซึ่งในหนังสือดังกล่าวเป็นการรวบรวมสรรพความรู้ด้านต่าง ๆ ในแต่ละท้องถิ่นทั้งในด้านภูมิศาสตร์สิ่งแวดล้อมและสังคม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มรดกธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านและเทคโนโลยีท้องถิ่น เอกลักษณ์ท้องถิ่น รวมไปถึงงานถึง

บุคคลสำคัญของท้องถิ่น ดังนั้นหนังสือชุดนี้จึงได้รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ของจังหวัดสตูลไว้ทั้งหมด ถือได้ว่าเป็นเอกสารชิ้นสำคัญที่บอกเล่าความเป็นสตูลไว้ทุกด้าน

นอกเหนือจากงานเขียนทางด้านประวัติศาสตร์สำคัญ ๆ ที่กล่าวถึงความเป็นมาของจังหวัดสตูลอย่างที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ทั้งนี้ยังมีเอกสารอีกจำนวนหนึ่งที่เป็นลักษณะงานเขียนช่วงหลังที่ศึกษาถึงข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของจังหวัดสตูล อย่างงานเขียนของสุจิตต์ วงษ์เทศ (2555) ชื่อเรื่อง สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล ได้กล่าวถึงบริบททางประวัติศาสตร์ของจังหวัดสตูลไว้เช่นกัน แต่ทว่างานเขียนของสุจิตต์ วงษ์เทศ ได้ทำการสำรวจบรรดาชื่อเมืองเก่าของสตูลจากนั้นนำมาวิเคราะห์ว่าเมืองเก่าเหล่านั้น เป็นเมืองใด พื้นที่ใดในจังหวัดสตูล นอกจากนี้สุจิตต์ วงษ์เทศ ยังได้อธิบายถึงข้อมูลทั่วไปของสตูลในด้านภูมิประเทศของสตูล ที่มีทั้งที่ราบชายฝั่งทะเล ทิวเขา และแม่น้ำลำคลอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการรวบรวมข้อมูลทางด้านภูมิประเทศของจังหวัดสตูลได้อย่างเด่นชัด

งานเขียนชิ้นต่อมาเป็นคือ งานเขียนของสภาวัฒนธรรมจังหวัดสตูล (2542) เรื่อง เรารักสตูล ที่ทำขึ้นจากการได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยคณะผู้จัดทำได้เรียบเรียงข้อมูลของสตูลในหลายประเด็นทั้งประวัติข้อมูลจังหวัดสตูล ด้านสภาพภูมิศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม บุคคลสำคัญ รวมไปถึงจนถึงพืชพรรณทางธรรมชาติ หนังสือเรื่อง เรารักสตูล ถือเป็นงานเขียนที่รวบรวมข้อมูลของจังหวัดสตูลไว้อย่างละเอียดครบถ้วน

หลักฐานทางโบราณคดี

ก่อนความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ตำบลเขาขาวจะเกิดขึ้น พื้นที่บริเวณนี้เป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์มาอย่างยาวนานตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จากร่องรอยการขุดค้นทางโบราณคดีของพื้นที่บริเวณนี้โดยกรมศิลปากร ในช่วงปี.ศ. 2551 ดังนี้

1) แหล่งโบราณคดีถ้ำแฝน บ้านหารหมู่ที่ 2 ตำบลเขาขาวอำเภอละงู จังหวัดสตูล สภาพของแหล่งโบราณคดี แหล่งโบราณคดีถ้ำแฝนตั้งอยู่ในสภาพพื้นที่ที่เขาและภูเขาหินปูนสภาพแวดล้อมทั่วไป เป็นแหล่งพื้นที่เกษตรกรรมเช่นสวนยางพาราปากถ้ำแฝนหันไปทางทิศตะวันออกสภาพดินภายในถ้ำถูกรบกวนจากการขุดหาที่ค้ำควาบริเวณผิวดินพบเศษหินหอยกระดูกปะปนกันอยู่ในถ้ำมีหนังตะลุงวางไว้ตามความเชื่อของชาวบ้านท้องถิ่นจึงเรียกกันว่าถ้ำแฝน หลักฐานทางโบราณคดีที่พบ เศษภาชนะดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์กระดูกสัตว์เปลือกหอยอายุสมัยและข้อสันนิษฐานเบื้องต้น แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์

2) แหล่งโบราณคดีถ้ำบุโละ บ้านหารหมู่ที่ 2 ตำบลเขาขาวอำเภอละงู จังหวัดสตูล สภาพของแหล่งโบราณคดี แหล่งโบราณคดีถ้ำบุโละ ตั้งอยู่ในสภาพพื้นที่ที่เขาและภูเขาหินปูนสภาพแวดล้อม เป็นแหล่งพื้นที่เกษตรกรรมเช่นสวนยางพาราบริเวณผิวดินถูกรบกวนเพียงผาด้านหน้าถ้ำมีความกว้างประมาณ 3 เมตรความยาวประมาณ 50 เมตรใกล้กับเพิงผาทางด้านทิศใต้มีปากถ้ำกว้างประมาณ 5 เมตรยาวประมาณ 15 เมตรด้านในมีโพรงสามารถเดินทะลุมายังทำนองอื่นได้สภาพภายในถ้ำมีเศษหินและเปลือกหอยปะปนกันอยู่ หลักฐานทางโบราณคดีที่พบ เศษภาชนะดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์เปลือกหอยกระดูกสัตว์ อายุสมัยและข้อสันนิษฐานเบื้องต้น แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์

3) แหล่งโบราณคดีถ้ำ บุโละใหญ่ บ้านหารหมู่ที่ 2 ตำบลเขาขาวอำเภอละงู จังหวัดสตูล สภาพของแหล่งโบราณคดี แหล่งโบราณคดีถ้ำบุโละใหญ่ ตั้งอยู่ในสภาพพื้นที่เขาและภูเขาหินปูน เป็นแหล่งพื้นที่เกษตรกรรมเช่นสวนยางพาราทำนองมีความกว้างประมาณ 30 เมตรความยาวประมาณ 15 เมตร หลักฐานทางโบราณคดีที่พบ เศษภาชนะดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์เปลือกหอย อายุสมัยและข้อสันนิษฐานเบื้องต้น แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์

4) แหล่งโบราณคดีถ้ำมาเก็บ บ้านหารหมู่ที่ 2 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล สภาพของแหล่งโบราณคดี แหล่งโบราณคดีถ้ำ มาเก็บตั้งอยู่ในสภาพพื้นที่เขาและภูเขาหินปูน เป็นแหล่งพื้นที่เกษตรกรรมเช่นสวนยางพารา

ปากถ้ำหันหน้าไปทางทิศใต้ความยาวของถ้ำลึกประมาณ 15 เมตรบริเวณผิวดินพบร่องรอยกระดูกสัตว์เช่นกระดูกลิงค่างเป็นต้นด้านหน้าถ้ำมีทางน้ำไหลผ่าน หลักฐานทางโบราณคดี พบเศษภาชนะดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์เปลือกหอยอายุ ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์

5) แหล่งโบราณคดีถ้ำคอกแพะ บ้านหารหมู่ที่ 2 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ถูกแวดล้อมด้วยสวนยางพาราแหล่งโบราณคดีถ้ำคอกแพะตั้งอยู่ในสภาพพื้นที่เขาและภูเขาหินปูน เป็นแหล่งพื้นที่เกษตรกรรมเช่นสวนยางพาราปากถ้ำหันหน้าไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้มีความกว้างประมาณ 10 เมตรความยาวประมาณ 20 เมตร หลักฐานทางโบราณคดีที่พบ เศษภาชนะดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์กระดูกสัตว์เครื่องมือหิน อายุสมัยและข้อสันนิษฐานเบื้องต้น แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์

6) แหล่งโบราณคดีถ้ำหัวเข่า 1 บ้านหารหมู่ที่ 2 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ถูกแวดล้อมด้วยสวนยางพาราสภาพของแหล่งโบราณคดีถ้ำหัวเข่าข้างหนึ่งตั้งอยู่ในสภาพพื้นที่เก่าและภูเขาหินปูนสภาพแวดล้อมทั่วไปเป็นแหล่งพื้นที่เกษตรกรรมเช่นสวนยางพาราปากถ้ำหันไปทางทิศตะวันตกถ้ำมีความกว้างประมาณ 4 เมตรความลึกประมาณ 4 เมตรใกล้กับถ้ำทางทิศตะวันตกมีถ้ำอีกถ้ำหนึ่งมีความกว้างประมาณ 3 เมตรลึกประมาณ 15 เมตร หลักฐานทางโบราณคดี พบกระดูกสัตว์ อายุสมัยและข้อสันนิษฐานเบื้องต้น แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์

7) แหล่งโบราณคดีเขาขาว บ้านหารหมู่ที่ 1 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล สภาพแหล่งโบราณคดี สภาพเดิมของแหล่งโบราณคดีมีลักษณะเป็นพื้นเอียงขลาดอยู่ติดกับคลองละงูมีพื้นที่แคบๆที่ใช้เป็นเส้นทางสัญจรทำให้ชาวบ้านไม่สามารถใช้เป็นเส้นทางสัญจรได้โดยสะดวกกรมคมนาคมในอดีตจึงใช้เส้นทางข้ามผ่านบนเขาขาว ๆ ที่อยู่เหนือเพิงผาแทนดังนั้นเพื่อแก้ปัญหาการคมนาคมดังกล่าวอำเภอละงูจึงได้กระทำการระเบิดเขาขาว ๆ ในพื้นที่ดังกล่าวเพื่อสร้างถนนสายบ้านโกตาบ้านหารในเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ 2551 จากการระเบิดเขาดังกล่าวได้พบกระดูกและเศษภาชนะดินเผาโดยทางอำเภอละงูได้นำไปเก็บไว้ที่อำเภอละงูในบางส่วนจากการสำรวจในโครงการศึกษาวิจัยการตั้งถิ่นฐานและการดำรงชีพพบว่าสภาพของแหล่งโบราณคดีมีลักษณะเป็นภูเขาหินปูนอยู่ริมคลองละงูสภาพเดิมของแหล่งโบราณคดีมีลักษณะเป็นเพิงผาอยู่ติดกับคลองละงูจากการสำรวจในพื้นที่ดังกล่าวพบโบราณวัตถุหลายประเภทตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์และแรกเริ่มประวัติศาสตร์การจัดการกระจายอยู่ทั่วไปบริเวณผิวดินบนถนนและพื้นที่ลาดเขาที่ระเบิดหลักฐานทางโบราณคดีที่พบจากการสำรวจแหล่งโบราณคดีเขาขาว ๆ พบหลักฐานทางโบราณคดีประกอบด้วยเศษภาชนะดินเผาเครื่องมือหินเปลือกหอยกระดูกสัตว์หินรกรุกปัดชิ้นส่วนของยอดสลุบ อายุสมัยและข้อสันนิษฐานเบื้องต้น แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์และเริ่มแรกประวัติศาสตร์

และจากการอธิบายข้อมูลของคุณธานี ใจสมุทร มัคคุเทศก์ท้องถิ่นตำบลเขาขาว ผู้ทำหน้าที่นำชมถ้ำทะเล ว่ามีการสำรวจเจอแอมโมไนต์ ที่เขาน้ำหาย ตำบลเขาขาว อำเภอละงู เมื่อนำมาเปรียบเทียบลวดลายและชั้นหินที่พบฟอสซิลสันนิษฐานว่าน่าจะอยู่ในยุควิเวเนียน อายุประมาณ 354 - 417 ล้านปี นอกจากนี้ยังสำรวจพบบริเวณเขาหินปูนบางแห่งในอำเภอละงู แต่สันนิษฐานว่า อยู่ในยุคออร์โดวิเชียน อายุประมาณ 443 - 495 ล้านปี มากูโลต์ หรือ ฟอสซิลหอยโข่งทะเลโบราณ เป็นสัตว์ที่มีลำตัวอ่อนนุ่ม แต่มีเปลือกเป็นหินปูนหุ้มปกคลุมร่างกาย อยู่ในกลุ่มหอยกาบเดี่ยว มีการเจริญเติบโตแบบบิดลำตัวเป็นเกลียว (Torsion) ทำให้เกิดลักษณะเปลือกแบบเป็นวงเกลียวออกมาเรื่อย ๆ ตามอายุ รูปร่างหน้าตาของหอยกลุ่มมีลักษณะคล้ายหอยโข่งบริเวณเขาจุกเขนุ เขาบ้านหาญ รอยต่อระหว่างตำบลกำแพงกับตำบลเขาขาว อำเภอละงู พบฟอสซิลนอตลอยด์ ฟอสซิลสาหร่ายสโตรมาโตไลต์แทรกอยู่ สังเกตได้ง่ายเป็นเนื้อหินเรียบ ๆ ซึ่งเป็นหมวดหินรังนก หมวดหินป่าแก่

หลักฐานทางประวัติศาสตร์

ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่เขาขาว ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์เริ่มปรากฏชัดเจนในช่วงที่ขุนภิรมย์ทำหน้าที่ปกครองพื้นที่ เริ่มประมาณช่วงปี พ.ศ. 2450 โดยเปรียบเทียบจากการปฏิรูปการปกครองประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในปี พ.ศ. 2435 เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งราชการส่วนกลางและระดับภูมิภาคทั่วประเทศ และจากแต่งตั้งกษัตริย์ราชบุตร (พระยาภูมินารักษ์กิติ) ให้ดำรงตำแหน่ง เจ้าเมืองสตูล ในปี พ.ศ. 2443 เมืองสตูลเกิดการพัฒนาขึ้นในหลาย ๆ ด้านพื้นที่ต่าง ๆ ในเขตเมืองหรือจังหวัดในปัจจุบันได้รับการพัฒนา ซึ่งหลังจากท่านลาออกจากราชการแล้วในปี พ.ศ. 2457 พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ หรือที่คนในจังหวัดสตูลเรียกกันว่า เจ้าคุณสมันต์ ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองสตูล จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2475 จึงพ้นจากตำแหน่ง ในช่วงที่พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ เป็นเจ้าเมืองนั้น ท่านได้ออกตรวจพื้นที่ ตัดถนนหลายสายในจังหวัด ซึ่งถนนเส้นหนึ่งก็คือถนนที่เขามายังเขาขาว และท่านได้มาตรวจราชการหลายครั้ง ทุกครั้งที่เดินทางมาก็จะมาพักที่บ้านของท่านขุนภิรมย์ จากคำบอกเล่าในส่วนนี้จึงพอที่จะกำหนดช่วงเวลาของท่านขุนภิรมย์ และความเป็นมาของพื้นที่ได้พอสมควร เพราะปัญหาอย่างหนึ่งในการเก็บข้อมูลคือการบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ในอดีตจะจดจำเทียบเคียงกับเหตุการณ์ต่าง ๆ พอเวลาผ่านไปนานแล้วผ่านรุ่น ความคลาดเคลื่อนจึงเกิดขึ้น อีกประการหนึ่งคือด้วยการเก็บรูปผู้ตาย ไว้เพื่อระลึกถึง หรือบูชาไม่นิยมทำกันในอดีตเพราะขัดกับหลักความเชื่อทางศาสนา ประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่นจึงต้องอาศัยคำบอกเล่า มาเทียบเคียงเป็นส่วนใหญ่

ในกรณีของท่านขุนภิรมย์ ท่านเป็นผู้ปกครองท้องถิ่นในช่วงที่พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ เป็นเจ้าเมือง คือช่วงปี พ.ศ. 2457 - 2475 ระยะเวลา 18 ปี จากคำบอกเล่าของทายาทไม่สามารถระบุได้ว่าท่านขุนภิรมย์ หรือท่านเจ้าคุณสมันต์ ใครจะมีอายุมากกว่ากัน แต่ถ้าเปรียบเทียบกับอายุบุตรคนสุดท้องของท่านขุนภิรมย์ ซึ่งก็คือคุณยาย คือ นางโด้ย หวันดาหนี่ ของคุณอาภรณ์ แซ่เต๊ะ ผู้ให้ข้อมูล กล่าวคือ ขุนภิรมย์เสียชีวิตเมื่อปี พ.ศ. 2476 จากคำบอกเล่าของลูกสาวคนโตของคุณยาย คือ นางโถม รอดเสน ที่ยังมีอายุอยู่ตอนนี้อายุ 87 ปี เพราะตอนที่คุณยายได้ตั้งท้องลูกสาวคนโตนั้น ขุนภิรมย์ได้เสียชีวิตแล้ว แต่เท่าที่คุณยายของท่านผู้ให้ข้อมูลเล่าให้ฟังว่าท่านขุนภิรมย์เสียชีวิตตอนอายุ 80 กว่าเช่นกัน โดยคุณยายของท่านผู้ให้ข้อมูลเกิดในปี พ.ศ. 2458 และเสียชีวิตในปี พ.ศ. 2554 และนอกจากนี้ข้อมูลของทายาทกล่าวว่าท่านขุนภิรมย์ เป็นคนพื้นเพมาจากพัทลุง ซึ่งมีความเป็นไปได้สูงเพราะมีเขตติดต่อกับพื้นที่อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ผ่านทางลำน้ำระหว่างช่องเขา และหากว่าท่านขุนภิรมย์นับถือศาสนาอิสลามตั้งแต่กำเนิด อาจเป็นไปได้ว่าพื้นเพชาติกำเนิดท่าน สืบเชื้อสายมาจากสุลต่านสุลัยมาน ผ่านทายาทอย่างเช่น พระยาพัทลุง (ขุน) พระยาพัทลุง (ทองขาว) ที่ถูกส่งมาเป็นผู้ปกครองเมืองพัทลุง

นอกจากนี้ยังมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับบ้านของท่านขุนภิรมย์ ระบุว่าบ้านขุนภิรมย์ ใช้เป็นสถานที่คุมขังนักโทษ ก่อนที่ทางราชการจะมารับ โดยจะนำมาจำไว้บนบ้านโดยให้ทำสอตไปเ็นช่องไม้ที่เจาะรูไว้ แล้วผูกไว้อีกที นักโทษไม่สามารถจะแกะเชือกหรือสะเดาะกุญแจหนีได้

รูปที่ 1 ช่องไม้ที่เอาไว้ใส่ขาของนักโทษ (บ้านขุนภิรมย์)

ที่มา : โดยผู้วิจัย (11 กรกฎาคม 2563)

ส่วนสาเหตุที่ท่านขุนภิรมย์เดินมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านเขาวานั้น น่าจะเป็นเหตุผลมาจากการเดินทางท่องเที่ยวของวัยรุ่นในช่วงสมัยดังกล่าว และเส้นทางสำคัญคือเมืองด่านฝั่งทะเลอันดามัน อย่างเช่น เมืองไทรบุรี เพราะเป็นเมืองท่าที่ชุมด้วยผู้คนทั้ง จีน ฝรั่งเศส และอุดมไปด้วยสิ่งของมากมาย และท่านอาจจะให้เส้นทางผ่านช่องเขาเข้ามา ผ่านพื้นที่เขาเขาไปยังฝั่งทะเลอันดามัน และด้วยความเหมาะสมของพื้นที่และผู้คนที่อาศัยอยู่ อาจเป็นเหตุให้ท่านตั้งหลักแหล่งอยู่ที่บ้านเขาวา ซึ่งคงเป็นพื้นที่ที่มีผู้คนอาศัยอยู่ก่อนแล้ว ด้วยเพราะเป็นพื้นที่เหมาะสมในการทำเกษตรกรรมโดยเฉพาะเรื่องของการทำนา ซึ่งถือเป็นพืชเศรษฐกิจหลักสำคัญในสมัยนั้น ข้าว ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพ ชุมชน หรือเมืองจะตั้งอยู่ได้เพราะมีแหล่งอาหาร หากไม่สามารถผลิตเองได้ก็ต้องมีแหล่งที่ผลิตและส่งต่อมาเลี้ยง เมืองจึงจะอยู่ได้ซึ่งมีลักษณะดังกล่าวจะเป็นเมืองท่า ชุมชนในการขนส่ง ส่วนเมืองพื้นฐานอื่นๆ จะต้องมีแหล่งผลิตอาหารโดยตรง ลักษณะเช่นนี้จะพบปรากฏทั่วไปในการแย่งชิงพื้นที่ระหว่างกัน โดยเฉพาะพื้นที่ ทำนา อย่างในประวัติศาสตร์ของเมืองสตูล ตั้งแต่เป็นส่วนหนึ่งของเมืองไทรบุรี พินาทะหว่างพี่น้อง บุตรเจ้าพระยาไทรบุรี หรือข้อพิพาทตามตำนานเล่าขานของตำบลเขาวา ที่กล่าวไปแล้วข้างต้น และข้อพิพาทระหว่างพี่น้องโต๊ะสาแหละ ที่เป็นตำนานเล่าขานอีกเรื่องของเขาชาว ความเหมาะสมในการเป็นพื้นที่ทำนา ของเขาเขาวาพอที่จะพิจารณาได้จากแผนที่ ที่แสดงให้เห็นด้านล่าง ที่มีลำน้ำ มีเขาหินปูน รอบข้าง ทำให้บริเวณนี้เหมาะสมอย่างยิ่งในการตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงปัจจุบัน

เขาเขาวาจึงเป็นอีกหนึ่งตำบลที่มีศักยภาพของพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้านทรัพยากรในพื้นที่ทั้งทางธรรมชาติและแหล่งโบราณคดี ที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ที่เรื่องราวของผู้คนในเขตเขาเขาวามีร่องรอยการอยู่อาศัยมากกว่าหลายพันปี สืบเนื่องตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงปัจจุบัน ดังหลักฐานทางโบราณคดีที่พบและนอกจากนั้นความเก่าแก่ของพื้นที่ยังสืบเนื่องไปถึงยุคดึกดำบรรพ์ ซึ่งปัจจุบันยังพบซากบรรพชีวินหลายชนิดในพื้นที่ แหล่งใหญ่ในพื้นที่เขาเขาวาคือ ถ้ำทะเล และด้วยความเหมาะสมของพื้นที่ในการทำนาบริเวณทุ่งเขาเขาวา ทำให้พื้นที่นี้มีการอาศัยอยู่

อย่างยาวนานดำรงอยู่ด้วยอาชีพปลูกข้าว และข้าวจากเขาข้าวเป็นข้าวจากแหล่งปลูกข้าวไม่กี่แหล่งในจังหวัดสตูล วิถีชีวิต และ ภูมิปัญญาส่วนใหญ่ในพื้นที่จึงผูกพันกับวิถีของการทำนา ข้าวของเครื่องใช้ อาหารการกินอยู่จะสัมพันธ์ไปด้วยเช่นกัน แม้ว่า ปัจจุบันจะมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นไม่น้อย เพราะสตูลเป็นเมืองท่องเที่ยวสำคัญในภาคใต้และเป็นประตูอีกบานหนึ่งที่จะ เชื่อมต่อไปยังประเทศเพื่อนบ้าน แต่วิถีชีวิตของคนเขาข้าวส่วนใหญ่ก็ยังผูกพันกับการทำนา แม้ว่าจะมีพืชเศรษฐกิจอื่นเข้ามา ก็ตาม นอกจากวิถีชีวิตเกี่ยวกับนาข้าวแล้ว พื้นที่เขาข้าวถูกผูกมัดโยงเข้ากับวิถีอิสลาม เพราะผู้คนส่วนใหญ่นับถือศาสนา อิสลาม ทำให้ประเพณีวัฒนธรรมทั้งหมดของผู้คนในพื้นที่เขาข้าวถูกยึดโยงกับวิถีความเชื่อตามหลักการของศาสนาอิสลาม ตั้งแต่เกิดจนตาย

ด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ในข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของ พื้นที่เขาข้าว ความต่อเนื่องยาวนานของพื้นที่และผู้คน ทำให้กลายเป็นเอกลักษณ์สำคัญของพื้นที่ ที่ตั้งตามด้วยสภาพทาง ภูมิศาสตร์ และงามด้วยวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี ความโอเอ้ออมอารี เข้าใจโลกและเปลี่ยนแปลง ทำให้พื้นที่ตำบล เขาข้าวมีศักยภาพสูงในการรองรับกับการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต ซึ่งรับรองว่าหากได้เข้าไปสัมผัสแล้ว เขาข้าวจะกลายเป็น ความทรงจำ ความรู้สึกที่ดีที่จะดึงดูดผู้คนให้เข้าไปสัมผัสอย่างไม่รู้จักเบื่อ

5. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ตำบลเขาข้าว อำเภอละงู จังหวัดสงขลา มีข้อเสนอแนะดังนี้

- 1) ควรมีการศึกษาพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เชิงวัฒนธรรม เชิงนิเวศ เพื่อสร้าง ความหลากหลายให้กับพื้นที่ตำบลเขาข้าว อำเภอละงู จังหวัดสตูล
- 2) ควรมีการพัฒนาองค์ความรู้และการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้กับชาวบ้าน เยาวชนคนรุ่นใหม่ในชุมชน ให้ทำหน้าที่ในการบรรยายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
- 3) ควรมีการอนุรักษ์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อคนรุ่นหลังให้มีการสืบทอดต่อไป
- 4) ควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลประวัติศาสตร์ ผ่านทางสื่อออนไลน์ เพื่อทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว มากยิ่งขึ้น
- 5) ควรมีการจัดนิทรรศการหรือศูนย์เรียนรู้ของชุมชน เพื่อเป็นพื้นที่เผยแพร่ความรู้ด้านประวัติศาสตร์

5. เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2551). *เอกสารเฮนรี เบอริเย่*. กรมศิลปากร.

กรมศิลปากร. (2554). *โครงการเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์และแรกเริ่มประวัติศาสตร์ในเขต พื้นที่จังหวัดสงขลาและสตูล*. กรมศิลปากร.

สภาวัฒนธรรมจังหวัดสตูล. (2542). *เรารักษ์สตูล*. ม.ป.พ.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2542). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิ ปัญญา จังหวัดสตูล*. โรงพิมพ์คุรุสภา.

นันทนา ดันดีเวสส. (2542). *เมืองพระราชของสยามในสมัยรัตนโกสินทร์*. เอ็ดดิสัน เพรสโปรดักส์.

บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. (2546). *ประวัติศาสตร์เมืองสตูล*. โอเดียนส์ไตร์.

เจมส์ โลว์. (2519). *จดหมายเหตุเจมส์ โลว์*. (แปลโดย นันทา วรเนติวงศ์). กรมศิลปากร.

สงบ ส่งเมือง. (2522). *การพัฒนาหัวเมืองสงขลา ในสมัยกรุงธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น* (พ.ศ. 2310-2444). โครงการ
บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2555). *สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้*. พิมพ์คำ.

อุดมสมบัติ (จัน), หลวง และ ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา, 2405-2486. (2505). *จดหมายเหตุหลวง
อุดมสมบัติ: พร้อมด้วยอธิบายของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ*. ศิวพร.

6. บุคลานุกรม

ธานี ใจสมุทร อายุ 39 ปี (ผู้ให้สัมภาษณ์), สิทธิพร ศรีผ่อง (ผู้สัมภาษณ์), สัมภาษณ์ที่บ้านเลขที่ 159 หมู่ที่ 2 ตำบลเขาขาว
อำเภอละงู จังหวัดสตูลเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ.2563

อาภรณ์ เช็งเต๊ะ อายุ 42 ปี (ผู้ให้สัมภาษณ์), สิทธิพร ศรีผ่อง (ผู้สัมภาษณ์), สัมภาษณ์ที่บ้านขุนภิรมย์ หมู่ที่ 2 ตำบลเขาขาว
อำเภอละงู จังหวัดสตูลเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ.2563

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
GUIDELINES ON LIFE QUALITY DEVELOPMENT OF DISABLED STUDENTS
AT SONGKHLA RAJABHAT UNIVERSITY

ฮาสานะห์ เต๊ะหมัน^{1*}, กอระเกศ พละสุวรรณโณ² และชยุต อินทร์พรหม³
Hasanah Tehman^{1*}, Korrakket Palasuwan² and Chayoot Inprom³

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกต กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย นักศึกษาพิการทางการมองเห็น ทางร่างกาย และทางการได้ยิน จำนวน 23 คน ผู้บริหาร / บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้มีความรู้เฉพาะด้าน และบุคคลในครอบครัวของนักศึกษาพิการ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า (1) คุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการด้านร่างกาย มีการดำเนินชีวิตประจำวัน มีที่พักอาศัย การเดินทางสะดวก ปลอดภัย อยู่ในระดับดี ด้านจิตใจ มีความภาคภูมิใจ รู้จักคุณค่าของตนเอง จัดการกับอารมณ์ของตนเอง มีการช่วยเหลือตนเองได้ ด้านสังคม เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม ชมรมและร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น มีสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนและอาจารย์ในระดับดี ด้านสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยในการดำรงชีวิต มีสภาพแวดล้อมและอากาศดี

(2) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการด้านร่างกาย ควรมีการส่งเสริมดูแลสุขภาพ ให้มีการตรวจสุขภาพประจำปี ด้านจิตใจ ควรได้รับการยอมรับ การสนับสนุน การเปิดโอกาสให้แสดงศักยภาพ ได้รับการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้านสังคม ควรมีส่วนร่วมกับนักศึกษาทั่วไปในกิจกรรมต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่นำมาใช้ในการศึกษา มีสิ่งอำนวยความสะดวกและป้องกันการเกิดอุบัติเหตุจากการเดินทางเท้า

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิต, นักศึกษาพิการ, แนวทางการพัฒนา

Abstract

The objective of this research was to investigate life quality and guidelines on life quality development of disabled students. This qualitative research was conducted by studying documents, in-depth interviews, and observation. The samples of this research were 23 students with visual, physical, and hearing impairment, administrators, related staff, experts, and disabled students family members. The collected data were analyzed by content analysis to be in line with the objective.

The research results showed that, (1) in terms of the life quality of the students with physical impairment, their daily routines, accommodation, traveling, safety were at a good level. For their minds,

¹⁻² นักศึกษา, หลักสูตรสวัสดิการสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

³ อาจารย์ ดร., ประจำหลักสูตรการพัฒนชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: tmhasanah@gmail.com

they were proud of themselves and realized their self-value, and they could manage their emotions well and help themselves. Regarding their social part, they could attend social, religious, traditional, and cultural activities. They could also become club members, join other people's activities, and had good relationships with their friends and lecturers. In addition, their lifestyles were safe with good environment and climates.

(2) According to the guidelines on the life quality development of these students with physical impairment, their health care should be promoted by providing annual health checkup. For their mental health, they should be accepted, supported, and provided with opportunities of suitable learning for their potential. For their social life, they should participate in other activities with general students. Finally, in terms of their environment, electronic devices should be applied to their education, and there should be given some facilities and some preventative ways of pedestrian accidents.

Keyword: Life Quality, Disabled Students, Development

1. บทนำ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของประเทศไทย เกิดขึ้นอย่างสอดคล้องกับการพัฒนาในเชิงกฎหมาย นโยบาย และ กลไกระดับต่าง ๆ ด้วยการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ แห่งชาติฉบับที่ 5 พุทธศักราช 2560 - 2564 โดยมีวิสัยทัศน์ คือ คนพิการเข้าถึงสิทธิได้จริง ดำรงชีวิตอิสระในสังคมอยู่เย็นเป็น สุขร่วมกันอย่างยั่งยืน (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2560) อย่างไรก็ตามแม้ว่านักศึกษาผู้พิการจะได้รับ โอกาสในการเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยมากขึ้น แต่ยังคงพบว่ามีนักศึกษาผู้พิการยังคงประสบปัญหาคุณภาพชีวิตรวมถึง อุปสรรคต่าง ๆ ในขณะที่ศึกษาที่มหาวิทยาลัย งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตนักศึกษาผู้พิการในประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่า นักศึกษาผู้พิการมีปัญหา และความต้องการได้รับการช่วยเหลือทั้งในเรื่องส่วนตัว การเรียน และด้านสังคม (อนุชา ภูมิสิทธิพร, 2555) นักศึกษาผู้พิการทางการมองเห็นมักประสบปัญหาในด้านความขาดแคลนสื่อ และหนังสือเรียนอักษรเบรลล์ (ยูคิโกะ คาวาอิ, 2560) ในด้านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ก่อนมาเรียนที่มหาวิทยาลัย นักศึกษาผู้พิการต้องใช้เวลาในการทำ กิจกรรมต่าง ๆ มากกว่านักศึกษาที่ไม่ได้พิการ รวมถึงยังมีอุปสรรค และปัญหาในการเดินทางภายในสถานที่ต่าง ๆ ของ มหาวิทยาลัย (สโรชา มังคลา, 2554)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้จัดการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไปพร้อมไปกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการที่มี ลักษณะเฉพาะแตกต่างควบคุมไปด้วย เพื่อให้เกิดการได้รับโอกาสในการศึกษาอย่างทั่วถึงและเหมาะสม ซึ่งเป็นไปตาม เจตนารมณ์ในการประกาศใช้พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการพุทธศักราช 2551 จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ นักศึกษาพิการได้รับโอกาสในการเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษามากขึ้น แต่ประเด็นเรื่องคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการ ยัง พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในทุก ๆ ด้าน

จากที่มาและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจประเด็นศึกษา คุณภาพชีวิตและแนวทางการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาเป็นอย่างไร เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้และข้อเสนอแนะของการวิจัยครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

2.2 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาได้มีการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี ดังต่อไปนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับคนพิการ

ก่อนปี พ.ศ. 2534 แนวคิดเกี่ยวกับคนพิการของสังคมไทย มีทัศนะว่าคนพิการจำเป็นที่จะต้องได้รับการสงเคราะห์ เลี้ยงดูให้มีชีวิตรอด ด้วยความเมตตาสงสารตามหลักมนุษยธรรม โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการป้องกัน หรือฟื้นฟูให้สามารถ ดำรงชีวิตในสังคมได้เฉกเช่นบุคคลทั่วไปในสังคม จนกระทั่งมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 จึงเริ่มให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งด้านการแพทย์ การศึกษา การฝึกอาชีพและมีงานทำ รวมถึงการ เข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม ตามกฎหมายฉบับนี้ให้ความหมายของ “คนพิการ” ว่าเป็นคนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทาง ร่างกาย ทางสติปัญญา หรือทางจิตใจ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ซึ่งกฎหมายฉบับใหม่นี้มีมุมมองต่อมิติของ “คนพิการ” ที่กว้างขวางยิ่งขึ้น กล่าวคือคนพิการ หมายถึง บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทั้งสังคมได้อย่างบุคคล ทั่วไป มิติที่แตกต่างออกไป (กรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2557)

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนพิการ

ธิดารัตน์ นงค์ทอง และพิมพา ขจรธรรม (2560) คุณภาพชีวิตเป็นตัวชี้วัดหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นภาพรวมของบุคคล ซึ่งเป็นระดับความพึงพอใจในชีวิตที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล โดยองค์การอนามัยโลก ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิต 4 ด้าน คือ

1) ด้านร่างกาย คือ การรับรู้สภาพด้านร่างกาย ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความ สมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย ความสุขสบายไม่เจ็บปวด ความสามารถหรือศักยภาพในการดำเนินชีวิตประจำวัน ความสามารถ ในการเคลื่อนไหว ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น

2) ด้านจิตใจ คือการรับรู้สภาพจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้สภาพลักษณะของตนเอง ความรู้สึกภาคภูมิใจ ในตนเอง ความคิด ความจำ สมาธิในการตัดสินใจ รวมถึงความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตนเองที่มีผลต่อการ ดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ความเชื่อด้านศาสนา การให้ความหมายของชีวิต

3) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น รวมทั้งในเรื่องการ รับรู้อารมณ์ทางเพศ

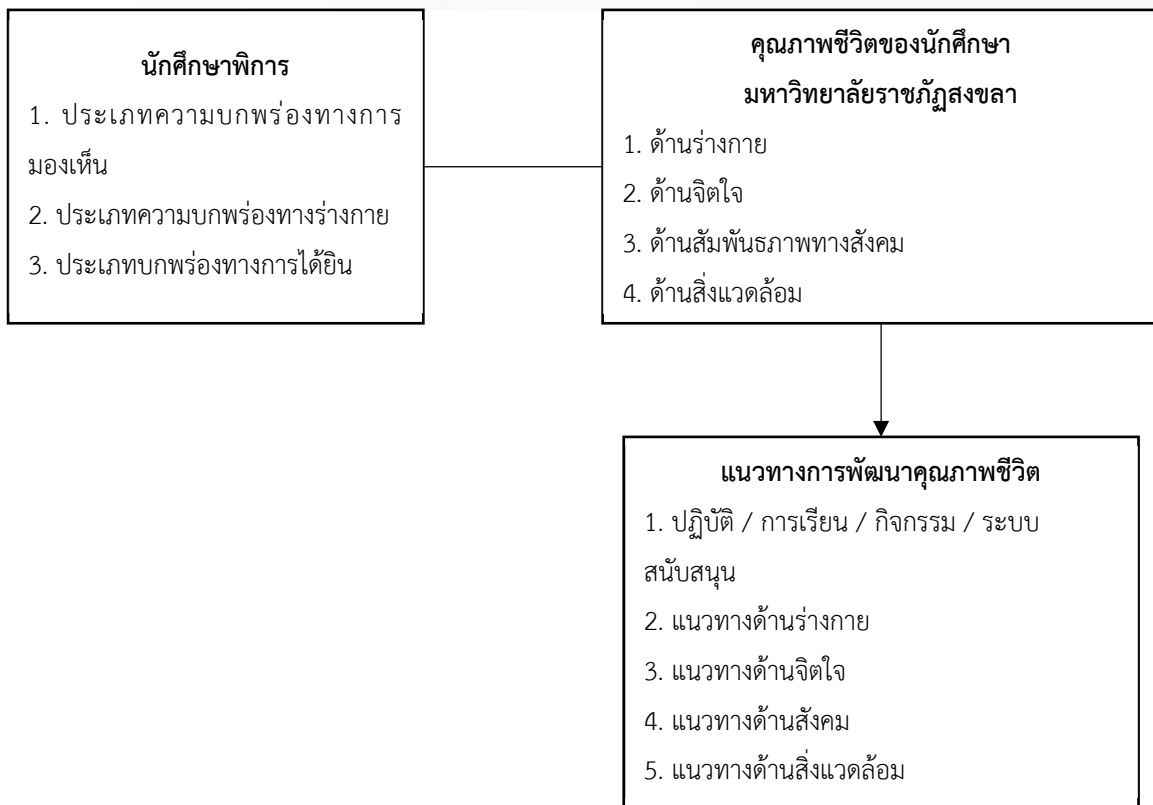
4) ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณมีชีวิต อย่างอิสระ มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี รวมถึงการรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่ จะได้รับข่าวสารหรือการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ

3.3 ทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่นิยม (Structural - Functionalism)

ทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่ นิยม (Structural - Functionalism) เป็นทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง โครงสร้างและหน้าที่ของสังคมทั้งหมด เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม นักทฤษฎี โครงสร้าง - หน้าที่ นิยม ที่สำคัญ คือ Emile Durkheim, Talcott Parsons, Radcliffe - Brown และ Malinowski ทฤษฎี

โครงสร้าง - หน้าที่ นิยม เป็นกรอบแนวคิดทางสังคมวิทยาที่มีข้อสมมติฐานที่ว่าสังคมเป็นระบบที่ซับซ้อนระบบหนึ่งที่มีองค์ประกอบต่าง ๆ หลายส่วนทำงานร่วมกัน จนเกิดความมีเสถียรภาพ (Stabiny) ทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่ นิยมมีองค์ประกอบของทฤษฎี 2 ส่วน คือ 1. โครงสร้างสังคม (Social Structure) ซึ่งเป็นรูปแบบถาวรอันเกิดจากความสัมพันธ์ของพฤติกรรมทางสังคม 2. หน้าที่ทางสังคม (Social Functions) เป็นส่วนที่ทำหน้าที่เชื่อมโครงสร้างทางสังคมแต่ละส่วนเข้าด้วยกันทำให้สังคมทั้งระบบเกิดการประสานงานและทำงานร่วมกัน (กษณัช สันธนะประกริตติ, 2549)

3.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ที่มา : สังเคราะห์โดย ฮาसानะห์ เต๊ะหมัน และคณะ (2565)

4. ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

4.1 กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา

4.1.1 นักศึกษาศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาทั้งหมด จำนวน 23 คน โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 9 คน ได้แก่ นักศึกษาศึกษาประเภทสายตา จำนวน 6 คน นักศึกษาประเภททางการได้ยิน จำนวน 1 คน และนักศึกษาศึกษาประเภทร่างกาย จำนวน 2 คน

4.1.2 บุคลากรของสถาบันพัฒนาการศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน

4.1.3 อาจารย์ที่มีประสบการณ์สอนนักศึกษาศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 3 คน

4.1.4 ผู้ปกครองของนักศึกษาศึกษา จำนวน 3 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการซักถามพูดคุยระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ โดยใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้างกำหนดคำถามออกเป็นประเด็นให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา ถามเพื่อให้อธิบาย บอกเหตุผล การสัมภาษณ์แบบนี้จะใช้ได้ดีกับการศึกษาในเรื่องพฤติกรรมของบุคคล เจตคติ ความต้องการ ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพในลักษณะต่าง ๆ

4.2.2 การศึกษาจากแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ เช่น หนังสือ เอกสารต่าง ๆ บทความ วารสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4.2.3 แนวคำถาม ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์แล้วนำมาออกแบบเป็นแบบสัมภาษณ์ โดยทำแบบปลายเปิด ผู้วิจัยทำการตรวจสอบคุณภาพของประเด็นคำถาม โดยตรวจสอบความครอบคลุมของคำถาม ตรวจสอบการใช้ภาษา สื่อความหมายและตรวจสอบความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ในการศึกษา

4.2.4 การบันทึกข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การจดรายละเอียด การจดบันทึกจากการสังเกต การถ่ายภาพ การบันทึกภาพเคลื่อนไหว การบันทึกเสียง โดยต้องทำการขออนุญาตกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยก่อนทุกครั้ง

4.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3.1 ติดต่อกับบุคคลที่ได้กำหนดไว้ว่าจะขอสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า เพื่อนัดหมายที่จะทำการสัมภาษณ์ตามกำหนดการนัดหมาย ในกรณีที่บุคคลนั้นยินดีให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์ได้

4.3.2 รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากนักศึกษาที่มีความพิการ จำนวน 9 คน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา โดยทำการสัมภาษณ์ และได้รับความร่วมมือในการจัดการสัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่งานนักศึกษา สถาบันพัฒนาการศึกษาพิเศษ ส่วนนักศึกษาที่มีความพิการทางการได้ยิน จะมีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษามือ จำนวน 1 ท่าน เป็นผู้ประสาน โดยใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 15 - 20 นาที ต่อนักศึกษาที่มีความพิการ 1 คน และทำการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล

4.3.3 รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในการศึกษา

4.3.4 รวบรวมข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจำแนกตามประเด็นที่กำหนดในการศึกษาและนำไปวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาเรื่องนี้

4.3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา การศึกษาครั้งนี้ตั้งแต่เดือนกันยายน 2564 - พฤษภาคม 2565

4.3.6 ขอบเขตด้านพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ศึกษานักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาวิทยาเขตสตูล

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.4.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ที่ได้จากเครื่องมือในการระบุข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คือ แบบฟอร์มบันทึกการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นการบันทึกด้วยคำถามปลายเปิด

4.4.2 การสังเคราะห์เอกสารงานวิจัย ใช้วิธีการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการ การสังเคราะห์ สรุปผลการศึกษางานวิจัยอื่น ๆ การสกัดประเด็น / สารสำคัญ มาอธิบาย

4.4.3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการ การสรุปหาแนวทาง จากมุมมองความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายที่สะท้อนออกมา และผู้วิจัยสรุป สกัดออกมาให้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการ มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4.5 กลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ขึ้นกับความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูล ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา พบว่านักศึกษาพิการมีคุณภาพชีวิตดังนี้

5.1.1 คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย

1) คุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการทางด้านสายตา สามารถพึ่งพาและช่วยเหลือตนเองได้ ทั้งทางด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน การเป็นอยู่ ที่พักอาศัย ความสะดวกสบายในการเดินทาง และได้รับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นในทุกครั้ง

2) คุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการทางด้านร่างกาย ในส่วนของการเป็นอยู่และที่พักอาศัย มีความสะดวกในการดำเนินชีวิตประจำวัน และความปลอดภัยของที่พักอยู่ในระดับที่ดีเพราะมีผู้รักษาความปลอดภัยเฝ้าหออยู่ตลอด และด้านอาหารการกินอยู่ในละแวกเดียวกับที่พักอาศัยทำให้สะดวกสบายต่อนักศึกษา

3) คุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการประเภทบกพร่องทางการได้ยิน มีคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ รวมไปถึงสามารถช่วยเหลือบุคคลรอบข้างได้เช่นกัน มีสุขภาพที่ดี การดำเนินชีวิตประจำวันมีความสุข สามารถรับรู้ถึงความเจ็บปวด และรับมือกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้

5.1.2 คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ

1) คุณภาพชีวิตนักศึกษาพิการประเภทสายตา ด้านจิตใจ โดยภาพรวมนักศึกษาพิการประเภทสายตา มีการให้คุณค่าแก่ตนเองที่มีผลทางด้านจิตใจ ซึ่งทำให้การใช้ชีวิตประจำวันของนักศึกษายั่งยืน สามารถช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น และมองข้ามจุดบกพร่องของตนเอง โดยมีการดึงจุดเด่นมาทดแทน เช่น ความสามารถในการเล่นดนตรี ความสามารถในการร้องเพลง ทำให้คุณภาพชีวิตด้านจิตใจดีขึ้น

2) คุณภาพนักศึกษาพิการประเภทร่างกาย ด้านจิตใจของนักศึกษาพิการประเภทร่างกาย โดยนักศึกษามีการให้คุณค่าแก่ตนเอง และสามารถรับรู้สภาพจิตใจของตนเอง มีการจัดการความรู้สึกเศร้าหรือกังวล นักศึกษาสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพร่างกายเพื่อที่นักศึกษาสามารถใช้ชีวิตประจำวันร่วมกับคนปกติได้

3) คุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการประเภทบกพร่องทางการได้ยิน ด้านจิตใจ โดยนักศึกษาพิการมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง มองเห็นคุณค่าในตัวตน และสามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกออกมาในด้านที่ดีผ่านงานที่ตนเองถนัด และมีความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ในด้านลบ

5.1.3 คุณภาพชีวิตด้านสังคม

1) จากการศึกษาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการประเภทสายตาทางด้านสังคมในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา พบว่า ในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม นักศึกษาพิการสามารถเข้าร่วมกิจกรรมโดยมีการแยกการเข้าร่วมตามศาสนาที่ตนเองนับถือ และทางด้านการยอมรับ การให้ความสำคัญจากบุคคลรอบข้าง นักศึกษาพิการเป็นที่ยอมรับในฐานะนักศึกษาคนหนึ่งในมหาวิทยาลัย เพราะนักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิก กลุ่ม ชมรมในมหาวิทยาลัย และสามารถช่วยเหลือผู้อื่นโดยการให้คำแนะนำหรือเป็นที่ปรึกษา ทำให้นักศึกษาพิการรู้สึกได้รับการเพิ่มคุณค่าในตัวตน แม้จะมีข้อจำกัดทางด้านสายตา

2) จากการศึกษาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการประเภทร่างกายทางด้านสังคมในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา พบว่า นักศึกษาพิการประเภทร่างกายมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น สามารถพูดคุย ปรึกษากับอาจารย์และเพื่อน ๆ ได้ สามารถช่วยเหลือบุคคลอื่นได้ตามความสามารถของตนเอง สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น และได้รับการยอมรับ การให้ความสำคัญในฐานะนักศึกษาคนหนึ่งในมหาวิทยาลัย

3) คุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการประเภทบกพร่องทางการได้ยิน มีคุณภาพชีวิตด้านสังคม นักศึกษามีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลรอบข้าง สามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยได้ทุกกิจกรรม และได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้าง

5.1.4 คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม

1) คุณภาพชีวิตนักศึกษาพิการประเภทสายตา สามารถเข้าถึงบริการของศูนย์การศึกษาได้อย่างทั่วถึง อากาศไม่เป็นมลพิษ แต่ไม่ค่อยมีความปลอดภัย เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างให้มุมมองทางด้านบริบทของมหาวิทยาลัยในการอำนวยความสะดวกต่อนักศึกษาพิการประเภทสายตาค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะทางเดินที่ส่งผลต่อนักศึกษาพิการประเภทสายตาโดยตรง และทางด้านสถานที่จัดสอบ กลุ่มตัวอย่างบางส่วนมีความเห็นว่า อาจส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของนักศึกษาพิการประเภทสายตา เนื่องด้วยการแยกสอบทำให้กลุ่มตัวอย่างบางส่วนมีความรู้สึกที่ตัวเองถูกแบ่งแยก รู้สึกด้อยค่า

2) คุณภาพชีวิตนักศึกษาพิการประเภทร่างกาย สภาพแวดล้อมทางกายภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาวิทยาเขตสงขลา มีหน่วยรักษาความปลอดภัยที่คอยดูแลตามจุดต่าง ๆ ทั่วมหาวิทยาลัย ทำให้นักศึกษาพิการประเภทร่างกายรู้สึกอุ่นใจ แต่สภาพแวดล้อมด้านกายภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาวิทยาเขตสตูลมีพื้นที่เป็นป่า และการจัดการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพควรได้รับการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนา

3) คุณภาพชีวิตของนักศึกษาประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน มหาวิทยาลัยมีสภาพอากาศที่ดี ร่มรื่น และได้รับการสนับสนุนจากสถาบันพัฒนาการศึกษาพิเศษ รวมถึงทุนที่เกี่ยวข้องเนื่องทางการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา

5.2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

5.2.1 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย

1) นักศึกษาพิการทางด้านสายตา ให้ความสำคัญถึงเรื่องของสุขภาพร่างกาย ต้องมีการตรวจสุขภาพประจำทุกปี

2) นักศึกษาพิการทางด้านร่างกาย ให้ความสำคัญถึงเรื่องของสุขภาพร่างกาย ต้องมีการตรวจสุขภาพประจำทุกปี

3) นักศึกษาพิการประเภทบกพร่องทางการได้ยิน ไม่มีข้อเสนอแนะ

5.2.2 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ

1) นักศึกษาพิการทางสายตามีความประสงค์ให้มีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักศึกษาปกติเกี่ยวกับความบกพร่องของกลุ่มผู้พิการทางสายตา ที่ศึกษาอยู่ในหลักสูตร และเพื่อเสริมคุณค่าให้แก่ นักศึกษาพิการในการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย

2) นักศึกษามีความประสงค์ให้หลักสูตรที่เปิดรับมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณค่าและให้ความสำคัญแก่กลุ่มนักศึกษาพิการ เพื่อให้ นักศึกษาปกติมีความเข้าใจคุณภาพชีวิตและข้อจำกัดของนักศึกษาพิการ

3) นักศึกษาพิการประเภทบกพร่องทางการได้ยิน มีความประสงค์ในส่วนของ การสนับสนุนผลงานในการผลักดัน และแสดงศักยภาพของตน เพื่อความภาคภูมิใจในตนเองรวมถึงมหาวิทยาลัย

5.2.3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสังคม

1) นักศึกษาพิการประเภทสายตา และนักศึกษาพิการประเภทร่างกาย พบว่า นักศึกษาพิการ ต้องการให้มีกิจกรรมกระชับความสัมพันธ์ในส่วนที่มีอาจารย์ และนักศึกษา หรือเพื่อนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อสานสัมพันธ์ และกระชับความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องในทุกปีการศึกษา ในส่วนนักศึกษาพิการประเภทบกพร่องทางการได้ยิน ไม่มีข้อเสนอแนะ

5.2.4 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสิ่งแวดล้อม

1) นักศึกษาพิการประเภทสายตา มีความต้องการทางด้านสิ่งแวดล้อมในประเด็นดังนี้ คือ เสนอแนะให้มีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งในปัจจุบันยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษาพิการประเภทสายตา ดังนั้นจึงมีความต้องการให้มีการจัดสรรอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ คอมพิวเตอร์ เครื่องบันทึกเทป เสนอแนะให้มีความปลอดภัยของทางเดิน ต้องการให้มีฝารับน้ำ ซึ่งป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในการเดินทางของนักศึกษาพิการประเภทสายตา เสนอแนะให้มีราวจับตลอดทางเดิน เพื่อความสะดวกของนักศึกษาพิการทางสายตาในการเดินทางไปเรียน เสนอแนะให้มีการประชาสัมพันธ์ หากมีการก่อสร้างในมหาวิทยาลัย เสนอแนะให้มีการสร้างเบลล์บล็อก ในการเดินทางรอบมหาวิทยาลัย และต้องการให้มีการพัฒนาปรับปรุงตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกของนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยในทุกปีการศึกษา เสนอแนะให้มีห้องน้ำเฉพาะสำหรับนักศึกษาพิการ ให้มีทางม้าลายพร้อมสัญญาณเสียงซึ่งอยู่ในจุดทางแยกหน้าโรงอาหาร และ เสนอแนะให้มีหน่วยรักษาความปลอดภัยทำความเข้าใจ และมีมาตรการเอื้ออำนวยความสะดวกต่อนักศึกษาพิการที่เดินทางด้วยรถสาธารณะไปยังจุดต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย

2) แนวทางด้านสิ่งแวดล้อม นักศึกษาพิการประเภทร่างกาย มีความต้องการทางด้านสิ่งแวดล้อมในประเด็นดังนี้ คือ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการทางด้านร่างกาย ในส่วนนี้ต้องการให้มีการตรวจสอบว่าการเดินทางเข้าไปยังตึกมีทางลาด มีลิฟท์ และมีห้องน้ำคนพิการเพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษาพิการทางร่างกาย และในกรณีที่อาคารไม่มีลิฟท์ควรอำนวยความสะดวกให้นักศึกษาเรียนชั้นล่าง ในส่วนของทางมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาวิทยาเขตสตูล ต้องการให้หาผู้รับผิดชอบในส่วนของการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาวิทยาเขตสตูล

3) นักศึกษาพิการประเภทบกพร่องทางการได้ยิน มีความต้องการทางการสนับสนุนอุปกรณ์การเรียน และมีความต้องการให้ทางมหาวิทยาลัยจัดให้มีห้องปฏิบัติการเฉพาะ ที่สถาบันพัฒนาการศึกษาพิเศษ

6. อภิปรายผลการวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำเอาผลการวิจัยจากผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนทั้งสิ้น 16 คน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอภิปรายผลในประเด็นต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

6.1 คุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

คุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา พบว่านักศึกษาพิการมีคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายสามารถพึ่งพา และช่วยเหลือตนเองได้ ทั้งทางด้าน การดำเนินชีวิตประจำวัน การเป็นอยู่ ที่พักอาศัย ความสะดวกสบายในการเดินทาง และได้รับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นในทุกครั้ง และด้านอาหารการกินอยู่ในละแวกเดียวกับที่พักอาศัย ทำให้สะดวกสบายต่อนักศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของพระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต, 2533) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ลักษณะของชีวิตที่มี คุณภาพ หรือคุณสมบัติของชีวิตที่ดี อาทิเช่น ชีวิตที่มีความสุขความสนึ้นเกิดได้จากความสุขทางกาย หมายถึงการที่เราเป็นอยู่ที่ดี อาทิเช่น มีที่อยู่อาศัยที่ดีมีสุขภาพและ Health Care ที่ดี มีสาธารณูปโภค เช่น การคมนาคมที่ดีมีสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น น้ำ อากาศบริสุทธิ์ และยังรวมไปถึงการพักผ่อน และสันทนาการที่ดีตามสมควรอีกด้วย

คุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา พบว่านักศึกษาพิการมีคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจที่สามารถรับรู้สภาพจิตใจของตนเอง มีการให้คุณค่าแก่ตัวเอง มีการจัดการความรู้สึกเศร้าหรือกังวล นักศึกษาสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพร่างกายเพื่อที่จะสามารถใช้ชีวิตประจำวันร่วมกับคนปกติได้ และโดยภาพรวมนักศึกษาพิการมีการให้คุณค่าแก่ตนเองที่มีผลทางด้านจิตใจ สามารถช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น และมองข้ามจุดบกพร่องของตนเอง โดยมีการตั้งจุดเด่นมาทดแทน เช่น ความสามารถในการเล่นดนตรี ความสามารถในการร้องเพลง ทำให้คุณภาพชีวิตด้านจิตใจดีขึ้น สอดคล้อง

กับแนวคิดของนิสาร์ตัน ศิลปะ (2540) ความสมบูรณ์ด้านจิตใจและอารมณ์ หมายถึง การเป็นผู้มีจิตใจที่ดี อารมณ์แจ่มใส มั่นคง ไม่แปรปรวน หงุดหงิด โมโหง่าย มีคุณธรรม มองโลกในแง่ดี โอบอ้อมอารีช่วยเหลือผู้อื่น การมีพื้นฐานจิตใจที่ดี จะช่วยให้บุคคลเกิดความสุขและสงบในการดำรงชีวิต

คุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา พบว่านักศึกษาพิการมีคุณภาพชีวิตทางด้านสังคม โดยสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม อีกทั้งยังสามารถเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่ม ชมรมในมหาวิทยาลัยได้อย่างปกติ และได้รับการยอมรับ การให้ความสำคัญจากบุคคลรอบข้าง นักศึกษาพิการได้รับการยอมรับในฐานะนักศึกษาคนหนึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของขวัญใจ ทองศรี ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมทางด้านสังคม คือ บุคคลที่สามารถดำรงชีวิตภายใต้บรรทัดฐาน และค่านิยมทางสังคมในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมได้อย่างปกติสุข เป็นต้น (ศิริ ฮามสุโพธิ์. 2543)

คุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา พบว่านักศึกษาพิการมีคุณภาพชีวิตทางด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่สามารถเข้าถึงบริการของศูนย์การศึกษาได้อย่างทั่วถึง อากาศไม่มีมลพิษ แต่ทางด้านความปลอดภัย ในมุมของนักศึกษาพิการประเภทสายตาค่อนข้างแย่ เพราะทางเดินทางเท้าไม่สะดวกต่อนักศึกษาพิการประเภทสายตา ในบางครั้งมีสิ่งกีดขวางทำให้เกิดอุบัติเหตุ และสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาวิทยาเขตสตูล มีบริบทเป็นพื้นที่ป่าเป็นส่วนใหญ่ และการจัดการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพควรได้รับการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนา สอดคล้องกับแนวคิดของกุหลาบ รัตนสัจธรรม และคณะ (กิตติ ประพิตรไพศาล, 2550) กล่าวถึงคุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม หมายถึง โอกาสในการศึกษา และการประกอบอาชีพที่เท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน การปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค ความเป็นธรรมด้านรายได้ ความร่วมมือร่วมใจในสังคม ความเป็นระเบียบวินัย มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และมีค่านิยมสอดคล้องกับหลักธรรมในศาสนา

6.2 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพิการ มีความประสงค์ให้มหาวิทยาลัยให้มีการตรวจสอบสภาพประจำปี เพื่อให้มีความสำคัญกับนักศึกษาพิการในด้านร่างกาย และให้มหาวิทยาลัยมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาปกติมีความเข้าใจนักศึกษาพิการ เพื่อการดำรงชีวิตของนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัย การให้คุณค่า และความสำคัญแก่นักศึกษาพิการ และนักศึกษาพิการต้องการให้มีกิจกรรมกระชับความสัมพันธ์ ในส่วนที่มีอาจารย์ และนักศึกษา หรือเพื่อนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อสานสัมพันธ์และกระชับความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องในทุกปีการศึกษา และต้องการให้มหาวิทยาลัยมีการตรวจสอบ ว่าการเดินทางเข้าไปยังตึกมีความปลอดภัยของทางเดิน ในส่วนของฝาปิดท่อระบายน้ำ ต้องการให้มีฝาปิดท่อระบายน้ำเพื่อความปลอดภัยของนักศึกษาพิการ ซึ่งป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในการเดินทางของนักศึกษาพิการประเภทสายตา การที่มหาวิทยาลัยมีทางลาด มีลิฟต์ มีราวจับตลอดทางเดิน และมีห้องน้ำคนพิการเพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษาพิการ และในกรณีที่มีอาคารไม่มีลิฟต์ ควรอำนวยความสะดวกให้นักศึกษาเรียนชั้นล่าง นักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา วิทยาเขตสตูล ต้องการให้ทางมหาวิทยาลัยหาผู้รับผิดชอบในส่วนของพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และควรมีหน่วยรักษาความปลอดภัยทำความเข้าใจ และมีมาตรการอำนวยความสะดวกต่อนักศึกษาพิการที่เดินทางด้วยรถสาธารณะไปยังจุดต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ผู้วิจัยได้เสนอ ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 7.1 ควรมีการจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และอุปกรณ์สนับสนุนให้เพียงพอต่อการใช้งาน และมีความทันสมัย
- 7.2 มหาวิทยาลัยควรจัดสรรล่ามให้เพียงพอต่ออัตราส่วนของนักศึกษาพิการได้เข้าถึงการเรียนได้อย่างทั่วถึง
- 7.3 มหาวิทยาลัยควรจัดให้มีทางม้าลายพร้อมสัญญาณเสียง และติดตั้งกระจกจราจรส่องทางโค้ง เพื่อความปลอดภัยของนักศึกษาพิการ
- 7.4 มหาวิทยาลัยควรมีการประชาสัมพันธ์สามารถให้นักศึกษาพิการรับรู้ข่าวสารอย่างทั่วถึงเพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุ
- 7.5 มหาวิทยาลัยควรมีจัดมีสัญลักษณ์เบลล์บล็อกที่เป็นทางเดินรอบมหาวิทยาลัย
- 7.6 มหาวิทยาลัยควรมีห้องน้ำเฉพาะนักศึกษาพิการ
- 7.7 มหาวิทยาลัยควรมีการจัดการท่อระบายน้ำทุกจุด ให้มีฝาท่อเพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดอุบัติเหตุของนักศึกษาพิการ
- 7.8 อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาที่มีนักศึกษาพิการกำลังศึกษาอยู่ ควรส่งสื่อการเรียนให้กับนักศึกษาพิการล่วงหน้าก่อนเปิดเรียนอย่างเป็นทางการ และอาจารย์ควรใช้สื่อการสอนในรูปแบบที่นักศึกษาพิการสามารถเข้าถึงหรือโปรแกรมที่นักศึกษาพิการสามารถอ่านได้
- 7.9 มหาวิทยาลัยควรมีห้องปฏิบัติการเพิ่มเติมเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษาที่ติ๊กการศึกษาพิเศษ

8. เอกสารอ้างอิง

- กชนัช สันธนะประภิตติ. (2549). *การวิเคราะห์เชิงสัญลักษณ์ของประเพณีการแต่งงานชาวไทยทรงดำในเขตอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดสุพรรณบุรี*. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2565, จาก <http://uc.thailis.or.th/catalog/BibItem.aspx?BibID=b02607392>
- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2550). *พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 2550*. สืบค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2564, จาก <http://web1.dep.go.th/sites/default/files/files/law/197.pdf>
- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2560). *แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560-2564*. สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2564, จาก <http://web1.dep.go.th/sites/default/files/files/law/แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ%20ฉบับที่5.pdf>
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). *ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย 2549*. สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.kpi.ac.th/knowledge/research/data/345?page=8>
- ญาณัฐฐา อักษรนำ. (2563). *สิทธิการได้รับการศึกษาของคนพิการ*. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2564, จาก <https://thaisynergy.org/2020/10/27/2039/>
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2533). *พุทธวิธีแก้ปัญหาศตวรรษที่21*. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2564, จาก <http://web1.dep.go.th/?q=th/publishdocument>
- ระวี ภาวิไล. (2523). *คุณภาพชีวิตจดหมายข่าวสภาวะแวดล้อม*. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2564, จาก <http://web1.dep.go.th/?q=th/publishdocument>

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มปัจจัยเพื่อการออกแบบสถาปัตยกรรมวิถีพุทธ
บนพื้นฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น : กรณีศึกษาโรงเรียนปะกะจอง
RELATIONSHIP BETWEEN FACTORS CONTRIBUTE TO SUPPORT BUDDHIST
ARCHITECTURAL DESIGN BASED ON LOCAL CULTURE : PAKAHJONG SCHOOL

ณัฐพล เรืองวิทยานุสรณ์^{1*}, ระวีวรรณ โธหารรัตน์มณี² และณัชชวิษณุ ติกุล³
Natthaphon Ruangwittayanusorn^{1*}, Rawiwan Oranratmanee² and Nachawit Tikul³

บทคัดย่อ

ชุมชนบ้านจ๋อน ตำบลเอื้องยางเกียง เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ เป็นหนึ่งในพื้นที่ของเมืองเชียงตุงที่ประสบปัญหาขาดโอกาสทางการศึกษาซึ่งส่งผลต่อโอกาสทางการประกอบอาชีพและการอพยพออกนอกพื้นที่ ด้วยเหตุนี้มูลนิธิการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องจึงต้องการจัดตั้ง “โรงเรียนปะกะจอง” เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับชุมชนโดยมีแนวความคิดในการจัดตั้งโรงเรียนที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างวัด การศึกษา และวิถีชีวิตภายในชุมชน การศึกษานี้จึงต้องการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มปัจจัยทางวัฒนธรรมและปัจจัยทางพุทธศาสนาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวความคิดเพื่อออกแบบสถาปัตยกรรมวิถีพุทธบนพื้นฐานวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนบ้านจ๋อน ผ่านการสำรวจพื้นที่และวัฒนธรรมทางกายภาพ การสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้อยู่อาศัยในชุมชนและกลุ่มเครือข่ายพระสงฆ์ และผู้ให้การสนับสนุนทางการศึกษา และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลด้วยการหาเส้นทางวิกฤต (Critical Path Method) และนำไปทวนสอบอีกครั้งโดยการหาความซ้ำและการเน้นย้ำของข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่อยู่ในชุมชน เพื่อให้ได้อิทธิพลและการเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยสำคัญในการนำภูมิทัศน์วัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมาประยุกต์ในงานสถาปัตยกรรม การวิจัยสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย และประมวลความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยแล้วพบว่ามีอยู่ 7 ปัจจัย คือ ปัจจัยชุมชนเจ้าของพื้นที่, ปัจจัยเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม, ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ตั้ง, ปัจจัยช่วงเวลา, ปัจจัยเครือข่ายสงฆ์ และคณะดำเนินงาน ซึ่งปัจจัยทั้ง 7 ส่วน สามารถแสดงอิทธิพลเชิงกายภาพที่จับต้องได้แบ่งเป็น 2 หมวด คือ อิทธิพลภูมิทัศน์วัฒนธรรมในชุมชน เกิดจาก 3 ใน 7 ปัจจัย ส่งอิทธิพลประกอบด้วย แผนผังรวมของพื้นที่ การเปลี่ยนระดับพื้นเส้นทางและลาน และอิทธิพลสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ซึ่งได้รับผลจากทั้ง 7 ปัจจัย ส่งอิทธิพลประกอบด้วย การใช้พื้นที่ สัดส่วนอาคาร วัสดุและเปลือกอาคาร

คำสำคัญ : ไตเจิน, สถาปัตยกรรม, โรงเรียนชุมชนวิถีพุทธ

Abstract

Ban Jon Community in Erang yang Giang of Kengtung City, Shan State, Myanmar is one area of Kengtung, which faces a shortage of schools that support the cultural lifestyle of the community. This causes community members having barriers accessing career opportunities, therefore they want to establish

^{1,3} คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้

² คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

* Corresponding author, e-mail: wasana14229@gmail.com

“Pakajong School” which is a school based on Buddhist temples within the community. But there is still a lack of knowledge in converting cultural information in the community. In order to communicate through the design of space and architecture under the way of life of the people in the community, this study analyzes the relationship between cultural factors and Buddhist factors. In order to develop architecture for the Buddhist way school based on a local culture of Ban Jon community. Through physical space exploration and culture, interviewing with community residents and clergy networks and educational advocates, then analyzes the relationship of the data by Critical Path Method, to gain influence and link between important factors in applying the cultural landscape and vernacular architecture in architecture. Research can explain the relationship between the factors and the linkage between the factors was analyzed and found that there were 7 factors; community factor, socio-economic and cultural factor, location environment factor, time factor, monastic network factor, and the operation committee factor. All 7 factors can show tangible physical influence, which can be divided into 2 categories, the influence of the cultural landscape in the community that comprising the overall plan of the area changing the floor level path and courtyard and influences on vernacular architecture, consisting of space utilization, building proportions, materials and building envelopes.

Keyword: Tai Khuen, architecture, Community Buddhist way school

1. บทนำ

ปัจจุบันกลุ่มแรงงานผู้อพยพชาติพันธุ์ไตมักละทิ้งชุมชนและเคลื่อนย้ายจากพื้นที่รัฐฉานเข้ามาในประเทศไทยเพื่อแสวงหาโอกาสทางการศึกษาและประกอบอาชีพ จากข้อมูลสำนักบริหารแรงงานต่างด้าวเดือนพฤษภาคม 2565 ในจังหวัดเชียงใหม่มีแรงงานต่างด้าวที่ได้รับการขออนุญาตอย่างถูกต้อง 114,112 คน จากยอดรวมทั้งประเทศ 2,161,578 คน และพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ยังเป็นจุดรับและกระจายกลุ่มแรงงานต่างด้าวที่สำคัญ ดังนั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ชุมชนอย่างยั่งยืนและลดการอพยพเคลื่อนย้ายคนในชุมชนออกนอกพื้นที่มูลนิธิการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงและมูลนิธิโพธิยาลัยซึ่งมีการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้มีแนวคิดร่วมกับเครือข่ายสงฆ์ในเมืองเชียงใหม่ในการจัดตั้ง “โรงเรียนปะปะจอง” ณ ชุมชนบ้านจ๋อน ตำบลเอี้ยงเยียง เมืองเชียงใหม่ รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ เพื่อให้เป็นโรงเรียนที่นอกจากการให้การศึกษาแก่คนในชุมชนแล้วยังมุ่งเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างวัดและชุมชนด้วย เนื่องจากชุมชนดังกล่าวมีศักยภาพทางภูมิศาสตร์ มีวัฒนธรรมที่มีคุณค่ามากมาย ทั้งยังได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนเป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตามเพื่อให้การออกแบบสถาปัตยกรรมประสบความสำเร็จผู้ออกแบบจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องมากมายตลอดกระบวนการออกแบบสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปทรงอาคาร (form) ที่เสมือนเป็นเครื่องมือในการสื่อข้อความเกี่ยวกับแนวคิดของอาคารและลักษณะเฉพาะโดยผู้ที่พบเห็นไม่จำเป็นต้องเข้าไปในอาคาร (Sullivan, 2019) รวมถึงพื้นที่ใช้สอยของอาคาร (function) เทคโนโลยีวิธีการก่อสร้างและวัสดุในการก่อสร้างด้วย การพิจารณาองค์ประกอบเหล่านี้จำเป็นต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ตั้งโครงการ ดังนั้นการออกแบบอาคารที่มีพื้นที่การใช้งานแบบเฉพาะเจาะจงบนพื้นที่ตั้งโครงการที่อุดมไปด้วยเรื่องราวและวัฒนธรรมท้องถิ่นแล้ว ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ออกแบบจำเป็นต้องค้นหาและ

สังเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบในลักษณะปัจเจกเพื่อให้สามารถสื่อสารกับผู้ใช้อาคารหรือผู้พบเห็นได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน

ดังนั้นในการออกแบบอาคารเรียนในชุมชนบ้านจ๋อน ตำบลเอี้ยงยางเกียง เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ จึงจำเป็นต้องแสวงหาและสังเคราะห์วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะภายในชุมชนและแปลงข้อมูลเชิงวัฒนธรรมดังกล่าวในเชิงสัญลักษณ์หรือสร้างการรับรู้ในมิติต่างๆ ผ่านการออกแบบพื้นที่และรูปทรงในงานสถาปัตยกรรม การศึกษานี้จึงต้องการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มปัจจัยทางวัฒนธรรมและปัจจัยทางพุทธศาสนาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวความคิดเพื่อออกแบบสถาปัตยกรรมวิถีพุทธบนพื้นฐานวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนบ้านจ๋อน ตำบลเอี้ยงยางเกียง เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ต่อไป

รายละเอียดพื้นที่ศึกษา

ชุมชนบ้านจ๋อน ตำบลเอี้ยงยางเกียง เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ เป็นชุมชนขนาดเล็กของกลุ่มชาติพันธุ์ไตเงินที่มีอยู่ราว 40 ครัวเรือน ชุมชนมีพื้นที่เพาะปลูกราว 350 ไร่ ตั้งอยู่ในแอ่งที่ราบระหว่างภูเขาทางทิศเหนือห่างจากศูนย์กลางเมืองเชียงตุงออกไปราว 16 กิโลเมตร ตัวชุมชนตั้งอยู่บนพื้นที่ที่เคยมีการตั้งชุมชนโบราณมาก่อน จึงมีการขุดพบพระพุทธรูปเก่าในภายในบริเวณวัดบ้านจ๋อนที่อยู่ทางตอนเหนือของชุมชน มีศาลหลักบ้านอยู่ตอนกลางของชุมชน และมีพระธาตุม่อนช้างอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของชุมชน โดยพื้นที่ที่กำหนดไว้เป็นที่ตั้งของโรงเรียนวิถีพุทธชุมชนอนุรักษ์วัฒนธรรมไตเงิน อยู่ทางทิศใต้ของชุมชนก่อนจะถึงพระธาตุม่อนช้าง มีเนื้อที่ราว 10 ไร่ ตั้งอยู่บนเนินดินขนาดย่อม ถูกขนาบด้วยหนองน้ำทั้งด้านทิศเหนือและทิศใต้ ทางทิศตะวันออกมีถนนดินอัดกว้างราว 6 เมตร ยาวชิดแนวที่ตั้งโครงการ 115 เมตร แม้ว่าจะอยู่ในพื้นที่สภาพอากาศแบบร้อนชื้นและปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยค่อนข้างสูง แต่อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปีจะต่ำกว่าเมืองเชียงใหม่ทำให้เย็นและแห้งกว่า ด้วยเศรษฐกิจและสภาพภูมิทัศน์วัฒนธรรมในชุมชนที่มี จึงสามารถเป็นภาพสะท้อนสังคมชนบทของชาวไตเงินในรัฐฉานในปัจจุบัน และเป็นภาพสะท้อนสังคมเกษตรกรรมรอบตัวเมืองเชียงใหม่ในอดีตในช่วงปี พ.ศ. 2500 -2520 ซึ่งเป็นช่วงสมัยที่เมืองเชียงใหม่ยังพึ่งพาสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติอยู่มาก นอกจากนี้ความเชื่อและวัฒนธรรมของพื้นที่ชุมชนบ้านจ๋อนยังมีความสอดคล้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไตเงินในฝั่งไทยโดยเฉพาะในเมืองเชียงใหม่ โดยส่วนที่ต่างอย่างเห็นได้ชัดจะอยู่ที่ระบบในการบอกหน่วยมาตรฐานโดยเฉพาะการจัดการพื้นที่ทำกินที่จะได้รับอิทธิพลมาจากอังกฤษและระบบในการบริหารส่วนท้องถิ่นที่อิงกับส่วนรัฐบาลกลางเมียนมาร์ แต่ในส่วนความศรัทธาในศาสนาพุทธนับว่าพื้นที่ในฝั่งเมืองเชียงตุงและฝั่งเมืองเชียงใหม่มีการเชื่อมโยงอย่างแน่นแฟ้นและมีการเกี่ยวเนื่องกันอย่างต่อเนื่อง

รูปที่ 1 และ 2 แสดงภูมิประเทศและตำแหน่งที่ตั้งโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งอยู่ห่างตลาดกาดหลวงเชียงตุง ไปทางเหนือ 16 กิโลเมตร

ที่มา : ภัฐพล และคณะสำรวจและออกแบบ (2565)

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 ศึกษาค้นหาปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลในการออกแบบสถาปัตยกรรมโรงเรียนชุมชนวิถีพุทธที่อิงภูมิทัศน์วัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชุมชนไต่เงิน

2.2 ประมวลผลโดยเชื่อมโยงประเด็นที่สามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการออกแบบโรงเรียนชุมชนวิถีพุทธสำหรับชุมชนอื่น

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

บทความวิจัยนี้จึงวางอยู่ในกรอบวรรณกรรม 2 แนวคิดหลัก คือ แนวคิดการศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมในเมืองเชียงตุงและเมืองเชียงใหม่ ซึ่งช่วยในการค้นหาปัจจัยประกอบสร้างสถาปัตยกรรมในท้องถิ่น การวางตัวของผังชุมชนและสภาพภูมิทัศน์วัฒนธรรมอันมีผลต่อการสื่อสารวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ปรากฏผ่านกระบวนการรับรู้ทางสายตาของผู้เข้าใช้โครงการ และแนวคิดโรงเรียนวิถีพุทธที่ช่วยในการจัดพื้นที่เพื่อการศึกษา อันมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 แนวคิดการศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมในเมืองเชียงตุงและเมืองเชียงใหม่

กลุ่มชาติพันธุ์ไทเขินเชียงตุงและเชียงใหม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมากระหว่างเชียงตุงและเชียงใหม่ ทั้งที่มาตามระบบเครือญาติและทางเศรษฐกิจ (Sachiko Yasuda, 2008) ในการศึกษาด้านนิเวศชุมชนและภูมิทัศน์วัฒนธรรม เกรียงไกร เกิดศิริ (2560) ได้เสนอระเบียบวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลทางสถาปัตยกรรมและความเชื่อมโยงกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม โดยการเก็บข้อมูลผังชุมชนและข้อมูลทางสถาปัตยกรรมเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้เข้าใจกระบวนการก่อรูปและพลวัตการเปลี่ยนแปลงทางสถาปัตยกรรมที่สอดคล้องกับเวลา ถิ่นฐานที่ตั้ง สถานภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป (ระวีวรรณ โอบารัตน์มณี, 2558) ในส่วนการเข้าใจภูมิทัศน์วัฒนธรรมซึ่งเกรียงไกร เกิดศิริ (2551) ให้ความเห็นว่าเป็นสภาพแวดล้อมสร้างสรรค์ที่เกิดจากการจัดการของมนุษย์ เพื่อให้เกิดการดำรงชีวิตที่เป็นปกติในสภาพแวดล้อมนั้น สอดคล้องกับ Carl O. Sauer (1925) ที่เชื่อว่าภูมิทัศน์วัฒนธรรมคือรูปแบบที่ปั้นแต่งมาจากภูมิทัศน์ธรรมชาติโดยกลุ่มวัฒนธรรมกลุ่มหนึ่ง มีวัฒนธรรมเป็นตัวการ (agent) มีธรรมชาติเป็นตัวกลาง (medium) กระทั่งได้ผลลัพธ์คือภูมิทัศน์วัฒนธรรมอิงอยู่กับแนวคิดด้านอนุรักษ์ภูมิทัศน์วัฒนธรรมและฟื้นฟูชุมชน ที่ (Feilden, 1993) ซึ่งเดชา บุญค้ำ (2536) ได้ชี้ว่าการกำหนดขอบเขตโดยรอบพื้นที่อนุรักษ์ (Buffer Zone) เป็นสิ่งที่ต้องใส่ใจให้ความสำคัญ ทำให้การเข้าใจสภาพกายภาพของเมืองและชุมชนเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ (Kevin Lynch, 1960)

3.2 แนวคิดโรงเรียนวิถีพุทธ

ในอดีตศาสนสถานเป็นส่วนประกอบหนึ่งในชุมชนและทำหน้าที่ในการชี้นำกรอบทางศีลธรรมของชุมชน ให้ความรู้ไปจนถึงการเปลี่ยนสถานภาพทางสังคม แต่ในยุคปัจจุบันในภูมิภาคอาเซียนได้มีการจัดการศึกษาที่เป็นระบบ และมีการแยกส่วนระหว่างศาสนา ชุมชน และความรู้ ทำให้เกิดกระแสกระบวนการจัดการองค์ความรู้ในชุมชน โรงเรียนวิถีพุทธเป็นโรงเรียนที่มีแนวคิดในการนำหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับการบริหารจัดการในโรงเรียนโดยใช้หลักไตรสิกขาในการเรียนรู้ผ่านการพัฒนาปัญญาจนมีความเข้าใจในทางคุณค่าทางวัฒนธรรมและมีเมตตาเป็นฐานดำเนินชีวิต ในประเทศไทยมีการดำเนินการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธอยู่ 2 แนวทางหลัก คือ แนวทางดำเนินการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ประกอบด้วยลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน 7 ประการ ด้านกิจกรรม

ประจำวันพระ 7 ประการ ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหารโรงเรียนและนักเรียน 5 ประการ และด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ 8 ประการ แนวคิดโรงเรียนวิถีพุทธนี้ให้ความสำคัญกับระบบความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเพื่อสร้างเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่ปัญญาที่แท้จริง ดังนั้นการจัดตั้งโรงเรียนวิถีพุทธจึงให้ความสำคัญเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน และการจัดการกับประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเชิงการบ่มเพาะภาวนา (ประภาภัทร นิยมและคณะ, 2560) ส่วนอีกแนวทางหนึ่งมุ่งเน้นแนวทางวิถีพุทธที่อิงกับธรรมชาติ แนวทางนี้เน้นที่การปฏิบัติภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เหมาะสม มีการวางระบบ แต่ไม่เร่งรัดผู้เรียน เน้นให้เกิดความรู้เชิงประจักษ์จากการบ่มเพาะปัญญาของผู้เรียนเอง โรงเรียนรุ่งอรุณเป็นต้นแบบของแนวทางจัดการเช่นนี้ และแนวทางนี้ค่อนข้างสอดคล้องกับการจัดการของโรงเรียนวัดทั้งในอดีตและปัจจุบัน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธี Inductive Method ใช้วิธี Inductive Method ในการสำรวจรวบรวมข้อมูล ศึกษาปัจจัยทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมร่วมกับแนวทางการออกแบบองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม เพื่อสร้างโรงเรียนวิถีพุทธ โดยการรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตและการสอบถามผู้ใช้พื้นที่อย่างมีส่วนร่วม (Participate Interview) นำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ข้อมูล (Data Matrix Analysis) เพื่อถอดบทเรียนและสรุปเป็นแนวทางการออกแบบโรงเรียนวิถีพุทธชุมชนอนุรักษ์วัฒนธรรมโตเขิน ภายในชุมชนบ้านจ๋อน เอ็งยางเกียง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ โดยสามารถสรุปเป็นขั้นตอนได้ 3 ลำดับสำคัญ ได้แก่

4.1 สำรวจพื้นที่และวัฒนธรรมทางกายภาพ

เพื่อเก็บข้อมูลเชิงกายภาพของพื้นที่ สถาปัตยกรรมภูมิทัศน์วัฒนธรรม การใช้เส้นทาง โดยส่วนนี้มีการใช้แผนที่แผนผังประกอบการเก็บข้อมูล (Baseline Map) การสำรวจขนาดระยะในการใช้พื้นที่ สัดส่วนอาคารและวัสดุ เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการดำเนินการออกแบบสถาปัตยกรรม ส่วนนี้นอกจากบันทึกภาพโดยใช้กล้องและการวาดภาพประกอบ

4.2 สัมภาษณ์แบบกลุ่ม

เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงวัฒนธรรมและการใช้พื้นที่ โดยใช้การสัมภาษณ์พูดคุยเพื่อชวนให้มีการเล่าเรื่อง (Story telling) และได้เลือกกลุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์ จาก 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มประชากรผู้อยู่อาศัยในชุมชน จากทั้งสิ้น 60 หลังคาเรือน หรือราว 400 คน ได้คัดเลือกที่อาศัยอยู่ในเรือนพื้นถิ่นที่สะท้อนเอกลักษณ์ชุมชนจำนวน 6 ครอบครัวยุบรวมจำนวน 20 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลในมิติความเชื่อและการใช้ชีวิตในพื้นที่ตัวเรือนและพื้นที่ภายในชุมชน และกลุ่มเครือข่ายพระสงฆ์และผู้ให้การสนับสนุนทางการศึกษา จากมูลนิธิการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง มูลนิธิโพธิญาณ โรงเรียนบาลีสหศึกษา มจร.สวนดอก และคณะสงฆ์ในเชียงใหม่ รวม 10 ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลการใช้พื้นที่เพื่อการศึกษาและพื้นที่ความเชื่อทางศาสนาพุทธในชุมชน มีการดำเนินงานแยกกลุ่มผู้ดำเนินงานตามลำดับ จากนั้นประเมินและประมวลความสัมพันธ์ของกิจกรรมเครือข่ายผู้ดำเนินงานและผลของกิจกรรมที่เกิดขึ้น แล้วสอบถามข้อมูลกับกลุ่มผู้ร่วมดำเนินงานด้วยการเล่าเรื่อง (Story telling) แบบการประชุมเผชิญหน้า (Face to face)

4.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล

ผ่านกระบวนการ CPM (Critical Path Method) เพื่อกำหนดปัจจัยที่เกี่ยวข้องเบื้องต้นปัจจัยและนำไปทวนสอบอีกครั้งโดยการหาความซ้ำและการเน้นย้ำของข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่อยู่ในชุมชน โดยการสัมภาษณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participate Interview) จากนั้นทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ข้อมูลแบบเมตริกซ์ (Data Matrix Analysis) เพื่อให้ได้อิทธิพลและการเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยสำคัญในการนำภูมิทัศน์วัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมาประยุกต์ในงานสถาปัตยกรรม

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ปัจจัยทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับการออกแบบสถาปัตยกรรม

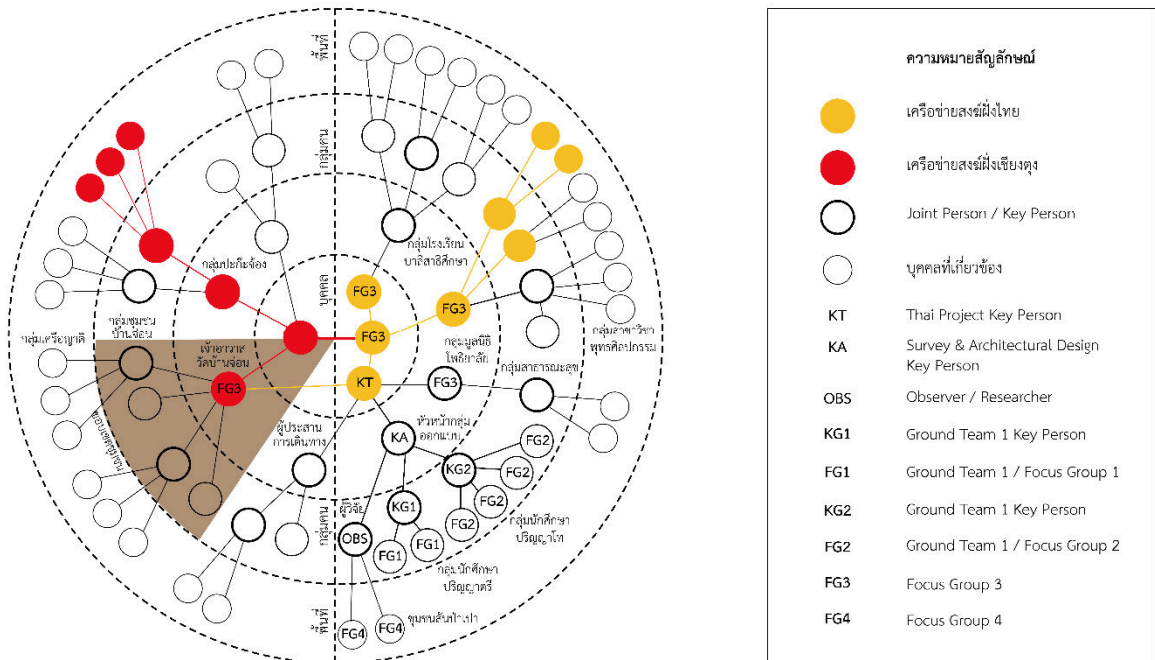
ชุมชนบ้านจ๋อนเป็นชาวไตเงินที่มีวัฒนธรรมบนฐานสังคมเกษตรกรรมที่มีความผูกพันกันระหว่างครอบครัวในเชิงเครือญาติสูง มีเศรษฐกิจที่อิงผลผลิตการเกษตรในชุมชน จึงมีความผูกพันกับฤดูกาลและสภาพแวดล้อมของชุมชนด้านประเพณีและความเชื่อ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เฉพาะตัวของชุมชนบ้านจ๋อน ตั้งอยู่ในสัณฐานที่ใช้คำท้องถิ่นเรียกว่า “เอ็ง” คือตำบลที่เป็นแอ่งที่ราบอยู่ระหว่างหุบเขา ทำให้ในบริเวณชุมชนประกอบไปด้วยเนินเขาหรือไหล่เขา ตัวชุมชนที่ราบและแหล่งน้ำ โดยชุมชนบ้านจ๋อนอยู่ในเอ็งที่มีลักษณะเฉพาะคือมี “ต้นยางเกียง” พืชขายน้ำท้องถิ่นที่มีอยู่มากในชุมชน สามารถนำมาใช้ทำเป็นเครื่องจักรสานและเป็นสินค้าที่ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนนอกจากผลผลิตการเกษตรที่มีเพื่อการยังชีพ นอกจากนี้ชุมชนยังตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าที่มีความสำคัญมาแต่อดีต ทั้งในระบบ “กาดเวียน” อันเป็นตลาดแลกเปลี่ยนสินค้าหมุนเวียนกันภายในแอ่งที่ราบเชียงตุง ที่ชุมชนตั้งอยู่ใกล้กับ “กาดฟ้า” มีสินค้าขึ้นชื่อในย่านคือผ้าและเครื่องจักรสาน และชุมชนเคยเป็นจุดพักที่สำคัญของกลุ่มพ่อค้าวัวต่างม้าต่างระหว่างเมืองเชียงตุงในประเทศเมียนมาร์และเมืองลาในประเทศจีน ซึ่งเป็นพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ไตใหญ่ (ไตหลวง) ที่มีความสำคัญทางการค้าขายและเปลี่ยนสินค้า แผนผังรวมของพื้นที่ภายในชุมชนจึงถูกกำกับเอาไว้ด้วยการเปลี่ยนระดับของสัณฐานภูมิประเทศชุมชนจึงไม่ใหญ่เกินกว่ากำลังผลิตอาหารและมีการกันพื้นที่ที่สำคัญของชุมชนเอาไว้ในส่วนที่สูงที่สุดเป็นวัดของชุมชนที่มีลานชุมชนขนาดใหญ่ ส่วนต่อมาเป็นลานกลางชุมชนเป็นที่ตั้งของหลักบ้านหรือโถงบ้านที่อิงกับระบบความเชื่อเชิงจิตวิญญาณ มีโครงข่ายเส้นทางเชื่อมพื้นที่สำคัญของชุมชนและเรือนที่เกิดก่อนหรือเป็นเรือนหลักจะมีโอกาสตั้งอยู่ใกล้กับเส้นทางหลักที่มักจะมีตลาดอียงน้อย ส่วนเรือนที่เกิดทีหลังมักอยู่ชิดขอบพื้นที่การเกษตรและมักอยู่ในพื้นที่ที่มีความชันสูงกว่า แต่จะมีการจัดการให้มีลานร่วมกันระหว่างเรือนหรืออาจแยกเฉพาะตัวเรือนในกรณีที่มีความสามารถทางการผลิตสูง ลานเหล่านี้ใช้เป็นพื้นที่รวบรวมและตากผลผลิต เพื่อจัดเก็บเอาไว้ให้ได้นาน ดังนั้นลานและเส้นทางในชุมชนจะมีความลาดเอียงที่เหมาะสมเพื่อให้แห้งได้เร็ว และชุมชนจะมีขอบอย่างน้อยด้านหนึ่งเป็นลำน้ำหรือแหล่งน้ำ เพื่อช่วยในการระบายและกักเก็บน้ำ ในส่วนน้ำเพื่อการบริโภคนิยมใช้ “น้ำบ่อ” สำหรับการอุปโภค

ลักษณะรูปแบบสถาปัตยกรรมเพื่อการอยู่อาศัยในชุมชนบ้านจ๋อน จะมีชนบทการใช้พื้นที่ภายในตัวเรือนเหมือนเรือนชาวไตเงินทั่วไปที่ให้ความสำคัญกับระบบระเบียบในการกำหนดพื้นที่และสร้างขึ้นเป็นตัวอาคาร สัดส่วนอาคารความพอเหมาะลงตัวกับขนาดร่างกายของเจ้าของเรือน ซึ่งทำให้พื้นที่ใช้สอยและตัวเรือนมีขนาดที่กระชับรัด แต่ส่วนที่เรือนชุมชนบ้านจ๋อนซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ปลายลำน้ำขึ้นเป็นที่รับน้ำรวมของแอ่งที่ราบเชียงตุง ทำให้เป็นพื้นที่ที่มีอากาศเย็นและชื้น กลวิธีในการก่อสร้างต้องให้ความสำคัญกับเปลือกอาคารที่หลังคามีชายคายาวลงเกือบถึงพื้นชานเพื่อจัดการกับน้ำฝน ทำให้เกิดพื้นที่เป็น “ฮ่อม” ใต้ฝนหลังคาต่อเนื่องกับส่วนที่เป็นที่พัก พื้นที่บริเวณนี้มักใช้เป็นที่ “ควไฟ” สำหรับทำอาหาร หรือเป็นพื้นที่รับแขก ซึ่งผนังของพื้นที่ส่วนนี้มักผายออก เป็นการจัดการจังหวะของช่องแสงที่ต้องการให้มีแสง การระบายอากาศและความชื้นที่เหมาะสม แต่ยังคงป้องกันความหนาวในฤดูหนาว การเลือกใช้วัสดุนิยมใช้ไม้เนื้อแข็งปลูกเรือน พื้นที่ที่เป็น “ฮ่อม” มีการเลือกใช้ผสมผสานระหว่างไม้เนื้อแข็งและไม้ไผ่ ในบางเรือนที่อยู่ในจุดรับลมจะมีการใช้ผนังอิฐดินก่อเป็นผนังของพื้นที่ได้ถูกที่มักเป็นที่เก็บของหรือเป็นพื้นที่ตั้งร้านค้าของชุมชน

5.2 เครือข่ายคณะศรัทธาพระพุทธศาสนาและปัจจัยทางพุทธศาสนา

ชุมชนในรัฐฉานมีความเชื่อมั่นศรัทธาพระพุทธศาสนา และมีความเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายคณะศรัทธาพระพุทธศาสนาระหว่างประเทศเมียนมาร์และประเทศไทย ทำให้การรวมหมู่หรือรวมทรัพยากรในยามเผชิญปัญหาทำได้เร็วผ่านทางศาสนา เครือข่ายพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลสูงในการดำเนินงานและผลผลิตการออกแบบทางสถาปัตยกรรม ลักษณะทางสถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนาในชุมชนบ้านจ๋อนมีความน่าสนใจที่ตัววิหารวัดบ้านจ๋อน โดยการใช้พื้นที่ภายในโถงพระ

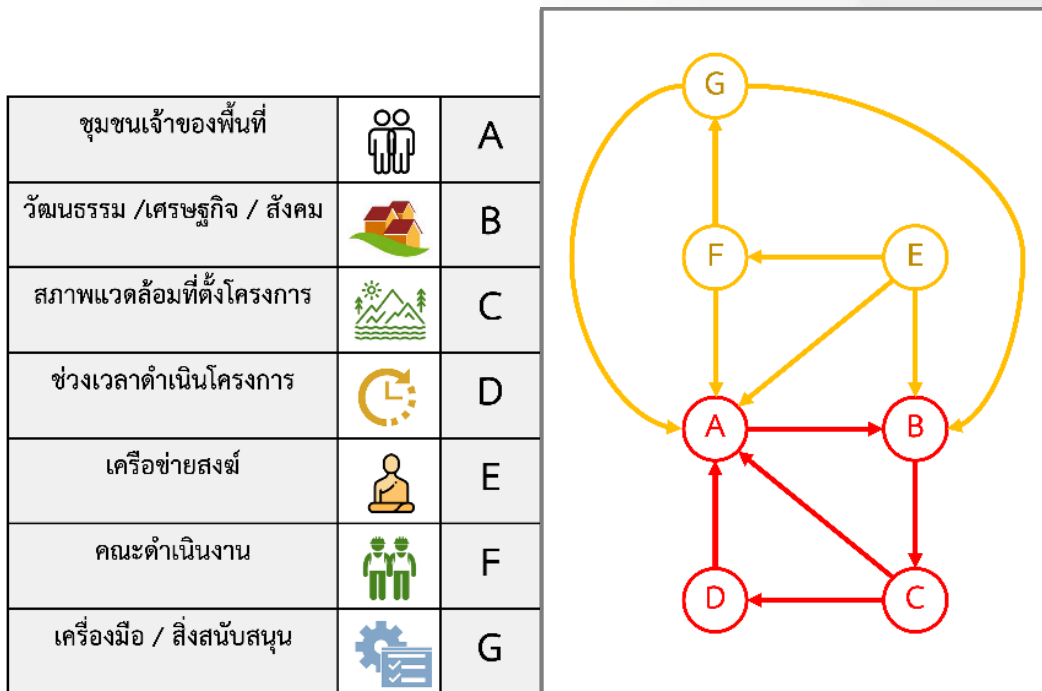
วิหารให้ความสำคัญกับศูนย์กลางคือพระประธาน พื้นที่ภายในไม่มีอาสนะสงฆ์ เป็นส่วนที่ทำให้สงฆ์ผู้ดูแลพระวิหารใกล้ชิดกับชุมชน ตัวพื้นที่พระวิหารกว้างพอที่จะจุคนได้ราว 100 - 150 คน คิดเป็นประชากรราวร้อยละ 30 ของชุมชน พื้นที่ภายใน มีช่องแสงน้อยและมีผนังที่หนา ทำให้ภายในค่อนข้างมืด แต่ด้วยการมียกพื้นสูงและเป็นโถงสูงโปร่งทำให้ภายในไม่อับชื้น ส่วนที่น่าสนใจอีกส่วนคือความสูงโปร่งนี้ไม่สอดคล้องกับสถาปัตยกรรมอื่นในชุมชน และองค์หลังคาค่อนข้างชันเมื่อเทียบกับศาสนสถานในใจกลางเมืองเชียงใหม่ และในวัดมีหอพระธรรมกลางน้ำซึ่งไม่ค่อยพบในพื้นที่เมืองเชียงใหม่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ยังไม่ได้ความชัดเจนถึงที่มาของคตินิยมที่พบทั้ง 2 จุดนี้ ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งการที่ชุมชนตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าที่มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับพื้นที่อื่น หรือเกิดจากคณะศรัทธาพื้นที่อื่นเข้ามาบูรณปฏิสังขรณ์โดยอิงค่านิยมของคณะศรัทธาเอง พื้นที่ที่จะใช้เพื่อการจัดตั้งโรงเรียนปะกัจะจงที่ปัจจุบันใช้พื้นที่บางส่วนของพระวิหาร จึงยังไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การตั้งโรงเรียนที่ต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะในการประกอบสัมมาชีพ และเป็นการไม่สะดวกเหมาะสมในการอบรมการศึกษาแก่นักเรียนหญิง ดังนั้นพื้นที่เพื่อศึกษาเรียนรู้ของชุมชนจึงใช้การตั้งหลังคาชั่วคราวบนลานใกล้กับอาคารพระวิหาร

รูปที่ 3 แสดงเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการสำรวจและออกแบบโรงเรียนวิถีพุทธชุมชนบ้านจ๋อน
ที่มา : ญัฐพล เรืองวิทยานุสรณ์ (2565)

5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มปัจจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสำคัญในการออกแบบโรงเรียนชุมชนวิถีพุทธ และเมื่อวิเคราะห์ด้วยวิธี Adjacency Matrix สามารถสรุปความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยได้ว่า ปัจจัยชุมชนเจ้าของพื้นที่ (A) เป็นจุดเชื่อมต่อที่สำคัญอย่างยิ่ง เกี่ยวเนื่องกับพื้นที่และวัฒนธรรมและกำหนดเวลาดำเนินงาน ปัจจัยเครือข่ายสงฆ์ (E) และคณะดำเนินงาน (F) เป็นตัวเชื่อมชุมชนกับเครื่องมือและสิ่งสนับสนุนภายนอก โดยส่งผลกระทบต่อ ปัจจัยชุมชนเจ้าของพื้นที่ (A) และปัจจัยเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม (B) ก่อน แล้วจึงส่งผลกระทบต่อที่ปัจจัย (C) และ (D) (ข้อมูล รูปที่ 4)

รูปที่ 4 แสดงการสรุปความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่สำคัญด้วยวิธี ADJACENCY MATRIX

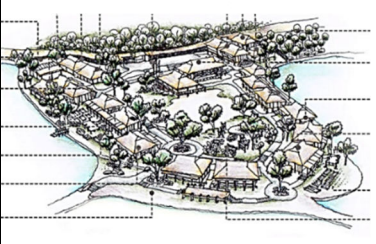

ที่มา : ญัฐพล เรื่องวิทยานุสรณ์ (2565)

5.4 แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมที่เชื่อมโยงกับปัจจัยภายในพื้นที่ศึกษา

พบว่าปัจจัย (B) เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม และปัจจัย (C) สภาพแวดล้อมที่ตั้งโครงการ เป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการพื้นที่ทางสถาปัตยกรรม ส่งผลเป็นอิทธิพลเชิงกายภาพที่จับต้องได้เป็น 2 หมวด คือ อิทธิพลภูมิทัศน์วัฒนธรรมในชุมชน ประกอบด้วย แผนผังรวมของพื้นที่ การเปลี่ยนระดับพื้น เส้นทางและลาน และอิทธิพลสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ประกอบด้วย การใช้พื้นที่ สัดส่วนอาคาร วัสดุและเปลือกอาคาร (ข้อมูล ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ตารางแสดงอิทธิพลที่ภูมิทัศน์วัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่มีผลต่อผลงานออกแบบของกลุ่มสำรวจและออกแบบสถาปัตยกรรม

	ตัวอย่างที่พบในชุมชนพื้นที่ศึกษา	ผลงานของกลุ่มสำรวจและออกแบบสถาปัตยกรรม	ประเด็นที่พบ
อิทธิพลสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น สัดส่วนอาคาร			กลุ่มสำรวจและออกแบบสถาปัตยกรรมเลือกเอาตัวเรือนมาเป็นต้นแบบอาคารเรียน โดยคงสัดส่วนอาคารเห็นได้ชัดที่ทรงหลังคาและส่วนตัวอาคาร แต่จะปรับขนาดและความสูงของใต้ถุนให้เหมาะสมกับเด็กนักเรียนชั้นประถม

		ตัวอย่างที่พบในชุมชนพื้นที่ศึกษา	ผลงานของกลุ่มสำรวจและออกแบบสถาปัตยกรรม	ประเด็นที่พบ
	วัสดุและเปลือกอาคาร			กลุ่มสำรวจและออกแบบสถาปัตยกรรมเลือกสะท้อนบรรยากาศผ่านการเลือกใช้วัสดุ และรายละเอียดประกอบอาคาร โดยเฉพาะจังหวะของช่องแสง การฉายออกของผนังอาคาร และความสูงของราวกันตก
	การใช้พื้นที่			กลุ่มสำรวจและออกแบบสถาปัตยกรรมเลือกออกแบบการใช้พื้นที่ ชาน ทั้งชานภายนอกและกึ่งภายในภายนอกเป็นพื้นที่ใช้งานที่มีความยืดหยุ่น โดยปรับเปลี่ยนขนาดพื้นที่ชานเหล่านี้ให้ใหญ่กว่าตัวเรือนต้นแบบ เพื่อให้เหมาะกับนักเรียน
อิทธิพลภูมิทัศน์วัฒนธรรมในชุมชนที่มีผลต่อการออกแบบ	แผนผังรวมของพื้นที่			เป็นส่วนที่ผู้ขอรับบริการให้ความสนใจ โดยมี ความเชื่อมโยงลึกลับกับผังของชุมชนเดิม แต่ส่วนที่ยังต้องปรับคือพื้นที่ริมน้ำซึ่งต้องระวางการเข้าใช้พื้นที่ของนักเรียน และระยะระหว่างอาคาร เพราะช่วงหน้าฝนระดับน้ำอาจสูงชันมาก
	เส้นทางและสถานที่			ถูกนำมาใช้สร้างมิติ และบรรยากาศในการใช้พื้นที่ในโครงการ ซึ่งนักศึกษาถ่ายทอดข้อมูลออกมาได้ใกล้เคียงสภาพแวดล้อมในชุมชน
	การเปลี่ยนระดับพื้นที่			ถูกนำมาใช้สร้างมิติ และบรรยากาศในการใช้พื้นที่ในโครงการ ซึ่งนักศึกษาถ่ายทอดข้อมูลออกมาได้ใกล้เคียงสภาพแวดล้อมในชุมชน

ที่มา : ฉัฐพล เรื่องวิทยานุสรณ์ (2565)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 วัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับการออกแบบสถาปัตยกรรม

กรอบแนวคิดที่ศึกษาสะท้อนการที่ภูมิประเทศหลอมสร้างวัฒนธรรมภายในพื้นที่ แล้วจึงเกิดเป็นรูปแบบเฉพาะของงานสถาปัตยกรรม การวิจัยนี้เห็นความสอดคล้องนั้นในกายภาพ และพบว่าส่วนที่สำคัญคือวัฒนธรรมการใช้ชีวิตบนช่วงลานที่สอดคล้องกับการผลิตและจัดเก็บพืชผล ซึ่งเป็นงานที่กินเวลา ใช้แรงงานชุมชน จึงเป็นส่วนที่ดึงดูดชุมชนมารวมกันนอกจากความเชื่อและศาสนา

6.2 โรงเรียนชุมชนในพระพุทธศาสนา

กรอบแนวคิดที่ศึกษาที่ชี้ถึงการวางหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งสะท้อนถึงการใช้พื้นที่ แต่การศึกษาในพื้นที่กลับพบลักษณะการใช้พื้นที่เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน เพราะความสะดวก ใช้การดูแลจัดการน้อย ง่ายต่อการเข้าใจและสื่อสาร ส่วนนี้เครือข่ายสงฆ์จากทั้งฝั่งเชียงตุงและเชียงใหม่มีผลในการขับเคลื่อนให้เกิดโรงเรียนวิถีพุทธในพื้นที่ชุมชนบ้านจ๋อน โดยเป็นจุดรวมให้ชุมชนมีความสามัคคีในการขับเคลื่อนแต่ละกิจกรรมในชุมชน

6.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการออกแบบ

จากปัจจัยสำคัญที่มีการเน้นย้ำ 7 ปัจจัยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วนคือ ปัจจัยภายในชุมชนที่ ปัจจัย (A) ชุมชนเจ้าของพื้นที่ เป็นกลไกหลักสำคัญที่ตรงตามกรอบแนวคิดการวิจัย แต่งานวิจัยพบว่าตัวแปรนี้มีความเปราะบางเสี่ยงต่อการสูญสลาย โดยปัจจัย (E) เครือข่ายสงฆ์ ปัจจุบันยังมีอิทธิพลสูงและสามารถช่วยประคับประคอง ซึ่งปัจจัยนี้ในกรอบการวิจัยเบื้องต้นพบเพียงความสัมพันธ์ระหว่างสงฆ์ ความเชื่อ ประเพณีและชุมชน แต่ในการศึกษาพบลักษณะการเชื่อมโยงระหว่างประเทศและอิทธิพลต่อรูปแบบค่านิยมในชุมชน

6.4 แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมที่เชื่อมโยงกับปัจจัยภายในพื้นที่ศึกษา

พบว่าการจัดการผังรวมของพื้นที่เพื่อการใช้สอย ต้องให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนระดับพื้น ทิศทาง เส้นทางและลาน ส่วนการสื่อสารวัฒนธรรมผ่านทางสายตาสวนที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ สัดส่วนอาคาร วัสดุและเปลือกอาคาร ซึ่งจะเชื่อมโยงการใช้พื้นที่ภายในอาคารที่มีขอบความเชื่อกำกับเอาไว้อีกชั้น

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การวิจัยพบว่ามีผลที่สำคัญ 4 ส่วน คือ ปัจจัยทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับการออกแบบสถาปัตยกรรม, ปัจจัยทางพระพุทธศาสนา, ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย และแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมที่เชื่อมโยงกับปัจจัยภายในพื้นที่ศึกษา ผลการศึกษาพบโครงข่ายความร่วมมือของคณะสงฆ์จากเชียงตุงและเชียงใหม่ เป็นผู้ประคองหลักในการดำเนินชีวิตของชุมชน จนชุมชนสามารถสอดร้อยกับสภาพแวดล้อมกลายเป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่จับต้องได้ในเชิงกายภาพ ผลวิจัยอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย และประมวลความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยแล้วพบว่ามียู 7 ปัจจัย สามารถแบ่งอิทธิพลเชิงกายภาพที่จับต้องได้เป็น 2 หมวด คือ อิทธิพลภูมิทัศน์วัฒนธรรมในชุมชน ประกอบด้วย แผนผังรวมของพื้นที่ การเปลี่ยนระดับพื้น เส้นทางและลาน และอิทธิพลสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ประกอบด้วย การใช้พื้นที่ สัดส่วนอาคาร วัสดุและเปลือกอาคาร โดยข้อค้นพบที่สำคัญจากงานวิจัยนี้ชี้ถึงความเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรม ภูมิทัศน์วัฒนธรรมและงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นระหว่างเมืองเชียงตุงและเมืองเชียงใหม่ การถอดปัจจัยเพื่อใช้ประกอบสร้างสถาปัตยกรรมในวัฒนธรรมที่มีความคล้ายกันสามารถประกอบและสื่อสารให้เป็นที่ประจักษ์และยอมรับได้ง่าย แต่งานวิจัยยังพบว่าการศึกษาและสื่อสารสัญลักษณ์เชิงวัฒนธรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้ความละเอียดรอบคอบทั้งในการเลือกใช้กระบวนการ การดำเนินงาน และการเลือกช่วงเวลาในการดำเนินการ

8. เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร เกิดศิริ และสิริชัย ร้อยเที่ยง. (2560, มกราคม-มิถุนายน). “การจัดวางพื้นที่ ลำดับศักดิ์ และการวางทิศในเรือนพื้นถิ่นไทเขิน เมืองเชียงตุง รัฐฉาน เมียนมา”. *วารสารวิชาการสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างวินิจฉัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 16(1), 17-40.
- ณัฐพล เรื่องวิทยานุสรณ์. (2560). สถาปัตยกรรมศาสตร์กับการบริการวิชาการแก่สังคม: กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ด้านการเกษตรสำหรับคนพิการและบุคคลทั่วไป (Architectural Academic Service to Society : Case Study the Agricultural Learning Center for the Disabled and Publics) ใน *คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น Wisdom to the Future: ภูมิปัญญาสู่อนาคต. การประชุมวิชาการระดับชาติ โฮมภูมิ ครั้งที่ 3*. (13-27). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณัฐพล เรื่องวิทยานุสรณ์. (2564). *การถอดบทเรียนกระบวนการออกแบบโรงเรียนวิถีพุทธชุมชนอนุรักษ์วัฒนธรรมไทเขินเพื่อประยุกต์ใช้กับโรงเรียนในชุมชนเทศบาลสันป่าเปา*. มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- พระมหาศุภวัฒน์ สุขดำ นิรันดร์ จุลทรัพย์ และวันชัย ธรรมสักการ. (2562, มิถุนายน). “ศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ”. *วารสารมหาจุฬานาครทรรณ*. 6(4), 2040-2061.
- ไพลิน ทองธรรมชาติ. (2555). *การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษา หอปฏิบัติธรรม วัดราชฐานหลวงเชียงตุง รัฐฉาน สหภาพเมียนมาร์*. วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ระวีวรรณ โอบารรัตน์มณี. (2558). *ถิ่นฐานบ้านเรือนไทใหญ่ในรัฐฉาน: ความเชื่อมโยงทางสถาปัตยกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท*. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิริชัช ชมเสียง และอภิโชค เลชะกุล. (2564, มกราคม-มิถุนายน). “การใช้ธรรมชาติจำลองเพื่อช่วยฟื้นฟูจิตใจจากความเหนื่อยล้าสำหรับพื้นที่การอ่านในสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่”. *วารสารศรีนครินทร์ทวารวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. 13(25). 120-132.
- ศุภวัลย์ พลายน้อย. (2553). *นาฏวิทยาการถอดบทเรียนและการสังเคราะห์ความรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). สาขาวิชาประชากรศึกษา ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรศิริ ปาณินท์ และคณะ. (2548). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการ: ภูมิปัญญา พัฒนาการ และความสัมพันธ์ระหว่างกันของเรือนพื้นถิ่นไทเขินเชียงใหม่-เชียงตุง*. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Lennon, J., & Mathews, S. (1996). *Cultural Landscape Management: Guidelines for Identifying, Assessing and Managing Cultural Landscapes in the Australian Alps National Parks: Report*. Australian Alps Liaison Committee.
- Sachiko Yasuda. (2008). *Shan on the Move: Negotiating identities through spatial practices among Shan Cross-Border migrants in Northern Thailand*. Chiang Mai. Doctoral dissertation. The graduate school of Chiang Mai University.
- Sullivan, P. F., & Geschwind, D. H. (2019). “Defining the genetic, genomic, cellular, and diagnostic architectures of psychiatric disorders”. *Cell*, 177(1), 162-183.

การยอมรับการทำนาโยนของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
ACCEPTANCE OF FARMERS' PARACHUTE RICE CULTIVATION IN NOEN NGAM SUBDISTRICT
RAMAN DISTRICT OF YALA PROVINCE.

ยูไรดา ฆาเดย์^{1*}, นาซอเฟห์ ฆาเดย์², นาซีฮะห์ มุดอ³, สุธาธิรัช สุวรรณวงศ์⁴ และวิลไลรณ วิลไลรัตน์⁵
Yuraida Khaday^{1*}, Nasofah Khaday², Naseehah Mudo³, Suthathirak Suwannawong⁴
and Wilaiwan Wilairat⁵

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและความเป็นมาของการทำนาโยน 2) ศึกษาขั้นตอนการทำนาโยน 3) ศึกษาการยอมรับของเกษตรกรที่มีต่อการทำนาโยน พื้นที่ศึกษาตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ทำนาโยนในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำนวน 10 ครัวเรือน วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดและความเป็นมาของการทำนาโยนเกิดจากการให้ความร่วมมือระหว่างศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรรามันกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวปัตตานีผ่านโครงการนาแปลงใหญ่ ซึ่งได้มีการลงมาสาธิตการทำนาโยนในพื้นที่และได้ให้การสนับสนุนต้นทุนในการทำนาโยน เป็นระยะเวลา 3 ปี 2) ขั้นตอนในการทำนาโยน มีดังนี้ 1 การเตรียมเพาะต้นกล้า 2 การเตรียมแปลงนา 3 การโยนต้นกล้า 4 การดูแลรักษา และ 5 การเก็บเกี่ยว 3) การยอมรับของเกษตรกรในการทำนาโยน มีปัจจัยดังนี้ 1 ต้นทุน การทำนาโยนมีต้นทุนต่ำกว่าการทำนาแบบทั่วไป ทั้งในเรื่องของเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ 2 แรงงาน การปลูกข้าวแบบนาโยนมีการใช้แรงงานน้อย และ 3 ผลผลิต ให้ผลผลิตมากกว่าการทำนาดำ

คำสำคัญ : การยอมรับ, เกษตรกร, นาโยน

Abstract

The purposes of this study were 1) To study the concept and background of parachute rice cultivation. 2) To study the parachute rice method 3) To study the acceptance of farmers towards parachute rice method around Noen Ngan Sub-district, Raman District, Yala Province. The samples used in the study were farmers who planted tossing rice seedling in Noen Ngan subdistrict. In Raman District, Yala Province, 10 households analyzed the data and presented descriptive narratives. The results showed that 1) the concept and background of casting farming stemmed from collaboration between learning centers. Enhancing the production efficiency of Raman agricultural products with Pattani Rice Seed Center through the Large Plot Project, which was launched in demonstration. 2) The procedures for parachute rice are as follows: 1 preparation of seedling cultivation, 2 preparation of farming, 3 seedling throwing, 4 caring and 5 harvesting, 3) farmers' acceptance of parachute farming, there are factors as follows: 1 Cost. Farming costs

¹⁻⁴ นักศึกษาศาสนาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

⁵ อาจารย์สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

* Corresponding author, E-mail: 406203004@yru.ac.th

less than conventional farming in terms of seeds, fertilizers and other costs. 2 Parachute rice planting leads to lower labor. is less labor intensive and 3 Yield is more productive than the transplanting rice method normal cultivation.

Keyword: Acceptance, Farmers, Parachute rice cultivation.

1. บทนำ

“ข้าว” ในประเทศไทยเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก จากข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจ (2555) พบว่า ทั้งประเทศมีเนื้อที่เพาะปลูกข้าวในปี 2555 มีเนื้อที่ประมาณ 62 - 63 ล้านไร่ ซึ่งตั้งแต่อดีตคนส่วนมากจะรู้จักวิธีการปลูกข้าวด้วยวิธีการทำนาดำ แต่ในปัจจุบันเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการปรับปรุงวิธีการปลูกข้าวเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี การทำนาโยนเป็นอีกหนึ่งวิธีใหม่ในการทำนาในยุคปัจจุบัน ซึ่งข้อดีของการทำนาโยนคือระยะห่างของต้นข้าวที่มีมากกว่าก็ทำให้ข้าวสามารถแตกกอได้ ทั้งยังใช้ต้นทุนและแรงงานน้อยอีกด้วย เมื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่ได้จากนาโยนจะมีปริมาณมากกว่านาดำ เนื่องจากนาดำจะมีการแตกกอที่น้อย เพราะใช้ต้นกล้าที่แก่กว่าต้นกล้าของนาโยนในการปลูก ส่งผลให้ผลผลิตน้อยตามไปด้วย

การทำนาโยนมีต้นกำเนิดที่ประเทศญี่ปุ่นและประเทศจีน โดยวิธีการปลูกข้าวแบบโยนต้นกล้าเป็นนวัตกรรมที่เข้ามาในประเทศไทยได้ไม่นาน และยังไม่เป็นที่แพร่หลายในวงกว้างเพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงข้อดีของการทำนาโยนต้นกล้า ทั้งนี้จากการทดลองทำนาโยนของประเทศญี่ปุ่นและประเทศจีน พบว่า การทำนาโยนทำให้ต้นข้าวเติบโตอย่างแข็งแรง และยังสามารถต้านทานต่อวัชพืชและแมลงศัตรูพืชระบาด โดยอาศัยเทคนิคการเพาะปลูกแบบระบบชีวภาพ เน้นปรับปรุงบำรุงดินให้มีคุณภาพมากขึ้น ปรับสภาพแปลงนาข้าวให้โปร่งโล่งและแสงแดดส่องถึงผิวดินและน้ำ เพื่อทำให้ระบบนิเวศในนาข้าวอุดมสมบูรณ์ (เชาว์วิษ หนูทอง และคณะ, 2553) ซึ่งวิธีการทำนาโยนมี 5 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกคือการเตรียมเพาะต้นกล้า ในสภาพเพาะควรย่อยดินแห้งให้ละเอียดแล้วหว่านดินตามลงไปให้เต็มเสมอปากหลุมพอดีและใส่เมล็ดพันธุ์ข้าวตามลงไป เพาะจนเมล็ดพันธุ์ข้าวโตเป็นต้นกล้าประมาณ 3 - 5 นิ้วใช้ระยะเวลาประมาณ 12 - 15 วันจึงจะสามารถนำต้นกล้าไปโยนในแปลงนา ขั้นตอนที่สอง คือขั้นตอนการเตรียมแปลง ก่อนทำนาให้พักนาให้แห้งอย่างน้อย 1 เดือนและให้ขังน้ำในแปลง 1 คืน ต่อจากนั้นไถเตรียมดินเหมือนนาดำปกติและสามารถโยนต้นกล้าได้ในวันถัดไป ขั้นตอนสามคือขั้นการโยนต้นกล้า วิธีการโยนให้เดินถอยหลังกำมือละ 5 - 15 หลุม โยนต้นกล้าขึ้นสู่ต้นกล้าจะกระจายตัวลงตรงหรือเอนเล็กน้อย หลังจาก 1 - 2 วัน ให้เติมน้ำทันทีและเพิ่มระดับน้ำขึ้นเรื่อย ๆ จนถึง 5 - 10 เซนติเมตรให้รักษาระดับน้ำจนถึงข้าวโตคลุมพื้นที่นาหรือจนถึงก่อนเกี่ยว 15 - 20 วัน ขั้นตอนสี่คือการปฏิบัติดูแลรักษาควรใส่ปุ๋ยรองพื้นก่อนโยนต้นกล้า 1 วัน ขณะปรับเทือกและการปฏิบัติดูแลรักษาเช่นเดียวกันกับการทำนาวิธีอื่น ๆ ทุกประการ ขั้นตอนห้าคือขั้นตอนการเก็บเกี่ยว เมื่อข้าวออกรวงและสุกเต็มที่ซึ่งใช้เวลาประมาณ 120 วัน เกษตรกรก็จะเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งการเก็บเกี่ยวแต่ละครั้งต้องใช้รถเกี่ยวข้าว เนื่องจากต้นข้าวมีขนาดเล็กและปริมาณมาก รวมถึงการวางตัวของต้นข้าวไม่เป็นระเบียบจึงไม่เหมาะต่อการเก็บเกี่ยวด้วยมือ เมื่อรวงข้าวสุกเต็มที่แล้ว ต้องเก็บเกี่ยวให้เสร็จภายใน 3 วัน เพราะต้นข้าวจะโค้งและหักง่าย (เชาว์วิษ หนูทอง และคณะ, 2553)

ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มมีภูเขาและเนินเขาสูงล้อมรอบเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยการเกษตร จึงมีการรับวิธีการทำนาแบบโยนต้นกล้าเข้ามาใช้ในการทำนาของพื้นที่ แต่ในช่วงระยะแรกเกษตรกรส่วนใหญ่ ยังไม่ยอมรับวิธีการทำนาแบบโยนต้นกล้า เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่มองว่าการทำนาแบบโยนต้นกล้าเป็นการทำนาที่มีรูปแบบแปลกไปจากการทำนาแบบดั้งเดิม และอาจเป็นเพราะเกษตรกรในพื้นที่ยังไม่ทราบถึงข้อดีของการทำนาโยน อีกทั้งการทำนาโยนยังไม่เป็นที่รู้จักมากในกลุ่มเกษตรกรพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร แต่ในช่วงระยะ

หลังกลุ่มเกษตรกรผู้นำแนวคิดการทำในรูปแบบโยนต้นกล้าเข้ามาในพื้นที่ที่มีความพยายามอย่างมากในการขยายพื้นที่การทำนาโยนและการทำให้เกษตรกรในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธรหันมาใช้การปลูกข้าว ด้วยวิธีการโยนต้นกล้ากันมากขึ้น ซึ่งเป็นผลหลังจากระยะเวลา 3 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธรหันมาใช้วิธีการปลูกข้าวแบบการโยนต้นกล้าส่งผลให้เกษตรกรมีเวลาในการประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น กรีดยาง ตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น ส่งผลเพิ่มรายได้ในครอบครัวและเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้นนับเป็นทางเลือกใหม่ของการทำนาแบบยั่งยืนในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร ทำให้อาชีพการทำนาในพื้นที่เกิดความเข้มแข็งในด้านเศรษฐกิจและตอบโจทย์การลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตจากการทำนาโยน

จากความเป็นมาดังกล่าวทำให้คณะวิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิดการทำนาโยน ขั้นตอนการทำนาโยน และปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรยอมรับการทำนาโยนในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร เพื่อให้ข้อมูลเหล่านี้เกิดประโยชน์แก่ผู้สนใจในเรื่องการทำนาโยนและเป็นแนวทางในการขยายพื้นที่การทำนาโยนในตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธรมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 ศึกษาแนวคิดและความเป็นมาของการทำนาโยนในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร
- 2.2 ศึกษาขั้นตอนการทำนาโยนในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร
- 2.3 ศึกษาการยอมรับของเกษตรกรที่มีต่อการทำนาโยนในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยในการยอมรับนวัตกรรมนาโยน

ศิริิน ทนายสนันท์ และคณะ (2564) ได้กล่าวว่า ปัญหาในการทำนาหรือปลูกข้าว คือ การขาดแคลนแรงงาน โดยการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงมีการนำเทคโนโลยีการทำนาแบบโยนต้นกล้าซึ่งเป็นเทคโนโลยีการผลิตวิธีใหม่ที่กำลังเป็นที่สนใจของเกษตรกรกลุ่มเล็ก ๆ เนื่องจากเป็นนวัตกรรมการทำงานที่ช่วยป้องกันปัญหาการเกิดวัชพืช และการระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลได้เป็นอย่างดี อีกทั้งสามารถทำนาได้ต่อเนื่องปีละ 3 - 4 ครั้งต่อปี ซึ่งทำให้ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นในเขตชลประทานโดยไม่ต้องใช้สารเคมีทุกชนิด ส่งผลให้คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น ซึ่งนับเป็นทางเลือกหนึ่งของการทำนาแบบยั่งยืนและทำให้อาชีพเกษตรกรเกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ดังนั้น การให้ความสำคัญกับความรู้ความเข้าใจต่อองค์ประกอบและต่อการยอมรับเทคโนโลยี การทำนาแบบโยนต้นกล้าของเกษตรกรในจังหวัดพิษณุโลก จึงทำให้เราทราบแนวทางการส่งเสริมเทคโนโลยีชนิดนี้สู่การปฏิบัติเพื่อเพิ่มการผลิตข้าวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในการวิจัยในครั้งนี้มีการเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสู่หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมเพื่อหวังผล การเปลี่ยนแปลงในการวางแผนเชิงนโยบายในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวของเกษตรกรได้อย่างเป็นระบบและเหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาแบบการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวแบบโยนต้นกล้าของเกษตรกรในจังหวัดพิษณุโลก

สิน พันธุ์พินิจ (2544) ได้กล่าวว่า โดยทั่วไปเกษตรกรส่วนใหญ่จะยอมรับเทคโนโลยีเกษตรตั้งแต่วันรับรู้จนถึงวันตัดสินใจรับไปปฏิบัติตามกระบวนการการถ่ายทอดเทคโนโลยีเร็วหรือช้าแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความพร้อมของเกษตรกรและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ สรุปได้ว่ากระบวนการยอมรับเทคโนโลยีเป็นกระบวนการทางจิตใจของบุคคลซึ่งเริ่มตั้งแต่การรับรู้ข่าวสารของเทคโนโลยีพิจารณาอย่างรอบคอบแล้วจึงตัดสินใจยอมรับหรือไม่ยอมรับเทคโนโลยีนั้นไปปฏิบัติ การยอมรับเทคโนโลยีจึงเป็นกระบวนการตัดสินใจโดยอิสระของเกษตรกรไม่มีใครจะบังคับให้เกษตรกรยอมรับเทคโนโลยีได้อย่างยั่งยืน

3.2 บริบทพื้นที่ศึกษา

ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับการปลูกข้าวในระดับปานกลางโดยการผลิตข้าวในพื้นที่จะอยู่ภายใต้การดูแลของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร สินค้าหลักที่ผลิตในพื้นที่ตำบลเนินงาม เป็นข้าวนาปี นาดำ นาหว่าน และนาโยน โดยมีพื้นที่ 34,862 ไร่ ข้อมูลจากเว็บไซต์ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (2563) มีเกษตรกรที่ทำนาโยนทั้งหมด 10 ครัวเรือน จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้คือการใช้เทคโนโลยีเพื่อลดต้นทุนในการผลิตข้าวและการทำการเกษตรในรูปแบบไร่นาสวนผสม โดยจะมีแนวทางในการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุนการผลิต และการผลิตข้าวให้ได้คุณภาพดี อีกทั้งสภาพแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภคมีอยู่เป็นจำนวนมาก สามารถนำไปใช้เพื่อการทำนาได้เป็นอย่างดี

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เกษตรกรผู้ทำนาโยนในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำนวน 10 ครัวเรือน โดยการเลือกแบบเจาะจง

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

4.2.1 ศึกษาแนวคิดการทำนาโยนในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่ที่ทำนาโยน

4.2.2 ศึกษาขั้นตอนของการทำนาโยนในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

4.2.3 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำนาโยนของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้มีการใช้เครื่องมือในการศึกษา ดังนี้ (1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (3) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (4) การบันทึกภาพ และ (5) การบันทึกข้อมูล

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการทำนาโยน ขั้นตอนในการทำนาโยนและปัจจัยในการยอมรับการทำนาโยน

4.4.2 สำรวจพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา และติดต่อศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับการทำนาโยน เกษตรกรที่มีความรู้ประสบการณ์การทำนาโยนและคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

4.4.3 จัดทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการทำนาโยนแนวคิดการทำนาโยน ขั้นตอนการทำนาโยน ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำนาโยนของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

4.4.4 ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดการทำนาโยน ขั้นตอนการทำนาโยน ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำนาโยนของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.5.1 จัดกลุ่มข้อมูล เรียบเรียงข้อมูล จัดลำดับเนื้อหาที่ต้องการศึกษา

4.5.2 นำข้อมูลวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นคำถามที่วางไว้ตามวัตถุประสงค์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อนำไปสู่การตอบคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการทำนาโยน ขั้นตอนการทำนาโยน ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการทำนาโยนของเกษตรกร และนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

5. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาการยอมรับนวัตกรรมการทำนาโยนของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

5.1 แนวคิดและความเป็นมาในการทำนาโยนในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร

แนวคิดและความเป็นมาในการทำนาโยน เกิดจากอดีตหัวหน้าศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรราษีไศล (ศพก.) เมื่อปี 2560 หัวหน้าศูนย์ได้เข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับการเกษตรโดยในการประชุมมีการนำเสนอการทำนาแบบนาโยน ซึ่งได้ผลตอบรับดีในบริเวณภาคกลาง จึงมีแนวคิดที่จะนำรูปแบบการทำนาโยนเข้ามาในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร โดยมีการประสานงานกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวปัตตานี ซึ่งได้ให้ความร่วมมือกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรราษีไศล (ศพก.) ผ่านโครงการนาแปลงใหญ่ ซึ่งโครงการดังกล่าวได้มีการลงมาสาธิตการทำนาโยนในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร และได้ให้การสนับสนุนในเรื่องของเมล็ดพันธุ์ข้าว ปุ๋ย รวมถึงค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการทำนาโยนเป็นระยะเวลา 3 ปี และได้ผลตอบรับเป็นอย่างดีจากเกษตรกรในพื้นที่ ชาวบ้านมีการปรับตัวในการทำนาแบบเดิมจากการทำนาดำอย่างเดียว เป็นการทำนาดำควบคู่กับการทำนาโยน สาเหตุที่ไม่สามารถทำนาโยนได้ทั้งหมดนั้น เนื่องจากปริมาณน้ำในแต่ละปีที่มีปริมาณน้ำมากหรือน้อยไม่เท่ากัน และการทำนาโยนต้องการน้ำน้อยกว่านาดำ หากปีใดปริมาณน้ำมากจะไม่สามารถทำนาโยนในพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำมากได้ แต่หากปริมาณน้ำน้อยสามารถเพิ่มพื้นที่การทำนาโยนได้มากยิ่งขึ้น นอกจากปริมาณน้ำแล้ว สภาพพื้นที่ก็มีความเกี่ยวข้องกับการทำนาโยนเช่นกัน ตัวอย่างเช่น พื้นที่ที่มีความสูงจะเป็นพื้นที่ที่สามารถปลูกนาโยน เนื่องจากน้ำจะไม่ขังและพื้นที่ต่ำจะเป็นการปลูกนาดำ เนื่องจากนาดำสามารถรับน้ำได้มากกว่านาโยน

การทำนาของเกษตรกรในตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร เป็นการทำนาที่เก็บไว้รับประทานภายในครัวเรือนปีต่อปี ในแต่ละปีจะมีการทำนาปีละ 1 ครั้ง การทำนาเปรียบเสมือนวิถีชีวิตของเกษตรกร ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร ที่มีการสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เพียงแต่ปัจจุบันเกษตรกรมีการรับวิธีการทำนาแบบใหม่เข้ามาปรับใช้ เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต ตอบสนองการใช้ชีวิตของเกษตรกรในยุคปัจจุบัน

5.2 ขั้นตอนในการทำนาโยนในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร

ขั้นที่ 1 การเตรียมเพาะต้นกล้า เป็นการเตรียมถาดเพาะกล้าโดยการพรวนดินแห้งให้ละเอียด ดินที่เหมาะสมจะนำมาเพาะกล้าควรเป็นดินเหนียวเพราะดินเหนียวมีคุณสมบัติในการยึดเกาะต้นกล้าได้ดีและดินต้องไม่มีเมล็ดข้าวหรือวัชพืชปะปน จากนั้นนำถาดเพาะกล้านำวางกับพื้นที่ที่เตรียมไว้โดยพื้นที่จะต้องเป็นพื้นที่ที่เรียบเสมอกัน ขั้นต่อไปใส่ดินลงในถาดเพาะกล้าประมาณครึ่งถาด จากนั้นหว่านเมล็ดพันธุ์จำนวน 1-2 เมล็ดต่อหลุม ซึ่งจะใช้เมล็ดพันธุ์ประมาณ 3-4 กิโลกรัม/ไร่ และโรยดินใส่ให้เต็มเสมอปากหลุมพอดี โดยระวังไม่ให้ดินล้นปากหลุม เพราะจะทำให้รากข้าวพันกัน เมื่อนำต้นกล้าไปโยนตั้ง (รูปที่ 1) จากนั้นรดน้ำให้ชุ่ม การให้น้ำระยะแรกจะต้องให้น้ำในลักษณะเป็นฝอยละเอียด โดยระวังไม่ให้เมล็ดข้าวกระเด็นและไม่ให้น้ำท่วมแผ่นถาด และต้องรักษาความชื้นจนกว่าข้าวจะงอก การเพาะต้นกล้าจะเพาะในแปลงนาโดยไม่มีการขนย้าย เมื่อต้นกล้า

อายุ 15-25 วัน มีความสูงประมาณ 12 เซนติเมตร สามารถนำไปโยนได้ทันที หากเกิน 25 วัน ต้นกล้าจะแก่และมีการแตกออกน้อย ซึ่งจะส่งผลให้ปริมาณของผลผลิตน้อย ซึ่งต้นกล้า 60 ถาดสามารถโยนได้ประมาณ 1 ไร่

รูปที่ 1 วิธีการเตรียมเพาะต้นกล้า

ที่มา : ยูไรดา ชาเดร์ (2564)

ขั้นที่ 2 การเตรียมแปลงนา ก่อนการทำนาควรมีการพักแปลงนาให้แห้งอย่างน้อย 1 เดือน เพื่อให้ข้าววัชพืชพันธุ์ระยะพักตัว จากนั้นให้ใส่น้ำในแปลงนาสูงประมาณ 5 - 10 เซนติเมตร โดยพักน้ำไว้ 1 คืนและปล่อยให้แห้งเอง เพื่อให้วัชพืชงอกขึ้นมาเต็มที่ (ไม่ควรพ่นสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช) แล้วทำการไถพลิกหน้าดินครั้งแรกเพื่อกำจัดวัชพืช จากนั้นไถกลบเพื่อเป็นการกลบฟางข้าวหรือพืชไร่ที่มีอยู่ในไร่นา เพื่อให้เกิดกระบวนการย่อยสลายในดินซึ่งจะกลายเป็นแหล่งของอินทรีย์วัตถุ และธาตุอาหารของพืช ต่อมาปรับเทือกให้สม่ำเสมอมากที่สุด (รูปที่ 2) และทำการใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1 ก่อนโยนต้นกล้า เพื่อให้ต้นกล้ามีการแตกราก ในกรณีที่เป็นดินร่วนปนทรายหรือดินทรายหลังปรับเทือกสามารถโยนกล้าได้ทันที แต่หากเป็นดินเหนียวสามารถโยนต้นกล้าได้ในวันรุ่งเช้า

รูปที่ 2 วิธีการเตรียมแปลงนา

ที่มา : ยูไรดา ชาเดร์ (2564)

ขั้นที่ 3 การโยนต้นกล้า การโยนต้นกล้าในแปลงควรมีน้ำเล็กน้อยสูงประมาณ 3 นิ้ว ซึ่งวิธีโยนต้นกล้าทำโดยการหวัด หางมือโยนต้นกล้าขึ้นสูงกว่าระดับศีรษะ ต้นกล้าจะกระจายตัวพุ่งลงตั้งตรงกับเอนเล็กน้อย (รูปที่ 3) หากเห็นว่าต้นกล้าห่างกัน ให้โยนเพิ่มเติมได้ ซึ่งเกษตรกร 1 คน จะใช้เวลาโยนต้นกล้าประมาณ 2 ชั่วโมงต่อไร่ และพื้นที่จำนวน 1 ไร่ จะใช้ต้นกล้าประมาณ 60 ถาด

รูปที่ 3 วิธีการโยนต้นกล้า

ที่มา : ยูไรดา ชาเดร์ (2564)

ขั้นที่ 4 การดูแลรักษา หลังโยนต้นกล้า 1 - 2 วัน ให้เติมน้ำในแปลงนาทันที จากนั้นให้เพิ่มระดับน้ำขึ้นเรื่อย ๆ โดยการสังเกตปริมาณน้ำ หากน้ำเริ่มลดลงให้เพิ่มปริมาณน้ำตามความสูงของต้นกล้าและรักษาระดับน้ำให้คงที่ ซึ่งเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จะใช้น้ำจากบ่อของโครงการนาแปลงใหญ่ที่ได้ขุดไว้ในปีแรกของการทดลองทำนาโยน โดยเติมน้ำให้สูงประมาณ 1 คืบจนกว่าข้าวจะคลุมผืนนา หลังจาก 25 วันใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 เพื่อที่จะให้ต้นกล้าแตกกอ ต้นกล้าแต่ละกอจะมีการแตกขยายเพิ่มประมาณ 15 - 21 กอ จากนั้นใส่ปุ๋ยครั้งที่ 3 การใส่ปุ๋ยด้วยโดรน (รูปที่ 4) เป็นการประหยัดเวลาและต้นข้าวจะได้รับปุ๋ยอย่างทั่วถึง เพื่อช่วยในการเจริญเติบโตของรวงข้าว ซึ่งในการใส่ปุ๋ยแต่ละครั้งจะใส่ปุ๋ยหมัก ได้แก่ มูลวัว กากยาง พด.1 (สารเร่งพืช) เมื่อรวงข้าวสุกเหลืองเต็มท้องนา จึงสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้

ภาพที่ 4 วิธีการใส่ปุ๋ยโดยใช้โดรน

ที่มา : ยูไรดา ชาเดร์ (2564)

ขั้นที่ 5 การเก็บเกี่ยว เมื่อข้าวออกรวงและสุกเต็มที่จะใช้เวลาประมาณ 120 วัน เกษตรกรก็จะเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งการเก็บเกี่ยวแต่ละครั้งต้องใช้รถเกี่ยวข้าว (รูปที่ 5) เนื่องจากต้นข้าวมีขนาดเล็กและปริมาณมาก รวมถึงการวางตัวของต้นข้าวไม่เป็นระเบียบ จึงไม่เหมาะต่อการเก็บเกี่ยวด้วยมือ เมื่อรวงข้าวสุกเต็มที่แล้วต้องเก็บเกี่ยวให้เสร็จภายใน 3 วัน เพราะต้นข้าวจะโค้งและหักง่าย

ภาพที่ 5 วิธีการเก็บเกี่ยว

ที่มา : ยูไรดา ชาเดร์ (2564)

5.3 การยอมรับของเกษตรกรในการทำนาโยนพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ปัจจัยที่มีผลทำให้เกษตรกรยอมรับการทำนาโยน ได้แก่

1) **ต้นทุน** การทำนาโยนมีต้นทุนต่ำ เนื่องจากการทำนาโยนลดค่าใช้จ่ายในทุกส่วนอีกทั้งในช่วงระยะเวลา 3 ปีแรกเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวปัตตานีในค่าใช้จ่ายทุกส่วน เช่น ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าถาดเพาะต้นกล้า ค่าปุ๋ย ค่าน้ำ ค่ารถเกี่ยวข้าว เป็นต้น รวมถึงการจัดการพื้นที่ในการทำนา เพราะการทำนาโยนจะใช้พื้นที่น้อยกว่าการทำนาแบบทั่วไป เนื่องจากวิธีการปลูกไม่ได้เป็นระเบียบ และต้นกล้าของนาโยนจะโตขึ้นแบบใกล้ชิดกัน ด้วยเหตุผลนี้ส่งผลให้การใช้น้ำในการทำนามีการลดลงตามไปด้วย เพราะนาโยนจะใช้ต้นกล้าที่อายุอ่อน ลำต้นจะเตี้ยจึงไม่สามารถใช้น้ำในปริมาณมากได้ ซึ่งปัจจุบันเกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองและสานต่อวิธีการทำนาแบบนาโยนได้

2) **แรงงาน** การใช้แรงงานการปลูกข้าวแบบนาโยนมีจำนวนแรงงานน้อย เนื่องจากเกษตรกร 1 คนสามารถโยนต้นกล้าได้ประมาณ 2 ชั่วโมงต่อไร่ โดยไม่ต้องมีการจ้างแรงงานเพิ่มเติม ช่วยลดค่าใช้จ่ายในส่วนของการจ้างแรงงานและประหยัดเวลาในการทำนา จากเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา สามารถนำเวลาที่เหลือไปทำกิจกรรมอื่น ๆ และยังเป็นผลดีต่อตัวเกษตรกรเองในเรื่องสุขภาพ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคนถึงวัยสูงอายุไม่ต้องมีการดำนาให้ปวดหลังเพราะวิธีการทำนาแบบเดิมต้องมีการโค้งตัวในการทำนาทำให้เป็นผลด้านลบต่อสุขภาพของเกษตรกร

3) **ผลผลิต** ผลผลิตที่ได้จากการทำนาโยน อับดุลเลาะห์ เปอะรอบิง (2564) ได้กล่าวไว้ว่า “จำนวนผลผลิตนาดำได้ 300 กิโลกรัม ต่อ 1 ไร่ และนาโยนได้ 500 กิโลกรัมต่อ 1 ไร่” ซึ่งผลผลิตที่มีจำนวนมากขึ้น เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การแตกกอของต้นกล้า ต้นข้าวจากการทำนาโยนมีความแข็งแรงสามารถควบคุมปริมาณวัชพืชได้และลดความเสียหายของต้นข้าวได้ดี เป็นต้น จากปัจจัยดังกล่าวทำให้ผลผลิตจากการทำนาโยนมีจำนวนผลผลิตที่สูงกว่าการทำนาดำ ส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา มีข้าวรับประทานทั้งปี ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อข้าวสารได้ และหากปีใดมีผลผลิตเหลือ เกษตรกรก็จะนำผลผลิตไปส่งขาย และสามารถนำรายได้มาลงทุนในการทำนาครั้งถัดไป

ตารางที่ 1 ข้อดีและข้อเสียในการทำนาโยน

ข้อดี	ข้อเสีย
1. ใช้เวลาในการทำนายน้อยกว่าในรูปแบบอื่นๆ	1. ไม่สามารถทำนาในที่ที่น้ำมากได้
2. ลดต้นทุนและแรงงานในการทำนา	2. ต้นข้าวเจริญเติบโตไม่เป็นระเบียบ ยากต่อการเก็บเกี่ยว
3. ต้นกล้าสามารถแตกกอได้เยอะ	

ข้อดี	ข้อเสีย
4. ผลผลิตเยอะกว่านาปลูกแบบอื่น เช่น นาดำ เป็นต้น 5. ไม่ต้องไถ่ตัวในการทำนา ลดปัญหาด้านสุขภาพของเกษตรกรที่ทำนา	

ที่มา : ยูไรดา ชาเตร์ (2564)

แม้ว่าเกษตรกรจะยอมรับการทำนาโยนมากขึ้นแต่เกษตรกรในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ยังมีการทำนาโยนควบคู่กับนาดำเพื่อลดความเสี่ยงจากความเสียหายในการทำนา จากการสัมภาษณ์หัวหน้าศูนย์ วาหะ ดอเลาะ เจ๊ะแต (2564) ได้ให้ข้อมูลว่า พื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ไม่สามารถทำนาโยนทั้งหมดได้ เพราะจำเป็นต้องสำรองนาดำไว้ เพื่อเป็นการรับมือกับฤดูกาลที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เช่น สภาพอากาศ น้ำ เนื่องด้วยสภาพอากาศที่มีความแปรปรวน ทำให้คนในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จะไม่ทำนาโยนในไร่นาของตนเองทั้งหมด ตัวอย่างเช่น เกษตรกรมีพื้นที่ทั้งหมด 10 ไร่ จะแบ่งพื้นที่ออกเป็น 5 ไร่ สำหรับทำนาโยนและอีก 5 ไร่ สำหรับการทำนาดำ เพราะนาโยนจะต้องมีการควบคุมระดับน้ำมากกว่านาดำ หากในปีนั้นมีปริมาณ น้ำฝนมากก็จะทำให้พื้นที่ทำนาโยนนั้นเกิดความเสียหาย แต่หากปีนั้นน้ำน้อยจะปรับเปลี่ยนมาใช้นาโยนเพราะนาดำต้องใช้น้ำปริมาณมาก ด้วยเหตุนี้เกษตรกรในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จึงต้องมีการทำนาโยนควบคู่กับการทำนาดำ อีกทั้งในเรื่องภูมิปัญญาของคนในพื้นที่ได้ให้ข้อมูลว่าคนในพื้นที่จะมีความเชื่อในเรื่องการนับปีตามนักษัตร เช่น ปีมะโรง มะเส็ง เป็นปีใหญ่และงูเล็กจะมีปริมาณน้ำฝนมากกว่าปีอื่น ๆ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นภูมิปัญญาของคนในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า แนวคิดและความเป็นมาของการทำนาโยนในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา เกิดจากการให้ความร่วมมือกันระหว่างศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรรามันกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวปัตตานีผ่านโครงการแปลงใหญ่ ซึ่งได้มีการลงมาสาธิตการทำนาโยนในพื้นที่โดยทางศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวปัตตานีได้ให้การสนับสนุนในเรื่องของต้นทุนในการทำนาโยนเป็นระยะเวลา 3 ปี และได้ผลตอบรับเป็นอย่างดีจากเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ชาวบ้านมีการปรับตัวในการทำนาแบบเดิมจากการทำนาดำอย่างเดียวเป็นการทำนาดำควบคู่กับการทำนาโยน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พนิต บรรณสาร (2557) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกข้าวด้วยวิธีโยนกล้าของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า หากเกษตรกรมีประสบการณ์ด้านการเพาะปลูกมากเท่าไรเกษตรกรจะทราบว่าควรเลือกปลูกข้าวด้วยวิธีใดที่เหมาะสม กับสภาพพื้นที่ที่ตนเองมีหรือเหมาะสมกับสภาพดินในพื้นที่ของตน

สำหรับผลการศึกษาขั้นตอนในการทำนาโยนในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา พบว่า มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การเตรียมเพาะต้นกล้า เริ่มจากการเตรียมถาดเพาะกล้าโดยการพรวนดินแห้งให้ละเอียด จากนั้นใส่ดินลงในถาดเพาะกล้าประมาณครึ่งถาดและหว่านเมล็ดพันธุ์จำนวน 1 - 2 เมล็ดต่อหลุม ซึ่งจะใช้เมล็ดพันธุ์ประมาณ 3 - 4 กิโลกรัม / ไร่ และโรยดินใส่ให้เต็มเสมอปากหลุมพอดีโดยระวังไม่ให้ดินล้นปากหลุม เพราะจะทำให้รากข้าวพันกัน เมื่อนำต้นกล้าไปโยน ขั้นที่ 2 การเตรียมแปลงนา ควรมีการพักแปลงนาให้แห้งอย่างน้อย 1 เดือน จากนั้นให้ใส่น้ำในแปลงนาสูงประมาณ 5-10 เซนติเมตร เมื่อน้ำแห้งทำการไถพลิกหน้าดินครั้งแรกเพื่อกำจัดวัชพืช จากนั้นไถกลบ เพื่อให้เกิดกระบวนการย่อยสลายในดิน ต่อมาปรับเทือกให้สม่ำเสมอที่สุด ขั้นที่ 3 การโยนต้นกล้า ขณะโยนต้นกล้าในแปลงควรมีน้ำเล็กน้อยสูงประมาณ 3 นิ้ว ซึ่งวิธีโยนต้นกล้า ทำโดย การวัดหว่านมือโยนต้นกล้าขึ้นสูงกว่าระดับศีรษะ ต้นกล้าจะกระจายตัวพุ่งลงตั้งตรงกับเอนเล็กน้อย

ขั้นที่ 4 การดูแลรักษา หลังโยนต้นกล้า 1-2 วัน ให้เติมน้ำในแปลงนาทันที จากนั้นให้เพิ่มระดับน้ำขึ้นเรื่อย ๆ โดยการสังเกตปริมาณน้ำ หากน้ำเริ่มลดลงให้เพิ่มปริมาณน้ำตามความสูงของต้นกล้าและรักษาระดับน้ำให้คงที่ ขั้นที่ 5 การเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวแต่ละครั้งจะต้องใช้รถเกี่ยวข้าว เนื่องจากต้นข้าวมีขนาดเล็กและปริมาณมาก รวมถึงการวางตัวของต้นข้าวไม่เป็นระเบียบ จึงไม่เหมาะต่อการเก็บเกี่ยวด้วยมือ เมื่อรวงข้าวสุกเต็มที่แล้วต้องเก็บเกี่ยวให้เสร็จภายใน 3 วัน เพราะต้นข้าวจะโค้งและหักง่าย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุพัตตา โอทาศรี (2554) เรื่อง การดำรงอยู่ของอาชีพชาวนาไทย : กรณีศึกษาชาวนาจังหวัดลพบุรี พบว่า หลังจากใส่เมล็ดพันธุ์ข้าว ให้หวานดินลงไปให้เต็มเสมอกับปากหลุมพอดีอย่าให้ดินล้นปากหลุม เพราะจะทำให้รากข้าวพันกัน เวลาโยนต้นกล้ามันจะไม่กระจายตัวจากนั้นรดน้ำให้ชุ่ม การให้น้ำระยะแรกไม่ให้น้ำท่วมแผ่นลาดและต้องรักษาความชื้นจนกว่าข้าวจะงอกและการปรับพื้นที่นาหรือปรับเทือกให้สม่ำเสมอจะทำให้สามารถควบคุมน้ำในพื้นที่นาได้สะดวกและทำการใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1 ก่อนโยนต้นกล้า ซึ่งการโยนกล้า โยนให้สูงกว่าศีรษะ ต้นกล้าจะพุ่งลงโดยใช้ส่วนรากที่มีดินติดอยู่ลงดินก่อน หากเห็นว่าต้นกล้าห่างกันให้โยนเพิ่มเติมได้ ต้องเพิ่มระดับน้ำอย่างสม่ำเสมอให้อยู่ที่ระดับครึ่งหนึ่งของต้นข้าว เพื่อการควบคุมวัชพืช หลังจาก 25 วันใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 เพื่อที่จะให้ต้นกล้าแตก และใส่ปุ๋ย ครั้งที่ 3 เพื่อช่วยในการเจริญเติบโตของรวงข้าว หลังจากใส่เมล็ดพันธุ์ข้าว ให้หวานดินลงไปให้เต็มเสมอกับปากหลุมพอดีอย่าให้ดินล้นปากหลุม เพราะจะทำให้รากข้าวพันกัน เวลาโยนต้นกล้ามันจะไม่กระจายตัวจากนั้นรดน้ำให้ชุ่ม การให้น้ำระยะแรกไม่ให้น้ำท่วมแผ่นลาดและต้องรักษาความชื้นจนกว่าข้าวจะงอก

นอกจากนี้ผลการศึกษารายอมรับของเกษตรกรในการทำนาโยนพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา มีปัจจัยดังนี้ 1) ต้นทุน การทำนาโยนมีต้นทุนต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พิสิทธิ์ เข้มมี (2556) เรื่องการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวนาโยนของเกษตรกรในอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า การปลูกข้าวนาโยนของเกษตรกรมีต้นทุนเฉลี่ย 3,992.02 บาทต่อไร่ ซึ่งเป็นต้นทุนที่ต่ำเมื่อเทียบกับราคาข้าวในปัจจุบัน ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่มีกำไรจากการทำนาโยน อีกทั้งในช่วงระยะเวลา 3 ปีแรก (2561) เกษตรกรในพื้นที่ ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวปัตตานี รวมถึงพื้นที่และน้ำในการทำนาโยนใช้ในปริมาณที่น้อยและในช่วงระยะเวลา 3 ปีหลัง (2564) เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองและสานต่อวิธีการทำนาแบบนาโยนจนถึงปัจจุบัน 2) แรงงาน การใช้แรงงานการปลูกข้าวแบบนาโยนมีจำนวนแรงงานน้อย เนื่องจากเกษตรกร 1 คนสามารถโยน ต้นกล้าได้ประมาณ 2 ชั่วโมงต่อไร่ โดยไม่ต้องมีการจ้างแรงงานเพิ่มเติม ช่วยลดค่าใช้จ่ายในส่วน ค่าจ้างแรงงานและประหยัดเวลาในการทำนา จากเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา สามารถนำเวลาที่เหลือไปทำกิจกรรมอื่น ๆ และยังเป็นผลดีต่อตัวเกษตรกรในเรื่องสุขภาพ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคนถึง วัยสูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ อุดมศักดิ์ วงพิศาล และคณะ (2559) เรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำนาข้าวอินทรีย์ของชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่าสุขภาพของชาวนาข้าวอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมีอายุเฉลี่ยระหว่าง 43 - 61 ปี วิธีการทำนาแบบเดิมต้องมีการไถดำทำให้เป็นผลด้านลบต่อสุขภาพของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการวิจัยของ ธนุพงษ์ ลมอ่อน (2562) เรื่อง การเรียนรู้ของชุมชนผ่านกระบวนการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลปาดันนาครี อำเภอมะตะ จังหวัดลำปาง พบว่า การทำนาดำส่วนใหญ่จะต้องก้มตัวลงเพื่อปลูกข้าวอยู่ตลอดเวลาจนเกิดปัญหาสำคัญที่ตามมา คือ อาการปวดหลังและเอวจนต้องหยุดพักการทำงานหรือต้องหาแรงงานให้ช่วยปลูกข้าวส่วนเกษตรกรผู้สูงอายุถึงขั้นต้องหยุดทำงานและทิ้งร้างผืนนาไว้เพราะความจำยอมต่อความเจ็บปวด 3) ผลผลิต ผลผลิตที่ได้มีจำนวนมากขึ้น เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การแตกกอของต้นกล้าต้นข้าวจากการทำนาโยนมีความแข็งแรงสามารถควบคุมปริมาณวัชพืชได้และลดความเสียหายของต้นข้าวได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุดารัตน์ ตรีเพชรกุล และคณะ (2555) เรื่อง การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อ

การพึ่งตนเอง : กรณีศึกษาการทำนาอินทรีย์ของชุมชนหินแร่ ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า การทำนาอินทรีย์มีการเพาะกล้าก่อนนำลงแปลงนาทำให้ต้นกล้ามีความแข็งแรงจึงช่วยลดการเกิดโรคได้

แม้ว่าเกษตรกรจะยอมรับการทำนาอินทรีย์มากขึ้นแต่เกษตรกรในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร ยังมี การทำนาอินทรีย์ควบคู่กับนาดำเพื่อลดความเสี่ยงจากความเสียหายในการทำนาจากการสัมผัสกับวัชพืชรากหญ้า วาหะ ดอเลาะ เจริญ (2564) ได้กล่าวว่า “พื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร ไม่สามารถทำนาอินทรีย์ทั้งหมดได้เพราะจำเป็นต้องสำรองนาดำไว้ เพื่อเป็นการรับมือกับฤดูกาลที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา” ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ อุดมศักดิ์ วงพิศาล และคณะ (2559) เรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำนาข้าวอินทรีย์ของชาวนาใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่า ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อการจัดการน้ำทั้งชาวนาฝนและ ชาวนาน้ำชลประทาน เช่น ถ้ามีน้ำมากจะท่วม มีน้ำน้อยก็แล้ง เป็นต้น เนื่องด้วยสภาพอากาศที่มีการแปรปรวนทำให้คนในพื้นที่ ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร จึงต้องมีการทำนาอินทรีย์ควบคู่กับการทำนาดำ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การยอมรับนวัตกรรมการทำนาอินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลเนินงามอำเภอราษีไศล จังหวัด ยโสธร สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาการทำนาแบบอินทรีย์ต้นกล้า เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำนาในรูปแบบใหม่ที่ลด ต้นทุนเพิ่มผลผลิต ซึ่งสามารถนำข้อมูลที่ได้ไป ต่อยอดรวมไปถึงช่วยเปิดมุมมองแนวคิดใหม่ ๆ ให้เกษตรกรในพื้นที่อื่น ๆ ได้ศึกษา ดังนั้นควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การทำนาอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอ ราษีไศล จังหวัดยโสธร เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นและสามารถนำไปต่อยอดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นได้

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาในเรื่องของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอ ราษีไศล จังหวัดยโสธร ที่มีผลต่อการสืบต่อวัฒนธรรมการทำนาจากรุ่นสู่รุ่น

7.2.2 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาในเรื่องความร่วมมือของคนในตำบลในการทำเกษตรกรรม

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). *เกษตรกรรมคือวิถีชีวิตแห่งสังคมไทย*. <https://shorturl.asia/XUcDj>
- เชาว์วัช หนูทอง, คมสัน หุตะแพทย์, และณัฐภูมิ สุดแก้ว. (2553). *การทำนาอินทรีย์ต้นทุนต่ำ ผลผลิตสูง : โอกาสทองของ ชาวนาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เกษตรกรรมธรรมชาติ.
- ธนุพงษ์ ลมอ่อน. (2562). การเรียนรู้ของชุมชนผ่านกระบวนการผลิตข้าวนาอินทรีย์ของเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลป่าตันนา คริวอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. *สหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 16(1), 24-61.
- พนิต บรรณสาร. (2557). *ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกข้าวด้วยวิธีอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัด กำแพงเพชร*. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (ธุรกิจเกษตร). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พิสิทธิ์ เข้มมี. (2556). *การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวนาอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก*. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศิริน มหายศนันท์, นภารัตน์ เวชสิทธิ์นิรภัย, และยรรยง เฉลิมแสน. (2564). รูปแบบการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวแบบ อินทรีย์ต้นกล้าของเกษตรกรในจังหวัดพิษณุโลก. *วิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร*, 38(3), 138-151.
- สิน พันธุ์พิณี. (2544). *การส่งเสริมการเกษตร*. รวมสาส์น.

- สุกรี มะตากะกุล. (2561). *เกษตรอำเภอรามัน จังหวัดยะลา หนุนเกษตรกรทำนาโยน ผลิตข้าวปลอดภัย ลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพปริมาณข้าว*. จาก <http://www.chaidantai.com/?p=26187>
- สุดารัตน์ ตรีเพชรกุล, อีรุณี ลาภตระกูล, แสงชัย เอกประทุมชัย, และทรงพล คุณศรีสุข. (2555). การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง:กรณีศึกษาการทำนาโยนอินทรีย์ของชุมชนหินแร่ ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา. *การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*, 19(1), 1-33.
- สุพัตชา โอทาศรี. (2554). *การดำรงอยู่ของอาชีพชาวนาไทย : กรณีศึกษาชาวนาจังหวัดลพบุรี*. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อุดมศักดิ์ วงพิศาล, ศิริวัฒน์ จิระเดชประไพ, ปรีชา ดิลกวุฒิสิทธิ์, และสมใจ นกดี. (2559). การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำนาข้าวอินทรีย์ของชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. *วิจัยและพัฒนาวิจัยและพัฒนามาตรฐานวิจัย* ใน *พระบรมราชูปถัมภ์*, 11(3), 281-293.

ภาพสะท้อนพญานาคสู่ภูมิทัศน์วัฒนธรรมผ่านภาพยนตร์เรื่องนาคี 2 และความรู้สึกต่อสถานที่แหล่ง
ท่องเที่ยวคำชะโนด บ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

REFLECTING ON THE NAGA TO CULTURAL LANDSCAPE IN THE FILM “NAKEE 2” AND
SENSE OF PLACE TO TOURISM AT KUMCHANODS, BAN DUNG, UDON THANI PROVINCE

สาวิตรี รตโนภาส สุวรรณลี^{1*}, จตุรงค์ สมอจ², อาทิตยา เนตรพล³ และวิทวัส สารโวหาร⁴
Savittri Ratanopad Suwanlee^{1*}, Jaturong Som-Ard², Artitaya Neapol³ and Witthawat Sarawohan⁴

บทคัดย่อ

การสร้างภาพยนตร์เป็นผลมาจากความนิยมการรับรู้ของคนผ่านความเชื่อ ความศักดิ์สิทธิ์ของพญานาคในวัฒนธรรมของภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะภูมิทัศน์วัฒนธรรมผ่านภาพยนตร์นาคี 2 และความรู้สึกต่อสถานที่ของนักท่องเที่ยวภูมินิเวศวัฒนธรรมที่คำชะโนด วิธีการศึกษาโดยเลือกภาพยนตร์เรื่องนาคี 2 ที่ทำรายได้สูงสุดในปี 2561 ใช้หลักการวิเคราะห์จากแนวคิดภูมิศาสตร์ภาพยนตร์ (Movies Geography) และความรู้สึกต่อสถานที่ (Sense of place) ของนักท่องเที่ยว โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวคำชะโนด จำนวน 287 คน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้ t-test เมื่อจำนวนกลุ่มที่เปรียบเทียบมี 2 กลุ่ม และวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA) เมื่อจำนวนกลุ่มที่เปรียบเทียบมากกว่า 2 กลุ่ม พบว่าผลการวิเคราะห์ภาพสะท้อนลักษณะภูมิทัศน์วัฒนธรรมจากภาพยนตร์นาคี 2 ส่วนใหญ่เป็นด้านกายภาพและวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 34 เท่ากัน แบบผสมผสานสังคมและวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 23 และสังคม คิดเป็นร้อยละ 9 ตามลำดับ และผลการวิเคราะห์ความรู้สึกต่อสถานที่ระหว่างภาพยนตร์เรื่องนาคี 2 และท่องเที่ยวคำชะโนดนั้น ผู้ชมภาพยนตร์ได้รับอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว มีมุมมองรูปแบบพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์สถานที่กับความเชื่อ ข้อค้นพบงานวิจัย คือ ภาพยนตร์เป็นภาพสะท้อนตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสามารถส่งเสริมแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ตามความเชื่อเรื่องพญานาค

คำสำคัญ: นาคี 2, ภาพยนตร์, ภาพสะท้อนภูมิทัศน์วัฒนธรรม, ความรู้สึกต่อสถานที่

Abstract

Film productions were the result of popular perceptions of people through belief, sacred to the Naga in the culture of Southeast Asia since prehistoric times. The two objectives of this study were an analysis of cultural landscape characteristic toward the film “Nakee 2” and the tourists’ impression of the cultural landscape, located at Kumchanods. Due to the highest-grossing film in 2018, Nakee 2 was selected as the research subject. The two data analysis were a concept of movie geography and sense of place from

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์ ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³⁻⁴ ปริญญาตรี สาขาภูมิศาสตร์พัฒนาเพื่อการจัดการทรัพยากร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

* Corresponding author, e-mail: savittri.s@msu.ac.th

tourists. The research tool was a questionnaire. The data were collected from 287 tourists at Kumchanods. There were two types of statistical analysis: t-test (a comparison between two groups), and Analysis of Variance –ANOVA (a comparison more than two groups). The findings revealed that there were three reflections of cultural landscape characteristic from the film “Nakee 2”; those were 34% of the same average in its physical and culture, 23% apparent in the integration between society and culture, and 9% apparent in society. In line with the sense of place between the film of “Nakee 2” and tourism at Kumchanods, the film was influent on the film viewers’ decisions to take a tour towards their viewpoints of the sacred and impressive place. In conclusion, this study showed that the film became a reflection of tourism spot, which could promote and be a guideline from cultural tourist attractions to identity tourism through a belief on the Naga.

Keywords: Naga, film, reflection of cultural landscape, sense of place

1. บทนำ

ตำนานเป็นสิ่งที่น่าสนใจให้เห็นถึงความเชื่อ การปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งนำมาใช้ในการอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ในสังคม (Essebo, 2019; ปฐม หงษ์สุวรรณ, 2562) ตามเรื่องเล่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์พญานาคเป็นสัตว์ที่มีฤทธิ์เดชมหาศาล เป็นลักษณะกึ่งเทพกึ่งสัตว์มีที่อยู่อาศัยเป็นทิพย์ที่มีความเกี่ยวข้องกับโลกมนุษย์ คำว่า “นาค” หมายถึง เปลือย หรือแก้ผ้า เพราะคนพื้นเมืองมีเครื่องนุ่งห่มน้อยชิ้นจนเกือบเปลือยเปล่าเหมือนงูเงี้ยว ซึ่งแสดงถึงผู้ประเสริฐหรือคนโดยสมบูรณ์ และ “นาค” ใช้เรียกแทนว่า “งู” เพราะงู เป็นภาษาต้องห้าม (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2543) นาคจึงเป็นสัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำหน้าที่ปกป้อง คุ้มครอง ดูแลผู้คนและทรัพยากรให้มีความอุดมสมบูรณ์ในภาคพื้นทวีปของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะกลุ่มคนกลุ่มแม่น้ำโขง เรื่องความเชื่อนาคได้สะท้อนผ่านเรื่องเล่าในรูปแบบของวรรณกรรมท้องถิ่น พิธีกรรม การแสดง สถาปัตยกรรมวัดอารามในพระพุทธศาสนาและปราสาทอารยธรรมขอมสำคัญ ๆ เช่น ปราสาทพนมรุ้ง ปราสาทพิมาย นครวัด เป็นต้น (พงศสวัสดิ์ ราชจันทร์, 2565; อเนก รักเงิน, 2555)

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์การบูชาเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ เริ่มตั้งแต่กลุ่มชนดั้งเดิมมีถิ่นฐานอยู่ในทะเลสาบเตียนฉือ ตอนใต้มณฑลยูนนานของประเทศจีน ได้มีการอพยพตั้งถิ่นฐานตามสองฝั่งจนถึงปากแม่น้ำโขง สิ้นสุดที่บริเวณแก่งสี่ฝู แขวงจำปาสัก ประเทศลาวจนถึงอ่าวไทย ต่อมามีการอพยพและติดต่อกับชาวอินเดีย มีการเปลี่ยนการเรียกว่า การบูชา เป็นการบูชาพญานาค (อนัญญา ปานจิ้น, 2553) บริเวณตั้งแต่ฝั่งจังหวัดหนองคายจนถึงอุบลราชธานี ได้พบภาษาขอมและไทที่มีลวดลายเป็นรูปงูพัน ดั้งหนังสืออูร์จกชาตุกล่าวไว้ว่า “เมืองสุวรรณภูมินี้เป็นที่อยู่แห่งนาคทั้งหลาย” (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2543) เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 จะมีประชาชนทั้งคนไทยและชาวต่างชาติที่ได้รับข้อมูลจากสื่อต่างๆ เดินทางไปท่องเที่ยว ประเพณีถ่ายทอดเรื่องราวบั้งไฟพญานาค ซึ่งมีความเชื่อว่าแม่น้ำโขงเป็นที่อาศัยของพญานาคและถือว่าเป็นวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงมาจากสวรรค์เหล่าพญานาคในแม่น้ำโขงต่างขึ้นชมสมนัส พร้อมใจกันจุดบั้งไฟถวายการเสด็จกลับ (ธรรรงค์ เคนรักษา และปรีชา วรรัตน์ไชย, 2563; อนัญญา ปานจิ้น, 2553)

แนวคิดภูมิศาสตร์ภาพยนตร์ (movies geography) เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาภูมิศาสตร์วัฒนธรรม สามารถศึกษาสถานที่ ภาพสะท้อนทั้งทางภูมิทัศน์ และวิถีชีวิตที่ปรากฏผ่านภาพยนตร์ นอกจากนี้สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับกิจกรรมต่าง ๆ บนพื้นที่ จนเกิดเอกลักษณ์ของสถานที่ (place identity) การรับรู้ ความเชื่อ ความผูกพันของสถานที่

(place attachment) จะเห็นว่าความเป็นสถานที่นั้น ถูกกล่าวถึงโดยในลักษณะ “ความสัมพันธ์” ระหว่างกายภาพของสถานที่โลกธรรมชาติหรือสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นกับมนุษย์ผู้ให้คุณค่าสถานที่นั้น ๆ ความสัมพันธ์มีทั้งความทรงจำ ความหมาย บรรยากาศ เรื่องราว การรับรู้ (Relph, 1997; SHAO et al., 2010) การสร้างสื่อโน้ตส์เรื่องราวพยานาคผ่านภาพยนตร์เกี่ยวข้องกับภาค เริ่มตั้งแต่ปี 2509 - 2561 ได้แก่ ภูมิ (2509) นางพญาภูมิ (2527, 2533) และนาคี 2 2 ได้รับความนิยมและทำรายได้สูงสุดในปี 2561 จำนวน 417 ล้านบาท เป็นเรื่องราวที่ต่อจากละครเรื่องนาคี 2 ที่ฉายผ่านโทรทัศน์ในปี 2559 มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวความเชื่อและความศรัทธาเรื่องเล่าขานกันมานานตามตำนาน “ดอนไม้ป่า” เชื้อในเรื่องราวพยานาคและเรื่องเล่าของเจ้าแม่ นาคี 2 ที่ชาวบ้านต่างศรัทธานับถือมาเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบัน” (รัตติยา อังกุลานนท์, 2562)

เมื่อมีกระแสนิยมจากสื่อทั้งละครและภาพยนตร์เรื่องนาคี 2 นางเอกรำบวงสรวงถวาย นักร้องหญิง จินตหรา พูนลาภ ร้องเพลงซ้ำใจที่คำชะโนด และกระแสหวนคำชะโนด ทำให้มีกลุ่มคนเชื่อเรื่องพยานาคพอปุศรีสุทโธ แม่ย่าปทุมมา ตำนานเมืองคำชะโนด เดินทางมาสักการะเป็นจำนวนมาก เพราะเชื่อว่าเป็นเมืองพยานาคที่มีอยู่จริง จากการบอกเล่าผ่านวรรณกรรมต่าง ๆ เช่น ผีจ้างหนัง บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ บั้งบั้ง ตำนานวังนาคิน เป็นต้น จึงมีการสร้างวาทกรรมเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่ โดยเน้นความสัมพันธ์ของคนกับอำนาจเหนือธรรมชาติ จนนำมาสู่การเกิดพิธีกรรมต่าง ๆ และมีการผสมผสานเรื่องราวประวัติศาสตร์ อารยธรรม ประเพณี วัฒนธรรมเข้ากับการท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้เป็นการเพิ่มมูลค่าความเชื่อศรัทธาและความศักดิ์สิทธิ์ของพยานาคในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางด้านความเชื่อทางศาสนา วิถีชีวิตของชุมชน และค่านิยม (สุชาติ บุญยชญานนท์, 2560; มัชฌิมา วีรศิลป์, 2561; อรรถพงษ์ ศรีตะลาชัย และ ชวลีย์ ณ ถลาง, 2563) ดังนั้นสื่อละครและภาพยนตร์มีอิทธิพลต่อแนวคิดและพฤติกรรมของความเชื่อเรื่องนาคของคนในสังคมในแต่ละยุคสมัย เป็นรูปแบบการนำเสนอช่วยทำให้เรื่องราวสมจริงหรือทำให้เชื่อว่าเป็นจริง ทำให้เกิดทัศนคติ การรับรู้ ความรู้สึกต่อสถานที่ (sense of place) และต้องการประสบการณ์ (Holly Hyunjung Im & Kaye Chon, 2008; อนุชิต สิงห์สุวรรณ และทวีศักดิ์ เผือกสม, 2563) จึงเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวไปสถานที่ตามความเชื่อพยานาค

งานวิจัยจึงเห็นความสำคัญของการวิเคราะห์ภาพสะท้อนพยานาคสู่ภูมิทัศน์วัฒนธรรมผ่านฉากภาพยนตร์เรื่องนาคี 2 และความรู้สึกต่อสถานที่แหล่งท่องเที่ยวคำชะโนด จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิเคราะห์สถานที่จากปรากฏการณ์ตำนานความเชื่อพยานาค ลักษณะภูมิทัศน์วัฒนธรรมผ่านภาพยนตร์นาคี 2 จากแนวคิดภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่มองเห็นโครงสร้างรูปร่างพื้นที่ และสิ่งที่มองไม่เห็น คือ ความเชื่อและความรู้สึกนึกคิด และสะท้อนให้เห็นมุมมองและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเพื่อสามารถนำไปเป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เรื่องพยานาค

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อวิเคราะห์ลักษณะภูมิทัศน์วัฒนธรรมผ่านภาพยนตร์นาคี 2

2.2 เพื่อวิเคราะห์ความรู้สึกผ่านสถานที่ของนักท่องเที่ยวภูมินิเวศวัฒนธรรมพยานาคกับรูปแบบพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จากแหล่งท่องเที่ยวที่คำชะโนด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ข้อมูลภาพยนตร์ การเลือกภาพยนตร์เรื่องนาคี 2 เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อพยานาคและสถานที่ มีรายได้สูงสุดทำรายได้สูงสุดในปี 2561 จำนวน 417 ล้านบาท

3.2 กลุ่มตัวอย่าง การเก็บข้อมูลความรู้สึกต่อสถานที่ คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย เดินทางมาท่องเที่ยวและไหว้สักการะแหล่งท่องเที่ยวบริเวณคำชะโนด จังหวัดอุดรธานี ในช่วงวันหยุดตั้งแต่วันที่ 5 - 7 ธันวาคม และวันที่ 10 - 13 ธันวาคม

2563 ตั้งแต่เวลา 08.00 - 16.30 น. จำนวน 300 คน โดยกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) และสมัครใจ
ตอบแบบสอบถาม

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 ทำการแกะสคริปต์ฉากภาพยนตร์นาซี 2 ปี 2561 เพื่อเตรียมวิเคราะห์ลักษณะภูมิทัศน์วัฒนธรรมจากฉาก

3.3.2 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง เพื่อสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว
คำชะโนด จังหวัดอุดรธานี โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 วัตถุประสงค์ของการเดินทาง
ท่องเที่ยว (purpose) สถานที่ที่ต้องการไปเยี่ยมชม (place) ความถี่ (frequency) แหล่งข้อมูล (source) โดยมีลักษณะเป็นแบบ
ตรวจสอบรายการ (check list) ตอนที่ 3 อิทธิพลของภาพยนตร์ต่อการตัดสินใจเดินทาง และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ หลังจาก
นั้นนำไปทดสอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง (pretest) จำนวน 30 ชุด ได้นำเครื่องมือไปสอบถามกับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว
งานออกพรรษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย หลังจากนั้นทำการปรับแบบสอบถามให้ตรงตามวัตถุประสงค์

3.4 วิธีดำเนินการวิจัย

3.4.1 การวิเคราะห์ลักษณะภูมิทัศน์วัฒนธรรมผ่านภาพยนตร์เรื่องนาซี 2 อาศัยแนวคิดวรรณกรรมวิจารณ์
การประเมินค่าฉากและสถานที่ (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2539) สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) ประเภทกายภาพ
ได้แก่ ถ้ำ แหล่งน้ำ ภูมิประเทศ ปรากฏการณ์ธรรมชาติ และ ป่าไม้และพืชพรรณ 2) ประเภทสังคม ได้แก่ วิถีชีวิต และอาชีพ
3) ประเภทวัฒนธรรม ได้แก่ สถาปัตยกรรมและประติมากรรม ประเพณี พิธีกรรม และ 4) แบบผสมผสาน ศาสนาและ
ความเชื่อ ประติมากรรมและพิธีกรรม เพื่อแสดงให้เห็นถึงภาพสะท้อนลักษณะภูมิทัศน์แต่ละประเภทและแสดงถึงอัตลักษณ์
ของท้องถิ่น

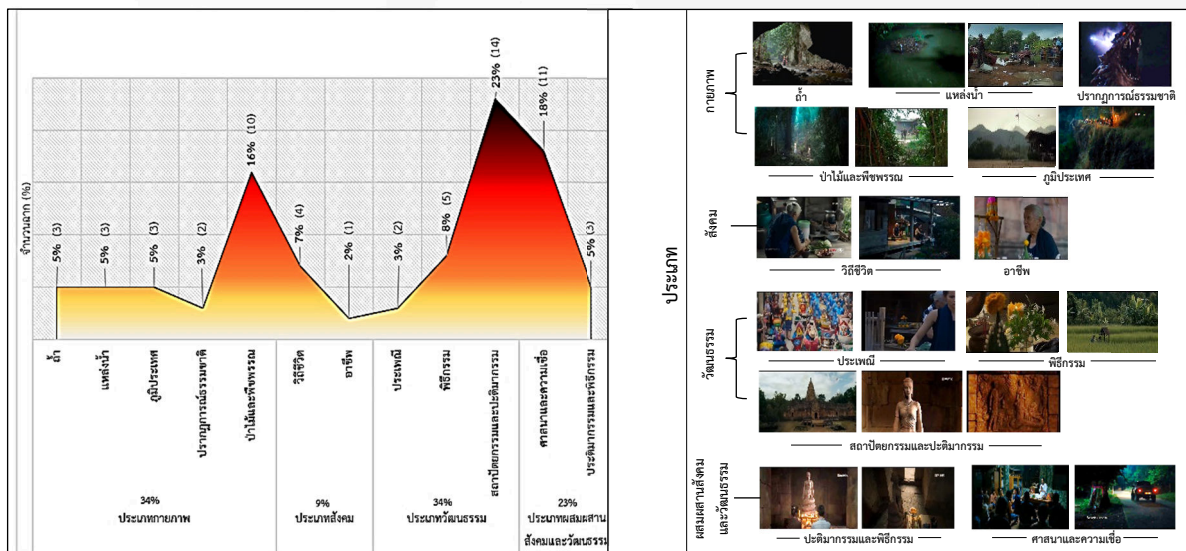
3.4.2 การวิเคราะห์ความรู้สึกต่อสถานที่ของนักท่องเที่ยวมุมมองพญานาค รูปแบบพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จากแหล่ง
ท่องเที่ยวคำชะโนด ทำเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวแบบตัวต่อตัว (face to face)
จำนวน 300 ชุด มีข้อมูลที่ถูกต้อง 287 คน คิดเป็น 96% ทำการวิเคราะห์การเปรียบเทียบการตัดสินใจเดินทางของคนที่ย้าย
แต่ละภูมิภาคจากแบบสอบถาม โดยข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำมาวิเคราะห์แบบ t-test และวิเคราะห์ความแปรปรวน
(Analysis of Variance: ANOVA) และวิเคราะห์ความแตกต่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มด้วยวิธี Duncan New Multiple Rang Test
(DMRT) ทดสอบที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะภูมิทัศน์วัฒนธรรมผ่านภาพยนตร์นาซี 2

ผลการวิเคราะห์ลักษณะภาพสะท้อนภูมิทัศน์วัฒนธรรมผ่านภาพยนตร์เรื่องนาซี 2 จำนวน 151 ฉาก
จากการประเมินค่าการใช้ฉากและสถานที่บรรยายภาพ พบว่า ฉากที่สะท้อนลักษณะบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีจำนวน 61 ฉาก
ส่วนใหญ่เป็นด้านลักษณะกายภาพ ได้แก่ ถ้ำ แหล่งน้ำ ปรากฏการณ์ธรรมชาติ ป่าไม้และพืชพรรณ และภูมิประเทศ
ด้านวัฒนธรรม ได้แก่ ประเพณี พิธีกรรม สถาปัตยกรรมและประติมากรรม คิดเป็นร้อยละ 34 เท่ากัน แบบผสมผสานสังคม
และวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 23 และสังคม ได้แก่ วิถีชีวิต และอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 9 ตามลำดับ ลักษณะของฉากสะท้อน
ให้เห็นประเภทสถาปัตยกรรมและประติมากรรมที่มีการสร้างสัญลักษณ์ภาพตัวแทนพญานาคเป็นรูปปั้นเจ้าแม่แอไค และภาพ
แกะสลักเรื่องราวความรักระหว่างคนกับพญานาค ซึ่งเป็นระบบสัญลักษณ์เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางพุทธศาสนา จึงทำให้มี
การสร้างรูปพญานาคทอดยาวไปตามราว ดังภาพสะท้อนที่ปรากฏในฉาก ดังแสดงในรูปที่ 1

ภาพสะท้อนจากฉากภาพยนตร์ประเภทแหล่งที่อาศัยและสถานที่พญานาคตามลักษณะกายภาพ พบว่า สถานที่อยู่บริเวณพื้นที่ชนบทของภูมิภาคอีสาน พื้นที่ที่มีความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ ส่วนใหญ่ประกอบด้วยถ้ำ แหล่งน้ำและแม่น้ำโขง ป่าไม้ ภูเขา และปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ตัวอย่าง พญานาคกับถ้ำ จะอาศัยอยู่บริเวณถ้ำหินปูน มีรู โพรงลึกเจาะเข้าไปในภูเขา มีน้ำไหลผ่านตลอดทั้งปี บริเวณรอบ ๆ ถ้ำจะมีประเพณีปาเบญจพรรณหรือป่าเต็งรัง มีลักษณะเป็นไม้ยืนต้นลำต้นสูง ได้แก่ ไม้ไผ่ หนามเค็ด และเถาว์วัลย์ เป็นต้น สถานที่ภาพยนตร์ได้ถ่ายทำอยู่บริเวณอุทยานแห่งชาติถ้ำธารลอด จังหวัดกาญจนบุรี ขณะนี้แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่นิยมของกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์ประเมิณค่าฉากและสถานที่ในภาพยนตร์ภาคที่ 2

ที่มา : สาวิตรี รตนโณภาส สุวรรณลี และคณะ, 2564

ภาพสะท้อนจากฉากภาพยนตร์ด้านพญานาคเป็นสัตว์ร้ายและน่ากลัว พบว่า พญานาคจะอยู่บริเวณภูเขา หน้าผาสูงชัน ที่ห่างไกลจากหมู่บ้าน มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องของการไล่ผีหรือสิ่งชั่วร้ายในหมู่บ้านที่เชื่อว่ามีพญานาคเป็นที่สามารถแปลงเป็นคนและสัตว์ได้ เป็นสัตว์ร้าย สามารถฆ่าคน โดยคนที่ชุมชนเชื่อว่าการทำลายพญานาค โดยการนำไปมัดแพแล้วนำไปทำพิธีเผา นอกจากนี้ปรากฏในฉากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ โดยแทนสัญลักษณ์ทางอารมณ์ของพญานาคที่ไม่พอใจกับการกระทำของมนุษย์ โดยการใช้อิทธิฤทธิ์แสดงปรากฏการณ์กระแสน้ำวน การเกิดฟ้าแลบฟ้าร้อง สร้างความสะพรึงกลัวให้กับผู้คน

ภาพสะท้อนจากฉากภาพยนตร์ด้านวัฒนธรรมของชนบทยุคใหม่ที่ มีความผูกพันกับพญานาค พบว่า ด้านสถาปัตยกรรม ภาพยนตร์ฉายให้เห็นถึงสถานที่อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นปราสาทแบบศิลปะเขมรโบราณ มีราวสะพานเป็นรูป “นาคราช 5 เศียร” มีความเชื่อว่าเป็นทางเชื่อมระหว่างโลกมนุษย์กับพระพุทธรูปเจ้า ภาพตัวแทนเจ้าแม่มาติ 2 หรือพระนางแอไค้ มีรูปร่างส่วนบนเป็นมนุษย์และส่วนล่างเป็นหางใหญ่คล้ายงู จากวรรณคดีเรื่องพระนางแอไค้กับขุนเทือง นอกจากนี้ยังเห็นภาพสะท้อนการได้รับอิทธิพลความเชื่อโบราณเรื่องพญานาคระหว่างไทยอีสานกับชาวเขมร

ภาพสะท้อนจากฉากภาพยนตร์ด้านพิธีกรรม พบว่า ส่วนใหญ่พื้นที่ชนบทจะมีการประกอบอาชีพทำนา จึงต้องมีประกอบพิธีแสกนา คือ การทำพิธีขอเจ้าที่เจ้าทางในเรื่องการทำนาทำเกษตร จะทำให้เกิดสิริมงคล ให้การไถนาเป็นไปด้วยดี ช่วยให้กล้าในนาพ้นจากแมลง ตลอดจนผลผลิตงอกงามดี และมีการปลูกไม้มงคลบริเวณรอบบ้าน เช่น ดอกดาวเรือง ดอกมะลิ

ดอกพุท ดอกรัก เป็นต้น เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องสักการบูชา และยังเป็นเครื่องส่งเสริมอาชีพให้กับคนในท้องถิ่นทำพานบายศรี ขายเป็นแก่นักท่องเที่ยว ในภาพยนตร์สะท้อนให้เห็นฉากของแม่ค้าได้นำดอกไม้ พวงมาลัย และพานบายศรีมาขาย เพื่อให้ นักท่องเที่ยวและผู้ที่มาเยี่ยมชมปราสาทได้ซื้อและนำไปบูชาเจ้าแม่มาศ 2 ที่อยู่ในปราสาท นอกจากนี้สะท้อนให้เห็นความ เชื่อมโยงของความเชื่อเรื่องของภูษานาค ที่เป็นจุดที่ภูษานาคจะขึ้นเพื่อมาปกป้องรักษาองค์พระใหญ่ทำให้เกิดประเพณี การละเล่นผีตาโขน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

ภาพสะท้อนจากฉากภาพยนตร์ด้านศาสนาพุทธและพราหมณ์ พบว่า ภูษานาคกับศาสนาพุทธ จากสัญญาผู้ที่เป็น ภูษานาคต้องบวชเป็นพระ แสดงถึงความรัก ความเมตตาและปกป้องรักษามนุษย์ “ลำเจียกได้ปรากฏตัวต่อหน้าศพพล ซึ่งเป็น คนที่ลำเจียกรักมากในอดีต ซึ่งปัจจุบันศพพลได้บวชเป็นพระ และได้ห้ามลำเจียกถึงการทำร้ายและฆ่าผู้คนเพราะศพพลรู้ว่า ลำเจียกได้อุทิศตัวเป็นภูษานาค เพื่อแก้แค้น และเพื่ออยากให้ศพพลรัก” และมีพราหมณ์ ผู้ที่เป็นที่พึ่งของชุมชนด้านจิตใจ เป็นหมอทรงที่ทำนายดวงชะตาพื้นที่ชุมชนและขับไล่สิ่งชั่วร้ายออกจากพื้นที่ “ชาวบ้านเชื่อว่าหมู่บ้านโดนคำสาปซึ่งได้มีผู้คน ถูกฆ่าตายเป็นจำนวนมาก จึงได้พากันมาราบไหวพราหมณ์ และมีการมาขอให้พราหมณ์ได้ดูว่าผู้ใดเป็นผู้ที่ฆ่าคนในหมู่บ้าน”

4.2 ผลการวิเคราะห์ความรู้สึกต่อสถานที่ของนักท่องเที่ยวภูมินิเวศวัฒนธรรมภูษานาคกับรูปแบบพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จาก แหล่งท่องเที่ยวที่คำชะโนด

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่คำชะโนด พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศ หญิง เป็นวัยกลางคนที่มีอายุระหว่าง 31 - 50 ปี ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท และรับจ้างทั่วไป และค้าขายหรือทำธุรกิจส่วนตัว ภูมิลำเนาส่วนใหญ่เป็นอยู่ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจุดประสงค์ของ การท่องเที่ยว เพื่อขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์และขอเลขห่วย ความถี่ของการเดินทางมาแหล่งท่องเที่ยว 1 - 2 ครั้ง

ตารางที่ 1 ลักษณะของนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวที่คำชะโนด จังหวัดอุดรธานี

ข้อมูลทั่วไป	%	จุดประสงค์การเดินทาง	%
เพศ		จุดประสงค์ของการท่องเที่ยวที่คำชะโนด	
ชาย	36.2	พักผ่อนหย่อนใจ / ท่องเที่ยวในวันหยุด	23.0
หญิง	63.8	เพื่อเยี่ยมชมสถานที่ที่มีความเชื่อเรื่องภูษานาค	17.0
อายุ		เพื่อขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขอห่วย ขอพร	54.7
20 - 30 ปี	21.0	เพื่อหาความรู้หรือแลกเปลี่ยนความรู้กับบุคคลอื่น	5.3
31 - 40 ปี	26.0	ความถี่ของการเดินทางมาท่องเที่ยวที่คำชะโนด	
41 - 50 ปี	23.0	ไม่เคย	20.2
51 - 60 ปี	16.4	1-2 ครั้ง	38.0
60 ปีขึ้นไป	13.6	3-4 ครั้ง	16.3
ระดับการศึกษา		5 ครั้งขึ้นไป	25.5
ประถมศึกษา	6.0	แหล่งข้อมูลการวางแผนเดินทางท่องเที่ยว	
มัธยมศึกษาตอนต้น	23.0	ละคร / ภาพยนตร์ นาคี 2	10.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	31.0	หนังสือท่องเที่ยว	3.0
อนุปริญญา-ปวส.	17.0	บริษัททัวร์	3.0
ปริญญาตรี	5.0	อินเทอร์เน็ต	24.0

ข้อมูลทั่วไป	%	จุดประสงค์การเดินทาง	%
ปริญญาโท	1.0	จากเพื่อน คนรู้จัก	48.0
ปริญญาเอก	17.0	อื่น ๆ	12.0
อาชีพ		สถานที่ที่คุ้นสนใจมากที่สุดในคำชะโนด	
นักเรียน / นักศึกษา	8.0	ศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธ	69.0
เกษตรกร	19.0	บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์	17.4
แม่บ้าน / พ่อบ้าน	4.0	มุมขอหวย ทางเดินไม้	2.4
ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว	25.0	แผงล็อตเตอรี่	1.4
ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ	13.0	ลานไหว้บูชาพญานาค	3.5
พนักงานบริษัทและรับจ้างทั่วไป	31.0	อื่น ๆ	6.3
รายได้ต่อเดือน		ระดับความคาดหวังของสถานที่ท่องเที่ยว	
ต่ำกว่า 5,000 บาท	21.3	ต่ำกว่าที่คาดหวัง	4.5
5,001 - 10,000 บาท	16.4	ปานกลาง	23.0
10,001 - 15,000 บาท	15.7	มากกว่าที่คาดหวัง	72.5
15,001 - 20,000 บาท	11.0	เคยชมภาพยนตร์นาคี 2หรือไม่	
20,001 - 25,000 บาท	7.0	ไม่เคย	69.0
25,000 ขึ้นไป	28.6	เคย	31.0
ภูมิภาคเนา		เมื่อชมภาพยนตร์ท่านคาดหวังอะไรมากที่สุด	
ภาคเหนือ	2.7	อยากเห็นสถานที่เหมือนกับในละครหรือภาพยนตร์	45.0
ภาคใต้	3.1	อยากท่องเที่ยวสถานที่เกี่ยวกับพญานาค	45.6
ภาคกลาง	21.9	อื่น ๆ	9.4
ภาคตะวันออก	7.3	มุมมองรูปแบบพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	65.0	สถานที่สื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (38%) อิทธิฤทธิ์ (16%)	
		ความเชื่อ (43%) อื่น ๆ (3%)	

ผลการวิเคราะห์ความรู้สึกต่อสถานที่ของนักท่องเที่ยว บริเวณคำชะโนด จังหวัดอุดรธานี พบว่า ภาพยนตร์เรื่องนาคี 2 เป็นภาพสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างภาพตัวแทนความรู้สึกต่อสถานที่กับปรากฏการณ์ในรูปแบบของสัญลักษณ์ที่สร้างความเชื่อพญานาคของสังคม ซึ่งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโลกมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติในมุมมองพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ก่อให้เกิดรูปแบบท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นสถานที่ที่กับการอุปมาโลกแห่งจินตภาพในคติความเชื่อ คิดเป็นร้อยละ 4 รองลงมาคือสถานที่ที่สามารถสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คิดเป็นร้อยละ 38 และสถานที่ที่สามารถแสดงอิทธิฤทธิ์ คิดเป็นร้อยละ 16 โดยสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปใช้พื้นที่ตามความสนใจมากที่สุด คือ ศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธ คิดเป็นร้อยละ 69 รองลงมาได้แก่ บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ คิดเป็นร้อยละ 17.4 และอื่น ๆ ได้แก่ วัดป่าคำชะโนดและศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธเก่า คิดเป็นร้อยละ 6.3 และลานไหว้บูชาพญานาค คิดเป็นร้อยละ 3.5 จะเห็นได้ว่าข้อมูลจากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของพื้นที่กับการสร้างโลกจินตนาการจากการสร้างภาพยนตร์ให้เห็นภาพที่ชัดเจน จนปรากฏแหล่งท่องเที่ยวออกมาอย่างเป็นรูปธรรม

ตารางที่ 2 ความแตกต่างระหว่างลักษณะนักท่องเที่ยวที่เคยชมและไม่เคยชมภาพยนตร์กับการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว

การตัดสินใจการเดินทางท่องเที่ยว	ลักษณะนักท่องเที่ยว		ค่า t	P-value
	ไม่เคย	เคย		
ภาพยนตร์มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยว	2.64	3.81	6.40	<0.01
หลังจากดูละคร / ภาพยนตร์ เดินทางมาเที่ยว	2.11	3.49	7.44	<0.01
ท่านต้องการกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง	4.07	4.34	2.23	0.03

ที่มา : สาวิตรี รตโนภาส สุวรรณลี และคณะ (2564)

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างลักษณะนักท่องเที่ยวที่เคยชมและไม่เคยชมภาพยนตร์ พบว่า นักท่องเที่ยวที่เคยชมภาพยนตร์และหลังจากชมภาพยนตร์มีอิทธิพลต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวและมีความต้องการกลับมาแหล่งท่องเที่ยวซ้ำซ้อน เนื่องจากภาพยนตร์สามารถดึงดูดให้เห็นภาพสะท้อนพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จึงเกิดความเชื่อเรื่องพญานาค

ตารางที่ 3 อิทธิพลของภาพยนตร์เรื่องนาคี 2 ต่อการตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยว

อิทธิพลของภาพยนตร์ต่อการตัดสินใจ ในการเดินทางท่องเที่ยว	ความถี่ในการชมภาพยนตร์				P-value
	0	1-2	3-4	≥5	
ภาพยนตร์มีอิทธิพลต่อการมาท่องเที่ยว	2.65 ^b	3.79 ^a	3.79 ^a	4.38 ^a	0.0001
หลังจากดูละคร / ภาพยนตร์ เดินทางมาท่องเที่ยว	2.11 ^b	3.46 ^a	3.50 ^a	4.25 ^a	0.0001
ท่านต้องการกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง	4.08 ^b	4.26 ^{ab}	4.71 ^a	4.38 ^{ab}	0.0182

^{ab} สัญลักษณ์ในแถวเดียวกันที่แตกต่างกัน แสดงความแตกต่างทางสถิติ

ที่มา : สาวิตรี รตโนภาส สุวรรณลี และคณะ (2564)

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของภาพยนตร์ต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวซ้ำซ้อน พบว่า การชมภาพยนตร์เรื่องนาคี 2 ตั้งแต่ 1 ครั้งขึ้นไป มีอิทธิพลต่อความต้องการไปท่องเที่ยวซ้ำซ้อนไม่แตกต่างกัน แต่การชมภาพยนตร์เรื่องนาคี 2 ตั้งแต่ 1 ครั้งขึ้นไป มีอิทธิพลต่อการไปท่องเที่ยวมากกว่าการไม่เคยชมภาพยนตร์ ส่วนกลุ่มที่เคยชมภาพยนตร์ 3 - 4 ครั้งมีความต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำซ้อนมากกว่ากลุ่มที่ไม่เคยดูภาพยนตร์เรื่องนาคี 2 อย่างไรก็ตามกลุ่มที่เคยดูภาพยนตร์ตั้งแต่ 1 - 10 ครั้ง มีความต้องการกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้งไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ความแตกต่างระหว่างภูมิภาคต่อนักท่องเที่ยวที่ตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว

ภูมิภาค	การตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว			ลักษณะของนักท่องเที่ยว	
	ความต้องการมาท่องเที่ยว	อิทธิพลของภาพยนตร์	การเดินทางมาท่องเที่ยว	ต้องการกลับมาอีกครั้ง	ความถี่ของการชมภาพยนตร์
เหนือ	4.13	3.13	2.88	4.00	1.88 ^a
ใต้	4.56	3.00	2.44	4.56	2.56 ^a
กลางและตะวันตก	4.38	3.29	3.22	4.19	2.40 ^a
ตะวันออก	4.48	3.52	3.10	4.14	2.10 ^{ab}
อีสาน	4.34	3.53	3.05	4.29	2.92 ^b

ภูมิภาค	การตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว			ลักษณะของนักท่องเที่ยว	
	ความต้องการมาท่องเที่ยว	อิทธิพลของภาพยนตร์	การเดินทางมาท่องเที่ยว	ต้องการกลับมาอีกครั้ง	ความถี่ของการชมภาพยนตร์
P-value	0.8200	0.6400	0.7000	0.6800	0.0061

^{ab} สัญลักษณ์ในคอลัมน์เดียวกันที่แตกต่างกัน แสดงความแตกต่างทางสถิติ

ที่มา : สาวิตรี รตโนภาส สุวรรณลี และคณะ (2564)

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างภูมิภาคต่อนักท่องเที่ยวที่ตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว พบว่าทุกภูมิภาคมีความต้องการมาท่องเที่ยวค่าชะโนด จังหวัดอุดรธานี โดยเฉพาะภาคใต้ เนื่องจากมีความเชื่อเรื่องพญานาค แต่ระยะทางไกลจากแหล่งท่องเที่ยว จึงมีความต้องการมาแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด ในขณะที่ภาคอีสานและภาคตะวันออกได้รับอิทธิพลของภาพยนตร์ และต้องการกลับมาอีกครั้งไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามภาคอีสานมีการชมภาพยนตร์มากกว่าภาคเหนือ ใต้ และกลาง แต่ภาคอีสานกับภาคตะวันออกไม่แตกต่างกัน เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวค่าชะโนดมีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ภาคอีสานและได้รับอิทธิพลความเชื่อพญานาคจากลำน้ำโขง ทำให้มีความต้องการและเดินทางมาท่องเที่ยวสูงกว่าภาคอื่น ๆ จะเห็นได้ว่าปฏิสัมพันธ์ของวัฒนธรรมระยะทางยิ่งไกลแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดแรงดึงดูดและมีความต้องการเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น นอกจากนี้ภาพยนตร์เป็นสื่อการแพร่กระจายคติความเชื่อความศักดิ์สิทธิ์พญานาคแบบขยายตัว (expansion diffusion) ไปยังพื้นที่บริเวณอื่น ๆ

5. อภิปรายผลการวิจัย

นาค คือ สัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่พัฒนามาจากงูอันเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์มาแต่ก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อได้รับอิทธิพลจากอินเดีย จึงมีการเปลี่ยนจากคำว่า งู เป็นภาษาต้องห้าม เรียกว่านาคแทน ซึ่งเป็นตัวแทนของความศักดิ์สิทธิ์ตามกระแสหลักที่มีความเชื่อตั้งแต่โบราณโดยไม่ละทิ้งสิ่งที่ยึดถือมาแต่เก่าก่อน จึงส่งผลให้การเล่าตำนานนาคได้รับความนิยมจนถึงกระแสยุคโลกาภิวัตน์ ภาพยนตร์เรื่องนาคี 2 เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับคนกลายเป็นนาค นาคเกิดมาในร่างของมนุษย์และเรื่องโลกของนาคในใต้บาดาล การข้ามภพ ข้ามชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเล่าที่ปรากฏเป็นการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ของเชื้อสายของนาคและการต่อสู้แย่งชิงดินแดนและลดความขัดแย้งด้วยการรวมเป็นกลุ่มครอบครัวเดียวกัน จนทำให้มีการขยายอาณาบริเวณเพิ่มขึ้น โดยการแพร่กระจายความเชื่อจากเรื่องเล่าตำนานพญานาคจากรุ่นสู่รุ่น แสดงออกในรูปแบบของการประกอบพิธีกรรมเชื่อมโยงกับพื้นที่โดยเฉพาะบริเวณลุ่มน้ำโขง จนทำให้เกิดสังคมและวัฒนธรรม (สมปอง มูลมณี, 2561; พงษ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, 2564) เรื่องเล่าตำนานก่อให้เกิดการสร้างพื้นที่วัฒนธรรม ซึ่งพญานาคเป็นสัญลักษณ์ของพิธีกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่ออำนาจเหนือธรรมชาติและก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นของสังคม

การวิเคราะห์ภูมิทัศน์ภาพยนตร์ (cinematic landscape) สามารถเห็นลักษณะภูมิทัศน์ของสถานที่ ความรู้สึกนึกคิดที่ถูกตีความว่าเป็นตัวแทนของวัตถุนิยมโลกจริงและทัศนียภาพที่เกิดขึ้นบนพื้นผิวโลกที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมลักษณะสภาพแวดล้อมในชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่ (Escher, 2006) ซึ่งสอดคล้องกับ อนุชิต สิงห์สุวรรณ และทวีศักดิ์ เผือกสม (2563) มัชฌิมา วีระศิลป์ (2563) และ สันติ ทิพนา (2564) กล่าวว่า สื่อได้มีส่วนสำคัญในการเผยแพร่เรื่องราวของพญานาค ได้แก่ เพลงลูกทุ่ง เพชบุรีสื่อท้องถิ่นรายงานเรื่องราวลึกลับของป่าชะโนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระแสความนิยมในเรื่องนาคี 2 ที่เป็นละครและภาพยนตร์ นำไปสู่การสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมภาพสะท้อนถึงจินตภาพและทำให้เกิดความรู้สึกต่อสถานที่ว่าเป็นจริง เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของพญานาคที่อยู่ลักษณะพื้นที่ถ้ำ ป่าไม้ ภูเขา จนทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศหลั่งไหลเข้ามาเพื่อกราบไหว้บูชา จนทำให้หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวยกฐานะให้พื้นที่ป่าค่าชะโนดเป็นแหล่ง

ท่องเที่ยวประเภท Unseen Thailand (เบญจภาคี เจริญมหาวิทยาลัย, 2563) นอกจากนี้การชมภาพยนตร์มีอิทธิพลและกระตุ้นให้มีความต้องการเดินทางและความรู้สึกต่อสถานที่ท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ HollyHyunjung Im and Kaye Chon. (2008) ภาพยนตร์เรื่อง The Sound of Music เป็นแหล่งท่องเที่ยวดึงดูดให้มาท่องเที่ยวที่ Salzburg ประเทศออสเตรีย ถึงแม้ว่าเรื่องพญานาคเป็นเพียงตำนานที่มีพื้นที่และเวลาประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน การนำเสนอสื่อผ่านความเชื่อปาฏิหาริย์พลังอำนาจทางธรรมชาติ มักประสบความสำเร็จในแง่รายได้อันเป็นผลมาจากความสอดคล้องกับความนิยมการเสพสื่อของคนไทย ทำให้ชุมชนได้สร้างพื้นที่ท่องเที่ยวตามโลกแห่งจินตภาพในความคิดและความศรัทธาต่อพื้นที่ ส่งผลให้เกิดการขยายตัวด้านการท่องเที่ยว โดยมีทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน เข้ามาลงทุนเป็นจำนวนมาก ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศและชุมชนท้องถิ่น

6. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะควรศึกษาพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อเรื่องพญานาคผ่านโปรแกรมการท่องเที่ยว เทศกาลต่าง ๆ งานวิจัยเป็นการสะท้อนให้กับหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น เห็นถึงความรู้สึกต่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของนักท่องเที่ยว เพื่อวางแผนปรับตัวต่อการขยายฐานการท่องเที่ยวที่มีกระแสนิยมและรักษาพื้นที่มรดกวัฒนธรรมให้มีความยั่งยืน

7. เอกสารอ้างอิง

- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2539). *วรรณกรรมวิจารณ์: สำนักพิมพ์นาคร*.
- ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2562). *ตำนานแม่น้ำโขง: เรื่องเล่าเชิงนิเวศกับบทสะท้อนวิถีคิดทางสังคม. หลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. โรงพิมพ์คลังน่านานาวิทยา.*
- เบญจภาคี เจริญมหาวิทยาลัย. (2563). *ท้องถิ่นภิวัดกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม: พื้นที่ป่าคำชะโนด. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 40(1), 110-125.*
- พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์. (2565). *ประวัติศาสตร์คัศตวรรษ: ความเชื่อและศรัทธาที่มีต่อพญานาคราชในบริบทท้องถิ่น อีสาน. Roi Kaensarn Academi, 7(1), 387-403.*
- มัชฌิมา วีรศิลป์. (2564). *ความเชื่อพญานาคกับการเสี่ยงทายในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์คำชะโนด. บัณฑิตแสงโคมคำ, 6(1), 165-180.*
- รณรงค์ เคนรักษา และปรีชา วรรัตน์ไชย. (2563). *ระบบการจัดการโลจิสติกส์ในการท่องเที่ยวของปรากฏการณ์บังไฟพญานาค อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย. สังคมศาสตร์เครือข่ายวิจัยประชาชน, 1(2), 38-51.*
- รัตติยา อังกุลานนท์. (2562). *“นาคี 2 2” ฉลองรายได้ทะลุ 400 ล้าน เตรียมทำ “นาคี 2 3”. จาก <https://www.ch3thailand.com/news/scoop/14890>*
- สมปอง มูลมณี. (2561). *ตำนานประจำถิ่นทุ่งกุลาร้องไห้: เรื่องเล่าเชิงนิเวศกับการต่อสู้และต่อรองทางสังคมและวัฒนธรรม. มนุษยศาสตร์ (มสส.), 16(2), 89-112.*
- สันติ ทิพนา. (2564). *การใช้วงกรรมจากบทเพลงที่ขับร้องโดยจินตหรา พูนลาภ อาร์สยาม. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 9(1), 61-72.*
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2543). *นาคในประวัติศาสตร์อุษาคเนย์. มติชน.*
- สุชาติ บุชัยภูวนนท์. (2017). *พลวัตกระแสพญานาคนิยมในยุคโลกาภิวัตน์. วนัฏองแหงกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 4(2), 43-61.*

- สุรเชษฐ์ อินธิแสง. (7-8 กันยายน, 2560). สุทโธนาถแห่งคำชะโนด: พื้นที่สักการะของสังคมในบริบทความทันสมัย. *การประชุมวิชาการ “มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิจัย” ครั้งที่ 13. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 127-131.
- อนัญญา ปานจัน. (2553). การศึกษาคติความเชื่อเรื่องพญานาคในพื้นที่อีสานตอนบนเพื่อเสนอแนวทางสู่การออกแบบสถาปัตยกรรมภายในพิพิธภัณฑ์นาคว. *มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- อนุชิต สิงห์สุวรรณ และทวีศักดิ์ เผือกสม. (2563). จาก “เจ้าปู่” ถึง “พญาศรีสุทโธโพธิสัตว์”: การปรับเปลี่ยนจักรวาลวิทยาในความเชื่อเรื่องพญานาคของผู้คนคำชะโนด. *มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 11(1), 146-175.
- อรรถพงษ์ ศรีตะลาชัย และ ชวลีย์ ณ ถกลาง. (2563). ระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเชื่อเรื่องพญานาคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัด อุตรธานี-จังหวัด หนองคาย-จังหวัด บึงกาฬ-จังหวัด นครพนม) ประเทศไทย. *สังคมศาสตร์*, 9(1), 143-157.
- เอนก รักเงิน. (2012). นาค: สำเนียงร่วมทางสังคมของกลุ่มคนอาณาบริเวณลุ่มน้ำโขง. *มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(2), 20-29.
- Escher, A. (2006). The geography of cinema—A cinematic world. *Erdkunde*, (H. 4), 307-314.
- Essebo, M. (2019). A mythical place: A conversation on the earthly aspects of myth. *Progress in Human Geography*, 43(3), 515-530.
- HollyHyunjung Im and Kaye Chon. (2008). An exploratory study of movie-induced tourism: A case of the movie the sound of music and its locations in Salzburg, Austria. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 24(2-3), 229-238.
- Relph. (1997). Sense of place. *Ten geographic ideas that changed the world*, 205-226.
- SHAO, Pei-ren YANG and Li-ping. (2010). Theory of Movie Geography: Studies on movies set as image space and landscape. *Henan University (Social Science)*, 5.

การประยุกต์ระบบภูมิสารสนเทศเพื่อศึกษารูปแบบการกระจายตัวของหอพักและปัจจัยที่มีอิทธิพลใน
การเลือกหอพักของนักศึกษา : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
APPLICATION OF GEOINFORMATIC TO STUDY THE DISTRIBUTION PATTERN OF PRIVATE
DORMITORY AND THE FACTORS AFFECTING THE DECISION TO RENT:
A CASE STUDY OF PRINCE OF SONGKHLA UNIVERSITY HAT YAI CAMPUS

อติวิทย์ มิตรงาม^{1*} และสุตาพร รามันเศษ²

Atiwit Mitngam^{1*} and Sudaporn Ramanset²

บทคัดย่อ

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อจัดทำฐานข้อมูลหอพักเอกชน บริเวณรอบมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ในรัศมี 1.5 กิโลเมตร (2) เพื่อศึกษารูปแบบการกระจายตัวของหอพักเอกชน บริเวณรอบมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขต หาดใหญ่ ในรัศมี 1.5 กิโลเมตร (3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกหอพักของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ การจัดทำฐานข้อมูลและแผนที่แสดงตำแหน่งหอพักโดยใช้ระบบ (Global Positioning System : GPS) และระบบ (Geographic Information Systems : GIS) การวิเคราะห์การกระจายตัวของหอพักใช้เครื่องมือ (Nearest Neighbour Analysis) และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกหอพักเอกชนของนักศึกษาได้ใช้เครื่องมือแบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่า หอพักนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ในระยะรัศมี 1.5 กิโลเมตร นั้นมีจำนวน 93 หอพัก พบว่าหอพักมีรูปแบบการกระจายตัวเป็นกลุ่มก้อน (Clustered distribution) ค่าดัชนี (Nearest Neighbor Ratio) เท่ากับ 0.502131 และได้ค่า (z- score) เท่ากับ >2.58 โดยบริเวณด้านข้างมหาวิทยาลัย (ฝั่งถนนปทุมณกันต์) มีหอพักหนาแน่นที่สุด การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกหอพักโดยการวิเคราะห์จากแบบสอบถามพบว่า นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยปัจจัยที่นักศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุดคือ ทำเลของสถานที่ตั้งของหอพักมีความเหมาะสม ใกล้ตลาด ใกล้ศูนย์การค้า ใกล้มหาวิทยาลัย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43) รองลงมาคือ หอพักที่มีระบบความปลอดภัยที่ได้รับมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33)

คำสำคัญ : การกระจายตัว, หอพัก, การศึกษาปัจจัย

Abstract

The purposes of this research were (1) to develop a database of private dormitories around Prince of Songkhla University, Hat Yai Campus within a radius of 1.5 kilometers, (2) to study the distribution pattern of private dormitories, and (3) to study the factors affecting students' decisions in choosing private

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรภูมิสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

² นักศึกษาหลักสูตรภูมิสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, e-mail: atiwit.mi@skru.ac.th

dormitories as their accommodation. Global Positioning System (GPS) and Geographic Information Systems (GIS) were employed for conducting the database and the map showing dormitories' positions. Moreover, Nearest Neighbor Analysis was used for analysing distribution patterns. The questionnaire was also used for collecting data about factors affecting students' decisions' in choosing the dormitories from the sample group.

The findings revealed that there were 93 private dormitories around Prince of Songkhla University, Hat Yai Campus within a radius of 1.5 kilometers. The distribution pattern was clustered distribution (Nearest Neighbor Ratio = 0.502131 and z- score =>2.58). The densest area was Punnakan road which was near the university. As the majority of the sample group was female students, the locations of the dormitories were the most important factor which the students thought about: the dormitories should locate near markets, shopping centers, and the university (4.43%), followed by safety systems of the dormitories (4.33%).

Keywords: distribution of dormitories, dormitory, factors study

1. บทนำ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งมีนักศึกษาและบุคลากรรวมทั้งประชาชนโดยทั่วไปในพื้นที่ใกล้เคียงเป็นจำนวนมาก ในปี พ.ศ. 2564 ข้อมูลสถิตินักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ทุกระดับการศึกษา มีจำนวนนักศึกษาทั้งหมด 18,916 คน โดยแยกออกเป็น นักศึกษาระดับปริญญาตรี 16,322 คน ปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) 89 คน ปริญญาโท 1,405 คน ปริญญาเอก 770 คน ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง 319 คนและประกาศนียบัตรบัณฑิต 11 คน (กองทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, 2564) ซึ่งนักศึกษาส่วนมากที่มาศึกษาต่อจะเป็นคนต่างพื้นที่ จึงมักจะมีประสบปัญหาในการเลือกที่อยู่อาศัยหรือหอพัก เพราะฉะนั้นหอพักจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อนักศึกษาเป็นอย่างยิ่ง (กษิต์เดช เนตรทิพย์, 2558)

หอพักเอกชนเป็นทางเลือกที่ได้รับความนิยมที่สุดจากนักศึกษา เพราะเป็นบ้านแห่งที่สองของนักศึกษา เป็นส่วนหนึ่งที่ประสพระหว่างชีวิตของนักศึกษา เป็นสถานที่ที่นักศึกษาจะต้องใช้เวลาอยู่นานกว่าในสถานที่ศึกษา เจ้าของหรือผู้จัดการหอพักจึงต้องทำหน้าที่เปรียบเสมือนผู้ปกครองของนักศึกษาเพราะจะต้องคอยดูแลหอพักให้มีส่วนส่งเสริมทางการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมนักศึกษาได้พัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ ดังนั้นหอพักที่ดีจึงควรจัดให้มีความสวยงามเป็นระเบียบ มีความสะอาดสบาย สร้างความเป็นส่วนตัว ดูแลด้านความปลอดภัยให้นักศึกษา (ลัดดาวัลย์ ประกอบมูล, 2556)

จากปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาการกระจายตัวของหอพักเอกชนในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ในรัศมี 1.5 กิโลเมตร เพื่อจัดทำฐานข้อมูลหอพักเอกชน ศึกษารูปแบบการกระจายตัวและศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกหอพักของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตหาดใหญ่ ผลการศึกษาสามารถนำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการตัดสินใจเลือกเช่าหอพักของนักศึกษาและเป็นประโยชน์แก่เจ้าของหอพักในการนำข้อมูลผลจากการวิจัยไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับหอพักของตนเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาได้มากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อจัดทำฐานข้อมูลหอพักเอกชน บริเวณรอบมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ในรัศมี 1.5 กิโลเมตร

2.2 เพื่อศึกษารูปแบบการกระจายตัวของหอพักเอกชน บริเวณรอบมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต หาดใหญ่ ในรัศมี 1.5 กิโลเมตร

2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกหอพักเอกชนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต หาดใหญ่

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การประยุกต์ระบบภูมิสารสนเทศเพื่อศึกษารูปแบบการกระจายตัวของหอพักและปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกหอพักของนักศึกษา : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ได้ทำการทบทวนเอกสารและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

3.1 ข้อมูลทั่วไปของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เริ่มก่อสร้างอยู่อาคารครั้งแรกที่จังหวัดปัตตานี ต่อมามีการก่อสร้างมหาวิทยาลัยที่ศูนย์ตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยเริ่มก่อสร้างในปี 2512 เมื่อการก่อสร้างบางส่วนแล้วเสร็จในปี 2514 วันที่ 5 กรกฎาคม 2514 อาจารย์และนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ ปีที่ 2, 3 และ 4 ประมาณ 200 คน ก็ย้ายมาอยู่ประจำที่ศูนย์หาดใหญ่ ส่วนนักศึกษาปีที่ 1 ก็ยังคงเรียนที่กรุงเทพฯ และย้ายตามลงมาในปลายปีการศึกษา 2514 สำหรับนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ซึ่งเริ่มเปิดรับรุ่นแรกในปี 2512 จำนวน 60 คน และบุคลากรหน่วยต่างๆ ของมหาวิทยาลัย ก็ย้ายมายังศูนย์หาดใหญ่ในปี 2514 เช่นเดียวกัน จึงถือว่ามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ย้ายที่ทำการมาอยู่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัด สงขลา อย่างถาวรภายในปี 2514 (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, มปป.) ปัจจุบันเป็นวิทยาเขตที่ใหญ่ที่สุดประกอบด้วย 16 คณะ ได้แก่ คณะวิศวกรรมศาสตร์, คณะวิทยาศาสตร์, คณะแพทยศาสตร์, คณะพยาบาลศาสตร์, คณะวิทยาการจัดการ, คณะทรัพยากรธรรมชาติ, คณะเภสัชศาสตร์, คณะทันตแพทยศาสตร์, คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม, คณะอุตสาหกรรมเกษตร, คณะศิลปศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, คณะเศรษฐศาสตร์, คณะการแพทย์แผนไทย, คณะเทคนิคการแพทย์ และคณะสัตวแพทยศาสตร์

3.1.1 ที่ตั้ง

เลขที่ 15 ถนนกาญจนาภิเษย์ ตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90110

3.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับหอพัก

พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558 หมายถึง หอพักเอกชน ดังต่อไปนี้

“หอพักเอกชน” หมายความว่า หอพักที่ผู้ประกอบการหอพักเป็นบุคคลทั่วไปซึ่งไม่ใช่สถานศึกษา

มาตรา 34 หอพักเอกชนที่จะได้รับใบอนุญาตต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวงซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วย

- 1) ชื่อและประเภทของหอพัก
- 2) จำนวนห้องพัก
- 3) สถานที่ตั้ง สิ่งแวดล้อมและสุขลักษณะของหอพัก
- 4) ห้องนอน ห้องน้ำและห้องส้วม
- 5) สถานที่สำหรับรับประทานอาหารหรือต้อนรับผู้เยี่ยมเยียนและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นสำหรับผู้พัก

6) ระบบสาธารณูปโภคและระบบการรักษาความปลอดภัย

3.3 แนวความคิดด้านการกระจายตัว

พันทิภา เดชะศิริ (2550) กล่าวถึงแนวคิดการวัดการกระจายไว้ในทิศทางเดียวกันว่า เป็นการวัดการกระจายของสิ่งต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยลักษณะการกระจายของสิ่งต่าง ๆ บนพื้นโลกพิจารณาจากการกระจายใน 2 ลักษณะ คือ ความหนาแน่น (dense) และการกระจาย (sparse) โดยนำวิธีการทางคณิตศาสตร์และสถิติมาใช้อธิบายลักษณะการกระจายตัวหรือการรวมตัวของสิ่งต่าง ๆ ทำให้มีความถูกต้องมากขึ้น โดยลักษณะการกระจายพื้นฐานมี 3 ประการ

- 1) การกระจายที่เป็นระบบและระเบียบ (uniform distribution) โดยที่ระยะห่างจากจุดหนึ่งกับจุดข้างเคียงที่อยู่ใกล้ที่สุดของทุกจุดที่ทำการศึกษามีระยะโดยประมาณเท่ากัน
- 2) การกระจายแบบทั่วไป (random distribution) จุดต่าง ๆ จะกระจายอยู่โดยทั่วไปในพื้นที่ศึกษา
- 3) การกระจายแบบเป็นกลุ่มก้อน (clustered distribution) โดยที่ระยะห่างระหว่างจุดใดหนึ่งกับจุดอื่นข้างเคียงค่อนข้างสั้นและที่อาจพบได้ คือ พื้นที่ส่วนหนึ่งซึ่งเป็นส่วนใหญ่ของพื้นที่ศึกษาจะไม่มีจุดปรากฏอยู่เลย

Stephen Wise and Max Craglia (2008, 26) ได้กล่าวถึงการวัดการกระจายของข้อมูลที่มีลักษณะเป็นจุดค่าการกระจายออกมาในรูปของดัชนีที่เรียกว่า ดัชนีของจุดอื่นข้างเคียงใกล้ที่สุด (Nearest neighbor index) จะเป็นวิธีการในการจัดแบ่งกลุ่ม โดยเทคนิคนี้จะตัดสินใจว่ากลุ่มใดที่จะแทนเงื่อนไขหรือกรณีใหม่ ๆ โดยการตรวจสอบจำนวนบางจำนวนของกรณีหรือเงื่อนไขที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมากที่สุด โดยจะหาผลรวม (Count up) ของจำนวนเงื่อนไขหรือกรณีต่าง ๆ สำหรับแต่ละกลุ่มและกำหนดเงื่อนไขใหม่ ๆ ให้กลุ่มที่เหมือนกันกับกลุ่มที่ใกล้เคียงกันมากที่สุด โดยการหาวิธีการวัดระยะห่างระหว่างแต่ละข้อมูลให้ได้และจากนั้นคำนวณค่าออกมา ซึ่งวิธีนี้จะเหมาะสมสำหรับข้อมูลแบบตัวเลข โดยค่าดัชนีจะเริ่ม ตั้งแต่ 0 - 2.15 โดยค่า 0 จะบอกถึงลักษณะการกระจายเป็นกลุ่มก้อน ถ้าค่าดัชนีเข้าใกล้ 1 จะบอกถึงการกระจายตัวแบบทั่วไป ถ้าค่าดัชนีเข้าใกล้ 2.15 จะบอกถึงการกระจายที่เป็นระบบและระเบียบ โดยค่าดัชนีของจุดอื่นข้างเคียงใกล้ที่สุด ซึ่งสามารถคำนวณได้จากสมการ ดังนี้

$$R = \text{Dobs} / \text{Dran}$$

เมื่อ R คือ ค่าดัชนี Nearest Neighbor

Dobs คือ ระยะทางโดยเฉลี่ยจากจุดต่าง ๆ ไปยังจุดที่ใกล้ที่สุด (หาได้จากการรวมระยะห่างที่วัดได้ทั้งหมดแล้วหารด้วยจำนวนคู่ของจุดที่วัด)

Dran คือ ระยะทางโดยเฉลี่ยของจุดจากจุดข้างใน Random distribution

$$[\text{Dran} = 1 / (2 N / A)]$$

โดย N คือ จำนวนจุดทั้งหมด

A คือ เนื้อที่ทั้งหมดของพื้นที่ศึกษา

3.4 ฐานข้อมูล

วิเชียร เปรมชัยสวัสดิ์ (2555) กล่าวว่า ฐานข้อมูล (Database) หมายถึง ชุดของข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กันที่ถูกนำมาจัดเก็บไว้ด้วยกัน เพื่อให้สามารถใช้ข้อมูลเหล่านี้ร่วมกันได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างของฐานข้อมูลอย่างง่ายและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ได้แก่ สมุดโทรศัพท์ซึ่งเป็นการจัดเก็บรวบรวมรายชื่อและเบอร์โทรศัพท์ของผู้ที่เราติดต่อ

เป็นต้น โดยทั่วไปเมื่อข้อมูลมีขนาดใหญ่ขึ้น การสร้างฐานข้อมูลมักจะกระทำโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยเพื่อให้สามารถจัดเก็บและใช้ข้อมูลเหล่านี้ร่วมกันตลอดจนสามารถค้น คืบได้อย่างรวดเร็ว

3.5 เทคโนโลยีสารสนเทศ

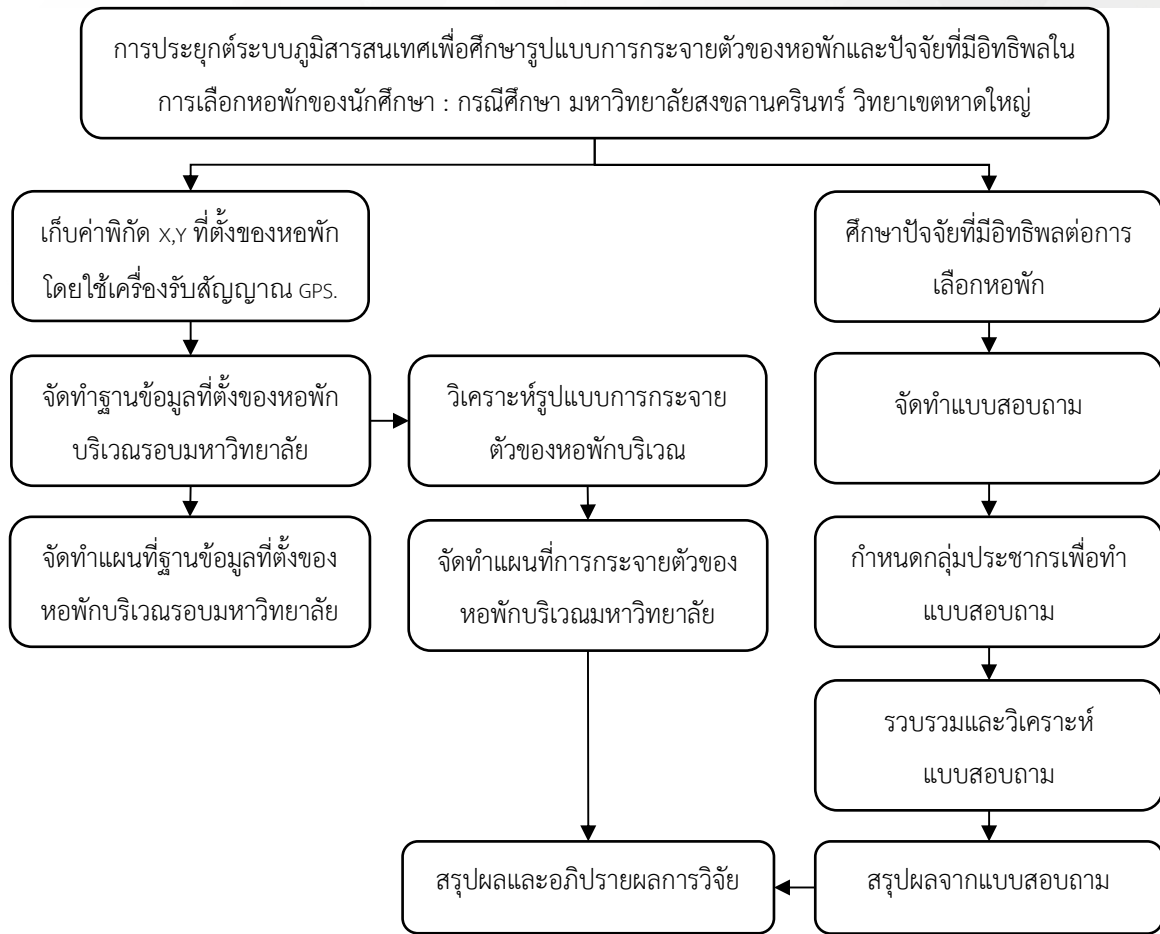
การวิจัยนี้ได้นำแนวคิด เทคนิค และวิธีการทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ โดยการนำระบบกำหนดตำแหน่งบนผิวโลกมาใช้ทำการเก็บข้อมูลของหอพัก ซึ่งประกอบด้วยข้อมูล ค่าพิกัดตำแหน่ง ชื่อหอพัก ที่อยู่ ราคาและช่องทางติดต่อ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้เข้าสู่โปรแกรมประมวลผลทางภูมิสารสนเทศ เพื่อจัดทำในรูปแบบของฐานข้อมูลและทำการแสดงผลตำแหน่งของหอพักในรูปแบบแผนที่ แล้วนำข้อมูลตำแหน่งหอพักที่ได้มาทำการวิเคราะห์การกระจายตัวหอพัก เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการกระจายตัวของหอพัก จากนั้นทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกหอพักเอกชนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ โดยการใช้แบบสอบถาม

3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กษิษฐ์เดช เนตรทิพย์ (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การกระจายตัวเชิงพื้นที่ของหอพักนักศึกษาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าพักอาศัย : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร ผลการศึกษาพบว่า มีหอพักนักศึกษารอบมหาวิทยาลัย ทั้งหมด 546 หอ เป็นหอพักหญิง 77 หอ หอพักชาย 26 หอ และหอพักรวม 443 หอ พบว่า หอพักมีการกระจายแบบเป็นกลุ่มก้อนหรือกระจุกอยู่เป็นกลุ่ม บริเวณประตูหกตลาดเมืองทองมีหอพักหนาแน่นมากที่สุด การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกหอพัก โดยทำการวิเคราะห์จากแบบสอบถาม โดยส่วนใหญ่ นักศึกษาผู้ที่ตอบแบบสอบถามจะเป็นเพศหญิง ปัจจัยที่นักศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุด คือ ปัจจัยในเรื่องใกล้มหาวิทยาลัยและราคา ร้อยละ 11.85 โดยเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมาก ปัญหาที่พบมาก คือ เรื่องที่จอดรถไม่เพียงพอสำหรับนักศึกษา ร้อยละ 43.70

ลัดดาวลัย ประกอบมูล (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกเช่าหอพักของนักศึกษา มหาวิทยาลัยในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 18 - 22 ปี มีรายได้ต่อเดือน 5,000 - 10,000 บาท มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตภาคกลางและส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต) ในภาพรวมพบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสำคัญของปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกเช่าหอพักทั้ง 7 ด้านอยู่ในระดับความสำคัญปานกลาง มีความคิดเห็นในด้านราคาอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับความสำคัญมาก ส่วนด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านลักษณะทางกายภาพและด้านกระบวนการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับความสำคัญปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกเช่าหอพัก ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้าน อายุ รายได้ ภูมิลำเนา สถาบันการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.7 กรอบแนวคิด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การประยุกต์ระบบภูมิสารสนเทศเพื่อศึกษารูปแบบการกระจายตัวของหอพักและปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกหอพักของนักศึกษา : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ มีขั้นตอนกระบวนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

4.1 ขั้นตอนการจัดทำข้อมูลเชิงพื้นที่และฐานข้อมูล

4.1.1 รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับที่ตั้งและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับหอพัก

4.1.2 ลงพื้นที่เก็บค่าพิกัดหอพัก โดยใช้เครื่องรับสัญญาณ GPS

4.1.3 จัดทำฐานข้อมูลหอพัก ในบริเวณรอบมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ในรูปแบบข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (Attribute Data) ประกอบด้วยข้อมูล พิกัดที่ตั้ง ชื่อหอพัก ประเภท ที่ตั้ง ราคา และช่องทางการติดต่อ

4.1.4 จัดทำแผนที่ของหอพัก

4.2 วิเคราะห์การกระจายตัว

4.2.1 นำฐานข้อมูลที่ตั้งของหอพัก ที่ได้จากการเก็บค่าพิกัดตำแหน่ง มาวิเคราะห์การกระจายตัวของหอพักบริเวณรอบมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

4.2.2 ทำการวิเคราะห์การกระจายตัวของหอพักด้วยการใช้วิธีการวิเคราะห์การกระจายทางพื้นที่ (Spatial Distribution) ด้วยการวิเคราะห์ค่าจากดัชนีความใกล้เคียง (Nearest Neighbor Index Analysis) ว่าการกระจายตัวของ

หอพักบริเวณรอบมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ มีการกระจายตัวในลักษณะใด ได้แก่ การกระจายแบบเป็นระบบระเบียบ (Uniform Distribution) การกระจายแบบทั่วไป (แบบสุ่ม) (Random Distribution) หรือการกระจายแบบเกาะกลุ่ม (Clustered Distribution)

4.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

4.3.1 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จำนวน 16,390 คน

4.3.2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณจากสูตร Yamane (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% โดยได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 163 กลุ่มตัวอย่าง

4.3.3 วิธีการสุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม

4.4 ออกแบบสอบถาม

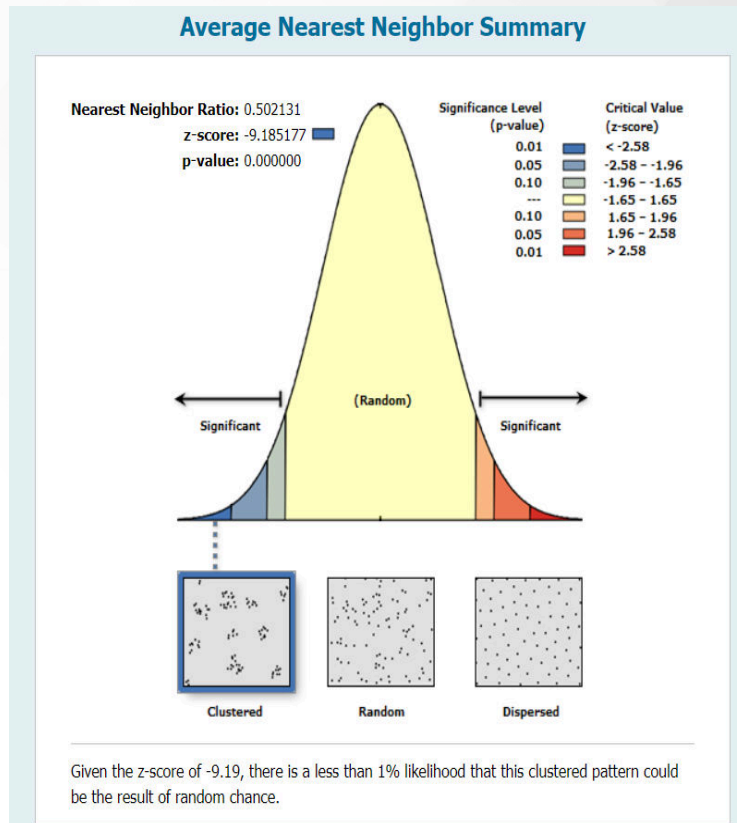
เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกหอพัก โดยจะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 สอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 สอบถามปัจจัยในการเลือกหอพัก ส่วนที่ 3 สอบถามปัจจัยด้านทัศนคติ

5. สรุปผลการวิจัย

การประยุกต์ระบบภูมิสารสนเทศเพื่อศึกษารูปแบบการกระจายตัวของหอพักและปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกหอพักของนักศึกษา : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ สามารถแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 3 ส่วนตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.1 สำรวจและจัดทำฐานข้อมูลหอพักบริเวณรอบมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวม สำรวจ ข้อมูลเกี่ยวกับที่ตั้งของหอพักเอกชน บริเวณโดยรอบ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ในระยะรัศมี 1.5 กิโลเมตร พบว่า มีหอพักทั้งหมด 93 หอพัก โดยแบ่งออกเป็นหอพักหญิง 13 หอพักและหอพักรวม 70 หอพัก (รูปที่ 1) และจัดทำฐานข้อมูลหอพักเอกชนให้อยู่ในระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ซึ่งมีข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (Attribute Data) ประกอบด้วยข้อมูล พิกัดที่ตั้ง ชื่อหอพัก ประเภท ที่ตั้ง ราคา และช่องทางการติดต่อ

รูปที่ 2 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการกระจายตัว

ที่มา : อติวิชญ์ มิตรงาม และสุดาพร รามันเศษ (2565)

5.3 ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกห้องพัก

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกห้องพักโดยทำการศึกษาจากแบบสอบถามออนไลน์ ได้ทำการเก็บแบบสอบถามออนไลน์จำนวน 163 ชุด จากนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะเป็นเพศหญิง (จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 71.8) และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่างชั้นปีที่ 4 (จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 47.8) ผลการศึกษาด้านปัจจัยในการเลือกห้องพัก มีผลการศึกษาดังนี้

- ด้านลักษณะของห้องพัก พบว่า ในภาพรวมจะอยู่ในระดับมากและผลสรุปตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจสูงสุด คือ ห้องพักที่มีระบบความปลอดภัยที่ได้รับมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33) รองลงมาคือ ขนาดห้องพักที่มีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21)
- ด้านราคา พบว่า ในภาพรวมจะอยู่ในระดับมากและผลสรุปตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจสูงสุด คือ ห้องพักที่มีค่าทำสัญญาที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10) รองลงมาคือ ห้องพักที่เงินมัดจำค่าห้องที่เหมาะสมต่อราคาห้อง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07)
- ด้านทำเลที่ตั้ง พบว่า ในภาพรวมจะอยู่ในระดับมากและผลสรุปตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจสูงสุด คือ ทำเลของสถานที่ตั้งของห้องพักมีความ

- เหมาะสม ใกล้ตลาด ใกล้ศูนย์การค้า ใกล้มหาวิทยาลัย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43) รองลงมาคือ ทำเลที่ตั้งที่มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกในการเดินทาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37)
- ด้านการบริการ พบว่า ในภาพรวมจะอยู่ในระดับมากและผลสรุปตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจสูงสุด คือ หอพักที่มีการบริการที่มีความถูกต้อง แม่นยำในการส่งมอบห้องพักและบริการให้ผู้เช่า (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18) รองลงมาคือ มีความพร้อมรับมือกับปัญหาและสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันทีเมื่อเกิดความผิดพลาด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10)
 - ด้านบุคลากรที่ให้บริการ พบว่า ในภาพรวมจะอยู่ในมากและผลสรุปตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจสูงสุด คือ พนักงานที่มีใจรักบริการและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25) รองลงมาคือ พนักงานมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาทุกอย่างได้เป็นอย่างดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18)
 - ด้านคุณภาพการบริการ พบว่า ในภาพรวมจะอยู่ในระดับมากและผลสรุปตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจสูงสุด คือ การบริการอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ช่วยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่มีความคงทนแข็งแรง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15) รองลงมาคือ การออกแบบและตกแต่งห้องที่มีความสวยงามและทันสมัย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12)
 - ด้านความรู้ พบว่า ในภาพรวมจะอยู่ในระดับมากและผลสรุปตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจสูงสุด คือ ผู้พักอาศัยสามารถเข้ารับบริการต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19) รองลงมาคือ การบริการด้านต่าง ๆ ภายในหอพักที่มีความเหมาะสมกับผู้พักอาศัย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14)
 - ด้านความเชื่อ พบว่า ในภาพรวมจะอยู่ในระดับมากและผลสรุปตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจสูงสุด คือ การให้บริการที่ใส่ใจและใจใส่ของพนักงาน เพราะทำให้ตัวนักศึกษาตัดสินใจเลือกหอพัก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21) รองลงมาคือ ความเชื่อเรื่องระบบรักษาความปลอดภัยที่ดีที่ช่วยให้มั่นใจในการเลือกใช้บริการหอพัก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19)
 - ด้านการปฏิบัติ พบว่า ในภาพรวมจะอยู่ในระดับมากและผลสรุปตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจสูงสุด คือ นักศึกษารู้สึกพอใจในการเลือกใช้บริการเช่าอาศัยในหอพัก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15) รองลงมาคือ นักศึกษาจะแนะนำให้ผู้อื่นมาใช้บริการหอพักเดียวกัน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12)

6. อภิปรายผล

การประยุกต์ระบบภูมิสารสนเทศเพื่อศึกษารูปแบบการกระจายตัวของหอพักและปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกหอพักของนักศึกษา : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จากผลการศึกษา ผู้วิจัยนำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผลได้ดังนี้

6.1 การจัดทำฐานข้อมูลหอพักเอกชน กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ พบว่า ในระยะรัศมี 1.5 กิโลเมตรรอบมหาวิทยาลัย มีหอพักทั้งหมด 93 หอพัก โดยจัดทำฐานข้อมูลในระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ซึ่งมีข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (Attribute Data) ประกอบด้วยข้อมูล พิกัดที่ตั้ง ชื่อหอพัก ประเภท ที่ตั้ง ราคา และช่องทางการติดต่อ ซึ่งการจัดทำฐานข้อมูลมีลักษณะคล้ายคลึงกับการจัดทำฐานข้อมูลของ โสภาวดี โชติกลาง (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนา WEB MAP SERVICES เพื่อเผยแพร่ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก : กรณีศึกษาจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด แต่จะแตกต่างกันในเรื่องของประเภทของฐานข้อมูล

6.2 การกระจายตัวของหอพักของนักศึกษา กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ พบว่า ในระยะรัศมี 1.5 กิโลเมตรรอบมหาวิทยาลัย มีหอพักทั้งหมด 93 หอพัก มีลักษณะการกระจายตัวของหอพักแบบเป็นกลุ่มก้อน (Clustered distribution) ซึ่งจะกระจายตัวเป็นกลุ่มก้อนอย่างหนาแน่นบริเวณด้านข้างมหาวิทยาลัย (ฝั่งถนนปทุมณกันท์) เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณที่มีผู้คนอาศัยอยู่หนาแน่น มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ร้านสะดวกซื้อ ร้านขายยา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ กษิต์เดช เนตรทิพย์ (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การกระจายตัวของหอพักนักศึกษาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าพักอาศัย กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ได้กล่าวว่า ลักษณะการกระจายตัวของหอพักมีการกระจายแบบเป็นกลุ่มก้อนหรือการกระจายแบบกระจุกอยู่ในพื้นที่ศึกษา โดยจะกระจุกเป็นกลุ่ม ๆ ย่อยบริเวณที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากและที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง

6.3 ปัจจัยในการเลือกหอพักของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทำเลที่ตั้ง ด้านลักษณะหอพัก ด้านคุณภาพการบริการ ด้านการบริการ ด้านบุคลากรที่ให้บริการและด้านราคา พบว่าอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน แสดงว่ากลุ่มนักศึกษาเลือกทำเลที่ตั้งที่อยู่ใกล้มหาวิทยาลัย หอพักที่มีค่าทำสัญญาที่เหมาะสม มีระบบรักษาความปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน การบริการอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ช่วยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่มีความคงทนแข็งแรง การบริการที่มีความถูกต้องแม่นยำในการส่งมอบห้องพักและบริการให้ผู้เช่า พนักงานที่มีใจรักบริการและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และหอพักที่มีค่าทำสัญญาที่เหมาะสมกับห้องพัก สอดคล้องกับสุนิศา ตรีรัตนพัฒน์และประสพชัย พสนุนท์ (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเช่าหอพักเอกชนของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ที่ได้กล่าวว่า นักศึกษาต้องการหอพักที่มีระบบรักษาความปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน ราคาห้องพักมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพหอพัก มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกในการเดินทาง พนักงานประจำหอพักควรมีใจรักบริการและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคน รวมถึงชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของหอพักต้องมีความน่าเชื่อถือและมีความถูกต้องแม่นยำในการส่งมอบห้องพักและบริการให้ผู้เช่า

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 จากการศึกษาปัจจัยในการเลือกหอพักของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ผู้ประกอบการหอพักสามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปปรับปรุงหอพักให้เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา

7.2 ข้อค้นพบในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาในเรื่องของปัจจัยอำนวยความสะดวกบริเวณโดยรอบหอพัก

8. อ้างอิง

- เกษิณีเดช เนตรทิพย์. (2558). การกระจายตัวเชิงพื้นที่ของหอพักนักศึกษาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าพักอาศัย : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร. จาก https://www.agi.nu.ac.th/nred/Document/is-PDF/2558/geo_2558_07_FullPaper.pdf
- กองทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่. (2564). สถิตินักศึกษา online มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. จาก <https://reg.psu.ac.th/StatStudentHatYai/index.aspx>
- ทันฑิกา เดชะศิริ. (2550). การกระจายตัวปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกทำเลที่ตั้งและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการธุรกิจรถเช่า กรณีศึกษาอำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (มปป). ข้อมูลวิทยาเขต. จาก <https://grad.psu.ac.th/th/about/psu-campuses.html>
- พระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. 2558. (2556, 22 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 132 ตอนที่ 32ก. 1-22.
- ลัดดาวลัย ประกอบมูล. (2556). ปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกเช่าหอพักของนักศึกษามหาวิทยาลัยในจังหวัดปทุมธานี. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. จาก <http://www.repository.mutt.ac.th/xmlui/bitstream/123456789/2186/1/142535.pdf>
- วิเชียร เปรมชัยสวัสดิ์. (2555). ระบบฐานข้อมูล. (พิมพ์ครั้งที่ 18). สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี.
- สุนิศา ตรีธนพัฒน์ และประสพชัย พสนนท์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเช่าหอพักเอกชนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์. *อิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ)*, 8(2), 1440-1453.
- Stephen, W., and Max, C. (2008). *GIS and Evidence-Based Policy Making*. CRC Press Taylor & Francis Group.

แนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเมืองเชิงปฏิบัติการ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลบ้านกลาง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

GUIDELINE DEVELOPMENT FOR URBAN GREEN SPACE IMPLEMENTATION: A CASE STUDY
OF BAN KLANG SUBDISTRICT - MUNICIPAL OFFICE, MUEANG DISTRICT, LAMPHUN

ยุทธภูมิ เผ่าจินดา^{1*}, ศุภณัฐ กาญจนวงศ์² และศุภัชญา ปรัชญคุปต์³

Yuttapoom Powjinda^{1*}, Supanut Kanchanawong² and Supaschaya Prachchayakup³

บทคัดย่อ

ปัจจุบันการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาอยู่อาศัยในเมืองสูงขึ้นทำให้เกิดการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มีความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินในเมืองเพิ่มมากขึ้น ที่ว่างในเมืองลดลงส่งผลให้พื้นที่สีเขียวในเมืองลดลง เทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นชุมชนเมืองที่มีแนวโน้มการขยายตัวจากการเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ สถานการณ์พื้นที่สีเขียวในปัจจุบันพบว่าเทศบาลตำบลบ้านกลางมีพื้นที่สีเขียว 19,182,598 ตารางเมตร สัดส่วนพื้นที่สีเขียวเพื่อบริการสาธารณะคิดเป็นร้อยละ 0.06 ของพื้นที่สีเขียวทั้งหมด คิดเป็นพื้นที่สีเขียวสาธารณะต่อประชากร 0.93 ตารางเมตรต่อคน ถือว่าต่ำเมื่อเทียบกับมาตรฐานพื้นที่สีเขียวในเมืองของประเทศไทย ดังนั้นงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์และหาศักยภาพของพื้นที่สีเขียวนำไปสู่การเสนอผังพื้นที่สีเขียวและแนวทางการออกแบบพื้นที่สีเขียวเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา

จากการศึกษานโยบาย แนวทางพัฒนาท้องถิ่น แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียว ตลอดจนการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่โดยการรวบรวมข้อมูล การสำรวจและนำเข้าสู่ข้อมูลสู่ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ รวมถึงการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่เพื่อค้นหา รักษา พัฒนาพื้นที่สีเขียวที่มีศักยภาพในชุมชนพบพื้นที่สีเขียวที่มีศักยภาพแบ่งเป็น 4 กรณี ได้แก่ พื้นที่สีเขียวยั่งยืนที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์ พื้นที่สีเขียวยั่งยืนและพื้นที่สีเขียวในหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พื้นที่สีเขียวเพื่อเศรษฐกิจของชุมชนมีศักยภาพสำหรับการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม และพื้นที่สีเขียวที่มีศักยภาพตามความคิดเห็นของชุมชนจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ นำมาสู่การวางผังพื้นที่สีเขียวในเมืองเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวยั่งยืนสาธารณะและเอกชน เพื่อรักษาพื้นที่สีเขียวเศรษฐกิจของชุมชน และพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวสาธารณะจนสามารถเพิ่มพื้นที่สีเขียวสาธารณะเป็น 18 ตารางเมตรต่อคน สุดท้ายได้เสนอแนวทางการออกแบบพื้นที่สีเขียวเพื่อให้ได้พื้นที่สีเขียวสาธารณะยั่งยืนตามแนวคิด Water Sensitive Design

คำสำคัญ : พื้นที่สีเขียว, การอนุรักษ์พื้นที่สีเขียว, การพัฒนาพื้นที่สีเขียว

Abstract

Currently, rising migration for city living contributes rapid expanding of urban space and land use demands. Decrease of urban space causes to lower of urban green space rationally. Periphery of the Ban Klang Sub district-Municipal Office, Mueang District, Lamphun Province is an urban community where potentially encounters urban expanding of the Northern Region Industrial Estate setting. Today green space

¹⁻³ อาจารย์ สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้

* Corresponding author, e-mail: yuttapoom@mju.ac.th

scenario of the Ban Klang Sub district-Municipal Office's administration is 19,182,598 Square meters (sq.m); green space for public service is 0.06%, calculated ratio the public green space to population is 0.93sq.m per capita. This ratio is defined as a "low" level to the Thailand green urban space standard. Consequently, the research is to study potential of green space analysis for conservation and development.

According to the local policy study, local development guideline, the green space concept, potential space analysis on collecting data, survey, and input of geographic information system, including workshop with local stakeholders that intends to search, protect, restore, and develop potential green space of the community, there are 4 potential cases selection. The 4 cases are 1) sustainable green space with potential conservation, 2) sustainable green space and green space of the national property, 3) potential green space for economic community, conservation, and agriculture area protection, 4) potential green space with the community workshop participation. These requirements lead to design a new sustainable green space conservation plan for urban public and private sector. Including with protection of community's green economic area and public green space development, finally outcome of the new urban planning proceeded increasing of public green space to be 18sq.m per capita. Lastly, the research presented concept of the Water Sensitive Design as a key guideline for the sustainable public green space development.

Keyword: Green Space, Green space conservation , green space development

1. บทนำ

พื้นที่สีเขียว (green space) มีประโยชน์ในหลายมิติ เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ ป้องกันการพังทลายของหน้าดิน ช่วยซับน้ำฝนลดการไหลบ่าของน้ำผิวดิน ด้านสังคมเป็นพื้นที่นันทนาการของชุมชน ทำให้เมืองน่าอยู่ ด้านเศรษฐกิจส่งผลต่อพื้นที่โดยรอบพื้นที่สีเขียวให้มีราคาสูง (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2550) สำหรับประเทศไทยได้กำหนดมาตรฐานพื้นที่สีเขียวในเมืองอยู่ที่ 15 ตารางเมตรต่อคน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2560) อย่างไรก็ตามในเมืองที่มีการขยายตัวเศรษฐกิจส่วนใหญ่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินไปเพื่อสิ่งก่อสร้างและงานทางด้านอุตสาหกรรมกลับพบปัญหาการขาดแคลนพื้นที่สีเขียว

จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดที่อยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางความเจริญของภาคเหนือและพื้นที่สีเขียวเศรษฐกิจ เป็นจังหวัดที่เป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคเหนือ เป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือมีพื้นที่ประมาณ 1,788 ไร่ และพื้นที่สวนอุตสาหกรรมของเอกชน 2,200 ไร่ มีมูลค่าการผลิตอุตสาหกรรมร้อยละ 68 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดลำพูน, 2563) ทำให้มีแรงงานภาคอุตสาหกรรมหลังไหลเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดลำพูนมากส่งผลต่อความต้องการที่อยู่อาศัยและพื้นที่บริการประชากรประเภทพื้นที่สีเขียวเช่นกัน เทศบาลตำบลบ้านกลางถือเป็นพื้นที่ที่เจริญเติบโตขึ้นรอบนอกนิคมอุตสาหกรรมที่มุ่งสู่การพัฒนาเป็นพื้นที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับผู้ที่เข้ามาทำงานในเขตเมืองอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน การพัฒนาทางกายภาพเพื่อการอยู่อาศัยเป็นไปอย่างรวดเร็วในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาและมีแนวโน้มการเกิดโครงการจัดสรรประเภทต่างๆ เพิ่มมากขึ้นในอนาคต แต่เมื่อพิจารณาสถานะการณ์พื้นที่สีเขียวในปัจจุบันพบว่าเทศบาลตำบลบ้านกลางมีพื้นที่สีเขียว 19,182,598 ตารางเมตร โดยมีขนาดพื้นที่สีเขียวสาธารณะต่อจำนวนประชากรเพียง 0.93 ตารางเมตรต่อคน

(สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและมหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2564) ถือเป็นตัวเลขที่ต่ำ เมื่อพิจารณาตามมาตรฐานพื้นที่สีเขียวในเมืองของประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 วิเคราะห์และหาศักยภาพพื้นที่สีเขียวของเทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอมือง จังหวัดลำพูน
- 2.2 เสนอผังพื้นที่สีเขียวเทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอมือง จังหวัดลำพูน เพื่อรักษา พื้นฟูและพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง
- 2.3 เสนอแนวทางการออกแบบพื้นที่สีเขียวตัวอย่างเทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอมือง จังหวัดลำพูน

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

พื้นที่สีเขียว หมายถึง พื้นที่ธรรมชาติ หรือพื้นที่ที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือกำหนด ขึ้นในเมืองหรือชุมชนปกคลุมด้วยพืชพรรณเป็นองค์ประกอบหลัก มีประโยชน์เพื่อสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศการดำรงชีวิต และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยสามารถแยกพื้นที่สีเขียวเป็น 6 ประเภท ได้แก่ พื้นที่สีเขียวสาธารณะ พื้นที่สีเขียวอรรถประโยชน์ พื้นที่สีเขียวที่เป็นริ้วยาวตามแนวสาธารณูปการ พื้นที่สีเขียวเพื่อเศรษฐกิจของชุมชน พื้นที่สีเขียวธรรมชาติ และพื้นที่สีเขียวที่ยังไม่มีการใช้ประโยชน์ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2562) จากนิยามและประเภทของพื้นที่สีเขียวดังกล่าวจะนำไปสู่แนวทางในการค้นหา รักษาและพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองต่อไป

นอกจากนี้แนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเมืองจำเป็นต้องศึกษาความพร้อมทางด้านนโยบายของพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติให้สำเร็จ จากแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลบ้านกลางได้ระบุวิสัยทัศน์ไว้ว่า “เมืองอุตสาหกรรมปลอดภัย เศรษฐกิจพัฒนา การศึกษาชั้นนำวัฒนธรรมดีงาม ธรรมชาติบำบัดเพื่อประชาชน เปี่ยมล้ำคุณภาพชีวิต” และยังมีประเด็นยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้องหรือมีผลกระทบต่อพื้นที่สีเขียวไว้ เช่น การปรับปรุงและพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินที่สาธารณะในท้องถิ่น การรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แสดงให้เห็นความพร้อมในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเมือง

นอกจากเทศบาลยังมีหน่วยงานหลักภายในพื้นที่ที่สามารถช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเมืองได้คือการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) การเลือกพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อการขับเคลื่อนแบบบูรณาการและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาพื้นที่สีเขียวทุกภาคส่วน โดยทางการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยมีการกล่าวถึงประเด็นการพัฒนาอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (Eco - Industry) กำหนดมิติทางกายภาพด้านพื้นที่สีเขียว นอกเหนือจากที่มีเกณฑ์บังคับให้มีพื้นที่สีเขียวตามที่ได้รับความเห็นชอบตามข้อบังคับ / ข้อกำหนด / กฎหมาย โดยยึดกฎหมายที่เข้มงวดเป็นเกณฑ์แล้วยังสามารถได้คะแนนเพิ่มจากเกณฑ์บังคับในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้มากกว่าได้ถึงร้อยละ 5 การนับพื้นที่สีเขียวสามารถนับรวมพื้นที่สีเขียวภายนอกนิคมฯ ภายในรัศมี 5 กม. ได้โดยจะต้องมีการดำเนินงานและดูแลรักษาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ส่วนในการจัดสรรพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมต้องจัดให้มีเขตพื้นที่สีเขียวและพื้นที่แนวกันชนเชิงนิเวศ (Eco-Belt) จากเกณฑ์ดังกล่าวสามารถเป็นปัจจัยในการเลือกพื้นที่สีเขียวเพื่อนำมาพัฒนาและก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

สำหรับแนวคิดในการได้มาซึ่งพื้นที่สีเขียวในเมืองมีขั้นตอนตั้งแต่การค้นหา ที่วางตามพื้นที่ต่าง ๆ เช่น บริเวณโบราณสถาน สถาบันการศึกษา ริมน้ำ ที่ว่างสาธารณะ เพื่อสงวนรักษา โดยใช้เครื่องมือ เช่น กำหนดมาตรฐาน มาตรการจูงใจ กฎหมาย และทำการพัฒนา เช่น การปรับปรุงที่ว่างสาธารณะ โดยอาศัยหลักการความร่วมมือของชุมชน การใช้ประโยชน์ร่วมกับที่ว่างที่พัฒนาแล้ว (William H. Claire, 1973) ด้าน John G. Kelcay ได้ศึกษาเรื่องพื้นที่สีเขียวที่มีอยู่และมีศักยภาพ

ที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นสวนสาธารณะได้ โดยเป็นพื้นที่ที่พอจะหาได้ (Variable) หรือมีศักยภาพในการพัฒนา เช่น ที่ว่างที่ถูกทิ้งร้าง บริเวณที่จะมีการฟื้นฟู ที่ดินขนาดเล็ก ที่โล่งว่างริมทางน้ำ ที่ดินในนิคมอุตสาหกรรม (John G. Kelcey, 1978) โดยมีเป้าหมายเชิงคุณภาพคือการยกระดับพื้นที่สีเขียวยั่งยืน หมายถึง พื้นที่สีเขียวที่มีพืชพรรณที่มีความหลากหลาย ทั้งชนิดและปริมาณ โดยมีไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ เป็นองค์ประกอบหลักและได้รับการดูแล บำรุงรักษาให้คงอยู่ อย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสมดุลทางระบบนิเวศ เกิดสภาพแวดล้อม ที่ดี สวยงาม ร่มเย็น น่าอยู่ และเพิ่มองค์ประกอบของการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งทางตรงและ ทางอ้อม แก่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากร ในเมืองและชุมชน ผู้มาเยือน ตลอดจนเสริมสร้างเศรษฐกิจของชุมชน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2562) และเป้าหมายเชิงปริมาณเพื่อเป็นกรอบในการจัดทำผังชุมชนพร้อมตัวชี้วัดตามแนวทางการขับเคลื่อนการจัดการพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืนของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 ดังนี้

ตารางที่ 1 เป้าหมายเชิงปริมาณพร้อมตัวชี้วัดตามแนวทางของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ระยะสั้น (1 - 5 ปี)	ระยะกลาง (6 - 10 ปี)	ระยะยาว (11 - 20 ปี)
1. พื้นที่สีเขียวยั่งยืนในเขตเมืองและชุมชน (ร้อยละต่อการใช้ที่ดินในเมือง)		
- เมืองขนาดเล็ก ร้อยละ 11	- เมืองขนาดเล็ก ร้อยละ 15	- เมืองขนาดเล็ก ร้อยละ 25
2. พื้นที่สีเขียวสาธารณะ ๑ ในภาพรวมของประเทศ (ตารางเมตรต่อคน)		
ไม่น้อยกว่า 5	ไม่น้อยกว่า 10	ไม่น้อยกว่า 15

ที่มา : คู่มือการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ (2564)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

- 1) วิเคราะห์นโยบาย แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดหาพื้นที่สีเขียวในเมืองโดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียวและการจัดหาพื้นที่สีเขียวหรือสวนสาธารณะในเมือง การสืบค้นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียวของทางภาครัฐ สืบค้นการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม (SWOT ANALYSIS) ยุทธศาสตร์และแผนจากแผนพัฒนาท้องถิ่น
- 2) วิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ โดยการรวบรวมข้อมูล ภาพถ่ายทางอากาศ ข้อมูลเชิงเส้น ฐานข้อมูลประกอบ ร่วมกับการสำรวจพื้นที่และนำเข้าข้อมูลสู่ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์
- 3) กำหนดวิสัยทัศน์และแนวคิดในการวางผัง จากการประชุมหารือ ประชุมเชิงปฏิบัติการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 4) การออกแบบพื้นที่สีเขียวตัวอย่างเทศบาลตำบลบ้านกลาง จากการประชุมหารือ ประชุมเชิงปฏิบัติการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

4.1 รายละเอียดพื้นที่ศึกษา

เทศบาลตำบลบ้านกลางมีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 19.18 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 12 หมู่บ้าน จำนวนประชากรปี พ.ศ. 2562 จำนวน 11,365 คน มีแม่น้ำกวังเป็นแหล่งน้ำผิวดินหลักไหลผ่านตลอดแนวทิศตะวันตกของพื้นที่และมีคลองแม่ต๊อบเป็นเส้นทางน้ำไหลผ่านแนวตะวันออก-ตะวันตกของเทศบาล การใช้ประโยชน์ที่ดินพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านกลาง 3 ลำดับแรกคือที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรมคิดเป็นร้อยละ 50.81 ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้าคิดเป็นร้อยละ 23.76 และที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางคิดเป็นร้อยละ 14.48 ของพื้นที่ทั้งหมด และมีไร่ มีอาณาเขตติดต่อ (เทศบาลตำบลบ้านกลาง จังหวัดลำพูน, 2562) ดังนี้

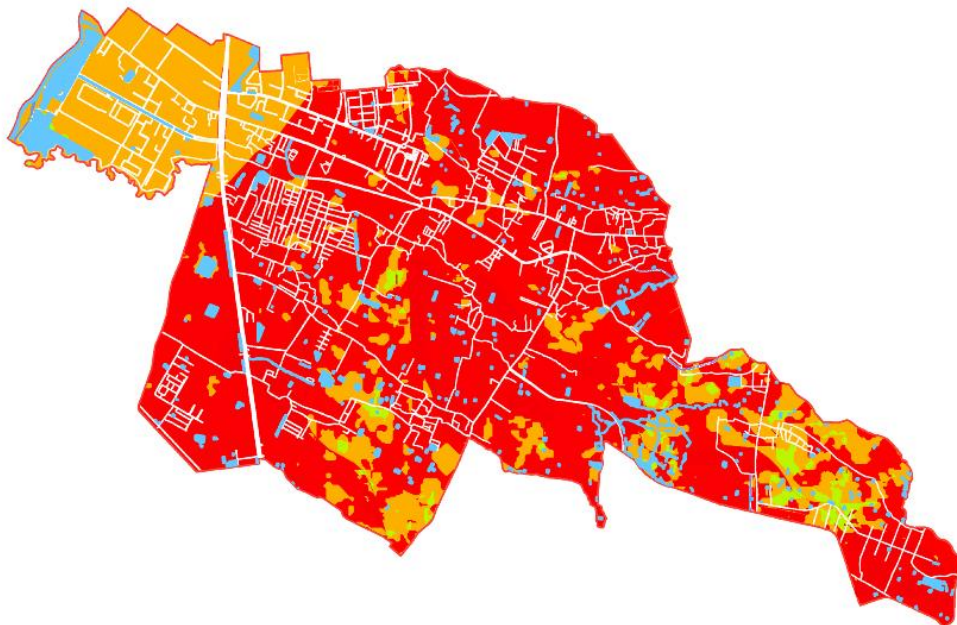
- พื้นที่สีเขียวสาธารณะควรรักษาและมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาลำดับที่ 1 (เดิมเป็นพื้นที่สีเขียวที่ยืนและอยู่ในระยะเดินทางของชุมชนไม่เกิน 400 เมตร) เช่น เลื้อบ้านต้นอั้ง สระน้ำสาธารณะประโยชน์
- พื้นที่สีเขียวสาธารณะและอรรถประโยชน์ที่ควรรักษาและมียุทธศาสตร์ในการพัฒนา เช่น สุสานบ้านหนองตัง สุสานบ้านชีเหล็ก
- พื้นที่สีเขียวสาธารณะและอรรถประโยชน์ที่ควรรักษาและควรพัฒนานำร่อง เช่น โรงเรียนวัดชีเหล็ก โรงเรียนวัดร่องสำว หอจดกรมสาธารณะประโยชน์

กรณีที่ 3 พื้นที่สีเขียวเพื่อเศรษฐกิจของชุมชนที่มีศักยภาพสำหรับการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อความมั่นคงทางอาหาร รองรับน้ำท่วมและสามารถเป็นแนวกันชนสำหรับนิคมอุตสาหกรรม สามารถจำแนกพื้นที่เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการทำการเกษตรมากที่สุดไปถึน้อย โดยพิจารณาจากข้อมูลชุดดินและพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมซ้ำซาก สำหรับพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านกลางมีสัดส่วนพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการอนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรมเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ (รูปที่ 2)

ลำดับที่ 1 พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการอนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรมน้อย มีพื้นที่มากที่สุดเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ในเทศบาลมีดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำและไม่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมซ้ำซาก

ลำดับที่ 2 พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการอนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรมปานกลาง กระจุกตัวอยู่บริเวณทิศตะวันออกของพื้นที่ เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ของดินในระดับปานกลางและไม่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมซ้ำซาก อยู่ในพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมซ้ำซากระดับ 1

ลำดับที่ 3 พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการอนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรมมาก กระจายตัวอยู่บริเวณทิศตะวันออกของเทศบาล เนื่องจากพื้นที่บริเวณนั้นดินมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงต่ำ ทั้งยังอยู่ในพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมซ้ำซากระดับ 2 และ 3

รูปที่ 2 แผนที่แสดงผังพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรกรรมเทศบาลตำบลบ้านกลาง
ที่มา : คู่มือการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ (2564)

กรณีที่ 4 พื้นที่สีเขียวที่มีศักยภาพตามความคิดเห็นของชุมชนจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณาตัดสินใจ ประกอบด้วย พื้นที่ริมแม่น้ำกวัง พื้นที่ริมคลองแม่ตึบตลอดแนว ศูนย์กีฬาและนันทนาการจามเทวี และวัดศรีชุม

4.3 กำหนดวิสัยทัศน์และแนวคิดในการวางผัง

การประมวลผลจากการสัมภาษณ์ การร่วมประชุมหารือ และการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเทศบาลตำบลบ้านกลาง มีความคาดหวังพื้นที่สีเขียวที่จะเกิดขึ้นทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพภายใต้วิสัยทัศน์ในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวที่กำหนดไว้คือ “ชุมชนร่วมใจ 1 ชุมชน 1 สวน อย่างยั่งยืน” ภายใต้แนวคิด “พื้นที่สีเขียว + น้ำ + คน” โดยที่ **พื้นที่สีเขียว** คือการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่สีเขียวเชิงปริมาณและคุณภาพ **น้ำ** พื้นที่สีเขียวและแหล่งน้ำควบคู่กันเพื่อคำนึงถึงหลักอุทกวิทยา การบรรเทาภาวะน้ำท่วมน้ำแล้ง การรักษาและปรับปรุงคุณภาพน้ำควบคู่กับการใช้พืชพรรณรวมถึงพื้นที่สีเขียวและแหล่งน้ำจะกลายเป็นถิ่นอาศัยให้แก่สัตว์ **คน** พื้นที่สีเขียวและแหล่งน้ำรวมกันก่อให้เกิดพื้นที่ที่ตอบสนองกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งในเชิงวิถีชีวิตและการท่องเที่ยว เพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้แก่พื้นที่ ผ่านการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการจนถึงการจัดการพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืน

การค้นหาพื้นที่สีเขียวเพื่อรักษา สำหรับพื้นที่สีเขียวที่มีศักยภาพใน 3 กรณีที่ควรรักษาจากการจำแนกในขั้นต้น ได้แก่

- กรณีที่ 1 พื้นที่สีเขียวยั่งยืนที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์ เพื่อเป็นการรักษาพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในเมืองเพื่อรักษาสมดุลทางระบบนิเวศ
- กรณีที่ 2 พื้นที่สีเขียวเพื่อเศรษฐกิจของชุมชนที่มีศักยภาพสำหรับการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อความมั่นคงทางอาหาร รองรับน้ำท่วมและสามารถเป็นแนวกันชนนิคมอุตสาหกรรม
- กรณีที่ 3 พื้นที่สีเขียวที่มีศักยภาพตามความคิดเห็นของชุมชนส่วนที่เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อความมั่นคงทางอาหาร รองรับน้ำท่วมและสามารถเป็นแนวกันชนนิคมอุตสาหกรรม

การค้นหาเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวสาธารณะ สำหรับพื้นที่สีเขียวที่มีศักยภาพใน 2 กรณีที่ควรรักษาจากการจำแนกในขั้นต้น ได้แก่

- กรณีที่ 2 พื้นที่สีเขียวยั่งยืนและพื้นที่สีเขียวในหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) ที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์และพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวยั่งยืนหรือพื้นที่สีเขียวสาธารณะ
- กรณีที่ 4 พื้นที่สีเขียวที่มีศักยภาพตามความคิดเห็นของชุมชนส่วนที่เป็นพื้นที่สีเขียวในหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.)

เนื่องจากพื้นที่สีเขียวยั่งยืนและพื้นที่สีเขียวในหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวยั่งยืนหรือพื้นที่สีเขียวสาธารณะมีจำนวนมากจึงได้ทำการประยุกต์ใช้เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่สีเขียวกรณีนี้มาพัฒนา ดังนี้

1) การเข้าถึงพื้นที่สีเขียวในเมือง การเลือกทำเลที่ตั้งของพื้นที่สีเขียวในเมือง ควรจะเลือกที่ตั้งที่มีการเข้าถึงพื้นที่ของประชากรเมืองได้อย่างสะดวก ใช้การเทียบเคียงให้พื้นที่สีเขียวที่จะพัฒนาในเทศบาลกับลำดับขั้นของสวนสาธารณะแบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ สวนสาธารณะระดับละแวกบ้าน (Neighborhood Park) เป็นสวนสาธารณะพื้นฐาน ควรจัดให้มีในชุมชน โดยมีเนื้อที่ต่ำกว่า 12.5 ไร่ ระยะเดินทางประมาณ 800 เมตร หรือใช้เวลาในการเดินเท้าไม่เกิน 5 - 10

นาที่ สวนสาธารณะระดับชุมชน (Community parks) เป็นสวนสาธารณะพื้นฐานที่ควรจัดให้มีในชุมชนหรือในท้องถิ่น ควรมีเนื้อที่ไมต่ำกว่า 12.5 ไร่ ขอบเขตการให้บริการประมาณ 1,500 - 2,500 เมตร

2) อุตสาหกรรมเชิงนิเวศ การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมโดยให้ทางารนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้รับประโยชน์และมีส่วนร่วมจึงได้นำเกณฑ์อุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ที่กำหนดให้พื้นที่สีเขียวภายนอกนิคมอุตสาหกรรม ภายในรัศมี 5 กิโลเมตรมาเพิ่มคะแนนได้นอกเหนือจากเกณฑ์ที่บังคับ

3) แหล่งน้ำ การพัฒนาพื้นที่สีเขียวแหล่งน้ำเป็นสิ่งสำคัญที่ควรมีอยู่กับพื้นที่สีเขียวเพื่อให้เกิดคุณภาพของระบบนิเวศธรรมชาติมากที่สุด ดังนั้นพื้นที่ควรมีแหล่งน้ำผิวดินหรืออยู่ติดกับแหล่งน้ำผิวดินสาธารณะและสามารถพัฒนาควบคู่กับหลักการของ “Water Sensitive Design”

4) ประโยชน์ที่ชุมชนและสังคมจะได้รับ การเลือกพื้นที่เพื่อพัฒนา ปรับปรุงพื้นที่สีเขียวมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์เป็นหลัก โดยผ่านการการระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ผังชุมชนเพื่อรักษาพื้นที่สีเขียวในเมืองเทศบาลตำบลบ้านกลาง

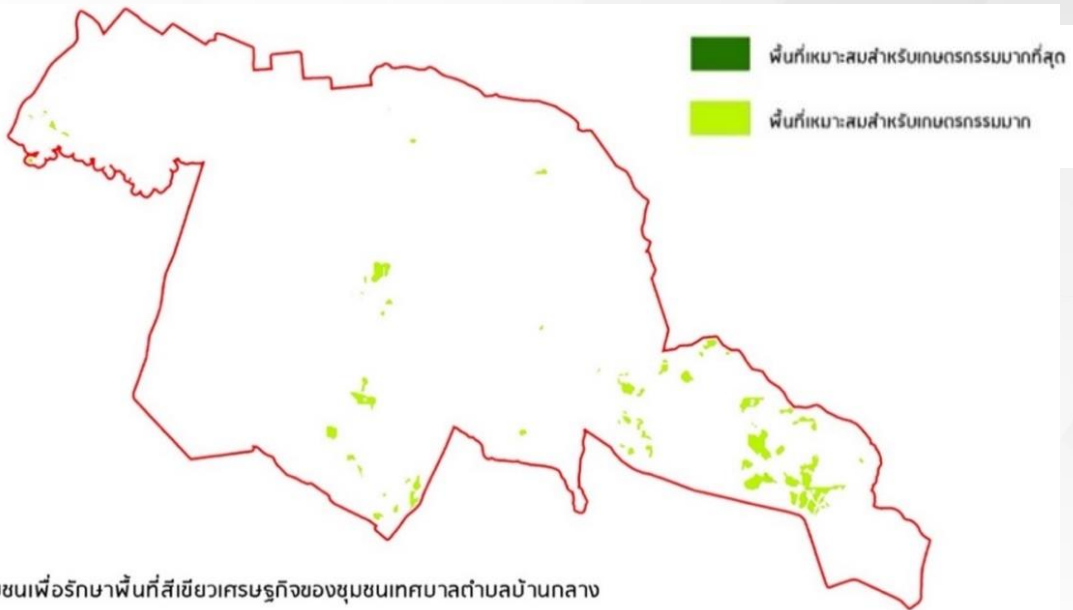
ผังชุมชนเพื่อรักษาพื้นที่สีเขียวยั่งยืนที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์ เพื่อเป็นการรักษาพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในเมือง จำเป็นต้องรักษาพื้นที่สีเขียวยั่งยืนเพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่สีเขียวยั่งยืน ประกอบด้วย

1) ผังพื้นที่สีเขียวยั่งยืนสาธารณะในที่ดินของรัฐที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์รวม 361,000 ตารางเมตร ประกอบไปด้วยรายละเอียดดังนี้

- พื้นที่สีเขียวยั่งยืนที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์ในที่ดินของรัฐประเภทพื้นที่สีเขียวธรรมชาติ ได้แก่ พื้นที่สีเขียวยั่งยืนธรรมชาติริมน้ำแม่ยัก พื้นที่สีเขียวยั่งยืนธรรมชาติริมเหมืองร่องสาว และพื้นที่สีเขียวยั่งยืนธรรมชาติริมแม่น้ำกวาง
- พื้นที่สีเขียวยั่งยืนที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์ในที่ดินของรัฐประเภทพื้นที่สีเขียวริ้วาวตามแนวสาธารณูปการ ได้แก่ พื้นที่สีเขียวยั่งยืนแนวถนนนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ และพื้นที่สีเขียวยั่งยืนแนวถนนหมายเลข 11
- พื้นที่สีเขียวยั่งยืนที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์ในหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) ได้แก่ เสือบ้านตันฮั่งหมู่ที่ 2 สุสานบ้านหนองเต็ง สุสานบ้านชีเหล็กหมู่ที่ 3 และสุสานฝ้ายคำแลนดหมู่ที่ 8

2) ผังพื้นที่สีเขียวยั่งยืนในที่ดินของเอกชนหรือที่ดินส่วนบุคคลที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์รวม 1,310,000 ตารางเมตร

ผังชุมชนเพื่อรักษาพื้นที่สีเขียวเศรษฐกิจของชุมชน ประกอบด้วยพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรรมมากที่สุด และพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรรมมาก ที่ควรรักษาเพื่อความมั่นคงทางอาหาร รองรับน้ำท่วมและสามารถเป็นแนวกันชนสำหรับนิคมอุตสาหกรรม (รูปที่ 3)

ผังชุมชนเพื่อรักษาพื้นที่สีเขียวเศรษฐกิจของชุมชนเทศบาลตำบลบ้านกลาง

รูปที่ 3 ผังชุมชนเพื่อรักษาพื้นที่สีเขียวเศรษฐกิจของชุมชนเทศบาลตำบลบ้านกลาง

ที่มา : คู่มือการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ (2564)

ผังชุมชนเพื่อรักษาพื้นที่สีเขียวในเมืองที่มีศักยภาพในการพัฒนา เพื่อเป็นการขับเคลื่อนให้เทศบาลมีพื้นที่สีเขียวสาธารณะตามเป้าหมายเชิงปริมาณและคุณภาพประกอบด้วยพื้นที่สีเขียวในหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) และจากการระดมความคิดเห็นที่มีศักยภาพ ได้แก่ พื้นที่เพื่อสาธารณประโยชน์ โรงเรียนวัดขี้เหล็ก โรงเรียนวัดศรีชุม โรงเรียนวัดร่องส้าว สถาบันอาชีวภาคเหนือ สระน้ำสาธารณประโยชน์ วัดศรีชุม ศูนย์กีฬาและนันทนาการจามเทวีสามารถพัฒนาเป็นสวนสาธารณะระดับชุมชนได้ ส่วนพื้นที่ริมแม่น้ำกวังและพื้นที่สีเขียวภายในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือบริเวณบ่อบำบัดน้ำเสียสามารถพัฒนาผ่านความร่วมมือระหว่างเทศบาลและการนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ

5.2 การออกแบบพื้นที่สีเขียวตัวอย่างเทศบาลตำบลบ้านกลาง

เพื่อให้ชุมชนได้เห็นภาพรวมกันในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเชิงคุณภาพ จำเป็นต้องแสดงแนวทางการออกแบบพื้นที่สีเขียวเพื่อเน้นการพัฒนาเชิงคุณภาพควบคู่ไปกับปริมาณในบางพื้นที่ ดังนี้

1) แนวทางการออกแบบพื้นที่สีเขียว บริเวณสระน้ำสาธารณประโยชน์ เดิมเป็นสระน้ำสาธารณประโยชน์ มีเนื้อที่ 5 ไร่ 1 งาน 38.8 ตารางวา พัฒนาให้เป็นสวนสาธารณะระดับละแวกบ้าน แนวคิดหลักคือการรักษาพื้นที่สีเขียวยั่งยืน และแหล่งน้ำผิวดินเดิมในพื้นที่ สร้างพื้นที่ใช้งานเอนกประสงค์โดยรอบสระน้ำเพื่อให้ประชาชนเข้าไปใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย พื้นที่พุ่มความหลากหลายทางชีวภาพที่เอื้อต่อการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์ ปรับขอบสระให้สามารถรองรับระดับน้ำที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงตามฤดูกาล ใช้พืชพรรณในการช่วยรักษาคุณภาพน้ำไหลบ่าบนผิวดินก่อนลงสระ การเลือกวัสดุพื้นผิวที่สามารถให้น้ำซึมผ่านได้ ตามแนวคิด Water Sensitive Design (รูปที่ 4)

รูปที่ 4 แสดงผังบริเวณพื้นที่สีเขียวสระน้ำสาธารณะประโยชน์ เทศบาลตำบลบ้านกลาง

ที่มา : คู่มือการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ (2564)

2) แนวทางการออกแบบพื้นที่สีเขียวริมแม่น้ำกวังและพื้นที่สีเขียวภายในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ บริเวณบ่อบำบัดน้ำเสียเพื่อพัฒนาพื้นที่สีเขียวให้เป็นสวนสาธารณะระดับชุมชนแห่งที่ 2 ของเทศบาล โดยการร่วมมือกันระหว่างเทศบาลและนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ แนวคิดหลักยังคงเป็นการรักษาพื้นที่สีเขียวที่ยืนและแหล่งน้ำผิวดินเดิมในพื้นที่ สร้างพื้นที่ใช้งานเอนกประสงค์พื้นที่ริมน้ำกวัง พื้นที่ความหลากหลายทางชีวภาพที่เอื้อต่อการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์ สร้างแนวกันชนระหว่างนิคมอุตสาหกรรมกับชุมชน เป้าหมายเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวสาธารณะประโยชน์ ในเมืองและการมีพื้นที่สีเขียวเชิงคุณภาพ (รูปที่ 5)

รูปที่ 5 ภาพแสดงแนวตัดคลองแม่ตึบพื้นที่สีเขียวสาธารณะที่สามารถใช้เป็นแนวกันชนนิคมฯและแนวทางการจัดการน้ำในกรณีน้ำท่วม

ที่มา : คู่มือการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ (2564)

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์และหาค่าศักยภาพพื้นที่สีเขียวของเทศบาลตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบพื้นที่สีเขียวที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์ คุ้มครองและพัฒนาและมีความจำเป็นในการทำผังชุมชนเพื่อรักษาพื้นที่สีเขียวในเมืองอย่างเร่งด่วนในการรักษาพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืนไว้ รวมถึงควรฟื้นฟูและเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืน ส่วนพื้นที่สีเขียวสาธารณะจากเดิมเทศบาลตำบลบ้านกลางมีพื้นที่สีเขียวสาธารณะ 0.93 ตารางเมตรต่อคน ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายระยะสั้นที่ 5 ตารางเมตรต่อคน ถ้าในระยะสั้นถึงระยะกลางเทศบาลตำบลบ้านกลางสามารถขับเคลื่อนพื้นที่สีเขียวสาธารณะตามผังชุมชนที่มที่ปรึกษาเสนอ และขับเคลื่อนโครงการศูนย์กีฬาและนันทนาการจามเทวีให้กลายเป็นพื้นที่สีเขียวได้ จะสามารถเพิ่มพื้นที่สีเขียวสาธารณะเป็น 18 ตารางเมตรต่อคน สุดท้ายกรณีที่สามารถพัฒนาพื้นที่ริมแม่น้ำกวงและพื้นที่สีเขียวภายในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือบริเวณบ่อบำบัดน้ำเสียร่วมกับการนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือได้ จะมีพื้นที่สีเขียวสาธารณะเป็น 59.45 ตารางเมตรต่อคน (คิดประชากรในปัจจุบันเพื่อให้เกิดความเข้าใจ)

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

เพื่อเป็นการรองรับการขยายตัวของเมืองและจำนวนประชากรที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตนอกจากเป้าหมายเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว ในระยะยาวเทศบาลตำบลบ้านกลางควรสร้างโครงข่ายพื้นที่สีเขียวในเมือง เพื่อเกิดการเชื่อมต่อทางกายภาพของพื้นที่สีเขียวในเมืองผ่านพื้นที่สีเขียวที่มีศักยภาพในการพัฒนาตามจุดสีเขียวต่าง ๆ ในผังชุมชน ตามระยะการให้บริการเทียบเคียงกับสวนสาธารณะระดับแขวงบ้าน โดยมีพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืนธรรมชาติริมแม่น้ำแม่ยัก ริมเหมืองร่องสาว และริมแม่น้ำปิง เป็นแกนหลักของโครงข่ายเพื่อการเชื่อมต่อการเดินทางและกิจกรรมต่าง ๆ ในเมือง และสนับสนุนความหลากหลายทางชีวภาพ

8. กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการจัดทำผังชุมชนเพื่อรักษาพื้นที่สีเขียวในเมือง สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

9. เอกสารอ้างอิง

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2562). *คู่มือการตรวจประเมินเพื่อให้การรับรองการเป็นเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศระดับ Eco Champion*. (ม.ฟ.พ.).

กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดลำพูน. (2562). *แผนพัฒนาจังหวัดลำพูน (พ.ศ. 2561 - 2565) ฉบับทบทวน ปี พ.ศ. 2563* [ออนไลน์]. จาก <https://www.lamphun.go.th/uploads/5/document/5ef2be6192215.zip>

เทศบาลตำบลบ้านกลาง จังหวัดลำพูน. (2562). *แผนพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลตำบลบ้านกลาง จังหวัดลำพูน (พ.ศ. 2561 - 2565)* [ออนไลน์]. จาก http://www.banklanglp.go.th/main/assets/files/document/20200813160256_doc.pdf

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). *แนวทางการขับเคลื่อนการจัดการพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืน* [ออนไลน์]. จาก <http://www.onep.go.th/ebook/urban/urban-publication-20190527.pdf>

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2550). *คู่มือการจัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน* [ออนไลน์]. จาก <http://www.onep.go.th/ebook/urban/urban-publication-07.pdf>

- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2560). *มาตรฐานอัตราส่วนพื้นที่สีเขียวที่เหมาะสมสำหรับชุมชนเมืองในประเทศไทย* [ออนไลน์]. จาก <http://www.onep.go.th/ebook/urban/urban-publication-01.pdf>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและมหาวิทยาลัยแม่โจ้. (2564). *คู่มือการใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์*. (ม.พ.พ.).
- John G. Kelcey. (1978). "The Green Environment of Inner Urban Areas". *Environmental Conservation*. 5(3 Autumn 1978), 197-203. Cambridge University Press.
- William H. Claire. (1973). *Handbook on Urban Planning*. Van Nostrand and Reinhold.

ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนพันธุ์หลงลับแล-หลินลับแลแบบวนเกษตร
และแบบเชิงเดี่ยวตำบลบ้านดำนานาขาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

FACTOR AFFECTING DURIAN PRODUCTIONS LONG-LUBLAE AND LIN-LUBLAE ON
AGROFORESTRY AND MONOCULTURE, BANDANNAKHAM SUBDISTRICT, MUANG DISTRICT,
UTTARADIT PROVINCE, THAILAND

ครรชิต พิระภาค^{1*}

Kunchit Pirapake^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องปัจจัยการผลิตทุเรียนพันธุ์หลงลับแล-หลินลับแลแบบวนเกษตรและแบบเชิงเดี่ยว ตำบลบ้านดำนานาขาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำฐานข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ทุเรียนพันธุ์หลงลับแล ทุเรียนพันธุ์หลินลับแลรายแปลง และเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนพันธุ์หลงลับแลและพันธุ์หลินลับแลแบบวนเกษตรและแบบเชิงเดี่ยวในเขตลุ่มน้ำขนาดเล็ก โดยการสำรวจพื้นที่ภาคสนามรายแปลงจากกลุ่มเกษตรกร จำนวน 120 แปลง แบ่งเป็นการปลูกในรูปแบบวนเกษตรจำนวน 94 แปลง และแบบเกษตรเชิงเดี่ยวจำนวน 26 แปลง พบว่ารูปแบบการปลูกทุเรียนแบบวนเกษตรมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่ำกว่ารูปแบบการปลูกแบบเกษตรเชิงเดี่ยว โดยมีต้นทุนเฉลี่ย 29,531.91 บาท / แปลง / ปี และ 42,576.92 บาท / แปลง / ปี ตามลำดับ พื้นที่ปลูกทุเรียนของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีพื้นที่ทั้งหมด 1,978 ไร่ พื้นที่ปลูกเฉลี่ย 16 ไร่ต่อแปลง แรงงานที่ใช้ในการปลูกทุเรียนอยู่ระหว่าง 1 - 3 คนต่อแปลง รายได้ของเกษตรกรจากการขายทุเรียนมีรายได้เฉลี่ยรวมสูงถึง 70,625 บาท / แปลง / ปี เกษตรกรมีรายจ่ายเฉลี่ยรวมสูงถึง 32,833.33 บาท / แปลง / ปี เนื่องจากมีพื้นที่และจำนวนต้นทุเรียนจำนวนมาก รูปแบบแปลงปลูกทุเรียนแบบวนเกษตรประกอบด้วยไม้ใหญ่และไม้เรือนยอด 3 ระดับ ส่วนรูปแบบการปลูกเชิงเดี่ยวเป็นการปลูกทุเรียนเพียงอย่างเดียว

คำสำคัญ : ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนพันธุ์หลงลับแล-หลินลับแล, การปลูกทุเรียนแบบวนเกษตรและแบบเกษตรเชิงเดี่ยว, ระบบภูมิสารสนเทศ

Abstract

The study of factor affecting durian productions Long-Lublao and Lin-Lublao on agroforestry and monoculture, Bandannakhom Subdistrict, Muang District, Uttaradit Province, Thailand. The purposes of the research were 1) to storage of durian Long-Lublao and Lin-Lublao by parcel and 2) to analyze factor affecting durian Long-Lublao and Lin-Lublao productions agroforestry and monoculture crops in small watersheds. Create database of the geographic information system on spatial data from field survey 120 parcel divided into Agroforestry 94 parcel and Monoculture crops 26 parcel and questionnaires. The study results were as

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำหลักสูตรเทคโนโลยีสำรวจและภูมิสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

* Corresponding author, e-mail: chitkopp@gmail.com

follows: First, database of the geographic information system parcel of durian consisted of parcel owner, name, address, number of plants durian in parcel, production factor, cost of production, income, expenditure, planting durian pattern. Database of the geographic information system parcel of durian used to online Farmer Database Systems. Second, planting durian pattern agroforestry have average cost of production is lower monoculture crops to 29,531.91 bath / parcel / year and 42,576.92 bath / parcel / year respectively. Durian growing area 1,978 rai; Average area of 16 rai/parcel; Labor used to grow durian 1 - 3 persons / parcel; Average Income from the sale of durian is 70,625 bath / parcel / year; Average expenditure is 32,833.33 bath / parcel / year. Last, planting durian pattern Agroforestry consisted of tree and Canopy 3 levels. Monoculture crops consisted durian only. For Comparison parcel of Durian Long-Lublai and Lin-Lublai Agroforestry and Monoculture crops in small watersheds growing on Huai Kha Phai, Huai KhonThung, Huai Khaoma, Huai jamphangnoi, Huaiphakouy, Huai Pong, Huai Yakchay, Huai Maerid, Nongnamkeaw, Huai KeangPa.

Keyword: Factor affecting durian productions Long-Lublai and Lin-Lublai, Agroforestry and Monoculture crops, Geo-informatics systems

1. บทนำ

จังหวัดอุดรดิตรดิตถ์มีพื้นที่ปลูกทุเรียนพันธุ์หลงลับแล ตามแนวเทือกเขาผีปันน้ำ ครอบคลุมพื้นที่ 3 อำเภอ คือ อำเภอลับแล ได้แก่ ตำบลแม่พูล ตำบลฝายหลวง ตำบลนากกก อำเภอเมือง ได้แก่ ตำบลน้ำริด ตำบลบ้านด่านนาขาม ตำบลขุนฝาง และอำเภอท่าปลา ได้แก่ ตำบลนางพญา (ครุฑิต พิศะภาค, 2555)

ผู้คนในพื้นที่ยังคงสร้างความมั่นคงในด้านอาหารด้วยการปลูกพืชเศรษฐกิจ ซึ่งมีลักษณะเด่นกว่าพื้นที่อื่น ๆ โดยเฉพาะเอกลักษณ์ด้านรสชาติ พืชเศรษฐกิจที่นิยมปลูกมากที่สุดเป็นไม้ผลที่ปลูกในพื้นที่ลาดชันแนวเทือกเขา ซึ่งปัจจุบันพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดอุดรดิตรดิตถ์ ได้แก่ ทุเรียนพันธุ์หลงลับแล พันธุ์หลินลับแล และพันธุ์หมอนทอง ลองกอง ลางสาด และหอมแดง ปัจจุบัน มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดประมาณ 70,000 ไร่ พื้นที่ปลูกมากที่สุด คือ อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตรดิตถ์ ใน ปี พ.ศ. 2559 ทำรายได้มากกว่า 2,000 ล้านบาท (ผู้จัดการออนไลน์, 2557)

พื้นที่แปลงปลูกทุเรียนหลงลับแลมีลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์ นั่นคือปลูกตามภูเขา ทั้งไหล่เขาจนถึงยอดเขามองดูขึ้นไปกับป่าไม้ตามธรรมชาติ และไม่มีรั้วกั้น แต่ชาวบ้านจะรู้จักกันว่าพื้นที่ใครเป็นเจ้าของ ลักษณะเช่นนี้จึงอาจถือได้ว่า มีเพียงที่นี่เท่านั้นเป็นแห่งเดียวในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรที่นี่ ได้รับการส่งเสริมในเรื่องของการดูแลสวนแบบวนเกษตร โดยไม่มีการใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง เพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายจากสารเคมีที่ตกค้าง และเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติเอาไว้อีกทางหนึ่งด้วย

ปัจจุบันเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนเริ่มประสบปัญหาด้านปัจจัยการผลิต ได้แก่ ศัตรูพืช โดยเฉพาะหนอนเจาะเมล็ดทุเรียนหรือหนอนใต้ อากาศหนาวจัด อากาศร้อนและแห้งแล้ง ไฟป่า ดอกร่วง ปริมาณผลผลิตต่ำ เหตุผลดังกล่าวก่อให้เกิดงานวิจัยเชิงพื้นที่ เพื่อบริหารจัดการพื้นที่ปลูกทุเรียนในหลากหลายประเด็น หากแต่ยังไม่ปรากฏผลเป็นรูปธรรม และเกิดการนำไปใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่

ในยุคปัจจุบัน รัฐบาลมีนโยบายที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน ทั้งหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติเนื่องจากเป็นข้อมูลที่มีความถูกต้อง สามารถปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันทันต่อเหตุการณ์ได้อย่างต่อเนื่อง การนำเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศมาใช้นั้น สามารถตอบคำถามต่าง ๆ ในเชิงพื้นที่ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่นการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและสิ่งปกคลุมดิน การถือครองที่ดิน การขยายตัวของพืชเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรทางกายภาพ การเปลี่ยนแปลงด้านภูมิอากาศ การเติบโตของชุมชนและอุตสาหกรรม เป็นต้น (สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน), 2553)

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ เข้ามาเชื่อมโยงกับการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์พื้นที่ปลูกทุเรียนพันธุ์หลงลับแล น่าจะเป็นการสร้างผลผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการ นำไปสู่ความมั่นคงด้านอาหารของคนในพื้นที่อย่างยั่งยืน เช่น การทำแนวเขตที่ดินทำกินให้ชัดเจน ชนิดพันธุ์ทุเรียนที่ปลูก พื้นที่ปลูก ปริมาณผลผลิต ลักษณะบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยใช้เครื่องมือทางสังคมควบคู่กับเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี โดยเฉพาะเครื่องมือด้านเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ เช่น แผนที่ ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ การกำหนดตำแหน่งพิกัดบนพื้นผิวโลกด้วยดาวเทียม ภาพดาวเทียมรายละเอียดสูง

การศึกษาร่วมกับเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนและภาคีทุกภาคส่วน ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยมีคำถามวิจัยว่า การจัดเก็บข้อมูลปัจจัยการผลิตเกี่ยวกับการปลูกทุเรียนพันธุ์หลงลับแลและพันธุ์หลินลับแลรายแปลง ทั้งแบบวนเกษตรและแบบเชิงเดี่ยวจะสามารถนำมาเปรียบเทียบข้อดีข้อเสีย และนำไปสู่กระบวนการจัดการของชุมชนได้ชัดเจน และเป็นการเสริมสร้างการปลูกทุเรียนพันธุ์หลงลับแลและหลินลับแลให้มีความยั่งยืน สมดุลทั้งทรัพยากรน้ำ ดิน ผลผลิตทางการเกษตรในอนาคตได้หรือไม่ อย่างไร เกษตรกรและภาคีเครือข่ายสามารถการจัดเก็บข้อมูลปัจจัยการผลิตเกี่ยวกับการปลูกทุเรียนพันธุ์หลงลับแลและพันธุ์หลินลับแลรายแปลงทั้งแบบวนเกษตรและแบบเชิงเดี่ยวได้หรือไม่อย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

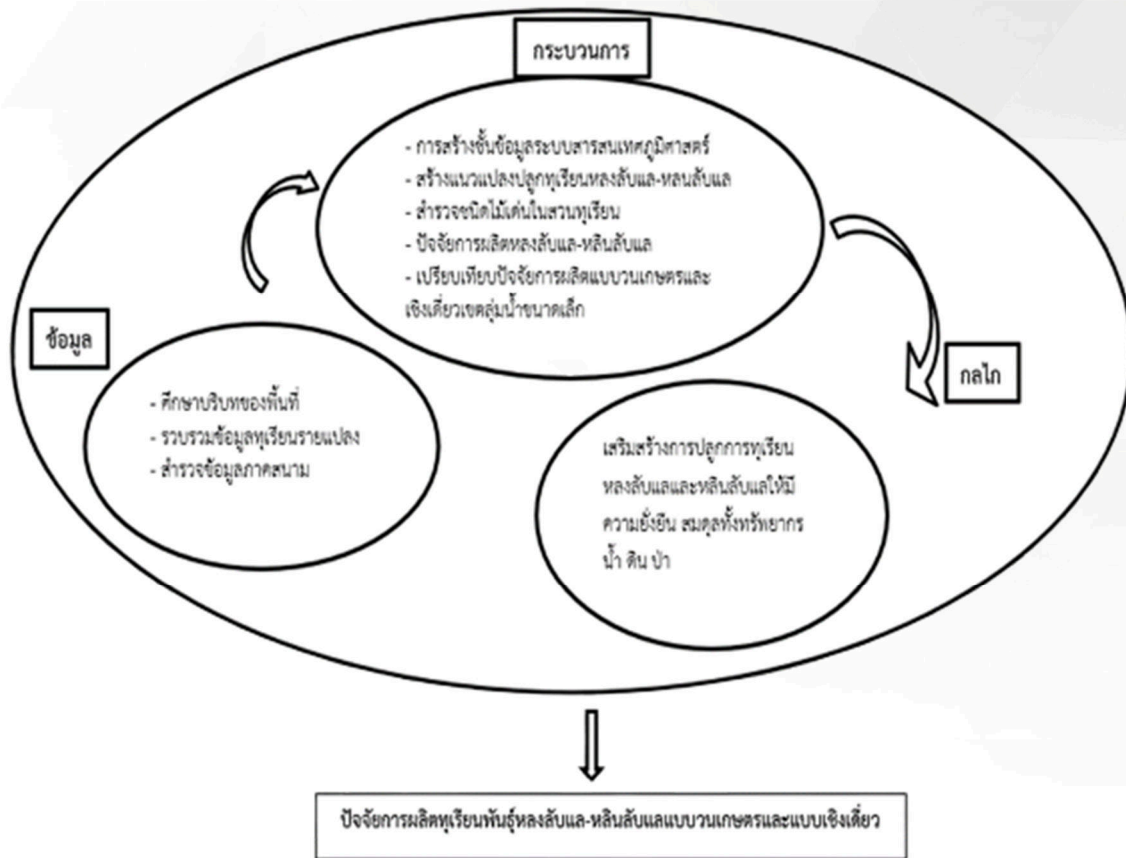
- 2.1 เพื่อจัดทำฐานข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ข้อมูลทุเรียนพันธุ์หลงลับแล-หลินลับแลรายแปลง
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนพันธุ์หลงลับแลและพันธุ์หลินลับแลแบบวนเกษตรและแบบเชิงเดี่ยว

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การศึกษาและทบทวนเอกสารวิชาการ ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยการผลิตทุเรียนพันธุ์หลงลับแล-หลินลับแลแบบวนเกษตรและแบบเชิงเดี่ยวตำบลนาขาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ช่วยให้มองเห็นภาพการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาในประเด็นที่สำคัญและข้อค้นพบในอดีตที่ผ่านมากับงานวิจัยที่ได้ดำเนินการในครั้งนี้

- 3.1 ระบบวนเกษตรกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการผลิตทางการเกษตร
- 3.2 การบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตร
- 3.3 ปัจจัยการผลิตหรือทรัพยากรการผลิตทางการเกษตร
- 3.4 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศเพื่อการจัดการลุ่มน้ำ การจัดการทรัพยากรการเกษตร และเพื่อการจัดการเชิงพื้นที่

ผู้วิจัยได้พัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัยโดยมุ่งเน้นการจัดเก็บข้อมูลปัจจัยการผลิตเกี่ยวกับการปลูกทุเรียนพันธุ์หลงลับแลและพันธุ์หลินลับแลรายแปลงทั้งแบบวนเกษตรและแบบเชิงเดี่ยวเพื่อนำไปสู่กระบวนการจัดการของชุมชนได้ชัดเจน ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ผู้วิจัยใช้การวิจัยเป็นวิธีการเชิงปริมาณ วิธีการเชิงปริมาณ ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลปัจจัยการผลิตทุเรียนมีหน่วยวิเคราะห์เป็นรายแปลง การลงสำรวจพื้นที่ภาคสนามรายแปลงจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนโดยใช้แบบสอบถามจากเกษตรกรและสร้างฐานระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ได้แก่ ข้อมูลถนน ทางน้ำ ขอบเขตตำบล ข้อมูลขอบเขตป่าไม้ถาวรและเขตป่าสงวนแห่งชาติจากกรมป่าไม้ แนวแปลงปลูกทุเรียน เจ้าของที่ดิน ชนิดพันธุ์ทุเรียน อายุของต้นทุเรียน จำนวนต้นในแต่ละแปลง จำนวนผลผลิตในแต่ละช่วง ปริมาณผลผลิต ต้นทุนการผลิต ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง เครื่องจักร การถือครองที่ดิน ค่าจ้างแรงงาน การจำหน่าย ราคาผลผลิต พิกัดตำแหน่งแปลง รูปแบบการปลูก พืชล้มลุก ไม้พื้นถิ่น โรคและแมลง สัตว์ป่า ข้อมูลปริมาณน้ำฝน เส้นชั้นความสูง คุณภาพดิน การเปรียบเทียบปัจจัยการผลิตการปลูกทุเรียนแบบวนเกษตรและการปลูกแบบเชิงเดี่ยว โดยวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจผลิตทุเรียนของเกษตรกร ต้นทุนและผลตอบแทน

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แปลงปลูกทุเรียนของเกษตรกรในกลุ่มคนรักทุเรียนตำบลบ้านดำนานาขามจากเกษตรกรที่เป็นเจ้าของที่ดินด้วย (ใช้การกำหนดขนาดตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง) จำนวน 120 แปลง แบ่งเป็นการปลูกทุเรียนในรูปแบบวนเกษตร จำนวน 94 แปลง และรูปแบบการปลูกทุเรียนแบบเกษตรเชิงเดี่ยว จำนวน 26 แปลง

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้การรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ เครื่องกำหนดตำแหน่งพิกัดบนพื้นผิวโลก (GPS) เครื่องคอมพิวเตอร์ แบบสอบถามเชิงปริมาณ โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลด้านภูมิสารสนเทศ

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาเส้นทางลำห้วยขนาดเล็กในพื้นที่แปลงปลูกทุเรียนโดยใช้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ และซ้อนทับกับรูปแปลงปลูกทุเรียนที่เก็บข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการผลิต

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือสถิติเชิงอนุมาณ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย โดยแสดงข้อมูลด้วยตารางแผนภูมิ และกำหนดพิกัดแปลงปลูกทุเรียนด้วยวิธีการทางแผนที่ (Cartographic method)

5. ผลการวิจัย

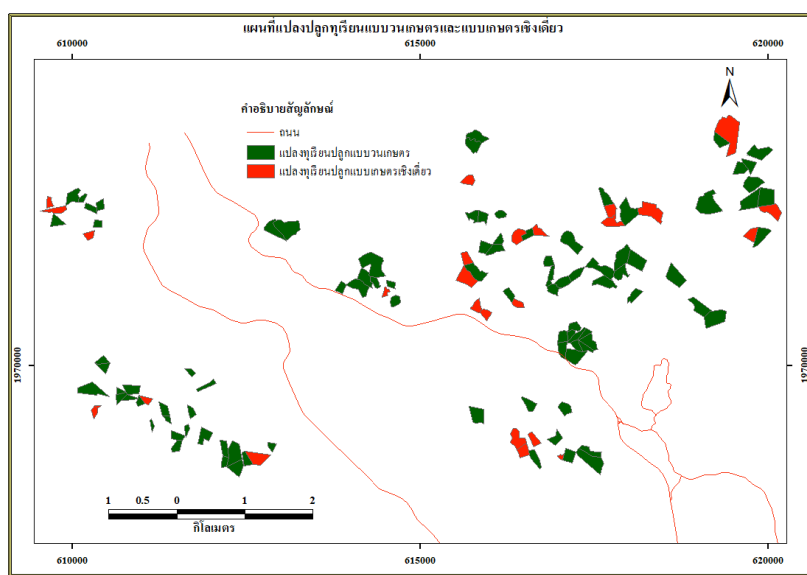
การสร้างฐานข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ปลูกทุเรียนพันธุ์หลงลับแลและทุเรียนพันธุ์หลินลับแลระดับแปลง เป็นข้อมูลที่ได้จากการลงสำรวจพื้นที่ภาคสนามรายแปลงจากเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนตำบลบ้านดำนานาขาม จำนวน 120 แปลง แบ่งเป็นการปลูกในรูปแบบวนเกษตรจำนวน 94 แปลง และแบบเกษตรเชิงเดี่ยวจำนวน 26 แปลง

ฐานข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์รายแปลง ประกอบด้วย ชื่อเจ้าของที่ดิน ชื่อที่อยู่ จำนวนต้นที่ปลูกทุเรียนแต่ละแปลง ปัจจัยการผลิต ต้นทุนการผลิต รายได้ รายจ่าย รูปแบบการปลูกทุเรียน ฐานข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์แปลงปลูกทุเรียนนำไปใช้เป็นระบบฐานข้อมูลเกษตรกรออนไลน์ และฐานข้อมูลในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ออนไลน์โดยมีการแสดงผลในรูปแบบเว็บไซต์ เพื่อให้ผู้ใช้รับทราบข้อมูลและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ง่าย

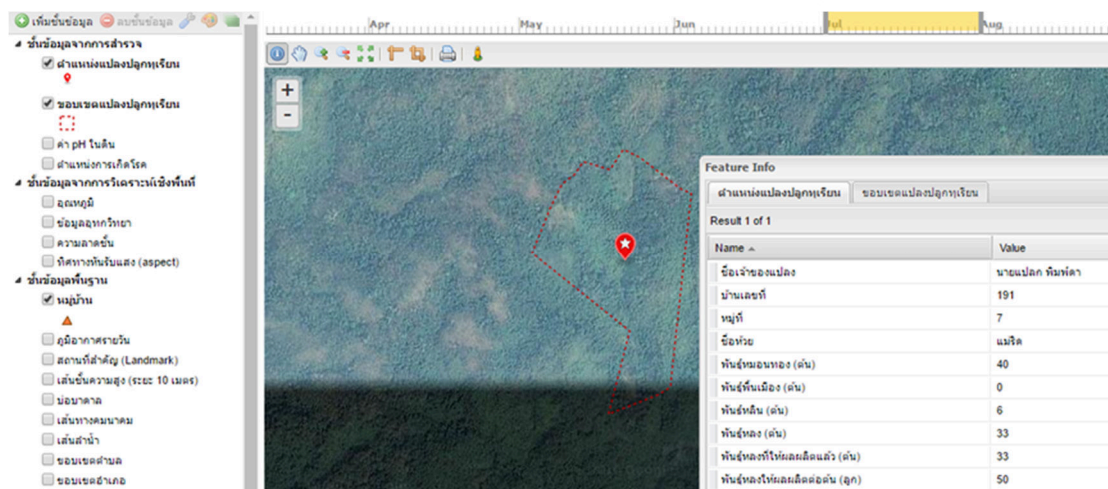
	nam	waterline	rai	ngan	wa	cost	forest	labor
1	นายสมชัย คำลือ	กอไม้	19	3	12	15000	วนเกษตร	3
2	นายภัทร แก้วเบ็ญ	กอไม้	12	3	59	17000	เชิงเดี่ยว	2
3	นางจันทร์ แก้วดิน	กอไม้	11	0	25	20000	วนเกษตร	3
4	นายแสวง แสงสุวรรณ	กอไม้	11	2	66	30000	วนเกษตร	3
5	นางนางเย็น วงศ์สุข	กอไม้	13	0	51	35000	วนเกษตร	3
6	นายชัย ฐิตลัก	กอไม้	13	3	26	35000	เชิงเดี่ยว	6
7	นายโพธิ์ ดิมิ	กอไม้	8	1	98	15000	วนเกษตร	3
8	นายชาย วรรรรอด	กอไม้	25	3	93	50000	วนเกษตร	7
9	นายถ้วน วงศ์แก้ว	กอไม้	11	1	43	45000	เชิงเดี่ยว	4
10	นางแพรว แก้วดิน	กอไม้	10	0	44	45000	เชิงเดี่ยว	5

รูปที่ 2 ข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์แปลงปลูกทุเรียนหลงลับแลและทุเรียนพันธุ์หลินลับแลในพื้นที่ตำบลบ้านดำนานาขาม

รูปที่ 3 แผนที่แสดงรูปแบบ (Spatial pattern) แปลงปลูกทุเรียนพันธุ์หลงลับแลและทุเรียนพันธุ์หินลับแลแบบวนเกษตร และแบบเกษตรเชิงเดี่ยว

ฐานข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์แปลงปลูกทุเรียนหลงลับแลและหินลับแลนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเชิงพื้นที่แบบออนไลน์ในรูปแบบเว็บไซต์ให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงได้ง่าย ดังรูปที่ 4

รูปที่ 4 การเชื่อมโยงฐานข้อมูลแปลงปลูกทุเรียนพันธุ์หลงลับแลและทุเรียนพันธุ์หินลับแลกับระบบฐานข้อมูลออนไลน์

การวิเคราะห์แบบสอบถามจากเกษตรกรกลุ่มคนรักทุเรียนตำบลบ้านด่านนาขามพบว่า จำนวนต้นทุเรียนในแปลงปลูกของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นทุเรียนพันธุ์หมอนทองจำนวน 10,761 ต้น รองลงมาเป็นทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง จำนวน 2,723 ต้น ทุเรียนพันธุ์หลงลับแลจำนวน 2,416 ต้น และจำนวนน้อยที่สุดคือทุเรียนพันธุ์หินลับแลจำนวน 668 ต้น จำนวนต้นทุเรียนที่ให้ผลผลิตแล้วส่วนใหญ่เป็นทุเรียนพันธุ์หมอนทองจำนวน 3,298 ต้น รองลงมาเป็นพันธุ์หลงลับแลจำนวน 1,270 ต้น และจำนวนต้นที่ยังไม่ให้ผลผลิตมากที่สุดเป็นทุเรียนพันธุ์หมอนทอง จำนวน 4,170 ต้น ซึ่งเป็นทุเรียนที่เกษตรกรเสียบยอดจากทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองแต่ยังไม่ให้ผลผลิต รองลงมาเป็นทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง จำนวน 1,521 ต้น ซึ่งเกษตรกรเริ่มปลูกได้ไม่เกิน 3 ปี เพื่อเตรียมเสียบยอดเป็นทุเรียนพันธุ์หมอนทองและทุเรียนพันธุ์หลงลับแลในอนาคตดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนทุเรียน

พันธุ์ทุเรียน	จำนวน (ตัน)	ให้ผลผลิตแล้ว (ตัน)	ยังไม่ให้ผลผลิต (ตัน)
ทุเรียนพันธุ์หลงลับแล	2,416	1,270	1,041
ทุเรียนพันธุ์หินลับแล	668	62	72
ทุเรียนพันธุ์หมอนทอง	10,761	3,298	4,170
ทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง	2,723	433	1,521
รวม	16,568	5,063	6,804

ที่มา : ครรชิต พิระภาค (2560)

ปัจจัยการผลิตทุเรียนพันธุ์หลงลับแลและพันธุ์หินลับแลประกอบด้วยต้นทุนการผลิต ค่าปุ๋ยและยา ค่าแรงงาน ค่าขนส่ง พื้นที่ปลูก จำนวนแรงงาน รายจ่ายในการปลูกทุเรียน รายได้ในการปลูกทุเรียน เมื่อเปรียบเทียบแยกตามรูปแบบการปลูกแบบวนเกษตรและรูปแบบการปลูกแบบเกษตรเชิงเดี่ยวด้วยแผนที่ พบว่า ปัจจัยการผลิตทุเรียนของเกษตรกรที่มีการปลูกแบบวนเกษตรมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่ำกว่าการปลูกแบบเกษตรเชิงเดี่ยว มีต้นทุนเฉลี่ย 29,531.91 บาท / แปลง / ปี และ 42,576.92 บาท / แปลง / ปี ตามลำดับ เมื่อแยกเป็นค่าปุ๋ย / ยา การปลูกแบบวนเกษตรมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าการปลูกแบบเกษตรเชิงเดี่ยว มีต้นทุนเฉลี่ย 7,612.90 บาท / แปลง / ปี และ 9,250 บาท / แปลง / ปี ตามลำดับ ค่าแรงงานการปลูกแบบเกษตรเชิงเดี่ยว มีต้นทุนเฉลี่ยสูงกว่าการปลูกแบบวนเกษตร มีต้นทุนเฉลี่ย 14,117.74 บาท / แปลง / ปี และ 11,912.5 บาท / แปลง / ปี ตามลำดับ และค่าขนส่งการปลูกแบบเกษตรเชิงเดี่ยว มีต้นทุนเฉลี่ยสูงกว่ารูปแบบการปลูกแบบวนเกษตร มีต้นทุนเฉลี่ย 4,758.06 บาท / แปลง / ปี และ 3,022.22 บาท / แปลง / ปี ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ต้นทุนการผลิตทุเรียนเฉลี่ยต่อแปลงเปรียบเทียบการปลูกทุเรียนรูปแบบวนเกษตรและรูปแบบเกษตรเชิงเดี่ยว

ลำดับ	ข้อมูลปัจจัยการผลิตทุเรียน	วนเกษตร	เกษตรเชิงเดี่ยว
		จำนวนเฉลี่ย (บาท / แปลง / ปี)	จำนวนเฉลี่ย (บาท / แปลง / ปี)
1	ต้นทุนการผลิต	29,531.91	42,576.92
2	ค่าปุ๋ย / ยา	7,612.90	9,250
3	ค่าแรงงาน	14,117.74	11,912.5
4	ค่าขนส่ง	4,758.06	3,022.22

ที่มา : ครรชิต พิระภาค (2560)

พื้นที่ปลูกทุเรียนของเกษตรกร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 1,978 ไร่ พื้นที่ปลูกเฉลี่ย 16 ไร่ต่อแปลง แรงงานที่ใช้ในการปลูกทุเรียนอยู่ระหว่าง 1 - 3 คนต่อแปลง รายได้ของเกษตรกรจากการขายทุเรียน มีรายได้เฉลี่ยรวมสูงถึง 70,625 บาท / แปลง / ปี เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกมาก เจ้าของแปลงมีต้นทุนสูง รวมถึงมีทุเรียนที่ผลผลิตแล้วจำนวนมากและราคาผลผลิตมีราคาสูง รายจ่ายการปลูกทุเรียนของเกษตรกรพบว่า มีรายจ่ายเฉลี่ยรวมสูงถึง 32,833.33 บาท / แปลง / ปี

แหล่งเงินทุนในการปลูกทุเรียนส่วนใหญ่เกษตรกรใช้เงินทุนของตนเอง ซึ่งมาจากเงินรายได้จากการขายผลผลิตในปีที่ผ่านมา และมีบางส่วนกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) และเงินกองทุนหมู่บ้าน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แหล่งเงินทุนในการปลูกทุเรียน

ลำดับ	แหล่งเงินทุนในการปลูก	จำนวน (แปลง)
1	ตนเอง	100
2	ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	46
3	กองทุนหมู่บ้าน	7

ที่มา : ครรชิต พิระภาค (2560)

แหล่งน้ำที่ใช้ในการปลูกทุเรียนส่วนใหญ่เกษตรกรอาศัยน้ำจากลำห้วยที่ไหลมาตามธรรมชาติ จำนวน 44 แปลง
ใช้น้ำจากสระที่ขุดขึ้นในแปลงปลูกทุเรียนจำนวน 20 แปลง รวมถึงการเจาะน้ำบาดาลในพื้นที่แปลงปลูกอีกจำนวน 3 แปลง
ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แหล่งน้ำที่ใช้ในการปลูกทุเรียน

แหล่งน้ำที่ใช้ในการปลูกทุเรียน	จำนวน (แปลง)
ลำห้วย	44
สระ	20
บ่อบาดาล	3
ประปาภูเขา	7

ที่มา : ครรชิต พิระภาค (2560)

ความถี่ในการให้น้ำทุเรียนส่วนใหญ่ให้น้ำอาทิตย์ละครั้งเพราะพื้นที่แปลงปลูกทุเรียนมีลำห้วยไหลผ่านหรืออยู่ใกล้
ลำห้วยทำให้มีความชื้นสูง เว้นแต่ในฤดูแล้งบางรายจะให้น้ำถี่ขึ้น ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความถี่ในการให้น้ำทุเรียน

ความถี่ในการให้น้ำทุเรียน	จำนวน (แปลง)
อาทิตย์ละครั้ง	32
เดือนละครั้ง	7
10 วันครั้ง	7
15 วันครั้ง	6

ที่มา : ครรชิต พิระภาค (2560)

ชนิดปุ๋ยที่ใช้ในการปลูกทุเรียนเกษตรกรใช้ปุ๋ยมูลสัตว์จำนวน 80 แปลง ปุ๋ยเคมีจำนวน 72 แปลง ปุ๋ยชีวภาพจำนวน
47 แปลง และเกลือ จำนวน 1 แปลง ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ชนิดปุ๋ยที่ใช้ในการปลูกทุเรียน

ชนิดของปุ๋ยที่ใช้	จำนวน (แกล่ง)
มูลสัตว์	80
ชีวภาพ	47
เคมี	72
เกลือ	1

ที่มา : ศรชิต พิระภาค (2560)

รูปแบบการปลูกทุเรียนแบบวนเกษตรประกอบด้วยไม้ใหญ่และไม้เรือนยอด 3 ระดับ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขตภูเขาสูงชันและอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าห้วยเกียงพาและป่าน้ำไคร้ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ชั้นเรือนยอดไม้ 3 ระดับ

ชั้นเรือนยอดไม้	ชนิดไม้
ไม้พื้นถิ่น (ไม้ป่า)	มะเดื่อ ยางนา งุ่น มะหาด มะค่า แดงน้ำ ปอแก้ว ยมหอม คอแลน สัก ตะแบก จำปี ประดู่ สมอ
ไม้ผล	ทุเรียน มังคุด มะไฟ ลองกอง ลางสาด ขนุน เงาะ ส้มโอ ขนุน กระท้อน มะม่วง
ไม้ล้มลุก (พืชกินได้หรือสมุนไพร)	ผักกูด ผักหนาม กล้วยป่า สับปะรด ตะค้ำน กาแฟ เพกา พริก ข่า มะเขือพวง มะละกอ มะนาว หวาย ตาล ค้อ ต้นเมียง

ที่มา : ศรชิต พิระภาค (2560)

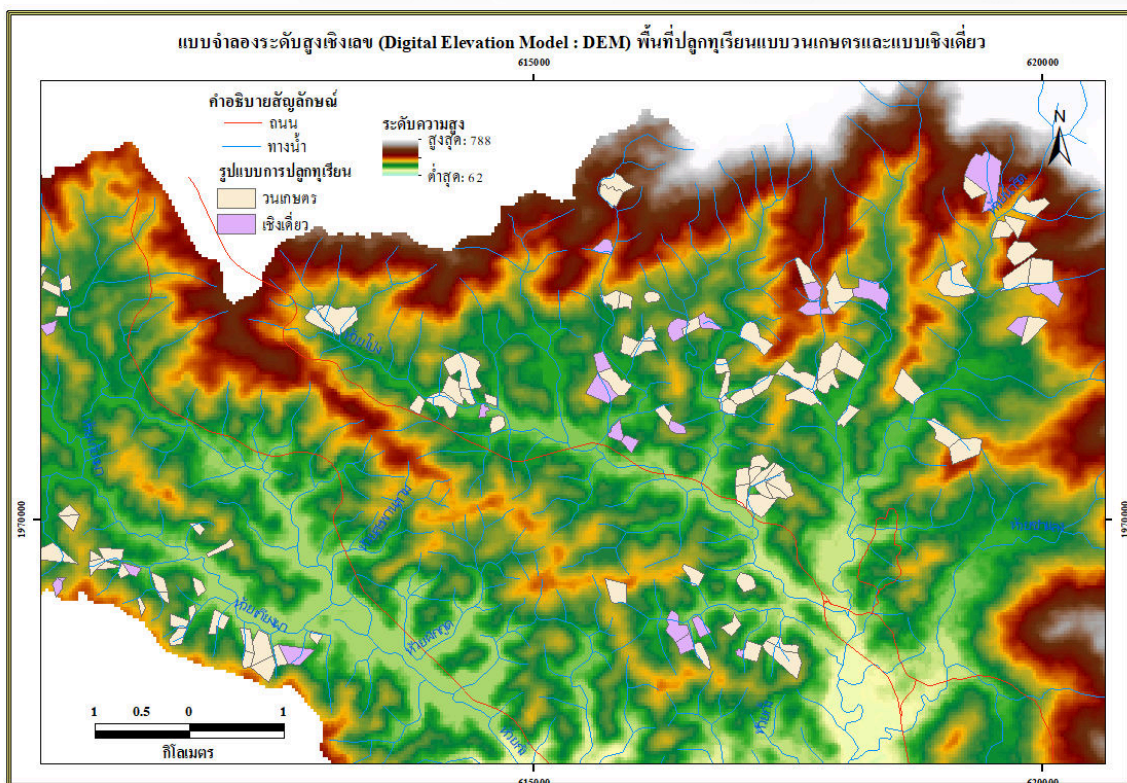
รูปแบบการปลูกเชิงเดี่ยวเป็นการปลูกทุเรียนเพียงชนิดเดียวพื้นที่แปลงปลูกส่วนใหญ่อยู่ใกล้หมู่บ้านและถนนเข้าถึงได้ง่าย แปลงปลูกทุเรียนทั้งแบบวนเกษตรและแบบเกษตรเชิงเดี่ยวทั้งหมดอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าห้วยเกียงพาและป่าห้วยไคร้ มีความสูงของพื้นที่สูงสุด 788 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง (ภาพ 5)เมื่อเปรียบเทียบแปลงปลูกทุเรียนแบบวนเกษตรและแบบเกษตรเชิงเดี่ยวแยกตามลุ่มน้ำขนาดเล็ก พบว่าส่วนใหญ่ปลูกบริเวณห้วยกอไผ่ ห้วยขอนขว้าง ห้วยค่อม้า ห้วยจำฝางน้อย ห้วยจำฝางใหญ่ ห้วยปากกล้วย ห้วยโปรง ห้วยแมริต หนองน้ำเขียว ห้วยแยกซ้าย ห้วยเกียงพาดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ลำห้วยที่อยู่ใกล้เคียงกับสวนทุเรียน

ลำดับที่	ชื่อลำห้วย	จำนวนแปลง
1	กอไผ่	15
2	แมริต	15
3	จำฝางน้อย	12
4	ขอนขว้าง	11
5	ค่อม้า	11
6	จำ	10
7	จำฝางใหญ่	10
8	โปรง	10

ลำดับที่	ชื่อลำห้วย	จำนวนแปลง
9	หนองน้ำเขียว	9
10	เกียงพา	7
11	ปากกล้วย	5
12	แยกซ้าย	5

ที่มา : ครรชิต พิระภาค (2560)

รูปที่ 5 แปลงปลูกทุเรียนซ้อนทับกับแบบจำลองความสูงเชิงเลข

6. อภิปรายผลการวิจัย

ข้อถกเถียงเชิงทฤษฎีจากงานวิจัยนี้ พบว่าข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ที่สร้างขึ้นในงานวิจัยนี้เป็นไปตามลักษณะข้อมูลในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์โดยใช้ชั้นข้อมูลประเภทต่าง ๆ ในการแทนปรากฏการณ์ 3 กลุ่ม ได้แก่ จุด เส้น พื้นที่

งานวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับงานของถาวร อ่อนประไพ และคณะ (2556) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการระบบสารสนเทศเชิงพื้นที่เพื่อการจัดการทรัพยากรทางเกษตรโดยชุมชน: นัยต่อการนำไปสู่นโยบายสาธารณะ และสอดคล้องกับงานของจรัสธร บุญญาณาภ และประสิทธิ์ ทองเล่ม (2556) ที่ศึกษาการประเมินศักยภาพดินและแนวทางการจัดรูปที่ดินเพื่อกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจและพื้นที่คุ้มครองบริเวณแหล่งต้นน้ำบนพื้นที่ภูเขาสูงชันของตำบลแม่พูลและตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งมีการสร้างฐานข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในพื้นที่เพื่อนำมาวิเคราะห์การจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่และหลักการวางผังชุมชนแบบมีส่วนร่วม

งานวิจัยมีความสอดคล้องกับงานนครขีด พืชภาค และคณะ (2558) ที่ศึกษาเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการแหล่งน้ำเพื่อรองรับการขยายตัวบริเวณด้านถาวรภูดู ตำบลบ้านม่วงเจ็ดต้น อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีการจัดทำข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ทางกายภาพของพื้นที่ ได้แก่ ข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ทางกายภาพ ประกอบด้วย เส้นชั้นความสูง ธรณีสัณฐาน ลักษณะทางธรณีวิทยา ข้อมูลชุดดิน พื้นที่รับน้ำ แหล่งน้ำใต้ดิน แหล่งน้ำผิวดิน ข้อมูลถนน ขอบเขตการปกครอง ตำแหน่งหมู่บ้าน โรงเรียน สถานที่สำคัญ แบบจำลองระดับสูงเชิงเลข ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินปี พ.ศ. 2557 แบบจำลองอุทกศาสตร์ ข้อมูลศักยภาพแหล่งน้ำ ข้อมูลความต้องการน้ำ ข้อมูลน้ำต้นทุน

การปลูกทุเรียนของเกษตรกรในรูปแบบวนเกษตรสอดคล้องกับแนวคิดระบบวนเกษตรกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการผลิตทางการเกษตรที่ว่าเป็นแนวคิดและทางเลือกปฏิบัติทางการเกษตรแบบหนึ่งซึ่งรูปแบบจะแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น โดยระบบวนเกษตรสามารถแยกออกเป็นรูปแบบย่อยตามองค์ประกอบของกิจกรรมหลักได้ ในงานวิจัยนี้คือระบบการปลูกพืชควบหรือปลูกป่า - นาไร่ (Agrisilvicultural systems) เช่นการปลูกพืชเกษตรแทรกภายในสวนป่า ซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบ คือ ปลูกผสมโดยการสุมอย่างไม่เป็นระเบียบระหว่างต้นไม้ป่ากับพืชเกษตร

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

งานศึกษาในอนาคตควรขยายพื้นที่การศึกษา พื้นที่ปลูกทุเรียนหลงลับแลและพันธุ์หลินลับแลในรูปแบบการปลูกแบบวนเกษตรและรูปแบบการปลูกแบบเชิงเดี่ยวให้ครอบคลุมทั้งหมด รวมถึงขยายการศึกษาไปยังทุเรียนพันธุ์หมอนทองพื้นเมือง หรือพันธุ์อื่น ๆ และในอนาคตควรมีการจัดทำข้อมูลเชิงพื้นที่ปลูกไม้ผลเศรษฐกิจทุกชนิดของจังหวัดอุดรธานีและให้บริการแผนที่ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อนำเสนอข้อมูล GIS ผ่านโปรแกรมประเภท web browser หรือ applications ที่สามารถสืบค้น ปรับแก้ข้อมูลให้ทันสมัย ง่ายต่อการใช้งานกับผู้ใช้ทุกภาคส่วน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อสังคม การศึกษาในลักษณะงานวิจัยเช่นนี้ ควรมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันของชาวบ้าน หน่วยงานภาครัฐและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดเข้ามามีบทบาทในการใช้และให้ข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัยมากยิ่งขึ้น

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด่านนาขามใช้ข้อมูลในการวางแผนการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ปลูกทุเรียนทั้งการปลูกแบบวนเกษตรและการปลูกแบบเกษตรเชิงเดี่ยว รวมถึงการพยากรณ์ผลผลิตที่จะออกสู่ตลาดในฤดูกาลถัดไป และกลุ่มคนรักทุเรียนตำบลบ้านด่านนาขามนำข้อมูลแปลงปลูกทุเรียนของสมาชิกมาเป็นข้อมูลการตัดสินใจและสามารถคาดการณ์ผลผลิตของกลุ่มในแต่ละฤดูกาล

8. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ประจำปี พ.ศ. 2560 ที่สนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยโครงการนี้

9. เอกสารอ้างอิง

- ครุฑจิต พิระภาค. (2555). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศเพื่อการถือครองที่ดินและ การใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น เขตองค์การบริหารส่วนตำบลฝายหลวง และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่พูล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- ครุฑจิต พิระภาค. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนพันธุ์หลงลับแล-หลินลับแลแบบวนเกษตรและแบบเชิงเดี่ยวตำบลบ้านด่านนาขาม อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- จรัลธร บุญญาภาพ และประสิทธิ์ ทองเล่ม. (2556). ศึกษาการประเมินศักยภาพดินและแนวทางการจัดรูปที่ดินเพื่อกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจและพื้นที่คุ้มครองบริเวณแหล่งต้นน้ำบนพื้นที่ภูเขาสูงชัน. แผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี (นสธ.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (ม.ป.พ.)
- ถาวร อ่อนประไพ และคณะ. (2556). การบูรณาการระบบสารสนเทศเชิงพื้นที่เพื่อการจัดการทรัพยากร ทางเกษตรโดยชุมชน: นัยต่อการนำไปสู่นโยบายสาธารณะ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). (ม.ป.พ.)
- สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) และสมาคมสำรวจข้อมูลระยะไกลและภูมิสารสนเทศแห่งประเทศไทย. (2553). ตำราเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศศาสตร์ *Space technology and geoinformatics*. อัมรินทร์ ปริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- หนังสือพิมพ์ ผู้จัดการออนไลน์. (พฤศจิกายน 2557). ผู้จัดการรายวัน [หนังสือพิมพ์ออนไลน์], จาก <http://www.manager.co.th/Travel/ViewNews.aspx?NewsID=9500000128338>.

การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และสมการการสูญเสียดินสากลในพื้นที่แม่น้ำตรัง
A STUDY OF APPLICATION OF GEOGRAPHIC INFORMATION SYSTEM (GIS) AND
THE UNIVERSAL SOIL LOSS EQUATION IN TRANG RIVER

จิรภรณ์ คองคร¹ และหทัยกาญจน์ วิริยะสมบัติ^{2*}

Jirakrit Kongnakorn¹ and Hathaikarn Wiryasombut^{2*}

บทคัดย่อ

การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และสมการการสูญเสียดินสากล Analysis of Universal Soil Loss Equation (USLE) เพื่อประเมิน การชะล้างพังทลายของดิน บริเวณลุ่มแม่น้ำ จังหวัดตรัง มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบระดับความรุนแรงที่เกิดจากการชะล้างพังทลายของดินในปี พ.ศ. 2563 จากการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยศึกษาจากปัจจัยปริมาณน้ำฝน ปัจจัยความคงทนต่อการชะล้างพังทลายของดิน ปัจจัยการจัดการพืช และปัจจัยความลาดชันและความยาวของความลาดชัน พบว่า ศักยภาพการชะล้างพังทลายของดินโดยการประเมินการสูญเสียดินสามารถจัดระดับความรุนแรงได้ 5 ระดับ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่มีอัตราการชะล้างพังทลายของดินมีอัตราการชะล้างพังทลายในระดับรุนแรงน้อยและปานกลางตามลำดับ โดยพื้นที่ที่มีการสูญเสียดินในระดับรุนแรงจะเกิดในช่วงเดือนธันวาคม ในบริเวณทิศตะวันออกเนื่องจากบริเวณนี้ติดกับเทือกเขาบรรทัดขอบเขตติดกับจังหวัดพัทลุง การประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่ป่าไม้ ไปเป็นพื้นที่เกษตรกรรม จึงทำให้ปัญหาการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่เกษตรกรรมเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากสภาพธรรมชาติและจากกิจกรรมของมนุษย์ที่เป็นปัจจัยเร่งให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินรุนแรงขึ้นโดยเฉพาะพื้นที่ที่ขาดการอนุรักษ์ดินและพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง

คำสำคัญ : ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์, สมการการสูญเสียดินสากล, สูญเสียดิน

Abstract

Application of Geographic Information System and Analysis of Universal Soil Loss Equation (USLE) to assess soil erosion The river basin area, Trang Province, aims to compare The severity of soil erosion in 2020 from land use by studying the factors of rainfall Soil erosion fastness factor Plant management factor and slope factor and slope length. The results showed that soil erosion potential by soil erosion assessment can be classified into 5 levels of intensity, with most areas having severe erosion rate and severe erosion rate. low and moderate respectively Respectively, areas with severe soil loss occurred during December. In the east, because this area is adjacent to the Banthat Mountain Range, adjacent to Phatthalung Province Land use from forest areas to an agricultural area Therefore, the problem of soil erosion in agricultural areas is a continuous problem. Both natural conditions and human activities are factors that accelerate soil erosion, especially in areas that lack soil conservation and areas with high slopes.

Keyword: Geographic Information System, Universal Soil Loss Equation (USLE), soil loss

¹ นักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

² อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, e-mail: kongrak@gmail.com

1. บทนำ

แม่น้ำตรังเป็นหนึ่งในแม่น้ำที่อยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย โดยแม่น้ำตรังเป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดตรัง มีความยาวประมาณ 123 กิโลเมตร เมื่ออยู่ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เรียกว่า แม่น้ำหลวง เมื่อไหลเข้าเขตจังหวัดตรังเรียกว่า แม่น้ำตรัง เดิมแม่น้ำสายนี้ มีความกว้างราว 50 เมตร แต่ปัจจุบันบางแห่งเหลือความกว้างเพียง 30 เมตร (เทศบาลนครตรัง) โดยแม่น้ำตรังมีต้นกำเนิดมาจาก 2 จังหวัด ได้แก่ ต้นแม่น้ำตรังมาจากเทือกเขานครศรีธรรมราชด้านตะวันตก จาก น้ำตกโยง อำเภอทุ่งสง จังหวัด นครศรีธรรมราช และจากเทือกเขาพนมเบญจา จังหวัดกระบี่ และบรรจบกับลำน้ำที่มาจากเทือกเขาบรรทัด จังหวัดพัทลุง ต้นกำเนิดแม่น้ำตรังที่เกิดจากเทือกเขาบรรทัด จังหวัดพัทลุง ก่อให้เกิดน้ำตกที่ขึ้นชื่อหลายแห่ง เช่น น้ำตกเขาช่อง น้ำตกปากแจ่ม ในพื้นที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด เป็นต้น และ ต้นน้ำของแม่น้ำตรัง มีสาขาที่เกิดจากเทือกเขาในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่สำคัญ ได้แก่ คลองท่าเลา คลองทุ่งโจน คลองวังหีบ และคลองปาง โดยคลองท่าเลา เป็นคลองสาขาที่ยาวที่สุดของแม่น้ำตรัง มีต้นน้ำเกิดจากเขาวังหีบในเขตอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช แม่น้ำตรัง มีลำน้ำสาขาในจังหวัดตรัง ที่สำคัญ 8 สายได้แก่ คลองชี คลองท่าประดู่ คลองกะปาง คลองมวน คลองยางยวน คลองลำภูรา คลองนางน้อย น้ำคลองสว่าง แม่น้ำสายนี้ ไหลผ่านท้องที่จังหวัดตรัง 5 อำเภอ คือ อำเภอรัษฎา อำเภอห้วยยอด อำเภอวังวิเศษ อำเภอเมืองตรัง และ อำเภอกันตัง แล้วไหลลงทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย ที่ปากน้ำกันตัง อำเภอกันตัง (เทศบาลนครตรัง, 2559)

แม่น้ำตรัง ตั้งอยู่ทางทางภาคใต้ตะวันตกหรือฝั่งอันดามันของประเทศไทยจึงมีพื้นที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือโดยมีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยรายปี 80 เปอร์เซ็นต์และปริมาณฝนเฉลี่ยรายปี 2,879.6 มิลลิเมตร โดยพื้นที่ที่ติดแม่น้ำตรังส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลุ่มราบต่ำน้ำท่วมถึงในฤดูน้ำหลากประมาณช่วงเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน น้ำในแม่น้ำตรังจะเอ่อล้นตลิ่ง ท่วมพื้นที่อาศัย และ พื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้านบริเวณที่แม่น้ำตรังทุกปี (เทศบาลนครตรัง, 2559) จากปัญหาดังกล่าว ผู้ทำวิจัยเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่แม่น้ำตรัง เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่เป็นประจำทุกปี จากปัจจัยทางกายภาพที่ ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อมทำให้เกิดอันตรายต่อคุณภาพชีวิตของผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ริมตลิ่งแม่น้ำตรัง จึงจำเป็นต้องมีแนวทางการป้องกันและแก้ไขที่จะช่วยลดความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ งานวิจัยในครั้งนี้ จึงมีแนวคิดในการใช้เทคนิคภูมิสารสนเทศหาเปอร์เซ็นต์ความรุนแรงของการสูญดินแม่น้ำตรังในช่วงเดือนของปี 2563 โดยใช้สูตรสมการสูญดินสากล (USLE) ในพื้นที่ด้วยระบบภูมิสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นข้อมูลในการป้องกันผลกระทบและแก้ไขให้กับหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 ศึกษาสภาพความรุนแรงการสูญดินบริเวณแม่น้ำตรังในปี พ.ศ. 2563
- 2.2 เปรียบเทียบการสูญดินตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคมในปี พ.ศ. 2563

3. กรอบแนวคิด

3.1 สาเหตุการสูญดิน

การสูญดิน เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของหน้าดินบนพื้นผิวโลก การที่ดินถูกกัดเซาะเป็นร่องหรือถูกขุดเป็นบริเวณกว้างเป็นการเปลี่ยนแปลงของผิวดินอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุ 2 ประการคือการพังทลายที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และการพังทลายที่เกิดขึ้นโดยมนุษย์ (Accelerated or Man-made Erosion) ซึ่งการพังทลายที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ น้ำฝน ลม แรงดึงดูดของโลก แม่น้ำ ลำธาร เป็นต้น เช่น พื้นดินแตกระแหง

เนื่องจากลม พัดดินริมฝั่งน้ำถูกกัดเซาะเนื่องจากน้ำ หน้าดินถูกน้ำฝนพัดพาไปการพังทลายที่เกิดขึ้นโดยมนุษย์ ได้แก่ การตัดไม้ การทำการเกษตร การทำเหมืองแร่ การหักร้างทางป่า การขุดถนน การขุดเหมืองแร่ การระเบิดเขา การขุดที่อยู่อาศัยของสัตว์ เป็นต้น เมื่อเกิดการพังทลาย (Erosion) มักมีการเคลื่อนย้ายของวัตถุที่เกิดการผุกร่อนแล้ว (Weathered materials) โดยขบวนการที่เกิดขึ้นบนผิวดิน ซึ่งมีตัวการต่าง ๆ พัดพาวัสดุเหล่านี้ให้เคลื่อนที่ไปจากที่เดิม

3.2 ผลกระทบของการการสูญดิน

การสูญของดินที่เกิดตามธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดิน ซึ่งทำให้ผิวโลกมีระดับที่ต่ำลง แต่ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดความเสียหายเร็วขึ้นคือการกระทำของมนุษย์ โดยส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงในชีวิตของประชากรในประเทศ ได้แก่ ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ลดลง เก็บความชื้นได้ไม่ดี ไม่เหมาะสมต่อการทำการเกษตร เนื่องจากการซึมผ่านหน้าดินของน้ำต่ำ อีกทั้งทำให้คุณสมบัติของดินในลำน้ำเสื่อมสภาพ ทั้งในทางเคมี ทางชีวภาพและมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดินที่ใช้ในการเพาะปลูกมีโครงสร้างต่ำรวมถึงน้ำในลำน้ำไม่เหมาะสมต่อการทำการเกษตร นอกจากนี้การไหลบ่าของน้ำหน้าดินกระจายออกนอกพื้นที่มากขึ้นทำให้การสูญเสียน้ำดินมีมากขึ้นด้วยความเป็นไปได้ที่ดินจะเก็บน้ำไว้ได้น้อย เนื่องจากการซึมผ่านของน้ำหน้าดินมีอัตราที่น้อยลง ก่อให้เกิดมลพิษในแหล่งน้ำ เนื่องจากการปล่อยสารเคมีเป็นพิษลงสู่แหล่งน้ำ อีกทั้งบริเวณพื้นที่เหนือเขื่อนตามอ่างเก็บน้ำจะมีตะกอนที่ถูกพัดพามาโดยมีอัตราของ ตะกอนที่สูงขึ้น ซึ่งมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมรวมถึงระบบไฟฟ้าที่เป็นปัจจัยสำคัญในชีวิตประจำวัน โดยตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดิน คือ การไหลบ่าของน้ำ

3.3 การศึกษาการสูญดินของหน้าดิน

การศึกษาการชะล้างพังทลายของหน้าดินเป็นการประเมินค่าการสูญดิน เริ่มต้นจากการสังเกตการเปลี่ยนแปลงระดับผิวดินอย่างง่าย ๆ และต่อมาได้มีการทดลองทางวิทยาศาสตร์ขึ้นจนกระทั่งถึงการใช้สมการการประเมินการสูญเสียดิน และการประยุกต์ใช้สมการต่าง ๆ เช่น

3.3.1 การคาดคะเนแบบง่าย มักมาจากการสังเกตจากปัจจัยสิ่งแวดล้อม และ การวัดแบบหยาบ ๆ โดยสังเกตจากการชะล้างพังทลายบนหน้าดินและทางไหลของน้ำบนหน้าดิน เช่น การสังเกตจากก้อนหินหรือรากไม้ที่โผล่ขึ้นมาเหนือหน้าดินเรื่อย ๆ การสังเกตเห็นปริมาณตะกอนที่ไหลมาทับถมรวมกัน รวมไปถึงการวัดร่องน้ำที่ขยายขึ้นจากการถูกกัดเซาะแล้ว นำมาคำนวณปริมาณดินที่สูญเสียดิน หรือการใช้ตะปูฝังลงในดินเพื่อวัดระดับของหน้าดินที่สูญเสียดินจากการถูกกัดเซาะ

3.3.2 การสร้างแปลงทดลองเก็บตะกอนดิน เป็นการศึกษาการชะล้างพังทลายของดินโดยการสร้างแปลงทดลองเอเก็บตะกอนดินเป็นตัวอย่างหรือตัวแทนบ่งบอกปริมาณหรืออัตราการชะล้างพังทลายของพื้นที่ ที่ทำการศึกษาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง พื้นที่บริเวณที่จะสร้างแปลงทดลองต้องมีสภาพที่เป็นตัวแทนทั้งสภาพของความลาดชัน ลักษณะดินและพืชพันธุ์ ที่ปกคลุมดิน ซึ่งแปลงทดลองจะมีขนาดที่แตกต่างกันไปขึ้นกับวัตถุประสงค์ของการศึกษากำลังคนและงบประมาณที่มีอยู่ในการศึกษาจากแปลงทดลองนี้จะใช้พืชพันธุ์เป็นตัวชี้ถึงการสูญเสียดิน

3.3.3 การใช้สมการสูญเสียดิน เป็นการศึกษาการชะล้างพังทลายของดินโดยใช้สมการทางคณิตศาสตร์ในการประเมินการสูญเสียดินที่มีมาเป็นเวลานานแล้วในสหรัฐอเมริกา โดยเริ่มมีการใช้สมการในปี 1940 สมการดังกล่าวเริ่มต้นโดยการพัฒนาและปรับปรุงจากสมการอย่างง่าย ๆ แต่เนื่องจากการชะล้างพังทลายของดินเป็นขบวนการที่ซับซ้อน จึงมีการพัฒนาปรับปรุงเรื่อยมา จนกระทั่งมีการศึกษาของ Wischmeier และ Smith (1965) ที่ได้ศึกษาวางแปลงทดลองการสูญเสียดิน 10000 แปลงต่อปี เป็นเวลาหลายสิบปีทำให้ได้ข้อมูลทางสถิติของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันจนสามารถนำมาสร้างเป็นสมการคาดคะเนการสูญเสียดิน และได้มีการนำมาประมวลผลพัฒนาเป็นสมการการสูญเสียดินสากลขึ้น (Universal Soil Equation, USLE) อันเป็นจุดเริ่มต้นที่ได้นำมาใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก

3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เสาวลักษณ์ สระทองเทียน (2559) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และสมการการสูญเสียดินสากลเพื่อประเมิน การชะล้างพังทลายของดิน บริเวณลุ่มน้ำแควน้อย จังหวัดพิษณุโลก มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบ ระดับความรุนแรงที่เกิดจากการชะล้างพังทลายของดิน จากการใช้ประโยชน์ที่ดินในปี พ.ศ. 2552 และ พ.ศ. 2556 โดยศึกษาจากปัจจัยปริมาณน้ำฝน ปัจจัยความคงทนต่อการชะล้างพังทลายของดิน ปัจจัยการจัดการพืชและปัจจัยความลาดชันและความยาวของความลาดชัน

วันเพ็ญ วิริยะกิจนทีกุล และคณะ (2559) การประเมินการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่เกษตรกรรมด้วย Cs137 ดำเนินการในพื้นที่เกษตรจังหวัดนครสวรรค์ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา โดยการเก็บตัวอย่างดินตามแนวตัดขวางความลาดเทของพื้นที่ (Transect) จำนวน 8 แนวตัดขวางความลาดเท การศึกษาประกอบด้วย สภาพแวดล้อมของพื้นที่ ศึกษาปริมาณซีเซียม 137 สมบัติดินทางกายภาพและเคมี อัตราการกระจายของดิน (Soil Redistribution Rate, SRD) จากการใช้ Mass Balance II model และความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการกระจายของดินกับสมบัติดิน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 เตรียมข้อมูล เป็นการจัดทำข้อมูลภูมิสารสนเทศของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสมการการสูญเสียดินสากลจำนวน 6 ปัจจัย ได้แก่

4.1.1 ปัจจัยชะล้างพังทลายของฝน (rainfall erosivity factor, R-factor) เป็นตัวเลขแสดงถึงความสามารถของฝนในการก่อให้เกิดการกัดเซาะในปีหนึ่ง ๆ วิเคราะห์ได้จากสมการ

$$R\text{-factor} = 0.163X - 0.0375 \text{ โดยที่ค่า } X \text{ คือ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย}$$

4.1.2 ปัจจัยความคงทนต่อการถูกชะล้างพังทลายของดิน (Soil Erodibility, K-Factor) เป็นค่าที่ประเมินได้จากการทดลอง โดยคิดจากอัตราการสูญเสียดินต่อหน่วยดัชนีการชะล้างพังทลาย (Erosion Index) จากแปลงทดลองมาตรฐานที่มีความยาว 72.6 ฟุต บนพื้นที่ความลาดเทสม่ำเสมอ 9 เปอร์เซ็นต์ มีการไถพรวนขึ้นลงตามแนวความลาดเทอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อมิให้พืชขึ้นไม่น้อยกว่า 2 ปี ในช่วงเวลาที่ทำการวัดปริมาณการสูญเสียดินในลักษณะดังกล่าวของแปลงทดลองนี้ ค่าของ L,S,C และ P ถูกกำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1 ซึ่งปัจจัยความคงทนต่อการถูกชะล้างพังทลายของดินจะผันแปรตามชนิดดิน

4.1.3 ปัจจัยความยาวความลาดเท (Slope Length Factor, L-factor) เป็นค่าที่ได้จากอัตราส่วนของการสูญเสียดินระหว่างการสูญเสียดินที่เกิดจากสภาพความยาวความลาดเทในสนามกับการ สูญเสียดินที่เกิดจากความยาวความลาดเท 72.6 ฟุต ซึ่งเป็นดินชนิดเดียวกันมีความลาดเท และมีสภาพอื่น ๆ เหมือนกัน โดยสามารถวิเคราะห์ได้จาก

$$L\text{-factor} = (\lambda/22.1)^m$$

โดยที่ ค่า m = 0.5 ในกรณีความลาดเท > 5%, 0.4 ในกรณีความลาดเท > 3.5-4.5%, 0.3 ในกรณีความลาดเท > 1-3%, 0.2 ในกรณีความลาดเท > 1% และ ค่า λ คือ ความยาวความลาดเท

4.1.4 ปัจจัยความชัน (Slope Gradient Factor, S-factor) เป็นค่าที่ได้จากอัตราส่วนของการสูญเสียดินระหว่างการสูญเสียดินที่เกิดจากสภาพความลาดเทในสนามกับการสูญเสียดินที่เกิดจากความลาดเท 9 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเป็นดินชนิด

เท่ากัน มีความยาวความลาดเทและสภาพอื่น ๆ เหมือนกัน โดยสามารถทำการวิเคราะห์จากแบบจำลองความสูงเชิงเลข (Digital Elevation Model) เพื่อนำไปวิเคราะห์หรือระยะของความชัน (Slope, S) เพื่อเข้าสู่สมการ

$$S\text{-factor} = (0.43 + 0.3S + 0.43S^2) / 6.617$$

4.1.5 ปัจจัยการจัดการพืช (Cropping Management Factor, C-factor) เป็นค่าที่ประเมินได้จากอัตราส่วนการสูญเสียดินระหว่างการสูญเสียดินที่เกิดขึ้นในสนาม ซึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูลนี้จะแปรผันกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน

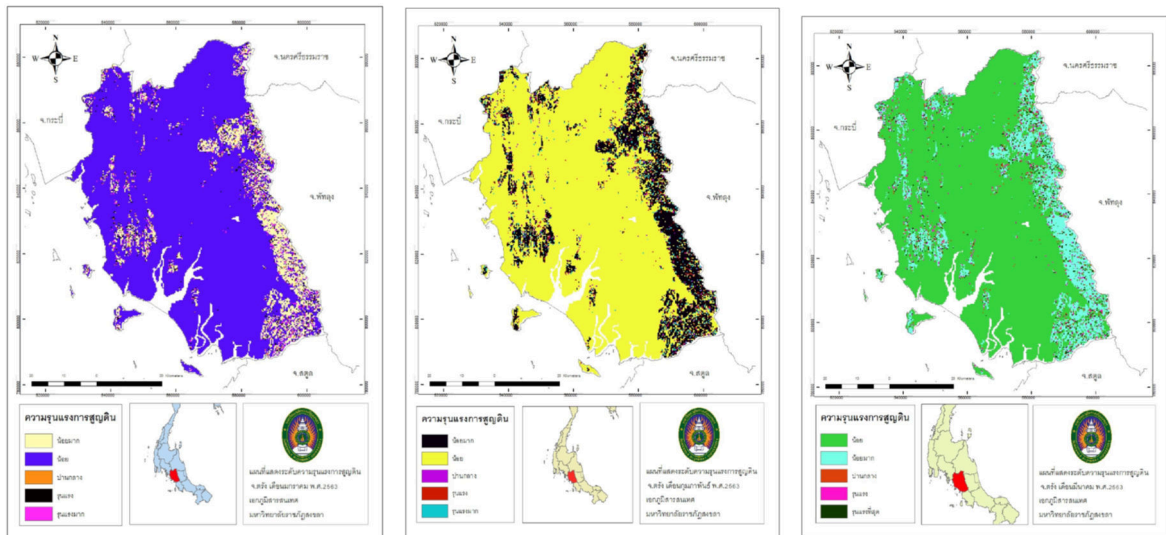
4.1.6 ปัจจัยการปฏิบัติการควบคุมการชะล้างพังทลายของดิน (Conservation Practice Factor, P-factor) เป็นค่าที่ประเมินได้จากอัตราส่วนการสูญเสียดินระหว่างการสูญเสียดินที่เกิดจากแปลงที่ทำการอนุรักษ์ดิน เช่น การไถพรวนตามแนวระดับ การปลูกพืชสลับเป็นแถบตามแนวระดับหรือการ แบบขั้นบันได กับการสูญเสียดินที่เกิดจากการไถพรวนและปลูกพืชขนานไปกับทิศทางของความลาดเท และเป็นดินชนิดเดียวกันภายใต้สภาพแวดล้อมเหมือน ๆ กัน ซึ่งจะแปรผันกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน

4.2 วิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่กำหนดค่าแล้วโดยใช้สูตรสมการสูญเสียดินสากลด้วย โปรแกรม Arcgis 10.8 โดยจะวิเคราะห์ทั้งหมด 12 เดือน ในปี พ.ศ. 2563 จากนั้นการวิเคราะห์ค่าความรุนแรงของการสูญเสียดินในแต่ละเดือนโดยค่ามีความรุนแรงจะแบ่งตามเกณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดิน (2553) จำนวน 5 ระดับ ได้แก่ น้อยมาก (very slight) น้อย (slight) ปานกลาง (moderate) รุนแรง (severe) และรุนแรงมาก (very severe)

4.3 สรุปผลข้อมูล เป็นการนำปริมาณการสูญเสียดินของทั้ง 12 เดือนมาเปรียบเทียบระดับความรุนแรงของการสูญเสียดิน

5. สรุปผลการวิจัย

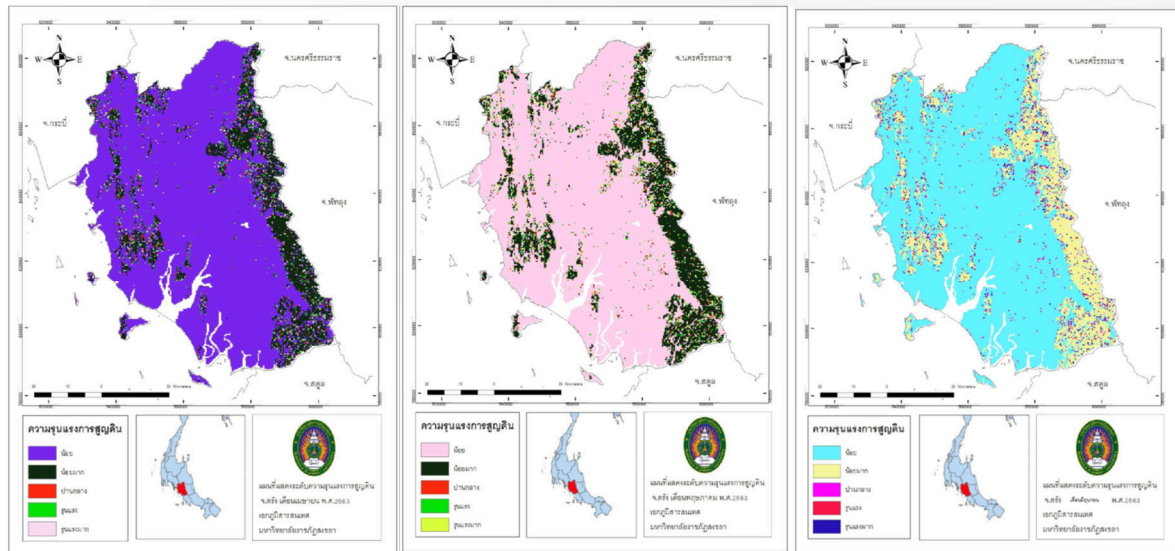
จากการวิเคราะห์การสูญเสียดิน โดยใช้สมการการสูญเสียดินสากล (Universal Soil Loss Equation, USLE)

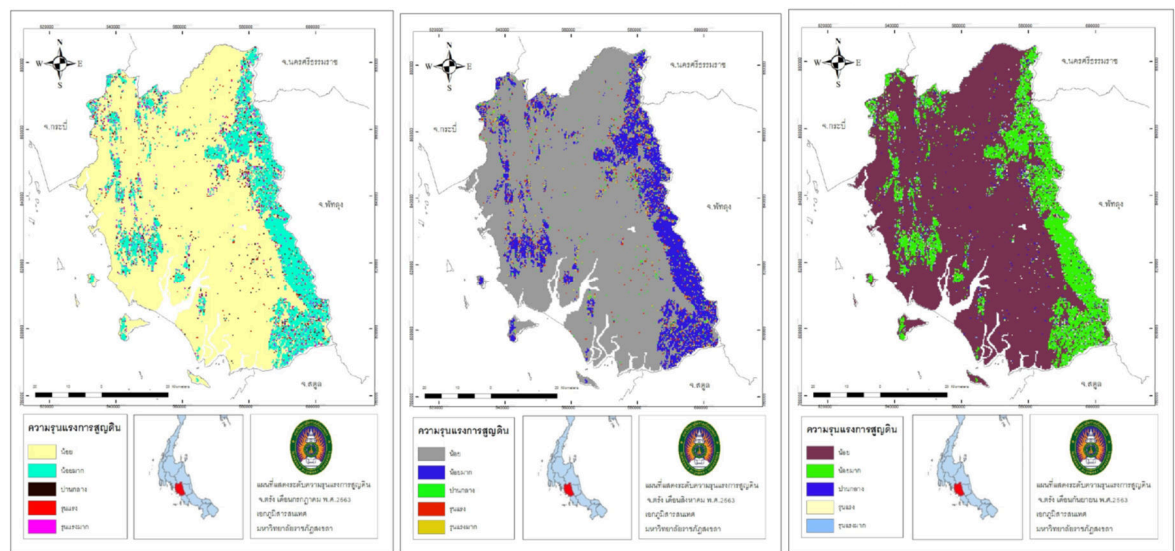
รูปที่ 1 แผนที่แสดงค่าความรุนแรงของการสูญเสียดินของ เดือน มกราคม กุมภาพันธ์ และมีนาคม พ.ศ.2563 (จากซ้ายไปขวา) ที่มา : จิรกฤษณ์ คงนคร (2564)

วิธีการใช้โมเดลทางคณิตศาสตร์ที่มี 6 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยชะล้างพังทลายของฝน (R) ปัจจัยความคงทนต่อการถูกชะล้างพังทลายของดิน (K) ปัจจัยความยาวความลาดเทและความชัน (LS) ปัจจัยการจัดการพืช (C) และปัจจัยการปฏิบัติการ

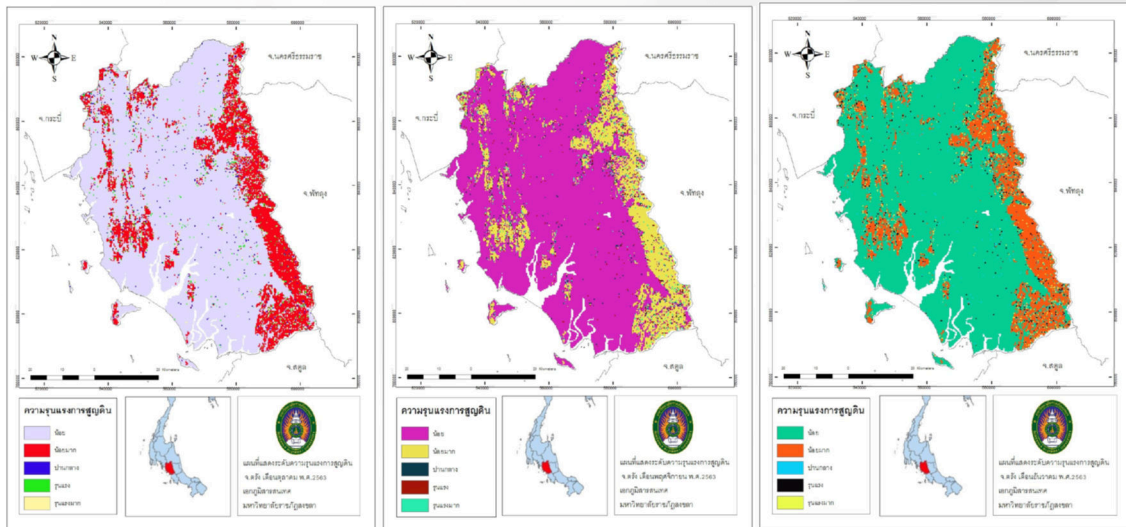
ควบคุมการชะล้างพังทลายของดิน (P) เมื่อทำการจำแนกตามกรมพัฒนาที่ดิน พบว่า พื้นที่ในกลุ่มน้ำตรังตลอดทั้งปีมีระดับความรุนแรงน้อย ในระดับการสูญดิน 2 - 5 ต้นต่อไร่ต่อปี รองลงมาคือระดับความรุนแรงน้อยมาก มีระดับการสูญดิน น้อยกว่า 2 ต้นต่อไร่ต่อปี และรุนแรงมากที่มีระดับการสูญดิน มากกว่า 60 ต้นต่อไร่ต่อปี

รูปที่ 2 แผนที่แสดงค่าความรุนแรงของการสูญดินของ เดือนเมษายน พฤษภาคม และมิถุนายน พ.ศ. 2563 (จากซ้ายไปขวา) ที่มา : จิรกฤษณ์ คณนคร (2564)

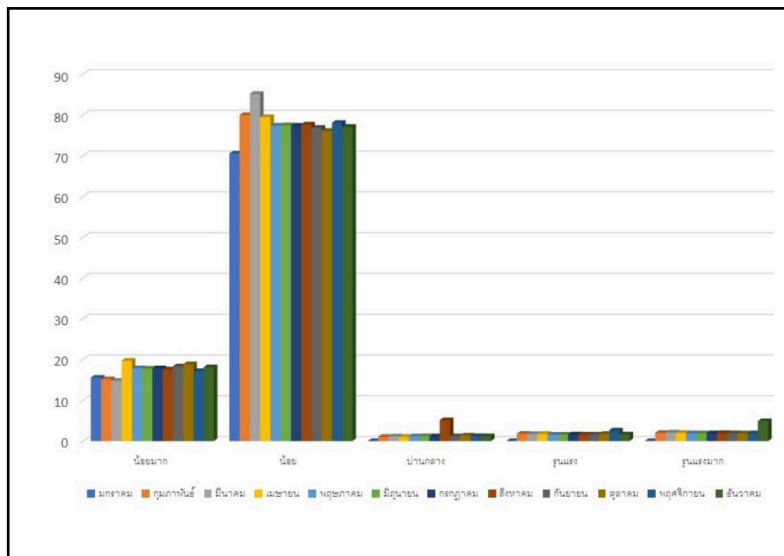

รูปที่ 3 แผนที่แสดงค่าความรุนแรงของการสูญดินของ เดือนกรกฎาคม สิงหาคม และกันยายน พ.ศ.2563 (จากซ้ายไปขวา) ที่มา : จิรกฤษณ์ คณนคร (2564)

รูปที่ 4 แผนที่แสดงค่าความรุนแรงของการสูญเสียดินของ เดือนตุลาคม พฤศจิกายน และธันวาคม พ.ศ. 2563 (จากซ้ายไปขวา) ที่มา : จิรกฤษณ์ คงนคร (2564)

เมื่อพิจารณาช่วงอัตราการสูญเสียดินแต่ละเดือนของปี พ.ศ. 2563 พบว่า ทุกเดือนมีพื้นที่มากกว่าร้อยละ 70 ของพื้นที่ทั้งหมดที่มีระดับความรุนแรงน้อย โดยเฉพาะในเดือนมีนาคม กุมภาพันธ์ และเมษายน ของปี พ.ศ. 2563 ที่มีพื้นที่เกิดการสูญเสียดินในระดับรุนแรงน้อยคิดเป็นร้อยละ 85.17, 79.97 และ 79.49 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนพื้นที่ที่มีระดับความรุนแรงการสูญเสียดินในระดับรุนแรงมากในปริมาณมากที่สุดในเดือนธันวาคม คิดเป็นร้อยละ 3.90 ของพื้นที่ทั้งหมด

รูปที่ 5 แผนภูมิแสดงค่าความรุนแรงของการสูญเสียดินในแต่ละเดือนของปี พ.ศ. 2563 ที่มา : จิรกฤษณ์ คงนคร (2564)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ร้อยละการสูญดินของจังหวัดตรังในเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคมปี พ.ศ. 2563

ระดับความรุนแรง	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
น้อยมาก	17.67	15.18	14.81	15.72	17.88	17.79	17.86	17.6	18.34	18.85	16.16	16.13
น้อย	77.58	79.97	80.19	79.48	77.41	77.47	77.39	77.67	76.86	76.11	78.06	77.1
ปานกลาง	1.24	1.05	1.16	1.04	1.19	1.23	1.19	1.15	1.22	1.37	1.24	1.22
รุนแรง	1.25	1.78	1.73	1.75	1.59	1.59	1.64	1.61	1.64	1.77	2.62	1.65
รุนแรงมาก	2.26	2.02	2.11	2.01	1.93	1.92	1.92	1.97	1.94	1.9	1.92	3.9
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : จิรกฤษณ์ คงนคร, (2564)

6. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สมการสูญดินสากล (USLE) ในระยะ 12 เดือนของ พ.ศ. 2563 ของจังหวัดตรังที่มีพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการปลูกยางพารา ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทดลองการใช้สมการการสูญดินสากลซึ่งมีความเหมาะสม ในการคาดการณ์ปริมาณการสูญดินสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ พบว่า ผลสภาพปัญหาความรุนแรงการสูญดินบริเวณจังหวัดตรังในปี พ.ศ. 2563 จากการทำการวิจัยหาระดับความรุนแรงทั้งหมด 5 ระดับ พื้นที่การสูญดินของพื้นที่แม่น้ำตรังเฉลี่ยทั้งปีมีระดับความรุนแรงน้อย น้อยมากและรุนแรงมาก ซึ่งในพื้นที่การสูญดินในระดับความรุนแรงมากที่สุดคือเดือนธันวาคม รองลงมา คือเดือนมกราคม และมีนาคม ตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาปัจจัยแต่ละตัวพบว่า อัตราการสูญดินในพื้นที่แม่น้ำตรังจะมีการผันแปรตามปัจจัยฝน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเสาวลักษณ์ สระทองเทียน (2559) ว่าปัจจัยน้ำฝนเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดการสูญดิน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ควรทำการเปรียบเทียบของเดือนแต่ละเดือนในปีนั้น ๆ ให้ได้มากกว่า 1 ปี เพื่อให้ได้ถึงความถูกต้อง ของการสูญดินเพิ่มมากขึ้น

7.2 นอกจากการวิเคราะห์อัตราการสูญดินแล้วยังต้องเพิ่มธาตุอาหารที่สูญเสียไปกับการสูญดินเพื่อสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการเกษตร

8. เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาที่ดิน. (2545). *การประเมินการสูญเสียดินในประเทศไทย*. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กิตติพงษ์ พงษ์บุญ (2543). *การศึกษาดัชนีการชะล้างพังทลายดินโดยน้ำฝนในพื้นที่สถานวิจัยลุ่มน้ำลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา*. กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กิติโรจน์ มะลาไวย์. (2564). ปัญหาและแนวทางแก้ไขการพังทลายของผืนดินและตลิ่งลำแควน. จาก http://eng.sut.ac.th/ce/ce_course/download/project/8KITIROJ_MALAWAI.pdf

- นิพนธ์ ตั่งธรรม. (2545). แบบจำลองคณิตศาสตร์การชะล้างพังทลายของดินและมลพิษตะกอนในพื้นที่ลุ่มน้ำ. ภาควิชา
อนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิณทิพย์ ธิติโรจนะวัฒน์. (2564). การทดสอบการใช้สมการการสูญเสียดินสากล (USLE) ในพื้นที่ป่าไม้. จาก
http://frc.forest.ku.ac.th/frcdatabase/bulletin/ws_document/R003601.pdf
- พิณทิพย์ ธิติโรจนะวัฒน์ และธรรมนุญ แก้วอำพุท. (2546). ปัจจัยต่าง ๆ ในสมการการสูญเสียดินสากล (USLE) ในพื้นที่ต้น
น้ำอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. สำนักอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
- วันเพ็ญ วิริยะกิจนทีกุล และคณะ. (2559). การประเมินการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่เกษตรกรรมด้วย Cs137
ดำเนินการในพื้นที่ เกษตรจังหวัดนครสวรรค์ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา. จาก [http://www1.ddd.go.th/WEB_PSD/
Employee%20Assessment/wean/pch/pch39/1.pdf](http://www1.ddd.go.th/WEB_PSD/Employee%20Assessment/wean/pch/pch39/1.pdf)
- เสาวลักษณ์ สระทองเทียน. (2559). การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และสมการการสูญเสียดินสากลเพื่อประเมิน
การชะล้างพังทลายของดิน บริเวณลุ่มน้ำแควน้อย จังหวัดพิษณุโลก. จาก [http://www.agi.nu.ac.th/nred/
Document/is-PDF/2559/geo_2559_09_FullPaper.pdf](http://www.agi.nu.ac.th/nred/Document/is-PDF/2559/geo_2559_09_FullPaper.pdf)
- ศูนย์ภูมิสารสนเทศเพื่อการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2549). ระบบฐานข้อมูลภัยการของดิน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. จาก <https://gecnet.kku.ac.th/spatialdb/soilerosion>
- Wischmeier, W. H. and Smith, D .D. (1965). *Agricultural Handbook*. NO.28. Department of Agricultura.

การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรม กรณีศึกษา กำแพงเมือง-คูเมืองสงขลา (สิงหนคร)

CULTURAL LANDSCAPE CHANGES:

A CASE STUDY OF THE CITY WALL - MOAT OF SONGHKHLA (SINGHANAKORN)

กมลนาวิน อินทภูจิตร^{1*}, มานพ อ่อนแก้ว² และบรรจง ทองสร้าง³

Kamonnawin Inthanuchit^{1*}, Manop Onkeaw² and Banchong Thongsang³

บทคัดย่อ

ภูมิทัศน์วัฒนธรรมรอบกำแพงเมือง-คูเมืองสงขลา (สิงหนคร) มีคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นพื้นที่ได้รับการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน กรมศิลปากรและกำหนดขอบเขตแนวเขตคูเมืองเก่า กรมธนารักษ์ บทความนี้ศึกษา ลักษณะและปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรมจากภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร ภาพถ่ายดาวเทียมจากกูเกิลเอิร์ธ แบบจำลองสามมิติและภาพถ่ายจากอากาศยานไร้คนขับ และการสำรวจภาคสนาม ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรมเกิดจากการเปลี่ยนแปลงรอบกำแพงเมือง-คูเมืองสงขลา ที่มีผลต่อรูปแบบการใช้งาน ทำให้ลักษณะภูมิทัศน์เปลี่ยนไป โดยมีปัจจัยประกอบด้วย 1) ปัจจัยจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม ได้แก่ ชุมชนเมืองโดยรอบ 2) ปัจจัยจากนโยบายของหน่วยงานรัฐ ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และกรมศิลปากร 3) ปัจจัยจากการท่องเที่ยว ได้แก่ การส่งเสริมการท่องเที่ยว และ 4) ปัจจัยทางสังคมจากการขยายตัวของเมือง

คำสำคัญ : การเปลี่ยนแปลง, ภูมิทัศน์วัฒนธรรม, กำแพงเมือง - คูเมืองสงขลา

Abstract

The cultural landscape around the city wall - Moat of Songkhla (Sinhanakorn) has historical value and significance and registered archaeological site by department of fine arts and boundaries of old moat by department of Treasury. This article studies the nature of cultural landscape from aerial photography by the military map department, satellite images from Google Earth, 3D-models and photographs from UAV and field surveys. The results showed that changes in the cultural landscape changed around the city wall - Moat of Songkhla affecting usage patterns, changing landscapes, materials, vegetation and open spaces, with factors affecting changes, including 1) factors from those involved in the cultural landscape, like the modern urban communities surrounding the city wall - Moat of Songkhla, 2) factors from government policies, including the National Economic and Social Development Plan and the Department of Fine Arts, 3) Tourism Factors including Tourism Promotion, and 4) Social Factors from Urban Expansion.

Keyword: Change, Cultural Landscape, The City Wall - Moat of Songkhla

¹ กรรมการหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

² หน่วยงานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นประจำจังหวัดสงขลา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

*Corresponding author, e-mail: kamonnawin.in@skru.ac.th

1. บทนำ

ภูมิทัศน์วัฒนธรรม คือความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยมีวัฒนธรรมหรือค่านิยมทุกสิ่งทุกอย่างทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันเป็นสิ่งที่ผู้คนในกลุ่มยึดถือร่วมกัน เป็นผู้กระทำต่อสภาพแวดล้อมหรือธรรมชาติ เพื่อสร้างความเจริญงอกงามและในการพัฒนาสังคมมนุษย์ ผลลัพธ์ที่แสดงออกมาในรูปของภูมิทัศน์ที่มองเห็น (อนุวัฒน์ การถัก และทรงยศ วีระวิมาศ, 2558) ซึ่งภูมิทัศน์วัฒนธรรมนั้นเป็นพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ประกอบด้วยแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ เช่น ป่าชุมชน แหล่งน้ำคูคลอง บ้านเรือน ศาสนสถาน โบราณสถาน เป็นต้น (Taylor, 2009); (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2552) กำแพงเมือง - คูเมืองสงขลา (สิงหนคร) เป็นแหล่งสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ประกอบด้วยตัวศิลปกรรม และสภาพแวดล้อม ที่อยู่โดยรอบและที่เกี่ยวข้อง คือ ปริณพทล รอบตัวศิลปกรรม หรือ อาณาบริเวณเมืองเก่าหรือชุมชนเมือง ที่แหล่งศิลปกรรม ดังกล่าวตั้งอยู่ (กมลนาวิณ อินทนุจิตร และคณะ, 2562) และเป็นส่วนสำคัญของข้อมูลการประเมินคุณค่าขององค์ประกอบมรดกทางวัฒนธรรมย่านชุมชนเก่าสุ่มรดกจังหวัดสงขลา (กมลนาวิณ อินทนุจิตร และคณะ, 2564)

กำแพงเมือง - คูเมืองสงขลา (สิงหนคร) เป็นหลักฐานใช้ความรู้และทักษะจากวัฒนธรรมของตน เสริมสร้างและปรับเปลี่ยนพื้นที่ทางกายภาพโดยสอดคล้องกับศักยภาพของธรรมชาติ จนกลายมาเป็นลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่มีลักษณะเฉพาะตัว เสริมส่วนประวัติศาสตร์สำคัญสำหรับการค้าขายทางทะเล การปกครองและการพัฒนา ในฐานะเป็นศูนย์กลางการค้าขายฝั่งทะเลบริเวณตอนใต้ของอ่าวไทย (รายงานการกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง - คูเมืองสงขลา (สิงหนคร), 2546) ถือเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรม (Cultural Space) ที่มีศักยภาพส่งผลเชิงบวกต่อเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่และชุมชนรอบด้วยความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคมและความหลากหลายทางวัฒนธรรม อีกทั้งการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรมทั้ง ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่รอบกำแพงเมือง - คูเมืองสงขลา (สิงหนคร)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า การจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมอย่างยั่งยืนจะต้องศึกษาขอบเขตทั้งด้านกายภาพ สังคม จึงได้นำเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศเพื่อศึกษาลักษณะและปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรมจากภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร ภาพถ่ายดาวเทียมจากกูเกิลเอิร์ธ แบบจำลองสามมิติและภาพถ่ายจากอากาศยานไร้คนขับ และการสำรวจภาคสนาม เพื่อช่วยในการตัดสินใจและวางแผนฟื้นฟู พัฒนาและอนุรักษ์สำหรับผู้บริหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้ในการตัดสินใจของผู้บริหารและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในพื้นที่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

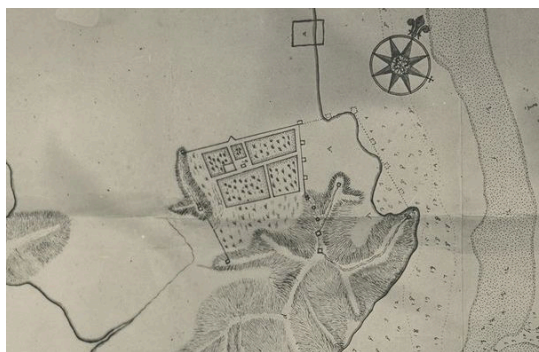
ศึกษาการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรม กรณีศึกษา กำแพงเมือง - คูเมืองสงขลา (สิงหนคร)

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 กำแพงเมือง - คูเมืองสงขลา (สิงหนคร)

กำแพงเมือง - คูเมืองสงขลา (สิงหนคร) ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองสิงหนคร ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ตรงข้ามเมืองสงขลาฝั่งบ่อยางในปัจจุบัน ตัวเมืองตั้งอยู่ที่ราบเชิงเขาค่ายม่วง ที่ปลายแหลมสันทรายสทิงพระ ซึ่งเป็นปากทางเข้าออกทะเลของทะเลสาบสงขลา โดยสร้างกำแพงเมือง-คูเมืองล้อมรอบบริเวณที่ราบเชิงเขาซึ่งเป็นที่ราบตะกอน

สันทรายไปจรดตีนเขาค่ายม่วงในทิศใต้และโอบล้อมเนินเขาน้อยไว้เป็นส่วนด้านตะวันตกของตัวเมือง มีคลองต่อเชื่อมจากคูเมืองไปตามแนวเชิงเขาค่ายม่วงไปออกทะเลสาบสงขลาบริเวณปากทางออกสู่ทะเล ดังแสดงในแผนที่โบราณบริเวณเมืองสงขลา วาดโดย มองซิเออร์ เดอ ลามาร์ แสดงเอกลักษณ์แห่งเมืองป้อมที่มีป้อมปืนใหญ่ ถึง 18 ป้อม (รูปที่ 1) นับเป็นที่ตั้งเหมาะสมสำหรับการสร้างเมือง มีความสำคัญในฐานะเป็นเมืองท่าค้าขายมาแต่อดีต สิงขร” (Singora) เป็นคำในภาษาสันสกฤตแปลว่า ภูเขา บริเวณนี้เป็นเมืองท่ามาก่อนสมัยอยุธยาโดยเฉพาะในเขตสทิงพระ แต่มาในสมัยอยุธยา กลุ่มชาวมุสลิมนำโดย คาโต๊ะ โมกอล ได้ตั้งเมืองขึ้นที่บริเวณหัวเขาแดงเมื่อ พ.ศ. 2162 - 2185 ได้พัฒนาเมืองสร้างป้อมกำแพงเมือง - คูเมืองด้วยหินสอปูนในส่วนเมืองด้านตะวันออก เริ่มต้นประวัติศาสตร์สำคัญสำหรับการค้าขายทางทะเล การปกครองและการพัฒนาในฐานะเป็นศูนย์กลางการค้าขายฝั่งทะเลบริเวณตอนใต้ของอ่าวไทย ตรงกับสมัยพระเจ้าทรงธรรม ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวเจ้าเมืองสงขลา คือ สุลัยมาน แข็งเมือง ประกอบกับในช่วงเวลานั้นมีโจรสลัดชุกชุมและเข้าปล้นเมือง ทั้งหมดเป็นเหตุผลทำให้เกิดการสร้างป้อมกำแพงเมืองล้อมรอบเมืองและภูเขา (ยงยุทธ ชูแว่น 2529; คณะกรรมการฯ 2545; กรมศิลปากร 2555; ชม ฌ สงขลา 2457) ในระยะนั้นทำให้พระเจ้าปราสาททองส่งกองทัพมาโจมตีหลายครั้งแต่ไม่สำเร็จ แม้จะขอความร่วมมือจากฮอลันดาก็ตาม เพื่อเตรียมการรับมือกับกองทัพของอยุธยา ปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2222 เจ้าเมืองสงขลาได้สั่งให้มีการเตรียมรักษาเมือง โดยสั่งให้นำปืนใหญ่ขึ้นไปตั้งบนเขา (กรมศิลปากร, 2555) แต่แล้วในปีถัดมาสมเด็จพระนารายณ์ก็สามารถพิชิตเมืองได้สำเร็จ ด้วยชัยภูมิที่เหมาะสมในการเป็นเมืองท่า ใกล้บริเวณปากทะเลสาบสงขลาและเส้นทางคาบสมุทรไปสู่ทะเลอันดามัน สงขลาเป็นเมืองที่เหมาะสมต่อการเป็นเมืองท่าค้าขายอย่างยิ่ง ดังที่ เวิร์ด ได้อธิบายไว้ว่า “...เมืองสงขลามีท่าเรือซึ่งดูจะเหมาะท่าเรือที่ตีมากแต่เรือใหญ่ๆ จะต้องเข้าออกได้จึงจะเหมาะท่าเรือที่ดี แต่ได้มีคนบอกกับข้าพเจ้าว่าเรือที่มีระวางเพียง 500 - 600 ตันได้เคยเข้าออกแล้ว” (หอพระสมุดวชิรญาณ, 2470, 114-115) ทำให้ฝรั่งเศสเชื่อว่าเมืองนี้จะสามารถพัฒนาขึ้นเป็นเมืองท่าชั้นนำได้ในอนาคต (Jacq-Hergoualc’h, 1993, 187) เป็นเหตุผลที่ทำให้ฝรั่งเศสเองก็พยายามลงทุนกับเมืองนี้ ดังเห็นได้จากที่เวิร์ดบันทึกไว้ว่า “เมื่อข้าพเจ้าได้ถึงเมืองสงขลาแล้วก็เห็นมือสร้างป้อมทีเดียว แต่การสร้างป้อมนี้ข้าพเจ้าจะได้ค่อยทำค่อยไปอย่างช้าที่สุด เพื่อคอยรับคำสั่งของท่านก่อน เมื่อข้าพเจ้าจะไปเมืองสงขลานั้นข้าพเจ้าจะได้พาเอนยีนเนียนายช่างไปด้วยคน 1 เอนยีนเนียนี้ท่านราชทูตได้ถวายตัวไว้ต่อพระเจ้ากรุงสยามแล้ว และเป็นคนที่ฉลาดมาก ในการก่อสร้างต่าง ๆ นั้นข้าพเจ้าจะได้กระทำตามคำแนะนำของเอนยีนเนียนี้ทุกอย่าง” (หอพระสมุดวชิรญาณ, 2470, 114-115) การทำป้อมอย่างช้าที่สุดนั้น ก็เพราะฝรั่งเศสต้องการสร้างเมืองสงขลาให้ดีที่สุดนั่นเอง แม้ผ่านกาลเวลาบริเวณกำแพงเมือง-คูเมืองสงขลา (สิงหนคร) จึงยังเป็นที่ตั้งชุมชนเกิดใหม่หลายครั้ง และมีการสร้างท่าเรือ “ติณสุลานนท์” ขึ้นที่ชายฝั่งทะเล บริเวณที่ตั้งเมืองเก่าซึ่งถูกทำลายไปในอดีต (รายงานการกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง - คูเมืองสงขลา (สิงหนคร), 2546)

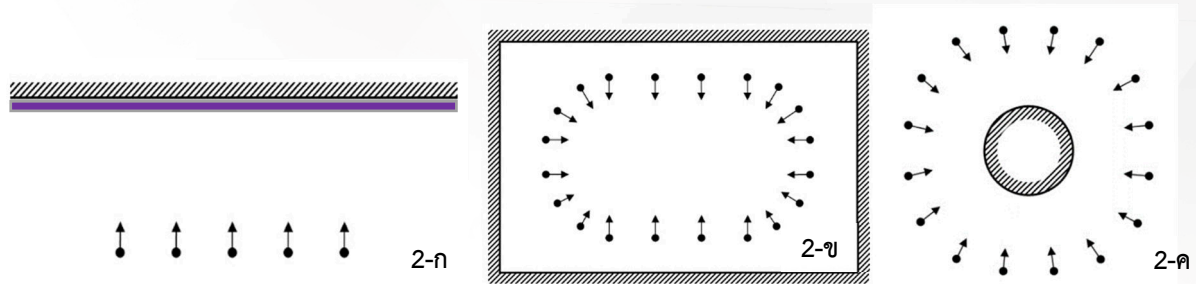

รูปที่ 1 กำแพงเมือง - คูเมืองสงขลา (สิงหนคร) ในแผนที่โบราณบริเวณเมืองสงขลา (สิงหนคร) พ.ศ. 2230 โดย มองซิเออร์ เดอ ลามาร์ วิศวกรชาวฝรั่งเศส

ที่มา : ดัดแปลงจาก ธานีป ไชยยานุกิจ, 2559

3.2 การวางแผนถ่ายภาพเพื่อสร้างแบบจำลองสามมิติ

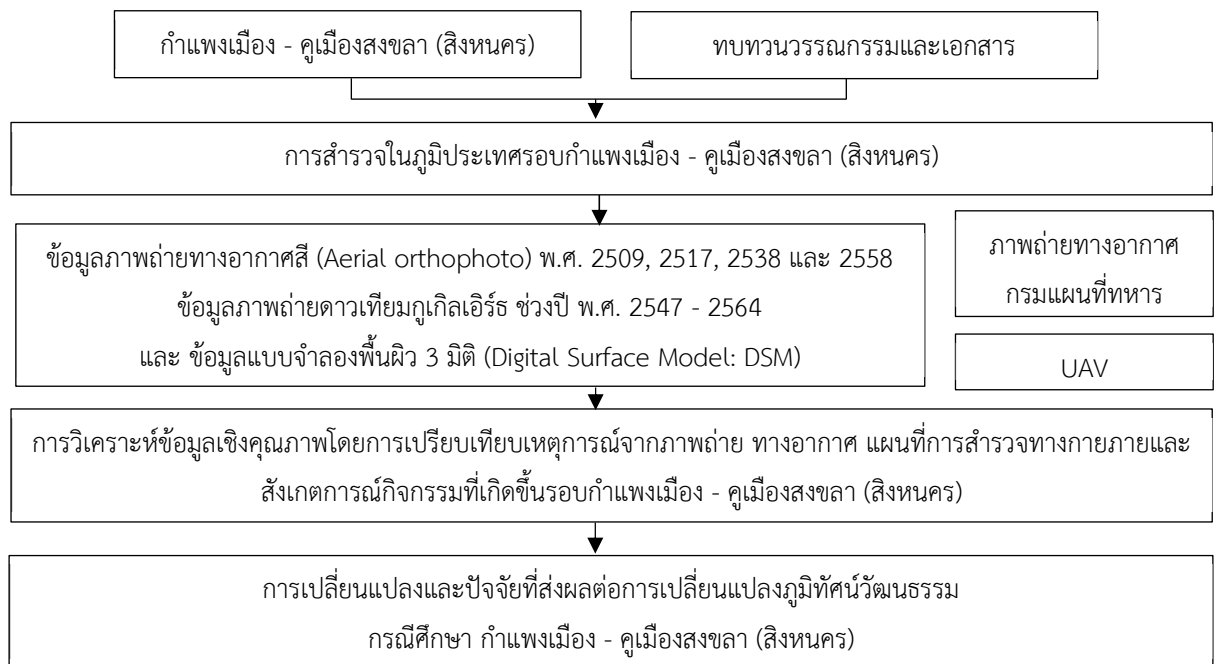
การถ่ายภาพนั้นจะเป็นการทำงานในรูปแบบของการจำลองแบบหลักการฉายแสงด้วยวิธีการเชิงทัศนซึ่งหมายถึงการจำลองภาพหรือการจำลองสถานการณ์เสมือนขณะที่มีการบันทึกภาพ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานด้านเรขาคณิตที่สามารถไปใช้ประมวลผลภาพดังกล่าวได้ถูกต้องแม่นยำ อุปกรณ์ถ่ายภาพ วิธีการถ่ายภาพและการเตรียมภาพหรือการแก้ไขความบิดเบือนของภาพมีความสำคัญก่อนนำไปประมวลผล (สุภานัน รัตนพงษ์วิช และคณะ, 2565) ดังแสดงในรูปที่ 2

รูปที่ 2 ก.มุมมองประเภทภายนอกอาคาร / โบราณสถาน ข.มุมมองประเภทภายในอาคาร / โบราณสถาน ค.มุมมองประเภทวัตถุ / โบราณสถาน

ที่มา : ดัดแปลงจาก สุภานัน รัตนพงษ์วิช และคณะ (2565)

3.3 กรอบแนวคิด

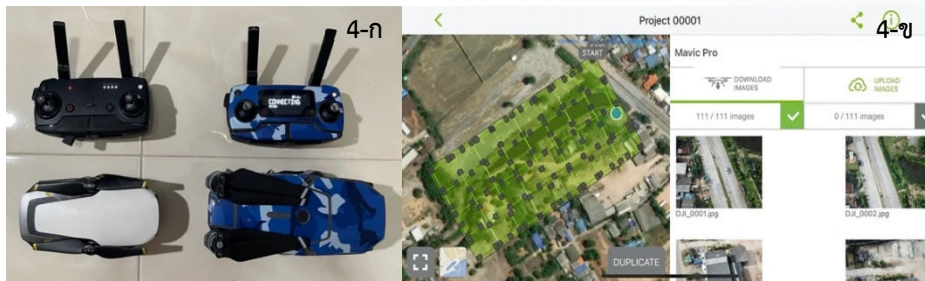
รูปที่ 3 กรอบแนวคิด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่เป็นหลัก โดยศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมกรณีศึกษา กำแพงเมือง-คูเมืองสงขลา (สิงหนคร) ที่มีการเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีวิธีการวิจัย ดังนี้

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บภาพเพื่อสร้างแบบจำลองสามมิติใช้อากาศยานไร้คนขับ (Unmanned Aerial Vehicle: UAV) จำนวน 2 เครื่อง ได้แก่ DJI MAVIC AIR (U11X) หมายเลขเครื่อง 0K1DEC92B0170 และ DJI MAVIC PRO หมายเลขเครื่อง 08QE2U01200WQ (แสดงในรูปที่ 4-ก) ซึ่งรับรองการขึ้นทะเบียนเครื่องวิทยุคมนาคมสำหรับอากาศยานซึ่งไม่มีนักบินสำหรับงานข้อมูลสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ใช้แอปพลิเคชันสำหรับวางแผนการบิน เช่น โปรแกรม Pix4Dcapture และ DJI GO4 (แสดงในรูปที่ 4-ข) และซอฟต์แวร์สำหรับการประมวลผลภาพโฟโตแกรมเมตรี เช่น โปรแกรม Autodesk Recap Pro Photo

รูปที่ 4 ก.อากาศยานไร้คนขับ (UVA) ข.แอปพลิเคชันสำหรับวางแผนการบิน Pix4Dcapture
ที่มา : ดัดแปลงจากโปรแกรม Pix4Dcapture

4.2 ทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง - คูเมืองสงขลา

รายงานการกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง - คูเมืองสงขลา (สิงหนคร) (2546) และประกาศกรมศิลปากร เรื่องขึ้นทะเบียนและกำหนดขอบเขตโบราณสถาน ราชกิจจานุเบกษา (2535) สามารถนำมาซ้อนทับ (Overlay) กับภาพถ่ายดาวเทียมกูเกิลเอิร์ธ พ.ศ. 2564 ดังแสดงในรูปที่ 5 โดยมีพื้นที่ประมาณ 102 ไร่ 2 งาน 53 ตารางวา

รูปที่ 5 ขอบเขตกำแพงเมือง - คูเมืองสงขลา (สิงหนคร) ซ้อนทับกับภาพถ่ายดาวเทียมกูเกิลเอิร์ธ ก.แนวขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง - คูเมือง กรมธนารักษ์ ข.แนวขอบเขตโบราณสถาน กรมศิลปากร

ที่มา : ดัดแปลงจากโปรแกรม Google Earth Pro

4.3 การสำรวจในภูมิภาคประเทศของรอบกำแพงเมือง-คูเมืองสงขลา (สิงหนคร)

การสำรวจในภูมิภาคประเทศ เพื่อตรวจสอบข้อมูลการศึกษาขอบเขตด้วยภาพถ่ายอากาศจากยานไร้คนขับและภาพถ่าย เพื่อแสดงลักษณะขอบเขตและการเปลี่ยนแปลงในส่วนต่าง ๆ ของเมือง โดยบันทึกภาพเมื่อวันที่ 25 - 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 ดังแสดงในรูปที่ 6

รูปที่ 6 การสำรวจในภูมิภาคประเทศของรอบกำแพงเมือง-คูเมืองสงขลา (สิงหนคร) ก.แนวคูเมืองติดชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ข.แนวคลองระบายบริเวณด้านทิศเหนือของเมือง ค.แนวคูเมือง-กำแพงเมืองทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเมือง ง.สภาพคูเมืองทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ จ.คูเมืองหน้าป้อมปืนหมายเลข 9 ฉ.บริเวณมุมเมืองทิศตะวันตกเฉียงเหนือ
ที่มา : ถ่ายโดย คณะผู้วิจัย

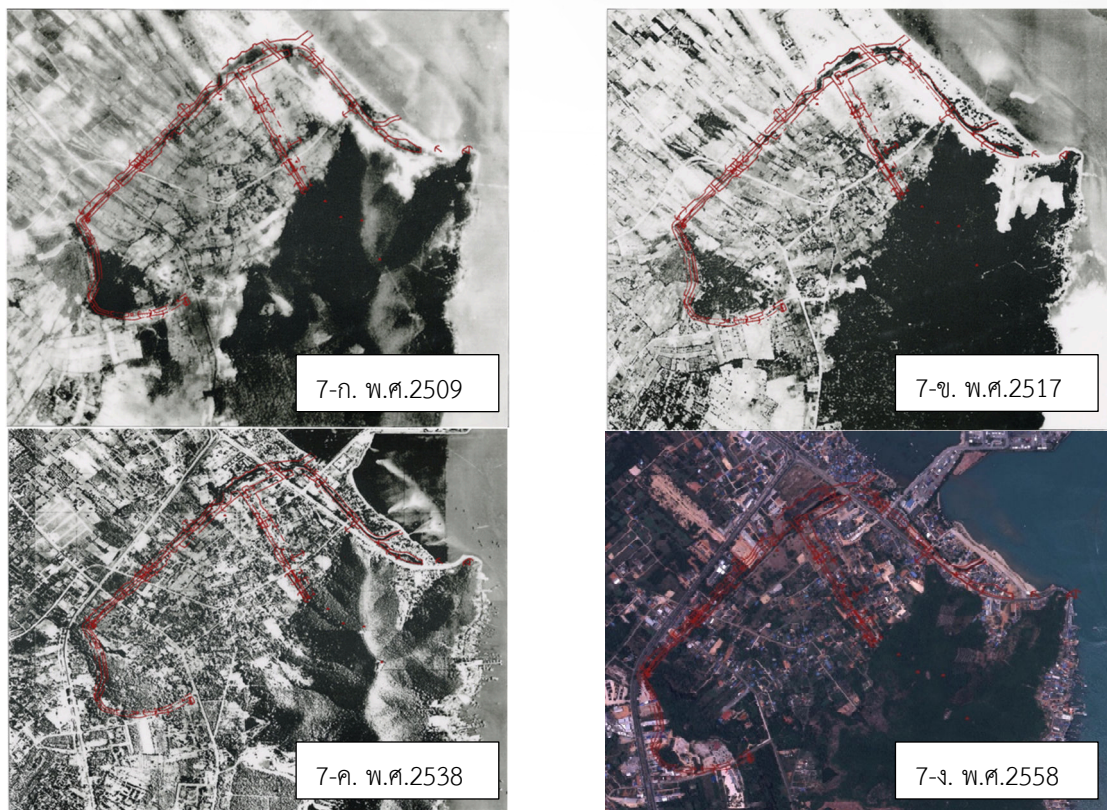
จากการสำรวจในภูมิภาคประเทศของเมืองสงขลา (สิงหนคร) ตั้งอยู่บริเวณทิศเหนือเชิงเขาค่ายม่วงหรือหัวเขาแดง ทางด้านทิศตะวันออกติดอ่าวไทย ในอดีตมีร่องรอยการเป็นเมืองท่าขนาดใหญ่ ในภาพที่ 6-ก. แสดงแนวป้อมที่สร้างบนเชิงเขา และแนวคูเมืองติดชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ปัจจุบันซ้อนทับกับชุมชน ภาพที่ 6-ข. แสดงแนวคลองระบายน้ำทางทิศเหนือของเมือง ปัจจุบันถูกบุกรุกและลำน้ำเข้าไปในแนวคลองและถนนที่ตัดไปยังท่าเรือน้ำลึก ภาพที่ 6-ค. แสดงแนวกำแพงเมืองชั้นใน (ส่วนที่ 2) ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเมือง กำแพงเมืองส่วนยอดเสริมสูงด้วยหินสอปูน ปัจจุบันซ้อนทับกับชุมชน ภาพที่ 6-ง. แสดงสภาพคูเมือง-กำแพงเมือง ส่วนที่ 1 ด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือยังปรากฏแนวคูเมือง ปัจจุบันเป็นพื้นที่โล่งและซ้อนทับกับชุมชน ภาพที่ 6-จ. แสดงแนวคูเมืองภายหลังการปรับปรุงหน้าป้อมปืนหมายเลข 9 มีสภาพดี เนื่องจากการบูรณะจากกรม

ศิลปากร ภาพที่ 6-ฉ. บริเวณมุมเมืองทิศตะวันตกเฉียงเหนือ พบการบุกรุกและการครอบครองเพื่อใช้ประโยชน์บ่อดิน มีความเสี่ยงต่อการพังทลายของชั้นดินซึ่งมีโบราณสถานเขาน้อยอยู่บนเนินเขาอาจจะได้รับความเสียหายได้

4.4 เปรียบเทียบเหตุการณ์จากภาพถ่าย ทางอากาศ แผนที่การสำรวจทางกายภาพและสังเกตการณ์กิจกรรมที่เกิดขึ้นรอบกำแพงเมือง-คูเมืองสงขลา (สิงหนคร)

การใช้ประโยชน์ที่ดินจากข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศสี (Aerial orthophoto) พ.ศ. 2558 พ.ศ. 2509, 2517, 2538 และ 2558 ข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมกูเกิลเอิร์ธ ช่วงปี พ.ศ. 2547 - 2564 และข้อมูลแบบจำลองพื้นผิว 3 มิติ (Digital Surface Model: DSM) โดยใช้เทคนิควิเคราะห์การซ้อนทับ (Overlay) และ การจำแนกด้วยสายตา (Visual Classification)

4.4.1 ข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศสี (Aerial orthophoto) พ.ศ. 2509, 2517, 2538 และ 2558

ภาพที่ 7 ขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมืองสงขลาซ้อนทับกับภาพถ่ายทางอากาศสี กรมแผนที่ทหาร ก.พ.ศ. 2509 ข. พ.ศ. 2517 ค. พ.ศ. 2538 ง. พ.ศ. 2558

ที่มา : ดัดแปลงจากภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. 2509 พ.ศ. 2517 พ.ศ. 2538 และ พ.ศ. 2558

จากข้อมูลขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมืองสงขลาซ้อนทับกับภาพถ่ายทางอากาศสี กรมแผนที่ทหาร พบว่า ในช่วง พ.ศ. 2509 และ พ.ศ. 2517 สภาพขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมืองสงขลา ยังมีแนวอย่างเด่นชัดตลอดช่วงแนวคูเมือง ทั้งในส่วนของแนวคูเมืองติดชายฝั่งทะเลอ่าวไทยและด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือยังปรากฏแนวคูเมือง

จากภาพถ่ายทางอากาศสี กรมแผนที่ทหาร ในช่วง พ.ศ. 2538 และ 2558 พบการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์ วัฒนธรรมอย่างเด่นชัดภายหลังการทำเรื่อน้ำลึก ขึ้นที่ชายฝั่งทะเล บริเวณที่ตั้งเมืองเก่าซึ่งถูกทำลายไปในอดีต ทำให้แนวคูเมืองติดชายฝั่งทะเลอ่าวไทยถูกบุกรุกและล้ำเข้าไปในแนวคลองของแนวถนนที่ตัดเข้าไปยังท่าเรื่อน้ำลึก แนวกำแพงเมือง -

คูเมืองชั้นนอกทางทิศใต้ของส่วนที่ 1 ถูกไถเป็นที่ราบเป็นส่วนใหญ่ แนวคลองระบายน้ำบริเวณทิศเหนือถูกสร้างเป็นอาคารของหน่วยงานไปรษณีย์ แนวเขตกำแพงเมือง - คูเมืองชั้นนอกทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของส่วนที่ 1 ไม่เหลือสภาพ ส่วนแนวเขตกำแพงเมือง - คูเมืองชั้นใน ทางทิศเหนือส่วนที่ 1 ยังคงสภาพ แนวคลองระบายทางทิศตะวันออกเกิดการปิดกั้นของสันทราย และแนวกำแพงเมือง - คูเมืองชั้นใน ทางทิศตะวันออกของส่วนที่ 1 ถูกไถปราบพื้นที่สร้างอาคารศูนย์ข้อมูลประจำท้องถิ่น

4.4.2 ข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมกูเกิลเอิร์ธ ช่วงปี พ.ศ. 2547-2564

แบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงปี 2547-2553, ช่วงปี 2556-2560 และ ช่วงปี 2561 - 2564

ก. ช่วงปี 2547 - 2553

ภาพที่ 8 ขอบเขตกำแพงเมือง - คูเมืองสงขลาซ้อนทับกับภาพถ่ายดาวเทียมกูเกิลเอิร์ธ ช่วงปี 2547-2553

ที่มา : ดัดแปลงจากโปรแกรม Google Earth Pro

ข. ช่วงปี 2556 - 2560

ภาพที่ 9 ขอบเขตกำแพงเมือง - คูเมืองสงขลาซ้อนทับกับภาพถ่ายดาวเทียมกูเกิลเอิร์ธ ช่วงปี 2556-2560

ที่มา : ดัดแปลงจากโปรแกรม Google Earth Pro

ค. ช่วงปี 2561 - 2564

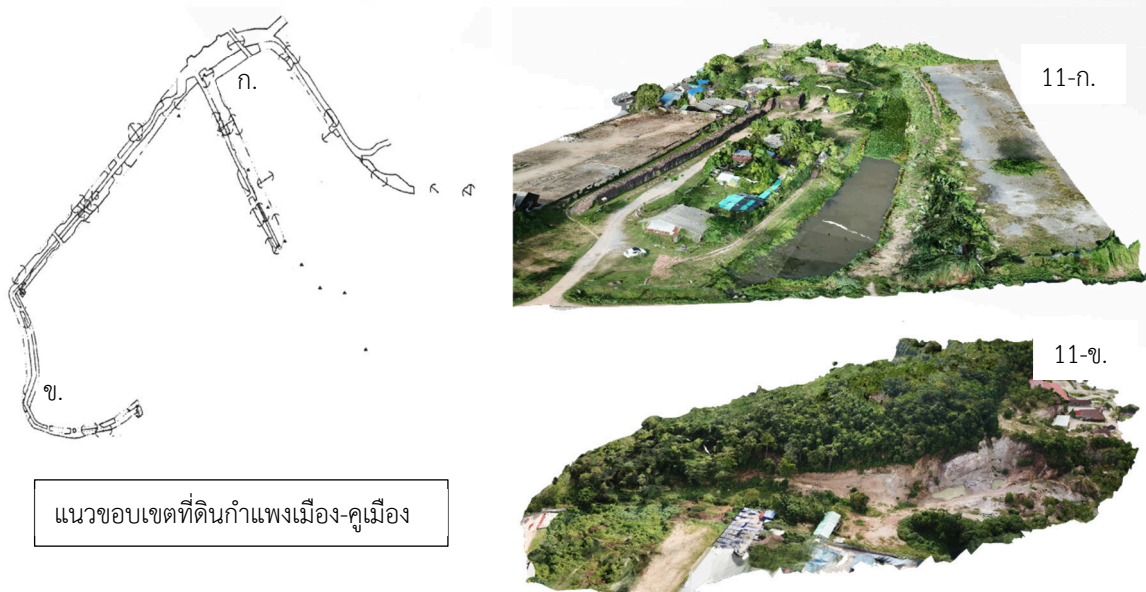
ภาพที่ 10 ขอบเขตกำแพงเมือง - คูเมืองสงขลาซ้อนทับกับภาพถ่ายดาวเทียมกูเกิลเอิร์ธ ช่วงปี 2561-2564

ที่มา : ดัดแปลงจากโปรแกรม Google Earth Pro

จากข้อมูลขอบเขตกำแพงเมือง - คูเมืองสงขลาซ้อนทับกับข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมกูเกิลเอิร์ธ ช่วงปี พ.ศ. 2547 - 2564 เป็นข้อมูลภาพภายหลังการทำเรื่อดินสูสานนท์ แนวคูเมืองติดชายฝั่งทะเลอ่าวไทยถูกบุกรุกและล้ำเข้าไปในแนวคลองของแนวถนนที่ตัดเข้าไปยังท่าเรือน้ำลึก แนวกำแพงเมือง - คูเมืองชั้นนอกทางทิศใต้ของส่วนที่ 1 ถูกไถเป็นที่ราบเป็นส่วนใหญ่ มีพื้นที่ได้รับการฟื้นฟูอย่างเด่นชัดเช่น แนวคูเมือง - กำแพงเมืองทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเมือง และบริเวณคูเมืองหน้าป้อมปืนหมายเลข 9 อย่างไรก็ตาม บริเวณมุมเมืองทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ถูกบุกรุกและไม่เหลือสภาพ

4.4.3 ข้อมูลแบบจำลองพื้นผิว 3 มิติ (Digital Surface Model: DSM)

การสร้างแบบจำลอง 3 มิติเพื่อตรวจสอบข้อมูลการศึกษาขอบเขตด้วยภาพถ่ายอากาศจากยานไร้คนขับ และภาพถ่าย เพื่อแสดงลักษณะขอบเขตและการเปลี่ยนแปลงในส่วนต่าง ๆ ของเมือง โดยบันทึกภาพเมื่อวันที่ 25 - 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 ดังแสดงในรูปที่ 11

ภาพที่ 11 แบบจำลองพื้นผิว 3 มิติ ก.แนวคูเมือง - กำแพงเมืองทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเมือง ข.บริเวณมุมเมืองทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

ที่มา : ตัดแปลงจากโปรแกรม Autodesk Recap Pro Photo

ผลการเปรียบเทียบขนาดระหว่างสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมขนาดจริงและแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากพอยต์คลาวด์โดยกำหนดให้ขนาดจริงเป็นข้อมูลชุดตัวแปรต้นและข้อมูลที่ได้จากแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากพอยต์คลาวด์เป็นข้อมูลชุดทดลองวัดระยะจากแบบจำลองสามมิติจากพอยต์คลาวด์เมื่อเปรียบเทียบกับค่าตั้งต้นจากแบบจำลองสามมิติจากแบบก่อสร้างนั้นมีความคลาดเคลื่อนน้อยกว่า $\pm 1\%$

5. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย โดย การสำรวจภาคสนาม วิเคราะห์การซ้อนทับ (Overlay) และ การจำแนกด้วยสายตา (Visual Classification) พบว่า สภาพพื้นที่ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2509 จากอดีตแนวกำแพงเมือง - คูเมืองสงขลา มีความเด่นชัดตลอดช่วงแนวคูเมือง ภายหลังการทำเรื่อดินสูสานนท์ แนวคูเมืองติดชายฝั่งทะเลอ่าวไทยถูกบุกรุกและล้ำเข้าไปในแนวคลองของแนวถนนที่ตัดเข้าไปยังท่าเรือน้ำลึก แนวกำแพงเมือง - คูเมืองชั้นนอกทางทิศใต้ของส่วนที่ 1

ถูกไถเป็นที่ราบเป็นส่วนใหญ่ บริเวณมุมเมืองทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ถูกบุกรุกและไม่เหลือสภาพ มีพื้นที่ได้รับการฟื้นฟูอย่างเด่นชัด เช่น แนวคูเมือง - กำแพงเมืองทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเมือง และบริเวณคูเมืองหน้าป้อมปืนหมายเลข 9

ผลการเปรียบเทียบขนาดระหว่างสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมขนาดจริงและแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากพอยต์คลาวด์ มีความคลาดเคลื่อนน้อยกว่า $\pm 1\%$ สามารถนำไปใช้ในประเมินองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแบบเร่งด่วนได้

6. อภิปรายผลการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรมเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินรอบกำแพงเมือง - คูเมืองสงขลา การเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากภายในระยะเวลาที่รวดเร็วโดยมีผลต่อรูปแบบการใช้งาน ทำให้ลักษณะภูมิทัศน์ วัสดุ พืชพรรณ และพื้นที่โล่งเปลี่ยนแปลงไป โดยมีปัจจัยประกอบด้วย 1) ปัจจัยจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม ได้แก่ ชุมชนเมืองสมัยใหม่โดยรอบกำแพงเมือง-คูเมืองสงขลา 2) ปัจจัยจากนโยบายของหน่วยงานรัฐ ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การก่อสร้างท่าเรือน้ำลึก การกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง - คูเมืองสงขลา (สิงหนคร) โดยกรมธนารักษ์ และการขึ้นทะเบียนและกำหนดขอบเขตโบราณสถานบริเวณเมืองสงขลาเก่า ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร โดยกรมศิลปากร 3) ปัจจัยจากการท่องเที่ยว ได้แก่ การส่งเสริมการท่องเที่ยว บริเวณเมืองสงขลาเก่า ตำบลหัวเขา และ 4) ปัจจัยทางสังคมจากการขยายตัวของเมืองรวมถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่เหมาะสม เช่น การใช้พื้นที่เพื่อทำบ่อดิน และการปรับสภาพเพื่อการครอบครองพื้นที่ เป็นต้น

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการศึกษาทำให้ทราบการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรมบริเวณกำแพงเมือง - คูเมืองสงขลา (สิงหนคร) ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อช่วยในการตัดสินใจและวางแผนฟื้นฟู พัฒนาและอนุรักษ์สำหรับผู้บริหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้ในการตัดสินใจของผู้บริหารและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในพื้นที่ต่อไป

8. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจการเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในพื้นที่จังหวัดสงขลาของหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นประจำจังหวัดสงขลา

9. เอกสารอ้างอิง

กมลนาวิน อินทนูจิตร, มานพ อ่อนแก้ว และโอภาส อิสโม. (2562). การจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม กรณีศึกษา เมืองเก่าสงขลา ฝั่งแหลมสน. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ครั้งที่ 2*. 5-6 สิงหาคม 2562 มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. 291-304.

กมลนาวิน อินทนูจิตร, มานพ อ่อนแก้ว และโอภาส อิสโม. (2564). การประเมินคุณค่าขององค์ประกอบมรดกทางวัฒนธรรม ย่านชุมชนเก่าสู่มรดกจังหวัดสงขลา. *การประชุมวิชาการระดับชาติ “ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น ครั้งที่ 1”*. วันที่ 15-16 กุมภาพันธ์ 2564. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. หน้า 405-415.

กรมศิลปากร. (2555). *ทำเนียบนามแหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (โบราณสถานจังหวัดสงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล)*. บางกอกอินแฮร์ส.

เกรียงไกร เกิดศิริ. (2552). *ชุมชนกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม*. อุซาคเนย์การพิมพ์.

คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2545). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดสงขลา*. กระทรวงมหาดไทย, กระทรวงศึกษาธิการและกรมศิลปากร.

ชนาธิป ไชยยานุกิจ สัมภาษณ์โดย พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, นักโบราณคดีประจำสำนักศิลปากรที่ 13 กรมศิลปากร, 20 ตุลาคม 2559.

ชม ณ สงขลา (พระยาวิเชียรคีรี). (2457). *พงษาวดารเมืองสงขลา, ใน ประชุมพงษาวดาร ภาคที่ 3*. โรงหนังสือพิมพ์ไทย. ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง ขึ้นทะเบียนและกำหนดขอบเขตโบราณสถานบริเวณเมืองสงขลาเก่า ตำบลหัวเขา (17 กันยายน 2535). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 109. ตอนที่ 119. หน้า 10190.

ยงยุทธ ชูแว่น. (2529). *พัฒนาการของชุมชนรอบทะเลสาบสงขลาตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17 ถึง ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18*. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รายงานการกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง - คูเมืองสงขลา (สิงหนคร). (2546, 10 กันยายน). *ประกาศคณะกรรมการเพื่อการพิจารณาขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง - คูเมือง ในการประชุมครั้งที่ 7/2546 สำนักงานบริหารที่ราชพัสดุ กรมธนารักษ์*. เลขที่ทะเบียน 55-25.

สุภานัน รัตนพงษ์วนิช, กอปร ศรีนาวัน, วุฒิพงษ์ กุศลคุ้ม และธนายุทธ ไชยธงรัตน์. (2565). ความแม่นยำของแบบจำลองสามมิติในรูปแบบพอยต์คลาวด์ กรณีศึกษาโครงการก่อสร้างอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก จังหวัดขอนแก่น. *วิศวกรรมศาสตร์และนวัตกรรม, 15* (2 เมษายน - มิถุนายน 2565), 88-95.

หอพระสมุดวชิรญาณ. (2470). *ประชุมพงษาวดารภาคที่ 41*. โรงพิมพ์อักษรนิติ.

อนุวัฒน์ การถัก และทรงยศ วีระทวีมาศ. (2558). ภูมิทัศน์วัฒนธรรม: ความหมาย พัฒนาการทางแนวคิด และทิศทางการศึกษาวิจัย. *สิ่งแวดล้อม สรรค์ สร้าง วิจัย*, 14(2), 1-12.

Michel Jacq-Hergoualc'h. (1993). *L'Europe et le Siam du XVIe au XVIIIe Siecle*. L'Harmattan.

Taylor, K. (2009). Cultural Landscape and Asia: Reconciling International and Southeast and East Asian Regional Value. *Landscape Research, 34*(1), 7-31.

ผลการศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อไอศกรีมโบราณ

ร้านฮาซันไอศกรีม ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

RESULTS OF STUDIES THE CONSUMER BEHAVIOR AND SATISFACTION IN BUYING ANTIQUE ICE CREAM FOR HASAN ICE CREAM SHOP, BANA, MUEANG, PATTANI

ฮามิเดฮ์ นูยาลา^{1*}, แวซัลวานี แวตาโอะ², ซุนิซ๊ะ ยูโซ๊ะ³, ไมสุหรี รอกะ⁴ และราสี สวอินทร์⁵
Hameedah Nuyala^{1*}, Waesanwanee waedah², Sunisah Yusoh³, Maisuree Rokat⁴ and Rasri
Sawaain⁵

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกซื้อไอศกรีมโบราณ และความพึงพอใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อไอศกรีมโบราณ ร้านฮาซันไอศกรีม ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริโภคไอศกรีมโบราณ ร้านฮาซันไอศกรีม จำนวน 323 คน ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลแบบบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 5 - 12 ปี ระดับการศึกษาชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษา ชอบรับประทานไอศกรีมรสช็อกโกแลต ช่วงเวลาที่ซื้อไอศกรีม 13.00 - 14.00 น. บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อไอศกรีม คือ ตนเอง โอกาสที่รับประทานไอศกรีมจะรับประทานปกติ ใช้จ่ายเงินในการรับประทานไอศกรีม 10 บาท / ครั้ง รับประทานไอศกรีมเฉลี่ย 3 - 4 ครั้ง / สัปดาห์ ชอบบรรจุภัณฑ์ประเภทถ้วย เวลาเฉลี่ยในการรับประทานไอศกรีมน้อยกว่า 5 นาที ชอบก้อนไอศกรีมขนาดเล็ก และท็อปปิ้งในไอศกรีมที่ชอบ คือ ข้าวเหนียว โดยความพึงพอใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อไอศกรีม พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความพึงพอใจในด้านราคา มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.30) รองลงมาคือ ด้านการให้บริการของผู้ขาย ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.34) และด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.57) ตามลำดับ

คำสำคัญ : พฤติกรรม, ความพึงพอใจ, ผู้บริโภค, ไอศกรีมโบราณ

Abstract

This research aimed to study the behavior of consumers in purchase selection for antique ice cream and the consumer satisfaction in purchase antique Ice Cream for Hasan Ice Cream Shop, Bana, Mueang, Pattani. The samples consisted of 323 be a consumer of ice cream antique For Hasan Ice Cream Shop who were selected by convenience sampling method. The tool was the questionnaire. The data were analyzed by using frequency, percentage, mean, and standard deviation. Descriptive statistics were used to present the data. The results showed that most consumers were female with ranging from 5 - 12 years old.

¹⁻⁴ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

⁵ อาจารย์สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

* Corresponding author, e-mail: 406103016@yru.ac.th

Kindergarten to elementary school students like chocolate ice cream, the time when buying ice cream 13.00 - 14.00 hrs. Chances of eating ice cream are normally eaten. Spend 10 baht / time eating ice cream on average 3 - 4 times / week like cup packaging. The average time to eat ice cream is less than 5 minutes, preferring small ice cream cubes and toppings in my favorite ice cream is glutinous rice. Consumer satisfaction with the choice of ice cream showed that the overall picture is at the highest level. (\bar{X} = 4.56, S.D. = 0.40). On a side - by - side basis, price satisfaction has the highest priority (\bar{X} = 4.60, S.D. = 0.30), second only to vendor service (\bar{X} = 4.55, S.D. = 0.34) and product side (\bar{X} = 4.52, S.D. = 0.57), respectively.

Keyword: Behavior, Satisfaction, Consumer, Antique ice cream

1. บทนำ

ประเทศไทยตั้งอยู่ในภูมิอากาศเขตร้อนและมีสภาพอากาศที่ร้อนอบอ้าวตลอดทั้งปี ส่งผลทำให้ในอดีตที่ผ่านมาคนไทยหาวิธีดับกระหายคลายร้อนโดยการรับประทานอาหารว่าง เช่น ข้าวแช่ แดงโม หวานเย็น เป็นต้น ซึ่งของว่างคลายร้อนอยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน แต่ด้วยสภาวะการดำเนินชีวิตในสังคมไทยปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ด้วยการมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยและได้รับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามา จึงทำให้มีการคิดค้นอาหารว่างที่ช่วยดับกระหายคลายร้อน ที่มีชื่อเรียกสั้น ๆ “ไอติม” หรือไอศกรีม (อทิทยา จินตามณี, 2553)

ไอศกรีมเริ่มเข้าเมืองในไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 หลังเสด็จประพาสอินเดีย และสิงคโปร์ ซึ่งสมัยนั้นน้ำแข็งยังผลิตขึ้นเองไม่ได้ในประเทศไทย จึงสั่งเครื่องทำน้ำแข็งเข้ามาและทำเสวยเฉพาะเจ้าขุนมูลนาย ต่อมาเมื่อคนไทยมีโรงงานทำน้ำแข็งในช่วงแรก ๆ เป็นการผลิตไอศกรีมกะทิ และมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาจากกะทิใส ๆ ก็มีการใส่ลอดช่อง เม็ดแมงลัก และขนุนฉีก จนถึงในยุครัชกาลที่ 7 ได้มีไอศกรีมแท่ง หรือไอศกรีมหลอดเกิดขึ้น โดยใช้น้ำหวานใส่หลอดสังกะสีและเขย่าให้แข็ง มีเสียงกระดิ่งสั้น เป็นสัญญาณการเรียกลูกค้า ไอศกรีมถือว่าเป็นอาหารว่างอย่างหนึ่งที่ทำให้พลังงานและคุณค่าทางโภชนาการ โดยส่วนผสมหลักในไอศกรีมคือนมที่อุดมไปด้วยโปรตีน เป็นสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกาย นอกจากนี้ความเย็นและความหวานของไอศกรีมยังสามารถลดความเครียดและส่งผลดีต่ออารมณ์ที่สามารถสร้างความสุข (กมลฉันท ประเสริฐศักดิ์, 2558) ปัจจุบันมีการผลิตไอศกรีมโดยฝีมือคนไทยและมีการพัฒนาไอศกรีมหลากหลายรูปแบบ อาทิเช่น ไอศกรีมผลไม้ (มังคุด มะขามเสาวรส) ไอศกรีมผัด ไอศกรีมทอด ไอศกรีมไขมันต่ำ เป็นต้น ไอศกรีมยังถือเป็นขนมหวานที่มีความเป็นสากล โดยได้รับความนิยมจากคนทั่วโลก ตั้งแต่ระดับเด็กไปจนถึงผู้ใหญ่ อีกทั้งพฤติกรรมของผู้บริโภคในปัจจุบันนิยมรับประทานไอศกรีมตามความต้องการ หรือตามแต่โอกาสและเหตุผลต่าง ๆ เช่น ความชอบส่วนตัว เป็นแหล่งนัดพบปะสังสรรค์ ในปัจจุบันไอศกรีมมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการนำไอศกรีมตักใส่แก้ว ใส่ถ้วย แถมด้วยการใส่ขนมประเภทลอดช่อง ขนุน ถั่วลิสง เม็ดบัว ถั่วแดงลงไปบนหน้าไอศกรีม และยังมีการพัฒนาสูตรและปรับปรุงสูตร นอกเสียจากจะอนุรักษ์รสชาติดั้งเดิมแล้วยังมีการพัฒนารสชาติใหม่ ๆ เพื่อที่จะเพิ่มพูนรสชาติให้อร่อยมากยิ่งขึ้นและเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและสภาพอากาศของสังคมไทย ซึ่งส่วนใหญ่ผู้บริโภคมีพฤติกรรมความชื่นชอบไอศกรีมประเภทนม เช่น วานิลลา ช็อกโกแลต และสตอร์วเบอร์รี่ (คณิตา สุตสงศ์, 2563) และผู้บริโภคชอบไอศกรีมที่มีลักษณะเป็นไอศกรีมผสมเนื้อผลไม้ โดยรสชาติที่ชื่นชอบมากที่สุด คือ เสาวรส และบลูเบอร์รี่ (เสาวนีย์ ไกรศรีพันธ์, 2553)

แวชีซัด แวดาโอะ (2564, สัมภาษณ์) ได้เล่าเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของร้านฮาซันไอศกรีม คือ ร้านฮาซันไอศกรีมตั้งอยู่บ้านเลขที่ 31/22 หมู่ที่ 5 บ้านกุวิง ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เป็นร้านไอศกรีมขนาดเล็กที่จัดตั้งขึ้นเมื่อประมาณ 21 กว่าปีที่แล้ว โดยมีนายแวชีซัด แวดาโอะ เป็นเจ้าของธุรกิจร้านไอศกรีม และด้วยความที่ในหมู่บ้านกุวิงมีเพียงแค่ร้านฮาซัน

ไอศกรีมเพียงเจ้าเดียวที่ผลิตไอศกรีมกะทิ โดยไอศกรีมกะทิที่ผลิตขึ้นมาล้วนมีรสชาติที่แตกต่างกัน ได้แก่ รสกะทิ รสเผือก รสช็อกโกแลต รสสตอว์เบอร์รี รสวานิลลา และรสรวมมิตร ซึ่งเป็นรสชาติดั้งเดิมที่ผลิตขึ้นมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งร้าน แต่ในส่วนของ ไอศกรีมรสรวมมิตรจะเป็นรสที่ผลิตขึ้นมาเฉพาะในวันหรือเทศกาลที่สำคัญ เช่น เทศกาลวันฮารีรายอ เพราะประชากรที่อยู่ในพื้นที่หมู่บ้านกุวิงจะนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้แล้วไอศกรีมโบราณที่ผลิตขึ้นสำหรับการจำหน่ายในแต่ละวัน ล้วนมีรสชาติที่แตกต่างกันออกไป คือ จะมีการผลิตขายเพียงแค่วันละ 2 รสชาติสลับกันไปในบรรดาสชาติที่ได้คิดค้นสูตรขึ้นมา ร้านฮาซันไอศกรีมจะมีช่องทางในการจำหน่าย คือ การใช้รถเข็นในการจำหน่ายไอศกรีมไปตามหมู่บ้านและอาจจะมี การขายนอกหมู่บ้านตามความเหมาะสม จากช่องทางการขายดังกล่าวทำให้มีเพียงแค่ผู้บริโภคนในหมู่บ้านกุวิงและพื้นที่ใกล้เคียงเท่านั้นที่รู้จักร้านฮาซันไอศกรีม

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ร้านฮาซันไอศกรีมเป็นร้านเดียวในหมู่บ้านที่ผลิตไอศกรีมโบราณ และสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้ง่าย ทำให้ผู้จัดทำวิจัยเล็งเห็นที่จะศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีเพศ อายุ และระดับ การศึกษาที่แตกต่างกันที่มีต่อรสชาติไอศกรีมในแต่ละรสชาติ รวมถึงความพึงพอใจของผู้บริโภคเกี่ยวกับราคา ผลิตภัณฑ์ และการให้บริการของผู้ขาย เพื่อพัฒนารสชาติของไอศกรีมให้มีความหลากหลายมากขึ้น โดยการจัดทำแบบสอบถามและลงพื้นที่ หมู่บ้านกุวิง ตำบลบานา อำเภอมือจี้ จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ทราบถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค และใช้เป็นแนวทางหนึ่งสำหรับการพัฒนารสชาติไอศกรีมให้ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภค

ดังนั้นทางผู้จัดทำวิจัยจึงมีความสนใจที่จะรับรู้ถึงพฤติกรรมของผู้บริโภค และความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อราคา ผลิตภัณฑ์ และการให้บริการของผู้ขาย เพื่อไปต่อยอดเป็นแนวทางในการพัฒนารสชาติและปรับปรุงรสชาติให้ตอบสนองต่อ ความต้องการของผู้บริโภคที่แท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกซื้อไอศกรีมโบราณ ร้านฮาซันไอศกรีม หมู่บ้านกุวิง ตำบลบานา อำเภอมือจี้ จังหวัดปัตตานี

2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อไอศกรีมโบราณ ร้านฮาซันไอศกรีม หมู่บ้านกุวิง ตำบลบานา อำเภอมือจี้ จังหวัดปัตตานี

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประชากรศาสตร์

3.1.1 ความหมายของประชากรศาสตร์

ประชากรศาสตร์ หมายถึง การวิเคราะห์ประชากรในเรื่องขนาดโครงสร้างการกระจายตัว และการเปลี่ยนแปลงประชากรในเชิงที่สัมพันธ์กับปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอื่น ๆ ปัจจัยทางประชากรอาจเป็นได้ ทั้งสาเหตุและผลของปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม (พรพิณ ประกายสันติสุข, 2550, หน้า 21)

3.1.2 ลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์

วรารณ เอื้อกานต์ และอิสระ อุดมประเสริฐ (2553, อ้างถึงใน คณิศรา สุดสงค์, 2553, หน้า 5-7) กล่าวว่า มนุษย์มีความแตกต่างกันในด้านบุคลิกภาพและสภาพวิทยาทางร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์และปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมาย ความแตกต่างนี้เกิดจากการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้บุคคลมีทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ ความพึงพอใจ และบุคลิกภาพต่างกัน โดยลักษณะทางประชากรศาสตร์ประกอบด้วย อายุ เพศ ขนาดครอบครัวสถานภาพ รายได้อาชีพ ระดับการศึกษา องค์ประกอบเหล่านี้เป็นเกณฑ์ที่นิยมนำมาใช้ในการแบ่งส่วนการตลาด

3.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้บริโภค

3.2.1 ความหมายความพึงพอใจ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจหมายถึง รักและชอบใจ จิราพร กำจัดทุกข์ (2552) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่เป็นการยอมรับความรู้สึกที่ยินดี ความรู้สึกชอบในการได้รับบริการหรือได้รับการตอบสนองตามความคาดหวังหรือความต้องการที่บุคคลนั้นได้ตั้งไว้

3.2.2 ความหมายความพึงพอใจของผู้บริโภค

อลิษา ฐิติมานะกุล (2558) ได้กล่าวถึงความหมายของความพึงพอใจของผู้บริโภคคือ การตัดสินใจของ ลูกค้าหลังการใช้จ่ายสินค้าหรือบริการซึ่งเป็นผลจากการเปรียบเทียบระหว่างการรับรู้ต่อการปฏิบัติของผู้ให้บริการหรือ ประสิทธิภาพของสินค้ากับความคาดหวังของลูกค้า โดยถ้าสินค้าและบริการสร้างความพึงพอใจได้มากกว่าที่ลูกค้าคาดหวังจะทำให้เกิดความประทับใจ (Delighted Customer) แต่ถ้าผลที่ได้จากสินค้าและบริการต่ำกว่าที่ลูกค้าคาดหวังจะทำให้ลูกค้า เกิดความไม่พอใจ

3.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค

3.3.1 ความหมายของพฤติกรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ให้ความหมายพฤติกรรมว่า หมายถึง การกระทำหรืออาการที่ แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิด และความรู้สึก เพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้า เช่น สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์

พฤติกรรม คือ อาการ บทบาท ลีลา ท่าที การประพฤติ การปฏิบัติ การกระทำที่แสดงออกให้ปรากฏ สัมผัสด้วยประสาทสัมผัสทางใดทางหนึ่ง (กันยา สุวรรณแสง, 2538, หน้า 92)

3.3.2 ความหมายของผู้บริโภค

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้ให้ความหมายของผู้บริโภคไว้ว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการ จากผู้ประกอบการหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบการเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ รวมถึงผู้ใช้ สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบการโดยชอบ

3.3.3 ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภค

จักรกฤษณ์ นาคประเสริฐ (2556) ได้ให้ความหมายพฤติกรรมผู้บริโภคว่า หมายถึง กิริยาการแสดงออก ของผู้บริโภคแต่ละคนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้สินค้าและบริการ รวมถึงพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการ ค่าใช้จ่ายในการใช้ บริการต่อครั้ง และการแนะนำหรือบอกต่อ

พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดหาให้ได้มา และการใช้ซึ่งสินค้าและบริการ ทั้งนี้หมายถึงรวมถึงกระบวนการตัดสินใจซึ่งมีมาก่อนแล้ว และซึ่งมีส่วนในการกำหนดให้มีการ กระทำดังกล่าว (ธงชัย สันติวงศ์, 2540, หน้า 29, อ้างถึงใน อทิตยา จินตามณี, 2553)

3.3.4 ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค

ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค เป็นการศึกษาถึงเหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ โดยมีจุดเริ่มต้น จากการเกิดสิ่งกระตุ้น ที่ทำให้เกิดความต้องการสิ่งกระตุ้นที่ผ่านเข้ามาทางความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภคเปรียบเสมือนกล่องดำ ซึ่งผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่สามารถคาดคะเนได้ว่าความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภคจะได้รับอิทธิพลจากลักษณะต่าง ๆ ของผู้ซื้อ หรือ การตัดสินใจของผู้ซื้อ จุดเริ่มต้นอยู่ในสิ่งที่มีมากระตุ้นทำให้เกิดความต้องการก่อน แล้วทำให้เกิดการตอบสนอง (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2538, อ้างถึงใน ชัยณรงค์ ทรายคำ, 2552, หน้า 8)

3.3.4 ความหมายของราคา

ราคา หมายถึง เป็นจำนวนที่ต้องจ่ายเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ / บริการ หรือเป็นคุณค่าทั้งหมดที่ถูกค้ารับรู้ เพื่อให้ได้ผลประโยชน์จากการใช้ผลิตภัณฑ์ / บริการคุ้มกับเงินที่จ่ายไป เช่น คุณค่าที่รับรู้ในสายตาของลูกค้า ต้นทุนสินค้าและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการแข่งขัน (Armstrong, 2009, P. 616, อ้างถึงใน จักรฤกษ์ นาคประเสริฐ, 2556, หน้า 31)

3.4.5 ความหมายของผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สิ่งที่ผู้ผลิตทำการเสนอขายในตลาดเพื่อสร้างการสนใจ การจัดหา เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดการสนใจในสินค้าและบริการ แล้วทำให้เกิดการซื้อขาย และเกิดความพึงพอใจ โดยรวมถึงสิ่งที่สามารถจับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เช่น บรรจุภัณฑ์ สี ราคา คุณภาพ ตราสินค้า บริการและชื่อเสียงของผู้ขาย ซึ่งต้องมีสรรพประโยชน์และมีคุณค่าในสายตาของลูกค้า (Armstrong, 2009, P. 616, อ้างถึงใน จักรฤกษ์ นาคประเสริฐ, 2556, หน้า 31)

3.4.6 ความหมายของช่องทางการจัดจำหน่าย

ช่องทางการจัดจำหน่าย คือ กลุ่มของธุรกิจ หรือบุคคลที่ทำการขนย้ายสินค้าและบริการที่ออกไปสู่ยังตลาด ซึ่งเส้นทางของผลิตภัณฑ์และกรรมสิทธิ์ที่ผลิตภัณฑ์ถูกเปลี่ยนมือไปยังตลาด อาจจะเป็นการผ่านพ่อค้าคนกลาง โดยในระบบช่องทางการจัดจำหน่าย ซึ่งอาจจะใช้ช่องทางตรงหรือทางอ้อมจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค (Kotler and Keller, 2009, P. 787, อ้างถึงใน จักรฤกษ์ นาคประเสริฐ, 2556, หน้า 33)

3.4.7 ความหมายของการบริการ

อทิทยา จินตามณี (2553) ได้ให้ความหมายของการบริการว่า หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน กิจกรรมดังกล่าวไม่มีตัวตน เป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ และไม่มีใครเป็นเจ้าของ เพื่อตอบสนองความต้องการในเรื่องต่าง ๆ โดยผลิตภัณฑ์บริการนั้นมีสินค้าเป็นองค์ประกอบด้วยหรือไม่ก็ได้

3.4.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มนตรี ทองโคตร, ชื่นจิตร อังวราราศ์ และเปรมใจ สัจจะอารีวัฒน์ (2559, หน้า 233-240) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการบริโภคไอศกรีมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกร้านไอศกรีมของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 400 คน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการรับประทานไอศกรีมเพื่อการผ่อนคลายหรือคลายร้อน ช่วงเวลาที่ใช้บริการ คือ วันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกร้านไอศกรีม เป็นปัจจัยด้านบุคลากรในการบริการเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด รองลงมาคือด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านกระบวนการสำคัญน้อยที่สุด

กมลฉันทน์ ประเสริฐศักดิ์, เบญจวรรณ สุจริต และศิริกานดา แหม่มคง (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ส่วนประสมการตลาดในการตัดสินใจเข้าใช้บริการไอศกรีมโฮมเมด ในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิษฐ์ จังหวัดอุดรดิษฐ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุต่ำกว่า 20 ปี อาชีพเป็นนักเรียน / นักศึกษา กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท สถานภาพโสด และพฤติกรรมในการบริโภคไอศกรีมโฮมเมดพบว่า ชอบรับประทานไอศกรีมร้านสเวนเซนส์ ชอบไอศกรีมนม ชอบไอศกรีมโฮมเมด เพราะมีรสชาติดีกว่าไอศกรีมทั่วไป ค่าใช้จ่ายต่อครั้ง 20 - 50 บาท เลือกร้านไอศกรีมแบบไม่เฉพาะเจาะจง ในเวลาว่างช่วงกลางวัน โดยเลือกซื้อไอศกรีมด้วยตนเอง และหาข้อมูลร้านไอศกรีมจากการสอบถามเพื่อนหรือคนรู้จัก

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

4.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ

สอบถามประชากรที่เป็นผู้บริโภคไอศกรีมโบราณ ร้านฮาซันไอศกรีม หมู่บ้านกุวิง ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยใช้แบบสอบถาม

4.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ รวมทั้งแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มาประกอบใช้ในการศึกษาอ้างอิงและเป็นแนวทางในการดำเนินงาน

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ เป็นผู้บริโภคไอศกรีมโบราณ ร้านฮาซันไอศกรีม หมู่บ้านกุวิง ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ซึ่งผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงใช้สูตรคำนวณที่ไม่ทราบขนาดกลุ่มตัวอย่างของ W.G Cochran และกำหนดระดับความเชื่อมั่นและความผิดพลาดสูงสุดที่ยอมรับได้ที่ร้อยละ 95 และให้มีความคลาดเคลื่อนที่ $\pm 5\%$ (คณิศร สุตพงศ์, 2563) ภายหลังจากคำนวณเสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 323 คน และทำการเก็บข้อมูลตามแบบสะดวก

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยแบบสอบถามที่ใช้แบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคไอศกรีมโบราณ ร้านฮาซันไอศกรีม ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้บริโภคไอศกรีมโบราณ ร้านฮาซันไอศกรีม ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในด้านรสชาติ ด้านราคา ด้านการให้บริการของผู้ขาย ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านลักษณะเนื้อสัมผัสของไอศกรีมที่ชอบหรืออยากให้ปรับปรุง และด้านสิทธิพิเศษสำหรับลูกค้า มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง และการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกซื้อไอศกรีมโบราณ ร้านฮาซันไอศกรีม ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ใช้สถิติการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

4.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อไอศกรีมโบราณ ร้านฮาซันไอศกรีม ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนดังต่อไปนี้ (อทิทยา จินตามณี, 2553)

ระดับคะแนน 5 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจน้อย
ระดับคะแนน 1 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด
ระดับการให้คะแนนเฉลี่ยในแต่ละระดับชั้น ใช้สูตรการคำนวณช่วงกว้างของชั้น และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน ตามระดับความพึงพอใจ ดังนี้

ระดับคะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด

ระดับคะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 มีระดับความพึงพอใจมาก

ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 มีระดับความพึงพอใจปานกลาง

ระดับคะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 มีระดับความพึงพอใจน้อย

ระดับคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

5. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภคไอศกรีมโบราณร้านฮาซันไอศกรีม ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 323 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 58.51 และเพศชายจำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 41.49 มีอายุระหว่าง 5 - 12 ปีมากที่สุด จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 44.27 และมีระดับการศึกษาอนุบาลถึงประถมศึกษามากที่สุด จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 41.49

2) พฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกซื้อไอศกรีมโบราณร้านฮาซันไอศกรีม ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชอบรับประทานไอศกรีมรสช็อกโกแลตมากที่สุด จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 44.58 รองลงมา คือ รสกะทิ จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 16.72 ช่วงเวลาที่ซื้อไอศกรีม 13.00 - 14.00 น. มากที่สุด จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 19.81 รองลงมา คือ เวลา 15.00 - 16.00 น. จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 18.58 บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อไอศกรีมโบราณ คือ ตนเองมากที่สุด จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 63.47 รองลงมา คือ เพื่อน จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 30.65 โอกาสที่รับประทานไอศกรีมโบราณ จะรับประทานปกติ โดยไม่มีโอกาสพิเศษมากที่สุด จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 77.71 รองลงมา ในช่วงเวลาว่าง จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 14.86 สถานที่ที่รับประทานไอศกรีมโบราณ คือ ที่บ้านมากที่สุด จำนวน 298 คน คิดเป็นร้อยละ 92.26 รองลงมา คือ โรงเรียน จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4.33 ใช้จ่ายเงินในการรับประทานไอศกรีมโบราณมากที่สุด 10 บาท/ครั้ง จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 37.15 รองลงมา 5 บาท / ครั้ง จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 30.03 โดยเหตุผลที่รับประทานไอศกรีมโบราณ ช่วยให้ร่างกายสดชื่นมากที่สุด จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 46.75 รองลงมา คือ ไอศกรีมมีรสชาติอร่อย จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 37.77 รับประทานไอศกรีมเฉลี่ย 3-4 ครั้ง / สัปดาห์มากที่สุด จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 59.75 รองลงมา คือ 1 - 2 ครั้ง / สัปดาห์จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 26.63 ชอบบรรจุภัณฑ์ประเภทถ้วย เพราะสะดวกในการรับประทานมากที่สุด จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 49.23 รองลงมา คือ โคน เพราะโคนเวลารับประทานร่วมกับไอศกรีมทำให้รสชาติไอศกรีมกลมกล่อมมากขึ้น จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 22.60 มีช่องทางการซื้อไอศกรีมโบราณที่ชอบเป็นแบบหาบเร่มากที่สุด จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 62.85 รองลงมา คือ ซื้อหน้าร้าน เพราะที่พักอาศัยตั้งอยู่ใกล้ร้านไอศกรีม จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 37.15 เวลาเฉลี่ยในการรับประทานไอศกรีมโบราณ คือ น้อยกว่า 5 นาทีมากที่สุด จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 63.78

รองลงมา คือ 6 - 10 นาที จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 27.86 เหตุผลที่ซื้อไอศกรีมโบราณร้านเดิม เพราะความเอาใจใส่ของผู้ขายมากที่สุด จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 45.51 รองลงมา คือ ทางร้านมีการขายเป็นประจำทุกวัน จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 34.37 ระยะเวลาที่เดินทางไปซื้อไอศกรีมโบราณ 1-3 นาทีมากที่สุด จำนวน 267 คน คิดเป็นร้อยละ 82.66 รองลงมา 4 - 6 นาที จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 11.15 ถ้ามีเจ้าอื่นมาขายไอศกรีมโบราณจะไม่ตัดสินใจซื้อ เพราะไม่แน่ใจว่าร้านอื่นอร่อยเท่ากับร้านฮาซันหรือไม่มากที่สุด จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 70.90 รองลงมา ตัดสินใจซื้อ เพราะความรู้สึกอยากกิน จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 29.10 ชอบก้อนไอศกรีมขนาดเล็กมากที่สุด จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 66.25 รองลงมา ก้อนไอศกรีมขนาดใหญ่ จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 33.75 หลังรับประทานอาหารยังคงรับประทานไอศกรีม เพราะรับประทานเพื่อให้รู้สึกมีความสุขหลังรับประทานของหวานเสร็จมากที่สุด จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 64.40 รองลงมา จะไม่รับประทาน เพราะอิมจากการรับประทานอาหาร จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 35.60 ส่วนช่วงเวลาฝนตกจะไม่รับประทานไอศกรีม เพราะมีความรู้สึกหนาวมากที่สุด จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 54.80 รองลงมา จะยังคงรับประทาน เพราะความรู้สึกอยากรับประทาน จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 45.20 ท็อปโป๊งในไอศกรีมโบราณที่ชอบ คือ ข้าวเหนียวมากที่สุด จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 43.65 รองลงมา คือ ข้าวโพด จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 18.58 และวันที่รับประทานไอศกรีมโบราณ คือ วันอาทิตย์มากที่สุด จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 23.84 รองลงมา คือ วันจันทร์ จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 18.89

3) ความพึงพอใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อไอศกรีมโบราณร้านฮาซันไอศกรีม ตำบลบานา อำเภอมืองจังหวัดปัตตานี พบว่ามีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.56, S.D.=0.40) โดยมีรายละเอียดของแต่ละด้าน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคในการรับประทานไอศกรีมโบราณ ร้านฮาซันไอศกรีม ตำบลบานา อำเภอมืองจังหวัดปัตตานี

ความพึงพอใจของผู้บริโภคในการรับประทานไอศกรีมโบราณ ร้านฮาซันไอศกรีม	ค่า (\bar{X})	ค่า (S.D.)	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับ
1. ความพึงพอใจในด้านราคา	4.60	0.30	มากที่สุด	1
2. ความพึงพอใจในด้านผลิตภัณฑ์	4.52	0.57	มากที่สุด	3
3. ความพึงพอใจในการให้บริการของผู้ขาย	4.55	0.34	มากที่สุด	2
รวม	4.56	0.40	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริโภคไอศกรีม ร้านฮาซันไอศกรีมมีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.56, S.D. = 0.40) โดยจำแนกเป็นความพึงพอใจในด้านราคา มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.60, S.D. = 0.30) รองลงมาคือ ความพึงพอใจในการให้บริการของผู้ขาย (\bar{X} = 4.55, S.D. = 0.34) และความพึงพอใจในด้านผลิตภัณฑ์ (\bar{X} = 4.52, S.D. = 0.57) ตามลำดับ

เมื่อแยกพิจารณาเป็นความพึงพอใจย่อยของแต่ละด้าน ที่ผู้บริโภคร้านฮาซันไอศกรีม ตำบลบานา อำเภอมืองจังหวัดปัตตานี โดยเรียงลำดับรายละเอียดของระดับความสำคัญในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

3.1) ความพึงพอใจในด้านราคา พบว่า ผู้บริโภคไอศกรีม ร้านฮาซันไอศกรีม ตำบลบานา อำเภอมืองจังหวัดปัตตานีมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.60, S.D.= 0.30) ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นแต่

ละด้าน ได้แก่ ราคาของไอศกรีมมีความเหมาะสมกับปริมาณไอศกรีมมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.26) รองลงมา คือ ราคาของไอศกรีมมีราคาเหมาะสมกับผู้ซื้อทุกระดับ ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.29) และราคาของไอศกรีมมีความเหมาะสมกับคุณภาพของไอศกรีม ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.31) ตามลำดับ

3.2) ความพึงพอใจในด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ผู้บริโภคไอศกรีม ร้านฮาซันไอศกรีม ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.57) ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นแต่ละด้าน ได้แก่ ไอศกรีมมีสีสันทึ่สวยงามและน่ารับประทานมีระดับความสำคัญมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.54) รองลงมา คือ ไอศกรีมมีความเพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.55) ไอศกรีมมีคุณภาพได้มาตรฐานสะอาด และปลอดภัย ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.59) ไอศกรีมมีความหลากหลายในรสชาติ ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.57) และไอศกรีมมีความหลากหลายในเรื่องของท็อปปิ้ง ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.59) ตามลำดับ

3.3) ความพึงพอใจในด้านการให้บริการของผู้ขาย พบว่า ผู้บริโภคไอศกรีม ร้านฮาซันไอศกรีม ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.34) ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นแต่ละด้าน ได้แก่ ผู้ขายไอศกรีมบริการด้วยความรวดเร็วและถูกต้องมีระดับความสำคัญมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.36) รองลงมา คือ ผู้ขายไอศกรีมมีความตั้งใจ ห่วงใย และใส่ใจต่อการให้บริการกับลูกค้า ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.33) และผู้ขายไอศกรีมมีการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ทันท่วงที ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.35) ตามลำดับ

4. ข้อเสนอแนะของผู้บริโภคในการเลือกซื้อไอศกรีมโบราณ ร้านฮาซันไอศกรีม ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี พบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่ต้องการเพิ่มรสชาติไอศกรีมที่มีรสเปรี้ยว เช่น รสมะนาว รสมะม่วง และรสอุน่ นอกจากนี้ ผู้บริโภคต้องการให้ไอศกรีมมีเนื้อสัมผัสที่ละเอียดมากขึ้นและให้มีโปรโมชั่นสิทธิพิเศษ เช่น ซื้อ 10 แกรม 1 รวมไปถึงช่องทางการจัดจำหน่ายที่ควรเพิ่มช่องทางการขายเป็นแบบออนไลน์ เพื่อเป็นการสร้างความประทับใจให้กับผู้บริโภคและภาพลักษณ์ของผู้ขาย

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา เรื่อง ผลการศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อไอศกรีมโบราณ ร้านฮาซันไอศกรีม ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี สามารถสรุปและอภิปรายผลจากการวิจัยได้ดังนี้

1) ผลการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกซื้อไอศกรีมโบราณร้านฮาซันไอศกรีม ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ชอบรับประทานไอศกรีมรสช็อกโกแลต ช่วงที่ซื้อไอศกรีมเวลา 13.00 - 14.00 น. บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อไอศกรีมโบราณ คือ ตนเอง โอกาสที่รับประทานไอศกรีมโบราณจะรับประทานปกติ โดยไม่มีโอกาสพิเศษ สถานที่ที่รับประทานไอศกรีมโบราณ คือ ที่บ้าน สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของจุไรรัตน์ รัตนาชน (2559) เรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ไอศกรีมในจังหวัดปทุมธานี ที่พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ตัดสินใจซื้อไอศกรีมรสช็อกโกแลต ช่วงเวลาที่เลือกรับประทาน 13.01 - 16.00 น. อิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกรับประทานไอศกรีม คือ ตนเอง โอกาสที่รับประทานไอศกรีมจะรับประทานปกติ โดยไม่มีโอกาสพิเศษ และสถานที่ที่รับประทานไอศกรีม คือ ที่บ้าน และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของจิตพนธ์ ชุมเกตุ และสกวา ชาวพราย (2557) เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อไอศกรีมของร้าน Bitter* sweet ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ที่พบว่า รสชาติที่ผู้บริโภคเลือกซื้อบ่อยที่สุด คือ รสช็อกโกแลต โดยใช้จ่ายเงินในการรับประทานไอศกรีมโบราณ 10 บาท / ครั้ง มีเหตุผลที่รับประทานไอศกรีมโบราณ ช่วยให้ร่างกายสดชื่น รับประทานไอศกรีมโบราณเฉลี่ย 3 - 4 ครั้ง / สัปดาห์ ชอบบรรจุภัณฑ์ประเภทถ้วย เพราะสะดวกในการรับประทาน มีช่องทางการซื้อไอศกรีมโบราณที่ชอบเป็นแบบหีบห่อเร็ว เวลาเฉลี่ยใน

การรับประทานไอศกรีมโบราณ คือ น้อยกว่า 5 นาที เหตุผลที่ซื้อไอศกรีมโบราณร้านเดิม เพราะความเอาใจใส่ของผู้ขาย ระยะเวลาที่เดินทางไปซื้อไอศกรีมโบราณ 1 - 3 นาที ถ้ามีเจ้าอื่นมาขายไอศกรีมโบราณจะไม่ตัดสินใจซื้อ เพราะไม่แน่ใจว่าร้านอื่นอร่อยเท่ากับร้านฮาซันหรือไม่ ชอบก่อนไอศกรีมขนาดเล็ก หลังรับประทานอาหารยังคงรับประทานไอศกรีม เพราะรับประทานเพื่อให้รู้สึกมีความสุขหลังรับประทานของหวานเสร็จ ส่วนช่วงเวลาฝนตกจะไม่รับประทานไอศกรีม เพราะมีความรู้สึกหนาว ท้อปั้งในไอศกรีมโบราณที่ชอบ คือ ข้าวเหนียว และวันที่รับประทานไอศกรีมโบราณ คือ วันอาทิตย์ สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของมนตรี ทองโคตร ชื่นจิตร อังวรารงค์ และเปรมใจ สัจจะอารีวัฒน์ (2559) เรื่อง พฤติกรรมการบริโภคไอศกรีมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกร้านไอศกรีมของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้บริการ คือ วันหยุดเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์

2) ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อไอศกรีมโบราณร้านฮาซันไอศกรีม ตำบล บานา อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี พบว่า มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ความพึงพอใจในด้านราคา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยมีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะด้านราคาเป็นด้านที่สามารถตอบสนองในเรื่องของไอศกรีมมีความเหมาะสมกับปริมาณและคุณภาพที่ทำให้ผู้บริโภคสามารถซื้อได้ทุกระดับช่วงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของอติยา จินตามณี (2553) เรื่อง ความพึงพอใจที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคไอศกรีมโยเกิร์ตของลูกค้ายร้าน Red mango ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด กล่าวคือ ความพึงพอใจของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับราคาที่เหมาะสมกับปริมาณและคุณภาพ รวมถึงความเหมาะสมกับผู้ซื้อทุกระดับ เพราะราคา (Price) คือ คุณค่าในรูปตัวเงินที่ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่าของผลิตภัณฑ์กับราคาของผลิตภัณฑ์นั้น ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคา ผู้บริโภคก็จะตัดสินใจซื้อ ดังนั้นผู้ขายต้องคำนึงถึงด้านราคาเป็นหลัก นอกจากนี้ 2) ความพึงพอใจในด้านผลิตภัณฑ์ มีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) ทั้งนี้เป็นเพราะว่าสีสัน ความหลากหลายของรสชาติ ความหลากหลายของท้อปั้ง และไอศกรีมมีความเพียงพอต่อความต้องการ รวมไปถึงความสะดวกของไอศกรีมที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคที่ผู้ขายควรให้ความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานวิจัยของเพลินพิศ โพธิ์วัน และพรพรรณ โพธิ์วัน (2563) เรื่องความพึงพอใจของผู้ใช้บริการร้านไอศกรีม บาสกิ้น ร็อบบิ้นสีในประเทศไทย ที่พบว่า ผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ เพราะคุณภาพผลิตภัณฑ์ของสินค้าเป็นสิ่งสำคัญที่ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และ 3) ความพึงพอใจในการให้บริการของผู้ขาย โดยมีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่ผู้ขายไอศกรีมมีความห่วงใย บริการด้วยความรวดเร็ว และสามารถตอบสนองได้อย่างรวดเร็วตามที่ผู้บริโภคต้องการ ซึ่งผู้ขายควรที่จะให้ความสำคัญเช่นเดียวกัน โดยสอดคล้องกับรายงานวิจัยของจกฤกษ์ นาคประเสริฐ (2556) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการร้านไอศกรีมพรีเมียม ในศูนย์การค้าเซ็นทรัลพลาซา เขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความเอาใจใส่และความกระตือรือร้นของพนักงาน เพราะพนักงานเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นให้เกิดการใช้บริการได้เช่นกัน เพื่อให้เกิดความประทับใจแก่ผู้ใช้บริการร้านไอศกรีม

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

ผลการศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อไอศกรีมโบราณในแต่ละช่วงอายุมีผลต่อการตัดสินใจซื้อและมีความชอบที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ในด้านรสชาติ ควรเพิ่มรสชาติที่มีรสชาติเปรี้ยว เช่น รสมะนาว และผลไม้ เช่น มะม่วง ฝรั่ง นอกจากนี้เนื้อสัมผัสของไอศกรีมโบราณควรมีความละเอียดมากขึ้นและควรมีโปรโมชันสิทธิพิเศษ เช่น ซื้อ 10

แผน 1 รวมไปถึงช่องทางการจัดจำหน่ายที่ควรเพิ่มช่องทางการขายเป็นแบบออนไลน์ เพื่อเป็นการสร้างความประทับใจให้กับผู้บริโภคและภาพลักษณ์ของผู้ขาย

7.2 การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ในการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการต่อยอดธุรกิจของครอบครัวต่อไปในอนาคต และยังทำให้ทราบพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้บริโภคที่แท้จริงในการบริโภคไอศกรีมโบราณว่าผู้บริโภคมีความพึงพอใจและชื่นชอบไอศกรีมรสชาติใด เพื่อให้เกิดการพัฒนารสชาติให้ดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคต นอกจากนี้แล้วยังเป็นการเปิดโอกาสในการสร้างอาชีพให้กับบุคคลที่มีความสนใจที่จะทำธุรกิจเกี่ยวกับไอศกรีมโบราณ

8. เอกสารอ้างอิง

- กมลฉันท ประเสริฐศักดิ์, เบญจวรรณ สุจริต, และศิริกานดา แหยมคง. (2558). การศึกษาความสัมพันธ์ส่วนประสมการตลาดบริการในการตัดสินใจเข้าใช้บริการร้านไอศกรีมโฮมเมดในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์. ใน บัณฑิตา อินสมบัติ (บรรณาธิการ). *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15*. การประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ. (1-11). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์: สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย.
- เกษศิศิลป์ คำมี, จุฑามาศ โพธิ์สีสด, นพดล ไชยแข่ง, และสุรียพร กังสนันท์. (2563). “การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและการยอมรับของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ไอศกรีมและโคนไอศกรีมจากแป้งเม็ดขนุนและชังขนุน”. ใน สุวิจน์ ธีรสร (บรรณาธิการ). *วารสารวิชาการระดับชาติ*. หน้า 1244-1251.
- คณิตา สุดสงศ์. (2563). *ทัศนคติต่อการตัดสินใจซื้อไอศกรีมโฮมเมดของผู้บริโภค Gen Y ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาระดับบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล]. จาก <https://archive.cm.mahidol.ac.th/bitstream/123456789/3940/1/>
- จิตพนธ์ ชุมเกตุ และสกว ขาวพราย. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อไอศกรีมของร้าน Bitter* Sweet ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์. ใน ทัดพงษ์ อวีโรธนานนท์ (บรรณาธิการ). *บริหารธุรกิจแม่โจ้*. 2(1). 1273-1291.
- จูไรรัตน์ รัตนายน. (2559). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ไอศกรีมในจังหวัดปทุมธานี*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาการบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี]. จาก <http://www.repository.rmutt.ac.th/dspace/bitstream/>
- เพลินพิศ โพธิ์วัน และพรพรรณ โพธิ์วัน. (2563). ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการร้าน ไอศกรีม บาสกิ้น ร็อบบิ้นส์ ในประเทศไทย. ใน นภัทร วัจนเทพินทร์ (บรรณาธิการ). *การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ครั้งที่ 4*. การประชุมวิชาการระดับชาติ. (803-815). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ: สถาบันวิจัยและพัฒนา.
- มนตรี ทองโคตร, ชื่นจิตร อังวรารัง, และเปรมใจ สัจจะอารีวัฒน์. (2559). “พฤติกรรมการบริโภคไอศกรีมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกร้านไอศกรีมของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น”. ใน มนูญ คำวชิระพิทักษ์ (บรรณาธิการ). *วิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 11(3). 233-241.
- แวซีซัด แวดาโอะ. เจ้าของร้านฮาซันไอศกรีม. (25 ธันวาคม 2564). สัมภาษณ์.

- เสาวนีย์ ไกรศรีพันธุ์. (2553). พฤติกรรมการบริโภคไอศกรีมโฮมเมดของผู้บริโภคในอำเภอเมืองเชียงใหม่. [วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. จาก http://cmuir.cmu.ac.th/handle/อติยา_จินตามณี. (2553). ความพึงพอใจที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคไอศกรีมโยเกิร์ตของลูกค้าในร้าน Red mango ในเขตกรุงเทพมหานคร. [วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. จาก http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Mark/Atitaya_J.pdf
- อัศรพล สันติรัตน์ตระกูล. (2552). พฤติกรรมการซื้อไอศกรีมของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรวิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี. (ปริญญาตรี). สาขาวิชาการจัดการธุรกิจทั่วไป. มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี. จาก <http://www.sure.su.ac.th/xmlui/bitstream/handle/123456789/15728>

การประยุกต์ใช้ Solver หาจุดคุ้มทุนในการขนส่งสินค้าตู้คอนเทนเนอร์

ระหว่างสถานี ICD ลาดกระบัง - สถานีแหลมฉบัง

APPLYING SOLVER FOR ANALYSIS THE BREAK - EVEN POINT IN CONTAINER SHIPPING BETWEEN ICD LAT KRABANG STATION - LAEM CHABANG STATION

ศุวิมล จันทรแดง^{1*} และธิรนันท์ ทิวาราตรีวิทย์²

Suvimon Jandang^{1*} and Thiranan Tiwatreewit²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อจัดสรรจำนวนขบวนที่เปิดเดินให้มีต้นทุนที่ต่ำที่สุด (2) เพื่อสร้างรูปแบบการคำนวณโดยใช้โปรแกรม Solver ในการตัดสินใจเดินรถ จากการศึกษาปัญหาโดยใช้การวิเคราะห์แบบ Why - Why Analysis จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการเดินรถแบบเก่าเฉลี่ยได้ 520 ขบวนต่อเดือน ทำให้กิจการขาดทุนเฉลี่ยเป็นมูลค่า 15,891,720 บาทต่อเดือน ผู้วิจัยจึงสร้างแบบจำลองสมการเชิงเส้น (Linear Programming) ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยนำข้อมูลต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร ปี 2564 และใช้โปรแกรม Excel Solver ในการประมวลผลข้อมูล จากผลการศึกษาพบว่าหากใช้โปรแกรมเชิงเส้นเข้ามาช่วยในการจัดสรรสามารถทำให้โปรแกรม Excel Solver ในการประมวลผลการเดินรถแบบใหม่เฉลี่ยได้ 1,090 ขบวนต่อเดือน มีต้นทุนรวมทั้งหมดคิดเป็นมูลค่า 60,085,168 บาทต่อเดือน ซึ่งรายได้ของกิจการเท่ากับต้นทุนที่เกิดขึ้นทั้งหมดพอดี และอัตราการบรรทุกทุก (Load Factor) ร้อยละ 90 เนื่องจากอัตราการบรรทุกของการรถไฟฯ ในปัจจุบันมีผลต่อการตัดสินใจเดินรถ

คำสำคัญ : ฟังก์ชัน Solver, จุดคุ้มทุน, เครื่องมือทำไม - ทำไม, สมการเชิงเส้น

Abstract

This research aims (1) to allocate trains to the lowest cost (2) to create calculation patterns using the Solver program to make decisions between ICD Ladkrabang stations - Laem Chabang Station According to a study of the problem using Why - Why Analysis, the data analysis showed that the average of 520 old-fashioned buses per month resulted in a loss of 15,891,720 baht per month. The researchers then created linear programming models to solve problems by using fixed-cost and variable-cost data in 2021 and using Excel Solver to process data. The total cost amounted to Baht 60,085,168 per month, which is equal to the total cost incurred and the load factor of 90% due to the load rate of the railway. At present, it affects the decision.

Keyword: Solver, Break Even Point, Why-Why Analysis, Linear Programming

¹ นักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

² อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

* Corresponding author, e-mail: suvimon.jan@vru.ac.th

1. บทนำ

ปัจจุบันสถานีบรรจุและแยกสินค้ากล่องลาดกระบ้ง หรือ ไอซีดี ลาดกระบ้ง (อังกฤษ: Inland Container Depot: ICD) เป็นสถานีรถไฟขั้นพิเศษของการรถไฟแห่งประเทศไทยที่สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวก ให้บริการแก่ผู้ส่งออก ผู้นำเข้า และบุคคลทั่วไป ในกิจกรรมทุกอย่างเกี่ยวกับสินค้าประเภทตู้คอนเทนเนอร์ ทั้งขาเข้า และขาออก เสมือนท่าเรือบก ตั้งอยู่ในเขตลาดกระบ้ง กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่จำนวน 645 ไร่ ได้ถูกออกแบบไว้เพื่อรองรับปริมาณคอนเทนเนอร์ได้ปีละประมาณ 400,000 ถึง 600,000 ทีอียู (นับเป็นหน่วยคอนเทนเนอร์ขนาด 20 ฟุต) ปัจจุบันได้รับการพัฒนาปรับปรุงขีดความสามารถ ให้รองรับตู้สินค้าได้ปีละประมาณ 1 ล้านทีอียู (การรถไฟแห่งประเทศไทย, 2564) ที่ผ่านมารถไฟขาเข้า ยังมีบทบาทในการขนส่งน้อยมากเมื่อเทียบกับการขนส่งทางถนน มีปัญหาอุปสรรคหลายด้านในการที่จะเพิ่มบทบาทของกิจการการรถไฟฯ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการขาดการลงทุนที่เพียงพอ ภาวะการขาดทุนที่เรื้อรังมานาน ความอ่อนแอขององค์กร ภาวะขาดการพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้มีขีดความสามารถทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

จากการศึกษาเรื่องต้นทุนจะพบว่าต้นทุนด้านการจัดการขนส่งสินค้าตู้คอนเทนเนอร์เป็นต้นทุนที่สูง และส่วนใหญ่ ต้นทุนคงที่ที่จะสูงที่สุด เนื่องจากค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือลดต้นทุนได้ ทำให้เกิดปัญหาเรื่องการจัดการด้าน ต้นทุน มีผลทำให้เกิดภาวะขาดทุนสะสม และไม่สามารถตรวจสอบต้นทุนที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด รวมทั้งไม่ได้มีการกำหนด จุดคุ้มทุน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงความคุ้มค่าของการดำเนินกิจการในการหาความคุ้มทุนทางการเงิน เป็นเกณฑ์ที่ใช้ตัดสินใจเลือกผลตอบแทนที่เหมาะสมที่สุด เพื่อหาความคุ้มค่าในการลงทุนนั้น ต้นทุนต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งถึงถือเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า การหาประสิทธิภาพของการลงทุนความคุ้มค่าควรพิจารณาการลงทุนที่ใช้ต้นทุนที่ต่ำที่สุดแต่ผลตอบแทน เท่ากัน สำหรับการวิเคราะห์หาจุดคุ้มทุนนั้นถือเป็นการวิเคราะห์ต้นทุนระหว่าง ต้นทุนคงที่ ผันแปร ราคา ปริมาณ และกำไร ในการดำเนินกิจการจะต้องคำนึงถึงว่าจำนวนการเปิดเดินที่ทำให้รายรับเท่ากับต้นทุนพอดี เรียกว่าจุดคุ้มทุน

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาหาแนวทางของการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน โดยพิจารณาในรูปแบบมูลค่าเงิน ลงทุน ค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนที่ต่ำที่สุดเพื่อให้ได้ประโยชน์หรือกำไรสูงสุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้ Solver หาความคุ้มค่าคุ้มทุนในการเปิดขบวนรถ โดยการใช้โปรแกรมเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์สมการเชิงเส้น จุดคุ้มทุน เป็นการวิเคราะห์แบบเชิงปริมาณ จะสามารถช่วยในเรื่องหลักการตัดสินใจนำข้อมูลมาประมวลผล เพื่อให้ได้ตาม วัตถุประสงค์ 1) เพื่อจัดสรรจำนวนขบวนที่เปิดเดินให้มีต้นทุนที่ต่ำที่สุด 2) เพื่อสร้างรูปแบบการคำนวณโดยใช้โปรแกรม Solver ในการตัดสินใจเดินรถ

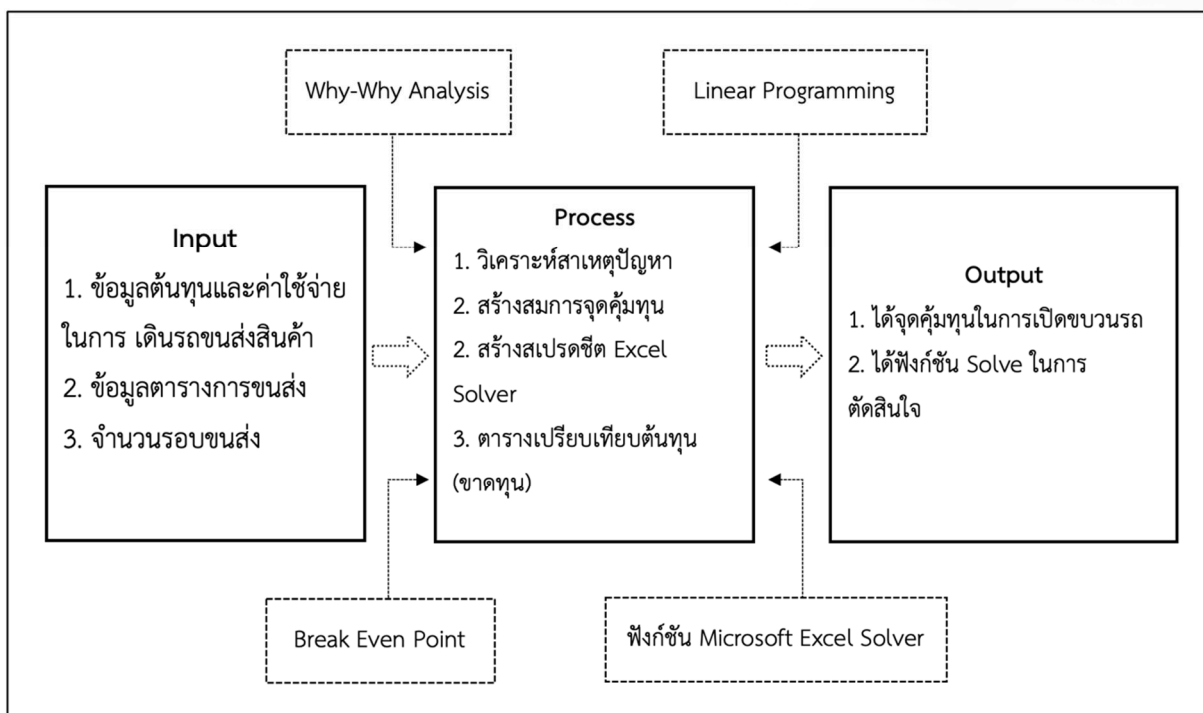
จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีการประยุกต์ใช้ Solver หาต้นทุนที่ต่ำที่สุดในการเทคอนกรีต เพื่อศึกษา การจัดสรรทรัพยากรในงานให้มีต้นทุนที่ต่ำที่สุด โดยการวิเคราะห์ข้อมูล และกำหนดตัวแปร การกำหนดวัตถุประสงค์และ กำหนดข้อจำกัดหรือขอบเขตของตัวแปร เข้ามาประยุกต์ใช้ร่วมกับฟังก์ชัน Solver ในโปรแกรม Microsoft Excel เข้ามา ประยุกต์หาต้นทุนและช่วยในการตัดสินใจพบว่าการจัดสรรทรัพยากรในงานด้านเทคอนกรีตมีต้นทุนที่ลดลง และการนำ เครื่องมือ Solver ในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในอนาคตและยังเป็นประโยชน์ในการวางแผนด้านต้นทุนครั้ง ต่อไป (บุญอนันต์ เปรื่องระบิล และคณะ, 2560) ในส่วนการวิเคราะห์ต้นทุนคงที่เป็นต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่ไม่มี การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต้นทุนนี้จะเกิดขึ้นเป็นจำนวนที่คงที่ต้นทุนนี้ถึงแม้จะมีการผลิตเป็นจำนวนมากหรือจำนวนน้อยเพียงใด ก็จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในอัตราเท่าเดิม และต้นทุนผันแปรเป็นต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณของการ ผลิต ถ้าให้บริการขนส่งมากต้นทุนชนิดนี้ก็มากด้วย ถ้าผลิตบริการขนส่งน้อยต้นทุนนี้ก็น้อย ถ้าไม่ได้ให้บริการเลยก็ไม่ต้องจ่าย ต้นทุนนี้เลยได้แก่ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง และต้นทุนรวมเป็นต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ โดยรวมเอาต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร

มารวมกันถือเป็นต้นทุนของการบริการทั้งหมด และต้นทุนที่เกี่ยวกับต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่ได้อะไรลักษณะของค่าเสียโอกาสเข้าไปด้วย ในกรณีของการขนส่ง หมายถึง การที่ต้องบรรทุกผู้โดยสาร สินค้าหรือบริการ ไปส่งยังจุดหมายปลายทางแล้วในเที่ยวกลับนั้นไม่ได้บรรทุกอะไรกลับมาเลย กรณีนี้จึงต้องมีการคิดถึงต้นทุนที่เกี่ยวกับต้นทุนรวมไว้ในการคิดต้นทุนค่าบริการขนส่งด้วย (นิรันดร์ คชวงศ์ และศักดิ์ชาย รักการ, 2564) ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการศึกษาต้นทุนของการขนส่งสินค้า การหาความคุ้มค่าคุ้มทุนของการดำเนินงาน โดยการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน ต้นทุนคงที่ ต้นทุนผันแปร โดยพิจารณาจากต้นทุนทั้งหมด เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนการตัดสินใจเปิดเดินขบวนรถไฟให้มีความคุ้มค่าคุ้มทุน ในสถานีบรรจุและแยกสินค้ากล่องลาดกระบ้ง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อจัดสรรจำนวนขบวนที่เปิดเดินให้มีต้นทุนที่ต่ำที่สุด
- 2.2 เพื่อสร้างรูปแบบการคำนวณโดยใช้โปรแกรม Solver ในการตัดสินใจเดินรถ

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

ที่มา : ศุวิมล จันทร์แดง (2564)

การศึกษาวินิจฉัยเพื่อการวิเคราะห์จุดคุ้มทุนในการเปิดเดินรถของเส้นทางบริการเที่ยวไปจากสถานีรถไฟ ICD ลาดกระบ้ง - เกี่ยวกับจากสถานีรถไฟแหลมฉบัง เฉพาะต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานขนส่งสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ ปัจจุบันผู้ให้บริการมุ่งหวังในการทำธุรกิจให้โตในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมาบรรดาผู้บริหารองค์กร จำเป็นจะต้องคำนึงถึงการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการลงทุน โดยพิจารณาจาก ต้นทุนคงที่ ต้นทุนผันแปร เพื่อให้ได้ประโยชน์และกำไรสูงสุด ดังนั้น

การศึกษาสมการเชิงเส้นเพื่อช่วยในการตัดสินใจที่แม่นยำ ประยุกต์ใช้ร่วมกับฟังก์ชัน Solver เป็นเครื่องมือที่คำนวณหาต้นทุนที่ต่ำที่สุด เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดจำนวนที่เปิดเดิน มีต้นทุนที่คุ้มค่าคุ้มทุนช่วยในการตัดสินใจเปิดเดินรถ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 วิธีการดำเนินงานวิจัย คือ การรวบรวมข้อมูลต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการเปิดเดินรถขนส่งสินค้าผู้คอนเทนเนอร์ สร้างแบบจำลองสมการเชิงเส้นเพื่อเป็นตัวแทนในการตัดสินใจ สร้างสเปรดชีต และนำข้อมูลมาคำนวณโดยใช้ Excel Solver มีขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาการทำงานของฝ่ายสถานีไอซีดีลาดกระบัง
- ศึกษากระบวนการทำงานของฝ่ายสถานีในการตัดสินใจในการเปิดขบวนเดินรถ
ขั้นตอนที่ 2 ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ
ขั้นตอนที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย
- ข้อมูลหัตถ์ภูมิจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- ข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแบบเจาะลึก
ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติตามแผนดำเนินงาน
- วิเคราะห์ปัญหาโดยใช้ Why-Why Analysis
- กำหนดสมการที่ใช้แก้ปัญหาที่ต้องตัดสินใจโดยใช้ โปรแกรมเชิงเส้น (Linear Programming)
- ดำเนินการแก้ไขปัญหตามวิธีการ จุดคุ้มทุน (Break Even Point) และประยุกต์ใช้กับฟังก์ชัน Solver ใน Microsoft Excel
ขั้นตอนที่ 5 เปรียบเทียบผลก่อนและหลังปรับปรุง
- เปรียบเทียบกำไรขาดทุนก่อนและหลังปรับปรุง
ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลและอภิปราย
- นำผลที่ได้จากการวิจัยมาสรุปผล

รูปที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ที่มา : สุวิมล จันทร์แดง (2564)

4.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.2.1 ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ ต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการเดินรถ ระหว่างสถานี ICD ลาดกระบัง - สถานีแหลมฉบัง จำนวน 30 ขบวน

4.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ ต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการเดินรถ ระหว่างสถานี ICD ลาดกระบัง - สถานีแหลมฉบัง ในปี 2564 จำนวน 30 ขบวน ได้แก่ ต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร เนื่องจากจำนวนการเดินรถในปัจจุบันทั้งขาไปและขากลับ มีการจัดสรรทรัพยากร 30 ขบวนต่อวัน

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือมาใช้ในการวิจัยดังต่อไปนี้

4.3.1 เครื่องมือในการหาสาเหตุของปัญหา Why - Why Analysis เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดปัญหา โดยสร้างคำถามถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา

4.3.2 เครื่องมือในการแก้ปัญหา โปรแกรมเชิงเส้น (Linear Programming) เป็นเครื่องมือที่ใช้แก้ปัญหาที่ต้องตัดสินใจ นั้นจะต้องมีคำตอบเป็นจำนวนเต็มเท่านั้นไม่สามารถเป็นคำตอบที่เป็นทศนิยม ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาที่จะต้องเป็นจำนวนคน จำนวนยานพาหนะ

4.3.3 เป็นเครื่องมือที่ใช้เป็นแนวทางในการคำนวณจุดคุ้มทุน (Break Even Point) เป็นการคำนวณค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับต้นทุนต่าง ๆ จำนวนรอบการขนส่ง และกำไรจากการขนส่งเพื่อดูว่ากิจการจะต้องเดินรถจำนวนเท่าไร

4.3.4 ฟังก์ชัน Microsoft Excel Solver เป็นส่วนหนึ่งของชุดของคำสั่ง เพื่อใช้หาคำตอบหรือผลลัพธ์ที่ดีที่สุด

4.4 การรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในฝ่ายการเดินรถขนส่งสินค้า โดยข้อมูลที่ใช้ในการนำมาใช้จำแนก ได้แก่ ต้นทุนคงที่ ต้นทุนผันแปร เป็นข้อมูลต้นทุน เดือนมกราคม - ธันวาคม ปี 2564 เป็นเวลา 1 ปี ไม่นับค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง เช่น ดอกเบี้ยเงินกู้ ค่าบำรุงหนี้บ้านญาติ จากการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนของกิจกรรมการขนส่งสินค้าผู้คอนเทนเนอร์ในการเดินรถในช่วงปีงบประมาณ 2564 โดยค่าใช้จ่ายในการเดินรถและค่าใช้จ่ายในการบริหารงานที่ได้รับเฉลี่ยออกมาเป็นรายชบวนมีการจัดการเดินรถทั้งสิ้น 6,240 ชบวนต่อปี เฉลี่ยเดือนละ 520 ชบวน ได้สรุปต้นทุนมาดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลต้นทุนในการเดินรถ ระหว่างสถานี ICD ลาดกระบัง-สถานีแหลมฉบัง

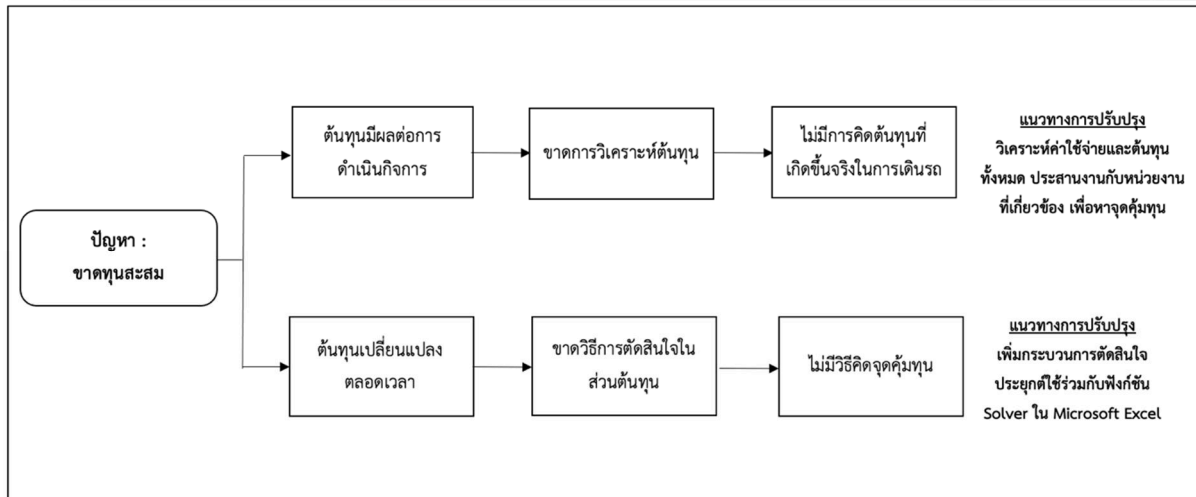
รายการ	จำนวนเงิน (บาท)	
	ปีงบประมาณ	เฉลี่ยต่อเดือน
ต้นทุนคงที่	364,528,320	30,377,360
ต้นทุนผันแปร	169,996,320	14,166,360

ที่มา : สถานีบรรจและแยกสินค้ากล่องลาดกระบัง

จากตารางที่ 1 ต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อเดือนคิดเป็นจำนวนเงิน 30,377,360 บาทต่อเดือน ต้นทุนผันแปรคิดเป็นจำนวนเงิน 14,166,360 บาทต่อเดือน เมื่อเฉลี่ยต่อชบวน คิดเป็นชบวนละ 27,243 บาท ค่าใช้จ่ายผันแปรจะเปลี่ยนไปตามการจัดการเดินรถ เนื่องจากเป็นค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียเมื่อมีการขนส่งสินค้า

5. ผลการวิจัย

จากการศึกษาปัญหาทำการวิเคราะห์ปัญหาด้วยทฤษฎี Why - Why Analysis (ศรีธัญญา สุขการณ์, 2558)

รูปที่ 3 วิเคราะห์ปัญหาด้วยทฤษฎี Why-Why Analysis

ที่มา : ศุวิมล จันทร์แดง (2564)

จากรูปที่ 3 แสดงการวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุที่แท้จริงที่ส่งผลให้เกิดปัญหา เนื่องจากสถานีบรรจุกและแยกสินค้ากล่องลาดกระบังยังไม่มีมีการคำนวณจุดคุ้มทุนในการเปิดเดินรถ ทำให้เกิดการขาดทุนสะสมในธุรกิจการขนส่งสินค้าตู้คอนเทนเนอร์สายตะวันออก คิดเป็นมูลค่าเฉลี่ย 15,891,720 บาทต่อเดือน จึงมีแนวทางในการปรับปรุงเพื่อเพิ่มกระบวนการตัดสินใจหาจุดคุ้มทุน โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดสร้างตัวแปรสมการเชิงเส้นสำหรับการจำลองตัวแบบการตัดสินใจอย่างแม่นยำร่วมกับฟังก์ชัน Solver ในโปรแกรม Microsoft Excel

5.1 สร้างแบบจำลองสมการเชิงเส้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำตัวโปรแกรมเชิงเส้น (Linear Programming) มาจำลองตัวแบบของข้อมูลต้นทุนการจัดสรรการเดินรถของสถานีบรรจุกและแยกสินค้ากล่องลาดกระบัง เส้นทางระหว่างสถานี ICD ลาดกระบัง - สถานีแหลมฉบัง สร้างขึ้น จะทำการคำนวณจุดคุ้มทุน โดยการนำข้อมูลต้นทุนใหม่ในปีที่ต้องการคำนวณ เพื่อหาจำนวนการเปิดขบวนเดินรถ ภายใต้เงื่อนไขด้านต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปรตามที่จุดประสงค์ต้องการ และประยุกต์ใช้เพื่อสร้างตัวแบบโปรแกรมเชิงเส้น สำหรับกำหนดตัวแปรการจำลองโปรแกรมเชิงเส้นในการตัดสินใจเปิดเดินรถตามวัตถุประสงค์ (นภดล รมโพธิ์, 2557) (พิศาล สีนวล, 2559) มีรายละเอียดดังนี้

ตัวแปรตัดสินใจ (Decision variables)

ตัวแปรตัดสินใจเกี่ยวกับการเปิดเดินรถ โดยค่าใช้จ่าย Y_i จะเกิดขึ้นเมื่อมีการเปิดเดินรถ X_i แสดงในอสมการ (1)

$$X_i = \text{จำนวนเปิดเดินรถ } i = 1 \quad (1)$$

ฟังก์ชันจุดประสงค์ (Objective Function)

ตัวแบบจำลองมีจุดประสงค์เพื่อหาจุดคุ้มทุนที่ต่ำที่สุด โดยหาจากต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปรที่ผันแปรไปตามจำนวนการเปิดเดินรถ แสดงในอสมการ (2)

$$\text{MIN: } 85,661X_i \quad (2)$$

เงื่อนไขบังคับ (Constraints)

ข้อจำกัดด้านตัวแปรตัดสินใจทั้งหมดต้องมีค่ามากกว่าศูนย์หรือเท่ากับศูนย์ และเป็นจำนวนเต็ม แสดงในอสมการ (3)

$$Y_i = \begin{cases} 1, & X_i > 0 \\ 0, & X_i = 0 \end{cases} \quad (3)$$

5.2 สร้างแบบสเปรดชีต

จากการจำลองทางสมการเชิงเส้น จะทำการสร้างสเปรดชีตลงใน Microsoft Excel Worksheet โดยการสร้างสเปรดชีตมีส่วนที่ต้องการกรอกข้อมูลของต้นทุนที่เกิดขึ้นในการเดินทาง เช่น ต้นทุนคงที่ ต้นทุนผันแปร รายได้ กำไร และเปอร์เซ็นต์อัตราการบรรทุก (Load Factor) และมีส่วนที่จะได้คำตอบออกมา คือจำนวนเปิดเดินรถในจุดคุ้มทุนแต่ละเดือน รวมถึงสามารถแก้ไขข้อมูลต่าง ๆ ได้ในช่องหมายเลข 4 เพื่อเป็นทางเลือกในการแก้ไขข้อมูล ต้นทุนคงที่ และต้นทุนผันแปรให้สอดคล้องกับข้อมูลในปัจจุบัน

รูปที่ 4 ภาพรวมของสเปรดชีตที่สร้างขึ้น

ที่มา : ศุวิมล จันทร์แดง (2564)

จากรูปที่ 4 ภาพรวมของสเปรดชีตที่สร้างขึ้นเพื่อประยุกต์ใช้ร่วมกับฟังก์ชัน Solver ในโปรแกรม Microsoft Excel แสดงส่วนรายละเอียดตามหมายเลข ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นส่วนของตัวแปรตัดสินใจ ในการเปิดเดินรถจำนวนที่อยู่ในจุดคุ้มทุน โดยการคำนวณตามเงื่อนไขตามคำสั่ง Solver ในส่วนหมายเลข 1
- 2) เป็นส่วนจำนวนเปอร์เซ็นต์ของข้อมูลอัตราการบรรทุก (Load Factor) ในการยกขนส่งสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ซึ่งมีผลการสอดคล้องกันกับรายได้การขนส่งในส่วนหมายเลข 2
- 3) เป็นส่วนรายได้ที่เปลี่ยนไปตามจำนวนของอัตราการบรรทุก (Load Factor) และจำนวนของการเปิดเดินรถที่เกิดขึ้นจริงในการขนส่งสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ โดยจะมีสูตรที่ใช้สำหรับสเปรดชีตหมายเลข 3 ส่วนนี้แสดงในรูปที่ 5

Call	Formula
D6	= D4*VLOOKUP(D5,\$H\$12:\$R\$22,11,FALSE)

รูปที่ 5 สูตรในส่วนของสมการเป้าหมายในสเปรดชีต

ที่มา : ศุวิมล จันทร์แดง (2564)

4) เป็นส่วนค่าใช้จ่าย เช่น ต้นทุนคงที่ และต้นทุนผันแปร ในการดำเนินงานการขนส่งสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ หากกรอกข้อมูลในปีปัจจุบันค่าใช้จ่ายก็ปรับเปลี่ยนไปตามต้นทุนในปีนั้น ๆ ซึ่งข้อมูลต้นทุนผันแปรจะเปลี่ยนไปตามจำนวนการเปิดเดินรถ โดยจะมีสูตรที่ใช้สำหรับสเปรดชีตหมายเลข 4 ส่วนนี้แสดงในรูปที่ 6

Call	Formula
D8	=SUM(D4*27243)

รูปที่ 6 สูตรในส่วนของสมการเป้าหมายในสเปรดชีต

ที่มา : ศุวิมล จันทรแดง (2564)

5) เป็นส่วนแสดงผลจุดคุ้มทุน เท่ากับ ศูนย์ โดยจะมีสูตรที่ใช้สำหรับสเปรดชีตหมายเลข 5 ส่วนนี้แสดงในรูปที่ 7

Call	Formula
D10	=SUM(D9-D6)

ภาพที่ 7 สูตรในส่วนของสมการเป้าหมายในสเปรดชีต

ที่มา : ศุวิมล จันทรแดง (2564)

6) เป็นส่วนสรุปการแสดงผลจำนวนเปิดเดินรถที่มีจำนวนเป็นคู่ เนื่องจากการเปิดเดินรถนั้นจะต้องมีคำตอบเป็นจำนวนเต็มเท่านั้นไม่สามารถเป็นคำตอบที่เป็นทศนิยม ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาที่จะต้องเป็นจำนวนยานพาหนะ โดยจะมีสูตรที่ใช้สำหรับสเปรดชีตหมายเลข 6 ส่วนนี้แสดงในรูปที่ 8

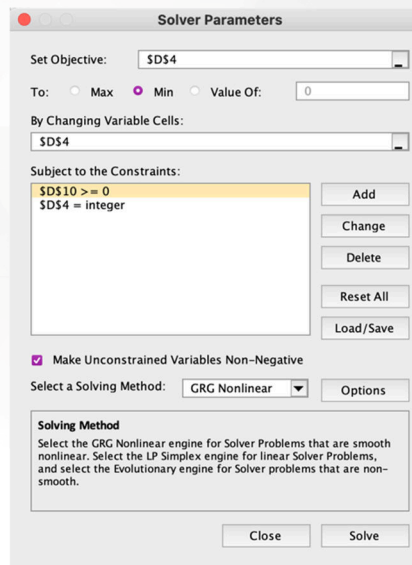
Call	Formula
D12	=ROUNDUP(D4/2,0)*2
D13	=IF(ROUNDDOWN(D12/30/2,0)*2=ROUNDUP(D12/30/2,0)*2,ROUNDUP(D12/30/2,0)*2,ROUNDDOWN(D12/30/2,0)*2 & "-" & ROUNDUP(D12/30/2,0)*2)

รูปที่ 8 สูตรส่วนสรุปการแสดงผลจำนวนเปิดเดินรถที่มีจำนวนเป็นคู่

ที่มา : ศุวิมล จันทรแดง (2564)

5.3 คำนวณโดยใช้ Excel Solver

เมื่อทำการกรอกข้อมูลจำนวนเปิดเดินรถ และกำไรที่จุดคุ้มทุนเท่ากับศูนย์ลงในสเปรดชีต จากนั้นกำหนดสมการวัตถุประสงค์และสมการเงื่อนไขทั้งหมดลงในโปรแกรม Excel Solver

รูปที่ 9 หน้าต่างโปรแกรม Excel Solver

ที่มา : ศุวิมล จันทร์แดง (2564)

จากรูปที่ 9 เป็นส่วนหน้าต่างเครื่องมือใช้ในการเลือกส่วน Set Objective ใส่ฟังก์ชันวัตถุประสงค์ในหนึ่งเซลล์ ในอสมการ (1) ในส่วน To เลือก Min เมื่อต้องการใช้ฟังก์ชันวัตถุประสงค์มีค่าน้อยที่สุดหรือต่ำสุด ส่วน By Changing Variable cell เมื่อต้องการใส่ตำแหน่งตัวแปรในการตัดสินใจในอสมการ (1) และส่วน Subject to the Constraints เป็นส่วนเงื่อนไขบังคับใส่ตามอสมการ (3) น้อยกว่าหรือเท่ากับศูนย์

5.4 เปรียบเทียบผลการวิจัย

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลก่อนและหลังปรับปรุง

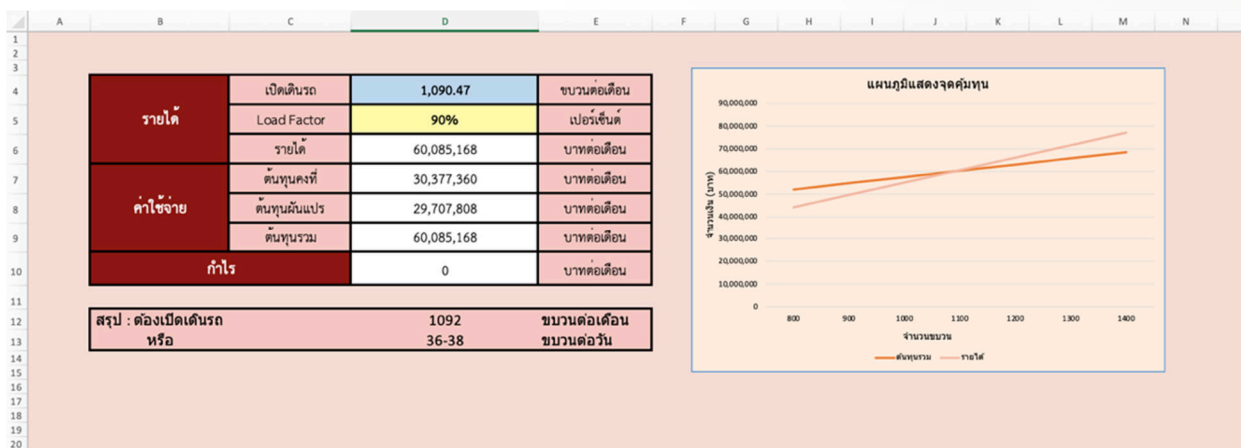
รายการ	Before	After Excel Solver	หน่วย
จำนวนเปิดขบวนรถ	520	1090	ขบวนต่อเดือน
รายได้	28,652,000	60,085,168	บาทต่อเดือน
ต้นทุนคงที่	30,377,360	30,377,360	บาทต่อเดือน
ต้นทุนผันแปร	14,166,360	29,707,808	บาทต่อเดือน
ต้นทุนรวมทั้งหมด	44,543,720	60,085,168	บาทต่อเดือน
กำไร / ขาดทุน	-15,891,720	0	บาทต่อเดือน

จากตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบการคิดต้นทุนแบบเก่าเฉลี่ยเปิดเดินรถที่ 520 ขบวนต่อเดือน ซึ่งเกิดการขาดทุนเฉลี่ยเป็นมูลค่า 15,891,720 บาทต่อเดือน และวิธีการคิดแบบนำโปรแกรม Excel Solver เข้ามาช่วยในการคำนวณผลสามารถหาจุดคุ้มทุนในการเปิดเดินรถที่ต่ำที่สุด เฉลี่ยคือ 1,090 ขบวนต่อเดือน มีต้นทุนรวมทั้งหมดคิดเป็นมูลค่า 60,085,168 บาทต่อเดือน ซึ่งรายได้ของกิจการเท่ากับต้นทุนที่เกิดขึ้นทั้งหมดพอดี

5.5 สรุปผลการวิจัย

จากการใช้โปรแกรมเชิงเส้น และ Excel Solver จะแสดงหน้าต่างการแสดงผลการคำนวณหาจุดคุ้มทุนเมื่อมีการกรอกข้อมูลลงในช่องที่กำหนดไว้ เพื่อแสดงผลจำนวนการเดินรถที่คุ้มทุน อีกทั้งยังช่วยคำนวณผลในระยะเวลาสั้นๆ โดยเมื่อทำ

การหาคำตอบจากการใช้ Excel Solver ของค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าตู้คอนเทนเนอร์เมื่อนำข้อมูลปัจจุบันมากรอกใส่ช่องที่กำหนดไว้เมื่อนำข้อมูลต้นทุนที่ได้รวบรวมมาตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.2564 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2564 รวมระยะเวลาดำเนินงานทั้งสิ้น 1 ปี มาทำการวางแผนการคำนวณหาจุดคุ้มทุน โดยการกรอกข้อมูลต้นทุนคงที่ และ ผันแปรลงในสเปรดชีต และหาคำตอบจากการใช้ Excel Solver ซึ่งจะได้ผลลัพธ์ออกมาว่าในแต่ละขบวนต่อเดือน ต้องทำการตัดสินใจเปิดเดินรถในแต่ละเดือน เป็นจำนวนกี่ขบวนต่อวัน โดยการหาจำนวนขบวนในการเดินรถนี้จะทำใหม่ทุกๆเดือน เพื่อตรวจสอบว่าจะต้องตัดสินใจเดินรถ จึงจะอยู่ในจุดคุ้มทุน มีการปรับเปลี่ยนจำนวนตัดสินใจเดินรถจากเดิมหรือไม่ และมีการปรับเปลี่ยนจุดคุ้มทุน จะช่วยในการตัดสินใจ เพื่อไม่ให้ขาดทุนสะสมจากการขนส่งสินค้าที่ต้องดำเนินการในปัจจุบัน การขนส่งสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ในแต่ละเดือนของสถานีบรรจุและแยกสินค้ากล่องลาดกระบัง จะเห็นได้ว่าใช้โปรแกรมเชิงเส้นเข้ามาช่วยในการจัดสรรสามารถทำให้โปรแกรม Excel Solver ในการประมวลผลการเดินรถแบบใหม่เฉลี่ยได้ 1,090 ขบวนต่อเดือน มีต้นทุนรวมทั้งหมดคิดเป็นมูลค่า 60,085,168 บาทต่อเดือน แสดงหน้าต่างดังรูปที่ 10

รูปที่ 10 หน้าต่างแสดงผลการคำนวณการตัดสินใจ

ที่มา : ศุวิมล จันทร์แดง. (2564)

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาการประยุกต์ใช้ Excel Solver พบว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อหาจุดคุ้มทุนการขนส่งสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ และสร้างรูปแบบการคำนวณโดยใช้โปรแกรม Solver ในการตัดสินใจเดินรถ ระหว่างสถานี ICD ลาดกระบัง - สถานีแหลมฉบัง จากการศึกษาปัญหาโดยใช้การวิเคราะห์แบบ Why - Why Analysis จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การเดินรถแบบเก่าเฉลี่ยได้ 520 ขบวนต่อเดือน ทำให้เกิดการขาดทุนเฉลี่ยเป็นมูลค่า 15,891,720 บาทต่อเดือน ผู้วิจัยจึงศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาคือการใช้โปรแกรมเชิงเส้นสามารถนำมาเป็นตัวแทนสมการสำหรับเงื่อนไขและประมวลผลด้วยการใช้ Excel Solver สามารถเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการศึกษาพบว่าใช้โปรแกรมเชิงเส้นเข้ามาช่วยในการจัดสรรสามารถประยุกต์ใช้โปรแกรม Excel Solver ในการประมวลผลการเดินรถแบบใหม่เฉลี่ยได้ 1,090 ขบวนต่อเดือน มีต้นทุนรวมทั้งหมดคิดเป็นมูลค่า 60,085,168 บาทต่อเดือน ซึ่งรายได้ของกิจการเท่ากับต้นทุนที่เกิดขึ้นทั้งหมดพอดี และอัตราการบรรทุก (Load Factor) ร้อยละ 90 และสามารถเปิดเดินรถเพิ่มได้และช่วยเพิ่มกำไร ซึ่งสอดคล้องในด้านการใช้เครื่องมือเช่นเดียวกับงานวิจัยของฐิติยา ธีระรังสิกุล (2564) งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครื่องมือเพื่อช่วยในการวางแผนดำเนินการขุดดิน โดยการจัดสรรจำนวนเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับการขุดดินไปยังแต่ละโครงการในแต่ละเดือนที่มีความแตกต่างกันของ ระยะทางในการขนส่ง ระยะเวลาดำเนินโครงการ และปริมาณดินที่ต้องการ การขนส่งดินจะอยู่ภายใต้เงื่อนไขของ

ข้อจำกัดของจำนวนทรัพยากรของบริษัท ซึ่งสามารถขนส่งดินได้เฉลี่ยจำนวน 2,100 เทียบต่อเดือน และหากจำนวนการขนดินรวมในแต่ละเดือนมีปริมาณเกินขีดจำกัดของทรัพยากรที่มีอยู่ของบริษัท ทางบริษัทจะใช้บริการจากบริษัทที่ร่วม ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าการใช้ทรัพยากรของบริษัท จึงได้นำโปรแกรมเชิงเส้นเข้ามาช่วยเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาการวางแผนขนดิน โดยนำข้อมูลของการขนส่งดินของบริษัทในช่วงระยะเวลา 2 ปี รวมทั้งสิ้น 16 โครงการมาทำการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ และวางแผนขนดินผ่านการใช้ Excel Solver จากผลการศึกษาพบว่าหากใช้โปรแกรมเชิงเส้นเข้ามาช่วยในการวางแผนสามารถทำให้ระยะเวลาการดำเนินการขนดินรวมทั้งหมด 16 โครงการเสร็จสิ้นก่อนกำหนดประมาณ 2 เดือน และลดค่าใช้จ่ายในการขนดินรวมทุกโครงการร้อยละ 1.44 คิดเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 3,319,517 บาท และสอดคล้องในการหาค่าตอบที่เหมาะสมที่สุดเช่นเดียวกับงานวิจัยของจุฑารัตน์ บุษยารักษ์ (2553) การหาค่าตอบที่เหมาะสมที่สุด (Optimization) สามารถทำได้โดยการใช้เครื่องมือที่เรียกว่าการโปรแกรมเชิงเส้น (Linear Programming) ซึ่งเป็นวิธีที่รู้จักกันดีในชุดเครื่องมือในการหาค่าตอบที่เหมาะสมที่สุดที่เรียกว่าการโปรแกรมเชิงคณิตศาสตร์ โดยสามารถนำการโปรแกรมเชิงเส้นมาใช้งานร่วมกับระบบสนับสนุนการตัดสินใจได้ ในส่วนของการวิจัยดำเนินงานครั้งนี้ เพราะในหลายวงการได้นำวิธีการนี้มาใช้และประสบความสำเร็จแล้วอย่างมากในนักบริหาร วิศวกร หรือนักวิทยาศาสตร์ในหลาย ๆ หน่วยงานได้ประยุกต์ใช้วิธีการทางโปรแกรมเชิงเส้นตรง ในการแก้ปัญหาทางการจัดสรรปัจจัยหรือทรัพยากร

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ควรมีการพิจารณาความเป็นไปได้ในอนาคตด้วยยกตัวอย่างเช่น ความต้องการในอนาคต หรือต้นทุนคงที่และผันแปรในอนาคตมีทิศทางเป็นอย่างไร เพื่อให้การจัดสรรรถขนส่งสินค้าเป็นไปในลักษณะตามความเหมาะสม และตัดสินใจเลือกได้อย่างแม่นยำมากยิ่งขึ้น

8. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก ถิรนนท์ ทิวราตรีวิทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และบริษัททริคศึกษาสถาณิบรรจและแยกสินค้ากล่องลาดกระบัง (ICD) ที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ และให้คำปรึกษาตลอดจนให้ความช่วยเหลือในข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยฉบับนี้สามารถดำเนินไปได้อย่างเสร็จสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

9. เอกสารอ้างอิง

- การรถไฟแห่งประเทศไทย. (2564). *กลุ่มสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ 2564*. จาก <https://shorturl.asia/IRFY5>
- จุฑารัตน์ บุษยารักษ์. (2553). *การจัดรถโดยสารที่เหมาะสมสำหรับตารางเดินรถ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา. วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี). จาก https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/KMUTT.res.2010.16
- ฐิตยา ธีระรังสิกุล และวรวุฒิ หวังวัชรกุล. (2564). "การออกแบบเครื่องมือเพื่อวางแผนและจัดการตารางการขนส่งดินภายใต้ทรัพยากรจำกัด". *วารสารไทยการวิจัยดำเนินงาน*. 9(1), 142-152.
- นภดล รมโพธิ์. (2557). *การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นिरนุช คชวงศ์ และศักดิ์ชาย รักการ. (2564). "การลดต้นทุนในธุรกิจผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์". *วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*. 1(1). 39-51 จาก <https://ph02.tci-thaijo.org/index.php/stouscitech/article/view/246535/167230>

- บุญอนันต์ เป็รื่องระบิล และคณะ. (2560). การประยุกต์ใช้ Solver “หาต้นทุนที่ต่ำที่สุดในการเทคอนกรีต”. *การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์*. (2). 109-118 จาก <https://repository.rmutr.ac.th/bitstream/handle>
- พิศาล สีนวล. (2559). *การใช้โปรแกรมทางคณิตศาสตร์สำหรับแก้ปัญหาจัดสรรทรัพยากรเพื่อลดเวลาในการวางแผนการผลิต*. (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฐานข้อมูลวิจัย (TJOR). จาก http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2016/TU_2016_5810037357_5705_4938.pdf
- ศรัณญา สุขการณ์. (2558). *แนวทางการวิเคราะห์ Why-Why Analysis*. จาก <http://92project.com/mtools/th/whywhy.html>

การปรับปรุงระบบการทำงานเพื่อพัฒนาระบบและวางแผนการขนส่งพัสดุ
ให้การจัดส่งมีประสิทธิภาพสูงสุด กรณีศึกษา : บริษัทเบสเอ็กซ์เพรส

IMPROVEMENT OF THE WORK SYSTEM TO DEVELOP THE SYSTEM AND PLAN THE PARCEL
DELIVERY FOR THE MOST EFFICIENT DELIVERY. CASE STUDY : BEST EXPRESS CO., LTD.

สุดารัตน์ หลอดชา^{1*} และกิตตินันท์ มากปรางค์²

Sudarat hodcha^{1*} and Kittinun Markprang²

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการปรับปรุงระบบการทำงานเพื่อพัฒนาระบบและวางแผนการขนส่งพัสดุให้การจัดส่งมีประสิทธิภาพสูงสุด กรณีศึกษา : บริษัทเบสเอ็กซ์เพรส (Best Express) ได้รวบรวมขั้นตอนการทำงาน เพื่อวิเคราะห์ปัญหา มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงระบบการทำงานและพัฒนาระบบการวางแผนการขนส่งพัสดุให้เกิดการจัดส่งที่มีประสิทธิภาพสูงสุด วิเคราะห์ปัญหาด้วยเครื่องมือแผนผังก้างปลา พบปัญหาคือเส้นทางและสถานที่ตั้งของศูนย์กระจายสินค้าที่ไม่เหมาะสมต่อพื้นที่ การให้บริการมีการจราจรที่หนาแน่นซึ่งเป็นอุปสรรคของการให้บริการ และพนักงานคัดแยกพัสดุไม่ถูกต้องจึงทำให้การจัดส่งไปยังปลายทางล่าช้า ได้นำแนวคิดทฤษฎี PDCA มาใช้ในการปรับปรุง กระบวนการทำงานเดิมก่อนปรับปรุงใช้เวลา 3 ชั่วโมง 30 นาที จะเห็นได้ว่ากระบวนการทำงานเดิมก่อนปรับปรุงนั้นจะมีการทำงานหลายขั้นตอน และในบางขั้นเป็นกระบวนการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน หลังจากการปรับปรุงได้ลดระยะเวลาในการทำงานในบางขั้นตอน ซึ่งใช้เวลาในการทำงานทุกขั้นตอนรวมทั้งสิ้น 2 ชั่วโมง 20 นาที สามารถลดขั้นตอนการทำงาน และระยะเวลาในการทำงานถึง 1 ชั่วโมง 10 นาที

คำสำคัญ : ระบบเก็บเงินปลายทาง, บริการเสริม, ประกันภัยสินค้า

Abstract

A study on the improvement of the working system to develop the system and plan the parcel transportation for the most efficient delivery. Case study : Best Express Company aims to improve the system and develop the parcel transportation planning system to achieve The most efficient delivery The problem was analyzed with the Fish Bone Diagram tool. The PDCA theory was applied to solve the problem. The pre-improvement work took approximately 3 hours and 30 minutes. It takes a total of 2 hours and 20 minutes to work every step of the way. and working time up to 1 hour 10 minutes

Keyword: Cash on Delivery System, Value Added Services, Product Insurance

¹ นักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

² อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

* Corresponding author, e-mail: lodcha.lod@vru.ac.th

1. บทนำ

เบสท์ เอ็กซ์เพรส เป็นของบริษัท เบสท์ โลจิสติกส์ (ประเทศไทย) จำกัด ผู้ให้บริการด้านซัพพลายเชน และผู้นำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาทางด้านโลจิสติกส์แนวหน้าของโลกที่มีกลุ่มอาลีบาบาเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ อันดับ 1 เริ่มเปิดให้บริการตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2561 มีศูนย์กระจายสินค้า 4 แห่ง ได้แก่ กรุงเทพฯ ขอนแก่น พิษณุโลก และสุราษฎร์ธานี มีร้านค้ารับส่งพัสดุจำนวน 500 แห่ง ศูนย์แฟรนไชส์ 71 แห่ง เบสท์ เอ็กซ์เพรส เป็นธุรกิจใครีโเบสท์ กรุ๊ป ก่อตั้งโดย Mr. Johnny Chou อดีตรองประธานกู่เกิลประเทศจีน ด้วยทุนจดทะเบียนกว่า 183 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปัจจุบัน เบสท์ กรุ๊ป ได้รับการยกย่องความสำเร็จด้วยรางวัลต่าง ๆ อาทิเช่นรางวัลระบบจัดการคลังสินค้าอันดับ 1 ของจีน, ผู้ดำเนินธุรกิจการขนส่งโลจิสติกส์ขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของจีน เป็นต้น ขณะเดียวกันเบสท์ กรุ๊ป ได้ก้าวเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์นิวยอร์กเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งปัจจุบันมีผู้ร่วมลงทุนกว่า 20 บริษัทชั้นนำในจีนทั้งผู้นำด้าน E-Commerce อย่าง Alibaba บริษัทขนส่งโลจิสติกส์รายใหญ่อย่าง (Cainiao) และบริษัทผู้ผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์รายใหญ่อย่าง Foxcon เป็นต้น ด้านเบสท์ เอ็กซ์เพรส มีจุดให้บริการขนส่งเอ็กซ์เพรสในจีนมากกว่า 25,000 แห่งครอบคลุมทั่วประเทศทุกมณฑลของจีน โดยมีคลังสินค้าแบบคลาวด์มากกว่า 330 แห่งครอบคลุมพื้นที่กว่า 170 เมือง มีพนักงานเต็มเวลากว่า 10,000 คน มีศูนย์ปฏิบัติการมากกว่า 100 แห่ง มีพื้นที่กระจายสินค้าและคลังมากกว่า 1 ล้านตารางเมตร Best-Express-Thailand (2564) บริษัทต้องมีการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพ และเกิดความน่าเชื่อถือ ซึ่ง Best Express เป็นทั้งผู้รับและส่งพัสดุ ในการทำงานต้องการความแม่นยำอย่างมากในการเพิ่มข้อมูลของผู้รับหรือผู้ส่งพัสดุ ถ้าหากเกิดความผิดพลาดในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง อาจทำให้เกิดความเสียหายตามมาที่หลังได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้เป็นปัญหาที่เกิดจากกระบวนการทำงานที่ยังขาดประสิทธิภาพ ด้วยระยะทางในการเข้าถึงพื้นที่ให้บริการกับลูกค้า นั้นค่อนข้างไกลและซับซ้อนบ้าง และซึ่งในพื้นที่อาจเข้าถึงยากรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ไม่สามารถเข้าไปส่งพัสดุได้ และปัญหาในขั้นตอนกระบวนการทำงานในบางขั้นตอนส่งผลให้เกิดความล่าช้าต่อการจัดส่งพัสดุซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานไม่ได้มาตรฐาน ปัญหาที่ตามมาคือลูกค้าร้องเรียนถึงสถานะของการจัดส่งพัสดุที่ล่าช้า ซึ่งทำให้จัดส่งพัสดุล่าช้าและส่งผลให้องค์กรเสียภาพลักษณ์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อปรับปรุงระบบการทำงานและพัฒนาระบบการวางแผนการขนส่งพัสดุให้การจัดส่งที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า ทฤษฎี แนวความคิด บทความและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งและลดต้นทุนค่าขนส่ง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและส่งเสริมงานวิจัย ดังนี้

3.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการโลจิสติกส์

การจัดการโลจิสติกส์โลจิสติกส์ (Logistics) เป็นแนวคิดเรื่องการกระจายสินค้ายุคใหม่ สมาคมผู้เชี่ยวชาญการจัดการโซ่อุปทานแห่งสหรัฐอเมริกา ได้นิยามความหมายเป็นที่ยอมรับกว้างขวางในปัจจุบันว่า การบริหารการจัดการโลจิสติกส์เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการจัดการระบบโซ่อุปทานมีกระบวนการวางแผนการนำเสนอและการควบคุมการไหลทั้งไปและกลับอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการเก็บรักษาสินค้าบริการและข้อมูลที่เชื่อมโยงกันตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดของการบริโภค โดยเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคอย่างสูงสุด

3.2 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการใช้ผังก้างปลา

แผนภูมิ ก้างปลาเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ช่วยวิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เป็นกระบวนการที่มีโครงสร้างช่วยในการช่วยระบุปัจจัยพื้นฐานหรือสาเหตุของเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ การทำความเข้าใจถึงปัจจัยต่างๆที่เอื้อต่อการทำงานที่เป็นสาเหตุของความล้มเหลวของระบบสามารถช่วยพัฒนาการดำเนินการที่สนับสนุนการแก้ไขได้

3.3 แผนภูมิกระบวนการ (Process Chart)

แผนภูมิกระบวนการเป็นเครื่องมือในการบันทึกข้อมูลอย่างละเอียด ประกอบไปด้วยสัญลักษณ์คำบรรยายและลายเส้นที่บ่งบอกถึงรายละเอียด ของขั้นตอนในกระบวนการผลิต ช่วยให้สามารถมองเห็นภาพของกระบวนการผลิตได้ชัดเจน ตั้งแต่ต้นจนจบเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดีขึ้น โดยแผนภูมิแต่ละใบจะถูกออกแบบมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้งานแตกต่างกัน เช่นแผนภูมิการประกอบแผนภูมิผลิตภัณฑ์พหุคุณ แผนภูมิการเดินทาง แผนภูมิกระบวนการทำงาน แผนภูมิกระบวนการไหล เป็นต้น

3.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ PDCA

PDCA คือ วงจรบริหารสี่ขั้นตอนที่ประกอบไปด้วย Plan (การวางแผน) Do (ปฏิบัติ) Check (ตรวจสอบ) และ Action (การดำเนินการ) วงจรการบริหารงานคุณภาพใช้ในการควบคุมและพัฒนากระบวนการหรือผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง PDCA ทั้งสี่ขั้นตอนเป็นกระบวนการที่สามารถทำซ้ำได้ เพื่อให้องค์กรสามารถบริหารความเปลี่ยนแปลงได้อย่างประสบความสำเร็จเนื่องจากว่าทุกวงจร PDCA มีการตั้งเป้าหมายและการวัดผลอย่างชัดเจน ผู้บริหารและพนักงาน สามารถวัดผลได้สิ่งที่ทำอยู่นั้นสร้างผลลัพธ์อย่างไรบ้าง (เพิ่มยอดขาย ลดค่าใช้จ่าย) สามารถแตกกระบวนการ PDCA ออกมาเป็นกระบวนการเล็กน้อยได้สามารถวัดผลได้มากขึ้น

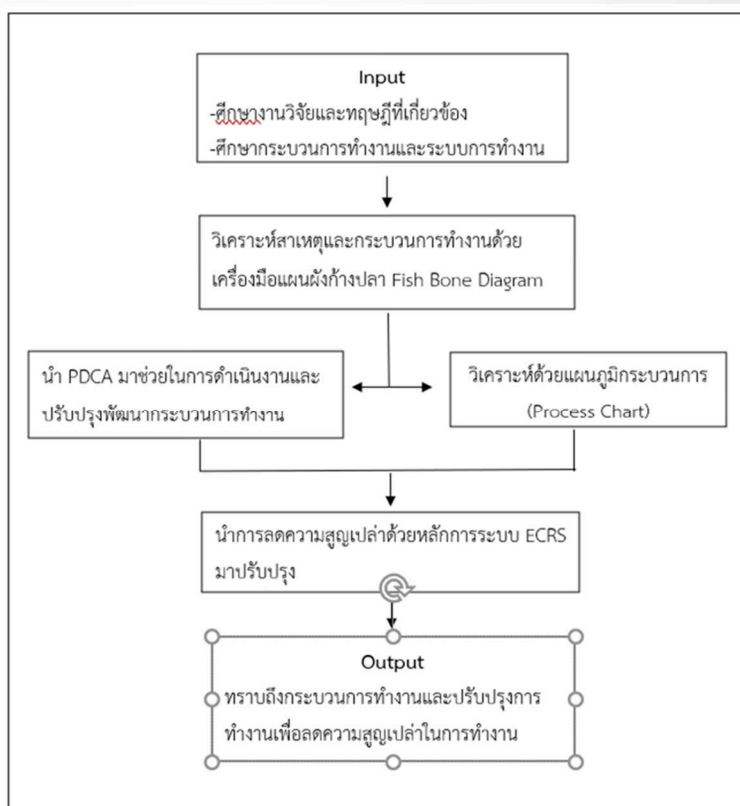
3.5 การลดความสูญเสียเปล่าด้วยหลักการระบบ ECRS

การทำงานโดยลดขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินงาน และการเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการผลิต จึงจำเป็นที่ต้องทำเพื่อให้สามารถ ตอบสนองให้ตรงความต้องการของลูกค้า ในการนี้ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในงานที่ตนปฏิบัติ และสามารถศึกษาเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานได้ด้วยตนเอง ดังนั้นเทคนิคการลดขั้นตอนและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานจึงมีความจำเป็นที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องทราบและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ งานกับกระบวนการผลิตในหน่วยงาน ECRS ช่วยลดต้นทุนที่ไร้ประโยชน์ ช่วยประหยัดทั้งทรัพยากรต่าง ๆ แรงงาน เวลา และต้นทุนอื่น ๆ ที่แตกต่างกันไปตามแต่ละองค์กร ลดความสูญเสียเปล่าในการทำงาน นอกจากนี้ ยังมีประโยชน์อีกหลายอย่างด้วยกัน ช่วยให้ระบบการทำงานในองค์กรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นระบบระเบียบมากยิ่งขึ้น การทำงานมีความคล่องตัวขึ้น สามารถเพิ่มผลผลิตและกำไรให้องค์กรต่อไปได้ในอนาคต ช่วยทำให้เวลาที่เสียไปมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น มีการทำงานที่รวดเร็วขึ้น ทำให้พนักงานเหนื่อยน้อยลง และบริการลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น

3.6 ทฤษฎีเกี่ยวกับการขนส่ง

ทฤษฎีเกี่ยวกับการขนส่งสินค้า โดยทั่วไปการขนส่ง (Transportation) หมายถึงการเคลื่อนย้ายคน (People) สัตว์ สิ่งของ (Goods) จากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่อีกแห่งหนึ่ง หากพิจารณาจากคำนิยามนี้แค่นี้ อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดขึ้นมาได้ว่า การขนส่งเป็นการเคลื่อนย้ายคน สัตว์หรือสิ่งของจากอาคารแห่งหนึ่งเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วการขนส่งยังมีความหมาย กว้างขวางโดยครอบคลุมไปถึง การขนส่ง การขนถ่าย การเคลื่อนย้ายคนหรือสิ่งของภายในอาคารภายในบ้าน ภายในที่ทำงานหรือ ภายในโรงงานด้วย ดังนั้นหากยึดคำจำกัดความถูกต้องแล้วการที่ คนเราเดินอยู่ภายในบ้านการใช้รถเข็นช่วยบรรทุกของเมื่อเข้าไปซื้อสินค้าหรือการที่กรรมกรขนถ่าย สินค้าที่ทำเรือกั้นเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการขนส่ง

3.7 กรอบแนวคิดวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

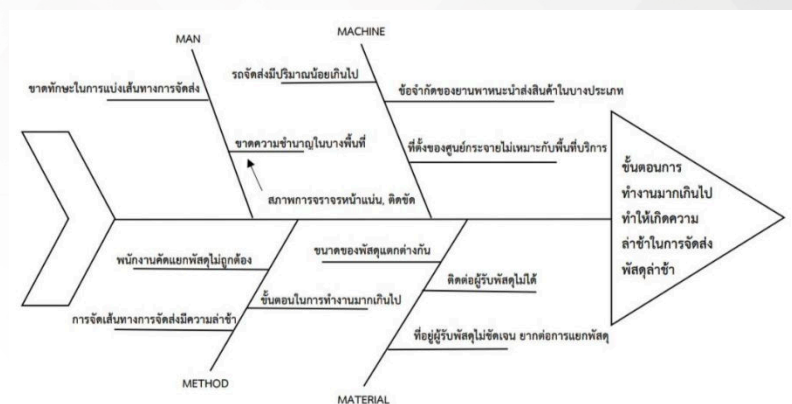
ที่มา : สุดารัตน์ หลอดชา (2565)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาขั้นตอนการทำงาน ภายในบริษัทเบสเอ็กซ์เพรส ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน 2564 ถึง 15 มีนาคม 2565

- 1) ศึกษาการทำงานศึกษาสภาพการทำงานโดยรวมของบริษัท เบสเอ็กซ์เพรส (Best Express) พบขั้นตอนกระบวนการทำงานระบบการทำงาน และปัญหา
- 2) เก็บรวบรวมข้อมูลกำหนดกรอบแนวคิดและขอบเขตการวิจัย
- 3) ศึกษาทบทวนงานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
- 4) วิเคราะห์หาสาเหตุและผลกระทบของกระบวนการทำงาน โดยเครื่องมือแผนผังก้างปลา (Fish Bone Diagram)
- 5) เมื่อทราบสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการทำงานที่ก่อให้เกิดความสูญเปล่าและระยะเวลาที่ใช้ในการส่งพัสดุเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการปรับปรุงด้วยแผนภูมิกระบวนการ (Process Chart) และการลดความสูญเปล่าด้วยหลักการระบบ ECRS
- 6) วิเคราะห์เปรียบเทียบผลการดำเนินงานด้วย ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ PDCA
- 7) สรุปผลการดำเนินงานวิจัยและเสนอ

4.1 ศึกษาสภาพปัญหาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาโดยใช้ Fishbone Diagram

รูปที่ 2 สภาพปัญหาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาโดยใช้ Fishbone Diagram

ที่มา : สุดารัตน์ หลอดชา (2565)

รูปที่ 2 ศึกษาสภาพปัญหาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาโดยใช้ Fishbone Diagram

จากภาพการวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้ Fishbone Diagram การศึกษาสภาพปัญหา พบว่า (1) ศูนย์กระจายสินค้านี้เป็นศูนย์กระจายสินค้าภายในกรุงเทพมหานคร เขตบางกะปิ ซึ่งมีสภาพการจราจรที่หนาแน่นและสภาพการจราจรที่ติดขัดซึ่งเป็นอุปสรรคส่วนหนึ่งของการให้บริการของที่นี่ ศูนย์กระจายสินค้าที่ตั้งอยู่ที่ถนนโพธิ์แก้ว 3 แยก 6 แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่มได้ให้บริการกระจายสินค้า สำหรับพื้นที่ทั้งหมด 11 พื้นที่ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้เป็นปัญหาที่เกิดจากสถานที่ตั้งของศูนย์กระจายสินค้าที่ไม่เหมาะสมต่อพื้นที่การให้บริการในบางพื้นที่ ระยะทางในการเข้าถึงพื้นที่ให้บริการกับลูกค้านั้น บางพื้นที่ห่างไกลและมีสภาพการจราจรหนาแน่นและติดขัด รวมถึงเป็นศูนย์กระจายสินค้าที่มีปริมาณสินค้าจัดส่งจำนวนมาก ทำให้จำนวนรอบในการจัดส่งพัสดุหลายรอบ ซึ่งในบางครั้งมีพัสดุที่จะต้องส่งในรอบต่อไปมีจำนวนไม่มากพนักงานจัดส่งพัสดุจะไม่จัดส่ง และทำการจัดส่งในวันถัดไป (2) ปัญหาที่เกิดจากพนักงานคัดแยกพัสดุไม่ถูกต้อง หากนำส่งพัสดุแล้วพบปัญหาพัสดุที่อยู่ของผู้รับพัสดุไม่ชัดเจน ซึ่งเกิดจากการทำงานผิดพลาดของพนักงานคัดแยกพัสดุ และพัสดุที่

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยนี้ ได้เก็บข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ

4.2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ข้อมูลจำนวนพัสดุจัดส่งทั้งหมดภายในศูนย์กระจายสินค้า Bess Express สาขาบางกะปิ ทั้งที่เป็นต่อเดือนและต่อวัน

4.2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

- 1) ข้อมูลทุติยภูมิแหล่งข้อมูลที่น่ามาใช้ในการปรับปรุงสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ ได้นำมาจากหนังสือบทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงข้อมูลอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาปรับปรุงและแก้ไขปัญหา
- 2) ข้อมูลการจัดส่งพัสดุ เดือนธันวาคม-เดือนมกราคม พ.ศ. 2564

4.2.3 ทฤษฎี PDCA PDCA

ช่วยในการดำเนินงานได้อย่างมีระบบ และมีการปรับปรุงพัฒนากระบวนการในการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง โดยใช้โครงสร้างของ PDCA มาวิเคราะห์

4.2.4 Process Chart

ช่วยในการบันทึกกระบวนการในการทำงานซึ่งสามารถเข้าใจได้ง่าย โดยแสดงถึงขั้นตอนการทำงานตั้งแต่ต้นจนจบ

5. สรุปผลการวิจัย

จากการที่ได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งล่าช้า ผลจากการดำเนินงานสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งของพนักงานได้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการจัดส่งพัสดุที่ล่าช้า ซึ่งเกิดจากปัญหาขั้นตอนการทำงาน เวลาในกระบวนการทำงานที่มากเกินไปและส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานที่ไม่ได้มาตรฐาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งและลดกระบวนการขั้นตอนการทำงานที่ทำให้เกิดการสูญเสียของเวลาที่ใช้เวลานานให้น้อยที่สุด สรุปผลการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาดังนี้ โดยในการปรับปรุงนี้ ทางผู้วิจัยในนำทฤษฎีการลดความสูญเสียเปล่าด้วยหลักการของ ECRS ด้วยการรวมขั้นตอนกระบวนการทำงานเข้าด้วยกัน เพื่อลดระยะเวลาในการดำเนินงานในการปรับปรุงนี้ ได้รวมขั้นตอนดังนี้

- 1) Scan barcode ของสินค้าที่เป็นถุง (Container หรือ Bag) รวมกับการ Scan barcode ที่เป็น Parcel (รายชิ้น) เข้าด้วยกัน โดยทำการ Scan ไปพร้อมกัน ซึ่งในกระบวนการเดิม นั้นต้องรอ Scan สินค้าที่เป็นถุง (Container หรือ Bag) ให้เรียบร้อยก่อน แล้วถึงจะทำการ Scan barcode ที่เป็น Parcel (รายชิ้น) ได้
- 2) การรวมขั้นตอนการคัดแยกสินค้า (Sorting) รวมกระบวนการคัดแยกพัสดุตาม Shot code และคัดแยกพัสดุตามเส้นทางการจัดส่งเข้าด้วยกัน เนื่องจากได้มีการกำหนดเส้นทางการจัดส่งที่เป็นโซนพื้นที่บริการของพนักงานที่ชัดเจนขึ้น

ลำดับ	ขั้นตอนในการทำงาน	เวลาเริ่มต้น (นาฬิกา)	เวลาเสร็จสิ้น (นาฬิกา)	เวลาที่ใช้ทั้งหมด (นาฬิกา)	อ้างอิง
1	รับพัสดุจากรถที่มาจาก BKK HUB	06.00 น.	06.10 น.	10	Receiving
2	ตรวจสอบเอกสารรับมอบ	06.20 น.	06.40 น.	20	Receiving
3	ทำการสแกนพัสดุรับงานโดยอุปกรณ์ Scanner barcode แบบถุง	07.00 น.	07.30 น.	30	Inbound scanning
4	ทำการสแกนพัสดุรับงานโดยอุปกรณ์ Scanner barcode แบบชิ้น	07.30 น.	08.00 น.	30	Sorting
5	คัดแยกพัสดุตาม Shot code	08.00 น.	08.30 น.	30	Sorting
6	คัดแยกพัสดุตามเส้นทางการจัดส่ง	08.30 น.	09.30 น.	30	Sorting
7	ติดต่อกับผู้รับพัสดุ ที่พัสดุที่อยู่ไม่ชัดเจน	09.30 น.	09.40 น.	10	Pre-call & Delivery
8	สแกนสินค้าออกส่งตามเส้นทางการจัดส่ง	09.40 น.	10.00 น.	20	Outbound scanning
9	นำสินค้าโหลดขึ้นพาหนะที่นำจัดส่ง	10.00 น.	10.20 น.	20	Loading
10	พนักงานโทรนัดหมายลูกค้าพร้อมออกดำเนินการจัดส่งพัสดุถึงลูกค้าผู้รับปลายทาง	10.20 น.	10.30 น.	10	Pre-call & Delivery

รูปที่ 3 แสดงข้อมูลกระบวนการทำงานเดิมก่อนปรับปรุง

ที่มา : สุดารัตน์ หลอดชา (2565)

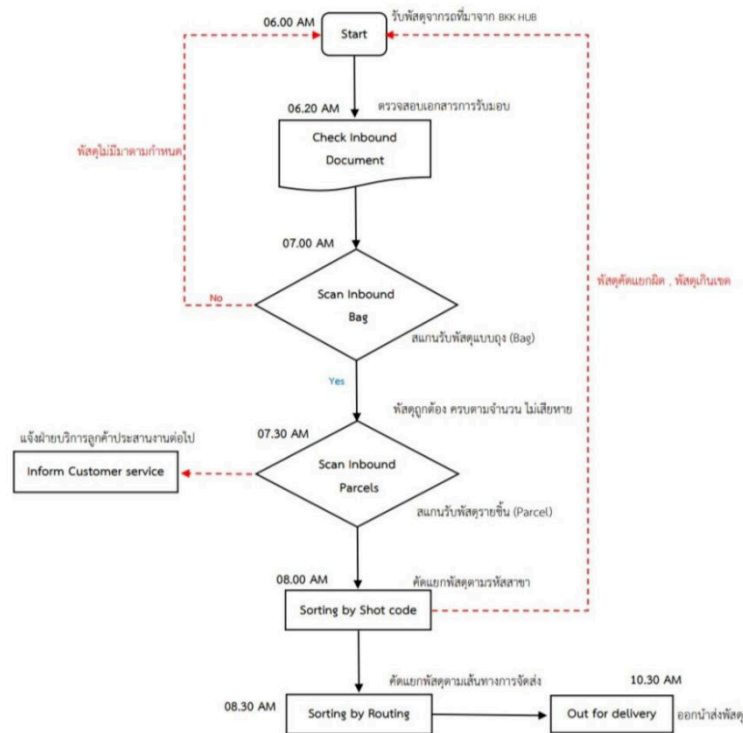
จากรูปจะเห็นได้ว่ากระบวนการทำงานก่อนปรับปรุงนั้นจะมีการทำงานมีงานหลายขั้นตอน และในบางขั้นเป็นกระบวนการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน เช่น ขั้นตอนทำการสแกนพัสดุรับแบบถุงและแบบสแกนรับแบบชิ้น ขั้นตอนการคัดแยกพัสดุตาม Shot code และคัดแยกพัสดุตามเส้นทางการจัดส่ง ซึ่งทำให้มีระยะเวลาในการทำงานที่มากเกินไปซึ่งระยะเวลาที่ใช้ในการทำงานกระบวนการทำงานเดิมก่อนปรับปรุงใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง 30 นาที

ลำดับ	ขั้นตอนในการทำงาน	เวลาเริ่มต้น (นาทีก)	เวลาเสร็จสิ้น (นาทีก)	เวลาที่ใช้ทั้งหมด (นาทีก)	อ้างอิง
1	รับพัสดุจากรถที่มาจาก BKK HUB	06.00 น.	06.10 น.	10	Receiving
2	ตรวจสอบเอกสารรับมอบ	06.20 น.	06.40 น.	20	Receiving
3	ทำการสแกนพัสดุรับงานโดยอุปกรณ์ Scanner barcode แบบขึ้น	07.00 น.	07.40 น.	40	Inbound scanning
4	คัดแยกพัสดุตามเส้นทางการจัดส่ง	07.40 น.	08.10 น.	30	Sorting
5	สแกนสินค้าออกส่งตามเส้นทางจัดส่งของพนักงานแต่ละเส้นทางที่จัดส่ง	08.10 น.	08.20 น.	10	Outbound scanning
6	นำสินค้าโหลดขึ้นพาหนะที่นำจัดส่ง	08.20 น.	08.40 น.	20	Loading
7	ติดต่อกับผู้รับพัสดุ ที่พัสดุที่ไม่ชัดเจน และนัดหมายลูกค้าเพื่อดำเนินการจัดส่ง	08.40 น.	08.50 น.	10	Pre-call & Delivery

รูปที่ 4 แสดงข้อมูลกระบวนการทำงานเดิมหลังการปรับปรุง

ที่มา : สุวรัตน์ หลอดชา (2565)

จากรูปจะเห็นว่าข้อมูลกระบวนการทำงานเดิมหลังการปรับปรุงหลังจากการรวมขั้นตอนการทำงานที่ซ้ำซ้อนเข้าด้วยกัน และลดระยะเวลาในการทำงานในบางขั้นตอน ซึ่งใช้เวลาในการทำงานทุกขั้นตอนรวมทั้งสิ้นประมาณ 2 ชั่วโมง 20 นาที ซึ่งสามารถลดขั้นตอนการทำงาน และระยะเวลาในการทำงานถึง 1 ชั่วโมง 10 นาที

รูปที่ 5 กระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (FLOW CHART)

ที่มา : สุวรัตน์ หลอดชา (2565)

Step	Operation	Inspection	Transport	Delay	Storage	ขั้นตอนในการทำงาน	เวลาเริ่มต้น (นาที)	เวลาเสร็จสิ้น (นาที)	เวลาที่ใช้ทั้งหมด (นาที)	อ้างอิง
1	●	□	□	□	□	รับพัสดุจากรถที่มาจาก BKK HUB	06.00 น.	06.10 น.	10	Receiving
2	○	□	■	□	□	ตรวจสอบเอกสารรับมอบ	06.20 น.	06.40 น.	20	Inbound scanning
3	○	■	□	□	□	ทำการสแกนพัสดุรับงานโดยอุปกรณ์ Scanner barcode แบบดิ่ง	07.00 น.	07.30 น.	30	Inbound scanning
4	○	■	□	□	□	ทำการสแกนพัสดุรับงานโดยอุปกรณ์ Scanner barcode แบบขึ้น	07.30 น.	08.00 น.	30	Sorting
5	○	□	■	□	□	คัดแยกพัสดุดตาม Shot code	08.00 น.	08.30 น.	30	Sorting
6	○	□	□	■	□	คัดแยกพัสดุดตามเส้นทางการจัดส่ง	08.30 น.	09.30 น.	30	Sorting
7	●	□	□	□	□	ติดต่อกับผู้รับพัสดุ ที่พัสดุที่อยู่ไม่ชัดเจน	09.30 น.	10.30 น.	60	Pre-call & Delivery
8	○	□	□	□	■	พนักงานแต่ละเส้นทางที่จัดส่ง	10.00 น.	10.30 น.	60	Outbound scanning
9	●	□	□	□	□	นำสินค้าไปโหลดขึ้นพาหนะที่นำจัดส่ง	10.00 น.	10.30 น.	60	Loading
10	●	□	□	□	□	พนักงานโทรหัตหมายลูกค้า ดำเนินการจัดส่งสินค้าถึงลูกค้าผู้รับปลายทาง	10.00 น.	10.30 น.	60	Pre-call & Delivery

รูปที่ 6 ปรับปรุงกระบวนการทำงาน (Process chart)

ที่มา : สุดารัตน์ หลอดชา (2565)

การตั้งมาตรฐานและติดตามผลหลังการปรับปรุงกระบวนการทำงานเพื่อรักษามาตรฐานในการดำเนินงานสามารถกำหนดกระบวนการขั้นตอนการทำงานใหม่ซึ่งพิจารณาจากวิธีการปรับปรุงแก้ไข โดยใช้หลัก 5W1H เพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการทำงานและขยายผลไปยังกระบวนการอื่นได้การตั้งมาตรฐานการปฏิบัติงานด้วยหลักการ 5W1H WHAT จัดส่งพัสดุถึงลูกค้าผู้รับปลายทางในรูปแบบ Door - to - Door WHO เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดส่งพัสดุ WHERE ศูนย์กระจายพัสดุของบริษัทขนส่ง Best Express สาขาบางกะปิ เมื่อมีพัสดุที่ต้องนำจัดส่งถึงลูกค้าปลายทาง WHY เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดส่งของพนักงาน HOW สร้างโซนพื้นที่รับผิดชอบในการจัดส่งของพนักงานให้ชัดเจนเพื่อลดระยะเวลาของการจัดส่งรวมถึงระยะเวลาของการเข้าพื้นที่ที่จะต้องนำส่งสินค้าถึงมือผู้รับปลายทางทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดของพนักงานจัดส่งและทำการบันทึกการประสิทธิภาพการทำงานเฉลี่ยต่อวัน : เดือนมกราคม พ.ศ. 2565 ดังรูปต่อไปนี้

พนักงานจัดส่ง	ประเภทรถ	จำนวนพัสดุเฉลี่ยต่อวัน	จำนวนพัสดุจัดส่งสำเร็จต่อวันเฉลี่ยต่อวัน	ประสิทธิภาพในการจัดส่ง (%)	ออกจากพื้นที่ศูนย์กระจายพัสดุ	กลับถึงพื้นที่ศูนย์กระจายพัสดุ	จัดส่งพัสดุในชั้นแรก	จัดส่งพัสดุในชั้นสุดท้าย
พนักงานจัดส่ง 1	รถยนต์	61	60	98.36%	10.05 น.	13.50 น.	10.15 น.	13.38 น.
พนักงานจัดส่ง 2	รถยนต์	73	71	97.26%	10.07 น.	14.10 น.	10.18 น.	13.54 น.
พนักงานจัดส่ง 3	รถยนต์	68	68	100%	10.12 น.	13.57 น.	10.25 น.	13.40 น.
พนักงานจัดส่ง 4	รถยนต์	61	61	100%	10.02 น.	14.20 น.	10.15 น.	14.05 น.
พนักงานจัดส่ง 5	รถยนต์	62	62	100%	10.15 น.	14.14 น.	10.30 น.	13.52 น.
พนักงานจัดส่ง 6	รถจักรยานยนต์	66	65	98.48%	10.21 น.	13.20 น.	10.38 น.	13.04 น.
พนักงานจัดส่ง 7	รถจักรยานยนต์	62	61	98.39%	10.04 น.	13.47 น.	10.15 น.	13.30 น.
พนักงานจัดส่ง 8	รถจักรยานยนต์	75	75	100.00%	10.05 น.	13.24 น.	10.14 น.	13.10 น.
พนักงานจัดส่ง 9	รถจักรยานยนต์	71	70	98.59%	10.03 น.	13.36 น.	10.13 น.	13.25 น.
พนักงานจัดส่ง 10	รถจักรยานยนต์	73	72	98.63%	10.08 น.	14.10 น.	10.15 น.	14.00 น.
พนักงานจัดส่ง 11	รถจักรยานยนต์	66	66	100%	10.15 น.	13.32 น.	10.23 น.	13.38 น.

รูปที่ 7 บันทึกการประสิทธิภาพการทำงานเฉลี่ยต่อวัน : เดือนมกราคม พ.ศ. 2565

ที่มา : สุดารัตน์ หลอดชา (2565)

มีการบันทึกการและจัดทำรายงานเพื่อนำมาวิเคราะห์ในการควบคุมคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในทุก ๆ วัน ซึ่งข้อมูลที่น่ามาตรวจสอบนั้นระบุถึงเวลาเริ่มต้นที่ออกจากพื้นที่ศูนย์กระจายพัสดุและเวลาเสร็จสิ้นที่กลับถึงพื้นที่ศูนย์กระจายพัสดุ รวมถึงเวลาที่ทำการจัดส่งพัสดุในครั้งแรกและครั้งสุดท้ายและจำนวนพัสดุที่นำออกส่งทั้งหมดภายในแต่ละวันซึ่งสามารถนำข้อมูลทั้งหมดนี้มาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงสู่กระบวนการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและเหมาะสมกับระยะเวลาและจำนวนสินค้าที่นำส่งทั้งหมดในแต่ละวันของพนักงานแต่ละคนได้ซึ่งหลังจากกระบวนการปรับปรุงสามารถจัดส่งพัสดุสำเร็จได้ถึงประมาณ 99.06 เปอร์เซ็นต์

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องการปรับปรุงระบบการทำงานเพื่อพัฒนาระบบและวางแผนการขนส่งพัสดุให้การจัดส่งมีประสิทธิภาพสูงสุด กรณีศึกษา : บริษัทเบสเอ็กซ์เพรส โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานและการวางแผนการขนส่งให้เกิดการจัดส่งพัสดุที่มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยศึกษาข้อมูลกระบวนการทำงานและลดขั้นตอนการทำงาน รวมถึงการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากกระบวนการทำงานที่ยังขาดประสิทธิภาพ ด้วยระยะทางในการเข้าถึงพื้นที่ให้บริการกับลูกค้าที่ค่อนข้างไกล จึงทำให้เกิดจำนวนรอบในการจัดส่งของรถจัดส่งพัสดุนั้นมีจำนวนมากและอาจจัดส่งพัสดุไม่ทันภายในวันนั้น ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมเก็บข้อมูล โดยแบ่งตามเส้นทางการจัดส่งพัสดุตามพื้นที่ในระแวกที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งในบางพื้นที่อาจเข้าถึงยาก รถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ไม่สามารถเข้าไปส่งพัสดุได้ และปัญหาในขั้นตอนกระบวนการทำงานในบางขั้นตอนส่งผลให้เกิดความล่าช้าต่อการจัดส่งพัสดุซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานไม่ได้มาตรฐาน ปัญหาที่ตามมาคือลูกค้าร้องเรียนถึงสถานะของการจัดส่งพัสดุที่ล่าช้าซึ่งส่งผลทำให้องค์กรเสียภาพลักษณ์ จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้คิดหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่งโดยการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดส่งของรถ จากเดิมรถยนต์ที่ต้องดำเนินการส่งพัสดุที่มีขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ และพัสดุที่มีน้ำหนักมากเองทั้งหมด ซึ่งในบางพื้นที่นั้นรถยนต์ไม่สามารถเข้าถึงได้ ดังนั้นจึงได้ปรับปรุงโดยให้รถจักรยานยนต์ที่จากเดิมส่งเพียงพัสดุชิ้นเล็ก ช่วยดำเนินการส่งพัสดุที่มีขนาดกลางและไม่มีน้ำหนักที่มากเกินไปในพื้นที่ที่รถยนต์ไม่สามารถเข้าถึงได้และรถยนต์ก็ต้องช่วยรถจักรยานยนต์ที่ไม่สามารถนำพัสดุไปดำเนินการจัดส่งได้หมดในเที่ยวเดียว ทำให้สามารถลดระยะทางลดระยะเวลาการทำงาน และในส่วนของการทำงานและลดขั้นตอนกระบวนการทำงานได้มีการบันทึกการทำงานและจัดทำรายงาน เพื่อนำมาวิเคราะห์ในการควบคุมคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในทุก ๆ วัน ซึ่งสามารถนำข้อมูลทั้งหมดนี้มาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงสู่กระบวนการทำงานที่ถูกต้องและเหมาะสมกับระยะเวลา และจำนวนสินค้าที่นำส่งทั้งหมดในแต่ละวันของพนักงานแต่ละคน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดส่งพัสดุ

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ทางบริษัทต้องทำการศึกษาค้นหาตำแหน่งสถานที่ตั้งของศูนย์กระจายสินค้าให้เหมาะสมกับพื้นที่ที่ให้บริการกระจายสินค้าหรือจัดส่งสินค้าไปยังปลายทางนั้น ๆ โดยคำนึงถึงระยะทาง ปริมาณงานรวมถึงระยะเวลาในการเข้าถึงพื้นที่นั้น ๆ เพื่อจัดส่งสินค้า ซึ่งทั้งหมดนี้จะส่งผลต่อต้นทุนในการขนส่งของบริษัท มีผลทำให้ต้นทุนการขนส่งเพิ่มขึ้น และการจัดเส้นทางในการจัดส่งพัสดุของพนักงานต้องทำการจัดเส้นทางให้มีความชัดเจน โดยต้องมีการเก็บข้อมูล และสามารถนำมาวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบถึงระยะทาง เวลา และจำนวนงานที่จัดส่ง รวมไปถึงต้องทำการวิเคราะห์ ประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานจัดส่งในแต่ละวันได้

8. กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูงจาก อาจารย์กิตตินันท์ มากปรางค์ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยในครั้งนี้ ที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจจริง และความทุ่มเทของอาจารย์ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บริษัท เบทเอ็กซ์เพรส (Best Express) ที่ให้ความอนุเคราะห์และให้คำปรึกษาให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการทำวิจัยจนสามารถทำให้วิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัย การปรับปรุงระบบการทำงานและพัฒนาระบบวางแผนการขนส่งพัสดุให้การจัดส่งมีประสิทธิภาพสูงสุด กรณีศึกษา บริษัท เบทเอ็กซ์เพรส (Best Express) ฉบับนี้จะสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้ที่มีความสนใจและสามารถทำให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมได้แล้วนั้น จึงขอยกเอาคุณความดีที่เกิดขึ้นทั้งหมดจากการวิจัยครั้งนี้ให้แก่ผู้ที่ได้กล่าวถึงทั้งหมดข้างต้น แต่หากงานวิจัยนี้มีข้อบกพร่องประการใด ทางผู้วิจัยขอน้อมรับผิดและยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้เข้ามาศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ กระจำงเดือน, พุทธิวัตต์ สิงห์ตง และปริญา วีระพงษ์. (2564). การปรับปรุงการดำเนินงานภายในคลังสินค้าด้วยโมบายแอปพลิเคชันและแนวคิด ECRS กรณีศึกษาบริษัทยูเซ็นโลจิสติกส์ (ประเทศไทย), จาก <https://so06.tcithaijo.org/index.php/JLIT/article/view/253683>.

นนทिया เทพพรมมา และวปิ่นมณี อินเสื่อ. (2562). การลดความสูญเสียเปล่าในกระบวนการผลิตด้วยแนวคิดแบบลีน : กรณีศึกษา โรงงานผลิตข้าวแต่นทวีพรหม, จาก [http://ie.eng.cmu.ac.th/IE2014/downloads/2020_04/1021/37-report%20\(2\).pdf](http://ie.eng.cmu.ac.th/IE2014/downloads/2020_04/1021/37-report%20(2).pdf)

ชญชนก อิมติม. (2565). ทฤษฎีการลดความสูญเสียเปล่าด้วยหลักการ ECRC, จาก <https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/220207-what-is-ecrs>

ประชาสรรค์ แสนภักดี. (2559). ฟังก้างปลากับแผนภูมิความคิด Fish Bone Diagram, จาก <http://www.prachasan.com/mindmapknowledge/fishbonemm.htm>

สุวรรณา พลภักดี. (2564). ศึกษาวิจัยเรื่องการลดความสูญเสียเปล่าในกระบวนการผลิตน้ำดื่มบรรจุขวด, จาก <file:///C:/Users/admin/Downloads/vir-proofdone>

นันทวัฒน์ ธรรมสอน, วรินทร์ วงษ์มณี. (2563). การศึกษาแนวทางการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่งสินค้า กรณีศึกษา บริษัท จำหน่ายผลิตภัณฑ์ปลาพูน่า. การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 15 ปี.

การศึกษา (2564), จาก [file:///C:/Users/User/Downloads/1931\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/1931(1).pdf)

สาวิตรี ยุพैया. (2564). การศึกษาแนวทางการลดต้นทุนของกระบวนการผลิตน้ำมะนาวบรรจุขวดพลาสติกใสกรณีศึกษา บริษัท บ้านมะนาว จำกัด. การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 15 ปี การศึกษา (2564), จาก [file:///C:/Users/User/Downloads/2559\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/2559).pdf)

ชานนท์ หัวดี. (2559). เพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งและลดต้นทุนการขนส่ง กรณีศึกษาบริษัท AA อีคอมเมิร์ซ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, จาก <https://searchlib.utcc.ac.th/library/onlinethesis/300557.pdf>

จรีภรณ์ แก้วโสมน, รณินทร์ กิจกล้า. (2559). การลดของเสียในกระบวนการผลิตชิ้นส่วนพลาสติก. วารสารวิชาการคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม : เทพลตรี I-TECH, จาก <http://itechjournal.tru.ac.th/index.php/tru-i-tech/article/view/13>

การปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการการส่งคืนพัสดุ ประเภทพัสดุ Return

กรณีศึกษา : บริษัท เบสท์ เอ็กซ์เพรส

STREAMLINING THE PARCEL RETURN PROCESS PACKAGE TYPE RETURN

CASE STUDY: BEST EXPRESS COMPANY

กุนนิภา ชินสำโรง^{1*} และถิรนนท์ ทิวาราตรีวิทย์²

Kunnipha Chinsamrong^{1*} and Thiranan Tiwaratreevit²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการทำงานการส่งคืนพัสดุ Return เพื่อระบุถึงที่มาของปัญหาที่แท้จริง 2) เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการส่งคืนพัสดุ Return ด้านขั้นตอนและเวลาการทำงาน และ 3) เพื่อเปรียบเทียบปริมาณเข้า - ออกของพัสดุ Return ก่อนและหลังทำการปรับปรุง เพื่อวัดผลลัพธ์ที่เกิดจากขั้นตอนการทำงานที่ลดลง รวมถึงระยะเวลาที่ลดลง โดยมีกระบวนการวิจัยดังนี้ ศึกษากระบวนการทำงานการส่งคืนพัสดุ Return เพื่อนำมาวิเคราะห์โดยการเขียนแผนภูมิกระบวนการไหล ใช้แผนผังก้างปลาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและลดความสูญเปล่าด้วยหลักการ ECRS ผลการศึกษาพบว่าก่อนปรับปรุงพบขั้นตอนการทำงานทั้งหมด 8 ขั้นตอน หลังปรับปรุงลดลงเหลือ 7 ขั้นตอน และเปรียบเทียบเวลาการทำงานก่อนปรับปรุงมีเวลาการทำงานรวม 3.54 ชั่วโมง หลังปรับปรุงลดลงเหลือ 2.56 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 27.68 และเปรียบเทียบปริมาณเข้า - ออกของพัสดุ Return ก่อนปรับปรุงมีปริมาณการส่งคืนพัสดุเฉลี่ย 36.36 เปอร์เซ็นต์ หลังปรับปรุงเพิ่มปริมาณการส่งคืนพัสดุเฉลี่ย 95.80 เปอร์เซ็นต์

คำสำคัญ : การปรับปรุงประสิทธิภาพ, ความสูญเปล่า 8 ประการ, แนวคิดแบบลีน

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the Return Parcel Return work process to identify the root cause of the real problem, 2) to improve the efficiency of the Return Parcel Return process in terms of workflow and time, and 3) to compare the incoming- Issue of return parcel before and after renovation to measure the results of reduced workflow including the reduced time. The results showed that before the improvement, there were 8 work steps, after the improvement was reduced to 7 steps, and compared to the working time before the improvement, there was a total working time of 3.54 hours, after the improvement was reduced to 2.56 hours, representing 27.68%. and comparing the volume of parcels in and out of Return parcels, before the adjustment, the average parcel return volume was 36.36 percent, after the improvement, the average parcel return volume was increased by 95.80 percent.

Keyword: Performance Improvement, 8 Wastes, Lean Thinking

¹ นักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

² อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

* Corresponding author, e-mail: kunnipha.chin@vru.ac.th

1. บทนำ

เบสท์ เอ็กซ์เพรส (Best Express) ให้บริการคลังสินค้าและกระจายรูปแบบซีพหลายเซนต์ที่มีประสิทธิภาพการจัดการ ทรัพยากรการขนส่งและการกระจายสินค้าให้แก่องค์กรต่าง ๆ จัดส่งพัสดุถึงมือลูกค้าปลายทางได้ทั่วประเทศไทย ในการส่งพัสดุให้กับลูกค้าเกิดปัญหาที่ว่าลูกค้าปฏิเสธพัสดุ หรือผู้ส่งต้องการยกเลิกส่งพัสดุ จึงมีการตีกลับพัสดุมายังสาขาต้นทาง เพื่อนำส่งคืนพัสดุที่มีการตีกลับให้กับทางผู้ส่งพัสดุ ทำให้เกิดพัสดุ Return ค้างอยู่ที่สาขาต้นทางจำนวนมาก ไม่มีการจัดการในการส่งพัสดุขาออก แนวคิดแบบลีน (Lean Thinking) เป็นเครื่องมือหรือแนวทางการวางแผนการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งหมายถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่าและเกิดความสูญเสียที่ไร้ซึ่งประโยชน์ให้น้อยที่สุด ซึ่งแนวคิดแบบลีนจึงเน้นย้ำไปที่การจัดความสูญเปล่า หรือ Wastes ซึ่งสามารถแบ่งความสูญเปล่าที่ต้องขจัดในการทำงานออกได้เป็น 8 ข้อ ได้แก่ 1) ชิ้นงานเสีย (Defects) 2) ขั้นตอนในการทำงานที่มากเกินไป (Excess Processing) 3) การผลิตเกินกว่าความต้องการ (Overproduction) 4) ความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ (None utilized talent, ideas, Creativities) 5) การเคลื่อนไหวที่ไม่จำเป็น (Motions) 6) การขนย้ายบ่อย (Transportation) 7) สินค้าคงคลัง (Inventory) และ 8) การรอคอย (Waiting) โดยอาศัยเทคนิควิธีการลดความสูญเปล่าด้วยหลักการ ECRS คือหลักการที่ประกอบด้วย การกำจัด (Eliminate) การรวมกัน (Combine) การจัดใหม่ (Rearrange) และการทำให้ง่าย (Simplify) จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการการส่งคืนพัสดุ ประเภทพัสดุ Return กรณีศึกษา : บริษัท เบสท์ เอ็กซ์เพรส เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานในการส่งคืนพัสดุ Return โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดแบบลีนมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการทำงานและวิเคราะห์หากิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดคุณค่าในกระบวนการทำงานของการส่งคืนพัสดุ Return เพื่อลดและกำจัดความสูญเปล่าในกระบวนการทำงาน และปรับปรุงระยะเวลาของขั้นตอนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษากระบวนการทำงานการส่งคืนพัสดุ Return เพื่อระบุถึงที่มาของปัญหาที่แท้จริง
- 2.2 เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการส่งคืนพัสดุ Return ด้านขั้นตอนและเวลาการทำงาน
- 2.3 เพื่อเปรียบเทียบปริมาณเข้า-ออกของพัสดุ Return ก่อนและหลังทำการปรับปรุงเพื่อวัดผลลัพธ์ที่เกิดจากขั้นตอนการทำงานที่ลดลง รวมถึงระยะเวลาที่ลดลง

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษา การปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการการส่งคืนพัสดุ ประเภทพัสดุ Return กรณีศึกษา: บริษัท เบสท์ เอ็กซ์เพรส โดยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ในการวิจัยดังนี้

3.1 แผนภูมิกระบวนการไหล (Flow Process Chart)

แผนภูมิกระบวนการ (Process Chart) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลได้อย่างละเอียด กระชับ ประกอบด้วยสัญลักษณ์ คำบรรยายและลายเส้น เพื่อบอกรายละเอียดของขั้นตอนกระบวนการผลิต เพื่อช่วยให้นักวิเคราะห์สามารถมองเห็นภาพของกระบวนการผลิตได้อย่างชัดเจนตั้งแต่ต้นจนจบ และนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดีขึ้น แผนภูมินี้ใช้วิเคราะห์ขั้นตอนการไหล (Flow) ของวัตถุดิบ ชิ้นส่วน พนักงาน และอุปกรณ์

3.2 ทฤษฎีหังก้างปลา (Fish Bone Diagram)

แผนภูมิหังก้างปลา เป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ช่วยวิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เป็นกระบวนการที่มีโครงสร้างช่วยในการระบุปัจจัยพื้นฐานหรือสาเหตุของเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ ช่วยในการทำงานที่เป็นความขัดข้องของกระบวนการ

สามารถช่วยพัฒนาการดำเนินการที่สนับสนุนการแก้ไขได้ เป็นสิ่งที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหากับสาเหตุของปัญหาทั้งหมด ชื่อเรียกผังก้างปลาเนื่องจากเป็นผังที่มีลักษณะคล้ายปลาที่ประกอบด้วย หัวปลา โครงร่างกระดูก แกนกลาง และก้างปลา โดยระบุปัญหาที่หัวปลา ระบุสาเหตุหลักของปัญหาเป็นลูกศรเข้าสู่กระดูกแกนกลาง และระบุสาเหตุย่อยที่เป็นไปได้ที่ส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหานั้นเป็นลูกศรเข้าสู่สาเหตุหลัก

3.3 แนวคิดแบบลีน (Lean Thinking)

แนวทางที่ขจัดความสิ้นเปลืองและสูญเสีย (Wastes) ของทุกกิจกรรม และกระบวนการดำเนินงานที่ไม่ได้ก่อให้เกิดคุณค่า โดยการทำให้ต้นทุนต่ำลง และจัดเรียงทุก ๆ กิจกรรมที่สร้างคุณค่า (Value) ให้กับผลิตภัณฑ์ ให้มีประสิทธิภาพด้วยต้นทุนที่น้อยที่สุด เพื่อสร้างมูลค่าให้กับลูกค้าโดยการใช้ทรัพยากรอย่างจำกัด ซึ่งแนวคิดนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทั้งภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมโดยแนวคิดแบบลีนที่มีรากฐานมาจากระบบการผลิตแบบโตโยต้า ภายใต้แนวคิดเพื่อรักษาการไหลเวียนของสินค้า ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นการผลิตเฉพาะสิ่งที่จำเป็น ในปริมาณที่จำเป็น และในเวลาที่เหมาะสมเท่านั้น เพื่อขจัดความสูญเปล่าออกไป 5 หลักการพื้นฐานของระบบลีน (5 Lean Principles) 1) กำหนดคุณค่า (Identify Value) 2) วางแผนดำเนินงาน (Map The Value Stream) 3) สร้างขั้นตอนการทำงาน (Create Flow) 4) ใช้ระบบดึง (Establish Pull) และ 5) มุ่งสู่ความสมบูรณ์แบบ (Seek Perfection)

3.4 ความสูญเปล่า 8 ประการ (8 Wastes)

ความสูญเปล่า 8 ประการ ได้แก่ 1) ของเสีย (Defects) 2) ขั้นตอนในการทำงานที่มากเกินไป (Excess Processing) 3) การผลิตเกินกว่าความต้องการ (Overproduction) 4) ความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ (None utilized talent, ideas, Creativities) 5) การเคลื่อนไหวที่ไม่จำเป็น (Motions) 6) การขนย้ายบ่อย (Transportation) 7) สินค้าคงคลัง (Inventory) และ 8) การรอคอย (Waiting) โดยความสูญเปล่าเหล่านี้ต้องกำจัดออกไปในกระบวนการผลิตแบบลีนให้เหลือน้อยที่สุด ด้วยการวิเคราะห์ประเมินกิจกรรมทั้งในกระบวนการไหลหรือกระบวนการทำงานทั้งหมด เพื่อตรวจสอบให้แน่ใจว่าการส่งมอบคุณค่าสินค้า หรือบริการให้กับลูกค้าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยปราศจากกิจกรรมที่สูญเปล่าหรือไม่ก่อให้เกิดมูลค่าในการผลิต

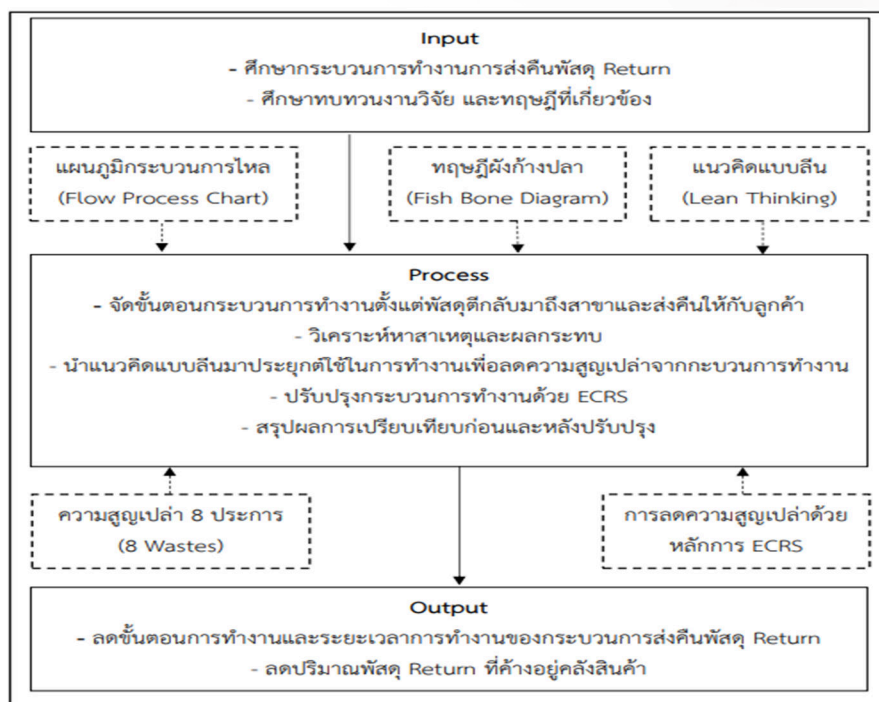
3.5 การลดความสูญเปล่าด้วยหลักการ ECRS

หลักการที่ประกอบด้วย การกำจัด (Eliminate) การรวมกัน (Combine) การจัดใหม่ (Rearrange) และ การทำให้ง่าย (Simplify) ซึ่งเป็นหลักการง่าย ๆ อธิบายดังนี้ การกำจัด (Eliminate) หมายถึง การพิจารณาการทำงานปัจจุบันและทำการกำจัดความสูญเปล่าทั้ง 8 ที่พบในการผลิตออกไป คือของเสีย ขั้นตอนในการทำงานที่มากเกินไป การผลิตเกินกว่าความต้องการ ความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ การเคลื่อนไหวที่ไม่จำเป็น การขนย้ายบ่อย สินค้าคงคลัง และการรอคอย การรวมกัน (Combine) สามารถลดการทำงานที่ไม่จำเป็นลงได้ โดยการพิจารณาว่าสามารถรวมขั้นตอนการทำงาน ให้ลดลงได้หรือไม่ เช่น จากเดิมเคยทำ 5 ขั้นตอนก็รวมบางขั้นตอนเข้าด้วยกัน ทำให้ขั้นตอนที่ต้องทำลดลงจากการผลิตก็จะสามารถทำได้เร็วขึ้นและลดการเคลื่อนที่ระหว่างขั้นตอนลง เพราะถ้ามีการรวมขั้นตอนกัน การเคลื่อนที่ระหว่างขั้นตอน ก็ลดลงการจัดใหม่ (Rearrange) คือ การจัดขั้นตอนการผลิตใหม่เพื่อให้ลดการเคลื่อนที่ที่ไม่จำเป็น หรือ การรอคอย เช่นในกระบวนการผลิต หากทำการสลับขั้นตอนที่ 2 กับ 3 โดยทำขั้นตอนที่ 3 ก่อน 2 จะทำให้ระยะทางการเคลื่อนที่ลดลง เป็นต้น การทำให้ง่าย (Simplify) หมายถึง การปรับปรุงการทำงานให้ง่ายและสะดวกขึ้น โดยอาจจะออกแบบจิ๊ก (jig) หรือ fixture เข้าช่วยในการทำงานเพื่อให้การทำงานสะดวกและแม่นยำมากขึ้น ซึ่งสามารถลดของเสียลงได้ จึงเป็นการลดการเคลื่อนที่ที่ไม่จำเป็นและลดการทำงานที่ไม่จำเป็น

3.6 วิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิจิษฐ์ ภัคพรหมินทร์ และศวิษฐ์ ศรีเบญจมานนท์ (2564) ศึกษาวิจัยเรื่องการปรับปรุงวิธีการทำงานเพื่อลดความสูญเปล่าของกระบวนการจัดเก็บวัตถุดิบในคลังสินค้าด้วยเทคนิค Operation Analysis (กรณีศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์) วัตถุประสงค์เพื่อลดความสูญเปล่า (7 Waste) ที่เกิดขึ้นจากการขนย้าย (Transportation) และขั้นตอนการทำงานที่มากเกินไป (Over Process) ของกระบวนการจัดเก็บวัตถุดิบในคลังสินค้าด้วยการสร้างมาตรฐานในการทำงาน โดยตั้งแต่การจับเวลา และจัดบันทึกข้อมูลการทำงานของพนักงานด้วยแบบฟอร์ม Operation Analysis Chart หลังจากการปรับปรุงการทำงานด้วย ECRS เพื่อขจัดความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นในกระบวนการทำงาน และสร้างมาตรฐาน ระยะทางที่ไกลที่สุดในการเดินทางจัดเก็บวัตถุดิบต่อหนึ่งพาเลทลดลงเหลือ 110 เมตร / พาเลท ใช้เวลา 6 นาที / พาเลท ส่งผลให้ใช้เวลาในการจัดเก็บวัตถุดิบลดลง ร้อยละ 65.83 มีระยะทางในการเดินทางจัดเก็บสินค้าลดลง ร้อยละ 47.82

3.7 กรอบแนวคิด

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

ที่มา : กุลนิภา ชินสำโรง (2564)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการการส่งคืนพัสดุ ประเภทพัสดุ Return กรณีศึกษา : บริษัท เบสท์ เอ็กซ์เพรส เพื่อลดความสูญเปล่าของกระบวนการทำงานด้านขั้นตอนและเวลาการทำงาน งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการศึกษาดังนี้

4.1 ศึกษาสภาพของขั้นตอนการทำงาน ในส่วนของการส่งคืนพัสดุ Return บริษัท เบสท์ เอ็กซ์เพรส (Best Express) ตั้งแต่ต้นกระบวนการไปยัง Customer และการเข้า - ออกของพัสดุ Return ทบทวนงานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องรวมถึงเทคนิคเครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล จัดบันทึกปริมาณการเข้า-ออกของพัสดุ Return ของเดือนธันวาคม 2564 และศึกษาขั้นตอนการดำเนินงานก่อนทำการปรับปรุง

4.3 วิเคราะห์ข้อมูล

4.3.1 เขียนแผนภาพกระบวนการไหลของกระบวนการทำงานก่อนประยุกต์ใช้แนวคิดแบบลีนและระบุกระบวนการที่มีความสูญเสียเปล่าแฝงอยู่

4.3.2 วิเคราะห์หาสาเหตุใช้แผนผังก้างปลาในการวิเคราะห์หาสาเหตุความสูญเสียเปล่าคัดเลือกมาวิเคราะห์ ปัญหาคือการส่งคืนพัสดุ Return ล่าช้าและมีปริมาณพัสดุล้างอยู่คลังสินค้าจำนวนมาก ซึ่งพบปัจจัยของสาเหตุ ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านพนักงาน (People) 2) ปัจจัยด้านขั้นตอนการทำงาน (Process) และ 3) ปัจจัยด้านสถานที่ (Place)

4.3.3 วิเคราะห์ความสูญเสียเปล่า 8 ประการ (8 Wastes) ของขั้นตอนการทำงาน โดยวิเคราะห์จาก 1) Defect มีของเสียมากเกินไป 2) Over production ผลิตสินค้ามากเกินไป 3) Waiting การรอคอย 4) None utilized talent ไม่รับฟังความเห็นพนักงาน 5) Transportation ขนย้ายบ่อย 6) Inventory สินค้าคงคลังมากเกินไป 7) Motion การเคลื่อนไหวมากเกินไป และ 8) Excess processing ขั้นตอนการทำงานมากเกินไป

4.3.4 ทำการออกแบบตารางการจดบันทึกการเข้า-ออกของพัสดุ Return เพื่อให้พนักงานจดบันทึกรายการการเข้า-ออกของพัสดุ Return เพื่อป้องกันการหลงลืม

4.3.5 ทำการปรับปรุงขั้นตอนกระบวนการทำงานของการส่งคืนพัสดุ Return เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการลดความสูญเสียเปล่าด้วยหลักการ ECRS

4.3.6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ เปรียบเทียบความสูญเสียเปล่าที่แฝงในกระบวนการทำงาน เปรียบเทียบเวลาการทำงานและเปรียบเทียบปริมาณการส่งคืนพัสดุ สรุปผลการวิจัยและนำเสนอข้อเสนอแนะ

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ศึกษาสภาพขั้นตอนการทำงานกระบวนการส่งคืนพัสดุ Return ตั้งแต่ต้นกระบวนการไปยัง Customer ดังแสดงในรูปที่ 2

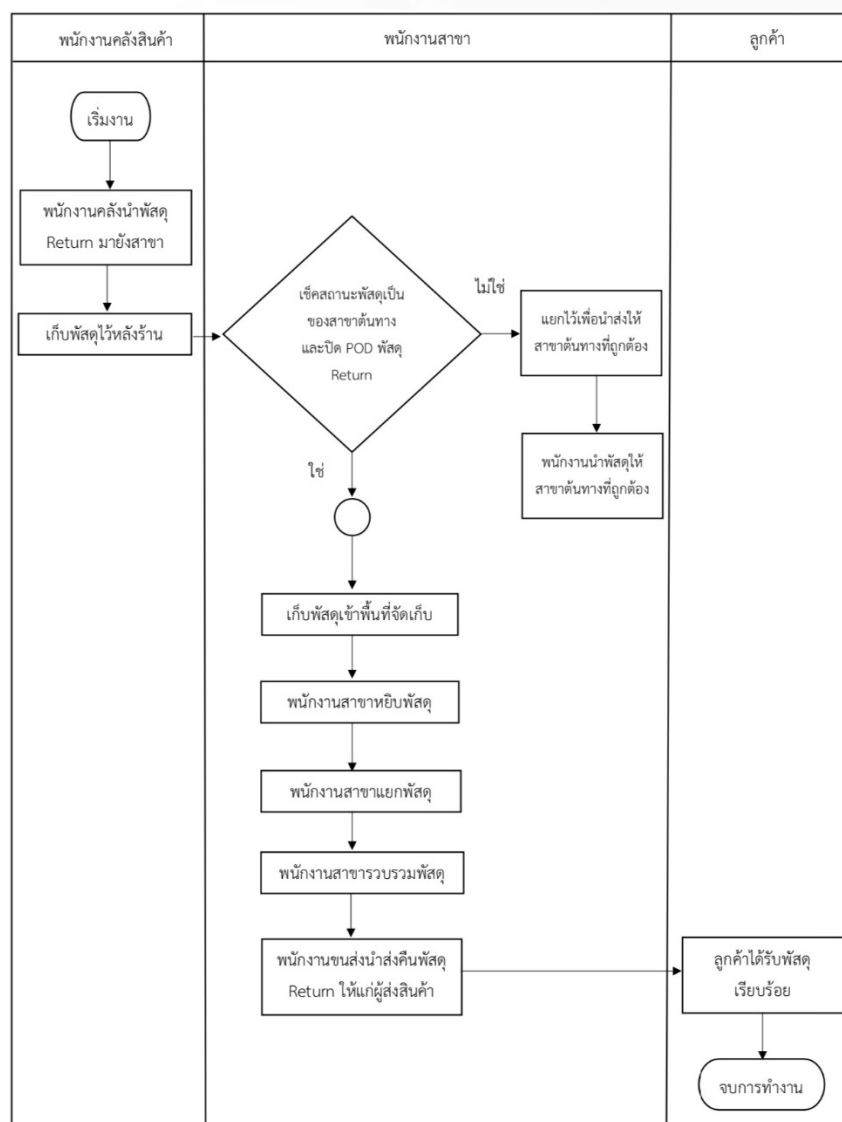

รูปที่ 2 ขั้นตอนกระบวนการทำงานการส่งคืนพัสดุ Return ก่อนปรับปรุง

ที่มา : กุลนิภา ชินสำโรง (2564)

จากภาพที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากระบวนการทำงานของการส่งคืนพัสดุ Return ก่อนปรับปรุง พบขั้นตอนการทำงานทั้งหมด 8 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 พนักงานคลังนำพัสดุมายังสาขาใช้เวลาการทำงาน 33.31 นาที ขั้นตอนที่ 2 เก็บพัสดุไว้หลังร้านใช้เวลาการเก็บ 50.12 นาที ขั้นตอนที่ 3 พนักงานสาขาปิด POD พัก Return เวลาการทำงาน 11.46 นาที ขั้นตอนที่ 4 เก็บพัสดุ Return ที่ปิด POD แล้วไว้หลังร้าน เวลาการเก็บ 58.59 นาที ขั้นตอนที่ 5 พนักงานสาขาหยิบพัสดุ เวลาการทำงาน 12.52 นาที ขั้นตอนที่ 6 พนักงานสาขาแยกประเภทพัสดุ เวลาการทำงาน 5.33 นาที ขั้นตอนที่ 7 พนักงานสาขารวบรวมพัสดุ เวลาการทำงาน 3.27 นาที และขั้นตอนที่ 8 พนักงานนำส่งคืนพัสดุ ให้แก่ผู้ส่งสินค้า เวลาการทำงาน 38.06 นาที โดยพบเวลาการทำงานเฉลี่ยรวม 3.54 ชั่วโมง

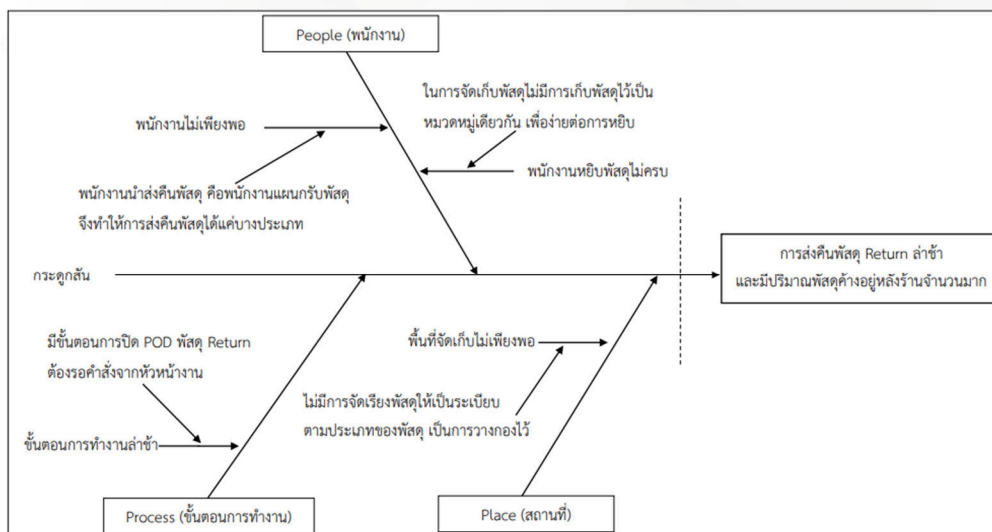
5.2 ทำการเขียนแผนภูมิกระบวนการไหลของกระบวนการทำงานการส่งคืนพัสดุ Return ดังแสดงในรูปที่ 3

ภาพที่ 3 แผนภูมิกระบวนการไหลของกระบวนการทำงานการส่งคืนพัสดุ Return

ที่มา : กุลนิภา ชินสำโรง (2564)

5.3 นำกระบวนการมาวิเคราะห์หาความสูญเสียเปล่าในกระบวนการทำงานของการส่งคืนพัสดุ Return โดยผู้วิจัยเข้าไปร่วมสังเกตการณ์และทำการสัมภาษณ์โดยตรงจากผู้ปฏิบัติงานภายในสาขากรณีศึกษา พบว่ามีปัญหาในการทำงานของกระบวนการทำงาน ด้านขั้นตอนการทำงาน (Process) ด้านพนักงาน (People) และ ด้านสถานที่ (Place) และทำการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความสูญเสียเปล่าด้วยเครื่องมือแผนผังก้างปลา เพื่อหาสาเหตุที่แท้จริง ดังแสดงในรูปที่ 4

รูปที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาของกระบวนการทำงานด้วยแผนผังก้างปลา (Fish Bone Diagram)

ที่มา : กุลนิภา ชินสำโรง (2564)

จากรูปที่ 4 ผลการวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาการส่งคืนพัสดุ Return ล่าช้า และมีปริมาณพัสดุก้างอยู่หลังร้านจำนวนมาก แบ่งออกเป็น 3 ปัจจัย ดังนี้

- 1) ปัจจัยด้านพนักงาน (People) เกิดจากสาเหตุหลักที่ 1 พนักงานไม่เพียงพอต่อการทำงาน มีสาเหตุย่อยคือพนักงานนำส่งคืนพัสดุ คือพนักงานแผนกรับพัสดุ จึงทำให้การส่งคืนพัสดุได้แค่บางประเภท และสาเหตุหลักที่ 2 พนักงานหยิบพัสดุไม่ครบ มีสาเหตุย่อยคือในการจัดเก็บพัสดุไม่มีการเก็บพัสดุไว้เป็นหมวดหมู่เดียวกัน เพื่อต่อการหยิบ
- 2) ปัจจัยด้านขั้นตอนการทำงาน (Process) เกิดจากสาเหตุหลักคือขั้นตอนการทำงานล่าช้ามีสาเหตุย่อยคือมีขั้นตอนการปิด POD พัสดุ Return ต้องรอคำสั่งจากหัวหน้างาน
- 3) ปัจจัยด้านสถานที่ (Place) เกิดจากสาเหตุหลักคือพื้นที่จัดเก็บไม่เพียงพอ มีสาเหตุย่อยคือไม่มีการจัดเรียงพัสดุให้เป็นระเบียบตามประเภทของพัสดุ เป็นการวางกองไว้

จากนั้นผู้วิจัยได้ระดมสมองโดยให้พนักงานสาขามีส่วนร่วมในการหาแนวทางการป้องกันร่วมกันเพื่อลดความสูญเสียเปล่าที่แฝงอยู่ในกระบวนการทำงานและจัดทำสรุปเพื่อนำเสนอแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา ดังนี้

- 1) จัดการจำแนกพัสดุตามจำนวนของพนักงานเท่า ๆ กัน เพื่อให้พนักงานส่งคืนพัสดุได้ตรงตามของประเภทพัสดุที่ตนเองรับผิดชอบ และจัดขั้นตอนการทำงานใหม่ เพื่อให้พนักงานไม่หยิบพัสดุก่อก่อก
- 2) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสูญเสียเปล่า 8 ประการและทำการจัดขั้นตอนการทำงานใหม่ โดยทำการวิเคราะห์ความสูญเสียเปล่า 8 ประการของขั้นตอนการทำงานการส่งคืนพัสดุ Return
- 3) ผู้วิจัยทำตารางจัดบันทึกการเข้า - ออกของพัสดุ Return เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และลดปริมาณการค้างของพัสดุ Return ด้วยเครื่องมือ ECRS

5.4 เมื่อทราบสาเหตุของปัญหาแล้วผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ความสูญเปล่าของกระบวนการทำงานด้วยเครื่องมือความสูญเปล่า 8 ประการ (8 Wastes) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ความสูญเปล่า 8 ประการ (8 Wastes) จากกระบวนการขั้นตอนการทำงาน

ความสูญเปล่า	สาเหตุ
1. ความสูญเปล่าจากการรอคอย	เกิดความสูญเปล่าจากขั้นตอนการทำงานในขั้นตอนการปิด POD พัสดุ Return ต้องรอคอยคำสั่งจากหัวหน้างาน
2. ความสูญเปล่าจากสินค้าคงคลังมากเกินไป	ขั้นตอนการทำงานมีพัสดุ Return เข้ามายังสาขาทุกวันแต่มีการส่งคืนน้อยมากจึงทำให้มีพัสดุดังกล่าวอยู่ที่สาขาจำนวนมากมีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการจัดเก็บพัสดุ Return
3. ความสูญเปล่าจากขั้นตอนการทำงานมากเกินไป	กระบวนการขั้นตอนการทำงานเกิดความสูญเปล่าจากการทำงานที่เกินความจำเป็นมากที่สุด เพราะขั้นตอนการเก็บพัสดุไว้หลังร้านที่พนักงานคลังนำพัสดุมาวางไว้สามารถกำจัดออกได้เลย เพราะเป็นการรอคอยที่นานและขั้นตอนการปิด POD พัสดุ Return จากที่ได้ปรึกษากับหัวหน้างานแล้วนั้นสามารถทำการปิด POD ได้เลยโดยไม่ต้องรอคำสั่งจากหัวหน้างาน

ที่มา : กุณินิภา ชินสำโรง (2564)

5.5 ทำการปรับปรุงกระบวนการทำงานการส่งคืนพัสดุ Return ที่พบจากการวิเคราะห์ความสูญเปล่า 8 ประการด้วยหลักการ ECRS เพื่อกำจัดความสูญเปล่าจากกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังแสดงในรูปที่ 5

ความสูญเปล่าที่ต้องปรับปรุง	ECRS	กิจกรรม	แนวทางการปรับปรุง
1. ความสูญเปล่าจากการรอคอย	E	ขั้นตอนการทำงานการเก็บพัสดุไว้หลังร้าน	- ความสูญเปล่าจากการรอคอยและความสูญเปล่าจากขั้นตอนการทำงานเกินความจำเป็นขั้นตอนการเก็บพัสดุไว้หลังร้านที่เกิดการรอคอยจากการรอคำสั่งหัวหน้างานให้ปิด POD พัสดุ Return สามารถดำเนินการได้เลย จึงตัดขั้นตอนการวางพัสดุไว้หลังร้านออกจากขั้นตอนการทำงาน สามารถช่วยลดเวลาของการทำงานลงได้
2. ความสูญเปล่าจากสินค้าคงคลังมากเกินไป	R	การส่งออกพัสดุ	- ขั้นตอนการส่งคืนพัสดุ ขาเข้าและขาออกทำการจัดขั้นตอนการส่งออกของพัสดุ Return ใหม่ เพื่อให้มีการส่งคืนที่เหมาะสม มีการส่งออกที่มากขึ้น โดยทำการจัดประเภทพัสดุขาออก เช่น พัสดุประเภท A มีขาเข้ามาครบ 3 วัน จะทำการรวบรวมพัสดุประเภท A ส่งคืนให้กับทางผู้ส่งในวันที่ 4 เพื่อลดจำนวนพัสดุดังกล่าวที่ยังค้างอยู่ และไม่ก่อให้เกิดพัสดุดังกล่าวในครั้งต่อไป
3. ความสูญเปล่าจากขั้นตอนการทำงานมากเกินไป	R	แยกพัสดุตามประเภท	- จัดขั้นตอนการทำงานใหม่เอาขั้นตอนการแยกพัสดุไปไว้ที่ ขาเข้า (Inbound) เพื่อจะได้แยกพัสดุตามประเภทของพัสดุ และจัดเรียงตามประเภทของพัสดุให้เป็นระเบียบ ง่ายต่อการหยิบพัสดุเพื่อรวบรวมให้พนักงานส่งคืนพัสดุ Return ให้กับทางลูกค้าและไม่ต้องเสียเวลาในการค้นหาพัสดุแต่ก่อนไม่มีการจัดเก็บตามประเภทของพัสดุ จึงทำให้มีการตกลงของพัสดุ Return ที่นำไปส่งคืนยังผู้ส่งไม่ครบถ้วน

รูปที่ 5 แนวทางการแก้ไขปัญหาขั้นตอนการทำงานที่ไม่ก่อให้เกิดคุณค่า ด้วยหลักการ ECRC

ที่มา : กุณินิภา ชินสำโรง (2564)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบเวลาของกระบวนการทำงานก่อนและหลังปรับปรุง

ขั้นตอนการทำงานก่อนปรับปรุง	เวลาก่อนปรับปรุง (นาที)	ขั้นตอนการทำงานหลังปรับปรุง	เวลาหลังปรับปรุง (นาที)
1. พนักงานคลังนำพัสดุมายังสาขา	33.31	1. พนักงานคลังนำพัสดุมายังสาขา	33.12
2. เก็บพัสดุไว้หลังร้าน	50.12	2. พนักงานสาขาแยกประเภทพัสดุ	5.24
3. พนักงานสาขาปิด POD พัสดุ Return	11.46	3. พนักงานสาขาปิด POD พัสดุ Return	11.09
4. เก็บพัสดุเข้าพื้นที่	58.59	4. เก็บพัสดุเข้าพื้นที่ตามประเภทพัสดุ	58.34
5. พนักงานสาขาหยิบพัสดุ	12.52	5. พนักงานสาขาหยิบพัสดุ	5.56
6. พนักงานสาขาแยกประเภทพัสดุ	5.33	6. พนักงานสาขารวบรวมพัสดุ	3.34
7. พนักงานสาขารวบรวมพัสดุ	3.27	7. พนักงานนำส่งคืนพัสดุ Return ให้แก่ผู้ส่งสินค้า	37.00
8. พนักงานนำส่งคืนพัสดุ Return ให้แก่ผู้ส่งสินค้า	38.06		

ที่มา : กุลนิภา ชินสำโรง (2564)

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบเวลาการทำงานก่อนและหลังการปรับปรุงเห็นได้ชัดว่าเวลาของขั้นตอนการหยิบพัสดุลดลงจาก 12.52 นาที ลดลงเหลือ 5.56 นาที เพราะมีการจัดเรียงขั้นตอนการทำงานใหม่ ขั้นตอนการทำงานแบบเดิมขั้นตอนการแยกประเภทพัสดุ อยู่ในขั้นตอนลำดับที่ 6 ซึ่งทำให้การจัดเก็บพัสดุที่ไม่เป็นระเบียบตามหมวดหมู่ของประเภทพัสดุ จึงยากต่อการหยิบพัสดุ เพราะต้องค้นหาว่าอยู่ตรงไหน และทำให้เกิดการตกหล่นของพัสดุ Return เมื่อมีการปรับปรุงขั้นตอนการทำงานใหม่แล้วนั้นขั้นตอนของการแยกประเภทพัสดุอยู่ในลำดับขั้นตอนการทำงานที่ 2 ซึ่งเป็นการตัดขั้นตอนการวางพัสดุไว้หลังร้านออกจากขั้นตอนการทำงานเพราะทำให้เกิดการรอคอยในการทำงาน เมื่อพัสดุ Return พนักงานคลังนำพัสดุมาถึงสาขาทำการแยกประเภทพัสดุตามชื่อของผู้ส่งเดียวกัน และทำการปิด POD ของพัสดุ Return ได้เลย เวลาการทำงานทั้งหมดจากเดิมใช้เวลา 3.54 ชั่วโมง ลดลงเหลือ 2.56 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 27.68

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการเข้า - ออกของพัสดุ Return

ประเภทพัสดุ Return	ปริมาณการเข้า - ออกก่อนปรับปรุง		ปริมาณการเข้า - ออกหลังปรับปรุง	
	เข้า	ออก	เข้า	ออก
A	66	0	71	68
B	25	25	41	34
C	25	19	43	40
D	27	28	33	31
E	28	29	32	29
F	19	27	33	32
G	20	19	32	31
H	20	18	27	24

ประเภทพัสดุ Return	ปริมาณการเข้า - ออกก่อนปรับปรุง		ปริมาณการเข้า - ออกหลังปรับปรุง	
	เข้า	ออก	เข้า	ออก
I	17	12	31	26
J	22	8	31	29
อื่น ๆ	63	41	65	65
รวม	332	226	439	409

ที่มา : กุลนิภา ชินสำโรง (2564)

จากตารางที่ 3 ปริมาณการเข้า-ออกของพัสดุ Return ซึ่งทำการจัดการขั้นตอนการส่งคืนใหม่ จากเดิมที่ไม่มีกระบวนการออกของพัสดุอย่างชัดเจน ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงการเข้า - ออกของพัสดุ Return ใหม่ โดยทำการกำหนดวันออกของพัสดุ Return 3 : 1 เมื่อมีการเข้ามาของพัสดุ Return ครบ 3 วัน จึงทำการส่งคืนพัสดุ Return ในวันที่ 4 โดยทำการสร้างตารางการจดบันทึกการเข้า - ออกของพัสดุ Return เพื่อให้พนักงานทำการบันทึกการเข้า - ออกของพัสดุ Return ในแต่ละวันมีประเภทพัสดุใดเข้ามาบ้างและเข้ามาประเภทละกี่ชิ้น เพื่อได้ทราบรายละเอียดของการเข้า - ออกของพัสดุ Return อย่างชัดเจน ก่อนปรับปรุงมีปริมาณการส่งคืนพัสดุเฉลี่ย 36.36 เปอร์เซ็นต์ เมื่อทำการปรับปรุงการเข้า - ออกของพัสดุ Return สามารถเพิ่มปริมาณการส่งคืนพัสดุเฉลี่ย 95.80 เปอร์เซ็นต์

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาการปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการการส่งคืนพัสดุ ประเภทพัสดุ Return กรณีศึกษา : บริษัท เบสท์ เอ็กซ์เพรส (Best Express) ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และศึกษาผลการปรับปรุงประสิทธิภาพของกระบวนการทำงานซึ่งสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้ จากการปรับปรุงกระบวนการทำงานโดยใช้การวิเคราะห์ความสูญเสีย 8 ประการ (8 Wastes) ของกระบวนการทำงาน ทราบถึงปัญหาจากขั้นตอนการทำงาน และกำหนดปัญหาเพื่อนำมาการแก้ไข โดยใช้หลักการ ECRS แก้ไขปัญหาความสูญเสียจากการ รอคอย และความสูญเสียจากขั้นตอนการทำงานที่มากเกินไป สามารถกำจัดขั้นตอนการทำงานที่ไม่ก่อให้เกิดคุณค่าได้ ก่อนปรับปรุงมีขั้นตอนการทำงาน 8 ขั้นตอน หลังปรับปรุงลดลงเหลือ 7 ขั้นตอน ลดรอบเวลาการทำงานก่อนปรับปรุงใช้เวลาในการทำงานรวม 3.54 ชั่วโมง หลังปรับปรุงลดลงเหลือ 2.56 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 27.68 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐนันท์ อิศระพงศ์ และคณะ. (2562) ศึกษาเรื่องการลดเวลาในกระบวนการผลิตด้วยแนวคิดการผลิตแบบลีน กรณีศึกษา: การผลิตยางรถยนต์ ผลการวิจัยพบว่าสามารถลดความสูญเสียจากการเคลื่อนย้าย ทำให้เวลาการผลิตลดลง 0.04 วินาทีต่อชิ้น ซึ่งเวลาการผลิตก่อนปรับปรุงนั้นอยู่ที่ 9.37 วินาทีต่อชิ้น หลังปรับปรุงมีเวลาการผลิต 7.14 วินาทีต่อชิ้น สามารถลดระยะเวลาการผลิตลง 2.23 วินาทีต่อชิ้น หรือคิดเป็นร้อยละ 23.80 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ พลภักดี (2564) ศึกษาวิจัยเรื่องการลดความสูญเสียในกระบวนการผลิตน้ำดื่มบรรจุขวดวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาและลดความสูญเสียโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดแบบลีนใช้แนวทางการปรับปรุงการทำงานตามหลักการ (ECRS) กำจัด รวมกัน จัดเรียงใหม่และทำให้ง่ายขึ้นผลจากการลดความสูญเสียโดยเวลานำของกระบวนการผลิตน้ำดื่มบรรจุขวดลดลงจาก 230,598 วินาที เหลือ 228,588 วินาที (ลดลง 33.5 นาที) หรือลดลงร้อยละ 0.88 ในส่วนของการปรับปรุงการเข้า-ออกของพัสดุ Return ผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกการเข้า - ออกของพัสดุ Return เพื่อทราบปริมาณการเข้า-ออกอย่างชัดเจน ก่อนปรับปรุงมีปริมาณการส่งคืนพัสดุเฉลี่ย 36.36 เปอร์เซ็นต์ เมื่อทำการปรับปรุงการเข้า-ออกของพัสดุ Return สามารถเพิ่มปริมาณการส่งคืนพัสดุเฉลี่ย 95.80 เปอร์เซ็นต์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นนทिया เทพพรมา และปิ่นมณี อินเสื่อ. (2562) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการลดความสูญเสียในกระบวนการ

ผลิตด้วยแนวคิดแบบลีน : กรณีศึกษา โรงงานผลิตข้าวแต่นทวีพรธ ผลการวิจัยการปรับปรุงกิจกรรมตามแนวทางที่ได้เสนอแนะตามแนวคิดแบบลีน สามารถลดเวลาของกระบวนการผลิตลงได้ 25.32 เปอร์เซ็นต์ โดยกำจัดขั้นตอนย่อย และรวมกิจกรรมย่อยเข้าด้วยกัน รวมถึงการปรับปรุงการทำงานให้ง่ายขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มผลิตภาพของกระบวนการผลิตหรือทำให้กระบวนการทำงานที่ใช้เวลาเท่าเดิมแต่ได้ผลผลิตมากขึ้น

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

7.1.1 ควรมีการนำเทคนิคลีนมาศึกษาต่อในการส่งคืนพัสดุหรือขั้นตอนการทำงานอื่น เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการมากยิ่งขึ้น

7.1.2 การลดความสูญเปล่าในกระบวนการทำงาน ต้องมีการอบรม และทำความเข้าใจกับงานอื่น ๆ กับพนักงาน เพื่อทำความเข้าใจในขั้นตอนการทำงาน

7.1.3 ควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรนำแนวคิดแบบลีน ไปใช้เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงาน โดยเฉพาะการให้บริการลูกค้า

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรมีการศึกษาสภาพปัญหา และกลุ่มประชากรเพิ่มเติมมากขึ้น เพื่อหาวิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ มาใช้ในการทำวิจัยให้ตรงต่อสภาพปัญหานั้น ๆ

7.2.2 ควรศึกษาความพึงพอใจของพนักงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการทำงานเพื่อนำผลการวิจัยมาปรับปรุงพัฒนา

7.2.3 ควรศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการในการส่งคืนพัสดุ Return เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการต่อไป

8. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยในครั้งนี้ สามารถสำเร็จและบรรลุตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูงจากอาจารย์ ธิรนนท์ ทิวราตรีวิทย์ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณอาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ทุกท่าน ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของอาจารย์และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ทางผู้วิจัยขอขอบพระคุณ เบสท์ เอ็กซ์เพรส สาขาบางกะปิ (Best Express) ที่มีอุปสรรคการณ์ในการทำงานให้ข้อเสนอแนะและให้คำแนะนำข้อคิดต่าง ๆ ในการเป็นส่วนหนึ่งของกรณีศึกษาของงานวิจัยที่ได้ให้ความกรุณาที่ให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ จนทำให้การวิจัยนั้นสามารถรวบรวมข้อมูลเพื่อทำงานวิจัยฉบับนี้จนสำเร็จเสร็จสิ้น อีกทั้งได้ให้คำปรึกษาและคำแนะนำเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ หากว่างานวิจัยการปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการการส่งคืนพัสดุ ประเภทพัสดุ Return กรณีศึกษา : บริษัท เบสท์ เอ็กซ์เพรส ฉบับนี้จะสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้ที่มีความสนใจและสามารถใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมได้แล้วนั้น ทางผู้วิจัยขอขอบคุณความดีที่เกิดขึ้นทั้งหมดจากการวิจัยฉบับนี้ ให้แก่ผู้ที่กล่าวถึงทั้งหมดข้างต้น แต่หากว่างานวิจัยฉบับนี้มีข้อบกพร่องไม่ว่าจะประการใด ทางผู้วิจัยขอน้อมรับข้อบกพร่องน้อมรับผิดและยินดีที่จะรับฟังข้อแนะนำจากทุกท่านที่ได้เข้ามาศึกษา เพื่อประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

- จันทร์ศิริ สิงห์เถื่อน. (2563). *การวิเคราะห์กระบวนการ Process Analysis*. (ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหการ). คณะวิศวกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. จาก https://pirun.ku.ac.th/~fengcsr/courses/2008_01/206341/ch8.pdf
- วิฐิณัฐ ภัคพรหมินทร์ และศวิษฐ์ ศรีเบญจภานนท์. (2564). การปรับปรุงวิธีการทำงานเพื่อลดความสูญเปล่าของกระบวนการจัดเก็บวัตถุดิบในคลังสินค้าด้วยเทคนิค Operation Analysis (กรณีศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์). จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/TNIJournalBA/article/view/248051/170910>
- สมศักดิ์ แต่งดีบ. (2559). *แนวคิดการผลิตแบบลีนเพื่อมุ่งสู่ลีน (Lean Manufacturing)*. จาก <https://stang.sc.mahidol.ac.th/kb/?p=539>
- สิริพงศ์ จิงถาวรณ. (2560). *แนวคิดแบบลีน (Lean Thinking) การขจัดความสูญเปล่า (Wastes) ทั้ง 8 ประการ*. จาก <https://www.leanacademy.com/single-post/lean-thinking-8-wastes>
- สุวรรณา พลภักดี. (2564). “การลดความสูญเปล่าในกระบวนการผลิตน้ำดื่มบรรจุขวด”. *วิศวกรรมลาดกระบัง*. 38(3). จาก <https://ph01.tci-thaijo.org/index.php/lej/article/download/244911/167028/867627>
- ณัฐนันท์ อีสสระพงศ์. (2562). การลดเวลาในกระบวนการผลิตด้วยแนวคิดการผลิตแบบลีน : กรณีศึกษาการผลิตยางรถยนต์. จาก http://www.bu.ac.th/vijay_6.pdf
- นนทยา เทพพรมมาและปิ่นมณี อินเสื่อ. (2562). การลดความสูญเปล่าในกระบวนการผลิตด้วยแนวคิดแบบลีน : กรณีศึกษาโรงงานผลิตข้าวแต่นทวีพรรณ. จาก [http://ie.eng.cmu.ac.th/IE2014/downloads/2020_04/1021/37-report%20\(2\).pdf](http://ie.eng.cmu.ac.th/IE2014/downloads/2020_04/1021/37-report%20(2).pdf)
- อภิชาติ ชยานุภัทร์กุล. (2551). “ทฤษฎีผังก้างปลา (Fish Bone Diagram)”. *เพื่อนสแตนเลส*. 3(32). จาก <https://www.psstainlessthailand.com/index.php?lay=show&ac=article&id=538729227&Ntype=2>
- โลจิสติกส์คาเฟ่. (2564). *ทฤษฎีการลดความสูญเปล่าด้วยหลักการระบบ ECRS*. จาก <https://www.logisticafe.com/2009/11>

การปรับปรุงกระบวนการตรวจเช็คโดยการประยุกต์ใช้ Microsoft Excel สำหรับการแจ้งเตือน
วาระซ่อมบำรุง กรณีศึกษา รถโบกี้บรรทุกตู้สินค้า
IMPROVING INSPECTION PROCESS BY APPLYING MICROSOFT EXCEL FOR MAINTENANCE
SCHEDULE ALERTS CASE STUDY CARGO BOGIES

นิภาพร ทศเนียม^{1*} และนิศากร มะลิวัลย์²
Nipaporn Thatnaim^{1*} and Nisakron Maliwan²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการประยุกต์ใช้ Microsoft Excel สำหรับการแจ้งเตือนวาระซ่อมบำรุง กรณีศึกษา รถโบกี้บรรทุกตู้สินค้า จากปัญหาที่พบคือ ไม่มีโปรแกรมใหม่ๆใช้ในการทำงาน การเก็บข้อมูลลงในสมุด และการทำงานที่ใช้การทำงานโดยคน (Manual) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาโดยใช้แผนผังก้างปลา การลดความสูญเสียเปล่าด้วยหลัก ECRS แผนผังการไหลของงาน (Flow Process Chart) และทฤษฎีหลักการวางแผนบำรุงเชิงป้องกัน (Preventive Maintenance: PM) เพื่อประยุกต์ใช้ Microsoft Excel ผลการศึกษาการทดลองไฟล์แจ้งเตือนวาระซ่อมบำรุงพบว่าโปรแกรมสามารถตอบสนองการติดตามวาระซ่อมบำรุงได้อย่างครบถ้วนจากความผิดพลาดเฉลี่ยร้อยละ 20 ลดเหลือ-หเฉลี่ยร้อยละ 0 จากจำนวนที่ส่งซ่อมจริง รวมถึงบอกจำนวนรถโบกี้บรรทุกตู้สินค้าทั้งหมดอัตโนมัติร้อยละ 100 ซึ่งการปรับปรุงกระบวนการตรวจเช็ควาระซ่อมบำรุงทั้งหมด 10 ขั้นตอน ลดเหลือ 6 ขั้นตอน และผู้ใช้งานมีความเห็นว่าไฟล์แจ้งเตือนมีประโยชน์ต่อหน่วยงานของผู้ตอบแบบสอบถามโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.46$)

คำสำคัญ : กระบวนการตรวจเช็ควาระซ่อมบำรุง, Microsoft Excel, ประสิทธิภาพ

Abstract

This research is the application of Microsoft Excel for notification of maintenance period, in case of study of cargo truck bogies. from the problems found No new programs are used to work. storing information in a book and use manual work. The researcher analyzed the cause of the problem using a fishbone diagram. Waste reduction by using ECRS principles, Flow Process Chart, and Preventive Maintenance (PM) planning principles to apply Microsoft Excel. Able to respond to follow-up of maintenance agenda completely from an average of 20% of errors, reduced to an average of 0% from the actual number of repairs Including telling the number of bogies carrying all cargo containers 100% automatically, which improves the process of checking all maintenance periods in 10 steps, reducing it to 6 steps and users are of the opinion that the notification file is useful to the agency of the operator The overall survey response was at a good level.

¹ นักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

² อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

* Corresponding author, e-mail: nipaporn.that@vru.ac.th

Keywords: Maintenance check process, Microsoft Excel, Efficiency

1. บทนำ

ปัจจุบันสถานีบรรจุและแยกสินค้ากล่อง ลาดกระบัง หรือ ไอซีดี ลาดกระบัง (Inland Container Depot: ICD) เป็นสถานีรถไฟชั้นพิเศษ ของการรถไฟแห่งประเทศไทยที่สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวก ให้บริการแก่ผู้ส่งออก ผู้นำเข้า และบุคคลทั่วไป ในกิจกรรมทุกอย่างเกี่ยวกับสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ ทั้งขาเข้า และขาออก เสมือนท่าเรือบก การขนส่งทางรถไฟเหมาะสำหรับการขนส่งสินค้าหนัก ๆ ปริมาณมากและในระยะทางไกล และขนส่งสินค้าได้จำนวนมากหลายชนิด อุปกรณ์ที่สำคัญในการขนส่ง หัวรถจักร และรถโบกี้บรรทุกตู้สินค้า (บพต.) มีคุณสมบัติเพื่อลากจูง และบรรทุกตู้คอนเทนเนอร์ขนาด 20,40,45 ฟุต สามารถบรรทุกได้ 22-28 ตัน เพื่อใช้ขนส่งตู้คอนเทนเนอร์ และการรถไฟแห่งประเทศไทยให้สัมปทานเอกชนดำเนินงานบริหารสถานีขนส่งสินค้าทั้ง 6 สถานีย่อย

สถานีบรรจุและแยกสินค้ากล่อง ลาดกระบัง ให้บริการด้านขนส่งสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ที่มีขบวนเดินจาก ICD ลาดกระบัง - ท่าเรือแหลมฉบัง - ICD ลาดกระบัง ไปกลับวันละ 30 ขบวน แต่ละขบวนมีจำกัดบรรทุกที่ 64 TEU สิ่งสำคัญที่ใช้ในการขนส่งสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ คือ หัวรถจักรมีทั้งหมด 20 คัน และ รถโบกี้บรรทุกตู้สินค้า (บพต.) 340 บพต. เพื่อใช้ขนส่งสินค้า 32 บพต./ขบวน จำนวน 10 ชุด ในการขนส่งสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ ปัจจุบันมีการตรวจพบชุด บพต. ที่มีการเลยกำหนดวาระซ่อมบำรุงนอกเขต ICD ที่ยังทำการขนส่งสินค้าตู้คอนเทนเนอร์แบบปกติ สูงสุดเฉลี่ย 20% จากจำนวนที่ส่งซ่อมจริง ซึ่งทางสถานีที่ตรวจพบจะทำการยึด บพต. ที่เลยวาระซ่อมบำรุงและทำการส่งเรื่องแจ้งไปยังสถานี ICD เพื่อทำการนำหัวรถจักรไปรอก บพต. กลับมาและนำไปซ่อมบำรุงตามกิจกรรมที่กำหนด

จากที่กล่าวมาข้างต้นปัญหาและสาเหตุมาจาก บพต. ที่เลยวาระซ่อมบำรุง ทางสถานี ICD จำเป็นต้องนำหัวรถจักรไปรอก บพต. กลับมายังสถานี ICD เพื่อทำการส่งซ่อมบำรุงตามวาระที่กำหนด ซึ่งทำให้ทางสถานีขาดหัวรถจักรที่ต้องให้บริการแก่ลูกค้าทั้ง 6 สถานีไป ทำให้ผลที่ตามมาคือสถานีจะสูญเสียโอกาสการให้บริการแก่ลูกค้า และส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการเดินขบวนขนส่งสินค้าเป็นต้น ผู้วิจัยจึงนำปัญหาและสาเหตุมาหาแนวทางแก้ไข เพื่อลดการสูญเสียโอกาสการให้บริการลูกค้าของสถานี ICD และลดข้อผิดพลาดในการตรวจเช็ควาระซ่อมบำรุงของรถโบกี้บรรทุกตู้สินค้า โดยการประยุกต์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Microsoft Excel

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุรถโบกี้บรรทุกตู้สินค้าที่ไม่ได้ซ่อมบำรุงตามวาระ
- 2.2 เพื่อจัดทำไฟล์แจ้งเตือนวาระการซ่อมบำรุงรถโบกี้บรรทุกตู้สินค้าให้ตรงตามวาระที่กำหนด
- 2.3 เพื่อปรับปรุงกระบวนการตรวจเช็ควาระการซ่อมบำรุงรถโบกี้บรรทุกตู้สินค้า

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 ทฤษฎีหลักการการวางแผนการบำรุงรักษาเชิงป้องกัน (Preventive Maintenance: PM) เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการลดค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา และเป็นการรักษาสภาพการเดินเครื่องให้เหมาะสมก่อนที่เครื่องจักรจะเสียหาย โดยต้องมีการจัดทำแผนงานบำรุงรักษาตามช่วงเวลา เพื่อลดโอกาสการชำรุดของเครื่องจักร

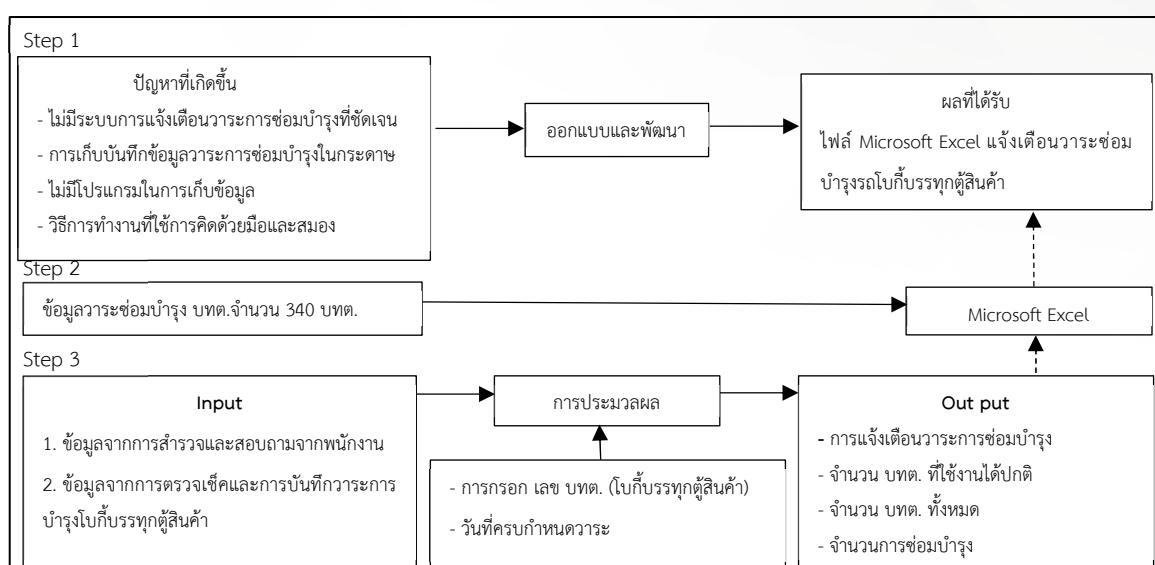
3.2 การลดความสูญเสียไปด้วยหลักการ ECRS ว่า แนวคิดที่จะนำมาใช้เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ กำจัดงานที่ไม่จำเป็นต้องทำหรือเปลี่ยนวิธีการทำงานแล้วผลลัพธ์ที่ได้ดีมากขึ้นกว่าเดิม สามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้ได้ทันทีโดยไม่ต้องลงทุนเพิ่ม เพียงแต่ปรับแนวเท่านั้น

3.3 แผนผังก้างปลา (Fishbone Diagram) แผนผังแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของปัญหา (ผล) กับปัจจัยต่าง ๆ (สาเหตุ) ที่เกี่ยวข้อง

3.4 แผนผังการไหลของงาน (Flow Process Chart) ผังงาน (Flowchart) เป็นเครื่องมือแสดงขั้นตอน หรือกระบวนการทำงานที่กระชับเข้าใจง่ายโดยใช้สัญลักษณ์ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และใช้ข้อความสั้น ๆ อธิบายข้อมูล ผลลัพธ์ คำสั่ง หรือจุดตัดสินใจของขั้นตอน และเชื่อมโยงขั้นตอนด้วยเส้นที่มีลูกศรชี้ทิศทางการทำงานตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการ

3.5 โปรแกรม Microsoft Excel หมายถึง โปรแกรมประเภทสเปรดชีต (Spreadsheet) หรือโปรแกรมตาราง ซึ่งเก็บข้อมูลต่าง ๆ ลงบนแผนตารางงานคล้ายกับการเขียนข้อมูลลงไปในสมุดที่มีการตีช่องตารางทั้งแนวนอนและแนวตั้งสะดวกต่อการคำนวณและการนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้สามารถจัดข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างเป็นหมวดหมู่และเป็นระเบียบมากยิ่งขึ้น

3.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : นิภาพร ทัดเนียม (2564)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการปรับปรุงกระบวนการทำงานโดยการประยุกต์ใช้ Microsoft Excel สำหรับการแจ้งเตือนวาระซ่อมบำรุง กรณีศึกษา รถโบกี้บรรทุกผู้สินค้า โดยมีวิธีดำเนินงานดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาข้อมูลและความเป็นมาของปัญหา
- 2) เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์
- 3) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
- 4) วิเคราะห์ปัญหาโดยใช้แผนผังก้างปลา
- 5) ศึกษากระบวนการทำงานด้วยแผนผังการไหลและทำการปรับปรุงโดยการลดความสูญเปล่าด้วย

หลักการ ECRS

- 6) สร้างไฟล์แจ้งเตือนโดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel
- 7) เก็บรวบรวมข้อมูลหลังปรับปรุง
- 8) สรุปผลการดำเนินงานวิจัยและนำเสนอ

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัย

- 4.1.1 แผนผังก้างปลา (Fishbone Diagram)
- 4.1.2 การลดความสูญเปล่าด้วยหลักการระบบ ECRS
- 4.1.3 แผนผังการไหลของงาน (Flow Process Chart)
- 4.1.4 ประยุกต์ใช้ Microsoft Excel
- 4.1.5 แบบประเมินความพึงพอใจการใช้งานของโปรแกรม Microsoft Excel สำหรับการแจ้งเตือนวาระซ่อม

บำรุง กรณีศึกษา รถโบกี้บรรทุกตู้สินค้า

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

4.2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กระบวนการตรวจเช็ควาระซ่อมบำรุงรถโบกี้บรรทุกตู้สินค้า และกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามคือพนักงานการรถไฟแห่งประเทศไทยที่ทำงานด้านฝ่ายปฏิบัติการการเดินรถ สถานีบรรจุและแยกสินค้ากล่อง ลาดกระบัง

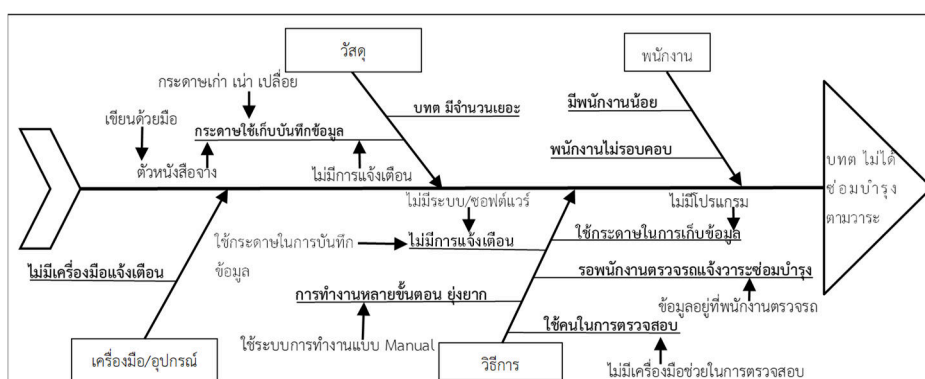
4.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ วาระซ่อมบำรุงรถโบกี้บรรทุกตู้สินค้า จำนวน 340 บทต. และกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม โดยทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) คือพนักงานด้านฝ่ายปฏิบัติการการเดินรถ จำนวน 2 คน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 1 คน

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสอบถามพนักงาน ถึงรายละเอียดการทำงานที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมุดบันทึกการจวนครบวาระการซ่อมบำรุงรถโบกี้บรรทุกตู้สินค้า การศึกษาแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเรียนรู้วิธีการทำงานของโปรแกรม Microsoft Excel และการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนรถโบกี้บรรทุกตู้สินค้าที่ใช้กรอกข้อมูลในโปรแกรมทั้งหมด 340 บทต.

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 วิเคราะห์สภาพปัญหา

รูปที่ 2 การวิเคราะห์สภาพปัญหา บตต. ไม่ได้ซ่อมบำรุงตามวาระ

ที่มา : นิภาพร ทศนิยม (2564)

จากปัญหาที่พบ ด้าน พนักงาน 1) มีพนักงานน้อย 2) พนักงานไม่รอบคอบ ด้าน วัสดุ 1) กระดาษใช้เก็บข้อมูล สาเหตุย่อยมาจาก กระดาษเก่าเปื่อย ตัวหนังสือจาง เขียนด้วยมือ และไม่มีการแจ้งเตือน 2) บตต. มีจำนวนเยอะ ด้าน เครื่องมือ/อุปกรณ์ 1) ไม่มีเครื่องมือแจ้งเตือน ด้าน วิธีการ 1) ใช้กระดาษในการเก็บข้อมูล สาเหตุย่อยมาจาก ไม่มี

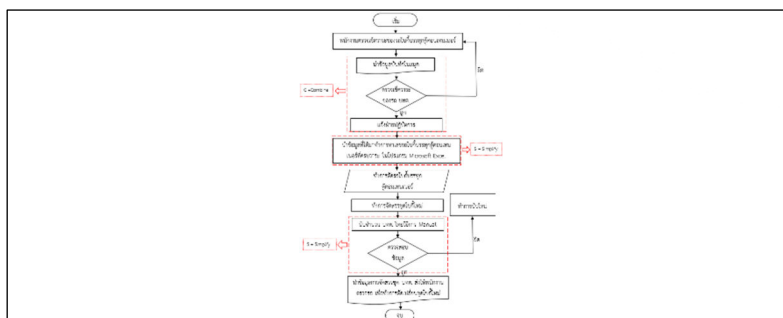
5.2.1 รูปแบบการแก้ไข

จากที่ได้ทำการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาด้วย แผนผังก้างปลา (Fishbone Diagram) ได้สาเหตุของปัญหาเพื่อดำเนินการแก้ไขดังต่อไปนี้

- 1) พนักงานบันทึกข้อมูลลงในสมุดส่วนตัว
- 2) การไม่มีโปรแกรมไว้ใช้สำหรับการแจ้งเดือนวาระซ่อมบำรุง
- 3) การทำงานแบบ Manual
- 4) การแยกข้อมูลหลายทาง

จากปัญหาที่ได้กล่าวมาสาเหตุหลักมาจากไม่มีโปรแกรมไว้สำหรับการแจ้งเดือนที่ชัดเจน การเก็บข้อมูลในกระดาษปัจจุบันสามารถนำโปรแกรมสำเร็จรูปเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อเก็บข้อมูล ซึ่งมีฟังก์ชันให้เลือกหลากหลาย ง่ายต่อการค้นหา สะดวก รวดเร็ว และเข้าใจง่าย เป็นต้น จากที่กล่าวมาผู้วิจัยได้นำโปรแกรม Microsoft Excel มาจัดทำเป็นไฟล์ไว้สำหรับแจ้งเดือนวาระซ่อมบำรุงรถบัสบรรทุกผู้โดยสาร และผู้วิจัยจึงนำวิธีการปรับปรุงความสูญเปล่าด้วยหลัก ECRS มาใช้ในการแก้ปัญหาโดยการเลือกใช้เพียงตัว C (Combine) การรวมกัน และ S (Simplify) การทำให้ง่าย มาปรับปรุงกระบวนการตรวจเช็ควาระซ่อมบำรุงรถบัสบรรทุกผู้โดยสาร โดยการนำโปรแกรม Microsoft Excel เข้ามาใช้งานเพื่อจัดทำเป็นไฟล์ไว้สำหรับแจ้งเดือนวาระซ่อมบำรุงรถบัสบรรทุกผู้โดยสารให้กระบวนการตรวจเช็คทำงานง่ายขึ้น

5.2.2 การปรับปรุงกระบวนการตรวจเช็ควาระซ่อมบำรุงรถบัสบรรทุกผู้โดยสาร

หมายเหตุ ----- คือ กระบวนการที่ต้องทำการปรับปรุง

----- คือ การปรับปรุงด้วย C (Combine) การรวมกัน และ S (Simplify) การทำให้ง่าย

รูปที่ 4 แผนภาพแสดงขั้นตอนปรับปรุงการตรวจเช็ควาระซ่อมบำรุงรถบัสบรรทุกผู้โดยสาร

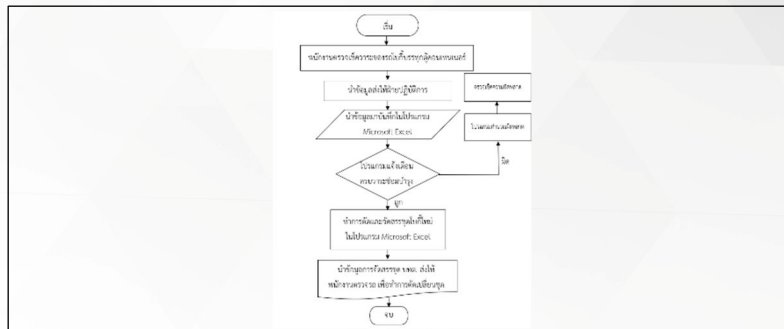
ที่มา : นิภาพร ทัดเนียม (2564)

ตารางที่ 1 ผลแสดงก่อนและหลังปรับปรุงเมื่อจัดกลุ่มโดยการใช้การปรับปรุงด้วยหลัก ECRS

C&S	ก่อนปรับปรุง	หลังปรับปรุง
C (Combine) รวมขั้นตอนการทำงาน	- นำข้อมูลบันทึกลงในสมุด - ตรวจเช็ควาระของรถบัสบรรทุกผู้โดยสารคอนเทนเนอร์ - แจ้งฝ่ายปฏิบัติการ	- ใช้โปรแกรม Microsoft Excel ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
S (Simplify) ปรับปรุงวิธีการทำงานให้ง่ายขึ้น	- นำข้อมูลที่ได้มาทำการหาเลขรถบัสบรรทุกผู้โดยสารคอนเทนเนอร์ที่ครบวาระ ในโปรแกรม Microsoft Excel - นับจำนวน บทด. โดยวิธีการ Manual	- โปรแกรม Microsoft Excel คำนวณอัตโนมัติ - โปรแกรมสามารถแจ้งเดือนวันครบกำหนดวาระ

ที่มา : นิภาพร ทัดเนียม (2564)

5.3 กระบวนการตรวจเช็ควาระซ่อมบำรุงรถโบกี้บรรทุกตู้สินค้า หลังปรับปรุง

รูปที่ 5 การศึกษากระบวนการตรวจเช็ควาระซ่อมบำรุงรถโบกี้บรรทุกตู้สินค้า หลังปรับปรุง

ที่มา : นิภาพร ทศนิยม (2564)

จากภาพที่ 5 แสดงถึงกระบวนการทำงานของฝ่ายปฏิบัติการหลังปรับปรุง ผู้วิจัยใช้วิธีการปรับปรุงความสูญเปล่าด้วยหลัก ECRS โดยการเลือกใช้เพียง C (Combine) การรวมกัน และ S (Simplify) โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) พนักงานตรวจรถโบกี้ทำการตรวจเช็ควาระของรถโบกี้บรรทุกตู้สินค้า
- 2) นำข้อมูลมาบันทึกลงในโปรแกรม Microsoft Excel เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่ใช้ในการทำงาน
- 3) โปรแกรมทำการคำนวณและแจ้งเตือนอัตโนมัติ ตามระยะเวลาที่กำหนด
- 4) ทำการตัดและจัดสรรชุดโบกี้ประจำวัน / สัปดาห์
- 5) นำข้อมูลการจัดสรรใหม่และส่งให้พนักงานตรวจรถเพื่อทำการตัดและสับเปลี่ยนชุดโบกี้บรรทุกตู้สินค้า

การศึกษาการปรับปรุงกระบวนการทำงานด้วยกรลดความสูญเปล่าด้วยหลักการระบบ ECRC พบว่ากระบวนการทำงานก่อนปรับปรุงมีทั้งหมด 10 ขั้นตอน หลังจากการนำโปรแกรมเข้าทดลองใช้งานสามารถลดกระบวนการตรวจเช็คได้ถึง 4 ขั้นตอน จากการนำหลัก C (Combine) การรวมกัน และ S (Simplify) การทำให้ง่าย มาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานหลังปรับปรุงพบว่ากระบวนการตรวจเช็คลดเหลือ 6 ขั้นตอน จากการนำโปรแกรม Microsoft Excel มาปรับปรุงกระบวนการตรวจเช็ควาระการซ่อมบำรุง

5.3 ขั้นตอนการใช้งานโปรแกรม Microsoft Excel สำหรับการแจ้งเตือนวาระซ่อมบำรุง

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและเมื่อเก็บข้อมูลครบแล้วนำข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง บทด. จำนวนทั้ง 340 บทด. มาบันทึกลงในไฟล์แจ้งเตือนการครบวาระซ่อมบำรุง เพื่อให้ฝ่ายปฏิบัติการและเจ้าหน้าที่ได้ใช้งาน ดังต่อไปนี้

รูปที่ 6 ตัวอย่างการนำข้อมูลกรอกในไฟล์แจ้งเตือน

ที่มา : นิภาพร ทศนิยม (2564)

จากรูปที่ 6 การนำข้อมูลกรอกในไฟล์แจ้งเตือน เพื่อเป็นฐานข้อมูลให้โปรแกรมทำการคำนวณวันครบวาระซ่อมบำรุง และทำการแจ้งเตือนโดยอัตโนมัติในตารางชุดแคว่หมุนเวียนเดินขบวนรถระหว่าง ICD ลาดกระบัง กับ ท่าเรือแหลมฉบัง ดังรูปที่ 7

ชุดแคว่หมุนเวียนเดินขบวนรถระหว่าง ICD ลาดกระบัง กับ ท่าเรือแหลมฉบัง														วันที่ 15/03/2022 6:33:08	
ลำดับ	ชุดที่ 1	ชุดที่ 2	ชุดที่ 3	ชุดที่ 4	ชุดที่ 5	ชุดที่ 6	ชุดที่ 7	ชุดที่ 8	ชุดที่ 9	ชุดที่ 10	ชุดที่ 11	ชุดที่ 12	สำรอง	ส่งซ่อม	หมายเหตุ
1	48140	62192	48133	62182	62048		48034	48167	48172	48191	48166		48038	48158	
2	48142	48214	48210	62195	62203		62269	62147	62220	48006	48022		48156	48195	
3	62262	48054	48211	62258	48118		48044	48207	62240	48164	48198		62265	62143	
4	48110	48139	48188	62293	48181		48075	48204	62094	62221	62247		62302	62062	
5	48114	48123	48187	62157	62181		62187	48176	48177	62168	48199		62276	48161	
6	48138	62043	62047	62280	62270		62273	62059	62148	62288	62284		62183		
7	48185	62218	62033	48084	48206		62305	62035	62042	62266	48105		62174		
8	62140	62135	62149	62176	62061		62213	62032	62114	48026	62078		62267		
9	62129	62034	62139	62230	48155		48008	62023	48182	48104	62090		62283		
10	62132	62013	62083	62211	62024		62170	62104	62199	62301	62065		62303		
11	62146	62150	62089	48154	62063		62250	62291	48193	62285	62096		62278		
12	48067	62241	62088	48127	62138		62166	62169	48170	62264	48136		62207		
13	48012	62119	62120	48151	62111		48116	62227	48124	62197	62286		62202		
14	48157	62113	62115	48045	62144		48163	62214	62219	48003	62294		62307		
15	48153	62095	62036	62010	48148		48162	62235	62308	48137	62164		62290		
16	48135	48085	62130	62215	48141		48102	62252	62216	48173	62159		62153		
17	48147	62271	48130	62294	48011		62074	62261	62238	62142	62165		48050		
18	48128	62257	62255	62185	62234		62272	62300	48203	62017	62277		62177		
19	48164	62001	62254	48089	48111		48112	62160	62233	48103	48159		48196		
20	62046	62011	48013	68070	48145		62052	62248	62092	62127	62204		62226		
21	62057	62122	62167	62097	62179		62051	62108	48168	48192	62151		48125		
22	62128	62082	48117	62039	62188		62041	62171	62281	62075	62196		62194		
23	48143	62100	62249	62067	48208		62025	62156	62237	62145	62251		62014		
24	48212	62123	48113	62015	62263		62079	48205	62209	62126	48120		62012		
25	62093	62084	62297	62020	62282		62107	62236	48129	62109	62198		48200		
26	48152	48040	62134	62005	62287		62106	62231	48184	62117	62295		62003		
27	62099	62234	62135	62016	62189		62006	62173	62212	62037	62245		62021		
28	48180	62154	62155	48146	48175		48186	62172	62206	62018	62306				
29	62002	48078	48134	62053	62175		62268	62259	62193	62121	62178				
30	62073	48149	48190	48132	48095		62246	48097	62239	62007	62152				
31	62223	48174	48183	48160	48171		48106	62158	48020	62137	62201				
32	62275	48178	62141	62069	48121		48101	48189	48063	48109	62232				
33															
34															
35															
ขบวนรถ															
บทร 62	14	22	20	23	18	0	20	25	20	21	24	0	21	2	207
บทร 480	2	4	1	3	2	0	4	1	2	3	1	0	2	0	28
บทร 481	16	6	11	6	12	0	8	6	10	8	7	0	4	3	90
รวม	32	32	32	32	32	0	32	32	32	32	32	0	27	5	300

สัญลักษณ์แถบสีสถานะ

- ถึงวาระซ่อมบำรุง
- อยู่ในระยะเวลา 15 วันทำการ
- ใช้งานได้ตามปกติ
- พิมพ์ข้อมูลซ้ำ

รูปที่ 7 ตัวอย่างการแสดงผลครบวาระซ่อมบำรุงของ บทด. ณ วันที่ 15 มีนาคม 2565

ที่มา : นิภาพร ทักษะนิยม (2564)

จากรูปที่ 7 เป็นการนำไฟล์มาทดลองใช้เป็นระยะเวลากว่า 3 สัปดาห์จะเห็นว่า ระบบทำการเตือนให้เข้ารับการบำรุงตามระยะเวลาที่กำหนด ดังต่อไปนี้

- 1) บทด. ที่ 62291 ขึ้นสถานะ คือ “ถึงวาระซ่อมบำรุง” ณ วันที่ 15 มีนาคม
- 2) บทด. ที่ 62195 ขึ้นสถานะ คือ “อยู่ในระยะเวลา 15 วัน” ก่อนถึงวันที่ต้องเข้ารับการซ่อมบำรุง ณ วันที่ 23 มีนาคม
- 3) บทด. ที่ 62203 ขึ้นสถานะ คือ “อยู่ในระยะเวลา 15 วัน” ก่อนถึงวันที่ต้องเข้ารับการซ่อมบำรุง ณ วันที่ 18 มีนาคม
- 4) บทด. ที่ 62269 ขึ้นสถานะ คือ “อยู่ในระยะเวลา 15 วัน” ก่อนถึงวันที่ต้องเข้ารับการซ่อมบำรุง ณ วันที่ 23 มีนาคม
- 5) บทด. ที่ 62218 ขึ้นสถานะ คือ “อยู่ในระยะเวลา 15 วัน” ก่อนถึงวันที่ต้องเข้ารับการซ่อมบำรุง ณ วันที่ 30 มีนาคม

6) บพต. ที่ 62308 ขึ้นสถานะ คือ “อยู่ในระยะเวลา 15 วัน” ก่อนถึงวันที่ต้องเข้ารับการซ่อมบำรุง ณ วันที่ 19 มีนาคม

7) บพต. ที่ 62272 ขึ้นสถานะ คือ “อยู่ในระยะเวลา 15 วัน” ก่อนถึงวันที่ต้องเข้ารับการซ่อมบำรุง ณ วันที่ 19 มีนาคม

โดยจะแสดงผลในตารางชุดแคร่หมุนเวียนเดินขบวนรถระหว่าง ICD ลาดกระบัง กับ ท่าเรือแหลมฉบัง โดยสัญลักษณ์แถบสีสถานะจะแจ้งเตือนดังนี้

- 1) สถานะการกำหนดวันที่ต้องเข้ารับการบำรุง สถานะจะขึ้นเป็นสีแดงเมื่อ “ถึงวาระซ่อมบำรุง”
- 2) บพต. เมื่อระยะวาระซ่อมบำรุงอยู่ในช่วง 15 วัน สถานะจะแสดงเป็นสีเหลือง “อยู่ในระยะ 15 วันทำการ”
- 3) บพต. เหลือระยะวาระซ่อมบำรุงมากกว่า 15 วัน สถานะจะแสดงเป็นสีเขียว “ใช้งานได้ปกติ”
- 4) ตารางชุดแคร่หมุนเวียนเดินขบวนรถระหว่าง ICD ลาดกระบัง กับ ท่าเรือแหลมฉบัง เมื่อพิมพ์ข้อมูลเข้าสถานะจะแสดงเป็นสีชมพู “พิมพ์ข้อมูลซ้ำ”

ซึ่งไฟล์นี้ได้ให้พนักงานทดสอบใช้งานจริง รายละเอียดไฟล์จะช่วยพนักงานในเรื่องการติดตามวาระการซ่อมบำรุงของรถโบกี้บรรทุกตู้สินค้าและช่วยพนักงานสามารถวางแผนในการจัดสรรการใช้งานของรถโบกี้บรรทุกตู้สินค้าได้ล่วงหน้า

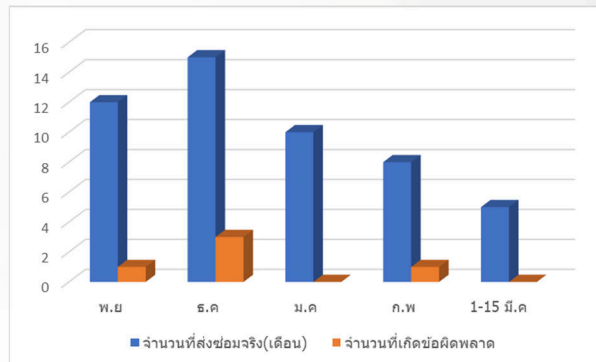

รูปที่ 8 พนักงานฝ่ายปฏิบัติการเดินรถทำการทดลองไฟล์แจ้งเตือน

ที่มา : นิภาพร ทัศนีย์ม (2564)

5.3 ผลสรุปหลังปรับปรุง

จากการทดลองไฟล์แจ้งเตือนวาระการซ่อมบำรุงพบว่าโปรแกรมสามารถที่จะตอบสนองการทำงานในการติดตามวาระซ่อมบำรุงได้อย่างมีประสิทธิภาพและครบถ้วนจากความผิดพลาดเฉลี่ย 20% ลดเหลือเฉลี่ย 0% จากจำนวนที่ส่งซ่อมจริง รวมถึงสามารถบอกจำนวนรถโบกี้บรรทุกตู้สินค้าทั้งหมดอัตโนมัติและแม่นยำ โดยไม่ต้องอาศัยการนับจำนวนแบบการทำงานโดยคน เมื่อทำการเปรียบเทียบวิธีการทำงานแบบเดิมกับแบบใหม่ พบว่าการติดตามและแจ้งเตือนวาระซ่อมบำรุงของวิธีการทำงานแบบใหม่เป็นอัตโนมัติ 100% เมื่อเทียบกับการทำงานแบบเดิมที่ให้การทำงานโดยคนถึง 100%

รูปที่ 9 กราฟแสดงจำนวนการเกิดข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2564 - 15 มีนาคม 2565

ที่มา : นิภาพร ทัดเนียม (2564)

จากภาพที่ 9 กราฟแสดงจำนวนข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2564 - 15 มีนาคม 2565 จากการเก็บข้อมูลควรมีระยะเวลาในการติดตามผลมากกว่า 1 เดือน เพื่อเช็คความแม่นยำของโปรแกรมว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

5.4 ผลสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้งาน

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานไฟล์แจ้งเตือนวาระการซ่อมบำรุง

ลำดับที่	รายการ	คะแนนความพึงพอใจของพนักงานที่เกี่ยวข้อง (คน)			ค่าเฉลี่ย	S.D	เกณฑ์ประเมิน
		1	2	3			
1	เนื้อหาของไฟล์มีประโยชน์ต่อหน่วยงานของท่าน	4	5	5	4.67	0.58	ดีมาก
2	ความง่ายต่อการใช้งาน	4	5	3	4.00	1.00	ดี
3	สามารถแสดงผลข้อมูลได้รวดเร็ว	5	5	5	5.00	0.00	ดีมาก
4	การแสดงผลข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย	5	5	5	5.00	0.00	ดีมาก
5	ความสวยงามในการแสดงผลข้อมูล	3	5	4	4.00	1.00	ดี
6	ความง่ายในการกรอกข้อมูล	4	4	3	3.67	0.58	ดี
7	ความเร็วในการประมวลผลข้อมูล	4	5	5	4.67	0.58	ดีมาก
8	การป้องกันผู้ไม่มีสิทธิในการกรอกข้อมูล	4	5	5	4.67	0.58	ดีมาก
รวม					4.46	0.54	ดี

ที่มา : นิภาพร ทัดเนียม (2564)

จากการทำแบบสอบถามจากผู้ใช้งานไฟล์แจ้งเตือนจำนวน 3 คน พบว่า การใช้งานไฟล์แจ้งเตือนวาระการซ่อมบำรุง มีประโยชน์ต่อหน่วยงานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าพนักงานมีความพึงพอใจในระดับดีมากทั้งหมด 5 ข้อเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ 1) สามารถแสดงผลข้อมูลได้รวดเร็ว ($\bar{X}=5.00$) 2) การแสดงผลข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ($\bar{X}=5.00$) 3) เนื้อหาของไฟล์มีประโยชน์ต่อหน่วยงานของท่าน ($\bar{X}=4.67$) 4) ความรวดเร็วในการประมวลผลข้อมูล ($\bar{X}=4.67$) 5) การป้องกันผู้ไม่มีสิทธิในการกรอกข้อมูล ($\bar{X}=4.67$) อยู่ในระดับดีทั้งหมด 3 ข้อเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ 1) ความง่ายต่อการใช้งาน ($\bar{X}=4.00$) 2) ความสวยงามในการแสดงผลข้อมูล ($\bar{X}=4.00$) และ 3) ความง่ายในการกรอกข้อมูล ($\bar{X}=3.67$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้ Microsoft Excel สำหรับการแจ้งเตือนวาระซ่อมบำรุง กรณีศึกษา รถโบกี้บรรทุกตู้สินค้า โดยทำการประยุกต์ใช้โปรแกรม Microsoft Excel เพื่อสร้างไฟล์การแจ้งเตือนวาระการซ่อมบำรุงให้กับพนักงานฝ่ายปฏิบัติการการเดินรถ เพื่อทำการจัดสรรจำนวนชุด บทด. ที่ใช้ในการขนส่งสินค้า จากการศึกษาปัญหาด้วยแผนผังก้างปลา พบสาเหตุมาจากกรณีที่ไม่มีโปรแกรมใหม่ๆใช้ในการทำงาน การเก็บข้อมูลลงในสมุด และการทำงานที่ใช้การคิดด้วยมือ ผู้วิจัยจึงศึกษากระบวนการทำงานด้วย Flowchart และทำการปรับปรุงการลดความสูญเสียด้วยหลักการระบบ ECRS โดยการเลือกใช้เพียงตัว C (Combine) การรวมกัน และ S (Simplify) การทำให้ง่าย มาปรับปรุงกระบวนการทำงานของฝ่ายปฏิบัติการ ก่อนปรับปรุงพบว่ากระบวนการตรวจเช็ควาระการซ่อมบำรุงมีทั้งหมด 10 ขั้นตอน หลังจากการนำโปรแกรมเข้ามาทดลองใช้งาน พบว่าหลังปรับปรุงกระบวนการตรวจเช็คลดเหลือ 6 ขั้นตอน จากการนำข้อมูลมารวมกัน และการสร้างความสะดวก รวดเร็ว ให้กับผู้ใช้งาน หลังจากการทดลองใช้งานไฟล์แจ้งเตือนที่พัฒนาขึ้น ผู้ใช้งานมีความเห็นว่าไฟล์แจ้งเตือนมีประโยชน์ต่อหน่วยงานของผู้ตอบแบบสอบถามโดยรวมอยู่ในระดับดี 4.46 มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของกับคุณชุตติกร ชูโชติถาวร (2560) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเสนอแนวทางการแจ้งเตือนก่อนที่จะซ่อมบำรุง กรณีศึกษา บริษัท ABC จำกัด เนื่องจากต้องการเสนอแนวทางการแจ้งเตือนก่อนที่จะซ่อมบำรุง จากปัญหาที่พบบ่อยคือ พนักงานขับรถลิ้มเลขไมล์ที่จะเข้าศูนย์ซ่อมในรอบถัดไปและไม่มีการแจ้งเตือนระยะที่จะเข้าศูนย์ล่วงหน้าซึ่งการเข้าศูนย์ซ่อมไม่ตรงระยะอาจจะส่งผลกระทบต่ออายุการใช้งานต่อเครื่องยนต์ ทำการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาโดยใช้ Fishbone Diagrams และทฤษฎีหลักการวางแผนซ่อมบำรุงรักษาเชิงป้องกัน (Preventive Maintenance) เพื่อประยุกต์ใช้แนวคิด Microsoft office Excel Version 2016 ในการสร้างไฟล์การแจ้งเตือนการเข้าเช็คระยะล่วงหน้าเส้นทางไทย - กัมพูชา (ด่านปอยเปต - พนมเปญ) ของรถหัวลากในแต่ละทะเบียน พบว่า จากการสร้างไฟล์การแจ้งเตือนการเข้าเช็คระยะล่วงหน้าเส้นทางไทย - กัมพูชา (ด่านปอยเปต - พนมเปญ) สามารถนำไฟล์การแจ้งเตือนเข้าเช็คระยะไปใช้ได้จริงการทดลองใช้และการประเมินผลความพึงพอใจกับพนักงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในแผนก จำนวน 7 คน พนักงานมีความพึงพอใจต่อไฟล์การแจ้งเตือนการเข้าเช็คระยะล่วงหน้าเส้นทางไทย - กัมพูชา (ด่านปอยเปต - พนมเปญ) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.34 และสอดคล้องกับงานวิจัยของนภัส อินทราคม และชมพูนุท อ่ำช้าง (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่องการปรับปรุงกระบวนการกรอกข้อมูลเอกสารจ่ายน้ำมันทางเรือ เนื่องจากต้องการศึกษาขั้นตอนการออกเอกสาร Tanker Data Report และเพื่อแก้ไขแบบฟอร์มการกรอกข้อมูลของเอกสาร Tanker Data Report ในการจ่ายน้ำมันให้แก่เรือบรรทุกน้ำมันชนิด Bunker ที่เทียบท่า 6 และ 7 ท่าเรือแบบสะพาน (Jetty) คลังน้ำมันศรีราชา บริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน) ให้เป็นปัจจุบัน และสามารถใช้งานได้สะดวกตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งาน โดยการนำ ผังก้างปลา (Cause & Effect Diagram) มาวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหา พบว่าช่องในการกรอกข้อมูลไม่สัมพันธ์กับลำดับในการกรอก, การใส่ข้อมูลซ้ำซ้อนกับเอกสารอื่นที่ทำการแสดงร่วมกัน เนื่องจากเอกสารไม่มีความเป็นปัจจุบัน และความล่าช้าในการคำนวณปริมาณน้ำมัน เนื่องจากขาดการคำนวณปริมาณน้ำมันของเรือบรรทุกน้ำมันในโปรแกรม Microsoft Excel ผู้วิจัยจึงทำการปรับปรุงกระบวนการโดยใช้หลักการ ECRS ประกอบด้วย การกำจัด (Eliminate) การรวมกัน (Combine) การจัดใหม่ (Rearrange) และการทำให้ง่าย (Simplify)) ส่งผลให้เกิดการตัดกระบวนการที่มีความซ้ำซ้อน ทำการควรวมกระบวนการ ทำให้เกิดการเรียงกระบวนการใหม่ และนำตาราง (TABLE) ที่เกี่ยวข้องในการคำนวณปริมาณน้ำมัน มาทำการผูกสูตรใน Microsoft Excel ส่งผลให้สามารถลดระยะเวลาในกระบวนการกรอกข้อมูลเอกสารการจ่ายน้ำมันทางเรือ รวมได้ 37.8 นาที หรือ 0.63 ชั่วโมง

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

สำหรับไฟล์แจ้งเตือนนี้ สามารถทำงานได้เพียงการกรอกรอกข้อมูล แก้ไข แสดงผล และพิมพ์ข้อมูลเท่านั้น ผู้ที่ต้องการพัฒนาต่อยอด สามารถพัฒนาเพิ่มเติมความสามารถได้อีกหลายด้าน เช่น

- 7.1 สามารถนำโปรแกรมไปพัฒนาเพื่อให้ง่ายต่อการกรอกรอกข้อมูลมากยิ่งขึ้น
- 7.2 สามารถพัฒนาด้านความสวยงามของไฟล์แจ้งเตือน ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้งาน มีความพึงพอใจด้านความสวยงามเพิ่มขึ้น

8. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากการได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูงจากอาจารย์ ดร.นิศการ มะลิวัลย์ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณอาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาตลอดจนปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของอาจารย์ และขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณศิวตล ผลวัชนะ พี่เลี้ยงในสถานที่ฝึกงาน และขอบคุณพนักงานที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยในการดำเนินการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะมีประโยชน์อยู่ไม่น้อย จึงขอมอบส่วนดีทั้งหมดนี้ให้แก่เหล่าคณาจารย์ ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาจนทำให้ผลงานวิจัยเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและขอมอบความกตัญญูกตเวทิตา แต่คุณบิดามารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน สำหรับข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ผู้วิจัยขอน้อมรับแต่เพียงผู้เดียวและยินดีจะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้เข้ามาศึกษา เพื่อประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยต่อไป

นิภาพร ทศเนียม

29 ตุลาคม 2564

9. เอกสารอ้างอิง

การรถไฟแห่งประเทศไทย. (2564). กลุ่มสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ 2564. จาก <https://shorturl.asia/LRFY5>

ชลชัย นิงสานนท์ และคณะ. (2564). การเขียนขั้นตอนการทำงาน Flow Chart. คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล.

นภัส อินทราคม และชมพูนุท อ่าข้าง. (2562). การปรับปรุงกระบวนการกรอกรอกข้อมูลเอกสารจ่ายน้ำมันทางเรือ. มหาวิทยาลัยบูรพา, คณะโลจิสติกส์.

บรรณสารและสื่อสารการศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2553). โปรแกรม Microsoft Excel. จาก <http://clrem-opac.sut.ac.th>

ประชา สรรณัม แสนภักดี. (2559). มั่งก้างปลา กับ แผนภูมิความคิด Fish Bone Diagram & MindMap. จาก <http://www.prachasan.com/mindmapknowledge/fishbonemmm.htm>

สุพัฒตรา บัวจันทร์ และชุลีกร ชูโชติถาวร. (2560). การเสนอแนวทางการแจ้งเตือนก่อนที่จะซ่อมบำรุง กรณีศึกษา บริษัท ABC จำกัด. สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, การประชุมทางวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 58 ศูนย์.

ธัญชนก อิมติม. (2565). ทฤษฎีการลดความสูญเสียเปล่าด้วยหลักการ ECRS. จาก <https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/220207-what-is-ecrs/>

Good Material. (2564). การบำรุงรักษาเชิงป้องกัน Preventive Maintenance. จาก <https://www.goodmaterial.co/preventive-maintenance/>

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการการเดินทางระหว่างประเทศในช่วงโควิด-19 ของผู้โดยสารชาวไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบกับสายการบินต้นทุนต่ำ

FACTORS AFFECTING DECISION MAKING ON SELECTION OF INTERNATIONAL TRAVELING PATTERN DURING COVID-19 SITUATION OF THAI PASSENGERS IN BANGKOK AND SUBURB AREAS: THE COMPARATIVE STUDY BETWEEN FULL SERVICES AND LOW-COST CARRIER

วสวัตต์ สุตินยามณี^{1*} และสุรพจน์ ช่างเยาว์²

Vasavat Sutinyamane^{1*} and Surapoj Changyao²

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการการเดินทางระหว่างประเทศในยุคโควิด-19 ของผู้โดยสารชาวไทย ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลระหว่างสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบกับสายการบินต้นทุน และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการการเดินทางระหว่างประเทศในยุคโควิด-19 ของประชากรไทยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบกับสายการบินต้นทุนต่ำ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้โดยสารชาวไทยที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเป็นระบบแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) จำนวน 500 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติสหสัมพันธ์แบบพหุด้วยวิธี Ordered Logistic Regression ในการวิเคราะห์ถึงการตัดสินใจในการใช้บริการสายการบินในการเดินทางระหว่างประเทศของประชากรไทยหลังยุคโควิด-19 ใน 2 รูปแบบ ได้แก่ การใช้บริการสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบ และการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ โดยพบว่า ผู้โดยสารตัดสินใจที่จะเลือกการให้บริการสายการบินต้นทุนต่ำมากกว่าสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบ โดยมีปัจจัยในด้านประชากร โดยเฉพาะด้านอายุ ปัจจัยต้นทุนทางเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านข้อจำกัดทางกายภาพ และการได้รับวัคซีนป้องกันโควิด-19 ของผู้โดยสารมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในการเลือกรูปแบบในการเดินทางระหว่างประเทศของประชากรไทยหลังยุคโควิด-19 ซึ่งเป็นสิ่งที่ระบบขนส่งสาธารณะต้องคำนึงถึงปัจจัยดังกล่าวเพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงการให้บริการเพื่อเป็นรูปแบบการเดินทางที่ตอบสนองผู้โดยสารทุกช่วงวัยหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ต่อไป

คำสำคัญ : การเดินทางทางอากาศ, การตัดสินใจ, สายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบ, สายการบินต้นทุนต่ำ

Abstract

The purpose of this study was to study the decision making in choosing international travel services during the COVID-19 era of Thai passengers. in Bangkok and suburb areas between full-service airlines and low-cost airlines and to study the factors affecting the decision to choose international travel services during

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการธุรกิจ (หลักสูตรนานาชาติ) วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการการบิน (หลักสูตรนานาชาติ) วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

* Corresponding author, e-mail: vasavat.su@spu.ac.th

the COVID-19 era of Thai passengers in Bangkok and suburb areas: a comparative study between full-service airlines and airlines. low cost Using a sample of Thai passengers living in Bangkok and its vicinities by using a Cluster Sampling method for 500 people to analyze the results using descriptive statistics and multiple correlation statistics using the Ordered Logistic Regression method to analyze the decision-making in the use of airline services in international travel among the Thai passengers after the Covid-19 era in 2 choices of traveling: traveling by airlines that provide full service. It was found that passengers decided to choose a low-cost mode of travel over a full-service airline with the demographic factor especially in age economic cost factor Physical limitation factor and the passenger's exposure to the COVID-19 vaccine is related to the decision-making in international travel among Thai passengers during the COVID-19 era, which is something that public transport must take into account to improve the service to be a mode of transportation that responds to passengers of all ages after the Covid-19 epidemic.

Keywords: Air Transportation, Decision Making, Full Services Carrier, Low-Cost Carrier

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การโดยสารสายการบินในปัจจุบันเป็นที่แพร่หลายและนิยมอย่างมาก ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่การเดินทางทางอากาศถูกจำกัดไว้เฉพาะในกลุ่มชนชั้นสูง เนื่องจากอุตสาหกรรมการบินยังไม่เป็นที่แพร่หลายและมีค่าใช้จ่ายที่สูง เพราะด้วยเหตุผลทางด้าน ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของประเภทนี้ทำให้ประชาชนทั่วไปที่มีรายได้สามารถเข้าถึงการเดินทางทางอากาศได้ยากขึ้น สามารถขยายฐานลูกค้าให้กว้างมากขึ้นมีทางเลือกในการเดินทางเพิ่มมากขึ้นมีผลทำให้รูปแบบการเดินทางเปลี่ยนแปลงไปโดยการหันมาใช้บริการสายการบินมากขึ้น ประเภทของผู้ที่ใช้บริการของสายการบินนั้นมีทุกเพศทุกช่วงวัย อันเนื่องมาจากการเดินทางโดยเครื่องบินก็ถือว่าเป็นการเดินทางที่สะดวกสบาย ปลอดภัยและใช้เวลาสั้นที่สุดและในปัจจุบัน ซึ่งจะเห็นได้จากจำนวนของผู้โดยสารมีเพิ่มมากขึ้นนอกจากบัตรโดยสารของสายการบินในปัจจุบันราคาถูกลงมากแล้ว การเดินทางโดยเครื่องบินก็ถือว่าเป็นการเดินทางที่ปลอดภัย ที่สุดและรวดเร็วที่สุดด้วยเช่นกัน จึงทำให้จำนวนผู้ที่เดินทางโดยเครื่องบินเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยจะเห็นได้จากสถิติจำนวนเที่ยวบิน และจำนวนผู้โดยสารระหว่างประเทศในประเทศไทยเพิ่มขึ้นจาก 5.6 แสนเที่ยวบิน 45 ล้านคนในปี พ.ศ. 2550 เป็น 7.6 แสนเที่ยวบิน 71 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2560 (สำนักงานคณะกรรมการการการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย, 2561)

ปลายปี 2019 ผลกระทบใหญ่ของการเดินทางทางอากาศได้เกิดขึ้นอีกครั้งจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือ COVID-19 ที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกออกมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดจนไปถึงปิดประเทศ ปิดเมือง หรือ มาตรการล็อกดาวน์ รวมไปถึงนโยบายการห้ามเคลื่อนย้ายระหว่างเมือง การห้ามเดินทางข้ามประเทศ ข้ามจังหวัด จนไปถึงการปิดท่าอากาศยาน จากมาตรการดังกล่าวอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบโดยตรงอย่างมากที่สุดก็คืออุตสาหกรรมท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการบิน ซึ่งจะเห็นได้จากจำนวนเที่ยวบินของสายการบินในประเทศต่าง ๆ ลดลงมากถึง 70 - 90% ของเที่ยวบินทั้งหมด และที่เห็นได้ชัด สายการบินต่างๆในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็น สายการบินไทย สายการบินกรุงเทพ สายการบินไทยแอร์เอเชีย สายการบินไทย ไลอ้อนแอร์ ฯลฯ ต่างงดให้บริการทุกเที่ยวบินทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

นอกจากมาตรการการจำกัดการเดินทางข้างต้น วิกฤตการณ์ COVID-19 ยังเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อพฤติกรรมของมนุษย์จะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมไปสู่วิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่าพฤติกรรมทางการเดินทาง

ทางอากาศของผู้โดยสารและรูปแบบของการให้บริการของสายการบินหลังวิกฤตการณ์ COVID-19 มีแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างแน่นอนตลอดกาล หรือจนกว่าโรคระบาดจะสิ้นสุดซึ่งก็ยังคงไม่มีใครทราบว่า จะสิ้นสุดเมื่อไหร่

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ที่จะทำให้เข้าใจถึงรูปแบบการเดินทางระหว่างประเทศของประชากรไทยในยุคโควิด-19 โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งเน้นการเดินทางที่มีความสะดวกสบาย คุ่มค่า เน้นการซื้อด้วยเหตุผลโดยไม่ใช้อารมณ์ โดยให้ความสำคัญกับความพึงพอใจเป็นหลัก มีความสามารถในการซื้อบริการในราคาสูง จึงมีศักยภาพสูงในการบริโภค ขณะเดียวกันค่านึงถึงความมั่นใจด้านความปลอดภัย ความมั่นใจด้านบริการ ใส่ใจสุขภาพที่ดี รวมทั้งมาตรการการคัดกรองโรค อีกทั้งผู้โดยสารกลุ่มนี้ไม่ต้องกังวลต่อค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เนื่องจากเป็นประชากรที่อยู่ในเขตเมือง จึงมีความใส่ใจ ในการเลือกรูปแบบการเดินทางต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญและปัญหาในปัจจุบันที่เกิดขึ้นเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการการเดินทางระหว่างประเทศในยุคโควิด-19 ของประชากรไทยในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล : การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบกับสายการบินต้นทุนต่ำ เพื่อนำผลจากการวิจัยไปพัฒนาปรับปรุงการให้บริการของอุตสาหกรรมการบินเพื่อรองรับผู้โดยสารทุกช่วงวัยหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการการเดินทางระหว่างประเทศในยุคโควิด-19 ของประชากรไทย ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลระหว่างสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบกับสายการบินต้นทุน

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการการเดินทางระหว่างประเทศในยุคโควิด-19 ของประชากรไทยในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบกับสายการบินต้นทุนต่ำ

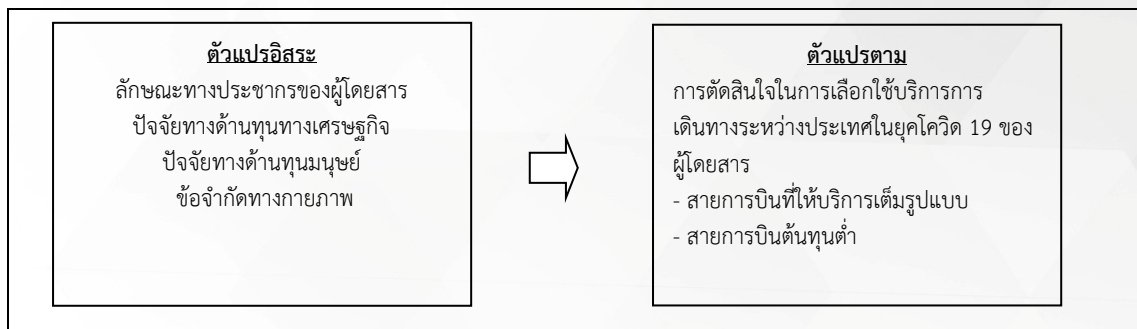
3. การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยใช้แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 1) แนวคิดทฤษฎีการตัดสินใจ
- 2) แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค
- 3) แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมช่วงวัย
- 4) งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการเดินทางทางอากาศ

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถสร้างเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยโดยมีตัวแปรอิสระและตัวแปรตามดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 แบบแผนการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการการเดินทางระหว่างประเทศในยุคโควิด-19 ของประชากรไทยในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล : การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบกับสายการบินต้นทุนต่ำ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ในการวิจัยในครั้งนี้ โดยเก็บข้อมูลในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ 2565 ถึง เมษายน 2565

5.2 ประชากรและตัวอย่าง

เนื่องด้วยประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้คือประชากรที่เป็นชาวไทยที่บรรลุนิติภาวะ คือมีอายุ 20 ปีขึ้นไป มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เป็นประชากรที่ไม่ทราบขนาดตัวอย่างที่แน่ชัดดังนั้นผู้วิจัยใช้สูตรการกำหนดขนาดตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรของ แทนค่าโดยใช้สูตรที่ค่าความคาดเคลื่อนทางสถิติที่ 5% ระดับความเชื่อมั่นทางสถิติ 95% โดยจะได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็น 500 ตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวไทยที่บรรลุนิติภาวะ คือมีอายุ 20 ปีขึ้นไป มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เพื่อทำการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) โดยเลือกจากประชากรที่อยู่ในพื้นที่ในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล โดยวิธี Cluster Sampling เพื่อเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้เขตการศึกษา 3 เขตในกรุงเทพฯ ได้แก่ เขตวัฒนา เขตบางเขน และเขตธนบุรี ในเขตปริมณฑล 2 อำเภอได้แก่ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี และ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามเรื่อง “การตัดสินใจในการเลือกรูปแบบในการท่องเที่ยวและการเดินทางของชาวไทยหลังยุคโควิด-19” ของผู้วิจัย โดยเครื่องมือวิจัยได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.75 - 1.00 ทุกข้อ และได้ค่าความเชื่อมั่น Cronbach’s Alpha ที่ 0.812 ซึ่งเป็นค่าที่ค่อนข้างสูงใกล้เคียงกับ 1 และมากกว่า 0.75 จึงเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ (Crandall, 1981)

5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามเอง (Self-Administered) โดยในแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

- ส่วนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทางประชากร ปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านทุนมนุษย์ และข้อจำกัดทางกายภาพ
- ส่วนที่ 2 เป็นแบบคำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจการให้บริการสายการบินในการเดินทางระหว่างประเทศ

5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ถึงข้อมูลทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม และสถิติสหสัมพันธ์แบบพหุด้วยวิธี Ordered Logistic Regression นำมาวิเคราะห์ในส่วนของการตัดสินใจในการเลือกรูปแบบการเดินทางทางอากาศระหว่างประเทศรวมทั้งนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

6. ผลการวิจัย

6.1 สถิติเชิงพรรณนา

ข้อมูลทางประชากร โดยด้านเพศ พบว่า มีเพศชาย จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 และเพศหญิง จำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 ด้านอายุ พบว่า อายุเฉลี่ย 38.72 ปี กลุ่มตัวอย่าง มีอายุน้อยที่สุด 20 ปี อายุสูงสุด 76 ปี ด้านสถานภาพ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในสถานภาพ สมรส / อยู่ด้วยกัน จำนวน 342 คน คิดเป็นร้อยละ 68.40 น้อยที่สุดคือ สถานะภาพ หย่าร้าง/หม้าย/แยกกันอยู่ จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 6.40 ปัจจัยด้านทุนมนุษย์ ด้านการศึกษา พบว่า ส่วนกลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด เป็นจำนวน 382 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 76.40 น้อยที่สุดคือ กลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาระดับปริญญาเอกน้อยที่สุด เป็นจำนวน 15 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 3 ปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจ ด้านอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานเอกชน เป็นจำนวน 227 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 45.40 น้อยที่สุด คือ ประกอบอาชีพเกษตรกรจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4 ด้านรายได้ต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 25,425.42 บาท ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุด 110,000 บาท รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุด 12,000 บาท ปัจจัยด้านข้อจำกัดทางกายภาพ พบว่า ส่วนใหญ่แข็งแรง จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 44.80 น้อยที่สุดคือ มีโรคประจำตัว จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 7.00 ด้านการติดเชื้อโควิด-19 พบว่า เคยติดเชื้อ หรือ อยู่ระหว่างการกักตัวเนื่องจากติดเชื้อโควิด-19 จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 13.40 ไม่เคยติดเชื้อ 433 คน คิดเป็น ร้อยละ 86.60 ด้านการฉีดวัคซีน พบว่า มีผู้ได้รับวัคซีนอย่างน้อย 1 เข็มแล้ว จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 21.4 ยังไม่ได้รับวัคซีน จำนวน 303 คน คิดเป็นร้อยละ 78.60 (จากคำถามปลายเปิดให้เลือก)

6.2 ผลการศึกษาการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการการเดินทางระหว่างประเทศในยุคโควิด-19 ของประชากรไทยในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลระหว่างสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบกับสายการบินต้นทุน

ผลการวิเคราะห์การตัดสินใจเลือกรูปแบบการเดินทางระหว่างประเทศของผู้โดยสารในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ค่าเฉลี่ยโดยรวมทั้ง 2 รูปแบบ พบผู้โดยสารในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลตัดสินใจเลือกเดินทางกับสายการบินต้นทุนต่ำ ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยรวม 2.63 ครั้งในปี 2564 ที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.23512) มากกว่า ตัดสินใจเลือกเดินทางกับสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบ ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยรวม 1.12 ครั้งในปี 2564 ที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.12245) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยรวมการวิเคราะห์การตัดสินใจเลือกรูปแบบการเดินทางภายในประเทศของผู้โดยสารในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19

รูปแบบการเดินทางระหว่างประเทศ	สายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบ (ครั้งต่อปี)	สายการบินต้นทุนต่ำ (ครั้งต่อปี)
ค่าเฉลี่ย	1.12	2.63
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.12245	0.23512

6.3 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการการเดินทางระหว่างประเทศในยุคโควิด-19 ของประชากรไทยในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล : การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบกับสายการบินต้นทุนต่ำ

การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีทางสถิติ Ordered Logistic Regression

การตรวจสอบความสัมพันธ์พร้อมเชิงเส้นของตัวแปรอิสระ (Multicollinearity)

ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธี Multiple Regression Analysis ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสัมพันธ์พร้อมเชิงเส้นของตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) โดยใช้เกณฑ์ที่จะพิจารณาตัวแปรที่เหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ ก็คือจะมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ร่วม (Correlation) ระหว่างคู่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต้องน้อยกว่า 0.50 ซึ่งจากการทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ร่วม (Correlation) ระหว่างคู่ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระพบว่า มีค่าต่ำกว่า 0.50 ทุกตัว นั่นหมายถึงตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระเป็นอิสระต่อกันมีความสัมพันธ์กันต่ำจึงสามารถใช้เป็นตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยรูปแบบการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ได้ (Aronson, Crandall, & Peletier, 1981)

การทดสอบเพื่อดูความเหมาะสมของการใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis)

ก่อนที่ผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) เพื่อใช้วิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ทดสอบเพื่อดูความเหมาะสมของการใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) หรือ Parallel Line พบว่า ค่า prob chi-square ได้ค่า 0.8243 ซึ่งหมายความว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นหมายถึงสามารถ การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ใช้ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่กำหนดกับตัวแปรตามที่มีค่าแบ่งออกเป็นระดับมีความน่าเชื่อถือในทางสถิติ (Aronson, Crandall, & Peletier, 1981)

ตารางที่ 2 แสดงการประมาณค่า Ordered Logistic Regression ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกรูปแบบในการเดินทางระหว่างประเทศในยุคโควิด 19 ของประชากรในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล

ตัวแปรอิสระ	สายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบ	สายการบินต้นทุนต่ำ
	Odd Ratio	Odd Ratio
ปัจจัยด้านประชากร		
เพศ		
หญิง (กลุ่มอ้างอิง)		
ชาย	1.0326	0.9758
อายุ	1.2576***	0.9745***
สถานภาพสมรส		
โสด (กลุ่มอ้างอิง)		
สมรส / อยู่ด้วยกัน	1.0742	1.1542
หย่าร้าง / หม้าย / แยกกันอยู่	1.2123	1.0098
ปัจจัยด้านทุนทางเศรษฐกิจ		
อาชีพ		
ว่างงาน / เกษียณอายุ (กลุ่มอ้างอิง)		

ตัวแปรอิสระ	สายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบ	สายการบินต้นทุนต่ำ
	Odd Ratio	Odd Ratio
ประกอบอาชีพรับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	2.1823**	1.2562**
ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน	1.2327**	8.7823**
ประกอบอาชีพค้าขาย / อาชีพอิสระ	2.3459**	2.3383**
ประกอบอาชีพรับจ้าง	2.7189	3.1657**
ประกอบอาชีพเกษตรกรรวม	1.1254	1.0078
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	1.0002***	1.0002***
ปัจจัยด้านทุนมนุษย์		
ระดับการศึกษา		
ปริญญาเอก (กลุ่มอ้างอิง)	-	-
ต่ำกว่าปริญญาตรี	1.2236	0.8872
ปริญญาตรี	1.1233	1.0245
ปริญญาโท	1.0042	1.0145
ปัจจัยทางด้านข้อจำกัดทางกายภาพ		
ข้อจำกัดทางกายภาพ		
แข็งแรงดี (กลุ่มอ้างอิง)		
โรคปวดกระดูก	2.9823**	1.4278**
โรคประจำตัว	2.9761**	1.5862**
ต้องได้รับยาจากแพทย์เพื่อรักษา	2.8233**	1.1523**
การติดเชื้อโควิด-19		
เคยติดเชื้อ หรือ อยู่ระหว่างการกักตัวเนื่องจากติดเชื้อ (กลุ่มอ้างอิง)		
ไม่เคยติดเชื้อ	1.2742**	1.1532*
การได้รับวัคซีนโควิด-19		
ได้รับวัคซีนอย่างน้อย 2 เข็มขึ้นไปแล้ว (กลุ่มอ้างอิง)		
ได้รับวัคซีนแล้ว 1 เข็ม	0.9523**	0.9216**
ไม่เคยได้รับวัคซีน	0.8413**	0.8145*
Sample size	500	500
Prob>chi2	0.0000	0.0000
Pseudo-R2	0.3476	0.3233
Log likelihood	-392.47853	-385.47581

จากตารางที่ 2 ซึ่งเป็นตารางสถิติสหสัมพันธ์แบบพหุ ด้วยวิธี Ordered Logistic Regression แสดงถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกรูปแบบในการเดินทางระหว่างประเทศของผู้โดยสารชาวไทย ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ในการเดินทางโดยสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบ และสายการบินต้นทุนต่ำ พบว่า ปัจจัยทางด้านประชากรในเรื่องของอายุของผู้โดยสารที่เพิ่มขึ้นทุกปีจะมีระดับการตัดสินใจในการเลือกรูปแบบในการเดินทางทางอากาศโดยสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบเพิ่มขึ้นที่ 1.2576 เท่า (ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01) ส่วนการเดินทางโดยสายการบินต้นทุนต่ำจะลดลงร้อยละ 2.55 ต่ออายุของผู้โดยสารที่เพิ่มขึ้นทุกปี (ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01)

สำหรับปัจจัยทางด้านทุนทางเศรษฐกิจในส่วนของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้โดยสารที่เพิ่มขึ้นในทุกหน่วยจะทำให้การตัดสินใจในการเลือกใช้บริการสายการบินในการเดินทางระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นในทุกรูปแบบ 1.0002 เท่า (ระดับนัยสำคัญ 0.01) ในด้านสถานภาพการทำงานหรืออาชีพ พบว่า ผู้โดยสารที่ประกอบอาชีพรับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานเอกชน ประกอบค้าขาย หรืออาชีพอิสระ เมื่อเทียบกับผู้โดยสารที่ว่างงาน หรือเกษียณอายุจะมีการตัดสินใจเดินทางโดยสายการบินทั้งรูปแบบเพิ่มขึ้น โดยผู้โดยสารที่ประกอบอาชีพรับราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจจะมีการตัดสินใจเพิ่มขึ้น 2.1823 เท่า (ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05) ในการใช้บริการสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบ และ 1.2562 เท่า (ระดับนัยสำคัญ 0.05) ในการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ ผู้โดยสารที่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จะมีการตัดสินใจเพิ่มขึ้น 1.2327 เท่า (ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05) ในการใช้บริการสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบ และ 8.7823 เท่า (ระดับนัยสำคัญ 0.05) ในการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ และ ผู้ประกอบอาชีพค้าขาย หรืออาชีพอิสระ จะมีการตัดสินใจเพิ่มขึ้น 2.3459 เท่า (ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05) ในการใช้บริการสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบ และเพิ่มขึ้น 2.3383 เท่า (ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05) ในการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ ส่วนอาชีพที่เหลือเมื่อเทียบกับผู้โดยสารที่ไม่ได้ประกอบอาชีพจะมีการตัดสินใจในใช้บริการสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในทางกลับกัน พบว่าผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จะมีการตัดสินใจเดินทางโดยสายการบินต้นทุนต่ำเพิ่มขึ้น 3.1657 เท่า (ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05) เมื่อเทียบกับผู้โดยสารที่ว่างงาน หรือเกษียณอายุ

สำหรับผลการศึกษายปัจจัยทางด้านทุนมนุษย์ในเรื่องของระดับการศึกษานั้นพบว่าไม่มีผลต่อการตัดสินใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในด้านของปัจจัยทางด้านข้อจำกัดทางกายภาพ พบว่า ผู้โดยสารที่มีข้อจำกัดทางกายภาพทุกประเภท จะทำให้การตัดสินใจในการเดินทางโดยสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบมากกว่าระดับการตัดสินใจในการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในด้านการติดเชื้อโควิด-19 พบว่า การติดเชื้อโควิด-19 จะมีผลต่อการตัดสินใจในการระหว่างประเทศโดยสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบ และการเดินทางโดยสายการบินต้นทุนต่ำ โดยผู้ที่ไม่เคยติดเชื้อโควิด-19 เมื่อเทียบกับผู้ที่เคยได้รับเชื้อ หรืออยู่ระหว่างการกักตัวเนื่องจากติดเชื้อโควิด-19 จะมีการตัดสินใจเพิ่มขึ้น 1.2742 (ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05) สำหรับสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบ และ 1.1532 เท่า (ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05) สำหรับสายการบินต้นทุนต่ำ ด้านการได้รับวัคซีนโควิด-19 พบว่ามีสัดส่วนต่อการตัดสินใจในการเดินทางภายในประเทศทั้ง 2 รูปแบบ โดยการเดินทางระหว่างประเทศโดยสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบพบว่า ผู้ที่ได้รับวัคซีนอย่างน้อย 1 เข็ม เมื่อเทียบกับผู้ที่เคยได้รับวัคซีนอย่างน้อย 2 เข็ม จะมีการตัดสินใจลดลง 0.9523 เท่า หรือลดลง 4.77% (ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05) ที่ไม่เคยได้รับวัคซีนเมื่อเทียบกับผู้ที่เคยได้รับวัคซีนอย่างน้อย 2 เข็ม จะมีการตัดสินใจลดลง 0.8413 เท่า หรือลดลง 15.87% (ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05) ในส่วนของสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบ และการตัดสินใจเมื่อเทียบกับผู้ที่ได้รับวัคซีนอย่างน้อย 1 เข็ม เมื่อเทียบกับผู้ที่เคยได้รับวัคซีนอย่างน้อย 2 เข็ม จะมีการตัดสินใจลดลง 0.9216 เท่า หรือลดลง 7.84% (ระดับนัยสำคัญทาง

สถิติที่ 0.05) ที่ไม่เคยได้รับวัคซีน เมื่อเทียบกับผู้ที่เคยได้รับวัคซีนอย่างน้อย 2 เข็ม จะมีการตัดสินใจลดลง 0.8145 เท่า หรือลดลง 18.55% (ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05) ในส่วนของสายการบินต้นทุนต่ำ

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสรุปได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการการเดินทางระหว่างประเทศของผู้โดยสารในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล : การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบกับสายการบินต้นทุนต่ำได้แก่ อายุของผู้โดยสาร โดยจากการศึกษาพบว่าผู้โดยสารจะตัดสินใจใช้บริการสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบเพิ่มมากขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้นทุกปี กับการวิจัยของ วสวัตต์ สุทธิญาณณี (2562) ที่ศึกษาถึงการตัดสินใจในของกลุ่มผู้สูงอายุที่จะเดินทางท่องเที่ยวเมื่อมีอายุที่มากขึ้นจะมีการตัดสินใจในการท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นเพราะเป็นช่วงอายุที่มีเวลาในการเดินทางท่องเที่ยวมากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ

ปัจจัยต่อมาคือ สถานภาพการทำงาน / อาชีพ พบว่า ผู้โดยสารที่ประกอบอาชีพรับราชการ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานเอกชน และค้าขาย หรือประกอบอาชีพอิสระ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้โดยสารที่ไม่ได้ประกอบอาชีพจะมีโอกาสที่จะมีการตัดสินใจในใช้บริการสายการบินทั้งสองประเภทเพิ่มขึ้น มากกว่ากลุ่มผู้โดยสารที่ไม่ประกอบอาชีพ ซึ่งผลของปัจจัยในด้านสถานภาพการทำงาน / อาชีพสอดคล้องกับการศึกษาของ วสวัตต์ สุทธิญาณณี (2563) ที่ทำการวิจัยถึงรูปแบบการตัดสินใจของผู้โดยสารในรูปแบบของการเดินทางทางอากาศของผู้สูงอายุทางโดยพบว่า ผู้โดยสารที่ยังประกอบอาชีพเป็นเจ้าของบริษัทเอกชน เนื่องจากผู้โดยสารในกลุ่มดังกล่าวมีอำนาจในการตัดสินใจในการเดินทางเอง รวมทั้งออกค่าใช้จ่ายเอง บริษัทหรือผู้โดยสารจะมีกระบวนการในการตัดสินใจก่อนการให้บริการโดยเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายก่อนการซื้อไม่ว่าจะเป็นด้านราคา ค่าบริการ โดยสาร ค่าดำเนินการในการเดินทางต่าง ๆ ก่อนที่จะตัดสินใจเลือกใช้บริการมากกว่าผู้โดยสารที่ประกอบอาชีพรับราชการที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ และข้อกำหนดที่หน่วยงานกำหนดขึ้นเกี่ยวกับการการเบิกจ่ายในการใช้บริการ อีกด้วย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการการเดินทางระหว่างประเทศของผู้โดยสารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบกับสายการบินต้นทุนต่ำ นั้นรวมไปถึงทุนทางเศรษฐกิจในด้านของรายได้ต่อเดือนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นในทุก ๆ บาทก็จะทำให้มีโอกาสมีการตัดสินใจในการเดินทางทางอากาศทั้งในรูปแบบโดยสารสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบ และสายการบินต้นทุนต่ำ เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2557) ที่ศึกษาถึงรายได้ต่อรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศไทย ที่มีผลการศึกษาที่พบว่ารายได้ต่อเดือนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นในทุก ๆ หน่วยก็จะทำให้มีโอกาสมีการตัดสินใจในของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบผู้โดยสารที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพ และข้อจำกัดทางกายภาพในด้านต่าง ๆ กับผู้โดยสารที่มีสุขภาพแข็งแรงแล้วนั้น ผู้โดยสารที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพ และข้อจำกัดทางกายภาพจะมีโอกาสในการตัดสินใจในการใช้บริการโดยสารสายการบินทั้งสองประเภท แต่จะเลือกใช้สายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบมากกว่าผู้โดยสารที่มีสุขภาพแข็งแรง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วสวัตต์ สุทธิญาณณี (2563) และ วสวัตต์ สุทธิญาณณี (2562) ที่ศึกษาถึงการพยากรณ์รูปแบบการเดินทางของผู้โดยสารในอนาคต ที่ผู้สูงอายุจะเลือกใช้บริการการเดินทางในระดับพรีเมียม มากกว่าผู้ที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุ อีกทั้งผู้โดยสารที่มีข้อจำกัดทางกายภาพจะมีการตัดสินใจท่องเที่ยวในรูปแบบที่มีการให้บริการที่สะดวกสบายเหมาะกับสภาพทางกายภาพของตนเองอีกด้วย

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) จากการวิจัยที่พบว่า ผู้โดยสารที่มีอายุเพิ่มขึ้นจะมีการตัดสินใจเลือกรูปแบบการเดินทางระหว่างประเทศ โดยสายการบินต้นทุนต่ำที่ลดลงในแต่ละปี ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาปรับปรุง เพื่อรองรับผู้โดยสารในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้โดยสารสูงอายุซึ่งจะเป็นกระแสหลักของผู้ใช้บริการที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น สายการบินต้นทุนต่ำควรมีการพัฒนาปรับปรุง การให้บริการอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เนื่องด้วยผู้โดยสารที่สูงอายุที่มีความต้องการการช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวก ในการเดินทาง ดังนั้นสายการบินควรคำนึงถึงการพัฒนาปรับปรุงการช่วยเหลือในการเดินทางอำนวยความสะดวกให้แก่กลุ่ม ผู้โดยสารดังกล่าวที่มากกว่าผู้โดยสารกลุ่มอื่น ๆ รวมทั้งมาตรการการควบคุมการติดเชื้อโควิด-19 อีกทั้งการได้รับวัคซีนโควิด-19 ที่ทั่วถึง เพื่อสร้างความประทับใจ ความพึงพอใจ และความปลอดภัยในการให้บริการของผู้โดยสารได้ต่อเนื่อง

2) จากการศึกษาพบว่า รายได้ต่อเดือนเฉลี่ยที่เพิ่มมากขึ้นรวมทั้งผู้โดยสารที่ยังคงทำงานจะมีระดับของ ของการตัดสินใจเลือกรูปแบบการเดินทางระหว่างประเทศทุกรูปแบบเพิ่มขึ้น ดังนั้นทั้งสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบและ สายการบินต้นทุนต่ำควรคำนึงถึงอำนาจในการเดินทางของกลุ่มผู้โดยสารที่มีต้นทุนทางเศรษฐกิจ มีกำลังในการใช้จ่ายใน การเดินทางเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นสายการบินจึงควรให้ความสำคัญในความต้องการพื้นฐานในการเดินทาง และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง กับกลุ่มผู้โดยสารหลักของการขนส่งและการท่องเที่ยวที่จะเป็นผลต่อผลประโยชน์ประกอบการขององค์กร และเป็นตัวชี้วัดถึงการให้บริการของระบบขนส่งอีกด้วย

3) จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้โดยสารที่มีข้อจำกัดทางกายภาพในทุกด้านนั้นจะมีระดับการตัดสินใจใน การใช้บริการสายการบินที่ให้บริการเต็มรูปแบบมากกว่าสายการบินต้นทุนต่ำ อันเนื่องมาจากผู้โดยสารมีการคำนึงถึงสภาพ ร่างกายของตนเองที่มีความต้องการในการรักษาสุขภาพให้มีความแข็งแรงเป็นบุคคลที่มีความสุขทั้งกายและใจ รวมทั้งการได้รับ วัคซีนโควิด-19 และมาตรการการควบคุมโรคระบาดต่าง ๆ รวมถึงโควิด-19 ดังนั้นสายการบินควรต้นทุนต่ำควรคำนึงถึง ความต้องการของผู้โดยสารดังกล่าวที่จะเป็นกลุ่มผู้ใช้บริการหลัก รวมถึงรูปแบบการเดินทางในรูปแบบอื่น ๆ ควรมี การปรับปรุงสภาพแวดล้อม อาทิ สภาพของยานพาหนะ สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางของยานพาหนะ มาตรการ ป้องกันและคัดกรองการติดเชื้อโควิด-19 ที่ได้มาตรฐานเพียงพอ เป็นต้น เพื่อเอื้ออำนวยต่อการรักษาฐานผู้โดยสารและเพิ่ม ปริมาณผู้โดยสารให้เป็นระบบขนส่งสาธารณะที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนสำหรับคนทุกวัยต่อไป

8.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษานี้เป็นเพียงการศึกษาของกลุ่มผู้โดยสารในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลเท่านั้นยังมีกลุ่มผู้โดยสารในภูมิภาค อื่น ๆ ในประเทศไทย หรือ ผู้โดยสารต่างชาติในภูมิภาคต่างๆของโลก เพื่อเป็นการศึกษาวิจัยรูปแบบการเดินทางของผู้โดยสาร ที่ครอบคลุมในผู้โดยสารที่มี อายุ ช่วงวัย เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างและหลากหลาย รวมทั้งศึกษาใน เชิงคุณภาพเพื่อศึกษาถึงสาเหตุในการตัดสินใจในการเลือกรูปแบบการเดินทางของผู้โดยสารในยุคโควิด-19 ที่สมบูรณ์มาก ยิ่งขึ้น รวมไปถึงศึกษาเจาะลึกถึงพฤติกรรม และปัจจัยในการเดินทางในรูปแบบต่าง ๆ ของผู้โดยสารเพื่อได้ข้อมูลด้านการ เดินทางของผู้โดยสารที่เจาะลึกมากยิ่งขึ้นต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

- ข้าวทิพย์ อ่อนอรุณ. (2553). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จุฑาทิพย์ สุจริตกุล. (2558). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นในจังหวัดภูเก็ต. *รัชตภาคย์ ฉบับพิเศษ* 23ปี รัชตภาคย์ หน้า 236-248.
- วสวัสดิ์ สุตินุญญามณี. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้รูปแบบการเดินทางทางอากาศของผู้โดยสารสูงอายุชาวไทยในเขตกรุงเทพ และปริมณฑล. *ศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์* 20 (ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2563). หน้า 49-61.
- วสวัสดิ์ สุตินุญญามณี. (2562). สังคมสูงวัยกับรูปแบบการท่องเที่ยว: ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุในเขต กรุงเทพฯและปริมณฑล. *ศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์* 19 (ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2562). หน้า 95-109.
- สถาบันวิจัยสังคม. (2557). *นักท่องเที่ยวสูงวัย: อนาคตใหม่ การท่องเที่ยวไทยพร้อมหรือยัง?*, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถาบันวิจัยสังคม. (2556). *ชุมชนท่องเที่ยวกับการรองรับ การท่องเที่ยวเพื่อผู้สูงอายุ กรณี ศึกษาแหล่งท่องเที่ยว*, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย. (2561). *สถิติการใช้บริการการเดินทางทางอากาศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). *สำมะโนประชากรและเคหะ ปี2523-2553*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล. (2547). *สถานการณ์ ฉบับที่ 25: ประชากรสูงอายุไทย ตอนที่ 1 สถานการณ์ และความสำคัญของผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: เอกสารเผยแพร่ข้อมูลทางการแพทย์และสาธารณสุข ฉบับที่ 25. กระทรวงสาธารณสุข.
- Aronson, D., Crandall, M. G., & Peletier, L. A. (1981). *Stabilization of solutions of a degenerate nonlinear diffusion problem*. WISCONSIN UNIV-MADISON MATHEMATICS RESEARCH CENTER.
- Chiang, L. & Morrison, A. (2014). *A Comparative study of Generational Preferences for Trip-Planning Resources: A Case study of International Tourists to Shanghai*. *Quality Assurance in Hospitality and Tourism*, 15(1), 78-99.

BUSINESS MODEL CANVAS (BMC) เพื่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมในยุคความปกติใหม่
(NEW NORMAL)

BUSINESS MODEL CANVAS (BMC) FOR THE SUCCESS OF TRADITIONAL RETAIL STORES IN NEW
NORMAL ERA

ณัฐชัย อ่อนคง^{1*}, ธัญญาพัชร สุขประเสริฐ² และวิลัยลักษณ์ เผือกพิพัฒน์³

Natdhachai Onkong^{1*}, Dhunyaphat Sukprasert² and Wilailak Phueakphiphat³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำ Business Model Canvas (BMC) มาประยุกต์ใช้เพื่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมในยุคความปกติใหม่ (New Normal) และเพื่อการสร้างแบบจำลองรูปแบบธุรกิจนวัตกรรมที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจการค้าปลีกแบบดั้งเดิม ในยุคความปกติใหม่ (New Normal) เพื่อสร้างความสำเร็จ แก้ปัญหาผลตอบแทนธุรกิจ การสร้างการรับรู้ และความพึงพอใจของกลุ่มลูกค้า โดยเริ่มต้นจากการศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ วิเคราะห์สภาพทางธุรกิจ และประเมินผลของกิจการ แล้วนำผลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และระดมความคิดโดยใช้ Business Model Canvas (BMC) ได้ภาพรวมทางธุรกิจเพื่อนำไปจัดทำแผนกลยุทธ์ และการนำไปใช้ในการดำเนินธุรกิจของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม

คำสำคัญ : ธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิม, นวัตกรรมโมเดลธุรกิจ, ยุคความปกติใหม่

Abstract

This study is an application of Business Model Canvas (BMC) for the Success of Traditional Retail Stores in New Normal Era for strategic customer and marketing planning of daily consuming products in retail business to solve a return of investment issue. The research also aims to comprehend and understand the preferences of each customer segments by examining environment of a business, analyses its condition, and assess the firm. The result was brought into an analysis and brainstorming by applying Business Model Canvas (BMC) to generate an overview of the business, which enables a construction of a strategic plan is an application of Traditional Retail Stores.

Keyword: Traditional Trade, Business Model Canvas (BMC), New Normal Era

1. บทนำ

จากสถานการณ์ความรุนแรงในการแข่งขันของธุรกิจค้าปลีกในประเทศไทย ซึ่งมีร้านค้าทั้งสิ้นกว่า 400,000 ร้านค้า มีมูลค่าทางเศรษฐกิจรวมกว่า 2.8 ล้านล้านบาทในปี 2562 และเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.7% จากปี 2561 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 16.5% ของ GDP ของประเทศไทย สูงเป็นอันดับสองรองจากภาคอุตสาหกรรมการผลิตที่มีสัดส่วนร้อยละ 25.3% (กรมพัฒนา

¹⁻³ อาจารย์ประจำ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

* Corresponding author, e-mail: natdhachai.o@gmail.com

ธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2563) โดยธุรกิจค้าปลีกในปัจจุบันสามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ ร้านค้าปลีกรูปแบบใหม่ (Modern Trade) เช่น เซเว่น - อีเลฟเว่น โลตัส เซ็นทรัล บิ๊กซี เป็นต้น และร้านค้าปลีกรูปแบบดั้งเดิม (Traditional Trade) เช่น ร้านโชห่วย และร้านขายของชำขนาดเล็ก ซึ่งมีสัดส่วนมูลค่าร้อยละ 60% (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ 2564) ถึงแม้ว่าร้านค้าปลีกรูปแบบดั้งเดิม (Traditional Trade) จะมีสัดส่วน และมูลค่าทางเศรษฐกิจมากกว่าร้านค้าปลีกรูปแบบใหม่ (Modern Trade) แต่แนวโน้มพฤติกรรมของผู้บริโภค มีวิถีการดำรงชีวิตที่เร่งรีบ ให้ความสนใจในการซื้อสินค้าผ่านร้านค้าปลีกแบบใหม่มากกว่า เพราะมีความหลากหลายของชนิดสินค้า มีความสะดวกสบายในการเข้าถึง และรูปแบบการค้าที่มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสังคมออนไลน์ การขายสินค้าด้วยการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ทำให้สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างทั่วถึง ประกอบกับในช่วงของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลให้วิถีการดำรงชีวิต และเกิดผลกระทบต่อร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ทำให้ต้องเลิกกิจการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สถิติการจดทะเบียนเลิกกิจการ จังหวัดนนทบุรี 2564 พบว่าจังหวัดนนทบุรีมีแนวโน้มการเลิกกิจการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2564 เลิกกิจการรวม 97 แห่ง (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2564) สาเหตุจากการแข่งขันที่รุนแรงของร้านค้าประเภทเดียวกัน และร้านค้าปลีกแบบสมัยใหม่ประกอบกับพฤติกรรมผู้บริโภค การเกิดความปลอดภัยในการดำรงชีวิต และกลายเป็นวิถีชีวิตใหม่ของผู้บริโภค (New Normal) การดำเนินธุรกิจค้าปลีกให้สามารถอยู่รอด และมีความสามารถในการแข่งขัน จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการ รูปแบบ (การค้าปลีก การค้าส่ง และการค้าปลีกในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล, 2562) จะเห็นได้ว่า จังหวัดนนทบุรีมีจำนวนของสถานประกอบการประเภทการค้าปลีก มากที่สุดในเขตพื้นที่ภาคกลางจำนวน 3,286 แห่ง แบ่งออกเป็น อำเภอเมืองนนทบุรี 1,069 แห่ง อำเภอปากเกร็ด 786 แห่ง อำเภอบางบัวทอง 654 แห่ง อำเภอบางใหญ่ 357 แห่ง อำเภอบางกรวย 348 แห่ง อำเภอไทรน้อย 72 แห่ง ตามลำดับ (การค้าปลีก การค้าส่ง และการค้าปลีกในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล, 2562) และข้อมูลสถิติการจดทะเบียนนิติบุคคลรายจังหวัด ประจำเดือนธันวาคม 2564 จังหวัดนนทบุรี เป็นจังหวัดที่มีการจดทะเบียนจัดตั้งกิจการใหม่มากที่สุด จำนวน 102 แห่ง (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2564) พบว่าจังหวัดนนทบุรีมีแนวโน้มการเลิกกิจการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีจำนวนกิจการที่เลิกกิจการรวม 97 แห่ง (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2564)

พื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นเทศบาลนครที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของประเทศไทย ตั้งอยู่ในชานเมืองซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2564) และมีการจดทะเบียนนิติบุคคลเพื่อประกอบธุรกิจในพื้นที่กว่า 41,757 ราย และมีผู้ประกอบการค้าปลีกแบบดั้งเดิมจำนวน 786 ราย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายย่อย ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการแข่งขันที่รุนแรงจากคู่แข่งทำให้ประสบกับปัญหายอดขายที่ลดลง และการปิดกิจการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการวิจัยพบว่า ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (Traditional Trade) ประสบปัญหาการแข่งขันที่รุนแรง จากร้านสะดวกซื้อ และห้างสรรพสินค้าที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นการขยายตัวของร้านสะดวกซื้อและธุรกิจแฟรนไชส์ส่งผลกระทบต่อร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (Traditional Trade) ทำให้ผู้ประกอบการจำนวนหนึ่งต้องปิดกิจการหรือปรับเปลี่ยนเป็นร้านสะดวกซื้อ เนื่องจากผู้ซื้อเริ่มคุ้นเคยกับความทันสมัย รวมถึงการบริหารจัดการที่เป็นแบบครบวงจร ระบบบริหารจัดการที่ดี และขาดการทำโปรโมชั่นส่งเสริมการขาย ประกอบกับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป ผู้บริโภคต้องการร้านค้าที่สวยงาม สะดวกสบาย มีสินค้าหลากหลายให้เลือกซื้อ ส่งผลให้ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (Traditional Trade) มีรายได้ลดลงจนกระทั่งถึงจุดหนึ่งก็ต้องเลิกกิจการ โดยที่ผ่านมานั้นผู้ประกอบการส่วนใหญ่ขาดความรู้ และการตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้มีการวางแผนรับมือต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (Traditional Trade) ในพื้นที่ต่างๆ เริ่มพบผลกระทบในลักษณะดังกล่าว โดยได้เผชิญกับสภาพความเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือร้านจะมีลูกค้าลดลง จนเมื่อถึงจุดหนึ่ง ผู้ประกอบการก็จะตัดสินใจปิดกิจการ สอดคล้องกับสถิติการจดทะเบียนเลิกกิจการ จังหวัด

นทบุรี 2564 พบว่าจังหวัดนนทบุรีมีแนวโน้มการเลิกกิจการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2564 เลิกกิจการรวม 97 แห่ง (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2564) สำหรับเครื่องมือที่จะช่วยในการวิเคราะห์หาคำตอบ คือ Business Model Canvas (BMC) ซึ่งเป็นรูปแบบ โมเดลที่ตอบโจทย์ภาพรวมของธุรกิจได้อย่างครบถ้วน จึงนำมาประยุกต์เพื่อวางแผนกลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการของกิจการ

จากเหตุผลกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยในหัวข้อเรื่อง การนำ Business Model Canvas (BMC) มาประยุกต์ใช้ เพื่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมในยุคความปกติใหม่ (New Normal) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อนำ Business Model Canvas (BMC) มาประยุกต์ใช้เพื่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมในยุคความปกติใหม่ (New Normal) และเพื่อสร้างแบบจำลองรูปแบบธุรกิจนวัตกรรมที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจการค้าปลีกแบบดั้งเดิม ในยุคความปกติใหม่ (New Normal) ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยสามารถเป็นแนวทางสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจการค้าปลีกแบบดั้งเดิม (Traditional Trade) ที่สนใจประกอบธุรกิจ และการนำแบบจำลองธุรกิจใช้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน และการพัฒนาธุรกิจการค้าปลีกแบบดั้งเดิม (Traditional Trade) ให้ประสบความสำเร็จ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อนำ Business Model Canvas (BMC) มาประยุกต์ใช้เพื่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมในยุคความปกติใหม่ (New Normal)

2.2 เพื่อสร้างแบบจำลองรูปแบบธุรกิจนวัตกรรมที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจการค้าปลีกแบบดั้งเดิมในยุคความปกติใหม่ (New Normal)

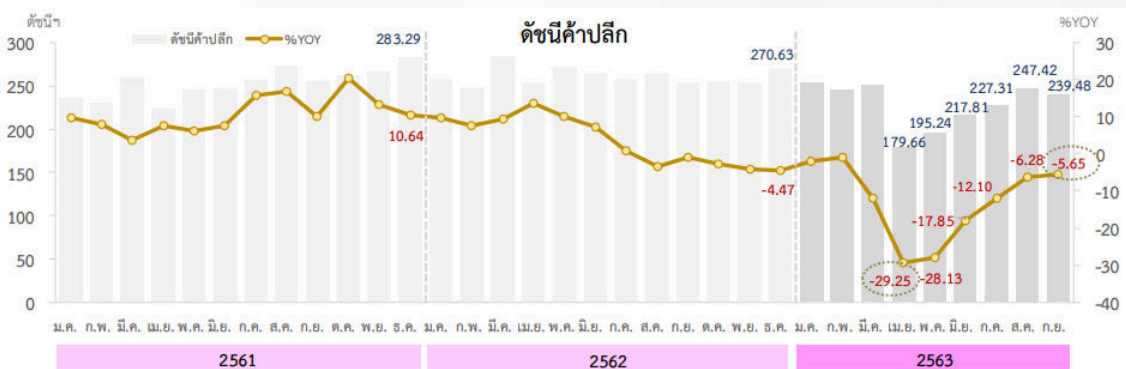
3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบจำลองเพื่อความสำเร็จธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารทางวิชาการ แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย โดยเรียงลำดับ ดังนี้

3.1 สถานะการณ์ปัจจุบันของอุตสาหกรรมค้าปลีกในประเทศไทย

สถานะการณ์ปัจจุบันของอุตสาหกรรมค้าปลีกในประเทศไทย ในปี 2564 จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีผู้ติดเชื้อเพิ่มมากขึ้นและกระจายตัวออกไปยังหลายจังหวัด ที่ส่งผลให้ธุรกิจค้าปลีกสำหรับผู้ประกอบการค้าปลีกโดยเฉพาะผู้ประกอบการรายเล็กที่ประสบปัญหาสภาพคล่อง และหากปรับตัวไม่ทันก็มีความน่าเป็นห่วงที่จะไม่สามารถฟื้นตัวได้ และต้องทยอยปิดกิจการลง สำหรับธุรกิจค้าปลีกในปี 2563 มีขนาดของสัดส่วนที่หดตัวกว่าร้อยละ 10 จากปี 2562 (ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน, 2563) เนื่องจากได้รับผลกระทบเชิงลบจากมาตรการ Lockdown ทั่วประเทศ ทำให้ยอดขายในส่วนของหน้าร้านหายไป (ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน, 2563) แม้ว่าผู้ประกอบการหลายแห่งจะนำกลยุทธ์ออนไลน์เข้ามา ปรับใช้ แต่ก็ยังไม่สามารถทดแทนยอดขายจากหน้าร้านได้ทั้งหมด ในช่วงปลายปี 2563 เป็นช่วงที่ธุรกิจค้าปลีกจะปรับตัวดีขึ้น รวมถึงภาครัฐได้ออกมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายต่าง ๆ ทั้งมาตรการ “คนละครึ่ง” ที่เอื้อประโยชน์ต่อร้านค้าปลีกรายย่อย ที่เน้นจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น ร้านธงฟ้า ร้านโชห่วย ร้านค้าปลีกขนาดเล็ก และมาตรการ “ช้อปดีมีคืน” ที่จะเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการค้าปลีกที่จดทะเบียนอยู่ในระบบ และออกไปกับภาษีได้ โดยมาตรการ ดังกล่าวช่วยกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายในธุรกิจค้าปลีกในช่วงไตรมาสสุดท้ายได้ดีในระดับหนึ่ง แต่การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ระลอกใหม่ในเดือนมกราคม 2565 ทำให้การฟื้นตัวกลับมาของธุรกิจค้าปลีกต้องชะงักลงในหลายพื้นที่โดยเฉพาะ พื้นที่ที่มีการพบผู้ติดเชื้อที่ถูกกำหนดเป็นพื้นที่ควบคุมสูงสุด พื้นที่ควบคุม และพื้นที่เฝ้าระวังสูงตามการแบ่งโซนพื้นที่เสี่ยงสูง (ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน, 2563)

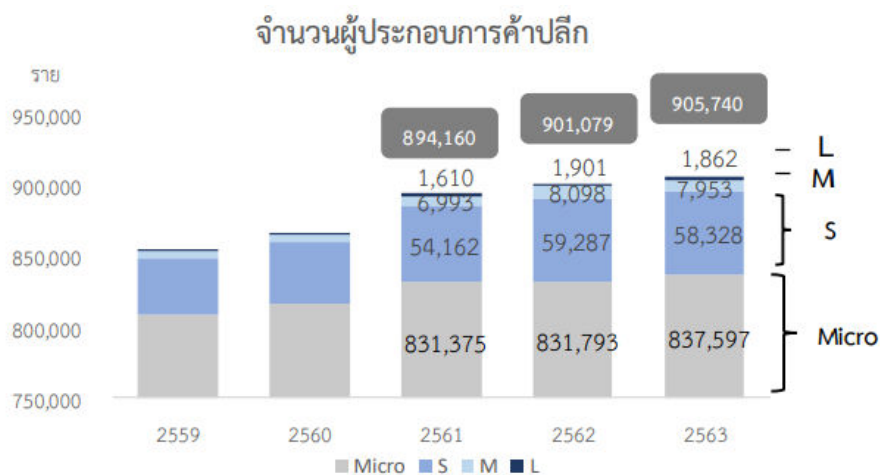
อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสถานการณ์ธุรกิจค้าปลีกจะกลับมาฟื้นตัวได้ดีขึ้นในช่วงไตรมาส 1 ปี 2565 แต่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ระลอกใหม่ที่กลับมาในเดือนมกราคม 2565 จะส่งผลกระทบต่อธุรกิจค้าปลีก ในจังหวัดที่มีการพบผู้ติดเชื้อจำนวนมาก และมีอัตราการว่างงานที่สูง โดยผู้ค้าปลีกรายย่อยจะได้รับผลกระทบเป็นกลุ่มแรก ๆ

รูปที่ 1 ดัชนีค้าปลีกในประเทศไทย ปี 2563

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย, ประมวลผลโดยศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน (2563)

จำนวนผู้ประกอบการธุรกิจค้าปลีกของไทย สำหรับจำนวนผู้ประกอบการธุรกิจค้าปลีกของไทยในปี 2563 พบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 905,740 ราย เป็นผู้ประกอบขนาดเล็ก (Micro,S) มากที่สุด จำนวน 895,925 ราย ขนาดกลาง (M) จำนวน 7,953 ราย และขนาดใหญ่ (L) จำนวน 1,862 ราย (ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน, 2563) ทั้งนี้ธุรกิจค้าปลีกส่วนใหญ่ จะเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็ก กระจายครอบคลุมอยู่ทั่วประเทศและต้องเผชิญกับคู่แข่งในตลาดเดียวกันจำนวนมาก รวมทั้งมีข้อจำกัดด้านเงินทุน ซึ่งเมื่อเจอกับสถานการณ์ COVID-19 จึงทำให้ส่วนใหญ่เกิดปัญหา สภาพคล่อง รวมทั้งอาจยังไม่มีความรู้ในการปรับตัวผ่านการใช้เทคโนโลยี มาช่วยเมื่อไม่สามารถขายผ่านหน้าร้าน หรือเปลี่ยนช่องทางการทำธุรกรรมทางการเงินมาเป็น Mobile Banking ทำให้ผู้ประกอบการค้าปลีกขนาดเล็ก หรือกลุ่ม SMEs ที่มีปัญหาด้านการปรับตัวมีความน่าเป็นห่วงที่จะไม่สามารถฟื้นตัวได้และต้องทยอยปิดกิจการลง

รูปที่ 2 จำนวนผู้ประกอบการค้าปลีกในประเทศไทย ปี 2559-2563

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย, ประมวลผลโดยศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน. (2563)

3.2 คุณสมบัติของการเป็นผู้ประกอบการ

องค์ประกอบของคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการ 5 ด้าน ได้แก่ 1. ความเป็นอิสระในการบริหารงาน (Autonomy) 2. ความมีนวัตกรรม (Innovativeness) 3. การทำงานเชิงรุก (Proactiveness) 4. ความก้าวร้าวในการแข่งขัน (Competitive aggressiveness) และ 5. การยอมรับความเสี่ยง (Risk taking) (Miller, 1983) โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 ความเป็นอิสระในการบริหารงาน (Autonomy) ความเป็นอิสระในการทำงานของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อสร้างโอกาสจากแนวความคิดใหม่ ๆ ไปสู่ผลสำเร็จตามเป้าหมายของธุรกิจ สามารถการตัดสินใจและดำเนินงานได้อย่างเป็นอิสระ ซึ่งจะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานดีขึ้น

3.2.2 ความมีนวัตกรรม (Innovativeness) การที่ผู้ประกอบการมีความพยายามที่จะนำเสนอสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดจากจากประสบการณ์ หรือการทดลอง แล้วนำไปสู่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยมีจุดมุ่งหมาย ให้เป็นกระบวนการทำงาน สินค้าหรือบริการใหม่ ๆ ซึ่งความมีนวัตกรรมนั้นถูกยกย่องว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของผู้ประกอบการ การสร้างสิ่งใหม่เข้าสู่ตลาด นวัตกรรมที่เกิดจากการปรับปรุงและพัฒนาจากสิ่งดั้งเดิมให้ดีขึ้นหรือการสร้างความเปลี่ยนแปลง

3.2.3 การทำงานเชิงรุก (Proactiveness) ลักษณะของการทำงานที่ให้ความสำคัญต่อการมองไปข้างหน้าเพื่อแสวงหาความเป็นผู้นำในตลาด การมองหาโอกาสใหม่ ๆ ที่อาจจะเกี่ยวข้อง หรือไม่เกี่ยวข้อง กับธุรกิจที่ดำเนินงานอยู่ในปัจจุบันเพื่อนำเสนอ ผลิตภัณฑ์ใหม่ รวมถึงการสร้างตราสินค้าให้สามารถแข่งขันได้ การทำงานเชิงรุก โดยการคาดการณ์ถึงความต้องการของตลาดในอนาคต หรือแม้กระทั่งความเปลี่ยนแปลงเพื่อออกจากสภาพแวดล้อมเดิมไปสู่การสร้างสภาพแวดล้อมใหม่ของตนเอง

3.2.4 ความก้าวร้าวในการแข่งขัน (Competitive Aggressiveness) ความพยายามในการแข่งขันกับคู่แข่งในธุรกิจที่มีการตอบสนองต่อการแข่งขันที่รุนแรงเพื่อการพัฒนาตำแหน่งของธุรกิจหรือชนะคู่แข่งในตลาดความ ที่ช่วยในการแข่งขันนั้นเป็นส่วนประกอบสำคัญของความสำเร็จทางธุรกิจการใช้กลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ ความก้าวร้าวในการแข่งขันเป็นลักษณะทางของการต่อสู้เพื่อตอบสนองเป้าหมาย

3.2.5 การยอมรับความเสี่ยง (Risk Taking) การตัดสินใจและการปฏิบัติภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน หรืออาจต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นโดยมีระดับความเต็มใจที่จะการยอมรับความเสี่ยงต่อการสูญเสีย

3.3 รูปแบบหรือโมเดลธุรกิจบนผืนผ้าใบ (Business Model Canvas)

Business Model Canvas เป็นเครื่องมือใหม่สำหรับผู้ประกอบการที่กำลังคิดจะลงทุน หรือการเริ่มต้นธุรกิจ หรือปรับปรุงธุรกิจเดิมให้เติบโตมากยิ่งขึ้น ถูกพัฒนาขึ้นมาให้เป็นเครื่องมือสำเร็จรูป (Template) โดย Alex Osterwalder เพื่อมาเติมเต็มช่องว่างของโมเดลธุรกิจ (งานพัฒนาองค์ความรู้สำหรับ SME Knowledge Cente, 2561) ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถมองเห็นภาพรวม (Visualizing) ของธุรกิจได้ครบทุกมิติมากขึ้น ช่วยให้ผู้ประกอบการประเมินความเสี่ยงในการลงทุนได้ขึ้น เป็นการตอบใจที่สำคัญของการทำธุรกิจ นั่นคือ ทำอย่างไรให้มีกำไร Business Model Canvas จึงเปรียบเสมือนแผนลงทุนของผู้ประกอบการด้วย Business Model ที่สมบูรณ์ในลักษณะแยกเป็นกลุ่มย่อยก่อนลงรายละเอียดทั้ง 9 ข้อ นั่นคือ Business Model Canvas จะเริ่มจากการลงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามสำคัญของการทำธุรกิจ 4 ข้อ นั่นคือ ทำสินค้าอะไร ทำขายให้ใคร ทำอย่างไร และคุ้มค่าแค่ไหน ซึ่งจะตอบคำถามเหล่านั้นด้วยหลักการทั้งหมด 9 ข้อ ดังนี้

3.2.1 คุณค่าสินค้าหรือบริการ Value Proposition (VP) ระบุลงไปให้ได้ว่า สินค้าหรือบริการนั้นคืออะไร หรือสามารถให้อะไรกับลูกค้าได้บ้าง เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการ เช่น ความแปลกใหม่ของสินค้า ใช้งานง่าย ช่วยลดต้นทุน ลดความเสี่ยง เป็นต้น

3.2.2 ทรัพยากรหลัก Key Resources (KR) ทรัพยากรของบริษัทที่มีความสำคัญต่อการทำให้แผนธุรกิจสำเร็จ ซึ่งหมายถึงทรัพยากรที่มีอยู่แล้ว และจำเป็นต้องมี ไม่ว่าจะเป็นเงินลงทุน หรือว่าเครื่องจักร เทคโนโลยีต่าง ๆ ก็ตาม ซึ่งรวมไปถึงทรัพยากรบุคคลด้วย

3.2.3 กิจกรรมหลัก Key Activities (KA) งานหลักของธุรกิจคืออะไร เช่น การผลิต การให้บริการ การจัดงานเลี้ยง การสร้างเครือข่าย ยกตัวอย่าง ธุรกิจรับจัดโต๊ะจีน กิจกรรมหลักคือจะต้องทำอาหารจำนวนมากเป็นต้น

3.2.4 พันธมิตร Key Partnerships (KP) กิจกรรมหลักบางอย่างเราไม่สามารถทำได้เอง หรือมีคนอื่นที่ทำได้ดีกว่า เราจึงต้องหาหุ้นส่วนทางธุรกิจ เพื่อกระจายความเสี่ยง และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ธุรกิจ เช่น การจ้าง supplier หรือการหาคนร่วมหุ้นเพื่อพัฒนาธุรกิจเป็นต้น

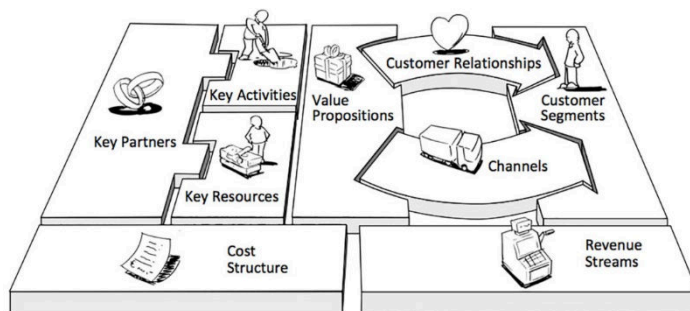
3.2.5 กลุ่มลูกค้า Customer Segments (CS) การระบุกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนว่าเราเป็นใคร การนำเสนอสินค้าที่ตรงกลุ่มเป้าหมายความต้องการของผู้บริโภค ต้องวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน

3.2.6 ช่องทางการเข้าถึง Channels (CH) ช่องทางไหนที่จะช่วยให้ธุรกิจเข้าถึงลูกค้าได้บ้าง โดยจะต้องให้ความสำคัญทั้งช่องทางการสื่อสาร และช่องทางการส่งมอบสินค้าไปถึงมือลูกค้า

3.2.7 ความสัมพันธ์กับลูกค้า Customer Relationships (CR) ธุรกิจจะต้องสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้าในแบบไหนบ้าง ซึ่งแต่ละกลุ่มเป้าหมายก็จะมีรูปแบบการรักษาความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน

3.2.8 รายได้หลัก Revenue Streams (RS) หมายถึง รูปแบบของรายได้ที่ธุรกิจจะได้รับกลับมา ซึ่งเราจะต้องมองให้ออกว่ารายได้จะเข้ามาด้วยวิธีการใด เช่น ค่าสมาชิก ค่าเช่าสัญญา ค่าสินค้า ค่าบริการ รวมไปถึงค่าโฆษณาด้วย ยกตัวอย่างเว็บไซต์ที่เปิดให้คนเข้าชมได้ฟรี รายได้ที่เข้าเว็บไซต์จึงมาจากการขายพื้นที่โฆษณา

3.2.9 โครงสร้างต้นทุน Cost Structure (CS) ธุรกิจจะมีค่าใช้จ่ายในการประกอบธุรกิจ ซึ่งจะมีทั้งรายจ่ายที่คงที่และไม่คงที่ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าวัตถุดิบ ค่าเช่าสถานที่ รวมถึงค่าใช้จ่ายทางการตลาดด้วยเช่นกัน เมื่อนำรายจ่ายเหล่านี้ไปลบกับ revenue streams ผลลัพธ์ที่ได้คือผลประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับกลับมา

Adapted from "Business Model Generation", Alexander Osterwalder, Wiley 2012.
www.businessmodelgeneration.com
licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported License.

รูปที่ 3 รูปแบบหรือโมเดลธุรกิจบนผืนผ้าใบ (Business Model Canvas) ของ Alex Osterwalder

ที่มา : Alex Osterwalder, wiley. (2012)

3.3 ยุคความปกติใหม่ ฐานวิถีชีวิตใหม่ New Normal รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีตอันเนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบ จนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่มั่นคงเคย รูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วยวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิถีปฏิบัติและการจัดการ การใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยิ่งใหญ่และรุนแรงอย่างไร

อย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบัน จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 หรือ โควโรนาไวรัส ช่วงปลาย พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2563 ซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนแพร่กระจายไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ผู้คนเจ็บป่วยและล้มตายจำนวนมาก จนกลายเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงอีกครั้งหนึ่งของมนุษยชาติ มนุษย์จำเป็นต้องป้องกันตนเองเพื่อให้มีชีวิตรอดด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำรงชีวิตที่ผิดไปจากวิถีเดิมๆ โดยสร้างเสริมปรับหาวิธีการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อควบคู่ไปกับความพยายามรักษาและฟื้นฟูศักยภาพทาง เศรษฐกิจและธุรกิจ นำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรมที่เคยทำมาเป็นกิจวัตร จากความคุ้นเคยอันเป็นปรกติมาแต่เดิมในหลายมิติ ทั้งในด้านอาหาร การแต่งกาย การรักษาสุขภาพ การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสาร การทำธุรกิจ ซึ่งสิ่งใหม่เหล่านี้ได้กลายเป็นความปรกติใหม่ ๆ จนในที่สุด เมื่อเวลาผ่านไปจนทำให้เกิดความคุ้นชินก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปรกติของผู้คนในสังคม

3.4 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.4.1 งานวิจัยในประเทศ

เทพรัตน์ เอื้อธรรมถาวร และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจค้าปลีกท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ประกอบด้วยความสม่ำเสมอ ใฝ่ใจในการเรียนรู้ ความกล้าเสี่ยง การบริหารจัดการ ความเป็นตัวของตัวเอง ความมีนวัตกรรม ความใฝ่ใจในความสำเร็จ เกี่ยวข้องกับการทำให้ผู้ประกอบการประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ

เทพรัตน์ เอื้อธรรมถาวร และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจค้าปลีกท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ประกอบด้วยความสม่ำเสมอ ใฝ่ใจในการเรียนรู้ ความกล้าเสี่ยง การบริหารจัดการ ความเป็นตัวของตัวเอง ความมีนวัตกรรม ความใฝ่ใจในความสำเร็จ เกี่ยวข้องกับการทำให้ผู้ประกอบการประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ

เขมิกา ธนธำรงกุล และคณะ (2563) ได้ทำการศึกษาโมเดลธุรกิจเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจจำหน่ายเครื่องจักรกลการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โมเดลธุรกิจในการจำหน่ายเครื่องจักรกลการเกษตร ผู้ประกอบการคำนึงถึงวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพ จำหน่ายสินค้าที่มีคุณภาพ และการให้บริการหลังการขายช่วยสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า การสร้างโมเดลธุรกิจให้ได้เปรียบในการแข่งขัน เครื่องจักรกล การเกษตรต้องมีความแข็งแรง ทนทาน และมีประสิทธิภาพ มีการจำหน่ายสินค้าผ่านทางหน้าร้านที่ชัดเจน มีการติดตามการใช้สินค้าอย่างสม่ำเสมอ มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ผู้ประกอบการต้องมีความรู้เฉพาะทาง มีเงินทุนที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ และความได้เปรียบของธุรกิจเกิดจากการสร้างความแตกต่างให้กับตัวธุรกิจ

3.4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Yuran Jin (2021) ได้ศึกษาการสร้างผ้าใบนวัตกรรมรูปแบบธุรกิจ (Business Model Canvas) พบว่า ผ้าใบนวัตกรรมรูปแบบธุรกิจ (Business Model Canvas) ช่วยในการค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาให้กับธุรกิจได้ และยังสามารถสร้างโอกาสในการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่มุ่งแก้ปัญหา และช่วยกำหนดแนวทางในการวางแผนรูปแบบธุรกิจใหม่ในอนาคต

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การเก็บข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) โดยเป็นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยอาศัยการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่มียอดขายมากกว่า 250,000 บาท ต่อเดือน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) กับผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่ประสบความสำเร็จในเขตพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีผู้ประกอบการธุรกิจทั้งหมด 786 ราย เป็นผู้ประกอบการค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่มียอดขายมากกว่า 250,000 บาท ต่อเดือนจำนวน 10 ราย จากนั้นนำข้อมูลไปสร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจกลุ่มตัวอย่างมาจากตาราง Krejcie & Morgan โดยขนาดประชากรเป้าหมายที่สนใจจำนวน 10 ราย) สร้างแบบสอบถาม ที่เกิดจากการสัมภาษณ์เจาะลึก ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured interviews) หรือบางครั้งนิยมเรียกว่าการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (Guided interview) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In - depth Interview) ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open - Ended) โดยเปิดช่องว่างให้ผู้ให้ข้อมูลหลักตอบได้อย่างอิสระทำให้ได้คำตอบที่ละเอียดตามประสบการณ์ที่ในการประกอบธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมของแต่ละบุคคล และผู้วิจัยมีการจดบันทึกและบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยได้ทำการขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อรวบรวมรายละเอียดของข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ซึ่งแบ่งหัวข้อการสัมภาษณ์ออกเป็น 8 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 หัวข้อภาวะผู้นำการรวมกลุ่มและการวางแผนเชิงกลยุทธ์

ส่วนที่ 2 หัวข้อการมุ่งเน้นลูกค้าและตลาด

ส่วนที่ 3 หัวข้อสารสนเทศและการวิเคราะห์

ส่วนที่ 4 หัวข้อการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล

ส่วนที่ 5 หัวข้อการจัดการกระบวนการทางธุรกิจและโลจิสติกส์

ส่วนที่ 6 หัวข้อการจัดการร้านค้าและการจัดวางสินค้า

ส่วนที่ 7 หัวข้อการอนามัยและความปลอดภัยในสถานประกอบการ

ส่วนที่ 8 หัวข้อผลลัพธ์ทางธุรกิจ

ใช้วิธีสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวพร้อมกับมีการบันทึกเสียงบทสนทนาและจดบันทึก เพื่อนำมาใช้ถอดความสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.2 เก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ สำหรับการตอบคำถามแบบปลายเปิด (Open - End) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน (ผู้ประกอบการค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่มียอดขาย มากกว่า 250,000 บาท ต่อเดือน)

4.2.1 ติดต่อกับผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง และนัดตารางเวลาเข้าไปเพื่อทำความรู้จักและแนะนำตัว (วันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564)

4.2.2 เข้าไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามเวลานัด ใช้เวลาสัมภาษณ์ต่อคนไม่เกิน 60 นาที โดยใช้วิธีการจดบันทึก และใช้เครื่องบันทึกเสียง ในการบันทึกการสนทนา เพื่อนำมาใช้ถอดความ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งหลังจากผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว แสดงความขอบคุณ พร้อมกับ มอบของที่ระลึกให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ ระยะเวลาการสัมภาษณ์ 5 วัน (วันที่ 1 - 5 ธันวาคม พ.ศ. 2564)

4.2.3 สรุปผลการศึกษาจากข้อมูลสัมภาษณ์และนำเสนอแนะข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ระยะเวลาในการประมวลผล 60 วัน (1 มกราคม - 1 มีนาคม พ.ศ. 2565)

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมดแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่วางไว้ โดยเครื่องมือที่ใช้มีการสร้างกรอบในการวิเคราะห์เนื้อหาจากทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ประกอบธุรกิจทั้ง 10 ราย ทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโมเดลธุรกิจ (Business Model Canvas) ของผู้ประกอบธุรกิจในการดำเนินกิจการ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจ อีกทั้งในการทำธุรกิจผู้ประกอบธุรกิจสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับธุรกิจจากแบบฟอร์มการบันทึกและการบันทึกความเสี่ยงการโต้ตอบในประเด็นการสัมภาษณ์ เริ่มต้นวิเคราะห์ประเด็นหลักจากภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยตามลำดับ แล้วนำเสนอในรูปแบบการบรรยายเนื้อหาเชิงพรรณนา จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อสร้างโมเดลธุรกิจ (Business Model Canvas)

4.4 ข้อพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ผู้วิจัยได้คำนึงถึงจริยธรรมกับผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีการติดต่อและขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ก่อนทำการสัมภาษณ์จริง และได้แจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยก่อนการสัมภาษณ์ผู้ให้ สัมภาษณ์ทุกคน โดยที่ผู้วิจัยได้เปิดเผยข้อมูลตามที่ผู้ให้สัมภาษณ์อนุญาตเท่านั้น และได้ขออนุญาตในการนำรูปภาพ และข้อความมานำเสนอในงานวิจัย ในส่วนของข้อมูลที่ไม่สามารถเปิดเผยได้ผู้วิจัยได้ ทำการเก็บไว้เป็นความลับโดยไม่ทำการเผยแพร่

4.5 การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลและผลการวิจัย แบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่วางไว้ เพื่อนำมาพัฒนาเป็นแบบจำลองธุรกิจที่ช่วยให้ผู้ประกอบการธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมประสบความสำเร็จ

5. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การนำ Business Model Canvas (BMC) มาประยุกต์ใช้เพื่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมในยุคความปกติใหม่ (New Normal) ของผู้ประกอบการธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่ประสบความสำเร็จในเขตพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำ Business Model Canvas (BMC) มาประยุกต์ใช้เพื่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมในยุคความปกติใหม่ (New Normal) และการสร้างแบบจำลองรูปแบบธุรกิจนวัตกรรมที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจการค้าปลีกแบบดั้งเดิม ในยุคความปกติใหม่ (New Normal)

โดยงานวิจัยฉบับนี้ได้ใช้ระเบียบ วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) กับผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่ประสบความสำเร็จจำนวน 10 ราย ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่ประสบความสำเร็จ

5.1 ผลการสัมภาษณ์ที่ทำให้ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่ประสบความสำเร็จ

ผู้ประกอบการธุรกิจร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1.1 **ด้านภาวะผู้นำการรวมกลุ่มและการวางแผนเชิงกลยุทธ์** พบว่าผู้ประกอบการค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่ประสบความสำเร็จ มีการนำรูปแบบหรือกระบวนการบริหารจัดการของร้านสะดวกซื้อมาปรับใช้ในการวางแผน การจัดการกระแสเงินสด ระบบคลังสินค้า และการบริหารร้านมาประยุกต์ใช้ ผู้ประกอบการที่มีการบริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียนอย่าง

เป็นระบบ และการเลือกซื้อสินค้าที่มีต้นทุนเหมาะสมการตั้งราคาขายในร้าน การตั้งราคาอย่างสมเหตุสมผลจึงสามารถเข้าถึงลูกค้าได้มากกว่าร้านสะดวกซื้อ และไม่ทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่ารากา สินค้านั้นแพงเกินกว่าคุณภาพของสินค้าที่ผู้บริโภคได้รับไป

5.1.2 ด้านการมุ่งเน้นลูกค้าและการตลาด พบว่าผู้ประกอบการค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่ประสบความสำเร็จ มีการสำรวจและศึกษาความต้องการของลูกค้า ด้านกลยุทธ์การตลาด ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหากำลังซื้อของผู้บริโภคที่ลดลง ต้นทุนในการดำเนินธุรกิจที่เพิ่มสูงขึ้น และพฤติกรรมความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลง การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์บางประเภทที่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้ การเข้าถึงผู้บริโภคนั้นผู้ประกอบการต้องมีความสามารถในการนำสื่อโซเชียลมีเดียมาใช้ในการให้บริการแก่ลูกค้า การสร้างช่องทางการขายออนไลน์ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารประชาสัมพันธ์แก่ลูกค้าได้โดยตรง การบริการนั้นจะต้องคำนึงถึงหลักความต้องการของผู้บริโภค โดยต้องให้ข้อมูลรวมถึงการสื่อสารกับผู้บริโภคด้วยความมีใจในการให้บริการ และคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก การเข้าถึงผู้บริโภคนั้นอาจรวมถึงตัวขายหรือตัวผู้ให้บริการที่สามารถสื่อสารกับผู้บริโภค ได้โดยตรงโดยการบริการนั้นจะต้องคำนึงถึงหลักความต้องการของผู้บริโภคเป็นหลักโดยจะต้องให้ข้อมูลรวมถึงการสื่อสารกับผู้บริโภคด้วยความมีใจบริการและคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก

5.1.3 ด้านสารสนเทศและการวิเคราะห์ พบว่าผู้ประกอบการค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่ประสบความสำเร็จ มีการนำเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้วมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการประกอบธุรกิจ เช่น การเพิ่มช่องทางขายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การชำระค่าซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน สแกนคิวอาร์โค้ด มีการนำระบบการบริหารจัดการคลังสินค้ามีการใช้ระบบโปรแกรมสำเร็จรูป POS และอุปกรณ์การคิดเงินมาใช้ และมีส่วนช่วยในการบันทึกการขายรายยอดขาย มีระบบจัดการคลังสินค้าที่สามารถดูรายงานยอดขาย รายงานสินค้าขายดี รายงานจำนวนสินค้าคงเหลือเพื่อนำมาใช้ในการคัดเลือกสินค้ามาวางขายในร้านให้สอดคล้องกับยอดขาย และความต้องการของลูกค้า

5.1.4 ด้านการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล พบว่าผู้ประกอบการค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่ประสบความสำเร็จ มีการฝึกอบรมให้พนักงานในร้านมีความรู้เกี่ยวกับรายละเอียดของสินค้า เพื่อให้ข้อมูลประกอบการขายแก่ลูกค้าได้ ให้มีความสำคัญกับการให้บริการด้วยความเต็มใจ และเป็นมิตร เป็นกันเองกับลูกค้า โดยเน้นความซื่อสัตย์ การเอาใจใส่ และคุณภาพของผลิตภัณฑ์สินค้าที่อยู่ในร้าน ที่ทำให้ผู้บริโภคมีความพึงพอใจและต้องการกลับมาใช้บริการอีกครั้ง

5.1.5 ด้านการจัดการระบบการโลจิสติกส์ พบว่าผู้ประกอบการค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่ประสบความสำเร็จ มีการสั่งซื้อสินค้าจากห้างค้าส่งที่สินค้ามีราคาถูก และมีบริการจัดส่งสินค้าถึงร้าน ควบคู่กับการซื้อสินค้าจากตัวแทนจำหน่าย ทำให้ได้สินค้าที่มีราคาถูกกว่าท้องตลาด

5.1.6 ด้านการจัดการร้านค้า และการจัดวางสินค้า พบว่าผู้ประกอบการค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่ประสบความสำเร็จ มีการจัดสภาพลักษณะของร้านให้ถูกต้องตามหลัก 5ส ประกอบด้วย ความสวย ความสะอาด ความสว่าง ความสะดวก ความสบาย ผู้บริโภคมีความคาดหวังให้ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมมีการปรับปรุงร้านให้มีความทันสมัยได้เหมือนร้านสะดวกซื้อ อยากให้มีร้านค้าที่สวยงาม มีการติดป้ายบอกราคาสินค้า สามารถเดินหยิบสินค้าได้เองเหมือนร้านค้าสะดวกซื้อ และอยากให้ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมยังคงรักษาการบริการที่เป็นกันเองไว้ การจัดเรียงสินค้าต้องมีการจัดแบ่งหมวดหมู่ของสินค้าให้ชัดเจน การออกแบบแผนผังและการจัดวางอุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในร้าน โดยคำนึงถึงความสะดวกสบายในการเดินเลือกซื้อสินค้า ภายในร้านของลูกค้า ความสว่างในร้านเพียงพอ ได้มีการนำการจัดการเรียงสินค้ามีการนำระบบ First In First Out (FIFO) หรือการเข้าก่อนออกก่อน คือวิธีจัดการและวัดมูลค่าของสินทรัพย์ FIFO หมายถึงการนำสินค้าที่เข้าคลังก่อนมารับใช้งานและหมุนเวียนก่อน เพื่อลดความเสี่ยงสภาพและรักษามูลค่าของสินทรัพย์โดยรวมใช้ และในการบริหารด้านผลิตภัณฑ์ได้มี

การสำรวจ และสอบถามความต้องการของลูกค้าเพื่อจัดหาสินค้าที่เหมาะสมกับลูกค้าในพื้นที่ และตรงตามความต้องการที่แท้จริงของลูกค้า

5.1.7 ด้านการอนามัยและความปลอดภัยในสถานประกอบการ พบว่าผู้ประกอบการค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่ประสบความสำเร็จ ให้ความสำคัญกับการรักษาความสะอาดภายในร้าน เช่น การกำหนดวันในการทำความสะอาดร้านแล้วขึ้นวางสินค้า รวมถึงอุปกรณ์อื่น ๆ ภายในร้านให้มีความสะอาด และมีการตรวจสอบการชำรุดของอุปกรณ์ภายในร้านอยู่เสมอ

5.1.8 ด้านผลลัพธ์ทางธุรกิจ พบว่าผู้ประกอบการค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่ประสบความสำเร็จ ปัจจุบันธุรกิจร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมยังสามารถดำรงอยู่ได้โดยเจ้าของกิจการที่มีทุนหรือทุน หมุนเวียนในร้านมากเพียงพอที่จะสามารถดำเนินธุรกิจต่อได้อาจมาจากต้นทุนหมุนเวียนที่ได้มาจาก การกู้และทุนเริ่มต้นที่มีจำนวนมากพอในการดำเนินธุรกิจรวมถึงการใช้ภายในร้านที่มีอยู่แล้วจึงทำให้ สามารถดำเนินธุรกิจมาได้จนถึงปัจจุบันจากการลดต้นทุนเรื่องของการเช่าที่รวมถึงการบริหารจัดการทุนหมุนเวียนภายในร้านอย่างเป็นระบบและการเลือกซื้อของที่มีต้นทุนเหมาะสมจึงทำให้ส่งผลต่อ การตั้งราคาสินค้าภายในร้านที่เข้าถึงผู้บริโภคได้มากกว่ากลุ่มร้านค้าสะดวกซื้อ

5.2 สร้างแบบจำลองรูปแบบธุรกิจนวัตกรรมที่มีผลต่อความสำเร็จ การทำแบบ Building Blocks ของ Business Model Canvas (BMC)

Business Model Canvas (BMC) ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในยุคความปกติใหม่				
Key Partner - ร้านค้าส่ง สินค้าอุปโภค บริโภค - ห้างค้าส่ง สินค้าอุปโภค บริโภค	Key Activities - จัดโปรโมชั่นสินค้า - การตกแต่งร้าน - การลดต้นทุน - เพิ่มช่องทางขาย ออนไลน์ - การบริหารร้านค้า	VP Value Proposition - มีสินค้าครบคลุม - บริการดี - ราคาถูก - ที่จอดรถสะดวก - สถานที่ถูกหลัก 5ส - สถานที่ไม่แออัดสบาย - ลูกค้าเดินเลือกซื้อสินค้าในร้านได้	Customer Relationships - พนักงานบริการมี ความเป็นกันเอง - โปรโมชั่น - แนะนำสินค้าขายดี - ขายสินค้ายกแพ็ค - สื่อสังคมออนไลน์	Customer Segments - กลุ่มแม่ค้าในตลาด - กลุ่มครอบครัว - กลุ่มผู้สูงอายุ
	Key Resources - พนักงาน - อุปกรณ์การขาย ภายในร้าน - สถานที่ - ประสบการณ์ ความรู้ ธุรกิจ - เงินทุน และกระแสเงิน สด - ระยะเวลาการเปิดปิด	ร้านได้ - คุณภาพของสินค้า - มีช่องทางการชำระเงินที่ หลากหลาย - บริการดี รวดเร็ว - คุ่มค่าคุ่มราคา ควบคุมเงิน ได้ - การจัดวางสินค้าสวยงาม เป็นหมวดหมู่สั่งสินค้าผ่าน โทรศัพท์ ทางไลน์ได้ (บริการลูกค้า ในชุมชน)	Channels - ขายหน้าร้าน ป้าย ประชาสัมพันธ์หน้า ร้าน - การเพิ่มช่องทาง เข้าถึงลูกค้า - บริการส่งในพื้นที่ ใกล้เคียง - สื่อสังคมออนไลน์	

Business Model Canvas (BMC) ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในยุคความปกติใหม่			
	- พนักงานของร้าน และระบบร้าน - บริการเป็นกันเอง	- การจำหน่ายสินค้าที่เกี่ยวข้องกัน เช่น เพิ่มการขาย น้ำแข็ง คู่กับเครื่องดื่ม	
Cost Structure - ต้นทุนการบริหารจัดการ - ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินธุรกิจ - ต้นทุนของเสียจากสินค้าที่ขายไม่ได้		Cost Structure - รายได้จากการขายสินค้าอุปโภคบริโภค - รายได้จากค่าบริการรับชำระบิล เดิมเงิน โทรศัพท์มือถือ	

รูปที่ 3 แบบจำลองรูปแบบธุรกิจนวัตกรรม Business Model Canvas (BMC) ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในยุคความปกติใหม่

6. อภิปรายผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงจากร้านสะดวกซื้อและห้างสรรพสินค้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ธุรกิจร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมยังสามารถดำรงอยู่ได้โดยผู้ประกอบการที่มีทุน หรือทุนหมุนเวียนในร้านมากเพียงพอที่จะสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ อาจมาจากต้นทุนหมุนเวียนที่มีจำนวนมากพอในการดำเนินธุรกิจรวมถึงการใช้ภายในร้านที่มีอยู่แล้วจึงทำให้ สามารถดำเนินธุรกิจมาได้จนถึงปัจจุบันจากการลดต้นทุนเรื่องของการเช่าที่รวมถึงการบริหารจัดการ ทุนหมุนเวียนภายในร้านอย่างเป็นระบบและการเลือกซื้อของที่มีต้นทุนเหมาะสมจึงทำให้ส่งผลต่อ การตั้งราคาสินค้าภายในร้านที่เข้าถึงผู้บริโภคได้มากกว่ากลุ่มร้านค้าสะดวกซื้อ จากการศึกษาผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่ประสบความสำเร็จ สามารถนำมาสร้างแบบจำลองรูปแบบธุรกิจนวัตกรรมที่มีผลต่อความสำเร็จโดยใช้ Business Model Canvas (BMC) เพื่อใช้ในการวางแผน การบริหารจัดการของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมได้ อาทิเช่น การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการส่งเสริมการขายอย่างมากในร้านค้าของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม จากกลุ่มผลิตภัณฑ์บางอย่างจะเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคบางกลุ่มเพียงเท่านั้นโดยการเข้าถึง กลุ่มบริโภคบางกลุ่มจะต้องเลือกสินค้าที่มีความตรงตามต้องการของกลุ่มผู้บริโภคที่มีความเฉพาะต่อ สินค้าชิ้นซึ่งตรงกับกลยุทธ์การขายด้านความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงกลยุทธ์ในการตั้งราคาขาย ที่ผู้บริโภคกลุ่มนั้นนั้นสามารถเข้าถึงได้โดยมีความสมเหตุสมผลและไม่ทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าราคา สินค้าชิ้นแพงเกินกว่าคุณภาพของสินค้าที่ผู้บริโภคได้รับไป การเข้าถึงผู้บริโภคนั้นอาจรวมถึงตัวผู้ขายหรือตัวผู้ให้บริการที่สามารถสื่อสารกับผู้บริโภคได้โดยตรงโดยการบริการนั้นจะต้องคำนึงถึงหลักความต้องการของผู้บริโภคเป็นหลักโดยจะต้องให้ ข้อมูลรวมถึงสื่อสารกับผู้บริโภคด้วยความมีใจบริการและคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก โดยเน้นความซื่อสัตย์การเอาใจใส่และคุณภาพของผลิตภัณฑ์สินค้าที่อยู่ภายในร้าน ที่ทำให้ผู้บริโภคมี ความถูกใจและต้องการกลับมาใช้บริการอีกครั้ง รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเพิ่มช่องทางการขาย และการบริหารจัดการที่เป็นระบบ การจัดวางสินค้า จัดหมวดหมู่สินค้า การออกแบบร้านค้าตามหลัก 5ส มีส่วนช่วยในการดึงดูดลูกค้า และอำนวยความสะดวกให้แก่ลูกค้าได้ โดยผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมสามารถนำ Business Model Canvas (BMC) ไปประยุกต์ใช้ในการช่วยวางแผนการบริหารจัดการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมได้

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) กับผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่ประสบความสำเร็จในเขตพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่เกิดจากการสัมภาษณ์เจาะลึก ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม พบว่าผู้ประกอบการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่ประสบความสำเร็จ ล้วนแต่เป็นผู้ประกอบการที่มีวิธีการบริหารจัดการร้านที่ดี และสามารถประยุกต์ใช้กลยุทธ์ทางการบริหารการตลาด และบริหารเงินทุนหมุนเวียน รวมถึงการเพิ่มช่องทางการขายใหม่ ๆ และการรักษาเอกลักษณ์ความเป็นกันเองต่อลูกค้าอีกด้วย ซึ่งในการศึกษาครั้งต่อไปผู้วิจัยจะทำการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อยืนยันกรอบแนวคิด Business Model Canvas (BMC) ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในยุคความปกติใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. (2562). “รายงานการค้าปลีก และค้าส่ง ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล”. รัชต์ภาคย์.
- กฤษณ์ ทักษุหา. (2558) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิม. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 3(2), 108-119.
- กิตติศักดิ์ อังคะนาวิน. (2561). นวัตกรรมเทคโนโลยีที่มีผลต่อความสำเร็จพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการธุรกิจอีคอมเมิร์ซในกลุ่มอุตสาหกรรมการค้าปลีกและการค้าส่ง. บริหารธุรกิจ. 7(ฉบับพิเศษ), 168-177.
- เขมิกา ธนอำรุงกุล และคณะ. (2563). โมเดลธุรกิจเพื่อสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจจำหน่ายเครื่องจักรกลการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- เทพรัตน์ เอื้อธรรมถาวร และคณะ. (2564). คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจค้าปลีกท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. มหาวิทยาลัยปทุมธานี, 13, 56-69.
- ภิราภรณ์ ก้อนคำ. (2564). นวัตกรรมบริการที่มีผลต่อความสำเร็จของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม. ศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ, 4 (10), 412-425.
- ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). “รายงานการค้าปลีกในประเทศไทย ปี 2559 - 2563”. สมาคมผู้ค้าปลีกไทย. (15 มกราคม 2565). บทบาทของธุรกิจค้าปลีกต่อการพัฒนาประเทศ. สมาคมผู้ค้าปลีกไทย. จาก <https://thaipublica.org/>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อานุภาพ ศิริพัฒน์ และคณะ. (2564). รูปแบบการพัฒนาธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิม ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวตะเข็บชายแดนของไทย. สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(10), 265-274.
- Miller, D. (1983). The correlates of entrepreneurship in three types of firms. Management Science, 29(7), 770-791.
- Miller, D. and Friesen, P. (1978). Archetypes of strategy formulation. Management Science, 24, 921-933.
- Yuran Jin. (2021). Business model innovation canvas: a visual business model innovation mode. European of Innovation Management, 8(4), 975-1002.

การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว

DEVELOPMENT OF A HYBRID MATHEMATICAL LEARNING MANAGEMENT MODEL USING 2ARIC TECHNIQUE TO PROMOTE LEARNING ACHIEVEMENT ON PARALLEL LINES FOR MATHAYOMSUKSA 2 STUDENTS AT PUA SCHOOL

สุจิน เปี่ยมอริยธนะ^{1*} และสายชล จินใจ²
Su jin Piamariyathon^{1*} and Saichol Jinjo²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์และความต้องการในการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ 2) พัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว 3) ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC และ 4) ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 36 คน 1 ห้องเรียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม โดยการจับสลากหน่วยห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) ระบบบริหารการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ฯ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบไฮบริด เทคนิค 2ARIC 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานด้วย t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเหมาะสมของและความสะดวกของรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}=4.76, S.D.=0.36$) 2) ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC มีประสิทธิภาพ 81.50/82.65 สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80 / 80 ที่กำหนด 3) การตรวจสอบนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.71, S.D.=1.17$)

คำสำคัญ : การเรียนการสอนแบบไฮบริด, เทคนิค 2ARIC, เส้นขนาน

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the problematic condition of mathematics teaching-learning management and the need for developing a model of mathematics learning management; 2) to develop a hybrid mathematical learning management model by Using 2ARIC technique to promote learning

¹ ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนปัว อำเภอปัว จังหวัดน่าน

² ดร.ปรัชญาคุณภักดิ์ คอมพิวเตอร์ศึกษา นักวิชาการอิสระ

* Corresponding author, e-mail: sujinkk2@gmail.com

achievement on Parallel Lines for Mathayomsuksa 2 students at Pua School 3) to experiment with the hybrid math learning management model using 2ARIC technique; and 4) to evaluate the use of the model. Hybrid mathematics learning management by using 2ARIC technique. The samples used in this research were 36 students in Mathayom Suksa 2, 1 classroom, 2nd semester, academic year 2021. Group randomization method. by drawing the classroom unit The research tools were 1) Learning Management Plan 2) Online Learning Management System. Using a hybrid learning management model, 2ARIC technique, 3) an achievement test and 4) a satisfaction questionnaire. The statistics used in the research were mean, percentage, standard deviation. and hypothesis testing with t-test. The results showed that 1) the appropriateness and consistency of the hybrid math learning management model using 2ARIC technique to promote learning achievement on the subject of parallel lines were appropriate. (\bar{X} =4.76, S.D.=0.36) 2) The efficiency of hybrid mathematics learning management using 2ARIC technique was 81.50/82.65 above the specified 80/80 efficiency threshold. The learning achievement was found that the sample group's score after school was significantly higher than the score before school at the .05 level and 4) the students' satisfaction with the hybrid mathematics learning management. Using the 2ARIC technique, the overall level was found to be at a high level (\bar{X} =3.71,S.D.=1.17).

Keyword: Hybrid learning, 2ARIC Technique, Parallel Lines

1. บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการ (2553) มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพ ในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเองมีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การมีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต การมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย การมีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่ มุ่งทำประโยชน์สร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) คณิตศาสตร์เป็นสาระการเรียนรู้กลุ่มหนึ่งที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดไว้ว่าเป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่สำคัญที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างพื้นฐานการคิด รวมทั้งเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤติของชาติ คุณภาพของผู้เรียนในวิชาคณิตศาสตร์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีแล้วผู้เรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาคณิตศาสตร์มีทักษะกระบวนการและเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ตระหนักในคุณค่าคณิตศาสตร์และสามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตตลอดจนสามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปเป็น

เครื่องมือในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และเป็นพื้นฐานการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น (กัญจนนิชา ชาวเรือ, 2560) คณิตศาสตร์เป็นรายวิชาหลักที่ได้รับการยอมรับว่ามีส่วนในการพัฒนาทักษะกระบวนการคิด มีความสำคัญต่อการพัฒนาความคิดของมนุษย์เป็นอย่างมาก ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุมีผล เป็นระบบ มีระเบียบ มีแบบแผน สามารถคิดวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ทำให้สามารถคาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูในกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ สหวิทยาเขตวรนคร ประกอบด้วย โรงเรียนปัว โรงเรียนเมืองแงง โรงเรียนเชียงกลาง”ประชาพัฒนา” โรงเรียนพระธาตุพิทยาคม โรงเรียนบ่อเกลือ โรงเรียนทุ่งช้าง และโรงเรียนมัธยมพระราชทานเฉลิมพระเกียรติ จำนวน 34 คน พบว่าปัญหาด้านการเรียนการสอนครูยังขาดเทคนิควิธีการสอนที่จะกระตุ้นให้เด็กนักเรียนเกิดความสนใจในการสอน ยังคงใช้เทคนิควิธีสอนแบบเดิมเน้นการคำนวณมากกว่าความเข้าใจ ข้อจำกัดด้วยเวลาการทำงานทำให้ครูไม่สามารถหาวิธีการใหม่ ๆ ปัญหาด้านผู้เรียน นักเรียนจะเบื่อหน่ายวิธีการคำนวณหากเน้นมากเกินไป คิดว่าคณิตศาสตร์เป็นสิ่งที่ยาก ไม่ต้องการคิด วิเคราะห์หรือแก้ปัญหา ทำให้ไม่อยากเรียน ด้านสื่อการสอน ครูจะใช้หนังสือตำราจากสำนักพิมพ์ที่แตกต่างกันตามบริบทของโรงเรียน ไม่ได้มีการหยิบยกตัวอย่างที่ใกล้เคียงมาใช้เพื่อให้เห็นความชัดเจนของเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ สื่อมีน้อย ความต้องการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์นั้นต้องการปรับรูปแบบเทคนิควิธีการที่เหมาะสม กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในวิชาคณิตศาสตร์มากขึ้น มีการยกตัวอย่างนำสื่อชนิดต่าง ๆ เข้ามาปรับใช้ อาจจะทำให้นักเรียนมีพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับจากการสัมภาษณ์ครู อาจารย์หัวหน้าหมวดคณิตศาสตร์ นักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนคณิตศาสตร์จำนวน 118 คน ในหัวข้อ เรื่อง “ทำอย่างไรให้เด็กไทยเก่งคณิตศาสตร์” และการสัมภาษณ์อาจารย์ นักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญจาก 6 มหาวิทยาลัย จำนวน 12 คน ได้ข้อเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนและการแก้ปัญหาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ครูแนะนำและสาธิตแล้วให้นักเรียนปฏิบัติ ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ให้นักเรียนฝึกคิดวิเคราะห์ ครูต้องอธิบายให้เข้าใจก่อนแล้วจึงให้จำ ครูอย่าด่วนสรุปเพราะจะทำให้เด็กไม่คิด มีการใช้สื่อบ้าง ใช้สภาพที่อยู่ในชีวิตจริงของนักเรียนมาใช้เป็นบริบทในการเรียน ให้ใช้สิ่งตีพิมพ์หรือสื่อโฆษณาเป็นแหล่งความรู้ในชุมชน ใช้ของจริงและของจำลองเป็นสื่อการสอน ให้นักเรียนรู้จักคิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาเอง ควรมีวิธีการสอนที่หลากหลาย ใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือบ้างเพื่อให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกับเพื่อน ควรใช้การสอนแบบถามตอบและร่วมกันแสดงความคิดเห็นบ้าง บางครั้งอาจสอนโดยแบ่งเป็นฐานโดยกำหนดให้ทำงานกลุ่มหมุนเวียน นักเรียนจะได้รู้จักการแบ่งงานและช่วยเหลือกัน เนื้อหาบางเนื้อหาที่น่าเบื่อ ควรนำ เกม เพลงมาช่วยบางโอกาส

จากสภาพปัญหาและความต้องการดังกล่าวมาซึ่งในปัจจุบันหลังจากที่องค์การอนามัยโรคประกาศให้โรคโควิด-19 เป็นโรคระบาดร้ายแรง เนื่องจากการแพร่ระบาดที่กระจายไปในหลายประเทศทั่วโลก ไวรัสในตระกูลนี้มาจากโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันร้ายแรง หรือ โรคซาร์ส (Severe Acute Respiratory Syndrome -SARS) ซึ่งมีสาเหตุจากเชื้อไวรัสโคโรนาเช่นกัน โดยพบการระบาดครั้งแรกปลายปี ค.ศ. 2002 เริ่มจากพื้นที่มณฑลกว่างตุงของประเทศจีน ก่อนที่จะแพร่กระจายไปในหลายประเทศ องค์การอนามัยโลก ประกาศชื่อที่เป็นทางการสำหรับใช้เรียกโรคทางเดินหายใจที่เกิดจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ว่า “โควิด - โน่นทิน” (COVID-19) จากสถานการณ์การระบาดของ COVID-19 คณะรัฐมนตรีมีมติให้สถานศึกษาปิดการเรียนการสอนชั่วคราวตั้งแต่วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2563 เป็นระยะเวลาสองสัปดาห์และให้สถานศึกษาดำเนินการป้องกันโรคตามมาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด สำหรับในวงการการศึกษาทั้งใน

ประเทศไทยและต่างประเทศ มีการนำระบบการเรียนการสอนออนไลน์เข้ามาปรับใช้ เพื่อดำเนินการเรียนการสอนต่อไปและ ปัจจุบันการระบาดในประเทศไทยยังไม่สามารถที่จะควบคุมสถานการณ์การระบาดได้ ซึ่งมีผลเป็นไปได้ว่าอาจจะมี การปรับเปลี่ยนให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์หรือปรับให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดการจัดการเรียนรู้อย่างไฮบริด หรือ Hybrid learning หรือบางที่อาจจะเรียกว่า Blended learning คือ การเรียนแบบผสมผสานรูปแบบใหม่ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ของชีวิตที่เปลี่ยนแปลง ไป (สมใจ จันทร์เต็ม, 2553) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานระหว่างการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม (Traditional learning) กับการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Web-Based learning) หรือการเรียนบนออนไลน์ (Online learning) การเรียนการสอนแบบดั้งเดิมเป็นการสอนในชั้นเรียนที่มีครูบรรยายอยู่หน้าห้องเรียนและมีนักเรียนนั่งเรียนและจด คำบรรยาย เป็นการเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างครูและผู้เรียนในห้องเรียน (Face - to - Face) ส่วนการเรียนการสอนผ่าน เครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือการเรียนบนออนไลน์เป็นการเรียนการสอนระบบการศึกษาทางไกลทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) คือ การเรียนการสอนในลักษณะซึ่งการถ่ายทอดเนื้อหาที่กระทำผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ซีดีรอม เครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือทางสัญญาณโทรทัศน์ หรือสัญญาณดาวเทียม (Satellite) การเรียนการสอนบนเว็บ (Web-Based learning) รวมถึงการถ่ายทอดเรื่องราวและเนื้อหาในระบบการศึกษา ทางไกลทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่สามารถนำเสนอโดยอาศัย เทคโนโลยีมัลติมีเดีย (Multimedia technology) และเทคโนโลยีเชิงโต้ตอบ (Interactive technology) เป็นการเอื้อให้ ผู้เรียนสามารถค้นคว้าบทเรียนได้ตลอดเวลา ไม่จำกัดสถานที่และตามศักยภาพของผู้เรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ใน สภาพแวดล้อมที่เป็นพลวัต (Dynamic learning environment) โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าไปช่วยในระบบการจัดการ เรียนรู้ (Learning Management System: LMS) (ศิวาพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์ และคณะ. 2563)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะครุในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จึงได้นำแนวคิด สภาพปัญหาและความต้องการดังที่ กล่าวมา ผสมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อปรับใช้ในการเรียนการสอนในสภาพปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในปัจจุบัน โดยทำการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค 2ARIC ที่ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ขึ้น เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว โดยการศึกษาครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้กับครุในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์โรงเรียนปัวได้ นำแนวทางไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและสามารถต่อยอดงานวิจัยได้ในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์และความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการ เรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์

2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว

2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC ที่พัฒนาขึ้น

2.4 เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC ที่พัฒนาขึ้น

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมแนวคิดไว้ดังนี้

3.1 การจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์

การสอนคณิตศาสตร์คือการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่มีวิธีการจัดการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบซึ่งครูต้องจัดให้เหมาะสมกับความแตกต่างตามลักษณะของผู้เรียนหลักการสอนคณิตศาสตร์เห็นว่าควรสอนจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก จากรูปธรรมไปสู่นามธรรม ใช้ความสนใจของผู้เรียนเป็นจุดที่จะนำไปสู่การเรียนการสอน ความต่อเนื่องของบทเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญที่ครูต้องคำนึงถึง ควรให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในสิ่งที่ทำได้ ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด ค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้เสนอแนะ และในการจัดกิจกรรมควรรยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมของผู้เรียนด้วย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของ รองศาสตราจารย์วัชร กัญจนกิริติ (วัชร กัญจนกิริติ, 2554) ซึ่งได้เรียบเรียงไว้เกี่ยวกับ การเรียนรู้คณิตศาสตร์ ทำไมต้องเรียนคณิตศาสตร์ เรียนรู้อะไรในคณิตศาสตร์ คุณภาพผู้เรียน แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ความสำคัญและธรรมชาติของคณิตศาสตร์ ลักษณะสำคัญของวิชาคณิตศาสตร์ การเรียนรู้คณิตศาสตร์ หลักและแนวการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ กระบวนการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ และปัญหาในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ นำมาปรับใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

3.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นความสามารถของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากนักเรียนได้รับประสบการณ์จากกระบวนการเรียนการสอนของครู โดยครูต้องศึกษาแนวทางในการวัดและประเมินผล การสร้างเครื่องมือวัดให้มีคุณภาพ จึงจะทำให้ผลที่ได้ซึ่งเกิดจากกระบวนการเรียนการสอนที่จะทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และสามารถวัดได้โดยการแสดงออกมาทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย สอดคล้องกับแนวคิดของ วิลสัน (Wilson, 1971, หน้า 643-696) ได้กล่าวว่าการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เป็นความสามารถทางสติปัญญาในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์จากแนวคิดของวิลสันทำให้กล่าวได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก็คือผลสำเร็จจากการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ที่ประเมินเป็นระดับความสามารถโดยวิลสันได้จำแนกพฤติกรรมที่พึงประสงค์ทางพุทธิพิสัยในการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาโดยอิงลำดับขั้นของพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ตามกรอบแนวคิดของบลูมไว้เป็น 4 ระดับ ได้แก่ 1) ความรู้ความจำด้านการคำนวณ 2) ความเข้าใจ 3) การนำไปใช้ และ 4) การวิเคราะห์ ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และนำมาปรับใช้ในการศึกษาครั้งนี้

3.3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบไฮบริด

การเรียนจัดการเรียนรู้แบบไฮบริด หรือ Hybrid learning หรืออาจจะเรียกว่า Blended learning คือ การเรียนแบบผสมผสานรูปแบบใหม่ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ของชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป สมใจจันทร์เต็ม (2553) ได้อธิบายเกี่ยวกับ Hybrid learning หมายถึง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานระหว่างการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม (Traditional learning) กับการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Web - Based learning) หรือการเรียนบนออนไลน์ (Online learning) การเรียนการสอนแบบดั้งเดิมเป็นการสอนในชั้นเรียนที่มีครูบรรยายอยู่หน้าห้องเรียนและมีนักเรียนนั่งเรียนและจดคำบรรยาย เป็นการเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างครูและผู้เรียนในห้องเรียน (Face - to - Face) เช่นเดียวกับ ศิวาพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์ และคณะ (2563) อธิบายเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบไฮบริดไว้ว่าเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้เกิดการเรียนแบบมีปฏิสัมพันธ์ที่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ร่วมกัน และการสร้างความรู้ใหม่ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลโลก (Global citizen) สามารถดำรงตนในโลกศตวรรษที่ 21

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ขอบเขตวิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว ในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยดำเนินการทั้งหมด 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์และความต้องการในการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สหวิทยาเขตวรรณคร ประกอบด้วย โรงเรียนปัว โรงเรียนเมืองแงง โรงเรียนเขียงกลาง”ประชาพัฒนา” โรงเรียนพระธาตุพิทยาคม โรงเรียนบ่อเกลือ โรงเรียนทุ่งช้าง และโรงเรียนมัธยมพระราชทานเฉลิมพระเกียรติ จำนวน 34 คน

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์และความต้องการในการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว

ระยะที่ 2 พัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย สำหรับทดลอง(Try-out) ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 72 คน 2 ห้องเรียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนปัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชานาน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย Try-out ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 36 คน 1 ห้องเรียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนปัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชานาน คัดเลือกด้วยวิธีการจับสลากหน่วยห้องเรียน แต่ละห้องเรียนประกอบด้วยนักเรียนที่ความสามารถจึงมีคุณสมบัติไม่แตกต่างกัน

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา หลักสูตรและการสอน วัตถุประสงค์และผล เทคโนโลยีการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) ระบบบริหารการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ฯ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบไฮบริด เทคนิค 2ARIC 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ และ 5) แบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 70 คน 2 ห้องเรียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนปัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชานาน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 36 คน 1 ห้องเรียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนปัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชานาน วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม โดยการจับสลากหน่วยห้องเรียน แต่ละห้องเรียนประกอบด้วยนักเรียนที่ความสามารถจึงมีคุณสมบัติไม่แตกต่างกัน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบไฮบริดด้วยเทคนิค 2ARIC 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบไฮบริดด้วยเทคนิค 2ARIC

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยทดลอง (pre-experimental design) ใช้แบบแผนการทดลองแบบหนึ่งกลุ่ม One Group Pre test - Post test Design ดังนี้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556)

กลุ่มทดลอง		Pretest	Treatment	Posttest
N		T ₁	X	T ₂
เมื่อ	N	แทน	กลุ่มทดลอง	
	T ₁	แทน	การทดสอบก่อนการทดลอง (Pre-test)	
	X	แทน	รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว	
	T ₂	แทน	การทดสอบหลังการทดลอง (Post-test)	

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ผู้วิจัยได้อธิบายชี้แจงทำความเข้าใจและข้อตกลงกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเรียน เวลาเรียน และวิธีการในการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัยธรรมวิจัย
- 2) ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อนำคะแนนที่ได้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียน
- 3) ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริด โดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว จำนวน 11 แผน 11 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 3 สัปดาห์ ที่พัฒนาขึ้น
- 4) เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ตามการทดลองแล้ว ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งเป็นชุดเดียวกับก่อนเรียน แล้วทำการบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบหลังเรียน
- 5) นำคะแนนที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินความพึงพอใจมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) ระบบบริหารการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ฯ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบไฮบริด เทคนิค 2ARIC 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ

ระยะที่ 4 ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว

กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์ในบริบทเดียวกันกับโรงเรียนปัว ด้านหลักสูตรและการสอน วิจัยและประเมินผล เทคโนโลยีสารสนเทศ ใช้การสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.2.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80 / 80 ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4.2.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้สูตร t-test แบบ Dependent samples ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4.2.3 ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปแล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

4.3 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

4.3.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3.2 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ 1) วิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามและแบบทดสอบหาค่าความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับแบบทดสอบและแบบสอบถามแต่ละข้อ (IOC) พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.66 - 1.00 ขึ้นไป 2) หาค่าความยากง่าย (p) ของแบบทดสอบโดยมีค่าระดับความยากตั้งแต่ 0.36 - 0.76 3) หาค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบโดยมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.43 - 0.51 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Kr-20) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) พิจารณาค่ามากกว่า 0.70 ขึ้นไป

4.3.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ 80 / 80 (E_1 / E_2) และทดสอบสมมติฐานค่าเฉลี่ยของประชากรสองกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกันด้วยสูตร t-test (Dependent sample)

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์และความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัวมีดังนี้

5.1.1 สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูในกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ สหวิทยาเขตวรนคร ประกอบด้วย โรงเรียนปัว โรงเรียนเมืองแกง โรงเรียนเชียงกลาง"ประชาพัฒนา" โรงเรียนพระธาตุพิทยาคม โรงเรียนบ่อเกลือ โรงเรียนทุ่งช้าง และโรงเรียนมัธยมพระราชทานเฉลิมพระเกียรติ จำนวน 34 คน พบว่า ปัญหาด้านการเรียนการสอนครูยังขาดเทคนิควิธีการสอนที่จะกระตุ้นให้เด็กนักเรียนเกิดความสนใจในการสอน ยังคงใช้เทคนิควิธีสอนแบบเดิมเน้นการคำนวณมากกว่าความเข้าใจ ข้อจำกัดด้วยเวลาการทำงานทำให้ครูไม่สามารถหาวิธีการใหม่ ๆ ปัญหาด้านผู้เรียน นักเรียนจะเบื่อหน่ายวิธีการคำนวณหากเน้นมากเกินไป คิดว่าคณิตศาสตร์เป็นสิ่งที่ยาก ไม่ต้องการคิด วิเคราะห์หรือแก้ปัญหา ทำให้ไม่อยากเรียน ด้านสื่อการสอน ครูจะใช้หนังสือตำราจากสำนักพิมพ์ที่แตกต่างกันตามบริบทของโรงเรียน ไม่ได้มีการหยิบยกตัวอย่างที่ใกล้เคียงมาใช้เพื่อให้เห็นความชัดเจนของเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ สื่อมีน้อย ความต้องการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์นั้นต้องการปรับรูปแบบเทคนิควิธีการที่เหมาะสม กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในวิชาคณิตศาสตร์มากขึ้น ควรมีการยกตัวอย่างนำสื่อชนิดต่าง ๆ เข้ามาปรับใช้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยและทำการสังเคราะห์

เทคนิควิธีการ 2ARIC ซึ่งประกอบด้วย ขั้นที่ 1 กระตุ้นความสนใจ (Arouse interest) ขั้นที่ 2 ปฏิบัติกิจกรรม (Action steps) ขั้นที่ 3 ทบทวนบทเรียนที่เรียนมาแล้ว (Review the lessons learned) ขั้นที่ 4 ทดสอบรายย่อย (Individual testing) และ ขั้นที่ 5 ตรวจสอบและประเมินผล (Check and evaluate) จากนั้นนำข้อมูลเข้าสนทนากลุ่มดำเนินการตามระยะที่ 2 พัฒนาเครื่องมือการวิจัยและประเมินความเหมาะสม ความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC ที่ได้ดังตารางที่ 1

5.1.2 ผลการศึกษาองค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว

รายการประเมิน	n = 7		ความเหมาะสม
	\bar{X}	S.D.	
1.หลักการ การจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริด	4.71	0.49	มากที่สุด
2.วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริด	4.57	0.53	มากที่สุด
3.เนื้อหาบทเรียนเรื่อง เส้นขนาน	4.71	0.49	มากที่สุด
4.บทบาทครูในการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริด	4.57	0.53	มากที่สุด
5.บทบาทผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริด	5.00	0.00	มากที่สุด
6.การจัดการเรียนรู้แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC	5.00	0.00	มากที่สุด
7.การวัดและประเมินผล	4.71	0.49	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.76	0.36	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของและความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D.=0.36) สามารถสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญรับรององค์ประกอบทั้ง 7 ด้านสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

5.2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว มีดังนี้

5.2.1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว

ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ (E_1)	ประสิทธิภาพผลลัพธ์ของการเรียนรู้ (E_2)
81.50	82.65
ประสิทธิภาพ $E_1 / E_2 = 81.50 / 82.65$	

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว มีประสิทธิภาพ 81.50 / 82.65 สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนด

5.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยก่อนการทดลองได้ทำการทดสอบความรู้ด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังการทดลองทำการทดสอบด้วยแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกัน หลังจากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาค่าการแจกแจงของ t-test ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่ม	n	\bar{X}	$\sum D$	$\sum D^2$	t	Sig
คะแนนก่อนเรียน	36	9.72	566	9304	27.72*	.00
คะแนนหลังเรียน	36	25.44				

* p < .05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบนัยสำคัญของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยอาศัยการแจกแจงของ t-test พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 9.72 และคะแนนการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 25.44 แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยการทดสอบก่อนเรียน

5.4 ผลการหาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจ แล้วนำคะแนนระดับความพึงพอใจมาวิเคราะห์ผลทางสถิติเทียบกับเกณฑ์ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน

รายการประเมินความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1.ครูแจ้งผลการเรียนรู้ให้นักเรียนทราบอย่างชัดเจน	3.66	1.14	มาก
2.ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้สนุกและน่าสนใจ	3.38	1.16	ปานกลาง
3.มีการยกตัวอย่างให้ศึกษาเรียนรู้ก่อนเสมอ	3.69	1.10	มาก
4.สื่อประกอบการเรียนการสอนที่เหมาะสมและในบแบบเว็บไซต์	3.72	1.18	มาก
5.ครูใช้คำถามซักถามนักเรียนบ่อย ๆ/ตั้งกระทู้ถาม-ตอบในระบบ	3.75	1.09	มาก
6.ครูประยุกต์สาระที่สอนเข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน/สภาพแวดล้อม	3.63	1.13	มาก
7.ครูส่งเสริมนักเรียนได้มีการปฏิบัติจริง มีการจัดการ และการแก้ปัญหา	3.60	1.10	มาก
8.ครูให้นักเรียนฝึกกระบวนการคิด คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์	3.63	1.13	มาก
9.ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกันทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคล	3.43	1.21	ปานกลาง
10.นักเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ในระบบเว็บไซต์	3.82	1.21	มาก
11.ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามปัญหา	3.71	1.17	มาก
12.ครูคอยกระตุ้นให้นักเรียนตื่นตัวในการเรียนเสมอ	3.83	1.24	มาก

รายการประเมินความพึงพอใจ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
13.นักเรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลการเรียน	3.77	1.21	มาก
14.ครูมีการประเมินผลการเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและยุติธรรม	3.58	1.25	มาก
15.การเข้าใช้งานของระบบเว็บไซต์ kruacan.org	3.74	1.15	มาก
16.การทดสอบก่อนและหลังเรียนวัดผลประเมินผลทันทีไม่ยุ่งยาก	3.85	1.16	มาก
17.การส่งการบ้าน ใบงาน แบบฝึกในในระบบเว็บไซต์ไม่ยุ่งยาก	3.86	1.21	มาก
18.กลุ่มการทำงานในระบบเว็บไซต์ช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ	3.75	1.21	มาก
19.สามารถทบทวนเนื้อหาและเรียนรู้ได้ตลอดเวลา	4.08	1.12	มาก
20.การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีความกล้าแสดงความคิดเห็น	3.66	1.16	มาก
รวม	3.71	1.17	มาก

จากตารางที่ 4 ผลการหาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.71, S.D.=1.17$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ความเหมาะสมของและความสอดคล้องของรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบัว มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}=4.76, S.D.=0.36$) สามารถสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญรับรององค์ประกอบทั้ง 7 ด้านสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์กับครูในกลุ่มสหวิทยาเขตวรรณคร นำข้อมูลที่ได้มากำหนดร่างเป็นแนวทางรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริด ดำเนินการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ พัฒนาเครื่องมือสำหรับการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงระบบ นำไปทดลองใช้ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จึงทำการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญทำให้ได้ผลตามที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับ กัญจน์ฉนิชา ชาวเรือ (2560) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาโมเดลการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนา 4 ระยะเช่นกัน โดยผลการศึกษาพบว่า โมเดลการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ การจัดการเรียนรู้โมเดลการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งมี 6 ขั้นตอน คือ PLACRE 1) ขั้นเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ (Preparation) 2) ขั้นเรียนรู้และเชื่อมโยง (Learn & Link) 3) ขั้นฝึกปฏิบัติ (Action) 4) ขั้นสรุปความรู้ (Conclusion) 5) ขั้นสะท้อนความคิด (Reflection) 6) ขั้นประเมินผล (Evaluation) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Taylor (2014) กล่าวว่า การเรียนการสอนออนไลน์จึงไม่ได้เป็นเพียงแค่การสร้างบทเรียนบนเว็บ เพื่อให้ผู้เรียนเข้ามาศึกษาเนื้อหาบทเรียนเท่านั้น หากแต่ยังต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Skinner (2000) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นการนำเสนอสิ่งเร้า มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการเสริมแรงหรือให้รางวัล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ และอยากเรียนรู้ บทเรียนออนไลน์เป็นสื่อรายบุคคลที่ผู้เรียนสามารถจัดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสนใจ และความถนัดของแต่ละบุคคล มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสอ่าน และทำความเข้าใจเนื้อหาตามความสามารถของตนเอง

สามารถทบทวนเนื้อหาตามความต้องการ หรือจนกว่าจะเข้าใจ เมื่อผู้เรียนได้เข้าถึงสื่อการเรียนรู้ได้มากที่สุด จะทำให้ผู้เรียนเกิดการจัดลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการจดจำเนื้อหานั้นได้ดียิ่งขึ้น

6.2 ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปัว มีประสิทธิภาพ 81.50 / 82.65 สูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80 / 80 ที่กำหนด ทั้งนี้เนื่องจากได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาตามกระบวนการวิธีเชิงระบบ โดยศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดหลักเกี่ยวกับการสร้างชุดกิจกรรม ศึกษาพัฒนาการธรรมชาติของผู้เรียน คัดเลือกเนื้อหา กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ นอกจากนี้ได้ผ่านกระบวนการกลั่นกรอง ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อความเหมาะสมขององค์ประกอบ และยังมีการทดสอบหาประสิทธิภาพตามที่วางแผนไว้ทุกประการ ก่อนที่จะนำไปทดลองใช้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ นิตยา สิ้นลีอนาม (2561) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยเทคนิค KWDL เพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยเทคนิค KWDL เพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ (E_1 / E_2) เท่ากับ 82.00 / 81.33 เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ เช่นเดียวกับ เจิมจันทร์ ขวัญแก้ว (2558) ได้ทำการศึกษาการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่าง 5E และ STAD เรื่องการประยุกต์เกี่ยวกับอัตราส่วนและร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

6.3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อต้องการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พัฒนาขึ้นซึ่งประกอบด้วย ขั้นที่ 1 กระตุ้นความสนใจ (Arouse interest) ครูกระตุ้นและเร้าความสนใจของผู้เรียนให้สนใจที่จะศึกษาบทเรียน ขั้นที่ 2 ปฏิบัติกิจกรรม (Action steps) ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม โดยนักเรียนในกลุ่ม 4-5 คน ร่วมกันศึกษากลุ่มย่อยนักเรียนเก่งจะอธิบายให้นักเรียนอ่อนฟังและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม ขั้นที่ 3 ทบทวนบทเรียนที่เรียนมาแล้ว (Review the lessons learned) นำเสนอเนื้อหา โดยการทบทวนพื้นฐานความรู้เดิม จากนั้นครูสอนเนื้อหาใหม่ ขั้นที่ 4 ทดสอบรายย่อย (Individual testing) นักเรียนแต่ละคนจะทำแบบทดสอบด้วยตนเอง ไม่มีการช่วยเหลือกัน และขั้นที่ 5 ตรวจสอบและประเมินผล (Check and evaluate) ตรวจสอบแบบทดสอบ ใบงาน กิจกรรมกลุ่ม สรุปและประเมินผล โดยทุกขั้นตอนครูจะคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดและนักเรียนให้ความร่วมมือในการเรียนซึ่งส่งผลต่อการศึกษาในครั้งนี้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับ นิตยา สิ้นลีอนาม (2561) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยเทคนิค KWDL เพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยเทคนิค KWDL เพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน เช่นเดียวกับ กัญจน์นิชา ขาวเรือ (2560) ได้ทำการศึกษาพัฒนาโมเดลการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนผ่านโมเดลการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.4 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์แบบไฮบริดโดยใช้เทคนิค 2ARIC เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เส้นขนาน โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, $S.D. = 1.17$) ทั้งนี้เนื่องจาก ได้อธิบายชี้แจงทำความเข้าใจและข้อตกลงกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการเรียน เวลาเรียน และวิธีการในการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัยธรรมวิจัย ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละแผนผู้วิจัยในฐานะครูในรายวิชาทำหน้าที่คอยให้คำชี้แนะ แนะนำการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มให้กับนักเรียนในระหว่างการทำกิจกรรม และสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน ชวนตั้งคำถามในกระทุ้งสำหรับถาม-ตอบมีห้องสนทนาสำหรับการพูดคุยของสมาชิกแต่ละกลุ่ม โดยมีการกำหนดการทำงานเป็นกลุ่ม มีแหล่งการเรียนรู้ที่ครูเป็นผู้อัปโหลดข้อมูลไว้ให้นักเรียนได้ศึกษาเพิ่มเติมบนระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ออนไลน์ www.krucan.org ทำให้นักเรียนคลายกังวลกับการเรียนได้เป็นอย่างดี จึงทำให้ผลการศึกษาคความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สุขัญญา เยื้องกลาง (2560) ได้ทำการพัฒนาระบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้เกมพีเคเซ็นเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาและทักษะการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์สู่ชีวิตจริงระดับประถมศึกษา พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อระบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับ กัญจน์นิชา ชาวเรือ (2560) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาโมเดลการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจในการเรียนผ่านโมเดลในระดับมาก

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การศึกษาครั้งนี้เป็นการผสมผสานการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ด้วยการจัดกิจกรรมผ่านระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์บนเว็บ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน (On - site) ซึ่งปรับเปลี่ยนตามแผนการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นตามสถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้เกิดปัญหาในขณะที่ทำการเรียนการสอนแต่ไม่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบที่พัฒนาดังนั้นหากผู้วิจัยที่ต้องการนำแนวคิดไปใช้ในการศึกษา จะต้องทำความเข้าใจกับผู้เรียนในกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน ทำการศึกษาเว็บไซต์ อัปโหลดข้อมูลเอกสารประกอบการเรียน สื่อการสอนต่าง ๆ ให้ครบและเข้าใจหลักของการใช้งานของระบบ www.krucan.org โดยต้องขออนุญาตจากผู้วิจัยเท่านั้นเนื่องจากแนวคิดในการจัดระบบการเรียนรู้ออนไลน์ในเว็บผู้วิจัยได้นำเสนอและให้ทีมพัฒนาซอฟต์แวร์จัดทำโดยเฉพาะสำหรับรายวิชาคณิตศาสตร์

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กัญจน์นิชา ชาวเรือ. (2560). *การพัฒนาโมเดลการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*. [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต] มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เจิมจันทร์ ขวัญแก้ว. (2558). *การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่าง 5E และ STAD เรื่องการประยุกต์เกี่ยวกับอัตราส่วนและร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์*. [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต] มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). *การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน*. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์ วิจัย, 5(1), 7-20.

- นิตยา สิ้นลือนาม. (2561). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยเทคนิค KWDL เพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัชรีย์ กาญจนเกียรติ. (2554). การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์. เอกสารประกอบการสอน สาขาคณิตศาสตร์และคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ศิวาพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์และคณะ. (2563). การเรียนการสอนแบบไฮบริด (Hybrid Learning) กับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21. นาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 12(3 พฤศจิกายน - ธันวาคม) : 213-224)
- สมใจ จันทร์เต็ม. (2553). Hybrid Learning กับนวัตกรรมการเรียนการสอนวิชาบัญชีในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย 30 (1 มกราคม - มีนาคม) : 134-150).
- สุชญญา เอื้องกลาง. (2560). การพัฒนาระบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้เกมพีเคเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาและทักษะการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์สู่ชีวิตจริงระดับประถมศึกษา. [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต] มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Skinner, B. F. (2000). *About Behaviorism*. Alford A Kupt F.
- Taylor, A. (2014). *A Look at Web-based Instruction Today: An interview with Badrul Khan, Part 1*. *eLearn Magazine*. A Publication of ACM. from <http://elearnmag.acm.org/archive.cfm?aid=2590180>
- Wilson, James W. (1971). *Evaluation of Learning in Secondary School Mathematics in Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning*. McGraw-Hill.

การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยี
ดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1
DEVELOPMENT OF A MANAGEMENT MODEL OF PARTICIPATORY STUDENT CARE SYSTEM
USING DIGITAL TECHNOLOGY OF WAT DON YANG SCHOOL UNDER THE OFFICE OF
PRACHUAP KHIRI KHAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

จตุททิพย์ อธิติศุภเศรษฐ์^{1*} และสายชล จินใจ²
Jutatip Idthisupaset^{1*} and Saichol Jinjo²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง 2) สร้างรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง 3) ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง และ 4) ประเมินผลรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้บริหาร ครูโรงเรียนวัดดอนยาง จำนวน 16 คน ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบสอบถามสภาพปัญหาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) แบบสัมภาษณ์สภาพปัญหาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) รูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 4) แบบประเมินความเหมาะสม และ 5) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าเฉลี่ยร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนวัดดอนยาง มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การติดตั้งระบบเทคโนโลยีดิจิทัล (Install a digital technology system: I) องค์ประกอบที่ 2 การวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Participatory planning: P) องค์ประกอบที่ 3 การเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Learning and exchanging experiences: L) องค์ประกอบที่ 4 การสร้าง แนวทางการพัฒนา (Creating development guidelines: C) องค์ประกอบที่ 5 การทำกิจกรรมและลงมือปฏิบัติ (Activities and Actions: A) และองค์ประกอบที่ 6 การติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation: M) 2) ความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบ การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียน วัดดอนยาง โดยเฉลี่ยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด (\bar{X} =4.67, S.D.=0.49) สามารถสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญรับรององค์ประกอบทั้ง 6 ด้านสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้ 3) ประเมินการใช้งานของระบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง โดยเฉลี่ยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด (\bar{X} =4.56, S.D.=0.51) และ 4) ความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อระบบการบริหารจัดการระบบการดูแล

¹ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดดอนยาง สังกัดสำนัก งานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1

² ดร.ปรัชญาดุขภูษิต คอมพิวเตอร์ศึกษา นักวิชาการอิสระ

* Corresponding author, e-mail: jutatipidthi2508@gmail.com

ช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.71, S.D.=0.40)

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, การมีส่วนร่วม

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the problem of the management of the participatory student care system using digital technology. of Wat Don Yang School 2) Create a model for managing the system of participatory student care using digital technology. of Wat Don Yang School 3) to experiment with a model of the management of the participatory student care system using digital technology. of Wat Don Yang School and 4) to evaluate the management model of the participatory student care system using digital technology. of Wat Don Yang School The target groups used in the study were 16 administrators, teachers of Wat Donyang School, and 30 students' parents. The research tools were 1) a questionnaire on the problems of student care system administration; 2) an interview form on the problems of student support system administration; 3) a model of student support system administration using participative Digital technology 4) a suitability assessment form and 5) a satisfaction assessment form. The statistics used in the research were mean, percentage, standard deviation. The results of the research were as follows: 1) The management model of the participatory student care system by using digital technology of Wat Donyang School consisted of 6 components: Component 1 , Install a digital technology system: I) Component 2 Participatory Planning Participatory planning (P) Component 3 : Learning and exchanging experiences (L) Component 4: Creating development guidelines (C) Component 5: Activities and Actions : A) and component 6 , Monitoring and Evaluation (M) 2) Appropriate and consistent with the management model of the participatory student care system using digital technology of Wat Don Yang School. The overall average was the most appropriate (\bar{X} =4.67, S.D.=0.49) . It can be concluded that experts certify all six elements can be used in research. 3) Evaluate the usability of the student support administration system. participatory model using digital technology of Wat Don Yang School The overall average was the most appropriate (\bar{X} =4.56, S.D.=0.51) and 4) users' satisfaction with the digital technology-based participatory student care administration system. of Wat Don Yang School Overall, it was found that it was at the highest level (\bar{X} =4.71, S.D.=0.40).

Keyword: Administration, Student Support System, Participation

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, หน้า 5) กำหนดในความมุ่งหมาย และหลักการจัดการศึกษาที่ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 16) เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุ

วัตถุประสงค์โรงเรียนจึงแบ่งโครงสร้าง การบริหารงานในโรงเรียนออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารงานวิชาการ ฝ่ายบริหารงานบุคคล ฝ่ายบริหารงานงบประมาณและฝ่ายบริหารทั่วไป ซึ่งฝ่ายบริหารงานทั่วไปถือว่าเป็นฝ่ายงานที่มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานปกครองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนให้มีวินัย คุณธรรมจริยธรรมและการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดแนวนโยบายระบบการดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนเพื่อให้มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีความชัดเจน มีการประสานงานความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียน เช่น ครูผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว และนอกโรงเรียน เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาครัฐเอกชน ดูแลระบบการช่วยเหลือนักเรียน รวมถึงวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ เช่น การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่นักเรียน และการส่งต่อนักเรียนอย่างมีคุณภาพอันจะส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จึงกำหนดนโยบายสำคัญในการ ให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่ง จัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งนักเรียนทุกคนจะต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือ พิทักษ์ปกป้อง ค้ำครองอย่างรอบด้านด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง เหมาะสม ทันการณ์ และได้รับการพัฒนาในทุกมิติเพื่อให้เป็นคนดีมีความสุข และปลอดภัย (กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 3, 2561, หน้า 18) อีกทั้งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ นักเรียนทุกคนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพสามารถดำรงชีวิต อย่างเป็นสุขในสังคม เป็นระบบที่มีกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจนประกอบด้วย การรู้จัก นักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ (นิตยา คະเนนิล และวารุ เฟิงสวัสดิ์, 2559, หน้า 350) ปัญหาการดำเนินงานตามกระบวนการของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน พบปัญหาเกี่ยวกับ กระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่าครูมีภาระงานมากทำให้ไม่สามารถดำเนินการรู้จักนักเรียนได้อย่างทั่วถึง ครูขาดการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบและการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านความสามารถพิเศษ กระบวนการคัดกรองนักเรียน พบปัญหาความน่าเชื่อถือของข้อมูลการ วิเคราะห์นักเรียน วิธีการวิเคราะห์ นักเรียนไม่หลากหลาย และการใช้ข้อมูลการคัดกรองนักเรียนไม่มีประสิทธิภาพ กระบวนการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน พบปัญหาการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไม่หลากหลาย ครูขาดทักษะด้านจิตวิทยาการให้คำปรึกษา และปัจจัยอื่น ๆ ภายนอกส่งผลต่อความสำเร็จในการแก้ปัญหาที่นักเรียน เช่น ความร่วมมือของผู้ปกครอง สภาพชุมชน เป็นต้น กระบวนการป้องกันและแก้ไข พบปัญหาสัมพันธ์ภาพระหว่างครูกับนักเรียนไม่ไว้นื้อเชื่อใจกันทำให้ไม่สามารถเปิดใจร่วมกันแก้ปัญหา ครูวิทยุฉินน้อยขาดประสบการณ์และความน่าเชื่อถือ อีกทั้งครูมีงานสอนมากเกินไปทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ยังพบว่าโรงเรียนไม่มีกลวิธีที่หลากหลายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาอย่างใกล้ชิด และกระบวนการส่งต่อนักเรียน พบปัญหา การขาดกระบวนการดำเนินการส่งต่อนักเรียนอย่างเป็นระบบ และครูขาดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการส่งต่อนักเรียน (ภูษณิศดา คารวพงศ์ และไสว พักขาว, 2558; ลัดดาวลัย เพชรจันทร์, 2559, ปริมาณ สนิธิ, 2560) จากปัญหาข้างต้น จะพบว่า ครูเป็นบุคคลที่สำคัญในทุกขั้นตอนของกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่คือภาระงานที่มาก ครูจะต้องรับผิดชอบงานสอนและงานสนับสนุนการศึกษาอื่น ๆ ดังนั้นครูจะไม่มีเวลาในการพัฒนาตนเองให้มั่งคั่งความรู้เกี่ยวกับงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างเพียงพอ และการให้ความสำคัญในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้นักเรียน

ปัญหาการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดดอนยาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง จัดการศึกษาให้นักเรียนตั้งแต่ระดับชั้น อนุบาลปีที่ 2 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 250 คน ในปีการศึกษา 2563 มีครูจำนวน 16 คน พบปัญหา การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไม่เพียงพอ เช่น ครูมีความเข้าใจว่าระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนคือกิจกรรมเยี่ยมบ้าน นักเรียน กิจกรรมทุนนักเรียน ยากจน และการแก้พฤติกรรมนักเรียนที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งในความเป็นจริงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีองค์ประกอบใน การดูแลนักเรียนครอบคลุมหลายด้านทั้งความรู้ความสามารถและพฤติกรรม รวมทั้งสุขภาพด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังพบ ปัญหาเกี่ยวกับการภาระงานของครูผู้สอนซึ่งมี ชั่วโมงงานสอนและงานอื่น ๆ จำนวนมากทำให้การตระหนักถึงความสำคัญของการ ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่มากพอ เพราะต้องให้ความสำคัญกับงานอื่น ๆ อีกหลายงาน ทำให้ไม่มีการสร้าง เครื่องมือเก็บข้อมูลที่มีคุณภาพการคัดกรองนักเรียนอย่างเป็นระบบ และการช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นกระบวนการรวมถึง การส่งต่อและรายงานผล ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาจากการ ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ทำให้การดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญของการพัฒนานักเรียน ในโรงเรียนไม่เกิดประสิทธิผล เนื่องจากประสิทธิผลของ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือสิ่งที่เป็นผลสำเร็จของระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นคุณค่าและประโยชน์ที่เกิด ขึ้นกับนักเรียนเป็นสำคัญ สำนักวิชาการ และมาตรฐานการ ศึกษา (2552, หน้า 13-14) ได้ระบุถึงคุณค่าของระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้ 1) นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึง และตรงตามสภาพปัญหา 2) สัมพันธภาพระหว่าง ครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น 3) นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขและได้รับการส่งเสริม พัฒนาเต็มตามศักยภาพอย่าง รอบด้าน 4) นักเรียนรู้จักตนเอง ควบคุม ตนเองได้ มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ซึ่งเป็นรากฐานของการ พัฒนา ความเก่ง (IQ) คุณธรรม (MQ) และความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรค (AQ) และ 5) ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพ นักเรียนอย่างเข้มแข็ง จริงจัง ด้วยความเสียสละ เอาใจใส่ จากที่กล่าวมาจะพบว่าประสิทธิผลของการดำเนินการระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน เกิดจากครูและบุคลากรทางการศึกษาที่จะต้องร่วมแรง ร่วมใจกันในการช่วยเหลือนักเรียน

ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้นำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้ในโรงเรียนทุก โรงเรียนโดยการดำเนินงานจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งครู พ่อแม่ผู้ปกครองและบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะครู มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิดสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อรู้การ เปลี่ยนแปลงและสามารถหาวิธีป้องกันหรือแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนได้ทันการณ์ เนื่องจากทุกปัญหา ล้วนมีสาเหตุและไม่ได้เกิดขึ้นทันทีทันใด แต่เป็นการสั่งสมประสบการณ์ที่มีผลเชิงลบต่อพฤติกรรม ทั้งด้านความคิด ความรู้สึก การกระทำ ถ้าไม่ได้รับการช่วยเหลือเบื้องต้น ปัญหาจะมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นยากแก่การแก้ไขในที่สุด การดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีความสำคัญสำหรับการส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนที่มีความแตกต่างกัน โดยโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางมีบุคลากร จำนวนจำกัด ดังนั้นการทำงาน จึงต้องอาศัย ความร่วมมือร่วมแรง ร่วมใจกัน โดยการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสามารถดำเนินการให้เกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของ โรงเรียนวัดดอนยาง

2.2 เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนวัดดอนยาง

2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนวัดดอนยาง

2.4 เพื่อประเมินผลรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนวัดดอนยาง

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 การศึกษาค้นคว้าวิจัยได้ทำการ รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับ

3.1 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การพัฒนานักเรียน ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการ ด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยี ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาการแข่งขันทุกรูปแบบ ก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด ซึ่งล้วนแต่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิต และสุขภาพกาย ของทุกคน จนนำไปสู่การเกิดปัญหาและสภาวะวิกฤติทางสังคม ดังนั้น ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวมทั้ง ด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนให้มีทักษะในการดำรงชีวิต จึงจำเป็นที่ทุกโรงเรียน ในฐานะหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบ ในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียน และแก้วิกฤติสังคม จึงควรนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้ และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน (กลุ่ม ส่งเสริม การจัดการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3, 2561) ดังนั้น การดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงเป็นการส่งเสริม พัฒนา การป้องกัน และแก้ไขปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง คุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง เป็นกระบวนการ ดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้โดยมี ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของ บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

3.2 ระบบบริหารและสารสนเทศ เทคโนโลยีดิจิทัล ภายในสถานศึกษา

การปฏิรูปการศึกษารอบสอง มีความต้องการเน้น 2 เรื่องหลักคือ คุณภาพการศึกษาและโอกาสทางการศึกษา ซึ่งจะเน้นไปที่คุณภาพครูเพราะเป็นปัจจัยสำคัญไปสู่คุณภาพของผู้เรียน ซึ่งถือเป็นตรรกะที่ชี้ชัดอยู่แล้วว่า คุณภาพของครูจะส่งผล ให้ผู้เรียนมีความรู้ เก่ง มีคุณธรรม มีรากเหง้าของความเป็นไทย ขณะเดียวกันจะ ให้ทุกคนเข้าถึงการ ศึกษาที่มีคุณภาพ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาและผลักดันการศึกษา การเรียนรู้ไปจนตลอดชีวิตของเราในสังคมข้างนอก ซึ่งจะส่งผลถึงความสามารถในการแข่งขันของประชาชนในประเทศให้เพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้การปฏิรูปการศึกษารอบสอง จะต้องทำให้เด็กของเราเป็นคนเก่ง ดีมีความสุข แนวความคิดปฏิรูปการศึกษาจึงจะต้องปรับเปลี่ยนใหม่ ไม่ใช่ถูกกำหนดกรอบ

อยู่โดยเอาแต่ตามตัวบทกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดชัดเจนมานานว่าต้องเน้นผู้เรียนเป็นหลัก (Student Centre) มีครูเป็นผู้อำนวยให้เกิดความรู้ (Facilitator) นำหลักเรื่องการศึกษาของทุกคน และทุกคนเพื่อการศึกษา (Education for all - All for education) เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมจัดการการศึกษาของชาติแต่ยังมีปัจจัยสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาอีกมาก เช่น คุณลักษณะประจำชาติของคนไทย (National characteristics) และกระบวนทัศน์ในกระแสหลักโลกาภิวัตน์ (Globalization - main streams) ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการปฏิรูป การศึกษา การปฏิรูป การศึกษาในระบบ (Formal Education) ซึ่งจะต้องเป็นสิ่งที่ใส่เข้าไป (In - put) สำหรับผู้เรียน และกระบวนในการจัดการศึกษาในระบบนี้เอง คือ สิ่งที่ต้องบรมสั่งสอน (Imposition Oriented Approach) ให้กับผู้เรียน กระบวนเหล่านี้จะหล่อหลอมเด็กให้เป็นคุณลักษณะ ประจำชาติอัตลักษณ์ของความเป็นชาติ (Out - put) จะเป็นลักษณะพึงประสงค์ของความเป็นคนไทยอย่างที่เราคาดหวัง ดังนั้น จึงมีแนวคิดใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้และการส่งเสริมและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา 4 ประการ ได้แก่ 1) การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ เด็กไทยและคนไทยในอนาคต เป็นคนเก่ง ดีมีความสุข ดำรงรักษาความเป็นไทยและรู้เท่าทันกับสถานการณ์ของโลก 2) การพัฒนาครูยุคใหม่ โครงการครูพันธุ์ใหม่ ด้วยกระบวนการผลิตการอบรมครูประจำการให้มีความพร้อมมากยิ่งขึ้นให้มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครูและเป็นวิชาชีพชั้นสูง 3) การพัฒนาสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ โดยสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภทต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น ให้เป็นศูนย์เรียนรู้สำหรับเด็กและประชาชนชนทั่วไป และ 4) การพัฒนาการบริหารจัดการใหม่ ที่มุ่งเน้นเรื่องการกระจายอำนาจ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษามีความคล่องตัวและเป็นอิสระมากที่สุดควบคู่ไปกับการเน้นธรรมาภิบาล ทั้งนี้การขับเคลื่อนแนวทาง 4 ประการให้สำเร็จเป็นรูปธรรม โดยมีเป้าหมาย 3 ประการ คือ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการ ศึกษาการเพิ่ม โอกาสทาง การศึกษาและเรียนรู้ และการส่งเสริมและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนวัดดอนยาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาและพัฒนาโดยดำเนินการ 4 ระยะ รายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง โดยแบ่งการดำเนินงานวิจัยเป็น 2 ส่วนคือ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้แบบสอบถามสภาพปัญหาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับครูผู้สอนโรงเรียนวัดดอนยาง จำนวน 16 คน และ 2) ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและความต้องการจำเป็นโดยใช้แบบสัมภาษณ์สภาพปัญหาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 5 คน

ระยะที่ 2 สร้าง รูปแบบการบริหารจัดการระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดย ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนวัดดอนยาง ดำเนินการออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ยกร่างรูปแบบโดยผู้วิจัย นำข้อมูลจากผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น แนวทางในการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมจากระยะที่ 1 มาประกอบการยกร่าง และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้อง โดยการจัด

สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 8 คน และ 2) การตรวจสอบรูปแบบ เพื่อพิจารณาความเหมาะสม และความสอดคล้องของรูปแบบโดยใช้วิธีการสำรวจด้วยแบบประเมินกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ รูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และแบบประเมินความเหมาะสม

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง โดยการทดลองใช้กับกลุ่ม เป้าหมาย 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหาร ครูโรงเรียนวัดดอนยาง จำนวน 16 คน ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 30 คน และ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ รูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เว็บไซต์การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน www.iplcam.com และคู่มือการใช้งานระบบ

ระยะที่ 4 ประเมินผลรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อรูปแบบที่พัฒนาขึ้น กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอนโรงเรียนวัดดอนยางจำนวน 17 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 250 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเทียบกับ เกณฑ์ที่กำหนด

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ผลการ ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดดอนยาง พบว่า ปัญหาการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดดอนยาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง จัดการศึกษาให้นักเรียนตั้งแต่ระดับชั้น อนุบาล 2 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 250 คน ในปีการศึกษา 2563 มีครู จำนวน 16 คน พบปัญหา การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไม่เพียงพอ เช่น ครูมีความเข้าใจว่าระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนคือกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน กิจกรรมทุนนักเรียนยากจน และการแก้พฤติกรรมนักเรียนที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งในความเป็นจริงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีองค์ประกอบในการดูแลนักเรียน ครอบคลุมหลายด้านทั้งความรู้ ความสามารถและพฤติกรรม รวมทั้งสุขภาพด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังพบ ปัญหาเกี่ยวกับภาระงานของครูผู้สอนซึ่งมีชั่วโมงงานสอนและงานอื่น ๆ จำนวนมากทำให้การตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่มากพอ เพราะต้องให้ความสำคัญกับงานอื่น ๆ อีกหลายงาน ทำให้ไม่มีการสร้างเครื่องมือ เก็บข้อมูลที่มีคุณภาพการ คัดกรอง นักเรียนอย่างเป็นระบบ และการช่วยเหลือนักเรียน น้อยอย่างเป็น กระบวนการ รวมถึงการส่งต่อและรายงานผล

5.2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง โดยผู้วิจัยได้ทำ การวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการประชุมวางแผน ร่วมกันกับคณะครูผู้สอน ผู้ปกครอง นำข้อมูลที่ได้ร่างเป็นแนวทางสำหรับการวิจัย จากนั้นนำข้อมูลร่วมสนทนากลุ่มกับ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 8 ท่าน เพื่อ หารูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนวัดดอนยาง พบว่าได้ 6 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การติดตั้งระบบเทคโนโลยีดิจิทัล (Install a digital technology system: I) องค์ประกอบที่ 2 การวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Participatory planning: P) องค์ประกอบที่ 3 การเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Learning and exchanging experiences: L) องค์ประกอบที่ 4 การสร้างแนวทางการพัฒนา (Creating development guidelines: C) องค์ประกอบที่ 5 การทำกิจกรรมและลงมือปฏิบัติ (Activities and Actions: A) และองค์ประกอบที่ 6 การติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation: M) จากนั้นพัฒนา

เครื่องมือสำหรับการวิจัยและดำเนินการตามวิธีการเชิงระบบทำการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญ ผลการประเมินดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง

รายการประเมิน	n = 7		ความเหมาะสม
	\bar{X}	S.D.	
การติดตั้งระบบเทคโนโลยีดิจิทัล (I)	4.71	0.49	มากที่สุด
การวางแผนแบบมีส่วนร่วม (P)	4.86	0.38	มากที่สุด
การเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (L)	4.57	0.53	มากที่สุด
การสร้างแนวทางการพัฒนา (C)	4.57	0.53	มากที่สุด
การทำกิจกรรมและลงมือปฏิบัติ (A)	4.71	0.49	มากที่สุด
การติดตามและประเมินผล (M)	4.57	0.53	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.67	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของและความสอดคล้องรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง โดยเฉลี่ยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด (\bar{X} =4.67, S.D.=0.49) สามารถสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญรับรององค์ประกอบทั้ง 6 ด้านสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

5.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง ประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินการใช้งานของระบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง

รายการประเมิน	n = 7		ความเหมาะสม
	\bar{X}	S.D.	
1.ระบบบริหารจัดการสำหรับผู้ดูแลระบบ	4.44	0.53	มาก
2.ระบบบริหารจัดการสำหรับผู้บริหาร	4.56	0.53	มากที่สุด
3.ระบบบริหารจัดการสำหรับครูผู้สอน	4.67	0.50	มาก
4.ระบบบริหารจัดการสำหรับผู้ปกครอง	4.44	0.53	มาก
5.การเข้าใช้งานของระบบ	4.44	0.53	มากที่สุด
6.การใช้งานระบบการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.56	0.53	มากที่สุด
7.การใช้งานระบบการคัดกรองนักเรียน	4.67	0.50	มากที่สุด
8.การใช้งานระบบการป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.78	0.44	มากที่สุด
9.การใช้งานระบบการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน	4.56	0.53	มากที่สุด
10.การใช้งานระบบการส่งต่อ	4.56	0.53	มากที่สุด
11.การแสดงผลรายงาน	4.67	0.50	มากที่สุด

รายการประเมิน	n = 7		ความเหมาะสม
	\bar{X}	S.D.	
12.การใช้งานระบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	4.33	0.50	มาก
เฉลี่ย	4.56	0.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินการใช้งานของระบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง โดยเฉลี่ยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด (\bar{X} =4.56, S.D.=0.51)

5.4 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อระบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อระบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ความเหมาะสม
ระบบสำหรับผู้บริหาร			
1.การเข้าใช้งานของระบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
2.การใช้งานเมนู ติดตาม ประเมินผลรายงานของระบบ	5.00	0.00	มากที่สุด
3.การใช้งานระบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์	5.00	0.00	มากที่สุด
ระบบสำหรับครู			
1.การเข้าใช้งานของระบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.75	0.45	มากที่สุด
2.การใช้งานระบบการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.69	0.48	มากที่สุด
3.การใช้งานระบบการคัดกรองนักเรียน	4.69	0.48	มากที่สุด
4.การใช้งานระบบการป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.56	0.51	มากที่สุด
5.การใช้งานระบบการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน	4.56	0.51	มากที่สุด
6.การใช้งานระบบการส่งต่อ	4.75	0.45	มากที่สุด
7.การใช้งานระบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์	4.69	0.48	มากที่สุด
ระบบสำหรับผู้ปกครอง			
1.การเข้าใช้งานของระบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.80	0.41	มากที่สุด
2.การรายงานข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน	4.63	0.49	มากที่สุด
3.การใช้งานระบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์	4.10	0.96	มาก
เฉลี่ย	4.71	0.40	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อระบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง โดยรวม พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.71,S.D.=0.40)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 สภาพปัญหาการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดดอนยาง พบว่า ปัญหาการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดดอนยาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จัดการศึกษาให้แก่นักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 2 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่เพียงพอ เช่น ครูมีความเข้าใจว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน กิจกรรมทุนนักเรียนยากจน และการแก้พฤติกรรมนักเรียนที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งในความเป็นจริงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีองค์ประกอบในการดูแลนักเรียนครอบคลุมหลาย ด้านทั้งความรู้ ความสามารถและพฤติกรรม รวมทั้งสุขภาพด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังพบปัญหาเกี่ยวกับภาระงานของครูผู้สอนซึ่งมีงานสอนและงานอื่น ๆ จำนวนมากชั่วโมงทำให้การตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่มากพอ เพราะต้องให้ความสำคัญกับงานอื่น ๆ อีกหลายงาน ทำให้ไม่มีการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลที่มีคุณภาพการคัดกรองนักเรียนอย่างเป็นระบบ และการช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นกระบวนการ รวมถึงการส่งต่อและรายงานผล ทั้งนี้การศึกษาครั้งนี้เป็นการ สํารวจสภาพปัญหาสำหรับโรงเรียนวัดดอนยางเท่านั้น โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสํารวจและการสัมภาษณ์ผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนำมาวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้ร่างรูปแบบสำหรับการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โภท รัชอ่อน (2562) ได้ทำการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 พบว่า สภาพปัญหาโรงเรียนมีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นขั้นตอนแต่ขาดระบบและความต่อเนื่องในการดำเนินการขาดที่ปรึกษา ที่คอยให้คำปรึกษา แก้ไขปัญหาและพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของนักเรียน สำหรับความต้องการเกี่ยวกับ ระบบต้องการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน อยากให้ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมกับครู นักเรียน จัดอบรมปฏิบัติการจัดกิจกรรม ส่งเสริม และพัฒนานักเรียน เช่นเดียวกับ จักรภพ เนวะมาตย์ (2562) ได้ทำการพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยเทคนิคตากสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า ครูผู้สอนมีความต้องการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน และแนวทางการบริหาร 1) ควร มีรูปแบบการบริหารโดยมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน 2) ควร มีคณะกรรมการบริหารจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3) ควร กำหนดขอบข่ายงานระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน และ 4) ควร มีกระบวนการบริหารที่เป็นระบบ

6.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของและความสอดคล้องรูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนวัดดอนยาง โดยเฉลี่ยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด (\bar{X} =4.67, S.D.=0.49) สามารถสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญรับรององค์ประกอบทั้ง 6 ด้านสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัย ได้ดำเนินการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจากระยะที่ 1 นำมาร่างรูปแบบและร่วมสนทนากลุ่ม กับผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้รูปแบบที่ต้องการและทำการประเมินความเหมาะสม ความสอดคล้องของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ทำให้ได้ผลการศึกษาที่ต้องการและสามารถ นำไป ใช้งานวิจัยได้ สอดคล้องกับแนวคิดการ พัฒนารูปแบบของวิลเลอร์ (Willer, 1986 , p. 83) ได้กล่าวว่าการพัฒนารูปแบบโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนได้แก่ 1) การสร้าง (Construct) รูปแบบ และ 2) การหาความเที่ยงตรง (Validity) ของรูปแบบ ซึ่งขั้นตอนที่ 1 การสร้างหรือพัฒนารูปแบบในขั้นตอนนี้ผู้วิจัย จะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้อาจจะศึกษารายกรณีหน่วยงานที่ดำเนินการ ในเรื่องนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ผลการ ศึกษาจะนำมา ใช้กำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบใน

รูปแบบ ดังนั้นการพัฒนาในรูปแบบในขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยหลักการของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญและขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ภายหลังจากที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นต้นแล้วจำเป็นต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ซึ่งการทดสอบอาจจะกระทำได้โดย การประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และการทดลองใช้รูปแบบ การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบโดยใช้ทั้ง 2 ขั้นต้น อนึ่งจึงทำให้ผลการศึกษาเป็นไปตามที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจักรภพ เนวะมาตย์ (2562) ได้ทำการศึกษาพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยเทคนิคตากสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ใช้กระบวนการวิจัยลักษณะเดียวกับ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบที่สร้าง ขึ้นมี 4 องค์ประกอบ

ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมายของรูปแบบ 2) คณะกรรมการบริหาร 3) ขอบข่ายงาน และ 4) กระบวนการบริหาร และผลการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสม เช่นเดียวกับ นิตยา คະเนนนิล และวาโร เฟ็งสวัสดี (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบกระบวนการบริหารระดับดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ซึ่งพบว่ารูปแบบกระบวนการบริหารระดับดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

6.3 ผลการประเมินการใช้งานของระบบการจัดการ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง โดยเฉลี่ยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}=4.56, S.D.=0.51$) ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยได้ร่วมมือกับทีมพัฒนาซอฟต์แวร์ในการวางแผน ออกแบบ ระบบการจัดการจัดการระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และร่วมประชุมหารือกับครูผู้สอนในโรงเรียนวัดดอนยาง เพื่อให้ข้อมูลที่สำคัญ จากนั้นทีมพัฒนาซอฟต์แวร์ได้ทำการพัฒนาตามกระบวนการวิศวกรรมซอฟต์แวร์ ทำการทดสอบก่อนนำไปใช้งานจริง จึงทำให้ผลการประเมินการใช้งานอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ ธนภฤต อึ้งน้อย (2563) ได้ทำการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มี ประสิทธิภาพของโรงเรียนช นาดเล็ก: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านวังจาน พบว่า รูปแบบที่ได้มีความเป็นไปได้ในการนำไป ใช้ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับ จักรภพ เนวะมาตย์. (2562) การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยเทคนิคตากสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และ โภษุฑ รุยอ่อน (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการบริหาร จัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นโดยการมีส่วนร่วม ของชุมชน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ซึ่งพบว่า ผลการใช้งาน ของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในการวิจัย อยู่ในระดับมากและมากที่สุดเช่นกัน

6.4 ความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อระบบการจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.71, S.D.=0.40$) ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยในฐานะผู้บริหาร ได้พัฒนาและขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดย 1) ศึกษาสภาพและทิศทางการดำเนินงาน 2) วางแผนการดำเนินงานจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) ดำเนินการตามแผนที่กำหนด 4) นิเทศ กำกับ ติดตาม 5) ประเมินเพื่อทบทวน (ประเมินภายใน) และ 6) สรุปรายงาน / ประชาสัมพันธ์ ร่วมกับครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียนในระยะเวลาที่ผ่านมาจึงทำให้เมื่อพัฒนางานวิจัยในครั้งนี้จึงได้รับ ความร่วมมือและจัดอบ การใช้งานระบบการจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่าง เป็นขั้นตอน ทำให้ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โภษุฑ รุยอ่อน (2562), จักรภพ เนวะมาตย์, (2562) ธนภฤต อึ้งน้อย (2563) และนิตยา คະเนนนิล และวาโร เฟ็งสวัสดี (2559) ซึ่งได้ศึกษาความพึงพอใจพบว่า อยู่ในระดับมากและมากที่สุด เช่นกัน

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ของโรงเรียนวัดดอนยาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ครั้งนี้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนาโดยสภาพปัญหาเป็นเพียงปัญหาของโรงเรียนวัดดอนยาง และนำระบบการบริหารจัดการ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการพัฒนาซอฟต์แวร์ระบบออนไลน์เฉพาะของโรงเรียนวัดดอนยางเท่านั้น ซึ่งยังไม่ได้นำไปทดลองใช้กับโรงเรียนในบริบทเดียวกันหรือหลาย ๆ โรงเรียนดังนั้นก็ได้นำไปทดลองใช้และปรับการทำงานอาจจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและต่อยอดการวิจัยได้ ทั้งนี้ผู้ที่สนใจจะต้องทำการศึกษาระบบบริหารที่พัฒนาขึ้นและต้องขออนุญาตจากผู้วิจัยก่อนในการกำหนดสิทธิ์การใช้งาน

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- โกมุท รุยอ่อน. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 3.
- กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 3. (2561). คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 3 จาก <https://www2.chaiyaphum3.go.th/main/downloads.php>
- จักรภพ เนวะมาตย์. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยเทคนิคตากสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วิทยาลัยเทคนิคตาก สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- ธนภุต อึ้งน้อย. (2563). การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านวังจาน. *คุรุสภาวิทยากร* 1(3 กันยายน - ธันวาคม), 31-43.
- นิตยา คະเนนนิล และวาโร เฟ็งสวัสดิ์. (2559). การพัฒนารูปแบบกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. *ศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย* 8 (2 กรกฎาคม-ธันวาคม), 348-360.
- ปรมาภรณ์ สนิธิ. (2560). แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. (ปริญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ภูษนิศา คารวพงศ์ และไสว พักขาว. (2558). สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในโรงเรียนสำนักงานเขตสายไหม สังกัดกรุงเทพมหานคร. *ศรีปทุม ชลบุรี*. 11 (3), 86-94.
- ลัดดาวัลย์ เพชรจันทร์. (2559). ปัญหาและแนวทางพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโรงเรียนบ้านปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. (ปริญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). เอกสารสรุปย่อองค์ความรู้สำหรับการพัฒนาทีม งานขับเคลื่อน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อก้าวอย่างยั่งยืน.
- Willer, D. (1986). Theory and the experimental investigation of social structures. Gordon and Breach Science.

ปัญหาการบริหารจัดการงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
PROBLEMS OF RESEARCH MANAGEMENT IN YALA RAJABHAT UNIVERSITY

รอฮานา ดาคาเฮง^{1*}
Rohana Daklahang^{1*}

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัยนี้ เพื่อศึกษาและรวบรวมปัญหาด้านการบริหารจัดการงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 74 คน เป็นการสัมภาษณ์ 20 คน และใช้แบบสอบถาม 54 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 74.1 อายุ 30-49 ปี ร้อยละ 77.8 การศึกษาระดับปริญญาโท ร้อยละ 48.1 สังกัดคณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร ร้อยละ 38.9 มีประสบการณ์การทำงานที่มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ร้อยละ 38.9 พบว่า ปัญหาการบริหารจัดการงานวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่เป็นปัญหามากที่สุดคือ ด้านการจัดการกำลังคน $\bar{X} = 3.00$ และด้านที่เป็นปัญหาน้อยที่สุด คือ ด้านติดตามประเมินผล $\bar{X} = 2.54$ และมีแนวทางการบริหารจัดการงานวิจัยคือ 1) ส่งเสริมการวิจัยแบบบูรณาการ 2) ขับเคลื่อนการนำผลงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ 3) สร้างแรงจูงใจแก่นักวิจัย 4) หาแนวทางจัดการคุณภาพงานวิจัยให้เหมาะสม และ 5) ปรับปรุงระบบการจัดสรรทุนวิจัยงบประมาณบำรุงการศึกษา ตามลำดับ

คำสำคัญ : ปัญหา, การบริหารจัดการ, งานวิจัย

Abstract

This research aimed to study and compile problems of research management and guideline for research management in Yala Rajabhat University. Data were collected from 74 randomly selected samples, were collected by interviewing 20 people and a survey using questionnaires of 54 people, 74.1 % female, aged 30-49 years 77.8 %, master's degree program 48.1 %, affiliated with the Faculty of Science Technology and agriculture 38.9 %, had work experience at Yala Rajabhat University 38.9%. The results to were most problematic aspect is Manpower management $\bar{X} = 3.00$ (moderate level) and the least problematic aspect is monitoring and evaluation $\bar{X} = 2.54$ (moderate level). For the research management approach of the Southern Border Research and Development Institute. The sample group commented that 1) Integrated research should be promoted 2) Driving research results should be utilized 3) motivated the researchers 4) find appropriate guidelines for research quality management 5) improve Research fund allocation system, educational budget.

Keyword: Problem, Management, Research

¹ เจ้าหน้าที่วิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

* Corresponding author, e-mail: rohana.d@yru.ac.th

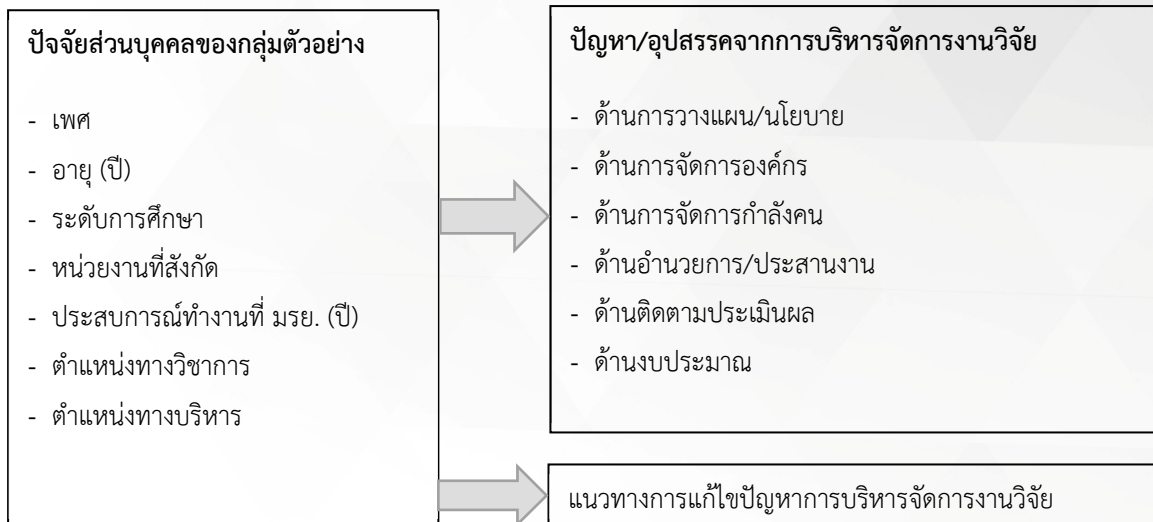
1. บทนำ

สถาบันวิจัยและพัฒนาชายแดนภาคใต้ (สวพ.) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบพันธกิจด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัย โดยการจัดระบบงานวิจัยให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน มุ่งเน้นสนับสนุนให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยผลิตผลงานวิจัย เพื่อการพัฒนาและการนำไปใช้ประโยชน์โดยการสนับสนุนทุนวิจัย พัฒนาศักยภาพนักวิจัย ตลอดจนการสนับสนุนการเผยแพร่ ผลงานวิจัย (กิตติชัย ไตรรัตนศิริชัย, 2522) การพัฒนาระบบสารสนเทศการวิจัยแล้วแต่มีความสำคัญต่อการบริหาร งานวิจัยของมหาวิทยาลัย (ดวงเดือน ภูตยานันท์ และคณะ, 2554) ให้มีความเข้มแข็ง มีคุณภาพ และสามารถบรรลุผลสำเร็จ ตามเป้าหมาย และผลผลิตจากงานวิจัยจะมีคุณภาพและประสบความสำเร็จนั้น นอกจากจะเกิดจากตัวนักวิจัยเองแล้ว ปัจจัย สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การที่มีการบริหารจัดการงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพ (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2557) ที่ผ่าน มานั้นได้มีการกำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือแนวปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อให้การบริหารจัดการงานวิจัยเป็นไปด้วยความราบรื่น และ เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักวิจัย อย่างไรก็ตาม พบว่า การดำเนินงานต่าง ๆ ยังมีปัญหาหลายประการอาจมีสาเหตุมาจากระบบ หรือเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานยังไม่มีประสิทธิภาพ เช่น ระบบสารสนเทศด้านการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองทาง ห้องปฏิบัติการ บางครั้งอาจมีสาเหตุมาจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขาดความรอบคอบหรือขาดความรู้ความเข้าใจในการทำงาน บางครั้งอาจมีสาเหตุมาจากตัวนักวิจัยเองที่ละเลยหรือไม่ใส่ใจในการติดตามข้อมูลข่าวสารที่เป็นสิทธิประโยชน์ของตนเอง หรือ แม้กระทั่งการวางแผนนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจการวิจัย ซึ่งในบางครั้งอาจจะไม่สอดคล้องกับบริบทของการทำ วิจัยในมหาวิทยาลัย ทำให้นักวิจัยไม่สามารถปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในนโยบาย ปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ เหล่านี้เป็นผลทำ ให้การบริหารจัดการงานวิจัยขาดประสิทธิภาพ ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการในด้านอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัยได้ ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัย โดยการศึกษาจากตัวชี้วัด การบริหารจัดการของ Gulick และ Urwick (ค.ศ.1937) ที่เรียกรวมว่า POCDCORB ได้แก่ การวางแผน (Planning), การจัดองค์การ (Organizing), การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing), การอำนวยการ (Directing), การประสานงาน (Coordinating), การรายงานผล (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดแนวทางในการบริหารจัดการงานวิจัยของ สถาบันวิจัยและพัฒนาชายแดนภาคใต้ ให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาและรวบรวมปัญหาด้านการบริหารจัดการงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
- 2.2 เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด 384 คน ได้แก่ นักวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 357 คน ผู้บริหารหน่วยงาน จำนวน 18 คน และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานวิจัย จำนวน 9 คน และได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจงและใช้เกณฑ์การกำหนดร้อยละ 25% ของประชากร (บุญชม ศรีสะอาด, 2535, หน้า 38) จำนวน 74 คน ได้แก่ นักวิจัย จำนวน 64 คน ผู้บริหาร จำนวน 6 คน และเจ้าหน้าที่ จำนวน 4 คน ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบภารกิจด้านการวิจัย

4.2 เครื่องมือการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีกรอบในการสัมภาษณ์ 6 ประเด็นหลัก คือ 1) ด้านการวางแผน / นโยบาย 2) ด้านการจัดการองค์กร 3) ด้านการจัดการกำลังคน 4) ด้านการอำนวยความสะดวก / ประสานงาน 5) ด้านติดตามประเมินผล และ 6) ด้านงบประมาณ โดยผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ชุดนี้ ได้แก่ 1) ตัวแทนผู้บริหาร 2) ตัวแทนนักวิจัย 3) เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานวิจัย ประจำคณะ / สำนัก / สถาบัน

2) แบบสอบถาม สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และนักวิจัย แบบสอบถามมี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารจัดการงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

4.3 การตรวจคุณภาพเครื่องมือ

การหาความตรงด้านเนื้อหาของเครื่องมือ (Content Validity) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน คำนวณหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (พวงรัตน์ทวีรัตน์, 2540, หน้า 116-117) ได้เท่ากับ 0.71 และ 0.97 ตามลำดับ หลังจากนั้นนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามและนำไปใช้จริง

การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ผ่านการหาความตรงตามเนื้อหาเรียบร้อยแล้วไปทดสอบหาความเชื่อมั่นกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาคำนวณหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (พวงรัตน์ทวีรัตน์, 2540, หน้า 125-126) ได้เท่ากับ .94

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 6 คน เจ้าหน้าที่จำนวน 4 คนและนักวิจัย จำนวน 10 คน ตามประเด็นข้อคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามจากนักวิจัย จำนวน 54 คน ซึ่งลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ คือ 1 หมายถึงระดับปัญหาน้อยที่สุด 2 หมายถึงระดับปัญหาน้อย 3 หมายถึงระดับปัญหาปานกลาง 4 หมายถึงระดับปัญหามาก และ 5 หมายถึงระดับปัญหามากที่สุด

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วมาเรียบเรียง ติดตามหลักตรรกะ และวิเคราะห์เป็นข้อสรุป

5. สรุปผลการวิจัย

จากการสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 74.1 อายุ 30 - 49 ปี ร้อยละ 77.8 มีการศึกษาระดับปริญญาโท ร้อยละ 48.1 สังกัดคณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร ร้อยละ 38.9 มีประสบการณ์การทำงานที่มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ร้อยละ 38.9 ส่วนใหญ่มีตำแหน่งทางวิชาการคืออาจารย์ ร้อยละ 55.6 เป็นนักวิจัย ร้อยละ 68.5 ในฐานะหัวหน้าชุดโครงการ ร้อยละ 31.7 และมีประสบการณ์การทำงานวิจัยไม่ถึง 5 ปี ร้อยละ 75.9 ได้ผลการศึกษาระดับปัญหาการบริหารจัดการงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับปัญหาการบริหารจัดการงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ข้อ	ประเด็นปัญหาการบริหารจัดการงานวิจัย	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหา
ด้านการวางแผน/นโยบาย				
1	การกำหนดแผน/นโยบาย/ยุทธศาสตร์ด้านการวิจัย ไม่ได้ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ	2.91	1.10	ปานกลาง
2	ไม่มีการถ่ายทอดแผน/นโยบาย/ยุทธศาสตร์ด้านการวิจัยให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบ	2.50	1.16	น้อย
3	แผน/นโยบาย/ยุทธศาสตร์ด้านการวิจัยที่กำหนดไม่ได้ถูกนำไปสู่การปฏิบัติจริง	2.78	1.28	ปานกลาง
4	นโยบาย/ทิศทางการวิจัยของมหาวิทยาลัยยังไม่มี ความชัดเจน ทำให้นักวิจัยไม่สามารถวางแผนการวิจัยในระยะยาวได้	2.89	1.28	ปานกลาง
5	นโยบาย/ทิศทางการวิจัยของมหาวิทยาลัยไม่มีการกำหนดเป็นจุดเน้นที่โดดเด่น	2.94	1.28	ปานกลาง
6	นโยบายการวิจัยมีการเปลี่ยนแปลงตามวาระของผู้บริหาร	3.37	1.15	ปานกลาง
7	นโยบายการวิจัยไม่มีความทันสมัย ไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน	2.80	1.12	ปานกลาง

ข้อ	ประเด็นปัญหาการบริหารจัดการงานวิจัย	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหา
8	มีการแยกส่วนของแผนการวิจัยจากแผนในระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะ ทำให้การนำแผนไปปฏิบัติไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน	2.93	1.37	ปานกลาง
9	แผนการปฏิบัติงานไม่มีความยืดหยุ่นเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานด้านการวิจัย	3.04	1.24	ปานกลาง
10	ไม่มีการทบทวนแผนการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลง	2.60	1.14	ปานกลาง
11	แผนการวิจัยของมหาวิทยาลัยไม่สอดคล้องกับแผนในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด	2.39	0.98	น้อย
	เฉลี่ย	2.85	0.98	ปานกลาง
	ด้านการจัดการองค์กร			
12	โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการวิจัยมีไม่ครบถ้วนและหรือไม่เพียงพอ	2.93	1.33	ปานกลาง
13	โครงสร้างหน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารงานด้านการวิจัยไม่ชัดเจน มีความซ้ำซ้อน หรือไม่ครอบคลุมการดำเนินงานทั้งหมด	2.78	1.25	ปานกลาง
14	การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการงานวิจัยไม่เพียงพอกับความต้องการ	3.02	1.19	ปานกลาง
15	การกำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไม่สอดคล้องกับการดำเนินงานวิจัยในปัจจุบันหรือไม่มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์จริง	2.93	1.16	ปานกลาง
16	การกำหนดภาระงาน อำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ ขอบข่ายงานด้านการวิจัยไม่ชัดเจน	2.80	1.25	ปานกลาง
	เฉลี่ย	2.89	1.13	ปานกลาง
	ด้านการจัดการกำลังคน			
17	การจัดสรรอัตรากำลังเพื่อดำเนินงานบริหารจัดการด้านการวิจัยไม่เพียงพอกับภาระงานทั้งในระดับคณะและระดับมหาวิทยาลัย	2.83	1.28	ปานกลาง
18	การส่งเสริมให้นักวิจัยมีการพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัยไม่ทั่วถึง และไม่มีประสิทธิภาพ	2.96	1.27	ปานกลาง
19	ขาดการส่งเสริมศักยภาพเจ้าหน้าที่บริหารจัดการงานวิจัยทั้งในระดับคณะและระดับมหาวิทยาลัย	2.87	1.24	ปานกลาง
20	การจัดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่สอดคล้องกับภารกิจที่ต้องปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานด้านการวิจัยทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะ	2.76	1.15	ปานกลาง
21	บุคลากรมีภาระงานมาก ไม่สามารถทำงานวิจัยได้เต็มที่หรือทำงานวิจัยที่มีผลกระทบสูงได้	3.56	1.36	มาก
	เฉลี่ย	3.00	1.08	ปานกลาง
	ด้านการอำนวยความสะดวก/ประสานงาน			
22	ขาดการเชื่อมโยงงานของหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจวิจัยเข้าด้วยกัน	3.07	1.11	ปานกลาง
23	วิธีการในการประสานงานยังไม่มีประสิทธิภาพ	2.94	1.22	ปานกลาง
24	การแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานด้านการวิจัยมีความล่าช้า	3.00	1.13	ปานกลาง

ข้อ	ประเด็นปัญหาการบริหารจัดการงานวิจัย	\bar{x}	S.D.	ระดับปัญหา
25	การจัดเก็บข้อมูลด้านการวิจัยและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารยังไม่เป็นระบบ ไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้นักวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องได้	2.89	1.33	ปานกลาง
	เฉลี่ย	2.98	1.08	ปานกลาง
	ด้านติดตามประเมินผล			
26	ระบบการติดตามงานวิจัยยังไม่มีประสิทธิภาพ	2.65	1.14	ปานกลาง
27	การติดตามผลการดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนด	2.61	1.17	ปานกลาง
28	การติดตามผลการดำเนินงานวิจัยมีความซ้ำซ้อนระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานระดับคณะ	2.57	1.06	ปานกลาง
29	รายละเอียดของรายงานผลการดำเนินงานวิจัยไม่สอดคล้องกับแผนการวิจัย	2.41	1.06	น้อย
30	ไม่มีการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานวิจัย	2.46	1.09	น้อย
	เฉลี่ย	2.54	0.99	ปานกลาง
	ด้านงบประมาณ			
31	การบริหารจัดการงบประมาณด้านการวิจัยไม่เป็นไปตามแผน ยุทธศาสตร์ หรือ นโยบายการวิจัย	2.63	1.09	ปานกลาง
32	การใช้งบประมาณด้านการวิจัยไม่เป็นไปตามแผนงบประมาณที่กำหนด	2.63	1.09	ปานกลาง
33	การบริหารจัดการงบประมาณไม่มีความยืดหยุ่นทำให้การดำเนินงานด้านการวิจัยไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด	2.93	1.33	ปานกลาง
34	กฎระเบียบที่มีไม่ครอบคลุมการใช้จ่ายที่เงินงบประมาณด้านการวิจัย	2.93	1.18	ปานกลาง
35	การติดตาม ตรวจสอบการใช้งบประมาณยังไม่มีประสิทธิภาพ	2.59	1.21	ปานกลาง
	เฉลี่ย	2.74	1.04	ปานกลาง
	เฉลี่ยภาพรวม	2.83	0.94	ปานกลาง

และผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างใน 2 ประเด็น คือ 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และ 2) แนวทางการบริหารจัดการงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ได้ผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

5.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

5.1.1 ด้านการวางแผน / นโยบาย สามารถจำแนกเป็นประเด็นได้ดังนี้

1) กระบวนการกำหนดนโยบายหรือยุทธศาสตร์การวิจัยยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นักวิจัยบางส่วนยังไม่ทราบนโยบาย / ยุทธศาสตร์การวิจัย ไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบาย / ยุทธศาสตร์ ทำให้คิดว่ายุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นมาจากผู้บริหารหรือมาจากบางกลุ่ม และคิดว่าทิศทางการวิจัยที่มหาวิทยาลัยกำหนดยังไม่ชัดเจน เป็นภาพกว้าง ๆ ไม่สามารถดำเนินการวิจัยให้ผลงานวิจัยออกมาเป็นรูปธรรมที่โดดเด่นได้

2) ภาระงานของนักวิจัย ที่ค่อนข้างมาก มีทั้งภาระงานตามพันธกิจ ภาระงานที่ไม่อยู่ในแผน ภาระงานที่เป็นโครงการพิเศษของมหาวิทยาลัย และภาระงานอื่นที่เป็นการให้ความร่วมมือ ทำให้ใช้เวลาของนักวิจัยไปมาก

“เราไม่รู้ว่าเวลาในการทำงานที่นอกเหนือจากพันธกิจหลักอยู่ในระดับไหน อยู่ระดับที่พอเหมาะพอควร หรือในระดับที่มากเกินไป ทำให้นักวิจัยไม่มีเวลาจะโฟกัสคุณภาพของงาน” (ผู้บริหารคณะวิทยาการจัดการ, 2563, สัมภาษณ์)

“ปริมาณงานที่มากกว่าเวลาที่มีอยู่ ทำให้อาจารย์หาช่องว่างเพื่อวางแผนงานอย่างเป็นระบบค่อนข้างน้อย ทำให้งานที่ทำยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร” (ผู้บริหารคณะวิทยาการจัดการ, 2563, สัมภาษณ์)

การที่นักวิจัยจะพัฒนาโครงการวิจัยที่มีคุณภาพจึงเป็นไปได้ยาก เนื่องจากขาดสมาธิ มีเวลาเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยน้อย ต้องเร่งรีบเร่งรีบ เร่งด่วน เอาไม่ทัน และทำให้ถอดใจ และไม่ทำในที่สุด แต่ทั้งนี้ภาระงานวิจัยเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น เป็นบทบาทโดยตรงของอาจารย์และทุกภาคส่วนตั้งแต่ระดับหลักสูตร จึงต้องกำหนดตัวชี้วัดให้อาจารย์ทำวิจัย มหาวิทยาลัยควรกำหนดให้เป็นตัวชี้วัดรายบุคคลเพื่อสร้างเป็นแรงจูงใจ

“งานวิจัยทำยากอยู่แล้ว หากไม่กำหนดเป็น KPI รายบุคคลก็จะมีคนไม่ทำ” (ผู้บริหารคณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร, 2563, สัมภาษณ์)

การใช้เกณฑ์การประเมิน (KPI) ที่จะออกมาชัดเจน จะทำให้นักวิจัยเห็นความจำเป็นที่จะต้องทำงานวิจัย ซึ่งหากอาจารย์ไม่ทำจะส่งผลกระทบต่อการต่อสัญญาหรือการประเมินความก้าวหน้า เป็นตัวช่วยในการผลักดันนักวิจัยให้นักวิจัยรับผิดชอบในการทำงานวิจัยมากยิ่งขึ้น นักวิจัยของมหาวิทยาลัยมีศักยภาพ จากการบ่มเพาะจากการเรียน และบางคนก็มีศักยภาพสูงมากด้วย เพียงแต่เมื่อวิจัยไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็น KPI รายบุคคล จึงทำให้นักวิจัยการให้ความสำคัญน้อยลง และนักวิจัยที่ทำงานวิจัยซึ่งทำแล้วเหนื่อยแต่ทำแล้วไม่มีผลตอบแทนไม่ต่างกับคนที่ไม่ทำวิจัย ขาดแรงจูงใจ ดังนั้นเรื่องกำหนด KPI เป็นสิ่งสำคัญที่เติมให้นักวิจัยทำงานวิจัยมากขึ้น

3) กระบวนการ ขั้นตอนการดำเนินงาน นักวิจัยบางส่วนยังขาดการรับรู้เกี่ยวกับขั้นตอนหรือลำดับการดำเนินงานด้านการวิจัย เช่น การส่งข้อเสนอโครงการ การดำเนินโครงการ การสรุปโครงการ และการนำผลงานเอาไปใช้ประโยชน์ หรือเผยแพร่ผลงาน และที่ยังเป็นปัญหาโดยตลอดคือช่วงเวลาของการประกาศทุนวิจัยต่างที่มีช่วงเวลากะชั้นชิดทำให้ไม่มีเวลาเขียนข้อเสนอโครงการ หรือเขียนได้ไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร และในการขอข้อมูลต่าง ๆ ที่ต้องการแบบรวดเร็วด่วน ซึ่งข้อมูลบางอย่างต้องใช้เวลาในการรวบรวม

4) ขาดการบูรณาการงานวิจัยระหว่างหน่วยงานและระหว่างศาสตร์

5) เครื่องช่วยงานวิจัยแต่ละศาสตร์ไม่เชื่อมโยง

5.1.2 ด้านการจัดการองค์กร สามารถจำแนกประเด็นได้ดังนี้

1) การจัดวางโครงสร้างของแต่ละหน่วยงานไม่เหมือนกัน ความแตกต่างกันของโครงสร้างหน่วยงานระดับคณะและระดับสถาบันส่งผลให้มีประสิทธิภาพการดำเนินงานที่ต่างกัน เช่น การกำหนดตำแหน่งและบุคคลรับผิดชอบงานวิจัย บางหน่วยงานมีการกำหนดการทำงานแบบทีม แต่ในบางคณะมีการกำหนดบุคคลรับผิดชอบ และในหนึ่งคนทำงานหลายพันธกิจ ภาระงานของบุคลากรไม่ชัดเจน การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ไม่ได้เป็นไปตามกรอบภาระงานจริง ทำให้การดำเนินงานด้านการวิจัยมีความล่าช้าได้

“โครงสร้างเรามี แต่คนมีน้อย” (ผู้บริหารคณะครุศาสตร์, 2563, สัมภาษณ์)

2) ขาดการวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างคณะและหน่วยวิจัยของมหาวิทยาลัย

3) ความยืดหยุ่นของโครงสร้างฝ่ายงานด้านการวิจัยระดับคณะ ที่ทำให้ผู้รับผิดชอบในตำแหน่งหน้าที่ต้องทำงานควบรวมการภารกิจด้านอื่น ๆ ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานด้านการวิจัย

5.1.3 ด้านการจัดการกำลังคน

- 1) ไม่มีการกำหนดแผนและงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัยของหน่วยงานในระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะ
- 2) การจัดสรรอัตรากำลังและตำแหน่งบุคลากรบริหารจัดการไม่เพียงพอ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานวิจัยมีภาระงานหลักอื่นด้วย
- 3) ขาดการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่โดยนักวิจัยรุ่นเก่า

5.1.4 ด้านการอำนวยความสะดวก / ประสานงาน

- 1) ไม่สามารถให้ข้อมูลด้านการวิจัยได้ทันทีเนื่องจากขาดระบบสารสนเทศการวิจัยที่มีความสมบูรณ์
- 2) การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารยังไม่ทั่วถึง นักวิจัยบางส่วนยังไม่ทราบข้อมูลสำหรับการติดต่อประสานงานในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

5.1.5 ด้านติดตามประเมินผล

- 1) การรายงานผลต่าง ๆ ยังเป็นการรายงานตามแบบฟอร์มเฉพาะของแต่ละหน่วยงาน ไม่มีการใช้ข้อมูลร่วมกัน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและเสียเวลา
- 2) ยังไม่มีการควบคุมคุณภาพของงานวิจัยเท่าที่ควร ขั้นตอนการพิจารณารายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิใช้เวลานาน
- 3) การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน มักจะดำเนินการช้ากว่ากำหนด
- 4) ขาดนโยบายและมาตรการการตรวจสอบและประเมินผลของงานวิจัย ควรทบทวนกระบวนการประเมินที่ไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยก็ควรจะลดขั้นตอนออกไป เพื่อให้การวิจัยทำงานได้ง่ายขึ้น แต่ถ้าดีก็ควรทำต่อ

5.1.6 ด้านงบประมาณ

- 1) ไม่มีการประเมินความคุ้มค่าของงบประมาณการใช้ เนื่องจากยังไม่เห็นการนำไปใช้ประโยชน์ของงานวิจัยหลังจากสิ้นสุดโครงการอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ผลงานตีพิมพ์ เป็นต้น
- 2) การจัดสรรงบประมาณวิจัย ไม่ได้พิจารณาตามเกณฑ์หรือความต้องการ เช่น ไม่สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษาเนื่องจากเกณฑ์งบประมาณการวิจัยสาขาวิทยาศาสตร์สูงกว่าสาขาสังคมศาสตร์ แต่การพิจารณาอนุมัติงบประมาณวิจัยให้แก่ส่วนราชการนั้นใช้เกณฑ์อื่น ทำให้นักวิจัยบางส่วนอาจไม่ได้งบประมาณสนับสนุนเนื่องจากในปัจจุบันการของบประมาณวิจัยจากแหล่งทุนภายนอกมีความยากมากขึ้น ดังนั้นหากมหาวิทยาลัยไม่สนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ นักวิจัยบางส่วนก็อาจไม่ได้ทำงานวิจัย และในการจัดสรรงบประมาณดังกล่าวควรมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนด้วย

5.2 แนวทางการบริหารจัดการงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

5.2.1 ด้านการวางแผน / นโยบาย การใช้เกณฑ์การประเมิน (KPI) ที่ชัดเจน จะทำให้นักวิจัยเห็นความจำเป็นที่จะต้องทำงานวิจัย ซึ่งหากอาจารย์ไม่ทำจะส่งผลกระทบต่อต่อการต่อสัญญาหรือการประเมินความก้าวหน้า เป็นตัวช่วยในการผลักดันนักวิจัยให้นักวิจัยรับผิดชอบในการทำงานวิจัยมากยิ่งขึ้น นักวิจัยของมหาวิทยาลัยมีศักยภาพ จากการบ่มเพาะจากการเรียน และบางคนก็มีศักยภาพสูงมากด้วย เพียงแต่เมื่อวิจัยไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็น KPI รายบุคคล จึงทำให้นักวิจัยให้ความสำคัญน้อยลง และนักวิจัยที่ทำงานวิจัยอยู่แล้วแต่ไม่มีผลตอบแทนไม่ต่างกับคนที่ไม่ทำวิจัย ขาดแรงจูงใจ ดังนั้นเรื่อง การกำหนด KPI เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้นักวิจัยทำงานวิจัยมากขึ้น ควรกำหนดประเด็นวิจัยที่ต้องการให้โดดเด่นตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ และเป็นการกำหนดจากนักวิจัยไม่ใช่นโยบายจากผู้บริหาร การกำหนดยุทธศาสตร์หรือนโยบายด้านการวิจัย

ควรมีการทำประชาคม นอกจากนี้ควรมีปฏิทินการวิจัยของมหาวิทยาลัย หรือจัดทำเป็น Road Map เพื่อลดความซ้ำซ้อนของการดำเนินงานและลดการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ

5.2.2 ด้านการจัดการองค์กร มหาวิทยาลัยควรมีรูปแบบการบริหารจัดการให้หน่วยงานทุกระดับสามารถใช้เป็นแนวปฏิบัติได้ ควรมีกระบวนการบริหารจัดการงานวิจัยที่เหมือนกัน เช่น แบบฟอร์ม ขั้นตอนต่าง ๆ ที่เหมือนกัน ควรพัฒนาระบบสารสนเทศการวิจัยของมหาวิทยาลัยเพื่อให้สามารถนำข้อมูลวิจัยมาใช้ประโยชน์ได้จริงและสามารถเผยแพร่ให้กับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกได้ และสามารถเชื่อมโยงกับฐานอื่น ๆ เช่น Google scholar ลดความซ้ำซ้อนของการขอข้อมูลต่าง ๆ

5.2.3 ด้านการจัดการกำลังคน การพัฒนาศักยภาพนักวิจัยควรดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำจนถึงปลายน้ำหรือให้นักวิจัยสามารถดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์ โดยการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น ตั้งแต่การเขียนข้อเสนอโครงการจนถึงการเขียนบทความวิชาการเพื่อเผยแพร่ทั้งระดับชาติ และนานาชาติ อาจมีการแบ่งกลุ่มการพัฒนาตามระดับศักยภาพ เช่น กลุ่มนักวิจัยมืออาชีพ กลุ่มนักวิจัยระดับกลาง และกลุ่มนักวิจัยรุ่นใหม่ นอกจากนี้ในส่วนของบุคลากรที่รับผิดชอบงานบริหารจัดการงานวิจัยทั้งระดับมหาวิทยาลัย ระดับคณะ หรือ ระดับกอง ควรมีการเพิ่มอัตรากำลังเพื่อสนองตอบและผลักดันประสิทธิภาพของงานวิจัยภายใต้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

5.2.4 ด้านการอำนวยความสะดวก / ประสานงาน ควรมีกลไกในการส่งเสริมให้มีการวิจัยแบบบูรณาการระหว่างศาสตร์ และระหว่างนักวิจัย รุ่นใหม่ นักวิจัยรุ่นกลาง และนักวิจัยอาวุโส และการเชื่อมโยงเครือข่ายนักวิจัยจากภายนอก รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับนักวิจัย ตลอดจนควรมีการพัฒนาช่องทางสื่อสารด้านการวิจัยภายในหน่วยงานและระบบสารสนเทศการวิจัยที่สามารถให้บริการนักวิจัยและบุคคลทั่วไปได้ และการผลักดันการนำวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ และควรเป็นหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบด้านวิจัยเพียงอย่างเดียว เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงานและพัฒนางานให้เต็มที่มากขึ้น ชัดเจนมากขึ้น

5.2.5 ด้านติดตามประเมินผล ควรมีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่ติดตามประเมินผลให้หลากหลายสาขา เพื่อให้มองงานวิจัยได้กว้างและได้แนวคิดการวิจัยใหม่ ๆ ควรมีการกำหนดมาตรการการดำเนินงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลรายงานแก่มหาวิทยาลัยได้ ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่สามารถจัดเก็บงานวิจัยและสามารถใช้ในการค้นคว้าของบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยได้ นอกจากนี้ควรมีกลไกการประเมินและการเผยแพร่ผลงานการวิจัย โดยการสร้างเกณฑ์หรือเงื่อนไข ให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัย 1 ปี ภายหลังจากได้รับทุน เช่น การให้ค่าตอบแทนการตีพิมพ์ผลงาน ระดับชาติและนานาชาติ

5.2.6 ด้านงบประมาณ ควรสนับสนุนให้มีการของบประมาณจากแหล่งทุนวิจัยภายนอกมากขึ้น โดยสถาบันวิจัยฯ ต้องทำหน้าที่เป็นหน่วยบริหารจัดการทางงบประมาณให้กับนักวิจัย และสร้างแรงจูงใจในการทำวิจัยหรือการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย เช่น การให้ค่าตอบแทนการตีพิมพ์โดยจัดสรรจากงบประมาณกองทุนวิจัยของมหาวิทยาลัย หรือจัดสรรเป็นทุนวิจัยคืนให้แก่ักวิจัย

6. อภิปรายผลการวิจัย

สภาพปัญหาและแนวทางในการบริหารจัดการงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

6.1 ด้านการวางแผน / นโยบาย กระบวนการในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์การวิจัยยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องยังน้อย จึงควรเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ให้นักวิจัยได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมจัดทำแผนระดับมหาวิทยาลัย เช่นเดียวกับการศึกษาของ อรทัย เลียงจินดาถาวร และคณะ (2559) ทิศทางการวิจัยที่

มหาวิทยาลัยหรือสถาบันวิจัยฯ กำหนดขึ้นยังไม่ชัดเจน ซึ่งเป็นหนึ่งในประเด็นที่ควรเร่งรัดดำเนินการตั้งเช่นเดียวกับการศึกษาของ สุพจน์ ทรายแก้ว และคณะ (2558) นอกจากนี้มองว่านโยบายการวิจัยมีการเปลี่ยนแปลงตามวาระการบริหารของผู้บริหาร ทำให้การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไม่ต่อเนื่อง ดังนั้นควรปรับเปลี่ยนกระบวนการที่ยึดตัวผู้บริหารเป็นคนตัดสินใจทั้งหมด ให้อยู่ในรูปแบบลงมือปฏิบัติการทำงานร่วมกันแบบประชาคมตลอดทุกกระบวนการ (อรทัย เลียงจินดาถาวร และคณะ, 2559) นอกจากนี้ ควรมีการกำหนดประเด็นวิจัยที่ต้องการให้โดดเด่นตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ

6.2 ด้านการจัดการองค์กร ความแตกต่างระหว่างหน่วยงานด้านการวิจัยในระดับคณะและระดับสถาบัน ส่งผลให้มีประสิทธิภาพการดำเนินงานแตกต่างกัน เช่น การกำหนดตำแหน่งและบุคคลรับผิดชอบงานวิจัย บางคณะมีการกำหนดการทำงานแบบทีมชัดเจน แต่ในบางคณะมีการกำหนดบุคคลรับผิดชอบแต่ยังต้องทำงานหลาย ๆ พันธกิจอยู่ ภาระงานของบุคลากรไม่ชัดเจน การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ไม่ได้เป็นไปตามกรอบภาระงานจริง ทำให้การดำเนินงานด้านการวิจัยมีความล่าช้าได้

6.3 ด้านการจัดการกำลังคน จากผลการสำรวจระดับปัญหาการบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ซึ่งพบว่าด้านที่เป็นปัญหามากที่สุดคือ ด้านการจัดการกำลังคน ซึ่ง สุดที่รัก ธรรมสุน (2561) ก็พบว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคเป็นอันดับสองต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กร “การยางแห่งประเทศไทย” ซึ่งปัญหาที่พบได้แก่ ไม่มีแผนพัฒนาบุคลากรที่ดูแลรับผิดชอบด้านการวิจัยของหน่วยงานทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะ การจัดสรรอัตรากำลังและตำแหน่งบุคลากรบริหารจัดการงานวิจัยไม่เพียงพอ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานวิจัยมีภาระงานหลักอื่นด้วย ควรเพิ่มกำลังบุคลากรด้านบริหารจัดการงานวิจัย ทั้งระดับ มหาวิทยาลัย ระดับคณะ หรือ ระดับกอง เพื่อสนองตอบและผลักดันประสิทธิภาพของงานวิจัย ภายใต้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

6.4 ด้านการอำนวยความสะดวก / ประสานงาน ช่องทางการสื่อสารด้านการวิจัยภายในหน่วยงานควรมีพัฒนาตลอดจนระบบสารสนเทศการวิจัยที่สามารถให้บริการนักวิจัยและบุคคลทั่วไปได้ และควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารทั่วถึง พัฒนาช่องทางการสื่อสารที่เป็นทางการและเข้าถึงนักวิจัยตลอดจนอาจารย์และบุคลากรภายใน (นินุช บุญฤทธิฐานนท์ และสัชฌุกรสรณ์ เรื่องเดชสุวรรณ, 2559)

6.5 ด้านติดตามประเมินผล ปัญหาการจัดเก็บข้อมูลรายงานวิจัยหรือรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การรายงานผลต่าง ๆ ยังเป็นการรายงานตามแบบฟอร์มเฉพาะของแต่ละหน่วยงาน ไม่มีการใช้ข้อมูลร่วมกัน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและเสียเวลา นอกจากนี้ยังไม่มีการควบคุมคุณภาพของงานวิจัยเท่าที่ควร ขั้นตอนการพิจารณารายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิใช้เวลา

6.6 ด้านงบประมาณ ยังไม่มีการประเมินความคุ้มค่าของงบประมาณการใช้ เนื่องจากยังไม่เห็นการนำไปใช้ประโยชน์ของงานวิจัยหลังจากสิ้นสุดโครงการอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ผลงานตีพิมพ์ เป็นต้น นอกจากนี้ การจัดสรรงบประมาณวิจัย สัดส่วนของงบประมาณการวิจัยที่จัดสรรไม่สอดคล้องกับเกณฑ์หรือความต้องการ เช่น เกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษาด้านงบประมาณการวิจัย เมื่อพิจารณาตามสาขาการวิจัยพบว่าเกณฑ์งบประมาณการวิจัยสาขาวิทยาศาสตร์สูงกว่าสาขาสังคมศาสตร์ แต่การพิจารณาอนุมัติงบประมาณไม่ได้เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าว และถ้าเปรียบเทียบกับหน่วยงานพบว่า การจัดสรรงบประมาณวิจัยไปยังแต่ละส่วนราชการไม่เท่ากัน ทำให้นักวิจัยบางส่วนอาจไม่ได้งบประมาณสนับสนุน เนื่องจากในปัจจุบันการของงบประมาณวิจัยจากแหล่งทุนภายนอกมีความยากมากขึ้น ดังนั้นหากมหาวิทยาลัยไม่สนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ นักวิจัยบางส่วนก็อาจไม่ได้ทำงานวิจัย และในการจัดสรรงบประมาณดังกล่าวควรมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนด้วย การกำหนดกรอบงบประมาณชัดเจน เช่น งบบำรุงการศึกษาอาจจะจัดสรรให้กับนักวิจัยรุ่นใหม่เพื่อเป็นการบ่มเพาะนักวิจัยดังกล่าว ส่วนนักวิจัยที่มีศักยภาพสูงก็ควรหางบประมาณภายนอก นอกจากนี้ควรให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม

ในกระบวนการอนุมัติงบประมาณ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทราบรายละเอียดการสนับสนุนงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และ
ควรมีการชี้แจงการสนับสนุนงบประมาณวิจัยให้นักวิจัยทราบด้วยเช่นกัน เพราะถ้าหากนักวิจัยเขียนงบประมาณไม่สอดคล้อง
กับเกณฑ์กำหนดให้เบิกจ่ายได้ ก็จะทำให้ถูกตัดงบประมาณได้

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ควรนำข้อมูลจากการวิจัยนำเสนอต่อมหาวิทยาลัยเพื่อนำไปกำหนดเป็นแนวทางหรือนโยบายในการดำเนินงาน
บริหารงานจัดการงานวิจัย

7.2 หาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทมหาวิทยาลัยในการบริหารจัดการงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

7.3 นำปัญหาที่พบจากการวิจัยมาปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8. กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สามารถดำเนินการได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้ให้ข้อมูลทุกท่านทั้ง
ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และนักวิจัย ที่ให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา
ชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยเรื่องนี้ ทำนี้ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ตรวจ
ประเมินเครื่องมือการวิจัยพร้อมให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

9. เอกสารอ้างอิง

กิตติชัย ไตรรัตนศิริชัย. (2522). การบริหารและการพัฒนางานวิจัยสำหรับมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัย. เอกสารประกอบการ
บรรยาย.

ดวงเดือน ภูทยานันท์ และคณะ. (2554). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย. *วิชาการ พระจอมเกล้าพระ
นครเหนือ*. 2(2), 367-376.

เทวัญ ทองทับ. (2561). การพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานวิจัยและฐานข้อมูลวิจัย คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. *ปชมท*. 7(1), 10-21.

นิมุช บุญฤทธานนท์ และสิขมเศรษชัย เรื่องเดชสุวรรณ. (2559). การพัฒนาระบบและกลไกบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย
เอกชนที่เอื้อต่อการวิจัยเชิงพื้นที่ : มหาวิทยาลัยฟาอีสเทอร์นกับงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท (ตำบล
สารภี). *วิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*. 8(2), 76-99.

บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *หลักการวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). สุวีริยาสาสน์.

ปิยะวัฒน์ แสงเพชร. (2554). ระบบบริหารจัดการงานวิจัย. *วิชา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*. 30(1), 235-242.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.

มันทีราวรรณ วารี และรอฮานา ดาคาเฮง. (2561). แนวทางการบริหารจัดการจัดการงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนา
ชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (PROCEEDING) การประชุม
วิชาการระดับชาติและนานาชาติ “ราชภัฏวิจัย ครั้งที่ 5”*. (หน้า 552-556). มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (2557). การจัดการงานวิจัยอย่างมืออาชีพ. *จุลสาร HSRI FORUM*. 3(3).

สุพจน์ ทรายแก้ว และคณะ. (2558). แนวทางการบริหารจัดการการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. *วิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 10(3), 339-348.

สุดที่รัก ธรรมสุน. (2561). ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กรของพนักงานรัฐวิสาหกิจ
กรณีศึกษา “การยางแห่งประเทศไทย”. *ธรรมศาสตร์*. 37(2), 44-65.

อรรถัย เลียงจินดาถาวร และคณะ. (2559). รูปแบบการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. *วิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*. 8(4), 15-34.

แนวทางในการพัฒนารูปแบบการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัย GUIDELINES FOR DEVELOPING RESEARCH FUNDING MODELS

พรภุทษรี โพธิ์ทอง^{1*} และวศินรัฐ นวลศิริ²

Phonputchari PoThong^{1*} and Wasinrat Nualsiri²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัยของคณะต่าง ๆ ในกลุ่มมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และสร้างแนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำรูปแบบการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยของคณะต่าง ๆ ในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 6 หน่วยงาน มาทำการสังเคราะห์โดยใช้ตารางเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นความแตกต่างการให้ทุนสนับสนุนของแต่ละหน่วยงาน และสถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ และการจัดอันดับ

ผลการวิจัยพบว่า การให้ทุนสนับสนุนการวิจัยสามารถแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ 1. ระยะต้นน้ำ ได้แก่ ทุนอุดหนุนการวิจัย 2. ระยะกลางน้ำ ได้แก่ ทุนนำเสนองานในประเทศและต่างประเทศ ทุนสนับสนุนการแปล ทุนสนับสนุนการตรวจภาษา ค่าจัดเตรียมบทความ 3. ระยะปลายน้ำ ได้แก่ เงินรางวัลตีพิมพ์ระดับชาติและนานาชาติ ค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์ระดับชาติและนานาชาติ หน่วยงานที่มีรูปแบบการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยมากที่สุดคือ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร และคณะมนุษยศาสตร์ รองลงมาคือ คณะสังคมศาสตร์ วิทยาลัยนานาชาติ คณะศึกษาศาสตร์ และคณะนิติศาสตร์ ลดลงตามลำดับ เมื่อรวมงบประมาณที่หน่วยงานสนับสนุนรวมต่อ 1 โครงการ กรณีขอรับทุนสนับสนุนทุกกระบวนการพบว่า คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร เป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณเป็นอันดับ 1

แนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยสามารถสรุปเป็นรายการได้ดังนี้

- 1) ส่งเสริมและสนับสนุนการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยให้สอดคล้องกับทิศทางการดำเนินงานของหน่วยงาน เช่น หน่วยงานมุ่งเน้นสู่ความเป็นอาเซียน ดังนั้น นโยบายควรส่งเสริมให้อาจารย์ได้ตีพิมพ์บทความในวารสารระดับนานาชาติ มากกว่าการตีพิมพ์บทความในวารสารระดับชาติ
- 2) ลดขั้นตอนและกระบวนการขอรับทุน อาจจะมีการให้ทุนเมื่อผู้วิจัยดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วในรูปแบบการให้เงินรางวัล หรือการให้แบบเหมาจ่าย
- 3) ลดความซ้ำซ้อนในการให้ทุนสนับสนุนประเภทต่างๆ เพื่อเป็นการใช้งบประมาณให้เกิดผลประโยชน์มากที่สุด

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, รูปแบบการให้ทุน, ทุนสนับสนุนด้านการวิจัย

¹ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

² ดร., รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

* Corresponding author, e-mail: phonputcharip@nu.ac.th

Abstract

The objective of this research was to study the research funding model of various faculties in the field of humanities and Social Sciences at Naresuan University and to create guidelines for developing research funding models. The researcher used forms of funding for research from 6 departments from various faculties in humanities and social sciences at Naresuan University to analyze by using comparative tables. The statistics used are percentage and ranking.

The results showed Research funding can be divided into 3 phases: 1. Upstream Phase: which is research grants; 2. Midstream phase: which is funding for presentations in the country and abroad, translation grants, language examination fund, and also article preparation costs, and 3. Downstream phrase: which is including national and international publication awards, and national and international publication costs. The faculty with the most research funding models was Faculty of Business Administration Economics and Communication and Faculty of Humanities, followed by Faculty of Social Sciences, international college, Faculty of Education and Faculty of Law which decreased respectively. The results also revealed that Faculty of Business Administration Economics and Communication provided the most budget support

Guidelines for developing research funding models can be summarized as follows:

- 1) Promote and support research funding in accordance with the direction of the Faculties' operations, for example, the Faculties that focus on ASEAN. Therefore, the Faculties' policy should encourage instructors to publish articles in international journals rather than publishing an article in a national journal.
- 2) Reduce the procedure and process of requesting funds. Funding may be approved once the researcher has completed the research as a reward or a rental.
- 3) Reduce duplication of various types of grants in order to use the budget for the most benefit.

Keyword: Development guidelines, Funding model, Research funding

1. บทนำ

การวิจัยเป็นกิจกรรมพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาให้เป็นผู้มีความรู้ โดยเฉพะอย่างยิ่งในสภาวะการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การวิจัยเป็นกระบวนการของการเรียนรู้ที่สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ และต้องมีความรู้ที่มีเหตุผลมีผลจากการศึกษาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบสามารถนำความรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างมั่นใจ การวิจัยและการพัฒนาจึงถือเป็นรากฐานของการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้ ทั้งนี้ประโยชน์จากงานวิจัยมีมากมาย เช่น การใช้งานวิจัยในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพถูกต้องและยุติธรรม การวิจัยจะช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์ และทำนายพฤติกรรมต่างๆ ได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการคาดคะเนแบบสามัญสำนึก คู่มือประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557 กำหนดว่า สถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีระบบและกลไกควบคุมให้สามารถดำเนินการในพันธกิจ ด้านการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพตามจุดเน้นเฉพาะของแต่ละสถาบัน เพื่อให้ได้ผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่เกิดประโยชน์ การวิจัยจะประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์จำเป็นต้องมีส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) สถาบัน

ต้องมีแผนการวิจัย มีระบบและกลไก ตลอดจนมีการสนับสนุนทรัพยากรให้สามารถดำเนินการได้ตามแผน 2) คณาจารย์มีส่วนร่วมในการวิจัยอย่างเข้มแข็ง โดยบูรณาการงานวิจัยกับการจัดการเรียนการสอน และพันธกิจด้านอื่น ๆ ของสถาบัน และ 3) ผลงานวิจัยมีคุณภาพ มีประโยชน์ สอนองยุทธศาสตร์ของชาติและมีการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งโดยมติสภามหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นสถาบันการศึกษาที่พันธกิจด้านการวิจัยและการผลิตผลงานวิชาการ มีการสนับสนุนงบประมาณในส่วนต่าง ๆ เช่น ทุนดำเนินโครงการวิจัย ทุนสนับสนุนการนำเสนอผลงานวิจัย เงินรางวัลตีพิมพ์ผลงานวิจัย เป็นต้น เนื่องจากในระหว่างปี 2566 - 2570 จะมีการจัดทำแผนพัฒนากลยุทธ์ฉบับใหม่ เพื่อให้การดำเนินโครงการและกิจกรรมสามารถนำไปสู่วิสัยทัศน์ของคณะฯ “ผู้นำทางวิชาการมนุษยศาสตร์ในประชาคมอาเซียน”

งานวิจัยและบริการวิชาการ เป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้สำนักงานเลขานุการคณะฯ มีหน้าที่ดูแลและสนับสนุนให้เกิดการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะด้านการวิจัย ที่มีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการให้ทุนสนับสนุนประเภทต่างๆ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยมีการปรับเปลี่ยนนโยบาย โดยกำหนดให้คณะ วิทยาลัย ที่กำหนดประเภททุน คุณสมบัติ และหรือตัวชี้วัด ไม่เป็นไปตามประกาศหลักเกณฑ์ของมหาวิทยาลัย หรือสนับสนุนงบประมาณเกินกว่าที่มหาวิทยาลัยกำหนด คณะนั้นต้องจัดทำเป็นประกาศมหาวิทยาลัยเพื่อใช้สำหรับคณะหรือวิทยาลัยนั้นโดยเฉพาะ ทั้งนี้หลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้แล้ว 2 ปี มีการออกประกาศเพื่อรองรับการบริหารจัดการงานวิจัยของคณะ วิทยาลัย จำนวน 54 ฉบับ (ทั้งมหาวิทยาลัย) และจาก (ร่าง) แผนพัฒนาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. 2566 - 2570 ที่คณะมนุษยศาสตร์ได้กำหนดพันธกิจ “ผลิตบัณฑิตให้มีทักษะแห่งการเป็นพลเมืองโลก สนับสนุนการทำวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์ที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน” ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานให้พันธกิจด้านวิจัยของคณะลุล่วงตามที่ตั้งไว้ จึงเห็นว่า การศึกษารูปแบบให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัยของคณะต่างๆ ในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (หน่วยงานที่อยู่ได้สังกัดเดียวกันและมีบริบทใกล้เคียงกัน) จะสามารถนำมาเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์ได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษารูปแบบให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัยของคณะอื่น ๆ ในกลุ่มสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
- 2.2 เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 ข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3.1.1 ข้อมูลหน่วยงาน (กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร)

มหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัย มีการแบ่งกลุ่มคณะ / วิทยาลัย / โรงเรียน เป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และโรงเรียน โดยในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จะประกอบด้วย 5 คณะ 1 วิทยาลัย และ 1 สำนักหอสมุด รายละเอียดดังนี้

- 1) คณะนิติศาสตร์
- 2) คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการสื่อสาร
- 3) คณะมนุษยศาสตร์
- 4) คณะศึกษาศาสตร์
- 5) คณะสังคมศาสตร์

6) วิทยาลัยนานาชาติ

7) สำนักหอสมุด

3.1.2 ข้อมูลองค์กร (คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร)

คณะมนุษยศาสตร์ ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่วันที่ 28 มิถุนายน 2517 พร้อมกับการที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา ได้รับการยกฐานะเป็น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลก ต่อมาในปี พ.ศ.2533 ได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัย เอกเทศ และได้รับพระราชทานนามว่า “มหาวิทยาลัยนเรศวร” จึงถูกยุบรวมกับคณะสังคมศาสตร์เป็น คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ และต่อมาในปี 2547 ได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งส่วนราชการในมหาวิทยาลัยนเรศวร ฉบับลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2547 ได้แก้ไขชื่อ “คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” เป็น “คณะมนุษยศาสตร์” เพื่อให้สอดคล้องกับ การกิจ และการดำเนินการจัดการศึกษา ปัจจุบัน ประกอบด้วย 7 ภาควิชา และ 1 สำนักงาน เลขานุการคณะ เปิดดำเนินงานมา 32 ปี

พันธกิจหลัก

ตารางที่ 1 พันธกิจหลักคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ด้าน	รายละเอียด
การจัดการศึกษา	จัดการศึกษาระดับปริญญาตรี 10 หลักสูตร ปริญญาโท 4 หลักสูตร และ ปริญญาเอก 3 หลักสูตร ดังนี้ - ปริญญาตรี: ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเกาหลี พม่า ศึกษา นาฏศิลป์ไทย ดุริยางคศาสตร์ไทย ดุริยางคศาสตร์สากล - ปริญญาโท : ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาศาสตร์ คติชนวิทยา - ปริญญาเอก : ภาษาไทย ภาษาศาสตร์ คติชนวิทยา
การวิจัย	ผลิตผลงานวิจัยทางด้านภาษา วรรณคดี คติชน ดนตรี และนาฏศิลป์
การบริการวิชาการแก่สังคม	การบริการวิชาการด้านภาษา วรรณคดี คติชน ดนตรี และนาฏศิลป์

ที่มา : รายงานผลการประเมินตนเอง ตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรลักษณะโดยรวมของบุคลากรสายวิชาการ, (2563).

วิสัยทัศน์ และค่านิยม

ตารางที่ 2 วิสัยทัศน์ และค่านิยม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ด้าน	รายละเอียด
Vision	ผู้นำทางวิชาการมนุษยศาสตร์ในประชาคมอาเซียน
Mission	ผลิตบัณฑิตให้มีทักษะแห่งการเป็นพลเมืองโลก สนับสนุนการทำวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์ที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน
Core values	Focus on Success มุ่งผลสัมฤทธิ์ ร่วมคิดร่วมทำ นำองค์กรสู่ความเป็นเลิศ
Core competency	ภาษา และศิลปวัฒนธรรม

ที่มา : รายงานผลการประเมินตนเอง ตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, (2563)

กระบวนการทำงานที่สำคัญด้านวิจัย ด้านคณะมนุษยศาสตร์

คณะมีกระบวนการวิเคราะห์ต้นทุนของคณาจารย์และหลักสูตรบัณฑิตศึกษา เทียบเคียงกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ การวิจัยของประเทศ และเป้าหมายกฎเกณฑ์ของแหล่งทุนของมหาวิทยาลัย นำมาเป็นเงื่อนไขการพัฒนา โครงการวิจัยเพื่อตอบโจทย์ยุทธศาสตร์ ในการบริหารจัดการ คณะฯ มีการริเริ่มการพัฒนากระบวนการสนับสนุนนักวิจัย โดยการให้ทีมของเจ้าหน้าที่สายสนับสนุนสามารถทำหน้าที่ “ผู้จัดการโครงการ” ให้การสนับสนุนนักวิจัยและทีมวิจัยได้อย่าง ถูกต้องและเป็นมืออาชีพ ทุกโครงการวิจัยมีการตรวจสอบและอนุมัติโดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่ได้รับการ รับรองจากมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ คณะยังมีการพัฒนาการเผยแพร่งานวิจัยผ่านวารสารวิชาการของคณะฯ เพื่อให้มี มาตรฐานจาก TCI และในปีงบประมาณ 2564 ได้มีการจัดประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติร่วมกับสถาบันเครือข่าย ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งมีการดำเนินร่วมกันมาเป็นระยะเวลา 14 ปี

ลักษณะโดยรวมของบุคลากรสายวิชาการ

ตารางที่ 3 ภาพรวมของบุคลากรสายวิชาการ

สายวิชาการ	ตำแหน่งทางวิชาการ				รวม	คิดเป็นร้อยละ
	อ.	ผศ.	รศ.	ศ.		
คุณวุฒิ ป.ตรี	3	0	0	0	3	2.08
คุณวุฒิ ป.โท	57	10	1	0	68	47.22
คุณวุฒิ ป.เอก	35	30	7	1	73	50.69
รวม	98	40	8	1	144	
คิดเป็นร้อยละ	68.06	27.78	5.56	0.69	100	100.00

ที่มา : รายงานผลการประเมินตนเอง ตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, (2563).

รูปแบบการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

- 1) ทุนอุดหนุนการวิจัย (วิจัยแบบเหมาจ่าย และวิจัยแบบเต็มรูปแบบ)
- 2) ทุนสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการนำเสนอผลงานระดับชาติและนานาชาติ
- 3) ทุนสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์เผยแพร่ระดับชาติและนานาชาติ (ให้ทุนในรูปแบบเงินรางวัล)
- 4) ทุนสนับสนุนการแปลและการตรวจสอบภาษา

3.1.3 รูปแบบการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัยของหน่วยงานในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

การให้ทุนสนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ ในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีทั้งสิ้น 10 รูปแบบ โดยแต่ละหน่วยงานจะมีวิธีการให้ทุน จำนวนทุน และวิธีการเบิกจ่ายทุนสนับสนุนแตกต่างกัน ดังนี้

- 1) ทุนอุดหนุนการวิจัย
- 2) เงินรางวัลตีพิมพ์ (ระดับชาติ)
- 3) เงินรางวัลตีพิมพ์ (ระดับนานาชาติ)
- 4) ค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์ (ระดับชาติ)
- 5) ค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์ (ระดับนานาชาติ)
- 6) ทุนสนับสนุนการนำเสนอผลงานในประเทศ

- 7) ทุนสนับสนุนการนำเสนอผลงานในต่างประเทศ
- 8) ทุนสนับสนุนการแปล
- 9) ทุนสนับสนุนการตรวจภาษา
- 10) ค่าจัดเตรียมบทความ

3.1.4 รูปแบบการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัยจากมหาวิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยนเรศวรได้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นทุนสนับสนุนด้านการวิจัยดังนี้

- 1) ทุนอุดหนุนการวิจัย
- 2) เงินรางวัลตีพิมพ์ (ระดับนานาชาติ)
- 3) ค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์ (ระดับนานาชาติ)
- 4) ทุนสนับสนุนการนำเสนอผลงานในต่างประเทศ
- 5) เงินรางวัลสิทธิบัตร และอนุสิทธิบัตร

3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

Benchmarking, Benchmark และ Best Practices

เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน ความหมายของคำว่า Benchmarking, Benchmark และ Best Practice สามารถสรุปได้ดังนี้คือ

Benchmarking คือวิธีการในการวัดและเปรียบเทียบวิธีการปฏิบัติกับองค์กรที่สามารถทำได้ดีกว่าเพื่อนำผลของการเปรียบเทียบมาใช้ในการปรับปรุงองค์กรของตนเองเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศในธุรกิจ

Benchmark คือเกณฑ์เปรียบเทียบสมรรถนะ ที่ให้ความสำคัญในเรื่องของการวัดเปรียบเทียบความสามารถโดยมีนัยที่แสดงถึงว่าผู้ที่ดีที่สุดหรือเก่งที่สุด คือต้นแบบที่ผู้อื่นจะใช้วัดเพื่อเปรียบเทียบความสามารถของตนเอง

Best Practices คือวิธีการปฏิบัติที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จหรือคือการปฏิบัติที่นำให้องค์กรสู่ความเป็นเลิศ โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือมีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างเห็นได้ชัด มีส่วนสำคัญที่ทำให้ผลการดำเนินงานเป็นเลิศได้รับการยอมรับจากบุคคลหรือองค์กรที่เชื่อถือได้ได้รับการยอมรับจากลูกค้าและผู้ส่งมอบเป็นจำนวนมากทำซ้ำได้ แสดงผลลัพธ์เชิงปริมาณที่เป็นที่ยอมรับ / วัดผลได้

Internal Benchmarking

เป็นการเปรียบเทียบตัววัดหรือความสามารถในการปฏิบัติกับผู้ที่อยู่ภายในองค์กรเดียวกันหรือภายใต้กลุ่มบริษัทในเครือเดียวกัน พบทั่วไปในองค์กรชั้นนำที่มีเครือข่ายทั่วโลก ส่วนใหญ่จะนำไปสู่การสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Work Standard) ให้แก่องค์กรและกลุ่มภายในองค์กร เนื่องจากทุกหน่วยงานจะเรียนรู้วิธีปฏิบัติจากผู้ที่เก่งกว่า และสร้างรูปแบบที่เป็นวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) ของกลุ่มขึ้นมาซึ่งจะกลายเป็นมาตรฐานที่ทุกหน่วยงานหรือทุกองค์กรในกลุ่มต้องปฏิบัติตาม (รณินทร์ กิจกล้า, ม.ป.ป. : ออนไลน์)

3.3 การพัฒนาด้านการวิจัย

การวิจัยเป็นภารกิจที่สำคัญต่อความเป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา วิจารณ์ พานิช (2540, หน้า 84) ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2543 : 22-23) และสุกัญญา โขวีโลกุล (2543, หน้า 8-18) อ้างถึงใน กษิมา วัฒนกุล (2551, หน้า 21-22) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอาจารย์ด้านวิจัย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) การจัดปฐมนิเทศให้อาจารย์ใหม่ด้านการวิจัย
- 2) การจัดสรรเงินทุนสนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมวิจัยขึ้นในมหาวิทยาลัย

- 3) การจัดรายวิชาด้านการวิจัย และข้อมูลที่ทำให้ความรู้เพิ่มเติมด้านการวิจัย
- 4) การจัดนักวิจัยเก่งเป็นพี่เลี้ยงเพื่อแนะนำให้ความช่วยเหลือ
- 5) การให้อาจารย์ฝึกทำวิจัยกับทีมวิจัยที่มีประสบการณ์สูง
- 6) การสนับสนุนให้อาจารย์ได้ทำวิจัยเป็นขั้นตอน
- 7) จัดให้มีการพบปะและการประสานงานร่วมมือระหว่างอาจารย์นักวิจัยอาวุโสกับอาจารย์ใหม่
- 8) การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างบรรยากาศด้านการวิจัย โดยสนับสนุนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การค้นคว้า

แสวงหาความรู้ใหม่ในกลุ่มอาจารย์อย่างสม่ำเสมอ

- 9) การส่งเสริมให้อาจารย์ได้เข้าร่วมประชุมวิชาการทั้งในและต่างประเทศ
- 10) การสนับสนุนค่าสมาชิกสมาคมทางการวิจัยหรือสมาชิการวารสารวิจัย
- 11) การจัดสรรตำรา วารสารวิจัยสาขาต่าง ๆ ในห้องสมุดให้มีมากเพียงพอและมีความทันสมัย

นอกจากกิจกรรมช่วยพัฒนาอาจารย์ด้านการวิจัยแล้ว การสร้างแรงจูงใจจะทำให้อาจารย์ผลิตผลงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) มหาวิทยาลัยอาจต้องเพิ่มรายได้พิเศษให้แก่อาจารย์ที่ทำวิจัย และการปรับค่าล่วงเวลาโดยคิดค่าตอบแทนในเวลาที่ทำวิจัยบวกเพิ่มกับชั่วโมงสอน
- 2) การให้ใช้ผลงานวิจัยเป็นคุณสมบัติในการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ
- 3) การให้รางวัลตอบแทน ซึ่งจะเป็นการยกย่องและสร้างค่านิยมของการยอมรับในงานวิจัย และมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานวิจัยของอาจารย์ที่มีคุณภาพ
- 4) ให้ความสำคัญกับงานวิจัย เพื่อให้รู้สึกว่าการวิจัยคืองานประจำตามหน้าที่ มีไ้งานที่นอกเหนือจากงานสอนปกติ
- 5) การให้ทุนเดินทางไปเสนอผลงานเพื่อเป็นการจูงใจให้มีการผลิตผลงาน
- 6) การสร้างอุปกรณ์ เครื่องมือ ทุนผู้ช่วยนักวิจัย และปัจจัยอื่น ๆ ให้ผู้ที่มีผลงานหรือมีศักยภาพให้สามารถทำการวิจัยได้สะดวกและได้ผลดี มีความคล่องตัวในการทำงาน
- 7) การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน ในรูปของวารสาร ตลอดจนการจัดให้ได้เสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการ

3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

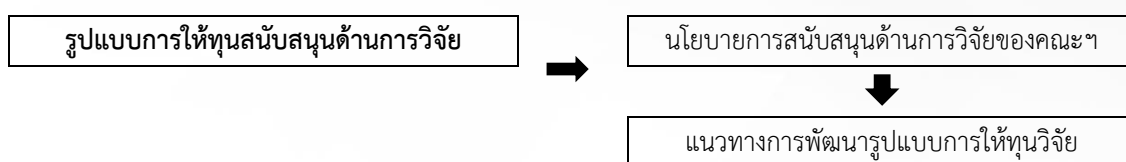
พิเชษฐ เทพสุวรรณ (2564, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการสร้างความร่วมมือด้านการวิจัยระหว่างคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กับมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก พบว่า แนวทางการสร้างความร่วมมือด้านการวิจัยระหว่างคณะวิทยาศาสตร์กับมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก ประกอบไปด้วยตัวแปร 7 ประการ ตามกรอบแนวคิด 7s ของ McKinsey มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับองค์การและการจัดการที่เอื้อและจะส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ 1. กลยุทธ์ 2. โครงสร้าง 3. ระบบ 4. รูปแบบ 5. การจัดบุคคลเข้าทำงาน 6. ทักษะ และ 7. ค่านิยมร่วม

กษิมา วัฒนกุล (2551, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพความต้องการในการพัฒนาอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชน พบว่า สภาพการพัฒนาอาจารย์ด้านการวิจัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย แต่ความต้องการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การให้ทุนส่งเสริมการทำวิจัยเป็นการพัฒนาที่จัดให้มากที่สุด และตรงกับความต้องการของอาจารย์มากที่สุดเช่นเดียวกัน ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาอาจารย์ พบว่า ปัญหาและอุปสรรค

ที่พบได้แก่ เวลาจัดกิจกรรมพัฒนาอาจารย์ไม่เหมาะสมทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ และมีภาระงานมากทำให้ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาอาจารย์

เดิน ฮวางฮิว (2559, หน้า 158) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเวียดนาม ภาคกลางตอนบน พบว่า อาจารย์มีความต้องการพัฒนาความรู้ความสามารถ ในการเลือกหัวข้อและการกำหนดปัญหาในการวิจัย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและระเบียบวิธีวิจัย ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการทำวิจัย ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการแปลความหมายของข้อมูล การให้รางวัลและยกย่องชมเชยกับผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ ดังนั้น การพัฒนาอาจารย์ด้านการวิจัย ได้แก่ พัฒนาความรู้ความเข้าใจขั้นตอนการทำวิจัย ความรู้ความสามารถในวิธีดำเนินการวิจัย ความรู้ความสามารถในการเขียนรายงานการวิจัย และความรู้ความสามารถในการเผยแพร่และประยุกต์ใช้ผลงานการวิจัย

3.5 กรอบแนวคิด

รูปที่ 1 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

ที่มา : พรภุทธรี โพธิ์ทอง, (2565)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัยของคณะต่างๆ ในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อนำข้อมูลมาสร้างแนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำรูปแบบการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยของคณะต่าง ๆ ในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 6 หน่วยงาน คือ คณะนิติศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และวิทยาลัยนานาชาติ มาทำการสังเคราะห์โดยใช้ตารางเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นความแตกต่างการให้ทุนสนับสนุนของแต่ละหน่วยงาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์โดยใช้ตารางเปรียบเทียบ และสถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ และการจัดอันดับ เมื่อได้ข้อมูลจะหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัยให้สอดคล้องกับนโยบายและวิสัยทัศน์ของคณะมนุษยศาสตร์

5. สรุปผลการวิจัย

จากการสำรวจพบว่านอกจากการสนับสนุนทุนด้านการวิจัยจากมหาวิทยาลัยแล้ว หน่วยงานต่าง ๆ ได้มีการสนับสนุนด้านการวิจัยให้กับอาจารย์ในสังกัด ด้วยงบประมาณรายได้ของคณะฯ ดังนี้

ตารางที่ 4 สรุปรูปแบบการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัย งบประมาณ และการจัดอันดับการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัยโดยพิจารณาจากงบประมาณสูงสุดที่ให้การสนับสนุน

ลำดับ	ประเภททุน	คณะ นิติศาสตร์	คณะ บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการ สื่อสาร	คณะ มนุษยศาสตร์	คณะ ศึกษาศาสตร์	คณะ สังคมศาสตร์	วิทยาลัย นานาชาติ
1	ทุนอุดหนุนการวิจัย	5 (20,000)	1 (300,000)	3 (50,000)	2 (100,000)	2 (100,000)	4 (30,000)
2	เงินรางวัลตีพิมพ์ (ระดับชาติ)	2 (2,000)	4 (1,000)	4 (1,000)	-	3 (1,500)	1 (3,000)
3	เงินรางวัลตีพิมพ์ (ระดับนานาชาติ)	5 (4,000)	1 (40,000)	3 (5,000)	-	2 (8,000)	4 (5,000)
4	ค่าใช้จ่ายในการ ตีพิมพ์ (ระดับชาติ)	-	-	-	-	1 (10,000)	-
5	ค่าใช้จ่ายในการ ตีพิมพ์ (ระดับ นานาชาติ)	-	1 (30,000)	-	2 (20,000)	3 (15,000)	-
6	ทุนสนับสนุนการ นำเสนอผลงานใน ประเทศ	-	1 (15,000)	1 (15,000)	1 (15,000)	-	มี (ตามที่จ่าย จริง)
7	ทุนสนับสนุนการ นำเสนอผลงานใน ต่างประเทศ	-	1 (50,000)	2 (15,000)	2 (15,000)	มี (ร้อยละ 50 จากค่าใช้จ่าย จริง)	มี (ตามที่จ่าย จริง)
8	ทุนสนับสนุนการ แปล	-	1 (15,000)	2 (10,000)	-	-	-
9	ทุนสนับสนุนการ ตรวจภาษา	-	-	1 (5,000)	-	-	-
10	ค่าจัดเตรียม บทความ	-	-	-	-	-	1 (8,000)
รวมประเภททุน		3	7	7	4	6	6

จากตารางที่ 4 พบว่า จากรูปแบบการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัย 10 รูปแบบพบว่า หน่วยงานที่มีรูปแบบการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยมากที่สุดคือ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร และคณะมนุษยศาสตร์ รองลงมาคือ คณะสังคมศาสตร์ วิทยาลัยนานาชาติ คณะศึกษาศาสตร์ และคณะนิติศาสตร์ หน่วยงานที่มีการสนับสนุนงบประมาณสูงสุดคือ

คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร โดยคณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร ได้มีการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัยเป็นอันดับ 1 ทั้งหมด 6 รูปแบบทุน คือ ทุนอุดหนุนการวิจัย เงินรางวัลตีพิมพ์ (ระดับนานาชาติ) ค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์ (ระดับนานาชาติ) ทุนสนับสนุนการนำเสนอผลงานในประเทศ ทุนสนับสนุนการนำเสนอผลงานในต่างประเทศ และ ทุนสนับสนุนการแปล

ตารางที่ 5 สรุปงบประมาณการสนับสนุนด้านการวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์ โดยใช้ระดับการเผยแพร่เป็นเกณฑ์

รูปแบบทุน / การเผยแพร่	ทุนอุดหนุนการวิจัย	ทุนสนับสนุนการนำเสนอผลงาน	เงินรางวัลตีพิมพ์	ทุนสนับสนุนการแปล / ตรวจสอบภาษา	รวมงบประมาณสนับสนุน
ระดับชาติ	(50,000)	(15,000)	(1,000)	-	66,000
ระดับนานาชาติ	(50,000)	(15,000)	(5,000)	(5,000 -10,000)	75,000 – 80,000

จากตารางที่ 5 พบว่า งบประมาณการสนับสนุนด้านการวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์ สามารถสรุปได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ ทุนอุดหนุนการวิจัย ทุนสนับสนุนการนำเสนอผลงาน เงินรางวัลตีพิมพ์ และ ทุนสนับสนุนการแปล / ตรวจสอบภาษา และเมื่อรวมงบประมาณการให้ทุนสนับสนุนการวิจัย โดยใช้ระดับการเผยแพร่เป็นเกณฑ์ พบว่า ผลงานที่ได้รับการเผยแพร่ในระดับชาติ นักวิจัยจะสามารถขอรับทุนสนับสนุนได้สูงสุด 66,000 บาท ต่อโครงการวิจัย และผลงานที่ได้รับการเผยแพร่ในระดับนานาชาติ นักวิจัยจะสามารถขอรับทุนสนับสนุนได้สูงสุด 75,000 – 80,000 บาท ต่อโครงการวิจัย

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัยของคณะต่างๆ ในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และสร้างแนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำรูปแบบการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยของคณะต่าง ๆ ในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 6 หน่วยงาน มาทำการสังเคราะห์โดยใช้ตารางเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นความแตกต่างการให้ทุนสนับสนุนของแต่ละหน่วยงานตามหลักทฤษฎีของ Internal Benchmarking เปรียบเทียบตัววัดหรือความสามารถในการปฏิบัติกับผู้ที่อยู่ภายในองค์กรเดียวกันหรือภายในกลุ่มเดียวกัน เพื่อสร้างรูปแบบที่เป็นวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) ของกลุ่ม และสถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ และการจัดอันดับ ผลการวิจัยพบว่า การให้ทุนสนับสนุนการวิจัยสามารถแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ 1. ระยะต้นน้ำ ได้แก่ ทุนอุดหนุนการวิจัย 2. ระยะกลางน้ำ ได้แก่ ทุนนำเสนอผลงานในประเทศและต่างประเทศ ทุนสนับสนุนการแปล ทุนสนับสนุนการตรวจภาษา ค่าจัดเตรียมบทความ 3. ระยะปลายน้ำ ได้แก่ เงินรางวัลตีพิมพ์ระดับชาติและนานาชาติ ค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์ระดับชาติและนานาชาติ ซึ่งสอดคล้องกับระดับการจัดโครงการ/กิจกรรมของมหาวิทยาลัยนเรศวร การให้การสนับสนุนด้านการวิจัยของแต่ละหน่วยงานมีความแตกต่างกัน ทั้งในรูปแบบการสนับสนุน จำนวนงบประมาณ และจำนวนทุน รูปแบบวิธีการจัดการเอกสารแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1. เบิกจ่ายตามระเบียบโดยยึดหลักการเบิกจ่ายตามแบบการเบิกจ่ายทุนวิจัยที่ได้จากมหาวิทยาลัย (นักวิจัยจัดทำเอกสารและเก็บไว้เป็นหลักฐานเพื่อแสดงต่อ สตง. เมื่อถูกเรียกดูเอกสาร) และ 2. การเบิกจ่ายในรูปแบบเหมาจ่าย โดยจะทำการเบิกจ่ายเงินเมื่อนักวิจัยได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว นอกจากการให้ทุนด้านการวิจัยแล้ว ในแต่ละหน่วยงานจะมีกระบวนการยกย่องเชิดชูเกียรติให้กับนักวิจัยในรูปแบบต่างๆ เช่น การประชาสัมพันธ์การ

แสดงความยินดีกับอาจารย์ที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ ซึ่งสอดคล้องกับ เติง ฮวางฮิว (2559, หน้า 158) ได้ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเวียดนามภาคกลางตอนบน พบว่า การให้รางวัลและยกย่อง ชมเชย กับผลงานวิจัยที่มีคุณภาพจะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการทำผลงานวิจัยเพิ่มมากขึ้น

ในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หน่วยงานที่มีรูปแบบการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัยมากที่สุด และมีงบประมาณสนับสนุนสูงสุด คือ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการสื่อสาร หน่วยงานที่มีรูปแบบการให้ทุนสนับสนุน รองลงมา คือ คณะมนุษยศาสตร์ มีรูปแบบการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัย 7 รูปแบบ คณะสังคมศาสตร์ มีรูปแบบการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัย 6 รูปแบบ วิทยาลัยนานาชาติ มีรูปแบบการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัย 6 รูปแบบ คณะศึกษาศาสตร์ มีรูปแบบการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัย 4 รูปแบบ และคณะนิติศาสตร์ มีรูปแบบการให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัย 3 รูปแบบ

จากการวิเคราะห์งบประมาณที่ใช้ในการสนับสนุนการดำเนินโครงการวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์ พบว่า ผลงานที่ได้รับการเผยแพร่ในระดับชาติ นักวิจัยจะสามารถขอรับทุนสนับสนุนได้สูงสุดถึง 66,000 บาท ต่อโครงการวิจัย และผลงานที่ได้รับการเผยแพร่ในระดับนานาชาติ นักวิจัยจะสามารถขอรับทุนสนับสนุนได้สูงสุด 75,000 – 80,000 บาท ต่อโครงการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับ กษิมา วัฒนกุล (2551, หน้า 21-22) ที่ได้ทำการศึกษาสภาพความต้องการในการพัฒนาอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาเอกชน พบว่า การให้ทุนสนับสนุนด้านการวิจัย การให้ทุนเดินทางไปเสนอผลงานมีผลต่อแรงจูงใจในการผลิตผลงานที่มีคุณภาพ ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยของอาจารย์ ได้แก่ เวลาจัดกิจกรรมพัฒนาอาจารย์ไม่เหมาะสมทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ และมีภาระงานมากทำให้ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาอาจารย์

และจากวิสัยทัศน์ของคณะมนุษยศาสตร์ ที่มีความต้องการเป็นผู้นำทางวิชาการมนุษยศาสตร์ในประชาคมอาเซียน ดังนั้น การผลักดันให้นักวิจัยได้มีการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารระดับนานาชาติจึงเป็นเรื่องสำคัญ การสร้างความร่วมมือทางเครือข่ายวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะสามารถช่วยให้ผลงานวิจัยของอาจารย์ในคณะมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ พิเชษฐ เทพสุวรรณ (2564, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาแนวทางการสร้างความร่วมมือด้านการวิจัยระหว่างคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กับมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก พบว่า แนวทางการสร้างความร่วมมือด้านการวิจัยระหว่างคณะวิทยาศาสตร์กับมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก ประกอบไปด้วยตัวแปร 7 ประการ ตามกรอบแนวคิด 7s ของ McKinsey มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับองค์การและการจัดการที่เอื้อและจะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ ได้แก่ 1. กลยุทธ์ 2. โครงสร้าง 3. ระบบ 4. รูปแบบ 5. การจับบุคคลเข้าทำงาน 6. ทักษะ และ 7. ค่านิยมร่วม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยสามารถสรุปเป็นรายการได้ดังนี้

- 1) ส่งเสริมและสนับสนุนการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยให้สอดคล้องกับทิศทางการดำเนินงานของหน่วยงาน เช่น หน่วยงานมุ่งเน้นสู่ความเป็นอาเซียน ดังนั้น นโยบายควรส่งเสริมให้อาจารย์ได้ตีพิมพ์บทความในวารสารระดับนานาชาติ มากกว่าการตีพิมพ์บทความในวารสารระดับชาติ
- 2) ลดขั้นตอนและกระบวนการขอรับทุน อาจจะดำเนินการให้ทุนเมื่อผู้วิจัยดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ในรูปแบบการให้เงินรางวัล หรือการให้แบบเหมาจ่าย
- 3) ลดความซ้ำซ้อนในการให้ทุนสนับสนุนประเภทต่าง ๆ เพื่อเป็นการใช้งบประมาณให้เกิดผลประโยชน์มากที่สุด

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 นำข้อมูลไปดำเนินการวิเคราะห์ความคุ้มค่า และต้นทุนการผลิตผลงานของนักวิจัยในคณะฯ

7.2 นำข้อมูลนำเสนอต่อผู้บริหาร เนื่องจากคณะมนุษยศาสตร์ได้มีการสนับสนุนนักวิจัยตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำ (การให้ทุนวิจัย) กระบวนการกลางน้ำ (การให้ทุนค่าแปล และค่าตรวจสอบภาษา) และกระบวนการปลายน้ำ (การให้ทุนนำเสนอผลงานในงานประชุมวิชาการ / การให้เงินรางวัลการตีพิมพ์) ซึ่งครอบคลุมทุกกระบวนการแล้ว ดังนั้นการปลุกดันให้นักวิจัยมาขอทุนให้มากขึ้นจึงเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการต่อไป ซึ่งรูปแบบการปลุกดันให้เกิดการทำวิจัยสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดปฐมนิเทศให้อาจารย์ใหม่ด้านการวิจัย การจัดนักวิจัยเก่งเป็นที่เลี้ยงเพื่อแนะนำให้ความช่วยเหลือ การให้อาจารย์ฝึกทำวิจัยกับทีมนักวิจัยที่มีประสบการณ์สูง การสนับสนุนให้อาจารย์ได้ทำวิจัยเป็นขั้นตอน จัดให้มีการพบปะและการประสานงานร่วมมือระหว่างอาจารย์นักวิจัยอาวุโสกับอาจารย์ใหม่ การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างบรรยากาศด้านการวิจัย โดยสนับสนุนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การค้นคว้า แสวงหาความรู้ใหม่ในกลุ่มอาจารย์อย่างสม่ำเสมอ ฯลฯ

7.3 การจัดทำกระบวนการทำงาน และลดขั้นตอนการขอทุน จะทำให้คณะมีผลงานที่ขอรับทุนสนับสนุนมากยิ่งขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

- กษิมา วัฒนกุล. (2551). *การศึกษาสภาพและความต้องการในการพัฒนาอาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- งานนโยบายและแผน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2564). *รายงานผลการประเมินตนเอง ตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ ประจำปี 2563*. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เต็น ฮวางฮิว. (2559). *รูปแบบการพัฒนาอาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษาเวียดนามภาคกลางตอนบน*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- พิเชษฐ์ เทพสุวรรณ (2564). แนวทางการสร้างความร่วมมือด้านการวิจัยระหว่างคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กับมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก. *ปชมท*, 10(2), 201-209
- รณินทร์ กิจกล้า. (ม.ป.ป.). *Benchmarking : เครื่องมือพัฒนาองค์กรสู่การบริหารจัดการสมัยใหม่* article, จาก <http://www.thaindc.org/index.php?lay=show&ac=article&id=539427084&Ntype=6>

การพัฒนารูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและ
สาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2
DEVELOPING A PARTICIPATORY SAFETY MANAGEMENT MODEL FOR BAN NOEN PHAYOM
SCHOOL AND BUENG NAKHON BRANCH UNDER THE OFFICE OF PRACHUAP KHIRI KHAN
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

สุภรดา วรรณพันธ์^{1*} และสายชล จินใจ²

Suparada Wannaphan^{1*} and Saichol Jinjo²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการเกี่ยวกับด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2 2) สร้างรูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร 3) ทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร และ 4) ประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน จำนวน 14 คน ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 168 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบสอบถามสภาพปัญหาด้านการบริหารงานด้านความปลอดภัย 2) รูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัย 3) แบบประเมินความเหมาะสม และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหา ความต้องการเกี่ยวกับด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 พบว่าเนื่องจากโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในถิ่นไกลจากชุมชน เสี่ยงต่อการเดินทางของนักเรียนและครูผู้สอน สภาพแวดล้อมเป็นป่าและสวนของชาวบ้าน โอกาสเสี่ยงต่อภัยยาเสพติดเนื่องจากมีเขตแดนติดต่อกับ 2) รูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมขึ้นโดยกำหนดเป็น 6 ขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาแบบมีส่วนร่วม (Participative study of problem conditions: P) ขั้นตอนที่ 2 วางแผนทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participative work plan : P) ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning exchange presentation : P) ขั้นตอนที่ 4 กำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม (Establish common safety measures : E) ขั้นตอนที่ 5 กำหนดกิจกรรมลงมือปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม (Establish action activities : E) และขั้นตอนที่ 6 การประเมินผลแบบมีส่วนร่วม (Evaluation : E) ผลการประเมินความเหมาะสมของและความสอดคล้องของรูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้น มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด (\bar{X} =4.67, S.D.=0.41) 3) ผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความเหมาะสมมาก (\bar{X} =4.48, S.D.=0.57) และ 4) ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อรูปแบบ

¹ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

² ดร.ปรัชญาดุขุภักดิ์ คอมพิวเตอร์ศึกษา นักวิชาการอิสระ

* Corresponding author, e-mail: suparada1967@gmail.com

การบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53, S.D.=0.56$)

คำสำคัญ : การบริหารงาน, ด้านปลอดภัย, การมีส่วนร่วม

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the problem condition. Participatory Safety Requirements for Ban Noen Phayom School and Bueng Nakhon Branch Under the Office of Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area 2) Create a participatory safety management model for Ban Noen Phayom School and Bueng Nakhon branch 3) Experiment with a participatory safety management model for Ban Noen Phayom School and Bueng branch Nakorn and 4) to evaluate the use of participatory safety management model for Ban Noen Phayom School and Bueng Nakhon Branch. The sample group used in this research were 14 administrators, teachers, parents. The research instruments were 1) Safety management problem condition questionnaire 2) Safety management model 3) Appropriateness assessment form and 4) Satisfaction assessment form. The statistics used in the research were mean, percentage, standard deviation. The results of the research were as follows: 1) Conditions, problems, and participatory safety requirements for Ban Noen Phayom School and Bueng Nakhon Branch. Under the Office of Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area 2, it was found that because Ban Noen Phayom School and Bueng Nakhon branch It is a school located far from the community. Risk of traveling for students and teachers The surroundings are forests and gardens of villagers. Opportunity to risk drug dangers due to its borders 2) Participation in safety management model, defined as 6 steps, consisting of Step 1, study the problem with participant. (Participative study of problem conditions: P) Step 2: Plan participatory work. Participative work plan (P) Step 3: Participatory learning exchange presentation (P) Step 4: Establish common safety measures measures : E) Step 5 defines established action activities (E) and step 6, Evaluation (Evaluation) results to assess the suitability of and the conformity of Developed management style The average was at the most appropriate level ($\bar{X}=4.67, S.D.=0.41$) 3) the results of the assessment of the use of participatory safety management model for Ban Noen Phayom School and Bueng Nakhon branch. The overall mean was at a high level of suitability ($\bar{X}=4.48, S.D.=0.57$) and 4) the satisfaction of the target group towards the participatory safety management model for Ban Noen Phayom School and its branches. Bueng Nakhon Overall, it was found that it was at the highest level ($\bar{X}=4.53, S.D.=0.56$).

Keyword: Administration, Safety, Participation

1. บทนำ

การดำรงชีวิตของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เสี่ยงต่อความปลอดภัยในชีวิตและขาดการดูแลอย่างแท้จริง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดหน้าที่ของรัฐตามมาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอีกทั้งต้องคุ้มครอง พัฒนาเด็กและเยาวชนสนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาค ทั้งหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัว นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มีจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจสติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) การจัดสภาพแวดล้อมด้านความปลอดภัยและการจัดบริการด้านความปลอดภัยในโรงเรียนเป็นสิ่งที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญรวมทั้งผู้ปกครองต่างมุ่งหวังให้บุตรหลานได้ศึกษาเล่าเรียนในสถานศึกษาที่ปลอดภัย ประเด็นความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายของนักเรียนจึงเป็นสิ่งที่โรงเรียนพึงตระหนักเป็นอย่างยิ่ง (สุเวช และคณะฯ, 2560) โรงเรียนเป็นสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน เป็นสถานที่เสริมสร้างความรู้ ทักษะคน พัฒนาปัญญา ทักษะชีวิต ให้กับนักเรียน โรงเรียนจึงเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าสถาบันครอบครัว เนื่องจากนักเรียนใช้เวลาอยู่กับโรงเรียนถึงวันละ 8-10 ชั่วโมง โรงเรียนจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของนักเรียนเป็นอย่างมาก

ดังนั้นการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในโรงเรียนเป็นการดำเนินการหรือมีมาตรการเพื่อให้เกิดความปลอดภัยหรือเพื่อป้องกันอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้นแก่นักเรียน บุคลากร รวมทั้งผู้ติดต่อประสานงานหรือมาใช้บริการในโรงเรียน การจัดบริการด้านความปลอดภัยในโรงเรียนนั้น โรงเรียนควรมีนโยบายให้ความสำคัญในการจัดการด้านความปลอดภัยเป็นลำดับแรกและดำเนินการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการด้านความปลอดภัย เช่น มีการแจ้งให้ผู้ปกครองทราบถึงนโยบายการจัดการด้านความปลอดภัย ซึ่งจะเป็นการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง สอดคล้องกับงานวิจัยซึ่งพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความปลอดภัยของนักเรียน มี 3 ด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำของครูการทำงานเป็นทีมของครูและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (ศิริพร อนุสสา, 2556) โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์รณรงค์ด้านความปลอดภัยให้แก่เด็กนักเรียนอย่างต่อเนื่องมีการจัดบริการให้ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยและอุบัติเหตุให้แก่เด็กนักเรียน จัดครูเวรรับผิดชอบดูแลด้านความปลอดภัย การจัดอบรมฝึกซ้อมป้องกันอัคคีภัยและภัยพิบัติต่างๆ มีการตรวจตราไม่ให้นักเรียนนำวัตถุอันตรายเข้ามาในโรงเรียน มีการจัดทำประกันอุบัติเหตุประกันชีวิตหรือประกันสุขภาพให้แก่เด็กนักเรียน สนับสนุนให้นักเรียนจัดตั้งชมรมหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในโรงเรียน เป็นต้น (ณัฐธิดา แก้วถาวร, 2551; ศิริพร อนุสสา, 2556; เอมอัชฌา. 2557) ดังนั้นความปลอดภัยสู่สถานศึกษาหรือโรงเรียน เป็นสิ่งที่สถานศึกษาจะต้องจัดให้กับเด็กนักเรียนเพื่อให้ผู้ปกครองเกิดความมั่นใจในการที่บุตรหลานเข้ามาศึกษาในสถานศึกษา นอกจากให้การศึกษาทางด้านวิชาการและทำกิจกรรมแล้ว สถานศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญแก่เด็กนักเรียนที่มาสถานศึกษาด้วย ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ.2556 บัญญัติไว้ในหมวดที่ 5 การรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556 ,หน้า 8-10) ได้กล่าวว่า หัวหน้าหน่วยงานของรัฐเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องดำเนินการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับสถานที่ โดยวางแผนกำหนดมาตรการแก่ที่สงวนอาคารและสถานที่ของหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์และข้อมูลข่าวสารและกำกับดูแลให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎกระทรวงและมติคณะรัฐมนตรี ตลอดจนคำสั่งของทางราชการที่เกี่ยวข้องให้มีการสำรวจและการตรวจสอบการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับสถานที่ตามความเหมาะสม โดยขอคำแนะนำจากองค์การรักษาความปลอดภัยให้คำนึงถึงภัยอันตรายที่เกิดจากธรรมชาติและจากการกระทำ

ของมนุษย์ เพื่อรักษาความปลอดภัยให้พ้นจากการจารกรรม โจรกรรม การก่อวินาศกรรม การก่อการร้ายหรือเหตุอื่นใด อันอาจทำให้เกิดความเสียหาย (อดิศร ตีปานธรรม, 2561 ,หน้า 3)

นอกจากนี้ความปลอดภัยสู่สถานศึกษา ไม่ใช่เพียงโรงเรียนอย่างเดียวเท่านั้นที่มีหน้าที่ดูแลนักเรียนให้ปลอดภัย แต่รวมถึงครอบครัวนักเรียน ชุมชน ก็ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยให้กับนักเรียนด้วย (อดิศร ตีปานธรรม, 2561,หน้า 4) ซึ่งการมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ ประชาชนในท้องถิ่น หน่วยงานภาคเอกชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการเพื่อการพัฒนาตั้งแต่เริ่มดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้มีโอกาสร่วมรับทราบข้อมูลและแสดงความคิดเห็น อันจะทำให้โครงการนั้น ๆ เกิดประโยชน์สูงสุดและส่งผลกระทบต่อทางสังคมให้น้อยที่สุด นอกจากนี้ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับชุมชน หรือระดับประเทศนั้น ถือเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้เกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของและยินยอมปฏิบัติตามได้อย่างสมัครใจ และเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาเป็นไปในแนวทางที่สนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง (จินตวีร์ เกษมสุข, 2561,หน้า 20-21)

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการเกี่ยวกับด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

2.2 เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร

2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร

2.4 เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การพัฒนารูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับ นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับมาตรการให้ความปลอดภัย รายละเอียดดังนี้

3.1 นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 โดยยึดหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน และการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในอนาคต เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ(พ.ศ. 2561 - 2580) แผนปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2565) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 และมุ่งสู่ Thailand 4.0 ประกอบด้วย นโยบายที่ 1 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของมนุษย์และของชาติ นโยบายที่ 2 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ นโยบายที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ นโยบายที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพมีมาตรฐานและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา นโยบายที่ 5 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และนโยบายที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาภายใต้ 6 ยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) เพื่อให้แผนการศึกษาแห่งชาติบรรลุเป้าหมายตามจุดมุ่งหมาย วิสัยทัศน์ และแนวคิดการจัดการการศึกษา โดยได้กำหนดใน ยุทธศาสตร์ ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ ปัจจุบันภัยคุกคามต่อความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนและประเทศชาติมีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น อาทิ ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ยาเสพติด ภัยพิบัติจากธรรมชาติ ภัยจากโรคอุบัติใหม่ ภัยจากไซเบอร์ เป็นต้น ความมั่นคงของชาติจึงมิได้ครอบคลุมเฉพาะมิติด้านการทหารหรืออำนาจอธิปไตยเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมมิติต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ฯลฯ ซึ่งในแต่ละมิติล้วน มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ

3.2 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับมาตรการให้ความปลอดภัย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติเพื่อให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน มีรายละเอียดดังนี้ 1) บูรณาการการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเข้าสู่กระบวนการวางแผน ทั้งระดับชาติ ระดับชุมชนท้องถิ่นและสาขาการผลิตต่าง ๆ พัฒนาองค์ความรู้ สนับสนุนการประเมินและจัดทำแผนที่ความเสี่ยงจากภัยพิบัติในพื้นที่และภาคการผลิตที่มีลำดับความสำคัญสูง 2) เสริมสร้างขีดความสามารถในการเตรียมความพร้อมและการรับมือภัยพิบัติ สนับสนุนการจัดทำแผนรับมือภัยพิบัติในระดับพื้นที่ ส่งเสริมแนวทางการจัดการภัยพิบัติโดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมภาคเอกชนในการจัดทำแผนบริหารความต่อเนื่องของธุรกิจ สร้างจิตสำนึกความปลอดภัยสาธารณะ ส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนและชุมชนท้องถิ่นในการร่วมกันดำเนินการป้องกันและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ 3) พัฒนาระบบการจัดการภัยพิบัติในภาวะฉุกเฉิน พัฒนาระบบการเตือนภัยให้มีความแม่นยำ นำเชื่อถือ และมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมกลไกการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ พัฒนาระบบฐานข้อมูลให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและสามารถเชื่อมโยง แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ทั้งในและต่างประเทศได้ พัฒนากลไกบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วนเพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการภัยพิบัติในภาวะฉุกเฉิน และ 4) พัฒนาระบบการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัย ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประสบภัยได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ยกย่องมาตรฐานการตรวจสอบความปลอดภัยภายหลังการเกิดภัยพิบัติ และปรับปรุงมาตรฐานความปลอดภัยของสิ่งก่อสร้างและโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยของโครงสร้าง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556 หน้า 15-17) ได้วางแผนการ รักษาความปลอดภัยให้แก่นักเรียน โดยจะเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายเพื่อร่วมกันวางแผนป้องกัน ควบคุม กำกับ ติดตาม และรายงาน ซึ่งจะมี องค์ประกอบด้วยกัน 2 ประการ คือ 1) สำคัญของแผนการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษานั้น จำเป็นต้อง มีมาตรการและกิจกรรม เพื่อให้รับประโยชน์สูงสุดตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พร้อมทั้งนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้นสาระสำคัญของแผนงานควรมีความชัดเจนและความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ และ 2) รูปแบบของแผนการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยสถานศึกษา สามารถเลือกรูปแบบ ของแผนการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษาให้เหมาะสม กับสภาพของสถานศึกษา สภาพภูมิศาสตร์ และความต้องการของท้องถิ่น สรุปได้ว่า การจัดระบบการรักษาความปลอดภัยของนักเรียนในสถานศึกษา เพื่อที่จะให้นักเรียนมีความปลอดภัยนั้น โรงเรียนต้องเน้นการมีส่วนร่วมระหว่าง นักเรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่าย เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการ ที่จะช่วยกัน การวางแผน ปฏิบัติตามระเบียบคำสั่ง หรือแผนในการรักษาความปลอดภัย โดยต้องมีการอบรม บุคคลในหน่วยงานให้รู้ เข้าใจ และปฏิบัติตามระเบียบได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาารูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยดำเนินการทั้งหมด 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการเกี่ยวกับด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก กลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้บริหารหรือผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับด้านความปลอดภัยในโรงเรียน โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 จำนวน 89 โรงเรียนโดยใช้แบบสอบถามสภาพปัญหาด้านการบริหารงานด้านความปลอดภัยในโรงเรียนและความต้องการในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านความปลอดภัย นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน สังเคราะห์ร่วมกับเอกสารงานวิจัย

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ดำเนินการแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนคือ 1) นำข้อมูลร่างรูปแบบที่ได้จากระยะที่ 1 ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 8 คนเพื่อหารูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร จากนั้นดำเนินการพัฒนาเครื่องมือสำหรับงานวิจัย และประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ดำเนินการทดลองใช้กับ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้งานการวิจัยได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 จำนวน 14 คน ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 168 คน

ระยะที่ 4 ประเมินผลการใช้การพัฒนารูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ดำเนินการประเมินความพึงพอใจกับกลุ่มเป้าหมายที่ใช้งานการวิจัยได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 จำนวน 14 คน ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 168 คน

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการเกี่ยวกับด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 พบว่า เนื่องจากโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในถิ่นไกลจากชุมชน เสี่ยงต่อการเดินทางของนักเรียนและครูผู้สอน สภาพแวดล้อมเป็นป่าและสวนของชาวบ้าน โอกาสเสี่ยงต่อภัยยาเสพติดเนื่องจากมีเขตแดนติดต่อกับโรงเรียนจึงมีความตระหนักในความสำคัญ และเล็งเห็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย จะต้องร่วมกันหาแนวทางที่เป็นรูปธรรม ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข เป็นไปตามหลักสูตร มีทักษะชีวิตที่จะดูแลตนเองให้ปลอดภัยท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคม อุบัติเหตุ และอุบัติเหตุ ที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่นักเรียน จึงทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางรูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมขึ้นโดยกำหนดเป็น 6 ขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาแบบมีส่วนร่วม (Participative study of problem conditions: P) ขั้นตอนที่ 2 วางแผนทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participative work plan : P) ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory

learning exchange presentation : P) ขั้นตอนที่ 4 กำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม (Establish common safety measures : E) ขั้นตอนที่ 5 กำหนดกิจกรรมลงมือปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม (Establish action activities : E) และขั้นตอนที่ 6 การประเมินผลแบบมีส่วนร่วม (Evaluation : E) จากนั้นทำการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นและประเมินความเหมาะสม ความสอดคล้องของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญผลการประเมินดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

รายการประเมิน	n = 7		ความเหมาะสม
	\bar{X}	S.D.	
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาแบบมีส่วนร่วม	4.57	0.53	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 2 วางแผนทำงานแบบมีส่วนร่วม	4.71	0.49	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม	4.43	0.53	มาก
ขั้นตอนที่ 4 กำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม	5.00	0.00	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 5 กำหนดกิจกรรมลงมือปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม	4.86	0.38	มากที่สุด
ขั้นตอนที่ 6 การประเมินผลแบบมีส่วนร่วม	4.43	0.53	มาก
เฉลี่ย	4.67	0.41	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของและความสอดคล้องของรูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}=4.67$, S.D.=0.41) สามารถสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญรับรองขั้นตอนทั้ง 6 ด้าน สำหรับการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

5.2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ศึกษาสภาพปัญหาแบบมีส่วนร่วม	4.43	0.57	มาก
2. วางแผนทำงานแบบมีส่วนร่วม	4.47	0.57	มาก
3. นำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม	4.43	0.57	มาก
4. กำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม	4.60	0.56	มากที่สุด
5. กำหนดกิจกรรมลงมือปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม	4.50	0.57	มาก
6. การประเมินผลแบบมีส่วนร่วม	4.50	0.57	มาก
7. ระบบการบริหารชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์	4.47	0.57	มาก
8. การรายงานผลการบริหารด้านความปลอดภัย	4.43	0.57	มาก

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
9. ภาพรวมของการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม	4.53	0.57	มากที่สุด
10. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกับการบริหารงาน	4.43	0.57	มาก
รวม	4.48	0.57	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความเหมาะสมมาก ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.57)

5.3 ผลการหาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อรูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 นำคะแนนระดับความพึงพอใจมาวิเคราะห์ผลทางสถิติเทียบกับเกณฑ์ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อรูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ด้านการศึกษาสภาพปัญหาด้านความปลอดภัย	4.40	0.56	มาก
2. วางแผนทำงานด้านความปลอดภัยร่วมกัน	4.43	0.57	มาก
3. นำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านความปลอดภัย	4.40	0.56	มาก
4. กำหนดมาตรการด้านความปลอดภัย	4.57	0.57	มากที่สุด
5. นโยบายและการวางแผนการรักษาความปลอดภัย	4.57	0.57	มากที่สุด
6. การวางแผนรักษาความปลอดภัยของโรงเรียน	4.70	0.47	มากที่สุด
7. มาตรการป้องกันและแก้ไขด้านความปลอดภัย	4.67	0.61	มากที่สุด
8. การลงมือปฏิบัติด้านความปลอดภัยร่วมกันของทุกฝ่าย	4.53	0.57	มากที่สุด
9. การประเมินผลด้านความปลอดภัย	4.50	0.57	มาก
10. ระบบการบริหารชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์	4.47	0.57	มาก
11. การรายงานผลการบริหารด้านความปลอดภัย	4.47	0.57	มาก
12. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกับการบริหารงาน	4.63	0.56	มากที่สุด
รวม	4.53	0.56	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อรูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.56)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการเกี่ยวกับด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 พบว่า เนื่องจากโรงเรียนบ้านเนิน

พยอมและสาขาบึงนคร เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในถิ่นไกลจากชุมชน เสี่ยงต่อการเดินทางของนักเรียนและครูผู้สอน สภาพแวดล้อมเป็นป่าและสวนของชาวบ้าน โอกาสเสี่ยงต่อภัยยาเสพติดเนื่องจากมีเขตแดนติดต่อกับโรงเรียนจึงมีความตระหนัก ในความสำคัญ จึงทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางรูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมขึ้นโดย กำหนดเป็น 6 ขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาแบบมีส่วนร่วม (Participative study of problem conditions: P) ขั้นตอนที่ 2 วางแผนทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participative work plan : P) ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning exchange presentation : P) ขั้นตอนที่ 4 กำหนดมาตรการ ด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม (Establish common safety measures : E) ขั้นตอนที่ 5 กำหนดกิจกรรมลงมือปฏิบัติ แบบมีส่วนร่วม (Establish action activities : E) และขั้นตอนที่ 6 การประเมินผลแบบมีส่วนร่วม (Evaluation : E) สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนารูปแบบของวิลเลอร์ (Willer,1986,หน้า83) ได้กล่าวว่าการพัฒนารูปแบบโดยทั่วไปแบ่ง ออกเป็น 2 ขั้นตอนได้แก่ 1) การสร้าง (Construct) รูปแบบ และ 2) การหาความเที่ยงตรง (Validity) ของรูปแบบ ซึ่งขั้นตอน ที่ 1 การสร้างหรือพัฒนารูปแบบในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน โดยศึกษา แนวคิดทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้อาจจะศึกษารายกรณีหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ผลการศึกษาจะนำมาใช้กำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่าง องค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ ดังนั้นการพัฒนารูปแบบในขั้นตอนนี้ จะต้องอาศัยหลักการของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ ซึ่งจะเห็นว่าการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบโดยได้ ดำเนินการตามขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องและทำการศึกษาข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูล สำคัญจึงทำให้ผลการศึกษาเป็นไปตามที่กำหนดและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวณีย์ ศรีวิกรม์ (2555) ได้ศึกษาสภาพและ ปัญหาการดำเนินการเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัด นครพนม พบว่า สภาพการดำเนินการเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุของนักเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สภาพความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุของนักเรียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และปัญหาการดำเนินการเกี่ยวกับ ความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุของนักเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติสภาพการดำเนินการเกี่ยวกับความ ปลอดภัยด้านอุบัติเหตุของนักเรียนจำแนกตามสังกัดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงได้เสนอแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุของนักเรียน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบริเวณโรงเรียน ด้าน สภาพแวดล้อม ด้านเครื่องมือ เครื่องใช้และอุปกรณ์ต่าง ๆ ด้านการพานักเรียนไปศึกษาออกสถานที่และด้านการร่วมกิจกรรม สำคัญ เช่นเดียวกับ อติศร ดีปานธรรม (2561 หน้า 155) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความ ปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สภาพปัจจุบันของการ จัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก

6.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของและความสอดคล้องของรูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วม สำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 มี ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}=4.67$, $S.D.=0.41$) สามารถสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญรับรองขั้นตอนทั้ง 6 ด้าน สำหรับการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อติศร ดีปานธรรม (2561 หน้า 155) ได้ ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2561 พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบการจัดการด้านความ

ปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา (2) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไข อุบัติภัยในสถานศึกษา (3) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม (4) ปัจจัยด้านมาตรการรักษา และ 3) รูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ได้รับการประเมิน และได้รับการรับรองโดยผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มครั้งที่สองทุกท่านว่ารูปแบบดังกล่าว เป็นรูปแบบที่ดีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ สถานการณ์จริง สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนารูปแบบของวิลเลอร์ (Willer, 1986, หน้า 83) ได้กล่าวว่าการพัฒนารูปแบบโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนได้แก่ 1) การสร้าง (Construct) รูปแบบ และ 2) การหาความเที่ยงตรง (Validity) ของรูปแบบ ซึ่งขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ภายหลังจากที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นตอนแรกแล้วจำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ซึ่งการทดสอบอาจจะกระทำได้โดย การประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และ การทดลองใช้รูปแบบ ซึ่งจะเห็นว่าการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบโดยใช้ทั้ง 2 ขั้นตอนจึงทำให้ผลการศึกษาเป็นไปตามที่กำหนด เช่นเดียวกับ คณะกรรมการบริหารงานวิจัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 (2564) ได้ทำการศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนคุณภาพของชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนคุณภาพของชุมชนประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 7 ส่วน คือ ชื่อรูปแบบ ความเป็นมาของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบหลักของรูปแบบ แนวทางการประเมินรูปแบบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนคุณภาพของชุมชน โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ความสอดคล้องและความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

6.3 ผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความเหมาะสมมาก ($\bar{X}=4.48$, $S.D.=0.57$) สอดคล้องแนวคิดการพัฒนารูปแบบ (วาโร เฝิงสวัสดิ์, 2553, หน้า 10) ภายหลังจากที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นตอนแรกแล้วจำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าวเพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นถึงแม้จะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบของบุคคลอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมา แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ การเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริงจะช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่าง ๆ ในรูปแบบผู้วิจัยอาจจะปรับปรุงรูปแบบใหม่โดยการตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่าไม่มีอิทธิพลหรือมีความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบจะทำให้รูปแบบมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยทำการทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย มีการดำเนินการตามกิจกรรมอย่างครบถ้วนและนำข้อค้นพบที่ได้มาประเมินเพื่อปรับปรุงรูปแบบจึงทำให้ผลการศึกษาเป็นไปตามที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อติศร ดีปานธรรม (2561, หน้า155) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา (2) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไข อุบัติภัยในสถานศึกษา (3) ปัจจัยด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคม (4) ปัจจัยด้านมาตรการรักษา และ รูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ได้รับการประเมิน และได้รับการรับรองโดยผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มครั้งที่สองทุกท่านว่ารูปแบบดังกล่าว เป็นรูปแบบที่ดีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ สถานการณ์จริง เช่นเดียวกับ คณะกรรมการบริหารงานวิจัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณตศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 (2564) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนคุณภาพของชุมชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 พบว่าองค์การประกอบหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนคุณภาพของชุมชนประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ โลกทัศน์การร่วมเสริมสร้างพลังบวก การทำงานเป็นทีม การมีวิสัยทัศน์ร่วม การบรรลุผลสำเร็จ

6.4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อรูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53, S.D.=0.56$) ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ดำเนินการตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาภายใต้ 6 ยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) เพื่อให้แผนการศึกษาแห่งชาติบรรลุเป้าหมายตามจุดมุ่งหมาย วิสัยทัศน์ และแนวคิดการจัดการการศึกษา โดยได้กำหนดในยุทธศาสตร์ ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ ปัจจุบันภัยคุกคามต่อความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนและประเทศชาติมีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น อาทิ ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ยาเสพติด ภัยพิบัติจากธรรมชาติ ภัยจากโรคอุบัติใหม่ ภัยจากไซเบอร์ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวณีย์ ศรีธรรมย์ (2555) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม ได้เสนอแนวทางไว้ว่า แนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุของนักเรียน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบริเวณโรงเรียน ด้านสภาพแวดล้อม ด้านเครื่องมือ เครื่องใช้และอุปกรณ์ต่าง ๆ ด้านการพานักเรียนไปศึกษา นอกสถานที่ และด้านการร่วมกิจกรรมสำคัญ และ ชัยวัฒน์ อุทัยแสน (2561, หน้า 20) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารความปลอดภัยสถานศึกษา พบว่า 1. กลยุทธ์การบริหารความปลอดภัยสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย 2) การบริหาร ความเสี่ยง 3) การกำหนดแผนและมาตรฐานความปลอดภัย 4) การ ประเมินความปลอดภัย 5) นโยบายด้านความปลอดภัย และ 6) การ ป้องกันความเสียหาย 2. รูปแบบความสัมพันธ์ของกลยุทธ์การบริหารความปลอดภัย สถานศึกษา จากการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) พบว่ากลยุทธ์ ทั้ง 6 มีความสัมพันธ์กัน จึงสรุปได้ว่าการศึกษานี้ทำให้ผลที่ได้เป็นไปตามสมมติฐาน

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การศึกษารูปแบบการบริหารงานด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงนคร เขต 2 ครั้งนี้ ทดลองใช้ระบบกับโรงเรียนบ้านเนินพยอมและสาขาบึงนคร ยังไม่ได้นำไปทดลองใช้กับโรงเรียนในบริบทเดียวกัน หากต้องการนำไปใช้งานต้องขออนุญาตผู้วิจัยเพื่อกำหนดสิทธิ์การใช้ระบบบริหารแบบมีส่วนร่วมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์ ก่อนซึ่งเป็นซอฟต์แวร์ระบบที่เขียนพัฒนาพร้อมกับทีมพัฒนาโปรแกรมจึงจะสามารถนำไปใช้งานได้และรูปแบบที่ได้ อาจจะมีการปรับเปลี่ยนแบบฟอร์มของระบบด้านความปลอดภัยที่เหมาะสมกับแต่ละโรงเรียนได้

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กระทรวงศึกษาธิการ. กระทรวงศึกษาธิการ.

- คณะกรรมการบริหารงานวิจัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. (2564). *การพัฒนา รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนคุณภาพของชุมชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 3*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2561). *แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน*. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ 26 (50 มกราคม – เมษายน) , 169 – 186.
- ชัยวัฒน์ อุทัยแสน. (2561). *กลยุทธ์การบริหารความปลอดภัยสถานศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐริยา แก้วถาวร. (2551). *การจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำ นักงาน เขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2*. [ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต] มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วาโร เฟิงสวัสดิ์. (2553). *การวิจัยพัฒนารูปแบบ*. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร 2(4 กรกฎาคม - ธันวาคม), 1 – 15.
- ศิริพร อนุสภา. (2556). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความปลอดภัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนเอกชนในครอบครัว ชาวเลเขียน*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาทางการศึกษามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2552). *ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษา พ.ศ. 2552*. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์(ร.ส.พ.).
- สุวณีย์ ศรีวิกรมย์. (2555). *สภาพและปัญหาการดำเนินการเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม*. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม 2(2 พฤษภาคม – สิงหาคม), 68-75.
- สุขเวช พิมน้ำเย็นและคณะ. (2560). *ผลการใช้โปรแกรมการส่งเสริม การปฏิบัติสุขภาพอนามัยส่วนบุคคลต่อ ความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรมการป้องกันโรค อูจจาระร่วงในชุมชนไทยภูเขาเผ่าม้ง อำเภอ งาว จังหวัดลำปาง*. สมาคมสถาบัน อุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระ ราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. 6:15-26.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- อดิศร ดีปานธรรม. (2561). *การพัฒนารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชครินทร์.
- เอมอัชฌา วัฒนบูรานนท์. (2557). *สวัสดิศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). โอเดียนสโตร์.
- Willer, D. (1986). *Theory and the experimental investigation of social structures*. New York, N.Y. : Gordon and Breach Science.

ผลกระทบของระบบทาสและการเหยียดเชื้อชาติต่อการอำพรางตนของมูลาโตใน PASSING DEVASTATING IMPACTS OF SLAVERY AND RACISM ON THE MULATTO'S PASSING IN PASSING

พนิดา ซิมารณ¹

Phanida Simaporn

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1 ศึกษาประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับระบบทาสสถาบันทาสและการเหยียดเชื้อชาติและสีผิวที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานานหลายร้อยปีตลอดจนการที่คนผิวขาวกระทำต่อคนผิวดำอย่างโหดร้ายทารุณ 2 วิเคราะห์ที่มาของลูกผสม (มูลาโต) ที่เกิดจากบิดาและมารดาที่มีเชื้อชาติและสีผิวต่างกัน และ 3 วิเคราะห์สาเหตุของการอำพรางตนเป็นคนขาวของมูลาโต และปัญหาที่พวกเขาเผชิญซึ่งนำพาพวกเขาไปสู่จุดจบอันน่าสะเทือนขวัญ บทความวิชาการฉบับนี้มีจุดประสงค์ที่จะชี้ให้เห็นว่า ตัวละครที่เป็นมูลาโตทั้งสองคนใน Passing ซึ่งได้แก่ไอริน และแคลร์มีทัศนคติและมุมมองในเรื่องการอำพรางตนและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน และปัญหาและความกดดันที่ฝังลึกอยู่ในใจของแคลร์เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้แคลร์พบจุดจบอันน่าสะเทือนใจ

คำสำคัญ : ระบบทาส, การเหยียดเชื้อชาติ, มูลาโต, การอำพรางตน, ยุครุ่งเรืองของชาวแอฟริกันอเมริกัน

Abstract

The purpose of this academic paper is to explore historical aspects of slavery as a dehumanizing institution and racism that has existed for centuries as well as physical and psychological trauma black people underwent. It also explores the existence of mulattoes having one parent black and another white. In addition, this paper analyzes factors causing mulattoes to pass as white and their hidden pain involving identity and sense of belonging. This academic paper aims to point out how the traumatic history has devastatingly affected the life of mulattoes who pass as white and how Clare finally faces the tragic ending.

Keyword: slavery, racism, mulattoes, passing, Harlem Renaissance

1. บทนำ

นวนิยายเรื่อง Passing เป็นวรรณกรรมที่ประพันธ์โดย เนลลา ลาร์เซน (Nella Larsen) ซึ่งเป็นนักเขียนชาวอเมริกัน ลูกผสมที่มีบิดาเป็นคนผิวสีจากหมู่เกาะเวสต์ อินดีส์ (West Indies) และมีมารดาเป็นคนผิวขาวที่ครอบครัวอพยพจากประเทศเดนมาร์กเข้ามาอยู่ในอเมริกา ลาร์เซนเกิดที่เมืองชิคาโกรัฐอิลลินอยส์ เมื่อวันที่ 13 เมษายน 1891 และเสียชีวิตในปี 1964 เธอเป็นนักเขียนนวนิยายและเรื่องสั้นที่มีชื่อเสียงในยุค Harlem Renaissance ซึ่งเป็นยุคที่วัฒนธรรมของชาวแอฟริกันอเมริกันเฟื่องฟูและแบ่งบานทั้งในด้านวรรณกรรม ดนตรี การแสดง และศิลปะ ในช่วงปี 1918-1932 โดยมีเมืองฮาร์เล็มในรัฐ

¹ รองศาสตราจารย์ ดร., คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

* Corresponding author, e-mail: pndstillwater@yahoo.com

นิวยอร์กเป็นศูนย์กลาง งานวรรณกรรมในยุค Harlem Renaissance ถือว่ามีความโดดเด่นและมีอิทธิพลต่อชาวแอฟริกันอเมริกันในยุคนั้นเป็นอย่างมาก นักเขียนและกวีที่มีชื่อเสียงต่างผลิตงานวรรณกรรมที่เป็นแรงบันดาลใจให้ชาวแอฟริกันอเมริกาที่มีชาวอเมริกันผิวขาวเป็นใหญ่ นักเขียนและกวีที่ทรงอิทธิพล เช่น จิน ทูเมอร์ (1894-1967) แลงสตัน ฮิวส์ (1901-1967) เคาน์ตี คัลเลน (1903-1946) เจสซี เรตมอน ฟอเซต (1882-1961) และ เนลลา ลาร์เซน (1891-1964) ล้วนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนทางวัฒนธรรมของชาวแอฟริกันอเมริกัน และนำเสนอแง่มุมของชีวิตที่ซับซ้อนของคนผิวดำในอเมริกา: “These writers were part of the larger cultural movement centered in New York City’s Harlem neighborhood and offered complex portraits of Black life in America” (Pruitt, 2022, p.1) นอกจากนี้วรรณกรรมในยุค Harlem Renaissance ยังสะท้อนให้เห็นถึงความขมขื่นที่ฝังรากลึกมาตั้งแต่สมัยที่ยังมีระบบทาส ตลอดจนความตื่นตัวในเรื่องการเหยียดเชื้อชาติที่นำไปสู่ความเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิพลเมืองในเวลาต่อมา: “The literature of the Harlem Renaissance drew much needed attention to the bitter legacy of slavery and racism, helping to lay the foundation for the later civil rights movement” (Pruitt, 2022, p.1) เนลลา ลาร์เซน ถือเป็นนักเขียนแห่งยุค Harlem Renaissance นวนิยายสองเรื่องที่สร้างชื่อเสียงให้เธอได้แก่ Quicksand (1928) และ Passing (1929) ในปี 1930 ลาร์เซนได้รับรางวัล Guggenheim fellowship ซึ่งเป็นรางวัลที่ยกย่องผู้ที่มีความสามารถอันยอดเยี่ยมในการสร้างสรรค์ผลงานที่ทรงคุณค่า ลาร์เซนนับได้ว่าเป็นนักเขียนสตรีชาวแอฟริกันอเมริกันคนแรกที่ได้รับรางวัลนี้ ในนวนิยายเรื่อง Passing ไอรินและแคลร์ ตัวละครเอกของเรื่องเป็นมูลาโต (Mulatto) ซึ่งหมายถึง ผู้ที่มีพ่อ (หรือแม่) เป็นคนผิวขาวและแม่ (หรือพ่อ) เป็นคนผิวดำ และเป็นตัวอย่างของการอำพรางตนว่าเป็นคนขาวในขณะที่แท้จริงแล้วพวกเขาเป็นผู้ที่มีเชื้อชาติแอฟริกันอเมริกัน และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมของคนผิวขาว เรื่องราวของมูลาโตปรากฏอยู่ในวรรณกรรมของชาวแอฟริกันอเมริกันมาตั้งแต่หลังสงครามกลางเมืองยุติลง และทาสผิวดำได้รับอิสระจนกระทั่งมาถึงยุค Harlem Renaissance ที่นักเขียนได้ให้ความสำคัญกับการอำพรางตนซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนสังคมและปัญหาด้านอัตลักษณ์ของมูลาโต บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาประวัติศาสตร์อันขมขื่นที่เกี่ยวกับความโหดร้ายของระบบทาสและการเหยียดเชื้อชาติ ที่มาของมูลาโตและการอำพรางตนของแคลร์ที่สะท้อนปัญหาอันซับซ้อนในแง่อัตลักษณ์จนนำไปสู่จุดจบอันน่าสะเทือนขวัญในท้ายที่สุด

2. ความโหดร้ายทารุณของระบบทาสสู่สถานะลูกผสมมูลาโต

2.1 ความโหดร้ายทารุณของระบบทาส

ตั้งแต่ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 จนถึงสมัยเริ่มสงครามกลางเมืองในปี 1861 คนผิวดำหลายล้านคนในมลรัฐทางตอนใต้ของอเมริกาทำงานในไร่ในฐานะแรงงานทาสของนายทาสที่เป็นคนผิวขาว แรงงานทาสมีชีวิตที่ไร้อิสรภาพถูกกดขี่ข่มเหง ถูกทารุณกรรม ถูกฆ่า ถูกพรากจากครอบครัว และถูกขายต่อให้นายทาสคนใหม่ราวกับเป็นผักปลาหรือสัตว์ ในรัฐธรรมนูญของอเมริกาที่มีบทบัญญัติถึงเรื่องสถาบันทาส กฎหมายระบุให้นายทาสเป็นเจ้าของทาสอย่างถูกต้อง: “By law, slaves were the personal property of their owners in all Southern states except Louisiana. The slave masters held absolute authority over his human property... The master may sell him, dispose of his person, his industry, and his labor; the slave can do nothing, possess nothing, nor acquire anything but what must belong to his master” (Slavery in the American South, p.1) และแม้ว่าทาสผิวดำจะหลบหนีไปยังรัฐที่ไม่มีทาส ก็ไม่ได้หมายความว่าทาสรายนั้นจะหลุดจากความเป็นทาส: “ถ้าเป็นทาสแล้วก็ต้องเป็นตลอดไป ไม่มีสิทธิหลุดจากความเป็นทาสไม่ว่ากรณีใดก็ตาม ซึ่งต่างกับของไทยตรงที่ว่าทาสไทยมีสิทธินำเงินมาไถ่ตัวเป็นไทได้ แต่ทาสสหรัฐไม่มีสิทธิ” (ระบบทาสเป็นเครื่องมือที่ใช้ลดคุณค่าของมนุษย์ให้ลงมาเหมือนหนึ่งสัตว์, หน้า 100) เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้สถาบันทาสมีความ

แข็งแกร่งและสำคัญยิ่งต่อรัฐทางตอนใต้คือ ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจจากการทำเกษตรกรรม โดยเฉพาะการปลูกฝ้ายเป็นพืชเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพาแรงงานทาสผิวดำเป็นหลัก: "...growing cotton was very labor intensive and cotton growers needed a large supply of labor to tend the fields. Enslaved African Americans supplied this labor (Pre-Civil War, African-American Slavery, p.1) จะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจของมลรัฐทางตอนใต้ถูกขับเคลื่อนโดยเกษตรกรรมที่พึ่งพาแรงงานทาส ในขณะที่มลรัฐทางตอนเหนือมีการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมและการค้าเชิงพาณิชย์ตลอดจน ด้านระบบการเงิน อาทิ มีการจัดตั้งธนาคารและสถาบันการเงินมลรัฐทางตอนเหนือและตอนใต้จึงมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องสถาบันทาสที่มลรัฐทางตอนเหนือคัดค้าน: "The North had become increasingly industrial and commercial while the South had remained largely agricultural. More important than these differences, however, was African-American slavery. Northerners generally wanted to limit the spread of slavery; some wanted to abolish it altogether. Southerners generally wanted to maintain and even expand the institution. Thus, slavery became the focal point of a political crisis" (Civil War and Reconstruction, p.1) ความขัดแย้งดังกล่าวเป็นชนวนอย่างหนึ่งนำไปสู่สงครามกลางเมืองที่เริ่มขึ้นในวันที่ 12 เมษายน 1861 จนถึงวันที่ 9 พฤษภาคม 1865 โดยสมรภูมิละแวกใหญ่อยู่ในมลรัฐทางตอนใต้ ดังนั้นเมื่อสงครามกลางเมืองสิ้นสุดลงโดยฝ่ายเหนือเป็นผู้ได้รับชัยชนะ มลรัฐทางตอนใต้จึงได้รับความเสียหายและความบอบช้ำอย่างหนัก

ในช่วงก่อนสงครามกลางเมือง ความโหดร้ายป่าเถื่อนของระบบทาสได้ถูกสะท้อนผ่านงานวรรณกรรมหลายเรื่อง วรรณกรรมเหล่านี้ตีแผ่ความไร้ศีลธรรมของระบบทาสที่ลดทอนอิสรภาพของมนุษย์ด้วยกัน และชีวิตอันทุกข์ทรมานของทาสในมลรัฐทางตอนใต้ According to Shockley (1974), "Anti-slavery literature had the most profound effect upon the institution of slavery. The deluge of pamphlets, treatises, newspapers, almanacs, personal narratives, prose and poetry printed by anti-slavery societies as well as private individuals did much to bring the true barbarism of slavery and the need for abolishing it to the nation" (p.232). นวนิยายเรื่อง Uncle Tom's Cabin; or, Life Among the Lowly (1851-1852) ของแฮร์เรียต บีเชอร์ สโตว์ นักเขียนนวนิยายชาวอเมริกันและเป็นผู้เห็นด้วยกับการเลิกทาส มีอิทธิพลอย่างมากในการตีแผ่ความโหดร้ายของระบบทาสในมลรัฐทางตอนใต้ของอเมริกา แต่นวนิยายเล่มนี้ก็ถูกต่อต้านอย่างหนักโดยมลรัฐทางตอนใต้: "Its denouncement of slavery fueled the already confrontational spirit between the North and the South, who embraced and shunned the novel, respectively" (Anderson, p.4). ในปีต่อมาคือ 1853 นวนิยายอัตชีวประวัติเรื่อง Twelve Years a Slave โดย โซโลมอน นอร์ธัพ ได้ถ่ายทอดประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริงของผู้เขียนในช่วงที่เขาถูกลักพาตัวจากกรุงวอชิงตันดีซี และถูกนำไปขายเป็นทาสในไร่ที่มลรัฐลุยเซียนาเป็นเวลา 12 ปี นอร์ธัพเล่าถึงตลาดค้าทาสและการที่คนอเมริกันผิวขาวปฏิบัติต่อทาสผิวดำอย่างป่าเถื่อน Robichaux (2013) described Northup's experience: "Taken to New Orleans first, then to plantations in central Louisiana, Northup describes picking cotton, the soul-corroding fear of beatings and the inner dialogue of a man living a horror story" (p.2).

ในช่วง 25 ปีแรกของศตวรรษที่ 20 ในอเมริกา สหรัฐเป็นดินแดนที่ถูกแบ่งแยกด้วยสีผิว ในดินแดนทางใต้มีการตรากฎหมายที่ขอกฎหมาย Jim Crow (Jim Crow Laws) ที่บังคับใช้ในการแบ่งแยกเชื้อชาติในตอนใต้ของประเทศและที่อื่นๆ ระหว่างช่วงปลายยุคฟื้นฟูมลรัฐทางตอนใต้ในปี 1877 และช่วงเริ่มต้นของการเรียกร้องสิทธิพลเมือง (Civil right) ในทศวรรษ 1950 : "Jim Crow Laws were a collection of state and local statutes that legalized racial segregation. Named after a Black minstrel show character, the laws which existed for about 100 years, from the post-Civil War

era until 1968-were meant to marginalize African Americans by denying them the right to vote, hold jobs, get an education or other opportunities. Those who attempted to defy Jim Crow laws often faced arrest, fines, jail sentences, violence and death” (Jim Crow Laws). ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1870 มลรัฐทางตอนใต้ได้ผ่านกฎหมายที่กำหนดให้มีการแบ่งแยกระหว่างชาวอเมริกันผิวขาวและชาวอเมริกันผิวสีในการใช้รถยนต์สาธารณะ และโรงเรียนชาวอเมริกันผิวสีหมายถึงผู้ใดก็ตามที่เชื่อได้ว่ามีบรรพบุรุษเป็นคนผิวดำจะถือว่าเป็นคนผิวสี (persons of colour) หลักการของการแบ่งแยกระหว่างคนผิวขาวและผิวดำ มุ่งที่จะป้องกันไม่ให้คนผิวขาวและคนผิวดำติดต่อกันในลักษณะที่แสดงถึงความเท่าเทียมกัน: “The segregation principle was extended to parks, cemeteries, theatres, and restaurants in an effort to prevent any contact between Blacks and whites as equals” (Melvin, 2014, p.1) ส่วนในมลรัฐทางตอนเหนือที่การแบ่งแยกเชื้อชาติมีความรุนแรงน้อยกว่าทางตอนใต้ ตั้งแต่ยุคหลังสงครามกลางเมืองซึ่งเป็นยุคฟื้นฟู มลรัฐทางเหนือได้มีการตรากฎหมายต่อต้านการแบ่งแยกเชื้อชาติ แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่มีการนำมาบังคับใช้ในหลายพื้นที่ทางเหนือของประเทศ การแบ่งแยกเชื้อชาติเกิดขึ้นในเมืองขนาดใหญ่เป็นส่วนมาก ดังจะเห็นได้จากกรณีที่คนผิวสีทางเหนือจะอาศัยอยู่ในละแวกบ้านที่เป็นคนผิวสีเท่านั้น และไม่สามารถใช้สิ่งอำนวยความสะดวกร่วมกับคนผิวขาวได้

2.2 ลูกผสมมูลาโตและปัญหาเชิงอัตลักษณ์

ในปี 1619 นิโกรุ่นแรกที่เข้ามายังมลรัฐเวอร์จิเนียถูกนำไปที่เมืองเจมส์ทาวน์ และหลังจากนั้น การมีความสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิงต่างเชื้อชาติหรือต่างสีผิว ซึ่งหมายถึงระหว่างผู้ชายผิวขาวและผู้หญิงนิโกรก็มีให้เห็นมากขึ้น เนื่องจากในช่วงต้นศตวรรษที่ 17 ผู้หญิงผิวขาวมีจำนวนน้อย บุตรที่เกิดมาจะเป็นลูกผสมที่เรียกว่า มูลาโต และผู้เป็นพ่อไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบเด็กลูกผสมของพวกเขาหรือแม่ของเด็กเหล่านี้จึงเท่ากับเป็นการสนับสนุนให้ผู้ชายผิวขาวมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงนิโกรโดยไม่ต้องรับผิดชอบใดใด ในปี 1691 ได้มีการออกกฎหมายที่ห้ามไม่ให้มีการสมรสระหว่างชายและหญิงต่างเชื้อชาติหรือต่างสีผิว (Anti-Miscegenation laws) กฎหมายได้ระบุบทลงโทษสำหรับคู่รักต่างเชื้อชาติหรือต่างสีผิว และผู้หญิงผิวขาวที่มีลูกผสมมูลาโตกับผู้ชายผิวดำ : “A 1691 Act prohibiting interracial marriage banished interracial married couples from the colony. Under the law, a white woman who had a mulatto child was fined and bound out to servitude if she could not pay; her child was also bound out” (Austin, 1987, p.1) ในช่วงก่อนสงครามกลางเมืองผู้ชายผิวขาวมีความสัมพันธ์ทางเพศกับทาสผิวดำผู้หญิง เนื่องจากทาสเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นเครื่องระบายอารมณ์ของผู้ชายผิวขาว นอกจากนี้การเพิ่มประชากรทาสถือเป็นเรื่องจำเป็นของระบบทาส ผู้ชายผิวขาวจึงมักใช้กำลังบังคับข่มขืนทาสผู้หญิงผิวดำ : “The raping of African American women by enslavers, plantation owners, and other powerful whites during this period have cast an ugly shadow on genuine relationships between Black women and white men” (Nittle, 2021, p.1) ผลที่ตามมาคือ ลูกผสมมูลาโตมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกฎหมายห้ามการสมรสระหว่างชายและหญิงต่างเชื้อชาติหรือต่างสีผิวมีผลบังคับใช้มาจนถึงศตวรรษที่ 20 ในปี 1924 ได้มีการเพิ่มข้อความที่ให้คำนิยามของคำว่า “คนผิวขาว” ว่าหมายถึง ผู้ที่มีสายเลือดของคนผิวขาวเท่านั้น และห้ามการสมรสระหว่างผู้ที่มีสายเลือดของคนผิวขาวกับผู้ที่ไม่มีสายเลือดของคนผิวขาว: “Additional glosses were added in the 1924 ‘Bill to Preserve the Integrity of the White Race,’ which defined ‘white’ to include only people without non-white blood, and prohibited the marriage of whites to any non-whites, with an exception for those with less than one sixteenth of American Indian Blood. White women were considered to be repositories of white racial legitimacy. This tacitly left white men free to produce mulatto children without impairing which racial purity” (Austin, 1987, p.1)

ถึงแม้ว่ารูปลักษณ์ภายนอกของมูลาโตจะเหมือนคนผิวขาวจนไม่มีใครสงสัยในสายเลือดที่แท้จริง แต่พวกเขามักจะมีปัญหาในการใช้ชีวิตอันเนื่องมาจากการเหยียดเชื้อชาติ กล่าวคือ แม้คนทั่วไปที่ไม่รู้จักพวกเขาจะคิดว่าพวกเขาเป็นคนผิวขาว แต่เมื่อคนทั่วไปเหล่านั้นรับรู้ว่าเป็นลูกผสมระหว่างคนผิวขาวกับคนผิวดำ พวกเขาจะตกเป็นเหยื่อของการเหยียดเชื้อชาติที่ส่งผลให้ชีวิตต้องประสบกับชะตากรรมอันแสนสาหัส As Nittle stated (2019), “Rising numbers of multiracial people don’t mean that these individuals lack challenges. As long as racism exists, mixed – race people will face some form of bigotry” (p.3). ผู้ที่เป็นลูกผสมเป็นหนึ่งในประชากรของอเมริกาที่มีปัญหาในเชิงอัตลักษณ์ เนื่องจากพวกเขาเป็นผู้ที่ถือกำเนิดมาจากพ่อแม่ที่มีเชื้อชาติและสีผิวต่างกัน ซึ่งเท่ากับว่า ในตัวตนของพวกเขาเป็นสองด้าน (Twoness) W.E.B. Du Bois นักสังคมวิทยา นักประวัติศาสตร์และนักเคลื่อนไหวด้านสิทธิพลเมือง กล่าวว่าชาวแอฟริกันอเมริกันเป็นเชื้อชาติที่ด้อยกว่าชาวอเมริกันผิวขาว และเผชิญกับปัญหาด้านอัตลักษณ์ที่ Du Bois เรียกว่า จิตสำนึกสองด้าน (Double consciousness) : “In Du Bois’ definition, being black and being American were two opposing identities, because national pride clashed with black inferiority” (Stephens, 2017, p.4). และเมื่อพิจารณาถึงสถานะความเป็นสองด้านของผู้ที่เป็นลูกผสมมูลาโตแล้ว จะเห็นว่าลูกผสมมูลาโตเป็นผู้ที่มีปัญหาด้านอัตลักษณ์ที่ซับซ้อนเช่นกัน พวกเขาจะถูกกดดันหรือบีบบังคับให้จำต้องเลือกที่จะอยู่ด้านคนผิวขาวหรือด้านคนผิวดำ: “Historically, mixed-race individuals have been pushed to one side of the color-line or the other, forced to choose allegiance to a racial identity that shuns part of their whole self...In essence, biracial individuals live in perpetual contradiction” (Stephens, 2017, p.4). นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบระหว่างลูกผสมที่เป็นชายกับที่เป็นหญิง จะพบว่าลูกผสมที่เป็นหญิงเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากลำบากมากกว่า องค์ประกอบที่มีส่วนทำให้ลูกผสมที่เป็นหญิงเผชิญกับความยากลำบาก ได้แก่ ความเป็นแม่และสถานภาพสมรส

งานวรรณกรรมช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ได้สะท้อนให้เห็นถึงชะตากรรมของมูลาโตที่น่าสะทอนใจอันเนื่องมาจากความเกลียดชังของคนขาวที่มีต่อคนผิวดำ เรื่องสั้นของลิเดีย มาเรียไฮลด์ นักเขียนที่ต่อต้านระบบทาสชื่อ The Quadroons ที่ตีพิมพ์ในปี 1842 ถือเป็นวรรณกรรมเรื่องแรกที่แสดงให้เห็นโคกนาฏกรรมของตัวละครที่เป็นมูลาโตในมลรัฐจอร์เจียทางตอนใต้ของอเมริกา โรซาลี ซึ่งเป็นหญิงผิวดำลูกผสมอยู่กับเอ็ดเวิร์ด ชายผิวขาวฉันทามีภรรยาโดยไม่ได้เข้าพิธีแต่งงาน เนื่องจากเป็นเรื่องต้องห้าม พวกเขามีบุตรสาวชื่อ ซาริฟา ซึ่งเป็นลูกผสม หลังจากที่เอ็ดเวิร์ดเข้าสู่แวดวงการเมืองเขาจำเป็นต้องแต่งงานกับผู้หญิงผิวขาวแม้ว่าจะยังรักโรซาลีกก็ตาม เมื่อโรซาลีเสียชีวิต เขาจึงรู้สึกเสียใจและไม่นานก็เสียชีวิต ส่วนซาริฟานั้นมีคุณรู้ประวัติว่าคุณยายของซาริฟาเป็นทาสผิวดำ จึงทำให้ซาริฟากลายเป็นผู้ที่มีสถานะเป็นทาสในทันที และถูกนำไปขายและถูกบังคับให้ค้าประเวณีจนในที่สุด เธอได้ตัดสินใจฆ่าตัวตาย: “Xarifa was a raving lunatic. That pure temple was desecrated; that loving heart was broken; and that beautiful head fractured against the wall in the frenzy of despair. Her master cursed the useless expense she had cost him; the slaves buried her; and no one wept at the grave of her...” (Child, 1842) ในเรื่องสั้นชื่อ “Desirée Baby” ของเคท โชแปง นักเขียนนวนิยายชาวอเมริกัน ตัวละครหลักที่ชื่อ อาร์มานด์ โอบินยี แต่งงานกับเดซีเร บุตรสาวบุญธรรมของตระกูลวัลมอนเด ที่ไม่มีใครรู้ว่าพ่อแม่ที่แท้จริงของเธอเป็นใคร เมื่อเดซีเรคลอดบุตรชาย และทารกน้อยเริ่มโตขึ้น สีผิวก็เริ่มค่อยๆ ชัดเจนขึ้น อาร์มานด์เข้าใจว่าเดซีเรมียาสายเลือดของคนผิวดำ ดังนั้น ทารกจึงมีสีผิวคล้ำเหมือนคนผิวดำ เขาแสดงความเกลียดชังและเย็นชาจนเดซีเรพาลูกน้อยหนีจากไป ในตอนท้ายของเรื่องอาร์มานด์ได้พบว่าแท้จริงแล้วแม่ของเขาเป็นคนผิวดำที่แต่งงานกับพ่อของเขาที่เป็นคนผิวขาว จึงทำให้เขาเป็นลูกผสมมูลาโตไม่ใช่เดซีเรอย่างที่เขาคิด ประณาม อาร์มานด์ไม่มีจุดจบอย่างซาริฟาที่ฆ่าตัวตาย แต่ชะตากรรมของเขา

ที่น่าเจ็บปวดคือ เขาเป็นผู้ทำลายครอบครัวของเขาอย่างโหดเหี้ยม ทารกน้อยซึ่งเป็นลูกผสมที่มีสายเลือดของคนผิวดำจากอาร์มานด์ถูกเขาทอดทิ้งอย่างอำมหิต เขากลายเป็นปีศาจร้ายที่แท้จริง

3. มูลาโตกับการอำพรางตนใน Passing

การปฏิบัติของคนผิวขาวต่อคนผิวดำอย่างโหดร้ายทารุณนอกจากจะสร้างความขมขื่นปวดร้าวและทรมานทั้งทางกายและทางใจแก่คนผิวดำอย่างหนักแล้ว ยังส่งผลให้ลูกผสมมูลาโตที่มีรูปลักษณ์ภายนอกเหมือนคนผิวขาว เลือกที่จะอำพรางตนเป็นคนขาวและซ่อนอัตลักษณ์ความเป็นคนเชื้อชาติแอฟริกา เพื่อให้ตนเองรอดพ้นจากการตกเป็นเหยื่อของการเหยียดเชื้อชาติ: “Routinely shocking and sometimes lurid in detail, reports abound over three centuries of mixed-race persons lacking discernible African heritage masquerading as white” (Fikes, 2014, p.1). การอำพรางตนเป็นคนขาวของมูลาโตเกิดขึ้นต่อเนื่องมาเป็นเวลานานร้อยปี เนื่องจากพวกเขาไม่ต้องการตกเป็นเหยื่อของการเหยียดหยามเชื้อชาติ: “... a centuries-old process in the United States where African Americans with no visible African ancestry ‘pass’ into the Caucasian race or other races to avoid the stigma associated with anti-black racial discrimination and social marginalization” (Fikes, 2014, p.1) นอกจากนี้มูลาโตยังปกปิดเชื้อชาติที่แท้จริงของตนเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น เพื่อโอกาสทางการศึกษา และโอกาสในการทำงานที่ส่งผลให้พวกเขาสามารถมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีเช่นเดียวกับคนขาว: “for light-skinned African Americans during the time of slavery and the intense periods of racial resegregation that followed, passing for white was a survival tool that allowed them to gain education and employment that would have been denied them had they been recognized as ‘colored people’ (Gianoulis, 2015, p.1) ในยุคฟื้นฟูหลังสงครามกลางเมืองสิ้นสุดลง มลรัฐทางตอนใต้มีแผนที่จะแบ่งแยกเชื้อชาติอย่างถูกต้องตามกฎหมาย จึงได้มีการกำหนดคำนิยามของผู้ที่ไม่ถือว่าเป็นคนผิวขาวอย่างชัดเจน เพื่อคัดแยกบุคคลตามเชื้อชาติและสีผิว ข้อกำหนดดังกล่าวส่งผลให้ผู้ที่มีสีผิวคล้ำแม้จะไม่ดำอย่างชัดเจน แต่มีลักษณะภายนอกที่บ่งบอกว่ามีเชื้อสายแอฟริกันจะถูกจัดว่าเป็นคนผิวดำ : In the post-Reconstruction South politicians schemed to legally segregate the races which necessitated defining who was not white using a combination of percentages and the infamous ‘one drop rule,’ condemning those with observable Negroid features to a life of greater hardship” (Fikes, 2014, p.1). ในสถานะอันบีบคั้นเช่นนี้ลูกผสมที่มีผิวขาวและไม่เป็นที่ผิดสังเกตจึงเลือกที่จะอำพรางตนเป็นคนขาวเพื่อที่จะสามารถรอดพ้นจากขบวนการอันสุดรันทด และเพื่อที่จะสามารถใช้ชีวิตอยู่ในโลกของคนผิวขาวที่เต็มไปด้วยโอกาสและความหวังในชีวิต

ในยุค Harlem Renaissance ซึ่งเป็นยุคที่รุ่งโรจน์ของชาวแอฟริกันอเมริกัน พวกเขามีความภาคภูมิใจในความเป็นแอฟริกันอเมริกัน วัฒนธรรม และศิลปะของพวกเขา ซึ่งสะท้อนภาพลักษณ์ที่แตกต่างจากภาพลักษณ์ของชาวแอฟริกันอเมริกันในอดีตที่เผชิญกับความเจ็บปวด และความโหดร้ายของการเหยียดเชื้อชาติ: “During this era, African Americans showed their existence and pride by using their black culture and arts. It was a way to overcome the negative stereotypes towards them that had been adhered to them for decades” (Fatmawati, 2017, p.96). อย่างไรก็ตาม ชาวแอฟริกันอเมริกันในยุครุ่งโรจน์ก็ยังคงได้รับผลกระทบจากการแบ่งแยกเชื้อชาติระหว่างคนผิวขาวและคนผิวดำตามกฎหมาย Jim Crow ที่มีผลบังคับใช้มาตั้งแต่ทศวรรษ 1880 (จนถึงทศวรรษ 1960) ดังนั้นการอำพรางตนเป็นคนขาวจึงยังคงเป็นทางออกที่ช่วยให้มูลาโตรอดพ้นจากการตกเป็นเหยื่อของความอยุติธรรมและการเหยียดเชื้อชาติ ปรากฏการณ์การอำพรางตนดังกล่าวได้ถูกนำมาเป็นแก่นหรือใจความหลักของวรรณกรรมในยุครุ่งโรจน์นี้ โดยตัวละครที่เป็นมูลาโตถูกตีแผ่ให้เห็น

ถึงชีวิตอันน่าสลดหดหู่ในแง่มุมที่หลากหลาย เนลลา ลาร์เซนเป็นหนึ่งในนักเขียนของยุค Harlem Renaissance ที่ได้นำเรื่อง การอำพรางตนมาเป็นแก่นของนวนิยายเรื่อง Passing ลาร์เซนสะท้อนภาพเชิงลึกของการอำพรางตนที่แตกต่างจากนักเขียน อื่นๆ กล่าวคือ เธอไม่ได้มุ่งนำเสนอชีวิตของมูลาโตในสังคมของคนผิวขาว แต่มุ่งที่จะนำเสนอชีวิตของมูลาโตในสังคมของคนผิว ดำ: “... the focus is not on how the passer is doing among whites, but rather on how black people who know the secret behave toward that person in social situations” (Pinckney, 2018, p.4) นวนิยายเรื่อง Passing นำเสนอการอำพรางตนของตัวละครหลักที่เป็นมูลาโต 2 คน คือ ไอรีน เรดฟิลด์ และแคลร์ เคนดรี ทั้งไอรีนและแคลร์มีโลก ทัศน์และทัศนคติในการใช้ชีวิตในฐานะมูลาโตที่ต่างกัน

ไอรีนเป็นมูลาโตที่ไม่ได้ประสบชะตากรรมอันน่าหดหู่ เธอมีความภูมิใจในเชื้อชาติแอฟริกันอเมริกัน และมีบทบาท สำคัญในการดำเนินกิจกรรมทางสังคมเพื่อผลักดันให้คนผิวดำได้รับความเท่าเทียมกัน เธออาศัยอยู่ในเมืองฮาร์เล็มกับสามีและ ลูกชายสองคน และมีชีวิตครอบครัวและฐานะทางการเงินที่มั่นคง การที่ไอรีนมีผิวขาวเหมือนชาวอเมริกันผิวขาวทำให้เธอ สามารถอำพรางตนเป็นคนขาวได้อย่างปลอดภัย แต่เธอเลือกที่จะอำพรางตนเพื่อความสะดวกเป็นครั้งคราวเท่านั้น ในบทที่ 1 ตอนที่ 2 ไอรีนอยู่ในชิคาโกและกำลังหาซื้อของฝากให้ลูกชาย อากาศที่ร้อนอบอ้าวและความเหนียวล้าทำให้เธอรู้สึกคล้ายจะ เป็นลม คนขับแท็กซี่ที่รับเธอขึ้นมาได้ขับพาเธอไปยังโรงแรมเดย์ตัน ซึ่งเป็นโรงแรมหรูสำหรับคนขาวเท่านั้น ทั้งคนขับแท็กซี่ และพนักงานโรงแรมที่เป็นคนขาวไม่สามารถล่วงรู้ได้เลยว่าไอรีนมีเชื้อสายแอฟริกันอเมริกัน ความรู้สึกของไอรีนเมื่อได้ขึ้นลิฟท์ ไปยังชั้นบนสุดของโรงแรมแสดงให้เห็นถึงโลกของคนขาวที่คนดำไม่มีสิทธิที่จะสัมผัสหรือเข้าถึงได้โรงแรมแห่งนี้เป็นตัวอย่าง ของการแบ่งแยกระหว่างคนผิวขาวและคนผิวดำอย่างชัดเจน:

Stepping out of the elevator that had brought her to the roof, she was led to a table just in front of a long window whose gently moving curtains suggested a cool breeze. It was, she thought, like being wafted upward on a magic carpet to another world, pleasant, quiet, and strangely remote from the sizzling one that she had left below (Larsen, 2000, p.58)

ไอรีนมีความมั่นใจในความปลอดภัย เนื่องจากเธอเชื่อว่าคนขาวไม่ฉลาดพอที่จะจับได้ว่าเธอเป็นคนเชื้อสายแอฟริกัน อเมริกัน: “White people were so stupid about such things for all that they usually asserted that they were able to tell,... Never, when she was alone, had they even remotely seemed to suspect that she was a Negro” (Larsen, 2000, p.61) เมื่อแคลร์ถามไอรีนว่าเธอคิดที่จะอำพรางตนและใช้ชีวิตเหมือนคนขาวหรือไม่คำตอบของไอ รีนแสดงให้เห็นว่าไอรีนมีทัศนคติเชิงลบต่อมูลาโตที่อำพรางตนและใช้ชีวิตอยู่ในสังคมของคนผิวขาว สำหรับไอรีน การนำพา ตัวตนเข้าไปอยู่ในหมู่คนขาวเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ เธอไม่ต้องการแสวงหาสิ่งใดจากการอำพรางตนเนื่องจากเธอมีชีวิตที่ เพียงพร้อมและมั่นคง: “Irene answered promptly: ‘No. Why should I?’ And so disdainful was her voice and manner that Clare’s face flushed and her eyes glinted. Irene hastened to add: ‘You see, Clare, I’ve everything I want’” (Larsen, 2000, p.61).

แคลร์เป็นตัวแทนของมูลาโตที่มีชีวิตน่าสลดใจ เรื่องราวของแคลร์ถูกถ่ายทอดผ่านมุมมองของไอรีนซึ่งลาร์เซนเลือก ให้เป็นผู้เล่าเรื่องบุคคลที่สามแบบจำกัดมุมมอง ชีวิตในวัยเด็กของแคลร์ที่อยู่ในเขต South side ซึ่งเป็นชุมชนของคนผิวดำมี แต่ความยากลำบาก เนื่องจากแม่ของแคลร์เสียชีวิตและพ่อของเธอก็ทำงานเป็นนักรับการภารโรงที่มีรายได้ต่ำ เมื่อพ่อของเธอ

เสียชีวิต ญาติผู้ใหญ่สองคนซึ่งเป็นป้าของพ่อแคลร์และเป็นคนขาวได้นำเธอไปเลี้ยง เธอต้องออกจากชุมชนคนผิวดำไปมีชีวิตอยู่ในสังคมของคนขาว แคลร์มีชีวิตที่อึดคัดขัดสนเนื่องจากญาติทั้งสองคนนี้มีฐานะยากจนอย่างไรก็ตาม พวกเขาไม่ได้แพร่พรายให้ใครรู้ถึงเรื่องที่แคลร์เป็นมูลาโต เมื่อเธอพบรักกับจอห์นเบลลิวชาวหนุ่มผิวขาวที่เดินทางกลับมาจากแอฟริกาใต้ เธอจึงปกปิดเชื้อชาติของตนเองด้วยเห็นว่าการอำพรางตนเป็นคนขาวเป็นหนทางเดียวที่จะนำพาชีวิตเธอให้รอดพ้นจากความลำบากและความแร้นแค้น: “Clare passes as white in the interest of increasing her socioeconomic status...The only way for Clare to surpass her peers is to cross over the color-line” (Stephens, 2019, p.32). แคลร์เล่าให้ไอรินฟังถึงการตัดสินใจอำพรางตนและออกจากเมืองไปพร้อมกับจอห์น ซึ่งต่อมาทั้งสองก็ได้แต่งงานกัน โดยจอห์นหารู้ไม่ว่าแคลร์นั้นมีเชื้อสายแอฟริกัน: “I knew I wasn’t bad-looking and that I could ‘pass’. Rene, how when I used to go over to the south side, I used almost to hate all of you. You had all the things I wanted and never had had. It made me all the more determined to get them, and others” (Larsen, 2000, P.72).

ชีวิตครอบครัวของแคลร์ดูจะมีความมั่นคงและสมบูรณ์แบบ สามีมองเธอเป็นนักธุรกิจที่มั่งคั่งและเดินทางไปต่างประเทศบ่อยครั้ง ส่วนลูกสาวคนเดียวของเธอก็มีผิวขาวเหมือนชาวอเมริกันผิวขาวโดยทั่วไป จึงทำให้ความลับของเธอไม่เป็นที่สงสัย มุมมองและทัศนคติของแคลร์ในเรื่องการอำพรางตนนั้นแตกต่างจากไอรินอย่างชัดเจน สำหรับแคลร์ การเป็นคนผิวขาวช่วยให้เธอใช้ชีวิตง่ายกว่าการเป็นคนผิวดำ: “You’d surprised,’ Rene, how much easier that is with white people than with us. May be because there are so many of them, or may be they are secure, and so don’t have to bother” (Larsen, 2000, p.71). สิ่งที่แคลร์บอกไอรินสะท้อนให้เห็นว่าการมีชีวิตเป็นคนขาวในสังคมที่มีการแบ่งแยกระหว่างคนผิวขาวและคนผิวดำ ทำให้เธอรู้สึกถึงอิสระในการใช้ชีวิต และอภิสิทธิ์ต่างๆ ที่คนผิวขาวมีเหนือคนผิวดำ ซึ่งตรงกันข้ามกับชีวิตของคนผิวดำที่ถูกกีดกันแบ่งแยกไม่มีอิสระ ไม่มีคามหวังหรือโอกาสในชีวิต และมีความเป็นอยู่ที่ลำบากภายใต้กฎหมาย Jim Crow

อย่างไรก็ตาม ลาร์เซนได้นำเสนอปัญหาด้านอัตลักษณ์ของแคลร์ที่นำพาเธอไปสู่จุดจบอันน่าสะเทือนใจ กล่าวคือ แคลร์เผชิญกับวิกฤติแห่งการแสวงหาตัวตนที่แท้จริง เนื่องจากโดยเชื้อชาติแล้วเธอเป็นคนดำแต่เธอได้ละทิ้งเชื้อชาติและรากเหง้าของเธอโดยสิ้นเชิง และใช้ชีวิตแบบคนผิวขาวโดยการอำพรางตน ในส่วนลึกของจิตใจเธอตระหนักดีว่าเธอไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของทั้งโลกของคนผิวขาวและโลกของคนผิวดำ Stephens (2019) วิเคราะห์สถานะที่ไร้อัตลักษณ์ของตัวละครมูลาโตไว้ดังนี้: “... many mixed-race characters are trapped in limbo, unable to make connections or live as their full self in neither white nor black spaces” (p.6). และเนื่องจากแคลร์ไม่ได้ติดตามสามีมองเธอไปทุกครั้งที่เขาต้องเดินทางไปทำธุรกิจในประเทศหรือรัฐอื่นๆ เธอจึงยังรู้สึกโดดเดี่ยว ดังนั้นเมื่อแคลร์ได้พบกับไอรินเพื่อนในวัยเด็กที่ซิดาโก เธอจึงเกิดความรู้สึกโหยหาโลกของคนผิวดำที่เธอทอดทิ้งมาความรู้สึกนี้ได้สร้างความเจ็บปวดให้แก่เธอ:

For I am lonely, so lonely...cannot help longing to be with you again, as I have never longed for anything before; and I have wanted many things in my life...you can’t know how in this pale life of mine I am all the time seeing the bright pictures of that other that I once thought I was glad to be free of... It’s like an ache, a pain that never ceases. (Larsen, 2000, p.55)

ในบทสนทนาระหว่างมูลาโตสามคนคือ แคลร์ ไอรีน และเกอร์ทรูด ลาร์เซน แสดงให้เห็นว่าแคลร์และเกอร์ทรูดที่อำพรางตนอยู่ในสังคมของคนผิวขาวต้องเผชิญกับความกลัวและความหวาดระแวงว่า ความลับเรื่องเชื้อชาติจะถูกเปิดเผย โดยเฉพาะในระหว่างที่ตั้งครรภ์ เนื่องจากสีผิวของทารกจะสามารถบ่งบอกถึงเชื้อชาติได้ แคลร์เล่าให้ไอรีนฟังถึงความรู้สึกราวกับตกนรกขณะที่เธอตั้งครรภ์:

No, I have no boys and I don't think I'll ever have any. I'm afraid. I nearly died of terror the whole nine months before Margery was born for fear that she might be dark. Thank goodness, she turned out all right. But I'll never risk it again. Never! The strain is simply too – too hellish.
Gertrude Martin nodded in complete comprehension. (Larsen, 2000, p.82)

การได้พบกับไอรีน ทำให้แคลร์เห็นโอกาสในการหวนคืนสู่รากเหง้าและสังคมของคนดำ เธอจึงพยายามที่จะติดต่อไอรีนและเข้าไปปรากฏตัวในกิจกรรมต่างๆ ในเมืองฮาร์ลีม ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญรุ่งเรืองของคนผิวดำในช่วงทศวรรษ 1920 แม้ว่าไอรีนจะเตือนแคลร์ว่า การปรากฏตัวของแคลร์จะส่งผลกระทบต่อชีวิตครอบครัวของเธอ เนื่องจากไอรีนตระหนักดีว่าสามีของแคลร์เป็นผู้ที่เกลียดชังและเหยียดหยามคนผิวดำอย่างรุนแรง ในบทที่จอห์นพบกับไอรีนและเกอร์ทรูดที่บ้านของเขา เขาแสดงความเกลียดชังคนดำอย่างโจ่งแจ้งโดยหารู้ไม่ว่าเขากำลังอยู่ท่ามกลางวงล้อมของผู้หญิงเชื้อสายแอฟริกันสามคนซึ่งรวมถึงแคลร์ภรรยาของเขาด้วย: “I don't dislike them, I hate them. And so does Nig, for all she's trying to turn into one. She wouldn't have a nigger maid around her for love nor money. Not that I'd want her to. They give me the creeps. The black scrimy devils” (Larsen, 2000, p.87). หลังเหตุการณ์ดังกล่าวและไอรีนกลับไปนิวยอร์กแล้ว แคลร์ได้ส่งจดหมายถึงไอรีนเพื่อบอกว่าเธอมีความสุขและดีใจที่ได้พบไอรีน และต้องการจะพบไอรีนอีก ข้อความท้ายจดหมายมีความสำคัญ เนื่องจากสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกสับสนในชีวิตและความไม่แน่ใจว่าการอำพรางตนและการใช้ชีวิตในสังคมของคนขาวเป็นเส้นทางชีวิตที่ถูกต้องแล้วหรือไม่ เมื่อเทียบกับการใช้ชีวิตในรูปแบบของไอรีน: “It may be,’ Rene dear, it may just be, that, after all, your way may be the wiser and infinitely happier one. I'm not sure just now. At least not so sure as I have been” (Larsen, 2000, p.95). สำหรับแคลร์จะเป็นการดีกว่าหรือไม่ที่จะใช้ชีวิตอยู่ในโลกของคนดำที่แวดล้อมไปด้วยผู้คนที่มีความเชื่อชาติเดียวกัน แม้ว่าพวกเขาจะต้องเผชิญกับการเหยียดเชื้อชาติและการแบ่งแยกระหว่างคนผิวขาวกับคนผิวดำที่สร้างความเจ็บปวดให้กับพวกเขามาตั้งแต่อดีต

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าไอรีนจะมีความรู้สึกว้าข้อความในจดหมายแสดงความไม่จริงใจของแคลร์ โดยเฉพาะในเรื่องที่แคลร์ปรารถนาที่จะกลับไปเข้าสู่สังคมของคนดำ แต่ไอรีนตระหนักดีว่าเธอไม่สามารถทรยศแคลร์ โดยการเปิดโปงความลับเกี่ยวกับเชื้อชาติที่แท้จริงของแคลร์ให้สามีของเธอได้รับรู้ เนื่องจากแคลร์เป็นผู้ที่มีเชื้อชาติเดียวกับเธอ

She couldn't betray Clare, couldn't even run the risk of appearing to defend a people that were being maligned, for fear that that defence might in some infinitesimal degree lead the way to final discovery of her secret. She had to Clare Kendry a duty. She was bound to her by those very ties of race, which, for all her repudiation

of them, Clare had been unable to completely sever (Larsen, 2000, p.98).

ในบทที่ 2 ความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะกลับเข้ามาสู่โลกของคนดำ ทำให้แคลร์ตัดสินใจเดินทางมาพบไอรีนที่นิวยอร์ก การปรากฏตัวของแคลร์ในนิวยอร์กและการได้พบปะคนผิวดำนับเป็นความเสี่ยงอย่างยิ่งต่อชีวิตครอบครัวของแคลร์ ไอรีนได้พยายามเตือนแคลร์หลายครั้ง: “ I can’t help thinking that you ought not to come up here, ought not to run the risk of knowing Negroes” (Larsen, 2000, p.113). แต่แคลร์กลับพร้อมที่จะเสี่ยงเพราะเธอต้องการมีโอกาสได้สัมผัสใกล้ชิดกับคนดำ: “But Clare, it was plain, had shut away reason as well as caution. She shook her head... You don’t know, you can’t realize how I want to see Negroes, to be with them again, to talk with them, to hear them laugh” (Larsen, 2000, p.119). ความรู้สึกโหยหารากเหง้าของตนเองที่เก็บกดอยู่ในใจของแคลร์ทำให้แคลร์ยอมรับกับไอรีนว่าชีวิตของเธอในสังคมของคนขาวไม่มีความมั่นคง: “Really, ‘Rene, I’m not safe..” Her voice as well as the look on her face had a beseeching earnestness that made Irene vaguely uncomfortable “(Larsen, 2000, p.131). Fatmawati (2017) เปรียบเทียบลาร์เซนนักเขียนนวนิยายเรื่อง Passing และฟอเซ็ท นักเขียนนวนิยายเรื่อง Plum Bun ในเรื่องการอำพรางตนของตัวละครหลักของพวกเขาไว้ดังนี้: “It is clearly seen that both authors prefer their protagonist who undergone passing started to talk pride in being a Negro and ‘come home’ to their true people” (p.112).

ในบทที่ 3 ตอนที่ 3 เมื่อไอรีนและเฟลิกซ์ซึ่งเป็นคนผิวดำพบกับจอห์นสามีของแคลร์ตรงถนนเลขที่ 57 โดยบังเอิญ จอห์นมีท่าทางไม่พอใจและรับรู้ได้ในทันทีว่าไอรีนเป็นมูลาโตที่อำพรางตนเป็นคนขาวในวันที่เขาพบเธอและเกอร์ทรูดที่บ้านของเขา การพบกันครั้งนี้จะส่งผลเสียหายต่อแคลร์โดยตรง เนื่องจากจอห์นสามารถคาดเดาได้ว่าแคลร์เองเป็นมูลาโตที่อำพรางตนและใช้ชีวิตอยู่กับเขามาตั้งแต่พบกันครั้งแรก ในบทที่ 3 ตอนที่ 4 ซึ่งเป็นตอนสุดท้ายของนวนิยายแคลร์ ไอรีนและไบรอันสามีของไอรีนไปงานเลี้ยงของครอบครัวฟรีแลนด์ที่อยู่ชั้นบนสุดของอาคาร แคลร์บอกไอรีนว่าจอห์นไปทำธุระที่ฟิลาเดลเฟีย เธอจึงสามารถงานเลี้ยงของฟรีแลนด์ได้ แต่ไอรีนเตือนให้แคลร์ระวังเนื่องจากฟิลาเดลเฟียกับนิวยอร์กอยู่ไม่ไกลกันนัก และจะเกิดอะไรขึ้นหากจอห์นพบว่าแคลร์คือคนดำ แคลร์ตอบว่าเธอจะกลับมาใช้ชีวิตที่ฮาร์เล็มและจะสามารถทำทุกสิ่งตามใจปรารถนา คำตอบของแคลร์แสดงให้เห็นว่าเธอไม่มีความกังวลใดใดเลย และไม่เห็นประโยชน์ของการอำพรางตนอยู่ในสังคมของคนขาวอีกต่อไป: “I’d do what I want to do more than anything else right now. I’d come up here to live. Harlem, I mean. Then I’d be able to do as I please, when I please” (Larsen, 2000, p.157). ในงานเลี้ยงของครอบครัวฟรีแลนด์ ไอรีนรู้สึกหงุดหงิดที่เห็นไบรอันและแคลร์สนิทสนมกันเกินขอบเขต เธอเฝ้าครุ่นคิดถึงความเป็นไปได้ที่ทั้งไบรอันและแคลร์จะมีความสัมพันธ์เชิงชู้สาวกัน ไอรีนไม่รู้สึกรักสนุกกับงาน เธอจึงเดินไปเปิดหน้าต่างยาวเพื่อรับอากาศบริสุทธิ์ หลังจากนั้นทุกคนในงานก็ได้ยินเสียงกริ่งประตูดังขึ้น ไอรีนได้ยินเสียงของจอห์นถามหาแคลร์ด้วยเสียงอันดังพร้อมกับก้าวเข้ามาและตรงไปเผชิญหน้ากับแคลร์ จอห์นได้ค้นพบความจริงอันเจ็บปวด: “ ‘So you’re a nigger, a damned dirty nigger!’ His voice was a snarl and a moan, an expression of rage and of pain” (Larsen, 2000, p.162). ขณะนั้นแคลร์ยืนอยู่ใกล้หน้าต่างยาวด้วยท่าทางสงบนิ่งราวกับไม่มีอะไรเกิดขึ้น มีเพียงรอยยิ้มจางๆ ซึ่งเป็นรอยยิ้มที่ทำให้ไอรีนทนไม่ได้ ไอรีนยื่นมือไปแตะแขนของแคลร์และในวินาทีนั้นเอง ร่างของแคลร์ก็ตกลงสู่พื้นเบื้องล่างและเธอเสียชีวิตทันที “One moment Clare had been there, a vital glowing thing, like a flame of red and gold. The next she was gone” (Larsen, 2000, p.163). การตายของแคลร์สะท้อนให้เห็นถึงจุดจบอันน่าสะเทือนใจของมูลาโตที่อำพรางตนเป็นคนขาว และต้องเผชิญ

กับปัญหาในด้านอัตลักษณ์ที่มีบ่อเกิดมาจากการอำพรางตนเป็นคนขาวและส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อชีวิตของเธอ ลาร์เซน ไม่ได้เปิดเผยถึงสาเหตุของการตายของแคลร์อย่างชัดเจน ผู้อ่านจึงรับรู้แต่ข้อสันนิษฐานจากทางฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจและจากแขกหรือที่อยู่ในเหตุการณ์ มีความเป็นไปได้ที่จอห์นจะเป็นผู้ลักแคลร์ เนื่องจากมีความโกรธแค้นเป็นแรงจูงใจ หรือมีความเป็นไปได้ที่แคลร์จะเป็นลมหมดสติซึ่งจะถือเป็นอุบัติเหตุ ส่วนไอรีนนั้นรู้สึกสับสนในตนเอง และไม่สามารถบอกได้ว่า ขณะที่เธอยื่นมือไปแตะแขนของแคลร์นั้นเป็นการปลุกหรือไม่ ไอรีนได้แต่ย้ำกับตนเองว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นอุบัติเหตุ: “ ‘It was an accident, a terrible accident,’ she muttered fiercely. ‘It was.’” (Larsen, 2000, p.164). แต่สิ่งที่ชัดเจนสำหรับผู้อ่านคือไอรีนไม่รู้สึกละอายใจต่อการตายของแคลร์แต่อย่างใด: “Irene wasn’t sorry. She was amazed, incredulous almost” (Larsen, 2000, p.164). ชตากรรมอันน่าสะเทือนขวัญของมูลาโตเช่นแคลร์เป็นผลกระทบมาจากประเด็นเชื้อชาติที่ฝังรากลึกมาตั้งแต่ยุคของระบบทาสและการเหยียดเชื้อชาติที่ทำให้การอำพรางตนเป็นคนขาวของมูลาโตกลายเป็นทางเลือกที่พวกเขาคาดหวังว่าจะนำไปสู่ความปลอดภัยและความหวังในชีวิต: “Every character in the book, we realize, is infected by the pathologies of a society that insists difference demands fear, fear requires lying, and that passing for what one is not is safer than telling the complicated versions of truth available in a racially stratified society” (McIntire, 2012, p.790).

4. บทสรุป

ระบบทาสและการเหยียดเชื้อชาตินับเป็นความโหดร้ายทารุณที่มนุษย์กระทำต่อมนุษย์ด้วยกันมาเป็นเวลานานร้อยปี คนผิวขาวปฏิบัติต่อคนผิวดำราวกับพวกเขาไม่ใช่มนุษย์แต่เป็นสัตว์หรือผักปลาที่ไม่มีความรู้สึก ไม่ว่าจะเป็นการขนส่งทาสผิวดำจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง หรือการซื้อขายทาสในตลาดทาสหรือการใช้แรงงานทาสในไร่ ภาพของทาสผู้หญิงที่ถูกนายทาสหรือเจ้าของไร่ข่มขืนมีให้เห็นเป็นเรื่องปกติ และบุตรที่เกิดมาจะเป็นลูกผสมที่เรียกว่ามูลาโต (Mulatto) ซึ่งก็จะมีสถานะเป็นทาสเช่นเดียวกับมารดา หลังสงครามกลางเมืองสิ้นสุดลง และประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์นประกาศเลิกทาสแต่การเหยียดเชื้อชาติและสีผิวยังคงมีอยู่อย่างเข้มข้น โดยเฉพาะในรัฐทางตอนใต้ที่ไม่ต้องการให้มีการเลิกทาส ในสังคมของอเมริกามีความเชื่อที่ว่าคนผิวขาวเป็นเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ที่สูงส่งกว่าเผ่าพันธุ์ของคนผิวสีและควรมีอำนาจเหนือกว่าคนผิวสี (White Supremacy) มีการออกกฎหมายห้ามไม่ให้มีการแต่งงานระหว่างคนต่างสีผิว และมีการออกกฎหมายมาแบ่งแยกระหว่างคนผิวขาวกับคนผิวดำ (Jim Crow Laws) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 คนผิวดำถูกกดขี่ข่มเหง ถูกกีดกันสิทธิเสรีภาพและมีชีวิตที่สิ้นหวังและไร้อนาคต สภาพอันเลวร้ายนี้ส่งผลให้ลูกผสมมูลาโตเลือกที่จะอำพรางตนและใช้ชีวิตอยู่ในสังคมของคนผิวขาว เรื่องราวของมูลาโตได้กลายเป็นแก่นของวรรณกรรมในยุค Harlem Renaissance ในนวนิยายเรื่อง Passing ของเนลลาลาร์เซน แคลร์ตัวละครที่เป็นมูลาโตเลือกที่จะละทิ้งรากเหง้าของตนและอำพรางตนเพื่อที่จะสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมของคนผิวขาว ในขณะที่เพื่อนร่วมเชื้อชาติเดียวกันต้องเผชิญกับความเจ็บปวดอันเป็นผลมาจากการเหยียดสีผิวที่ฝังรากลึกมาเป็นเวลานานร้อยปี อย่างไรก็ตาม การใช้ชีวิตที่ต้องอำพรางตนของแคลร์กลับกลายเป็นความเจ็บปวด ลูกผสมอย่างเธอต้องเผชิญกับปัญหาเชิงอัตลักษณ์ ชีวิตของเธอในสังคมของคนขาวเป็นชีวิตที่ไร้ความสุขและไร้ความมั่นคง เนื่องจากเธอต้องพยายามปกปิดเชื้อชาติของเธอตลอดเวลา หากวันใดที่สามีของเธอซึ่งเป็นผู้ที่เกลียดชังและเหยียดคนผิวดำอย่างรุนแรงล่วงรู้ความลับและการอำพรางตนของเธอ ย่อมหมายความว่า ชีวิตครอบครัวของเธอเป็นอันแตกสลาย ในขณะเดียวกันเธอก็เป็นที่รังเกียจและดูหมิ่นจากชุมชนคนผิวดำที่ไม่ยอมรับการละทิ้งเชื้อชาติและการอำพรางตนของเธอ ดังนั้น การที่เธอได้พบกับไอรีนเพื่อนในวัยเด็กทำให้แคลร์มีโอกาสที่จะหวนกลับไปยังโลกของคนผิวดำที่เธอละทิ้งมาแคลร์ปรากฏตัวขึ้นบ่อยครั้งใน

ฮาร์เล็มจนไอรินต้องเตือนให้เธอตระหนักถึงความเสี่ยงที่สามีของเธอจะล่วงรู้ความลับของเธอ จนในที่สุดความโหยหารากเหง้าของแคลร์ได้นำพาเธอไปสู่จุดจบอันน่าสะเทือนใจ

5. เอกสารอ้างอิง

- Anderson, Mic 8 Influential Abolitionist Texts Retrieved from <http://www.britannica.com>
- Austin, Nedra (1987). Anti-Miscegenation and the Negro Women. Retrieved from <https://repository.library.georgetown.edu>
- Child, Lydia Maria. (1842). "The Quadroons." Retrieved from <http://www.utc.iath.virginia.edu>
- Civil War and Reconstruction. Retrieved from <http://www.crf-usa.org>
- Fatmawati, Desy Eka. (2017). Racial Passing Practiced by Mulattoes: A New Historicist Reading of Nella Larsen's Passing and Jessie Fauset's Plum Bun. Rubikon Volume 4/Number 2.
- Garcia, Ana Belen Perez. (2019). The Tragic Mulatta and Storytelling in Zora Neale Hurston's Their Eyes Were Watching God. The Grove, 26, 71-88.
- Gianoulis, Tina. (2015). Passing Retrieved from <http://www.glbtc.com>
- Hughes, Langston. "Cross." Retrieved from <http://www.poetryfoundation.org>
- Jim Crow Laws (2018). Retrieved from <http://www.history.com>
- Larsen, Nella (2000). Passing. Random House. Inc.
- McIntire, Gabrielle. (2012). Toward A Narratology of Passing: Epistemology, Race, and Misrecognition in Nella Larsen's Passing. Callaloo, 35. 3: 778-794.
- Nittle, Nadra Kareem. (2021). "Difficulties Faced by Interracial Couples Historically and Today" Retrieved from <http://www.thoughtco.com>
- Nittle, Nadra Kareem. (2019). How is the "Tragic Mulatto" Literary Trope Defined? Retrieved from <https://www.thoughtco.com>
- Pinckney, Darryl. (2018). Passing for White: A Literary History. Retrieved from <https://lithub.com>
- Pre-Civil War African-American Slavery. Retrieved from <http://www.loc.gov>
- Pruitt, Sarah. (2022). 7 Writers of the Harlem Renaissance. Retrieved from <http://www.history.com/news/harlem-renaissance-writers>
- Robichaux, Mark. (2013). That Really Became of Solomon Northup after his '12 Years a Slave'? Retrieved from <http://www.wsj.com>
- Shockley, Ann Allen. (1974). American Anti-Slavery Literature: An Overview-1693-1859 JSTOR, 37(3), 232-235.
- Slavery in the American South. Retrieved from <http://www.crf-usa.org>
- Stephens, Madeline. (2019). The Tragic Mulatta Trope: Complexities of Representation, Identity, and Existing in the Middle of the Racial Binary Chancellor's, Honor Program Projects. Retrieved from https://trace.tennessee.edu/utk_chanhonoproj/2272
- Urofsky, Melvin I. (2014). Jim Crow Law: United States (1877-1954). Retrieved from <http://www.britannica.com>

สถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมประเภทหนังตะลุงของประเทศจีน
THE STATUS OF KNOWLEDGE ABOUT LITERATURE IN THE SHADOW PLAY GENRE OF
CHINA

He Xiao hua^{1*} และพัชลินจ์ จินุ่น²
He Xiao hua^{1*} and Phatchalin Jeenoon²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมประเภทหนังตะลุงของประเทศจีน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร รวบรวมข้อมูลจากผลงานวิชาการต่าง ๆ ได้แก่ บทความวิชาการ บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ งานค้นคว้าอิสระ และสารนิพนธ์ โดยใช้วิธีการนำเสนอเป็นพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า หนังตะลุงของประเทศจีนมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนานกว่า 2,000 ปี โดยวรรณกรรมประเภทหนังตะลุงของประเทศจีนมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับจิวจิน เช่น การใช้สีในการออกแบบตัวละครหนังตะลุง การใช้เครื่องดนตรีในการเล่นหนังตะลุง เป็นต้น วรรณกรรมประเภทหนังตะลุงของประเทศจีนมีพัฒนาการทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหา ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เป็นมรดกทางวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นที่น่าจดจำ และเป็นความภาคภูมิใจของชนรุ่นหลัง ทั้งนี้ พบผลงานทางวิชาการที่ศึกษาวรรณกรรมประเภทหนังตะลุงของประเทศจีน ใน 4 ลักษณะ ดังนี้ 1) การศึกษาเชิงประวัติ 2) การศึกษาเชิงพัฒนาการ 3) การศึกษาเชิงการดำรงอยู่ของหนังตะลุง และ 4) การศึกษาในเชิงการแสดง ซึ่งองค์ความรู้ดังกล่าวสามารถนำมาเป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจวรรณกรรมประเภทหนังตะลุงผู้ต่อไป

คำสำคัญ : วรรณกรรม, หนังตะลุง, ประเทศจีน

Abstract

This article aims to study the status of knowledge about shadow play literature of China. Use a documented research methodology. Collecting data from various academic works, such as academic articles, research articles, thesis, and independent research, by using descriptive-analytical presentation methods. The results showed that The shadow play of China has a long history of more than 2, 000 years. Chinese shadow play is closely related to Chinese opera, such as the use of color in the shadow play character design. The use of musical instruments in playing shadow shadow play, etc., China's shadow play has developed both in form and content. which changes according to the era. And it is a national cultural heritage be memorable and the pride of the next generation. This academic articles were found to study the literature of shadow play in China in 4 aspects as follows: 1) historical study 2) developmental study 3)

¹ นิสิตศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

² รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

* Corresponding author, e-mail: mrmiao0815@gmail.com

study on the existence of shadow play and 4) Performance education. This knowledge can be used as a guideline for those who are interested in shadow play literature.

Keyword: Literature, Shadow Play, China

1. ส่วนนำ

หนังตะลุง หรือวัฒนธรรมการเล่นละครเงา (Shadow Play) เป็นศิลปะการแสดงอย่างหนึ่งที่ปรากฏในแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ตั้งแต่สมัยโบราณ มีการแพร่กระจายไปยังประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศเปอร์เซีย ประเทศอาหรับ ประเทศพม่า ประเทศไทยและประเทศจีน ซึ่งหนังตะลุงในแต่ละประเทศย่อมมีความแตกต่างกันตามวิธีการเล่น นอกจากนี้ ยังมีอิทธิพลต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย หนังตะลุงเป็นการเล่นที่มีความเป็นมาอย่างช้านาน และเชื่อกันว่า หนังตะลุงในไทยอาจมีต้นกำเนิดจากชวา จากนั้น ได้เริ่มส่งอิทธิพลไปยังประเทศเพื่อนบ้าน พินิตตา สุขโกศล (2549 : 132) ได้อธิบายเกี่ยวกับหนังตะลุงว่า หนังตะลุง เป็นการแสดงประเภทหนึ่งที่นักวิชาการทางด้านสื่อสารมวลชนจัดให้อยู่ในประเภทของสื่อพื้นบ้าน (Traditional media) ซึ่งสามารถทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องราว และสะท้อนสภาพวิถีชีวิตของสังคมในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี เนื้อหาที่เกิดจากการแสดงหนังตะลุง ยังเป็นอีก กระบวนการหนึ่งที่จะนำเข้าสู่การสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น (Local identity) และท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ยังคงมีลมหายใจของหนังตะลุงปรากฏอยู่ในฐานะผู้ที่ทำหน้าที่เป็นเสมือนตัวกลาง (Mediator) ระหว่างวัฒนธรรมกับความอยู่รอดทางสังคม แม้ตัวบทตะลุงเกิดจากชีวิตรอบตัวมนุษย์และกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคม แต่สามารถกล่าวได้ว่า หนังตะลุงเป็นสื่อท้องถิ่นที่สามารถเข้าถึงกับประชาชนได้มากที่สุด วิธีการแสดงของนายหนังจะไม่ได้ถูกบังคับทางความคิด กระบวนการแสดงหนังตะลุงนั้น ๆ ถือว่าเป็นการแสดงทัศนคติและประสบการณ์ชีวิตของนายหนัง โดยส่งสารผ่านตัวละครหนังตะลุงไปยังผู้รับสาร

วรรณกรรมหนังตะลุงของประเทศจีนมีประวัติความเป็นมาประมาณ 2,000 กว่าปี ว่ากันว่า ในช่วงที่จักรพรรดิฮั่นอู่ (汉武帝) ขึ้นครองราชย์เป็นจักรพรรดิคนที่ 7 ของราชวงศ์ฮั่นตะวันตก สมณคนโปรดของพระองค์ได้เสียชีวิตเนื่องจากติดโรคร้ายแรงชนิดหนึ่งที่ไม่สามารถที่จะรักษาได้ ต่อมา พระองค์ไม่สนใจราชกิจต่าง ๆ คิดถึงแต่นางสนมที่เสียชีวิตไป มีวันหนึ่ง อำมาตย์ออกไปทำภารกิจนอกวัง ระหว่างเดินทางไปยังที่หมาย เขาเห็นมีเด็กคนหนึ่งกำลังเล่นกับตุ๊กตาฝ้ายอยู่ริมทาง และรู้สึกว่าเขาของตุ๊กตาฝ้ายนั้น เหมือนทำให้ตุ๊กตาตัวนี้กลายเป็นตุ๊กตาที่มีชีวิตอยู่จริง หลังจากได้กลับมาถึงวัง อำมาตย์ก็หยิบผ้าฝ้ายและผ้าไหมเย็บตุ๊กตาตัวใหม่ที่มีหน้าตาคล้ายคลึงกับสมณคนโปรดของพระองค์ ทาสีและนำก้อนไม้มาใส่ที่บริเวณมือกับเท้าของตุ๊กตาตัวนั้น จากนั้น อำมาตย์ได้อัญเชิญพระองค์มารับชมการแสดงตุ๊กตานี้ ซึ่งในที่ที่จัดการแสดง เขายังจัดตั้งฝ้าม่านสีเหลืองและจุดเทียนล้อมรอบฝ้าม่าน เมื่อพระองค์มาถึง และได้รับชมการแสดงเสร็จสิ้น แสดงความสนพระทัยอย่างมากจนวางไม่ลง เมื่อเวลาชยับมาถึงปัจจุบันนี้ รุ่นหลังได้จดบันทึกเรื่องราวนี้ลงไปให้คนรุ่นถัดมา และเชื่อกันว่าเป็นต้นกำเนิดแรกสำหรับหนังตะลุงของประเทศจีน

รูปที่ 1 การแสดงหนังตะลุงในวรรณคดีเรื่องสามก๊กและไซอิ๋ว

ที่มา : <http://www.canadarite.com/stls5/23869775.htm>

หนังตะลุงในประเทศจีนถือเป็นศิลปะการแสดงมรดกได้รับความนิยมในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ไม่แตกต่างจากหนังตะลุงในประเทศไทยที่ได้รับความนิยมในท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น วรรณกรรมหนังตะลุงในท้องถิ่นภาคใต้ ดังที่จรรยา หยูทอง-แสงอุทัย (2558 : 11) ได้กล่าวถึงหนังตะลุงของภาคใต้ว่า หนังตะลุงเป็นศิลปะการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวไทย โดยเฉพาะชาวลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่พบว่าบริเวณลุ่มน้ำแห่งนี้เป็นที่กำเนิดของนายหนังตะลุงจำนวนมากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่ยุคคบทางมะพร้าว ตะเกียงมันวาว ชีได้น้ำมันยาง ตะเกียงเจ้าพายุ จนมาถึงยุคเครื่องปั่นไฟและยุคไฟฟ้าในปัจจุบัน เด็ก ๆ และเยาวชนของดินแดนแห่งนี้เติบโตขึ้นมาท่ามกลางเรื่องเล่าและเรื่องราวจากนายหนังตะลุง เห็นได้ว่าการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรมหนังตะลุงในประเทศไทยปรากฏโดยมาก โดยเฉพาะการศึกษาหนังตะลุงในภาคใต้

อย่างไรก็ตาม ในกรณีของหนังตะลุงของประเทศจีน ยังไม่มีการศึกษาวิจัยกันอย่างเด่นชัดนัก ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาสถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมประเภทหนังตะลุงของประเทศจีน เนื่องจากพบว่าหนังตะลุงในประเทศจีนก็มีลักษณะเด่นที่น่าสนใจ แต่ยังไม่มีการรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมหนังตะลุงของประเทศจีนปรากฏตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตก ต่อมา ก็ส่งอิทธิพลในราชวงศ์ถังมากที่สุด และเจริญในราชวงศ์ซ่งตามลำดับ เนื่องจากด้วยหนังตะลุงของจีนได้มีความเจริญรุ่งเรืองในราชวงศ์ซ่ง แต่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมยอมทำให้กระแสความนิยมของหนังตะลุงได้รับผลกระทบในยุคสมัยโบราณซึ่งเป็นยุคที่ขาดความสงบสุขด้วยเช่นกัน

Ma Ning (2563 : 367) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงในยุคปลายราชวงศ์ซ่งว่า หนังตะลุงเริ่มมีขึ้นในช่วงปลายราชวงศ์ซ่ง ขณะนั้น เนื่องจากความวุ่นวายทางสังคม รัฐบาลซ่งได้กำหนดเคอร์ฟิวและลัทธิบัวขาว (white lotus religion) ในตอนนั้นมีอิทธิพลต่อสังคมค่อนข้างมาก จากนั้น รัฐบาลซ่งได้สั่งหารนายหนังตะลุง และการแสดงหนังตะลุงก็เริ่มเงียบงันจนถึงสมัยสาธารณรัฐจีนและสาธารณรัฐประชาชนจีน หนังตะลุงได้เริ่มพัฒนาขึ้นและเข้าสู่ชีวิตผู้คนอีกครั้ง การเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงในแต่ละยุคแต่ละสมัยทำให้ได้เข้าถึงชีวิตประจำวันของคนในปัจจุบันได้น้อยลง ขณะเดียวกัน หนังตะลุงของไทย ยังพบว่ามีเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการอย่างต่อเนื่องตามยุคสมัยเช่นกัน ดังที่พิทยา บุขรรัตน์ (2541 : 102) ได้สรุปทัศนคติเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงในสมัยใหม่จากงานวิจัยเรื่องรำหนัง : การแสดงหนังตะลุงของภาคใต้ฝั่งตะวันตกว่า ในด้านแนวโน้มและความเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงภาคใต้ฝั่งตะวันตกนั้นกล่าวได้ว่า หนังตะลุงภาคใต้ฝั่งตะวันตกจะไม่เฟื่องฟูเช่นในอดีต แต่หนังตะลุงบางคนจะสามารถดำรงอยู่ได้โดยทำหน้าที่ในการประกอบพิธีกรรมให้กับชาวบ้านมากกว่าที่จะแสดงเพื่อความบันเทิงในด้านการสืบทอดความเป็นหนังตะลุงก็จะอยู่ในวงจำกัดและจะเป็นกลุ่มผู้ซื้อเชื้อสายหรือสายตระกูล หนังตะลุงที่จะต้องสืบทอดตามความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอหนัง นายหนังตะลุงและรวมทั้งคณะหนัง ตะลุงจะมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาและรูปแบบการแสดงให้ใกล้เคียงกับหนังตะลุงภาคใต้ฝั่งตะวันตก ออกมาเรื่อยๆ และการแสดงหนังตะลุงไม่สามารถยึดเป็นอาชีพหลักได้ ความเป็นหนังตะลุงหรือ วิชาการหนังตะลุงจะเข้าสู่สถาบันการศึกษาและสถาบัน

วัฒนธรรม เพื่อการศึกษาและการอนุรักษ์ หนึ่งตระกูลและการแสดงพื้นบ้านอื่น ๆ จะมีการรวมกลุ่มกันในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น รวมทั้งการมีส่วนร่วมกับองค์กรในท้องถิ่น ชุมชน ในการปกป้อง เลือกสรร และหาวิธีการในการดำรงอยู่และการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมเพื่อรักษาความเป็นอัตลักษณ์ในท่ามกลางความเป็นอเนกลักษณ์ของชุมชน ข้อมูลดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของหนึ่งตระกูลจีนในแต่ละยุคสมัย อย่างไรก็ตาม หนึ่งตระกูลยังเป็นสมบัติของชาติต่าง ๆ ที่ร่วมมือร่วมใจกันเพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ในสังคมสมัยใหม่ อิทธิพลและบทบาทของหนึ่งตระกูลก่อให้เกิดรูปแบบการแสดงประเภทใหม่ แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า หนึ่งตระกูลจะขาดหายจากโลกใบนี้ไป มันกลายเป็นรูปแบบการแสดงที่ถูกปรับปรุงให้เข้ากับสมัยใหม่หรือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมแห่งชาติได้ถูกบันทึกและจดจำในเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้อง ผู้คนในสมัยใหม่นั้น จะภาคภูมิใจอย่างยิ่งเพราะในยุคต่อมา หนึ่งตระกูลจีนได้ถูกบันทึกเป็นรายชื่อตัวแทนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของมนุษย์โดยองค์การยูเนสโก ประเทศของเขาได้สืบทอดกับดำเนินการฟื้นฟูหนึ่งตระกูลไว้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของชาติ

จากข้อมูลข้างต้นทำให้เห็นว่าวรรณกรรมหนึ่งตระกูลมีที่มาอย่างยาวนาน ด้วยเหตุนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาผลงานทางวิชาการที่ศึกษาวรรณกรรมหนึ่งตระกูลของประเทศจีนต่อไป ในการศึกษาครั้งนี้จะช่วยให้ผู้อ่านเห็นองค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมหนึ่งตระกูลจีนที่เด่นชัดมากยิ่งขึ้น และยังสามารถนำมาเปรียบเทียบกับวรรณกรรมหนึ่งตระกูลของชาติอื่น ๆ ได้อีกด้วย

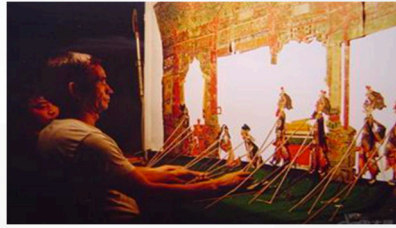
2. การศึกษาในเชิงประวัติ

หนึ่งตระกูลมีอิทธิพลในสังคมจีนมาอย่างยาวนาน ในมณฑลภาคเหนือของจีนจะถือกันว่า หนึ่งตระกูลเป็นการแสดงศิลปะพื้นบ้านชนิดหนึ่ง และมณฑลที่พบบ่อยครั้ง ได้แก่ มณฑลซานตง มณฑลเหอเป่ย์ มณฑลส่านซี และมณฑลชานซี เนื่องจากหนึ่งตระกูลได้ปรากฏตัวในประเทศจีนตั้งแต่สมัยราชวงศ์ ไม่ว่าจะป็นราชสำนักหรือชุมชนท้องถิ่น หนึ่งตระกูลได้รับความนิยมนจากคนสมัยนั้นอย่างมาก จากข้อมูลปรากฏในประวัติศาสตร์ ประเทศจีนเป็นแหล่งเก่าแก่อารยธรรมแห่งหนึ่งที่มีประวัติความเป็นมาประมาณ 5,000 กว่าปีเป็นที่รู้จักกันทั่ว แม้ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ศิลปะพื้นบ้านบางประเภทก็ได้ถูกบำรุงรักษาไว้จนถึงปัจจุบัน เช่น หนึ่งตระกูล และการตกแต่งหน้าต่างแบบดั้งเดิมของชาวจีน (ที่นี้หมายถึงการเอากระดาษมาตัดเป็นลวดลายมาตกแต่งหน้าต่าง)

ในการศึกษาด้านประวัติ พบจำนวน 1 เรื่อง ปรากฏในรูปแบบของบทความวิชาการ ผู้ศึกษามักนิยมศึกษาด้านกำเนิดสภาพความเป็นจริง หรือความสัมพันธ์ระหว่างอดีตและปัจจุบันของสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตและมีประวัติอันยาวนาน รวมถึงการศึกษาในด้านคุณค่า ข้อดีกับข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากระบบสารสนเทศของประเทศจีนเป็นระบบปิด ทำให้การเก็บข้อมูลของหนึ่งตระกูลในประเทศจีนค่อนข้างจำกัด แต่ผู้ศึกษายังได้พบข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับหนึ่งตระกูลจีนจากงานวิจัยเรื่อง Relationship between the features of Chinese traditional art and aesthetic psychology (ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของศิลปะจีนโบราณกับจิตวิทยาความงาม) ของ Cao Qing yun (2563 : 798) โดยการศึกษาเชิงประวัติ ผู้ศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ ที่อิงกับมณฑลต่าง ๆ ดังนี้

2.1 หนึ่งตระกูลมณฑลส่านซี

มณฑลส่านซีเป็นพื้นที่สำคัญสำหรับการพัฒนาและสืบทอดหนึ่งตระกูลในประเทศจีน เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดและลักษณะเฉพาะตัวของตัวละครหนึ่งตระกูล ตัวละครเหล่านี้จะมีลักษณะหัวโตและตัวเล็ก

รูปที่ 2 การแสดงหนังตะลุงมณฑลसानซี

ที่มา : บทความวิชาการของ Cao Qing yun

2.2 หนังตะลุงมณฑลเหอหนาน

ปัจจุบันนี้ สำหรับมณฑลเหอหนาน หนังตะลุงในเมืองซินเซี่ยน เมืองหลิงเป่า และเมืองงไป่ถือเป็นศิลปะการละเล่นแบบท้องถิ่นที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ซึ่งตัวละครหนังตะลุงของเมืองงไป่มีลักษณะเฉพาะมากที่สุด รูปร่างทั้งเตี้ยทั้งใหญ่ และเป็นตัวละครที่มีวิชาอาคมที่เก่งกล้า

รูปที่ 3 หนังตะลุงของเมืองงไป่มณฑลเหอหนาน

ที่มา : บทความวิชาการของ Cao Qing yun

2.3 หนังตะลุงมณฑลซานซี

ภาคใต้และภาคกลางของมณฑลซานซีจะเป็นพื้นที่ที่นิยมเล่นหนังตะลุงมากที่สุด ตัวละครหนังตะลุงโดยส่วนใหญ่ทำจากหนังวัว และถือกันว่าหนังตะลุงภาคใต้เป็นตัวแทนภาพลักษณ์หนังตะลุงของมณฑลซานซีอีกด้วย

รูปที่ 4 ลักษณะตัวละครหนังตะลุงของมณฑลซานซี

ที่มา : บทความวิชาการของ Cao Qing yun

2.4 หนังตะลุงเมืองถังซานมณฑลเหอเป่ย์

หนังตะลุงในมณฑลเหอเป่ย์เมืองถังซานถูกสร้างขึ้นเมื่อปลายราชวงศ์หมิงและช่วงสาธารณรัฐจีนที่กำลังเจริญรุ่งเรืองอยู่ ในช่วงปลายราชวงศ์ชิง หนังตะลุงถือเป็นหนึ่งในหมวดหมู่ที่มีอิทธิพลมากที่สุดในหนังตะลุงของจีน เนื่องจากตัวละครหนังตะลุงทำจากหนังลา จึงเรียกอีกอย่างว่าการเล่นเงา สีหน้าของตัวละครมักใช้สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีดำ และสีขาวทำสีเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อให้เห็นถึงมีบุคลิกที่เป็นเอกลักษณ์และแตกต่างกับตัวละครหนังตะลุงที่อื่นด้วย

รูปที่ 5 ลักษณะตัวละครหนังตะลุงของเมืองถึงซานมณฑลเหอเป่ย์

ที่มา : บทความวิชาการของ Cao Qing yun

นอกจากหนังตะลุงมีบทบาทที่เด่นชัดในมณฑลเหล่านี้แล้ว ก็ยังได้ส่งอิทธิพลไปในมณฑลอื่น ๆ เช่น หนังตะลุงของตระกูลเฮ้อที่อำเภอหวนมณฑลกานซู่ก็ถือเป็นหนังตะลุงที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศจีน ฉะนั้น จึงมีการขนานนามให้อำเภอนี้ว่าเป็นอำเภอแห่งหนังตะลุง

3. การศึกษาในเชิงพัฒนาการ

การศึกษาในเชิงพัฒนาการ พบจำนวน 2 เรื่อง ทั้งรูปแบบของบทความทางวิชาการและวิทยานิพนธ์ ได้แก่ บทความของ อี้สวี น ศิลปะเมธากุล (2552 : 38) เรื่อง การละเล่นหนังตะลุงในภาคใต้เพื่อพัฒนาการเล่นร่วมสมัย พบว่า การเล่นหนังตะลุงของไทย จะมีการนำเรื่องที่มีชื่อเสียง เช่น รามเกียรติ์มาเล่น สำหรับรูปที่ใช้ในการเล่นหนังตะลุง จากเดิมที่เป็นการแกะหนังวัวหนังควายและฉลุตลอดจนการลงสีที่เลียนแบบจากขนบประเพณีแบบโบราณ มีลักษณะแบนราบ มีพื้นที่ความกว้าง ความยาวรูปหนังตะลุง มีรูปแบบจิตนิยม อันเป็นลักษณะเด่นของศิลปะแบบตะวันออกโดยเฉพาะศิลปะไทย รูปหนังตะลุงจะเป็นแบบ “รูปเดี่ยว” และมีชื่อเรียกเฉพาะแบบ เฉพาะตัว เช่น รูปฤๅษี รูปเจ้าเมือง มเหสี เจ้าชาย ผู้หญิง รูปยักษ์ เทวดา และตัวตลก

ต่อมาวิทยานิพนธ์ของ Wang Zheng (2559 : 5) ได้ศึกษาเรื่อง Virtual Puppet: Interactive Chinese Shadow Puppetry Using Microsoft Kinect V2 เขากล่าวถึงพัฒนาการของหนังตะลุงจีนว่า หนังตะลุงปรากฏตัวครั้งแรกในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตกโบราณ ตำนานที่เกี่ยวข้องเล่าเรื่องราวความรักของจักรพรรดิของราชวงศ์ฮั่น ยกย่องหนังตะลุงเพื่อระลึกถึงพระสมณอันเป็นที่รัก จากนั้น หนังตะลุงถูกออกแบบและใช้เป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อที่เกี่ยวกับเทพเจ้าหรือพระเจ้าบนสวรรค์ ทั้งนี้ เพื่อเผยแพร่ศาสนาพุทธนิกายมหายานในสังคมจีน มาถึงราชวงศ์ซ่ง หนังตะลุงกลายเป็นรูปแบบความบันเทิงยอดนิยมพร้อมมีการร้องเพลงพื้นบ้านและการบรรยายที่คล้ายคลึงกันกับการแสดงละครในสมัยนั้น ต่อมาราชวงศ์หยวน หนังตะลุงกลายเป็นรูปแบบความบันเทิงริมถนนที่ได้รับความนิยมมากที่สุดรูปแบบหนึ่ง

นอกจากนั้น ยังชี้ชัดประเพณีการเล่นศิลปะพื้นบ้านของภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศอีกด้วย สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนา วิธีการการออกแบบและการแสดงที่หลากหลาย ในสมัยราชวงศ์ซ่งและราชวงศ์หมิง โดยเฉพาะในราชวงศ์ซ่ง ถือว่าเป็นยุคทองของการเล่นหนังตะลุง และหนังตะลุงกำลังเป็นที่ยอมรับสำหรับบุคคลต่างวัยและต่างระดับชั้นมากขึ้น ในระยะเวลานี้ มีคณะหนังตะลุงหรือกลุ่มครอบครัวหนังตะลุงเล็ก ๆ ที่นับไม่ถ้วนได้ร่ำรวยขึ้นมาในสมัยนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ได้มีโอกาสไปเล่นหนังตะลุงในงานเลี้ยงวันเกิด งานแต่งงาน และงานศพต่าง ๆ เป็นเวลาหลายวัน เพราะคนสมัยนั้นเข้าใจว่า หากยังเป็นเจ้าของงานหรือเจ้าของกิจการ นี่ถือเป็นช่องทางที่ดีสำหรับแสดงอำนาจ ความเป็นมหาเศรษฐี และความสัมพันธ์ส่วนตัวในสังคม นอกจากนั้น แขนงรับเชิญจะเพลิดเพลินกับการเล่นหนังตะลุงพร้อมกับร่วมทานอาหารมื้อใหญ่และได้ชมกิจกรรมเฉลิมฉลองอื่น ๆ ในช่วงปลายราชวงศ์ซ่ง รัฐบาลท้องถิ่นบางแห่งเป็นห่วงว่ากลุ่มคนร้ายจะมา

รวมตัวกันและสร้างปัญหาให้กับสถานที่เล่นหนังตะลุงในกลางคืน จึงมีการสั่งห้ามจัดการแสดงหนังตะลุง ที่แยะไปกว่านั้น นายหนังตะลุงจำนวนมากถูกจับโดยไม่มีผล เหตุการณ์ครั้งนี้ ถือเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้งานแสดงหนังตะลุงได้ถูกทำลายอย่างมหาศาล และเมื่อปลายศตวรรษที่ 19 หนังตะลุงก็หายไปจากสายตาของประชาชน เนื่องจากสมัยนั้นประเทศจีนตกอยู่ในกระแสการต่อสู้แย่งชิงอำนาจ จนถึง พ.ศ. 2492 พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้รับชัยชนะจากวิกฤตดังกล่าวนี้ คณะหนังตะลุงที่เหลือได้เริ่มหิบบงานศิลปะชิ้นนี้มาแสดงอีกครั้ง จนกระทั่งเมื่อเกิดการปฏิวัติทางวัฒนธรรม ได้เริ่มส่งผลกระทบต่อสังคมนิยมวัฒนธรรม ทำให้คณะหนังตะลุงและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ถูกทำลายไปอีกครั้ง ตามเอกสารที่ปรากฏในบางพื้นที่ รัฐบาลในสมัยนั้นอ้างว่า ข้อมูลที่ปรากฏในรายการหนังตะลุงเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือจากการควบคุมของรัฐบาล จึงสั่งให้ทำลายอุปกรณ์การแสดงหนังตะลุงที่เกี่ยวข้องด้วยไฟ ในช่วงยุคมีด ศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่จำนวนมากถูกมองว่าเป็นกิจกรรมทางไสยศาสตร์ และเพื่ออยู่รอด บุคคลเหล่านี้จำเป็นต้องปฏิบัติตนภายใต้การควบคุมของรัฐบาล ซึ่งเนื้อหาและความเป็นสุนทรียภาพของหนังตะลุงก็ได้รับการเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง ต่อมา ในสมัยหลัง พ. ศ. 2513 คำสั่งเหล่านี้ได้ถูกยกเลิก คณะหนังตะลุงที่เกี่ยวข้องได้หิบบหนังตะลุงขึ้นมาแสดงอีกครั้ง แต่ที่น่าเสียดายคือ สถานะของหนังตะลุงได้เปลี่ยนไปจากเดิม เนื่องจากถูกแทนที่ด้วยรูปแบบการแสดงสมัยใหม่

รูปที่ 6 งานแสดงหนังตะลุงในช่วงปลายราชวงศ์ชิง

ที่มา : <https://www.vjshi.com/watch/3159041.htm>

ปัจจุบันนี้ มีการจัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรักษาศิลปะการแสดงเหล่านี้ไม่ให้ขาดหายไป ในบางมณฑลของภาคกลางในประเทศจีน มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นบ้านหนังตะลุงโดยมีนายหนังมีอาชีพร่วมจัดการแสดงหนังตะลุงให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ รุ่นหลังได้พัฒนาหนังตะลุงเป็นรูปแบบการ์ตูน เพื่อที่จะเข้ากับยุคสมัยหรือทำให้คนในสังคมรู้จักหนังตะลุงได้มากขึ้น และถือเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่รักษาสถานภาพของหนังตะลุง

4. การศึกษาในเชิงการดำรงอยู่

การดำรงอยู่ คือการรักษาและคุ้มครองสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้อยู่ในสภาพที่สามารถทรงตัวต่อได้ ซึ่งการดำรงอยู่หนังตะลุงมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามยุคสมัย โดย อรทัย พรหมเทพ (2553 : 42) กล่าวถึงการดำรงอยู่ของหนังตะลุงในงานวิจัยเรื่อง การเรียนรู้ของผู้แสดงหนังตะลุงเพื่อการดำรงอยู่ของหนังตะลุงในสังคมทันสมัยว่า การแสดงหนังตะลุงเป็นศาสตร์และศิลป์ที่มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของคนมาอย่างยาวนาน อาจกล่าวได้ว่า การแสดงนี้เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ในแบบแผนสมัยโบราณที่สามารถนำมาปรับใช้ในยุคสมัยปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ การแสดงหนังตะลุงจากยุคอดีตมาสู่ยุคปัจจุบันนั้นได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคม และวิถีชีวิตของผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไป เห็นได้ว่า การดำเนินของหนังตะลุงได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกวัสดุในการทำตัวละครหนังตะลุง การออกแบบรูปร่างลักษณะตามสถานะของตัวละคร และการ

ใช้สีก็ตาม ล้วนได้รับอิทธิพลจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง การดำรงอยู่ของหนังตะลุงกลายเป็นสิ่งที่ดำเนินการยากลำบาก ที่โชคดีคือ หนังตะลุงยังยึดบางลักษณะตามขนบประเพณีโบราณ สามารถกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงที่ตลอดมานี้ เป็นปรับตัวและการพัฒนาตนเองในสมัยปัจจุบัน

ในการศึกษาเชิงการดำรงอยู่ พบจำนวน 1 เรื่อง ในรูปแบบของวิทยานิพนธ์ ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง “Masters of Laoting Shadow Play” Experiencing traditional art practice in virtual space (สัมผัสประสบการณ์ศิลปะแบบดั้งเดิมในพื้นที่เสมือนจริง) ของ Chen Bi jun (2561 : 50) นักวิจัยได้กล่าวถึงการดำรงอยู่ของ หนังตะลุงของอำเภอเล่าถึง เมืองถึงซาน มณฑลเหอเป่ย์ว่า ยังคงใช้รูปแบบการแสดงละครแบบดั้งเดิมที่รวบรวมทั้งศิลปะ ดนตรี การแสดงเข้าด้วยกันเป็นหนึ่งเดียว เนื่องจากมีดนตรีที่อ่อนโยน ฝีมือการแสดงที่สนุกสนานและเกินจริง และนิยมใช้วัสดุโทนสีสว่างในการออกแบบตัวละครหนังตะลุง ทำให้หนังตะลุงของพื้นที่นี้มีตัวเล็อกฉากกับตัวละครโดยนับไม่ถ้วน ซึ่งอำเภอนี้ถูกเรียกว่าเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นประเทศจีน และมีประวัติความเป็นมา 800 ปี ได้เริ่มก่อตัวขึ้นตั้งแต่ราชวงศ์ซ่งใต้ ส่งอิทธิพลหรือแพร่กระจายในราชวงศ์ชิง และเจริญรุ่งเรืองในราชวงศ์หมิง เมื่อได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย อำเภอเล่าถึงมีการปรากฏตัวของคณะหนังตะลุงประมาณ 80 คณะ ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้นายหนังตะลุงหลายคนได้กลายเป็นผู้เชี่ยวชาญและคนที่มีชื่อเสียงเฉพาะด้าน จากข้อความข้างต้น สามารถเห็นได้ว่า หนังตะลุงของอำเภอเล่าถึง เมืองถึงซานมณฑลเหอเป่ย์ ได้มีวิวัฒนาการหลายยุคหลายสมัย แท้จริงแล้ว การดำรงอยู่ของหนังตะลุงในพื้นที่นี้ มีที่มาจากบทสวดให้กับผู้เสียชีวิตในสมัยก่อน และมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับศาสนาพุทธนิกายมหายาน เนื่องจากในสมัยปลายราชวงศ์ฮั่นตะวันตก ศาสนาพุทธได้เริ่มเข้ามาส่งอิทธิพลในสังคมจีน ในช่วงเวลาต่อมา ผู้ปกครองแผ่นดินของราชวงศ์เว่ยเหนือนำมายกย่องอย่างมาก จึงทำให้เกิดเหตุการณ์นี้กลายเป็นที่มาของหนังตะลุงของอำเภอนี้ และอิทธิพลหลักในการทำให้บทสวดศพผู้เสียชีวิตนี้ได้กลายเป็นหนังตะลุงในปัจจุบัน ล้วนมีผลจากกิจกรรมทางศาสนาในสมัยนั้น

รูปที่ 7 นายหนังตะลุงที่อำเภอเล่าถึง เมืองถึงซานมณฑลเหอเป่ย์กำลังจัดงานแสดงหนังตะลุง

ที่มา : <http://travel.people.com.cn>

5. การศึกษาในเชิงการแสดง

หนังตะลุงของประเทศจีน มิใช่แค่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาเพียงอย่างเดียว หากมองว่าหนังตะลุงเป็นสิ่งผสมผสานกันที่รวบรวมสิ่งต่างทางด้านศิลปะท้องถิ่น จึงสามารถกล่าวได้ว่า หนังตะลุงย่อมได้รับอิทธิพลจากศิลปะการแสดงแขนงอื่นด้วยเช่นกัน เนื่องจากหนังตะลุงเป็นประเภทการแสดงที่รวมอยู่ในหมู่การแสดงอุปรากร และศิลปะการแสดงแขนงอื่น ถือว่าเป็นอีกสังคมหนึ่งที่มีการติดต่อสื่อสารและลักษณะเฉพาะส่วนที่ใกล้เคียงกับหนังตะลุง หนังตะลุงในจีนก็เช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นประเภทอุปรากรที่มีบางลักษณะคล้ายคลึงกับบ๊วยจินด้วย

การศึกษาในเชิงการแสดง พบจำนวน 1 เรื่อง ในรูปแบบของบทความทางวิชาการ ได้แก่ บทความของ Lisa Kronthal (2540 : 35) ชาวอเมริกัน เรื่อง Conservation of Chinese shadow puppets from the Anthropology

Collection of the American Museum of Natural History พบว่า ผู้ศึกษาได้กล่าวถึงอิทธิพลที่หนังตะลุงได้รับจากจิวจินว่า จิวจินมีความสัมพันธ์กับหนังตะลุงอย่างใกล้ชิด ศิลปะการแสดงทั้งสองแขนงนี้ได้นำเรื่องราวจากประวัติศาสตร์และตำนานที่ใกล้เคียงมาใช้ในการแสดง ที่น่าสนใจคือ เมื่อการแสดงสองประเภทนี้เริ่มออกสู่สายตาของผู้ชม มักจะนิยมใช้วิธีการแสดงแบบพูดและร้อง โดยมีดนตรีประกอบเป็นองค์ประกอบสำคัญในการแสดง ส่วนเครื่องดนตรีที่ใช้ร่วมกันจะมี กลอง ชลุตม์ ฆ้อง แตร และเครื่องสาย ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบหุ่นเชิดได้หยิบยกสี่ ท่าทางในการแสดง เครื่องแต่งกาย และวิธีการออกแบบหน้ากากจากจิวจินมาพัฒนาหนังตะลุงอย่างกลมกลืน เพราะมองว่าตัวละครในจิวจินสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างหลากหลายและซับซ้อน จากการสังเกตการใช้สีที่ใบหน้ากับชุดเครื่องแต่งกายต่าง ๆ ผู้ชมจะได้เข้าถึงกับความหมายของสีบนตัวละครและลักษณะนิสัยของตัวละครได้มากขึ้น นอกจากนี้ การแบ่งประเภทของตัวละครหนังตะลุงจะยึดตามตัวละครในจิวจินอีกด้วย ซึ่งมีจำนวน 4 ประเภทได้แก่ “เซิง” ตัวพระ “ตั้น” ตัวนาง “จิ้ง” ตัวโกง และ “โฉ่ว” ตัวตลก สีของใบหน้าที่โดดเด่นและเครื่องประดับที่หลากหลายทำให้เห็นถึงบุคลิก ลักษณะ และตำแหน่งของตัวละคร เช่น สีแดงเป็นสัญลักษณ์ที่มีพลังอันมหาศาล สีดำเป็นสัญลักษณ์ของความซื่อสัตย์สุจริต เห็นได้ว่า หนังตะลุงกับจิวจินผสมผสานจิตวิญญาณของเรื่องราวกับวิถีชีวิตของชุมชนเข้าด้วยกัน ทำให้กลายเป็นจุดเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างแขนงต่าง ๆ ในการแสดงอุปรากร ที่น่าสนใจคือ หนังตะลุงของจีนยังได้ส่งเสริมและสืบทอดจิตวิญญาณของพุทธศาสนานิกายมหายาน รวมถึงการแบ่งชั้นของสวรรค์และนรก

ความสัมพันธ์ระหว่างจิวจินกับหนังตะลุงเปรียบเสมือนพี่น้องกัน เนื่องจากในการศึกษาด้านสังคม ผู้วิจัยมองว่า สังคมหนังตะลุงได้รับอิทธิพลจากสังคมจิวจิน รวมทั้งวิธีการขับร้อง การออกแบบตัวละคร การใช้เครื่องประดับบ่งบอกสถานะของตัวละคร และการใช้เครื่องดนตรี ฯลฯ ทำให้หนังตะลุงที่เข้ามาดำรงชีพในประเทศจีนได้ซึมซาบความเป็นวัฒนธรรมจีนไป นั่นคือวัฒนธรรมการเล่นจิวของชาวจีน ต่อจากนี้ เริ่มแพร่กระจายออกสู่สายตาของผู้ชมท้องถิ่น กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของประเทศจีน ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลรักษาของคณะหนังตะลุงประจำปักษ์

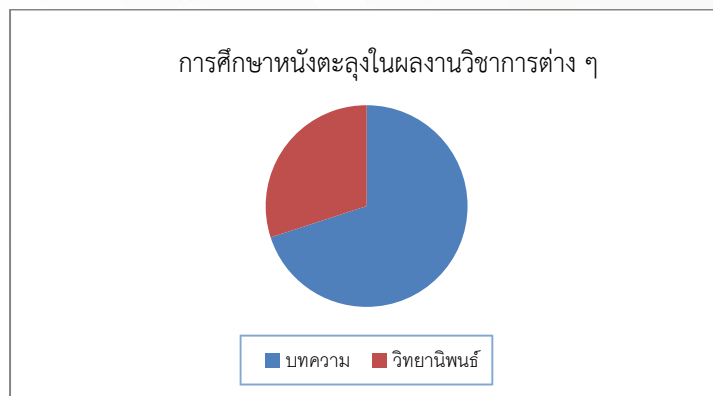
รูปที่ 8 ตัวละครจิวจินที่ปรากฏในหนังตะลุง

ที่มา : http://blog.sina.com.cn/s/blog_e742f7f30102v0xp.html

แม้หนังตะลุงของประเทศจีนเคยถูกทำลายอย่างมหาศาลในสมัยก่อน แต่ยังคงถือเป็นศิลปะการแสดงที่สำคัญสำหรับชาวจีน กลมกลืนสิ่งตรงมาจากศิลปะพื้นบ้านแขนงอื่น ไม่ว่าจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร หนังตะลุงยังได้ส่งคุณค่าให้กับรุ่นหลังด้วยเช่นกัน ในการศึกษาเชิงคดีชนนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงและบทบาทของหนังตะลุงที่ยังได้ส่งผลกระทบต่อรุ่นหลัง เชื่อว่าหนังตะลุงจีนกับหนังตะลุงไทยก็เช่นเดียวกัน เนื่องผ่านการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย อาจปรากฏในสังคมสมัยใหม่ได้น้อยลง ก็ยังย่อมส่งอิทธิพลให้กับคนในสังคมอีกเช่นเคย

การเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงในสมัยใหม่ ซึ่งยังมีบทบาทและได้ส่งผลกระทบต่อให้กับคนในสังคมอีกเช่นเคย และถือว่าการเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงเป็นการอยู่รอดและเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อเข้ากับบริบทสังคมของสมัยใหม่ เพราะหนังตะลุงไม่ได้ขาดหายจากสายตาของคนในสังคมไป แต่ถูกปรับปรุงเป็นวิธีการแสดงอีกรูปแบบหนึ่ง เพื่อให้รุ่นหลังได้นำไป

ศึกษาและจดจำอย่างภาคภูมิใจ จากการศึกษาสถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมประเภทหนังตะลุงของประเทศจีนในครั้งนี้นี้ เนื่องจากความจำกัดด้านข้อมูลหนังตะลุงที่ปรากฏในประเทศจีน ทำให้การดำเนินการของการค้นหาแหล่งข้อมูลค่อนข้างลำบาก แต่ยังสามารถศึกษาและเรียบเรียงเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ กล่าวได้ว่า ลักษณะของหนังตะลุงที่อยู่ในประเทศจีนไม่ต่างกับหนังตะลุงของประเทศไทย ซึ่งจะเน้นในการนำเสนอพัฒนาการ การดำรงอยู่ และการอนุรักษ์ของหนังตะลุงในยุคสมัยต่าง ๆ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบงานวิจัยที่เกี่ยวกับหนังตะลุงจีนทั้งหมด 5 เรื่อง ได้แก่ วิทยานิพนธ์ 2 เรื่องและบทความทางวิชาการ 3 เรื่อง นอกจากนี้ ยังพบแหล่งข้อมูลสนับสนุนจากงานวิจัยที่กล่าวถึงหนังตะลุงของไทย ทั้งหมด 5 เรื่อง ได้แก่ วิทยานิพนธ์ 1 เรื่องและบทความ 4 เรื่อง ดังข้อมูลที่แสดงในแผนภูมิ

รูปที่ 9 แผนภูมิแสดงผลการศึกษาวรรณกรรมประเภทหนังตะลุงในผลงานวิชาการต่าง ๆ

6. สรุปผลการวิจัย

การศึกษสถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมประเภทหนังตะลุงของประเทศจีนน่าจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจหนังตะลุงของประเทศจีนมากขึ้น แม้จะมีงานเขียนทางวิชาการไม่มากนัก แต่การศึกษาในครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวรรณกรรมหนังตะลุงในบริบทอาเซียนได้ ซึ่งจากการศึกษาวรรณกรรมประเภทหนังตะลุง พบว่ามี 4 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะแรก คือ การศึกษาเชิงประวัติ ประเด็นนี้ทำให้ทราบประเภทหนังตะลุงในประเทศจีน ซึ่งอยู่ในมณฑลสำคัญ ได้แก่ 1) หนังตะลุงมณฑลส่านซี 2) หนังตะลุงมณฑลเหอหนาน 3) หนังตะลุงมณฑลชานซี และ 4) หนังตะลุงเมืองฉงชาน มณฑลเหอเป่ย์ โดยหนังตะลุงในมณฑลเหอเป่ย์เมืองฉงชานถูกสร้างขึ้นเมื่อปลายราชวงศ์หมิงและช่วงสาธารณรัฐจีนที่กำลังเจริญรุ่งเรืองอยู่และตัวละครหนังตะลุงส่วนมากทำจากหนังลา จึงได้รับขนานนามว่าเป็นการเล่นเงา

ลักษณะที่สอง คือ การศึกษาเชิงพัฒนาการ พบว่า หนังตะลุงมีพัฒนาการตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยปรากฏครั้งแรกในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตกโบราณ เรื่อยมา จนถึงราชวงศ์หยวน ราชวงศ์ชิงและราชวงศ์หมิง โดยเฉพาะในราชวงศ์ชิง ถือว่าเป็นยุคทองของการเล่นหนังตะลุง โดยในช่วงปลายราชวงศ์ชิง หนังตะลุงไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร เพราะรัฐบาลท้องถิ่นไม่สนับสนุนให้มีการละเล่นหนังตะลุง จนกระทั่ง พ.ศ. 2513 คณะหนังตะลุงจึงกลับมาแสดงอีกครั้ง และมีการปรับปรุงรูปแบบการแสดงให้ทันสมัยมากขึ้น เช่น การนำเสนอในรูปแบบการ์ตูน เพื่อดึงดูดผู้เสพ

ลักษณะที่สาม คือ การศึกษาในเชิงการดำรงอยู่ พบว่า หนังตะลุงยังยึดตามขนบประเพณีโบราณ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย เช่น หนังตะลุงในอำเภอเล่าถึง เมืองฉงชาน มณฑลเหอเป่ย์ที่ยังคงยึดขนบการแสดงแบบดั้งเดิม และลักษณะที่สี่ คือ การศึกษาในเชิงการแสดง พบว่า หนังตะลุงได้รับอิทธิพลจากตัวละครในจิ๋วจิน ได้แก่ ประเภท “เชิง” ตัวพระ “ตัน” ตัวนาง “จิ้ง” ตัวโกง และ “ฉั่ว” ตัวตลก ทำให้ศิลปะการแสดงสองแขนงนี้กลมกลืนไปด้วยกัน

หนังตะลุงเป็นมรดกภูมิปัญญาของชาตินั้น ๆ สมควรที่จะสืบสานให้ดำรงอยู่ต่อไป การศึกษาในครั้งนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับวรรณกรรมหนังตะลุงในแง่มุมต่าง ๆ รวมถึง อาจนำไปเปรียบเทียบวรรณกรรมหนังตะลุงในประเทศอาเซียน เพื่อให้เห็นลักษณะร่วมที่เป็นสากล และอัตลักษณ์ประจำชาติต่อไปมากยิ่งขึ้น

7. เอกสารอ้างอิง

- จรูญ หยูทอง-แสงอุทัย. (2558). “หนังตะลุงภาคใต้ : รากเหง้าและเป้าหมาย ตัวตนของคนใต้,” *วารสารอาศรมวัฒนธรรม วลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์*. 14(2), 11-30.
- พินิตตา สุขโกศล. (2549). “หนังตะลุง อัตลักษณ์และการผลิตซ้ำทุนทางวัฒนธรรม สื่อพื้นบ้านทางภาคใต้ของประเทศไทย,” *วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 1(1), 131-148.
- พิทยา บุขรรัตน์. (2541). *รำหนัง : การแสดงหนังตะลุงของภาคใต้ฝั่งตะวันตก*. ปริญญาโท ปรัชญาคุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อัศวิน ศิลปะเมธากุล. (2552). “ศึกษาการละเล่นหนังตะลุงในภาคใต้เพื่อพัฒนาการเล่นร่วมสมัย,” *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 20(1), 27-42.
- อรทัย พรหมเทพ. (2553). “การเรียนรู้ของผู้แสดงหนังตะลุงเพื่อการดำรงอยู่ของหนังตะลุงในสังคมทันสมัย,” *วารสาร มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*. 2(1), 41-56.
- Cao, Q. (1997). “Relationship between the features of Chinese traditional art and aesthetic psychology,” *Revista Argentina de Clínica Psicológica*. 29(1), 797-802.
- Chen, B. (2018). “Masters of Laoting Shadow Play” *Experiencing traditional art practice in virtual space*. Ph.D. Thesis. OCAD University.
- Kronthal, L. (1997). “Conservation of Chinese shadow puppets from the Anthropology Collection of the American Museum of Natural History,” *Objects Specialty Group Postprints*. 5(1997), 32-51.
- Ning, M., Yue, P., & Leilei, Z. (2020). “Shadow play,” In *2020 International Conference on Virtual Reality and Visualization (ICVRV)*, (367-368). IEEE. China : Changchun University.
- Wang, Z. (2016). *Virtual Puppet: Interactive Chinese Shadow Puppetry Using Microsoft Kinect V2*. Ph.D. Thesis. Drexel University.

ภาพแทนของชาวจีนสู้ชีวิตในนวนิยายเรื่อง ไ่ตงจิ้น ลูกขอทาน ผู้ไม่ยอมแพ้ต่อชะตาชีวิต
THE REPRESENTATION OF CHINESE FIGHTING FOR LIFE IN THE NOVEL BEGGAR PAUPER

He Xiao hua^{1*} และพัชลินจ์ จินนุ่น²
He Xiao hua^{1*} and Phatchalin Jeennoon²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพแทนและวิธีการนำเสนอภาพแทนของชาวจีนสู้ชีวิตในนวนิยายเรื่อง ไ่ตงจิ้น ลูกขอทาน ผู้ไม่ยอมแพ้ต่อชะตาชีวิต โดยใช้แนวคิดเรื่องภาพแทนในการวิเคราะห์นวนิยาย จากการนำเสนอสภาพชีวิตตัวละคร ในฐานะครอบครัวขอทาน เป็นเด็กที่เกิดมาต้องรับผิดชอบชีวิตของคนในครอบครัว ภายใต้พยายามดิ้นรนต่อสู้ อดทนต่อความยากลำบากและเสี่ยงวิพากษ์วิจารณ์ทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า มีการนำเสนอภาพแทนตัวละครชาวจีนที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมทั้งหมด 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) ภาพของคนที่ยืนยันขันแข็งในการทำงาน 2) ภาพของคนที่ยืนกรานต่อสู้เพื่อครอบครัว 3) ภาพของคนที่ไม่ยอมจำนนต่ออุปสรรคด้านการศึกษา 4) ภาพของคนที่มีความอดทนจากการถูกกลั่นแกล้งทางสังคม และ 5) ภาพของคนที่มีความเชื่อมั่นและยึดมั่นในอุดมการณ์ของตนเอง นอกจากนี้ ในการศึกษาวิธีการนำเสนอภาพแทนของไ่ตงจิ้น ลูกขอทาน ผู้ไม่ยอมแพ้ต่อชะตาชีวิต พบการนำเสนอภาพแทน 3 วิธีการ ได้แก่ 1) การใช้พื้นที่ทางสังคมของตัวละคร 2) การนำเสนอผ่านอุดมการณ์ผู้เล่าเรื่อง และ 3) การอาศัยค่านิยมทางสังคมของชาวจีน ทั้งนี้ สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ผลต่อวิถีชีวิตของคน แล้วคนเหล่านี้จำเป็นต้องปรับตัวตามสถานะที่แปรเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง อันเป็นอิทธิพลที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการใช้ชีวิต

คำสำคัญ : ภาพแทน, ชาวจีนสู้ชีวิต, ไ่ตงจิ้น

Abstract

The purpose of this article is to study representations and how to present representations of Chinese people fighting for life in the novel Beggar Pauper. by using the concept of Representation Theory to analysis of the novel from presenting the character's life conditions as a beggar family. As a child born to be responsible for the life of the family under the struggle Tolerate hardships and social critiques. The results of the study found that There are 5 representations of Chinese characters that appear in the literature: 1) the image of a person who works hard, 2) the image of someone struggling for their family, 3) the image of someone who refuses to surrender. 4) the image of someone who is tolerant of social bullying and 5) the image of someone who believes in and adheres to their ideals. in addition, novel Beggar Pauper have Three methods of representation were found: 1) using the character's social space 2) presentation through the storyteller's ideology; and 3) relying on Chinese social values, reflecting the social changes

¹ นิสิตศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

² รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

* Corresponding author, e-mail: mrmiao0815@gmail.com

affecting people's way of life. Then these people need to adapt to the constantly changing conditions. which is the influence that causes inequality in life

Keyword: Representation, Chinese fighting for life, Lai Dong jin

1. ส่วนนำ

หากกล่าวถึงชาวจีน ทุกคนมักจะมีใจตรงกันว่า เป็นกลุ่มชนที่ขยันขันแข็ง มีวัฒนธรรมอันยาวนาน รวมถึงจำนวนประชากรที่หนาแน่น ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของชาวจีนออกมาในรูปแบบอย่างไรในอดีต ในสมัยอดีต ชาวจีนส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เนื่องจากเหตุการณ์ที่ไม่สงบเกิดขึ้นซ้ำ ๆ และอยู่ในช่วงเวลาของสงครามกลางเมืองจีน (Chinese Civil War) ด้วยเหตุนี้ ชาวจีนแต่ละคนจึงมีความจำเป็นต้องต่อสู้กับความอยู่ดีศรีธรรมทางสังคม เพื่อสร้างฐานะที่มั่นคง และเป็นคนที่สามารถพึ่งพาตนเองโดยไม่ยอมแพ้กับการดำรงอยู่ภายใต้อำนาจอื่น ๆ ภาพดังกล่าวเป็นภาพของชีวิตตัวละครไต้ตงจิ้นที่ปรากฏในวรรณกรรมอย่างชัดเจน เป็นภาพของคนที่ใช้ชีวิตที่ได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ ต้องรับผิดชอบชีวิตสมาชิกในครอบครัว ใช้ชีวิตอยู่ภายใต้การกดดันทางสังคม และสายตาที่ผู้คนดูถูกเหยียดหยาม แต่ทางที่เขาเลือกมิใช่ยอมแพ้ต่อชะตากรรมอันเลวร้าย เขาตัดสินใจสู้ชีวิตด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทนต่อความยากลำบากและเสี่ยงวิพากษ์วิจารณ์ทางสังคม จนได้ประสบความสำเร็จในชีวิต

จากการศึกษาวรรณกรรมที่กล่าวถึงวิถีชีวิตตลอดจนความเป็นอยู่ของชาวจีน พบมีการนำเสนอภาพแทนตัวละครชาวจีนที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมค่อนข้างหลากหลาย สิ่งที่น่าสนใจคือ มีการสร้างภาพของชาวจีนในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านบวกเป็นส่วนใหญ่ ดังที่ นวนิยายเรื่อง ไต้ตงจิ้น ลูกขอทาน ผู้ไม่ยอมแพ้ต่อชะตาชีวิต (乞丐团仔) ได้นำเสนอภาพเด็กคนหนึ่งที่เกิดมาไม่ได้เพื่อเป็นเด็ก ต้องรับผิดชอบหน้าที่อันหนักอึ้ง คือ น้อง ๆ พ่อตาบอด แม่ปัญญาอ่อน ทั้งหมด 14 ชีวิตในครอบครัว ไต้ตงจิ้นเริ่มต้นชีวิตขอทานตั้งแต่อายุ 2 ขวบ เติบโตในสายตาเหยียดหยามและถูกรังแกมาตลอดระยะเวลา 40 ปี ในเวลาที่ย่ำแย่เพนเจินนี้ ไต้ตงจิ้นเป็นคนสู้ชีวิตที่ไม่ยอมแพ้ต่อชะตาชีวิต ดิ้นรนต่อสู้และใช้ความขยันหมั่นเพียรเพื่อสร้างจุดพลิกผันชีวิต ในที่สุดก็ประสบความสำเร็จและกลายเป็นสิบลูกยอดบุคคลดีเด่นของไต้หวัน เมื่อยืนอยู่บนเวทีในพิธีมอบรางวัลบุคคลดีเด่นของไต้หวัน ประสบการณ์ที่ปรากฏซ้ำ ๆ ขวนขวายถึงชีวิตในอดีตที่เคยร่วมทุกข์ร่วมสุขมาตลอด เสมือนภาพลวงตาที่นำจิตใจไปยึดติดกับความทรงจำเหล่านั้นอีกครั้ง น่าอนิจจาจริง ๆ เขาต้องเผชิญและต่อสู้กับปัญหาทางสังคมที่รุมกดดันการใช้ชีวิตเสมอ เพียงเพื่อให้คนในครอบครัวมีชีวิตรอดถึงวันรุ่งขึ้น เพราะเขาเชื่อว่า ทุกอย่างคว่าได้ต่อเมื่อเราพากเพียรและอดทนมุ่งมั่น ยากก็สามรถพลิกผันชีวิตที่ช่างสลัดหลุดเช่นนี้ได้ เห็นได้ชัดว่า นวนิยายเรื่องนี้เป็นเรื่องที่สร้างภาพของชาวจีนชายขอบที่มีลักษณะโดดเด่นน่าสนใจโดยเฉพาะในด้านการสู้ชีวิต จึงมีการสร้างภาพแทนการเป็นชาวจีนสู้ชีวิตผ่านสภาพความเป็นจริงของครอบครัวและสังคมที่ผลักดันให้ไต้ตงจิ้นต่อสู้เพื่อเอาชนะชะตากรรม ในขณะเดียวกัน ยังถือเป็นการเสริมสร้างคุณสมบัติด้านนักสู้ชีวิตของไต้ตงจิ้นผ่านภาษา แวดล้อมในการใช้ชีวิตของตัวละคร ฯลฯ ในฐานะการเล่าเรื่องด้วยขนบวรรณศิลป์อย่างเร้าใจ

ภาพตัวแทน (Representation) ภาพแทนมิใช่สิ่ง/ผลผลิตที่เคยเป็นอยู่ มีอยู่ หากแต่เป็นผลผลิตที่มีการประกอบสร้างขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา (reproduce) ไม่ว่าจะป็นรูปภาพ ข้อเขียน หลักฐานซึ่งภาพแทนนั้นจะออกมาเป็นอย่างไร ก็ยอมแล้วแต่ว่าภาพแทนนั้นจะถูกนำเสนออย่างไรและหากพูดในแง่ของภาษา อาจกล่าวได้ว่าภาพแทนนั้นจะออกมาเป็นอย่างไรก็ยอมแล้วแต่การให้คำนิยาม การเล่าเรื่อง หรือการพูดถึงสิ่งนั้น ๆ นั่นเอง (กาญจนา แก้วเทพ, 2549 อ้างถึงใน ละอองดาว จิตต์พิริยะการ 2562 : 19) ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ภาพแทนเป็นเรื่องของการประกอบสร้าง ซึ่งการสร้างภาพแทนในฐานะชาวจีนสู้ชีวิตมักประกอบด้วยลักษณะที่ไม่ยอมแพ้ และบุคลิกที่โดดเด่นในการใช้ชีวิตของตัวละครชาวจีน โดยอิง

กับความเป็นจริงทางสังคม จึงทำให้ภาพการต่อสู้ชาวจีนชัดเจนยิ่งขึ้นผ่านการสร้างภาพแทนของผู้เขียน นอกจากนี้ ยังเผยให้เห็นระหว่างการค้าขายในพื้นที่และสถานการณ์ ตัวละครจะแสดงออกด้วยพฤติกรรมอย่างไรในการอาศัยพื้นที่สาธารณะเหล่านั้นตลอดระยะเวลาชีวิตเซฟเนอร์ สังคม สถานการณ์ และครอบครัวทำให้เขาได้สัมผัสรสชาติที่แสนขมขื่นของชีวิต รู้ว่าความสุขและความสำเร็จเป็นสิ่งที่ยาก จึงจำเป็นจะต้องขยันหมั่นเพียรเป็นพลังใจในการต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงชะตาชีวิต การนำเสนอภาพของชาวจีนสู้ชีวิตอย่างไ่ตงจิ้น เป็นเด็กคนหนึ่งที่มีความเป็นผู้ใหญ่เมื่อถูกคนเหยียดหยัน ส่งผลให้คุณค่าในความเป็นมนุษย์ที่อดทนเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดในชีวิต จึงค่อย ๆ กลายเป็นหลักปฏิบัติในการใช้ชีวิตของคนในสังคม

บทความนี้จะวิเคราะห์ให้เห็นภาพแทนของชาวจีนสู้ชีวิตในนวนิยายเรื่อง ไ่ตงจิ้น ลูกขอทาน ผู้ไม่ยอมแพ้ต่อชะตาชีวิต สาเหตุที่ผู้ศึกษาเลือกศึกษาในประเด็นดังกล่าว เนื่องจากนวนิยายเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมเพื่อชีวิตที่มุ่งนำเสนอสถานภาพทางครอบครัวกลุ่มขอทานอย่างไ่ตงจิ้น จึงเป็นการสะท้อนภาพนักสู้ชีวิตผ่านการใช้ชีวิตเร่ร่อนอย่างน่าสนใจ ภายใต้การดูถูกเหยียดหยามจากผู้คนในฐานะ “คนโสโครก”

2. ภาพแทนของชาวจีนสู้ชีวิต

จากการศึกษานวนิยายเรื่อง ไ่ตงจิ้น ลูกขอทาน ผู้ไม่ยอมแพ้ต่อชะตาชีวิต ผู้ศึกษาพบว่า ผู้เขียนได้นำเสนอภาพแทนของชาวจีนสู้ชีวิตในหลากหลายมิติ ได้แก่ ภาพของคนที่ยืนยันขันแข็งในการทำงาน ภาพของคนที่ยืนหยัดต่อสู้เพื่อครอบครัว ภาพของคนที่ไม่ยอมจำนนต่ออุปสรรคด้านการศึกษา ภาพของคนที่มีความอดทนจากการถูกกลั่นแกล้งทางสังคม และภาพของคนที่มีความเชื่อมั่นและยึดมั่นในอุดมการณ์ของตนเอง ดังนี้

2.1 ภาพของคนที่ยืนยันขันแข็งในการทำงาน

คนที่ยืนยันขันแข็งในที่นี้หมายถึง พยายามต่อสู้ดิ้นรน ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคใด ๆ รวมถึงนำเสนอการพยายามแสวงหาความเจริญก้าวหน้าในชีวิต มีความมุ่งมั่นในการเปลี่ยนแปลงชะตากรรมเลวร้ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต ดังนี้

การขอทานเป็นเรื่องที่ต้องปฏิบัติอยู่ทุกวัน บางครั้งอาจได้มากบ้างหรือน้อยบ้าง ถือเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นในครอบครัวพเนจรของไ่ตงจิ้น การเป็นลูกชายคนโตในบ้าน หน้าที่ในการหาที่พักอาศัย (ครอบครัวของไ่ตงจิ้นมักจะอาศัยตามศาลเจ้า สุสาน และใต้ต้นไม้ต่าง ๆ) เลี้ยงดูพ่อแม่และน้อง ๆ เป็นภาระหนักสำหรับเด็กอายุ 4 - 5 ขวบ เมื่อได้เศษอาหารกลับมา เขาต้องแบ่งให้คนในครอบครัวก่อน เป็นอีกหนึ่งหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในครอบครัว เนื่องจากแม่และน้องชายเป็นปัญญาอ่อน แล้วยังจิตฟั่นเฟือน บางเวลาไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ทุกอย่างจึงกลายเป็นภาระหน้าที่ของเขาอย่างสมเหตุสมผล ด้วยตระหนักในภาระหน้าที่ตนเองที่มีต่อครอบครัว ทำให้เขาละทิ้งความต้องการส่วนตัว และมุ่งมั่นทำมาหากินของตนต่อไปอย่างไม่ย่อท้อ ฉะนั้น การนำเสนอภาพแทนไ่ตงจิ้นในการเป็นผู้ที่รับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นการสร้างคุณลักษณะและการประพฤติปฏิบัติในทางที่ดี เช่น ความยืนยันในการดูแลคนในครอบครัว รับผิดชอบต่อหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากพ่อ ฯลฯ ดังเหตุการณ์เกิดขึ้นหลังกลับจากที่ขอทาน

ตัวอย่างที่ 1

การออกไปขอกทานข้างนอกที่แสนจะเหน็ดเหนื่อยจึงกลับกลายเป็นช่วงเวลาที่ผมสบายที่สุดในแต่ละวัน เพราะพอกลับบ้านมาแล้ว ผมก็ต้องเริ่มงานที่แสนจะยุ่งวุ่นวาย ไหนจะต้องเริ่มแบ่งอาหารให้กับทุกคนก่อน แบ่งให้พ่อกับแม่และน้องที่โตพอจะกินข้าวเองเป็นแล้วกลุ่มหนึ่ง ส่วนน้องชาย น้องสาวที่ยังเล็กอยู่ ผมกับพี่สาวจะช่วยกันป้อน ส่วนทารกน้อยที่ไม่มีนมแม่กิน จะป้อนข้าวก็ไม่กล้า เพราะกลัวว่าจะติดคือน้องตายเสียก่อน ผมก็เลยเอาเข้าปากตัวเอง เคี้ยวให้ละเอียดก่อนแล้วค่อยป้อนน้อง พอวุ่นวายเรื่องกินเสร็จ ก็ต้องหันมาจัดการกับปัสสาวะอุจจาระที่เลอะเทอะอยู่ ... แต่ไหนแต่ไรมาผมไม่เคยรังเกียจความเหม็นหรือสิ่งสกปรกเหล่านี้เลย วันเวลาและสิ่งแวดล้อมหล่อหลอมขัดเกลาให้ผมเป็นคนอดทนความสามารถทุกอย่างที่ผมมีในวันนี้ก็มาจากสิ่งแวดล้อมที่บังคับทั้งนั้น (วิลาวัลย์ สกุลบริรักษ์, 2561, หน้า 52)

สิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดการดำรงอยู่ของชีวิตโล่งจิ้นจะต้องดำเนินไปในทิศทางใด บทบาทการเป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่ ขอกทานเพื่อให้คนในครอบครัวได้ใช้ชีวิตอย่างสุขสบาย แม้สิ่งที่ได้จากขอกทานมีแต่เศษอาหารกับเศษผลไม้ มันก็เป็นสิ่งเดียวที่สามารถช่วยคนในครอบครัวมีชีวิตต่อไปได้ หลังจากได้จบประถมศึกษา เขาได้ยึดอาชีพขอกทานมาโดยตลอดเป็นระยะเวลา 15 ปี เมื่อได้กลับบ้านในฐานะนักเรียนดีเด่น เพื่อแสดงใบประกาศให้พ่อรับรู้ว่าเขาเป็นนักเรียนที่ตั้งใจเรียนหนังสือ แต่ทุกครั้งพ่อก็ไม่เคยให้คำติชม มีแต่สอบถามว่าได้ปฏิบัติหน้าที่ที่มีต่อครอบครัวครบถ้วนหรือไม่

ตัวอย่างที่ 2

เสียงตะโกนกร้องเริ่มแปรเปลี่ยนเป็นเสียงครวญครางอย่างหมดหวัง ความจริงก็คือความจริง ความพากเพียรพยายามและความมุมานะของผมไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความจริงได้ น้ำตาที่ไหลออกมาจากความโกรธแค้น และโศกเศร้าของผมก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความจริงได้ เพียงเพราะเป็นลูกชายคนโต ลูกชายคนโตที่มีหน้าที่ต้องหาเลี้ยงครอบครัว (วิลาวัลย์ สกุลบริรักษ์, 2561, หน้า 182)

โล่งจิ้นเป็นลูกชายคนโตที่มีคุณสมบัติอย่างเห็นได้ชัด เพราะเป็นคนเดียวที่ต้องออกไปขอกทานทุกวันและกลับมาทำหน้าที่ดูแลคนในครอบครัว แม้จะหยุดพเนจรในสมัยที่โล่งจิ้นเข้าไปศึกษาในโรงเรียน แต่สภาพทางครอบครัวยังไม่เปลี่ยนแปลงไป ทุกคนอาศัยเล่าหู่เล็ก ๆ เป็นบ้านของตนเอง ส่วนตนเองได้เรียนหนังสือและครอบครัวมีข้าวสารกินเพราะการเสียสละของพี่สาว ในสายตาของพ่อ การเป็นลูกขอกทาน ต้องรับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง ซึ่งเป็นหน้าที่หลักโดยไม่มีใครแทนที่ได้ กล่าวได้ว่า การนำเสนอภาพแทนการเป็นผู้ที่รับผิดชอบต่อหน้าที่ เห็นภาพที่ถูกสร้างขึ้นจากข้อจำกัดทั้งในครอบครัวและสิ่งแวดล้อม จึงเป็นหน้าที่ที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ บทบาทการเป็นผู้ที่รับผิดชอบต่อหน้าที่ ทำให้โล่งจิ้นต้องยอมรับบทบาทหน้าที่และปฏิบัติอย่างไม่มีเงื่อนไข เป็นสิ่งที่ในฐานะลูกชายคนโตในบ้านที่ต้องแบกรับไว้ ฉะนั้น สิ่งแวดล้อมหรือข้อจำกัดต่าง ๆ จึงกลายเป็นสิ่งที่กำหนดบทบาทโล่งจิ้นในหน้าที่หาเลี้ยงครอบครัว

2.2 ภาพของคนที่ดีขึ้นต่อสู้เพื่อครอบครัว

การขอกทานประทังชีวิตครอบครัวเป็นกิจวัตรประจำวันของโล่งจิ้น แม้พ่อเป็นคนไหวพริบในการใช้ชีวิต แต่ก็ไม่สามารถมองเห็นสิ่งรอบข้างได้ ส่วนแม่เป็นปัญญาอ่อน มัวแต่เล่นกับน้องชายที่ “บ้าน” สองคน ชีวิตในช่วงวัยเด็กของโล่งจิ้นเป็นชีวิตที่ต้องอาศัยในที่ต่าง ๆ สูดานบ้าง ใต้ต้นไม้บ้าง ทั้งครอบครัวต้องพึ่งชั้นเล็ก ๆ ไปนึ่งเพื่อบรรจอาหารขอกทาน มันเป็นช่วงชีวิตที่ไม่มีสิทธิ์ในการเจ็บไข้ได้ป่วย ถ้าบังเอิญมีบาดแผลในส่วนไหนของร่างกาย ดินทรายก็เป็นยารักษาโรคที่ดีที่สุดสำหรับตนเอง เขาเคยถูกไม้เท้าของพ่อเขี่ยตีบ่อยครั้ง เนื่องจากทำหน้าที่ขอกทานเพื่อหาอาหารมาเลี้ยงทุกคนในครอบครัวได้ไม่

สมบูรณ์ ไม่ว่าจะเจ็บป่วยอย่างไร อันเป็นความรับผิดชอบและหน้าที่ในฐานะลูกชายคนโตในบ้านก็ไม่สามารถละทิ้งได้ เห็นได้จากเหตุการณ์ปวดท้องและเวียนหัวที่เกิดขึ้นในวันออกไปขอทาน

ตัวอย่างที่ 3

ไม่ได้นะ! ผมจะพักไม่ได้เด็ดขาด วันนี้ผมยังขอทานอะไรไม่ได้เลย จะให้ทั้งบ้านอดเหมือนผมนะหรือ แต่ว่าผมปวดท้อง...ปวด...ปวดเหลือเกิน...จะทำยังไงดีละ ผมลองเอามือกุมท้องไว้แล้วก็พบว่ามันช่วยให้รู้สึกดีขึ้น ผมจึงเอามือทั้ง 2 ข้างไขว้กันไว้ที่เอวแทนเข็มขัดแล้วออกแรงรัดให้แน่น รัดแน่นเสียจนตัวเองแทบหายใจไม่ออก ผมคิดว่าถ้าทำแบบนี้แล้วอาจทำให้รู้สึกดีขึ้นบ้างก็ได้ จึงฝืนลุกขึ้นแล้วอดทนเดินไปยังบ้านหลังถัดไป (วิลาวัลย์ สกุลบริรักษ์, 2561, หน้า 42)

จากข้อความข้างต้นเห็นได้ชัดว่า ขณะที่ไล่ต่งเงินเกิดอาการผิดปกติทางร่างกาย เขายังยังพยายามฝืนความทุกข์ทรมาน ลุกขึ้นและยืนหยัดต่อไป สำหรับตนเองนั้นจะได้มีอาหารมาลงท้องหรือไม่ ล้วนเป็นสิ่งที่ไม่สำคัญเท่าการมีอยู่ของอีก 10 กว่าชีวิตในบ้าน ยอมปฏิบัติทุกวิถีทางเพื่อทำให้อาการคลี่คลายลง แค่เพื่อชนในมือจะได้มีเศษอาหารหรือเศษผลไม้ที่จะนำกลับไปให้คนในครอบครัว นี่เป็นการนำเสนอภาพที่ตัวละครไล่ต่งเงินพยายามขอทานเพื่อประทังชีวิตครอบครัว แสดงให้เห็นชีวิตวัยเด็กของกระยาจกคนหนึ่งที่อยู่ภายใต้การเสียดสี และขยันทขทานให้คนในครอบครัวไม่ต้องหิวเหมือนตนเอง หลังจากนั้น เป็นเหตุการณ์ที่ประทับใจอีกครั้งที่แสดงความมุ่งมั่นและพากเพียรในการขอทานของไล่ต่งเงิน ถึงแม้การขอทานจะเป็นเรื่องที่ยาก และถูกผู้คนรังเกียจเสมอ ตนเองก็ไม่อยากเห็นภาพที่แม่อาละวาดและน้อง ๆ จะต้องร้องไห้ร้องไห้เพราะความหิวโหยจากอาหาร ดังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันฝ่าพายุลไปขอทานว่า

ตัวอย่างที่ 4

จนกระทั่งเย็นย่ำ ลมฝนก็ยังคงกระหน่ำซัดสาดลงมาอย่างไม่อ่อนแรง เมื่อไม่มีอะไรตกถึงท้องนานติดกัน 2 มื้อ ทำให้แม่กับน้องชายคนโตหิวจนร้องให้อาละวาด น้องคนอื่น ๆ ชักจะทนหิวไม่ไหวก็เริ่มร้องไห้กระจองอแงกันขึ้นมาบ้างเสียดสีอื่นซิก ๆ

ผมพรวดพราดลุกขึ้น ตัดสินใจเด็ดขาดว่าจะต้องออกไปขอทานเดี๋ยวนี้

กว่าจะเดินทางฝ่าฟันมาถึงหมู่บ้านได้ผมก็แทบแย่ ตามถนนหนทางในหมู่บ้านนั้นมีแต่เศษกระเบื้องและกิ่งไม้ที่ปลิวกระจายทั่วไปหมด ผู้คนต่างพากันปิดหน้าต่าง ลือคประตูป้านช่องกันแน่นหนา มีแต่ผมคนเดียวเท่านั้นที่ยังเดินไปเคาะประตูตามบ้านทีละหลัง ๆ (วิลาวัลย์ สกุลบริรักษ์, 2561, หน้า 73-74)

กล่าวได้ว่า การหาอาหารแต่ละวันสำหรับไล่ต่งเงินแทบจะกลายเป็นเรื่องธรรมดาสามัญไปเสียแล้ว เพราะภายใต้ความกดดันจากครอบครัวและโลกภายนอกเป็นสิ่งที่ประกอบสร้างให้เขาต้องเป็นลูกขอทานที่ขยันทำมาหากิน ดังนั้น การนำเสนอไล่ต่งเงินในส่วนนี้ มีภาพแทนการเป็นผู้ที่ขอทานประทังชีวิตครอบครัว เพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้กับชีวิตอนาคตของเขาเป็นคนที่มีความตั้งใจที่ขยันและเข้มแข็ง จนนำครอบครัวหลุดพ้นจากชีวิตพเนจร

2.3 ภาพของคนที่ไม่ยอมจำนนต่ออุปสรรคด้านการศึกษา

ในชีวิตคนขอทานอย่างไล่ต่งเงิน ไม่มีคำว่าความฝัน ความอยากได้สำหรับเขา มันคงเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ ระหว่างเดินทางไปขอทานตามบ้านต่าง ๆ โรงเรียนเป็นทางผ่านเดียวที่เขาจะต้องหยุดชะงักสักพัก เพราะทุกครั้งที่เขาเดินผ่าน มักจะได้ยินเสียงท่องหนังสือของเด็ก ๆ ตลอด บางครั้งก็ไม่สามารถอดใจได้ ทำให้เขาต้องท่องหนังสือตามเสียงที่มาจากโรงเรียนเด็ก ๆ ในโรงเรียนช่างเป็นเด็กที่โชคดีเหลือเกิน ได้เติบโตในอ้อมกอดของพ่อแม่อย่างมีความสุข เมื่อได้ขอพ่อเข้าไปศึกษาที่

โรงเรียน มือและเท้าของไต้ตั้งจั้นก็เป็นระวิงอยู่ตลอด เนื่องจากต้องใช้เวลาเกือบทั้งวันเพื่อไปอยู่โรงเรียน เขาก็ต้องยิ่งขยันมากกว่าเดิม นอกจากนี้ได้รับความรู้จากครู ตนเองก็ต้องพาพ่อออกไปขทานหลังเลิกเรียน ดังเหตุการณ์ครั้งหนึ่งที่เกิดขึ้นข้างถนน

ตัวอย่างที่ 5

การไปโรงเรียนกินเวลาของผมไปเกือบทั้งวัน ดังนั้น พอถึงเวลาออกไปขทานตอนกลางคืนจึงต้องแข่งขันกว่าเดิมอีกหลายเท่าตัว จะปล่อยให้เวลาผ่านไปเปล่า ๆ ไม่ได้เลยแม้สักวินาที พอถึงเวลาเลิกเรียนปุ๊บ ผมต้องแบกกระเป๋าวิ่งกลับบ้านด่วนจี๊ รีบถอดชุดนักเรียน สลัดรองเท้ากีฬาซึ่งเป็นรองเท้าเพียงคู่เดียวของผม

...

บางครั้งพ่อก็สี่ขอ บางครั้งก็ตีตพิน บางครั้งก็ตีหรือสักร้องเพลงไปพร้อม ๆ กัน หรือบางครั้งก็เอาแต่นั่งคุกเข่าคำนับผู้คนที่เดินผ่านไปผ่านมาไม่หยุด ส่วนผมจะนั่งทำการบ้านอยู่ข้างๆ พ่อ โดยอาศัยแสงริบหรี่จากเสาไฟข้างถนน (วิลาวลย์ สกุลบริรักษ์, 2561, หน้า 126)

ความรู้ในโรงเรียนเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจไต้ตั้งจั้น นอกจากต้องพยายามหาเวลามาทำการบ้าน ยังต้องเข้าเรียนคาบพิเศษของทุกวันตามเคย บทเรียนชีวิตเสมือนครูคนที่สองในชีวิตของเขา ตักเตือนและบ่งบอกความโหดร้ายของสังคม สอนให้เขาต้องเป็นลูกผู้ชายที่ขยันขันแข็งท่ามาหากิน พึ่งพาความสามารถของตนเอง สร้างโอกาสและเปลี่ยนแปลงชะตากรรมชีวิตด้วยตนเอง

ตัวอย่างที่ 6

ที่บ้านผมไม่มีใครรู้หนังสือเลย จึงไม่มีใครคอยสอนผมว่าต้องเขียนอย่างไร ลากเส้นแบบไหน จับพู่กันท่าไหน จึงจะเขียนตัวหนังสือได้สวยงาม นอกจากนี้ ที่บ้านผมก็ไม่มีเงินเหลือพอจะเจียดให้ผมเอาไปซื้อกระดาษกับพู่กัน มาฝึกเขียนได้ แต่ผมเชื่อว่า ขอแค่นี้ความมุ่งมั่นและอดทน ถึงจะฝึกเองก็ต้องดีกว่าเดิมขึ้นมาบ้าง ดังนั้น ผมจึงลงไปที่สนามเก็บกิ่งไม้ที่มีขนาดพอเหมาะมาใช้แทนพู่กัน ใช้พื้นดินเป็นกระดาษที่ไม่ต้องลงทุนหาซื้อ แล้วลงมือเขียนกับพื้น พอเขียนเสร็จก็ใช้มือและเท้าลอบอก แล้วเขียนใหม่อีก (วิลาวลย์ สกุลบริรักษ์, 2561, หน้า 163)

ความพยายามในการฝึกฝนเป็นสิ่งที่ทำให้ไต้ตั้งจั้นได้ประสบความสำเร็จ กล่าวได้ว่า การนำเสนอไต้ตั้งจั้นมีภาพแทนเป็นผู้ที่ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียน เป็นการนำเสนอภาพสังคมความเป็นจริงที่มีผลต่อสภาพชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะคนขทานอย่างไต้ตั้งจั้น ในเมื่อเด็กคนอื่นไม่ได้เป็นครอบครัวลำบาก มีอุปกรณ์ในการฝึกเขียนพู่กันหลากหลายชนิด ในแง่นี้ทำให้เห็น สถานภาพทางครอบครัวยากลำบากของไต้ตั้งจั้นเป็นแหล่งกำเนิดของกำลังใจในการตั้งใจแสวงหาความรู้ สร้างโอกาสให้กับชีวิตตนเอง ใช้เวลาทุกนาทีให้คุ้มค่า แม้ออนนี้ไม่ต้องเร่ร่อนเพื่อไปหาที่พักอาศัยให้กับครอบครัว การถูกเยาะเย้ยถากถางในฐานะลูกขทานมีอยู่ในทุกสถานการณ์ แต่สิ่งเหล่านี้ก็พอที่จะเตือนสติให้ปฏิบัติอย่างถูกต้องและผลักดันให้ชีวิตไปสู่หนทางที่สว่างไสวมากขึ้น

สรุปได้ว่า การนำเสนอภาพแทนไต้ตั้งจั้นเป็นนักรู้ชีวิตที่ขยันขันแข็ง เป็นการสร้างภาพให้เห็นการเป็นนักรู้ชีวิตภายใต้แรงกดดันจากสังคมและครอบครัว ในที่นี้ ความเป็นไต้ตั้งจั้นถูกนำเสนอในฐานะการเป็นผู้ที่ขทานประทั้งชีวิต ครอบครัวและการเป็นผู้ที่ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียน เพื่อเน้นคุณสมบัติของตัวละคร เป็นนักรู้ชีวิตที่รู้จักการแสวงหาความรู้ในทิศทางต่าง ๆ แม้กระทั่งครอบครัวมีข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจ สิ่งเหล่านี้ก็ไม่สามารถกีดขวางทางที่ไปสู่ความสำเร็จได้ มีแต่ความขยันหมั่นเพียรต่อสู้และไม่ยอมแพ้เท่านั้น อันเป็นสิ่งสามารถทำให้ชีวิตเจริญก้าวหน้า ดังนั้น การนำเสนอภาพ

แทนไต่ต่งจิ้นเป็นนักสู้ชีวิตที่ขยันขันแข็ง จึงกลายเป็นนาทกรรมให้คนในสังคมเชื่อว่า ชาวจีนมีลักษณะนิสัยเป็นนักสู้ชีวิต มีความขยัน อดทนต่อความยากลำบาก ใช้เวลาอย่างคุ้มค่า จึงถือเป็นภาพแทนสำคัญและเป็นสิ่งผลักดันให้ชาวจีนก้าวไปสู่ชีวิตที่ประสบความสำเร็จอย่างมั่นคง

2.4 ภาพของคนที่มีความอดทนจากการถูกกลั่นแกล้งทางสังคม

การรังแกกัน (Bullying) เป็นความรุนแรงในเยาวชนรูปแบบหนึ่งที่เป็นพฤติกรรมก้าวร้าว ทำร้ายร่างกาย จิตใจ และความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างซ้ำ ๆ โดยจงใจทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ทรมาน และเกิดความเครียดในชีวิต ผู้ถูกรังแกมักเป็นคนที่ไม่สามารถปกป้องตนเองได้เพราะด้อยพลังกำลัง หรืออำนาจทางสังคมจึงทำให้ถูกกดขี่ (ปาริชาติ สุขุม, 2542 อ้างถึงใน ปองกมล สุรัตน์ 2561 : 1) การนำเสนอภาพแทนไต่ต่งจิ้นในฐานะผู้ที่มีความอดทนเมื่อถูกกลั่นแกล้งรังแก เป็นการนำเสนอความแข็งแรงทางจิตใจและตัวละครมีความคิดเป็นผู้ใหญ่ สถานภาพทางสังคมถูกของเขาถูกกำหนดโดยไม่ชอบธรรม ไม่ว่าจะเป็เวลาขอทานหรือเมื่อนำเงินที่พ่อแม่เก็บไว้ออกไปซื้อของใช้จำเป็นในครัวเรือน มักจะถูกผู้คนตัดสินโดยบุคลิกภาพ การแต่งกาย เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น สิ่งที่เราเรียกว่าศักดิ์ศรี อาจจะเป็นสิ่งที่ไร้ขอบเขตสำหรับครอบครัวขอทานของเขา การบรรยายเหตุการณ์ในนวนิยาย เป็นการเสริมสร้างคุณสมบัติต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นคตินิยมของคนในอดีตที่มีต่อกลุ่มคนร่ำรวยในสถานะคนอาภัพไร้ศักดิ์ศรี จึงเป็นมุมมองความคิดที่ลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไต่ต่งจิ้น ในขณะที่เดียวกัน ผลกระทบทางสังคมเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ทำให้ไต่ต่งจิ้นในฐานะนักสู้ชีวิตที่มีความคิดเป็นผู้ใหญ่เด่นชัดมากขึ้น ดังเหตุการณ์เมื่อครอบครัวไต่ต่งจิ้นออกไปขอทาน ถูกเด็กใช้พลุดอกไม้ไฟยิง

ตัวอย่างที่ 7

ผมได้ยินเสียงพลุแตกอยู่ใกล้ ๆ หู “วืด—บึ้ม” แล้วก็ตามมาด้วยเสียงกรีดร้องเสียงหลงของแม่ ... เด็กชายราว 5-6 คนวิ่งออกมาจากซอยข้าง ๆ พวกเขาถือรูปไว้ในมือข้างหนึ่ง ส่วนอีกข้างถือพลุขี้เมาที่แม่ผม แล้วก็พากันกระโดดโลดเต้นตัวลอยส่งเสียงฮา

...

เสียงหัวเราะของพวกเด็ก ๆ คละเคล้ากันท่ามกลางเสียงร้องไห้อย่างหวาดกลัวของน้อง ๆ และเสียงหวีดร้องอย่างเสียขวัญของแม่ นี่คือการอภัยที่เกิดขึ้นบนผืนแผ่นดินแห่งนี้

พอเห็นพวกเขารังแกพวกเราอย่างไรเหตุผลเช่นนี้ น้ำโหก็เดือดพล่านอยู่ในใจ แต่พอห้ามพวกเราเสมอไม่ให้ต่อปากต่อคำกับใคร (วิลาวัลย์ สกุลบริรักษ์, 2561, หน้า 56-57)

ในช่วงเวลาที่ครอบครัวของไต่ต่งจิ้นยังไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง การถูกรังแกเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นบ่อยที่สุดเนื่องจากชีวิตในช่วงเวลานั้น ต้องเดินทางไปขอทานตามหมู่บ้านต่าง ๆ ถ้าโชคดี ครอบครัวของเขาก็จะได้เข้าไปพักที่สุสาน ซึ่งเป็นที่มิได้บูชาและสิ่งก่อสร้างที่สามารถให้ทุกคนนอนหลับสบายโดยไม่ต้องห่วงสภาพอากาศจะแปรปรวนแค่ไหน ถ้าโชคไม่ดี ครอบครัวของเขามักจะอาศัยใต้ต้นไม้เป็นหลัก การพบเจอคนประสงคร้ายเป็นเรื่องธรรมดาสามัญสำหรับครอบครัวเขา เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ถูกรังแกอย่างไม่เป็นธรรม และจำเป็นต้องถอยห่างเพื่อการดำรงชีพของครอบครัว มันเป็นเรื่องที่แสนทุกข์ทรมานสำหรับเด็กที่เกิดมาที่ต้องยอมรับชะตากรรมอันโหดร้ายเช่นนี้ ทั้ง ๆ ที่เป็นสิ่งเคืองใจตนเองอยู่ยาวนาน แต่ก็ไม่สามารถกระทำใด ๆ ได้ เพราะนอกจากสังคมได้กำหนดบทบาทคนร่ำรวยอย่างไต่ต่งจิ้นแล้ว ยังทำให้คนกลุ่มนี้อยู่ในสถานะถูกกลั่นแกล้งรังแกเสมอ ดังเหตุการณ์ที่ไต่ต่งจิ้นไปโรงเรียนวันแรก

ตัวอย่างที่ 8

“อะไรละ! ลูกของท่านก็มาเรียนหนังสือเหมือนกันหรือนี่”
“อ๊ะ ๆ อย่าเอาความโศโครกของแกมาเปื้อนเสื้อผ้านั้นซิเยวณา”
“กลับไปอยู่ที่ชอบ ๆ ของแกเถอะไป”
...
อยากจะทำหน้าพวกเขาจริง ๆ เรื่องต่อยตีกันนะผมไม่กลัวหรอก ใจจริงก็อยากจะลองตีกันกับเด็กพวกนี้ดู
สักตั้ง
...
เพียงแค่ว่าตัวเองจะได้เรียนหนังสือเท่านั้น ผมก็รู้สึกกลัวกับว่า จะขาดใจ คอดกจนแทบชิตกับหน้าอก
พยายามบอกตัวเองว่าต้องอดทน ต้องเข้มแข็ง ห้ามร้องไห้เด็ดขาด อย่าไปมีเรื่องกับใครเขา จากนั้นก็อดทนกลั้นใจ
เดินเลี้ยวเข้าไปในซอยใกล้ ๆ แถวนั้น (วิลาวัลย์ สกุลบริรักษ์, 2561, หน้า 117-118)

การถูกกลั่นแกล้งรังแกปรากฏในทุกช่วงของชีวิตไล่ตังจัน แม้ครอบครัวหยุดพเนจรไปนาน ตนเองก็ไม่สามารถห่างจากโลกการถูกลูกเหยียดหยาม สิ่งที่ตนเองทำได้ คือ มองโลกในแง่ดีและกับระงับอารมณ์ตนเองเมื่อพบเหตุการณ์ดังกล่าว กล่าวได้ว่า การนำเสนอภาพแทนไล่ตังจันในฐานะผู้ที่มีความอดทนเมื่อถูกกลั่นแกล้งรังแก เป็นภาพที่นำเสนอลักษณะความคิดของตัวละคร เป็นวิธีคิดอย่างมีเหตุผล นึกถึงผลที่ตามมาหลังมีการกระทำที่ไม่เหมาะสม แสดงให้เห็นสภาพจิตใจระหว่างไล่ตังจัน ผู้ที่มีความคิดเป็นผู้ใหญ่ สามารถนึกถึงประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งแตกต่างจากเด็กทั่วไป ดังนั้น ภาพแทนการเป็นผู้ที่มีความอดทนเมื่อถูกกลั่นแกล้งรังแกย่อมชี้ให้เห็นว่า ประสบการณ์รุ่มร่ามหรือสิ่งชั่วร้ายที่เกิดขึ้นในชีวิต เป็นสิ่งที่เสริมสร้างความแข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจให้กับไล่ตังจัน ยังถือเป็นบทบาทสำคัญของตัวละครที่เกิดจากความกดดันทางสังคมและครอบครัวอีกด้วย

สรุปได้ว่า ภาพแทนของไล่ตังจันในฐานะความคิดเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งแบ่งออกเป็นผู้ที่รับผิดชอบต่อหน้าที่และผู้ที่มีความอดทนเมื่อถูกกลั่นแกล้งรังแก เป็นภาพที่นำเสนอผ่านประสบการณ์ชีวิตผู้เขียนเพื่อเป็นไปในทิศทางที่ต้องการ คือ การถูกสังคมและผู้คนเหยียดหยามจนกลายเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งทั้งกายและจิตใจ ด้วยสถานภาพทางครอบครัวที่แตกต่างระหว่างไล่ตังจันกับเด็กทั่วไป การพัฒนาทางด้านความคิดต่อสภาพแวดล้อมและสังคมจึงขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการใช้ชีวิต แม้ไล่ตังจันจะเป็นผู้ที่ถูกสังคมกระทำเสมอ ไม่มีสิทธิอันชอบธรรมในการโต้ตอบและเรียกร้องอย่างใด ในแง่หนึ่ง ยังส่งผลให้บทบาทเป็นผู้ที่มีความคิดรอบคอบ จนสามารถนำสิ่งที่ขาดความยุติธรรมเช่นนี้กลายเป็นแรงต่อสู้ในชีวิต ดังนั้น เมื่อกลไกทางสังคมเป็นสิ่งกำหนดชีวิตไล่ตังจันต้องเป็นผู้ที่ถูกกระทำเช่นนี้ การเป็นผู้ที่มีความคิดเป็นผู้ใหญ่เป็นสิ่งเดียวที่ส่งเสริมบทบาทตัวละครว่า ต้องมีความอดทนและสามารถเผชิญกับสถานการณ์เลวร้ายที่เกิดขึ้นได้ ภาพแทนการเป็นผู้ที่มีความคิดเป็นผู้ใหญ่เป็นภาพที่ถูกสร้างขึ้นจากประสบการณ์รุ่มร่ามในชีวิต เพื่อเป็นสร้างความเด่นชัดการใช้ชีวิตภายใต้สถานภาพการถูกกดขี่และถูกลูกเหยียดหยามอันไม่เป็นธรรม

2.5 ภาพของคนที่มีความเชื่อมั่นและยึดมั่นในอุดมการณ์ของตนเอง

คนที่ฝ่าฟันอุปสรรคมาอย่างยากลำบาก จะเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน คนเหล่านี้รู้จักที่จะรักษาความสำเร็จนั้นให้อยู่กับตนตลอดไป คุณลักษณะของผู้ที่ประสบความสำเร็จจะมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สภาพครอบครัว สภาพสังคม รวมถึงสภาพแวดล้อมทุกอย่างที่ตนกำลังเผชิญ (อัมพวรรณ หนูพระอินทร์, 2560 : 174) ประสบการณ์ในการต่อสู้กับอุปสรรคที่ยากลำบากทำให้ไล่ตังจันกลายเป็นผู้มีความยึดมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นการนำเสนอภาพแทนไล่ตังจันใน

ฐานะผู้ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อหน้า ยืนหยัดในการตัดสินใจของตนเองที่มีประโยชน์ต่อครอบครัวและความเจริญก้าวหน้าของหน้าที่การงาน ดังบทบาทต่อไปนี้

แม้จะเป็นลูกชายคนโตที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ขอทานอยู่ทุกวัน ก็ยอมมีอุดมการณ์หรือใจที่แสวงหาความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ตอนอายุ 7-8 ขวบ เมื่อออกไปขอทานเห็นชุดสวย ๆ ในร้านเสื้อผ้า และสภาพชีวิตของเด็กคนอื่น จึงทำให้ไ่ตงจิ้นมีความชัดเจนในทิศทางของชีวิตตนเองมากขึ้น คือ เป็นผู้ประสบความสำเร็จ สามารถนำครอบครัวออกจากสถานะขอทาน ก่อนที่เพื่อนในโรงเรียนจะแยกย้ายไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย เขากลับมาตัดสินใจลงทุนด้านอาชีวศึกษา เนื่องจากชีวิตที่แสนลำบากในอดีตเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดความยึดมั่นในจิตใจตนเอง การออกไปขอทานในสังคมที่ดูถูกเหยียดหยามเช่นนั้น เป็นชีวิตที่ไม่มีความเจริญก้าวหน้าและจะต้องอดทนเพื่อพึ่งพาคนอื่นอยู่เสมอ ฉะนั้น เมื่อได้โอกาสฝึกฝนตนเอง ไม่ว่าจะภาระหน้าที่จะหนักเพียงใด ก็ควรยึดมั่นในหน้าที่การงาน มุ่งแสวงหาออกให้กับชีวิตตนเองและครอบครัว

ตัวอย่างที่ 9

พอเข้าเรียนในโรงเรียนอาชีวะประจำจังหวัดแล้ว ผมก็เริ่มต้นชีวิตแบบใหม่ด้วยการเรียนไปด้วยทำงานไปด้วย ทุกวันหลังเลิกเรียน ผมจะไปจักรยานที่คุนคุนเฉินเมี่ยวแล้วคุณครูหวังซู่เอ๋อร์มอบให้เป็นของขวัญตอนเรียนจบชั้นประถม จากอำเภออู้อือ ผ่านหมู่บ้านอู้อู้อึง จนมาถึงต้าหลี่รวมแล้วประมาณ 30 กิโลเมตรได้ ... พอถึงวันหยุด ผมก็ไม่ได้หยุด ทุกวันอาทิตย์ผมจะไปทำงานที่เล่าเป็ดตามคำชวนของอาจารย์จวงเซินซาน ... แม้ผมต้องทำงานหนักเหมือนวัวเหมือนควาย แต่ผมก็ยินดี (วิลาวัลย์ สกุลบริรักษ์, 2561, หน้า 212)

โอกาสเป็นสิ่งล้ำค่าในสายตาไ่ตงจิ้น แม้ชีวิตจะมีบทบาทด้อยกว่าคนอื่นตั้งแต่เกิด แต่ในสายตาเขา มันเป็นเวลาที่ย่างสวยงามเหลือเกิน เพราะครอบครัวของเขาไม่ต้องพึ่งพาคนอื่นจากการขอทาน และเขาสามารถหาเลี้ยงครอบครัวด้วยความสามารถตนเอง จะเห็นได้ว่า ความทรงจำในอดีตเป็นพลังใจที่ทำให้ไ่ตงจิ้นยึดมั่นในความคิดของตนเอง งานหนักเป็นเรื่องปกติในชีวิตตนเอง เพราะมันเป็นทางเดียวที่สามารถเปลี่ยนแปลงชะตากรรมชีวิตตนเองได้

ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชาวจีน การแต่งงานกับคู่ครองที่มีฐานะทางสังคมและครอบครัวคู่ควรกันเป็นสิ่งสำคัญและปลูกฝังในความคิดของชาวจีนมาช้านาน ในที่สุด ไ่ตงจิ้นก็พบเจอสตรีสุดที่รักในชีวิต คือ ลีเสี๋ย แต่ความรักของสองคนก็ไม่ได้เป็นไปอย่างราบรื่นในตอนแรก เนื่องจากภูมิหลังทางสังคมและครอบครัวของไ่ตงจิ้นเป็นสิ่งที่อับยศตามค่านิยมของสังคม แม้ชีวิตจะมีการเปลี่ยนแปลงบ้าง แต่การปล่อยลูกสาวให้ไปอยู่กับอดีตครอบครัวขอทานที่มีพ่อปู่ตาบอดและแม่യാปัญญาอ่อนอย่างนั้น เป็นสิ่งที่ครอบครัวลีเสี๋ยยอมรับไม่ได้ แต่ตัวลีเสี๋ยเองพยายามขัดขืน หาโอกาสมาเจอกับคนที่ตนเองรัก และพร้อมร่วมทุกข์ร่วมสุขกับหนุ่มชายคนรัก ในทางกลับกัน ช่วงที่พ่อแม่ลีเสี๋ยห้ามส่งคนเจอกัน ตัวทวนวนิยายยังนำเสนอภาพแทนตนเองในฐานะผู้ที่ยึดมั่นในความรัก เป็นการพิสูจน์ใจให้เห็นว่า ถึงแม้จะไม่ได้พบปะสังสรรค์กัน ตนเองก็ยังยอมคอยอยู่หน้าบ้านจนฟ้าสาง

ตัวอย่างที่ 10

ผมกลัวว่าเสียงมอเตอร์ไซค์จะปลุกให้พ่อกับแม่ของลีเสียตื่น ถึงรีบดับเครื่องตั้งแต่ปากซอยแล้วจูงรถไปหยุดที่หน้าบ้านเธอ ... ผมเดินจากปากซอยถึงท้ายซอย จากท้ายซอยกลับมาปากซอย กลับไปกลับมา ปากก็อดขมุขขมิบเรียกชื่อลีเสียออกมาเบา ๆ ไม่ได้ เรียกซ้ำแล้วซ้ำเล่าอยู่อย่างนั้น

แต่แต่ละครั้งที่เรียกชื่อเธอ ผมก็เจ็บแปลบขึ้นที่หัวใจ แต่ครั้งที่เรียกชื่อเธอนั้น ผมรู้สึกราวกับความสุขกำลังห่างไกลออกไป ความรักช่างทรมาณหัวใจผมเหลือเกิน จนกระทั่งฟ้าใกล้สว่าง ผมจะยอมกลับบ้านไปด้วยความหวังใจ (วิลาวัลย์ สกฤตบริรักษ์, 2561, หน้า 223)

การที่ได้พบความรักในชีวิตครั้งนี้ ทำให้ไล่ตังจินตนาการในความรักที่ร่วมกับลีเสียเป็นอย่างมาก ถึงแม้จะถูกพ่อของคนที่รักห้ามก็ตาม เขายังพยายามออกไปตามหาลีเสีย ขณะนี้รู้สึกใจหายทรมาณเหลือเกินจนไม่สามารถสงบจิตตนเองได้ แต่ในที่สุด เขาก็กลับมาที่มีความยึดมั่นในความรักตนเองอีกครั้ง จึงตัดสินใจรื้อลีเสียจนฟ้าสว่าง จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในสมัยอดีต ฐานะทางสังคมและครอบครัวเป็นสิ่งที่มียึดถือต่อการดำรงอยู่สมาชิกในครอบครัว เพราะสังคมเป็นสิ่งที่กำหนดบทบาทและตรรกะความคิดของคน เสมือนกฎเกณฑ์ที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ในทุกสถานการณ์และปฏิบัติตามสถานะทางสังคมของตนเอง แต่ความโศกเศร้าที่เกิดขึ้นในชีวิตไล่ตังจินตนาการ คือ เขากับลีเสียคนต่างมีความยึดมั่นในความรัก พยายามทำให้คนรอบข้างเข้าใจความรักอันบริสุทธิ์จริงใจของพวกเขาคือ จนประสบความสำเร็จเป็นคู่ครองกันตลอดไป

สรุปได้ว่า การนำเสนอภาพแทนไล่ตังจินตนาการในฐานะการเป็นผู้มีความยึดมั่นในตนเอง ต้องการชี้ให้เห็นว่า เมื่อใช้ชีวิตภายใต้ตรรกะความคิดชุดหนึ่ง สิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงความคิดที่คนอื่นมีต่อเรา คือ ความยึดมั่นในการปฏิบัติสิ่งที่เราคิดเป็นการพิสูจน์ความจริงใจให้คนอื่นยอมรับความเป็นไปได้และความตั้งใจในสิ่งที่ตนเองทำ แม้ว่าอุปสรรคครั้งหน้าจะซับซ้อนเพียงใด ฉะนั้น การมีความยึดมั่นในสิ่งที่ปฏิบัติ ย่อมจะสร้างความเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดให้กับคนรอบข้าง ซึ่งเป็นสิ่งที่นักใช้ชีวิตอย่างไล่ตังจินตนาการยึดถือมาตลอด เพราะมันสามารถสร้างจุดเปลี่ยนให้กับชีวิตและนำตนเองไปสู่ความสำเร็จได้

3. วิธีการนำเสนอภาพแทนของไล่ตังจินตนาการ ลูกขอทาน ผู้ไม่ยอมแพ้ต่อชะตาชีวิต

3.1 การใช้พื้นที่ทางสังคมของตัวละคร

หากกล่าวถึงพื้นที่ มักจะนึกถึงบทบาทของพื้นที่ในการกำหนดความหมายให้แก่สิ่งต่าง ๆ โดยพื้นที่นั้น ถือเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับมนุษย์ เนื่องจากพื้นที่เป็นแหล่งสำคัญในการดำรงชีวิต คุณค่าของพื้นที่จึงไม่ได้เป็นสิ่งที่เหมาะสมเสมอไป มีการเริ่มกำหนดบทบาทหน้าที่และกฎเกณฑ์ในพื้นที่ต่าง ๆ ตามเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ทางสังคม

ในทัศนะของ อ็องรี เลอเฟฟวร์ (Henri Lefebvre) เป็นนักสังคมวิทยาและนักปรัชญาที่มุ่งให้ความสนใจในด้านพื้นที่และเวลาเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 20 เขามองว่า พื้นที่ คือสิ่งที่ถูกผลิตเสมือนเป็นเครื่องมือของความคิดและการกระทำพื้นที่จึงอยู่ในฐานะที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมที่บรรจุไปด้วยความหมาย ซึ่งความหมายของการผลิตพื้นที่ คือ การควบคุมหรือการครอบงำทางอำนาจ การศึกษาเรื่องพื้นที่จึงเป็นการนำพื้นที่ทางกายภาพที่ไร้ความหมายในตัวมันเอง ดีความผ่านพื้นที่ทางความคิดในรูปแบบของความสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งสองพื้นที่จะสลับสับเปลี่ยนการถูกเป็นเครื่องมือทางสังคมตลอดเวลา สนามที่ถูกใช้ในการเข้าไปสัมพันธ์ซึ่งความหมายผ่านความสัมพันธ์เชิงอำนาจ คือ “พื้นที่ทางสังคม” การมองพื้นที่จึงจำเป็นต้องมองเชื่อมโยงกันทั้งสามพื้นที่อย่างแยกขาดกันไม่ได้ (อัศนี หลีเจริญ, 2559 : 16)

จากแนวคิด Lefebvre แสดงให้เห็นการกำหนดความหมายของพื้นที่จะต้องขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางสังคม หรืออำนาจใดอำนาจหนึ่งที่มีผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ฉะนั้น การใช้พื้นที่จึงผูกพันกับผู้คนและชีวิตประจำวันของ

ผู้คนมาใช้พื้นที่ ตลอดจนสื่อความหมายทางวัฒนธรรมขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง เมื่อนำแนวคิดเชื่อมโยงกับนักผู้ชีวิตอย่างไต้ตงจิ้น จะเห็นว่า ผู้เขียนเสนอผ่านพฤติกรรมของตัวละครผ่านการใช้พื้นที่ต่าง ๆ จนส่งผลต่อการสร้างความหมายของชีวิตตัวละครมากขึ้น กล่าวคือ ในนวนิยายเรื่องนี้จะนำเสนอสองพื้นที่หลักในการขอทาน ได้แก่ พื้นที่เมืองและพื้นที่หมู่บ้านนอกเมือง ไม่ว่าครอบครัวของไต้ตงจิ้นจะอยู่ในสภาพการพนเจรตามที่แตกต่างกัน และหยุดพนเจรเพื่อย้ายพื้นที่ไปขอทานในสังคมเมือง ก็ถูกควบคุมด้วยอำนาจพื้นที่ทางสังคม ได้แก่ วัฒนธรรมการจ้องมอง ซึ่งเป็นสิ่งที่กำกับพฤติกรรมตัวละครละครอย่างชัดเจน เช่น ครั้งหนึ่งครอบครัวของไต้ตงจิ้นไปขอทานในพื้นที่หมู่บ้านนอกเมือง ครอบครัวของเขาก็ถูกชาวบ้านจ้องมองและรังแก เนื่องจากเสื้อและกางเกงที่ทุกคนใส่มักจะเป็นเสื้อบริจาคของผู้เสียชีวิต หรือกางเกงหมดสภาพที่มีรอยขาด จึงผลิตสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่และมนุษย์ แม้จะมีผู้ที่ประสงคร้ายมาแสดงกิริยาจากที่ถูกเหยียดหยาม แต่ในฐานะคนร่อนเร่โดยอาศัยการขอทานในการดำรงชีวิต ครอบครัวของไต้ตงจิ้นจึงต้องอดทนและไม่สามารถต่อต้านความคิดเชิงลบที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ แวดล้อมในการใช้ชีวิต รวมถึงพื้นที่ในการขอทาน ล้วนตกอยู่ในการครอบงำทางอำนาจของสังคม ซึ่งพื้นที่ต่าง ๆ มักจะส่งอิทธิพลต่อการสร้างความหมายและคุณสมบัติของตัวละครในฐานะต่ำกว่าหรือด้อยกว่า จึงกล่าวได้ว่า พื้นที่ในการใช้ชีวิตเป็นพื้นที่ทางความคิดที่มีปฏิสัมพันธ์กับสังคม เป็นสิ่งที่กำหนดและกระทบต่อการนำเสนอภาพแทนในการสร้างความหมายให้กับนักผู้ชีวิตอย่างไต้ตงจิ้นที่ต้องเผชิญกับชีวิตแสนยากลำบาก

3.2 การนำเสนอผ่านอุดมการณ์ผู้เล่าเรื่อง

อุดมการณ์ หมายถึง ระบบความคิดและความเชื่อพื้นฐานที่สมาชิกของกลุ่มแต่ละกลุ่มในสังคมมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ การกระทำ และผลประโยชน์ร่วมของกลุ่มนั้น ๆ อุดมการณ์อาจเป็นสิ่งที่ควบคุมวิถีปฏิบัติของกลุ่มใช้ในการครอบงำ (manipulation) หรือชักจูงผู้อื่นให้เป็นไปในทางที่เอื้อประโยชน์แก่คนบางคนหรือบางกลุ่มในสังคม (ไอยดา กลิ่นอ่อน, 2563 : 20) จากข้อความดังกล่าว อุดมการณ์เป็นสิ่งที่ชี้นำวิถีการปฏิบัติของคนในสังคม จนกระทบต่อพฤติกรรมความคิด และทัศนคติ เนื่องจากสังคมเป็นแหล่งที่ประกอบสร้างระบบความคิดอุดมการณ์ขึ้นมา การดำรงอยู่หรือการพัฒนาของคนในสังคมจึงถูกกำกับในวิธีการปฏิบัติหรืออุดมการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

ไต้ตงจิ้นเป็นลูกขอทานที่เกิดมาไร้ที่พึ่งพิง ต้มร้อนเร่กับครอบครัวตามที่ต่าง ๆ เพื่อหาเลี้ยงชีพ การถูกลูกและเหยียดหยันจากสายตาผู้คนเป็นสิ่งที่ทำให้เขาเห็นความแตกต่างระหว่างครอบครัวขอทานกับครอบครัวทั่วไป เป็นชีวิตที่ขาดสิทธิความเป็นธรรม การเล่าเรื่องภาพชีวิตตนเองและครอบครัวที่ใช้ชีวิตภายใต้สังคมอันไร้ศักดิ์ศรีเช่นนี้ ทำให้ไต้ตงจิ้นกลายเป็นคนที่มีความเข้มแข็งทางร่างกายและจิตใจ เนื่องจากพี่สาวเสียสละตนเองไปประกอบอาชีพขายตัวเพื่อให้เขาได้เข้าไปศึกษาที่โรงเรียนเป็นเรื่องที่บาดใจไต้ตงจิ้นมานาน จึงเป็นสิ่งสำคัญขอให้เกิดอุดมการณ์ในการสู้ชีวิตภายใต้ความคิดและความเชื่อของคนในสังคมร่วมกัน คือ การเป็นผู้ที่ใฝ่หาความรู้สามารถเปลี่ยนแปลงชะตากรรมของตนเองและประสบความสำเร็จในชีวิตได้

ความยึดมั่นในอุดมการณ์เพื่อแสวงหาความเจริญก้าวหน้า เป็นสิ่งที่นำชีวิตไต้ตงจิ้นกลับมามีคุณค่า บทบาทในฐานะนักผู้ชีวิตอีกครั้ง ซึ่งเป็นวิธีการสำคัญอีกประการหนึ่งในการนำเสนอภาพแทนเพื่อให้เห็นตัวละครเป็นคนที่มีความขยันมุ่งมั่น เพื่อหาความรู้มาสร้างจุดเปลี่ยนแปลงให้กับชีวิต ตลอดจนเสนอให้เห็นความเสมอภาคทางความคิด การกระทำ ต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยสำคัญนำทางชีวิตไต้ตงจิ้นหลุดพ้นจากสถานะขอทาน

3.3 การอาศัยค่านิยมทางสังคมของชาวจีน

เมื่อก้าวถึงค่านิยม อาจเป็นสิ่งที่มาจากพื้นฐานความเข้าใจและความเชื่อทางสังคม เนื่องจากผู้คนมักจะกล่าวถึงค่านิยมในบทบาททางสังคมแพร่หลาย มงคล เอี่ยมวงศรี (2557 : 7) ได้กล่าวถึงความหมายค่านิยมทางสังคมว่า ค่านิยมทางสังคม หมายถึง ความคิด ความนิยม รวมทั้งแบบอย่างพฤติกรรมที่พึงปรารถนาโดยสังคมถือว่ามีความดี มีคุณค่า แบบอย่างพฤติกรรมนี้จะเกี่ยวข้องกับวัตถุ หรือไม่ใช่วัตถุก็ได้ จากข้อความข้างต้น ทำให้เห็นค่านิยมเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ จนนำไปสู่บ้าน

ทางสังคมที่เกิดขึ้น การเกิดมาในภูมิภาคหลังครอบครัวขอทานเป็นสิ่งที่กระทบต่อการดำรงอยู่ของไต้งจิ้น เนื่องจากค่านิยมในสังคมอดีตของชาวจีน มักจะให้ความสำคัญกับกลุ่มคนที่มีฐานะทางสังคมที่เท่าเทียมกันและสูงกว่า จึงเป็นต้นเหตุสำคัญที่นำชีวิตตัวละครมาพบอุปสรรคเช่นนี้อีกครั้ง

ในเหตุการณ์ความรักระหว่างลิ่เสี่ยวกับไต้งจิ้น เป็นสิ่งที่สมบูรณต่อวิถีชีวิตไต้งจิ้นอย่างมาก เนื่องจากพ่อแม่ลิ่เสี่ยวไม่ยอมรับสถานภาพทางครอบครัวของฝ่ายชาย มองว่าลูกสาวของตนเองจะใช้ชีวิตอย่างลำบากหากไปอยู่ร่วมกับครอบครัวขอทาน จึงขัดขวางไม่ให้ทั้งสองคนพบกัน ในช่วงเวลาที่ไต้งจิ้นไม่สามารถพบกับคนที่ตัวเองรักได้ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมและความคิด คือ ขยันทำงานให้มากขึ้น เพื่อให้พ่อแม่ลิ่เสี่ยวยอมรับตนเองในฐานะผู้ขยันหมั่นเพียร เป็นคนที่มุ่งแสวงหาความเจริญก้าวหน้าชีวิต ฝิ่งลิ่เสี่ยวก็เช่นกัน แม้จะถูกห้ามไม่ให้ออกไปไหน แต่เธอก็พยายามแสดงความคิดเห็นและพิสูจน์ใจเพื่อให้พ่อแม่เห็นความรักที่แท้จริงระหว่างตนเองกับไต้งจิ้น ในที่สุด สองคนก็ได้จัดพิธีวิวาห์กันตามที่คาดหวัง

วิธีการค่านิยมที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตตัวละคร สามารถกระทบต่อเป้าหมายในการดำเนินชีวิตของตัวละคร ทำให้เห็นภาพแทนของตัวละครในฐานะผู้ที่มีความยึดมั่นและอดทนเพื่อบรรลุจุดหมาย ยอมเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตนเอง สร้างคุณค่าและบทบาทให้กับชีวิตมากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม

4. สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอภาพแทนของชาวจีนผู้ชีวิตในนวนิยายเรื่อง ไต้งจิ้น ลูกขอทาน ผู้ไม่ยอมแพ้ต่อชะตาชีวิต ผู้ศึกษาได้พบภาพแทนชาวจีนผู้ชีวิต 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) ภาพของคนที่ยืนยันขันแข็งในการทำงาน นำเสนอภาพแทนชาวจีนเป็นนักผู้ชีวิตที่ยืนยันขันแข็ง มีบทบาทในการผลักดันให้ชาวจีนก้าวไปสู่ชีวิตที่ประสบความสำเร็จอย่างมั่นคง 2) ภาพของคนที่ดินรนต่อสู้เพื่อครอบครัว เป็นภาพที่นำเสนอตัวละครมีความรับผิดชอบต่อคนในครอบครัว ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะลูกชายคนโต เพื่อให้คนในครอบครัวสามารถดำรงชีวิตได้ 3) ภาพของคนที่ไม่ยอมจำนนต่ออุปสรรคด้านการศึกษา เป็นภาพที่นำเสนอตัวละครเป็นคนใฝ่หาความรู้ มีความพยายามในการฝึกฝนตนเอง เพื่อเติมเต็มความรู้ จนนำไปสู่การพัฒนาสภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น 4) ภาพของคนที่มีความอดทนจากการถูกกลั่นแกล้งทางสังคม เป็นภาพที่นำเสนอผ่านประสบการณ์ชีวิตผู้เขียนเพื่อเป็นไปในทิศทางที่ต้องการ คือ การถูกสังคมและผู้คนเหยียดหยันจนกลายเป็นผู้ที่มีความแข็งแกร่งทั้งกายและจิตใจ ซึ่งยังเป็นกลไกทางสังคมที่กำหนดบทบาทตัวละครในฐานะผู้ที่ถูกกระทำ เพื่อแสดงให้เห็นความเป็นผู้ใหญ่ของตัวละครในแง่มุมมอง ทศนคติได้เด่นชัดมากยิ่งขึ้น และ 5) ภาพของคนที่มีความเชื่อมั่นและยึดมั่นในอุดมการณ์ของตนเอง เป็นการนำเสนอให้เห็นคุณสมบัติการเป็นผู้ที่มีความยึดมั่นในสิ่งที่ปฏิบัติ เชื่อว่าจะสร้างความเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดให้กับคนรอบข้าง ถือปัจจัยสำคัญสำหรับการสร้างจุดเปลี่ยนให้กับชีวิตและนำตนเองไปสู่ความสำเร็จ

การศึกษาวิธีการนำเสนอภาพแทน 3 วิธีการ ได้แก่ 1) การใช้พื้นที่ทางสังคมของตัวละคร พบมีการนำเสนอผ่านพฤติกรรมตัวละครในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมการจ้องมอง กล่าวได้ว่า พื้นที่ในการใช้ชีวิตเป็นพื้นที่ทางความคิดที่มีปฏิสัมพันธ์กับสังคม เป็นสิ่งที่กำหนดและกระทบต่อการนำเสนอภาพแทนในการสร้างความหมายให้กับนักผู้ชีวิตอย่างไต้งจิ้นที่ต้องเผชิญกับชีวิตแสนยากลำบาก 2) การนำเสนอผ่านอุดมการณ์ผู้เล่าเรื่อง โดยให้บทบาทของชีวิตตัวละครในฐานะนักผู้ชีวิต เพื่อทำให้เห็นตัวละครเป็นคนที่มีความขยันหมั่นเพียรเพื่อหาความรู้สร้างจุดเปลี่ยนแปลงให้กับชีวิต 3) การอาศัยค่านิยมทางสังคมของชาวจีน เป็นการนำเสนอภาพแทนของตัวละครในฐานะผู้ที่มีความยึดมั่นและอดทนเพื่อบรรลุจุดหมาย ยอมเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตนเอง สร้างคุณค่าและบทบาทให้กับชีวิตมากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม จากการศึกษาวิธีการนำเสนอภาพแทน ผู้ศึกษาพบว่า นวนิยายเรื่องนี้ได้ประกอบสร้างภาพแทนในแง่ต่าง ๆ เช่น ประกอบสร้างจากพื้นที่ของคน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของตัวละครที่เกิดขึ้นในการใช้พื้นที่ และยังประกอบสร้างจากคู่ตรง

ข้ามระหว่างคนขอทานกับคนที่ใช้ชีวิตอยู่เย็นเป็นสุข ทำให้เห็นภาพโล่งใจชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นเด็กที่ต้องต่อสู้ในภาวะอันแสนลำบากเช่นนี้ เพื่อพยายามเปลี่ยนแปลงชะตากรรมชีวิตของครอบครัวจากฐานะขอทานเป็นคนทั่วไป ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่อวิถีชีวิตของคน แล้วคนเหล่านี้จำเป็นต้องปรับตัวตามสภาวะที่แปรเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง อันเป็นอิทธิพลที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการใช้ชีวิต ภาพของชาวจีนผู้ชีวิตยากไร้โล่งใจ ทำให้เข้าใจว่า แม้เราจะเกิดมาในฐานะทางครอบครัวที่ต่างกัน แต่โอกาสและเวลาของทุกคนเท่ากัน เราสามารถใช้เวลาอย่างคุ้มค่าเพื่อการดำรงอยู่ที่ดียิ่งขึ้นในวันข้างหน้าต่อไป

5. เอกสารอ้างอิง

- ปองกมล สุรัตน์. (2561). *การรังแกผ่านโลกโซเชียลในมิติสังคมวัฒนธรรม: กรณีศึกษาเยาวชนไทยเจนเนอเรชัน Z*. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มงคล เอี่ยมวงศ์. (2557). *ค่านิยมทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์และความตั้งใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ละอองดาว จิตต์พิริยะการ. (2562). *หญิงม่าย: ภาพแทนนางเอกชายขอบในนวนิยายไทยร่วมสมัย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิลาวัลย์ สกุลบริรักษ์. (2561). *โล่งใจ ลูกขอทาน ผู้ไม่ยอมแพ้ต่อชะตาชีวิต*. นานมีบุ๊คส์.
- อัศนี หลีเจริญ. (2559). *พื้นที่มหาวิทยาลัย: การกลายเป็นสินค้าในกระแสทุนนิยม*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อัมพวรรณ หนูพระอินทร์. (2560). “ปริทัศน์หนังสือทางสู่วิถีชีวิต”, *วารสารนิเทศศาสตร์และสังคมท้องถิ่น*. 1(2), 173-190.
- ไอยดา กลิ่นอัน. (2559). *อุดมการณ์ในหนังสือเรียนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความยุติธรรมของประเทศไทย REDUCING INEQUALITY IN ACCESS TO JUSTICE IN THAILAND

ชญาณิชฐ์ ตูเทพ^{1*}

Chayanit Tutap^{1*}

บทคัดย่อ

“ความเหลื่อมล้ำ” คือ ความไม่เท่าเทียมกัน (inequality) ซึ่งเนื่องจากความไม่เท่าเทียมกันปรากฏในทุก ๆ เรื่อง ทุก ๆ พื้นที่ ทุก ๆ ภาคส่วน และทุก ๆ เวลา ดังนั้นจึงเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่อาจจะขจัดให้หมดสิ้นไปได้ ความเหลื่อมล้ำทางสังคมจึงเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมมาอย่างยาวนาน อนึ่งปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความยุติธรรม เป็นอีกปัญหาที่เกิดจากการใช้อำนาจตามระบบกฎหมาย เนื่องจากการใช้กฎหมายถูกมองเป็นหน้าที่การใช้อำนาจของฝ่ายปกครองและตุลาการ ในขณะที่ความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่ใหญ่กว่าหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรมที่ใช้เป็นกรณี ๆ ดังนั้น การใช้กฎหมายเข้าไปแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมเป็นเหมือนการใช้อำนาจที่เล็กกว่าไปต่อสู้กับอำนาจที่ใหญ่กว่า หากกฎหมายที่บังคับใช้ไม่ใช้กฎหมายที่บัญญัติมาเพื่อแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง การบังคับใช้กฎหมายก็จะไม่นำมาซึ่งการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างจริงจัง

คำสำคัญ : การลดความเหลื่อมล้ำ, การเข้าถึงความยุติธรรม, ประเทศไทย

Abstract

"Inequality" is the result of inequality in all matters, in all areas, in all sectors, and at all times, and is thus an unavoidable phenomena. Social disparity has been a problem in society for a long time. Furthermore, the problem of inequality in access to justice is another issue coming from the accumulation of authority in the legal system because the utilization of law is considered as an authority by the administrative and judicial branches. While inequality is a more serious issue than a case-by-case duty of justice, utilizing the law to confront social inequality is analogous to pitting weaker powers against greater ones. If the applicable legislation is not one designed to address structural issues. The enforcement of the law will not solve the problem of inequality.

Keyword: Reducing, Access to justice, Thailand

1. บทนำ

ความเหลื่อมล้ำมักจะเป็นการกล่าวถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ที่มีโอกาสกับผู้ที่ไม่ได้มีโอกาส ซึ่งโอกาสในที่นี้คือโอกาสในการเข้าถึง ต่อรอง และจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ในสังคม เพราะความเหลื่อมล้ำจึงทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม หรือเนื่องจากคนเกิดมา “ไม่เท่ากัน” จึงก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำตามมา (อติวิชัย แสงสุวรรณ, 2558)

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: chayanit.pollok@gmail.com

ถึงแม้ว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำจะเป็นปัญหาที่น่ากังวลสำหรับในปัจจุบันหรืออนาคต แต่ปัญหาเหล่านี้คือความท้าทายที่รัฐและทุกคนในฐานะที่เป็นพลเมืองควรร่วมกันช่วยแก้ไข ปัญหา โดยสิ่งที่เป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยที่รัฐได้กำหนดขึ้น คือ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคของรัฐได้กำหนดเป้าหมายในด้านต่างๆ เช่น เป้าหมายด้านการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ ได้แก่ การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก การกระจายการถือครองที่ดินและการเข้าถึงทรัพยากร การเพิ่มผลิตภาพและคุ้มครองแรงงานไทย ให้เป็นแรงงานฝีมือที่มีคุณภาพมีความปลอดภัยในการทำงาน การสร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย การลงทุนทางสังคมแบบมุ่งเป้าเพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนยากจน และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส การสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข และการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส การสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึง และถ้าหากรัฐสามารถดำเนินงานตามที่ระบุไว้ในยุทธศาสตร์นี้ได้ภายใน 20 ปีข้างหน้าสังคมไทยจะเป็นสังคมที่ปราศจากความเหลื่อมล้ำได้โดยปริยาย (สถาบันพระปกเกล้า, 2562)

นักปรัชญาที่มีชื่อเสียงระดับโลกอย่าง Hans Kelsen ได้อธิบายคำว่า ความยุติธรรม ไว้ว่า “ความยุติธรรมในลักษณะแรกนั้นเป็นคุณภาพที่เป็นไปได้ (possible) แต่ไม่จำเป็น (necessary) ของระเบียบทางสังคม (social order) ที่ควบคุมกำกับความสัมพันธ์ที่มีต่อกันของมนุษย์ ในลักษณะต่อมาเท่านั้นที่ความยุติธรรมเป็นคุณธรรม (virtue) ของมนุษย์ และมนุษย์จะมีความยุติธรรมหากพฤติกรรมของเขาเป็นไปตามปทัสถาน (norms) ของระเบียบทางสังคมที่ถือว่ายุติธรรม” (Hans Kelsen, 2000) ซึ่งความยุติธรรมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องของความสงบเรียบร้อยในสังคมหรือระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อสร้างระเบียบทางสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การมีความสงบเรียบร้อยเกิดขึ้นภายในสังคม ถือว่ามีความยุติธรรม ซึ่ง Hans Kelsen มองว่า กฎเกณฑ์ทางสังคมที่มีขึ้นเพื่อควบคุมดูแลพฤติกรรมของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ทุกคนปรารถนา และเมื่อทุกคนได้รับความพึงพอใจจากกฎเกณฑ์นั้น ย่อมทำให้เกิดความผาสุกในสังคมตามมา ความยุติธรรม จึงเป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

การเข้าถึงความยุติธรรม (Access to Justice) เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ การเข้าถึงความยุติธรรม เช่น การได้รับหลักประกันความเสมอภาคตามกฎหมาย และการไม่ถูกกีดกันหรือเลือกปฏิบัติในลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งการขจัดอุปสรรคอื่น ๆ ในการเข้าถึงความยุติธรรม ย่อมเป็นการส่งเสริมการพัฒนามนุษย์อย่างสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในแง่ของการที่จะไม่ถูกปิดกั้นโอกาสและทางเลือกต่าง ๆ ในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ (ประพิน นุชเปียม, 2561) การเข้าถึงความยุติธรรม (Access to Justice) เป็นแนวคิดและการดำเนินการที่รัฐจะต้องเข้าไปดำเนินการและกำหนดเป็นนโยบายหลักของการบริหารจัดการประเทศเพื่อยกระดับและสร้างความเท่าเทียมให้แก่ประชาชนในการได้รับโอกาสและเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชน รากฐานของการเข้าถึงความยุติธรรมของรัฐมีที่มาจากแนวคิดในเรื่องของ ความเท่าเทียมกันทางสังคม (Social Justice) ซึ่งเป็นแนวคิดรากฐานประการหนึ่งของกรอบแนวคิดแบบประชาธิปไตย (Democratic Scheme)

มิติของปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความยุติธรรม ซึ่งในกระบวนการยุติธรรมไทยเชื่อว่ากฎหมายมีหลักการที่รับรองสิทธิให้ทุกคนเท่าเทียมกันและเสมอภาคกันในทางกฎหมายอยู่แล้ว กล่าวคือ ทุกคนล้วนอยู่ภายใต้มาตรฐานเดียวกันอย่างเสมอภาคและยุติธรรมตามที่กฎหมายบัญญัติ ในขณะที่นักกฎหมายส่วนใหญ่ก็เชื่อว่า กระบวนการยุติธรรมเป็นที่พึงสุดท้ายให้กับทุกคนได้อยู่แล้ว สิ่งเหล่านี้ทำให้กระบวนการยุติธรรมไทยนั้นไม่เคยตั้งคำถามหรือหาคำตอบถึงผลกระทบที่เกิดจากการใช้อำนาจตามระบบกฎหมายที่มีต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม เนื่องจากการใช้กฎหมายถูกมองเป็นหน้าที่การใช้อำนาจของฝ่ายปกครองและตุลาการ ในขณะที่ความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่ใหญ่กว่าหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรมที่ใช้เป็นกรณี ๆ ดังนั้น การใช้กฎหมายเข้าไปแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมเป็นเหมือนการใช้อำนาจที่เล็กกว่าไปต่อสู้กับอำนาจที่

ใหญ่กว่า หากกฎหมายที่บังคับใช้ไม่ใช่มกฎหมายที่บัญญัติมาเพื่อแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง การบังคับใช้กฎหมายก็ไม่นำมาซึ่งการแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำ ดังนั้น โดยธรรมชาติของตนเอง กระบวนการยุติธรรมจึงเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ และเมื่อปัญหาคความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่ใหญ่กว่าการใช้อำนาจตามกฎหมาย วิธีการหนึ่งที่อาจแก้ปัญหาคความเหลื่อมล้ำก็คือการออกกฎหมายที่มุ่งไปที่การแก้ไขปัญหาคของโครงสร้างระบบ ผ่านการปฏิรูปกฎหมายและการปฏิรูปให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ด้วยกลไกการทำงานของรัฐแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การปฏิรูปของหน่วยงานรัฐ ไม่ใช่งานหลักที่จะได้รับการพิจารณาอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นการยากที่จะทำให้เกิดการนำเอากระบวนการยุติธรรมเพื่อมาลดปัญหาคความเหลื่อมล้ำ (ไพสิฐ พาณิชย์กุล, 2558)

ในขณะที่ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ปัญหาคการขาดความรู้ความเข้าใจในบทบัญญัติสาระของกฎหมายและสิทธิเสรีภาพ ปัญหาคความเคร่งครัดและบทบัญญัติของกฎหมาย ปัญหาคความยากจนและขาดแคลนทุนทรัพย์ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ปัญหาคเรื่องบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากคดีอาญาหรือผู้ถูกละเมิดสิทธิทั้งทางคดีแพ่งและคดีปกครองถูกละเลย ทอดทิ้ง ไม่ได้รับการแก้ไขเยียวยาเท่าที่ควร ปัญหาคโครงสร้างระบบกฎหมายและระบบกระบวนการยุติธรรมไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทางเลือกการเข้าถึงความยุติธรรมหรือกระบวนการยุติธรรม ปัญหาคการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาคการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม ปัญหาคทัศนคติของประชาชน ปัญหาคการขาดการจัดระบบและการจำแนกการกระทำผิด ปัญหาคการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายยังขาดประสิทธิภาพและไม่เพียงพอ องค์กรและสถาบันรับเรื่องราวร้องทุกข์ไม่สามารถขจัดปัดเป่า แก้ไขเยียวยา ปัญหาคความยุติธรรมได้อย่างพอใจ (ฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล, 2558) ในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ได้พยายามพัฒนาและมีการปรับปรุงการเข้าถึงความยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในหลาย ๆ รูปแบบ อันได้แก่ การเพิ่มในการเข้าถึงการพิจารณาของศาล (Access to the Courts) การส่งเสริมให้มีระบบการช่วยเหลือตนเอง (Self – Help) การให้หนาคความเข้ามาบิบบทบาทช่วยเหลือ เป็นต้น

สำหรับแนวทางในการให้ความช่วยเหลือประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึงนั้น อาจจะต้องเริ่ม หน่วยงานของสรัฐพยายามที่จะให้การช่วยเหลือประชาชนให้เข้าถึงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย และการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมให้สามารถเข้าถึงความยุติธรรมตามกฎหมายและพัฒนาสู่มาตรฐานสากล ผ่านสำนักงานกองทุนยุติธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อทบทวนการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความยุติธรรมของประเทศไทย
- 2.2 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการเข้าถึงความยุติธรรมให้แก่ประชาชน

3. หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงความยุติธรรม

3.1 ความเป็นมาของการเข้าถึงความยุติธรรม

การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมหรือความยุติธรรมนั้น มีรากฐานมาจากการยอมรับว่าสังคมเสรีประชาธิปไตยนั้นความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice) เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทุกคนไม่ว่าในแง่ของภาคเอกชนหรือในบริษัทของกฎหมายแพ่งที่ยอมรับหลักเหตุผลเกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงเจตนา (Freedom of Contract) การเป็นเจ้าของทรัพย์สินสิทธิ (Private Property Rights) ซึ่งทุกคนในสังคมมีเท่าเทียมกัน ต่อมาได้พัฒนากลายเป็นการยอมรับว่าบุคคลทุกคนควรมีสิทธิที่เท่าเทียมกันในการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกสถาบันทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการวิพากษ์ การก่อตั้ง การให้การสนับสนุน การจัดองค์กร

การบริหารจัดการ การเข้าใช้ประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งหมายความว่าบุคคลในสังคมมีสิทธิได้รับบริการจากสถาบันของสังคมทุกสถาบันอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสถาบันหรือองค์กรทางกฎหมายจะต้องยอมรับและ ช่วย ปกป้องคุ้มครองสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย (Legal Right) ที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ

คำว่า “การเข้าถึงความยุติธรรม” หรือ “การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม” (Access to Justice) ถูกนำมาใช้ในยุโรปเป็นครั้งแรกราว 40 ปี โดยปรากฏเป็นถ้อยคำที่ใช้ในวงกรกฎหมายสำหรับประเทศไทยมีการกล่าวถึงถ้อยคำแนวความคิดนี้เพียงเล็กน้อยในระยะเวลาประมาณ 10 ปีก่อนหน้านี้ แต่มีถ้อยคำและแนวความคิดอื่น ๆ ที่มีลักษณะ วิธีการการสื่อความหมายใกล้เคียงกันเช่น สิทธิมนุษยชน (Human Rights) ประชาสังคม (Civil Society) ประนีประนอมยอมความ (Compromise) ประนอมข้อพิพาท (Conciliation) อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) การไกล่เกลี่ย (Mediation) การมีส่วนร่วม (Public Participation) เป็นต้น ถ้อยคำเหล่านี้ทำให้เกิดความสับสนในความหมายที่แท้จริงของคำว่า Access to Justice เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นในความจำเป็นที่ต้องเข้าถึง Access to Justice มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ปัจจัยด้านประชากร สังคมและความสัมพันธ์ส่วนบุคคล นักกฎหมายจำนวนไม่น้อยได้เรียกร้องให้มีการตรากฎหมายและเพิ่มจำนวนของหน่วยงานด้านยุติธรรมให้มากขึ้น เพื่อแก้ไขเยียวยาการขาดการเข้าถึงกระบวนการทางกฎหมายหรือการเข้าถึงความยุติธรรม ทั้ง ๆ ที่ไม่รู้ว่าความหมายที่แท้จริงของการเข้าถึงความยุติธรรมคืออะไร

3.2 หลักเกณฑ์พื้นฐานในการเข้าถึงความยุติธรรม

สำหรับหลักเกณฑ์พื้นฐานในการเข้าถึงความยุติธรรมนั้นจะประกอบด้วยแนวทางต่าง ๆ 10 ประการ คือ (Cappelletti Mauro ; Garth Bryant , 1978)

1) การเข้าถึงความยุติธรรมถือเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญ (Constitutional Right) ของพลเมืองหมายความว่าในรัฐธรรมนูญจะต้องมีบทบัญญัติ ซึ่งระบุการให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนในการเข้าถึงความยุติธรรมได้สะดวก รวดเร็ว ง่าย และประหยัด ในขณะที่เดียวกันในแนวนโยบายแห่งรัฐ (State Policy) ต่าง ๆ ก็มีความจำเป็นจะต้องกำหนดให้รัฐต้องดำเนิน มาตรการต่าง ๆ ในอันที่จะให้ประชาชนสร้างหลักประกันว่ารัฐมีหน้าที่ต้องจัดการเข้าถึงความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง

2) การกำหนดนโยบายการเข้าถึงความยุติธรรม จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชน (Interest of Citizens) ไม่ใช่เป็นผลประโยชน์ของผู้ให้บริการ (Interests of Providers of Services) เนื่องจากการจัดบริการเข้าถึงความยุติธรรมนั้นรัฐมักจะประสบปัญหาในด้านของทนายอาสาหรือทนายขอแรง ซึ่งในการดำเนินการที่ผ่านมาพบว่า บางครั้งทนายความเหล่านั้นไม่ได้ ใส่ใจในการช่วยเหลือมากเท่าที่ควรหรือมีการละทิ้งการดำเนินการอยู่บ่อยครั้ง รัฐจึงได้เพิ่มเติมสิทธิประโยชน์ให้มากขึ้นโดยหวังว่าจะเป็นแรงจูงใจให้มีการทุ่มเทการช่วยเหลือแก่ประชาชน จนบางครั้งดูเหมือนว่าสิ่งที่รัฐได้ดำเนินการไปกลับเป็นการให้ผลประโยชน์แก่ผู้ให้บริการมากกว่าการไปทุ่มเทให้บรรลุผลสุดท้ายคือประชาชน ดังนั้น ในการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงความยุติธรรมนั้น รัฐจำเป็นต้องคำนึงถึงเป้าหมายสุดท้ายคือประชาชนเป็นหลักใหญ่และต้องมีขั้นตอนหรือกระบวนการในการตรวจสอบว่าการดำเนินการจะต้องเข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง

3) จุดมุ่งหมายของการเข้าถึงความยุติธรรมนั้นโดยหลักการไม่ใช่เป็นไปเพียงเรื่องความยุติธรรมในเชิงวิธีบัญญัติ (Procedural Justice) เท่านั้นจะต้องมีในเชิงสารบัญญัติ (Substantive Justice) ด้วย

4) ความต้องการของประชาชนในการเข้าถึงความยุติธรรมนั้น ต้องการความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย (Legal Assistance) ทั้งในส่วนช่องทางแพ่งและในส่วนช่องทางอาญา

5) การเข้าถึงความยุติธรรมต้องการนโยบายที่มีความเป็นไปได้ในด้านวิธีการ (Every Possible Means) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายรวมทั้งการปฏิรูปกฎหมายเชิงสารบัญญัติ กระบวนการทางศาล การให้การศึกษาทางกฎหมาย การให้ข้อมูลทางกฎหมาย และการให้บริการทางกฎหมาย

6) นโยบายการให้บริการทางกฎหมายต้องการการศึกษาให้มีการดำเนินการและบทบัญญัติที่กว้างขวาง หลากหลาย (A Wide Range of Provisions and Arrangements) ซึ่งบางนโยบายจำเป็นต้องอาศัยเงินทุน บางนโยบายไม่ต้องการใช้เงินทุน บางนโยบายต้องอาศัย นักกฎหมายและบางนโยบายไม่ต้องอาศัยนักกฎหมาย

7) โครงการและการปฏิรูปต่าง ๆ จะต้องขึ้นอยู่กับพื้นฐานของความจริงในด้านระดับของทรัพยากรที่มีอยู่ (Level of Resources) แต่ไม่ใช่เป็นการจำกัดนโยบาย

8) ในด้านคดีแพ่ง การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายอาจจะต้องกระทำในรูปอื่น ๆ มากกว่าการที่จะไปให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal Aid)

9) ต้องมีการใช้ความก้าวหน้าในทางเทคโนโลยี (Technological Advances) ให้เกิดประโยชน์และเต็มตามศักยภาพมากที่สุด การดำเนินการดังกล่าวอาจเป็นรูปของการเปิดเว็บไซต์หรือการให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและร้องเรียนผ่านทาง Internet ได้ เป็นต้น

10) สิทธิตามรัฐธรรมนูญในกรณีการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (The Constitutional Rights to be Regarded as Innocent Until Proved Quietly) จะต้องเป็นหลักเกณฑ์ ชั้นพื้นฐานในทางกฎหมายอาญา

ในด้านกฎหมายระหว่างประเทศนั้นได้มีอนุสัญญาว่าด้วยการเข้าถึงความยุติธรรมระหว่างประเทศ (Convention on International Access to Justice) ซึ่งออกมาบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 1988 โดยในอนุสัญญาดังกล่าวมีบทบัญญัติที่น่าสนใจ คือ

1) การกำหนดกรณีการช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal Aid) ซึ่งจะเป็นการให้รัฐภาคีต้องจัดให้การช่วยเหลือทางกฎหมายในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการให้คำแนะนำทางกฎหมาย การตั้งหน่วยงานกลางดำเนินการ

2) การสร้างหลักประกันที่มั่นคงสำหรับค่าใช้จ่ายและการจัดระเบียบเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย ซึ่งรัฐภาคีอาจดำเนินการได้ในหลาย ๆ รูปแบบ อาทิเช่น การจัดทำพันธบัตร (Bond) หลักทรัพย์ต่าง ๆ

3) การเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและจำเป็น ซึ่งรัฐจะต้องจัดให้เพื่อให้ได้ทราบสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหน่วยงานที่จำเป็น

4) การจัดทำหลักประกันเกี่ยวกับการจับกุม คမ်းขัง และรวบรวมพยานหลักฐาน การสอบปากคำ ตลอดจนอำนาจศาลในการตรวจสอบ การปฏิบัติงานต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิ

5) การจำกัดสิทธิต่าง ๆ (หากไม่มีข้อยกเว้นตามกฎหมาย) จะกระทำมิได้บทบัญญัติได้กล่าวเป็นบทบัญญัติให้ทำขึ้นที่เนเธอร์แลนด์ โดยผูกพันเฉพาะภาคีสมาชิกในการที่จะต้องรับรองและปฏิบัติตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา

3.3 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

สิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ ถูกตรารขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกดำเนินคดีอาญา ตลอดจนถึงเพื่อคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครอง เดิมทีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติรับรองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมหลายประการ อาทิ สิทธิที่จะมีทนายความ สิทธิถูกควบคุมตัวไม่เกิน 48 ชั่วโมง สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่ายสะดวกรวดเร็วและทั่วถึง หรือการบัญญัติหลักการพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมที่เรียกว่า “the principle of

immediacy” หรือหลักผู้พิพากษาต้องสัมผัสพยาน (ปกป้อง ศรีสนิท, 2563) สิทธิดังกล่าวที่ได้กล่าวไปนั้นบ้างถูกทำให้กลายเป็นไปเป็นแนวนโยบายแห่งรัฐ บ้างถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือบางหลักการถูกลดทอนให้หายไปจากรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติแนวนโยบายแห่งรัฐหรือแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (State Policy) ไว้ในหมวด 6 มาตรา 64 ถึง มาตรา 78 ซึ่งได้กล่าวถึงแนวทางของรัฐ ฝ่ายบริหาร หรือองค์กรของรัฐ ในการปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารราชการแผ่นดิน สำหรับสภาพบังคับของแนวนโยบายแห่งรัฐมีความคิดเห็นแยกออกเป็น 2 แนวคิดใหญ่ ๆ ดังนี้

แนวความคิดแรก มองว่า แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเป็นบทบัญญัติที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญเป็นสิ่งที่รัฐต้องปฏิบัติตามอย่างจริงจัง มิใช่ว่าจะปฏิบัติตามหรือไม่ก็ได้ตามอำเภอใจ และหากพิจารณาตามหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญประกอบกับทฤษฎีความบริสุทธิ์แห่งกฎหมายของ Hans Kelsen ซึ่งมีสาระสำคัญว่า “กฎเกณฑ์ที่ให้อำนาจในการออกกฎหมายอื่น ย่อมสูงกว่ากฎหมายที่ออกโดยอาศัยอำนาจที่รับมาแล้ว” บรรดากฎหมายต่าง ๆ ย่อมไม่สามารถที่จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ ดังนั้น เมื่อแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเป็นบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ย่อมมีความสูงสุดเด็ดขาดเหมือนกับส่วนอื่น ๆ ของรัฐธรรมนูญด้วย รัฐต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดและจะออกกฎหมายหรือดำเนินการใด ๆ ให้ขัดกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐไม่ได้

แนวความคิดที่สอง มองว่า ถึงแม้แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐจะปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ แต่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะพิเศษมากกว่าส่วนอื่น ๆ ของรัฐธรรมนูญในแง่ที่ว่ามิได้มีสภาพบังคับอย่างเด็ดขาดให้รัฐต้องปฏิบัติตาม หากให้รัฐบาลปฏิบัติตามแนวนโยบายแห่งรัฐอย่างเคร่งครัดจะทำให้รัฐบาลไม่มีอิสระในการกำหนดนโยบายบริหารประเทศ ดังนั้น แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐจึงเป็นเพียงแนวทางในการบริหารปกครองประเทศเท่านั้น

เมื่อพิจารณาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 64 บัญญัติว่า “บทบัญญัติในหมวดนี้ เป็นแนวทางให้รัฐดำเนินการตรากฎหมาย และกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน” และมาตรา 68 บัญญัติว่า “รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร รัฐพึงมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใด ๆ รัฐพึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมตลอดถึงการจัดหาทุนความให้” จะเห็นได้ว่าแนวนโยบายแห่งรัฐ ถูกกำหนดให้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของรัฐ อีกทั้งถ้อยคำตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 68 ใช้คำว่า “รัฐพึง” ลักษณะถ้อยคำดังกล่าวจึงเป็นไปในทิศทางที่ว่าแนวนโยบายแห่งรัฐไม่ได้มีสภาพบังคับอย่างเด็ดขาดให้รัฐต้องปฏิบัติตาม และการที่สิทธิในกระบวนการยุติธรรมบางประการ ถูกระบุให้กลายเป็นไปเป็นแนวนโยบายแห่งรัฐ อาจเป็นการเปิดโอกาสให้รัฐสามารถใช้ดุลพินิจ และรัฐอาจเลือกปฏิบัติได้ เช่น สิทธิที่จะมีทนายความในคดี และสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวกรวดเร็ว และทั่วถึง ซึ่งแต่เดิม สิทธิดังกล่าวถูกรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 สิทธิที่จะมีทนายความ และสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวกรวดเร็ว และทั่วถึง ถูกบัญญัติไว้ในหมวดแนวนโยบายแห่งรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิทธิที่จะมีทนายความ ถูกจำกัดให้เฉพาะผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม อันเป็นการนำเรื่องเศรษฐกิจมากำหนดการเข้าถึงสิทธิของประชาชน

การที่สิทธิถูกทำให้กลายเป็นนโยบายแห่งรัฐ ซึ่งถูกระบุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ว่าแนวทางในการดำเนินงานของรัฐ อาจเป็นเหตุให้รัฐกล่าวอ้างหรือปฏิเสธสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนได้ หรือรัฐอาจไม่รับรองสิทธิตามกฎหมายของประชาชน ในขณะที่หากเป็น “สิทธิ” ที่ถูกระบุชัดไว้ในรัฐธรรมนูญ นั้นจะเป็นการสะท้อนว่า สิทธินั้นติดมากับตัวบุคคล ทุกคนต้องได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ และสิทธิเหล่านั้นไม่อาจถูกแบ่งแยกได้ บุคคลมีฐานะเป็นผู้ทรงสิทธิ ทำให้รัฐเกิดหน้าที่ที่ต้องรับรอง ค้ำครอง และทำให้สิทธิเหล่านั้นเกิดขึ้นจริง ดังนั้น เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิในกระบวนการยุติธรรมให้กับประชาชน จึงควรบัญญัติสิทธิในกระบวนการยุติธรรมไว้ในรัฐธรรมนูญให้ชัดเจน เพื่อป้องกันไม่ให้มีกฎหมายใด หรือแนวปฏิบัติใดมาขัดหรือแย้งต่อสิทธิของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศได้

3.4 หลักและแนวคิดของการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย

การดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในต่างประเทศ จากการศึกษาและทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีหลายรูปแบบ

1) การออกกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การออกกฎหมายมาบังคับใช้โดยตรงเป็นมาตรการในเชิงรุก โดยส่วนมากจะดำเนินการออกเป็นพระราชบัญญัติ เช่น The Access to Justice Act (เช่น ในสหรัฐอเมริกา แคนาดา และประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย หรือเป็นกฎหมายออสเตรเลีย เป็นต้น) การออกกฎหมายมาบังคับใช้ดังกล่าวก็มีความมุ่งหมายให้มีกฎระเบียบในการดำเนินการ และมีองค์กรหรือหน่วยงานที่ได้รับอำนาจ เฉพาะโดยตรงที่สามารถประสานงานใช้อำนาจสั่งการ ตรวจสอบ ตลอดจนมีอำนาจในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการดำเนินการได้สะดวกและมีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น

2) การตั้งคณะกรรมการการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (Access Commission) คณะกรรมการการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมจะประกอบด้วยผู้ว่ารัฐ อัยการ นักกฎหมาย เนติบัณฑิต นักธุรกิจและผู้แทนจากชุมชน เป็นต้น คณะกรรมการดังกล่าวจะมีอำนาจในการกำหนดแผนวินิจฉัยการให้ความช่วยเหลือและการดำเนินการอื่น ๆ เกี่ยวกับการเข้าถึงความยุติธรรมสำหรับทุกคนโดยเท่าเทียมกัน ซึ่งตามปกติเมื่อคณะกรรมการได้รับเรื่องราวร้องทุกข์ต่าง ๆ แล้วก็จะประชุมเพื่อพิจารณาดำเนินการในแนวทางต่าง ๆ หรือประสานการดำเนินการที่เหมาะสมต่อไป

3) การตั้งกองทุนของรัฐ (State Fund) ในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในการเข้าถึงความยุติธรรมนั้นจะต้องมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินการ ซึ่งจำเป็นจะต้องมีแหล่งเงินที่พอเพียง เดิมรัฐบาลกลางได้มีการจัดตั้ง The Equal Access Fund โดยให้สภาเป็นผู้พิจารณาและจัดสรรงบประมาณให้ปีละ 10 ล้านดอลลาร์อเมริกาต่อปี ต่อมาในแต่ละมลรัฐได้มีการจัดตั้งกองทุนของรัฐขึ้นมาแทนในแต่ละแห่งก็จะได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากกองทุนกลางให้เป็นรายได้ในบางส่วน ในมลรัฐต่างๆ ก็มักจะมีภาคเอกชนให้การสนับสนุนและบริจาคเงินช่วยเหลือด้วย อย่างไรก็ตาม งบประมาณในแต่ละปีของหน่วยงานของรัฐในแต่ละท้องถิ่นจะต้องดำเนินการจัดตั้งสำหรับการจัดตั้งเป็นรายได้กองทุนด้วย

4) การตั้งศูนย์โทรด่วนให้คำปรึกษา (Hot – Line Legal Service) ดำเนินการในรูปแบบหนึ่งที่ทำให้ประชาชนสามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว โดยเป็นการสอบถามแนวทางวิธีการและรวดเร็ว โดยเป็นการสอบถามแนวทางวิธีการและข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาเพื่อการตัดสินใจดำเนินการใด ๆ การให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์จะเป็นการให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ที่ประชาชนมีและให้ข้อมูลโดยภาพรวมเป็นหลัก

5) การจัดทำเว็บไซต์เพื่อให้การช่วยเหลือทางกฎหมาย (Website to Offer Assistance in Cases) การจัดทำเว็บไซต์เพื่อการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายนั้นเป็นวิธีการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดและจะเอื้อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและแนวทางการดำเนินการต่าง ๆ รวมถึงการรับรู้ช่องทางอื่น ๆ (Channel) ด้วย อย่างไรก็ตาม การจัดทำเว็บไซต์เพื่อให้การช่วยเหลือดังกล่าวจะให้บริการเฉพาะในส่วนของการคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer

Protection) เท่านั้น และอาจจะเป็นการให้ข้อมูลชั้นสอง (Secondary Data) อื่น ๆ เช่น นักกฎหมาย ศูนย์ช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal Aid Clinic) หรือองค์กรอื่น ๆ ที่ผู้ที่เข้าไปในเว็บไซต์จะต้องดำเนินการติดต่อเองโดยตรงต่อไป

3.5 การให้ความช่วยเหลือประชาชนให้เข้าถึงความยุติธรรม

สำหรับแนวทางในการให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึงนั้น อาจจะต้องเริ่มจากการทำให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจสิทธิที่ตนเองมีอยู่ในกระบวนการยุติธรรมว่าตนมีสิทธิอะไรบ้าง เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมักไม่ทราบถึงสิทธิที่ตนเองมีอยู่ และไม่ทราบว่าตนมีสิทธิจะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐอย่างไร อีกทั้งในอดีตที่ผ่านมาการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนเป็นเรื่องยาก เพราะการไม่มีความรู้ ไม่เข้าใจ บทบัญญัติของกฎหมาย ทำให้ประชาชนถูกเอารัดเอาเปรียบและถูกล่วงละเมิดจากบุคคลที่อยู่ในภาวะที่เหนือกว่า ที่เรียกว่า ความเหลื่อมล้ำ ซึ่งความยากจนที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงความยุติธรรม เพราะกระบวนการดำเนินคดีมีค่าใช้จ่ายสูง ทั้งนี้เพื่อลดช่องว่างและลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ในการช่วยเหลือผู้ยากไร้ คนยากจน ให้เข้าถึงความยุติธรรม กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดตั้ง “กองทุนยุติธรรม” ขึ้น เมื่อปี พ.ศ.2549 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสนับสนุนเงินค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านกฎหมายการฟ้องร้องการดำเนินคดีหรือการบังคับคดี การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยมีการออกระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2553 ขึ้น ด้วยข้อจำกัดของระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2553 มีหลายประการ เช่น การไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคลที่จะทำนิติกรรมสัญญาที่สมบูรณ์ รายได้มาจากงบประมาณของรัฐเพียงอย่างเดียว วัตถุประสงค์ค่อนข้างจำกัด ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล จึงได้พัฒนายกระดับระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2553 เป็นพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2558 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2558 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2559 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ครอบคลุมการช่วยเหลือประชาชนได้มากขึ้น และเกิดความคล่องตัวในการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นแหล่งเงินทุนสำหรับใช้จ่ายเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนผู้ยากไร้ได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมและเสมอภาคมากยิ่งขึ้น โดยพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2558 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนดังนี้

3.5.1 การให้ความช่วยเหลือในการดำเนินคดี

การให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี ได้แก่ ค่าจ้างทนายความ ค่าที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายในการดำเนินคดี หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดี เช่น ค่าตรวจพิสูจน์ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมเอกสาร เป็นต้น โดยหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและอัตราการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวเป็นไปตามที่คณะกรรมการกองทุนยุติธรรมกำหนด

โดยในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือ หรือ คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

- 1) พฤติกรรมและข้อเท็จจริงของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน
- 2) ฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน ซึ่งในการพิจารณาฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนอาจคำนึงถึง รายได้หรือความสามารถทางเศรษฐกิจของผู้รับความช่วยเหลือ ภาระค่าใช้จ่ายในการดำรง

ชีพตามปกติอันควรแก่ฐานะานุรูป รวมถึงภาระหนี้สินของผู้รับความช่วยเหลือที่ไม่สามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้เป็นสำคัญ

3) โอกาสที่ผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนจะได้รับการช่วยเหลือหรือบรรเทาความเสียหายตามกฎหมายอื่น

3.5.2 การให้ความช่วยเหลือในการขอลดตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

ผู้ขอรับความช่วยเหลือในการขอลดตัวชั่วคราว อาจขอรับความช่วยเหลือได้ทั้งในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล หรือหน่วยงานใดที่มีอำนาจควบคุมหรือคุมขังบุคคลตามกฎหมาย โดยการพิจารณาให้ความช่วยเหลือให้คำนึงถึงหลักเกณฑ์ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องไม่มีพฤติการณ์จะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุร้ายอันตรายประการใด โดยให้คำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ประกอบด้วย

1) ลักษณะการกระทำความผิดที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือความมั่นคงของประเทศ หรือการกระทำที่มีผลกระทบต่อประชาชนที่ทำให้ประชาชนได้รับความเสียหายหรือความเชื่อมั่นของกระบวนการยุติธรรม

2) สาเหตุหรือพฤติการณ์น่าเชื่อว่ามีได้กระทำผิด

3) ฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือ

4) ประวัติการกระทำความผิด นิสัย ความประพฤติ และข้อเท็จจริงอื่นที่เกี่ยวข้อง

5) ความคิดเห็นของผู้เสียหาย หรือเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง หากมีการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

3.5.3 การให้ความช่วยเหลือจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

ผู้มีสิทธิขอรับความช่วยเหลือต้องเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน จากการกระทำในกรณีดังต่อไปนี้

1) เป็นผู้เสียหายจากการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

2) เป็นจำเลยที่ถูกคุมขังตามคำพิพากษาเกินกำหนด

3) เป็นจำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายตามกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายจำเลยในคดีอาญา และถูกคุมขังในระหว่างสอบสวน

4) การละเมิดสิทธิมนุษยชนในกรณีอื่นใดตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

โดยผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน อาจขอรับเงินช่วยเหลือเพื่อความเสียหายที่ตนได้รับ ดังต่อไปนี้

1) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ

2) เงินช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในกรณีที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนถึงแก่ความตาย

3) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ

4) เงินช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

3.5.4 หน่วยงานที่เป็นช่องทางในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของรัฐ มีดังต่อไปนี้

1) เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยการแจ้งความ/ดำเนินคดี หรือการปรึกษาทางกฎหมายโดยเฉพาะคดีอาญา ฯลฯ

2) พนักงานอัยการ โดยการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย การให้การอบรม ให้คำปรึกษา ส่งคดีดำเนินคดียื่นคำร้องต่อศาล ฯลฯ

- 3) ศาลยุติธรรม โดยการให้ความรู้ทางกฎหมาย การไกล่เกลี่ย/ประนีประนอมข้อพิพาท การพิจารณาพิพากษาคดี การบังคับคดี ฯลฯ
- 4) หน่วยงาน โดยการศึกษาข้อกฎหมายข้อเท็จจริง แต่งตั้งรับมอบอำนาจจากลูกความให้เป็นผู้ดำเนินการทางกฎหมาย ฯลฯ
- 5) สำนักราชเลขาธิการ รับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชนผู้ร้องทั้งก่อนและหลังเรื่องราวที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของรัฐแล้ว ฯลฯ
- 6) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ติดตามเรื่องราวร้องเรียนกรณีที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
- 7) กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มีหน้าที่และภารกิจเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพที่ประชาชนพึงได้รับตามกฎหมายคุ้มครองช่วยเหลือประชาชนที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม
- 8) กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีอำนาจหน้าที่พิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัวและชุมชน
- 9) สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี รับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชนผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากหน่วยงานของรัฐ หรือถูกเอารัดเอาเปรียบโดยอาศัยช่องทางกฎหมาย ฯลฯ
- 10) ศูนย์ดำรงธรรม กระทรวงมหาดไทย ศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ หรือแจ้งข่าวสาร โดยเฉพาะรายงานที่เกี่ยวข้องกับการปกครองและแจ้งข่าวสารอาชญากรรมบางประเภท ฯลฯ
- 11) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ให้ความรู้และรับเรื่องราวร้องทุกข์โดยเฉพาะในประเด็นข้อกฎหมาย ฯลฯ
- 12) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค รับเรื่องราวร้องทุกข์ ติดตาม ตรวจสอบ สิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค ฯลฯ
- 13) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ รับเรื่องร้องเรียน สืบสวนสอบสวนป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- 14) ผู้รับเรื่องราวร้องทุกข์บ้านพิษณุโลก รับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ จากผู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือมีปัญหาในทุก ๆ ด้าน
- 15) สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้
 - 15.1) พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในกรณี
 - ก. การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น
 - ข. การปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการพนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม
 - ค. กรณีตามที่กฎหมายบัญญัติ
 - 15.2) จัดทำรายงานพร้อมทั้งเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อรัฐสภา

16) องค์กรภาคเอกชนด้านการคุ้มครอง ดูแลสิทธิและเสรีภาพ (NGO) รับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ ตรวจสอบ ติดตาม ผู้ร้องเรียนและผู้ถูกร้องเรียน เพื่อหาข้อเท็จจริงและเยียวยา แก้ไข บำบัด ฯลฯ

17) สื่อมวลชน เป็นจุดรับร้องเรียน ติดตาม ประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสความสนใจต่อสาธารณชนของผู้ร้องเรียนได้รวดเร็วกว้างขวาง

18) คณะกรรมการ/รัฐสภา รับเรื่องราวร้องทุกข์และตรวจสอบประสานการดำเนินการในเรื่องที่ถูกร้องเรียนและผู้เกี่ยวข้อง

19) หน่วยช่วยเหลือให้คำปรึกษาทางกฎหมายของสถาบันการศึกษาให้ความรู้หรือให้คำปรึกษาหารือในข้อกฎหมายเบื้องต้นแก่ผู้ที่ต้องการทราบหรือปรึกษาหารือ

20) สภานายความ ให้ความรู้ทางกฎหมาย ปรึกษาหารือ รับเรื่องราวร้องทุกข์ รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย ฯลฯ

21) ศาลปกครอง เมื่อมีข้อพิพาทในคดีปกครอง

22) หน่วยงานอื่น ๆ

4. สรุปผล

ปัญหาความเหลื่อมล้ำนั้นเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่มาจากปัจจัยหรือเงื่อนไขสำคัญ คือ อำนาจที่ไม่เท่าเทียม ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งอำนาจดังกล่าวเกิดจากความสามารถในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรทางสังคม และทรัพยากรทางการเมืองของกลุ่มประชาชนที่แตกต่างกัน และในขณะเดียวกันการที่ประชาชนแต่ละกลุ่มมีอำนาจที่แตกต่างกันก็ยิ่งทำให้ความสามารถในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ มีความแตกต่างกันมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำนั้นควรมุ่งเน้นการเพิ่มความเท่าเทียมของโอกาส (Equality of Opportunity) ในการเลื่อนฐานะทางสังคม (Social Mobility) การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความยุติธรรมในประเทศไทย นอกจากการให้ความช่วยเหลือในการดำเนินคดีของกองทุนยุติธรรมแล้ว การให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ยังเป็นอีกกลไกหนึ่งที่ช่วยเหลือประชาชนให้เข้าถึงความยุติธรรมได้ ได้แก่ การแจ้งความดำเนินคดี การฟ้องคดีด้วยตนเอง การยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ ร้องเรียนผ่านสื่อมวลชน ร้องเรียนผ่านองค์กรภาคเอกชน และทูลเกล้าถวายฎีกา อนึ่งการสร้างหลักประกันที่เหมาะสมของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมก็มีความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิของบุคคลอย่างยิ่ง เนื่องจากขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมเป็นการดำเนินการที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล หากรัฐกำหนดหลักประกันที่ชัดเจนและเหมาะสมก็จะสามารถคุ้มครองสิทธิของบุคคลได้อย่างเต็มที่ และกฎหมายได้บัญญัติให้หลักประกันในแต่ละขั้นตอน เพื่อให้บุคคลที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องนั้นได้รับการปฏิบัติจากรัฐได้อย่างเสมอภาคทุกคน โดยไม่ได้มีขั้นตอนใดที่กำหนดให้แบ่งหรือให้เลือกปฏิบัติแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม แม้จะได้มีความพยายามในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้สิทธิของประชาชนได้เข้าถึงความยุติธรรมไปแล้วบางประการ เพื่อแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือประชาชนในการเข้าถึงความยุติธรรม เช่น การช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 หรือการจัดตั้งกองทุนยุติธรรมขึ้นเพื่อจะเข้ามาช่วยเหลือผู้ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมให้ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในการเข้าถึงความยุติธรรม อันเป็นการสร้างความเท่าเทียมให้กับประชาชน เนื่องจากรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกระงับละเมิดโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือแม้กระทั่งโดยรัฐเอง กระบวนการยุติธรรมจึงถือเป็นกลไกหลักในการบังคับใช้

กฎหมาย รัฐจึงมีหน้าที่โดยตรงในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการอำนาจอธิปไตยให้ประชาชนทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน

5. ข้อเสนอแนะ

สิทธิในการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐธรรมนูญจะต้องบัญญัติและรับรองถึงสิทธิดังกล่าวไว้ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการเข้าถึงความยุติธรรม ทั้งในเรื่องการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่ต้องเข้าถึงได้สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง การรับทราบข้อเท็จจริงในกระบวนการพิจารณาโดยเปิดเผย และเป็นการพิจารณาอย่างถูกต้องและเป็นธรรม ตลอดจนจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม ซึ่งประชาชนไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้เสียหาย ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดี มีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม อีกทั้งการอำนาจอธิปไตยจากรัฐจะต้องดำเนินการอย่างเสมอภาค และไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งในการบังคับใช้กฎหมาย และกระบวนการในการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทั้งหมด ซึ่งเริ่มตั้งแต่ต้นน้ำของกระบวนการยุติธรรม อันได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล ไปจนถึงปลายน้ำของกระบวนการยุติธรรม อันได้แก่ ราชทัณฑ์ โดยต้องดำเนินการด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม จึงจะสามารถลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม และเพิ่มความเท่าเทียมกันของโอกาสได้อย่างยั่งยืน

6. เอกสารอ้างอิง

- ฐนันดรศักดิ์ บวรนนท์กุล. (2558). *การประเมินผลสำเร็จของกองทุนยุติธรรม*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม.
- ประพิน นุชเปี่ยม. (2561). *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนามนุษย์ในบริบทโลก*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2563). *สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*. วิญญูชน.
- ไพสิฐ พาณิชย์กุล. (2558). *การลดความเหลื่อมล้ำ ผ่านกระบวนการยุติธรรม*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.).
- สถาบันพระปกเกล้า. (2562). *ก้าวข้ามความเหลื่อมล้ำ : ความท้าทายของสังคมไทย*. สถาบันพระปกเกล้า.
- อติวิชญ์ แสงสุวรรณ. (2558). *ความเหลื่อมล้ำ. คลังสารสนเทศของนิติบัญญัติ*. จาก <https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>
- Hans Kelsen. (2000). *What is Justice? Justice, Law, and Politics in the Mirror of Science: Collected Essays*. University of California Press, p. 1.

จตุรภาคแห่งเกาะบुरु : ภาพสะท้อนระบอบอาณานิคมดัตช์
BURU QUARTET: REFLECTIONS ON DUTCH COLONIALISM

ทิวาพร จันท์แก้ว^{1*} และตาทิก เอกวาตี²
Tiwaporn Jankaew^{1*} and Tatik Ekawati²

บทคัดย่อ

บทความเรื่องจตุรภาคแห่งเกาะบुरु: ภาพสะท้อนระบอบอาณานิคมดัตช์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำการศึกษาเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ยุคอาณานิคมช่วงราวคริสต์ศตวรรษที่18-20 ผ่านนวนิยายอิงประวัติศาสตร์จตุรภาคแห่งเกาะบुरुของนักเขียนปราโมเดีย อนันตา ตูร์ โครงเรื่องทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายได้สะท้อนให้เห็นถึงบริบททางสังคมในยุคอาณานิคมดัตช์ ไม่ว่าจะเป็น ความทันสมัย ระบบการศึกษา และระบบการปกครองของเจ้าอาณานิคมที่กระทำต่อชาวพื้นเมืองด้วยการกดขี่เอารัดเอาเปรียบจากการใช้ระบบการเพาะปลูก จนนำไปสู่การตื่นตัวของชาวพื้นเมืองจากการต่อสู้ด้วยการสร้างองค์กรชาตินิยมขึ้นมา

คำสำคัญ : ปราโมเดีย อนันตา ตูร์, หมู่เกาะอินดีส, อาณานิคมดัตช์

Abstract

Article on Buru Quartet: Reflections on Dutch Colonialism Its purpose is to study colonial history narratives between the 18th and 20th centuries. Through the author's historical novel Buru Quartet Pramoedya Ananta Toer The historical plot within the novel reflects the social context of the Dutch colonial era: modernity, education, and the colonial regime of the people. indigenous peoples by tyranny and exploitation of the cultivation system This led to the awakening of the natives from the struggle by creating a nationalist organization.

Keyword: Pramoedya Ananta Toer, Indies, Dutch Colony

1. บทนำ

ประเทศอินโดนีเซียได้เดินทางผ่านช่วงเวลาต่าง ๆ จนมาถึงยุคของการล่าอาณานิคม เป็นยุคที่ชาติตะวันตกได้เข้ามาแสวงหาบดินแดนแห่งใหม่ เพื่อการขยายอำนาจ สำหรับชาติตะวันตกชาติแรกที่เข้ามาในอินโดนีเซียคือ โปรตุเกส มีเป้าหมายในการค้นหาเครื่องเทศที่ถือเป็นสินค้าสำคัญของโลกตะวันตก และเมื่ออำนาจของชาติโปรตุเกสเสื่อมอำนาจลง เนเธอร์แลนด์ได้กลายมาเป็นมหาอำนาจชาติใหม่ที่ได้ครอบครองอินโดนีเซียในช่วงยุคอาณานิคม และได้ขนานนามดินแดนแห่งนี้ว่า “ดัตช์อีสอินดีส” หรือหมู่เกาะอินดีส ซึ่งการปกครองของเจ้าอาณานิคมดัตช์ ทำการปกครองเป็นเวลาหลายร้อยปี หมู่เกาะอินดีสได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ทั้งการที่ชาวพื้นเมืองถูกกดขี่ ผ่านระบบการปกครองของเจ้าอาณานิคม แต่ถึงอย่างไร

¹ อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

² อาจารย์ ศูนย์ภาษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: tiwaporn.kaew@gmail.com

การเข้ามาของเจ้าอาณานิคมดัตช์ ทำให้ดินแดนแห่งนี้ได้รับการพัฒนาสู่ความเป็นสังคมสมัยใหม่ ในหลาย ๆ ด้าน เช่น เส้นทางรถไฟ ระบบการศึกษา เป็นต้น ความรู้และการศึกษาใหม่ ๆ แบบชาติตะวันตก ถือเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชาวพื้นเมืองเริ่มรับรู้ถึงความเป็นสมัยใหม่ที่กำลังเข้ามาเปลี่ยนแปลง จนนำไปสู่กระแสการตื่นตัวของการเรียกร้องความเป็นชาติ ความต้องการที่จะต่อสู้ปลดแอกออกจากอำนาจของชาติตะวันตก

ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 และคริสต์ศตวรรษที่ 20 อันเป็นช่วงยุคที่ความเป็นสมัยใหม่ของโลกตะวันตกได้เข้าสู่สังคมจารีตแบบเก่าในโลกของชาวพื้นเมือง ปรามุเดีย นักเขียนคนสำคัญของอินโดนีเซียได้เขียนเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาดังกล่าวที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของเขาที่เรียกกันว่า จตุรภาคแห่งเกาะบอร์เนียว ที่มีเรื่องเล่าอันกล่าวถึงจุดกำเนิดของขบวนการเคลื่อนไหวชาตินิยมอินโดนีเซียนวนิยายชุดนี้ประกอบด้วยเรื่องเล่า 4 เรื่องหลักได้แก่ แผ่นดินของชีวิต (Bumi Manusia) ผู้สืบทอด (Anak Semua Bangsa) รอยย่างก้าว (Jejak Langkah) และเรือนกระจก (Rumah Kaca) ทั้งนี้นวนิยายชุดดังกล่าวปรามุเดียเขียนขึ้นในช่วงระหว่างที่ถูกคุมขังในฐานะนักโทษที่เกาะบอร์เนียว

นวนิยายชุดนี้เป็นเรื่องเล่าที่สะท้อนประวัติศาสตร์ยุคอาณานิคมและเรื่องราวการก่อตัวขึ้นของความรู้สึกชาตินิยมในหมู่ชาวพื้นเมืองก่อนที่จะแปรผันเป็นขบวนการปฏิวัติเพื่อปลดปล่อยหมู่เกาะอินโดนีเซียจากการเป็นอาณานิคม นอกจากนี้ปรามุเดียยังได้นำเรื่องราวของนักชาตินิยมรุ่นแรกของอินโดนีเซีย คือ ตีร์โต อาธิ สุรโย (Tirto Adhi Soerjo) ที่ถูกบันทึกอยู่ในประวัติศาสตร์อินโดนีเซียในฐานะวีรบุรุษแห่งชาติคนหนึ่ง โดยถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มวีรบุรุษขบวนการเคลื่อนไหวแห่งชาติอินโดนีเซีย³ เอามาเป็นต้นแบบของตัวละครเอกที่อยู่ในนวนิยายคือ มิงเก

บทบาทสำคัญของตีร์โตที่ได้รับการกล่าวขานถึงคือการเป็นผู้ริเริ่มจัดทำหนังสือพิมพ์รายวันที่มีชื่อว่า Medan Prijaji อันถือว่าเป็นหนังสือพิมพ์แห่งชาติฉบับแรกที่เขียนเป็นภาษามลายูนอกจากนั้นตีร์โตยังทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ บทบาทของตีร์โตยังเป็นผู้ร่วมก่อตั้งองค์กรทางการเมืองขึ้นในหมู่เกาะอินโดนีเซียและยังเป็นผู้ร่วมจัดพิมพ์นิตยสารสตรีฉบับแรก ยังมีบทบาทที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือการเป็นผู้บุกเบิกการเขียนวรรณกรรมชาวพื้นเมืองด้วยภาษาของตนเอง จากคำกล่าวของซูดาร์โจ โจโกโรซิสโวโร (Sudarjo Tjokrosisworo) “เขาเป็นนักหนังสือพิมพ์อินโดนีเซียคนแรก ๆ ที่ใช้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือสื่อสารของสาธารณชน ด้วยความกล้าหาญของเขาที่เขียนท้าทายต่ออำนาจอาณานิคมได้อย่างดุเดือดเผด็จร่อน และยังสามารถเข้าถึงความรู้แบบดั้งเดิม”⁴ ดังนั้นตีร์โตจึงเป็นชาวพื้นเมืองคนแรกที่ใช้หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือในการสร้างโฆษณาชวนเชื่อในการต่อสู้กับเจ้าอาณานิคม

³ Lia Nuralia & Lim Imadudin, (2010), *Kisah Perjuangan Phalawan Indonesia*, Bandung: Ruang Kata, p. 77.

⁴ Ibid, p. 77.

รูปที่ 1 ตีร์โต อาธิ สุร์โย (Tirto Adhi Soerjo) และหนังสือพิมพ์รายวัน Medan Prijaji

ที่มา : [\(https://si.or.id/2022/02/08/r-m-tirto-adhi-soerjo-tokoh-sarekat-islam-pertama-penerbit-surat-Kabar\)](https://si.or.id/2022/02/08/r-m-tirto-adhi-soerjo-tokoh-sarekat-islam-pertama-penerbit-surat-Kabar)
(2022)

นวนิยายจตุรภาคแห่งเกาะบรูจิงเป็นความตั้งใจของปรัมมูเดียที่ต้องการแสดงให้เห็นถึงยุคสมัยของชาติที่กำลังเดินไปข้างหน้า โดยมีทั้งเรื่องความขัดแย้งของแต่ละกลุ่มภายในสังคมที่มีความแตกต่างกัน และเรื่องราวที่สะท้อนถึงการต่อสู้ทางประวัติศาสตร์ของชาวพื้นเมือง⁵ ทั้งนี้มุมมองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมย่อมขึ้นอยู่กับผู้คนแต่ละสถานะ ในวรรณกรรมชุดนี้เป็นมุมมองของนักชาตินิยมชาวอินโดนีเซียที่มีต่อเจ้าอาณานิคมดัตช์ ดังนั้นนวนิยายจตุรภาคแห่งเกาะบรูจิงแฝงไว้ด้วยกลวิธีการบรรยายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในยุคอาณานิคมได้อย่างมีลักษณะเฉพาะตัว โดยมีจุดเด่นตรงที่สามารถสร้างสีสันและความชัดเจนของสังคมในยุคดังกล่าวได้อย่างน่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแบ่งชนชั้นระหว่างชาวพื้นเมือง และการเล่าถึงนวัตกรรมสมัยใหม่ของโลกตะวันตกที่เข้ามาสร้างสีสันอยู่ในโลกของชาวพื้นเมือง ทำให้ชาวพื้นเมืองตื่นตาตื่นใจไปกับเทคโนโลยีอันทันสมัย เช่น รถไฟ จักรยาน รถยนต์ หนังสือพิมพ์ และภาพถ่าย เป็นต้น การเข้ามาของเทคโนโลยีเหล่านี้ได้กลายเป็นสิ่งแปลกใหม่ที่เข้ามาอยู่ในวิถีชีวิตของชาวพื้นเมือง ดังนั้นสิ่งที่เจ้าอาณานิคมดัตช์กระทำ คือการเปลี่ยนแปลงสังคมที่เคร่งครัดในจารีตประเพณีอย่างสังคมชาวให้เข้าสู่สังคมสมัยใหม่อย่างฮอลันดาที่เต็มไปด้วยอารยธรรมที่ทันสมัย อีกประการหนึ่งการเข้ามาของชาติตะวันตกที่ทำให้ชาวพื้นเมืองจำนวนหนึ่งได้รับการศึกษาทัดเทียมกับชาวตะวันตก โดยกลุ่มคนเหล่านั้นคือปัญญาชนที่กำลังเรียกหาความถูกต้องให้กับพี่น้องชาวพื้นเมืองของพวกเขา เพื่อปกป้องสิทธิของชาวพื้นเมือง อันมีสาเหตุมาจากการปกครองที่กดขี่ของเจ้าอาณานิคมและการโดนเอารัดเอาเปรียบ

2. ปรัมมูเดีย อนันตา ตูร์ (Pramoedya Ananta Toer) ผู้สร้างนวนิยายจตุรภาคแห่งเกาะบรูจิง

ปรัมมูเดีย อนันตา ตูร์ เกิดเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1925 ที่เมืองบลอร่า (Brola) บนเกาะชวา เป็นลูกคนโตจากพี่น้องทั้งหมด 9 คน ในครอบครัวที่พ่อเป็นครูใหญ่นักชาตินิยมที่ต้องสู้เพื่อปลดแอก ส่วนแม่ของเขามีอิทธิพลต่อความคิดของปรัมมูเดียเป็นอย่างมาก เพราะแม่เป็นนักต่อสู้เพื่อสิทธิสตรี⁶ ปรัมมูเดียได้เข้าเรียนที่โรงเรียนประถมของสถาบันบูตี อูโตโม อันเป็นโรงเรียนที่พ่อทำงานเป็นครูใหญ่ เมื่อครั้งในสมัยที่เรียนอยู่ชั้นประถม ได้สร้างความอับอายให้กับพ่อ เนื่องจากไม่สามารถ

⁵ Vickers, Adrian, (2005), *A History of Modern Indonesia*, Cambridge: Cambridge University Press, p. 3.

⁶ ภักวดี วีระภาสพงษ์, ปรัมมูเดีย อนันตา ตูร์, *วารสารฟ้าเดียวกัน*, ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2549), หน้า 279.

สอบเลื่อนชั้นเพื่อศึกษาต่อได้ จึงทำให้ถูกพ่อตำหนิว่าเป็นเด็กโง่เขลา และเมื่อต้องเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนช่างวิทยุในเมืองสุรabaya (Radio Volkschool Surabaya) นอกจากเรียนหนังสือ ปรามูเดียยังได้ทำงานไปด้วย โดยจะใช้เวลาในตอนเย็นเข้าทำงานที่สำนักงานข่าวของหน่วยข่าวกรองญี่ปุ่นโดเมย (Kantor Berita Domei) ซึ่งเขาทำงานเป็นช่างพิมพ์ติดกับนักข่าว และได้รับเงินเดือน ๆ ละ 35 รูเปียร์ โดยเงินเดือนเหล่านี้ได้ถูกส่งไปเลี้ยงดูน้อง ๆ ที่บลอรา

รูปที่ 2 ปรามูเดีย อนันตา ตูร์

ที่มา : skamur023.wordpress.com/2015/05/23/biografi-singkat-pramoedya-ananta-toer/. (2015)

ในช่วงที่อินโดนีเซียตกอยู่ภายใต้การยึดครองของญี่ปุ่น ถือเป็นเวลาที่ปรามูเดียกำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่น จึงได้มีโอกาสเข้าร่วมรบเคียงข้างกลุ่มทหารในชวา ในช่วงท้ายของสงครามประกาศเอกราชของอินโดนีเซีย ผลจากการร่วมต่อสู้ในสงครามประกาศเอกราชทำให้ตัวของเขาถูกจับขังคุกอยู่เป็นเวลา 2 ปี ในระหว่างปี ค.ศ. 1947-1949 โดยถูกจองจำอยู่ที่ควนดูรี (Bukit Duri) และเกาะตามาร์ (Pulau Damar) อันถือได้ว่าเป็นการติดคุกครั้งแรกที่ทำให้ได้พบเห็นกับความคิดมของอำนาจ ทั้งยังเป็นช่วงเวลาที่ปรามูเดียได้รับประสบการณ์ในชีวิตเป็นอย่างมาก และในช่วงที่ติดคุกปรามูเดียได้สร้างผลงานเขียนชิ้นแรกคือ Perburuan (การล่า) จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ช่วงวัยเด็กจนถึงวัยรุ่น ปรามูเดียต้องประสบและเผชิญหน้ากับเรื่องราวมากมาย ต้องต่อสู้กับชะตากรรมอันเลวร้ายของชีวิต ไม่ใช่เพียงแค่ต้องทำงานเลี้ยงดูตนเอง แต่ต้องดูแลทั้งครอบครัวและพี่น้อง

ปรามูเดียเริ่มต้นเขียนงานตั้งแต่ในช่วงสงครามต่อสู้เพื่อเอกราช ในระหว่างที่เข้าร่วมกับกองกำลังของคนพื้นเมืองชื่อว่า Tentara Keamanan Rakyat หรือ TKR และได้เขียนงานในวารสาร Sadar (aware) ซึ่งสนับสนุนเอกราชของอินโดนีเซีย งานเขียนของเขามีเนื้อหาปลุกระดมความรู้สึกชาตินิยมและต่อต้านอาณานิคม ซึ่งทำให้ปรามูเดียถูกรัฐบาลดัตช์จับกุมและคุมขังที่คุกกูกิตดูรี (Bukitduri) ในเมืองจาการ์ตาช่วงปี ค.ศ.1947-1949 ในช่วงที่ถูกคุมขังได้เขียนนวนิยายเรื่องแรกมีชื่อว่า Pemburuan ซึ่งงานชิ้นนี้ได้ถูกตีพิมพ์ในปี ค.ศ 1950 และเมื่ออินโดนีเซียได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์ในปี ค.ศ. 1949 ปรามูเดียได้เขียนงานในแวดวงหนังสือและหนังสือพิมพ์ และตีพิมพ์ผลงานของตนเองออกมามากมาย ต่อมาในปี ค.ศ. 1958 ได้เริ่มงานกับ Lekra โดยการแปลงานเขียนเรื่องแม่ ของแม็กซิม กอร์กี (Maxim Gorky) และจนในที่สุดปรามูเดียได้เข้าร่วมและได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหนึ่งในแกนนำของ Lekra⁷

⁷ อรอนงค์ ทิพย์พิมล,(2565), ชีวิตและผลงานของปรามูเดีย อนันตา ตูร์: นักเขียน นักโทษและนักต่อสู้ทางการเมืองแห่งอินโดนีเซีย, สืบค้นเมื่อ 24 กรกฎาคม 2565, จาก <https://www.the101.world/pramoedya-ananta-toer/>

หลังการรัฐประหารในปี ค.ศ. 1965 เมื่อประธานาธิบดีซูฮาร์โตได้ขึ้นกุมอำนาจในฐานะรักษาการประธานาธิบดี ปรามูเดียได้กลายเป็นหนึ่งในบรรดาชาวอินโดนีเซียราวหนึ่งล้านคนที่ถูกจับกุมตัวโดยไม่มี การขึ้นศาลหรือผ่านกระบวนการ ยุติธรรมใด ๆ เนื่องจากในยุคระเบียบใหม่มีการกวาดล้างขบวนการฝ่ายซ้ายและสมาชิกตลอดจนผู้สนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ อินโดนีเซียอย่างรุนแรง และเขาถูกจับโดยไม่มี การไต่สวนในข้อหามีส่วนเกี่ยวข้องกับ Lekra เนื่องจาก Lekra มีความเชื่อมโยง กับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย⁸ จึงทำให้เขาต้องกลับเข้าไปอยู่ในคุกอีกครั้งเป็นระยะเวลาจนถึง 14 ปี การถูกจับในครั้งนี้ ต้องถูกจองจำในสถานที่สองแห่งด้วยกัน คือในช่วง 13 ตุลาคม ค.ศ.1965 จนถึง 16 สิงหาคม ค.ศ. 1969 และถูกขังอยู่ที่ เกาะนุซามบังงัน (Nusakambangan) หลังจากนั้นในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1969 จนถึง 12 พฤศจิกายน ค.ศ. 1979 ได้ถูกย้าย ไปขังอยู่ที่เกาะบูรู อันเป็นสถานที่ที่ปรามูเดียได้เขียนนวนิยายจตุรภาคแห่งเกาะบูรู และต่อมาในช่วงเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1979 จนถึง 21 ธันวาคม ค.ศ. 1979 ก็ได้ถูกย้ายมาขังที่เกาะกลาง⁹ ระหว่างที่ติดคุกอยู่นั้นปรามูเดียและเพื่อน นักโทษที่ร่วมชะตากรรมเดียวกันต้องทำงานหนัก จึงทำให้เขาไม่ได้มีโอกาสพัฒนางานเขียน เพราะไม่ได้รับอนุญาตให้ปากกา ปรามูเดียได้ถ่ายทอดเรื่องเล่าต่าง ๆ ให้แก่เพื่อนนักโทษ โดยใช้เวลาตอนกลางวันของทุกวัน ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นจิตวิญญาณในการ ต่อสู้ให้แก่พวกเพื่อนนักโทษ

ปีค.ศ. 1979 ปรามูเดียก็ได้รับการปล่อยตัว และได้กลับมาทำหน้าที่เขียนหนังสืออยู่เช่นเดิม แต่ทว่ายังคงถูกกัก บริเวณไม่ให้เดินทางออกนอกประเทศและถูกควบคุมพฤติกรรมจนถึงปี ค.ศ. 1992 หลังจากนั้นปรามูเดียได้รับอิสระให้ สามารถเดินทางไปไหนมาไหนได้ แต่ยังคงจำกัดขอบเขตการเดินทางให้อยู่เพียงแคในเมื่องจาการ์ตาและภายในประเทศเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ตลอดยุคระเบียบใหม่ผลงานเขียนทั้งหมดของปรามูเดียกลายเป็นหนังสือต้องห้าม เนื่องด้วยเกิดกระแสต่อต้าน คอมมิวนิสต์ การอ่านผลงานของปรามูเดียในช่วงยุคระเบียบใหม่จึงถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย และเมื่อยุคระเบียบใหม่สิ้นสุดลง ในปี ค.ศ.1998 และเริ่มเข้าสู่ยุคปฏิรูป (Reformasi) เป็นยุคที่อินโดนีเซียอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านบรรดาสื่อ สิ่งพิมพ์เริ่มมีอิสระมากขึ้นและสามารถแสดงความคิดเห็นได้โดยไม่ต้องถูกควบคุมจากรัฐ ผลงานเขียนของปรามูเดียจึง สามารถกลับมาได้รับการตีพิมพ์อีกครั้ง ทั้งนี้ปรามูเดียยังเคยได้รับการถูกเสนอชื่อให้เข้าชิงรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรมอยู่ หลายครั้ง และยังคงเคยได้รับรางวัลแมกไซไซในปี ค.ศ. 1995 นอกเหนือจากรางวัลแมกไซไซ เขายังเคยได้รับรางวัลอื่น ๆ เช่น P.E.N Freedom-to-Write Award (1988), Fukuoka Asian Culture Prize (2000), Norwegian Author's Union Award (2004) เป็นต้น เคยได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากมหาวิทยาลัยมิชิแกนเมื่อปี ค.ศ. 1999 และถูกเสนอชื่อให้เข้าชิง รางวัลโนเบลด้วยเช่นกัน¹⁰

จนมาในช่วงเดือนมกราคม ค.ศ. 2006 สุขภาพของปรามูเดียเริ่มแยลง อันเป็นผลจากการสูบบุหรี่จัด ทำให้มีอาการ หายใจไม่ออกและรวมทั้งยังเป็นโรคหัวใจ หลังจากนั้นไม่นานปรามูเดียก็ต้องเข้าออกโรงพยาบาลอยู่บ่อยครั้ง และในเช้าวันที่ 30 เมษายน ค.ศ. 2006 ปรามูเดียก็ได้เสียชีวิตลงด้วยวัย 81 ปี จากอาการแทรกซ้อนของโรคเบาหวานและโรคหัวใจ¹¹

การเสียชีวิตของปรามูเดียทำให้วงการวรรณกรรมของอินโดนีเซีย ต้องสูญเสียนักเขียนผู้ยิ่งใหญ่ และนักอุดมคติคนสำคัญ ที่ต่อสู้ด้วยปลายปากกาคนหนึ่ง เพราะผลงานเขียนของเขาได้ถ่ายทอดเรื่องราวบริบททางประวัติศาสตร์ของอินโดนีเซียได้อย่าง น่าสนใจ และสะท้อนออกมาได้อย่างสมจริง

⁸ อ่างแล้ว

⁹ Muhammad Rifai, (2010), *Pramoedya Ananta Toer: Biografi Singkat (1995-2006)*, Jogjakarta: Garasi House Book, p. 64.

¹⁰ ภักวดี วีระภาสพงษ์, ปรามูเดีย อนันตา ตูร์, หน้า 281.

¹¹ อ่างแล้ว

3. จตุรภาคแห่งเกาะบูรู: ภาพสะท้อนระบอบอาณานิคมดัตช์

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ชุดจตุรภาคแห่งเกาะบูรู ซึ่งประกอบด้วยนวนิยายทั้งหมด 4 เรื่อง ได้แก่ แผ่นดินของชีวิต ผู้สืบทอด รอยย่างก้าว และ เรือนกระจก โดยเนื้อเรื่องกล่าวถึงช่วงที่ประเทศอินโดนีเซียตกอยู่ภายใต้การปกครองของระบอบอาณานิคมฮอลันดา ภายในนวนิยายจตุรภาคแห่งเกาะบูรูเล่าถึงเรื่องราวเกี่ยวกับการในตื่นตัวขึ้นของสำนักชาตินิยมในหมู่ชาวพื้นเมืองในยุคอาณานิคม

รูปที่ 3 นวนิยายชุดจตุรภาคเกาะบูรู ฉบับแปลภาษาไทย

ที่มา: <https://www.dek-d.com/writer/41771/>. (2559)

นวนิยายเล่มแรกแผ่นดินของชีวิต โดยเริ่มต้นจากการเล่าเรื่องเกี่ยวกับเส้นทางชีวิตและการเกิดจิตสำนึกชาตินิยมของ มิงเกศวลละครเอกของเรื่อง ชายหนุ่มวัย 18 ปี ชาวพื้นเมืองที่มีเชื้อสายขุนนางชั้นสูง (Priyayi tinggi) และเป็นบุตรชายของบูบาตี¹² มิงเกศวลนั้นมีโอกาสได้เข้าศึกษาในโรงเรียนมัธยมดัตช์ฮาเบเอส (H.B.S)¹³ ของเจ้าอาณานิคมดัตช์ในเมืองสุราบายา กล่าวได้ว่าโรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนระดับสูงแห่งแรกในหมู่เกาะอินดิส โดยจะสอนความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และวิทยาการต่าง ๆ ของชาวตะวันตก เนื่องจากโรงเรียนฮาเบเอสสว่นไว้สำหรับลูกหลานชาวดัตช์เท่านั้น จะมีนักเรียนส่วนน้อยที่เป็นชาวพื้นเมือง โดยนส่วนของมิงเกศวลนั้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่ตระกูลของเขาสืบเชื้อสายมาจากขุนนางชาวที่เคยอุปถัมภ์โรงเรียนแห่งนี้มาก่อน การได้เข้าศึกษาจากโรงเรียนของดัตช์จึงทำให้มิงเกศวลมีความคิดแตกต่างไปจากเด็กหนุ่มชาวพื้นเมืองทั่วไป เพราะมิงเกศวลได้รับการปลูกฝังแนวความคิดความรู้แบบชาวตะวันตกจากโรงเรียนและโดยเฉพาะจากครูแมกดา ปีเตอร์ นอกจากนี้การอยู่ท่ามกลางเพื่อนนักเรียนที่เป็นลูกหลานเจ้าอาณานิคมที่มีทักษะสนทนาด้วยการใช้ภาษาดัตช์ จึงทำให้มิงเกศวลได้ซึมซับถึงสังคมของชาวยุโรป ดังเนื้อหาตอนหนึ่งที่ว่า “พระเจ้า! นี่มันเรื่องอะไร? และนี่ผมนักเรียนฮาเบเอสจะต้องหมอบคลานและกราบกราน หลังจากพูดคุยแต่ละประโยค ต่อหน้าคนที่ไม่รู้จักเลยหรือ? ในระหว่างเดินไปตามทางสู่ปะรำ ซึ่งมีตะเกียงตามถึงสี่ดวง ผมรู้สึกอยากจจะร้องไห้ มีประโยชน์อะไรที่ได้ศึกษาเล่าเรียนวิทยาศาสตร์และวิชาความรู้แบบยุโรป ได้คบหาสมาคมกับชาวยุโรป

¹² บูบาตี (Bupati) เป็นตำแหน่งสำคัญที่รัฐบาลดัตช์จ้างให้เป็นข้าราชการฝ่ายปกครอง ผู้ที่ได้ดำรงตำแหน่งนี้ส่วนใหญ่จะมีสายเลือดกษัตริย์หรือเชื้อพระวงศ์

¹³ H.B.S หรือ Hogere Burger School เป็นโรงเรียนมัธยมที่ก่อตั้งโดยรัฐบาลดัตช์ เพื่อเตรียมเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยในเนเธอร์แลนด์ โดยมีสาขาอยู่ในเมืองบาดาเวีย สุราบายา และเซอมารัง

หากสุดท้ายก็ยังคงมาหมอบยอบกาย คลานเหมือนหอยทาก และถวายบังคมต่อราชากระจอกที่ไม่รู้หนังสือด้วยซ้ำ พระเจ้าพระเจ้า การเข้าเฝ้าบูบาตีไม่ต่างอะไรจากการจำใจตกเป็นเป้าของการดูหมิ่นเหยียดหยามโดยไม่มีโอกาสปกป้องตนเอง”¹⁴

ในส่วนมิงเกซึ่งเป็นตัวละครเอก เป็นลักษณะของชาวพื้นเมืองรุ่นใหม่ในยุคนั้น ที่ต้องการผลักดันตัวเองให้หลุดออกจากสังคมที่ล้าหลัง เพื่อพัฒนาให้ทัดเทียมกับชาติตะวันตก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ รูปลักษณะของมิงเกเป็นชาวพื้นเมืองที่มีฐานะทางสังคมเป็นปัญญาชน เป็นผู้ที่มีความรู้ และในบางครั้งอาจมีสถานะทางชนชั้นที่สูงกว่าชาวพื้นเมืองทั่วไป เช่น พวกลูกหลานปรีายีหรือลูกหลานของเจ้านายชั้นสูงที่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนของเจ้าอาณานิคม และยังสามารถได้รับโอกาสไปศึกษาต่อในยุโรป โดยสิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคือ การเรียกร้องความเป็นชาติ การโยกย้ายถึงสิทธิความถูกต้องและความยุติธรรม จนกระทั่งปัญญาชนที่ได้รับความรู้นั้น มีความต้องการที่จะสร้างองค์กรของชาวพื้นเมืองขึ้นมา เพื่อเป็นพื้นที่ในการแสดงสิทธิความเป็นชาวพื้นเมือง และเป็นเครื่องมือที่ใช้ต่อรองกับระบบการปกครองที่ไร้ซึ่งความยุติธรรมต่อชาวพื้นเมือง

ในส่วนของสถานที่อันปรากฏอยู่ในนวนิยายคือ เมืองสุราบายา เป็นเมืองใหญ่ทางฝั่งขวาตะวันออก และยังเป็นเมืองที่มิงเกอาศัยอยู่เปรียบเสมือนเป็นแหล่งความรู้สำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากเมืองสุราบายาเป็นเมืองท่าที่มีเรือสินค้าขนาดใหญ่จำนวนมากเข้ามาจอดแวะรับส่งสินค้าและถ่ายสินค้า ซึ่งสินค้าจำนวนมากเป็นพวกเครื่องจักรกลและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่มาจากยุโรป ทั้งนี้เรือสินค้าดังกล่าวก็จะรับเอาสินค้าพื้นเมือง ไม่ว่าจะเป็น เครื่องเทศ ยางพารา กาแฟ น้ำตาล และแร่ดีบุก ได้ถูกนำกลับไปยังยุโรป ภายในนวนิยายแผ่นดินของชีวิต ฉายภาพของความเจริญรุ่งเรืองของชาติตะวันตกที่ได้สร้างความประทับใจให้กับมิงเกเป็นอย่างมาก ในขณะที่สังคมชาวยังคงดำเนินไปตามจารีตของสังคมที่เคร่งครัดด้วยขนบธรรมเนียมประเพณี จึงเป็นสิ่งที่มิงเกมองว่ายังเป็นสังคมที่ยังจำกัดอยู่เพียงโลกดั้งเดิมที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ในส่วนเรื่องการเปิดรับอิทธิพลการศึกษาแบบตะวันตกและความเป็นสมัยของตะวันตก คือเครื่องจักรกลและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เริ่มหลั่งไหลเข้ามาจากการติดต่อผ่านเส้นทางการค้ากับโลกภายนอก สิ่งเหล่านี้ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของชาวพื้นเมือง สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนจากการเข้ามาของตะวันตกที่มีต่ออารยธรรมของชาวพื้นเมือง สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนจากการเข้ามาของตะวันตก พร้อมกับสร้างความทันสมัยให้กับสังคมชาว อย่างเช่น เรื่องการแต่งกายที่มีความทันสมัยมากขึ้น ปรับเปลี่ยนการแต่งกายที่รับเอาวัฒนธรรมยุโรปเข้ามา ผู้ชายชาวพื้นเมืองชนชั้นสูงที่ได้รับการศึกษาสวมใส่เสื้อผ้า สวมกางเกง ใส่หมวก เป็นต้น ดังบทสนทนาตอนหนึ่งระหว่างมิงเกกับตวนนิโคโล โมเรโนว่า “ตั้งแต่สมัยพระเจ้าอามังกูร์ดที่หนึ่ง ฉลองพระองค์ของกษัตริย์ชาวถูกออกแบบและตัดเย็บโดยชาวยุโรป ขอโทษนะ ก่อนที่พวกเราชาวยุโรปจะเข้ามา ตวนมีแต่ผ้าพันกายเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นท่อนล่าง ท่อนบนบนศีรษะ ใช้แต่ผ้าพันเท่านั้น มันช่างเจ็บปวด”¹⁵

ในนวนิยายลำดับที่สองคือเรื่องผู้สืบทอด ภายในนวนิยายยังคงเป็นการกล่าวถึงเส้นทางการดำเนินชีวิตที่เข้มข้นขึ้น ทุกสิ่งทุกอย่างที่มิงเกพบเจอได้กลายเป็นแรงผลักดันให้ตัวของเขาเข้าสู่เส้นทางการเป็นนักชาตินิยม มิงเกเริ่มเรียนรู้สังคมที่มีแต่การกดขี่จากเจ้าอาณานิคมดัดจริตและไม่มีความยุติธรรมต่อชาวพื้นเมืองมากยิ่งขึ้น จนครั้งหนึ่งมิงเกเริ่มค้นพบความทุกข์ยากของชาวพื้นเมืองจากการที่มิงเกได้มีโอกาสรับรู้ถึงเรื่องราวการทำธุรกิจน้ำตาลขนาดใหญ่ที่ซีโดอาร์โก (Sidosrgo) เนื่องจากชาวพื้นเมืองต้องประสบกับปัญหาการถูกบังคับให้ปลูกอ้อยเพียงอย่างเดียว เพื่อขายให้กับโรงงานน้ำตาลของชาวดัตช์ในราคาต่ำ และหากเมื่อใดที่ชาวพื้นเมืองทนกับความยากแค้นไม่ไหว และลุกขึ้นมาต่อต้านก็จะถูกทำร้ายหรือถูกฆ่า โดยจะไม่มีกฎหมายใด ๆ มาให้ความคุ้มครองพวกเขาได้เลย ชาวพื้นเมืองนี้จึงต้องตกอยู่ในความจำนนต่อความโหดร้ายที่เกิดขึ้น สิ่งที่เกิด

¹⁴ ปราโมทยา อนันตา ตูร์,(2543), *แผ่นดินของชีวิต*, แปลโดยภัคดี วีระภาสพงษ์, (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ), หน้า 130-131.

¹⁵ ปราโมทยา อนันตา ตูร์, *แผ่นดินของชีวิต*, หน้า 145.

ขึ้นกับชาวพื้นเมืองนั้นเป็นผลพวงสืบเนื่องมาจากการใช้ระบบการเพาะปลูก (Cultivation System)¹⁶ ของเจ้าอาณานิคมดัตช์ ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาระหว่างชาวนาคนหนึ่งกับมิงเกว่า “นโดโร อันที่จริงแล้ว ผมอดทนมาเพียงพอแล้ว มรดกที่ดินของ ผมมีห้าบาฮู สามบาฮูเป็นนาข้าว อีกสองบาฮูเป็นไร่กับบ้านสวนหลังนี้ สามบาฮูถูกโรงงานน้ำตาลเอาไปใช้แล้ว ผมไม่อยากให้ โรงงานเช่าที่ดิน แต่ถูกบังคับขืนใจ โดยพวกปรียายของโรงงาน หัวหน้าหมู่บ้าน พวกข้าราชการสรรพต่าแห่ง และยังมีพวก คนอื่น ๆ อีก”¹⁷

จะเห็นได้ว่า นโยบายต่าง ๆ ที่รัฐบาลอาณานิคมดัตช์สร้างขึ้นเป็นความต้องการที่จะวางรากฐานอยู่ภายในหมู่เกาะ อินดีส สำหรับระบบการเพาะปลูก อันเป็นนโยบายการปกครองของรัฐบาลอาณานิคมดัตช์ที่ต้องการหารายได้จากระบบการ จัดสรรเรื่องเกษตรกรรม เนื่องจากสภาพแวดล้อมของหมู่เกาะอินดีสมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ชาว พื้นเมืองในหมู่เกาะอินดีสจึงดำรงชีพด้วยการทำการเพาะปลูกเป็นหลัก เช่น การทำนา แต่ทว่าเจ้าอาณานิคมดัตช์เล็งเห็นถึง ผลประโยชน์อันมหาศาลที่จะได้รับจากผลผลิตทางการเกษตรกรรมที่เน้นพืชเศรษฐกิจ จึงได้ตั้งนโยบายนี้ขึ้นมาโดย ข้าหลวงโยฮันเนส ฟาน เดอ บอสซ์ จึงปรับเปลี่ยนจากผืนดินที่ปลูกข้าวมาเน้นการปลูกพืชเศรษฐกิจที่เน้นการส่งออก ซึ่งเจ้า อาณานิคมบังคับให้ชาวพื้นเมืองปลูก เช่น กาแฟ อ้อย คราม ยาสูบ และชา¹⁸ เป็นต้น เมื่อนโยบายนี้ดำเนินไปแม้จะสร้าง รายได้มหาศาลให้แก่รัฐบาลแต่ปรากฏว่าส่งผลกระทบต่อชาวพื้นเมือง เพราะชาวพื้นเมืองถูกขูดรีดและยังต้องสูญเสียสิทธิใน ทรัพย์สินของตัวเองคือที่ดิน เพราะจะต้องแบ่งที่ดินบางส่วนให้กับระบบการเพาะปลูกหรือตัวอย่างในนวนิยายคือโรงงาน น้ำตาล โดยที่ดินเหล่านั้นถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่ในการปลูกอ้อย เนื่องจากระบบธุรกิจโรงงานน้ำตาลเป็นธุรกิจใหญ่ที่ช่วย ทำให้เศรษฐกิจในช่วงนั้นเจริญเติบโตและสร้างกำไรอันมหาศาลให้กับรัฐบาล จะเห็นได้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นจากการใช้ระบบการ เพาะปลูกส่งผลให้เกิดสถานะความอดอยากขึ้นทั่วทั้งเกาะชา

อย่างไรก็ตาม ก่อนจะใช้ตามนโยบายของระบบการเพาะปลูกของเจ้าอาณานิคมในปี ค.ศ.1830 กระบวนการนี้ถูก กล่าวถึงก่อนปี.ศ. 1830 ในดินแดนเกาะชวามีกระบวนการนำอ้อยมาผลิตน้ำตาลเพื่อส่งออกสู่ตลาดโลก โดยกลุ่มชาวจีนและ ชาวยุโรป โดยเป็นเจ้าของไร่อ้อยรอบ ๆ บริเวณบาตาเวีย มีองค์ประกอบของการใช้แรงงานปะปนอยู่ สิ่งที่กลายมาเป็นรากฐาน ความคิดของการใช้ระบบการเพาะปลูกคือ ความจริงที่ว่าหากไม่มีการบังคับใช้แรงงาน การผลิตน้ำตาลจะประสบความสำเร็จ ได้ยาก ดังจะเห็นได้จากบริเวณรอบบาตาเวีย ที่นายทุนซื้อหรือเช่าที่ดินรกร้างจากรัฐบาล เพื่อทำการปลูกอ้อย นายทุนเหล่านี้ เจอกับปัญหาในการทำกำไรจากการผลิต เจอปัญหาการขึ้นลงของราคาในตลาดโลก พร้อมทั้งปัญหาแรงงานในการใช้ เพาะปลูกและทำงานในโรงงานแปรรูป โดยจะต้องใช้วิธีติดต่อกับผู้นำพื้นเมืองเพื่อหาคนมาเป็นแรงงาน สมัยการปกครองของ แรฟเฟิลส์ ผลักดันให้ชาวพื้นเมืองปลูกอ้อยในพื้นที่นาสลับกับการปลูกข้าวเพื่อให้สะดวกและเพื่อให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น แต่ทว่าไม่ ประสบความสำเร็จ แต่ถ้าให้ปลูกแบบเสรี ชาวพื้นเมืองจะไม่เลือกปลูกอ้อย เพราะใช้จำนวนคนมาก และรอผลผลิตยาวนาน ชาวพื้นเมืองจะถูกกระตุ้นให้ปลูกอ้อยเมื่อถึงช่วงที่อ้อยมีราคาดี¹⁹

¹⁶ ระบบการเพาะปลูก หรือ Cultivation System เกิดขึ้นเมื่อกลางศตวรรษที่ 19 ประมาณ ค.ศ.1830-1870 เป็นนโยบายของรัฐบาลเนเธอร์แลนด์โดยข้าหลวงใหญ่โยฮันเนส ฟาน เดอ บอสซ์ ในอาณานิคมดัตช์อีสอินดีส (Dutch East Indies) เป็นรูปแบบการเกษตรกรรมของรัฐบาลอาณานิคม ที่ต้องการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจของหมู่เกาะอินดีส เน้นปลูกพืชเศรษฐกิจ

¹⁷ ปราโมทยา อนันตา ตูร์,(2543), *ผู้สืบทอด*, แปลโดยภัควดี วีระภาสพงษ์, (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ), หน้า 178.

¹⁸ ทวีศักดิ์ เผือกสม, (2555), *ประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย: รัฐจารีตบนหมู่เกาะ ความทันสมัยแบบอาณานิคมและสาธารณรัฐแห่งความหลากหลาย*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, หน้า 94.

¹⁹ วิบูลย์พรรณ ธนไพศาลกิจ,(2544), *ชาวชวาภายใต้ระบบการเพาะปลูก ค.ศ.1830-1870*, สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยศิลปากร, หน้า 43-44.

ครอบครัวชาวนาครอบครัวหนึ่งในเมืองซีโดอาร์โกที่ปรากฏอยู่ในนวนิยาย คือภาพตัวแทนของชาวนาพื้นเมืองใน หมู่เกาะอินดีสที่ได้รับผลกระทบจากการใช้ระบบการเพาะปลูก จึงกล่าวได้ว่า ผลพวงจากการใช้นโยบายการเพาะปลูกนี้มีทั้ง ส่วนที่ดีและไม่ดี โดยด้านหนึ่งก็ดูเหมือนว่าเป็นนโยบายที่เข้ามาช่วยพัฒนาระบบเศรษฐกิจของหมู่เกาะอินดีส ในขณะที่เดียวกัน มีบางส่วนเล็งเห็นว่าผลประโยชน์ทั้งหมดที่ได้รับมาจากการปลูกพืชตามจุดประสงค์ของนโยบายนี้อาจไม่ได้มอบต่อให้กับชาวพื้นเมือง และจากความทุกข์ยากที่ชาวนาต้องเผชิญอยู่นี้ มิงเก็งอาสาที่จะเขียนบทความ เพื่อนำเรื่องราวที่ชาวนาไม่ได้รับความยุติธรรมมาเขียนเป็นบทความภาษาดัตช์ เพื่อต้องการพิมพ์ลงหนังสือพิมพ์และให้เห็นถึงความไม่เป็นธรรมที่ชาวพื้นเมืองได้รับ เพื่อถ่ายทอดบอกเล่าความทุกข์ที่ชาวนาพื้นเมืองต้องเผชิญ ดังความรู้สึกส่วนหนึ่งของมิงเก็งที่ว่า “ผมภูมิใจที่สุดกับบทความสองชิ้น มันเป็นงานเขียนเพื่อประชาชนที่ต้องทนทุกข์ในชะตาเดียวกันกับทรูโนดงโซ โลกต้องรับรู้ว่าชาวนาบนเกาะชาวถูกขบไล้ไล่ส่งจากที่นาของตนเอง ที่ดินอันอุดมสมบูรณ์ที่สุดและมีการชลประทานดีที่สุดใน ด้วยน้ำมือของโรงงานน้ำตาล และน้ำมือของข้าราชการท้องถิ่นภาคใต้การปกครองของอาณานิคมและเจ้าหน้าที่ในหมู่บ้าน”²⁰

แต่ในที่สุดมิงเก็งก็ไม่สามารถเปิดโปงความชั่วร้ายของธุรกิจโรงงานน้ำตาลได้ เพราะความยิ่งใหญ่ของธุรกิจน้ำตาลที่มีผลประโยชน์และมีอิทธิพลต่อสื่อหนังสือพิมพ์ เนื่องจากหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่เจ้าของเป็นชาวดัตช์และชาวจีน สิ่งที่เกิดขึ้นทำให้มิงเก็งพบกับความเลวร้ายของสภาพสังคมที่ไร้เสรีภาพ มิงเก็งซึ่งถือตนเป็นตัวแทนของชาวพื้นเมือง ได้เป็นปากเสียงเรียกร้องความยุติธรรมให้แก่ชาวพื้นเมือง โดยหนังสือพิมพ์ถูกเลือกให้เป็นเครื่องมือในการเปิดโปงความโหดร้ายของเจ้าอาณานิคม ในช่วงแรกมิงเก็งใช้ภาษาดัตช์ในการเขียนบทความ อันเป็นความภาคภูมิใจของเขาในการที่สามารถเขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ของชาวดัตช์ แต่ในภายหลังมิงเก็งต้องตระหนักว่าการมีความรู้ในเรื่องภาษาดัตช์กลับไม่สามารถช่วยเหลือชาวพื้นเมืองได้ เนื่องจากกลุ่มผู้ที่รู้ภาษาดัตช์จำกัดอยู่เพียงไม่กี่กลุ่ม จนมิงเก็งได้รับคำแนะนำจากเพื่อนชาวฝรั่งเศสว่า ให้เขียนบทความในภาษามลายู เนื่องจากภาษามลายูเป็นภาษาที่มีคนเข้าใจและอ่านกันในทุกเมืองใหญ่และเมืองเล็ก ทั้งทุกหนแห่งในหมู่เกาะอินดีส ไม่ใช่ภาษาดัตช์ จนในที่สุดมิงเก็งก็เขียนบทความชิ้นใหม่อีกครั้งและปรับเปลี่ยนมาใช้ภาษามลายูแทน

ดังนั้นการใช้ระบบการเพาะปลูกของเจ้าอาณานิคมดัตช์ที่เล่าผ่านนวนิยายผู้สืบทอด เป็นสิ่งที่ตอกย้ำให้เห็นถึงการเอารัดเอาเปรียบชาวนาพื้นเมือง ด้วยการปฏิบัติของเจ้าอาณานิคมที่มีต่อชาวนาพื้นเมือง กล่าวคือ หมู่บ้านหนึ่ง ๆ ควรได้รับยกเว้นจากการจ่ายค่าเช่าที่ดิน แต่ต้องแบ่งที่นาจำนวน 1 ใน 5 ให้แก่การเพาะปลูกพืชผลที่จะเป็นสินค้าแก่ตลาดยุโรป และหากหมู่บ้านใดส่งมอบอ้อยหรือครามที่มีปริมาณของมูลค่ามากกว่าจำนวนค่าเช่าที่ดินที่จะส่งมอบให้แก่รัฐ รัฐก็ควรคืนเงินส่วนเกินให้แก่หมู่บ้าน สุดท้ายความเสียหายที่เกิดจากความล้มเหลวของการเพาะปลูกก็ไม่ใช่ความรับผิดชอบของชาวนา แต่เป็นความเสียหายที่รัฐจะต้องแบกรับภาระ ซึ่งในความเป็นจริงการปฏิบัติที่ระบบการเพาะปลูกดำเนินการนั้น การใช้แรงงานไม่ได้ถูกจัดสรรให้ได้สัดส่วนและเรื่องการจัดเก็บค่าที่ดินก็ดำเนินการตามแนวทางที่เคยปฏิบัติกันมา ซึ่งรัฐบาลไม่เคยรักษาสัญญาที่เคยให้ไว้ที่ว่า ผู้ที่ปลูกอ้อยจะได้รับเงินชดเชยหากการเพาะปลูกล้มเหลว แต่ในความเป็นจริง ถ้าการเพาะปลูกเกิดความล้มเหลว ชาวนาก็ยังถูกเก็บค่าเช่าที่ดินอยู่เหมือนเดิม ไม่ได้สอดคล้องกับคำมั่นสัญญาที่ข้าหลวงใหญ่พาน เดน บอสซ์เคยวางนโยบายไว้ ทำให้ต่อมาในภายหลังความผิดพลาดถูกนำมาโจมตีต่อนโยบายการเพาะปลูกของเจ้าอาณานิคมดัตช์²¹

นวนิยายเรื่องรอย่างก้าว เป็นนวนิยายลำดับที่สาม ยังคงกล่าวถึงเส้นทางชีวิตของมิงเกภายหลังจากที่ได้สูญเสียแอนเนลีสคนรักที่ตายจากไปอย่างไม่มีวันกลับ จนในตอนนั้นมีมิงเกได้หันหลังให้กับภาพในอดีตที่เมืองสุราบายา ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวของไญ ออนโตโซโร๊ะห์ หรือมอง มาแรร์ส เพื่อนของเขา แต่จะเป็นจุดเริ่มต้นด้วยการเข้าสู่ยุคใหม่และสิ่งใหม่ ๆ ที่

²⁰ ปราโมทยา อนันตา ตูร์, *ผู้สืบทอด*, หน้า 210.

²¹ ทวีศักดิ์ เผือกสม, *ประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย: รัฐจารีตบนหมู่เกาะ ความเป็นสมัยใหม่แบบอาณานิคม และสาธารณรัฐแห่งความหลากหลาย*, หน้า 106-107.

มิงเกต้องเจอ จากการเปลี่ยนผ่านของช่วงเวลาจากคริสต์ศตวรรษที่ 19 ไปสู่คริสต์ศตวรรษที่ 20 ทำให้โลกของชาวพื้นเมืองกำลังเดินทางเข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่ มิงเกจึงได้ตัดสินใจเดินทางสู่บาตาเวีย²² เมืองหลวงของหมู่เกาะอินดีส อันเป็นศูนย์กลางการปกครองของเจ้าอาณานิคมดัตช์ เขาได้ละทิ้งอดีตอันขมขื่นไว้เบื้องหลัง และก้าวสู่การเดินทางครั้งใหม่ ด้วยการตัดสินใจที่จะเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนแพทย์สำหรับชาวพื้นเมืองหรือ STOVIA อันเป็นโรงเรียนแห่งเดียวในหมู่เกาะอินดีสที่เปิดการสอนให้กับชาวพื้นเมืองและยังถือว่าเป็นการศึกษาที่ดีที่สุดสำหรับชาวพื้นเมือง การเข้ามาใช้ชีวิตที่บาตาเวียมิงเกจะต้องเริ่มต้นเรียนรู้กับสิ่งใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็น ผู้คน การศึกษา และการถูกจำกัดสิทธิในฐานะที่เป็นชาวพื้นเมือง เป็นต้น กล่าวคือ เมื่อเข้ามาเรียนในโรงเรียนแพทย์พื้นเมืองมิงเกก็ต้องประสบกับปัญหาเกี่ยวกับข้อปฏิบัติและกฎระเบียบของสถาบันแห่งใหม่จากการจัดถูกจัดวางตามกรอบโครงสร้างของรัฐอาณานิคม ทั้งนี้ก็เพราะการที่เขาได้รับรู้ถึงรูปแบบการปกครองที่แท้จริงของระบอบอาณานิคมที่หวังแต่จะรับผลประโยชน์จากชาวพื้นเมือง และจัดให้ชาวพื้นเมืองอยู่ในส่วนของชายขอบ โดยที่ไม่มีสิทธิในการเรียกร้องสิทธิของตนเอง จึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้มิงเกเลือกที่จะเดินสู่เส้นทางของเสรีชน และเลือกที่จะทำงานเพื่อช่วยเหลือพี่น้องชาวพื้นเมืองด้วยกัน ดังเนื้อหาตอนหนึ่งที่ว่า “ทุกหนทุกแห่งย่อมมีกฎเกณฑ์ ทำไมกฎเกณฑ์ที่นี้ถึงน่าเจ็บปวดนัก ในฐานะคนชวา ในฐานะนักเรียนต้องใส่เครื่องแบบชุดชวา มีหมวกเดสตาร์ เลือติดกระดุมตามแบบประเพณี ใส่รองเท้าปาดะ และเท้าเปล่า! ห้ามใส่รองเท้า”²³

การศึกษาเป็นแกนหลักสำคัญที่ทำให้ชาวพื้นเมืองมีโอกาสที่จะลืมตาอ้าปากและลุกขึ้นมาต่อกรถึงสิทธิความถูกต้องจนท้ายที่สุดนำไปสู่การเกิดจิตสำนึกเรียกร้องความเป็นชาติโดยรัฐบาลอาณานิคมดัตช์ได้เข้ามาวางรากฐานการเรียนรู้ให้กับชาวพื้นเมืองที่มีฐานะทางชนชั้นสูงกว่าชาวพื้นเมืองธรรมดาทั่วไป กลุ่มชาวพื้นเมืองเหล่านี้สามารถมีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนที่เจ้าอาณานิคมเป็นเจ้าของและได้รับการศึกษาแบบตะวันตก โรงเรียนของเจ้าอาณานิคมดัตช์ที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายชุดนี้มีอยู่ 2 แห่ง คือโรงเรียนฮาเบเอสและโรงเรียนฝึกสอนแพทย์สำหรับชาวพื้นเมือง STOVIA ทั้งสองโรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่มิงเกผู้เป็นชาวพื้นเมืองชนชั้นสูงและยังเป็นตัวแทนของชาวพื้นเมืองที่ได้มีโอกาสศึกษา จนได้รับความรู้เหมือนอย่างลูกหลานของเจ้าอาณานิคมดัตช์

โรงเรียนเหล่านี้ก่อตั้งขึ้นมาโดยมีเป้าหมายที่จะสร้างความรู้ให้กับชาวพื้นเมือง กล่าวคือ เมื่อชาวพื้นเมืองจบออกมาสามารถเข้าทำงานให้กับหน่วยงานของรัฐบาลอาณานิคมต่อไป อันเป็นโครงสร้างการปกครองที่ถูกจัดสรรเพื่อผลประโยชน์ที่เจ้าอาณานิคมจะได้รับ นอกจากนี้ยังมีอีกโรงเรียนหนึ่งที่เจ้าอาณานิคมดัตช์เห็นถึงความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องสร้างฐานความรู้สมัยใหม่ผ่านการศึกษาระดับสูง แต่ทว่าโรงเรียนนี้ไม่ได้ถูกพูดถึงอยู่ในนวนิยายชุดระบอบแห่งเกาะบูรู แต่เป็นสถานศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับการฝึกหัดข้าราชการอาณานิคมชาวพื้นเมืองที่เรียกว่า OSVIA (Opleidingscholen voor inlandsche ambtenaren) โรงเรียนแห่งนี้ได้เปิดมายาวนานแล้วเป็นเวลาห้าปีในเธอแลนด์ ซึ่งชาวพื้นเมืองที่จบมาจากโรงเรียนของชาวยุโรประดับต่ำก็สามารถที่จะเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนแห่งนี้ได้²⁴ จึงเห็นได้ว่าทั้งโรงเรียน STOVIA และโรงเรียน OSVIA เป็นสถานศึกษาที่สร้างขึ้นเพื่อรองรับชาวพื้นเมืองกลุ่มใหม่ที่ต้องการพัฒนาความเป็นชาวพื้นเมืองของตนเองให้มีระดับที่ดีขึ้น เป็นการพัฒนาระบบความเป็นอยู่ของชาวพื้นเมืองในอีกแนวทางหนึ่ง เพื่อให้เป็นไปตามยุคสมัยที่กำลังก้าวข้ามไปสู่อารยธรรมใหม่ การศึกษาใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นย่อมมีผลต่อการพัฒนาความคิดของชาวพื้นเมือง สิ่งก็ตามมานั้นอาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภายในสังคมชาวพื้นเมือง

²² บาตาเวีย (Batavia) เป็นเมืองหลวงในสมัยอาณานิคมดัตช์ ปัจจุบันคือ จาการ์ตา เมืองหลวงของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

²³ ปราโมทยา อนันตา ตูร์, (2543), *รอย่างก้าว*, แปลโดยภักดี วีระภาสพงษ์, (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ), หน้า 11.

²⁴ Ricklefs, M.C., (2001), *A History of Modern Indonesia since C.1200*, London: Palgrave, p.199.

การได้รับการศึกษาแบบตะวันตกเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมชาวพื้นเมือง และที่สำคัญกว่าคือยังทำให้บรรดาปัญญาชนชาวพื้นเมืองเริ่มมีแนวคิดในการก่อตั้งองค์กรชาวพื้นเมืองขึ้น เพื่อเป็นพื้นที่ให้กับชาวพื้นเมืองในการใช้เป็นเครื่องมือแสดงความคิดเห็นและยังเป็นพื้นที่ใช้ในการเป็นกระบอกเสียง เพื่อวิพากษ์วิจารณ์อำนาจของรัฐอาณานิคมที่กระทำการละเมิดสิทธิชาวพื้นเมือง นอกเหนือจากนั้นคือการตื่นตัวของเหล่าปัญญาชนยังได้ปลุกกระแสรักชาติ ปราโมทย์จึงได้วาดภาพให้มิงเกเป็นผู้บุกเบิกการก่อตั้งองค์กรของชาวพื้นเมืองขึ้นมา ทั้งนี้การที่จะสามารถก่อตั้งองค์กรขึ้นมาได้นั้นเป็นผลมาจากการที่มิงเกสั่งสมความรู้และแรงกระตุ้นที่ได้รับมาจากกลุ่มหนุ่มสาวชาวจีนที่ทำการเคลื่อนไหวเพื่อการปฏิวัติวัฒนธรรมในจีน โดยองค์กรที่มิงเกก่อตั้งขึ้นคือซาระกัตปริยาเย และเมื่อหากพิจารณาถึงประวัติศาสตร์ขององค์กรชาวพื้นเมืองก็จะพบว่าองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นโดยชาวพื้นเมืองเป็นองค์กรแรกก็คือซาระกัต ปริยาเย ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1906 ทั้งยังใช้ภาษามลายูในการเป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างองค์กร เมื่อทำการศึกษาถึงความสำคัญขององค์กรชาวพื้นเมืองก็พบว่าสมาชิกภายในองค์กรจะได้รับการศึกษาแบบตะวันตกและเข้าใจในภาษาของชาติตะวันตก ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาดัตช์ แต่ก็ยังคงนำภาษามลายูมาเป็นสิ่งที่ใช้เชื่อมโยงสื่อสารกันระหว่างสมาชิกในองค์กร ทั้งนี้ก็เพราะว่าภาษามลายูเป็นภาษาที่สามารถใช้ติดต่อสื่อสารกันได้กับประชาชนทุกกลุ่มในหมู่เกาะอินโดนีส์ และสิ่งที่สำคัญคือเพื่อแสดงถึงความเท่าเทียมกัน กล่าวคือ สมาชิกในองค์กรที่มาจากชาวพื้นเมืองทุกชนชั้น ไม่ว่าจะเป็นชาวนาหรือชาวพื้นเมืองระดับล่างสามารถที่จะติดต่อและขอความช่วยเหลือจากองค์กรนี้ได้ แต่ก็ยังมีการคัดค้านจากประชาชนชั้นล่างในเรื่องการตั้งชื่อองค์กร เนื่องจากการใช้คำว่าปริยาเยมีลักษณะที่แสดงถึงการแบ่งฐานะทางชนชั้นและมีความเป็นศักดิ์นา จึงมองว่าไม่สามารถหมายรวมถึงกลุ่มชนชั้นที่อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าได้ ดังเนื้อหาตอนหนึ่งที่ว่า “เป็นอันว่าต้วนเห็นด้วยว่าควรที่จะมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมา องค์กรที่หลากหลายไปด้วยเชื้อชาติ ใช้ภาษามลายูเหมือนเมื่อก่อน ไม่ใช่องค์กรกลุ่มปริยาเย แต่มาจากพ่อค้า กลุ่มของผู้คนที่อิสระ คนที่มีอิสรภาพ และนับถือศาสนาอิสลาม”²⁵

ต่อมาในปี ค.ศ. 1909 จึงได้มีการก่อตั้งเป็นองค์กรใหม่ที่ชื่อว่า ซาระกัต ดากัง อิสลาม (Sarekat Dagang Islamiyah) หรือสหภาพการค้าอิสลามขึ้นมาแทน เพื่อช่วยเหลือพ่อค้าชาวพื้นเมือง²⁶ โดยที่ยังคงใช้ภาษามลายูเป็นหลักสำคัญในการเป็นเครื่องมือสื่อสารเหมือนเช่นเดิม แต่ว่าองค์กรนี้ไม่ค่อยเป็นที่นิยมเท่าใดนัก จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและรูปแบบขององค์กรขึ้นเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1911 โดยกลุ่มหัตถกรรมผ้าบาติกกลุ่มหนึ่งในเมืองโซโล (Solo) ที่ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบองค์กรให้เป็นรูปแบบของสหกรณ์ เพื่อต้องการให้ซาระกัต ดากัง อิสลามมีความเข้มแข็งและสามารถที่จะต่อต้านกับการแข่งขันของจีน จนในที่สุดทำให้ซาระกัต ดากัง อิสลาม ได้เปลี่ยนชื่อองค์กรมาเป็นซาระกัต อิสลาม (Sarekat Islam) ซึ่งการเปลี่ยนจากองค์กรในรูปแบบสหภาพการค้าอิสลามมาเป็นสหภาพอิสลาม เนื่องจากอิทธิพลของกลุ่มพ่อค้าเดิมเริ่มเสื่อมลง นอกจากนั้นยังเกิดเป็นกลุ่มสมาชิกใหม่ ๆ ที่แม้จะไม่ได้ได้รับการศึกษาสูง แต่ก็ยังคงเป็นการศึกษาแบบตะวันตก เป้าหมายของซาระกัตอิสลามคือต้องการให้การค้าขายในหมู่ชาวมุสลิมยังคงอยู่และมีการพัฒนาก้าวหน้าต่อไปโดยหวังให้สมาชิกในองค์กรร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และยังต้องการให้มีความก้าวหน้าในเรื่องการพัฒนาจิตใจและเรื่องสวัสดิการทั่วไปขององค์กร²⁷ จะเห็นได้ว่าเมื่อสังคมของชาวพื้นเมืองเริ่มที่ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยและการนำความเป็นสมัยใหม่เข้ามาของชาติตะวันตก ได้ทำให้เกิดการ

²⁵ ปราโมทยา อนันตา ตูร์, *รอย่างก้าว*, หน้า 402.

²⁶ ทวีศักดิ์ เผือกสม, *ประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย: รัฐจารีตชนหมู่เกาะ ความเป็นสมัยใหม่แบบอาณานิคมและสาธารณรัฐแห่งความหลากหลาย*, หน้า 184-185.

²⁷ ไชนุดิน, เอลซา, เพ็ชรี สุมิตร แบล, (2552), *ประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย*, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์), หน้า.278-280.

ต้นตัวของเหล่าปัญญาชนที่มีความปรารถนาอยากสัมผัสถึงสิ่งแปลกที่เข้ามา ผลต่าง ๆ ที่ตามมานั้นมีทั้งด้านดีและไม่ดีต่อชาวพื้นเมืองสิ่งที่สำคัญที่เกิดจากการเข้ามาของชาติตะวันตก และเป็นจุดสำคัญทางประวัติศาสตร์ของยุคอาณานิคม คือ กระแสการสร้างชาติที่เริ่มเกิดขึ้นจากชาติอื่น ๆ ก่อนที่กลายมาเป็นแรงผลักดันให้ก่อเกิดเป็นองค์กรชาวพื้นเมืองและขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องต่อการสร้างชาติในหมู่เกาะอินโดนีเซียจึงถือได้ว่าองค์กรชาวพื้นเมืองเป็นส่วนประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันของชาติอินโดนีเซียในเวลาต่อมา

นวนิยายเรื่องเรือนกระจก เป็นนวนิยายภาคจบของจตุรภาคแห่งเกาะบูรู นวนิยายเรื่องนี้ได้เปลี่ยนจากมุมมองการเล่าผ่านมิงเกชาวพื้นเมืองที่ต่อต้านอาณานิคม มาเป็นการเล่าเรื่องจากชาวพื้นเมืองผู้ซื่อสัตย์ต่อเจ้าอาณานิคม และพร้อมที่จะรับใช้รัฐบาลดัตช์ คือ จาคส์ ปาเงอมานันน์ (Jacques Pangemanann) มีพื้นเพเดิมเป็นชาวเมอานาโต (Menado) แต่พ่อค้าชาวฝรั่งเศสรบไปเลี้ยงเป็นลูกบุญธรรม จึงทำให้ปาเงอมานันน์จบการศึกษาจากยุโรปและเข้าทำงานเป็นตำรวจชาวพื้นเมืองที่ทำงานให้กับรัฐบาลอาณานิคมดัตช์ในหมู่เกาะอินโดนีเซีย ในนวนิยายเรื่องนี้ได้เข้าสู่จุดสิ้นสุดของนวนิยายจตุรภาคแห่งเกาะบูรู โครรงเรื่องภายในจึงเริ่มด้วยเรื่องราวหลังจากที่มิงเกถูกจับกุมตัวไปด้วยฝีมือของปาเงอมานันน์ที่ได้รับการช่วยเหลือจากโรเบิร์ต ซูร์ฮอฟ (Robert Suurhof) ศัตรูเก่าของมิงเก ผลการจับกุมตัวทำให้มิงเกต้องถูกเนรเทศไปเมืองอัมบอน (Ambon) เหตุการณ์การจับกุมตัวมิงเกถือได้ว่าเป็นการกระทำที่อยู่นอกเหนือกฎหมาย ในตอนนั้นมิงเกอยู่ในฐานะผู้นำองค์กรชาเรกัตดากังอิสลาม อันเป็นองค์กรการเคลื่อนไหวที่ช่วยเหลือชาวพื้นเมืองที่ใหญ่ที่สุดในยุคนั้น มิงเกจึงถูกกล่าวหาว่าเป็นบุคคลอันตรายเนื่องจากงานเขียนของมิงเกที่ลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ Medan Priyayi เข้าข่ายต่อต้านรัฐบาลอาณานิคม นอกจากนั้นปาเงอมานันน์ยังถูกขอให้ร่วมเดินทางไปส่งมิงเก ณ เมืองอัมบอน ในระหว่างการเดินทางมิงเกไม่ยอมพูดจากับปาเงอมานันน์เลย ความเจ็บปวดของมิงเกจึงทำให้ปาเงอมานันน์รู้สึกว่าการกระทำนั้นเป็นการดูถูกและเหยียดหยามต่อตัวเขา เมื่อมิงเกได้ถูกเนรเทศไปอยู่เมืองอัมบอน องค์กรชาเรกัตดากังอิสลามยังคงดำเนินต่อไป และมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อยมา และอยู่ภายใต้การดูแลของฮาจี ซามาดี (Haji Samadi)

ในนวนิยายเรือนกระจก ช่วงเวลาที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายอยู่ในราวปี ค.ศ.1911-1917 เป็นช่วงเวลาของความรุ่งโรจน์ของขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านเจ้าอาณานิคมดัตช์ ทำให้รัฐบาลอาณานิคมเกรงกลัวต่อขบวนการเคลื่อนไหวของชาวพื้นเมือง และในขณะเดียวกันกระแสการตื่นขึ้นของชาตินิยมจีนในแผ่นดินใหญ่ ก็เป็นแรงจูงใจให้กับกลุ่มชาวจีนในหมู่เกาะอินโดนีเซียที่ได้หันมาต่อต้านรัฐบาลอาณานิคม การตื่นตัวของปัญญาชนชาวพื้นเมืองทั้งในหมู่เกาะอินโดนีเซียและปัญญาชนจากภายนอกนั้น ทำให้เหล่าปัญญาชนมีแนวคิดการแสวงหาความเป็นชาติ ที่อิสระและมีเสรีภาพ ส่วนปาเงอมานันน์ผู้มีความจงรักภักดีและศรัทธาต่อรัฐบาลอาณานิคมและรับหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าอาณานิคมดัตช์ เขายังได้รับการแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาข้าหลวงใหญ่ของอาณานิคม โดยมีหน้าที่สำคัญในการติดตามการเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวพื้นเมือง ปาเงอมานันน์นั้นเลือกที่จะรักษาเกียรติยศและชื่อเสียงของตน ด้วยการยอมรับใช้รัฐบาลอาณานิคม

ท้ายที่สุดตอนจบปาเงอมานันน์ได้ยอมแพ้ต่อมิงเกและยกธงในตัวมิงเกว่า เป็นคนที่ยิ่งใหญ่และยังคงได้รับเกียรติอยู่เสมอ มิงเกเป็นผู้ที่เสียสละ เข้าช่วยเหลือชาวพื้นเมือง และต่อสู้เพื่อสิทธิของชาวพื้นเมือง แม้ว่าภายหลังจะสูญเสียทุกอย่างที่เขาสร้างขึ้นมาจากหมดสิ้น สำหรับเรื่องราวชีวิตของมิงเก หลังจากที่ได้รับการปล่อยตัว เขาได้กลับมาใช้ชีวิตที่บาดาเวีย แต่ไม่ได้รับอนุญาตให้กระทำการใด ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมืองหรือจัดตั้งองค์กรทั้งสิ้น

4. บทสรุป

นวนิยายชุดจตุรภาคแห่งเกาะบรูสะทอนเรื่องราวในยุคอาณานิคมช่วงเวลาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 18 จนถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 อันเป็นยุคแห่งการตื่นตัวของเหล่าชาวพื้นเมืองที่ตระหนักถึงความเป็นชาติจากการถูกปกครองอย่างกดขี่ภายใต้การปกครองของเจ้าอาณานิคมดัตช์ในหมู่เกาะอินดีส ปราโมเดียบอกเล่าเรื่องราวผ่านตัวละครที่ทำให้ได้เห็นสภาพสังคมอินโดนีเซียในอดีตสมัยที่ยังเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตกและเผยให้เห็นสภาวะจิตใจของมนุษย์ที่ต้องประสบกับความสูญเสียจากการปกครองของเจ้าอาณานิคมดัตช์ นวนิยายชุดจตุรภาคแห่งเกาะบรูสะทอนไม่ใช่แค่เพียงเป็นการเล่าประวัติศาสตร์ในยุคอาณานิคมเพียงเท่านั้น แต่ยังเผยให้เห็นถึงเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ที่กล่าวได้ว่าเป็นยุคบุกเบิกการเคลื่อนไหวของปัญญาชนชาวพื้นเมืองที่ได้รับการศึกษาแบบตะวันตก เป็นตัวแทนของชาวพื้นเมืองที่ลุกขึ้นเรียกร้องความถูกต้องยุติธรรม ด้วยการก่อตั้งองค์กรเพื่อช่วยเหลือชาวพื้นเมือง นวนิยายชุดจตุรภาคแห่งเกาะบรูสะทอนมิใช่แค่เพียงเป็นนวนิยายที่เล่าถึงภาพเบื้องหลังของการปกครองสมัยอาณานิคมเพียงเท่านั้น แต่ยังได้สะท้อนถึงเรื่องราวต่าง ๆ บริบทเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ยุคอาณานิคมดัตช์ที่นวนิยายชุดจตุรภาคแห่งเกาะบรูสะทอนได้ทำการนำเสนอออกมานั้น ได้ช่วยทำให้เข้าใจถึงเรื่องเล่ายุคอาณานิคมได้อย่างชัดเจนเนื่องจากดึงเอาบริบทอันสำคัญของยุคดังกล่าวมาสะท้อนอยู่ในนวนิยาย

5. เอกสารอ้างอิง

- ไชนุดิน, เอลซา. (2552). A History of Indonesia. [*ประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย*]. มุลนิธิตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ทวีศักดิ์ เผือกสม. (2555). *ประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย: รัฐจารีตบนหมู่เกาะ ความเป็นสมัยใหม่แบบอาณานิคม และสาธารณรัฐแห่งความหลากหลาย*. เมืองโบราณ
- ปราโมทยา อนันตา ตูร์.(2543). *แผ่นดินของชีวิต*. โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ปราโมทยา อนันตา ตูร์.(2543). *ผู้สืบทอด*. โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ปราโมทยา อนันตา ตูร์. (2543). *รอยย่างก้าว*. โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ภัควดี วีระภาสพงษ์. (2549). ปราโมเดีย อนันตา ตูร์.*ฟ้าเดียวกัน*. 4(2) (เมษายน-มิถุนายน), หน้า 279-281.
- วิบูลย์พรรณ ธนไพศาลกิจ.(2544). *ชาวชวาภายใต้ระบบการเพาะปลูก ค.ศ.1830-1870*. [สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต] มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อรอนงค์ ทิพย์พิมล. “ชีวิตและผลงานของปราโมเดีย อนันตา ตูร์: นักเขียน นักโทษและนักต่อสู้ทางการเมืองแห่งอินโดนีเซีย.” จาก <https://www.the101.world/pramoedya-ananta-toer/>.
- Lia Nuralia & Lim Imadudin. (2010). *Kisah Perjuangan Phalawan Indonesia*. Ruang Kata.
- Muhammad Rifai. (2010). *Pramoedya Ananta Toer: Biografi Singkat (1995-2006)*. Garasi House Book.
- Pramoedya Ananta Toer. (2006.) *Rumah Kaca*. Lentera Dipantara.
- Ricklefs, M.C. (2001). *A History of Modern Indonesia since C.1200*. Palgrave.
- Vickers, Adrian. (2005). *A History of Modern Indonesia*. Cambridge University Press.

“ชุมชนพึ่งพิง ชุมชนพึ่งพา ชุมชนพึ่งตนเอง” กรณีศึกษาชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริ่ง
อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา

“RELIANT COMMUNITIES, DEPENDENT COMMUNITIES, SELF-RELIANT COMMUNITIES” :
A CASE STUDY OF BAN KHOK MUEANG COMMUNITY, BANG RIANG SUBDISTRICT
KHUAN NIANG DISTRICT, SONGKHLA

นันทยา ศรีวารินทร์^{1*}

Nuntaya Sriwarin^{1*}

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “ชุมชนพึ่งพิง ชุมชนพึ่งพา ชุมชนพึ่งตนเอง” กรณีศึกษาชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริ่ง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา นี้ ทำการศึกษาพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริ่ง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ตั้งแต่อดีตจนถึงช่วงของการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ซึ่งมีการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนมาใช้ในพื้นที่ จากการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริ่ง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ในอดีตมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายผู้คนอาศัยพึ่งพากันและพึ่งพิงธรรมชาติในการหล่อเลี้ยงชีวิต มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นตามวิถีของชุมชนชนบท แต่ความเปลี่ยนแปลงของชุมชนเกิดขึ้นจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจของภาครัฐ ส่งผลให้ระบบทุนนิยม วิถีสมัยใหม่เข้าสู่ชุมชน จนทำลายรากเหง้าของชุมชนดั้งเดิม อย่างไรก็ตามจากการที่ชุมชนมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และมีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวปฏิบัติปรับใช้ภายในพื้นที่ ทำให้ชุมชนและผู้คนหันกลับมาสู่วิถีดั้งเดิมของตนอีกครั้งนั่นคือพึ่งพิงธรรมชาติ พึ่งพากันและกันและพึ่งตนเองให้มากขึ้น ชุมชนมีการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมกลุ่มและประเพณีอันดีงาม ความสามัคคีและช่วยเหลือเกื้อกูลกันกลับคืนมา นำพาชุมชนให้ผ่านพ้นวิกฤตและกลายเป็นตัวอย่างชุมชนเข้มแข็งในปัจจุบัน

คำสำคัญ : ชุมชนพึ่งพิง, ชุมชนพึ่งพา, ชุมชนพึ่งตนเอง, ชุมชนบ้านโคกเมือง

Abstract

The article titled “Reliant Communities, Dependent Communities, Self-Reliant Communities”: A Case Study of Ban Khok Mueang Community, Bang Rieng Subdistrict, Khuan Niang District, Songkhla that conducted a study of the economic and social development of Ban Khok Mueang Community, Bang Reang Subdistrict, Khuan Niang District, Songkhla from the past to the period of the implementation of the 9th national economic and social development plan. The concept of community economic philosophy was adopted to use in this area. According to the study in the past of Ban Khok Mueang Community, Bang Reang Subdistrict, Khuan Niang District, Songkhla was a simple way of life. People lived interdependently and relied on nature to nurture life. It was closely related to the way of life of rural communities but the change

¹ กรรมการประจำหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์เพื่อการสื่อสารสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, e-mail: nuntaya.sr@skru.ac.th

in the community was caused by the economic development of a government sector. As a result, capitalism and the modern way reaching the community destroyed the roots of the traditional community. However, Ban Khok Mueang community with the community's visionary leadership and the adoption of the Sufficiency Economy Philosophy as a practice make communities and people revert to their traditional ways relying on nature and depending more on each other and self-sufficient. The community revives the relationships through group activities and good traditions. In addition, unity and support each other return and these lead the community through the crisis and become an example of a strong community at present.

Keyword: Reliant Communities, Dependent Communities, Self-Reliant Communities, Ban Khok Muang Community

1. บทนำ

ในปัจจุบันสังคมไทยประสบทั้งปัญหาที่เกิดจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ปัจจุบันเริ่มบรรเทาเบาบางลงแต่กลับมีโรคอุบัติใหม่เช่นโรคฝีดาษลิงหรือไข้ทรพิษลิง (Monkeypox) เข้ามาแทนที่ ทำให้ทุกประเทศเฝ้าจับตามองด้วยความหวั่นเกรงว่าจะกลายเป็นโรคระบาดใหม่ที่จะสร้างปัญหาให้มากขึ้น ประกอบกับปัญหาสงครามระหว่างรัสเซียกับยูเครนที่ยืดเยื้อมานานหลายเดือนยิ่งซ้ำเติมปัญหาเศรษฐกิจที่ย่ำแย่อยู่แล้วให้นักหนาสาหัสยิ่งกว่าเดิม ทุกประเทศต่างได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจที่ยากแก่การแก้ไขหาทางออก แม้เรื่องราวที่กล่าวมาข้างต้นคล้ายกับเป็นเรื่องไกลตัวแต่แท้ที่จริงกลับไม่ได้เป็นเช่นนั้นเพราะตราบดีที่ชุมชนมีการเชื่อมโยงกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกล้วนส่งผลกระทบต่อกันและกันและส่งผลให้ทุกพื้นที่ต้องปรับตัวรับกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่มากระทบและหาทางออกของปัญหาที่จะตามมา

เรื่องราวในโลกล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เรื่องราวในประเทศก็ไม่แตกต่างกัน นโยบายการพัฒนาของภาครัฐที่มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้ส่งผลให้เกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ใน ปี พ.ศ.2504 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอีกหลายฉบับต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แผนพัฒนาฯ กลายเป็นเข็มทิศนำทาง ทิศทางการพัฒนาของประเทศ แม้เป้าหมายของการพัฒนาจะมุ่งเน้นสร้างความเจริญเติบโต ความทันสมัยและความก้าวหน้าให้กับชุมชน แต่ผลกลับมิได้เป็นเช่นนั้นโดยเท่าเทียมกัน ชุมชนบางแห่งอาจมีความพร้อมรับกับการพัฒนา แต่บางชุมชนอาจต้องใช้เวลาในการเตรียมความพร้อม ลักษณะของนโยบายที่ใช้ในลักษณะ Top to down โดยปราศจากความเข้าใจในสภาพที่แท้จริงของชุมชนกลับก่อให้เกิดปัญหาและกลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา เป็นตัวอย่างหนึ่งของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา เพราะการเร่งรัดพัฒนาตามแผนฯ ได้ส่งผลให้ชุมชนเกือบล่มสลาย ผลจากนโยบายทำให้คนในชุมชนสนใจในการแสวงหาเงินตรามาจับจ่าย มากกว่าจะถ้อยทีถ้อยอาศัยช่วยเหลือกันดังอดีต เศรษฐกิจถูกขับเคลื่อนด้วยตัวเงินส่งผลให้เกิดความเห็นแก่ตัว มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลืองและบ่อนทำลายทำให้เสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว

อย่างไรก็ตาม ชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา สามารถผ่านพ้นวิกฤตเหล่านั้นมาได้เนื่องจากมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และมีการรื้อฟื้นความสามัคคีให้กับคนในชุมชนให้ลุกขึ้นมามีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยกัน ชุมชนดำรงมาได้เนื่องจากมีการปรับตัว เปลี่ยนแปลงตามกระแสของปัจจัยภายนอกที่เข้ามากระทบกับชุมชน จนปัจจุบันชุมชนบ้านโคกเมือง กลายเป็น 1 ใน 39 หมู่บ้าน ตามโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสงขลา (บ้านโคกเมือง (ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสงขลา, 2565) เป็นตัวอย่างของชุมชนเข้มแข็งในปัจจุบัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากฝีมือของใครคนใดคนหนึ่งแต่ต้องอาศัยความรักและความสามัคคีของคนในชุมชนที่มีความน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

ชุมชนบ้านโคกเมือง ในปัจจุบันเป็นหมู่บ้านที่อยู่ภายใต้การปกครองของตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา พื้นที่ชุมชนบ้านโคกเมือง เป็นภาพสะท้อนพัฒนาการความเปลี่ยนแปลงของชุมชน ตั้งแต่ชุมชนดั้งเดิม ผลกระทบจากการพัฒนาตลอดจนการปรับตัวและการดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและพึงพิงตนเองได้ จนเป็นชุมชนเข้มแข็งโดยการน้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับชุมชน แต่กว่าที่ชุมชนจะประสบความสำเร็จดังปัจจุบันก็ต้องค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนต้องมีผู้นำที่วิสัยทัศน์ในการพัฒนา และอาศัยความร่วมมือกันของคนในชุมชน การศึกษาในครั้งนี้นจึงแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็นหลัก คือ ชุมชนดั้งเดิม การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อชุมชน การปรับตัวและการดำรงอยู่ ดังนี้

2. ชุมชนดั้งเดิมก่อนทศวรรษ 2500

ชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีพัฒนาทางประวัติศาสตร์มาเป็นเวลานาน การดำรงอยู่ของชุมชนมีความผูกพันกับความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ดังคำกล่าวของสมพงษ์ ลัทธพิตร อายุ 69 ปี ข้าราชการบำนาญ (สมพงษ์ ลัทธพิตร, 2557, สัมภาษณ์) ความว่า “...ถ้ามองอดีต มันก็ตีความอุดมสมบูรณ์ มีคนรักใคร่สามัคคีกันตามประสาชาวบ้าน ทัว ๆ ไป ตามชนบท แต่สิ่งที่เราขาดพวกเราลืมนึก เราลืมนึกถึงความอุดมสมบูรณ์ในน้ำมีปลาในนามีข้าว มีทะเล มีนาข้าว อุดมสมบูรณ์มาก...” สอดคล้องกับคำกล่าวของนายอุดม ฮั่นเซ่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านโคกเมือง ที่กล่าวว่าชุมชนบ้านโคกเมืองเป็นชุมชนเก่าแก่ มีการค้นพบโบราณวัตถุหลายอย่างใน พ.ศ.2534 เช่น ฐานศิวิลิ่ง เครื่องถ้วยชามจีน เครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น (ชัยวุฒิ พิชยะกุล, 2542) สภาพพื้นที่ของบ้านโคกเมืองเป็นที่ราบลุ่ม มีคลองภูมิไหลผ่านไปลงทะเลสาบสงขลาทางด้านทิศเหนือ มีพื้นที่ส่วนหนึ่งติดกับทะเลสาบสงขลา พื้นที่บริเวณนี้จึงมีความอุดมสมบูรณ์มาก “...ในทะเลสาบมีความอุดมสมบูรณ์มาก ริมตลิ่งจะมีปลาในทะเลมากมาย ให้จับกิน ส่วนบนบกมีพืชผลหลากหลายชนิดที่ชาวบ้านเก็บมากินและใช้โดยไม่ต้องซื้อ มีการเอื้อกัน ให้กันแบ่งปันกันทุกอย่าง แต่แรกนั้นนะ แม้แต่ว่าได้ปลามาแล้วก็ให้กัน เหมือนพร้าวน้ำไปเอาตะไต้โคนลุย อาหารการกินในครัวเรือน กะอยู่แค่เลส่วนมากก็ติดกันทั้งเพ หัวเข้าไปนา หัวค้ำไปเล สักเดียวได้กุ้งมาสักสองสามกระป๋อง มาต้มน้ำผึ้งไว้มัน ต้มเค็มไว้มัน แล้วควักขุ่นข้างเรินไม่ต้องซื้อ ใคร(ตะใคร่)ไม่ต้องซื้อ ตีปลี(พริก) ข้างเรินยังก็ปลูกเองหรือขอข้างบ้าน เขาให้ทั้งเพ” (อุดม ฮั่นเซ่ง, 2554, สัมภาษณ์ อ้างอิงใน กิตติ ต้นไทย, 2556, หน้า 330)

ชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลบางเหริย อำเภอกวนเนียง ในอดีตดั้งเดิมมีการผลิตเพื่อยังชีพ โดยพึ่งพิงธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทำการผลิตที่มีต้นทุนต่ำ อาศัยเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ที่เหลือจึงนำออกจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ต้องการหรือขาดแคลน ใช้แรงงานคนในครัวเรือนเป็นหลัก และใช้แรงงานสัตว์เลี้ยง นอกจากนี้ยังสามารถผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตรแบบง่าย ๆ ใช้เอง โดยอาศัยภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สืบทอดกันมา สภาพความสมบูรณ์ของพื้นที่ และปริมาณคนที่มีจำนวนน้อย ทำให้ผู้คนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ดำรงชีวิตอย่างพอมีพอกิน ไม่มีการแก่งแย่งทรัพยากรที่จะนำไปสู่ความขัดแย้ง จึงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและช่วยเหลือเกื้อกูลกันฉันท์เครือญาติ คนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำประมงด้วยเครื่องมือจับปลาแบบง่าย ๆ มีการทำนาเล็กน้อยเพื่อบริโภคภายในครอบครัว การปลูกข้าวจึงมีปริมาณไม่มากนัก เพียงพอกินและเก็บเมล็ดพันธุ์ในแต่ละฤดูการผลิต ใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก โดยแบ่งหน้าที่กันทำตามกำลังและความสามารถของแต่ละคน แต่ถ้าแรงงานในครัวเรือนทำไม่ทันก็จะขอความช่วยเหลือจากเพื่อนและญาติมิตรในลักษณะของการพึ่งพากันและกัน

การช่วยเหลือกัน ไม่มีตัวเงินเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยน แต่เป็นลักษณะของการทำสัญญาใจที่มีให้กัน กล่าวคือเมื่อใครมาช่วยเหลืองานหนักของตน เมื่อถึงเวลาที่มีการร้องขอความช่วยเหลือ ก็จะผลัดเวรไปช่วยตอบแทนน้ำใจที่ได้มากลับคืนเรียกว่า ออกปาก หรือขอมือ ตามแต่โอกาส นับเป็นวิถีวัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิมที่น่าสนใจยิ่ง นอกจากนี้ยังมีวิธีการผูกคองโดย

การแต่งงานและผูกเกลอเป็นสหายนิตกัน เป็นระบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นและขยายจากมิตรอันดีไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ ทำให้เกิดความสนิทแนบแน่นมากยิ่งขึ้น เป็นการพึ่งพาอาศัยกันทั้งด้านการผลิตและสังคม เช่น เมื่อครอบครัวใดในชุมชนมีการจัดงานทั้งงานมงคล เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ หรืองานอวมงคล เช่น งานศพ คนในชุมชนจะช่วยกันในการจัดงานดังกล่าวตามกำลัง กล่าวคือ หากมีกำลังทรัพย์ก็จะใส่ของทำบุญ แต่หากขาดทุนทรัพย์ก็นำแรงงานช่วยงาน แนวปฏิบัติเช่นนี้ทำให้ชุมชนมีความผูกพันกัน เกิดความรักใคร่สามัคคีกัน ซึ่งวิถีชุมชนดั้งเดิมเช่นนี้เป็นวิถีโดยทั่วไปของพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ช่วยให้ผู้คนรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นในการพึ่งพา ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ทำให้ชุมชนมีความผูกพันก่อให้เกิดความเข้มแข็ง มั่นคง หล่อหลอมกลายเป็นภูมิคุ้มกันปกป้องชุมชนให้ปลอดภัยและมีความสุขในการอยู่ร่วมกัน

3. การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อชุมชน พ.ศ.2504-2549

การใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) และตามมาด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอีกหลายฉบับ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อพื้นที่เป็นอย่างมาก เนื่องจากเป้าหมายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในระยะแรก ๆ นั้น มุ่งเน้นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า ฉะนั้นด้านหนึ่งรัฐสนับสนุนให้บริษัทข้ามชาตินำทุนเทคโนโลยี และการจัดการสมัยใหม่มาลงทุนในประเทศไทย ส่วนอีกด้านรัฐเร่งรัดพัฒนาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อเกื้อกูลการลงทุนและส่งเสริมการพัฒนากระบวนอุตสาหกรรมของนายทุนข้ามชาติ ขยายฐานการผลิตภาคเกษตรให้กว้างขวาง เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบป้อนโรงงานอุตสาหกรรมและการบริโภคของสังคมเมือง²

อย่างไรก็ตาม ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก ๆ นั้น ผลของการพัฒนายังไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อชุมชนมากนัก แต่ในเวลาต่อมา ผลของการพัฒนาได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อชุมชนอย่างมหาศาล เพราะได้ทำลายรากเหง้า ตัวตนของชุมชนอย่างยับเยิน ก่อเกิดปัญหาภายในชุมชน จนมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) เป็นแผนที่ได้อัญเชิญแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลาง เป็นแนวทางของการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อชุมชน ในช่วง พ.ศ.2504-2549 สามารถแบ่งได้เป็นสองระยะ (นันทยา ศรีวารินทร์ และคณะ, 2559, หน้า 59-60) ดังนี้

ระยะแรก คือ พ.ศ. 2504 - 2521 เป็นระยะเริ่มต้นของการนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาใช้ในประเทศ ผลของการพัฒนาดังกล่าวทำให้ทรัพยากรธรรมชาติในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ก็เริ่มถูกใช้ให้หมดไปอย่างรวดเร็ว การผลิตเพื่อการพาณิชย์เริ่มขยายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อภาครัฐมีนโยบายในการผลิตเพื่อการค้าเป็นสำคัญ เทคนิคกระบวนการผลิตสมัยใหม่เริ่มไหลบ่าเข้าสู่ชุมชน รวมทั้งแรงงานภายนอกที่เข้ามาหางานทำ มีการสนับสนุนให้เกิดการทำนาข้าวสมัยใหม่ โดยใช้ข้าวพันธุ์ใหม่แทนข้าวพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งมาพร้อมต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น เกิดระบบชลประทานรองรับการเพาะปลูก โดยไม่ต้องพึ่งพิงน้ำฝนจากธรรมชาติแต่เพียงอย่างเดียว ชาวนาที่อยู่ใกล้ระบบชลประทานสามารถทำนาได้มากกว่าหนึ่งครั้งต่อปี

นอกจากนี้ รัฐยังมีนโยบายเพิ่มการส่งออกสัตว์น้ำอย่างกว้างขวาง มีการสร้างถนนที่สะดวกสบายขึ้น เกิดการขยายตัวทางการค้าในท้องถิ่น ภาครัฐได้เร่งสร้างปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเริ่มขึ้นหลังจากประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติไม่นานนัก มีการพัฒนาระบบวิทยุกระจายเสียงซึ่งเริ่มตั้งขึ้นในประเทศ เมื่อ พ.ศ.2492 จากนั้นได้แพร่ขยายไปสู่เมืองและชนบทในปี พ.ศ.2505 รัฐได้สร้างสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยขึ้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และเริ่มแพร่ภาพออกอากาศ (เกริกเกียรติ พันธุ์พิพัฒน์ และปนัดดา ธนสถิต, 2526, หน้า 142) ใน

² ศึกษาเพิ่มเติม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. จาก https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=develop_issue.

ขณะเดียวกันมีการตัดถนนและไฟฟ้าตามโครงการพัฒนาตำบลในสมัย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมท เป็นนายกรัฐมนตรี เข้าไปในชุมชน ใน พ.ศ.2518 โดยใช้ชื่อโครงการว่า โครงการเงินผัน ทำให้ความทันสมัยค่อย ๆ แทรกตัวเข้าสู่ชนบท พร้อมกับจำนวนคนที่ไหลเข้าสู่ชุมชนมากขึ้น ผู้คนเพิ่มจำนวนมากขึ้น บ้านเมืองขยายตัวกว้างขวางขึ้น พร้อมกับความเจริญที่แทรกตัวเข้ามาในพื้นที่อย่างรวดเร็ว คนเริ่มรับรู้ข้อมูลข่าวสารนอกชุมชนมากขึ้น เป็นช่องทางให้วัฒนธรรมเมืองซึ่งยกย่องผู้มีฐานะร่ำรวย มุ่งแสวงหาวัตถุสิ่งของมาครอบครองเพื่อบ่งบอกฐานะของตน สิ่งเหล่านี้แทรกซึมเข้ามาในสังคมชนบทโดยผ่านระบบการสื่อสารและการคมนาคม รูปแบบความทันสมัยดังกล่าวเข้ามาปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตดั้งเดิม จากการบริโภคอย่างเรียบง่ายไปสู่ลัทธิบริโภคนิยมตามแบบฉบับสังคมเมือง สิ่งเหล่านี้เข้ามาพร้อมกับความทันสมัยตามนโยบายของภาครัฐ ผู้คนต้องเร่งหาเงินมากขึ้น เพื่อนำมาซื้อเครื่องอุปโภค บริโภคตามวัฒนธรรมเมืองเพื่อตอบสนองความอยากได้ใคร่มี เป็นสังคมที่วัตถุนิยมของคนที่ความร่ำรวย โดยสะท้อนออกมาในรูปของการกินการใช้ที่ทันสมัย

ระยะที่ 2 ราวปี พ.ศ.2521-2549 เป็นช่วงเวลาของแผนพัฒนาฯ ที่ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ ผลจากนโยบายส่งเสริมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2504-2521 ทำให้ความต้องการเงินของคนในชุมชนขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ระบบทุนนิยมเข้ามามีบทบาทครอบงำคนในชุมชน เป้าหมายการผลิตเป็นไปตามความต้องการของตลาดโลก เงินกลายเป็นสิ่งจำเป็นของผู้คน การผลิตที่เคยทำทุกอย่างด้วยตนเองเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน กลายเป็นผลิตเฉพาะอย่าง ตามความต้องการของตลาด นำสิ่งที่ผลิตได้ป้อนตลาด รับเงินตราที่ได้จากการค้าขายไปซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคที่ไม่ได้ผลิต ทุกคนมุ่งแสวงหาเงินทองตอบสนองความต้องการ ชีวิตที่เคยเรียบง่ายผ่อนคลาย กลับเข้าสู่วังวนที่สับสนวุ่นวาย และต้องดิ้นรนในการหาเลี้ยงปากท้อง

วิถีการผลิตแบบดั้งเดิมที่แทบจะไม่มีการลงทุนด้วยตัวเงิน เนื่องจากพึ่งพิงธรรมชาติเป็นสำคัญ เมื่อเปลี่ยนแปลงการผลิตที่เน้นเพื่อการค้า ปัจจัยการผลิตทุกอย่างต้องใช้เงินในการดำเนินการ ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตของผู้คนอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง ต้นทุนการผลิตเริ่มตั้งแต่ค่าเมล็ดพันธุ์ที่ใช้เพาะปลูก ซึ่งแต่เดิมพันธุ์ข้าวที่ปลูกในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาจะนิยมใช้พันธุ์ข้าวพื้นเมือง เช่น ข้าวหว่าน ข้าวหอมจันทร์ ข้าวสังข์หยด เป็นต้น แต่ข้าวที่ภาครัฐส่งเสริมในขณะนั้นเป็นข้าวสายพันธุ์ใหม่ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด มีความพยายามเร่งเพิ่มผลผลิตป้อนตลาด และนำเทคนิคและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อเร่งผลผลิตข้าวให้ได้ในปริมาณมาก รถไถนาถูกนำมาใช้แทนวัวควายเพราะรถไถสามารถทำงานได้เร็วกว่า ชาวนาขยายพื้นที่เพาะปลูกได้มากขึ้น รถไถนาซึ่งมีนายทุนนำมาให้เช่า ทำให้ชาวนาต้องใช้เงินลงทุนในการทำนามากขึ้น และพึ่งพาหนี้และกันน้อยลง ชาวนาต้องเพิ่มเงินลงทุน จ้างเครื่องทุ่นแรงเพื่อย่นเวลาการทำงาน และหาเงินมาใช้จ่าย

การนำเทคโนโลยีการผลิตแบบใหม่มาช่วยในการทำนามากขึ้น การขยายพื้นที่เพาะปลูกข้าว การเร่งผลผลิตข้าวในปริมาณมากเพื่อหวังกำไร การใช้ปุ๋ย ทำให้ชาวนาต้องอาศัยทรัพยากรจากภายนอกมากขึ้น เพื่อให้มีผลผลิตจำนวนมากป้อนตลาด ตั้งแต่การใช้ข้าวพันธุ์ใหม่ที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลงและการใช้รถไถนา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนต้องใช้เงินในการซื้อหา การลงทุนในการทำนาที่สูงขึ้น เริ่มเสี่ยงต่อการขาดทุนเมื่อผลผลิตราคาตกต่ำ อีกทั้งการใช้ยาฆ่าแมลงและปุ๋ยเคมียังส่งผลต่อวิธีการผลิต วิถีชีวิตและระบบนิเวศที่เคยอุดมสมบูรณ์ให้เสียหาย (กิตติ ดันไทย, 2552, หน้า 125)

ผลกระทบที่สำคัญต่อชุมชนต่อมา คือ วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนซึ่งเป็นวัฒนธรรมของการช่วยเหลือพึ่งพากันของคนในชุมชนได้เลือนหายไป ทุกคนมุ่งแสวงหาเงินทองมาใช้จ่าย ชาวนาใช้เงินที่หามาได้จ้างทั้งแรงงานคนและเครื่องจักรเพื่อช่วยในการทำนา การถ้อยทีถ้อยอาศัย การพึ่งพากันและกันก็เลือนหายไป ปัจจัยการผลิตที่สูงขึ้นทั้งจากเมล็ดข้าวพันธุ์ใหม่ รถไถ ปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืช เทคโนโลยีการเพาะปลูกได้เปลี่ยนแปลงไปเกือบทุกขั้นตอนกลายเป็นต้นทุนการผลิตที่ทำให้กำไรจากการทำนาดลดลง ในขณะที่ชุมชนสูญเสียการพึ่งตนเองได้ ชุมชนดั้งเดิมซึ่งเคยเป็นแหล่งผลิตและแหล่งบริโภค ปัจจุบันกลับต้องพึ่งตลาดและสังคมภายนอกเกือบทุกอย่าง ทั้งอาหารสด อาหารแห้ง เสื้อผ้าสำเร็จรูป ยารักษาโรค เครื่องใช้ไฟฟ้า

ยานพาหนะต่าง ๆ เป็นต้น (ปก แก้วกาญจน์, 2530) ประกอบกับพื้นที่เสียหายสะสมมากขึ้นเรื่อย ๆ จากการใช้สารเคมี การทำนาในปีหลัง ๆ ให้ผลผลิตน้อยลง กำไรเหลือไม่คุ้มกับการลงทุน ชาวนาบางส่วนเริ่มหยุดทำนา เพราะปัญหาหนี้สิน ทำนาไม่พอกิน คนหนุ่มสาวเริ่มทิ้งไร่นาไปหากินในเมือง ทั้งคนเฒ่าคนแก่และเด็กไว้ ผู้ได้รับการศึกษาสูงก็หางานอื่นทำ ไม่คิดสืบทอดการทำนาเช่นบรรพบุรุษ มองว่าการทำนาเป็นอาชีพที่เหนื่อยยาก ลำบาก ไม่มีเกียรติและศักดิ์ศรี คนในพื้นที่ที่ไม่พอพยายย้ายไปไหนก็ต้องปรับตัวเพื่อให้ชีวิตของตนดำรงอยู่ต่อไปได้ บางส่วนเริ่มหันหาพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ ที่เป็นที่ต้องการของตลาด เช่น “ยางพารา” หรือ “ปาล์มน้ำมัน”

ลักษณะเช่นนี้ทำให้ความสัมพันธ์ภายในชุมชนที่เคยเหนียวแน่น ค่อยคลายตัวลง ชุมชนเริ่มมีปัญหา มีการลักขโมย ปัญหายาเสพติด หรือทำมาหาเลี้ยงชีพไม่พอกิน ระบบความเชื่อที่ยึดโยงคนให้เป็นพวกเดียวกันเริ่มจางหายไป การบริโภคเปลี่ยนเป็นบริโภคแบบสังคมเมือง เน้นการแสวงหาวัตถุสิ่งของ เพื่อป้องกันถึงฐานะและความร่ำรวยของตน วัฒนธรรมที่ดั้งเดิม เช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน พึ่งพากันถูกแทนที่ด้วยวัฒนธรรมเมือง ซึ่งเป็นตัวแทนของระบบทุนนิยม อยู่อย่างตัวใครตัวมัน คนในชุมชนมีปัญหาเพิ่มขึ้น เกิดปัญหาทางด้านพฤติกรรม ย่อหย่อนในศีลธรรมจรรยา เอารอดเอาเปรียบกัน วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมเริ่มจางไปพร้อม ๆ กับการเริ่มล่มสลายของสถาบันครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมของท้องถิ่น

4. การปรับตัวและการดำรงอยู่

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ก่อนที่ชุมชนจะล่มสลายมากไปกว่านั้น คนในชุมชนได้พยายามหาทางออกเพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้นโดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาโดยยึดหลักทางสายกลางมาปรับใช้ในพื้นที่ เพื่อให้ชุมชนของตนผ่านพ้นวิกฤต คนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้และพัฒนาชุมชนจนก้าวสู่การเป็น “ชุมชนเข้มแข็ง”

นโยบายของรัฐในการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเปรียบดังดาบสองคม ที่มีทั้งคุณและโทษกับชุมชน บางชุมชนสามารถปรับตัวได้ตามแผนพัฒนาที่สามารถเจริญก้าวหน้าและเติบโตอย่างรวดเร็ว เช่น อ.หาดใหญ่, อ.เมือง จ.สงขลา แต่ในบางชุมชนที่ไม่สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงได้ก็ส่งผลทำให้ชุมชนเสียหาย เกิดปัญหามากมายที่มากกระทบกับชุมชน ชุมชนไทยจำนวนมากอาจไม่ได้มีเงื่อนไขของรับการปรับใช้นโยบายดังกล่าว การศึกษาที่ผ่านมามุ่งเน้นเฉพาะชุมชนในชนบทที่ประสบความสำเร็จแต่แท้จริงแล้วยังมีชุมชนไทยอีกหลายลักษณะที่สามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปขับเคลื่อนเป็นกรอบการพัฒนาได้ ชุมชนบ้านโคกเมืองซึ่งอยู่ไม่ไกลจาก อ.หาดใหญ่มากนัก ก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งซึ่งประสบผลสำเร็จดังกล่าว

ในอดีตชุมชนบ้านโคกเมืองก็ประสบปัญหาจากการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ภาพความเสียหายอันเป็นผลจากการพัฒนาที่พบเห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ ทรัพยากรธรรมชาติลดลง อันเกิดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่ยั้งคิด เกิดความเสื่อมโทรม ปริมาณสัตว์น้ำในทะเลสาบลดลงอย่างรวดเร็ว มีการใช้เครื่องมือหาปลาที่ไม่ถูกต้อง เช่น แหและอวนตาถี่ ๆ สัตว์น้ำไม่ได้ขนาดก็ถูกจับ พื้นที่ของชุมชนโคกเมืองมีอาณาเขตติดกับทะเลสาบสงขลา อาชีพหลักของคนในชุมชนนอกจากการเกษตรกรรมแล้ว จะมีการทำการประมงด้วย อย่างไรก็ตาม การจับปลาในอดีต ชาวบ้านจะใช้เรือประมงขนาดเล็กและใช้วอนที่ทำด้วยมือ แหลงจับปลาจะอยู่ไม่ห่างจากชายฝั่งมากนัก ปลาที่จับได้เพื่อบริโภคเป็นหลัก เหลือจึงจะขาย และส่วนใหญ่มีการแลกเปลี่ยนซื้อขายกันในตลาดนัดใกล้บ้าน ส่วนใหญ่เพื่อหาเงินมาซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคเท่าที่จำเป็น หรือเพื่อเก็บเงินไว้รักษาตัวเองและครอบครัวยามเจ็บไข้ไม่สบาย ดังนั้นปริมาณปลาที่จับได้จึงไม่มากและเลือกจับเฉพาะปลาตัวใหญ่ ปลาตัวเล็กที่จับได้จะปล่อยกลับลงทะเล แต่ต่อมาเมื่อมีความต้องการจับสัตว์น้ำให้ได้มากขึ้น จึงมีการนำอวนรุนมาใช้ในการจับปลาซึ่ง

เริ่มเข้ามาในพื้นที่นี้ตั้งแต่ประมาณ ปี พ.ศ.2520 นอกจากนี้ ยังมีการใช้วนต่าถี่ ๆ ปลาตัวเล็กตัวน้อยจึงถูกจับหมด ยิ่งทำให้ ปริมาณปลาลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว คนในพื้นที่กล่าวว่า “...ปลาที่มีอยู่ก็มีขนาดเล็กลง เช่น ปลาซีตัง สมัยก่อนตัวขนาด ฝ่ามือแต่ในระยะหลังนี้ลดลงเหลือเพียงตัวขนาดสองถึงสามนิ้วเท่านั้น ปลาโตไม่ทันตามความต้องการของคน...” (ธานินทร์ แก้วรัตน์, 2557, สัมภาษณ์ อ่างอิงใน นันทยา ศรีวารินทร์ และคณะ, 2559, หน้า 66)

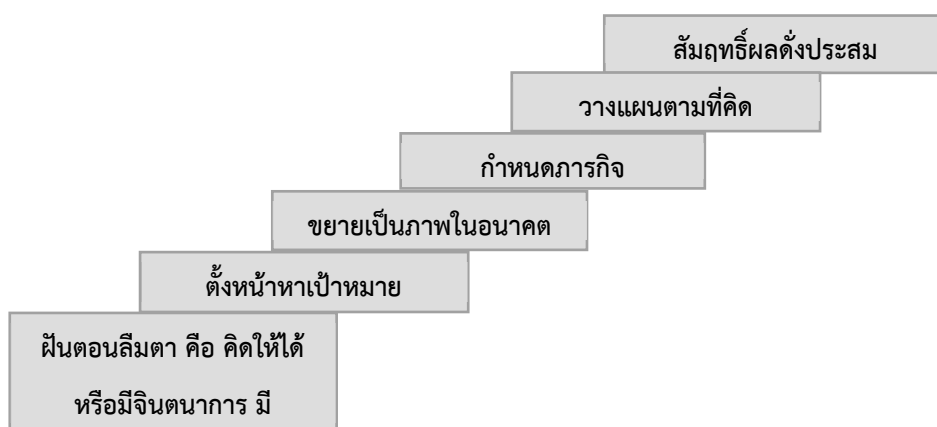
นอกจากนี้ ผลจากการพัฒนายังมีปัญหาสังคมและปัญหาครอบครัวตามมา เด็กและเยาวชนขาดการได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว ขาดความอบอุ่นเพราะพ่อแม่ต้องช่วยกันทำงานเพื่อหาเงิน เกิดปัญหาชุมชนแตกแยก ขาดการช่วยเหลือกันและกัน อันเป็นผลจากการที่ทุกคนมุ่งแสวงหาเงินทองโดยไม่ใส่ใจต่อผลประโยชน์ของส่วนรวม ปัญหาที่เกิดขึ้นนำมาสู่การจัดการกับปัญหาเพื่อหาทางแก้ไขปัญหภายในชุมชน ซึ่งจุดเริ่มต้นในการแก้ปัญหานั้นเริ่มจากผู้นำชุมชน คือ ผู้ใหญ่อุดม อันเช่ง และ อาจารย์สมพงศ์ ลัทธกิจโร ข้าราชการบำนาญซึ่งเป็นที่ปรึกษาสำคัญในชุมชน โดยแนวคิดและวิธีดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านในขณะนั้นมีแนวทางสำคัญมาจากการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ โดยมีเป้าหมายสำคัญที่จะทำให้ชุมชนบ้านโคกเมืองเป็น “ชุมชนพึ่งพิง ชุมชนพึ่งพา ชุมชนพึ่งตนเอง” ซึ่งการขับเคลื่อนชุมชนบ้านโคกเมืองสู่การเป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงนั้น แทนพันซ์ เสนะพันธุ์ บัวใหม่ และ มาลี สบายยิ่ง ได้สรุปกระบวนการขับเคลื่อนชุมชนสู่การเป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนโคกเมืองไว้ 5 กระบวนการที่ต่อเนื่องกัน ได้แก่ 1) การสร้างแรงกระตุ้นและความตระหนัก 2) การสร้างกลุ่มที่เข้มแข็ง 3) การปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อพัฒนาชุมชนบนมิติเศรษฐกิจพอเพียง 4) การสร้างวิถีชีวิตพอเพียงภายหลังมีทุนมนุษย์ที่สมบูรณ์ 5) การสร้างบทเรียนชุมชน กระบวนการดังกล่าวเหล่านี้วางอยู่บนปัจจัยความสำเร็จ 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) การมีทุนมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่พร้อมขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน 2) ความสามารถในการสร้างสรรค์กิจกรรมหรือโครงการสำหรับงานพัฒนาชุมชน และ 3) ความพร้อมของทุนชุมชน (แทนพันซ์ เสนะพันธุ์ บัวใหม่ และ มาลี สบายยิ่ง, 2561, หน้า 150) ดังนี้

กระบวนการสร้างแรงกระตุ้นและความตระหนัก เริ่มจากความพยายามให้คนในชุมชนพิจารณารากเหง้าของตนเอง สร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง สร้างความรักในชุมชนท้องถิ่น รักเพื่อนรอบข้าง รวมทั้งสิ่งแวดล้อม พยายามถักทอสายใยแห่งความร่วมมือกันให้เกิดขึ้นในชุมชนอีกครั้ง โดยนำวัฒนธรรมชุมชนที่ดีงาม คือ ความมีเมตตาจิตอันดี การช่วยเหลือพึ่งพา การอภัยที่ถ้อยอาศัย คืบคลานมาสู่ชุมชนโดยผ่านกระบวนการรวมกลุ่ม มีการสร้างเครือข่ายและระดมคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น สร้างแรงกระตุ้นและความตระหนักในการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมพัฒนาชุมชน เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือมุมมองการใช้ชีวิตให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยเริ่มจากกิจกรรมสำคัญ 2 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมตีกองยาว และ 2) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ กิจกรรมการตีกองยาวได้รับการพิจารณาเป็นลำดับแรก เนื่องจากตรงกับความสนใจของสมาชิกส่วนใหญ่และเป็นกิจกรรมที่สร้างความเพลิดเพลิน ช่วยลดความเบื่อหน่ายในหมู่สมาชิก นอกจากนี้ การเกิดขึ้นของกลุ่มกองยาวบ้านโคกเมืองได้สร้างคุณูปการต่องานพัฒนาชุมชนบ้านโคกเมือง ซึ่งสรุปได้ 3 ประการคือ 1) การช่วยฝึกฝนคนเพื่อสร้างทักษะด้านการตีกองยาว 2) การปลูกฝังความรับผิดชอบให้แก่บุคคลทำให้สมาชิกตระหนักถึงความเสียสละ และ 3) การช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้กระบวนการทำงานกลุ่ม ตลอดจนทักษะการบริหารจัดการกลุ่ม สอดคล้องกับคำกล่าวของผู้ใหญ่อุดม อันเช่ง ความว่า “...ปัจจัยหลักของการพัฒนา ผมมองถึงคนในชุมชน ถือว่าคนในชุมชนเราสามารถที่จะหลอมคนให้มีศักยภาพ โดยการกระทำได้หลายเรื่อง ครั้งแรกผมเอาดนตรีมาหลอมใจ เพื่อเป็นการใช้กลองยาว มาหลอมเพื่อให้รู้ว่าพฤติกรรมคนโคกเมืองมีพฤติกรรมแบบไหน หลังจากใช้ดนตรีมาหลอมแล้ว 1. เริ่มสังเกตว่าเค้ามีความรับผิดชอบ 2. เริ่มมีความผูกพัน 3. เค้าสามารถดึงเพื่อนฝูงเข้ามาร่วม และที่เห็นได้ชัดก็คือ เริ่มอาการที่แสดงออกได้ชัดเจนว่ามีพฤติกรรมแบบนั้นออกมาให้เห็น เช่น เรื่องรับผิดชอบ ว่าเป็นคนตรงต่อเวลา รู้จักรักษาสິงของ รู้จักบทบาทหน้าที่ตัวเอง ผมมองว่าถ้าเอาดนตรีมาถ้าคนไม่มีความพร้อมในตัวเองแล้วเสียงดนตรีไม่สามารถที่จะหลอมได้ อย่างน้อยกลองยาวก็มืองค์ประกอบหลายตัว มีดนตรีหลายชิ้นถ้าคนไม่มีความสามัคคี

ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดขึ้นได้ต้องเริ่มจากการสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพิงตนเองให้ได้เสียก่อน แนวคิดของชุมชนนี้คือพยายามลดรายจ่ายของแต่ละครัวเรือนลง เน้นให้คนสร้างแหล่งอาหารของตัวเอง เช่น การปลูกพืชที่ตนเองรับประทาน เป็นการลดรายจ่าย และพยายามเพิ่มรายได้ด้วยการเลี้ยงสัตว์ ต่อยอดด้วยการนำเอามูลสัตว์มาหมักทำแก๊สเพื่อเป็นการลดรายจ่ายเกี่ยวกับก๊าซหุงต้มได้อีกทาง และผลพวงจากการหมักแก๊สคือ ปุ๋ยหมัก ที่สามารถนำมาใส่เป็นปุ๋ยบำรุงให้แก่พืชผักที่ปลูก นอกจากนี้ ภายในหมู่บ้านยังมีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนหลากหลายกลุ่ม สร้างเครือข่ายในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่มีความรู้ ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้สู่คนในชุมชนโดยผ่านวิธีประชุมประจำเดือนและยังมีการส่งเสริมและรณรงค์ให้ชาวบ้านทำบัญชีครัวเรือนด้วย

ภายในชุมชนมีการส่งเสริมให้เกิดการออมทรัพย์ โดยมีกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะวันละบาท กลุ่มสะสมทรัพย์ กองทุนเงินล้าน กองทุนชุมชน และสถาบันการเงินของธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตร (ธกส.) ด้วย ซึ่งชาวบ้านสามารถเลือกได้ว่าจะฝากไว้ที่ใดแต่ต้องออมให้ได้ แต่สถาบันสำคัญที่ผู้ใหญ่บ้านจะเน้นคือกลุ่มสะสมทรัพย์ ซึ่งสามารถถอนได้เมื่อมีเหตุจำเป็น ซึ่งถ้ากู้เงินของตัวเองจากกลุ่มสะสมทรัพย์ ที่สะสมวันละ 20 บาท จะไม่ต้องเสียดอกเบี้ย และหากจะนำเงินส่วนนี้ไปลงทุนประกอบอาชีพก็สามารถเบิกได้ทันที โดยไม่ต้องเป็นหนี้ใคร สามารถพึ่งตนเองได้

การจะเป็นชุมชนเข้มแข็งที่สมบูรณ์ นอกจากดูแลเรื่องเศรษฐกิจภายในชุมชนแล้ว การสืบทอด ส่งต่อภูมิปัญญาจากคนรุ่นเก่าไปสู่คนรุ่นใหม่ก็มีความสำคัญไม่น้อย ในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ภายในชุมชนพยายามดึงผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะภูมิปัญญาเรื่องสมุนไพร หมอสมุนไพร หมอทำพิธีกรรมทางด้านศาสนา จะมีการอาศัยกลุ่มคนเหล่านี้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาที่สำคัญคือการอนุรักษ์การใช้สมุนไพรในท้องถิ่น มีการทำป้ายติดชื่อพืชสมุนไพร ชื่อพื้นเมืองสรรพคุณที่สามารถจะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ภายในชุมชนยังได้มีการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ตั้งแต่ประเพณีเวียนเทียน สารทเดือนสิบ และที่สำคัญก็คือการอนุรักษ์เรื่องสิ่งแวดล้อม มีการรณรงค์ให้คนในชุมชนใส่ใจในด้านความสะอาด ให้เห็นว่าสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ก็สามารถสร้างมูลค่าให้เป็นตัวเงินได้ ชุมชนบ้านโคกเมืองเป็นชุมชนที่น่าสนใจทั้งในด้านสังคมประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นพื้นฐานที่ก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนการพัฒนาและสร้างศักยภาพที่ดีภายในชุมชน การศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชน ดังสโลแกนที่ว่า “บ้านโคกเมือง เรื่องวิถีถิ่น กินร้อยอย่าง สร้างป่าเลน” (บ้านโคกเมือง (ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสงขลา) การที่ชุมชนโคกเมืองประสบความสำเร็จในการพัฒนานั้นส่วนหนึ่งมาจากชุมชนมีแนวทางปฏิบัติร่วมกันอันมาจากบันได 6 ขั้นที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการปฏิบัติ ดังนี้

รูปที่ 1 แสดงบันได 6 ขั้น การทำงานชุมชนจึงประสบผลสำเร็จ

ที่มา : ศาลาอเนกประสงค์ชุมชนบ้านโคกเมือง อ.ควนเนียง จ.สงขลา ดัดแปลงจาก นันทยา ศรีวารินทร์ และคณะ, 2559

การดำเนินงานของชุมชนบ้านโคกเมืองในปัจจุบันจะมีขั้นตอนการดำเนินงานที่สำคัญอยู่ 6 ขั้นตอน (นันทยา ศรีวารินทร์ และคณะ, 2559, หน้า 73-77) ดังนี้

1) **ผันตอนลิมตา คือ คิดให้ได้หรือมีจินตนาการ มีวิสัยทัศน์** การพัฒนานั้นเริ่มมาจากการมองอดีต มองปัจจุบัน และมองอนาคต ผู้นำมีความต้องการให้ชุมชนมีความเจริญทัดเทียมกับชุมชนอื่น ผลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ แห่งชาติทำให้พื้นที่ในเมืองถูกพัฒนาอย่างรวดเร็ว ขณะที่ชุมชนรอบนอกเช่นบ้านโคกเมืองพัฒนาตามไม่ทัน คนในเมืองจะมี สาธารณูปโภคพร้อม แต่ในหมู่บ้านรอบนอกแม้แต่นถนนหนทางเดินก็ไม่มี มีเพียงถนนทางเดินเล็ก ๆ ที่ชาวบ้านเว้นไว้สำหรับ เดิน บ้านโคกเมืองเริ่มมีความเจริญใกล้เข้ามา จนกระทั่งหาดใหญ่ห่างเพียงประมาณ 20 กิโลเมตรจากบ้านโคกเมือง ความ เจริญเข้ามาถึงชุมชน คนในชุมชนสามารถเดินทางเข้าเมืองได้ง่ายขึ้น และทรัพยากรทางธรรมชาติที่ชุมชนเคยมีบริโภคอย่าง อุดมสมบูรณ์ก็ถูกทำลายลงโดยคนในเมืองร่วมกับคนในชนบทช่วยกันทำลายล้าง คนในชุมชนเริ่มตระหนักถึงความสำคัญใน การร่วมกันพัฒนา และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมรวมทั้งประเพณีวัฒนธรรมที่เสื่อมถอยในชุมชนให้ฟื้นกลับคืนมา

2) **ตั้งหน้าหาเป้าหมาย** หลังจากนั้นชุมชนเริ่มมีการกำหนดทิศทางเป้าหมายของการพัฒนา สิ่งที่ชุมชน ค้นพบจากการช่วยกันพิจารณา พบว่าปัญหาสำคัญที่สุดในขณะนั้น คือ ทรัพยากรสัตว์น้ำเริ่มหมดไป จึงเกิดความคิดที่จะพลิก พื้นป่าชายเลนที่เสื่อมโทรมให้ฟื้นกลับคืนมา มีการสร้างป่าชายเลนขึ้นมาเพื่ออนุรักษ์สัตว์น้ำ เกิดกลุ่มอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและฟาร์มทะเลขึ้น ซึ่งในปัจจุบันประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี สัตว์น้ำเริ่มกลับคืนมา ทรัพยากรธรรมชาติมีมากขึ้น และการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มสะสมทรัพย์เพื่อเป็นสวัสดิการให้กับชุมชน ได้บรรเทาความ เดือดร้อน และลดการกู้หนี้ยืมสิน

3) **ขยายเป็นภาพในอนาคต** เมื่อมีแนวความคิดในการพัฒนาแล้ว คนในชุมชนได้ช่วยกันคิดวางแผนการ พัฒนาให้เป็นรูปธรรม และหากเกิดอุปสรรคหรือปัญหาที่จะนำมาพูดคุยกันในที่ประชุม ซึ่งการประชุมจะมีการจัดเป็นประจำ ทุกเดือน คือ ทุก ๆ วันที่ 12 ของเดือน หากใครมีประเด็นปัญหาอะไรก็ต้องแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมนี้ หรือหากมีข้อเสนอ โครงการใด ๆ ล้วนต้องผ่านที่ประชุมเพื่อให้เกิดการระดมสมอง ตกผลึกความคิดและมีมติร่วมกันออกมา

4) **กำหนดภารกิจ** เมื่อมีการประชุมกันจนได้ข้อสรุปที่ชัดเจนแล้ว จึงจะมีการกำหนดภารกิจในการ ดำเนินงาน จัดการวางแผนออกมาให้เป็นรูปธรรม

5) **วางแผนตามที่คิด** ในขั้นตอนนี้จะมีการคัดเลือกทีมงานในการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยมีหลักการ คัดเลือกให้เหมาะสมกับงานที่จะรับผิดชอบ ระหว่างการทำงานก็จะมีการพูดคุย ปรึกษาหารือกันโดยตลอดเวลา และมีการ ถ่ายทอดสิ่งที่คิดจะทำ รวมทั้งความคืบหน้าของงานนั้นในที่ประชุม เพื่อให้คนในชุมชนร่วมรับรู้และแสดงความคิดเห็นได้อย่าง ทั่วถึง

6) **สัมฤทธิ์ผลตั้งประสม** ผลจากการดำเนินงานตามขั้นตอนดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ชุมชนประสบ ผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ด้วยความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน

การดำเนินงานที่มีแผนชัดเจนเป็นขั้นตอนนี้ทำให้การทำงานของชุมชนประสบผลสำเร็จ คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ขึ้น และในยามเกิดปัญหาที่ช่วยกันผ่านพ้นวิกฤตไปด้วยกัน ก่อเกิดความรัก ความสามัคคีในชุมชน ความสัมพันธ์ที่ดีของคนใน ชุมชนกลับคืนมา การสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชนบ้านโคกเมืองนั้นมีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ ในพื้นที่ โดยหลักการสำคัญของวิถีเศรษฐกิจพอเพียง คือ เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (Self-Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน ด้วยการสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองก่อนเป็นอันดับแรก คือ ให้ตัวเองมีพอกิน พอใช้ ในชุมชนบ้านโคกเมืองไม่ได้มุ่งหวังแต่จะสร้างความเจริญด้านเศรษฐกิจแต่เพียงด้านเดียว มีการพัฒนาทางด้านสังคม และวัฒนธรรมควบคู่กันไปด้วย

สำหรับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้มีการนำมาปฏิบัติเป็นรูปธรรมโดยมีแผนการปฏิบัติที่ชุมชนได้วางไว้เป็นแนวทางการดำเนินงานที่เรียกว่า “ตัวชี้วัด 6x2 ด้วยตนเอง” ดังนี้

1) **ลดรายจ่าย** ในชุมชนมีการส่งเสริมให้มีการลดรายจ่ายลงทุกทาง และสนับสนุนให้มีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อให้เห็นตัวเลขที่ชัดเจน เกิดแรงจูงใจในการประหยัดคอตอม เช่น ทำสวนครัว ปลูกพืชผักหลากหลายชนิด เอาไว้รับประทานภายในครัวเรือน และลด ละ เลิก อบายมุข ส่งเสริมให้คนในชุมชนห่างไกลจากยาเสพติด หางานให้ทำตามความถนัด และดึงเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

2) **เพิ่มรายได้** คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากหลากหลายช่องทาง แม้แต่ขยะมูลฝอยก็สามารถนำมาขายได้ โดยขายให้กับกลุ่มนายไฟฟ้า กลุ่มนายเหล็กรื้อ ใช้ ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วยการมีอาชีพเสริม และใช้เทคโนโลยี ช่วยในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภายในชุมชน

3) **ประหยัด** เน้นให้คนในชุมชนมีความประหยัดคอตอมและมีกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อเป็นการสะสมเงินไว้ใช้ในยามจำเป็น

4) **เรียนรู้** เน้นให้คนในชุมชนสนใจชวนหาความรู้ และเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้คนในชุมชนนำไปใช้

5) **อนุรักษ์** ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยกันอนุรักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ได้รับประโยชน์สูงสุด รู้คุณค่าของทรัพยากรและส่งเสริมให้คนในชุมชนช่วยกันปลูกต้นไม้เพิ่มมากขึ้น

6) **เอื้ออาทร** ดูแลช่วยเหลือกัน มีความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน และช่วยเหลือกันยามเกิดปัญหา กล่าวโดยสรุปแล้ว การที่ชุมชนบ้านโคกเมืองสามารถแก้ปัญหาและจัดการภายในชุมชนได้ตั้งปัจจุบันเนื่องจากอาศัยความสามัคคีกันของคนในชุมชน โดยจุดเริ่มต้นอาจมาจากผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ แต่ความสำเร็จที่เกิดขึ้นมาจากความสามัคคีกันของคนในชุมชน ผ่านความร่วมมือของเครือข่ายหน่วยงานภายนอกที่มีส่วนร่วมในการสนับสนุน จนทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพิงตนเองได้

ชุมชนบ้านโคกเมืองนับเป็นชุมชนตัวอย่างที่สามารถปรับเปลี่ยน ปรับตัว และดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีท่ามกลางกระแสของโลกวัตฤนิยม ชุมชนมีความเอื้ออาทรกัน รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามไว้ได้ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข มีชีวิตอยู่ด้วยความพอเพียง พึ่งพิงและพึ่งพาอาศัยกันและกัน ความสำเร็จของชุมชนมาจากหลายปัจจัยตั้งแต่ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้และมีความต้องการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง สามารถโน้มนำให้คนในชุมชนเข้าใจและชักจูงให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการพัฒนา มีการดำเนินงานอย่างมีระบบระเบียบ ประเด็นต่อมา คือ การมีทีมงานที่ดีคอยช่วยเหลือให้การสนับสนุน ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์อันดีอยู่แล้ว จึงง่ายต่อการหล่อหลอมรวมใจกัน เกิดความรักความสามัคคีและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ส่งผลให้กลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ มีความเข้มแข็ง ตลอดจนมีความใส่ใจในการช่วยกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติ ความสมบูรณ์ของทรัพยากรกลับคืนมา และกลายเป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญของชุมชน สามารถพึ่งพิงตัวเองได้อย่างยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

5. บทสรุป

พัฒนาการของชุมชนบ้านโคกเมือง ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาแต่เดิมนั้น วิถีชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำประมง คนในชุมชนสามารถพึ่งพิงตนเองได้ ดำรงอยู่ร่วมกันในลักษณะของการพึ่งพิงธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ และพึ่งพาอาศัยกันและกัน อันมีวัฒนธรรมชุมชนเป็นสิ่งเชื่อมประสาน เป็นสังคมที่สงบ ผ่อนคลายและเรียบง่าย ความอุดม

สมบูรณ์ของพื้นที่และจำนวนคนที่ไม่มากนัก ทำให้คนในชุมชนมีความมั่นคงทางอาหาร ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเร่งทำการผลิต สามารถพึ่งพาตนเองได้ อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายของภาครัฐที่ต้องการพัฒนาประเทศให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แต่นโยบายต่าง ๆ ที่ออกโดยภาครัฐมีลักษณะ Top to down ดังนั้นอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน บางพื้นที่อาจได้ประโยชน์จากการพัฒนาตามนโยบายที่ภาครัฐสนับสนุน แต่บางพื้นที่นโยบายดังกล่าวอาจส่งผลเสียหายให้กับชุมชน แต่อย่างไรก็ดี การพัฒนาเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ トラบใดที่ประเทศถูกผูกติดกับระบบเศรษฐกิจโลก ชุมชนบ้านโคกเมืองย่อมได้รับผลจากแรงกระแทกดังกล่าวไม่มากนักน้อย ความเจริญได้แทรกซึมเข้าสู่ชุมชนโดยไม่อาจหลีกเลี่ยง ความทันสมัย ค่านิยมสมัยใหม่ ความเจริญทางวัตถุ ได้ทำลายสายสัมพันธ์อันดีที่คนในชุมชนเคยมีต่อกัน ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วิถีคนเมือง เกิดความอยากได้ใคร่มี มีความเห็นแก่ตัว เกิดการแก่งแย่งแข่งขัน ต่อสู้แย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติทำให้เกิดปัญหา วิถีวัฒนธรรมอันดีที่มีการช่วยเหลือพึ่งพากัน พึ่งพิงธรรมชาติและพึ่งตนเองได้เปลี่ยนไป

อย่างไรก็ตาม ชุมชนบ้านโคกเมืองเป็นตัวอย่างของชุมชนเข้มแข็งเพราะก่อนที่จะชุมชนจะเสียหายมากไปกว่านั้น ชุมชนได้ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการพัฒนา ทำให้ชุมชนกลับมาอยู่ในวิถีการพึ่งพิงและพึ่งพากันและกัน แนวทางการพัฒนานั้นการเป็นชุมชนพึ่งตนเอง พยายามพึ่งพาภายนอกให้น้อยที่สุด มีการรื้อฟื้นความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเกิดความรักใคร่ สมัครสมานสามัคคีกัน ร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนเอง นำพาให้ชุมชนแห่งนี้ฝ่าคลื่นลมของการเปลี่ยนแปลงที่มากระทบได้อย่างมีศักดิ์ศรี ก่อเกิดชุมชนเข้มแข็ง ที่หล่อหลอมความคิดของคนในชุมชนให้คิดเพื่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน คิดพึ่งตนเองและกลุ่มมากกว่าการพึ่งพาความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ การดำเนินงานต่าง ๆ ในชุมชนจะใช้กระบวนการมีส่วนร่วม มุ่งเน้นคนในชุมชนเป็นสำคัญ และยังมีเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมปรึกษา ค้นหาปัญหา จัดลำดับความสำคัญ วางแผนและดำเนินการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ส่งผลให้คนในชุมชนมีความผูกพันกันอย่างลึกซึ้ง ก่อให้เกิดการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นเป็นเอกภาพภายในชุมชน และสามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างมั่นคง

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ชุมชนบ้านโคกเมืองเป็นชุมชนเข้มแข็งและได้รับการยกย่องว่าเป็น “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง” อันเป็นตัวอย่างที่ดีแก่พื้นที่อื่น ๆ ในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ ทำให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่มุ่งเน้นไปสู่ทิศทางของการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน บนพื้นฐานของการพึ่งพิง พึ่งพาและการพึ่งตนเองภายในชุมชน การดำรงชีวิตของคนในชุมชนยึดหลักทางสายกลาง ก้าวผ่านระบบทุนนิยม โลกาภิวัตน์และการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดไปสู่วิถีดั้งเดิมของชุมชนอันเป็นชีวิตที่สงบ เรียบง่าย โดยใช้ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ลด ละ เลิกพฤติกรรมที่ฟุ้งเฟ้อ หันกลับสู่วิถีธรรมชาติที่เคยหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คน ดำรงอยู่ร่วมกับธรรมชาติ พึ่งพิงและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ แต่ไม่ทำลายธรรมชาติอันเป็นแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน คนในชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมพัฒนาโดยมีเป้าประสงค์เหมือนกัน คือ เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเอง คนในชุมชนมีงาน มีรายได้สามารถพึ่งตนเองได้ สมาชิกในชุมชนมีความรักและผูกพันต่อกัน มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพิงตนเองได้ในระดับสูง และมีการพัฒนาศักยภาพของชุมชนได้อย่างต่อเนื่องด้วยกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ แต่ไม่สูญเสียอัตลักษณ์ของชุมชน

6. เอกสารอ้างอิง

กิตติ ตันไทย. (2552). *หนึ่งศตวรรษเศรษฐกิจของคนกลุ่มทะเลสาบสงขลา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

กิตติ ตันไทย. (2556). “องค์กรชุมชนกับการพึ่งตนเอง: กรณีศึกษากลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนและฟาร์มทะเล ชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา”. *ความเป็นครอบครัวและชุมชนในสังคมไทย ด้วยรัก เล่ม 3*. สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด.

เกริกเกียรติ พันธุ์พิพัฒน์ และปนัดดา ธนสถิต. (2526). “โทรทัศน์ไทย: จากบางขุนพรหมถึงระบบดาวเทียม” ใน *วิวัฒนาการสื่อมวลชนไทย*. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 138-154.

ชัยวุฒิ พิชะกุล. 2542. “โคกเมือง: เมืองโบราณ”. *สารานุกรมภาคใต้เล่มที่ 3*. จัดพิมพ์เนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 . มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

แทนพันธ์ เสนะพันธุ์ บัวใหม่ และ มาลี สบายยิ่ง. (2561). “กระบวนการขับเคลื่อนชุมชนสู่การเป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา”. *สงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. 24 (2 พ.ค.-ส.ค.2561),147-176. จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/psojssh/article/view/148806/109616>.

นันทยา ศรีวารินทร์ และคณะ. (2559). *ประวัติศาสตร์ชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พ.ศ.2504-2549*. โรงพิมพ์เลิศพรินทร์.

บ้านโคกเมือง (ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดสงขลา) (2565) จาก <https://thailandtourismdirectory.go.th/th/attraction/98409>.

ปก แก้วกาญจน์. (2530). *ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนชาวนา จากผลกระทบของระบบการผลิตเพื่อขายในช่วง 2 ทศวรรษ*. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประทีป พวงแก้ว อายุ 42 ปี. สัมภาษณ์โดย นันทยา ศรีวารินทร์. บ้านเลขที่ 118/2 หมู่ 12 ต.บางเหรียง อ.ควนเนียง จ.สงขลา สัมภาษณ์วันที่ 13 กันยายน 2557.

วิจิตร อินทะโร อายุ 61 ปี. สัมภาษณ์โดย นันทยา ศรีวารินทร์. บ้านเลขที่ 10 หมู่ 12 ต.บางเหรียง อ.ควนเนียง จ.สงขลา สัมภาษณ์วันที่ 14 กันยายน 2557.

สมพงศ์ ลัพทิตโร อายุ 69 ปี. สัมภาษณ์โดย นันทยา ศรีวารินทร์. บ้านเลขที่ 138 หมู่ 12 ต.บางเหรียง อ.ควนเนียง จ.สงขลา สัมภาษณ์วันที่ 12 กันยายน 2557.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. จาก https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=develop_issue.

อุดม อินทร์ อายุ 53 ปี. สัมภาษณ์โดย นันทยา ศรีวารินทร์. บ้านเลขที่ 31 หมู่ 12 ต.บางเหรียง อ.ควนเนียง จ.สงขลา สัมภาษณ์วันที่ 12 กันยายน 2557.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

๑. ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาและประเมินบทความ

ภายนอก

๑)	รองศาสตราจารย์ ดร.บุษบง	ชัยเจริญวัฒน์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
๒)	รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิวิมล	สุขบท	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
๓)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศันสนีย์	จันทร์อาณูภาพ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
๔)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวนธง	ครุฑจ๋อน	มหาวิทยาลัยทักษิณ
๕)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพเก้า	ณ พัทลุง	มหาวิทยาลัยทักษิณ
๖)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรุฒม์	นาที	มหาวิทยาลัยทักษิณ
๗)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศราวุธ	จันทร์ขำ	มหาวิทยาลัยพะเยา
๘)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัลลี	นวลหอม	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
๙)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนัญญา	วารีสอาด	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๑๐)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภกานต์	นานรัมย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
๑๑)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์นงเยาว์	ประสมทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
๑๒)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ปวีร์	สุวรรณโณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
๑๓)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชิดชัย	อุดมพันธ์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
๑๔)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จอมขวัญ	สุทธินันท์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
๑๕)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรุตม์	เพชรสกุลวงศ์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
๑๖)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เธียรชัย	พันธ์คง	มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
๑๗)	อาจารย์ ดร.ชนิษฐา	สุขสง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
๑๘)	อาจารย์ ดร.ขวัญจิตต์	สุวรรณนพรัตน์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
๑๙)	อาจารย์ ดร.จตุพงศ์	โมรา	มหาวิทยาลัยทักษิณ
๒๐)	อาจารย์ ดร.นิจกานต์	หนูอุไร	มหาวิทยาลัยทักษิณ
๒๑)	อาจารย์ ดร.อลิสสา	คุ้มเคี่ยม	มหาวิทยาลัยทักษิณ
๒๒)	อาจารย์ ดร.จเร	สุวรรณชาติ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
๒๓)	อาจารย์ ดร.พัลลภา	คทายุทธ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
๒๔)	อาจารย์ ดร.จิรวิษณุ	พรรณรัตน์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
๒๕)	อาจารย์ ดร.ยุวรี	โชคสวนทรัพย์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
๒๖)	อาจารย์ ดร.นิภาพรรณ	เจนสันติกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
๒๗)	อาจารย์ ดร.พิมพ์ปฎิมา	นเรศศิริกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
๒๘)	อาจารย์ ดร.นนทชา	ชัยทวีชานันท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
๒๙)	อาจารย์ ดร.ปุลณวีร์	หนูประกอบ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
๓๐)	อาจารย์ ดร.วิทวัส	ขุนหนู	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
๓๑)	อาจารย์ ดร.อิสริชัย	บูรณะอรรจน์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
๓๒)	อาจารย์ ดร.ฮาซันอักกรม	ดงนะแดง	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง
๓๓)	อาจารย์ ดร.พรรษา	พรหมมาศ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง
๓๔)	อาจารย์ ดร.ศักดิ์ดา	ขจรบุญ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
๓๕)	อาจารย์ ดร.ดนวิส	สุวรรณวงศ์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

๓๖) อาจารย์ ดร.ฤชชุตตา	เทพยากุล	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
๓๗) อาจารย์ ดร.สิริวิห	อิสโร	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
๓๘) อาจารย์ ดร.อภิขญา	แก้วอุทัย	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
๓๙) อาจารย์ ดร.เขมรินทร์	ชูประดิษฐ์	วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
๔๐) อาจารย์ ดร.ณฐา	จรเจริญกุล	วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
๔๑) อาจารย์ ดร.ตฤชณา	โสรัจจ์	สถาบันเทคโนโลยีจิตรลดา
๔๒) อาจารย์ ดร.ชนินทร์	จักรภพโยธิน	วิทยาลัยวิทยาศาสตร์การแพทย์เจ้าฟ้าจุฬาภรณ ราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์

ภายใน

๑) รองศาสตราจารย์กิตติ	ต้นไทย	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๒) รองศาสตราจารย์ ดร.บุญอริ	ยี่หมะ	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์นาถนเรศ	อากาศสุวรรณ	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๔) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสระ	ทองสามสี	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๕) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศดานนท์	วัตตธรรม	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๖) ผู้ช่วยศาสตราจารย์วสิน	ทับวงษ์	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๗) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัปราน	เตียสกุล	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๘) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปนัดดา	ศิริพานิช	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๙) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐาพงศ์	อภิโชติเดชาสกุล	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๑๐) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธัญ	ต้นวานิช	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๑๑) ผู้ช่วยศาสตราจารย์กันต์ธมน	สุขกระจ่าง	เทคโนโลยีอุตสาหกรรม
๑๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพร	ภักดีฉนวน	เทคโนโลยีการเกษตร
๑๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชรินทร์	อินทสุวรรณ์	ศิลปกรรมศาสตร์
๑๔) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุระพรรณ	จุลสุวรรณ	วิทยาการจัดการ
๑๕) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังคณา	ธรรมสัจการ	วิทยาการจัดการ
๑๖) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายฝน	ไชยศรี	วิทยาการจัดการ
๑๗) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุไรศิริ	ชูรักษ์	ครุศาสตร์
๑๘) ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิมลวรรณ	มีบุญ	ครุศาสตร์
๑๙) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา	จันทร์จิตร	ครุศาสตร์
๒๐) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพักตร์	นภากุล	ครุศาสตร์
๒๑) อาจารย์ ดร.มูจลินทร์	ผลกล้า	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๒๒) อาจารย์ ดร.สุจิรา	วิจิตร	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๒๓) อาจารย์ ดร.นฤกร	ไชยสุขทักษิณ	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๒๔) อาจารย์ ดร.ชยุต	อินทร์พรหม	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๒๕) อาจารย์ ดร.รัชชพงษ์	ชัชวาลย์	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๒๖) อาจารย์ ดร.วิศรุตตา	ทองแกมแก้ว	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๒๗) อาจารย์ ดร.สลิตา	เพ็ชรทอง	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๒๘) อาจารย์ ดร.ณัฐิกา	บุญรัมย์	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๒๙) อาจารย์ ดร.จริยา	ก่อกัทธิสิริกุล	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๓๐) อาจารย์ ดร.เพ็ญภา	จันทร์แดง	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๓๑) อาจารย์ ดร.ไชยา	เกษารัตน์	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๓๒) อาจารย์ ดร.โชติกา	รติชลิยกุล	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

๓๓) อาจารย์ ดร.เอกพล	ไฟโรจน์	วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
๓๔) อาจารย์ ดร.ปิยะนุช	พรประสิทธิ์	วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
๓๕) อาจารย์ ดร.สุวิมล	บัวทอง	วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
๓๖) อาจารย์ ดร.บรรจง	ทองสร้าง	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
๓๗) อาจารย์ ดร. กฤติยา	ชูสงค์	ศิลปกรรมศาสตร์
๓๘) อาจารย์ ดร.สุทธิรักษ์	เอียดปุม	ศิลปกรรมศาสตร์
๓๙) อาจารย์ ดร.สิรินธร	ถาวรวงศา	ครุศาสตร์
๔๐) อาจารย์ ดร.รุจิราพรรณ	คงช่วย	ครุศาสตร์

๒. ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความประจำห้อง

ภายนอก

๑) รองศาสตราจารย์ ดร.ประมาณ	เทพสงเคราะห์	มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
๒) รองศาสตราจารย์ ดร.อัครพล	เนื้อไม้หอม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรพจน์	ปานรอด	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
๔) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชายนิย์	ช. บุญพันธ์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
๕) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีณยู	กาญจนสุวรรณ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
๖) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดมพร	ธีระวิริยะกุล	มหาวิทยาลัยนเรศวร
๗) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์	พลีรักษ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
๘) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บูรณจิตร	แก้วศรีมล	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๙) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งรัตน์	ทองสกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
๑๐) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรพงศ์	ไชยฤกษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
๑๑) ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิชาภัทรชัย	รวิชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
๑๒) อาจารย์ ดร.นวิทย์	เอมเอก	มหาวิทยาลัยทักษิณ

ภายใน

๑) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมวิทย์	ศิริธร	คณะวิทยาการจัดการ
๒) อาจารย์ ดร.นัยนา	โจ้วศิริ	คณะวิทยาการจัดการ
๓) อาจารย์ ดร.วิศรุต	ทองแกมแก้ว	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๔) อาจารย์ ดร.สุจิรา	วิจิตร	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๕) อาจารย์ ดร.สุวิมล	บัวทอง	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๖) อาจารย์บุญนิภา	จันทร์เกตุ	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๗) อาจารย์วรวรรณ	สุขใส	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๘) อาจารย์ว่าที่ ร.ต.หญิงสร้อยสุดา	ไชยเหล็ก	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
๙) อาจารย์โสภิตา	ชาวหนูนา	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ภาคผนวก ข
รายนามคณะกรรมการดำเนินงานฯ

คำสั่งคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ที่ ๑๓๓ /๒๕๖๕

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ระดับชาติ ครั้งที่ ๔

ด้วยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา กำหนดจัดโครงการประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ ๔ ระหว่างวันที่ ๑๐ เมษายน - ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีให้คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจได้เผยแพร่ผลงานวิจัยและงานวิชาการสู่สาธารณชน รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ในงานวิชาการ อันจะนำไปสู่การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อให้เกิดการพัฒนาผลงานวิจัย สร้างสรรค์งานวิชาการที่เข้มแข็ง ยั่งยืน ตอบสนองความต้องการทางสังคม และประเทศชาติต่อไป ทั้งนี้ กำหนดจัดระหว่างวันที่ ๒๑ - ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕ เวลา ๐๗.๐๐ - ๑๘.๐๐ น. โดยรูปแบบการจัดงานประชุมเป็นแบบออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Zoom

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๖ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. ๒๕๔๗ และคำสั่งมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่ ๓๐๒๕/๒๕๖๔ เรื่อง มอบหมายงานและมอบอำนาจให้คณบดีปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี ตั้ง ณ วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ ข้อ ๕ (๑๔) จึงแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในโครงการ ดังต่อไปนี้

๑. คณะกรรมการอำนวยการ

๑.๑ รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศรีโชติ	ศิริโชติ	ที่ปรึกษา
๑.๒ อาจารย์ ดร.นราวดี บัวขวัญ	บัวขวัญ	ที่ปรึกษา
๑.๓ ผู้ช่วยศาสตราจารย์นาถนเรศ อาคาสวรรณ	อาคาสวรรณ	ที่ปรึกษา
๑.๔ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี		ที่ปรึกษา
๑.๕ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา		ที่ปรึกษา
๑.๖ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต		ที่ปรึกษา
๑.๗ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช		ที่ปรึกษา
๑.๘ อาจารย์ ดร.รัชพงษ์ ชัชวาลย์	ชัชวาลย์	ประธานกรรมการ
๑.๙ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศดานนท์ รัตธรรม	รัตธรรม	กรรมการ
๑.๑๐ อาจารย์ ดร.โซยา เกษรัตน์	เกษรัตน์	กรรมการ
๑.๑๑ อาจารย์ ดร.มูกลินทร์ ผลกล้า	ผลกล้า	กรรมการ
๑.๑๒ อาจารย์ตะวัน รัตนประเสริฐ	รัตนประเสริฐ	กรรมการ
๑.๑๓ อาจารย์ ดร.โชติกา รัตชลิกุล	รัตชลิกุล	กรรมการและเลขานุการ

หน้าที่ สนับสนุนการดำเนินงาน และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ

ให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๒.๑ กรรมการฝ่ายบริหารจัดการโครงการ

๒.๑.๑	อาจารย์ ดร.โชติกา	รติชลิยกุล	ประธานกรรมการ
๒.๑.๒	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศदानนท์	วัตตธรรม	รองประธานกรรมการ
๒.๑.๓	อาจารย์ ดร.ไชยา	เกษารัตน์	กรรมการ
๒.๑.๔	อาจารย์ ดร.มุจลินทร์	ผลกล้า	กรรมการ
๒.๑.๕	อาจารย์ตะวัน	รัตนประเสริฐ	กรรมการ
๒.๑.๖	อาจารย์ ดร.สลิลา	เพชรทอง	กรรมการ
๒.๑.๗	อาจารย์สมหมาย	โชติรัตน์	กรรมการ
๒.๑.๘	อาจารย์หทัยกาญจน์	วิริยะสมบัติ	กรรมการ
๒.๑.๙	อาจารย์ชุลีพร	ทวิศรี	กรรมการ
๒.๑.๑๐	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วสิน	ทับวงษ์	กรรมการ
๒.๑.๑๑	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชาญวิทย์	จันทร์อินทร์	กรรมการ
๒.๑.๑๒	อาจารย์ ดร.นฤกร	ไชยสุขทัตทิน	กรรมการ
๒.๑.๑๓	อาจารย์ ดร.ธวัชชัย	ศรีพรงาม	กรรมการ
๒.๑.๑๔	อาจารย์ ดร.จริยา	ก่องัททสิริกุล	กรรมการ
๒.๑.๑๕	อาจารย์สุภารัตน์	วงศ์กระจ่าง	กรรมการ
๒.๑.๑๖	นางฐาภา	ชูจร	กรรมการและเลขานุการ
๒.๑.๑๗	นางสาวจุฑามาศ	แก้วศรี	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

หน้าที่ ๑. บริหารจัดการโครงการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

๒. ดูแลโครงการโดยภาพรวม

๒.๒ กรรมการฝ่ายประสานงาน

๒.๒.๑	อาจารย์ชนางลักษณ์	ขุนทอง	ประธานกรรมการ
๒.๒.๒	อาจารย์ ดร.จริยา	ก่องัททสิริกุล	รองประธานกรรมการ
๒.๒.๓	อาจารย์กิริกิต	จิตสมบูรณ์	กรรมการ
๒.๒.๔	อาจารย์วรวรรณ	สุขใส	กรรมการ
๒.๒.๕	อาจารย์กรณิภา	ศรีวรรณไพศาล	กรรมการ
๒.๒.๖	อาจารย์สิทธิพร	ศรีม่วง	กรรมการ
๒.๒.๗	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธัญญ์	ต้นวานิช	กรรมการ
๒.๒.๘	นางสาวจุฑามาศ	แก้วศรี	กรรมการและเลขานุการ
๒.๒.๙	นายวิษระ	ปิ่นแก้ว	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

หน้าที่ ๑. จัดทำหนังสือประชาสัมพันธ์เชิญชวนผู้เข้าร่วมนำเสนอผลงานและผู้เข้าร่วมประชุม

๒. จัดทำหนังสือเชิญแขกผู้มีเกียรติและต้อนรับแขกผู้มีเกียรติ

๓. ดูแลรับผิดชอบการเชิญสื่อต่าง ๆ มาทำข่าวในวันเปิดงาน

๔. ประสานงานและอำนวยความสะดวก และด้านอื่น ๆ ของวิทยาการ

๒.๓ กรรมการฝ่ายจัดการบทความและการนำเสนอ

๒.๓.๑	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศदानนท์	วัตตธรรม	ประธานกรรมการ
๒.๓.๒	อาจารย์ ดร.สุจิตรา	วิจิตร	รองประธานกรรมการ
๒.๓.๓	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสระ	ทองสามสี	กรรมการ
๒.๓.๔	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วสิน	ทับวงษ์	กรรมการ
๒.๓.๕	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิยกุล	บุญญาศรีรัตน์	กรรมการ
๒.๓.๖	อาจารย์ ดร.จริยา	ก่องัททสิริกุล	กรรมการ
๒.๓.๗	อาจารย์ ดร.วิศรดา	ทองแกมแก้ว	กรรมการ

๒.๓.๘	อาจารย์ ดร.สุวิมล	บัวทอง	กรรมการ
๒.๓.๙	อาจารย์เอมอร	อ่าวสกุล	กรรมการ
๒.๓.๑๐	อาจารย์วรวรรณ	สุขใส	กรรมการ
๒.๓.๑๑	อาจารย์กรณิภา	ศรีวรรเดชไพศาล	กรรมการ
๒.๓.๑๒	อาจารย์บุณิกา	จันทร์เกตุ	กรรมการ
๒.๓.๑๓	อาจารย์ทิวาพร	จันทร์แก้ว	กรรมการ
๒.๓.๑๔	อาจารย์ว่าที่ร้อยตรีหญิงสร้อยสุดา	ไชยเหล็ก	กรรมการ
๒.๓.๑๕	อาจารย์โสภิตา	ชาวหนุณา	กรรมการและเลขานุการ
๒.๓.๑๖	นางสาวจุฑามาศ	แก้วศรี	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒.๓.๑๗	นางสาวนุสรรา	ชุมแสง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒.๓.๑๘	นางสาววนิดา	ทะประสิทธิ์จิต	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

- หน้าที่**
๑. พิจารณาบทความเพื่อตอบรับให้เข้าร่วมนำเสนอผลงาน
 ๒. พิจารณาคัดเลือก ติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิเพื่ออ่านบทความ และจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิ
 ๓. จัดเตรียมเอกสารการพิจารณาบทความ
 ๔. วางแผน กำหนดรูปแบบการนำเสนอผลงานในแต่ละกลุ่มสาขาวิชา
 ๕. วางแผนการจัดการภายในห้องนำเสนอ และดำเนินรายการในทุกห้องประชุม ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
 ๖. ประสานงาน และจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิประจำห้องนำเสนอผลงาน
 ๗. เป็นวิทยากรประจำห้อง

๒.๔ กรรมการฝ่ายเอกสาร และลงทะเบียน

๒.๔.๑	อาจารย์อมรรัตน์	จิรันดร	ประธานกรรมการ
๒.๔.๒	อาจารย์ ดร.สลิลลา	เพชรทอง	รองประธานกรรมการ
๒.๔.๓	อาจารย์ ดร.จรียา	ก่องักทสิริกุล	กรรมการ
๒.๔.๔	อาจารย์จิตติธิดา	สินรักษา	กรรมการ
๒.๔.๕	อาจารย์สุภารัตน์	วงศ์กระจ่าง	กรรมการ
๒.๔.๖	อาจารย์กรณิภา	ศรีวรรเดชไพศาล	กรรมการ
๒.๔.๗	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ถวิล	อินทโรม	กรรมการ
๒.๔.๘	นางสาวนุสรรา	ชุมแสง	กรรมการ
๒.๔.๙	นางหฤทัย	หวังจิ	กรรมการ
๒.๔.๑๐	อาจารย์พัชรวาดิ	อักษรพิมพ์	กรรมการและเลขานุการ
๒.๔.๑๑	นางสาวจุฑามาศ	แก้วศรี	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

- หน้าที่**
๑. วางแผนการลงทะเบียนให้เป็นไปอย่างสะดวกและเรียบร้อย
 ๒. จัดเตรียมรายชื่อลงทะเบียน
 ๓. จัดทำวุฒิบัตรและจัดส่งวุฒิบัตรพร้อมใบเสร็จรับเงิน (สำหรับผู้ที่มิค่าใช้จ่าย) ให้กับผู้เข้าร่วมนำเสนอผลงาน

๒.๕ กรรมการฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์และสถานที่

๒.๕.๑	อาจารย์ ดร.ไชยา	เกษารัตน์	ประธานกรรมการ
๒.๕.๒	อาจารย์ ดร.ธวัชชัย	ศรีพรงาม	รองประธานกรรมการ
๒.๕.๓	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิรัตน์	บุญเลิศ	กรรมการ
๒.๕.๔	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชาญวิทย์	จันทร์อินทร์	กรรมการ
๒.๕.๕	อาจารย์ ดร.เพ็ญญา	จันทร์แดง	กรรมการ
๒.๕.๖	อาจารย์บุณิกา	จันทร์เกตุ	กรรมการ

๒.๕.๗	อาจารย์อดิวิญญ์	มิตรงาม	กรรมการ
๒.๕.๘	อาจารย์ ดร.ชยุต	อินทร์พรหม	กรรมการ
๒.๕.๙	นางสาวอังสนา	แช่ฮอ	กรรมการ
๒.๕.๑๐	นายนิฟาเดล	นิเลาะ	กรรมการ
๒.๕.๑๑	อาจารย์ชนกนาถ	พุลสวัสดิ์	กรรมการและเลขานุการ
๒.๕.๑๒	นายสุรชัย	ประกอบ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

- หน้าที่**
๑. บันทึกภาพการดำเนินงานตลอดโครงการทั้งในห้องประชุมใหญ่ และห้องประชุมย่อย
 ๒. จัดเตรียมโสตทัศนูปกรณ์ในห้องประชุมใหญ่ และห้องประชุมย่อย
 ๓. ควบคุมการดำเนินงานด้านโสตทัศนูปกรณ์ทั้งระบบ
 ๔. จัดเตรียมสถานที่การจัดประชุมให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
 ๕. ประสานงานและอำนวยความสะดวกแก่กรรมการทุกฝ่ายในการใช้สถานที่
 ๖. กำหนดขั้นตอนในการเข้าร่วมนำเสนอบทความ

๒.๖ กรรมการฝ่ายพิธีการและกำกับเวที

๒.๖.๑	อาจารย์สุจินต์	แก้วเกิด	ประธานกรรมการ
๒.๖.๒	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิยกุล	บุญญาศรีรัตน์	รองประธานกรรมการ
๒.๖.๓	นางสาวจารุวรรณ	ชูสังข์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

- หน้าที่**
๑. ร่างคำกล่าวรายงาน คำกล่าวเปิดงาน
 ๒. จัดลำดับกำหนดการในห้องประชุมใหญ่
 ๓. ทำหน้าที่เป็นพิธีการดำเนินรายการ

๒.๗ กรรมการฝ่ายการเงินและพัสดุ

๒.๗.๑	อาจารย์สุกานดา	จันทวี	ประธานกรรมการ
๒.๗.๒	อาจารย์สมหมาย	โชติรัตน์	รองประธานกรรมการ
๒.๗.๓	อาจารย์วรรณดี	หนูหลง	กรรมการ
๒.๗.๔	อาจารย์จิราวรรณ	นาคสีทอง	กรรมการ
๒.๗.๕	อาจารย์สุดารัตน์	จงบุญสมสิทธิ์	กรรมการ
๒.๗.๖	อาจารย์สุปราณี	ชอบแต่ง	กรรมการ
๒.๗.๗	นางสาวอสิริ	คงประดิษฐ์	กรรมการ
๒.๗.๘	นางกรรณิการ์	กลิ่นนวล	กรรมการ
๒.๗.๙	นางสาวจารุวรรณ	ชูสังข์	กรรมการ
๒.๗.๑๐	นางฐาภากร	ชูจร	กรรมการและเลขานุการ
๒.๗.๑๑	นางวรรณกานต์	เลื่อนแก้ว	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

- หน้าที่**
๑. จัดเตรียมเอกสารสำหรับเบิกจ่ายทุกประเภท
 ๒. ดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณในการดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามระเบียบ
 ๓. ดำเนินการตรวจสอบการชำระเงินค่าลงทะเบียน ออกใบเสร็จและลงนามในใบเสร็จรับเงิน ผู้ชำระเงินค่าลงทะเบียน
 ๔. ขออนุมัติจัดซื้อ/จัดจ้าง ในการดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามระเบียบ

๒.๘ กรรมการฝ่ายสวัสดิการ

๒.๘.๑	อาจารย์ตะวัน	รัตนประเสริฐ	ประธานกรรมการ
๒.๘.๒	อาจารย์อริศรา	สุขขวัญ	รองประธานกรรมการ
๒.๘.๓	อาจารย์สิทธิพร	ศรีผ่อง	กรรมการ

๒.๘.๔	อาจารย์ ดร.อุรารัตน์	ปานรอด	กรรมการ
๒.๘.๕	อาจารย์นันทยา	ศรีวารินทร์	กรรมการ
๒.๘.๖	อาจารย์กัลย์วดี	เรืองเดช	กรรมการ
๒.๘.๗	อาจารย์อรทัย	ไพรัตน์	กรรมการ
๒.๘.๘	อาจารย์วิสุทธิ์	กระจำงศิริศิลป์	กรรมการ
๒.๘.๙	นางอัญชลี	ศรีณะกิจจา	กรรมการ
๒.๘.๑๐	นางสาวจันทร์ฉาย	เชี่ยวชาญ	กรรมการ
๒.๘.๑๑	นางพอม	ชูสุวรรณ	กรรมการ
๒.๘.๑๒	นายวัชร	ปิ่นแก้ว	กรรมการ
๒.๘.๑๓	อาจารย์อรรวีร์	ปานนาค	กรรมการและเลขานุการ
๒.๘.๑๔	นางสิตานัน	แก้วเกาะสะบ้า	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

หน้าที่ จัดเตรียม ดูแล และให้บริการอาหารกลางวัน อาหารว่างและเครื่องดื่มแก่คณะดำเนินการ ตลอดการจัดโครงการ

๒.๙ กรรมการฝ่ายประเมินผลและจัดทำเล่มสรุปผลโครงการ

๒.๙.๑	อาจารย์เอมอร	อ่าวสกุล	ประธานกรรมการ
๒.๙.๒	อาจารย์หทัยกาญจน์	วิริยะสมบัติ	รองประธานกรรมการ
๒.๙.๓	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศอลาฮุดดีน	สมาอูน	กรรมการ
๒.๙.๔	อาจารย์ชุลีพร	ทวีศรี	กรรมการ
๒.๙.๕	นางสิตานัน	แก้วเกาะสะบ้า	กรรมการ
๒.๙.๖	นางสาวอังสนา	แซ่ฮอ	กรรมการ
๒.๙.๗	นางสาวจุฑามาศ	แก้วศรี	กรรมการและเลขานุการ

หน้าที่ ออกแบบประเมินผล ประเมิน สรุปแบบประเมิน จัดทำสรุปผลการฝึกอบรมเป็น
รูปเล่มรายงานสรุปผลการดำเนินโครงการต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

๒.๑๐ กรรมการฝ่ายจัดทำสูจิบัตรและ Proceedings

๒.๑๐.๑	อาจารย์ ดร.มุจลินทร์	ผลกล้า	ประธานกรรมการ
๒.๑๐.๒	อาจารย์ว่าที่ร้อยตรีหญิงสร้อยสุดา	ไชยเหล็ก	รองประธานกรรมการ
๒.๑๐.๓	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิยกุล	บุญญาศรีรัตน์	กรรมการ
๒.๑๐.๔	อาจารย์มณี	อินทพันธ์	กรรมการ
๒.๑๐.๕	อาจารย์วารุณี	สุวรรณจำง	กรรมการ
๒.๑๐.๖	นางสาวนิตดา	ทะประสิทธิ์จิต	กรรมการ
๒.๑๐.๗	นายนิฟ้าเดล	นิเลาะ	กรรมการ
๒.๑๐.๘	อาจารย์ณรัตน์จุฑา	ไชยสวัสดิ์	กรรมการและเลขานุการ
๒.๑๐.๙	นางสาวอังสนา	แซ่ฮอ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

- หน้าที่
๑. รวบรวมไฟล์บทคัดย่อสำหรับจัดทำสูจิบัตร
 ๒. รวบรวมไฟล์บทความฉบับสมบูรณ์หลังการนำเสนอเพื่อจัดทำ Proceedings
 ๓. ตรวจพิสูจน์อักษร ตรวจสอบไวยากรณ์
 ๔. ออกแบบปก และจัดวางรูปเล่มสูจิบัตรการประชุม
 ๕. ออกแบบปก และจัดวางรูปเล่มรายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการ Proceedings
 ๖. ออกแบบใบประกาศนียบัตร

๒.๑๑ กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

๒.๑๑.๑	อาจารย์ธิดารัตน์	น้อยสุวรรณ	ประธานกรรมการ
๒.๑๑.๒	อาจารย์ชุตินธร	สุวรรณมณี	รองประธานกรรมการ
๒.๑๑.๓	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฮัสนินดา	สมาอุณ	กรรมการ
๒.๑๑.๔	อาจารย์โสภิตา	ชาวหนูนา	กรรมการ
๒.๑๑.๕	อาจารย์มารีสา	จันทร์ฉาย	กรรมการ
๒.๑๑.๖	อาจารย์ ดร.กมลทิพย์	สิ่งเกื้อ	กรรมการ
๒.๑๑.๗	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฏฐพร	เด็ยสกุล	กรรมการ
๒.๑๑.๘	นายนิฟาเดล	นิเลาะ	กรรมการ
๒.๑๑.๙	นายวิษระ	ปิ่นแก้ว	กรรมการ
๒.๑๑.๑๐	อาจารย์สุดารัตน์	จงบุญสนิท	กรรมการและเลขานุการ
๒.๑๑.๑๑	นางสาวอังสนา	แช่ฮอ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

- หน้าที่**
๑. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และแจ้งข่าวประชาสัมพันธ์แก่หน่วยงานต่างๆทั้งภายในและภายนอก ผ่านช่องทางการประชาสัมพันธ์ต่างๆ
 ๒. บันทึกภาพการจัดงาน และวีดิทัศน์ ตลอดการประชุมทั้งในห้องประชุมใหญ่ และห้องประชุมย่อย
 ๓. จัดเตรียมโสตทัศนูปกรณ์ในห้องประชุมใหญ่ และห้องประชุมย่อย
 ๔. ประสานงานกับฝ่ายต่างๆรวมทั้งหน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

๒.๑๒ กรรมการฝ่ายประเมินและพิจารณาผลงานดีเด่น

๒.๑๒.๑	รองศาสตราจารย์ ดร.บุษอรีย์	ยี่หมะ	ประธานกรรมการ
๒.๑๒.๒	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศดานนท์	วัตตธรรม	รองประธานกรรมการ
๒.๑๒.๓	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสระ	ทองสามสี	กรรมการ
๒.๑๒.๔	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณิตดา	ศิริพานิช	กรรมการ
๒.๑๒.๕	อาจารย์ ดร.นฤกร	ไชยสุขทักษิณ	กรรมการ
๒.๑๒.๖	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วสิน	ทับวงษ์	กรรมการ
๒.๑๒.๗	อาจารย์สุดารัตน์	วงศ์กระจำง	กรรมการ
๒.๑๒.๘	อาจารย์ชุลีพร	ทวีศรี	กรรมการ
๒.๑๒.๙	อาจารย์ ดร.ณัฐริกา	บุญรัมย์	กรรมการ
๒.๑๒.๑๐	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิยกุล	บุญญาศรีรัตน์	กรรมการ
๒.๑๒.๑๑	อาจารย์ณัฏฐรัตน์จุฬา	ไชยสวัสดิ์	กรรมการ
๒.๑๒.๑๒	อาจารย์ว่าที่ร้อยตรีหญิงสร้อยสุดา	ไชยเหล็ก	กรรมการ
๒.๑๒.๑๓	นางสาววนิดา	ทะประสิทธิ์จิต	กรรมการ
๒.๑๒.๑๔	อาจารย์เอมอร	อ่าวสกุล	กรรมการและเลขานุการ
๒.๑๒.๑๕	นางสาวจุฑามาศ	แก้วศรี	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

- หน้าที่**
๑. คัดเลือกบทความที่ผ่านการพิจารณาเบื้องต้นจากผู้ทรงคุณวุฒิ
 ๒. กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาผลงานระดับต่าง ๆ
 ๓. สรุปรายชื่อผู้ได้รับรางวัลผลงานดีเด่นระดับต่าง ๆ จัดทำวุฒิบัตร

ให้ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพสูงสุดของการดำเนินงาน โดยเบิกจ่ายจากงบประมาณเงินรายได้ (เงินบำรุงการศึกษา) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ แผนงาน : ส่งเสริมการวิจัย

และพัฒนา ผลผลิต : ผลงานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ โครงการพัฒนางานวิจัย กิจกรรมที่ ๑๒ ประชุมวิชาการ
ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ ๔ งบเงินอุดหนุน และจากแหล่งเงินรายได้และผลประโยชน์
ของการจัดการทรัพย์สินจากค่าลงทะเบียนผู้เข้าร่วม และนำเสนอบทความ

สั่ง ณ วันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๕

(อาจารย์ดร.รัชพงษ์ ชัยวาลัย)
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

THE 4th NATIONAL CONFERENCE ON HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
SONGKHLA RAJABHAT UNIVERSITY

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา